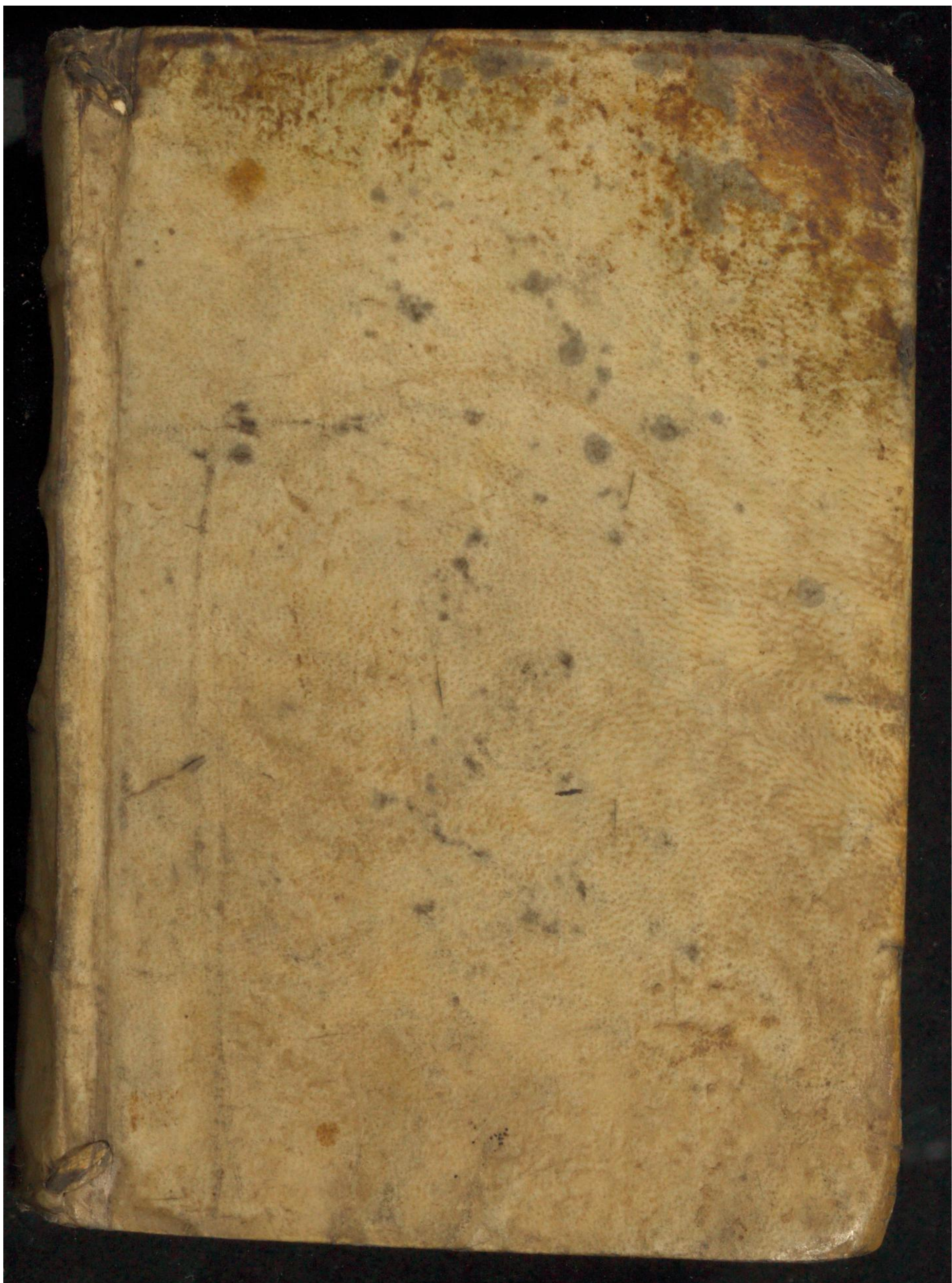
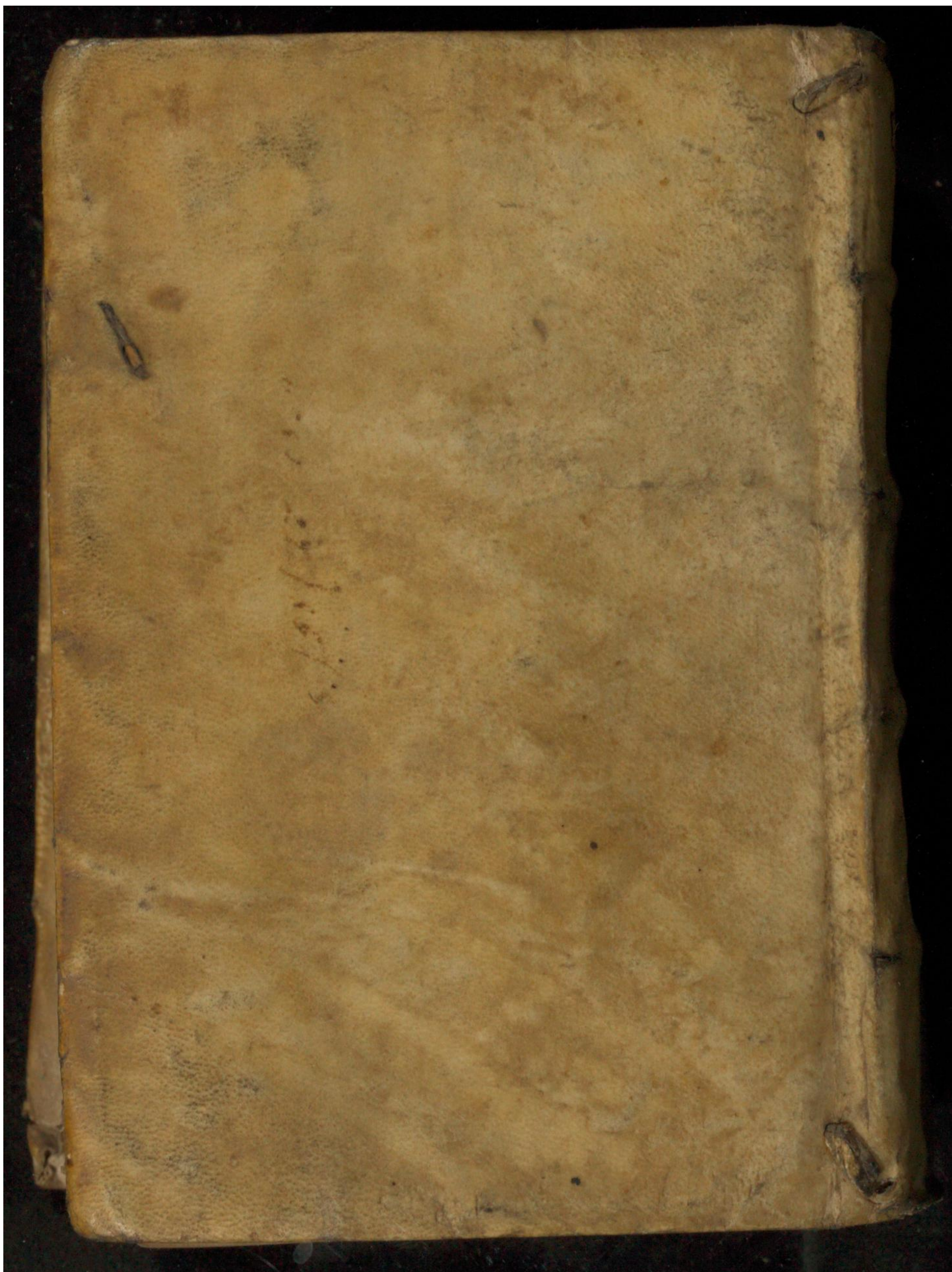

Hyppocratis
- omnia -

1564

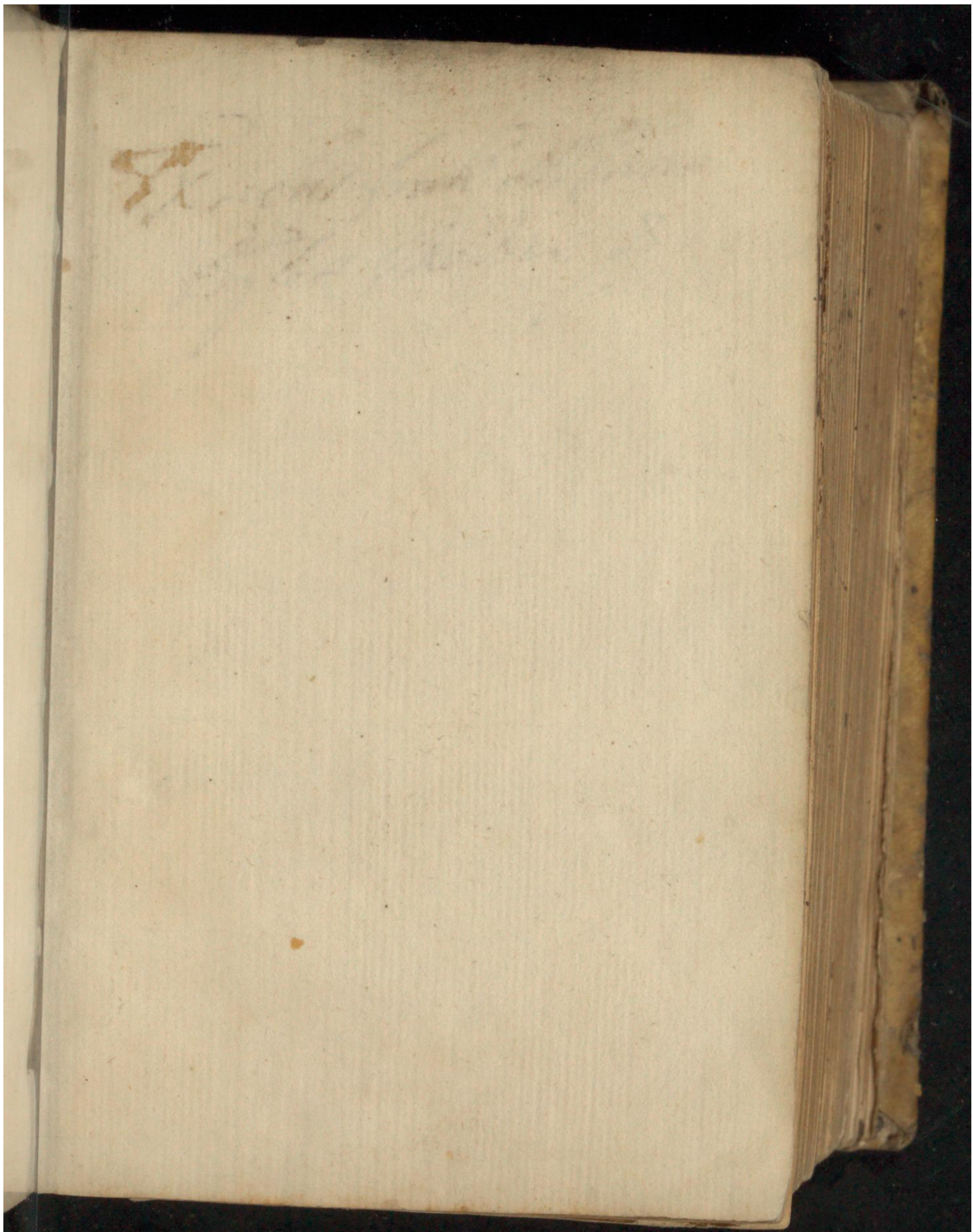

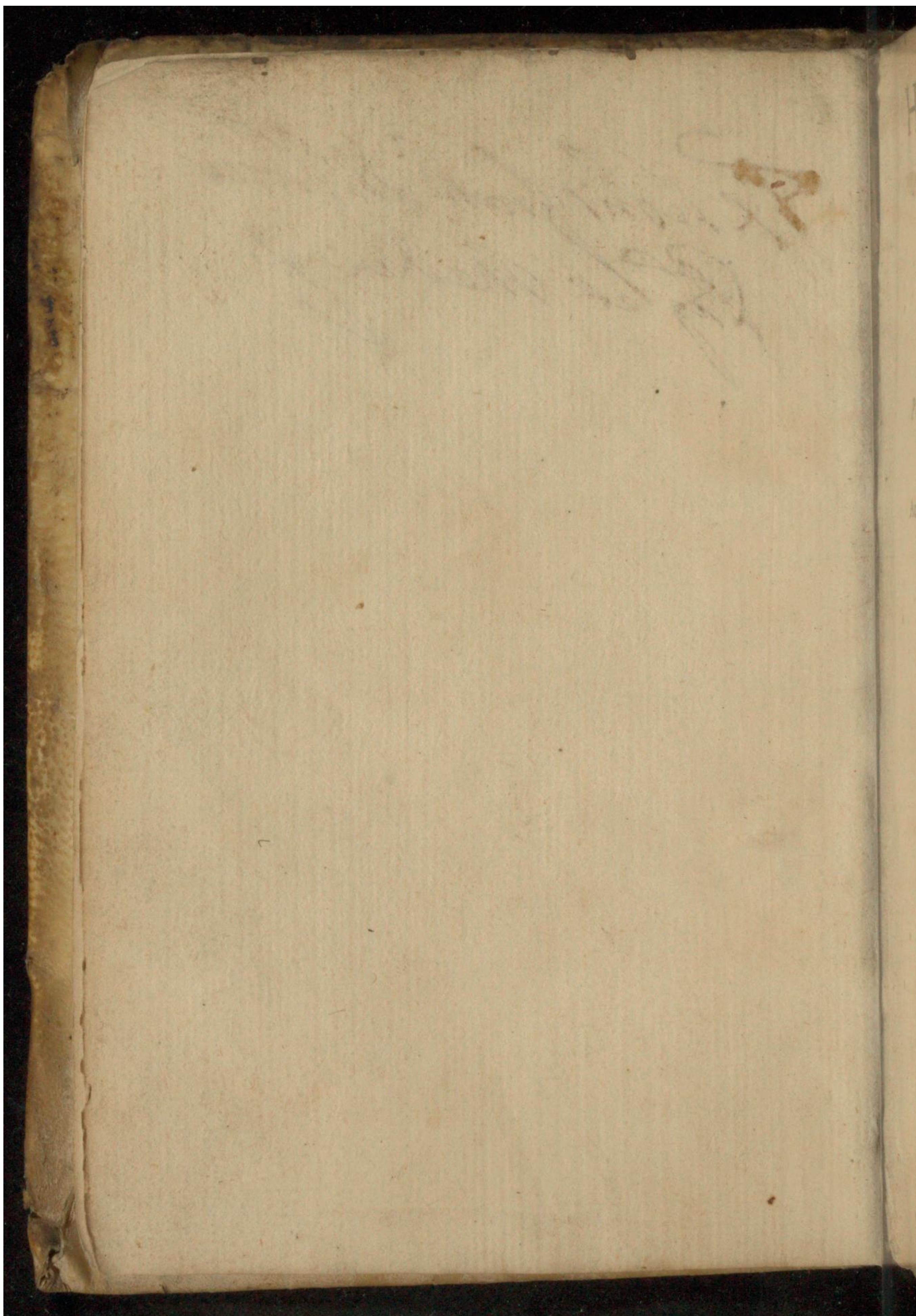

Contetto Lo Afferid

Ex libris Franci de Clocco
Phil. et Medici &

HIPPOCRATIS
COI MEDICORVM
OMNIVM LONGE
principis, Opera quæ
apud nos extant
omnia,

*

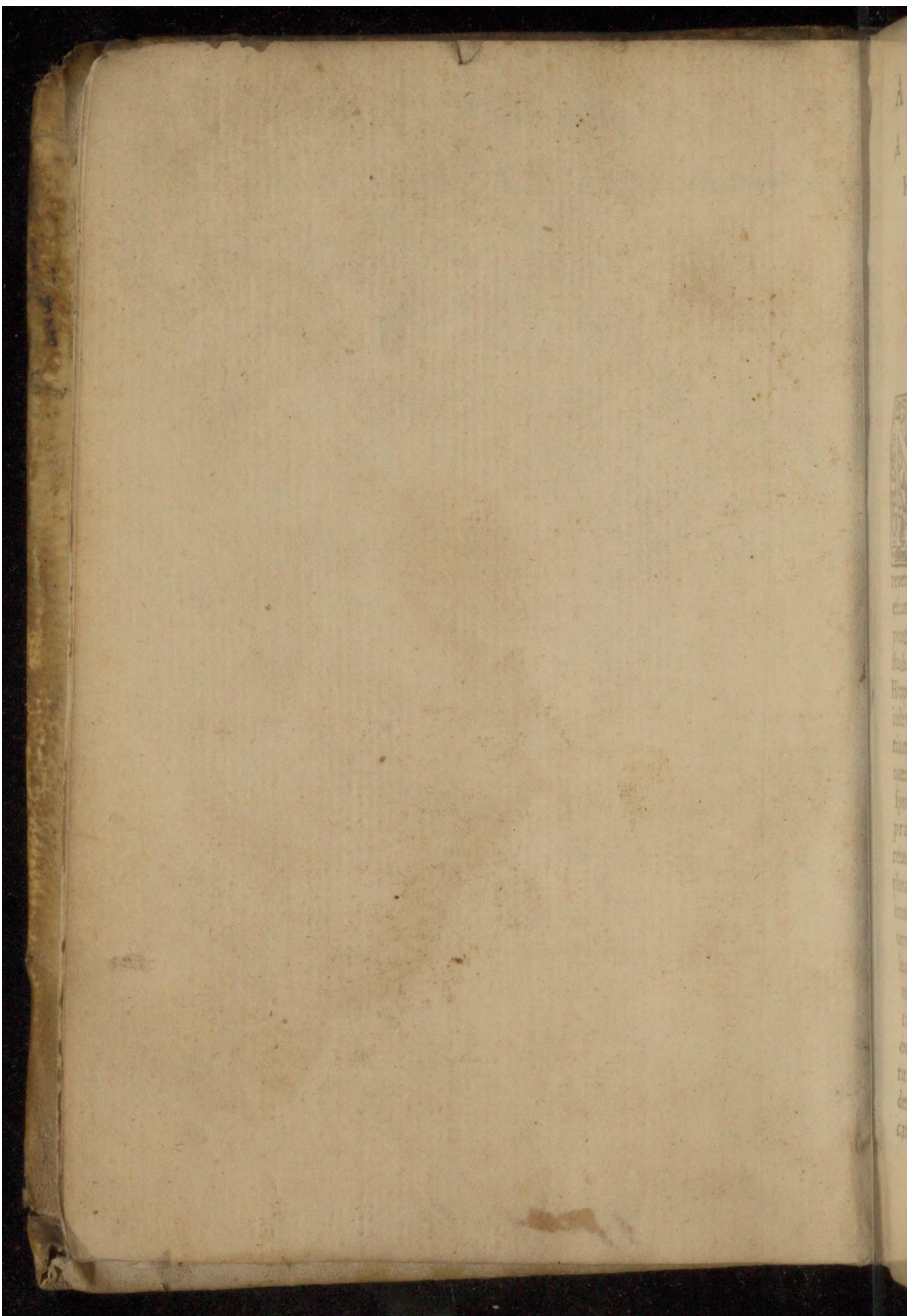
Per Ianum Cornarium Medicum Physicum
Latina lingua conscripta.

Accessit Hippocratis De Hominis Structura liber,
Nicolao Petreio Corcyræo interprete,
antea non excusus.

Cum Indice rerum copiosissimo.

LVGDVNI,
Apud Antonium Vincentium.
1564.

AVGVSTISSIMIS AC PRVDENTISSIMIS, HONESTISSIMISQVE VIRIS,

Senatui populóque Imperialis vrbis Augustæ Vindelicorum, Ianus Cornarius Medicus Physicus,

S. D.

ON alienum, nec ab re esse arbitror, Augustissime Augustę vrbis Senatus, hoc in loco, hac instituta ad amplitudinem tuam, in Hippocratis Coi medicinæ principis scriptorum, à me in Latinam linguam translatorum editionem, præfatione, paulò altius repetere, qualis fuerit nostro hoc æuo rei medicæ, & simul etiam aliarum artium ac studiorum status: qualis factus sit progressus: quantū accesserit incrementi: & quid de toto hoc studiorum genere sit sperandum. Nam & necessariam esse Hippocratis librorum editionem, lectionem, ac cognitionē, inde clarè constabit: & me hæc vel peractorū laborum gratia, meminisse iuuabit: & qui ista legent, non inutilem consequentur huius narrationis cognitionem: & Amplitudo tua, spero, harum rerum memoria iucundè afficietur, & si quid præsidij ac opis ad hæc studia conseruanda opus fuerit, (sicut reuera vestram, vrbiū Imperialium opem desiderant ac implorant) huc libenter incumbet, quo literæ vnicū totius vitæ ornamētum durent ac vigeant, in Germania nostra, ne si hæ corruant ac iaceant, vere neutra vita vocari mereatur, haud secus quàm neutrum corpus medicis dicitur, quòd neque sanum, neq; ægrotum appellari potest. Talis autem futura vita mihi videtur, vt miti ac familiari nobis similitudine, res omnium tristissima, & perpetua nocte obscurior adumbretur, si horum studiorum lux extinguatur, si literarum decus deturpetur, si robur illud, quod & pacem, & rerum publicarum ac priuatarum tranquillitatem retinet, elanguescat

Quum itaq; primùm animũ ad medicinæ ſtudia adiicerem, magna erat bonorũ & profeſſorum,& librorũ penuria:adeò vt Hippocrates & Galenus medicæ ſectæ optimæ, rationalis illius,principes,ne nominibus quidem ſuis iuſtis, in ſcholis ſatis noti eſſent,quũ vulgo Hippocras & Galienus à pleriſq; omnibus appellarentur.Itaq; quum eſſem adoleſcẽs viginti natus annos,ex Petri Moſellani,viri & eruditi, & imprimis ſuaueloquẽti facundia ornati auditoribus.(Nam neque hũc, neq; alium vllum vnquàm priuatum præceptorẽ habui,poſt prima grammaticæ rudimẽta) in literis vtriuſq; linguæ eo progreſſus,vt nõ modo grãmatica docerem,ſed etiã Poetas ac Oratores Græcos publicè enarrarem, plurimùm mox ab initio,ab honeſtiſsimæ artis diſcendæ propoſito decidebam. Auertebãt enim me barbari ſcholarũ magiſtri, & nõ multò expoſitoribus ſuis potiores ſcriptores,quibus tum medicorũ ſcholæ pro optimis autoribus vtebãtur, Auicenna,Raſis, Albucaſis,Auenzoar,Meſuas,& alij nõ citra tædium nominandi, Arabicum hominũ genus.His accedebant practices ſcriptores ſuperioris ſeculi ac illius quoque,gens per omnia inepta,ſordida,ac impura,& tam ſpurcè Latinè loquẽs, ac tam infeliciter id quod docere vult tradens,vt penitus deſperarẽ ex tam putidis libris fore poſſe, vt vnquam ad medicinæ cognitionem peruenirem,eam videlicet quam ex Hippocratis aliquot libellis,aphoriſmis dico,prognoſtico,& eo qui de victus ratione in morbis acutis inſcribitur, olfeciſſem : & quã mihi ex Galeni aliquot libellis Latinè itidem extãtibus delineaſſem.Erant autem hi Leoniceni interpretatione,De febrium differentiis libri duo,& Copi verſione ſex libri De locis affectis inſcripti.Et his interpretibus,tum extabant quoque Hippocratici illi libelli.Ac in philoſophia quidẽ eo tempore extabat ſua lingua Plato,Ariſtoteles,Theophraſtus,Xenophon,& Plutarchus,magno erga bona ſtudia Aldi Manutij beneficio.Verùm in medicina nihil Hippocratis ac Galeni ipſorum lingua habebatur,præter Hippocratis aphoriſmos,quos Philippus Melanchthon mihi cõmunicauerat, & vnã Galeni methodum,quam Romæ ſi rectè memini, excuſam,apud amicum quẽdã videram.Hic ego dum ambiguus quid facerem ſæpe mecum cogitarem, tandem illud ſtatui, quod præſens eſſet boni conſulendum eſſe, donec aliquando

do dies meliora proferret. Proinde relictis magna ex parte Arabibus illis scriptoribus, & ex practicis quoque paucis aliquot, melioribus vt fieri solet in malorum electione, assumptis: videbantur autem tales esse, Bertrutius, Gatinaria, Guainerius: his ad prædictos libellos Hippocratis ac Galeni additis ac collatis, sed magno interposito interuallo, aliquot annis medicinæ studia sectatus sum, donec cum his simul magister magnus artis vēter persuasit mihi, vt artis periculum facerem, quod iam per annos vigintiquinque facere pergo, ab eo tempore quo primùm animum ad medicinæ studia, velut dixi, adieci. Quanto verò meo commodo hoc fecerim aut etiam aliorum vtilitate, non est quod multum iactem. Diligentiam meam & fidem, tum in docendo qualiacunque didici, tum in curando qualia ars præstare potuit, multis cognitam esse scio. Opes velut studiorum impedimenta, non anxiè quæsiui, & ea quoque quæ contingere potuissent, contempsi. Hoc nondum scio an commodum, aut potius incommodum dici debeat, quòd totum istud studiorum priorum genus, per totos nouem annos à me tractatum, relinquere ac quasi dediscere coactus fuerim, quum iam magnam Europæ partem, rerum medicarum experiendarum gratia peruagatus, Basileam peruenissem. Et quod quidem incommodum hoc sit, tot horas malè collocasse in studiis dediscendis, nemo non intelligit, etiam ex his quibus non dediscenda, sed amplectenda esse illa adhuc hodie videntur. Quòd verò commodum sit, totam barbaram medicinam à me esse relictam, & Græcam assumptam, productam & non parum per me etiam auctam, & ampliatam, nondum persuasum esse scio plerisque, qui adhuc cum Gryllo grunnire malunt, & glandibus vesci frugibus optimis repertis. Profectò horum ingenia velut ineptissima, & iudicia velut nihil sani habentia auersatus, tum mox toto pectore ad Hippocratem Græcum, ac Galenum, itémq; Paulum me contuli, paulo ante Venetiis ex Aldi itidem officina allatos: quibus etiam alienis ad tempus vtebar, atque in his ita versabar, vt vel totum Hippocratem ad Latinos trāscribere me posse non desperarem, si tam magni laboris præmium alicunde affulsisset: nedum de Galeno ac Paulo ambigerem, quos faciliores esse, vel leuiter Græca scientibus con-

ſtat: ſi quis modo non penitus rudis eos autores aggredi conetur. Et extant libelli duo Hippocratis eo anno à me conuerſi, alter de aere, aquis, & locis: alter de flatibus inſcriptus, qui animum meum ſtudioſis ſatis declararunt, quantum voluerim medicinam illinc adiutam. Nec deerãt nobis inhortatores ad rem tentatam ſtrenuè obeundam, inter quos magno erga optima ſtudia merito præcipuè mihi nominandus eſt Deſ. Eraſmus Roterodamus, cuius etiam ſcripta ad me epiſtola extat, qua ad me conſtanter proſequendum id quod in Hippocratem medicinæ principem orſus eſſem, inhortatur. Ad idẽ me inſtitutũ Frobenius ac Epiſcopius, qui prius etiam aliquot mihi commentationum fuere autores, tãtum non cogebant: digni profectò propter ſua in doctos homines merita, vt ab omnibus bonis viris aduerſus ὁμοτέχνους æmulos inſtar ignauorum fucorum inſidiantes libris ipſorum ſumptibus & induſtria in lucem editis, foueantur & tueantur. Quum igitur hæc mea tunc fuerit voluntas, & nõ omnino deſperata etiam præſtandi facultas, Cur, inquit aliquis ex illis, ad tot annos dilatum eſt, quod propter communem vtilitatem, ſi ita eſt veluti ipſe dicis, quàm primum inuulgari oportuerat? Fatebor ſanè hîc quod res eſt. Primùm quidem voluntatem meam remorata eſt maxima operis difficultas. Nam vt gloſſas & voces penitus obſoletas omittamus: vt dicendi genus breue illud, & quo velut per ænigmata, innuere magis quàm ſignificare ſententiam voluit, ne producamus: adeò vt ne Galenus quidem ſe ex omnibus extricare valeat: vt nihil etiam dicamus de lectione varia, ac ſubinde à plurimis priſcis Hippocratis expoſitoribus mutata, & temporis inſuper iniuria corrupta: vel ipſa vetuſtatis reuerendi ſenis maieſtas deterrere poſſet, ne quis familiarius verſare doctiſſima, & per omnia grauiſsima ſcripta audeat. Quòd verò tantæ grauitatis, maieſtatiſque ſcriptor ſit Hippocrates, idémque optimus methodi doctor, etiam Plato teſtatum de ipſo reliquit, cuius verba ex Phædro adſcribere non pigebit. Fierine poſſe putas, inquit Socrates, vt quis animæ naturam pro dignitate conſideret, abſque vniuerſi natura? Si quidem Hippocrati Aſclepiadarum generis credere oportet, inquit Phædrus, neque corporis, circa hanc methodum. Bene, inquit Socrates, amiciſsime Phædre, Hippocrates dicit. Oportet

tet tamen insuper ad Hippocratem, etiam rationem expendere,& an consona est, videre. Ita sentio, respondet Phædrus, Proinde de natura considerare, inquit Socrates, quid tandem dicit Hippocrates,& ratio vera? Nónne hoc modo? De cuiuscunque rei natura considerare oportet, primùm simpléxne sit, an multarum specierum, id in quo artifices esse volumus, & alios vt tales sint facere. Deinde si simplex est, vim ipsius considerare, quam à natura habeat, ad hoc vt in aliud faciat, quid, aut quam vt ab alio patiatur. Si verò plures species habuerit, his enumeratis, id quod in vna, hoc in singulis considerare, quidnam à natura facere solet, aut quid ab alio pati. Consequens, inquit Phædrus, hoc est ò Socrates. Proinde methodus, ait Socrates, absque his similis est itineri cæci. Hactenus Plato. Et non sunt quidem hæc ita ad verbũ in Hippocrate, sed talis est omnino doctrinæ methodus libri De natura hominis inscripti, vt de nullo alio loqui hîc videatur Plato: quãquam similis methodus etiam in aliis huius viri scriptis genuinis esse videatur. Quare quum hactenus reperti sint, qui Platonem, qui Aristotelem, qui Theophrastum, qui reliquos Græciæ philosophos ac scriptores, ad Latinos conuertere aggressi sint,& aliquid operæprecij præstiterint in Hippocrate nemo hoc feliciter tentauit, ex toto, vt ne in minutissimis quidem libellis aliqui satis aptos artifices se declarauerint. Non igitur nihil est quod & nos de difficultate huius scriptoris queramur, qui hactenus omnes ex æquo à se auertit: etiamsi nunquam ex toto à nobis desperatum sit, fore vt aliquando omni difficultate superata, Latinus à nobis factus Hippocrates legatur. Accessit ad hanc difficultatem alia remora ex temporum infelicitate. Quum enim per viginti fermè iam annos medicina Græca reuiuiscere cœperit: reducti sint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioscorides: & hi non sua solùm lingua, sed Latini etiam magna ex parte (vno Hippocrate hactenus saltem excepto) tum per doctos aliquot viros, tum per nos quoque facti, tamen ea est seculi infœlicitas, vt nemo tantæ artis, quæ ipsam etiã vitam, qua nihil homini preciosius esse potest, conseruat: pretium agnoscat. Vidimus ardens primum studium multorum circa linguas addiscendas: deferbuit hoc paulatim. Vidimus maximum studiosorum cõcursum ad discendã theologiam,

quum primùm in Germania sincerior pietatis doctrina illucesceret: Durauit hic aliquot annis. Transitum est ad studium Iuris ciuilis: Nec puto vllo vnquam tempore tot fuisse studiosos, qui leges Imperatorias sequerentur, aut doctorum titulis insignirentur. Sola Medicina vbique contempta iacet, frigent gymnasia, torpent professores, ars ipsa in ἀτεχνίαν abiit, & non nisi apud delyras aniculas, & recutitos Apellas, & eos qui multorum periculis de sua ignorantia experimenta faciunt, eius vsus quæritur: paucis quibusdam bonis medicis non in vsum publicum, sed in priuatum sibi thesaurum, vera medicinæ studia posidentibus. Quãquam ego quidem grauiorem adhuc, ac similem timeam optimæ artis ruinam, si continget vt altius aliquando euehatur, qualem videlicet Christianæ religionis studium pertulit, & qualem iuris scientia minari videtur. Sicut enim dum pij aliquot viri euangelium Christi purum ac sincerum reducere conati sunt, factum est vt apud plerosque Christus penitus fabula factus sit, & parum adhuc in paucorũ cordibus hæreat: Ita ex magna iuris scientia eò peruenitur, vt ius sit in armis ac vi positum, vt sint qui quiduis sibi licere adstruant, adulterare, scortari, prædari, prodere, rapere, agere, capere, & cœlum ac terram miscere, modo apex sit in iure scripto, qui vt ipsorum cupiditatibus inseruiat cogi posit, quomodò summum ius summam iniuriam esse, iuxta vetus adeò verbum, atque ita omnem optimarum legum doctrinam, vsum ac necesitatem intercidere, nemo non sentit. Atque vtinam non similis casus maneat rectisimum medicinæ studium, si quando etiã hoc ad summum adductum fuerit: & ex scholæ vmbra, ad publici exercitij theatrum productum. Sed quis prohibere potest malos vt ne sui similes sint, in quocunque studiorum genere peruertendo? & ea quæ ad multorum salutem inuenta sunt, partim per ignorantiam, partim ex malitia, ad perniciem abutendo? Propter tales cessandum à nobis non est, vt non optima faciamus, doceamus, ac in lucem proferamus, & artem per se optimam ad summum statum euehamus. Nos certè vt quod possumus huc conferremus, & vt & ocij, & negocij nostri ratio publicè omnibus constaret, sæpe in partialibus editis libellis promissum sæpe repositum sæpe repetitum Hippocratem nostrum Latinum tandem etiam his infelicisi

felicissimis tēporibus, quibus præter ea quæ iam relata sunt, omnia perpetuo metu consternata grauātur, insidiis pertentantur, proditionibus obtinentur, bello expugnantur, incendiis consumuntur, edere voluimus atque hunc inæstimabilibus laboribus, & non leui sumptu ac rei familiaris iactura, perpetuis quindecim annis absolutum. Non quòd hos totos in hoc solum opus impenderimus: hoc enim verè esset suo sibi iumento malum accersire: sed quòd nunquam hanc curam reiecerimus huius quoque operis absoluendi, dum illa partim de Græcis plurima translata, partim à nobis scripta ac commentata, in publicum emisimus, non omnino nulla nostra priuata vtilitate. Fatendum enim & prædicandum quoque hoc est, quum & magnorum principum, & præclararum vrbium, magnificentiam ac liberalitatem simus experti, & ad hæc præstanda quasi fomite quodam coaliti, ac prouecti. Superauimus autem hāc operis difficultatem, tum sæpe repetita Hippocratis lectione, tum locorum subinde alibi ab ipso Hippocrate repetitorum collatione, tum perlecta denuo tota Galeni Græca ac Latina editione, eo studio vt totum aliquando editurus sim Galenum, aliqua parte ex mea translatione, & reliquis itidem versionibus ad veram Græcam lectionem correctis. Et profectò longum esset hîc declarare, quibus rationibus inductus, multa ex lectione Aldini, plurima præter lectionē Frobeniani exemplaris, à nobis ad multa manuscripta exemplaria collati ac editi, in hac nostra Latina Hippocratis cōuersione mutauerimus. Statuimus autem huc impendere quinquennium plus minus, vt si deus vitam tamdiu prorogarit, totius nostræ conuersionis ratio ac aliqua expositio extet, in diurnaliorum siue coniecturarum libris, tot à me scribendis, quot omnino existunt libri Hippocratis scriptorum. Interim tamē hunc præcipuū nobis fuisse scopum, studiosos omnes non celabimus, quem etiam pro iustissima lege Galenus agnoscit, dum sic scribit: Hæc, inquit, Lex mihi in exponendo ac interpretando obseruatur, vt vniuscuiusque scripta ex illo ipso declarentur & non vanis opinionibus, & pronunciata citra demonstrationem sententia quisque quicquid velit deblateret. Hanc legem nobis in scopum, in Hippocratis libris Latinè conscribendis proposuimus, & omnes obscuros locos, collatione ad

alios facta, vbi hoc fieri potuit, exposuimus, reddidimus ac expresſimus, multis immutatis, non paucis reiectis, plurimis appoſitis, quæ nec in impreſsis, nec manu ſcriptis codicibus ita habentur: ſed tamen vt alicubi veſtigia veræ lectionis etiam ex illis odorati ſimus. Quorum omnium iuſto opere à nobis ratio reddetur. Atque hactenus ſuffecerit protuliſſe me ſtudiorum noſtri æui ſtatum, progreſſum ac augmentum, & præcipuè rei medicæ. Cuius primum, ſummũ ac maximum authorem, tandem ego Latinis hominibus nõ minorem, ſed aliquanto, niſi penitus fallor, meliorem quàm Græcis extat legendum produco, edo ac publico. At ne ego mihi tanti beneficij publici gratiam expetere videar, aut ne tanti authoris ac operis patronum præſtare me poſſe, aliundè confidere puter: ad te Auguſtiſsime Senatus Auguſtane confugio. Tuæ amplitudini hanc authoritatem defero, Tuæ erga literas & literatos benignitati hanc gratiam deberi confiteor, quòd Hippocrates Latinus noſter publicè extat, habetur, legitur: quòd rebus mortalium iuuandis opus expoſitum eſt, vltra duo millia annorum ab omnibus in Latina lingua deſideratum. Nec verò videri poſſum aut velut ignotus, aut temerè, ad tantorum virorum præſidium confugiſſe, dum in publicè recepto illo more dedicandorum ac conſecrandorum librorum, ad vos viri Auguſtenſes me recipio. Nam quum veſtra Reſpublica, per omnem non modo Europam, ſed orbem terrarum celeberrima ſit, à bonis legibus, à probatis ac grauibus moribus, à ſeuera in malos animaduerſione, à clementi erga bonos benignitate, à pientiſsimo religionis cultu, ab ingenti erga literas & bona ſtudia fauore, à doctiſsimis conſilióq; ac prudentia præſtantiſsimis viris, videri non debeo temerè magis quàm recto iudicio, ad tam auguſti ſenatus, ad tantorum virorum tutelã, Hippocratis & pariter meũ opus attuliſſe. Nec ignotus ego vobis eſſe poſſum, cuius ſcripta ac opera tot principes viros, tot claras vrbes fouere ac tueri nõdum, quod ſciam, pœnituit. Hîc non referam quibus viris ſemper Reſpubl. veſtra floruerit. Non recenſebo Fuggaros, non Paumgartneros, non Ilſongos, non Vuelſeros, non Herebrotios, non alias magnas familias principum opes adæquantes, & ſimul pietate, prudentia, fortitudine, magnificentiáq; ac ſumma liberalitate præſtantes. Non dicam de Mo-

nopolliorum apud vos extantiũ vtilitate, per quæ fit vt Germani ab hominibus sub polo Antarctico habitãtibus, & ab ipsis Antipodib⁹ mercimonia, in quotidiano vsu habeat. Nõ dicã de plebis sedula opera, & laudatissimis operibus, vnde linei generis, biliciorum, triliciorum, quadriliciorum variis texturis, multiplicibus tincturis, non modo Germania, sed omnes exteræ etiam nationes redundant. Nec dicam de vrbis magnitudine, splendidis extructionibus ac ædificiis, & populositate, quæ vt peculiares laudes vrbium sunt, ita & loci optimum situm, & terræ, ac nascentium omnium copiam ac vbertatem coarguunt. Verùm studium vestrum circa literas, bonas artes, pietatem ac rectam religionem conseruandam non tacebo. Quum enim videretis studiorum omnium fluctuationẽ, sursum deorsum omnia iactari, in pręcipiti omnes linguas, artes, ac disciplinas cõsistere, nullo vnquam tempore plures in omnibus scriptores extitisse, partim sua magnificè iactantes, partim aliorum & veterum quoq; scripta damnantes: Vos optimos semper apud omnes rectè sentientes habitos authores Græcos, magna copia per occasionem nuper adeò vobis oblatos non neglexistis, sed velut rem reipub. imprimis vtilem, eorum opera ac libros cõparastis, coemistis, ac pro ingenti thesauro, velut reuera est, reposuistis, habetis, & possidetis: non tamẽ vt priuatã vtilitatẽ hinc vobis quæratis, sed publicum bonum iuuetis, vt si opus sit, inde rebus humanis subsidium afferatis. Neq; enim quicquã ad respub. optimè instituendas ac retinendas, vtilius est bonorum virorum bonis scriptis. Sicut contra mera pestis est, quæ ex malis malorũ libris hauritur. Rectæ enim artes, boni mores, optimæ disciplinæ traduntur ac seruãtur in bonis libris. At sine rectis artibus, sine bonis moribus, sine optimis disciplinis, & in summa, sine literis vita non est vita censenda, velut supra ab initio dixi, & vetus illud chaos, rudis indigestáq; moles reducitur. At vos sane in illo librorũ Græcorum thesauro vestro, non vnius alicuius liberalis artis aut disciplinæ authores habetis, sed ex tota philosophia, medicina, mathesi, ac Theologia optimos, & eos neq; hactenus typis excusos, neque multis adeò adhuc visos, imò ne nominibus quidem plerisque omnibus notos, & fortassis nusquã alibi extantes, velut ex indice cognoui, quem multarum rerum

rum

rum vſu ac experiẽtia clarus medicus apud vos Geryon Seilerus ad me miſit. Imò non modo indicem hic amicus noſter miſit, ſed quæ veſtra eſt viri Auguſtenſ. erga recta ſtudia benignitas, de vobis eorum librorum etiam vſum mihi promiſit, multa ſimul de veſtra magnanimitate, ac magnifica voluntate mecum loquutus, ac mihi pollicitus. Quanquam autem antea mihi virtutum veſtrarũ gloria nõ ignota eſſet: (Quî enim ignota eſſe poſsit, quæ per totum orbem decantata eſt?) tamen ex referẽte plura cognoui, & propius introſpexi, quàm antea ex auditu & aliorum ſcriptis intellexeram. Acceſsit ad huius narrationem vir excellenti iuris ſcientia, & eximia prudentia præditus Claudius Peutingerus, clariſſ. Iuriſconſulti Conradi Peutingeri filius, non modo in paternis virtutibus referẽdis, ſed in maximis etiam rebus ac negotiis, pro patria obeundis ac gerendis, non iam ſpem, ſed ipſam rem præſtãs. Cum hoc viro ante paucos annos mutua aliqua cognitio mihi interceſsit, quæ ſanæ iudicium de vobis meum confirmauit, & in id conſilij me abduxit, & breuiter effecit, vt non dubitauerim Hippocratẽ hunc Latinum meum ad vos referre, vobis inſcribere ac dedicare, ære ac libra veſtrum facere. Cæterùm erunt fortaſsis qui vel hoc nomine Hippocratẽ à nobis Latinè cõſcriptum impetent, quòd præſtiterat Græcum legere, ac ſatis fuerat Græcum extare. His ſanè larga data eſt eius rei faciendæ etiam per me copia. Nam & Græcum exemplar per me editum ex Frobeniana officina, non paucis locis melius ac correctius eſt quàm Venetum. Et ſi vere Hippocratis ſtudioſi ſunt illi, nõ pœnitebit ipſos vel ambo coemere, habere, ac legere, ambo etiam plura inquirere, quo tandem emendatiſsimus ſua lingua loquens Hippocrates habeatur. Quin & ego ſemper ita ſenſi, melius eſſe quoſuis ſcriptores in ſua lingua, qua ipſi ſcripſerunt legere, quàm optimè etiam in aliam trãſlatos. Sed quid facient hi qui Græcum non intelligunt? Antea oſtendi huius autoris difficultatem, breuitatem, & ænigmatis ſimilem obſcuritatẽ. Quandiu verô expectãdum nobis eſt hoc ſeculum, in quo medicinæ ſtudioſi ex æquo omnes ad legendum ac intelligendũ Hippocratem Græcum ſufficient? Eſſe autem Hippocratem talem rei medicæ autorem, vt ſine ipſo res medica integrè conſiſtere non poſsit, &

ſæpe

ſæpe aliàs dixi,& nunc non minus aſſeuerantiſsimè affirmo. Totus enim Galenus omnem ſuam doctrinam ad Hippocraticam methodum, velut adamuſsim direxit. Idem fecerũt & antè,& poſt Galenũ,optimi quinque tum medici, tum philoſophi, vt ineptiſsimos pariter ac indoctiſsimos ſe eſſe declarauerint, qui vnquàm ab Hippocrate deſciuerunt, aut ipſius dogmata impetiuerunt,quorum multos adeò in libris ſuis hinc inde,ex omni occaſione Galenus reuellit, ac explodit. Demus autem hoc ſeculum ſpem nobis iniicere de futuris. Nam reuera nullum anteà fuit,in quo per omnem fermè Europam pariter vtriuſque linguæ cognitio in tantum aliquandiu floruiſſet. At quid vetat,aut quid adeò obfuerit,hãc etiam acceſsionem linguæ Latinæ contingere, vt Hippocrates Latinus pariter & Græcus legatur? maximè quum etiam Græcus ex noſtra Latina interpretatione clarior euadat, & expoſitionis Græci vicẽ Latinus ſupplere poſsit. Verùm mihi, velut anteà quoque dixi, videntur omnia nunc ingenia, omnes artes ac diſciplinæ in ſummo ac præcipiti ſtare: atque vtinam ſic retinerẽtur, non retro vt reuerent, & eſſet aliqua ſaltem ſpes in paucis, qui in poſterũ ſuis magiſtris diſcipuli euaderent præſtantiores. Ego profectò quum multis annis à ſcholis abfuerim, à docendi munere abhorruerim, ſtudiis meis ad ſcribendum, & ad exercendam medicinam collatis: proximum fermè triennium rurſus profeſſor medicinæ conſumpſi, non omnino ſurdo ac muto auditorio, in Heſſorum ac Cattorum principis Academia Marpurgenſi. Sed vt verùm apertè fatear, longè infra meam ſpem, & inferiore ſucceſſu quàm Illuſtriſſ. Herois Philippi Heſſorum principis, vel erga me. vel erga ſtudioſos, magnifica liberalitas depoſcere videtur. Non tamen deſunt huius rei cauſæ. Pleriq; omnes fugimus immenſum ſtudiorum laborem, delicias ac voluptatem in his conſectamur. Itaque vel quantum iucundum eſt, vel minimè moleſtum didiciſſe ſatis eſſe putamus. Alij ad ea ſtudia ſe conferunt, vnde quàm breuiſsimo tempore, ac minima impenſa aſſequantur, quo ventri ſit cõſultum, & πρὸς τὰ ἄλφιτα reſpiciunt, non cogitantes plerunque quàm ſint ad ea tractanda appoſiti. Medicina verò requirit naturã idoneam, à pueroinſtitutionem, doctrinam linguarum, literarum, philoſophiæ, mathematum, & totius

naturæ

naturæ cognitionem: multã inſuper induſtriam ac diligentiam, locum ſtudiis commodum, & longiſsimũ etiam tempus. Si non hæc ſunt quæ ſtudioſos à Medicina auertunt, libenter patiar alium potiores cauſas afferre. Ego Hippocrati in libro De lege hæc referenti accedo. Detineo amplitudinem tuã Auguſtiſsime Senatus longius quàm propoſueram: Vnum ſi adhuc retulero dimittam. Non conatus ſum in hac mea translatione Ciceronianus videri, non quòd omnino improbem hoc nouæ ſectæ hominum genus, qui per omnia Ciceroni in dicendo ſimiles fieri ſtudent: aut quòd penitus negem fieri poſſe, vt omnes artes ac diſciplinæ, Ciceronis dictione in imitationem aſſumpta ac ſeruata, tradantur. Sed vt ſimpliciter dicam, primùm quia non placet. Deinde quòd videam magna ex parte longum & inutilem laborem, & poſteà etiam omnibus factis, conatum infelicem, ac ſucceſſu carentem, quo plerique ex illis referunt Ciceronem, non aliter quàm Nero princeps Catonẽ, aut vt vicinius comparem, cuculus luſciniam. Accedit his ſeruilitas & mancipatio, nullam linguæ, imo ne cogitandi quidem diuerſum aliquid, libertatem relinquens. Et quando deſinemus eſſe turpiculæ ſimiæ, pulcherrimum hominum genus creati? Sed oportuit hoc quoque ad reliqua ſeculi incommoda accedere, vt haberemus qui non ſolùm loquendo ac ſcribendo, Ciceronis ſimiæ vt eſſent, ſe excruciarent, ſed etiam Græca omnis generis ſcripta in Latinam linguam conuertendo, tanta ſui mancipatione, vt ſi modo Ciceronis verbis vndique conquiſitis loqui videantur, etiam à ſententia ſubinde excidere nec vereantur, nec animaduertãt: quaſi magni adeò referat Ciceronem ita exprimere, & quaſi nemo alius bonus Latinus ſcriptor extet, quem ſequi oporteat, ipſo etiam Cicerone, ſi cognoſcat, riſuro ſuos κακοζήλους, præſertim ſi quomodo ſe ad Lælios, Scipiones, Terentios, atque alios compoſuerit, in memoriam reuocet. Et tamẽ hic nihil dicam de his rebus quas medicus tractat, quas ne ipſe quidem Cicero Ciceronianè eloqui poſſet, etiamſi à Medico de his edoceretur: quum ſanè aliàs non multus ſit in rerum naturæ tractatione, nimirũ intra moralis ac rationalis philoſophiæ limites cõcluſus. At tum demum Simia verè ſimia eſt, quum etiã ſupra hominẽ præſtare quid molitur. Hoc itaq; agant hi quibus iſtud placet,

cet, ac datum est, ego neminẽ prohibeo. Sed sic sentio, Hippocratem istos fucatos ornatus auersari, & amare vt sicut in sua, ita in omni lingua, breuis & verbis, & sententiis, & tamen plenus ac grauis, clarus item ac dilucidus, quantum ad eius ætatem posteris assequi datur, & quod potissimum est, rectus legatur. In hoc si quid præstiti, quod volui sum assecutus: nec est quod verear vllos nasos, vel ῥινοκέρωτας, quantũuis in cornu exacutos. Quo verò sciant studiosi aliquam huius operæ à nobis transactæ partem, Habent in hoc nostro Latino Hippocrate librum De aëre, aquis, & locis, duplo auctum, & nisi fallor integrum: Habent libri de capitis vulneribus principium, quod in Græcis codicibus impressis deest: Habent librũ verum μοχλικὸν, id est Vectiarium eundémq; De ossibus inscriptum: quæ omnia in Græcis exemplaribus partim desiderantur, partim alieno loco posita, iustis locis restituta sunt. Quorum omnium gratiam vt vobis viri Augustenses, medicinæ studiosos debere volo, ita nec pudebit, nec pigebit vos, spero, summum medicum Hippocratem vestra authoritate tutum, vestro fauore commendatum, in publicam vtilitatem, & meæ erga Augustissimum Senatum voluntatis declarationem, vobis inscriptum ac dedicatum prodiisse. Valete viri magnifici. Marpurgi Hessorum. Calendis Septembribus. Anno Christi M. D. XLV.

INDEX LIBRORVM IN HOC volumine contentorum.

De exsect

FINIS.

INDEX COPIOSISSI-
mus in opera Hippocratis.

Amyg

B

Carno

Κρίσιο

Debilitas

Euagon

Fœtus

G

M

Mollit

ctis

Notæ

Purg

Radix

R

S

Sapien

Vteri

FINIS.

HIPPOCRATIS COI VITA EX SORANO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B IPPOCRATES genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes filius. Ad Herculem autẽ & Aesculapium originem generis sui referebat, ab alteróque se vigesimũ, ab altero decimumnonum se numerabat. Eius autem genealogiæ Eratosthenes mentionem facit, & Pherecydes, & Apollodorus, Arius item Tarsensis. Cæterum parentis sui Heraclidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & vt quidam tradũt, Gorgiam Leontinum rhetorem audiuit, & Democritum Philosophũ Abderiten. Floruit temporibus Peloponesiacis, natus (velut Istomachus in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimæ Olympiadis anno. Soranus verò Cous: qui Coorum bibliothecas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani C mensis septima & vicesima die, in qua etiam vsque in hunc diem Coos Hippocrati omnia sacra facere tradit. Porrò quũ in arte medica totóq; disciplinarum orbe exercitatissimus esset, functis vita parentibus, ex patria discessit, vt quidem malignè de eo Andreas, in eo quẽ de Medicinæ origine scripsit libro prodit, propterea quòd publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremasset. Alii autem eo proposito eum patriam reliquisse dicũt, vt rei medicæ effectus & successum per multos locos cognosceret, & in his variis modis exercitaretur. Quemadmodũ verò Soranus Cous narrat, Somnus Deus eum per somnium admonuit, quo se ad Thessalorum regionem inhabitandam conferret. Cæterum per omnem Græciam Medicinæ gloria omnibus admirationi fuit, adeò vt etiã à Perdicca Macedonũ Rege, qui tabe laborare putabatur,

Coi singulis annis Hippocrati parentabant.

Andreas Hippocratem infamauit.

Soranus Cous.

Perdiccas phthisicus creditus.

Euryphon medicus. | batur, vocatus publicè sit, ad ipsúmque vnà cum Euryphon- D te, qui ipso ætate maior erat, peruenit animíque hunc regis affectum esse certis signis deprehendit. Post mortem enim Alexandri parentis, vnam ex pellicum eius numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quam quum rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius conspectu omnino illum mutari obseruauit, atque ita morbo depulso regem conseruauit. Vocatus est & Abderam, quo præsens ipse Democritum ab insania liberaret, atque eo sanato à tota vrbe pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimásque barbaras terras peste ingruente, & illarum gentium regibus ipsum ad se vocantibus, quum à legatis ipsorum, qui venti in illis regionibus vigerent, didicisset, ipsos re infecta E dimisit. At verò quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturam præuidisset, futurum id prædixit, & tum ciuitatum, tum discipulorum curam gessit, intantúmque Græciæ amator fuit: vt quum ipsius nominis celebritas vsque ad Persas diuulgaretur, atque ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectum, magnis muneribus & precibus vt ad ipsum veniret inuitaretur, ob honestatem, argentíque contemptum, ac Græciæ amorem, regi id denegarit, quemadmodum & hoc ex epistola eius ad illum manifestè ostenditur. Propriam porrò patriam liberauit, quum Athenienses ei bellum illaturi essent, Thessalis ad auxilium ferendũ rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos consequutus est: imò & apud Thessalos Argiuósque & Athe- F nienses, qui eum Eleusiniis sacris secundum ab Hercule publice initiarunt, & ciuem conscripserunt, atque in Prytaneo alimenta tum ipsi, tum posteris eius dederunt. Liberaliter autem & minimè inuidiose studiosos artem edocuit, decenti iureiurando prius adstrictos. Vita functus est apud Larissæos, quando & Democritus obiisse traditur, atque alij quidem nonagesimo ætatis suæ anno, alij octogesimoquinto, alij centesimoquarto, quidam verò centesimonono, decessisse tradunt. Sepultus autem est inter Gyrtonem & Larissam, vbi vsque in hunc diem monumentum eius cernitur, in quo sanè ad multum tempus examen apum mellificantium erat, quo melle ad infantum oris vlcuscula iuxta tumulum illito, nutrices ea facile persanabant. Porrò in multis imaginibus

Phyla Alexandri pellex à Perdicca adamata.

Democritus insanus putatur.

Qua cura Græciam à pestilentia liberauit.

Artaxerxes Hellesponti hipparchos.

Quantũ ab omnibus coleretur Hippocrates.

Mors Hippocratis.

A ginibus velato capite pingitur, vt quidam aiunt pileo, quod nobilitatis signum est: nam hoc modo etiam Vlysses Pileatus cernitur: Alij autem pallio velatum dicunt, atque ex his aliqui decoris gratia id fieri asserunt, quandoquidem caluus erat: aliqui verò ob capitis imbecillitatem id fieri perhibēt: aliqui autem significanter id ab eo factum volunt, nimirum quod principem rationalis animæ sedem probè munitam & contectam esse oporteat. Alij signum peregrinationes amantis esse ferunt: alij verò rursus obscuritatem scriptorum ipsius per hoc significari contendunt. Alij postremum in testificationem id fieri volunt, quòd etiam sanitatis tempore ea quæ lædere possunt cauere debeamus. Quanquam

Cur capite tecto cernatur.

B quidam affirment, quòd in administratione rerum gerendarum, ne quod à circumfluo pallio manus ipsius impedirentur, idipsum complicatum in caput reiicere consueuerit. Cęterum de scriptis ipsius multa dissensio est, quare fit vt quum alia alij opinentur, non facile sit de ipsis certum quid pronuntiare, ob multas præsertim caussas, quæ iudicij certitudinem obfuscant: velut est primum quidem cognomen. Secundo quòd dictionis characterem posibile sit seruare. Tertio quòd vnus & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem vtatur: neque desunt etiam aliæ præter has caussas, si referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribúsque sanctis, ac Græcorum amator, quare etiam gentiles suos summa diligentia curauit, adeò

Libri Hippocratis in controuersiam adducti.

C vt à peste omnes ipsorum ciuitates liberarit, quemadmodum suprà dixi. Vnde & splendidos honores non apud Coos tantùm, sed & apud Argiuos & Athenienses est consequutus. Filios à morte reliquit duos, Thessalum & Draconem, discipulorum verò magnum numerum. Clarissimi verò ipsius filij fuisse perhibentur.

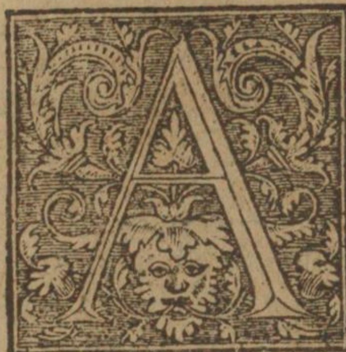
Thessalus Dracóque Hippocratis filij.

HIPPOCRATIS COI IVSIVRANDVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

*

Apollo. Aesculapius. Hygeia. Panaceia.

APOLLINEM medicum, & Aesculapium, Hygeámque ac Panaceam iuro, deósque omnes, itémque deas testes facio, me hoc iusiurandum, & hanc contestationem conscriptam pro viribus & iudicio meo integrè seruaturum esse. Præceptorem sanè qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturum, vitam communicaturum, eáque quibus opus habuerit impertiturum: eos item qui ex eo nati sunt pro fratribus masculis iudicaturum, artémque hanc si discere voluerint, absque mercede & pacto edocturum: præceptionum, ac auditionum, reliquæque totius disciplinæ participes facturum, tum meos, tum præceptoris mei filios, imò & discipulos, qui mihi scripto cauerint, & medico iureiurando addicti fuerint, alij verò præter hos nulli. Cæterum quod ad ægros attinet sanandos, diætam ipsis constituam pro facultate & iudicio meo commodam, omnéq; detrimentum & iniuriam ab eis prohibebo. Neque vero vllius preces apud me adeò validæ fuerint, vt cuipiam venenum sim propinaturus, neque etiam ad hanc rem consilium dabo. Similiter autem neque mulieri talum vuluæ subditicium, ad corrumpendum conceptum, vel fœtum dabo. Porrò præterea & sanctè vitam & artem meam conseruabo. Nec vero calculo laborantes secabo, sed viris chirurgiæ operariis eius rei faciendæ locum dabo. In quascunque autem domos ingrediar, ob vtilitatem ægrotantium intrabo, ab omníque iniuria voluntaria inferenda, & corruptione cum alia, tum præsertim operum venereorum abstinebo, siue muliebria, siue virilia, liberorúmve hominũ

Quæ præstet medicus.

E

F

aut

A aut seruorum corpora mihi contigerint curanda. Quæcunque vero inter curandum videro aut audiero, imò etiam ad medicandum non adhibitus, in communi hominum vita cognouero, ea si quidem efferre non contulerit, tacebo: & tanquam arcana apud me continebo. Hoc igitur iusiurandum mihi integrè seruanti, & non confundenti, contingat & vita & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Transgredienti autem & peieranti, his contraria eueniant.

HIPPOCRATIS

B COI LEX, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

EDICINA omnium artium præclarissima est. Verum propter ignorantiam eorum, qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quòd tales pro medicis iudicat & habet, iam eò res deuenit, vt omnium artium longè vilissima censeatur. At verò hoc peccatum ob hanc potissimum caussam mihi committi videtur. Soli nanque Medicinæ nulla pœna in rebus publicis statuta est, præterquam ignominiæ, verum hæc ipsa non afficit, neq; contingit eos, qui ex composito personam ipsius induerunt. Similimi enim huiusmodi Medici sunt personis, quæ in tragœdiis introducuntur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum quos referunt habent, illi ipsi autem verè non sunt. Sic & Medici fama quidem & nomine multi, re autem & opere valde pauci. Quisquis enim Medicinæ scientiam sibi vere comparare volet, eum his ducibus voti sui compotem fieri oportet, Natura, Doctrina, Loco

Medicæ artis præstantia.

C

Quæ pœna malis medicis irrogetur.

Neceſſaria medico futuro.

ſtudiis apto, Inſtitutione à puero, Induſtria, & Tempore. Primum quidem igitur omniũ Natura opus eſt. Natura enim repugnante, irrita omnia fiunt. Si verò natura ad optima viã demonſtret, artis Doctrina facile contingit, quam ſanè cum prudentia ſibi comparare oportet, ita vt à puero inſtitutio accedat, atque id in loco à natura ad diſciplinam apto. Amplius autem & induſtriam adhibere oportet: eámq; ad multum omnino tempus, quo diſciplina ipſa inſita, feliciter & cum profectu fructus ſuos producat. Qualis enim eorũ quæ terra producit conſideratio eſt, eiuſmodi etiam diſciplinæ Medicinæ per omnia ſimiliter exiſtit. Natura enim noſtra, velut ager eſt, dogmata præceptorum, velut ſemina ſunt. Inſtitutioni à puero cum eo conuenit, quòd opportuno tempore ſemina in aruum cadere oportet. Locus autem in quo diſciplina contingit, eſt velut ambiens aer, à quo è terra naſcentibus nutrimentum accedit. Induſtria autem, cultura eſt. Tempus poſtremum hæc omnia corroborat, vt perfectè enutriantur. His igitur ad artem medicam allatis, & vera ipſius cognitione comparata, tandem per vrbes obambulãdo, non ſermone tantùm, ſed & opere medicos haberi conuenit. Imperitia verò malus theſaurus eſt, & infelices opes, his, qui eam repoſitam habent, & inſomnium, aut potius ſomnium diurnum, & maximè verum, alacritatis fiduciæque ac veræ exultationis expers, timiditatiſque & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiam, audacia verò ignorantiam artis ſignificat. Duo enim ſunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem ſcire facit, altera verò ignorare. Cæterùm res ſacræ ſacris hominibus demonſtrantur, prophanis id fas non eſt, priùs quàm ſcientiæ orgiis initientur.

Diſciplinæ cõparatio ad agriculturam.

Sciẽtia multum differt à perſuaſione.

D E F

HIPP

HIPPOCRATIS COI LIBER DE ARTE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

VNT QVIDAM qui artem putãt, reliquas artes turpiter incessendo dehonestare, atque id quidem veluti putant non transigunt, vt ego sanè assero, sed propriam cognitionem ac scientiam ambitiosè ostentant. Mihi verò inuenire aliquid eorum, quæ nondum inuenta sunt, quod ipsum notum, quàm occultum esse præstet, scientiæ votum ac opus esse videtur. Similitérque & semiperfecta ad finem perducere & absoluere. At verò verborum inhonestorum arte ad ea quæ ab aliis inuenta sunt confundenda, promptum esse, nihil quidem corrigendo: eorum verò qui aliquid sciunt inuenta apud ignaros calumniando, non sanè scientiæ votum aut opus esse videtur: sed proditio magis naturæ suæ, aut ignorantia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipsum factum conuenit, qui contentiose quidem gestiunt ac conantur, nequaquam verò possunt maliciei sufficere, ad hoc vt aliorum opera quæ quidem recta sunt, calumnientur, quæ verò non recta sunt, reprehendant. Eos quidem igitur qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæc curæ sunt, quorúmque id interest, & præstare hoc possunt, prohibeant. Præsens verò sermo his, qui medicinam eo modo inuadunt aduersabitur, confidens quidem & animatus propter vtilitatem eorum, quos insectatur: copiosus verò ob artem, qua præstat & auxiliatur: potens autem ob sapientiam, qua est eruditus. In vniuersum itaque nulla videtur mihi ars esse, quæ non existat. absur-

Sciẽtiæ votũ ac opus.

Ignarorũ graphica depictio.

dum enim eſt aliquid eſſe putare quod non eſt, quoniam eorum quæ non ſunt, quánam ſubſtantia conſpecta aliquis denuntiare poſsit quòd ſint? Si enim non exiſtentia videre non datur, quemadmodum exiſtētia, haud equidem ſcio quomodo quis mente concipere queat ea quæ non ſunt, quemadmodum ea quæ ſunt, quæ certè oculis videre eſt, mentéq; intelligere quòd ſunt. Verùm vt ea nec videas nec intelligas, non ſimiliter contingere poteſt. Sed exiſtentia quidē ſemper videntur ac cognoſcuntur: nō exiſtentia autem, neque videntur neque cognoſcuntur. Cognoſcuntur itaque demonſtratis iam artibus, & nulla eſt ars quæ non ex ſpecie quadā rerum videatur, arbitrórque ſanè ego etiā nomina artibus ex ſpeciebus accipi & imponi. Abſurdū enim eſt exiſtimare ex nominibus ſpecies rerū germinare & prouenire, imo etiam impoſsibile exiſtit. Nomina enim lege quadā naturæ indita ſunt, Species autem rerum nō lege ſancitæ ſunt, ſed naturæ germina exiſtunt, atque hæc quidē ſi quis ex prædictis non ad plenum intelligat, in aliis ſermonibus fortaſsis clarius edocebitur. De Medicina verò, vtpote de qua hic inſtitutus eſt ſermo, claram demonſtrationem faciā, & primùm ſanè definiam quod ſentio, Medicinā eſſe morbos ab ægris in totum tollere, & morborū vehementes impetus obtundere, & eorum qui à morbis victi ſunt curationē nō aggredi, quum id in cōfeſſo ſit, quòd Medicina tales ſanare nō poſsit. Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præſtet, de hoc iam reliquum ſermonem inſtituā. Cæterùm in artis demonſtratione ſimul etiam ſermonē illorum qui eam dehoneſtare contendunt, quatenus quiſq; eorū ſibi quid tranſegiſſe viſus eſt, reuellā. Principiū itaque ſermonis hoc erit, cui omnes aſſenſuros ſcio. Quòd quidem aliqui à medicina curati ſanitati reſtituuntur, confitentur. Quòd verò nō omnes ob hoc iam ars ipſa vituperatur: aiúntq; hi qui eā peius inceſſunt, quòd hi qui à morbis apprehenduntur, eóſque euadunt, fortunæ ope euadāt, & non auxilio ipſius artis. Ego verò nō priuabo quidem ipſe fortunam tanquam nihil operæprecij faciat, puto enim morbis qui malè curātur vt plurimum infortunium accedere: qui verò bene, eos bonam fortunam nanciſci. Poſtea verò interrogo: quomodo poſsibile eſt ſanatos aliud quàm artem cauſari, ſiquidē eius vſu & mi

Medicina quid.

Medicina mala omnia non ſanat.

Quatenus medicina non probetur.

D E F

A & ministerio sunt sanati? Nudam enim fortunæ speciem eos respicere ac sequi noluisse, ex hoc apparet, quòd seipsos arti concrediderunt quare à gratia fortunæ referēda liberi sunt: ab ea verò quę arti debetur minimè se vēdicare possunt, quo minus ei sanitatem acceptam ferant. In hoc enim quòd se eī commiserunt ac concrediderunt, palàm est ipsos speciem eius esse contemplatos, vim verò eius patrato opere cognouerūt. Dicet sané hic aduersarius, quòd multi iam ægri etiā citra medicorū vsum sunt sanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autē mihi omnino fieri posse, vt & qui medicis non vsi sunt in medicinam inciderint, non tamē vt scierint quod in ipsa rectum fuerit, & quod non rectūm: alioqui contigisB set vt seipsos eodem penitus modo curassent, quo curati fuissent, si medicos adhibuissent. & hoc tandem magnum signū est substantiæ ipsius artis, nēpe artē esse, & quidē magnam, quando sanè etiam hi qui eam esse nō putant, per ipsam seruati apparent. Valde enim necessarium est nosse, eos qui medicis etiam non sunt vsi, si ægrotauerunt & conualuerunt, quòd aut facientes aliquid, aut non facientes sanati sunt. Aut enim inedia, aut edacitate, aut vberiore potu, aut siti, aut balneis, aut illuuie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut vigilia, aut his omnibus promiscuè vtentes, conualuerūt. Et sanè propterea quòd opem senserunt, valde necessarium est ipsos nosse, quòd fuerit aliquid quod opem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperunt, necesse est & detrimentū nosse,
C & quòd fuerit aliquid quod damnum dedit ac læsit. Non enim quiuis cognoscere potest ea quæ commoditate & detrimento sunt disparata. Si igitur is qui ægrotauit, siue laudare, siue vituperare nouerit quid: ex diæta, per quam conualuit, omnia hæc Medicinæ esse comperiet, & sunt nihil minus ea quæ damno fuerunt, quàm ea quæ opem tulerunt, in testimonium arti, quod ars ipsa sit. Quæ enim profuerūt, ob rectum vsum profuerunt: quæ verò nocuerunt, ob id quòd non rectè vsurpata sunt, nocuerunt. Atqui vbi rectum, & nō rectum vtrunque suum finem habet, quomodo quis hoc artem esse neget? Hoc enim ego artis expers esse dico, vbi neque rectum neque non rectum aliquid existit. Vbi verò vtrū que horum inest, quomodo hoc non artis opus, sed potius inartificialitatis existat? Amplius autem si ex pharmacis pur-

Species fortunæ nuda.

Medicis nō vtentes non negat posse sanari.

Qui sine medicis sanantur, ali qua re sanantur.

ἀτεχνίη.

Medicamẽta purgantia, & ſiſtentia nõ ſatis ſunt ad conualeſcẽtiã.

gantibus,& aluum ſiſtentibus ſolũ,tum Medicina,tum Medicis ſanationem facerent,infirmus ſane ſermo meus meritò iudicaretur.Nunc verò hi qui inter medicos maximè laudati ſunt,& diæta,& aliis medicaminum formis ſanãt, quas ne idiota quidem artis ignarus ſi audiat,nedum Medicus artis eſſe negare queat. Vbi igitur nihil neque in ipſis bonis medicis,neque in arte medica inutile eſt,ſed in plurimis eorum quæ ex terra naſcuntur,& eorum etiam quæ fiunt, ſpecies & formæ inſunt medelarum & pharmacorum: non eſt quod amplius aliquis eorum qui ſine medico conualuerunt, caſum ſpontaneum vero ſermone vehere poſsit tanquã cauſam ſuæ ſanationis.Spontaneum equidem nihil eſſe apparet ac deprehenditur.Omne enim quod fit,propter quid fieri comperitur,atque etiam in ſingulis adeò propter quid fieri videtur.Spontaneum verò nullam ſubſtantiã habere comperitur,ſed nudum tantum nomẽ. Medicina autem tum ex his quæ propter quid de induſtria excogitata ſunt, eſſe adparet,tum ſubſtantiam amplius habere conſpicitur. Quare his quidem qui fortunæ ſanitatem acceptam ferunt,artique derogant, hæc quæ dixi reſpondere quis poſsit. Cæterùm eos qui ob morientium calamitatem,artem demoliri contendunt,miror quánam memorabili ratione commoti,intemperantiam quidem morientium cauſſam mortis nõ ſtatuunt,ſcientiam verò eorum qui medicinam exercent,accuſant:tanquam ſanè Medici quidem ea quæ non conueniant: imperare poſsint,ægri verò quæ imperata ſunt, tranſgredi non poſsint.Atqui longè magis rationi conſentaneum eſt, ægros non poſſe facere quæ imperantur,quàm medicos non conuenientia iubere.Medici nanque ſana mente ſanóq; corpore rem aggredientes,& præſentia conſiderant & de præteritis ſimiliter iuxta præſentia ratiocinantur, intantum etiã vt aliquando palàm gloriari ſoleant ægri, ſe illorum opera ſanitati reſtitutos eſſe.Aegri verò neque qua parte laborent, neque ob quam cauſſam laborent,neque quid ex præſentibus futurum ſit, neque quid ex horum ſimilibus fiet ſcientes,medici imperio ſubiacent,dolentes quidem ob præſentia,timentes autem futura: & pleni quidem morbo inanes autem ciborum,ea quæ morbo grata ſunt,quàm quæ ad ſanitatem faciunt aſſumere malunt,mori quidem non amantes,

Medica ars cur refelli non poſsit.

Quid contra eos qui mortuos medicis aſſignant,dicat.

Quid medicus cõſideret ante curam.

Cur lãguẽtes non pareant.

D E F

A tes,sed tolerare tamen non potentes. Hoc modo autem affectos, vtrum verisimilius est, hos à medicis imperata facere, an alia facere quæ medici non iusserunt? aut medicos tales quales superiori sermone declaraui, non cõuenientia imperare? Nonne multò magis hos quidem quæ conueniant iubere? illos autem temere & impotenter nolle obedire? atque sic inobedientes in mortem incidere? Quæ sanè qui non rectè considerant, causas ad hos qui inculpabiles sunt, referũt: eos verò qui maximè accusandi sunt, à culpa liberant & defendunt. Porrò sunt item quidã qui ob eos qui victis à morbis curam adhibere nolunt, medicinã ipsam reprehendunt, dicúntque quòd morbi quos sanare aggrediuntur illi, per

Damnatur ars medica quinetiã cũ deploratos non curet.

B seipsos fuissent sanati: qui verò auxilio opus habẽt, eos non contingunt. Oportebat autem, inquiunt, siquidem ars erat, omnibus æquè morbis sanitatem afferre. Qui igitur hæc dicunt, si medicis indignarentur, quòd ipsorum talia dicentium, nõ vt delirãtium curam habeant, meritò sanè succensuerint magis, quàm quòd illa reprehendunt. Si quis enim ab arte potentiam in ea quæ non profitetur, aut à natura facultatem in ea ad quæ nata non est, exigat: is ignorat insaniam dementiæ potius quàm ignorãtiæ cõuenire. Quorum enim instrumentorum siue naturæ, siue artium facultatem obtinemus, per ea sanè opifices esse possumus, per alia verò minimè licet. quum igitur homo morbo afficitur qui vehementior est quàm medicinæ instrumẽta, ne sperare quidem

C oportet vt à medicina exuperetur. Exempli enim gratia, Inter ea quæ in medicina vrendi vim habent, ignis extremè vrit, verùm eo minus etiã alia multa. An verò ex eis præstantiora leuiores morbos curare non posśint nondum satis constat, valentiśsimos autem morbos potentiśsima etiã instrumenta curare nõ posse, quomodo non sit manifestum? Quæ enim ignis non efficit, quomodo ea quæ ab illo non sunt domita non ostendant, quòd alia arte opus habeant, & nõ ea in qua ignis instrumentum existit? Idem sentio & de aliis instrumentis quæcunque medicinæ opus adiuuant, quorum omniũ singulatim successum si nõ assequitur medicus, vim affectionis accusare oportet, mea quidẽ sententia, nõ ipsam artem. Qui igitur eos reprehẽdunt qui victis à morbo manũ adhibere recusant, hortantur etiã vt ea quæ nõ conueniunt

Deploratos nõ expedit tangere.

attingant,

attingant, non minus quàm ea, quæ contingere intereſt ar- D
tis, quod quum faciunt, his quidem qui nomine medici ſunt, admirationi ſunt · ab his verò qui arte præſtant, deridentur. Nec verò adeo deſipientes huius artis experti ſunt: neque vituperatoribus neque laudatoribus indigent, ſed ratione, ad quam ſanè actiones opificum abſolutæ, plenæ ſunt, & quę ab ea deſtitutæ, mancæ. Amplius vero etiam defectus aliquos quidem opificibus imputare oportet, aliquos vero ipſis operibus. Quę quidem igitur ad alias artes pertinent aliud tempus, aliúmque ſermonem requirunt. Quæ vero ad medicinam, qualia ſunt, & quomodo iudicanda, partim quidem ſuperiori ſermone oſtendimus, partim vero præſenti oratione docebimus. Sunt enim his qui hanc artẽ probe norunt, mor- E
bi partim non in obſcuro poſiti, & non multi: partim non in manifeſto loco hærentes, & multi ſunt, Qui enim ad interna vertuntur, in obſcuro ſiti ſunt. Qui vero ad ſuperficiem corporis erumpunt aut tumeſcunt, manifeſti ſunt. exhibent enim ſeſe vt tum viſu, tum tactu, & ſoliditas & humiditas ipſorum percipiatur, & qui calidi ſint quíque frigidi ſentiantur, qui ſanè ſingulorũ aut præſentia aut abſentia tales exiſtunt. atque horum quidem omnium in omnibus certas ac infallibiles medelas eſſe oportet, non ob id quòd faciles ſint, ſed quòd certo inuento conſtent. Neque verò à quibuſuis volentibus inueniuntur, ſed ab his qui volunt itémque poſſunt, poſſunt autem quibus tum diſciplina non eminus, ſed propè & largiter contigit, tum natura non infelix liberaliter F
acceſsit. Ad manifeſtos quidem igitur morbos hoc modo artem diuite facultate præditam eſſe oportet. Neque verò ad minus manifeſtos eam inopem ac dubiam hærere conuenit. Sunt autem morbi minus aperti, quíque ad os, quiq; ad ventriculum ſunt conuerſi. Habet autem corpus non vnum ventriculum ſed plures. Duo enim ſunt qui cibum ſuſcipiunt & demittunt, aliíque præter hos plures, quos norunt hi quibus hæc res curæ fuit. Quæcunque enim membra carnem in orbem circunſitam habent, quam muſculum appellant, ea omnia ventriculum habent. Omne enim incõcretum & quod non coaluit, ſiue pellicula ſiue carne contegatur, cauum eſt. Impletur autem dum ſanum eſt flatu, dum ægrotat ſanie. Habent itaq; brachia talem carnem, habent & fœmora, habent

Quædam arti quædã artifici dãda.

Mala patentia pauca ſunt, contra quæ nõ patent multa.

Corporis ventriculi.

bent

A bent furæ. Quin & in maciletis & ex carnibus partibus eiusmodi caro inest, similiter vt in carnosis esse demonstratum est. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis circulus, in quo cerebrum concluditur: ipsúmque adeo dorsum, ad quod pulmo vergit, horum membrorum nullum est quod non & ipsum vacuum sit, ac multis segmentis plenum ac quasi discriminatum existat, quæ parum abest vt vasa existant, quorum tamen aliqua habentem lædũt, aliqua vero eiam prosunt. Præter hæc autem & venæ multæ, & nerui non in carne sublimes, sed ad ipsa ossa producti ligamentum sunt articulorum: ipsi etiam articuli in quibus ossium quæ mouentur commissuræ inuoluuntur: & horum B nullum est quod non subspumosum sit, & circa se forulos habeat, quos sanies prodit, quæ deductis ipsis, multa & magno multorum mœrore egreditur. Ex prædictis itaque omnibus nullum est quod oculis conspicienti videre ac cognoscere contingit, quapropter etiam obscura mihi appellata sunt: & ab arte quoque obscura esse iudicata sunt, non tamen quòd obscura permaneant & nos vincant, sed quantum possibile est cognoscantur & superentur: possibile autem est quãtum ægrorum naturæ ad considerandum conferunt, & quantum eorum qui perscrutaturi sunt naturæ ad perscrutandum aptæ sunt. Cum multo enim labore, & non modico tempore præ oculis videntur & cognoscuntur. Quæcunque enim oculorum conspectum effugiunt, ea mentis oculis obtinentur C & superantur. Quæcunque vero ob id quòd non statim cognoscantur ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos curantes ipsos, tanquam ad ipsorum autores referenda sunt, sed ad naturam ipsius egri, itidémque ipsius morbi. Medicus enim quum non possit malum neque visu assequi, neque audiẽdo ex aliorum narrationibus cognoscere, ratiocinatione ipsum persequitur. Etenim ipsi quoq; ægri qui obscuro morbo laborant, si conentur medicis de morbis suis narrare, ex opinione magis quâm scientia narrant. Nam si sciuissent, in ipsos sanè medicos non incidissent, quum eiusdem scientiæ sit morborum caussas nosse, & morbos ipsos omnibus medicamentis quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Quando igitur neque ex egri narrationibus ad infallibilem certitudinẽ peruenire posit, aliò certe respicere medicum necesse

Loca corporis vacua.

Venæ, nerui quid faciant.

Quæ causa cur non cognoscantur morbi statim.

Causæ morborum non statim cognoscũtur.

Languentibus non semper credendum.

Quid studeat natura.

necesse est. Quare huius tarditatis non ars ipsa, sed corporũ D natura causa existit. Hæc enim malum sentiens, mederi magnopere gestit, considerãs tamen ne temeritate magis quàm consilio, & vt facilitate magis quàm violentia medeatur.

Medicus cùm morbum nouit, facilè perit.

Medicus verò si quidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum. Si verò is in quo morbus cognoscitur, superetur, ob id sanè quòd serius medicum accersit, aut ob morbi celeritatem peribit. Si enim ex æquo processerit morbus cum medicina, velocior non est. Si verò præoccupauerit, velocior omnino existit. præoccupat autem tum propter corporum angustiam, in qua non in conspicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorum negligentiam. Differunt enim & cunctantur, atque vbi iam à morbis ipsis apprehensi sunt, tum demum curari volunt ac expetunt. Quare artis E potentiam magis ex merito admiremur, si quem ex clandestino morbo ægrum restituat, quàm si impossibilibus & desperatis opem ferre moliatur.

Medica ars nihil cæteris simile habet.

Nequaquam vero in vlla aliqua iam inuentarum artium tale quiddam inest, sed quæ ex eis igne opificium exercent, igne non præsente, otiosæ sunt. Vbi verò illum contigerunt, operosæ. Quæ item tractabili rerum materia artem suam exercent, veluti aliæ quidem lignis, aliæ coriis, aliæ sculpendo tum ære, tum ferro, aliisque similibus rebus earum quàm plurimæ. Opera porrò quæ ex hac materia, & cum huius materiæ instrumentis fiunt, tam etsi facile retractari ac corrigi possunt, tamẽ non magis velocitate, quàm velut decet perficiuntur, neque defunctoriè F transiliuntur, verùm si quod instrumentũ desit, interim quiescunt, quanquam etiam illis cunctatio & tarditas ad opus commodius absoluendũ impedimento sit: attamen opus laudatur & præfertur. Medicina verò aliquibus quidẽ ex suppuratione thoracis, aliquibus verò iuxta hepar & renes, aliis autem per omnes corporis vẽtriculos ægrotantibus, eorum omnium inspiciendi potentia priuata est: quod ipsum apud omnes in cõfesso existit, alias tamen facultates coadiutrices

Natura quid agat, videto.

adinuenit. Vocis nimirum claritatem & tarditatem, itémque fluxiones quæ singulis locis, per quos exitus eis dantur, destillare consueuerunt, quarum modo odores, modo colores, deinde etiam ponderatam tenuitatem ac crassitiem obseruat, ex eísque signa tum eorum quæ ægri iam perpetiuntur,

A tur, tum quæ perpeti posſint, colligit. Quum verò hæc ſignificationem de ſe præbeant, neque ipſa natura voluntaria dimittat, vires amplius ac neceſsitates medicina ipſa inuenit, quibus natura coacta indemnis tamen concedat. Natura autem ſtimulata & impulſa, artis peritis quæ facienda ſunt demonſtrat. Cogit autem partim coalitum in nobis calorem, pituitam per ciborum ac potuum acrimoniam diffundere, quo intelligat quid ſibi viſum ſit de illis, quæ vt viderentur ipſa machinata eſt: partim verò ſpiritum velut delatorem, tum viis arduis, tum curſibus accuſare ac prodere cogit. Quin & ſudores per prædicta ducens ac excludens, humorum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea B quæ per veſicam pergreſſa magis morbum oſtendere poſſunt, quàm quæ per carnem exhalarunt. Inuenit igitur & tales potiones itémque cibos, qui calidiores aliàs calefacientibus exiſtentes, illáque & eliquant, & profluere faciunt, quæ ſanè non profluxiſſent ſi non hoc modo tractata fuiſſent. Alia itaque ex aliis, & alia per alia prodeunt, quæ corpus pergreſſa morbum ipſum produnt, vt nihil miri ſit ipſis ſerius fidem haberi, & medendi conatus ac aggreſsiones tardiores eſſe, quum ſic per peregrinas interpretationes ad medendi ſcientiam ac cognitionem medici perueniant ac erudiantur. Quòd igitur & rationes in ſeipſa plenas & ad ferendum auxilium abundantes habeat medicina, & quòd morbis qui corrigi non poſſunt meritò auxiliares manus negat, aut ſi C fortè opem ferre molita eſt, citra culpam eam exhibet, id ipſum tum iam habitus ſermo manifeſtum facit, tum etiam artis peritorum demonſtrationes palam documentum præbent, quas ſanè ex operibus iucundius, quàm ex ſermonibus oſtendunt: vtpote qui dicendo non magnopere exercitati, multitudini fidem ſinceriorem ex his quæ videat, quàm quæ audiat facere malint.

Lotium magis morbos indicat.

Proprium artis medicæ.

HIPP

HIPPOCRATIS D
COI LIBER DE VETERI MEDICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Priores artis medicæ ſcriptores taxantur.

VICVNQVE de medicina dicere aut ſcribere aggreſsi, dicendi ſcopum ſibiipſis ac fundamentum ſuppoſuerunt, calidum aut frigidum, aut humidum aut ſiccum, aut aliud E quodcunque voluerint, rem in compendium contrahentes, principium cauſſæ, tum morborũm, tum mortis, hominibus omnibus idẽ, vnum aut duo proponentes, hi in multis quidem quæ dicunt manifeſtò erraſſe deprehenduntur. Iuſtior autem querela eſt de arte, qua omnes in maximis vtuntur, & bonos artifices maximè colunt. Sunt autem opifices alij viles, alij longè præſtantes, quòd ſanè ſi non eſſet omnino medicina, neq; in ipſa obſeruationes eſſent, neque quicquam inuentorum, non vtique extaret, ſed omnes æqualiter eius ignari & inexperti eſſent, & per fortunam omnes ægrotorum res gubernarentur. Nunc verò res non ſic ſe habet, ſed quemadmodum aliarum F omnium artium opifices multum inter ſe differunt, tum manu, tum mente, ſic etiam in medicina. Quapropter non cenſeo ego ipſam inani fundamento indigere, velut obſcura & dubia. de quibus ſi quis dicere conetur, neceſſe eſt fundamento vti. Velut ſi quis de ſublimibus in aere rebus, aut de ſubterraneis dicat, & quomodo habeãt ſciat, tamen neq; dicẽti, neq; audientibus manifeſtũ ſatis fuerit veráne ſint an ſecus. Neque enim eſt ad quod quis ſe conferat, cuíq; innitatur, vt veritatem cognoſcat. Medicina autẽ iam ab antiquo exiſtit, & principium & via inuenta, per quam inuenta & multa & probè habẽtia comperta ſunt, per multũ adeo tempus, & reliqua deinceps inuenientur, ſi quis ſufficiens ſit, & iam inuentorum gnarus, ex his ad perquirendum procedat. Quicũque verò

Medicam artem eſſe, & veram aſſeuerat.

Medicinæ antiquitas.

Certa eſſe inuenta in hac arte.

A verò his reiectis ac omnibus reprobatis, alia via aliáque forma inquirere conatur, & quid inuenisse gloriatur, falsus est & fallitur. Imposſibile enim id eſt, verum ob quas necesſitates imposſibile ſit, ego demonſtrare conabor, docens ac demonſtrãs quòd ars exiſtat. Ex hoc autem palam fiet, imposſibile eſſe aliquo alio modo inueniri. Videtur autem mihi maximè, de hac arte dicturum oportere vulgo ac plebeis hominibus nota dicere. Neque enim de alio quopiam, neque quærere neque dicere conuenit, quàm de affectionibus, ex quibus illi ipſi ægrotant. Ipſos quidem igitur ſuas ipſorum affectiones condiſcere, quomodo fiunt ac deſinunt & quibus occaſionibus augeſcunt ac deficiunt, quum idiotæ ſint non

De rebus comunibus tractat medicina.

B eſt facile, verùm ab alio inuentas ac proditas, procliue. Nihil enim libentius quiſque recordatur quàm quæ ſibiipſi accidiſſe audit. Si quis autem idiotarum ſententia deſtituetur, & audientes non afficiet, ille etiam veritatis compos non fiet, & propterea neque fundamẽto neque ſcopo opus habet. Etenim Ars medica neque inuẽta ab initio fuiſſet, neque quæſita, Nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, ſi eadem diæta vterentur, & aſſumerẽt quæ ſani edunt ac bibunt, imò etiam alterius diætæ vſus eis profuiſſet, ſi non alia fuiſſent his meliora. Nunc autẽ ipſa necesſitas homines coegit Medicinam inquirere ac inuenire. Quoniam ægrotis eadem in cibo aſſumentibus quæ ſani ſolent, non fuit vtile, velut neq;

Medica ars eſt de rebus morbiſve vulgo notis.

C nunc vtile exiſtit. Quin vt rem altius expendamus, neque ipſam ſanorum diætam ac alimoniam qua nũc vtuntur, inuentam fuiſſe cenſeo, ſi ſuffeciſſet homini idem cibus ac potus, qui boui ac equo, & omnibus aliis prẹter hominẽ, veluti ſunt ex terra naſcentia, fructúſq; ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & augeſcunt, & illæſi degunt, nõ indigentes alia diæta. Quanquam ego ſanè ab initio etiã hominem tali victu vſum eſſe putem. Quæ verò nunc inuẽta ſunt edulia, multa arte excogitata & multo tẽpore producta eſſe mihi videntur, quum multa & grauía, ex forti ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & magnas vires habens ingerebatur. qualia ſanè etiam nunc ex ipſo paterẽtur. doloribus vehementibus & morbis obnoxij, & breui etiam morti. Veriſimile eſt autem hæc mala tunc minus perpeſſos ipſos eſſe, propter conſuetudinem: quanquam etiam tũc vehemen

Quæ de cibariis dicat aſpicito.

Multi priore cibo peribant.

hemẽter afflicti sint, & cõsentaneũ est plurimos & debiliore D natura præditos periisse, eos verò qui victũ illũ superare poterãt lõgiori tẽpore durasse ac restitisse. Quẽadmodũ etiam nũc ex validis eduliis aliqui facilè liberãtur, aliqui cũ multis doloribus ac malis. Ob hãc itaq; necessitatẽ etiã illi mihi videntur quæsiuisse victũ naturæ cõuenientem, & inuenisse hunc, quo nũc vtimur. Ex tritico igitur macerato, & à cortice purgato, molitóq; ac cribrato, & subacto, ac assato, panem fecerunt. Ex ordeo verò mazã, aliáq; multa ex hoc excogitãtes, coxerunt, & assarunt, & miscuerunt, fortiáq; & intemperata, debilioribus temperarunt, effingentes omnia iuxta hominis naturam ac vires, quæ quidem fortiora essent, ab ipsa natura non posse superari, si ingesta essent, existimantes: ab his ipsis quoque dolores & morbos ac mortes oriri iudicantes: cõtrà ab his quæ natura domare posset, alimentũ & augmentum & sanitatẽ. Porrò inuento huic quodnã iustius aut magis conueniens nomen quis imposuerit quàm medicinę? quandoquidem ad hominis sanitatem alimentúmq; ac salutem inuentum est, in permutationẽ illius victus ex quo dolores & morbi fiunt. Si verò ars ipsa esse non putatur, nihil absurdi est. Nã cuius nemo ignarus est, sed scientes omnes, ob vsum & necessitatem eius non cõuenit aliquem artificẽ appellari. Atqui inuẽtum ipsum & magnum & multæ artis ac considerationis existit. Quinetiã in hunc vsq; diem exercitiorum & reparandarum virium curam gerentes, semper aliquid amplius adinueniunt, iuxta eandẽ viam inuestigantes quod quis edens ac bibens maximè superet, ac seipso fortior euadat. Consideremus itaque & confessam ab omnibus medicinam, eam videlicet quæ propter ægros inuẽta est, an & nomen & artifices habeat, & ipsa dominari ipsis velit, & vnde tandem initium sumpsit. Mihi equidem, velut in principio dixi, nemo ne quæsiuisse quidem medicinam videtur, si idem victus & ægrotis & sanis conuenisset. Itaque vsque in hunc diem hi qui medicina non vtuntur Barbari ac Græcis confines, eodem modo quo sani victitant ad voluptatem, & à nulla re quam concupiscunt, abstinẽt, neque quicquam deuitant. Cæterùm qui Medicinam quæsiuerunt ac inuenerunt eandem cũ illis de quibus superiori sermone dictũ est, sententiam habuerunt, & primùm quidem ex his ipsis cibis

Panificia varia.

E

Medici hũc cibũ excogitarunt.

F

Principia medicinæ.

Barbarorũ victus.

copiam

A copiam detraxerunt,& pro multis paucos statuerũt. Quum verò ipsis aliquãdo hoc ad aliquos ægros sufficeret, palámq; fieret quòd prodesset,non tamen omnibus, sed essent quidã ita habentes,vt neque modicos cibos superare possent, imbecilliore sanè quopiã tales indigere illis visi sunt,sorbitionésque inuenerunt pauca ex fortibus multa aqua permiscentes,& robur ipsum tẽperatura ac coctura detrahẽtes. Quòd si qui neque sorbitiones superare possent,his detraxerunt etiam ipsas,& ad potiones peruenerunt,obseruarúntque vt & hæ tum vsu,tum copia moderatè haberent, & neque plures quàm oportet,neq; meraciores & intẽperatiores, neque defectuosiores offerentes.Probè autẽ nosse oportet quibus sorB bitiones in morbis non cõducunt.Nam statim vbi hoc fecerint exacerbantur ipsis febres ac dolores,& manifestum sit, quòd assumptũ morbo quidem alimentum ac incremẽtum præbet,corpori verò tabes & infirmitas existit.Quicũq; verò homines in hac affectione existentes siccum cibum assumũt,aut mazã,aut panẽ,etiamsi valde modicũ,decuplo magis & manifestius lædũtur,quàm si sorbitione vsi essent, ob nullã aliã caussam quàm fortitudinẽ edulij ad affectionẽ,in quo sorbere cõducit,edere autẽ non Si enim plura comederit,plus vtique lædetur:si verò pauca,dolebit tamen omnino.Omnes itaque doloris caussæ ad idẽ reducuntur,nimirũ fortissima edulia maximè m manifestissimè hominẽ lædeC re,siue sanus sit,siue ægrotus.Quid igitur aliud cogitasse videri queat hic appellat⁹ Medic⁹,& cõfessus artifex,qui ægrorum diætã ac victũ adinuenit,quã ille qui ab initio omnib⁹ hominib⁹ victũ quo nũc vtimur,ex agresti illo ac ferino reperit ac subornauit?Mihi equidẽ videtur idẽ modus, & vnũ quoddã ac simile esse inuẽtũ.Hic enim ea quæ natura humana sana superare nõ potuit incidẽtia & ingesta,propter feritatẽ intẽperátiámq;,ille verò qualicunq; tandẽ vnusculusq; affectione teneretur,vt superare nõ posset,eadem detrahere quæsiuit ac institit.Quid hoc ab illo differt?præterquã quòd multiplicior & variegatior ac maioris negotij est hæc species.Verũ principiũ fuit illa quæ prius est producta. Si verò quis cõsideret quæ sit ægrotorũ diæta,cõparatione ad sanorũ dietã facta,is inueniet hãc ægris nocẽtiorẽ quã eã quæ ferarũ est & aliorũ animaliũ sanis. Etenim vir laborãs morbo

Sorbitionũ & potionũ inuentio.

Quid obseruandum medicis.

Cibus sanorum lãguẽtib. obest.

Duorũ hominum nutricatuum differentia.

Medicina in Chirurgiam, pharmaceuticã, & Diæticen.

Ciborũ cõparatio.

neq; difficili & intolerabili, neq; rursus leui & despicabili, si D
panẽ aut carnẽ, aut aliud quid ex his quæ sani edẽtes iuuantur, comedere volet, nõ multũ, sed multo minus quàm sanus poterat, cõtingat autẽ vt nec sit qui eum delinquere admoneat. Alius contra sanus naturam habens non omnino debilem, neque rursus fortem, si comederit quid eorum quæ bos aut equus comedens iuuatur, & edat sane eruum aut ordeũ, aut aliud quid huiuscemodi, non multum, sed multo minus quàm potest. Sanus vtique qui hoc fecerit, minus, & dolebit & periclitabitur quàm ægrotus ille, qui panẽ aut mazã intẽpestiue ingessit. Hæc itaque omnia signa sunt, quòd ipsa ars medica via ac methodo quæsita inueniri possit. Si quidem E
igitur simpliciter, velut aliqui putant, quæ fortiora sunt, nocerent, quæ debiliora, prodessent & nutrirent, tum ægrũ, tũ sanum, facilis sanè res erat. Multum enim de securo detrahere oportebat vt ad debilissimum deduceretur. Nũc autẽ non minus delictum, nec minus lædit hominem, si pauciora & defectuosiora quàm satis est, assumantur. Fames enim magnã potentiã in naturã hominis habet & sanandi & debilitandi & occidendi. Multa verò etiam alia mala, diuersa quidem ab his quæ ex repletione fiunt, non minus autem grauia, vacuationis sunt, quapropter multo variegatior est, & maiorem diligẽtiã requirit. Oportet enim modũ aliquem coniectare. Modum autem neque pondus, neque numerum aliquem, ad quem referas cognosces: certitudinem enim exactam nõ reperies aliã quàm corporis sensum. Quapropter F
operosum est ita exactè cõdiscere, vt parum in alterutrã partem delinquas: quanquã ego etiã cùm medicum vehemẽter laudarim, qui parum delinquat. Certitudinẽ autem exacta raro videre contingit. Quare plerique Medici eadẽ quæ mali gubernatores in se admittere mihi videntur. Etenim illi quum in tranquillitate gubernantes delinquunt, non fiunt manifesti: quum verò deprehenderit ipsos ventus magnus & tempestas, palàm iam cõspicui sunt omnibus hominibus, quòd ignorantia & culpa erroris sui nauem perdiderũt. Sic sanè etiam mali & plurimi medici, quũ curant homines nihil graue patiẽtes, in quos si quis etiam maximè delinquat, nihil graue faciat. Sunt autẽ multi tales morbi, & multo sepius quã graues hominib' accidũt. In talibus sane delinquẽtes, non

Quis erret in ægrotis.

Medicos nauiũ rectoribus comparat.

l. de sanit.

A tes,nõ fiunt manifesti idiotis hominibus.Vbi verò obtigerit magnus & fortis & periculosus morbus,tunc ipsorum delicta & ars omnibus in conspicuò sunt. Neque enim lõgè absunt singulorum pœnæ ac cruces,sed breui adsunt.Quod autem non minores afflictiones ab intempestiua vacuatione quàm à repletione hominibus cõtingant,probè discemus si in sanis rem expenderimus.Sunt itaque aliqui ipsorum quibus semel in die cibum capere conducit,& hoc proper vtilitatem sic obseruant. Alij etiam prandent, propter eandem necessitatem,sic enim ipsis conducit:Sed & quidam nõ propter vtilitatem,sed aut ob voluptatẽ,aut ob alium aliquem casum alterutrum faciunt.Plurimorũ enim hominum nihil B interest vtrum tandem faciant,siue semel tantùm edant siue etiam prandeant,hac consuetudine vti.Sunt autem quidam qui non possint extra vtilitatem facientes facilè degere, sed contingit vtrisque ipsorum,per diem vnum atque eum non ociosè permutãtibus,immẽsa afflictio.Alteri enim si pransi fuerint,ídque eis non conducat,statim graues & corpore segnes fiunt,itémq; mente pigri,hiatúq; ac oscitatione & dormitatione & siti pleni.Si verò etiam insuper cœnauerint, & flatus,& tormina,& aluus effringitur,& multis magni morbi principiũ hoc fuit,si eosdẽ cibos quos semel insumere cõsueuerunt,bis assumant,& nihil his ampliùs. Alteri verò si prandere consueuerunt,ídque ipsis conducat, & non pransi fuerint,mox vbi tẽpus præterierit,statim impotentia vehe C mẽs,tremor,animi deliquiũ,posteà oculi pallidi,vrina crassa & calida,os amarum,& viscera pendere ipsis vidẽtur, vertigo,iracundia,tristitia,hæc autem omnia vbi cœnare tentauerint.deinde autẽ pransuri cõsumere nõ possunt quæ priùs cœnarunt.atq; hæc ipsa cũ tormine ac strepitu descendentia aluum concludunt,ipsíq; ægrè dormiunt,insomniáque conturbata ac tumultuosa habẽt,plerisq; verò etiam horũ hoc magni morbi principium fuit.Cõsiderare porrò oportet ob quas causas hæc ipsis acciderũt.Et sanè puto his qui semel cibum sumere cõsueuerunt,quòd nõ expectauerunt iustũ tempus,donec ipsorum vẽter pridiè ingestos cibos perfectè consumpsisset & exuperasset, euacuatúsque esset ac quieuisset, sed in feruentem adhuc & fermentatum nouos ingesserunt. Eiusmodi autẽ ventres multò tardius concoquũt,& maiori

Quãdo error patet.

Sumẽdi cibi varietas.

Cũ hora cibi pręterit, quid fiat videto.

Cur variè hi afficiantur.

opus habent cessatione ac quiete. His verò qui prandere af- D
sueti fuerunt, quòd nõ vbi citissimè alimento corpus indige
bat, & iam priora consumpta erant, nec habebat aliquã am-
pliùs fruitionem, statim ipsi nouum alimentum suppedita-
tum est: deficit autẽ & cõsumitur præ fame. Nã omnia quæ
tales homines perpeti dixi, fami imputo. Dico autem etiam
alios omnes homines, qui duos aut tres dies inediam pertu-
lerint, eadem passuros esse, quæ de impransis dixi. Cæterùm
tales naturas quæ citò & fortiter eiusmodi delictis offendũ-
tur, imbecilliores aliis esse censeo, proximus est autem im-
becillis languenti: verùm imbecillior est languens, & plus
laborare contingit ipsum, vbi iustum tempus nõ est assequu
tus. Quum itaque eiusmodi exacta certitudo circa artẽ exi- E
stat, difficile est semper quod rectissimum est assequi. Multę
autem species in Medicina ad tantam certitudinem perue-
niunt, de quibus dicetur. Non censeo itaque propter hoc ar-
tem velut non existentem, neq; probè inuestigatã, veterem
oportere reiici, quòd non habeat circa omnia certitudinem
exactã. Verùm multò magis propterea quòd propinqua est
recto, simúlque ratione possit ad ipsum peruenire, admirari
oportere censeo ea quæ ex multa ignorãtia sunt eruta & in-
uenta, quòd probè & rectè adinuenta sunt, & non à fortuna
aut casu. Porrò ad eos qui nouo modo artẽ ex scopis ac fun-
damentis suppositis quærunt, sermonem reducere volo. Si
enim calidum est aut frigidum, aut siccũ, aut humidũ, quod
hominẽ lædit, & oportet rectè medentem auxiliari, calido F
quidem in frigidum permutato, frigido verò in calidum,
sicco in humidum, humido in siccum contingat mihi homo
non fortis naturæ, sed ex debilioribus, hic autem triticum
edat quod ex area sustulit crudum & nõ elaboratum, & car-
nes crudas, & bibat aquam. Hoc victu vtens satis scio quòd
multa & grauia perpetietur, Nam & doloribus vexabitur,
& corpus debile euadet, & venter corrũpetur, & multò tem-
pore viuere non poterit. Quòd igitur auxilium præparare
oportet sic habenti? calidum an frigidum, vel siccum, vel hu
midũ? simplex enim est quodcunq; ex istis. Si enim id quod
ipsum lædit aliquod ex his est, contrario soluere oportet ac
liberare, quẽadmodũ ipsorũ sermo testatur. Atqui certissi-
mũ & manifestissimũ medicamentũ est, victũ quo vtebatur
auferre

Marginal notes:
Qui diu cibo abstinēt, quid patiātur.
Cur nõ semper in arte medica attingitur veritas.
Suppositũ hominis, materiáve.
Hoc considerato.
potissimũ auxilium.

A auferre & pro tritico panem dare, pro crudis verò carnibus coctas, insupérq; vinum propinare. His permutatis impossibile est non fieri sanũ, nisi penitus fuerit tẽpore ac victu corruptus. Quid itaque dicemus? Num quòd ipsi à frigido affecto calida hæc oblata auxiliũ tulerunt, aut contrà? Equidem opinor me multam hæsitationem interrogato præbiturum esse. Nã qui panem ex tritico parauit, calidũ, aut frigidum, aut siccum, aut humidũ abstulit: panis enim & in ignem & in aquam datur, & multis aliis elaboratus est, quorum singula propriã vim & naturã habent, & aliqua quidem à natura in ipso existentia abiicit, aliis autẽ temperatur ac permiscetur. Sed & hoc scio, quòd in corpus hominis refert panis purus, aut cui nihil furfurum decessit, & ex tritico nõ decorticato aut decorticato, & multa aqua subactus, aut contrà, & superassatus aut crudior, aliáq; præterea infinita. Similiter etiam de maza, & singulorum adeò vires magnæ, alteráque alteri nihil simile habet. Quicunq; autẽ hæc nõ considerans nõ nouit, haud scio quo modo ille affectiones in homine cognoscere possit: ab vnoquoque enim horũ afficitur & alteratur homo, vel hoc, vel alio modo, & ex his omnis vita & sano, & ex morbo cõualescenti, & ægroto. Nihil igitur vtilius neque magis necessariũ quàm hæc cognouisse: quod & probè & cõuenienti ratiocinatione inuestigãtes, iuxta hominis naturã hæc primi inuentores inuenerunt, iudicaueruntque artem dignã quæ deo adscriberetur, quemadmodum etiam est receptũ.

Panis differentia.

Maza.

Quæ prospicienda medico.

C Non enim siccum neque humidum, neque calidum, neq; frigidum, neque aliud quicquam ex his putauerunt hominem lædere, neque aliquo horum homini opus esse opinati sunt, sed quod in vnoquoque forte & humana natura potentius est, quódque non possit superare, hoc ipsum lædere duxerunt: & hoc auferre quæsiuerunt. fortissimum autẽ est inter dulcia, dulcissimum, inter amara, amarissimum, inter acida, acidissimum. & in omnibus adeò rebus vigor ipse ac summũ. Hæc enim & in homine inesse viderunt, & hominẽ lædere. Inest enim in homine & amarum & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & fluidum, & alia infinita, omnigenas facultates habẽtia copiámque ac robur. Atque hæc quidẽ iuxta ac inter se temperata, neque conspicua sunt, neque hominẽ lædũt. Vbi verò quid horũ secretum fuerit,

Quid spectarint primi artis inuentores.

Quæ valentissima.

Qui humores succive & sapores sint in homine.

fuerit,atque ipſum in ſeipſo fuerit,tunc & conſpicuum eſt, D
& hominē lædit. Quin & ex cibis quicunque nobis incommodi ſunt,& ingeſti hominē lædunt:horum vnuſquiſq; aut amarus eſt & meracus ac intemperatus, aut ſalſus, aut acidus,aut alius quis intemperatus & fortis:& propterea turbamur ab ipſis,quemadmodum etiā ab his quæ ex corpore excernuntur. Omnia autē quæ edit aut bibit homo,talia edulia palàm eſt minimè hoc intemperato, & diſsidente ac excedente ſucco participare,velut ſunt panis & maza & his ſimilia,quibus adſuetus eſt homo plurimis & ſemper vti:exceptis his quæ ad voluptatē ac delicias condiuntur ac præparantur: & ab his plurimis in hominē ingeſtis turbatio ac ſecretio corporis facultatū minimè cōtingit. Verum robur E
& augmentum,ac alimentū præſertim,per nihil aliud contingit quàm quod probe temperatum eſt,& nihil habet intemperatum,neque forte, ſed totū vnum factum eſt & ſimplex & non forte. Et valde ſanè dubitò ego, quónam modo hi qui talē ſermonem proferunt,& artem ex hac via ad ſcopum abducunt,curaturi ſint homines,quemadmodū proponunt. Non enim eſt ipſis, velut ego opinor,inuentum quid, ipſum in ſeipſo calidum,aut frigidū, aut ſiccum,aut humidum,quod nulla alia ſpecie communicaret. Verùm arbitror eoſdem potus ac cibos ipſis eſſe, quibus omnes vtimur. Apponunt autem alij quidem,quòd ſit calidus,alij frigidus,alij quòd ſiccus,alij humidus. Quoniā illud ſanè dubium eſt,imperare ægroto calidum quid aſſumere:ſtatim enim interrogabit quid ſit illud,vt nugas producere neceſſe ſit,aut ad aliquid eorum quæ ſunt cōfugere. Si autem eſt calidum quoddam acerbum exiſtēs,aliud vero calidum fluidum,aliud calidum tenue, ſunt enim & alia calida etiam alias vires ſubcontrarias ſibiipſis habentia,quod igitur ipſorum aſſumere oportebit? calidum & acerbum,an calidum & fluidum,aut ſimul frigidum & acerbum? Nam & hoc eſt, itémque frigidum & fluidum. Etenim quod ego ſcio,totum cōtrarium ab vtroque ipſorum euenit,ídque nō ſolùm in homine,ſed etiā in corio ac ligno,& aliis multis rebus quæ magis ſtupidum ſenſum habent quàm homo. Non enim calidū eſt quod magnam vim habet,ſed ipſum acerbum & fluidum,& alia quæ à me relata ſunt,tum in homine, tum extra hominem,ſiue

edantur,

Quæ perturbent.

Qualis panis,puls,mazáve.

Calidū,hoc vel contra ne ſit, certum nō eſt.

Quare hoc calidum illud contra putatur.

F

A edantur, siue bibantur, siue forinsecus illinantur, aut quomodocunque formata adhibeantur. Frigiditatem autem & caliditatem ego omnium facultatum minimè potentes esse in corpore existimo, ob has sanè caussas. Quo equidem tempore ipsa inter se permixta simul frigidum ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentum enim & moderatio contingit frigido à calido, & vicissim calido à frigido. Vbi verò seorsim vtrunque secretum fuerit, tunc affligit. In hoc itaque tempore quum frigidum intus generatur, & cito hominem affligit, primum propter hoc ipsum adest calidum inde adeò ex homine ipso, nullo alio auxilio, neque præparatione opus habens, atque hoc & in sanis hominibus & in B ægrotis operatur. Itaque si quis sanus hyeme corpus perfrigerare velit, aut frigidæ lotione, aut alio quopiam modo, quanto id amplius fecerit, si modo non omnino corpus congeletur, vbi vestiméta acceperit, & sub tegmen venerit, magis & amplius corpore calescit. Rursus si quis fortiter calfieri velit, aut calido lauacro, aut multo igne, inde verò eandem vestem habens in eodem loco conuersari, in quo perfrigeratus, multo apparebit frigidior, & longe horridior, quàm aliquis qui præ estu ventilationem admisit, & sibiipsi frigus præparauit, atque sic ex hoc modo recreatus est. Nam qui hoc facit, decuplo maiorem æstum ac ardorem percipit, quàm is qui nihil tale facit. Verùm sunt adhuc testimonia multo maiora. Quicunque per niuem aut aliud frigus C iter facientes, excellenter frigescunt aut pedibus aut manibus aut capite, vbi se continuerint in noctem, quum cooperti fuerint & in tepore extiterint, ab æstu & pruritu vexantur, quibusdam etiam bullæ velut ambustis ab igne exurgunt, neque prius hoc patiuntur quàm calfiant: adeò promptè vtrunque ipsorum ad alterum accedit. possem & alia innumera recensere. Cæterùm circa ægrotos, nónne quibus rigor contingit, his acutissima febris relucet? sed non adeò fortiter, verùm pauco tempore quiescens, & aliàs ferè innoxia, & quo tempore affuerit, percalida, & per totum corpus penetrans, desinens maximè in pedes, vbi sanè rigor & frigus validissimum diutissimè durauit. Rursus quum sudor prodierit & febris decesserit, multò magis frigescit æger, quàm si ne apprehendisset quidem ab

Contraria cómista nõ lædunt.

Qui calor, & frigus cócipiatur.

Quid per niues gelúque euntibus eueniat.

 initio.

initio. Cui igitur breui adeò contrarium accedit, cuique vis D adimitur sua sponte, quidnam ab hoc malum aut graue fiat? aut quid opus est multo ad hoc auxilio? Verùm dixerit aliquis, Qui ardenti febre febricitant, itémque peripneumoniis, & aliis fortibus morbis, non citò ex calore liberantur, neque adest hic frigidum aduersus calidum. Atqui ego hoc maximum signum esse puto, quòd non propter calidum simpliciter homines febricitent, neque hoc sit simpliciter afflictionis caussa: sed est & amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidum, & alia infinita, & rursus frigidum cum aliis facultatibus coniunctum. hæc itaque sunt quæ lædunt, simul adest autem & calidum robore participans, nimirum ducens & exacerbans E & augens simul cum illis, verùm nullam potentiam, maiorem quàm conuenit videlicet, habens. Atque hæc quidem sic se habent. Signa porrò primùm quidem manifestissima producemus, quorum omnes iam sæpe experientiam sumpsimus. Itaque quibuscunque nostrûm grauedo innascitur, & fluxus per nares mouetur, hic vt plurimùm acrior est eo qui prius erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumescere facit nasum, & exurit calentem & extremè ignitum. si verò manum admoueas, & diutius perseuerauerit, etiam exulceratur locus minimè carnosus & durus existens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus prodit, & inflammatio consistit: sed postquam fluxus crassior & minus acris, concoctúsque & magis permixtus prio- F re fuerit, tunc sanè iam etiam ardor cessat. Rursus autem aliis ex frigiditate ipsa sola manifestè grauedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc est, vt ex frigiditate quidem affecti percalfiant, ex ardore verò perfrigerentur, atque hæc breui accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem omnes fluxiones quas propter humorum acrimonias & intemperantias ego fieri sentio, restituuntur & curantur, vbi temperatæ fuerint & concoctæ. Rursus quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur vt fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & sub oculis partes ad quascunque tandem influxerint, rumpunt etiam & peredunt eam quæ oculum ambit tunicam. dolores autem

Quorum moborũ calor nõ statim cessat.

Destillationum signa.

Destillationes oculorum.

A autem & ardor,& inflammatio extrema adſunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & craſsiores redditæ, & lemæ ab ipſis extiterint. Fit autem concoctio, ex permixtione, temperaturáque mutua, & quaſi coctura. Quinetiam fluxiones in fauces delabentes, ex quibus raucedines fiunt, anginæ, eryſipelata, peripneumoniæ: Omnes hæ primùm quidem ſalſæ & humidæ acréſque deſcendunt, & in talibus morbi firmantur. Vbi verò craſsiores & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc iam & febres, & alia hominem lædētia ſoluuntur. Oportet autem vtique cauſſas vniuſcuiuſque ea putare, quæ quum adſunt, talem modum fieri neceſſe eſt, quum permutantur in aliud temperamentum, ceſſare. Quando igitur ab ipſa caliditate ſincera, aut frigiditate fluxiones contigerint, & nulla alia facultate participauerint, ſic ſanè ſedabuntur, vbi ex frigido in calidum permutatę fuerint, & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo quem dixi modo. Ampliùs porrò etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia à facultatum potentiis proficiſcuntur. Itaque quum amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flauam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates & æſtus & impotentiæ occupant? Verùm vbi liberati fuerimus ab illa & purgati, aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modò tempeſtiuè quid ipſorum fiat, manifeſtè & à doloribus & à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem eleuata fuerit, & cruda & meraca ac intemperata, nulla arte neque dolores, neque febres ſedare poſsis. Et quos quidem acuta acríſque ac æruginoſa bilis affligit, quales mox rabies, & morſus viſcerum ac pectoris, & deſperatio? Non ſedantur autem hæc priuſquàm eadem expurgetur & proſternatur, & aliis permiſceatur. Concoqui autem & permutari, attenuaríque ac craſſeſcere in humorum ſpeciem, per multas & omnigenas ſpecies contingit. Quapropter & iudicationes, & numeri temporum, in talibus multùm poſſunt. Hæc verò omnia minimè contingit calidum aut frigidum perpeti. neque enim hoc putreſcere neque craſſeſcere poterit. Quid autem ipſum eſſe diceremus? & temperamentum ipſorum eſt, veruntamen inter ipſa mutuò vim habens, quoniam nulli alij permixtum calidum, deſinit eſſe calidum, quàm

Cauma
Rheuma.

B Cauſſa horum malorum.

Mala homini vnde accidant.

C ἀπορία.

Calor & frigus non putreſcit.

quàm frigido: sic rursus nõ permutatur alio frigidum quàm calido. Reliqua omnia in homine, quantò pluribus miscentur, tantò mitiora ac meliora fiunt. At verò homo omnium optimè dispositus est, vbi concoquit & in quiete est, nullã peculiarem vim præ se ferens. De his igitur videor mihi abundè demonstrationem fecisse. Porrò Medici quidam itémque Sophistæ dicunt, quòd impossibile est medicinam cognoscere, eum qui non nouit quid sit homo, & quomodo primùm factus & compactus sit. Ego verò ea quæ alicui Sophistæ aut Medico, de natura dicta sunt aut scripta, minùs censeo medicæ arti conuenire quàm pictoriæ. Iudico autem de natura aliquid manifestum ac euidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere quàm ex Medicina, atque hoc tunc condiscere possibile est, vbi quis ipsam medicinam totam rectè comprehenderit. Verùm quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognouisse videntur, cognouisse autem dico, narrationem scilicet hanc, Quid est homo, & ob quas caussas nascitur, & reliqua diligenter. Atqui mihi necessarium esse videtur, vt omnis Medicus de natura sciat, & omni studio annitatur vt cognoscat, si modo aliquid eorum quæ fieri debent rectè præstare velit, Quid est homo ad ea quæ comeduntur ac bibuntur cõparatus, & quid cuique ab vnoquoque continget & accidet, & non simpliciter sic existimare, quòd malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repleto ex ipso. Sed quem dolorem, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti incommodum existit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodem modo. Proferatur autẽ mihi verbi caussa aliquid, velut Vinum meracum multum potum hominem aliquo modo debilem reddit, & omnes, qui viderint hoc fatentur & cognoscũt, quod hęc est vis vini, & quod ipsum est caussa, & in quas in homine partes maximè possit, nouimus. Talem itaq; veritatem etiam de aliis ostendere volo. Etenim caseus (quandoquidem hunc in exemplũ adsumpsi) non omnes homines lędit, sed sunt qui ex ipso repleti, ne tantillum quidem offenduntur, imo gracilibus mirabiliter etiam cõferre proditur. Sunt autem qui difficulter summouentes ipsum ab eo liberantur. Horum verò naturæ differunt, differúntq; etiã iuxta hoc quod est in corpore caseo cõtrarium. Nam à caseo excitatur

Quæ in homine mistio bona.

Hominis bona dispositio.

Quid oporteat medicos scire.

Quid sit homo, & quomodo gignatur, sciat medicus.

Caseus esu malus.

Temeton bonum nõ est.

Caseus malus est.

D E F

A tatur & cõmouetur, in his quibus eiusmodi humor multus in corpore existit, & quo magis hic potens est, eo magis verisimile est ipsos malè affligi. Si verò toti humanæ naturæ malus esset, omnes vtique læderet. Hæc autem si quis nouisset, non incurreret ea neq; sanè pateretur. In refectionibus conualescentium ex morbis, insupérq; in longis ægritudinibus, multæ conturbationes & præuaricationes fiunt, partim sua sponte, partim à quibuslibet temere admissis. Noui autem medicos multos velut idiotas, qui vbi illi die aliqua noui quippiam fecissent, velut si lauissent, aut deambulassent, aut quid alienum comedissent, atq; hęc omnia melius esset adhibuisse quàm non, nihilominus tamen causam alicui ex his contribuebant, verã quidem caussam ignorantes, & fortasis

Medico quid prospiciendũ.

B id quod commodissimũ erat damnantes. Quod ipsum certe facere non oportet, sed scire quid balneũ intempestiue adhibitum operetur, quid item fatigatio & lassitudo. Nunquam enim eadem afflictio ab his prouenit, neque etiam ex repletione, neque ex cibo tali vel tali. Quisquis igitur hæc non cognoscet quomodo singula se habeãt ad hominem comparata, is neque cognoscere quæ ab ipsis fiunt potest, neque rectè vti. Cæterũ & hæc cognoscere oportere mihi videntur, nimirum quæ affectiones homini ex facultatibus ac potẽtiis, quæ item ex figuris adueniũt. Quod autem dico tale est, Nempe facultatem quidem esse, humorum summas vires ac robur nosse. Figuras autem dico quæ in ipso homine insunt. Aliæ

παθήματα. δυνάμεις σχήματα. χυμός.

C enim cauæ sunt, & ex amplitudine in arctũ coactæ, aliæ expassæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ latæ & pensiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ spongiformes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad sese allicereq; humiditatẽ ex reliquo corpore maximè possunt? Num cauæ & expassæ, an solidæ & rotundæ, aut cauæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales esse, quæ ex cauitate & amplitudine in arctum sunt coactæ, Id quòd ex manifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quòd ore hians nihil sanè humõris attraxeris, vbi verò labra foras produxeris, contraxerisque ac compresseris, insupérque fistulam admoueris, facilè sanè attraxeris quicquid volueris. partim verò quòd cucurbitæ quæ corpori adponi solent, ex amplitudine in angustiam arctatę ad hoc factæ sunt, ad trahendum

Figuræ schematáve.

Patentia non sorbẽt.

Cucurbitulæ forma cur talis.

dum videlicet & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia D multa eiuſcemodi. Verùm intra hominem natura & figura talia, ſunt veſica, & caput, & vterus in mulieribus: atque hæc manifeſtè maximè trahunt, & ſemper plena ſunt attractæ humiditatis. At verò cauæ & expanſę figuræ, influentem quidem humorem maximè omnium ſuſceperint, non autem ſimiliter attraxerint. Solidæ autem & rotundæ, neque attraxerint, neq; ſuſceperint: dilabitur enim & non habet ſedem, in qua maneat. Spongiformes verò & molles, velut lien, pulmo, & mammæ, vbi admotæ maximè fuerint & adhæſerint, ebibunt, duráque fiunt ac augeſcunt humore accedente, maximè pulmo. Non enim in vētriculo ineſt, in quo humorem extrinſecus contineat ipſe ventriculus in quo eſt humor, vt E quotidie exhauriatur, ſed quum biberit & ſuſceperit ipſe in ſeipſum humorem, & vacua & rara ac parua penitus explentur, & pro raro ac molli, durus ac denſus euadit, & neq; concoquit, neque dimittit. Atque hæc patitur propter figuræ naturam. Quæcunque autem flatum & reuolutiones operātur in corpore, ea in cauis ac amplis, veluti vētre ac pectore, ſtrepitum ac ſonitū facere ſolent. Etenim quòd non ſic repleant vt ſtent, ſed habent tranſmutationes & motus, neceſſe eſt vt ab ipſis & ſtrepitus & manifeſtæ commotiones fiant. Quæcunq; verò carnoſa ſunt & mollia, in talibus torpores & excreſcentia, velut in trucidatis fiunt. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipſi reſtiterit, ídque natura fuerit neque forte, vt aduerſus violentiam durare F poſsit, & nihil mali pati: neque molle & rarum, vt excipere ac cedere queat: verum tenerum & floridum & ſanguineum ac denſum, velut hepar, quod propter denſitatem quidem ac latitudinem reſiſtit ac non cedit, flatus verò ſubiens augeſcit ac fortior euadit, & aduerſum reluctans maximè impetum facit. propter teneritudinem autem & ſanguineitatē, abſque doloribus eſſe non poteſt, & propter has cauſſas, dolores acutiſsimi ac frequentiſsimi circa eum locum contingunt, ſuppurationéſq; ac tubercula plurima. Fiūt etiam circa ſeptum tranſuerſum fortiter, ſed multominus. Diſtentio enim ſepti tranſuerſi lata eſt & renitens, natura autē neruoſior & robuſtior, quapropter minus dolore affligitur: fiunt tamen & dolores & tubercula circa ipſum. Multæ verò etiam aliæ & extra &

Caput, veſica & vterus.

Lien, pulmo, mām̄æ.

Hepar. Flatus quid agat.

Dolor vnde.

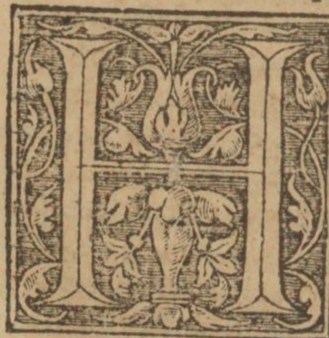
Neruicur nō tam crebro dolirent.

A tra & intra corpus figurarum species sunt, quæ magnopere inter se differunt: quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tũ sano: velut capita parua aut magna, colla tenuia aut crassa, longa aut breuia, ventres longi aut rotundi, pectoris & costarum latitudines aut angustiæ, & alia infinita, quæ omnia nosse oportet quatenus differant, quo causas singulorum cognitas probè obserues. De potẽtiis autem humorum perspectum habere oportet, quid singuli ipsorũ in homine facere posſint quemadmodum etiam prius dictũ est, quomodo cognationes inter se habeant. Quod dico tale est, An videlicet dulcis humor in aliam speciem mutetur, non à contemperamento, sed ipse desciscẽs & immutatus ab eo, qualis primùm
B fuerat, amarus aut salsus, aut acerbus, aut acidus. Sit sanè acidus. Ergo acidus humor reliquos pręcellens, maximè incommodus fuerit: si vtique dulcis, omnium commodisſimus existit. Id quod si quis forinsecus quærens consequi posſit, is semper quod melius est ex omnibus eligere queat. Optimũ autem est, quod longisſimè ab incommodo abest.

Capitis & colli differentia.

Succorum saporúmve consideratio.

HIPPOCRATIS
COI LIBER DE MEDICO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C
IC LIBER Medici gubernatio est, & præceptum quomodo officinam medicam instruere oportet. Medici equidem gubernationem esse putamus, vt videat quo bono colore, & bona, ac carnosa corporis habitudine præditus sit, iuxta existentem in ipso naturã. Vulgus enim existimat eos, qui nõ sic bene dispositum corpus habent, neque aliis bene prospicere posse. Deinde vt opinionem captet apud ipsum vulgus vestitu decoro, & vnguentis odoratis, non suspectum odorem ad omnia habentibus. Inde enim ægrotos iucunde affici contingit. Postea animaduertere

Medicus qualis esse debeat.

uertere ipſum oportet vt animum habeat modeſtum, non ſolum quod ad taciturnitatem attinet, ſed etiam circa reliquam vitam probe compoſitum. Maximè enim ad opinionem ac autoritatem comparandam conducit, bonis ac honeſtis moribus præditum eſſe. Nam quum talis fuerit, omnibus venerãdus ac humanus iudicabitur. Promptitudo enim temeraria, & facilitas contemnentur, etiam ſi valde commoda exiſtant. Scopum autem præfigere oportet poteſtatem facultatum ſuarum. Nam eadem ab iiſdem non abundantibus boni conſuluntur. Figuram faciei habeat meditabundam ac ſubtriſtem, non tamen amarulentè. Contumax enim eſſe videbitur & homines odio habens. Qui verò in riſum exolutus eſt, ac nimium hilaris, oneroſus iudicatur. Hoc itaque vitandum eſt, vel maximé. Iuſtum autem ad omnem conuerſationem eſſe conuenit. Iuſtitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem commercia ægris cum medico ſunt. Nam ſeipſos medicis ſubditos faciunt, & omni hora vxoribus, virginibus, & opibus maximi pretij, illi occurrunt. continenter igitur ad omnia hæc ſe habere oportet animo itaque ac corpore ſic diſpoſitum eſſe conuenit. Porrò præcepta ad artem medicam, per quæ artificioſus eſſe videbitur, ab initio conſiderabimus, ex quo primum homo diſcere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, ferè ad diſcentes pertinent. Primùm quidem locum domus habere oportet, qui ſanè talis ſit, vt neque ventus ad ipſum accedens moleſtus ſit, neque Sol, neque ſplendor infeſtet. Lux enim ſplendida medentibus quidem non eſt moleſta, non ſimiliter autem ægrotantibus. Itaque talem ſplendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit. Tale igitur præceptũ de luce obſeruetur. Deinde vt nequaquam faciem aduerſam ſplendori habeat. Infeſtat enim viſum debilem, omnis autem occaſio ſufficiens eſt ad debiles oculos conturbandos. Luce itaque hoc modo vtendũ eſt. Sellæ autem æquales altitudine ſint quãtum eius fieri poteſt, vt in ipſis ægri collocentur. Aeramento exceptis inſtrumentis, nullo vtatur. Ornatus enim oneroſus mihi eſſe videtur, talibus vaſis vti, Aqua exhibenda eſt ægris potabilis & pura. Extersoriis vtendum eſt puris ac mollibus, ad oculos quidem, linteis, ad vulnera verò, ſpongiis. hæc enim per ſe probè auxiliari

Quo geſtu adeundus eſt æger.

Qualis debeat eſſe medicus.

Quid primùm obſeruet medicus.

Luminis ratio.

Luxum domeſticũ prohibet.

Linteola.

D E F

A xiliari videntur. Omnia autem ritè fabrefacta ad vsum esse oportet, magnitudine, grauitate, ac tenuitate. Quæ verò offeruntur omnia considerare oportet vt conferāt, maximè si ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autem sunt, ligamenta & medicamenta, & lintea circa vulnus, & cataplasmata. hæc enim lōgissimo tempore circa ægrotantes locos sunt. At verò ablatio horum, refrigeratioque ac mundificatio & aquarum affusio, pauco tempore absoluuntur. Diligenter autem considerare quid horum faciendum sit oportet, & vbi magis aut minus ea adhibere conuenit. Vtrorúmque enim vsus opportunis, itémque negligentia, magnam differētiam habet.

Instrumēta

Quæ vulnera poscant.

B Est autē propria & genuina medicinæ deligatio, ex qua æger opē sentit. Maximè autem prosunt duo hæc, quibus vtendum est, cōprimere videlicet vbi oportet, & remissè deligare. Iuxta horæ verò tempus, quando integrè oporteat & nō, videndum est, vt neque debili, neque fortiore alterum horū vtaris. Concinnas autem deligationes ad spectaculum comparatas, & nihil iuuantes, reprobare oportet. Onerosæ enim sunt, & omnino petulantes, sæpe verò etiam damnum dederunt. Quærit autem æger non ornatum, sed auxilium. Cæterùm in chirurgis quæ per sectionem aut vstionem fiunt, velocitas ac tarditas æqualem laudem merētur. Est enim vtriusque vsus. Nam in quibus per vnicam sectionem chirurgia absoluitur, velocem dissectionem facere oportet. cùm enim

Deligatio.

Duo quæ his prosūt.

Sectio, vstióque.

C contingat eos qui secantur dolere, id quod dolorem affert, quàm minimo tempore adesse conuenit, quod ipsum contin get veloci sectione facta. Vbi verò multas sectiones fieri necesse est, tarda chirurgia vtendum est. Velox enim continuū & multum dolorem inducit. Tardus verò & intermittēs, requiem aliquam his qui curantur: exhibet. Idem de instrumētis quoque dici potest, Gladiolis enim acutis ac latis vti, non in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quędam sunt corporis, quæ celerem sanguinis fluxum habent, & non facile est eum sistere. Tales autem sunt varices, & quædam aliæ venæ. Itaque in talibus angustas sectiones facere oportet, neque enim possibile est, vt fluxus in his sistatur. Conducit autem aliquando à talibus sanguinis detractionem facere. At verò ad locos non periculosos, & circa quos non tenuis est sanguis, latioribus gladiolis vtendum est: sic enim sanguis

Celeritas & tarditas vbi adhibēda est.

Missio sanguinis vbi & quando facienda.

 prodie

prodierit, aliter nequaquam. valde autem turpe eſt non con D
tingere à chirurgia quod velis. Cucurbitarum porro duo modi commodi exiſtunt. Quando enim fluxus procul ab apparente carne compactus fuerit, circulum ipſius breuem eſſe oportet, ipſamque non ventroſam, ſed prolixam parte ad manum vergente, non grauem. Quæ enim talis eſt, in directum trahet, & ſeroſos humores ſeparatos ac diſtantes probè ad carnem attrahet. Maiore autem dolore per carnem diſperſo, in reliquis quidem conſimilem cucurbitam eſſe oportet, ſed circulum magnũ. Sic enim ex plurimis partibus id quod dolorem facit educere comperies, ad locum conuenientem. Neque enim magnum eſſe circulum putãt, ſi non ex pluribus locis caro comprehendatur ac contrahatur. At ſi E
grauis ſit, ad ſupernos locos repit, infernè autem magis detractionem facit, vt ſæpe morbi relinquantur. Lati itaq; circuli, vnà cum incumbentibus fluxionibus, & longè diſtantibus à ſupernis locis, multa ſimul attrahunt de alia carne. Cõtingit igitur humiditatem inde detractam, apponi collecto infernẽ ſub cucurbita ſeroſo humori, & quæ quidẽ infeſtãt, relinqui: quæ verò nihil moleſtant, detrahi. Magnitudinem porrò cucurbitæ quæ cõmoda ſit, iuxta corporis partes quibus admouere oportuerit, coniectare oportet. Vbi verò ſcarificationem ſubter cucurbitam adhibere velis, ſanguinem ſcarificandorũ locorum conſpicuum eſſe oportet, aliàs neq; circulum attractum ſcarificare ac pertũdere oportet. Debilior enim eſt caro loci dolore affecti. Scalpris autem incur- F
uis, in ſummo non valde anguſtis vtendum eſt. Aliquando enim ſeroſi ac ſanioſi humores viſcoſi ac craſsi veniunt: periculum igitur eſt, ne in fiſſuris ſubſtent, vbi arctæ fuerint incuſſæ. Porrò venas in brachiis, funiculorum apprehenſionibus conſtringere oportet. Caro enim contegens in multis non probè coaptata eſt venæ, vbi enim lubrica fuerit caro, non cõtingit ſectiones vtrorumque iuxta ſeipſas fieri. Nam venam contectam inſufflari contingit, & ſanguinis fluxum impediri. multis verò etiam propter hoc pus congregatur. Quapropter duo nocumenta talis chirurgia inducit, ſecto quidem dolorem, ſecanti verò multam ignominiam. Idem in omnibus venis fieri præceptum eſt. Hæc quidẽ igitur neceſſaria ſunt in officina medica inſtrumẽta, & circa quorum vſum

Cucurbitulæ modus.

Cum locus cucurbitulæ admotæ aperiẽ quid agas.

captatio venarum brachij.

A vſum artificioſum eſſe oportet addiſcẽtem. Volſellis autem tum dẽtium, tum vuarum, quilibet vti poteſt. ſimplex enim vſus ipſorum eſſe videtur. Cæterum de tuberculis & vlceribus quæ maiorum morborum ſunt, amplius videndum eſt. Tubercula equidem deprehendere & diſſoluere poſſe, maximè artificioſum habetur, itémq; collectiones ipſorum impedire. Conſequens eſt, ea in conſpicuum & quàm breuiſsimũ locum contrahere, & compagem ipſam æqualem per totum tuberculum facere: vbi enim inæqualiter ſe habuerit, periculum eſt vt rũpatur, & vlcus ægrè curabile reddatur. exæquare itaq; oportet ſimilitérq; totũ maturũ facere & neq; prius diducere, neque ſinere vt ſponte rũpatur. Quæ verò maturũ B facere æqualiter poſſunt, in aliis libris relata ſunt. At verò vlcera quatuor vias habere vidẽtur. Vnã in profundũ, hæc autem ſunt fiſtuloſa, & quæ ſanie plena ſunt, ac intus excauata. Alteram in altum, quæ videlicet carne ſuperexcreſcunt. Tertia via eſt in latitudinẽ, atq; hæc ſunt quæ appellãtur ſerpiginoſa. Quarta via eſt quæ ſola ſecundum naturam motus eſſe videtur. Carnis itaque calamitates hæ ſunt, omnes autẽ communem rationem habent ad hoc quod ipſis conducit: & ſigna quidem horum in aliis relata ſunt, itémq; qua vtendũ ſit curatione, per quæ autem concretum diſſoluatur, ſimilitérq; id quod carne excreſcẽte repletum, aut cauum factum eſt, aut quod in latitudinẽ iter fecit, de his omnibus in aliis ſcriptis noſtris abundè dictũ eſt. Amplius verò de Cataplaſ- C matis ſic res habet. Linteorum quæ imponuntur ac indũtur alicubi in morbo, vſus exactus eſſe videtur, & eſt ſanè vlceri conueniẽs linteolorum impoſitio. Verùm cataplaſmate per ambitum vlceris vtaris. Nam hîc vſus cataplaſmatis & artificioſus eſt, & multum prodeſſe poteſt. Videtur enim vlceri opitulari vis eorum quæ circumponãtur Linteum autẽ conterendum eſt ac emolliendum. Verùm partibus extra vulnus circũſitis cataplaſma prodeſt. Talem igitur ipſorũ vſum eſſe oportet. Porrò de temporum occaſionibus, quando ſingulis horum vtendum eſt, & quomodo preſcriptorum vires condiſcere oporteat, in præſens relictum eſt. Talia enim longè præſtãtiſsima in ſtudio Medicinæ ſunt, & procul in arte iam progreſsi exiſtunt. His conſequens eſt chirurgia vulnerum in militia acceptorũ, circa extractionẽ telorum. Nam

Volſellæ.

Vlcerũ quatuor viæ.

Vlcerũ vulnerũve mutila curatio.

Quæ prætermittat, perpende.

Militarium vulnerũ curatio.

in vrbanis conuerſationibus modicus horũ vſus exiſtit. Raro enim per omne tempus ciuiles ac hoſtiles expeditiones fiunt. huiuſmodi autem ſæpe ac frequentiſsimè circa externas militias fieri ſolent. Qui igitur hac chirurgia vti volet, eum militare oportet, & externos exercitus ſequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad eiuſmodi vſum ac neceſsitatem. Quòd verò circa hæc artificioſiſsimum eſſe mihi videtur, referetur. Etenim ſigna exquirere ac inuenire telorum in corpore exiſtentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars exiſtit. Vbi enim hoc cognitum fuerit, non relinqui poteſt vulneratus ex ignorantia neglectus, quum non conuenienter tractetur. Solus autem is qui ſignorum expertus eſt hanc chirurgiam ritè aggredietur. Verùm de his omnibus in aliis ſcriptum habetur. D E

Signa inhęrentium telorum.

HIPPOCRATIS
COI LIBER DE DECENTI ORNATV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Diſciplina nulla probatur, niſi quæ ad vitam humanam facit.

ON ſine ratione faciunt, qui ſapiẽtiam ad multa vtilem eſſe prætendunt, eam videlicet quæ inter homines exiſtit. Multę enim ad ſuperfluã curioſitatem factæ apparent, dico autem eas quæ de nulla re vtili diſſerunt. Aſſumi autem vtique poſſunt etiam harũ partes ad illas, vel propterea quòd neque ocioſitas eſt, neque malitia. Ocium enim & ignauia malitiã quærunt, & ad eam diſtrahuntur, vigilantia verò & mens ad aliquid intentata, trahunt ad ſe quid eorũ quæ ad vitæ honeſtatẽ pertinent, etiam ex diſputationibus ni hil vtile tractantibus. Gratioſior F

A tiosior est enim sapientia,& ab aliis quibusdã in artem constituta, artem videlicet ad parandũ honestum ornatũ ac opinionem. Omnes enim non cùm turpi lucro & turpitudine consistunt. Et illis methodus quædã est artificialis quæ operatur: quod si non innocẽter fiat, raptores sunt. adolescentes enim in ipsos incidunt, verùm in vigore constituti, propter verecundiam, videntes ipsos idiotas ducunt. Senes verò propter amarulentiã, legislationẽ in ipsos cõstituunt, ex ciuitatibus videlicet expulsionem. Hi enim sunt qui fora frequentant, ruditate ac inscitia sua imponentes,& in circulis ciuitatum versantes. Cognouerit autẽ quis ex vestitu & aliis lineamentis. Quamuis enim fuerint splendidè ornati, multò B magis fugiendi sunt,& à cõspicientibus odio habendi. Qui verò cõtrario modo se gerunt, frugi homines iudicãdi sunt, quibus nõ est excogitatus apparatus, neque superflua curiositas. Ex vestitu enim cognosces,& decenti in ipso ornatu ac frugalitate, non ad superfluitatem parato, sed magis ad bonam opinionem,& meditationem, animúmq; intra se compositum,& ad profectionẽ. Imò quocunque vestitu ac ornatu, tales sunt minimè diffluentes, non curiosi, amarulenti ad occursus & obuiam itiones, appositi ad responsiones, graues aduersus resistentes, ad sui similes solertes,& familiares, ac affabiles, temperati ad omnes, ad seditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato & continẽtes, ad tempus appositi, & ad occasionem arripiendã accommodati, ad victũ fruga- C les & cõtenti, patientes ad temporis expectationem, ad sermones expediti, omne demonstratum proferentes, suauiloquentia vtentes, gratiis affecti,& gloria horum omniũ corroborati ac fortificati, ad veritatem ac demonstrationẽ audentes ac confisi. Principalissimum quidem igitur horum omnium prædictorũ est. Natura. Nã si hæc affuerit his qui artibus animũ applicant, per omnia prædicta penetrare potuerunt. Incognita enim vtilitas, tum in sapiẽtia, tum in arte adhibita, ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit & confunditur cùm sapientia, ad cognoscendum ea quæ ab ipsa natura facta sunt. Etenim in vtrisq; sermonibus multi conuicti, nullatenus vtrisque rebus vsi sunt ad demonstrationem. postquam igitur quispiam ipsorũ expenderit ad veritatem ea quæ retulimus, nullatenus naturæ

Artes quæ probandæ.

Dux natura in cunctis est.

bona ipsis procedent. Comperiuntur itaque hi non consimili cùm illis via progressi, quapropter denudati, omnem induũt maliciam ac ignominiam. honestus est enim ex opere quod quis edoctus est sermo. Quicquid enim artificiosè factum est, ex ratione prolatũ est ac productũ. Quicquid autẽ artificiosè dictum est, non autem factũ, methodi inartificialis demonstratiuum existit. Nam putare quidem nõ autem facere, ignorãtiæ & inartificialitatis signũ est. Opinio enim maxime in medicina in crimen vertitur eam adhibẽtibus: his verò qui ea in se vsi sunt, perniciem affert. Etenim si sibiipsis in sermonibus persuaserint, & opus ex disciplina se scire putauerint, quemadmodum aurum adulterinum in igne iudicatum, tales seipsos esse demonstrant. quanquam talis prædictio nihil commouet ad prudentiam eos qui sunt eiusdem generis quòd autẽ rectus sit finis, cognitio manifestum facit. Tempus porrò etiam artem facilem ac peruiam facit, aut in cõsimilẽ viam incidentibus processus manifestos facit. Quapropter singula prædicta suscipere oportet, & sapiẽtiam transferre ad medicinam, & medicinam ad sapientiã. Medicus enim philosophus, est deo æqualis. Neq; enim multa est inter ipsas differentia. Nam omnia quæ ad sapientiam requiruntur, insunt in medicina: argenti contemptus, reuerentia, verecundia, habitus submissus, autoritas, iudicium, quies, obuiam itio, mũdicia, doctrina, cognitio ad vitam vtiliũ ac necessariarũ purificationũ, alienitas à mercimoniis, alienitas à superstitione, præeminentia diuina. Habet enim quæcunq; habent ad coërcendam intẽperatiam, inscitiam, auaritiam, concupiscentiam, rapinásq; ac impudẽtiam. Hæc enim est cognitio accedẽtium, & vsus eorũ quæ ad amicitiã pertinent, & quomodo ad liberos, ac quascunq; res se gerere oporteat: quatenus igitur cùm hac societatẽ habet, sapiẽtia quædã est. Nã & plurima ex his etiã medicus habet. Etenim sciẽtia de diis velmaximè animo ipsius implexa est. Etenim in aliis affectionibus, & in symptomatis accidentibus, medicina erga deos valde reuertẽter se habere cõperitur. Medici verò deis concedunt. Non enim est potentia in ipsa redundans. Nã & hi multa quidẽ aggrediuntur, multa verò etiã per seipsa ipsis superantur. Quæ verò nunc possidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipsius sit in sapientia, hactenus

[Margin notes: Quid ars. — Persuasio in his periculosa. — Cognitio vera quid faciat. — Medicus philosoph⁹ est deo æqualis. Sapientia qualis. — Medicus deos potissimum colit.]

[Margin letters: D, E, F]

A ctenus dictum est. Nam & illis ipsis hoc modo se res habet. Quæ verò putãt,& cõfitentur ac profitentur,sic habẽt. Quæ circa corpora adsunt & adueniunt,quę sanè per omnẽ ipsam artem procedunt,dum illa transformãtur aut transmutantur. Quæ itẽ per chirurgiã sanant. Et quæ auxiliis & medelis aut victu curantur. Summa verò horum omniũ tendat ad horum cognitionẽ. Quum igitur relata omnia tali modo se habeant,cõuenit vt Medicus comitatẽ quandã sibi adiunctã habeat. Austeritas enim & sanis,& ægris, difficilẽ accessum præbet. Maximè verò adseruare ipsum seipsum conuenit,vt ne multas corporis partes ostẽdat,neq; cum imperitis multa fabuletur,sed necessaria. Hoc enim violentia esse consueuit,ad curationis prouocationẽ. Facere autem nihil horum

B debet valde curiose,neq; ex imaginatione. Hæc verò omnia considerato, quo tibi præparata sint ad abundantiam,prout opus fuerit. Sin minus, instante necessitate semper penuria fuerit. Procurare autẽ oportet hæc in medicina, cum omni submissiõe: de frictione,& illitione,& perfusione,ad manuũ concinnitatẽ: de linamẽtis vulsis,de spleniis,de ligamẽtis,de his quæ pro temporis cõstitutione requiruntur, de medicamentis ad vulnera,& ocularia, & ex his ea quæ ad singula genera pertinent: quo tibi præparata sint & instrumenta,& machinæ,& cõsequenter ferrum. Nam in his penuria detrimentosa est,& artem mancã facit. Sit autem tibi alter apparatus simpliciter ad peregrinationes instructus, ad manus

C promptus. Expeditissimus autẽ per methodi rationẽ. Neque enim fieri potest vt medicus omnia percurrat. Firma item memoria teneto medicamẽta,& simplices facultates, & descriptas,si modo tales extant. Sint & in memoria tibi morborum curationes,& harũ modi, quotupliciter & quomodo in singulis se habent. Hoc enim principiũ est in Medicina,& medium,& finis. Præparata quoque tibi sint malagmatũ genera ad singulos vsus. Potiones quæ incidere possunt,ex descriptione præparatæ iuxta genera. In prõptu sint & quæ ad medicationem pertinẽt ad purgationes,sumpta de locis congruis,& parata eo quo cõuenit modo,iuxta genera,& magnitudines,ad vetustatem ferendã curata. Recentia verò iuxta temporis occasionẽ: & alia iuxta rationẽ. His autẽ tibi præparatis hoc commodi erit,vt vbi ad ægrotum introieris,animo

Medicinę viæ partésve.

Medico quid obseruandum.

Quæ potissimum curet.

Instrumenta medico in promptu esse debẽt.

Potiones in prõptu habendæ.

mo incertus nō sis, quum apposite habeas singula ad id quod D faciendum est. Antea verò hoc cognitū habeas quod facere oportet, quàm ad ægrum ingrediaris. Pleraque enim neque ratiocinatione, sed auxilio rerū opus habent. Itaq; euentum ex experientia prius discernere oportet. Est enim hoc gloriosum, & facilè cognosci potest. In ingressu verò meminisse cōuenit & sessionis, & habitus submissi, amictus compositi, autoritatis, breuiloquentiæ, vt nihil cū perturbatione facias, assessus, diligentiæ, responsionis ad ea quæ occurrunt, & ad tumultus fientes cōpescendos, cōstantiæ apud teipsum, increpationis ad turbas castigandas, promptitudinis ad ministeria. Et ad hæc memor sis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorē fiant, quæ ad promptitudinē parandā præcipiuntur. E Ingressu vtere frequenter, visita diligentius, his quæ à deceptis per errorem fiunt occurrēs, vt mutentur. Facilius enim cognosces, simúlque expeditior eris. Instabilia enim sunt quæ in humidis cōsistunt. Quapropter etiā facilè & à natura, & à fortuna transmutantur. Neglecta enim ea quæ circa temporis occasionē administrare oportebat, impetu suo progressa occupāt ac perimunt. Nō enim est quod opem ferat. Multa enim sunt quæ simul mali aliquid faciunt. Nā quod singulatim iuxta consequentiā fit, magis opportunum & frequētius est. Obseruare autē oportet ægrotorum quoq; peccata, per quæ multi sæpe mentiti sunt in assumendis his quæ ingerēda exhibētur, postquam exosas potiones non accipientes, aut pharmacis datis, aut alia curatione F adhibita, perempti sunt. Et factū quidē hoc non ad ipsorum confessionem vertitur, verùm Medico culpa imputatur. Cōsiderare verò oportet etiā decubitus, quosdam ex ipsis iuxta anni tēpus, quosdam iuxta genera. Quidā enim in altis sedibus, quidam in subterraneis ac tenebrosis decumbunt. Strepitus quoque & odores, maximè vini, deterior enim hic est: fugere ac transmutare oportet. Et omnia hæc facere placidè, expeditè, cum ministerio, ita vt pleraq; ægroto occultes, & hilari ac sereno vultu ipsum consoleris: quo à suis illū cupiditatibus auertas, simul cū amarulentia & cōtraria instantia increpando, simúlque cum cōmonefactione ac dexteritate suscipiendo ac cōsolando, nō tamen vt quicquam futurorum aut præsentium ipsis indices. Plerique enim ob hanc

causam,

Quid præcogitandū.

Quæ præstare debeat medicus.

Medicus ægros crebrò inuisere debeat.

Culpa ægrotantiū medicis sæpe adscribi solet.

Habitationes languētiū pro varietate morborum eligēdæ sunt.

ut ore

A causam, in vtranlibet partem compulsi sunt, propter relatam videlicet prædictionem præsentium aut futurorum. Sit autem ex discipulis aliquis præsens, qui instet vt præceptis non amarulentè vtatur, & quod mandatū est, faciat. Deligito autē ex ipsis eos qui iam in arte progressum fecerūt, quò ea quæ vtilia sunt addant, aut securè offerant, vt & in interuallis nihil te lateat. At verò imperitis nunquam quicquam procurandum cōmittes. Sin minus, eius quod malè factum est, vituperium in te recidet, si non ambiguè res habeat, ex quibus id quod recta methodo tractatum est, procedet, & vituperationem tibi nō afferet. Sed & quod factū fuerit, ad genus referetur. Proinde omnia hæc prædicito in his quæ fiūt, his quibus ea cognouisse propositum est. His igitur ita habentibus, ad bonā existimationem ac decentem ornatum, & in sapientia, & in medicina, & in aliis artibus: oportet medicum distinctis partibus, de quibus diximus, semper vtrisque amictum, ea conseruare ac custodire, & tradere ac facere. Quum enim apud omnes homines inclyta sint, conseruantur. Et qui per ipsa procedunt, celebres sunt à parentibus & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deueniunt.

Quales ministri ægrotis dandi sint.

B

HIPPOCRATIS COI PRAECEPTIONES, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

Empus est in quo occasio est, Occasio verò in qua tempus non multum. Medela tempore, aliquādo etiam occasione contingit. Hæc sanè nosse oportet, & non ratiocinationi prius probabili intētum curā aggredi, sed exercitationi cum ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam est, quæ componit ea quę per sensum sunt percepta. Imaginatione enim concepta est euidenter.

Tempus quid. Occasio.

Ratiocinatio.

denter. Sensus autem perpessus iam delegator est eorũ quæ D subiacent ac obueniunt, ad ipsam cogitationẽ. Qui verò sensus sæpe mala perpessus est, & suscepit, quibus, quando, qualiter, læsus sit obseruans, & in seipsum reponens recordatur. Collaudo quidẽ igitur etiã ratiocinationem, si quidẽ ex fortuita occasione initium faciat, & delationem in morbum ex apparentibus persequatur. Si enim ex his quæ palàm perficiuntur, ratiocinatio initium fecerit, in mentis potentia esse comperitur, ita vt ipsa ab aliis singula assumat. Proinde statuendum est naturã à multis ac omnigenis rebus moueri ac doceri, ita vt violẽtia quædã subsit. Mens autem vbi ab ipsa accepit, velut dixi, postea ad veritatem perducit. Si verò non ex euidẽti aggressione, verùm ex probabili rationis figmento, sæpe grauem & molestã inuehit affectionẽ. Tales autem E inuiã viã arripiũt. Quid enim tandẽ erat mali, si mercedẽ auferrent hi qui medicinæ opera malè administrant? Nũc verò ægrotis qui extra culpam sunt, non sufficiens esse apparet violentia morbi, nisi Medici quoq; imperitia accedat. Et de his quidẽ hæc dicta satis sint. At his quæ ex sola ratione perficiuntur, frui nõ datur: verùm his quæ ex operis indicatione. Fallax enim est & ad errorem procliuis affirmatio, quæ fit cum garrulitate. Quapropter in vniuersum his quæ fiunt, inhærere oportet, & circa hæc vel maximè versari, si quis facilè ac minimè delinquentẽ habitũ, quem sanè Medicinam appellamus, sibi comparare volet. Valde enim magnã vtilitatem afferet, tum egrotantibus, tum horũ artificibus. Non F tamen cunctãdum est & ab idiotis inquirere, si quid cõferre visum fuerit ad curationis occasionẽ. Sic enim arbitror vniuersam artẽ cõmonstratam esse, eo quod ex vnoquoque fine obseruatio facta est, & cõsonantia in idẽ cõcurrerit. Attendere igitur oportet fortuitæ occasioni, quæ plerunque se offert, atque hoc cũ vtilitate ac leni progressione potius, quàm cũ promissione, & excusatione ea quæ fit cum actione. Vtilis est autem & varia prædestinatio eorũ quæ ægroto offeruntur. Non enim asseuerare oportet, quod aliquid solũ exhibitum proderit. Omnes enim affectiones, propter multas casuũ circunstantias ac mutationes, mora quadã diutiore adhærẽt. Et hoc sanè admonitione opus habuerit, ad diligentẽ cõsiderationem faciendã. Si enim à mercede inceperis: cõducit enim

Qua via medico procedendum sit.

Medicus rudes etiã sciscitari debet.

Quid potissimũ obseruãdum.

Merces cõ

hoc

A hoc vniuerſo negotio:ægroto quidem huiuſmodi cogitationem inducis,quòd videlicet non ipſo relicto abibis. Si verò non paciſceris,quòd ipſum negliges , & de quibuſdã in rem præſentẽ nõ admonebis.Curare igitur oportet de cõſtituenda mercede.Inutilem enim eſſe putamus eiuſmodi ægroti ipſius cogitationẽ,multò autẽ magis in morbo acuto. Morbi autẽ celeritas temporis occaſionẽ non præbens ad reuerſionem,nõ impellit bonum Medicũ ad quærendũ ſuã commoditatem,ſed vt magis exiſtimationis ſuæ rationẽ habeat. Itaque tũc melius eſt vt ſeruatis exprobret , quàm vt letaliter affectos præconturbet. Quãquam aliqui ægroti id expetunt,hoſpitij ius,& facilem mali depulſionẽ producẽtes,di-
B gni quidẽ qui negligãtur,nõ tamen qui affligãtur.Quapropter his te meritò oppones , cum bolidis iactu in maris turbati fluctibus iter facientibus.Qui enim bonus Medicus eſt, is per Iouẽ fide magis quã duricia medetur.Quare in principio totã affectionẽ indagare oportet,& quædã ſuggere cõducentia ad curationẽ,curareq; ægrotum,& non negligere. At verò remunerationis exigẽdæ acerbitatẽ,abſque præparante ad diſciplinam cupiditate,hortor vt ne valde inducas, ſed & ad opulentiam & facultates reſpicias.Quãdoque verò etiam gratis cures,ita vt gratitudinis memoriam potiorem quàm præſentẽ exiſtimationẽ auferas.Si verò occaſio ferendæ opis ſe obtulerit,& peregrino,& egeno , maximè talibus opituleris.Si enim affuerit erga homines amor,adeſt etiam
C amor erga artem.Quidã enim ægrotantes vbi perceperunt affectionẽ circa ſe nõ eſſe in tuto , per Medici probitatem ac manſuetudinẽ gloriantur ſanitati reſtitutos ſe eſſe. Laudabile eſt autẽ,ægrotum quidẽ curam gerere, gratia ſanitatis: ſanorum verò curam ſuſcipere,ea gratia vt ſine morbis degant.Sed & ſanorum cura habenda eſt,gratia boni ac decori ornatus.Qui igitur in profundo ignorãtiæ artis verſantur, prædicta minimè perceperint.Nã hi quum ſint non initiati, miſerabiléſque ac ſubitò exaltati:fortunæ tamẽ indigi,à diuitibus quibuſdam,ex anguſtiis remiſsionẽ acquirunt,ſempérque ob opera gloriantes , & in deterius dilabentes deliciantur,artis ſinceritatẽ negligentes,ob quam bonus Medicus,qui ab artis cõiunctione ſocius artis appellatur,in vigore eſſe poſsit.Hic autẽ medelas citra delictũ facilè perficiẽs, nihil

ſtituenda medico.

Gratis non nũquam curandum.

Quid malus medicus agat.

nihil horum transilierit, non præ facultatis inopia. Non D
enim infidus est velut in iniustitia. Nam ad curationem hi
non accedunt, vbi affectionem perniciosam esse vident, vitantes aliorum medicorum superinductionem, laudantes ægrotos propter praui auxilij odium. At ægrotantes afflicti natant in vtraq; improbitate, eo quòd potiori in arte curationi seipsos non commiserunt ad finem vsque. Remissio enim morbi alicuius magnum ægroto refugium præbet. Quapropter sanam affectionem cupiẽtes, eundem vsum semper admittere non volunt, medici varietati se assimilantes. Sumptuum equidem opulentia ægroti carent, morum improbitate adorantes, & ingrati fientes. Quum autem consequi possunt vt ditentur, de mercede asseueranter affirmant, sani E
esse volentes, quæstum nimirum ex vsura, aut agricultura affore producentes, & posteà de ipsis quæstum facere negligentes. Et de huiusmodi quidem declaratione hæc sufficiãt. Remissio enim & intensio ægrotantis, medicam administrationem requirunt. Nec verò indecore se ille geret medicus, qui in rei præsentis angustia circa ægrum aliquem, & imperitia tenebras offundẽte, alios quoque accersere iusserit, quo ex communi cõsideratione, res circa ægrum inquirantur ac cognoscantur, & illi cooperatores fiant ad auxilij ferendi facultatem. Nam in afflictionis assiduitate, augescente affectione, ob consilij inopiam, plurima ad rem præsentem effugiunt. In eiusmodi igitur temporis occasione confidendum est. Nunquàm enim ego tale quid decerno, quod ars ipsa iu- F
dicat. Et de hoc nunquam contendere oportet affirmando, ac mutuis inter se cõuiciis decertando. Hoc enim iureiurando affirmare possim, quòd Medici ratiocinatio nunquam alteri inuidere poterit. Imbecillis enim hoc modo apparuerit. Sed hæc magis expeditè faciunt hi, qui circa forensia negotia ac quæstus versantur. Quanquam neque falsò hoc cognitum fertur, quòd in omni copia, inopia inest. At verò cũ his omnibus magnum signum substãtiæ artis apparuerit, si quis rectè medicans, ab eiusmodi compellatione non destiterit, iubẽs ægrotos mente non turbari, in eo quòd ad salutis tempus peruenire gestiunt. Hoc enim non inutile esse ducimus, & hoc sanè præcipiẽs non peccabit. Ipsi enim ægroti propter dolorificam affectionem desperantes, seipsos vita exuunt.

Qui

Languẽtis cupiditas.

Medici plures cur conuocandi.

Vt bene speret hortandus ægrotus.

A Qui verò ægrum ſibi cõmiſſum habet, ſi artis inuẽta demonſtrauerit, conſeruans non mutans naturam, prẹſentẽ auferet remuneratiõẽ, aut contrà, fidem ſuam ſtatim amittet. Hominis enim bonus habitus natura quædam eſt, quæ motum non alienũ ex natura acquiſiuit, ſed valde congrua eſt, & ſpiritu, & calore, & humorũ concoctione vndiquaq; & vniuerſa victus ratione, & aliis omnibus cõpoſita ac conſtructa: ſi non aliquis ex natiuitate, aut ab initio defectus fuerit. Si verò etiam quis fuerit, is ſi exilis eſt, conandũ eſt vt ſubiectẹ naturẹ aſsimiletur. prẹter naturam enim eſt id quod imminutũ eſt, etiam per tempus. Porrò fugienda eſt & frictio per lintea ſudaria, propter parãdam medendi autoritatem. Itémq; odor

εὐεξία natura quædam eſt.

Frictio.

B curioſè aſcitus. Propter multã enim peregrinitatẽ, in calumniam incides: propter modicam verò, decentem ornatũ conſequeris. In parte enim dolor modicus: in toto, multus. Gratitudinem autem qua hominibus cõplaceas, nõ tollo. Digna enim eſt medico præſidio. At verò appoſitionis per inſtrumẽta, & indicationis eorũ quæ ſignificant, & eiuſmodi rerũ memoriam adeſſe oportet. Si verò etiã vulgi gratia velis diſſertationem ad audiendũ te facere, nõ valde glorioſè id captes: non tamen cum teſtimonio ac oſtẽtatione poetica. Impotentiam enim induſtrij laboris oſtẽdit. Auerſor enim ad alium vſum trãſferri induſtriã cum labore partam, quæ propterea in ſeipſa ſola gratioſæ ſectæ electionem habet. Conſequeris enim inſtar fuci promptã cum comitatus deductione elatio-

C nem. Optanda eſt & eiuſmodi diſpoſitio quæ aliena ſit ab eo quod quis grandis iam natu diſcat. Hoc enim præſentiũ quidẽ nihil perficit, abſentiũ verò tolerabilis memoria exiſtit. Fit itaq; omnia tentans infortuniũ, cum recẽti pernicie, quæ negligit decorũ, & in præfinitis terminis, & in profeſsione, & in maximis iuramentis deorum gratia factis: dum Medicus prẹeſt morbo, cum aſsidua lectione, inſtructionéque imperitorum fugitiuorũ, ita vt ſermones translatiuos imitetur, qui etiã antea quàm in morbo incertus animo eſſet, collecti fuerunt. Taliũ igitur vbi etiã præfectus eſſem, non ſanè in collectitia curatione id facerẽ. Verùm cõfidenter auxiliũ peterẽ. Cognitionis enim decoræ ſcientia in his diſperſa eſt. Quum igitur hi neceſſariò ſint inſcij ac imprudentes, hortor eos vt commodam habeãt exercitationem, poſt dogmatum cogni-

tionis

tionis penuriam. Quis enim multifidam dogmatum ſectio- D
nẽ ſe verè cognoſcere poſſe ſperarit, citra exercitationis con
ſtantiam? Quapropter hoc admoneo, vt dicentibus quidem attendant, facientibus autem incumbant, & contracta victus rationem non diu præſcribant. Aegrotatis enim diuturnam concupiſcentiam erigit indulgentia quoque, in morbo diuturno. Si quis cæco animũ aduertat, velut res magni timoris cauendus eſt, & gratia deſperanda, per quam vnitas conſtat. Aeris repentina turbatio vitanda eſt. Vigor ætatis omnia habet gratioſa, Decrepita verò ætas, vice verſa. Obſcuritas linguæ non ſatis claræ fit, aut propter affectionem, aut propter aures, ita vt priuſquam priora enunciarit, alia adiiciat: aut priuſquã id quod mente concepit dicat, alia inſuper cogitet. E
& quæ quidem citra affectionem viſibilem appellatam, contingit linguæ obſcuritas, his maximè qui artium ſtudio tenentur, accidit. Aetati etiam quum paruũ eſt aliquando ſubiectum, valde magna vis ineſt. In morbo trãquillitas, longitudinem ſignificat. Iudicatio verò eſt morbi exolutio. Parua cauſa medelis exoluitur, niſi quid circa locum principalem affectum fuerit. Quandoquidẽ affectio per conſenſum à triſtitia inducta vexat, quidam ſanè ex alterius conſenſu vexantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris ſtudium ſubterfugiendum eſt. Maritimus locus ad ſanitatem commodus eſt.

Vigor ætatis.

Linguæ obſcuritas vnde.

κρίσις quid

Quæ vexẽt ægrotum.

HIPPOCRATIS F

COI LIBER DE NATVRA HOMINIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

VICVNQVE de natura humana amplius differentes audire conſueuit, quàm eius ad medicinam pertinet, huic non eſt commodum hunc meum ſermonem audire. Neque enim omnino ex toto aerem dico hominem eſſe, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque quicquam aliud, quia non manifeſtum

eſt

A est vnum in homine esse: sed volentibus tamen hæc dicere permitto. At verò talia dicentes, mihi non rectè rem cognoscere videntur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, verùm non eadem dicunt, sententiæ tamen epilogum eundem faciunt. Aiunt tamen vnum quid esse, quodcunq; tādem est, & id ipsum esse vnum ac totum, iuxta nomina autē non consentiunt. Etenim alius ex ipsis aerem esse, hoc vnū ac totum dicit, alius ignē, alius aquam, alius terrā, & addit vnusquisq; ad sermonē suum testimonia ac signa quæ nullius momenti existunt. Quia enim eadem sententia omnes vtuntur, dicunt autem non eadem, manifestum facit quòd neque cognoscūt ipsa: quod ex eo vel maximè quis cognouerit, qui ipsorum di-

Sentētiæ variæ de hominis natura.

B sceptationibus interfuerit. Nam cùm iidē viri inter se disceptant, iisdem auditoribus præsentibus, nunquam ter consequenter idem homo vincit in eodem sermone, sed modò hic, modò alius superat, cuicunque fuerit lingua maximè fluida ac populo grata. Atqui iustum erat, vt is qui de rebus se rectè cognoscere pronūtiaret, semper sermonem suum victorem statueret, si quidem vera cognosceret, ac rectè sentiret ac iudicaret. Verum huiusmodi homines vidētur mihi seipsos oppugnare in verbis sermonum suorū, præ stultitia, & Melissi sermonē approbare. De his igitur sufficiūt mihi quæ retuli. At verò ex medicis quidā dicunt, quòd homo sanguis solùm est, alij ex ipsis bilem aiunt hominē esse, aliqui pituitā, epilogum autem & ipsi omnes eundē faciunt. Vnum enim quid

Melissus.

Medicorū opinio.

C esse dicunt, quodcunq; cuiq; ipsorū nominare visum est, & id ipsum vnum existens, speciē ac vim transmutare, coactum à calido ac frigido, fieriq; & dulce, & amarum & album, & nigrum, & omnigenū quid aliud. Mihi verò neq; hæc sic se habere videntur. Plurimi quidem igitur talia quædam, & amplius his proxima pronuntiant. Ego autem dico, si vnū esset homo, nunquam sanè doleret. Neq; enim esset vnde doleret vnum existens. Si verò etiā doleret, necesse esset & quòd mederetur ac sanaret vnum esse. Nunc verò plura sunt. Multa enim sunt in corpore existentia, quæ quum mutuò pręter naturam calfiunt & frigefiunt, siccantúrque & humectantur, morbos pariunt. Quare multæ quidem species morborum sunt, multáque etiam medela ipsorum existit. Atque ego sanè censeo eum qui hominem sanguinem solùm esse dicit, &

Si re vna homo constaret, non langueret.

Morborū caussa.

nihil

nihil aliud, demonſtrare debere, ipſum non trãſmutare ſpeciem, neq; omnigenum fieri, vel ſaltem horam aliquam anni, aut hominis ætatem, in qua ſanguis ſolus in homine inesse appareat. Veriſimile eſt enim vnum aliquod eſſe tempus, in quo appareat ipſum in ſeipſo vnum exiſtens. Eadem cenſeo etiam de eo, qui pituitam ſolam eſſe dicit, & qui bilem. Ego enim demonſtrabo ea quæ hominem eſſe dixero, & iuxta receptum morem, & iuxta naturã, quòd ſemper ea ipſa ſimilia ſint, & in iuuene, & in ſene, & tempore frigido æquè ac calido. Exhibebo inſuper ſigna, & neceſsitates oſtendam, per quas vnumquodque augeſcit ac minuitur in corpore. Primùm quidem igitur, neceſſe eſt generationem fieri non ab vno, Quomodo enim vnum exiſtens, aliud quid generarit, ſi non alicui miſceatur? Deinde neque generarint, ſi non eiuſdem generis exiſtentia miſceantur, & quæ eandem vim habeant, neque ſanè nobis ſimilia perficerentur. Et rurſus, Si non calidum ac frigidum, & ſiccum ac humidum, moderatè ac æqualiter inter ſe haberent, ſed alterum alterum multum præcelleret, & fortius debiliore præſtaret, generatio fieri non poſſet. Proinde quomodo veriſimile eſt, ab vno quid generari, quum neque à pluribus generetur, niſi habuerint temperamentum inter ſe probè conueniens? Neceſſe itaque eſt tali exiſtente natura, cùm aliorum omnium, tum humana, non vnum eſſe hominem, ſed ſingula quæ ad generationem eius conferunt, vim quandam in corpore habere, eam videlicet, quam contribuerunt. Et rurſus neceſſe eſt ſecedere ſingula in ſuam ipſorum naturam, homine moriente humidum nimirum ad humidum, ſiccum ad ſiccũ, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum. Talis autẽ & animalium eſt natura, & aliorum omnium, generantúrque ſimiliter omnia, & occidunt ſimiliter omnia. Cõſtat enim natura ipſorum ex his prædictis omnibus, & deſinit iuxta prædicta, in id vnumquodque vnde eſt compactum ſecedẽs. At verò corpus hominis habet in ſeipſo ſanguinem, & pituitã, & bilem duplicem, flauam videlicet & nigram. atq; hæc ſunt ipſi corporis natura, & per hæc & ægrotat, & ſanus eſt. Sanus equidẽ maximè eſt, vbi temperamentũ hæc inter ſe habuerint moderatum, tum facultate, tum copia, & vbi maximè fuerint permixta. Aegrotat autem cum horum quid minus aut amplius

D E F

Qui omnia gignantur.

Quæ in corpore ſunt.

Languoris cauſſa.

Sanus quis.

Aegrotus

A plius fuerit, aut ſeparatur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum. Neceſſe eſt enim quum quid horum ſecretum fuerit, & per ſe ſteterit, nõ ſolùm eum locum vnde ſeceſsit, morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem propter nimiã copiam diffuſum eſt, dolore ac morbo vexari. Etenim quum quid horum extra corpus effluxerit amplius quàm redundat, euacuatio ipſa dolorẽ exhibet. Rurſus itaq; ſi idem intus fecerit euacuationem, & tranſitionem, & ab aliis ſecretionem, geminatum dolorem exhibere neceſſe eſt, velut dictum eſt, nempe & vnde ſeceſsit, & vbi receptum redundat. Dixi porrò, quæcunq; hominem eſſe dixero, ſemper demonſtraturum me eſſe, quòd talia ſint & iuxta

B receptum morem ac opinionem, & iuxta naturã. Et dico ſanè eſſe ſanguinem, & pituitam, & bilem flauam ac nigram: & horum primum quidem iuxta receptã opinionem nomina diſtincta eſſe dico, & nulli ipſorũ idem nomen eſſe. deinde ſpecies iuxta natura ſeparatas eſſe, & neq; pituitam ſimilem eſſe ſanguini, neq; ſanguinem bili, neq; bilem pituitæ. Quo enim modo hæc inter ſe ſimilia ſint, quorum neq; colores ſimiles videntibus apparent, neq; ad manuum tactum ſimilitudo aliqua eſſe deprehẽditur? Neque enim ſimiliter calida ſunt, neque frigida, neq; ſicca, neq; humida. Quum itaq; intantum inter ſe diſcrepent, tum ſpecie, tum facultate, neceſſe eſt ipſa non vnum eſſe, quandoquidem neque ignis & aqua idem ſunt. Quòd autem hęc omnia non vnum ſunt, ſed

C vnumquodq; ipſorum vim & naturam ſuam habet, vel hinc cognoſcere licebit. Si enim homini alicui medicamentum dederis, quod pituitam ducit, pituitam tibi vomet, & ſi pharmacum dederis, bilem ducens, bilem tibi vomet. Eadem ratione & bilem atram purgabit, ſi medicamentum exhibueris quod bilem atram ducit. Quòd ſi ipſi partem aliquã ſauciaris, vt vulnus fiat, effluet ipſi ſanguis, atque hæc omnia faciet tibi totam diem ac noctem, & hyeme & æſtate, donec ſpiritum in ſeſe trahere potens fuerit, potens autem erit donec aliquo horum congenitorum fuerit priuatus. Congenita autem ſunt prædicta. Quomodo enim non congenita eſſent? Primùm etenim manifeſtum eſt hominem in ſeipſo hæc omnia ſemper habere, donec vixerit. Deinde nata ſunt ex homine hæc omnia habente. Poſtea nutrita ſunt in ho-

d mine

mine hæc omnia habente, quæ videlicet ego nunc dico ac D
demonstro. Qui verò dicunt, quòd vnum est homo, videntur mihi hoc consilio vsi esse. Nimirum quum viderint eos qui medicamenta hauserunt in superpurgationibus interiisse, alios quidem bilem vomentes, alios pituitam, vnumquodq; horum hominem esse putauerunt, quod vidissent his purgatum interiisse. Et qui sanguinem dicunt hominem esse, eodē consilio vtuntur. Nam quum vident iugulatos homines, & sanguinem ex corpore ipsorum effluentem, huncipsum animam in homine esse putant. atque his testimoniis sanè omnes vtuntur in sermonibus suis. Atqui primùm quidē in superpurgationibus, nemo vnquam mortuus est bile sola purgatus. Verùm quum quis pharmacum biberit, quod bile deducit, primùm bilem vomet, deinde pituitā, postea per vim etiam atram bilem, postremùm moribundus etiam sanguinem purum vomet. Eadem perpetiuntur à medicamentis pituitam ducentibus. Primùm enim pituitam vomēt, deinde bilem flauam, postea atram, morietes autem sanguinem purum, & in hoc mox vitam finiunt. Etenim pharmacum vbi corpus intrauerit, primum quidē ducit id quod ex omnibus in corpore existentibus, sibi maximè secundum naturam familiare fuerit, deinde verò etiā alia trahit ac purgat. Quemadmodum ex terra nascentia & in ipsam plantata ac seminata, vbi in terram peruenerint, vnumquodque trahit id quod naturæ suæ familiare in terra existit. Inest autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & salsum, & omnigenum. Primùm itaq; plurimum eius trahit in seipsum, quod sibiipsi iuxta naturam maximè familiare fuerit, deinde trahit etiam reliqua. Huiusmodi sanè quiddam etiam pharmaca in corpore faciunt. Quæcunque enim bilem ducunt, primùm meracissimam bilem purgant, postea verò mixtā. Et rursus pituitæ pharmaca, primùm meracissimam pituitam ducunt, postea mixtam. Et iugulatis primùm quidem sanguis calidissimus & ruberrimus profluit, deinde pituitosior ac biliosior. Porrò pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyemi maximè secundum naturam conuenit ex omnibus in corpore existentibus. Frigidissima enim existit. Signa autem quòd pituita frigidissima est, hæc sunt. Si enim pituitam & bilem & sanguinem contingere libuerit, pitui-

E

Pharmacū quid agat.

F

Pituita cur hyeme vigeat.

A tam ſanè frigidiſsimam eſſe comperies, quãuis viſcoſiſsima ſit, & per vim maximè poſt bilem atram trahatur. quæ verò per vim trahuntur, calidiora fiunt, à violentia coacta, ſed tamen ſuprà hæc omnia, frigidiſsima eſſe apparet pituita ex ſua ipſius natura. Quòd autẽ hyems corpus pituita repleat, inde cognoſcere datur, quòd homines pituitoſiſsima & ſpuunt & emungunt hyeme, & tumores laxi albiſsimi fiunt maximè hoc tempore, itémque reliqui morbi pituitoſi. Cæterùm vere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet, ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittunt, & imbres ſuperueniunt. Sanguis autem iuxta hæc augeſcit, ab imbribus videlicet & calidorum dierum tempore. Hæc enim an-

Qui humores per ſingula tẽpora vigeant.

B ni pars maximè iuxta naturam ipſi conuenit, vt quæ calida & humida exiſtat. Signa autem hinc colligere licet. Quod homines Vere & æſtate maximè dyſenteriis corripiũtur, & ſanguis ex naribus ipſis fluit, & calidiſsimi ac ruberrimi. At verò æſtate ſanguis adhuc viget, & bilis in corpore eleuatur, & vſque in autumnum porrigitur. In autumno verò ſanguis modicus fit, cõtrarium enim eius naturæ id tempus exiſtit. Bilis autem per æſtatem ac autumnum corpus poſsidet, id quod inde cognoſcere potes: quòd homines ſua ſponte hoc tempore bilem vomunt, & in medicamẽtorum potionibus bilioſiora purgantur. Manifeſtum fit & febribus, & hominum caloribus. Pituita autem æſtate debilior ſeipſa eſt. Contrarium eſt enim naturæ eius id tempus, calidum enim eſt

Bilis corpori dominatur.

C & ſiccum. Sanguis verò autumno paucisſimus fit in homine, Siccus enim eſt autumnus, & hominem iam frigefacere incipit. Atra porrò bilis autumno & plurima & fortiſsima eſt. Poſtquàm autem hyems apprehenderit, bilis flaua perfrigerata modica fit, & pituita rurſus augetur, tum ob pluuiarum copiam, tum propter longitudinem noctium. Corpus quidem igitur humanum hæc omnia ſemper habet, verùm pro temporis circunſtantia, aliquãdo plura ſeipſis fiũt, aliquando pauciora, ſingula tum iuxta partem ac copiam, tum iuxta naturam. Quemadmodum enim annus omnis omnium particeps eſt, & caliditatum & frigiditatum, & ſiccitatum ac humiditatum. Neque enim quicquam horum nę minimo quidem tempore cõſiſteret ac duraret, citra omnia ea quæ in hoc mũdo inſunt, verum ſi vnũ aliquod deficeret,

omnia sanè abolerentur:ex eadem enim necessitate omnia consistunt & mutuò alũtur:Sic etiam si quid ex homine deficeret ex his quæ ipsi congenita sunt,non sanè viuere posset homo.in anno autem aliquando quidem hyems maximè viget,& aliquando ver,modò æstas,modò autũnus, Sic etiam in homine,aliquando pituita præualet, aliquando sanguis, aliquando bilis primum quidem flaua,deinde etiam nigra appellata,quorum omnium euidentissimum testimonium hinc habes.Si enim eidem homini idem pharmacũ quater in anno dare velis,vomet tibi hyeme quidẽ pituitosissima, Vere autem humidissima,æstate biliosissima, autumno nigerrima.Itaque quum hæc sic se habeant,quicunque morbi hyeme augescunt,æstate desinere solent,quicunq; verò æstate augescunt,hyeme finire consueuerunt, nisi certo dierum circuitu discedant.de circuitu autem rursus dicam.Quicunque autem morbi Vere fiunt,ad autumnum eorũ discessum fore expectare oportet,Quicunq; postremũ autũnales morbi sunt,eorũ discessum necesse est Vere fieri.Quicunq; verò morbus hæc tempora transgressus fuerit,eum annuum fore scire oportet. Porrò Medicum sic aduersus morbos instare oportet,prout vnumquodque horum in corpore præualet, iuxta tempus sibiipsi maximè natura conueniens existens.

Medicus hæc omnia considerato.

Addititia sunt hæc,non genuina Hippocratis, vt ait Galenus.

Quin & hæc insuper ad illa nosse oportet,quòd quoscunque morbos repletio parat,euacuatio sanat:& quicunq; ex euacuatione fiunt morbi,repletio sanat.quicũque verò à labore fiunt,quies sanat.qui autẽ ob ocio gignũtur,labor sanat. In summa,Medicum scire oportet,opponere se contrarium instantibus & morbis,& naturis,& tẽporibus,& ætatibus, & distendẽtia soluere,& soluta distendere.Sic enim vel maximè morbũ sedauerit,& mihi sanè hoc ipsum sanatio esse videtur.Morbi partim ex diætis,partim ex spiritu, quem adtrahentes viuimus,fiunt.Vtrorunque cognitionem sic facere oportet.Quando ab vno morbo multi homines corripiũtur eodem tẽpore,causam ad id quod communissimum est, & quo maximè omnes vtimur,referre oportet. Est autẽ hoc spiritus & aër quem inspirando trahimus. Manifestum est enim

Obseruationes morborum.
Morbi vnde oriãtur.

A enim iam, quòd diæta vniuscuiusque nostrum, caussa nõ est, quum morbus omnes consequenter contingat, & iuniores, & seniores, mulieresq; ac viros, & tam vinolẽtos quàm aquę potores, & tam mazam edentes, quàm pane vescẽtes, & tam multum laborãtes, quàm parũ. nequaquã igitur diæta caussa fuerit, quum homines diuersa victus ratione vtẽtes ab eodem morbo corripiũtur. Quum verò omnis generis morbi fiunt eodem tẽpore, palàm est victus singulos singulis caussas esse, & curam sanè facere oportet ex contrario instando aduersus morbi caussam, quemadmodum & alibi à me relatum est, & victus rationem permutare. Cõspicuum est enim diætam qua homo vti consueuit, non esse ipsi cõmodam, aut
B in totum, aut magna ex parte, aut vnũ saltem quoddam ex ipsa: quod vbi cognoueris transmutare oportet, hibitaque consideratione naturæ hominis, & ætatis, & speciei, horęque anni & modi ipsius morbi, curationem facere, aliquando detrahendo, aliquando apponendo, & quemadmodum iamdudum à me dictum est, ad singulas ætates, & horas, & species, ac morbos respiciendo, tum in exhibendis pharmacis, tum in constituenda diæta. At verò quum vnius morbi popularis grassatio consistit, manifestum est diætam non esse culpabilem, sed quem trahimus spiritum in caussa esse: palàmque est insuper eum ipsum spiritum siue aërem morbosam aliquam exhalationem habere. Eo itaque tempore homines
C in hunc modum cõmonefacere oportet, Nimirum vt diætas non permutent, quia morbi caussa non existunt, verùm vt videant quo corpus habeant quàm minimæ molis ac debilissimũ: detrahendi insuper sunt cibi ac potus quibus vti consueuerunt, ídque paulatim facere oportet: Nã si quis citò diætã permutet, periculum est etiam à permutatione aliquid in corpore nouatum iri. Quapropter victu solito quidem vtendum est, vbi hominem nihil lædere videtur, prouidendum verò vt quàm paucissimus aëris influxus in corpus ingrediatur, & vt ille ipse quàm peregrinissimus existat. Regionum etiam locos in quibus morbus consistit, quantùm eius fieri potest, permutare oportet, & corpora attenuare: sic enim minime multo ac denso spiritu homines opus habuerint. Porrò quicunq; morbi à fortissima corporis parte fiunt, grauissimi existunt. Etenim si isthic vbi initium sum-

Medela morbi passim vigentis.

fuga cit

pſerint, permanſerint, neceſſe eſt fortiſsima parte laborante, totum corpus laborare. Et ſi à validiſsima ad quandã debiliorem tranſierint, difficulter ſoluuntur. Quicunque à debilioribus partibus ad fortiores tranſierint, commodius ſolui poſſunt. Nam influentia à vi ipſarum facilè conſumuntur. Venæ craſsiſsimæ ſic ſe habent. Quatuor paria ipſarum ſunt in corpore, & vnum quidem à capite retrò per ceruicem forinſecus ab vtraque ſpinæ parte ad coxendices & in crura progreditur, deinde per ſuras & malleolos forinſecus ad pedes peruenit. Oportet igitur venæ ſectiones, in doloribus dorſi ac coxendicum, de poplitibus facere & de malleolis forinſecus. Alterum par principium ex capite iuxta aures habet per ceruicem, & ſphagitides appellantur, hoc eſt iugulares. deferuntúrque vtrinque iuxta ſpinam intrinſecus ad lumbos, in teſtes ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per ſuras ad malleolos intrinſecus & in pedes. Quapropter in doloribus lumborum ac teſtium, venæ ſectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinſecus. Tertium par venarum ex temporibus per ceruicem ſub ſcapulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera quidem à dextris ad ſiniſtram partem, altera verò à ſiniſtris ad dextram, & dextra quidem ſub mammam abit & in ſplenem, & in rhenem, ſiniſtra verò in dextram partem tendit à pulmone ſub mammam & in hepar, & in rhenem. Vtraque autem in rectum inteſtinum ac podicem deſinit. Quartũ par à priore capitis parte & oculis, ſub ceruicem ad clauiculas deuenit, deinde ſuper brachia ſupernè in flexuras, poſteà per cubitos in manuum iuncturas ac digitos. deinde à digitis rurſus, per cubitos ac manus ſupernè in flexuras, & per brachiorum infernam partem ad alas, vnde ſupernè à lateribus altera in lienem peruenit, altera in iecur, poſteà ſuprà ventrem vtraque in pudendum deſinit. Et craſsiſsimæ quidem venæ ſic ſe habent. Sunt autem & ex ventriculo venæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas corpori alimẽtum acccedit. ferunt autem à craſsis venis, in ventriculum ac reliquum corpus, & ab externis & ab internis, & inter ſe mutuò diſtribuunt internæ extrinſecis, ac vicisſim extrinſecæ internis. Venæ igitur ſectiones iuxta prædictum ſermonem facere oportet. Enitendum eſt autem vt ſectiones quàm

De venarũ natura. **Quatuor paria venarum.** **Miſsio ſanguinis.** **Venarũ digeſtio.**

D E F

A quàm longiſsimè à locis faciamus, vbi dolores fieri, & ſanguis colligi ſolet. Sic enim mutatio minimè magna de repentè fiet, & conſuetudinē remouebit, vt nō amplius in eundem locum colligatur. Quicunque pus multum ſpuunt, citra febrem, & quibuſcunque in vrina pus multum ſubſidit, citra dolorē, & quibuſcunq; alui recrementa cruenta, velut in diſenteriis, & tardè ac diutinè prodeuntia, velut in iuuenibus quinque & triginta annorum, atque etiā ſenioribus, his omnibus ex eadem cauſſa morbi fiunt. Neceſſe eſt enim hos labori deditos, ac exercitationis ſtudioſos, & corpore operarios in iuuentute fuiſſe, poſtea verò relictis laboribus, molli carne & multum à priore differente carnoſos reddi-
B tos eſſe, & corpus multum diſcrepās habere, vt id quod prius extitit cum eo quod nunc adepti ſunt, nulla parte cōſentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit ſic diſpoſitos, e ueſtigio quidem effugiunt, poſtea autem à morbo progreſſu temporis corpus colliqueſcit, & ſeroſi ac ſanioſi humoris ſpecies per venas, qua parte maximè amplæ fuerint, fluit. Siquidem igitur in inferiorem ventriculum proceſſerit, ferè qualis in corpore ineſt, tale etiam recrementum prodit. Quum enim decliuis ſit via, non multo tempore hæret in inteſtino. Quibuſcunque autem in pectus influxerit, ſuppurati fiunt. Nimirum purgatione accliui exiſtente, & multo tempore in pectore immorans putreſcit, & purulenta redditur. quibuſcunque verò eadem ſeroſi humoris ſpecies in veſicam
C proruperit, à loci caliditate, calida & alba fit, & ſegregatur, & quod quidem rariſsimum eſt, ſuperſtat, craſsiſsimum verò infra mergitur, quod ſanè pus appellatur. Fiunt autem & calculi pueris, propter huius loci caliditatem itémque totius corporis. Viris autem calculi non generantur, propter corporis frigiditatem. Nam id probè noſſe oportet, quòd homo primis diebus calidiſsimus eſt ſui reſpectu, vltimis frigidiſsimus. Neceſſe eſt enim augeſcens, & ad vim procedens corpus calidum eſſe. Vbi autem inceperit marceſcere corpus, delabens in ocium, frigidiſsimum euadit. Et iuxta hanc rationem, quantò amplius primis diebus homo augeſcit, tantò calidior exiſtit, & quātò plus vltimis diebus marceſcit, tantò frigidiorē eſſe neceſſe eſt. Sani autem fiunt ſua ſponte illi prædicto modo diſpoſiti ac affecti, plurimi qui-

Calculi cur pueris fiāt.

dem ab hora qua liquescere incipiunt, quinto & quadragesimo die. Qui verò hoc tempus transgressi fuerint, anno finito sua sponte conualescunt, nisi quid aliud mali grauioris hominem infestet. Quicunq; morbi sensim ex modici temporis caussa fiunt, & quorum caussæ cognitu faciles sunt, securissimi appellari possunt. Curationem itaque ipsorum instituere oportet, vt caussæ morbi nos opponamus. Sic enim soluitur vtique id quod morbum in corpore fecit. Quibuscunque arenosa aut tofi in vrinis subsident, his initio tubercula circa crassam venam enata sunt, & suppurata. Postea verò tuberculis nō citò effractis, tofi ex pure coaliti sunt, qui per venā foras exprimuntur vnà cum vrina. Quibuscunque verò cruentæ vrinæ sunt, his venæ laborant. Quibuscunque autem in vrina crassa existēte, carunculæ paruæ capilliformes simul prodeunt, eas à rhenibus prodire nosse oportet, & ab artriticis. Quibus verò pura vrina est, & aliàs atque aliàs velut furfures in vrina innatant, horum vesica scabiosa existit. Febres plurimæ à bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, præter eas quæ ab occultis doloribus generantur. Nomina ipsarum sunt: Continens, Quotidiana. Tertiana, Quartana. Continens itaque appellata, à plurima ac meracissima bile prouenit, & iudicationes quàm breuissimo tempore facit. Corpus enim nullo tempore perfrigeratum citò colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactum. Quotidiana verò post continentem à plurima bile generatur, & præ reliquis celerrimè discedit, verùm longior est continente, quanto à pauciore bile prouenit, & propterea quòd requiem habet in ipsa corpus, In continente verò non quiescit vllo tempore. Tertiana autem longior est quàm quotidiana & à pauciore bile gignitur. Quanto verò longiori tempore in tertiana corpus quiescit quàm in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris est quàm quotidiana. At verò quartanæ reliquæ iuxta eandem rationem habent, sed tertianis diuturniores sunt, quāto pauciore bilis parte participant, vnde caliditas augetur; & propterea quod corpus in ipsis plus perfrigescit, id quod ab atra bile ipsis contingit superfluè adeò vt ægrè frigus depelli possit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores viscosissima est, & sedes diuturnissimas facit. Quòd autem quartanæ febres atræ bilis participes sint,

Lotij diuersitas.

Quatuor febriū species.

Qualis atra bilis.

D E F

A ſint, vel hinc condiſcere licet. Autumno enim maximè homines à quartanis corripiuntur, & in ætate à quinque & viginti annis, vſque ad quadrageſimum quintum. Hæc autem ætas præ omnibus aliis maximè à bile atra infeſtatur & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem aptiſſimum eſt. Quicunque autem extra hoc tempus & ætatem à quartana corripiuntur, pro certo ſcire oportet eam febrem non fore diuturnam, niſi quid aliud grauioris mali hominem infeſtauerit. Quo tẽpore & qua ætate, quartana ingruit.

B DE SALVBRI DIAETA LIBER, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Addititius eſt ad librum De natura hominis, Polibi, Hippocratis diſcipuli, ait Galenus.

C IDIOTAS & priuatos homines hac diæta vti oportet. Hyeme quidẽ comedere quàm plurima, bibere autẽ quàm parciſsimè. Sit potus vinum quàm meraciſsimum: cibi, panis, & obſonia aſſata omnia. Oleribus quàm pauciſsimis hoc tẽpore vtendum eſt, Sic enim corpus maximè ſiccum ac calidum reddetur. Priuatorũ hominũ victus in hyeme. Vbi verò ver apprehenderit, tunc ſanè potum ampliorem aſſumere oportet, vinum dilutius & paulatim: cibis quoque mollioribus ac paucioribus tum vtendum eſt: & ablato pane, mazam exhibere, & iuxta eandem rationem obſonia detrahere, & ex aſſatis omnia cocta facere. Oleribus verò paucis tunc vti oportet, donec ad æſtatem perueniat ho- In Vere.

mo, cibis mollioribus vtendo, & obsoniis coctis, & oleribus D tam crudis quàm coctis, similitérque potibus quàm dilutissimis ac plurimis, ita tamen vt paulatim non de repentè his vtatur, ne videlicet magna mutatio fiat. At verò æstate maza molli nutriatur, & potu aquoso ac multo, obsoniis omnibus coctis. Sic autem his vbi æstas fuerit, vti oportet, vt frigidum sit corpus & molle. Tempus enim calidum est & siccum, & facit corpora æstuosa & squallida. Quapropter tali studio auxiliari oportet. Iuxta eandem verò rationem, quemadmodũ ex hyeme ad ver, sic ex vere ad æstatem deducendus est, cibo quidem detracto, potu verò aucto. Sic quoque contraria faciendo ex æstate ad hyemem perducatur. In autumno verò rursus cibi plures exhibendi sunt E & ficciores, & obsonia iuxta eandem rationem, potus verò pauciores & meraciores, quo etiam hyems bona fiat, & homo in ipsa vtatur potibus meracioribus ac paucis, cibis verò quàm plurimis ac siccissimis. Sic enim & maximè sanus fuerit, & minimè frigore impetetur. Nam tempus hoc valde frigidum ac humidum existit. Porro habitibus corporum carnosis & mollibus ac rubris, plurimo anni tempore siccioribus diætis vti conducit. Humida enim est ipsorum natura. Verùm duros & graciles, fuluósque ac nigros humidiore diæta maiore temporis parte victitare oportet. Corpora enim talia sicca existunt. Sed & iuuenibus corporibus, mollioribus & humidioribus diætis vti confert. Nam ætas ipsorum sicca est, & corpora compacta sunt. Seniores au- F tem licciore victus modo, maiori tẽporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida sunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatem, & ad tempus anni, & ad corporum species ac habitus, diætas constituere, ita vt consistentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus, Sic enim maximè sani fuerint. Quin & ambulandum hyeme quidem velociter est, æstate autem leniter, nisi per solis æstum iter faciendum sit. Oportet autem & carnosos citius ambulare, graciles verò tardius. Balneis quoque multis æstate vtendum est, hyeme paucioribus, Gracilibus autem magis expedit lauari, quàm carnosis. Vestes autem puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac sordidas, æstate. Cæterùm pingues, & qui graciles fieri volunt, omnes labores

In æstate.

In autũno.

In hyeme.

Carnosorũ natura.

Iuuenũ victus.

Senum victus.

Balneæ.

Obesorum victus.

A bores ieiuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, & non refrigerati, præpoto vino diluto, & non valde frigido, & obsonia præparata assumere ex sesamis, aut condimentis hortensibus, & aliis huiuscemodi. Sint autem obsonia pinguia quæ offeruntur, sic enim à quàm paucissimis impleri poterint. Sed & semel in die cibum sumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantùm eius maximè fieri potest. Quicunque verò graciles sunt, & pingues fieri volunt, tum alia his quæ dixi contraria facere, tum ieiunos nullum laborem subire oportet. At verò vomitibus, & alui per infusa elotionibus hoc modo vtendum est. Sex menses hybernos vomendum est, Hoc enim tempus pituitosius

Gracilium & macilentorũ victus.

B est æstiuo, & morbi circa caput fiunt, & regionem eam, quæ est suprà septum transuersum. Quum verò æstas ac calor fuerit, infusis vtendum est. Hora enim hæc æstuosa est, & corpus biliosius, & lumbi ac genua grauantur, & calores oboriuntur, & in ventre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime eleuantur, inferne subducere ex istis locis. Sint autem infusa pro crassioribus ac humidioribus salsiora & tenuiora, pro siccis verò & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac crassiora. Crassa autem & pinguia infusa sunt, quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia huiusmodi. Tenuia verò & salsa, sunt muria & aqua marina, & eiuscemodi. At verò vo-

C mitus sic facere oportet. Quicunque homines crassi ac pingues sunt, & non graciles, ieiuni vomant à cursu aut ambulatione cita, iuxta meridiem. Sit autem dimidia hemina hyssopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat affuso aceto & adiecto sale, quo iucundius euadat. Bibat autem primùm sensim ac lentiùs, posteà ampliùs & citiùs. Qui verò graciliores sunt ac debiliores, à cibis vomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminam, deinde cibos omnigenos edat, & neque dum cibum sumit, neque à cibo bibat, sed contineat se donec quatuor stadia quis percurrat, deinde vina tria permixta ipsi in potu offerantur, austerum, dulce, ac acidum, primùm quidem meracius, & paulatim, & per multum temporis spatium. deinde verò dilutius, & citiùs, & multum. Quicunque

Vomitus quî cietur.

autem

autem bis in menſe vomere cõſueuit, huic melius eſt vt con D ſequẽter in duobus diebus vomat, quàm per quintum & decimum. Verùm aliqui penitus contrarium faciunt. Quibuſcunq; verò commodum eſt reuomere cibos, aut quibus alui non probum tranſitum habent, his omnibus conducit ſæpè in die comedere, & omnigenis eduliis vti, & obſoniis variis modis præparatis, vinúmque bibere duplex aut triplex. Qui verò reuomunt cibos aut aluos habent humectas, his omnibus contrarium huiuſmodi facere conducit. Cæterùm puerulos infantes per multùm tempus in aqua calida madefacere oportet, & vinum bibendum dare aquoſum, & non penitus frigidum. Dandum eſt & id vinũ quod minimè ventrem eleuet ac inflet. Hęc autem facere oportet, vt & conuulſionibus minùs corripiantur, & maiores fiant, ac meliorem calo- E rem adipiſcantur.

Muliebris victus. Mulieres porrò ſiccioris modi diæta vti oportet. Nam & cibi ſicciores ad muliebrium carnium mollitiem cõmodiores ſunt, & meraciores potus præſtabiliores ſunt ad vteros ac fœtuũ nutrimenta.

Exercitia. Qui exercitiis vtuntur, hyeme currere ac luctari debẽt. Aeſtate verò luctari quidem parum, currere autem minimè, ſed multùm deambulare ſecundùm ventum ac frigus. Quicunque ex curſibus fatigati fuerint, eos luctari oportet. Qui verò ex lucta fatigantur, eos currere expedit. Sic enim laborans, fatigata corporis parte, vel maximè calfieri componíq; ac recreari queat. Quoſcunque exercitiis vtentes alui profluuia corripiunt, & recrementa ciborum ſpeciem referentia ac cruda habent, his exerci- F tiorum non minùs quàm tertiam partem detrahere oportet, & ciborum dimidium ſaltem exhibere. Palam eſt enim quòd ventriculus confouere non poteſt, quo ciborum multitudo concoquatur. Sint autem his cibi, panis quàm maximè aſſatus in vino intritus, & potus quàm parciſsimi ac meraciſsimi, & deambulationibus à cibo ne vtantur. Oportet autem ſub hoc tempus ſemel duntaxat in die cibũ ſumere. Sic enim quàm maximè concaleſcit ventriculus, & ea quæ ingeſta ſunt exſuperauerit. Fit hic profluuij alui modus maximè his corporibus quę denſam carnẽ habent, quum ad carnium eſum homo cogitur, natura eiuſmodi exiſtente. Venæ enim denſatæ cibos ingeſtos non ſuſcipiunt. Eſt autem hæc natura acuta, & in vtranque partẽ vertitur, & ad modicum tempus viget

A viget bona habitudo in talibus corporibus. At verò rariores ac hirsutiores corporum species ac habitus, tum carnium esum suscipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ habitudines ipsis fiunt diuturniores. Quicunque postridie cibos eructant, & præcordia ipsis eleuantur, vt pote cibis crudis & incoctis existentibus, his longiori quidem tempore dormire conducit, verùm & aliis laboribus corpora ipsorum cogere oportet, Vinum autem meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus sub id tēpus vtantur. Palàm est enim quòd ventriculus prę imbecillitate ac frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non potest. Quoscunque verò sitis corripuerit, his & cibi & labores detrahendi sunt, & vinum bibant B aquosum & quàm frigidissimum. Quibuscunque autem dolores fiunt ex visceribus, siue ex exercitiis, siue ex aliquo alio labore, his quiescere conducit cibis abstinentes, potione autem vtantur, quæ quàm parcissimè in corpus assumpta, plurimam vrinam ducat, quo venæ visceribus insitæ non distendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriuntur, ac febres. Quibuscunque verò morbi à cerebro fiunt, torpor primum caput occupat, & frequēter mingit æger, & reliqua velut in vrinæ stillicidio perpetitur, atque hæc sanè ad dies nouem patitur. Et si quidem erumpat per nares aut aures aqua siue mucus, à morbo liberatur, & vrinę stillicidium sedatur. Mingit autem multum, & citra dolorem, ídque album, donec viginti præterierint dies, & capitis dolor ho-C minem relinquit. Intendenti autem oculos splendor occultatur. Porro virum prudentem id secum reputare oportet, quòd res pretiosissima est sanitas, & proinde scire vt ex suo ipsius consilio in morbis vtilitatem percipiat.

HIPP

HIPPOCRATIS COI LIBER DE GENITVRA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

Hic à Galeno Polybi esse perhibetur.

Prouidens natura quã tum posſit hinc perſpicito.

EX QVIDEM omnia corroborat. Verùm genitura viri prouenit ab omni humido, quod in corpore exiſtit, ita vt id quod robuſtiſsimũ eſt, ſecernatur. Argumentum autẽ eius, quòd robuſtiſsimũ ſecernitur, hoc eſt: quòd à Veneris vſu paucula adeò re emiſſa, imbecilles reddimur. Habet autem res hoc modo. Venæ & nerui ab omni corpore in pudendũ vergunt, quibus dum aliquantulum teruntur, & caleſcunt ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas ac caliditas accedit. Quum verò pudendum teritur, & homo mouetur, humidum in corpore caleſcit, ac diffunditur, & à motu conquaſſatur, ac ſpumeſcit: quemadmodũ etiam alij humores omnes conquaſſati ſpumeſcunt. Sic autẽ in homine ab humido ſpumeſcente, id quod robuſtiſsimum eſt ac pinguiſsimum ſecernitur, & ad medullam ſpinalem venit. Tendunt enim in hãc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totũ corpus, & in medullam: & ex ipſa medulla procedunt viæ, vt & ad ipſam humidum perferatur, & ex ipſa ſecedat. Poſtquam autem ad hanc medullam genitura peruenerit, procedit ad rhenes, hac enim via tẽdit per venas: & ſi rhenes fuerint exulcerati, aliquando etiam ſanguis ſimul defertur: à rhenibus autem tranſit per medios teſtes in pudendũ. Procedit autem non quà vrina, verum alia ipſi via eſt illi cõtigua. Et ſanè qui ſomnia venerea habẽt, propterea per ſomnũ genituram effundunt, quum humidum in corpore diffuſum & calfact

Cur ſemen ſpumeſcat.

E

F

Pars valentiſsima cur in coitu excernatur.

Nõ eadem via ſeminis & lotij.

Sõnia Ve-

A calfactum fuerit, & siue ex labore, siue alia quapiam re spumuerit, dum ab ipso secernitur, coitus imaginem repræsentat. Habet enim humiditas hæc similiter vt in coeuntibus. Sed non est mihi de his qui per somnum semen emittunt, & de toto morbo quid est, & quæ operatur, & quare coitus locum expleat, sermo: atque hæc quidem de hoc dicta sufficiunt. Cæterùm eunuchi propterea non coeunt, quia geniture transitus ipsis sublatus est. Est enim per ipsos testes via eius, & nerui tenues ac crebri ex testibus in pudendum tendunt, quibus & eleuatur, & demittitur: atque hi nerui in exsectione dum castrantur, rescinduntur, quapropter non sunt vtiles eunuchi. Nam neruis ipsorum extritis, genituræ via

neris cur fiant.

Castrati cur nō coeant.

B obturata est. Callus enim obducitur testibus, & nerui duri ac torpentes à callo facti, pudendum neque tendere, neque laxare possunt. Quibuscunque verò iuxta aures venæ sectæ sunt, hi coeunt quidem & genituram emittunt, verùm modicam & debilem ac infœcundam. Nam plurima genituræ pars à capite iuxta aures in spinalem medullam procedit. Ipse autem transitus, cicatrice sectioni inducta, consolidatus est. At verò pueris venulæ tenues & repletæ existentes, genituræ transitum impediunt, & pruritus ipsis non similiter accedit, & propterea neque conquassatur in corpore humidum, ad genituræ secretionem. Quin & virginibus quousque iuuenculæ fuerint, menses non procedunt, propter eandem causam. Postquam autem adoleuerint & virgo & puer, venæ in pudendum pueri tendentes, itémque virgi-

Secundum aures venæ incisæ, procreationem tollunt.

unde sem[en]

Cur pueri & puellæ nihil demittunt.

C nis in vterum, amplæ fiunt pre augmento, & oscula ipsarum aperiuntur, & via ac transitus per angustias contingit, & humidum tunc etiam agitationem habet. Nam spatiositas ipsi tunc ab agitatione ac conquassatione contingit: & puero sanè procedit genitura vbi plenè puber fuerit ob hanc causam, itémque virgini menses. Atque hæc mihi sic demonstrata sunt. Porrò genituram dico à toto corpore secerni, & à solidis, & à mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore. Sunt autem humidi species quatuor, Sanguis, Bilis, Aqua, & Pituita. Tot enim species congenitas homo in seipso habet, & ab his morbi fiunt, aut etiam ex morbis discretiones. Et hæc quidem dicta sunt à me, de genitura, vnde fiat, & quomodo, & quare, & quibus genitura non est, &

unde sperm[a]

Quatuor corporis humores.

Qui fœminis in coitu fiat.

est, & quare non est, & de mensibus virginum, & quòd mulie D ribus in coitu, dum confricatur ac teritur pudendum, & vteri mouentur, velut pruritus in ipsos incidat, & quòd reliquo corpori voluptas ac caliditas accedat. Emittit autem & mulier à corpore genituram, aliquando in ipsum vterum, qui sanè inde humidus euadit: aliquando foras, si vterus magis quàm opportunum est hiarit. Et delectatur mulier vbi coire inceperit per omne tempus, donec vir semen emiserit. Et si quidem appetit viro commisceri, prius quàm vir emittit, & de cætero non similiter delectatur. Si verò non appetit, simul cum viro delectari desinit: & habet res hoc modo, quemadmodum si quis in feruentem aquam, alterã frigidam infundat, illa feruere cessat. Sic genitura viri in vterum illapsa, caliditatem & voluptatẽ mulieris extinguit. Exilit autem voluptas & caliditas simul cum genitura in vteros illabẽte, deinde desinit: quemadmodum si quis in flammam vinum infundat, primùm quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri, ad vini infusionẽ, deinde desinere. Ita etiam mulieri caliditas exilit ad genituram viri: deinde desinit. Cęterum multò minus delectatur fœmina quàm vir in coitu, & vir etiam tempore longiore. Propterea autẽ quòd vir magis delectatur, secernitur ipsi de repente ab humido, fortiori turbatione ac agitatione quàm mulieri. Habet autẽ & hæc res hoc modo. Mulieres si cum viris coeant, magis sanæ sunt: si non, minus. Nam & vteri simul humidi fiunt in commixtione: qui enim sicci sunt magis, quàm cõuenit, fortiter contrahuntur: vbi verò fortiter contrahuntur, dolorem corpori afferunt: & simul coitus sanguinem calfaciens ac humectans, viam faciliorem mensibus facit. Mẽsibus autẽ non procedentibus, corpora fœminarum morbosa fiunt. Quapropter autem morbosa fiãt, in muliebribus morbis referetur. Et de his quidem hactenus. Postquam autem coiuit mulier, si quidem conceptura non est intra seipsam, pro more foras procedet genitura ab vtrisque, vbi fœmina volet. Si verò conceptura est, non procedit foras, sed manet in vtero genitura. Nam vteri susceptam & conclusam in sese continent, osculo nimirum ipsorum præ humiditate contracto ac concluso simúlque permiscentur, tum quæ à viro venit, tum quæ à muliere emissa est. Quòd si fœmina partus perita sit, & cognouerit

Coitus voluptas vtrobique est.

E

Maiore vir in coitu voluptate afficiatur.

Cur fœmina si crebro coeat, magis valeat.

F

Conceptus signum.

A uerit quando genitura non exciderit, sed intus manserit, sciet qua die intra seipsam concepit. Habes autem & hoc sic. Quandoque quidem fortius est semen à muliere emissum, aliquando verò debilius. Similiter etiam quod vir emisit. Et est tum in viro fœmineum itémque masculum semen, tum itidem in muliere. Fortior autem masculus fœmina est. necesse est igitur ipsum à fortiore semine generari, habétque res hoc modo. Si ab vtrisque semen fortius prodierit, masculus erit partus: si verò debile, fœmina nascetur. Vtrum autem multitudine ac copia præualuerit, iuxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multò plus fuerit debilis seminis quàm fortioris, superatur forte, & debili

Semen masculū & fœmineum in vtroque inesse.

Cur mares modò, fœminæ modò gignantur.

B permixtum, in fœminam transit. Si verò plus fuerit fortis seminis quàm debilis, superatur debile, & in marem transit. Quemadmodum si quis ceram & adipem misceat, & de adipe tamen plus coniiciat, eáque ad ignem liquefaciat, Quandiu quidem liquida fuerint, non apparet vtrum tandem horum superet, vbi verò congelata fuerint, tunc iam conspicuum est, quòd adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiam masculi & fœminæ genitura. Quòd verò & in fœmina, & in viro, genitura fœminea fit ac mascula, ex manifestis factis coniectare licet. Multæ enim mulieres iam fœminas pepererunt ex propriis viris, verùm ad alios viros transgressæ masculos genuerunt. Et viri illi ipsi apud quos

C mulieres fœminas pepererunt, ad aliarum mulierum mixturam progresi, masculos genuerunt: & quibus masculus sexus gignebatur, aliis fœminis permixti fœmineam sobolem genuerunt. Atque hæc sanè ratio declarat tum virum, tum fœminam, & fœmineam, & masculam genituram habere. Nam apud quos viros, fœminas pariebant, superabatur fortius semen à copia debilioris, & gignebantur fœmellæ. Apud quos verò masculos pariebant, superabatur debilius, & gignebantur mares. procedit autem non semper ab eodem viro genitura fortis, sed neque semper debilis, sed aliàs alia, atque sic etiam in muliere res habet, vt minimè mirandum sit, easdem fœminas, eosdémque viros, sobolem masculam & fœmineam producere. Habet autem & in brutis genituræ fœmineæ ac masculæ ratio eodẽ modo. Et in ipsa genitura egreditur & fœmineum, & masculinum

Cur permutato coniugio permutetur & soboles.

Partus ſimilitudinis varietas.

ab omni corpore,& à debilibus debilis, & à fortibus fortis: D & neceſſe eſt ſic in partum diſtribui. Et ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quàm mulieris, partus ille magis ſimilis erit patri. Vndecunque verò à corpore mulieris plus venerit, magis aſsimilabitur matri. Eſt autem impoſsibile, partũ per omnia matri ſimilem eſſe, & patri nihil: aut vice verſa, neque alteri quicquam ſimilem eſſe: ſed vtriſque neceſſe eſt in aliquo ſimilem eſſe, ſiquidem ab vtriſque corporibus ſemen in partum procedit. Vter autem tandem plus contulerit ad ſimilitudinem, & à pluribus corporis regionibus, illi magis ſimilis eſt. Contingítque aliquando vt filia nata maiori ex parte, magis ſimilis ſit patri quàm matri, & filius natus aliquando magis ſimilis eſt E matri quàm patri. Atque hæc tam multa à me relata declarant ſuperiorem ſermonem, Quòd & in muliere, & in viro tum maſcula, tum fœminea genitura exiſtat. Contingit autem & hoc. Quandoque partus tenues & debiles generãtur, ex patre & matre craſsis ac robuſtis: & ſi quidẽ multis iam generatis pueris tale quid contingat, manifeſtum eſt quòd fœtus in vtero ægrotauit, & ab vtero quid de ſuo ipſius incremento foras prodiuit, vtero nimirum amplius hiante: & propterea debilis factus eſt. Vnumquodque autem animal iuxta proprium robur ægrotat. Si verò omnes pueri nati debiles fuerint, vteri ipſi in cauſſa ſunt, anguſtiores quàm oportet exiſtentes. Si enim non hàbuerint ſpacioſitatem, in qua fœtus nutriri poſsit, neceſſe eſt ipſum tenuem fieri, vtpote qui non habeat ſatis amplum locum ad incre- F mentum capiendum. Si verò habeat ſatis amplum locum, & non ægrotet, veriſimile eſt ex magnis parentibus magnam ſobolem generari. Habet autem hoc modo, Quemadmodum ſi quis cucumerem qui iam defloruit, ſit autem adhuc tenellus, & in cucumerario adhuc adhæreat, ponat ac immittat in vas anguſtum, æqualis ac ſimilis euadet cauitati ipſius vaſis. Si verò quis eundem in vas amplum indet, quòd veriſimile ſit cucumeris capax eſſe, ſed non valde multo maius quàm pro cucumeris natura, æqualis itidem ac ſimilis erit cucumis vaſis ampli cauitati. Nam in augeſcendo eum vaſis cauitate contendit. & fermè omnia naſcentia ſic habent, quomodo quis ipſa cogat. Sic ſanè & in puero

Cur non validi ex validis gignantur.

Cur omnes partus non validi edãtur.

παράδειγμα à cucumere.

Cur modò parui modò magni naſcantur.

ſe res

A ſe res habet. Si enim ſpatioſitas ipſi contigerit in augeſcendo, maior euadet: ſi verò anguſtia, minor. At verò mutilum in vtero puerum, ſentio aut contuſum ex matris vterum geſtantis plaga, aut eiuſdem lapſu, aut alio quopiam violento affectu matri accidente, mutilatum eſſe. Qua verò parte ma ter plagas acceperit, ea puer mutilatur. Si verò amplius con tundatur fœtus, ita vt pellicula ipſum continens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia huiuſcemodi cauſſa pueri mutilantur. Quum in vtero iuxta locum in quo mutilatus eſt fœtus, anguſtia fuerit, neceſſe eſt corpus quod in anguſtia mouetur mutilari, iuxta illum locum. Quemadmodum B etiam arbores quæcunque in terra ſunt, & non habent ſatis amplum locum, verum à lapide, aut aliqua alia re impediũtur, quum emergũt, obliquæ ac tortuoſæ ſunt, aut hac parte craſſæ, altera tenues. Sic accidit etiam circa puerum, ſi in vtero iuxta aliquam corporis partem, anguſtior altera vteri pars altera fuerit. Cæterum quòd ex mutilatis hominibus ſani & integri gignantur pueri, vt plurimum contingere ſolet. Habet enim mutilatũ, numero omnia quæ ſanum. Vbi verò morbus aliquis ipſis, & humido ipſorum acciderit, à quo ſemen prouenit (quatuor ſanè quum ſpecies ſint humidi, quæ naturaliter in corpore exiſtunt) geniturã non totam exhibent, debiliorem autem, iuxta mutilatam partem.

Cur mutilati.

Sẽper ferme ſani & integri ex mutilis naſcuntur.

Quare nihil miri mihi videtur, ſi etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc mihi C de hoc dicta ſufficiant. Redibo autem rurſus retro ad ſermonem quem dicere reliqui.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE NATVRA PVERI SIVE FOETVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

*

Et de hoc Galenus dubitat Hippocratisne an Polybi sit.

E

Quid agat semẽ in vulua cùm remansit.

Igenitura ab vtrisque permanserit in vtero mulieris, primum quidem simul miscetur, vtpote muliere non quiescente, coaceruatúrque ac crassa per calorem euadit. Deinde spiritum concipit, nempe in calido existens, & postea matre spirãte. Deinde vbi spiritu repleta fuerit, viã hic ipse sibiipsi foras facit, & per mediã genituram spiritus erumpit. Quum autem spiritui calido via foras facta est, rursus alius frigidus à matre inspirat, atque hoc facit per omne tempus. Calescit enim vtpote in calido existens, & frigidum spiritum concipit à matre spirante. Omnia autem quæ calescunt spiritum habent. Spiritus autem erumpit & sibiipsi viam facit, ac foras procedit. Id autẽ quod calescit rursus in seipsum alium spiritum frigidũ trahit per fissuram vnde nutritur. Atque hoc cõtingit etiam in lignis, & in foliis, cibísq; ac potibus, si fortiter calefiant. Eius rei notionẽ ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt, maximè verò subuiridia. Emittunt enim spiritum iuxta sectionem. Spiritus autem quum foras procedit, circũ cæsuram volutatur, id quod semper fieri videmus. Manifesta igitur est ratiocinatio de spiritu, quod calidus existens in ligno, attrahit alterum frigidum à quo nutritur, & à seipso dimittit. Nam si non alterum pro eo quem à se dimittit

F

Cur omnia ardẽtia spiritum emittant.

Ligna viridia cum ardẽt cur flatũ spiritúmve emittãt.

attrah

A attraheret, non volutaretur ſpiritus foras prodiens. Omne enim calidũ frigido moderato nutritur. Et vbi percalfactũ fuerit humidum quod eſt in ligno, in ſpiritum mutatum foras procedit, & qua parte foras exit, ea ipſa calidus qui ineſt adhuc in ligno, alterum frigidum ſpiritum eius loco attrahit, à quo nutritur. Idem faciunt & folia viridia. Quum enim incenduntur ſpiritum concipiunt, deinde erumpit ſpiritus & viam facit, foráſque prodit & circumuolutatur, procedens autem ſtrepitum facit, qua parte inſpirationem præbet. Quin & legumina & frumenta, & arborei fructus nucum generis calfacta ſpiritum habent, qui fiſſura facta foras prodit, & ſi humida fuerint, ampliorem ſpiritum emittunt, & rimam maiorem faciũt. Et quid multis verbis opus B eſt? Omnia quæcunque calefiunt, ſpiritum emittũt, & alium frigidum viciſsim eius loco attrahunt, à quo nutrimentum ſumunt. Atque hæ neceſsitates ea gratia à me productę ſunt, vt cognoſcatur quòd genitura in vtero calfacta ſpiritum habet, & emittit. Simul autẽ & à matre ſpirante, genitura ſpiritum habet. Quum enim mater frigidũ attraxerit ex aëre in ſeipſam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem eſt, vtpote in calido exiſtens, & tunc ſanè ſpiritum habet, ac emittit, atque ipſa genitura inflata pelliculam acquirit. Circuntenditur enim quod forinſecus circumipſam eſt, cõtinuúmque euadit, vtpote viſcoſum exiſtens, Quemadmodum in pane dum torretur, tenue quiddam pelliculæ ſpecie in ſuper-C ficiem abſcedit ac extat. Caleſcens enim panis & inflatus eleuatur, qua parte verò inflatur, iſthic pelliculæ ſpecies excitatur & cõſiſtit. Geniture autem calfactæ ac inflatæ ex toto, pellicula forinſecus circundatur. Verùm iuxta medium geniture, ſpiritui tranſitus extrà ac intro fit per pelliculam, & hac parte tenuitas pelliculæ à genitura diſtat, & pauciſsimum quid de genitura ineſt. Ipſa autem reliqua genitura rotunda eſt in pellicula. Atqui genituram quæ ſex diebus in vtero manſit, & foras prolapſa eſt, ipſe vidi, & qualis tum animo meo obſeruabatur, ex illis ipſis reliquorum cõiecturam facio. Vt verò ego viderim genituram ſex dierum exiſtentem enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ exiſtimationis ex virorum conſuetudine erat, quam in ventre concipere non conueniebat, vt ne minoris exiſti-

Folia viridia cũ comburũtur ſpirant.

Legumina & poma ſimiliaq; calefacta ſpiritũ concipiunt.

Quid agat ſemen cũ in vulua remanſit.

Quali ſpecie fuerit ſemen quod ſex dies in

vulua man ferat.

mationis redderetur. Audierat autem cantrix ipſa qualia D mulieres inter ſe dicunt, quòd quando mulier conceptura eſt in ventre, genitura non egreditur, ſed intus manet. Auditis autem his atque intellectis, hoc ſemper obſeruauit, & quum quandoque ſentiret geniturам non exeuntem, dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me peruenit. Ego verò quum audiſſem, iuſsi ipſam ad terram ſaltare, & poſtquàm ſepties iam exiliiſſet, genitura in terram profluxit, & ſtrepitus factus eſt, atque illa conſpecta ipſa admirata eſt. Qualis autem erat ego referam: velut ſi quis ouo crudo externam teſtam circum circa adimat, in interna verò pellicula incluſus liquor pelluceſcat. Modus quidem talis erat, & vt abundè dicam, ruber erat liquor & E rotundus. In pellicula vero fibræ quædam albæ ac craſſæ ineſſe videbantur, cum cruore craſſo & rubro obuolutæ: circum autem pelliculam foris cruenta veſtigia inſtar ſugillatorum, iuxta medium verò tenue quid eminebat, quod mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum ſanè ſpirationem extra & intro primum facere apparebat: quin & pellicula geniturам ambiens ac complectens, tota ex illo tendebatur. Talem ſanè ego geniturам ſex dierum exiſtentem vidi. Referam autem & aliam dinotionem, omni cupienti de hoc ſcire, qui mihi paulo poſt hanc manifeſtè apparuit, & teſtimonio eſſe poteſt omni meo ſermoni, quod verus eſt, quantum homini de huiuſmodi re dicere datur. Atque hæc mihi de hoc dicta ſunt. Quòd genitura in F pellicula eſt, & ſpiritum habet intro & foras, & augeſcit à matre ſanguine in vterum deſcendente. Menſes enim non prodeunt, vbi mulier conceperit intra ſeipſam, ſi puer ſanus fuerit, & permanere debet, niſi in quibuſdam primo menſe modicam ſui indicationem faciant. Verùm ſanguis à toto corpore mulieris deſcendens, in orbem forinſecus pelliculam circunſtat, Simúlque cum ſpiritu ſanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata eſt, & à genitura diſtat, congelaturque & futuro animali augmentum præbet. Quum autem tempus acceſſerit, rurſus aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circuntenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autem & hæ ab vmbilico extentæ, & inter ſe

Semen in membrana molli tanquam ouũ continetur.

Fœtus in vtero quomodo creſcat.

in menſ. in mul. p.c.p.

Quomodo ſenſim creſcit fœtus.

mutua

A mutua ligamenta habent. Quum verò iam hoc factum est, ex descendente à matre sanguine & congelato, caro fit. Iuxta mediam autem carnem vmbilicus distat, per quem spirat, & alimentum ac incrementum capit. At verò mulier quum vterum gerit, à mensibus non prodeuntibus propterea non dolet. quod sanguis non conturbatur, aceruatim abire solitus singulis mensibus, sed procedit sensim & modicè citra dolorem, quotidie in vterum ipsum, & quod inest intus in vtero augescit. Singulis autem diebus ea gratia procedit, & non semel per mensem, quòd genitura in vtero existēs semper à corpore trahit, prout vires, tum ipsa, tum spiratio habet. Et primùm quidem modica spiratio fit, & sanguis mo-

Fœmina cū vterum gestat menstruis cur nōlanguet?

B dicus à matre procedit. Quum verò spiratio amplior redditur, magis sanguinem trahit, & vberior is in vterum descendit. Atqui vterum non gestantibus, vbi menses non prodierint, propterea dolor oboritur. Primùm quidem sanguis in corpore singulis mensibus turbatur ab huiusmodi necessitate, quòd mensis à mense multum differt, & secundum frigiditatem, & caliditaté. atque hoc percipit mulieris corpus, humidius enim est quàm virile. Vbi autem turbatus est sanguis, & venas impleuit, ab ipso descēdit, qualis ab initio naturæ fuit. Quare si quidem euacuatur à sanguine mulier, in ventre concipit: si verò repleta fuerit, nō. Nam vacuis vteris, & venis à sanguine factis, mulieres in se fœtus concipiunt. Etenim post menstrui sanguinis purgationem mulieres in

Mulieres quæ grauidæ non sunt, & mē struis carēt, cur male habent?

Fœminæ menstruis carentes nō cōcipiunt.

C ventre concipiunt. Caussa iam dicta est. Quando autē conturbatus & secretus sanguis foras non procedit, sed in vteros, vteri autem non hiauerint, tunc sanè à sanguine diutius immorante vteri calescētes, reliquo corpori calorem transmittunt, quandoque etiam sanguinem in venas corporis distribuunt, vt & venæ repletæ doleant, & tumores laxos producant. Quandoque etiam periculum est ne claudicatio ex hoc inducatur. Aliquando & vesicam obsident, premúntque ac claudunt vesicam, & vrinæ stillicidium inducunt. Aliquando pleni quoque sanguinis existentes vteri procidunt, aut ad coxendices, aut lumbos, & dolorem exhibent. Aliquando vbi sanguis quinque aut sex menses in vteris moram traxit, putrefactus pus fit, & quibusdam pus per pudendum exit. Sunt etiam quibus circa inguem velut tuber-

Sanguis in vuluis retentus totū corpus afficit.

Mēstruum diutius retinentibus,

quæ ægritudines cõtingant.

culum fit, illíque ſuppuratum exit. Sed & alia multa huiuſcemodi mala mulieribus fiunt, vbi lunares purgationes non procedunt. Sed quid opus eſt ea hic recenſere? Referentur enim in muliebribus morbis. Verùm iam repetito eo quod reliqui, ſermonem abſoluam. Quum autem generatur caro, tunc pelliculæ augeſcente in vtero ſanguine, etiam ipſæ augentur ac ſinuantur, & præſertim externæ. Et ſanguis à matre deſcendens, quem ſanè caro ſpirans attraxerit, in incrementum cedit, & ſi vtilis non ſit, in ſinus pelliculárum ſecernitur: & vbi ſinuatæ factæ fuerint, ac ſanguinem ſuſceperint, tunc iam ſecunda appellatur. Et tantum de hoc mihi dictum ſit. Cæterùm caro augeſcens à ſpiritu articulatur, & abit in hac vnumquodque ſimile ad ſimile, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidũ ad humidum. & vnumquodque in propriam regionem abit, iuxta cognationem, ad id à quo genitum eſt: & quæcunque à denſis genita ſunt, denſa ſunt: & quæcunq; ab humidis, humida: & reliqua iuxta eandem rationem fiunt in incremento. Et oſſa dureſcunt à calore conglutinata. Et ſanè ramificantur velut arbor, & tum interna, tum externa corporis, adhuc melius articulantur: Ipsúmque caput diſtantiam acquirit ab humeris, & brachia ac cubiti à lateribus: & crura inter ſe diſparantur: & nerui exiliunt circum naturas articulorum: & os per ſe diducitur, & naſus, & aures eminent in carne, ac perforantur: & oculi implentur humore puro, & pudendum cõſpicuum fit vtrum tandem ſit: & viſcera coarticulantur: & iam etiam ſupernis partibus ſpirationem facit, tum ore tum naribus: & venter inflatur, & inteſtina inflata ſupernè, per vmbilicum ſpiritũ aſſumunt, ac diſperdunt: & in podicem via fit à ventre ac inteſtinis foras, & in veſicam via foras. Atq; hæc omnia à ſpiritu coarticulantur, Nam inflata diſparantur omnia, iuxta cognationem. Etenim ſi velis fiſtulam veſicæ alligare, & per fiſtulam immittere in veſicam, terram & harenam, & plumbi tenuia ramenta, inſupérque infuſa aqua in fiſtulam inflare, primum quidẽ illa aquæ permiſcentur, deinde verò temporis progreſſu inflata ſecedent, & abibit plumbũ ad plumbum, harena ad harenam, terra ad terram. Et ſi quis ipſa areſieri permittat, & diſtracta veſica cõtempletur, inueniet ſimile ad ſimile progreſſum eſſe. Sic ſanè etiam genitura & caro

Caro cũ gignitur quid fiat.

χορίον.

Conformatio partus.

Similitudinem hãc cõſidera.

A caro coarticulatur,& vnumquodque in ipsa simile ad simile abit. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt, & factus iam est puer,& ad hoc peruenit fœmella quidem in quadraginta & duobus diebus vt longissimè, primam coagmentationem ac coarticulationem accipiēs. Masculus verò vt longissimè, in triginta diebus. Vt plurimum enim hoc tēpore,aut paulò breuiore,aut paulò longiore, articulatio ipsis contingit. Nam & purgatio fit à partu vt plurimùm, in fœmellis quidem, diebus quadraginta & duobus:atq; hæc tardissima est, & perfecta. Vacauerit autem periculo,etiā si in viginti quinque diebus purgetur. In masculo verò purgatio fit diebus triginta:atque hæc tardissima est, & perfecta. Citra tamen B periculum fuerit,etiā si in viginti diebus mulier purgetur. Postremo autē tempore purgatio quàm paucissima procedit,& in iunioribus paucioribus diebus purgantur,in senioribus verò pluribus. Cæterùm maximè laborāt ac dolent in partu,& partus purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt, magis dolent,quàm quæ sæpius. Atqui purgationes à partu mulieribus ea gratia fiunt, quòd primo tempore vsque ad dies quadraginta duos in fœmella,in masculo verò ad dies triginta, paucissimus sanguis in augmentum pueri descendit. Ab hoc autem tempore copiosior, donec pariat. Oportet itaque purgationem reddi in toto puerperij tempore, & foras exire ac respondere pro dierum ra-C tione ac proportione. Principium autem huiusmodi purgationis tale mulieri fit: Dum ex partu laborat, conturbatur sanguis mulieri,& à forti pueri motu vehementer calescit. Conturbatus autem, primus quidem foras prodit. Deinde puer,post puerum verò, mucus crassus sanguinolentus, & deductio contingit huic,quemadmodū aquæ effusæ in mensa. Postea post illum per omnes dies purgatio procedit,vsque ad prædictum tempus,copia Atticæ heminæ vnius & dimidiæ primùm,aut paulò plus minúsve, pro eius temporis ratione, donec desinat. Procedit autem sanguis velut à victima,si sana est,& sana futura est mulier, & statim congelatur. Si verò mulier sana nō est, neque sana futura est,purgatio paucior procedit,& specie deterior,& non citò congelatur. Id verò hoc modo habet. Si mulier vterum gestans morbum habuerit nō cognatum,in puerperij purgatione perit.

Tempus cōformationis in vtero.

Quæ fœminæ plus minúsve in partu,puerperióque laborent.

Quo pacto fœtus erūpat.

Si verò non purgetur in prioribus diebus vterum gerens, statim sana existens, aut etiam non, commoueatur autem ipsa purgatio siue à pharmacis, siue sua sponte de repente, iuxta dierum rationem procedet, quibus non vna vice procedit. Si enim non purgetur mulier à purgationibus partus, morbus magnus ipsam corripiet, & periculum vitæ incurret, nisi citò curetur, & quis conuenientem ipsi purgationẽ inducat. Hæc propterea produxi, vt ostenderẽ quod in pueris membrorum discretio longissima contingit, in fœmella in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta. Argumento est purgatio à partu, quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta, vt tardissimè contingat. Repetam autem iterum eandẽ rem iisdem verbis, maioris lucis ac declarationis gratia. Dico enim talionem rependi, quòd genituræ in vtero existenti paucissimus sanguis à matre in vterum venit, si fœmineam genituram habeat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulãtur puerorum membra: ab hoc verò tempore copiosior sanguis venit. Et in masculo rursus iuxta rationem dierum triginta. Quòd verò hæc vera sint, etiam alterum testimonium adest, hoc modo habens, Primis diebus vbi genitura in vteros illapsa est, paucissimus sanguis à muliere in vteros venit, deinde copiosior. Si enim aceruatim & multus semel veniret, genitura spirationem habere non posset, sed sanguine multo accedente suffocaretur: Rependitur autem in purgatione vice versa, purgatio enim puerperij in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec desinat. Multæ autem mulieres puerum masculum iam perdiderunt paulò antè trigesimum diem, & inarticulatus apparuit. Qui verò posterius perditi sunt, aut simul cum trigesimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidem iuxta rationẽ quadraginta duorum dierum habet. Nam vbi his absolutis perditur, articulatio membrorum apparet. Siue autem prius, siue posterius perdetur puer, iuxta hanc rationem apparet. Nam & secundum rationem, & necessitatẽ, articulatio contingit in fœmella, in diebus quadraginta duobus, in masculo in triginta. Testimonium enim præbent abortus puerorum, & à partu purgationes. Quòd autem fœmella posterius conformatur ac coarticulatur, caussa hæc est: quòd genitura

Puerperæ cum nõ plenè purgantur, periclitantur.

Purgationes quot diebus fiũt.

Quando abortus informes.

Puella cur tardius cõformetur.

D E F

A nitura fœminea debilior est ac humidior quàm mascula, & iuxta hanc rationẽ necesse est posterius conformari fœmellam quàm masculũ, atq; ea gratia etiã purgatio diuturnior est in fœmella quàm masculo. Redibo autem rursus retrò vnde digressus sum. Postquam iam articulatus fuerit puer, speciebus membrorũ ipsius augescentibus, tũc & ossa duriora fiunt, & cauantur, atq; hæc à spiritu fiunt. Caua autẽ existẽtia trahunt ad sese à carnibus quod in sanguine est pinguissimum: & progressu tẽporis ramificantur rursus extremitates ossium, quemadmodũ arboris extremitates postremùm ramos spargunt, sic & in puero digiti manuum ac pedum inter se disparantur. In ipsis autem extremitatibus vn-B gues enascuntur Desinunt autẽ venæ hominis omnes in digitos manuũ ac pedum. Et crassissimæ quidẽ sunt venæ totius corporis, venæ capitis, deinde crurũ, & brachiorũ ac cubitorum. In pedibus autẽ & manibus, tenuissimæ ac densissimæ & plurimæ venæ sunt. Nerui itẽ tenuissimi ac densissimi & plurimi, & ossa magnitudine minima, atq; hæc maximè in digitis manuũ ac pedum existunt. Verũ ex digitis, vtpote ossa densa ac parua habẽtibus, venas itidem ac neruos, sic etiã vngues tenues ac densi nascuntur, & intercipiunt ac concludunt venarũ extremitates, vt ne ampliùs augescãt, neque altera alteri præmineat: vt nihil miri sit vngues in extrema corporis parte densissimos esse, ex densissimis enim constant. Simul autẽ cũ vnguibus etiã capilli in capite radican-C tur. Cæterùm pilorum natura hoc modo se habet, Oriuntur quidẽ maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rarissima est, & vbi pilus moderatũ humorẽ in alimẽtum habet: & vbi cuticula posterius rara fit, ibi etiam pili posterius nascuntur, velut in mẽto, & pube, & sicubi aliàs pili nascuntur. Simul enim vt genitura prodit, etiã caro rarescit, & cuticula & venæ aperiuntur magis quàm priori tẽpore. Nã dum adhuc puer est, & venæ tenues existunt, non procedit per ipsas genitura, eadẽ ratio de mensibus virginũ est: Simul autẽ vt via fit & geniture, & menstruis virginibus, etiã pilos emittit pubes, tum pueri, tum virginis, rara nimirùm cuticula reddita, simúlq; pilus moderatã humiditatem in alimentum habet, & non pauciorẽ. Si verò & in mento viri contingit. Rara enim fit cuticula, procedente in ipsam de capite humiditate,

Caua ossa quid agãt.

Digiti tanquam ramusculi postremò discernuntur.

Quæ in pedib. & manibus insunt.

Cur densi vngues.

Capillus pilúsq; quo loco fruticet.

Seminis per venas via quãdo fiat.

Virgunculis cur interdũ menses non sint.

Pubertatis caussa.

Simul enim & in coitu,ſimúlq; interiecto tempore,pilus mo D
deratam humiditatem in alimentũ habet,& tunc maximè,
quum tempus contingit humiditati de capite deſcẽdenti in
coitu,ad mentum à pectore diſtãs.Signum autem eius quod
in rariſsimis cuticulæ partibus pili enaſcuntur : ſi quis velit
inurere cutem,& puſtulam tantum facere,eámq; ſanare,cu-
tis denſa reddita per cicatricẽ pilos non producet.Quicunq;
verò Eunuchi dum pueri ſunt,fiunt,propterea neq; in pube,
neque in mento pilos producunt, leuéſq; toti exiſtunt, quòd
via genituræ non facta, cuticulam non rarefacit per totã ſu-
perficiẽ.Intercepta eſt enim ac concluſa geniturę via,quem-
admodum paulo ante à me relatum eſt.At verò mulieres le-
ues fiunt,& mento,& corpore, quòd in coitu ipſarum humi- E
ditas non ſimiliter agitata velut viri , cuticulam raram non
facit.Quicunque autem calui fiunt,hi ſanè pituitoſi ſunt. &
pituita in capite ipſorũ ſimul cum coitu agitata & calfacta,
ad cuticulam allabens pilorũ radices exurit,& defluunt pili.
Verùm eunuchi propterea calui non fiunt, quòd vehementẽ
motum non faciant,neque pituita in coitu calfacta pilorum
radices exurit.Cæterùm cani ob id fiunt quòd lõgo tempore
pertranſeunte in homine humiditate,albiſsimum eius ſecer
nitur, & ad cuticulam allabitur , & pilus albidiorem humi-
ditatem trahens albidior fit quàm priori tempore, itémque
ipſa cuticula, præſertim vbi cani ſunt ; albidior alia euadit.
Et quicunq; ex natiuitate canũ quid in capite habent, etiam
illis cuticula ſumma vbi cani ſunt , reliqua albidior exiſtit. F
Illic enim albiſsima eſt humiditas. Habet autẽ res hoc mo-
do,Qualemcunque humiditatem caro attraxerit, ſiue albã,
ſiue rufam,ſeu nigram,tali colore etiam pilus inficitur.Atq;
hæc de hoc dicta ſunt , Redibo autem rurſus ad ſermonem
relictum. Quum itaque extremitates corporis pueri foras
ramos ſparſerint,& vngues ac pili radices egerint, tunc iam
etiam mouetur,& tempus ad hoc fit, maſculo quidem men-
ſes tres,fœmellæ verò quatuor. Sic enim vt plurimũ contin-
git. Sunt autem aliqui pueri,qui ante hoc tempus mouẽtur.
Mouetur autẽ primùm maſculus, quia fortior eſt quàm fœ-
mella:& primùm quoque conformatur maſculus.nam à for
tiore & craſsiore genitura fit.Quum autem mouetur fœtus,
tunc ſanè lac indicationem ſui,matri præbet.Mammę enim
attoll

Cute vſtulata pilus non fruticat.

Eunuchi quare non pubeſcant.

Caluitij cauſſa.

Eunuchi non calueſcunt.

Canicies cur.

Cani cur in ortu.

Quotus in vtero fœtus mouetur.

A attolluntur, & papillæ gliſcunt ac turgẽt: Lac verò non prodit: & in mulieribus denſam carnẽ habentibus, lac poſterius ſignificationem de ſe præbet ac prodit. in rarũ verò carnem habẽtibus, prius. Lac autem ob huiuſmodi neceſsitatem fit. Quum vteri tumidi præ puero ſunt, ventrem mulieris comprimunt: eius autẽ pleni vbi cõpreſsio contigerit, pinguiſsimum de cibis ac potibus foras proſilit, in omentum ac carnem. Quemadmodũ ſi quis coriũ illinat multo oleo, & imbibere permittat, & vbi imbibit, coriũ ipſum premat, oleum vtique exilierit foras ex corio compreſſo. Sic etiam ſi venter pinguitudinẽ in ſe habeat à cibis ac potibus, comprimatúrq; ab vteris, pinguitudo proſilit in omẽtum ac carnem. Et ſi raræ carnis mulier fuerit, citius percipit eius perſultationem: ſi non, poſterius. Quin & pecora prægnãtia ſi non ægrotent, ab eodem potu ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter autẽ & mulier. Et à pinguitudine calfacta ac alba exiſtente, quod edulcatũ eſt à caliditate, quæ ab vteris acceſsit, expreſſum venit in mãmas, & in vteros quoq; parum venit, per eaſdem venas. Tendunt enim & in mãmas & in vteros venulæ hæ, & conſimiles aliæ. Et vbi peruenerit in vteros de lacte, puer ipſo paululum fruitur, Mammæ verò ſuſcepto lacte impletæ attolluntur. Et vbi peperit mulier principio motus facto, lac in mãmas ipſas procedit, ſi lactauerit. Sic enim res habet. Dum mammę lactãt ac exuguntur, venulæ in mammas ampliores fiunt, ampliores autẽ factę, à ventre pinguitudinẽ

C trahentes, in mãmas diſtribuunt. Nam & vir ſi multũ coeat, venæ ampliores redditæ, Venerẽ magis inducunt. Habet autem & hoc eo modo: Alimentum & augmẽtum puerorũ fit, vbi ea quæ à matre veniunt, in vteros proceſſerint, & prout mater habet iuxta ſanitatem aut debilitatem, ſic & puer habet. Quemadmodum etiam quæ in terra creſcunt, à terra nutriuntur, & prout terra habuerit, ſic etiam naſcentia in terra habent. Etenim ſemen vbi deiectum fuerit in terram, humiditate quadã ab ipſa impletur. Habet enim in ſe terra omnigenum humorẽ, vt naſcẽtia nutrire poſsit: impletum autem humore ſemen, inflatur & intumeſcit, & vis quæ in ſemine leuiſsima eſt, ab humore condenſari cogitur, condenſata autem à ſpiritu vis, & humore folia producẽte, ſemen rumpit, & primum folia foras emergũt. Vbi verò emerſerint, quum non

Lac cur fiat.

τῇ ὁμοίωσει probat.

Pecora grauida potu & cibo magis pingueſcunt.

Lactis copia quãdo.

Salacitas viris vnde.

Quomodo ſata naſcuntur.

non amplius ab humore in semine existēte folia nutriri pos- D
sint, rumpitur infernè semen, itémque folia, & semen à foliis
coactū, vim suam ad inferna demittit, quæ videlicet in ipso
restat propter grauitatem, & fiunt radices ex foliis distentæ.
Postquàm autem plāta iam firmiter radices infernè egerit,
& alimentum à terra sumit, tunc sanè totum euanescit, & in
plantam consumitur, præter corticē, qui solidissimus existit.
Rursus autem cortex in terra putrefactus progressu tempo-
ris euanidus fit, & quædam folia ramos producūt. Ex semine
itaq; tanquam ex humido nata planta, donec quidem tenera
& aquosa fuerit, in augmentū supernè ac infernè procedens,
fructum excludere non potest. Non enim vim habet fortem

Quæ terra gignuntur, quomodo procedant.

ac pinguē, ex qua semen condensari queat. Vbi verò solidior E
facta est, & progressu temporis radices egerit, tūc iam & ve-
nas habet amplas, tum ad supernam, tum ad infernam par-
tem: & tunc sanè non amplius aquosum ex terra trahit ali-
mentum, sed crassius & pinguius ac copiosius quod calfactū
à Sole efferuescit in extremitates, & fit fructus iuxta cogna-
tionem, ex quali etiam generatus est. Multus autē ex modi-
co propterea fit, quòd singula ex terra nascentia maiorē vim
ex terra, quàm ex eo vnde generata sunt, trahunt, & efferue-
scunt non secundum vnum, sed secundum multa. Quum au-
tem fructus prodierit, à planta sua nutritur. Planta enim à
terra trahens, fructui trāsmittit. Sol autem fructum coquit,
& solidū facit, quod aquosius in ipso est, ad sese trahens. Atq;

Cur multa ex vno gignantur.

hæc mihi dicta sunt de his quæ ex semine nascūtur à terra & F
aqua. Cæterum ex plantariis ab arboribus arbores fiunt, hoc
modo. Ramus vulnus habet, qua parte ab arbore defractus
est, in infima ad terrā parte, vnde radices prodeunt. Pangitur
autem, & in terram demittitur, hoc modo: Quum plāta quæ
in terra existit, humorem acceperit à terra, tumescit & spi-
ritum habet, quæ verò pars supra terram eminet, nondum.
Spiritus autem & humor condensans in inferna plātæ parte
vim, quantū eius grauissimum est, in infernam partē erum-
pit, & ex ipso radices teneræ fiunt. Postquam autem in infer-
nam partem receptus fuerit, tunc iam ex radice humorē tra
hit, & parti supra terram eminenti transmittit: & tunc sanè
rursus superna pars intumescit, ac spiritū habet, & quantum
ex vi in planta leue inest, idipsum cōgregatum germinat, ac

Arbor quî plantetur, crescâtve.

A folia producit, & iam in supernā partem augmentum facit, itémq; in infernam. Sic itaq; contrarium contingit circa germinationem, in his quæ ex semine, & in his quę ex plantariis proueniunt. Ex semine enim prius folium emergit, deinde radices in infernam partem demittuntur. Verùm arbor primùm radices agit, deinde folia acquirit, propterea quòd in semine ipso humoris copia inest, & in terra quū totum insit, alimentum inest primùm folio sufficiēs, vnde folium nutritur, donec radicetur. Verùm in ramo non sic fit. Non enim gignitur ex altero, vnde folium primum alimentū habeat, sed ipse ramus est, & velut arbor habet, & multa eius pars supra terram eminet. Quare quum supra terram existat, humore B impleri non potest, nisi ex inferna parte magna quædam vis procedens in supernam humorem distribuat. Et plantarium primò necesse est sibiipsi alimentum sufficere à terra in radices, deinde vbi sic à terra attraxit, sursum distribuere, & folia ad germen & augmentum concitare. Quum autē augmentum cepit planta, à tali necessitate ramos spargit, quam referam. Quū plus humoris ipsi accesserit ex terra attracti erumpit præ multitudine, qua parte quàm plurimus fuerit, & hac parte planta ramos emittit: augetur autem & in amplitudinem, & in supernā, & infernam partem, propterea quòd inferna terræ pars hyeme quidem calida est, æstate autem frigida. Atque hoc propterea contingit, quòd terra humida est in hyeme, præ aqua de cœlo delabēte, & comprimitur in se C ipsam, vtpote humore grauiore existente: densior autem ab hoc ipso est, & nullam trāspirationem habet. Non enim amplius magna raritas ipsi inest: & propter hoc inferna terræ pars hyeme calida est. Nam & fimum dēsius accumulatum, intus calidius est, quàm quod rarum existit & aliàs, humecta ac compressa, à seipsis concalescunt, & breui à calore valde exusta putrescunt. neque enim permeat spiritus per ipsa, nimirum quum densa existunt. Si verò sicca fuerint, ac rarè posita, multominus calescunt ac putrescunt. Atque sic sanè frumentum ac hordeum humidum, ac madefactum, intus calidius est, quàm si siccum sit, & rarè positum. Et vestes pelliceæ colligatæ ac fortiter compactæ, à seipsis comburuntur, velut ego vidi, quemadmodum ab igne exustæ. Sed & alia si quis velit considerare, Omnia quæ comprimuntur à seipsis, calidiora

Cur herbæ & arbores contrario modo coalescant.

Cur terræ inferiora hyeme calida, æstate frigida sint.

Cur humida cum coaceruantur calefiant.

diora reperiet, quàm quæ rarè posita sunt. Non enim habent D vnde frigiditatem inspirent à ventis. Sic etiam inferna terrę pars cùm plena sit, & ipsa à seipsa comprimatur, nimirùm grauis ac dēsa existens, ab humiditate in hyeme calescit, nullam enim caliditatis perspirationem habet. Sed vbi de cœlo aqua cadit in ipsam, quū spiritus prodierit ab ipsa in terra, non vlterius penetrat, vtpote terra densa existente, sed spiritus retrò ad aquā abit: & propterea fontes ac marinæ aquæ, hyeme calidiores sunt, & auctiores quàm æstate, quia spiritus dum exhalat, retrò abit ad aquā, quum terra densior existat, & per se spiritum non transmittat. Et aqua multa existens quæ contigerit, ea perrūpens procedit, & viam sibiipsi ampliorem facit, quàm si modica existat. Aqua enim in terra non consistit, sed semper in decliue procedit. Si autem spiritum ab aqua prodeuntem terra per se hyeme transmittat, paucior aqua ex ipsa procederet, & fontes hyeme magni nō essent. Atque hæc omnia in hoc dicta à me sunt, quòd terræ inferna pars calidior esse apparet hyeme, quàm æstate. Nūc autē dicere volo, quòd æstate frigidior quàm hyeme, inferna terræ pars esse videtur. Terra æstate rara est & leuis, nimirū Sole vehemētius irruente, & ab ipsa humiditates ad sese attrahente. Habet autē terra in se semper aquam plus aut minus. Spiritus autem omnes nobis sunt ab aqua. Id quod sic se habet, vnde coniectare posis, demōstrabo. Etenim ab omnibus fluminibus ac nebulis spiritus semper procedunt. Est au F tem nebula aqua in aere cohærens & continua. Et tunc sanè terra rara est ac leuis æstate, & aquam in se habet, & aqua in decliue fluit, procedente autem aqua semper inde alius ex alio spiritus exhalat. Qui verò exhalat, per terrā abit leuem ac raram existētem, & frigiditatē terræ inducit, & ipsa aqua simul perfrigeratur. Habet autē sic, Quemadmodum si quis aquam in vtre existentē fortiter comprimat, & per puncturam acus, vel paulò maiorem, perspirationē aquæ faciat, & ipsum vtrē in sublimi suspēdat, nullus spiritus per foramen procedat, sed aqua, non enim habet spatiositatem, per quam aqua spiritum emittat. Sic sanè se habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in vtre locum satis amplum feceris, & vtrem in sublimi suspenderis, spiritus per foramen procedet. Locū enim spiritus habet ab aqua mota, procedendi per vtrem,

Mare & fontes cur hyeme calescant, & turgeant.

Nebula quid.

τῇ ὁμοιώσει confirmat.

A vtrem, & propterea per foramen ſpiritus tranſit. Sic ſanè ſe habet etiam æſtate aqua in terra. Satis amplũ enim locũ habet, nimirum terra rara exiſtente, & ſole ab ipſa humorẽ ad ſe trahente, & pertranſit ſpiritus, vtpote qui frigidus exiſtit, ab aqua per ipſam raram exiſtẽtem ac leuem. Ob hoc itaq; inferna ipſius pars æſtate frigida exiſtit, & aqua ipſa adhuc magis quàm ſpiritus, qui in terra frigidus exiſtit, & ipſa in ſeipſam, & in terra, ſpiritum emittit. Sed & aqua quæ hauritur in puteo, ſpiritum ſemper mouet, velut flabellum, atque hoc ipſum aquæ frigiditatẽ inducit. Quæ verò nõ hauritur æſtate, ſed ſtans denſa exiſtit, nõ ſimiliter ſpiritũ in ſe à terra ſuſcipit, neq; in terram à ſeipſa diſtribuit: & ſimul à ſole &

Cur aqua hyeme calida, æſtate friget.

B aëre in puteo non diſperſo, ſed ſtante ac firmato, primùm ſuperficies ipſius calefit, deinde alia eius pars ad aliam deorſum caliditatem diſtribuit, & propterea aqua quæ æſtate nõ hauritur, calidior eſt ea quæ hauritur. Quin & fontes valde profundi æſtate ſemper frigidi exiſtunt: & aqua hauſta hyeme terra calida exiſtente, ex tali fonte, ſtatim quidem calida eſt, vbi verò tẽpus progreſſum fuerit, frigida eſt ab aëre videlicet frigido exiſtẽte talis facta. Perflatur enim à vento, & ſpiritus per ipſam pertranſit. Quẽadmodum etiam aqua quæ æſtate hauritur, vbi hauſta fuerit, ſtatim frigida eſt, calida autẽ fit poſtea, propterea quòd terra rara exiſtẽte, & ſpiritu in ipſa exiſtẽte, perfrigeratur: Vbi autem hauſtæ tempus acceſſerit, ſtabilis fit, & calida cõſpicitur, Calefit enim ab aë-

Fontis alti qualis aqua

C re calido exiſtente, quẽadmodum & aqua quæ non hauritur in puteo æſtate, ob hoc ipſum calida redditur. Atq; hæc à me de hoc dicta ſunt. Repetam autem rurſus quòd æſtate inferna terræ pars frigida eſt, hyeme verò calida. Superna autem vice verſa. Et oportet arbori non duo calida ſimul accedere, neque duo frigida ſimul, ſi ſana eſſe debet. Verùm ſi quidem ex ſuperna caliditas acceſſerit, ex inferna frigiditatẽ ipſi accedere oportet, & vice verſa, ſi ex ſuperna parte accedat frigiditas, ex inferna caliditatem ipſi contingere oportet. Et radices vbi attraxerint, arbori tranſmittunt, & arbor vicisſim radicibus: atq; ſic & frigidi & calidi conſeruatio contingit. Quemadmodum homini ingeſtis cibis in vẽtrem, qui dum concoquuutur calefaciunt, perfrigerationem à potu facere oportet. Sic & arbori contrarium rependi oportet, ex inferna par

Homines ſicuti arbores nutricãtur.

na parte ad supernam,& vicissim,& augescit arbor, & in su D
pernam,& in infernam partem,propterea quòd alimentum
ex inferna & superna ipsi accedit. Et quandiu quidem vehementer tenera fuerit arbor,fructũ non producit. Non enim est in ipsa pinguis vis,neque crassa,quæ ad fructum cõferre possit. Progressu autem temporis venæ in ipsa dilatatæ,pinguem ac crassam influxionem ex terra in ipsam faciunt, sol autem ipsam diffundens,ebullire facit vtpote leuem existẽtem,in extremitates,& fructum producere, & tenuem quidem humiditatem à fructu sol aufert,crassam autem concoquens & calefaciens edulcat. At verò arbores nõ fructiferæ, in se pinguitudinem tantam non habent, quantum eius in fructum est expẽdendum. Omnis arbor autem quum per tẽ E
pus solida facta fuerit,& ex inferna parte radices firmarit, iam penitus cõstanter augescere desinit.

Cur insita suũ fructũ ferant.

Quicunque verò in arbores,ab aliis arboribus oculos indiderũt,& arbores in arboribus enatæ viuunt,& fructificant non similem fructũ arboribus,quibus insitę sunt,id ipsum tali modo cõtingit. Oculus primum quidem germinat. Alimẽtum enim habet primum ab arbore,ex qua ablatus est,deinde ab ea , in quã insitus est. Vbi autem germinauerit,sic in arborem radices tenues à se demittit,& primùm humore fruitur in arbore , in quam insitus est,existente,deinde tẽpore accedẽte , demittit radices in terrã,per eã in quã insitus est , & fruitur humore quem à terra trahit,& alimentũ inde ipsi contingit, vt non F
mirũ sit,insitas arbores,alios fruct⁹ producere,à terra enim viuũt. Hæc mihi de arboribus & fructibus dicta sunt ea gratia,quòd indignum mihi factum videbatur,& ne poteram quidem,hãc tractationẽ semiperfectam relinquere. Redibo nunc rursus retrò ad illum sermonẽ,cuius gratia à me hæc de istis relata sunt.

Partus terrenis comparatur.

Censeo enim terræ nascentia omnia viuere ex terræ humore,& qualẽ terra humorẽ in seipsa habet, talem etiam nascẽtia ex ipsa habere. Sic etiam puer viuit de matre in vtero. & quali mater sanitate prædita est,talẽ etiã puer habet. Quòd si quis cõsiderare velit ea quæ de his dicta sunt,ab initio vsque in finem,inueniet naturam omnem cõsimilem esse,& ex terra nascẽtium & hominũ. Et hæc mihi de hac dicta sunt.

Pueri situs in vtero.

Cæterùm puer in vteris existens manus apud genas habet,caput autẽ prope pedes:& non datur probè

ac cer

A ac certo cognoſcere, etiamſi puerum in vtero videas, vtrũ caput ſurſum habeat, an deorſum. Verũ ex vmbilico pelliculæ tentæ ſunt ipſum continẽtes. Nunc autẽ referam dinotionẽ, quam paulo ante me demonſtraturum dixi, quantũ humanæ menti poſsibile eſt manifeſtam exiſtentem, omni qui de hoc cognoſſe velit, quòd genitura in pellicula eſt, & quòd iuxta medium ipſius vmbilicus eſt, & per illum ſanè, primò ſpiritum in ſeipſam trahit, & foras emittit. & quòd ex vmbilico pelliculæ tentæ ſunt. Sed & aliã pueri naturã, quàm dixi, ſic totã habere vſq; in finem reperiet, quomodo videlicet à me in his ſermonibus declaratũ eſt, ſi quis teſtimoniis, & ocularibus inſpectionib⁹ à me producẽdis vti velit. Etenim ſi

B quis oua viginti aut plura, quo pulli ex ipſis excludãtur gallinis duabus aut pluribus ſubiicere velit, & ſingulis diebus à ſecũda exordiẽdo, vſq; ad vltimã qua excludetur pullus ex ouo, ſubtrahere, confringere, ac videre, inueniet omnia ſe habere iuxta meum ſermonem, quomodo volucris naturam, ad humanam conferre oportet. Quòd enim pelliculæ ex vmbilico tentæ ſunt, & reliqua quæ de puero dicta ſunt, ſic ſe habere in ouo volucris reperies, ab initio in finẽ. Atqui ſi quis nondum vidit, mirabitur in volucris ouo vmbilicum ineſſe. Atque hæc ſic habẽt, & ſic à me relata ſunt. Quãdo verò mulieri partus appropinquat, tũc puero ſe mouẽte, & manibus ac pedibus calcitrante, pelliculam quandam internam rũpi

Per ouum hoc confirmat.

Quo pacto puer erumpat.

C contingit, rupta autem vna, etiam aliæ debiliorem vim habent, & rumpuntur primùm quidẽ illi contiguæ & cohærentes, poſtea extrema. Quum autẽ ruptæ fuerint pelliculæ, tũc fœtus à vinculo exoluitur, & agitatus foras procedit, Neque enim amplius robur habet pelliculis amiſsis, neq; vteri amplius puerũ cõtinere poſſunt, pelliculis velut dixi amiſsis, & ab ipſis abruptis. Cohærẽt enim pelliculæ etiã vteris, vbi circum puerum obuoluũtur, nõ adeò vi valida ac multa. Quãdo autem procedit puer, violat & dilatat vteros in exitu, vtpote teneros exiſtentes. Procedit autem in caput, ſi ſecũdum naturã prodierit. Grauiſsimæ enim ſunt ipſi supernę partes, ſi ex vmbilico perpẽdantur. Quum autem in vteris eſt, magis continens exiſtit vſq; ad pellicularũ rupturã ſimul cum decimo menſe, quando partus matri propinquat, & adeſt. Si verò violentam affectionem perpetiatur puer, etiam ante

Caput prius exit ſi naturaliter exeat.

præfinitũ tempus ruptis pelliculis prodit. Quin & si alimen tũ à matre prius puero defecerit, etiã sic partus matri prius aduenit, & ante decimũ mensem puer prodit. Cæterum quæ longius quã decem mẽsium tempus vterum gestare sibi visæ sunt: nam hoc iam sæpe audiui, illæ ipsæ hoc modo quem dicturus sum deceptę sunt. Quum vteri spiritũ acceperint in seipsos, à ventre flatum exhibente, eleuantur ac intumescũt, contingit enim hoc, Videntur sanè sibi mulieres tunc concepisse. Præterea si menses non procedentes, cõgregati fuerint in vtero, & diutius manserint, semper perfluũt in vteros, aliquando vnà cum flatu à ventre, aliquando etiam calescẽtes, & sanè tunc quoq; in vtero habere mulieres sibi vidẽtur, nimirum mensibus non prodeuntibus, & vteris eleuatis. Deinde aliquando menses sua sponte erumpunt, aut aliis superuenientibus à corpore in vteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis iam statim post mẽsiũ purgationem vteri hiant, & ad pudendũ vertuntur, & tunc viris permixtæ, ad se genituram concipiunt, eadem die aut omnino in paucis. Existimant autem inexpertæ harum rerum ac rationum, etiam illo tẽpore se in vtero habuisse, quando menses non prodibant ipsis, & vteri erant eleuati ac tumentes. Quòd autem non diutius quàm decem mensibus contingat vterum gestare, ego demonstrabo. Alimentum & augmentum quod à matre descendit, non amplius sufficiens est puero, vbi decẽ menses præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simúlq; etiam lacte modice fruitur. Quum autem hæc ipsi rariora ac pauciora sint, & puer plenus ac maturus existat, copiosius alimentum desiderans calcitrat, ac pelliculas rumpens, initium partus matri inducit, & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ: deficit enim pueris alimentum, vt ad decimum vsque mensem sufficere non posit. deficit autẽ per hunc modum. Sunt quædã mulieres quibus sufficientes mẽses purgantur, quædam quibus pauciores: hoc ipsum si semper fiat, in natura, & genere, maternum ipsis existit. Quæ verò menses paucos demittunt, hæ etiam pueris postremò tempore, vbi iam maturi fuerint, alimentum rarius exhibentes, ipsos calcitrare faciunt, vt & ante decimum prodire festinent. Modicus enim sanguis à iuuenculis ac nouellis matribus

Quæ plusquam decẽ menses gestasse videntur, cur fallantur.

Cur plusquam decẽ menses partus in vtero esse nõ possit.

Cur nutrimentum ante decimũ mẽsem puero in vtero deficiat.

D E F

A bus procedit: vt plurimum verò cõtingit tales mulieres etiã sine lacte esse, quæ paucos menses demittunt. Sicciores enim sunt, & densiorem carnẽ habent. Huic autem rationi, quòd videlicet deficiente alimento prodit puer, etiamsi nõ aliqua violenta affectio ipsi accidat, etiã hoc testimonio esse potest. Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Incubante matre ouum calescit, & quod in ouo inest à matre mouetur, calescens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit, Ouum enim adeò rarum est, vt spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod intus est transmittat: & augescit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac consimili velut puer, quemadmodum B iam anteà à me relatum est. Nascitur autem ex luteo oui volucris, alimentum verò & augmentum habet ex albo, quod in ouo est. atque hoc iam omnibus manifestum factum est, qui animum aduerterunt. Vbi autem deficit alimẽtum pullo ex ouo, non habens id sufficiens vnde viuat, fortiter mouetur in ouo vberius alimentum quærens, & pelliculæ circum dirumpuntur, & vbi mater sentit pullum vehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit. atque hæc fieri solent in viginti diebus, & manifestũ est quod ita se habent. Vbi enim exclusa est volucris, nullus humor in oui testis inest, qui sanè memorabilis existat, expensus est enim in pullum. Sic etiã vbi auctus fuerit puer, mater non ampliùs sufficiens alimentum ipsi exhibere potest. Vberius itaque præ- C sente alimentum puer quærens, calcitrando pelliculas dirũpit, & à vinculo exolutus simul foras prodit. atq; hæc vt longissimè in decem mensibus fiunt, & secundum hanc rationem etiam pecoribus ac feris partus aduenit, in tẽpore quo singula pariunt, non tardiùs. Etenim vnicuique animali necesse est tempus esse, in quo alimentum fœtui rarius erit, & deficiet, & partus adest, Et quæ quidem paucius alimentum pueris præbent, citiùs pariunt. Quæ verò vberius, posteriùs. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Porrò diruptis pelliculis, si pueri momentum in caput inclinatum prædominabitur, mulier facilè parit. Si autẽ obliquus, aut in pedes procedet, contingit enim hoc sæpe si momentum huc inclinarit, siue præ vterorum spaciositate, siue si mater in labore ex partu primùm non quieuit: & si sic procedet, mulier difficulter pa-

Quæ parũ lactis habeant.

Hoc cõtra Plinium & Aristotelẽ esse videt.

Partus quãdo accelerat.

Pecora similiter enituntur.

Cur quædã tardius quędã celerius pariant.

Partus qualis.

Quando in enixu matres partúsve pereunt. riet. Multæ autẽ vel ipsæ perierunt, vel puer, aut simul ma- D
tres vnà cum fœtibus. Cæterùm ex parientibus ac puerperis
maximè laborant primiparæ, propter inexperientiã dolorũ,
Cur primiparæ magis in enixu laborãt. & dolent quidẽ totũ corpus, maximè verò lumbos ac coxendices. Nã coxendices ipsarũ disparantur. Verũ expertæ iam
partus, minus primiparis dolent. Quæ verò multoties perpererũt, multominus dolẽt. Si porrò in caput processerit puer,
Caput prius exit, deinde cætera. caput primũ foras prodit, deinde alia mẽbra consequuntur,
postremus autẽ vmbilicus. Ex vmbilico autẽ secunda tenta
est. Post hæc aquositas & mucus sanguinolẽtus tum à capite,
Vmbilicus. tum à reliquo corpore secretus, præ violẽtia & dolore ac calore, atq; hic viam struit purgationi à partu cõsequenti. Post
exitũ autẽ eius muci cruẽti, purgatio fit per tẽpus anteà re- E
latum. Et tũ mãmæ, tũ reliqua mẽbra quæ humidiora sunt,
mulieribus rumpũtur, minimè quidẽ in primo partu, posteà
verò prout plures pariunt, ita ampliùs rumpũtur, euacuatis
Quî gignãtur gemelli. venis præ partus purgatione. Atque hæc à me de hoc dicta
sunt. Gemelli autẽ fiunt ab vno coitu, hoc modo. Vteri sinus
frequentes & curuos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudẽdo. Et animalia quæ multa gignũt, plures sinus
habent, quã ea quæ pauca. Similiter autẽ habẽt & pecora &
feræ, & volucres. Vbi itaq; cõtigerit geniturã findi, & in duos
sinus peruenire, & vteri, geniturã susceperint, & sinus alter
ad alterum nõ hiauerit, nec dimiserit, segregata genitura in
vtroque sinu pelliculas induit, & viuificatur eodẽ modo quo
Canes & sues hoc cõfirmant. vnus fœtus, quapropter verò id fiat diximus. Quòd verò ab F
vno coitu gemelli gignãtur, hoc testimonio cõstat. Est canis,
& sus, & alia animalia, quæ ab vno coitu pariunt & duo, &
plura, & vnũquodq; animal in vtero, in sinu ac pellicula existit: atq; hæc ipsi fieri videmus, & hæc omnia eadẽ die vt plurimum pariunt. Sic autẽ & mulieri ab vno coitu gemelli facti, vterq; in sinu & pellicula est, & eadẽ die vtrunq; parit. &
alter priùs foras procedit, & pellicula ipsius siue secunda.
Quòd autem gemelli, fœmella & masculus generantur, hoc
caussæ esse sentio. In muliere & in viro, & in omni animali,
in singulis & debilior, & fortior genitura inest, & non semel
ac simul genitura procedit. sed & bis & ter ebullit ac eiaculatur: & nõ est possibile omnẽ esse fortẽ, tum quæ priùs exiuit, tum quæ posteriùs. In vtrũ autẽ sinum, crassiorẽ ac fortiorem

A tiorem genitura ingredi contigerit, illic masculus gignitur. In vtrũ verò rursus humidiorem ac debiliorẽ, illic fœmella generatur. Si vero in vtrunque fortis ingredietur, ambo masculi fient. Sin debilis, ambo fœmellæ. Atque hic sermo sic relatus totus finem habet.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE CARNIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

EGO adhunc vsque sermonem communibus sententiis vtor, tum aliorũ qui me præcesserunt, tum etiã meis. Necesse enim est commune principiũ sententiis supponere eum qui velit hanc de arte medica tractationem componere. Verùm de rebus sublimibus in aere ac cœlo, neque opus habeo dicere, nisi quòd quantum ad hominẽ & reliqua animantia, quæ sunt, & nata sunt, pertinet, demonstrabo, & quòd anima sunt, & quòd sanitas, & quòd morbus, & quòd in homine malum ac bo-

C num, & vnde moritur. Nunc autem ipse meas sentẽtias profero. Et videtur sanè mihi id quod calidũ vocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Huius igitur plurima pars, quum turbata essent omnia, in supernam circunferentiam secessit. Et videntur mihi ipsum veteres Aethera nominasse. Altera pars inferna, appellatur Terra, frigidũ quid & siccum, & multis motionibus obnoxiũ, & in hac sanè multum calidi inest. Tertia pars aeris, mediũ locum occupauit, calidum quid ac humidum existẽs. Quarta verò pars terræ proximum locum cœpit, humidissimum quid ac crassissimum. Hæc itaq; quum turbata essent, & in orbẽ circunuoluerentur, multa calidi pars in terra cõclusa est, alibi maior, alibi minor, alibi valde pauca, alibi copia multa: & tempo-

Calidũ calórve sol & æther quid posit.

Terra.

Aer.

Aqua.

ris progreſſu terra à calido arefacta,hæc cõcluſa in ipſa pu- D
tredines faciunt veluti tuniculas,& quãtum quidem ex putredine terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit,id ipſum per multum tempus caleſcẽs,celerrimè exuſtum eſt,
Oſſa vnde. & in oſſa mutatum.Quæ verò glutinoſiora fuerunt,& frigiditate participarunt,ea calefacta exuri nõ potuerunt,neque
Nerui quo modofacti. verò liquida fieri,propterea ſpeciem alieniorem ab aliis acceperunt,& nerui ſolidi facti ſunt.Neque enim multum frigiditatis ipſis inerat. Verùm venæ frigiditatis multum ha-
Mẽbrana. bebant,atque eius frigidi quantum circumcirca glutinoſiſſimum erat,à calido exaſſatum,membrana euaſit.frigidum verò quod erat,à calido ſuperatum , diſſolutum eſt, & ob id
Fauces. Stomachus inteſtina,vẽ ter vſq; ad anum caua cur. Veſica. liquidum factum. Iuxta eandem autem rationẽ etiam fau- E
ces,& ſtomachus ſiue gula & venter,& inteſtina in podicem vſque,caua facta ſunt. Quum enim frigidum ſemper caleſcat,quantum eius circumcirca glutinoſum erat,exaſſatum eſt,& membrana tunica facta eſt. Quod verò intra frigidum erat,colliquatum eſt,& factum eſt liquidum.Nõ enim erat in ipſo,neque pingue,neque glutinoſum multum.Iuxta eandem rationem etiam veſica. Multum frigidum quod ipſum circuncirca concluſit,à calido calfactum , diſſolutum eſt,& euaſit liquidum , quum neque pingue, neque glutinoſum in ipſo eſſet : quòd verò ſupererat , tunica euaſit.Sed & de aliis quæ caua ſunt eodem modo res ſe habet. Vbi enim plus glutinoſi quàm pinguis erat , membrana tunica facta F
eſt.Vbi verò pinguis plus quàm glutinoſi,oſſa facta ſunt.Eadem ratio & oſsium eſt. Vbi quidem non inerat glutinoſi,
Oſſa quî fiãtcauáq;. verùm pinguis & frigidi , citius exuſta ſunt propter pinguitudinem , atque hæc oſſa duriſsima & rigidiſsima exiſtunt.Vbi verò pingue & glutinoſum ſimilia ſunt, hæc oſſa antroſa ſunt. Et de his quidem ſic habet. Frigidum quidem congelat,Calidum autem diffundit , in multo verò tempore etiam exſiccat. Vbi autem pinguitudinis aliquid affuerit,citius exurit & ſiccat.Vbi verò glutinoſum affuerit frigido,citra pinguitudinem exuri non vult , ſed tempore caleſcens congelatur.Cæterùm cerebrum ſedes & metropolis eſt
Cerebrum quale. frigidi ac glutinoſi. Calidum verò pinguis ſedes & metropolis eſt. Quod enim caleſcit primum omnium quum diffunditur pingue fit.Et propterea cerebrum,quia minimum

ping

A pinguitudinis habet, plurimum verò glutinositatis, à calido exuri non potest, sed tempore tunicam, membranam crassam accepit, circum membranam verò ossa, quantum calidum superauit, & in quibus pinguitudo erat. Sed & medulla spinalis appellata, à cerebro descendit, & non est in ipso, neque pinguis, neque glutinosi multum, quemadmodum & cerebro. & propterea neque nomen medullæ iustè possidet. Non enim est alij medullæ similis, quæ in aliis ossibus inest. Sola enim membranas habet, quas alia medulla non habet. Signa porrò horum manifesta sunt. Si quis enim neruosa & glutinosa, itémque alia assare velit, alia quidem cito assantur. Verum neruosa & glutinosa assari B non volunt, minimum enim pinguitudinis habent. Pinguissimum autem & vnguinosum celerrimè assatur. At vero viscera sic mihi constituta esse videntur: nam de venis prius à me dictum est. Cor multum glutinosi ac frigidi habet, & à calido calfactum, caro euasit dura & viscosa, & membrana circum ipsum, & cauum factum est, non quemadmodum venæ: & situm est in capite venæ cauissimæ. Duæ enim sunt cauæ venæ à corde, alteri nomen est arteria, alteri vena caua, iuxta quam cor situm habet. Et plus habet calidi arteria, quàm vena caua, & spiritum condit ac conseruat. Verùm præter has duas venas, etiam aliæ in corpore sunt. Cauissima autem vena, ad quam cor situm est, per ventrem omnem trāsit, & per septum transuersum, & in vtrunque C rhenem finditur, & in lumbis finditur, & exilit tum in alias partes, tum in crus vtrunque, Sed & supra cor ad ceruicem, partim in dextram, partim in sinistram, & tunc in caput ascendit, & in temporibus finditur vtrinque. Possunt autem & numero maximæ venæ dici. Verùm in summa, à vena caua, & ab arteria, aliæ venæ per totum corpus fissæ sunt, cauissimæ autem sunt prope cor, & ceruicem ac caput, & infra cor vsque ad coxendices. Et calidum plurimum in venis ac corde inest. & propterea spiritum cor habet, vtpote quod omnium intra hominem membrorum calidissimum existat. Procliue est autem condiscere, quòd spiritus calidus est. Cor & venæ cauæ semper mouentur, & agitantur. plurimum calidi in venis inest, & propterea spiritum cor trahit, ex omnibus in homine maximè calidum existens.

Medulla spinæ cur propriè medulla non sit.

Cordis natura.

Arteria venáque altera magna vnde.

Venulæ corporis vnde veniant.

Cor calidū est.

Cor & venæ semper agitantur.

Τῇ ὁμοιώσει cōprobat.

Poteſt etiam aliter cognoſci. Si quis ignem in domo accen- D dere velit, quum ventus non inſpirat, flamma mouetur aliquando magis, aliquando minus. Sed & lucerna accenſa & ardens, eodem modo mouetur, modò magis, modò minus, vento nullo mouente, quem ſane nos ſpirantem cognoſcere poſſumus, & alimentum calido frigidum exiſtit. Cæterùm puer in vtero comprimens labra ex vtero matris ſugit, & tum alimentum, tum ſpiritum, cordi intro trahit, vbi ſanè mater reſpirauit. Eſt enim hoc calidiſsimum in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & aliis omnibus partibus motum præbet. Si verò quis interroget quomodo hoc quis ſciat, quòd puer in vtero trahit & ſugit: illi ſic reſpondendum eſt. Pueri naſcuntur ſtercus in inteſtinis habentes, & vbi nati fuerint celerrimè ventrem, tum homi- E nes, tum pecora exonerant. Atqui non haberent ſtercus, niſi in vtero ſuxiſſent, Imo neque mammam ſtatim vt natum eſt ſugere noſſet, ſi non in vtero ſuxiſſet. Et de motu cordis ac venarum ſic habet. Porrò pulmo iuxta cor ita natus eſt. Cor ex humido quod glutinoſiſsimum erat calfaciens cito exſiccauit, veluti ſpumam, fecitque antroſum, & venulas multas in ipſo. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoſo inerat frigidi, id ipſum quidem à calido colliquatum eſt, & liquidum euaſit. Ab ipſo verò glutinoſo, tunica facta eſt. At verò Iecur ſic compactum eſt, Quum vnà cum calido multum humidi concluſum eſſet, citra glutinoſum ac pingue, frigidum ſuperauit calidum, & conge- F latum eſt. Huius ſignum hoc eſt: Quando quis victimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus eſt ſanguis, poſtquam autem perfrigeratus eſt, congelatur. Si verò quis ipſum conquaſſet, & fibras eximat, non congelatur, fibræ enim frigidæ ſunt & glutinoſæ. Splen autem hoc modo conſtitutus eſt. Cum calido & glutinoſo concluſum fuit, calidum quidem plurimum, frigidi autem minimum, tantum ſolummodo quantum ad glutinoſi compactionem ſatis erat: ſunt autem id fibræ in ſplene exiſtentes, & propter has fibras, mollis eſt ſplen, & fibroſus. Rhenes porrò ſic producti ſunt, Parum glutinoſi, parum calidi, multum frigidi concluſum fuit, & ab hoc congelatum eſt, & duriſsimum viſcus euaſit, & minimè rubrum, quia non multum calidi ſimul conſtitit.

Frigus calorem nutrit.

Puerulus in vtero quid faciat.

Cōfirmat.

q. velut infante sug. ba[illegible]

Pulmo.

Iecur,

Cōfirmat.

Sanguis quare coaguletur.

Splen.

Rhenes.

A ſtitit. Eadem de carnibus ratio eſt. Frigidum quidem conſtituit & compegit ac fecit carnem, glutinoſum autem in foramina tranſiit, in foraminibus autem his humidum eſt, velut in venis magnis. Calidum autem in toto corpore eſt, plurimùm verò & humidi in corpore eſt, & frigidi multùm in humido: tantùm autem eſt frigidi, quantùm congelare humidum ac liquidum poteſt, ſed ſuperatur à calido, quare etiam ab ipſo diffunditur: Quòd verò humidum calidum eſt, hac demonſtratione confirmatur. Si quis corpus hominis ſecet, vbicunque velit, ſanguis calidus fluet, & quandiu ſanè calidus fuerit, liquidus erit, poſtquàm verò refrigeratus eſt, tum ab intrinſeco frigido, tum extrinſeco, pellicula
B fit & membrana, & ſi quis hac pellicula detracta, modico tempore ſinat, aliam pelliculam factam videbit, ſi verò quis hanc ſemper adimat, alia rurſus pellicula è frigido generatur. Cæterùm ea gratia plura dixi, vt oſtenderem, quòd extremum corporis ad aerem conuerſum, neceſſariò pelliculam induit, præ frigido & ventis impetentibus. At verò articuli ſic generati ſunt. Quum oſſa facta eſſent, quæcunque quidem ex ipſis pinguia erant, celerrimè exuſta ſunt, quemadmodum etiam priùs dictum ſuperiore ſermone. Quantum autem ex ipſis glutinoſum erat, idipſum exuri non poterat, ſed medio inter vſtum & ſiccatum loco contentum, à calido in neruos, & ſaliuam ac mucum tranſiuit. quantum autem ex glutinoſo liquidiſsimum erat, hoc calfactum craſ-
C ſius redditum eſt, vtpote liquidum exiſtens, & ex hoc ſaliua facta eſt. verùm ex illo glutinoſo vngues producti ſunt. Etenim ab oſsibus & articulis ſemper liquidiſsimum ipſorum diſcedens, glutinoſum redditur, & à calido ſiccatum ac arefactum, foras in vngues delegatur. Dentes autem poſteriùs generantur ex hac cauſſa. Ex oſsibus capitis ac maxillarum incrementum fit glutinoſi, & quod ex pingui, ineſt à calido ſiccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis oſsibus duriores, quia nihil frigidi ineſt. Et primi quidem dentes naſcuntur à victu in vtero, & poſtquàm natus fuerit puero lactenti à lacte. Vbi verò hi exciderint à cibis & potibus, excidunt autem, vbi ad annos primi alimenti peruenerint, quibuſdam etiam priùs, ſi à morbido alimento nati fuerint. Plurimis verò quum ſeptem annos impleuerunt. Qui verò poſteà

Caro.

Humidum liquidúmve caloris quid habet.

Tunicula ſpiritus aérve & frigus ſemper ſuperinducit.

Articuli iūcturæve.

Nerui.

Vngues.

Dentes.

Dētati cur naſcantur.

postea enascuntur simul cõsenescunt, nisi præ morbo perforentur. Cæterùm dentes propterea posterius aliis nascuntur. In maxilla venæ sunt, & hæ huic ossi soli inter omnia ossa, ex inferno ventre alimentũ præbent. Ossa verò tale augmentum dant, qualia existunt, sed & alia omnia tale augmentum reddunt, qualia ipsa existunt. Etenim venæ ex vẽtre ac intestinis, in quæ cibi ac potus colliguntur, postquàm hi fuerint calfacti, tenuissimũ ac liquidissimum trahunt, crassissimum autẽ & fæx isthic relinquitur, computrescitque & fit stercus in inferioribus intestinis. Tenuissimũ verò trahunt venæ ex ventre ac intestinis, quæ suprà ieiunum intestinum existunt, atque hoc calfactis iam cibis. Vbi autem ieiunum intestinum transierint, & in inferiora intestina collecti fuerint, stercus fiunt. At verò alimentum vbi accesserit, vnumquodque talem speciem vnicuiq; reddit, qualia sanè erant. Singula enim ab alimẽto irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigidum, & glutinosum & pingue, & dulce, & amarum, & ossa & alia vniuersa quæ in homine insunt. Et ob id dentes posteriùs nascuntur. Dictum autem à me priùs est, quòd solæ ex ossibus maxillæ, ipsæ in seipsis venas habent: & ob id alimentum amplius in ipsas quàm in alia ossa trahitur, & quia vberius alimẽtum, & densiorem influxum habent, augmẽtum ipsæ à seipsis tale pariunt, quales sanè ipsæ existunt, atque hoc donec homo integer augescat: augescit autem vbi conspicuus euadit, conspicuus verò fit maximè à septennio, vsque ad decimum quartũ annum. & in hoc tempore, tum maximi ex dentibus, tum alij omnes nascuntur, postquàm exciderint hi qui ab alimento in vtero nati sunt. Augescit autem & in tertiũ annorum septenarium, in quo adolescens fit, vsque ad quartum & quintum septenarium. Quin & in quarto septenario dentes enascuntur, plerisq; hominibus duo, qui sapientiæ dentes appellãtur. Porrò capilli sic nascuntur. Ossa sunt & cerebrum à quibus tale augmentum venit, vtpote glutinoso circumcirca existente, quemadmodum & neruis, & pinguitudinis nihil inest. Si enim pinguitudo affuisset, ex calido sanè exusta esset. Fortassis autem mirabitur quis quòd etiam sub alis & in pube pili multi, & quibusdam in toto corpore existunt. Verùm hic sermo de eo est, quòd vbicunque in corpore glutinosum est, ibi pili à calore

Margin notes: [M]axillæ so[l]æ osium [v]enulas ha[b]ent ventri[c]ulúsque. — Stercus quî fiat. — Cibus & potus omnia irrigãt, conseruant & augent. — Dentes (handwritten) — Capilli.

Margin letters: D, E, F

A lore fiunt. Auditus autem inde contingit, foramina aurium ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingunt. Iam verò ad ipſum os eſt cauitas antroſa. Strepitus autem ad durum firmantur, os autem cauum reſonat per durum. Pellicula verò in aure iuxta os durum tenuis eſt, velut aranei tela, & omnium pellicularum ſiccisſima. Quòd autem id quod ſiccisſimum eſt maximè reſonat, multa ſigna ſunt. Quum igitur plurimum reſonuit, maximè audimus. Et ſunt quidam qui de natura ſcribẽtes prodiderũt, quòd cerebrum eſt quod ſonum edit. hoc autẽ fieri non poteſt. Ipſum enim cerebrum humidum eſt, & membrana ſiue tunica circum ipſum humida eſt & craſſa, itémq; circum tunicam oſſa. Nullum igitur

Auditus quî fiat.

B humidum reſonat, ſed ſicca, reſonantia autem auditum faciunt. Olfacit porrò cerebrum humidum exiſtens, aridorum odorem vnà cum aere, per corpuſcula cartilaginoſa ipſum trahens. Cerebrum enim in cauitatem naſi pertingit, atque hac parte non eſt ante ipſum os aliquod, ſed cartilago mollis velut ſpongia, neque caro, neq; oſsiculum: & vbi quidem cauitas naſi ſicca fuerit, ipſum ſeipſo exactius arida olfacit. Aquã enim non olfacit, humidior eſt enim quàm cerebrum, niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſsior fit, & alia omnia. Quum verò nares humectæ fuerint, olfacere nõ poſſunt. Non enim aerem attrahit cerebrũ ipſum ad ſeipſum. Similiter etiam vbi cerebrum ipſum de ſeipſo plurimum liquefecerit, in palatum, & fauces, & pulmonem, ac reliquum

Odoratus cauſſa.

C ventrem: cognoſcunt autem hoc homines, & ex capite deſtillare dicunt, deſtillat autem & in reliquum corpus. Et eſt modus eius calidus. At verò viſus propterea contingit: à cerebri membrana vena in vtrunq; oculum per os deſcendit: per has duas venulas, quòd eſt glutinoſisſimi tenuiſsimũ de cerebro percolatur, & propterea ipſam circum ipſum oculum tunicam talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidum, quod ad aerem vergit, ad quod venti ac flatus irruunt, eadẽ planè ratione quemadmodum de aliis mẽbranis ac tunicis dixi. Sunt autẽ multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ, quales ipſi exiſtunt. Huic enim pellucido lumen & omnia ſplendida relucent, per hoc igitur relucens videt: quòd verò non ſplẽdidum eſt, neque relucet, per hoc non videt. Verum reliquum quod circum oculos eſt album, caro eſt. Quæ verò pupilla oculi

Viſus quî fiat.

Viſus quæ cauſſę ſint.

Pupilla qualis.

appella

appellatur, nigra apparet, ob id quòd in profundo est,& tunicæ circum ipsam nigræ sunt: tunicam autem appellamus id quod velut pellicula inest. Est autem non nigra si quis inspiciat, sed alba ac pellucida, humidum verò oculi, glutinosum existit. Sæpe enim vidimus, in oculo rupto exire humorem glutinosum, & si quidem adhuc calidus fuerit, liquidus est, Postquam verò perfrigeratus est, siccus euadit, velut thus transparens. Atq; hoc & in hominibus & in brutis similiter habet. Cæterum oculum molestia afficit omne quod inciderit, & venti irruentes, & alia quæ splendidiora sunt, quã ipse est. Et si quis interroget, respondere licet, propterea quòd consimilis coloris existunt. Quemadmodum os,& lingua,& reliquus venter, humida sunt. Sermonis porrò facultas inde est. Totum corpus spiritum intro trahit, plurimum verò in cauitates sibiipsi accumulat. Is autem qui per inane foras currit, strepitum facit. caput enim resonat, lingua verò articulat, occurrens in faucibus, obturânsque ac pellens ad palatum & dentes, claritatem eius facit. Si autem lingua semper occurrens non articularet, non posset homo clare disserere, sed singula à natura vnam vocem haberent. Huius signum est. Muti ex natiuitate disserere non possunt, sed vnam tantùm vocem sonant, etiam si quis spiritum efflans sermonem proferre conetur. Manifestum autem hoc est, Homines vbi voluerint magnam vocem edere, attrahentes spiritum forinsecum, eum foras propellunt, & magnam vocem edunt, prout spiritus durat, posteà verò vox contabescit. Sed & citharœdi, quum ipsos vocem intendere oportuerit, spiritum quàm plurimum intrò trahentes pronuntiationem extendunt, & vociferantur ac vocem magnam edunt, prout spiritus durarit. Vbi verò spiritus defecerit, desinunt. Ex quibus manifestum est quòd spiritus est, qui vocem edit. Vidi autem iam quosdam, qui sibiipsis manu illata guttur penitus præsecuerant, atque hi viuunt quidem, verùm nullam vocem edunt, nisi quis guttur constringat, hi autem sermonem proferunt. Manifestum verò, & hoc est, quòd præsecto gutture spiritum attrahere intrò in cauitates non possunt, sed per præsectam partem exhalat. Sic sanè res de voce ac sermone se habet. Porrò vita hominis septem dierum est. Primùm etenim postquàm genitura in vteros peruenit, in septẽ diebus

Oculi humor qualis.

Sermo vnde.

A mutis hoc confirmat.

Cantorum exemplum.

Vitruuius hinc sumpsit.

Spiritus locutionem & vocem præbet.

Conceptus in vtero quotus.

D

E

F

A diebus habet quæcunque corpus habere debet. Mirari autem quis posſit, quomodo ego id ſciam. Verùm multa ego vidi hoc modo. Meretrices publicæ quæ ſæpius de ſeipſis periculum fecerunt, vbi cum viris rem habuerint, ſciunt quando in ventre concipiant, & poſtea conceptum intra ſe perdunt. Poſtquam autem iam perditus eſt, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam coniectam ſi conſpicatus conſideraueris, omnia membra habere reperies, & oculorum regiones, & aures, & manus & manuum digitos, & crura, & pedes & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifeſtum. Satis etiam manifeſtum eſt harum rerum peritis, quòd mulier quum in ventre concepit, ſtatim horret, & calor, & dentium ſtridor conſequi- B tur, & conuulſio occupat tum articulos, tum totum corpus, & vterum ſegnities ac torpor. Et quæ puræ ſunt, hoc perpetiuntur. Quæ verò craſſæ & mucoſæ hoc perpetiuntur, pleræque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoſcunt. Certè quatenus mihi oſtenderunt, hoc ipſum ſe cognouiſſe, eatenus ſcio ac prodo. Quòd verò vita hominis ſeptem dierum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur. Si quis in ſeptem diebus nihil edere aut bibere velit, plerique quidem in ipſis moriuntur. Sunt autem qui ipſos tranſmittunt, & tamen moriuntur. Sunt etiam quidam, qui perſuaſi ſunt, vt ne deſperarent ſeipſos fame conficientes, ſed comederent ac biberent: verùm venter non amplius ſuſcipit. Ieiu- C num enim inteſtinum in his diebus concreuit, moriunturque etiam illi. Sed & ex hoc coniectare licet, hominis vitam ſeptem dierum eſſe. Puer ſeptimeſtri partu, natus, pro ratione natus eſt, & viuit, & rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas ac ſeptenarium exactum. Octimeſtris autem natus nullus vnquam vixit. Nouem verò menſium & decem dierum partus fit, & viuit, & habet ad hebdomadas numerum exactum. Quatuor enim denarij hebdomadum, dies ſunt ducenti & octoginta, In denarium autem hebdomadum ſeptuaginta dies incurrunt. Habet autem & ſeptimeſtris partus tres denarios ſiue decadas hebdomadum, & in vnaquaque decade ſeptuaginta dies. Tres verò hebdomadum decades, ex toto ſunt dies ducenti ac decem. Quin & morbi acutiſsimi ſic hominibus fiunt, præteritis diebus hebdoma

Meretrices quæ docuerunt.

Conceptus ſigna.

Quota inedia.

Septimeſtris partus.

Prænotio morborũ.

nullus [illegible]
tris [illegible]

domadis dimidiæ, aut vnius, in quibus iudicantur, & moriuntur aut ſani euadunt: & tertij generis in vndecim diebus, hoc eſt vna & dimidia hebdomade: & quarti in duabus hebdomadis. & quinti in duodeuiginti diebus, hoc eſt duabus & dimidia hebdomadis. At verò alij morbi non habent, vt certa ſententia pronuntiari poſsit, quanto tempore homines ab ipſis ſani euadant. ad eundem modum etiam vlcera magna in capite ac reliquo corpore, quarto die inflammari incipiunt, in ſeptem autem inflammatio ſedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeuiginti. Si quis autem diligenter medeatur, & vulnera in capite magna in hoc tempore non ſedentur, homines moriuntur. Cæterùm inexpertus quiſpiam mirari queat, quòd ſeptimeſtris puer naſcatur. Ego quidem igitur hoc ipſum vidi, & quidem frequenter. Si autem hoc deprehendere vult, facile eſt obſtetrices adire, quæ parientibus adſunt, & ex ipſis percuntari. Eſt autem & aliud ſignum. Pueri ſeptem annis præteritis dentes explent. Et in ſeptem annis ſunt & ratione & numero exactè hebdomades trecentę ac ſexaginta. Neceſsitatem autem naturæ, quapropter in ſeptem hæc ſingula diſpenſentur, ego aliis locis declarabo.

Capitis vlcera.

Dẽtes pueris quando renaſcũtur.

D E F

HIPPOCRATIS COI LIBER DE SEPTIMESTRI PARTV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

SEPTIMESTRES autẽ naſcuntur diebus cẽtum & octuaginta duobus ac dimidio, & inſuper accedente diei particula. Si enim primi mẽſis dies quindecim ſupputaueris, deinde quinque menſium, dies cẽtum quadraginta ſeptem ac dimidium. In vndeſexaginta enim diebus quàm proximi duo menſes perficiuntur.

Macrobius & Galenus in Epidemiarũ commentariis hoc diſſerit.

A tur. his igitur sic habentibus, ad septimum mensem supersunt dies non plures quàm viginti. Et est tota summa dimidij anni, vnà cum aliquantula diei parte. Quum itaque ad hoc perfectionis principium partus peruenerit, maturescẽte fœtu, & robore multum augescente, in perfectione magis quàm aliis temporibus pelliculæ in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum spicarum membranæ laxantur, ad id coactæ anteaquàm fructus perfectè maturescat: & fortissimi ac plenissimi fœtus violantes ac dirumpentes pelliculas, partum fieri cogũt, & plurimi ex his pereunt. Quum enim parui sint, transmutatione maiore quàm alij vtũtur, & quadraginta dierum afflictionem perferre coguntur, ex vtero B egressi, id quod etiam in decimestris multos peremit. Sunt autem ex his septimestribus qui etiam superstites manent, ex multis pauci. Propterea quòd ratio & tempus in quod enutriti sunt in vtero, cõstitit, vt omniũ participes sint, quorum etiam perfectissimi participes existunt, maximè qui superstites manent, & processerunt de matre prius pariente, vtpote in octauo mensè ægrotaturi. Si enim in his laboribus succedant, vt in conspicuum prodeat puer, impossibile est superstitẽ esse, ob prædictas affectiones, quas ego octimestres perimere dico, Imò etiam multos decimestres. Cæterũ multi fœtus septimestris ætatis quum pelliculæ laxantur, secedunt in id quod cedit, & hic alimentum sumunt, primos qui C dem quadraginta dies laborantes, alij plus, alij minus: propter permutationem autem ex locis & pelliculis quæ ipsos aluerunt, transmutantur, & pro vmbilico, trahunt & transumunt etiam per matrem labores. Pelliculæ enim dum tenduntur, & vmbilicus conuulsus, dolores matri inducunt. Et fœtus ex antiquo vinculo exsolutus, grauior redditur. Multæ verò mulieres etiam febricitant his cõtingentibus, quædam etiam pereũt vnà cum fœtibus, verũ omnes in breui ex hoc contaminantur ac inquinantur. Aiunt autem & octonos mẽses difficilimè vteros ferre, rectè id dicẽtes. Est autẽ octauus mensis non solùm hoc tempus, sed & dies accedũt à septimo mense, & à nono, & ab ipso anno. Verùm dies non similiter, neque dicunt, neque cognoscunt mulieres. Decipiũtur enim ex eo quòd non eodem modo fiunt, sed aliquando à septimo mense plures dies accedunt ad quadraginta, aliquando

Cur septimestres edantur.

Cur pauci septimestres viuãt.

Cur plus minúsve quidam septimestres partus afficiãtur.

Cur octauus mensis grauis sit.

Cur fœminæ in cõceptu errent.

à nono Tunc enim fieri necesse est, prout contigerit mulierem in ventre concipere, tum mense, tum tempore. Mensis autem octauus minimè dubius est, secũdum hũc enim cõtingit, vt iudicatio difficilis existat. Et mea sententia pars etiã in vndecimo mense, mensis est, vt hic satis memorabilis existat. Porrò mulieribus de partibus fidem derogare nõ oportet, dicunt enim omnia, & semper dicunt, & semper proferunt. Neq; enim aut opere, aut sermone persuasæ sunt, sed ex eo quod cognouerunt in corporibus suis cõtigisse. Licet autem & volentibus aliud dicere. Quæ verò iudicio præditæ sunt, & victoriã de hac sententia pronunciant, semper dicũt ac testãtur, nasci septimestres, & octimestres, & nouimestres & decimestres, & vndecimestres: & ex his octimestres nõ superstites manere. Dicunt autem & abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri, sed & reliqua conscripta his accidere, in quadragenariis, ac in singulis mensibus fieri dicunt. Quum autem septimo mense pelliculæ dirumpãtur, & fœtus secesserit, labores qui circa octauum mensem, & sextũ quadragenarium, in partu fieri traduntur, corripiũt. hoc autem tẽpore præterito, quibus bene futurũ est, inflãmationes tum fœtus, tum matris exoluũtur, vt venter molliatur, & tumor à præcordiis & laterũ mollitudine descendat ad locos inferiores, ad facilem partus tempore progresionem. & septimo sanè quadragenario plurimo tẽpore fœtus isthic existunt. Nam loci ipsis molles sunt, & transmotiones ipsis faciliores ac frequentiores fiunt, & propterea ad partum magis solubiles consistunt, & mulieres per hos vltimos dies ex toto quadragenario facilius vteros ferunt, donec cõtigerit fœtum verti. Postea verò dolores partus ac labores incumbũt, donec à puero & à secũda mulier liberetur. Quæcunq; verò mulieres multos pueros pepererunt, & quidam ex ipsis claudus natus est, aut cæcus, aut aliud quoddã malũ habens, aiũt in hoc puero octauum mensem ipsas difficilius transegisse, quàm in his quos pepererũt nihil mali habẽtes. Fœtus enim mancus in octauo mense fortiter ægrotauit, vt etiã morbus abscessum ac ablationẽ siue mutilationẽ alicuius partis fecerit, quemadmodum etiã viris fortes morbi faciũt. Qui verò fœtus in alio tẽpore fortiter ægrotãt, pereunt prius quàm ipsis abscessus eiusmodi fiat. Quicunque autem octimestres

Quid agat partus septimo mense.

Quare claudi, cæcíve partus edãtur.

D E F

fœtus

A fœtus non valde ægrotant,ſed iuxta vnam aliquam partem, ex ſeceſſu afflictionem pertulerunt, quadraginta quidē dies in imbecillitate tranſigūt,& plurimū in vtero,propter prædictas neceſsitates,ſani autem fiunt.Quicunq; autem natus fuerit in his quadraginta diebus,eum impoſsibile eſt ſuperſtitem manere,ægrotanti enim adhuc ipſi in vtero tranſmutationes & afflictiones poſt partum accedunt.Quicunq; verò ægrotans in vtero ad nonū menſem peruenerit, & in hoc menſe natus fuerit,ſuperſtes erit.Et ſuperuiuūt quidem nō minùs hi quàm ſeptimeſtres,verùm pauci etiam ex his educantur.Neq; enim craſsitudinem habent,quàm perfectiſsimi habent,& labores in vtero non diu ante tolerauerunt, vt B tenues euaſerint.Seruabitur autem vel maximè talis puer,ſi nouem menſium fuerit in exitu , fortior autem euadet etiā is,qui plurimùm abeſt à morbis,qui octimeſtribus accidere ſolent.Qui enim in ſeptem quadragenariis naſcuntur,decimeſtres appellati,ob id maximè educantur,quòd fortiſsimi ſunt,& plurimùm à vulgarium puerorū tempore abſunt,in quo affliguntur quadraginta ægrotantes diebus , circa octauum menſem.Declarant autem de morbis & afflictionibus octimeſtrium,etiā nouimeſtres tenues naſcentes.Iuxta multitudinem enim temporis,etiam magnitudo corporis cōtingit,ex morborū afflictione progreſſus,& non velut ſeptimeſtres carnoſi gignuntur,& craſsitudinem probè coaltam habentes , vt qui tempus quo in vtero geſtabantur ſine morbis C tranſegerunt,Verùm enimuerò cōceptus ,& abortus, & partus mulieribus in eo tempore,in quo etiam morbi , & ſanitas,& mors omnibus hominibus fiunt,hæc verò omnia partim ſecundum dies,partim ſecundum menſes, partim ſecundum dierum quadragenarios,partim ſecundum annum, ſignificationem ſui præbent.In omnibus enim his temporibus inſunt ad vnumquenq;,& vtilia multa, & hoſtilia multa.Ex vtilibus igitur,ſanitas & augmentū contingit,ex contrariis,morbi & mors.Dies quidem igitur maximè inſignes in plurimis ſunt,primi & ſeptimi,multùm potentes in morbis,& multùm in fœtibus.Nam plurimi abortus in his diebus fiunt,nominantur autem tales effluxus,non abortus. Verùm alij dies intra quadrageſimum inſignes quidem minùs ſunt,multi verò iudicant.Cæterùm in menſibus,eadem quæ ſes

Qui poſt enixum viuant.

Cur macilenti fiant.

Decimeſtres cur educentur.

Conceptus & cæterorum decretorium.

Quę faciāt hæc.

Dierū obſeruatio.

Quantum dies & mēſes poſsint.

in diebus fiunt, iuxta rationem insunt. Menses enim mulieribus sanis singulis mensibus apparent, tanquam peculiarẽ in corporibus vim mensis habeat. Vnde sane septimi menses his quæ vterum gestant, fœtus in principium perfectionis constituunt. Pueris verò vbi septem menses à natiuitate impleuerunt, tum alia vtilia in corporibus fiunt, tum dentes in eo tempore apparere incipiunt. Eadem ratio est etiam in decretoriis diebus, si quidẽ fortassis vnà cũ his quos recensui coniungere, quis velit historiæ ac cognitionis gratia referentur. Etenim medicum qui ægrotorum salutem rectè coniectare volet, animaduertere quidem oportet, & contemplari omnes dies, ex paribus verò decimum quartũ, & vigesimũ octauum, & quadragesimum secundum. Hic enim terminus ponitur à quibusdã pro harmoniæ ratione, & integer ac perfectus numerus, verùm ob quam caussam, longius fuerit in præsenti exequi. cõtemplari autem sic oportet per ternarios ac quaternarios, ternariis quidẽ omnibus copulatis, quaternarios autem, duobus ad duos connexis. At verò quadragenarij primũ in fœtibus iudicat. Quisquis enim primos quadraginta dies trãsmiserit, abortus effugit ex omni causa cõtingentes, plures autem fiunt in primò quadragenario abortus, quàm in aliis omnibus. Hoc autem tempore præterito, fœtus fortiores sunt, & ipsorum corporis per singula membra discretio fit: & masculorum quidem partes omnes valde conspicuæ fiunt fœmellæ verò in hoc tempus, carnes apparent exortus ac processus solùm habentes. Similia enim longius tempus in simili sunt, & tardius discernuntur, propter consuetudinem & amicitiam: quanquã aliàs quum à matre segregatæ fuerint, filiæ citius quã filij pubescant, & sapiant, ac senescant, propter corporum imbecillitatem, & victus rationem. Alter quadragenarius est, in quo circa octauũ mensem fœtus in vtero ægrotant, de quibus hic totus sermo institutus est. Tertius est, in quo vbi nascantur pueri etiã malè afflicti, si effugerint quadraginta dies, apparent magis robusti ac sapientes. Nam & splendores clarius vident, & strepitum audiunt, quòd priùs nõ potuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus, cùm iuxta alia, tum iuxta sapientiam ex corpore elucescentem. Peculiarem quidem sapientiam in corpore inesse manifestũ est, in prima sanè die.

Nam

[Margin notes: Dierum parium obseruatio. — Conformationis tempus in vtero. — Quî puellæ à pueris differant. — Quid suapte natura pueri sapere faciant.]

A Nam in somnis, statim vbi nati sunt pueri, ridere & plorare videntur. Vigilantes quoque sua sponte statim rident ac plorant, priùs quàm quadraginta dies transeant. Non rident autem, etiam si titillentur ac irritentur, priusquàm hoc ipsum tempus transeat. habetãtur enim vires in muccis: quãquàm mors etiã per fatum sit sorte designata. vt hoc exẽplo omnibus sit, quòd omnia existentia quæ naturã ex iisdem habent, transmutationes per tempora venientia habeãt. Declaratur autem in singulis, quum alia nascantur, alia corrumpantur. Porrò anno finiente multi quidem morbi fiũt. multæ etiam sanitates, iuxta temporis rationem, ad menses, & ad singulos dies. Septenariis autem annorum, cum alia multa insignia B corporibus fiunt, tum dentes pueris excidunt, & alij nascuntur. Quæ enim in corporibus fiunt, ea scribam.

Mors & cætera cur fiant.

Septimana in corporibus præualent.

Principium autem huius septimestris in alijs codicibus sic habebatur.

DE septimestribus autem quidam sic dicit, quod negotium oculis nondum vidi, sed tantùm audiui. Quo autem modo mihi fieri posse videatur, declarabo. Multæ naturæ mutationes, conuersiones, & excessus in animalibus & arbustis, cæterisq; satis, spontéve nascentibus æuo perpetuo, lõgóq; fiũt: nam alicubi iam fœmina & mas multis manibus, oculis auribúsq; cõformati, natiq; sunt, variisq; aliis formis. C concreta ora, & ossa alij habentes mirandam naturæ præuaricationem, mutationem, & excessum. cuncta enim temporibus labentibus & discreta, & cõfusa & peculiaria perficiuntur. Nam secundum priscam generationem, cùm omnia animantia condita & creata sunt, sic conformata fuerunt. Scitóque etiam nunc eodem modo & per eadem secundum leges & ritè cuncta conformari nascíq; posse, Mihi verò (quemadmodum homini circa septimestria definienti datur) hæc stata specie, pro cœli, terræq; benignitate, quemadmodum fructus oriri videntur. Quòd videre est in Aegypto, vbi omnia perfecta nascuntur, & perficiuntur, multa etiã & per annum totum omníq; tempore terræ benignitate, calorísq; circum aggeratione, Nilíve inundatione scaturiunt. Similí modo & circa animãtia septimestriáq; perfecta vitaliáq; illic omnia

De mẽbris agnascentibus.

Terræ Aegyptiæ fœcunditas.

Quid ad similitudinem faciat.

nascuntur. Quamobrem si quæ conceptura est, vti sibi successionem pariat, bene habeat, vírque ad eam rem demittendam promptus, præstóque sit, corpus siue corporis alueus creatur & perficitur. Collatio enim & concordia, validáque necessitas & vis cogit, vti perficiatur & adolescat suo satori non dissimile. Nam si maior minórve, & dissimilis forma & figura sit, illi vnde orta est perfecta non haberetur. Quare dicito, statuitóve, medium quid esse in magno negotio, conformationem rysmónve. Si ergo conformatio aliqua ad homines peruentura est, leni & miti modo perueniat necesse est, pérque hominum commoda. si minùs, quidam præpubescunt & præsenescunt, quemadmodum qui præsenescunt, & si ritè & secundùm legem fiat. Conformatióque contabescit, & ad ossium cōmoda, fibrarum venarum, neruorum, viscerum, intestinorum, vteri, cæterorúmque perfectionem cōuertitur. Sed forsitan aliqui petent, cur octimestria, & trimestria non viuant? quoniam fluxi paruulíque sunt, quædā enim sic æuum, & ætatem nacta sunt & per similia cōformari & discerni consueuerunt, quemadmodum quæ in terra seruntur & plantantur. quædam enim pluribus, quædam paucioribus diebus nascuntur secundum tempus. Tempus autem solis & lunæ circuitu perficitur, & sequitur, nec etiam vndecimestres, nec duodecimestres secūdum eandem rationem horum viuent, donec pueruli sunt: nihil enim præter sua vestigia & naturā fit, aut adolescit, nec etiam si quid fabulentur. Sed cuiusque conformatio, forma figuráve, & similitudo, siue rysmos, secundum naturalem legem perficitur, & ritè finitur. Nam naturalis machinatio cuncta in oculos, vel aures, vel nares, vel os transfert: quæ conformationibus his continetur, vel per alias concretiones, syncrisésve absumit. Quare nunc periti cùm sint, conceptus omnes noscent quæ priùs excogitaui.

Cur octimestres & trimestres nō viuant.

Temporis autores sol & luna sūt.

Quæ prius conformentur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE OCTIMESTRI PARTV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B E octimestri partu sic sentio. Impossibile esse vt duas consequenter succedentes afflictiones pueri ferre possint, & propterea octimestres non superstites manere. Contingit enim ipsos consequenter affligi, tum ea quæ in vtero fit afflictione, tum ea quæ in partu accedit, & ob id nullus octimestris vitalis est. Insuper & decimestres appellatos, in septem quadragenariis dierum magis in lucē edi sentio, & maximè cōtingere vt educentur. Nam perfectissimus est fœtus in primis quadraginta diebus, vbi verò plures accesserint, perit. Coguntur enim multa in pauco tēpore assumentes ac perferentes, multum ægrotare, ex quibus mors cōsequitur, incipit autē laborare C puer ante partum, & interitus periculū subit, quum in vtero vertitur. Producuntur enim omnes sursum habentes caput, pariuntur autē multi in caput, & securius discedunt ac liberantur his qui in pedes pariuntur. Flexibiles enim corporis partes nō impedimēto sunt, puero in caput exeunte. Verùm quum in pedes prodierit, obturamenta cōtingunt. Versiones scilicet in vtero, & alia pericula, & vmbilici puerorum iam sæpe circa colla apparuerunt. Si enim iuxta partem quamcunque vmbilicus fuerit in vtero porrectus, magis hac parte puer vmbilici circumactionē, dum vertitur, faciet, quàm circa ceruicem. Si verò iuxta humerū, vmbilici circumactionē retrahit, hoc autē vbi fit etiā matrem magis laborare necesse est, & puerum aut perire, aut difficilius exire. Quare multi iam pueri principiū morbi intus nacti prodiere, & consequenter alij perierūt, alij morbidi superuixerunt. Quicunq; verò

Cur octimestria nō viuant.

Quando partus periclitatur.

Melius in caput exeunt.

Multi de vētre morbos trahūt.

Qui probe coalescāt.

verò probè ac tuto prodierint,& in conſpicuum exierint,de D repente ex neceſsitate in ventre liberati,& craſsiores ac maiores,quàm pro ratione ſtatim exiſtũt,his nõ ex augmento, ſed laxo tumore id contingit,& multi ſani ex his pereunt.Si enim tumor nõ reſidat citius quàm tertio die, aut paulo ſerius,morbi ex ipſo ſiunt.Quare etiã alimenta ac reſpirationes periculoſe mutantur.Si quid enim morbidum inducunt per os & per nares inducunt:& pro eo quòd tanta ingerãtur edulia quãta ſufficiunt,& ea etiã nõ ſuperentur,multo plura ingeruntur:vt neceſſe ſit & cogantur præ ingeſtorum copia, & præ ipſa adeò affectione, qua pueri corpus afflictum eſt, alia quidẽ per os & nares rurſus exire, alia verò per inteſtinum ac veſicã inferne tranſire,antea nullo horum ita cõtingente.Sed & pro flatibus ac ſpiritibus,& humoribus ita cognatis,cum quibus neceſſe eſt in vtero conſuetudinẽ ac beneuolentiã habuiſſe omnibus peregrinis vtitur,crudioribus ac ſiccioribus,& minus manſuetis,vt neceſſe ſit dolores oboriri multos,pleriſque etiã mortes: quandoquidẽ etiam viris tranſmutationes locorũ ac victus,morbos faciunt. Eadẽ ratio eſt & de veſtibus.Pro eo enim quòd carne & humoribus induti fuerunt, iiſq; tepidis ac liquidis & cognatis,tales veſtes pueri induunt quales ipſi viri. At verò vmbilicus per quem alimẽti ac ſpiritus ingreſſus pueris contingunt, ſolus ex omni corpore vtero adhæret,& per hunc introitus ac ingreſſus ingredientiũ particeps fit,reliquæ partes conniuent, & nõ prius apertæ ſunt,quã vbi in exitu fuerit puer ex ventre.Quum autẽ in exitu fuerit, reliquæ omnes aperiuntur, verùm vmbilicus attenuatur,& cõniuet ac reſiccatur.Quemadmodum autẽ in his quæ ex terra naſcuntur, fructus pleni ac maturi ſecernuntur,ac decidunt,iuxta diſcriminationem qua parte inhærent:Sic etiã pueris maturis ac perfectis,vmbilicus quidẽ conniuet ac clauditur, reliqua verò aperiuntur,vt & ingredientia ſuſcipiãt,& exitus habeant ſecundum naturam,quibus neceſſe eſt viuentes vti.Singula enim ſeparantur iuxta modũ quo agmina cõgregantur repentia:optima autẽ ſunt,quæ maximè ſoli cõnutrita ſunt.Cæterùm decimeſtres & vndecimeſtres partus, ex ſeptẽ quadragenariis eodem modo fiunt,velut ex dimidio anno ſeptimeſtres.Plurimis enim mulieribus neceſſarium eſt in ventre cõcipere,

Mutatio loci & ciborum quid poſsit.

Proprietas vmbilici.

E

F

Decimeſtres & vndecimeſtres & ſe-

poſt

A post menstrua purgaméta, vbi ab his exolutæ fuerint. Oportet igitur mulieri tempus dare mensis, in quo ipsa purgatio continget: & hoc tempus quibus breuissimum fit, tres sunt dies, Plerisque autẽ multo plures. Sunt autem & alia multa impedimenta etiã in viris, ex quibus conceptus retardatur. Oportet autem vel maximè hoc cõsiderare. Quòd nouilunium quod dies vnus existit, exactissimè trigesima mensis pars est. duo autẽ dies, fermè quindecima mensis pars sunt. Tres verò dies, pars mensis decima sunt, & reliqua iuxta horum rationem. & non est possibile in paucioribus partibus fieri, neque menstruorum solutionẽ, neque fœtuum conceptionem. Ex his igitur omnibus necessariũ est plerásq; mu-
B lieres circa plenilunium, & vltra in ventre concipere, vt ducenti & octoginta dies, sæpe vndecimum mensem apprehendere videantur, tot enim dies septem quadragenarios constituunt. Nam quum vltra plenilunium mulier concipit, necesse est eum conceptum vndecimum mensem attingere ac apprehendere, quo ad vltimum circuitum perueniat.

ptin estres quando pariantur.

Conceptus varietas.

HIPPOCRATIS COI LIBER, DE SVPERFOETATIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

QVVM superfœtarit mulier, si primum puerum in medio vteri habuerit, superfœtatio elabitur, à primo ac veteri expulsa. Si verò in altero cornu superfœtationem habuerit, posterius ipsam insuper parit non vitalem, nimirum vitalitate vbi vterus laxatus & humectus fuerit exsoluta. Si verò nõ statim secedat superfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum, ac febrẽ: & facies intumescit, tibiæq; ac pedes, & si pereat, cibũ auer-

Quæ super concipiant.

ſatur donec exciderit. Superfœtāt autem mulieres, quarum stomachus id eſt vteri os, poſt primum cōceptum non clauditur ita valde, idque apparentibus ſignis conſtat, clauditur autem poſt ſuperfœtationes quæ poſterius inſuper pariuntur. Si ſuperfœtatio nondum partium diſcriminationē habeat, ſed caro ſit, non quidem intumeſcit, ſed putreſcit donec ex vtero exeat. Si cui exeat ſecunda pueri in vtero, priuſquam puer foras procedere incipit, ægrè parit: & magis adhuc periculoſe, ſi caput non præcedat. Si verò alicui vna cum ſecunda puer foras exierit, & ad ſtomachum, id eſt os vteri progreſſus, rupta ſecunda emerſerit, magis facilè parit. Itémque ſi puer quidē foras prodit, ſecūda verò adhæreſcit, & ſeipſam retrahit, atque iſthic manet. Quum puer non vitalis futurus naſcitur, caro ipſius vngues ſupereminet, vngues verò tum in manibus, tum in pedibus deficiūt. Quum vitali puero naſcente manus præminuerit, primùm retro retrudenda eſt, donec retruſeris: & ſi ambæ præminuerint, ambas retrudes, Et ſi crus præminuerit, etiam hoc repelles. Vbi verò ambo crura in propatulo manſerint, neque aliò proceſſerint, fomento vti opus eſt, à quo humectiſsimus vterus reddatur, habeat autem odorem ipſum fomentum. Et quum caput in propatulo fuerit, reliquum verò corpus intus erit, etiam ſic fomento vteris. Et quum pars corporis in vtero, pars in pudendis, pars extra pudenda intumeſcit ac manet, etiam ſic fomentum adhibebis. Et ſi quidem à fomento proceſſerit, ſatis eſt: ſin minus, os vteri elaterio craſſo aqua diluto oblines, quo partum producat. Sed & à potibus ac cibis partus promouendus eſt, & pudenda ipſa cerato illinenda, ſi ſicciora quàm ex re eſt, eſſe tibi videbuntur. Quum pueri capite ex ſtomacho apparēte, reliquum corpus procedere non vult. puer autem mortuus eſt, digitos aqua madefactos inter ſtomachum ac caput immittito, & in orbem circunducito, deinde ſubditum ſub mentum digitum in os intrudito, ac foras trahito. Quum verò reliquum corpus extra pudenda fuerit, caput autem intus, in pedes videlicet prodeunte fœtu, poſtquam digitos in orbem circunduxeris, ambas manus inter ſtomachum ac caput aqua præmadefactas immittito ac extrahito. Si verò extra ſtomachum fuerit, verum intra pudenda, immiſsis manibus apprehenſum

D E F

Quæ nō facile & contra pariant.

Stomachus vuluæ.

Quādo vngues deſunt puero.

Quo pacto partus educatur.

Quo pacto partus educatur.

Quomodo partus mortuus educetur.

A sum capite educito. Si porrò fœtus intus maneat mortuus,& non posit neque sponte, neque per medicamenta iuxta naturam excidere, manu cerato maximè lubrificante vncta, deinde in vterum intrusa, humeros à collo magni digiti conamine deducito. Oportet autem ad huiusmodi etiam vnguem instrumentum in magno digito habere,& distractione facta manus educere, deinde rursus immissa manu, ventrem diffindere,& ex diffisio intestina sensim eximere: deinde his exemptis latera confringere, quo considens corpusculum leuius ac expeditius fiat, & facilius exeat non tumidum existens. Cæterùm si secunda non facilè excidat, maximè quidem ad fœtum appendere sinenda est, & puerpera B velut super sella ventri exonerando destinata, lasanum Græci vocant, locanda. Sit autem in altum extructa sella, vel simile quiddam, quo fœtus dependēs grauitate sua secundam simul extrahat. Sensim autem hoc faciendum est, nō violenter, ne præter naturam diuulsa, inflammationem inducat. Substernere igitur lanas molles quàm maximè recens carminatas fœtui oportet, quo paulatim remittant ac considāt, Aut vtres duos copulatos aqua plenos supponere, & suprà vtres lanas insternere, & suprà has puerum. deinde vtrunque vtrem stilo perforare, quo paulatim aqua effluat, effluente autem aqua, vtres remittunt ac considunt, considentibus autem vtribus, fœtus vmbilicum attrahit, vmbilicus verò attrahit secundam. Si verò suprà lasanum, vel simile quiddam puerpera sedere nequeat, super reclinatam sellam per- C foratam collocetur. Si verò adeò debilis est, vt omnino sedere non posit, lectum, quàm erectisimum à capitis partibus struemus, vt deorsum decliner ac repat, & sic fœtus grauitas quàm maximè simul secūdam trahat. Verùm puerperam sub alis, foris ad lectum fascia, aut loro lato ac molli, alligare oportet, vt ne quū erectus sit lectus, corpus ipsius deorsum feratur. Iuxta eundem autem modum etiam si vmbilicus abruptus sit, aut etiam ante tempus recisus, moderatè grauibus ponderibus appensis, secundæ eductionem facere oportet, Optima enim hæc curatio in talibus existit, & minimè lædit. Si cui puer in vtero immoriatur,& non egrediatur humido vtero existēte,& quum iā nō habeat amplius humiditatē, sed siccatus fuerit vterus, primū quidē intumescit puer,

Secūda quō extrahatur.

Quid faciat vmbilicus ruptus, vel ante tempus abscisus.

puer, deinde colliquescunt ac putrescunt carnes, foráſque ef- D
fluunt, poſtremum autem oſſa procedunt: & fluxus aliquan-
Partus immortui ſigna. do corripit, ſi non priùs moriatur. Quũ puer immortuus fue
rit, tum aliis ſignis cōiectare id licet, tum iubere, vt aliquan-
do in dextro latere iaceat, aliquando in ſiniſtrum tranſmu-
tet. Trāſlabitur enim in vtero puer eo quò mulier ſe vertit,
velut lapis aut aliud quiddam, ſi mortuus fuerit, & pectinem
frigidum mulier habet. Si verò viuat, & pecten calidus eſt, &
venter totus translabitur vnà cum reliquo corpore extētus,
Cùm fluor cruētus partum præcedit, periculum eſt. & in ipſo nihil translabitur abſque reliquo corpore. Si cui
ex partu laboranti fluxus multus ſanguinolentus citra dolo-
rem, ante puerum prodeat, periculum eſt puerum mortuum
exoluendum eſſe, & non vitalem proceſſurum. Prægnanti- E
bus mulieribus pleriſque ſtomachus vteri propè extat ante
Quæ facilè pariant. partum. Mulier prægnans ſi non coitu vtatur, faciliùs à
partu liberabitur. Quæ gemellos geſtat, eadem die parit
velut concepit, habet autem vtroſque pueros in vna ſecun-
da. Muliere ægrè pariente, ſi puer in genitalibus locis hæ-
reat, & non facilè exeat, ſed cum labore ac medici machina-
Quādo vmbilicus non ſtatim ſecandus eſt. mentis, tales pueri modicæ vitæ ſunt. horum vmbilicum ſe-
care non oportet, priuſquam mingant, aut ſternutent, aut vo
ciferentur, ſed ſinendi ſunt, & mulier proximè apud puerum
permaneat, & ſi ſitierit, aquam mulſam bibat, & ſi vmbili-
cus infletur velut ſtomachus, & moueatur, aut puer ſternu-
tet, aut vocem rumpat, tunc ſanè ſecetur dum puer reſpirat, F
ſi verò non infletur vmbilicus, neque moueatur, tempore ac-
Signa grauidæ. cedente viuet. Prægnantem mulierem ſi aliter non cogno
ſcas, oculi tracti & cauiores fiunt, & candidum oculorum al-
bedinis naturam non habet, ſed liuidius exiſtit. Si qua par-
tui vicina ſit, & oculos cauos habeat, & facies intumeſcat, &
ipſa tota itémq; pedes tument, vt velut à pituita alba appre-
henſa appareat, & habeat aures albas, & ſummum naſum al
Quæ partum mortuũ geſtat. bum, & labia liuida, ea ipſa mortuos geſtat quos pariet, aut
viuos praue, & non vitales, & exangues, vtpote morboſos, aut
priùs peperit non vitales. Huic ſanguis in aquoſitatem con-
uerſus eſt. Oportet igitur tali poſt partũ odorata in vuluam
apponere, & comedere ipſam ac bibere odorata. & primùm
Quum grauidæ terrã in facie naſus ſummus inſignis euadit, ac colorem recipit. Si
qua prægnans terram edere concupiſcat, aut carbones, eáq;
edit,

A edit, in capite pueri vbi natus fuerit, signum à talibus appa-
ret. Mulierem id nosse expedit, vtra mamma ipsi maior est,
illic enim fœtus existit. Similiter autem & oculum conside-
rabit. Maior enim & splendidior omnino erit intra palpe-
bram, etiam eius partis, cuius mamma maior existit. Si cui
ab appositis in vuluam non valde fortibus, dolores in articu
los perueniant, & stridor dentium corripiat, & membris ten
datur, ac oscitat, hanc magis concepisse spes est, quàm eam,
quæ nihil tale patiatur. Mulier quæ præter naturam crassa
est, ac pinguis, & pituita repleta, non concipit hoc tempore.
Quæ verò ex natura talis est, horum gratia concipit, si non
aliud quiddam ipsam impediat. Mulieribus plerisq; quum
B menses appariturі sunt, stomachus vteri in seipsum contra-
hitur, magis quàm aliàs. Mulier quæ facilè concipiebat, si
prægnans esse desiit, bis per annũ à manibus ac cruribus ve-
nam secari sinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite,
aut manibus, aut aliqua alia corporis parte fuerint: quũ ve-
rò prægnans est, desinunt, conceptu autem ab vtero exoluto
rursus insunt, odorata & bibere, & ad vteri os apponere con-
ducit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis,
vbi purgata esse videbitur, & os vteri rectè habuerit, laue-
tur, & caput confricetur, nullo autem vnguine illinatur, de-
inde linteum inodorum lotum circum capillos ipsos circun-
datum, reticulo loto aut nihil olenti obliget, ita vt primùm
linteũ ipsum capiti imponatur, posteà quiescat galbano ad
C vteri stomachum apposito, quod coctum ac mollitum sit ad
ignem, & nõ ad Solem. Deinde manè deposito reticulo cum
linteo, verticem suum alicui olfaciendum exhibeat, & si qui-
dem oluerit, probè purgata est, sin minùs, malè. Hæc autẽ ie-
iuna faciat, & si non fœcunda fuerit, nunquam olebit, neque
purgata, neque aliàs, & si prægnanti idem medicamentum
apponatur, neq; sic probè olebit. Quæ verò prægnans futura
est frequenter, & facilè concipit, ac sana existit, etiam si non
apposueris neque purgaueris, vertex ipsius olebit, aliud ve-
rò nihil. Vbi autem omnia probè videbuntur, & ad virum
accedere oportuerit, mulier ipsa ieiuna sit, Vir autem non
ebrius, frigida lotus, & commodo alimento nutritus. Et si co
gnouerit mulier genituram se cõcepisse eo tempore virum
non accedat, sed quiescat. Cognoscet autem si quidem vir se
emisisse

vel carbones edunt, quid eueniat.

Qua parte sit partus.

Crassæ præter naturã cur nõ concipiant.

Conceptus quî pareatur.

emisisse dixerit, ipsa verò præ siccitate ignorauerit. Si verò D vterus rursus in pudenda genituram reddat, ipsáq; humecta fiant, rursus cum viro coeat, donec concipiat. Mulier quæ concipit quidem, perdit autẽ fœtus bimestres, exactè in eodem tempore, & neque priùs, neque posteriùs, atque hoc iterum atq; iterum perpessa fuerit, imò si etiam trimestres aut quadrimestres, siue vetustiores perdiderit, iuxta eũdem modum. Talibus vteri puero augescente, & bimestre aut trimestre, aut quantumcunque tempus transgrediente, si quando etiam aliàs augescit, in maiorem amplitudinem non porriguntur, ita vt non ampliùs sufficiát capiendo fœtui, sed propterea perditur eodem tempore. Huic cucumerarium medicamentum in vterum dare oportet, ipsúmque distendere E ac inflare pharmacis apposititiis hisce. Cucumeris syluestris medulla contundatur ac cribretur, deinde modicum de ipsa melle cocto copiosiori misceatur, addito silphio modico: sit autem velut dixi, mel coctum, hoc circum specillum oblinatur, crassitudine formata quãtam vteri stomachus suscipere potest: apponatur autem ad os vteri, & impellatur quo in internam vteri partem penetret. Quum verò colliquerit medicamentum, specillum extrahatur. Sed & elateriũ hoc modo præparatum apponere potes, Similitérque colocynthidem syluestrem. Per hoc autẽ tempus edat allia quàm plurima, & silphij caulem, & quicquid flatum in ventre inducit. Hoc apposititium pharmacum per tertiam diem apponatur, donec, probè habere visa fuerit, copia quãtam vterus admittit. F Interiectis diebus, molliẽtibus vtendũ est: postquàm autem ex mollientibus præparatum fuerit os vteri, post mensium apparitionem vbi sicca fuerit, cùm viro cõmisceatur. Si cui vterus suppuratus fiat, aut post partũ, aut ex abortu, aut quomodocunque aliàs, & non in vase alio ac tunica, velut in tuberculo solet, pus fuerit: huic conducit specillum vnctorium in vteri os demittere. Minùs enim opus fuerit vstura, si ad specillum processerit, deinde erucas à tithymalide colliges: habẽt autem velut aculeos quosdam, quos leniter rescindes, ne pabulum internum ex ipsis elabatur, deinde siccabis ipsas in Sole, ac teres. Vermes quoque stercorarios similiter in Sole siccabis ac teres, & erucæ quidem pondus duorum obolorum Aeginęorum, vermium verò duplum miscebis, modico

Margin notes: Cur quædã partus bimestres, vel maiores perdãt. — Medela. — Purulentæ vuluæ caussa & medela. — Erucæ tithymalidis. — Scarabæi.

anisó

A aniso addito, aut aliquo eius generis. Nam mali odoris medicamentum euadit. Hæc autem leuia facta ac contrita vino albo odorato diluito, Et postquā biberit, grauitas accedit,& torpor in ventrem irruit. Si itaq; accedit, aquā mulsam modicam insuper bibat. Si qua liberis carēs, impregnatione ac puerorum generatione indigeat, atque ea iam prægnās fuit ac peperit, & hoc ipsi contingat, aut quum stomachus vteri siccus, aut summa parte affectus, aut cōclusus fuerit, aut non rectè habuerit, sed ad coxendicem alterum distortus, aut ad rectum intestinum occultatus, aut in seipsum cōtractus fuerit, aut labium stomachi sibiipsi vtcunq; incubuerit, aut stomachus vteri asper & callosus fuerit: durus autē fit,& à con- **Conceptus reparatio.**

B clusione,& à callositate: his menses non apparēt, aut pauciores quàm oportet, & per longius tempus apparent. Sunt autem in quibus etiam menses iuxta corporis sanitatē, & vterorum exitum reperiuntur, imò consueto & iusto modo, & stomacho vteri præ caliditate ac humiditate mensium non valde læso. Verùm genituram non suscipit propter hanc læsionem, quæ impedit susceptionem, stomacho non rectè habente. Huic per totum corpus fomentū adhibere oportet, & pharmacum bibendum dare, ac corpore primùm purgatam ac mundā reddere, siue supernè & infernè opus habuerit, siue supernè solùm. Et si quidem supernè purgās medicamentum dederis, fomentum ante purgationem non præmittes. Verùm fomentum adhibebis infernè purgaturus. Si verò su- **Quæ conceptum impediant. Medela.**

C pernè purgante medicamēto non egere videbitur, præmisso fomento, infernè purgans bibendum dato. Cùm autē probè purgatum esse corpus videbitur postea vtero fomentū adhibeto, frequentes insessus ipsis adornans, si ita conferre videbitur. Immittes autem in fomētum, cupressi ramenta,& lauri folia contusa, lauabísq; multa & calida aqua. Vbi verò recēs lauta fuerit, & fomentum admiserit, vteri os dilatabis specillo stanneo, corrigésque vbi opus fuerit: potes & plumbeo vti, initio per paruum facto, deinde crassiore adhibito si suscipere potest, donec rectè habere videbitur. Intinges autem specilla in mollitorio quopiam diluto, aut etiam liquido red dito, si conferre videbitur. Specilla ipsa retrò caua facienda sunt, deinde circum ligna longiora adaptanda, sicque ipsis vtendum. Cæterùm hoc tempore bibat, in vino albo odorato dulci, **Specillum quale in his velit esse, videto.**

dulci, & quàm suauissimo decoctam tædam, quàm pinguis- D
simá, in tenuia segmenta concisam, & apij semen contusum, & cumini Aethiopici semen, & thus quàm optimũ. ex hoc bibat ieiuna copia quanta moderata esse videbitur, tot diebus quot satis habere videbitur. Et edat catulos coctos, & polypum in vino dulci coctum, iusculúmq; ipsum bibat, & brassicam coctam, Vinum autem albũ insuper bibat, & ne sitiat, & calida bis per diem lauet. A cibis autem hoc tempore abstineat, ab eo verò tempore si quidem processerit per stomachũ, & quid purgationis foris apparuerit adhuc de potione bibendum est vnum atq; alterum diem, & à specillorum vsu desistendum, ac conandũ vt vteri appositijs medicamentis

Stomachus locellorũ.

purgentur. Cuicunq; autem stomacho recto, ac magno & sano existente, ac probè habente, & in loco vbi cõuenit & oportet sito, menses non apparuerint ex toto, aut pauciores, & per longius tempus, & non sani, morbum ipsum inuestigabis quemcunq; tandem vteri habẽt, & si corpus quoque aliquid conferat, causam perscrutaberis ob quam non concipit: & hæc sic habeant, & curationem facies si medelam suscipere volet, initio à fortibus facto, prout opportunum visum fuerit, ita vt desinas in molliorum vsu, donec vterus visus tibi fuerit probè esse purgatus, & stomachus recto statu esse constitutus, & ritè situs. Si verò à potu ac medicamento menses non processerint, etiam si moderato tempore id biberit, nequaquam à potu cessandũ est: vbi verò probè habuerit, specillorum vsu os stomachi molliendum est, & faciendum vt F hiet, ac viam præbeat apposito medicamento, ídq; pharmacis suffitui aptis ac molliẽtibus perficies. Quum autem satis suffitum ac mollitum esse videbitur, apposito medicamento subdititio vteri purgationem facies, donec ritè habere videbitur, à mollibus ad fortiora progressu facto, ita vt rursus in mollibus ac odoratis desinas. Nam pleraque ex fortibus medicamentis stomachum exulcerãt ac corrodunt. Deinde verò tum stomachum ad rectum statum ac sanitatem redigito, quo aptus sit ad suscipiẽdam genituram, tum vterum siccum reddito, & flatũ immittito. Si mulier præ pinguitudine vterum ad cõcipiendum læsum habere videatur, attenuatio quàm maximè, & gracilitas inducatur, suprà reliquam curam. Tempus porrò vernum aptissimum est ad concipiendum

Cùm pinguedo conceptum impedit, quid agendũ sit.

A dum. Vir autem non ſit ebrius, neque vinum album bibat, ſed quod fortiſsimum eſt ac meraciſsimum, itemque edulia fortiſsima, & calida nõ lauet: robuſtus autem ſit, & ſanus, & à cibis abſtineat ad rem non conferentibus. Et vbi marem generare voluerit, menſibus deſinentibus aut defectis miſceatur, & quàm penitiſsimè intrudat, donec deſæuiat. Vbi verò fœmellam generare volet, quum plurimi menſes prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat, ac dextrum teſtẽ obliget, quantum id tolerare poterit: ſed ſi marem generare expetat, ſiniſter teſtis obligandus erit. Stomachus vteri à ſuf-

Quo modo mas fœmináve generandus. Similequid præcipit Columella in ouibus.

B fimentis quidẽ, vbi concluſus fuerit, hians redditur, ab emollientibus verò molleſcit. Suffire autem oportet, loti corticẽ, lauri ſemen ſiue baccas, & folia eiuſdẽ viridia contuſa, thus myrrham, artemiſiæ ſemen aut folia: item aniſum & adipẽ aut ceram ſimul contuſa, ſulphur, cupreſsi ſemen, peucedani radicem, myrti folia viridia contuſa, fibri teſtẽ, aſini maſculi ſtercus, allia, ſtyracem, adipem ſuillum. ſed & ſi diſtortum os vteri fuerit, his ſuffiendum eſt. Sic quidẽ igitur hians redditur ac conuertitur. Mollire autem per hæc vteri os oportet, ſandaracham videlicet, adipem caprinum, fici ſuccũ, ſilphij ſuccum, cyclamini ſuccum, Thapſiam, ſuccum tithymalli, cardamomi ſemen, herbam quæ peplos appellatur, fibri teſtem, lini ſemen, nitrum, ari radicem, ſtaphidem ſylue-

Quæ leniant, aſperent, claudant aperiántq; vuluam, locellósve.

C ſtrem, calamithæ folia viridia, herbæ lanariæ ſiue ſtruthij ſemen ſcillæ internam partem.

Medicamina purgantia locellos.

Medicamenta emollientia, & ad ciendum idonea, quo fortis purgatio fiat.

THapſiæ radicem, medullam bouis, adipem anſerinum, roſaceum, hæc trita ac feruefacta per quatriduum apponat, & bibat porri ſuccum, ac vinum dulce albũ. Item reſinam, & oleum tepidum, cuminũ, nitrum, mel, ſordida lana excipiat, & per quatriduũ vtatur, bibátq; apij ſemen, & thuris nucleos quinque, & cuminũ Aethiopicũ in vino albo meraco dulci, lauétq; bis per diem. Item myrrham, thus, fel bouis reſinã terebinthinã, aut netopon ſiue metopium vnguentum, horum ſingulorũ æqualem menſurã miſceat, & in lana pura, aut linteo tenui apponat. Intingat autẽ linteũ in vnguẽto albo Aegyptio odorato, & filo obligatũ, à balneo ſubdet,

Diuerſa locellorũ purgamenta.

& polypum plagis molitum edat, & apij ac asparagi semen D ac vinum album bibat, ter in die ieiuna existens. Aut myrrham, casiam, thus, cinamomum, netopũ, singulorum æquas portiones lana exceptas, aut in glandes redactas apponat.

Aut cucurbitæ syluestris interiora, cuminum tostum, anethi semen, cupressi radicem, trita ac melle cocto subacta in glandes cogito, eásque subdendas exhibeto, & bibat Pæoniæ radicem, apij semen, ac silphij succum, cum vino. Sed & Bulbium ipsum subditum purgat. Item myrrham primariam, & florem æris modicum in vino albo odorato subdat.

Medicamenta subdititia ad vterum purgandum conuenientissima. E

Accipe æris florem ac nitri tertiam partem, melléque cocto subacta in glandulas iustæ magnitudinis ac crassitudinis redige, atque sic ad vteri osculum appone. si verò fortius facere velis, elaterium ammisce, ad florem solum, & hoc modo coactas glandulas subdendas præbe. Potes & ramulorum fici corticem derasum ac tenuiter tritum ammiscere, quum os vteri siccius esse videbitur, dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium & æris florem trita, duabus floris partibus, vna elaterij acceptis, dilue, & cyclaminum tritum prout oportunum videbitur ammisce, & in lana simul coacta subde.

Glandulæ album fluxum purgantes. F

Artemisiam herbam, nitrum, cyclaminum semiaridũ cuminum, subde. Alia. Artemisiam herbam viridem tritam, & myrrhæ tertiam partem, ammixto vino odorato, in lana alba obuolue, eámque vino tinctam apponendã præbe. Vbi verò hiauerit vterus nitrum, cucumeris syluestris medullam, cyclaminum semiaridum, in lana appone.

Subdititia omnis generis purgare potentia.

Staphidem syluestrem viridem tritam, artemisiæ herbæ folia trita, melle cocto excipe, & in vmbra siccata in glandulas coge, ac subdendas exhibe. Aliud. Florem æris, & alumen Aegyptium cum cyclamino dilue, & velut priora melle cocto excipe aut in caricã inde, cum modica myrrha. Aliud. Cyclaminum tritam vino albo odorato ammixto, in linteo tenuissimo puro obliga, & subdendã præbe.

Aliud

A Aliud. Cyclaminum ſemiaridum, nitrum, cantharidas, adipem, ſandarachen, ſubde.

De virgine.

SI virgini menſes maturi non prodeant, multum & febricitat, & dolet, & ſitit, & eſurit, & vomit, & furit, & rurſus reſipiſcit: vterus mouetur, & quum ad viſcera vertitur, vomitus, ac febris, & delirium accedit, vbi verò ſedatur vterus & hæc quieſcunt, eſurit, ac ſitit, & febris lenis, hepialon Græci dicunt, tenet. Huic pelles agninas calidas ad ventrem apponere oportet, & ſuffitum facere in ipſa pudenda quàm penitiſsime, ita vt ſuper amphoræ collo deſideat, & fumũ admittat. Fiat autem ſuffitus ex myrrha magnitudine fabæ, &
B thuris dupla portione, ammixta etiam zea freſa, hæc ſimul ſuffire debet, & in ignem immittere maximè dum ieiuna eſt, & multa calida lauare.

Medicamentum ſubdititium.

ALumen Aegyptium emollitum lana inuolutum ſubdat. Aliud. Artemiſiam tritam, & vino albo ſubactã, apponendam præbe.

Puerperæ recens enixæ.

ROſaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponenda præbe. Vbi autẽ vterus ipſi prociderit, acida & acerba offerenda ſunt, tum potanda, tum foris adhibenda. Item ficũ nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter tri-
C ta in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ teſtam tuſam & vino imbutam, cùm leporinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si verò poſt partum vterus doleat, ptiſſanã & porrum, ac adipem caprinum coquat, indéque modicum ſorbeat. Subdititium medicamentum. Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones ſubde.

Cùm vterus procidit.

Subdititium purgans & molliens.

NEtopum, roſaceum vnguentum, adipem anſerinum, linteis tenuibus excipe. Si menſes multi prodeunt, Pęoniæ grana nigra bis ſeptem numero, in vini cyathis duobus bibenda præbe. Si verò vteri frequenter prolabantur, vteros aqua tepida madefacies, ipſam verò mulierem ſupinam reclinabis, miſcebíſque malicorium, gallam, & rhoem

Fabius Caluus legit, Si menſes multi nõ prodeunt.

rubram,hísq; in viuo albo tritis vteros illines,ac immittes. D
Posteà lauri folia in vino austero bibẽda dabis. Quũ autem mulier prægnãs menses profluos habet,stercus asini siccũ,& rubricã,ac sepiæ testã,trita simúlq; linteo illigata apponat,si verò secũda nõ purgetur,elaterij oboli Attici pondus in vini albi Cyathi mensura tritum bibendũ præbe,& purgabitur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE EXECTIONE FOETVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Partus frustulatim extractio.

E his qui non iuxta naturalem modum pariuntur,sed excindũtur,hoc modò se res habet.Primùm quidẽ Sindone supra mulierẽ iniecta,eam supra mammas circundato,& caput obuelato,ne vidẽs quòd facturus es timeat ac exhorrescat.Si itaq; fœtus obliquè prolapsus manũ protensam habuerit,manu apprehensa foras producere quàm maximè conare,& brachiũ ipsum excoriato.atq; vbi os brachij denudaueris,squatinæ pellem circũ duos manus digitos obligato,ne caro lubricitate sua elabatur.Deinde verò carnem circa humerum rescinde,ipsúmq; iuxta iũcturã exime,post ea caput iuxta naturã protrusum foras producere tenta,fœtũ verò ipsum intrò protrudito,ferramento per latus & costas,siue clauiculam adacto,quo flatum emittat fœtus,& considat ac contrahatur,atq; ipsi facilior exitus pateat.Cæterùm caput si fieri potest iuxta naturam extrahe,sin minùs,confringe:atque sic fœtum vnà subextrahe.Posteà calida largè perfusam,& oleo illitã decumbere iubeto,pedum situ alternatim variato.bibat autem vinum dulce,album,meracius temperatum.Sed & resina melle trita ac vino ammixta,in potu præbeatur.De cæterò verò curanda est,velut dixi,iuxta ea quæ relata sunt. Quum verò parien

A parienti mulieri fœtus obliquè prolapsus fuerit: id quod cõtingit dum vertitur puer, & vmbilicus circum collum obuoluitur, & exitum fœtus impedit, & caput in coxendicem incumbit, & manus vt plurimum foras prominet, quod ipsum mortui fœtus signum est. Quibus autem manus non exerta est, vt plurimum viuunt fœtus, periculum autem etiam hoc modo est. Aliquæ enim purgamenta ante partum mittunt, & necesse est cognoscere ex eo partum siccum, & cum dolore laboriosum esse. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt, hæ in pariendo faciliùs liberantur. Concutere porrò opportet hoc modo. Sindone substrata mulierem reclinabis, & aliam superiniicies, quo pudendum

Partus directio.

B ipsius sit obuelatum, obuoluésque sindonem circum vtrunque crus & circum vtranque manum. Mulieres autem duæ vtrunque crus apprehendant, & aliæ duæ vtrãque manum, deinde concutiant validè ipsam tenentes non minus quàm decies. Posteà in lectũ reclinetur mulier in caput, ita vt crura sursum vergant, & mulieres omnes ipsum pedibus corripiant, manibus dimissis, sæpéque cõcutiant, ac reiectionem in humeros faciant in lecto, quo fœtus in spaciosiorem locũ retrusus vertatur, & naturaliter prodire possit. Et si dictamnum creticum habueris, ipsum bibendum dabis: sin minus, fibri testem in vinũ chium derades. Si verò vteri foras prodierint, siue ex dolore, siue ex partu, si quidem iuuenculæ fuerint, aggressionem facito: sin minus, sinito. Aggressio autem

C hoc modo fiat. Pelliculam vteri iuxta naturalem modum & obliquè incisam, linteo confricato donec inflammetur, & illinito phocæ oleo siue adipe, aut pice, aut mali punici flore integito, & molles spongias vino respersas apponito, & ex humeris ipsas alligato. Mulier verò decumbat cruribus quàm maximè sursum versus porrectis. Moderatis autem eduliis vescatur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE DENTITIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

Carnosi, minùs lactis hauriunt.

PVERI natura habitiores, non pro carnositatis ratione etiam lac sugunt. Voraces verò & multum lactis trahentes, non pro ratione carnosi fiunt. Pueri sugentes si multũ mingant, minimè anniculi fiunt. Quibus aluus multùm profluit, & bene concoquũt, hi saniores sunt. Quibus modice profluit, & voraces sunt, & non pro ratione similiter nutriuntur, morbosi. Quibus multum lactosum reuomitur, his aluus supprimitur. Quibus in dentitione aluus ampliùs subducit, minùs conuelluntur, quàm quibus parum. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum conuelluntur. Quicunque dentientes habitiores manent, & altiore somno vtuntur, periculum est ne conuulsione corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis similibus existentibus, meliùs liberantur. Non omnes in dentitione conuulsi moriuntur, sed multi etiam seruãtur. Qui cùm tussicula dentiunt, tardius dentes producunt, in perpunctione autem magis gracilescunt. Quicunque in dentiendo hyemem habent, si attente tractentur, dentitionem faciliùs ferunt. Qui plus mingunt quàm egerunt, pro ratione habitiores sunt. Qui non pro ratione mingunt, verum aluus frequenter cruda à pueris egessit, morbosi sunt.

Dẽtitionis varietas.

E

F

Qui bene dormiunt, & habitiores sunt, multum alimentum adsumunt, idq; adiacet, nõ sufficienter distributũ. Qui dum sugunt interim cibum adsumunt, faciliùs ablactationẽ ferunt. Qui sæpè cruenta ac cruda per aluum egerunt, plurimi in febre somniculosi sunt. Vlcera in tonsillis citra febrem facta, securiora sunt. Quibus infantibus in sugendo tussis instat, vuã maiore habere solẽt. Quibus citò in tõsillis vlcera

Tonsillarũ vlcera.

A vlcera ſerpentia conſidunt, febribus ac tuſsi permanentibus, periculum eſt rurſus generanda eſſe vlcera recurrẽtia. Vlcera tonſillarum in infantibus periculoſa. Pueris memorabilis magnitudinis, ſi vlcera in tonſillis ſint, & deglutire poſsint, ſalutis ſignum eſt. Quum verò maiores prioribus, deglutire in tonſillarum vlceribus nõ poſſunt, his multam bilem reuomi, aut per aluum prodire, periculoſum eſt. In vlceribus tonſillarum ſi quid arenoſum ineſt, nõ bonum. In tonſillarum vlceribus poſt prima tempora, pituitam per os effluere, ſi prius non fuit, commodum eſt, & tamen reducenda eſt. Si verò incipiat, & omnino remittat, gaudendum eſt. Si autem non ſic effluat, vereri oportet. Qui tonſillas de-B ſtillatione vexatas habent, his aluus amplius ſubducta, ſiccas tuſſes ſoluit. Verùm pueris ſi quid concocti supernè prodierit, amplius ſoluit. Vlcera multo tempore in tonſillis citra augmentum manentia, ante quintum aut ſextum diem periculoſa non ſunt. Sugentes qui multum lactis adſumunt, vt plurimum ſomniculoſi ſunt. Sugentes qui non probè aluntur, macilenti fiunt, & ægré vires recolligunt. Vlcera in tonſillis æſtate facta, peiora ſunt quàm aliis temporibus, citius enim proſerpunt. Vlcera in tonſillis circa vuam proſerpentia, in his qui ſeruantur vocem alterant. Vlcera proſerpentia circa fauces, grauiora & magis acuta, vt plurimum ſpirandi difficultatem inducunt.

C

HIPPOCRATIS COI LIBER, DE CORPORVM RESECTIONE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

D

Arteria. ARTERIA ex vtraque fauciũ parte exortum faciens, in ſummitatẽ pulmonis deſinit, circulis cõpoſita conſimilibus rotundis, in ſuperficie ſe mutuo contingentibus. Ipſe autem E
Pulmo. pulmo teſtitudinem coadimplet, in ſiniſtram conuerſus, quinque apices habẽs, quos lobos & ſummitates vocant, cinereo colore præditus, no-
Cor. tis cauernoſis cõpunctus, naturáque antroſus exiſtẽs. Ad medium verò ipſius cor ſitum eſt, rotũdius ac oblongius quàm
Magna vena. in omnibus animalibus. A corde verò ad hepar multa chartilaginoſa arteria procedit, & cum ipſa vena magna appel-
Hepar. lata, per quam totũ corpus nutritur. Hepar autẽ ſimilitudinem quidẽ cum omnibus aliis habet, verũ ſanguinolentius quam alia exiſtit, apices habens duos, quos portas appellãt, in dextris locis ſitas. Ab hoc verò obliqua vena infernè ad
Rhenes. rhenes tendit. Rhenes autẽ conſimiles colore malorum ſpeciem præ ſe ferunt. Ab his canales obliqui ac fermè triangu- F
Veſica. lares in ſummũ veſicæ apicem tendunt. Veſica autem tota neruoſa eſt, magnáq; ac latè ſe extẽdens capacitas intra eam à natura diſpoſita eſt. Et has ſex partes intus per mediũ cor-
Gula. pus natura diſpoſuit. Gula autẽ à lingua principium faciẽs,
Stomachus in ventrẽ deſinit, quam ſanè Græci etiã œſophagum, & ſto-
Septum. machum, id eſt os ventris, ſignificanter appellant. Cæterùm
Lien. à ſpina retro hepar, ſeptũ tranſuerſum productum eſt. Ex latere verò notho, ſiniſtro videlicet, lien initio ſumpto exten-
Venter. tus eſt ad humani veſtigij ſimilitudinẽ. Venter autẽ hepati adiacens iuxta ſiniſtram partem, totus quidẽ eſt neruoſus. A ventre verò extat inteſtinum ventri cõſimile, longũ cubito-
Colon. rum non minus duodecim, pampinoformiter in ſinibus in-

uolutum,

A uolutum, quod aliqui colum vocāt, per quod alimēti delatio contingit. A colo autē situm est rectum ac princeps intestinum postremū, carnem copiosam habēs, & in summū anum desinens. Reliqua porrò natura ipsa ordinauit ac disposuit.

HIPPOCRATIS COI LIBER, DE CORDE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

Cor figura velut pyramis est, colore autē abunde puniceum, & tunicam leuem circundatam habet, & est in ipsa humor modicus velut vrina, vt putare possis in vesica cor diuersari. Facta est autem ea gratia, vt sanum in custodia florescat. Habet autem humiditatem tantā quanta satis est æstuanti in medelā. Cæterum hunc humorē cor emingit, bibendo ipsum assumens ac cōsumens, pulmonis nimirū potum lambēs. Etenim homo multo maximā partem in ventre bibit. Gula enim siue stomachus velut infundibulum, potus copiam & quæcunq; volumus excipit. Bibit autem & in guttur ac arteriam, minus verò & quantū latere possit per rimam illapsum. Operculum enim exactum epiglossis, lingula siue minor lingua appellata, ne permiserit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autem huius rei, hoc est: Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatā, sitienti valde bibendam dederit, maximè sui, hoc enim pecus non est curiosum, neque mundiciei deditum. Deinde dum adhuc bibit ipsius guttur resecet, hoc colore ipsum tinctum reperiet: sed non est cuiusuis hæc chirurgiæ aggressio. Nequaquam igitur fides nostra suspecta esse debet de potu, quòd homini in guttur vergat. Sed quomodo aqua aceruatim irruens, turbationem ac tussim multā exhibet? propterea inquam, quòd contra respirationem fertur. Quod enim per rimam illabitur, tanquam iuxta parietem delabens, aeris elationi

C (margin letter beside "nus verò")

Cor quale. Cordis tunicula. Paulò cor humectat. Stomachi effigies. Epiglossis. βιβαίωσις, ab exēplo.

non instat, sed leuem ac lubricã quandã viã humectatio ipsi D
præbet. Hunc itaq; humorem cor de pulmone vnà cum aere abducit. Aerem quidẽ igitur vbi in medelã cessit, necessario oportet retrò per eandẽ viam qua adduxit reiicere. Verum humorem partim in culeum ac vaginam suã expuit, partim rursus vnà cum aere foras propellit. Quapropter etia palatum eleuat, quũ spiritus recurrit. Meritò autẽ recurrit. Non enim humanæ naturæ alimenta hæc sunt. Quomodo enim hominis alimentũ sunt ventus & aqua cruda? sed sunt magis cognatæ affectionis castigatio & medela. Porrò vt ad institutum sermonẽ reuertamur, Cor musculus est valde fortis nõ neruo, sed densitate ac cõstrictione carnis, & duos ventriculos habet discretos in vno amiculo, ab vtraq; parte vnũ. Nihil autẽ inter se similes sunt, Alter enim in dextris ad osculũ situs est, cõtingens alterã venã. Alter in sinistris. Totũ enim cor in his sedem suã firmauit. Sed ille etiã omnino amplioris ventris, & magis inanis quàm alter est, neq; extremitatẽ cordis attingit, sed caudã eius ambit, solidus item est, veluti extrinsecus assutus. Alter autẽ subter sinistrã mammã maximè in directum situs est, vbi etiã saltus ipsius significationẽ sui præbet. Amiculum autẽ habet crassum itémq; foueã. Foueæ enim speciem præ se fert similẽ mortario. Sed enim hic etiam pulmonẽ subit cũ mãsuetudine, & circuniectu ipsius, caloris intemperantiã castigat. Etenim pulmo natura frigidus est, sed & inspiratione perfrigeratur. Ambo autẽ densi ac asperi sunt interna sui parte, & velut subcorrosi, magísque sinister quàm dexter. Nã insitus natura ignis non est in dextro. Quare mirũ est sinistrũ asperiorẽ fieri, vbi intemperatũ aerem inspirauerit. Quapropter etiã roboris caloris custodiendi gratia crassius intus cõstrictus est. Oscula autẽ ipsis non sunt aperta, nisi si quis cordis auriculas præsecet, aut caput cordis præcidat. Si autẽ quis præsecet, apparebunt duplicia oscula in duobus ventriculis. Crassa enim vena ex altero excurrens visum decipit, si fuerit resecta. Hi fontes sunt humanæ naturæ, & hic flumina sunt quibus totũ corpus irrigatur: atq; hi etiã vitam homini cõferunt, & vbi resiccati fuerint, homo moritur. At verò prope exortũ venarũ corpuscula circũ vẽtriculos cõsurgunt, mollia cauernosa, quæ auriculæ appellãtur. Nõ sunt autẽ foramina aurium, nõ enim clamorem

Marginal notes: Cor quid. Cordis vẽtriculi, siue sinus. (E) Pulmo cordis calorẽ moderatur. Cordis sinus quales. (F) στόματα. Fons vitæ hominis. Cordis auriculæ.

A morem exaudiunt. Verũ ſunt organa quibus natura aerem rapit. Et ſanè videtur mihi boni ac præſtantis artificis opificium eſſe. Quum enim cõſideraſſet figurã ſolidam futuram ipſius viſceris, propter ſanguinis ex venis effuſi collectionẽ ac concretionẽ, deinde attractorium ipſum eſſe totũ vidiſſet, folles ipſi oppoſuit, quemadmodũ fabri ferrarij fornacibus ſolent, quo per ipſos ſpiritũ apprehenderet. Signũ autem ſermonis hoc eſt. Etenim cor videas ex toto ventilari, aures verò priuatim tum inflari, tum conſidere ac cõtrahi. Et propter hoc etiã dico, quod venæ quidem operãtur reſpirationẽ in ſiniſtrum ventriculũ, arteria autẽ in alterũ. Molle enim magis attrahit, & incrementũ capit. Oportebat autem nobis magis incumbentia cordis tegmina perfrigerari. Eſt enim calor non in dextris: quare propter hãc affectionẽ, non acceperunt amplum organum, vt ne in totũ ab ingrediente aere ſuperarentur. Reſtãt dicendæ cordis pelliculæ latentes, opus dignißimum cognitione. Sunt enim & aliæ quædã in ventriculis pelliculæ, velut araneorum telæ extentæ, quæ vndiquaque oſcula cingunt, & ſtrias ac ſegmẽta in ſolidum cor inſerunt. Hæ mihi nerui ipſius viſceris & vaſorũ principia aortis eſſe vidẽtur, eſt autem ipſarum par vnum. Cæterum oſculis ſingulis tres pelliculæ ſubornatæ ſunt, rotundæ in ſummo, velut circulus ſemiſectus. Et qui rei intelligẽtes ſunt, admirantur, quomodo oſcula & aortarum fines claudunt. Et ſi quis veteris, eximendi cor mortui, moris gnarus, aliam auferat, aliam reclinet, neque aqua, neque flatus immiſſus in cor penetrarit: atque hæ magis in ſiniſtri ventriculi oſculis exactius, & meritò ſanè ſubornatæ ſunt. Mens enim hominis in ſiniſtro ventriculo inſita eſt, & reliquæ animæ imperat. Nutritur autẽ neque cibis neque potibus à ventre, ſed pura & illuſtri ſubſtantia ex ſanguinis diſcretione nata. Adſumit autẽ alimentum ex proxima ſanguinis ciſterna, radios ſuos eò immittẽs, & depaſcens, velut ex ventre inteſtinorum alimentum non naturale exiſtat. Quo verò non in mora ſit, qui in arteria eſt in fluctuatione cõſtitutus cibus, viam in ipſam occludit. Magna enim arteria ventrem depaſcitur ac inteſtina, plenáque eſt alimento non principali. Quod autem nõ nutritur ſanguine apparẽte, & quem videmus, arteria ipſa magna, ex hoc manifeſtũ exiſtit.

Creatoris optimiſũ mum opificium cor.

Venæ ſinum ſiniſtrum perflant.

Arteria magna dextrum.

Cordis reliqua.

Vena aorta.

Cor nihil afficitur.

Mentis ſitus.

Arteria magna ventrẽ depaſcitur.

Mactato enim animali, & sinistro ventriculo dissecto, tota D desolata apparet, modico seroso humore excepto, flauáque bile, ac pelliculis, de quibus iam mihi dictum est. Arteria autem altera sanguine non est destituta neque ventriculus dexter. Hoc quidem igitur vas caussa fuit, mea sanè sententia, vt pelliculæ producerentur. Id verò quòd ex dextro fertur ventriculo etiam ipsum quidem commissura pellicularum clauditur, verum non valde salit præ imbecillitate. Sed aperitur quidem in pulmonis vasa, sanguinem exhibens ipsis in alimentum, clauditur autem in cor, non tamen confestim, quo ingrediatur quidem aer, non autem multus. Debilis enim est hic calor, frigiditatis facultate superatus. Sanguis enim non est natura calidus, neque enim alia aliqua aqua, sed calescit. Multis autem videtur natura calidus esse. Et de corde E sanè talia dicta sint.

Arteria parua.

Sanguis calidus naturaliter non est.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE GLANDVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

F

*

Glandulæ quales.

DE GLANDVLARVM tota natura sic habet. Natura ipsis est spongiosa, Sunt enim raræ & pingues, & neque carnes sunt reliquo corpori similes, neque aliud quid simile corpori, Sed friabiles sunt, & venas multas habent. Si verò disseces, sanguis largus erũpit, specie albus & velut pituita. Tangenti autẽ velut lanę apparent. Et si multa vi ipsas digitis cõpresseris, glãdula humorẽ oleosum remittit qui & ipse conteritur vt plurimum, ac disperit. Aegrotant autem non valde, sed vnà cum reliquo corpore.

Sanguis albus de glãdulis manat.

A Quum verò proprio morbo ægrotant (nam parum etiã cum reliquo corpore ægrotant) morbi tubercula fiunt, & strumæ resultant, & febris corpus occupat. Perpetiuntur autem hęc, vbi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipsas fluẽte. Influit autem ex reliquo corpore per venas, quæ per ipsas extentæ sunt multæ & cauæ, vt humor quẽcunque tandem traxerint, facilè in ipsas sequatur. Et si multa ac morbosa fuerit fluxio, glandulæ reliquũ corpus in se distendunt, atque sic febris incenditur, & eleuantur ac inflammantur glandulæ. Cæterùm glãdulæ in corpore sunt plures siue maiores, in cauis ipsius partibus, quàm in articulis, & quæcunque in aliis humectis ac sanguinolentis locis consistunt: atq;
B illæ quidẽ, vt quod supernè in cauas partes influit, suscipientes in se trahant, hæ verò vt rursus nascentem præ laboribus humiditatẽ in articulis, si quam articuli remittant, eius multitudinẽ susceptent: & sic nimia humectatio in corpore non inest. Nam si etiam quid gignatur humiditatis, non statim nimia humectatio inde successerit. Reflectitur enim & consumitur tum multa, tum modica, in ipsas glandulas, atq; sic reliqui corporis redundantiam glandulæ sibi lucrifaciunt, & alimentum hoc est ipsis coalescens. Quare vbi cœnosę partes sunt & humectæ, ibi etiam glandulæ. Cuius signum est. Quòd vbi est glandula, ibi etiã pili. Natura enim facit glandulas & pilos, vtraque eadẽ vtilitate participantes, illas quidem vt quòd influit, velut anteà dictum est, suscipiant. Pili
C verò ex glandulis opportunitatem habẽtes nascuntur & augescunt, colligentes id quod in extremitates redundat ac efferuescit. Vbi autem corpus siccum est, neq; glandula, neque pilus inest. At verò teneræ & exercitiis deditæ & humectæ partes, glandulosæ sunt ac pilosæ. Glandulæ porrò sunt ab vtraq; anriũ parte iuxta iugulares colli venas, & pili etiam ibidem. Item sub alis vtrinq; & glandulæ & pili sunt. Inguina & pubes similiter vt alæ, & glandulas & pilos habent. Et hæ quidem cauæ corporis partes sunt, & ad humoris redundantiam expositæ. Nam & laborant hæ, & ex omnibus corporis partibus maximè mouentur. Reliquæ verò glandulas tantùm habent, velut intestina. Habent enim & hæc glandulas in omentum maiores: pilos autem non habẽt. Nam & in cœnosis ac humectis terræ locis, semen non nascitur, neque

supra

φύματα.

Qua parte sint glandulæ.

Sata vbi nõ nascuntur.

ſupra terram aſcendere conatur, ſed per redundantiam pu- D
treſcit ac ſuffocatur. Violat enim ſemen, violat autem & in
inteſtinis copia ac multitudo humoris,& pilos enaſci non ſi-
nit. Glandulæ autem in inteſtinis maiores ſunt,quàm alibi
in corpore,& paſcuntur humectationē nimiam ex inteſtinis
exprimentes.Inteſtina verò ex vaſis in omentum ſuſcipiunt
ac remittunt humiditatem. Omentum autem in glandulas
diſtribuit.Habent præterea etiam rhenes glādulas, Nam &
hi multa humiditate exſatiantur. Maiores verò etiam hac
parte quàm aliæ glandulæ exiſtunt.Influens enim humor in
rhenes non imbibitur,ſed perfluit infrà in veſicam. Quare
quicquid eius lucrifaciunt de canalibus, hoc ad ſe trahunt.
Sed & aliæ in corpore glandulæ ſunt paruæ valde. Verùm E
non volo hunc ſermonem longiùs euagari permittere,Nam
earū quæ alicuius momenti ſunt gratia, hoc ſcriptum inſti-
tutum eſt.Nunc itaq; ſermone progreſſum faciam,& dicam
de tota natura glandularū colli. Collum ab vtraq; ſui parte
hinc & hinc glandulas habet,& vocantur hæ glādulæ tonſil-
læ,in hunc vſum atq; vtilitatem. Caput ſuprà ſitum eſt,ſur-
ſum cauum ac rotundum exiſtens,& humiditatē ex reliquò
corpore complectēs, & corpus ſimul vapores omnis generis
ſurſum in caput demittit, quos caput rurſus retro dimittit.
Non enim immorari ac manere poteſt id quod influit, non
habens vbi ſedē firmet. Niſi ſanè caput ægrotet. Tunc enim
non remittit,ſed iſthic retinet. Poſtquàm verò attractionem
remiſerit in glandulas fluxio vergit,& nihil moleſtat,donec F
pauca & moderata fluxio fuerit, & ipſæ glandulæ validæ ac
potentes extiterint.Si enim multa & acris influxerit,manſe-
rítque acris & glutinoſa, inflammatur ac intumeſcit & col-
lum diſtēditur,atque ſic ad aurem progreditur,& ſi quidem
in vtranq; partem proceſſerit,vtraque auris:ſin ad alteram,
altera tantùm ægrotat.Si autem pituitoſa, & multa ac lenta
fuerit fluxio, etiam ſic inflammatur, & inflammatio quum
ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſſimum colli morbum ge
nerat.In alas autem etiam tunc quid cōfluit. Sed vbi copioſi
fuerint acres & ſeroſi humores, etiam ſic in ipſis tubercula
producuntur. Sed & in inguinibus glādula à partibus ſuprà
ſitis humiditatē trahet,Sed vbi multitudo eius occupauerit
inguina intumeſcut,& ſuppurātur, ac inflāmātur, ſimiliter
vt alæ,

Viſcerum glandulæ magnæ ſunt.

Rhenum glandulæ.

Tonſillæ.

Caput quale.

Quando glandulæ vexant.

A vt alæ ac collum. Atque hæc ſanè tum bona, tum mala glandulæ exhibere videntur. & de his quidem hæc ſuffecerint.

Porrò inteſtina multam ſatietatẽ ex cibis ac potibus habent, & præterea humiditatem ſub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur ac conſumitur in glandulas, ſimiliter velut ſuperior. Morbos autem non facit ferè, quemadmodũ in articulis contingit. Frequentes enim glandulæ & expaſſæ, ac non cauæ ſunt, & altera alterius multitudine nõ multum fruitur, & aliàs ſi qua etiam plus habere velit, copiam eius habere non poteſt, Sed quod in paucas ac ſingulas confluit in articulis, id in multas hic diuiditur, & æqualitas ipſis exiſtit.

Viſcerum mala vnde.

Glandulæ inteſtinæ quales.

Caput etiam ipſum glandulas habet, cerebrum nimirum B ſimile glandulæ. Eſt enim cerebrum album ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relatas à me cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat per fluxiones ex magna parte. Maius autem eſt cerebrum quàm aliæ glandulę, & capilli etiam maiores quàm alij pili. Maius enim eſt cerebrum, & in amplo ſpatio in capite ſitum eſt. Facit autem morbos, & minores, & maiores, quàm aliæ glandulæ. facit autem quum in infernas corporis partes redundantiam ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit. Fluxiones porrò de capite vſque ad ſecretionem contingunt, per aures ſecundum naturam, per oculos, per nares, atq; hæ tres ſunt, & aliæ per palatum in guttur, & in gulam, & alia per C venas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem. Quæ omnes ſeptem numero exiſtunt, hæ fluxiones cerebri ſordes ac purgamenta diſcedentes exiſtunt, & ſi non diſceſſerint, morbus ipſi inde oboritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt, ſi intrò abierint ac diſceſſerint hæ fluxiones, & non foras. Et rurſus turbatio multa oboritur, ſi hianter ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionem cerebrum demittat, quæ influxiones corrodit & exulcerat. Et ſi id quod cerebro influit copioſum fuerit, fluxio deſcendens non deſinet, donec multitudinem influentis exhauſerit, atque ſic id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autem magno tædio ac moleſtia naturam frangũt quę ſi fuerit affecta, doloroſa afflictio exiſtit. Affectiones enim

Cerebrum, glandulæ ſimile.

Septem capitis meatus fluoreſque.

enim naturæ sunt prędictæ fluxiones, & multitudinem mo- D
leſtè ferunt, & morſum ac roſionem perceptant, ex eo quo
præter rationem & non cõſuetum exiſtit. Cerebrum autem
cladem perfert, etiam ipſum non ſanum exiſtens, ſed ſi qui-
dem rodatur, turbationem multam ſuſtinet, & mẽs deſipit,
& cerebrum conuellit ac diſtrahit totum hominem, qui in
Sideratio, ſeipſo vocem non edit, ac ſuffocatur, & hæc affectio ſideratio
ἀποπληξία. ac Græcè apoplexia appellatur. Aliquãdo verò acris quidem
Morbus imaginoſus. non eſt fluxio, ſed copioſa in cerebrũ irruens, ipſum affligit,
& mens perturbatur, & homo circum ambulat, aliena cogi-
tans, & aliena videns, perferens morbi mores, viſis, riſu, & pe-
ὀφθαλμία. regrinis imaginationibus. Alia fluxio ad oculos ophthal-
mia Græcis, Latinè lippitudo appellatur, & oculi in ipſa in- E
tumeſcunt. Si verò ad nares defluxio fiat, arrodũtur nares, &
nihil aliud graue accedit: nam viæ ipſarũ amplæ ſunt, & ſibi
auxiliari poſſunt, inſuperq; non compactũ eſt quod ab ipſis
Purulentæ aures. diſcedit. At verò aures intortus quidẽ meatus & anguſtus,
cerebrum autem prope ipſum ipſis auribus apprimitur. Ae-
grotãs verò hoc morbo, plurima excernit, & auris à frequen
ti fluxione per tempus vexatur, & pus graueolens effluit. Sic
etiam fluxiones ad oculos foris conſpicuæ ſunt, & non letha-
Palati deſtillatio. les in totum. Si verò fluxio retrò proceſſerit per palatum,
& in ventrem pituita peruenerit, fluunt quidem horum ven
tres, non autem ægrotant. Si verò infernè maneat pituita,
affectiones voluuloſæ fiunt diuturnæ. Aliis autem ſi per pa- F
latum in guttur multa fluxio cõtingat, vt plurimum morbi
Tabes. tabis oriuntur, replẽtur enim pulmones pituita, atq; ea ipſa
Pulmo quî conſumatur. pus fit, id quod pulmones exedit, & ęgroti non facile ſuperſti
tes manent, & mens medici ſi bonus & prudens eſt, vt pluri-
Phthiſis. mum cauſam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxione
capitis per venas in ſpinalem medullam. Inde autem in ſa-
crum os impetum facit, quo medulla ipſa fluxionem perdu-
cit, & in coxendicum acetabula ſiue iuncturas deponit: & ſi
tabem fecerit, homo marceſcit, atque hoc modo cõtabeſcit,
& viuere non expetit. Statim enim ſcapulæ dolent, ambò-
que pedes ac crura conſequuntur, & ſemper tandem pereũt
multo tempore curati: atq; ſic defloreſcit homo ac moritur.
Cerebri alia mala. Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta ſunt. Sunt autem
affectiones cerebri, etiam alij morbi, deliria, inſaniæ, omnia
pericu

A periculosa, & ægrotat cerebrum, & aliæ glandulæ. Habet enim & dolorem, & alius congressus corporis hic contingit. Quin & glandulæ in pectoribus mammę appellantur, & attolluntur ac lac faciunt, aliquibus verò lac nō faciunt. Et faciunt quidem lac mulieres, viri verò non faciunt. Mulieribus enim rara est glandularum natura, quemadmodum etiam reliquum corpus rarum habent, & alimentum quod in se trahunt, in lac permutant. Et ab vtero accedit ad mammas, quod post partum puero cessurum est in alimentum, quod ipsum sanè exprimit ac sursum mittit omentum, ad supernas partes ab ipso fœtu coarctatum. Verùm maribus locorum angustia, & corporis insuper densitas cōducit ad hoc, Mammæ.

B vt glandulæ non sint magnæ. Mas enim plenus est, & velut pallium densus, tum ad visum, tum ad tactum: fœmina verò rara & laxa, & velut fluida, tum ad visum, tum ad tactū. Quare humiditatem nō remittit id quod est rarum & molle. Mas autem non amplius quid eius susceperit, quum densus existat ac cohærens & compactus, sed & labor corpus ipsius corroborat, vt non sit locus vbi redundantia ac superfluitates recipiat. Atque hoc modo cogit ac cōcludit hæc ratio, & pectora, & mammas, & reliquum corpus mulieribus laxa ac mollia esse tum ob otium ac segnitiem, tum ob alia prædicta, Viris autem vice versa. Porrò faciunt etiam mammæ tubercula ac inflammationes, lac ipsum putrefacientes. Cō- Mariū corpus quale. Fœminæ corpus.

C moda autem habent superioribus similia, & reliqui corporis redundantiam auferunt, testimonium abundè præbent mulieres, quibus morbus, aut alia quædam calamitas mammas adimit. Nam & vox ipsarum aspera redditur & humores in gulam feruntur, & multo sputo vexantur, & caput dolent, & ab his ægrotant. Lac enim proficiscens ac influens ab vtero, quemadmodum etiam antea in superna vasa transibat, quum propria vasa non habeat, nec reperiat vtpote ipsis per mammarum adeptionem priuatum, in principales corporis partes incurrit, cor videlicet ac pulmonem, atque sic suffocantur.

HIPPOCRATIS D
COI LIBER DE OSSIVM NATVRA MOCHLICVS, ID EST VECTIARIVS. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Manus pedísque ossa articuli.

Ossivm natura hæc est. Digitorum quidẽ ossa ac articuli simplicia sunt. Manus autem & pedis multa alia, alio modo coarticulata. Maxima verò suprema parte. Calcanei verò vnum, velut extra apparet. Ad ipsum autem posteriores tendines tendũt. Tibiæ verò duo sunt, quę supernè ac infernè cohærent. Iuxta medium verò distant. Paruum est quod extrinsecus est, iuxta paruum digitum paulò tenuius. Plurimum autem hac parte distant, & minore momento iuxta genu: & tendo ex ipso enascitur, qui circa poplitem foris est. Habent autem infernè communem appendicem, ad quam pes mouetur. Aliam verò supernè habent appendicem, in qua femoris articulus mouetur simpliciter, & expeditè in longitudinem, specie nodosa, patellam habens. Ipsum autẽ femur foras, & in anteriore parte incuruum est. Caput autem eius appendix est rotunda, ex qua neruus, qui in coxæ acetabulo est, nascitur. Subobliquus autem etiam hic annexus est, minus verò quam brachium. Coxa verò magno verticulo, quod iuxta os sacrum est, ex ligamento chartilagineo ac neruoso adhæret. Spina verò à sacro osse, vsque ad magnum verticulum gibbosa est, & vesica, & genitura, & recti intestini pars inclinata, in hac parte est. Inde verò vsq; ad septum transuersum peruenit, in directum repanda est, & musculi lumbares hac parte existunt. Hinc verò vsq; ad magnum verticulũ, quod supra supernas humeri partes est, è directo gibbosa est. Imò magis esse videtur quàm est. Nam posteriores ossiũ propagines hac parte alt

Patella. (E) (F)

Coxa. Os sacrum Spina.

A te altissimæ sunt. Ceruicis autem articulus repādus est. Ver- Ceruix.
ticula verò intrinsecus inter se æqualia sunt: ab externis au-
tem chartilaginibus ac neruis continentur. Coarticulatio
verò ipsorum in posteriore medullæ spinalis parte est. A po-
steriore autem parte exortū acutum habent, qui appendicē
habet chartilaginosam, vnde neruorū propago prona fertur
quemadmodum etiam musculi à ceruice ad lumbos adna-
scuntur, costarum ac spinæ medium explentes. Costæ verò
iuxta discriminationes verticulor[illegible]eruo annexæ sunt à Costæ.
ceruice vsque ad lumbos intrinsecus. Ab anteriore autē par-
te, iuxta pectus, laxam ac mollem summā partem habentes,
specie præ cunctis animalibus maximè obtorta. Hac enim
B parte angustissimā molem homo habet. Qua verò parte co-
stæ non sunt, exortus obliquus, breuis & latus, ad singula ver
ticula neruo annexus est. At verò pectus cohærens ipsum si- Pectus.
biipsi, discriminationes habet obliquas, qua parte costæ an-
nexæ sunt. Laxū autem est & chartilagineū: clauiculæ verò Claues pe-
rotundæ sunt ad anteriorē partem, ad pectus quidem breues ctoris.
motus habentes, ad summum verò humerum frequētiores.
Summus autē humerus ex scapulis nascitur, in plerisq; dissi
militer. Scapula ad spinā chartilaginea est, reliqua parte la- Scapulæ.
xa, inæ qualem partem foras habens ceruicem verò & aceta
bulum habet chartilagineum, ex quo costæ motum habent.
Facilè autem vt inter ossa exoluitur, brachio excepto. Huius
C autem caput ex neruo & acetabulo dependet, chartilaginis Caput hu-
laxæ rotūdam appendicem habens. Ipsum verò brachiū in- meri.
curuum foras, & anteriore parte obliquum, non rectum est
ad acetabulum. Pars verò ad cubiti gibbum lata est, & nodo
sa, & repagulo similis, & solida, posteriore parte caua, in qua
cornix inest ex cubito, quum manus fuerit extenta. Ad hanc Neruus tor
etiā torpidus neruus, qui ex cubiti ossium discrimine media pidus.
enascitur, perficitur ac terminatur. Ossa manus viginti se- Manus, pe-
ptem sunt, pedis viginti quatuor. Colli vsq; ad magnum ver dis, cætero-
ticulum septē, lumbi quinq;, spinæ viginti, capitis vnà cum rúmque os
oculorum ossibus octo. in vniuersum nonaginta vnum, cùm sa.
vnguibus verò centum ac vndecim, Cæterùm vt nos ipsi
ex hominis ossibus didicimus, verticula supra clauiculam Vertebræ
vnà cum magno septem sunt. Iuxta costas autem tot quot Costæ.
costæ sunt, duodecim videlicet. Iuxta laterū mollitudinem

verò forinſecus vbi coxendices,in lumbo quinque. Semen porrò velut fauus ab vtraque veſicæ parte eſt. Ex ipſis autem rhenibus venæ ab vtraq; meatus vrinæ parte,in pudendum tendunt. Potus per fauces ac gulam: larynx enim qui caput arteriæ eſt, in pulmonem ac arteriam tēdit:ab his in ſummam veſicam. Hepatis extremitates quinque ſunt, ſuper quarta autem extremitate fel incumbit, quòd oſculum ad ſeptum tranſuerſum, & cor,ac pulmonem profert. Circum cor pellicula eſt. Inteſtina craſſa homo maiora quàm canis habet, dependent autem ex Meſenterij membrana, quæ Meſocolon hac parte vocatur,Meſocolon autem ex neruis de ſpina ſub vētrem.Rhenes ex neruis de ſpina. Arteriæ fons cognatus cor eſt. Vena tendit per ſeptum tranſuerſum, hepar,ſplenem,rhenes,ad coxendicem,circa ſuram ad ſummum pedem.Altera autem ex corde ſub alas,clauiculas,iugula,caput,naſum,frontem, iuxta aures,humeros, dorſum, pectus,ventrem per cubitum.Aliæ verò per alias ad cubitum ad ſummam manum.Neruorum exortus ab occipitio vſque ad ſpinam,ad coxendicem,in pudenda,in femora, pedes,tibias,in manus.Alij in brachia, partim in carnes, partim ad fibulam,in magnum digitum,partim ex carnibus in alios digitos.Alij ad ſcapulas,pectus,ventrem,oſſa,ligamenta.A pudendo verò ad princeps inteſtinum ac podicem, acetabula coxarū,partim ſuprà femur,partim infrà ad genua. Inde alius ad genu extentus ad tendinem, pernam, pedes, alius ad fibulam,alius in rhenes. Ipſæ porrò venæ in vtranque partē bifariàm maximè finduntur,partim ab vna vtriuſq; rhenis parte,partim ab altera:& perforatæ ſunt in rhenes.Habent autem cordis formam ipſi rhenes. Nam etiam ipſi ventriculos habent. At verò Rhen cauam ſui partem ad venas magnas habens ſitus eſt.Vnde enaſcuntur ex ipſo venæ in veſicam,qua parte potus trahitur per venas in rhenes, & per ipſa inteſtina per quæ procedit.Deinde verò velut per qualum,per rhenes aqua percolatur. Spongiforme enim eſt ipſorum corpus ad veſicam, & hic percolatur ac ſecernitur à ſanguine vrina,quapropter etiā rubra exiſtit. Neq; enim in rhenes aliæ procedunt venæ quàm quæ dictæ ſunt, neque eſt alius locus vbi potus colliqueſcat,quantum ego noui.

Venæ circa coſtas tendentes,ſubter vnamquanq; coſtam ſunt,

Marginal notes: Semen genitale fauo simile. Potus quò fundat. Larynx. Hepar. Fel. Cor. Meſocolō. Rhenes. Arteriæ. Nerui. Venæ rhenum. Vrina quare rubeat. Venæ co-

Marginal letters: D E F

A sunt,non à capite,inferius etiam ab arteria. Arteria quidem igitur subtermeans in costas distribuit. A crassa verò vena à corde recurrit vna in sinistram partem inclusa. Deinde hæc quidem per medias vertebras vsq; ad summas costas meat, non ex æquo distribuens costis à dextris ac sinistris ramos ac segmenta sua. Alia verò æquos quidem, verùm supernè in dextris finditur. Cæterùm iuxta vtranque clauiculam duæ venæ sursum,duæ sub pectus,partim ad dextras, partim ad sinistras,ramos siue segmenta,spargunt,illæ quidem magis ad ceruicē,duæ verò alteræ magis ad cor,partim ad dextras, partim ad sinistras,ab vtraque parte iuxta costas,& sub ipsis velut inferiores scinduntur,donec recurrenti infernè à cor-
B de commiscentur. At verò sanguiflua vena ab arteria hac, propterea finditur,quòd sublimis hic est per cor means. Infrà verò costas vena sanguiflua crassa appellata, verticulis rursum seipsam ingerit,& hic adhæret,& non ampliùs pendet,velut supernè per hepar means. Est autē iuxta lumbum quidem supernè arteria,infrà autem sanguiflua, ab hepate per septum transuersum sublimis veniens,& ad dextrā cordis fertur vsque ad clauiculas simplex, præter quàm quantum cum corde communicat, iuxta vasa quidē in ipso magis in superficie fissa, verùm iuxta vasa in ventriculo cordis penetrans,posteà à corde ad sinistram se demittit,& simplex ad spinam rursus currit,ad superna quidem corporis vsque ad supremas costas; & ramos â seipsa habet iuxta vnam-
C quanque costam extentos iuxta naturam vsque ad pectoris commissuram,& in sinistrā,& in dextrā, & rectitudo ipsius magis ad verticulum est, quàm arteriæ extensio,itémque venæ ab hepate venientis. Ad inferiorem verò cordis partem,recta extēsio ab ipsa magis ad verticulum est,quàm arteriæ extensio altera,quæ iuxta cor & in infernas partes septi transuersi ad spinam appensas conuersa est.Inde verò rami in vnamquanque rectitudinē inferuntur,per ossa & carnes mutuò transeuntes. At verò venæ crassæ sic habent. Ex oculo iuxta supercilium per dorsum iuxta pulmonē sub pectore,altera ex dextra in sinistrā, altera ex sinistra in dextrā transit,& quæ quidē ex sinistra venit, per hepar in rhenem ac testiculum descendit,Quæ verò ex dextra,in splenem & rhenem ac testem,his autem osculum est ipsum pudendum.

starum.

Vena cordis.

Venarū digestio.

Arteria.

Tenor arteriæ & cordis.

A dextra verò mamma in ſiniſtram coxendicem, & in crus D deſcendit, & rurſus à ſiniſtra in dextrã. Oculus verò dexter, ex ſiniſtro venam ſuſcipit, itémque teſticulus. Iuxta eũdem modum rurſus ſiniſter ex dextro. Craſsiſsimæ porrò venæ in hunc modum ſe habent. Quatuor paria ſunt in corpore. & aliquæ quidem ex ipſis, à capite retrò per ceruicem foris iuxta ſpinam ab vtraque parte ad coxendices perueniunt, & ad crura, deinde per tibias ad malleolorum partes externas, ac in pedes procedunt. Oportet igitur venæ ſectiones in doloribus in dorſo, ac in coxẽdicibus, à poplitibus facere & à malleolis forinſecus. Alteræ verò venæ ex capite iuxta aures per ceruicem, ſphagitides, id eſt iugulares appellatæ, intrinſecus iuxta ſpinam, ab vtraque parte iuxta lumbos procedunt in teſtes, & in femora, & per poplites ab interna parte, Deinde per tibias ad malleolos intrinſecus, & ad pedes. E

Venarum quatuor paria. *Venarum deſcenſus.* *Secundæ.*

Oportet igitur venæ ſectiones facere ad dolores lumborum ac teſtium, à poplitibus ac malleolis intrinſecus. Tertiæ venæ ex temporibus per ceruicem in ſcapulas procedũt. deinde in pulmonem deferuntur. & perueniunt altera quidem à dextris in ſiniſtras ſub mammam, in ſplenẽ & in rhenem. Altera verò à ſiniſtris in dextras ex pulmone ſub mammam in hepar & in rhenem, deſinunt autẽ ambæ hæ in inteſtinum rectum ac podicem: Quartæ autẽ venæ ab anteriore capitis parte ac oculis, ſub ceruicem & ſub clauiculas procedunt. Deinde à brachiis supernè ſub curuaturas, poſteà per cubitos, ad manuum iuncturas ac digitos. Poſteà rurſus à digitis, per manuũ pectora, hoc eſt volas, & per cubitos in curuaturas, & per brachiorum infernam partẽ ad alas, & ex coſtis ſupernè, altera quidem in ſplenẽ procedit, altera in hepar, deinde ſuprà ventrem ambæ in pudendum deſinunt. Et craſſæ quidem venæ hoc modo ſe habent. Sunt autem & à ventre venæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas alimentum corpori venit, procedunt autem & à craſsis venis in ventrem ac reliquũ corpus, & ab extremis, & ab intimis, & inter ſe mutuò diſtribuunt, internæ foras, externæ intro. Venæ igitur ſectiones facere oportet iuxta hos modos. Operámque dare oportet, vt quàm longiſsimè à locis, vbi dolores fieri ſolent ac ſanguis colligi, ſecemus. Sic enim minimè mutatio magna de repente fiet, & conſuetudinem tranſtuleris, F

Tertiæ. *Quartæ.* *Venæ aliæ ex his manantes.* *Sanguinis mittendi ratio.*

A leris, vt ne amplius in eundem locum colligatur. Cæterùm Hepatitis vena in lumbo vsque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit, inde sublimis eleuata per hepar, & per septum transuersum in cor: & hæc quidē recta ad clauiculas procedit. Inde verò aliæ quidē ad collum, aliæ ad scapulas, aliæ deorsum reflexæ iuxta verticula ac costas declinant, à sinistris quidem vna prope clauiculas, ex dextris autem in quendā ipsarum locum. Alia verò vtrinque deflexa. Alia paulò inferius deflexa, vbi illa quidem deficit, costis se ingerit, donec ad venam in ipsum cor accesserit ad sinistras deflexa. Infra autem decuruata ad vertebras descendit donec perueniat, & inde incipit eleuari, ingerens se costis reliquis omnibus, & hinc atq; hinc ramos iuxta singulas spargens quum vna existat, à corde quidem in locum quendā in sinistris magis existens, deinde infra arteriam, donec consumatur & perueniat eò, vbi hepatitis eleuata est, priusquam autem eò venit, iuxta extremas duas costas bifida fit & altera pars hinc, altera inde ad vertebras progressa consumitur. Altera verò recta à corde ad clauiculas tendens, supra arteriam est, & ab hac (quemadmodū & ea quæ iuxta lumbum infra arteriam est) in hepar exilit, partim in portas, & extremitatem, partim in reliquum consequenter procedit paulò infra septum transuersum. Septum autem transuersum hepati adnatū est, vt nō facilè separari posit. Duplices autem venæ à clauiculis, alteræ hinc, alteræ inde, sub pectus ad pubem ac pectinem tendunt, quò verò inde, nondum noui. Septum verò transuersum iuxta verticulum infra costas, ea parte qua rhen ex arteria consurgit. Arteriæ verò ex rhene oriuntur, hinc & hinc ab arteria neruum habentes. Et hac parte in recurrēte à corde hepatitis desinit. Ab hepatitide verò per septum transuersum maximæ duæ, altera hinc, altera inde sublimes feruntur. Multifidæ autem per septum sunt, & circum ipsum innascuntur. Verùm supra septum hæ magis conspicuæ sunt. Duo autē crassi nerui, à cerebro sub os magni verticuli supernè, & magis ad gulam, ab vtraque arteriæ parte vterque progrediens, inter se committuntur, vt vni similes existant, Deinde verticula ad septum transuersum hic sunt vbi desinunt. Et quidam dubij, ad hepar & splenem ab hac societate tendere ipsos putauerunt. Alius

Hepatis vena.

Venarū distributio varia.

B (margin letter beside "liquis omnibus")

C (margin letter beside "bem ac pectinem")

Arteria.

Nerui à cerebro.

neruus vtrinq; ex verticulis iuxta clauiculã ad ſpinam tendit, ex obliquo verticulorum, & ſe in coſtas ingerit: atque hi quemadmodum venæ per ſeptum tranſuerſum ad meſenterium mihi tendere videntur. vbi autem hæ deficiunt, rurſus hinc vbi ſeptum exoritur, ab eo continui ac cohærentes exiſtentes, iuxta medium infra arteriã, de cætero ad verticula ſe ingerunt quemadmodũ venæ, donec totũ ſacrum os pergreſsi conſumuntur. Oſſa corpori ſtabilitatem, & rectitudinem, ac ſpeciem exhibent. Nerui flexionem & contractionem ac diſtentionem. Carnes & cutis omnium colligationem ac conſtructionem. Venæ per corpus diffuſæ ſpiritum & fluxum ac motum exhibent, ab vna multæ germinantes. atque hæc vna vnde oriatur, & vbi deſinat, non ſcio, Circulo enim facto principium nõ inuenitur. Cæterùm rami ac germina ipſius vnde pendeant, & qua parte corporis deſinant, & quod vna his conſentit, & in quibus locis corporis extentæ ſunt, ego declarabo. Circa caput iuxta medium ex obliquo circunſita eſt vena lata & tenuis, non multi ſanguinis, In cerebrum enim iuxta commiſſuras multæ tenues venulæ radices egerunt, & circum totum caput extentæ ſunt, vſq; ad frontem ac tempora. Ipſa autẽ in rectum extenditur retro caput forinſecus iuxta ſpinæ cutem, inde verò circa externam ac internam venam ex his quæ in iugulis ſunt, demittitur. Vltra aures autem ſubfiſſa à gena forinſecus tendit craſſa. Ab hac in linguam multæ & tenues procedunt, excepta ea quæ ſub linguam & ſub maxillares dentes fertur. Ipſa autem craſſa per clauiculam deſcendit ſub ſcapulas: & hac parte ab ipſa germinat per neruum ſubter ſummã humeri partẽ ſiue cuticulam, Vena humeralis appellata. Ipſa autem ſanguiflua eſt & ſanguine plena, & ægrè curatur, ſi rumpatur aut cõuellatur. Ab altera enim parte neruus latus ipſam ambit, ab altera chartilago, medium verò locum ipſa tenet, & pellicula ſpumoſa. Quum igitur locus nõ ſit carnoſus, facilè rumpitur, & carnem circum naſci nõ contingit. & ſi ſanguis in hanc partem ſubtercurrat, nactus ſpacioſum locum non diſcedit, ſed induratur. Induratus autem morbum & dolorem exhibet. Atque hæc quidem finit vbi prius dixi. Illa verò ſub ſcapulas germina emittit ſub mammas denſarum & tenuium ac variè implicatarum inter ſe venularum, & per

Marginal notes: D — Quid oſſa, nerui, caro, cutis, venæ corpori præſtent. — E — Vena capitis. — Capitis venæ quadripertitæ. — F — Vena ſub lingua. — Pellicula ſpumoſa. — Mammarũ vena.

A & per humeralem venam, prætergrediens chartilaginem, ipsam subter subattingens ad brachium tendit, musculũ in sinistra habẽs. Dextra autem ipsa finditur circa humerum, & cubiti supernã partem. Inde verò cubitum vtrunque penetrans, postea manus iuncturã, inde autem defluens per totam manum variè vagans radices agit. Cæterùm principalis vena iuxta spinã sparsa, per dorsum, & iugulum, ac guttur, in cor inseritur, & de seipsa venam magnam multorum osculorum in corde producit, inde verò in os procedens fistulam facit, quæ sanè arteria appellatur, per pulmonem transiens, pauci sanguinis ac multi spiritus existens. Propter spaciositatem enim ac raritatẽ visceris, multis locis per pul- B monẽ deriuatur, cætera verò chartilaginosa facta est. Quapropter sane etiã si quid in has vias pulmonis delatum fuerit ex insuetis, vel in potu, vel in spiritus ac sanguinis trãsitu, vtpote venis talibus existentibus, & viscere spongiformi, ac multum humorem suscipere potente, & sursum procedente: tum humorum ingressorum lex constituta est, tum sanguis amplius per has venas nõ multus cõtinetur, neque multum constringitur, & non cito procedens, illabentia non educit. Ipsis autem nõ subductis, sed intus manentibus, callosa concrescit duricies. Sic autẽ destruitur alimenti accessio ac ingestio, quum hac parte arteriæ capitis accessus ad externas partes existat. Interceptis verò transitibus per callosam duriciem, velocitas ac difficultas spirãdi oboritur, quum neq; C emittere neque attrahere spiritum facilè possint. Ex huiusmodi autem tales morbi fiunt, velut sunt anhelationes, & tabes sicca. Si verò humor amplior in ipsis cõsistens præualuerit, vt crassefactus spissari non possit, & pulmonem putrem facit, & vicinas ipsi partes, fiúntq; suppurati ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias caussas. Inde porrò hæc vena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intro conuersas, sub septum transuersum extenta est ad spinã, alba ac neruosa, venulas per reliquum condensatum corpus spargens. hinc autem per verticula densis venulis in spinalem medullam inseritur, ac instar hederæ implicatur. Et aliæ quidẽ venæ in corpus distributæ ex omnibus partibus ad spinam tendentes, vnaquæque quod tenuissimum ac sincerissimum est colligens hic eructat. Hæc verò velut præ-

Vena principalis.

Arteria magna.

ταχύπνοια
δύσπνοια.
Tabes sicca.

Vena quæ pulmonem petit.

ſes impoſita per demiſſas plicationes in idem cogit. Inde D verò etiam in rhenes radices agit, tenuibus ac fibroſis venulis iuxta ſpuriam coſtam: hinc autem tendens condenſatur, poſteáque etiam neruoſa fit ad princeps inteſtinum ac podicem, cõpriménſque muſculos adſtrictorios ipſi inſeritur. In veſicam etiam, & teſtes, ac adſtites radices agit, multiplicibus implicatis tenuibúſque ac ſolidis & fibroſis venis. Inde verò craſsiſsima ac rectiſsima ipſius pars rurſus conuerſa in caulem tranſit, hoc eſt pudendum. In reflexu autem in illa ipſa adaptatur. Et per pectinem ſupra ſubter cutem ventris & ipſius venæ, procedũt venæ ad eas quæ deorſum tendunt, quæ in ſeipſas mutuo deriuantur. Penetrant autem & per pudendum venæ craſſæ, & tenues, & denſæ, & curuæ. At verò in fœminis illa ipſa in vteros tendit, & in veſicam ac vrinæ meatum. hinc autẽ recta procedit, & mulieribus quidem circa vteros pendet, maſculis verò circa teſtes diſſeminatur. Ob hanc autem naturam ipſa vena etiam plurima fœcunda ac genitalia concipit. A plurimis enim ac ſinceriſsimis partibus cõnutrita, paucíque ſanguinis exiſtens ac caua, & denſa inſtar nerui, ac ſpiritu referta, intentáque à pudendo, demiſſas ad ſpinã venulas cogit: hæ verò velut cucurbita medicinali in ſeipſas coactæ, omnia in ſupernam venam emittunt. Confluit autem & ex aliis corporis partibus in hanc, Verùm multo maxima pars velut dictum eſt, de medulla hac colligitur. Voluptas verò accedit, vena hac genitura expleta, Quum igitur ſoleat reliquo tempore modici ſanguinis ac multi ſpiritus eſſe, repleta & calfacta & ſemine deorſum confluente, ea quæ in ſeipſa habet conſtringit. Spiritus autem in ipſa exiſtens, & præſens violentia, & caliditas, & venarum vndiquaque concitatio, titillationem inducit. Illa autẽ quæ à ſeipſa germinauit, per dorſum & iugulum iuxta ſpinam ſparſa, multis venulis coſtas intertexit, & verticula per carnes alternatim condenſat, vt & probè nutrita & ſanguine plena exiſtat. Ipſa autẽ iuxta coxendicem ac nates meat, per muſculum ſub fœmore ſubmerſa, à natibus verò iuxta acetabulũ femoris iuxta caput in venam perforata eſt, quæ femori reſpirationẽ exhibet, trans femur autẽ iuxta flexurã ad genu. Alteram verò iuxta inguina demittit frequentibus radicibus, & ægrè tranſeuntem. Hæc verò per

Vena neruus fit.

Caulis pudẽdorum.

Pecten.

Fœminis quî diſtribuantur venæ hæ.

Voluptas coëuntibus quî fiat.

Venarũ diuerſa diſtributio.

E

F

A rò per musculum tendens,& circa genu disseminatur,& per ossis tibialis summitatem venam de se in fistulã cauat,quæ medullam nutrit,& deriuatur per infimam tibiã, iuxta pedis illigationem ac cõnexionem. Ipsa autem per patellam genu ad interna per tibiæ musculum submersa extenditur, & per malleolum implicatur,intus crassa & sanguine plena,atque hic circa malleolum,& tendinem,venas ægrè cognobiles producit ac inuoluit. Ipsa verò infrà ad pedẽ,sub summum pedem decurrit, & hic se implectens, & in magnum digitum innitens,duplam sanguine refertam venam supernè sub cutem ex summo pede reflectit,& apparet sanè crassefacta iuxta externam malleoli partẽ, ac sursum spar-
B gitur iuxta oppositum tibiæ radium. Iuxta suram autem velut fundam facit. Inde extenditur iuxta internam genu partem. Immittit etiam patellæ venas, & iuxta internam patellæ partem quæ caua est,venam implicat, quam si quis doleat,celerrimè biliosum seorsum ac saniosum humorem colligit.procedit autem ipsa iuxta internam genu cauitatem. Distribuit etiam de se in poplites multas implicatas venas,Quæ inde tendentes iuxta neruos sub femore,radices agunt in testes, & in rectum intestinum ac podicem,& circa os sacrum attenuatæ vnitæ circuntenduntur. Illa verò procedens iuxta internam genu cauitatem,sursum iuxta internam femoris partem,in inguen transit,& per coxendicem vltrà ad spinam & lumbum foras veniens, crassa & la-
C ta ac sanguine plena sursum porrigitur ad hepar,& vbi bifidam produxit sanguine refertam venam, dextram hepatis extremitatem,ad rhenem occupat,Rursus verò subter hepar dispersa in venam crassam finditur. Fissa verò in crassitudinem hepatis inseritur, & altera quidem ipsius pars in superficie visceris extat,in qua etiam est fel,habétque multas radices instar cirrorum ac plicationũ per hepar dispersas.altera verò pars per internas ipsius partes deriuatur. Fel.

Duæ autem venæ inter duas latas extremitates explicantur,& vna quidem per vertices ac cutem penetrãs ex vmbilico effertur.Altera verò premens spinam,in rhenem,ac vesicam,& pudendum,velut ancoris iactis inseritur.Verùm ex coxendice incipiens ascendere ad pubem.multas vagabundas producit venas, & costas ac verticula ad spinam illigat,

& propa

& propagines suas multipliciter per venas transmittit,& in- D
testina ac ventrem inuoluit. Et aliæ quidem à pube ad mam
mas,& suprà mentum,& summos humeros exporrectę diua
gantur. Alia verò procedēs iuxta crassitudinem hepatis, vbi
fel in fistulam coegit, sursum sub spinam dispergitur, per se-
ptum transuersum itinere facto. Cæterùm vena ex sinistris
partibus, in reliquis quidem iuxta eandem naturam, velut
ea quæ in dextris, radices agit. Verùm ex sinistris emergens
in hepar non se ingerit, sed in splenem inseritur, iuxta caput
quod in crassitudine ipsius consistit. Inde verò internas sple-
nis partes subit, ipsasque venulis sanguinolentis instar ara-
nearum telæ intertexit. Hic verò totus ex omento eleuatur,
venulis ex seipso sanguine plenum ipsum reddens. Quæ ve- E
rò à capite splenis ad spinam accedunt, per septum transuer-
sum penetrāt. Inde verò sursum & dextra & sinistra sub pul-
monem extenduntur. Quæ autem sanguine plenæ sunt, sub
ipsum & in ipsum corriuantur. Quæ verò pauci sanguinis
& tenues à pulmone intrinsecus procedentes, qui natura ra-
rus existit, vtpote ab ipso emulctæ, in cor frenantur circa au-
riculas ipsius, & in cauitates internas diffluunt. Ingerunt au-
tem & priores in ipsum. Etenim in angustia transitus situm
est, velut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex
omni corpore maximè circa thoracem sensus existit.

Vena quæ de sinistris dextra tendit.

Lien.

Sensus corporis totius cur in pectore.

Colorum quoque mutationes corde adstringente
venas ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur
rubicundi colores fiunt, & bene colorati F
ac pellucidi, constringente verò, vi-
rides cùm pallore & liuidi. Ve-
rùm tales euariant iuxta
præsentes in vno-
quoque co-
lores.

HIP

A

HIPPOCRATIS COI LIBER DE LOCIS IN HOMINE, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B

MIHI quidem videtur principium corporis nullũ esse, sed omnia similiter principium, & omnia finis. Circulo enim scripto principium non reperitur. Similiter etiam morborũ in toto corpore. Quod enim siccius est, morbos magis recipere, ac magis dolere, à natura solet. Humidum verò minus. Morbus enim, qui in sicco est, stabilitur & non cessat. Qui verò in humido, diffluit, & aliàs aliam corporis partẽ occupat, & semper transmigrans requiem facit, & citiùs quoque sedatur, vtpote non stabilitus. Corporis autem singulæ partes altera alteri, vbi hinc aut illinc processerit, morbũ statim facit, venter capiti, caput carnibus ac ventri, & reliquæ omnes iuxta eandem ra-

C

tionem, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus ac ventri. Etenim quum venter egestionem moderatam non fecerit, & in ipsum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingestorum corpus irrigat. Ipsa autẽ humiditas à ventre obstructa, aceruatim ad caput viã facit, & vbi ad caput peruenerit, à vasis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipsum subit, partim verò circũ cerebrum per os tenue. Et si quidem in ventrẽ rursus peruenerit, ventri morbum inducit. Si verò ad aliam aliquam partẽ incubuerit, illi ipsi morbum facit. Ita etiã reliquæ partes altera alteri morbum inducit, & optimum fuerit sic curare ægrotas per has quæ morbos faciũt. Sic enim quàm optimè principiũ ægrotantis

Membra hominis qualia.

Corpus siccum magis morbo obnoxium, quàm humidum.

Corpus quale. tantis quis sanauerit. Corpus porrò ipsum sibiipsi idem ac similе est,& ex iisdem compositum est. Similiter autem habet & paruas & magnas partes, itémq; infernas ac supernas. Et si quis minimam corporis partem acceptam malè afficere velit, totum corpus affectionem sentiet, qualiscunque tandem ea fuerit: propterea quòd minima corporis pars omnia habet quæcunque & maxima. Insuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad gentilitatem refert ac trãffert, vnaquæque ad suã, siue bonum siue malum id fuerit, & propterea corpus & dolet,& lætatur, cùm minima gente, quia in minima omnes insunt partes,& hæ ad gentiles sibiipsis singula transferunt, & omnia denuntiant. D

Corpus humanũ medici materia est. Cæterùm natura corporis, principium sermonis in arte medica, primùm perforata est qua parte audimus. E

Auditus. Etenim vacua circum circa aures, non aliud inaudiunt quàm strepitum & clamorẽ, Quicquid autem per membranam in cerebrũ peruenerit, id liquido & clare auditur. Ob id etiam foramen solùm per membranam circum cerebrum extentam est,

Narium qualitas. In nares autem non inest foramen, verùm mollis laxitas velut spongia,& propterea per longiorem distantiam audit quàm olfacit,

Odoratus. odor enim ab olfactu longè dispergitur. Et in oculos venulæ tenues ad visum ex cerebro per ambientem membranam feruntur.

Visus quo pascatur. Hæ autem venulæ visum alunt humore de cerebro purissimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ etiam visum extinguunt, vbi fuerint resiccatæ.

Tres oculorum tuniculæ. Membranæ autem tres sunt quæ oculos custodiunt. Superna quidem crassior, media tenuior, tertia tenuis, quæ humorem conseruat. Ex his superna & crassissima si lædatur ac mutiletur morbos facit. Media verò etiam ipsa periculosa est,& vbi rupta fuerit prominet foras, velut vesica. Tertia autem tenuissima omnino periculosa est, quæ humorem conseruat. F

Cerebri duæ membranæ. Membranæ cerebri duæ sunt, altera superna crassior, altera tenuis cerebrum attingens, non ampliùs eadem permanens, postquàm fuerit vulnerata.

Venulæ capitis. Venæ autem transeunt ad verticem per carnem venientes ad ossiculum, feruntur & per carnem duæ ex vertice rectà, qua parte supercilia clauduntur, & desinunt ad angulos oculorum. Vna autem à vertice ad nasum fertur,& in vtranque nasi chartilaginem finditur. Aliæ verò duæ venæ iuxta tempora feruntur, in medio temporum & aurium,

quæ

A quæ premunt oculos,& semper pulsant, Solę enim hæ ex venis sanguine non rigãtur, sed auertitur ex ipsis sanguis. Qui autem auertitur influenti occurrit, & qui quidem auertitur volens discedere, qui verò supernè influit volens infrà procedere, hic impelluntur ac diffunduntur ac mutuò circũagitantur,& pulsum venis exhibent. Visus humore de cerebro nutritur, quum autem quid eius de venis acceperit, fluxione turbatur,& humor ipse nõ apparet, & ob oculos moueri ipsi videntur aliquando velut auicularum imagines, aliquando velut lentes nigræ, & nihil exactè iuxta rei veritatem videre potest. Aliæ duæ venæ in medio aurium & aliarum venarum, quæ feruntur ad aures, & premunt aures. Aliæ duæ

Quæ imagunculas præ oculis cursitantes creant.

B venæ ex osśis conclusione in aures feruntur. Quædam verò infrà ad corpus conuertuntur: duæ quidem venæ iuxta tendines colli feruntur & iuxta verticula,& desinunt in rhenes, hæ autem etiam in testes penetrant, & quum hæ affectæ fuerint homo sanguinem mingit. Aliæ duæ venæ à vertice ad humeros feruntur,& sanè humerales vocantur. Aliæ duæ venæ à vertice iuxta aures, ab anteriore colli parte vtrinque ad cauam appellatam venam feruntur. Caua autem vena finitur quidem velut gula, consistit autem inter gulam & guttur siue arteriam, fertúrque per septum transuersum & per cor,& inter septum, & finditur ad inguina, & ad femora intrò,& disparationes in femoribus facit,& ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ & infœcundum faciunt hominem,

Venarum digestio.

C quum fuerint sectæ,& in magnos digitos desinunt. Ex caua autem vena producitur quædam in sinistram manum, fertur autem subter splenem ad sinistri lateris mollitudinem, vnde splen propagatur, per omentum, & finem sortitur ad thoracem. Producitur autem iuxta septũ, & cum humerali committitur subter cubiti articulum: atque hæc splenis gratia secatur. Alia etiam ad dextram manum eodem modo à caua producitur. Communicant autem omnes venæ,& confluunt inter se mutuò, & aliæ quidem sibiipsis per se cõmittuntur ac coincidunt, aliæ verò per venulas à venis extentas. Quæ autem carnes nutriunt, ea parte inter se confluunt. Et quicũq; morbus à venis oritur leuior est quàm qui à neruis. diffluit enim vnà cũ humore qui in venis inest, & non quiescit. Et natura venis in humore est, in carnibus. Nerui autem sicci

Neruorum qualitas.

ſicci ſunt, & ventriculos ſiue cauitates non habent, & ad oſ- D
ſa conſiſtunt, & maxima ex parte ab oſsibus nutriuntur. Nutriuntur & à carnibus, & valorem ac robur inter oſſa ac carnem medium habent: & humidiores quidem ſunt ac carnoſiores quàm oſſa, ſicciores autem ac magis oſſei quàm carnes. Quicunque autem morbus in ipſos peruenerit, roboratur & quieſcit in eodem loco, & difficile eſt ipſum educere. Maximè verò impetunt ipſos diſtentiones, & alij morbi, à quibus tremor corpus occupat, & qui temerè ipſum faciunt. Nerui autem premunt articulos, extentíque ſunt per totum corpus. Robuſti autem maximè & ſemper craſsiſsimi ſunt in illis corporis partibus, in quibus paucisſimæ carnes ſunt.

Nerui vbi non ſunt. Et corpus quidem omne neruis plenum eſt. Verùm circa fa- E
ciem & caput non ſunt nerui, ſed fibræ conſimiles neruis, inter oſſa & carnes, tenuiores & ſolidiores.

Capitis ſuturæ. Capita ſuturas habent, alia tres, alia quatuor, & quæ quidem quatuor habent, his ſunt vtrinque iuxta aures, & tertia ab anteriore, quarta à poſteriore capitis parte. Sic quidem in capite quòd quatuor habet, in eo verò quòd tres, iuxta aures vtrinque ſunt, & ab anteriore parte tertia. Poſteriore verò parte ſutura nulla eſt, velut in eo quòd quatuor habet. Saniores autem capite ſunt, qui plures ſuturas habent.

Supercilia. Mādibulæ. Inter ſupercilia os deſcendit ac tranſit, & mandibularum clauſura in medio mento, & ſupernè ad caput eſt. Verticula alij plura, alij pauciora habent. Qui pauciora habent, his duodeuiginti ſunt. horum alia ſurſum ad caput, alia deorſum ad ſedem tendunt.

Coſtæ. Coſtæ F
ſeptem à poſteriore corporis parte, ad verticula connectuntur, anteriore parte in pectore inter ſe committuntur.

Clauiculæ pectoris. Clauiculæ articulos habent, alios in medio pectoris iuxta guttur, atque hic coarticulatæ ſunt, alios verò ad humeros, reclinatos ad ſcapulas, qui humeris ſemper adhærent.

Scapulæ. Scapulæ verò ad membra brachij ſiue totius manus coarticulantur, incumbentes in ipſum os quòd in membro eſt.

Appēdices. Iuxta os autem appendices duæ prodeunt, altera intrinſecus, altera foriniſecus, quæ ad ſcapulas oſsi adnaſcentes, infrà coarticulatæ ſunt. Quæ verò in cubiti flexura ſunt, infrà quidem radio coarticulatæ ſunt, iuxta os natura cauum exiſtens, ſupra autem radium paululum, in cubiti gibbum, & tūc tum os, tum radius in idem commiſſa, articulum in cubiti gibbo faciūt.

Iuxta

A Iuxta vlnam verò appendices prodeunt tenues valde quatuor, duæ sursum, duæ deorsum, & ad cubiti gibbum quidẽ duæ appendices consistentes, suprà ex osse hærent, hæ cùm osse cohærentes, iuxta ossis articulum in cubiti gibbum coarticulãtur. Quæ verò infrà sitæ sunt, & intus reclinatæ, hæ vtræque committuntur ad radium ex supernis à mẽbro procedentem, & intus ad membrum coarticulantur, & radium appellatum faciunt hæ sibiipsis intus in cubito commissæ. Infra autem ad manum os articulum habet. Appendices verò hac parte teneræ existentes, duæ quidẽ non exeunt in articulum. Superna autem & inferna, cum osse coarticulantur ad manũ. Cæterùm manus articulos multos habent. Quæ- *Appẽdices quatuor.* *Manus articuli.*

B cunque enim ossa inter se committuntur, omnia articulos faciunt. Digiti articulos habent multos, ynusquisq; tres. Vnũ ad vnguẽ, in medio vnguis & nodosæ prominentiæ, alterum in ipsa nodosa prominentia, qua parte etiam digitos conflectunt. Tertium qua parte digitus à manu exoritur. At verò in coxendicibus articuli duo sunt, quę acetabula appellãtur, & femora in hos inarticulata sunt. Iuxta femora autem appendices duæ protenduntur, altera intus, altera foris, & in articulum neutra procedit, neq; ab altera parte, sed ad os ad femur inseruntur. Femur autem supernè vbi in acetabulum ingruit, bifidum est huiusmodi bicipitate. In ea quidem parte quæ intrò inclinata est, in summitate rotundum est ac leue, quæ etiam in acetabulum ingreditur. Altera autem bici- *Digiti.* *Coxẽdices.* *Femur.*

C pitatis pars exterior, magis foras prominet, & inferius apparet ad nares, & coxendix appellatur. Ad genu verò os femoris taliter biceps est. Bicipitio autem huic os tibia appellata, velut in cardine adaptatum est, suprà adaptatum autem Mola siue patella incumbit, quæ humiditatem à carne in articulum expassum descẽdere prohibet. Iuxta tibiam autem appendices duæ procedunt, quæ infernè ad malleolos pedis finiunt, supernè ad genu, non autem perueniunt ad articulũ. *Genu.* *Tibia.*

Ad pedẽ verò tibia iuxta malleolos articulũ habet, & aliũ infra malleolos. Et in pedibus articuli multi quemadmodũ & in manibus sunt. Quot enim ossa, tot sunt articuli, & in digitis pedum eodem numero sunt, ac pari modo habent. Articuli insuper multi in corpore parui sunt, nõ similiter omnibus, sed alij aliis. Hi autẽ qui scripti hic sunt, omnibus simi- *Pedum articuli.*

liter habent. Aliæ etiam venæ aliis sunt, sed non memorabiles. Mucus omnibus à natura est, & cùm hic purus fuerit articuli sani sunt, & bene moueri possunt, vtpote lubrici inter seipsos. Labor autem & dolor fit, vbi à carne humiditas fluxerit vitiosa, Primùm enim articulus stabilitur, Nõ enim lubrica est humiditas quæ de carne influxit. Deinde vt multa, & valde sparsa, & ex carne nõ irrigata, semper resiccatur. & vt multa existens, & articulo ipsam non capiente, effluit: & malè stabilita eleuat neruos, quibus articulus colligatur, ipsósque inconnexos ac dissolutos facit. & propterea claudi fiunt, quum hoc magis fit, magis: quum minus, minus. in ventrem porrò ea quæ comeduntur ac bibuntur procedunt. Ex ventre autem, fibræ in vesicam, qua parte humorem percolat, extentæ sunt. Fluxiones autem, & perfrigerata valde carne, & percalfactа fiunt, ac superinflammata. Fluxiones propter frigus fiunt, quum caro in capite, & venæ tensæ fuerint, Hæ enim horrente carne, & ad angustias perueniente, adstrictáq; ac excludẽte, humiditatem exprimunt. Et simul carnes ipsæ contra exprimunt, ad angustias peruenientes: & capilli sursum erecti fiunt, vtpote simul vndiquaque fortiter compressi. Quicquid igitur inde expressum fuerit, id ipsum quocunque contigerit fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem, quum carnes rarefactæ transitus præbuerint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & omne cedens fluit, Maximè verò vbi valde fuerit inflammatum propter hãc fluit causam.

Mucus.

Claudicatio vnde.

Ventriculi venulæ quæ vesicã petunt.

Fluxiones frigore magis fiunt.

Calore etiã

D E F

Carnes valde plenæ factæ quum capere non possint, fluit humor qui capi non potuit, fluit autem quocunque contigerit. Vbi verò semel fluidæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum quò tandem contigerit, donec transitus fluxionis compressi fuerint propter gracilitatem. Quum autem corpus fuerit resiccatum, & alioqui corpus ipsum sibiipsi communicans sit, etiam quum siccum est, diducit, & concipit ac ducit, vbicunque humor tandem obtigerit: ducere autem ipsum non difficile est, vtpote corpore vacuo, & non intumescente, præ gracilitate. Aliquando autem infernæ partes siccæ fiunt, supernæ verò humidæ. Magis autem superna vasa humida sunt. Venæ enim plures suprà sunt quã infra, & carnes in capite minori humiditate opus habent.

Cur superiora humescãt magis.

Ducit

A Ducit itaque ſicca corporis pars humiditatem ex capite, & ſimul tranſitus magis ducenti patent, quàm ei quæ ducitur. Nam ipſi tranſitus, vtpote ſicci exiſtentes, eam ſibi lucrifaciunt, & ſimul humores à natura deorſum procedere ſolent, ſi vel modica quædam neceſsitas contingat. Fluxiones de capite ſeptem ſunt, in nares, in aures, in oculos, atque hæ ex capite fluxiones ob oculos conſpicuæ exiſtunt. Poſtquàm autem in thoracem fluxerit præ frigore, bilis fit. Magis autẽ in thoracem præ frigore fluit, propterea quòd facilis eſt fluxio ad guttur, vtpote non conteẞctum, præ frigore verò à bile infeſtati propterea laſsitudine affliguntur, quia carnes quum bilem habuerint, non quieſcunt, ſed concutiuntur, & B concuſſæ laborant ac delaſſantur, vtpote velut in itinere faciendo concuſſæ, & ſuppurati fiunt quum in thoracem fluxerit, itémque tabidi. Quum verò in medullam fluxio contigerit, tabes occulta ac inconſpicua oboritur. Quum autem retrò ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Id quod ex hoc cognoſcere datur. Siccæ enim anteriores partes ſunt, caput videlicet, & nares, ac oculi: & oculis ampliùs hebetudo accedit, fiúntque cum virore pallidi, itémque reliquum corpus, & nihil expuit homo, etiamſi multũ fluat. Fluxus enim per mediã carnem retrò fluens, & ab anteriore auerſus, anteriores partes ſiccas facit, poſteriorum verò carnem irrigat, & magis eam quæ intus eſt ad ventrem, quàm quæ foris eſt ad naſum. Et propterea corpus foris magis ſo- C lidum eſt, quã intus, & anguſtiores meatus ac foramina habet. Quare ſanè quum tenuia ſint foramina, conſtringũtur, ipsáque ſibiipſis medentur, & fluxus nullus hac tranſire poteſt. Intus verò foramina ampliora ſunt, & intermedia tenuiora habent, fluxus verò vtpote ab altioribus procedens & tenuia impedimenta contra ſe habens, influit & carnes humiditate replet. Sed & humiditas à cibis in idem procedens corrumpitur, corrupta autem ipſa præ ammixtione, & ſimul cùm ipſa ea quæ à capite defluit, corpus nutriunt. Carnes verò multo humore nutritæ, & morboſo augeſcẽtes, hydrope plenæ ſunt. Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum & articulorum diuturnam affectionẽ facit, vbi fluere ceſſauerit. Nam vt modicus, & vndiquaque ab omnibus fortioribus depulſus, ad articulos refugiũ facit. Fiunt præ-

Septẽ fluoris deſcenſus.

Bilioſi magis laſsitudine affliguntur.

Purulenti.

Tabidi.

Hydrops.

tereà articulorum ac coxẽdicum affectiones, à talibus morbis sanatis, quum morbum quidem efficiens sanatur, in carne verò quid relictum fuerit, cui non sit exitus, neque rursus intrò, neque foras, sed ad cutem egressum tuberculum vtique fecerit, fugit autem in id quod cedit, articulos videlicet, & aut articulorum, aut coxendicum affectiones inducit. D

Cùm nares tument.

Si porrò intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atque ea compacta, oportet pituitam compactam ac congelatam attenuare aut fomentis, aut medicamento, & non auertere. Si enim fluxus auersus aliò procedet, omnino maiorẽ morbum faciet.

Cùm aures fluxio petit.

Quum verò in aures fluxerit, primùm dolorem exhibet, violenter enim procedit: dolorem autem exhibet, donec in fistulam redactus fuerit. Vbi autẽ fluere consueuerit, non ampliùs dolorem facit. E Ei verò quem dolor affligit medicamentũ natura calidum, tepidum factum & netopo dilutum, infundendum est, & retrò cucurbita medica affigenda, si sinistra auris doluerit, ad dextram, sin dextra, ad sinistram, non autem scarificando pertundere oportet, sed vt trahat solum sinenda est.

Cucurbitu la quo loco in hoc danda.

Quæ potio

Si verò per hæc dolor non sedetur, frigefacientia à natura frigida infundantur, & medicamentum potandum præbeatur, quòd secessum deorsum faciat, sursum autem non, quandoquidem vomitus non auxiliatur: & de cætero frigidis vtendum est, & semper non sanantem variare oportet modum, & si quidem peius reddiderit malum, ad contrarium te conuerte, si verò ad sanitatem tendat, omnino nihil ab his quæ adhibentur auferre F oportet, neque quicquam aliud addere aut apponere. Si verò iam in fistulam redactus fuerit, & multa purulẽta sanies fluxerit, quæ graueolens sit, sic facere oportet. Spongiam siccante quopiam sicco medicamento imbue, & in aurem quàm penitissimè inde, & in nares purgatoriũ medicamentum mitte, quo ea quæ priùs in aures fluebant, in nares ferãtur, & non id quod morbosum est in caput rursus recedat.

Cùm oculi fluore vexantur.

Cæterùm vbi in oculos fluxio processerit, oculi inflammantur & tument, Sic autem affectum hominem medicamento liquido, sicco inspersili curare oportet. Si verò statim inflammati fuerint, nihil omnino illine, sed aut fortissimo quàm infimè vrito, aut alio quopiam aluum subducẽte medicamento attenuato, vitando ne vomitum facias. Si verò

A rò velut lapilli subtercurrerint, medicamentũ illines quod plurimam lachrymam ducere poteſt, & reliquũ corpus humectabis ac tumidum facies, quo oculi humidiores fiant ac colluantur, vt lachrymam adſtrictam ac compactam decurrere facias. Quum autẽ in oculos paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, ſic affectum molli medicamẽto illines, quòd ſiccare poteſt. ſimúlq; modicã lachrymam ducere, & ad nares medicamentum adhibebis, aut ſingulis diebus, aut alternis eodem vtens. Sit autem tale medicamentum, quod non plus quàm acetabulum per nares deducat, idque paulatim: quod verò oculis adhibetur reſiccet, vt quod oculorum pharma- Profluuiũ oculorum.
B cum reſiccarit ac obſtruxerit, id ipſum ad nares feratur.

Medicamenta caput purgantia, quæ quidem fortia ſunt, à toto capite ducunt, quæ verò debilia, ab oculis & hinc à vicinis naſo partibus. Si autem à carne & oſſe, muco inter os & carnem ſubſiſtente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifeſtum fit quòd inde profluit. Cutis in capite compreſſa cedit, & vlcera in capite enaſcuntur, & oculi lachrymantur, & palpebræ nõ exulcerantur, nec mordax eſt fluxus, nec viſum hebetat, ſed homo ipſe acutius videt. Fluxus enim non eſt ſalſus, vtpote non de cerebro, ſed magis mucoſus. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamento caput purgandum eſt non forti, & corpus attenuandum, & cibis & medicamentis infrà corpus ſubducentibus, donec attenuato corpore fluxus reſiccetur, aut medicamento in nares indito emo- Medela.
C ueatur. Verùm ad ipſos oculos nullum pharmacum adhibendum eſt. Si verò neque ſic ſanus fiat, caput ſecare donec ad os perueneris oportet, nõ ſuperficialibus neque tranſuerſis aut obliquis fiſſuris incuſsis vſquequo ad os ipſum pertigeris, frequenter autẽ ſecare oportet, vt compactus humor citiùs prodeat per vlcera effluens, & ſimul vt frequentes ſectiones, extenſionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet, ſi huic hoc modo res ſuccedat. Si verò hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, vt elutus acutè cernere faciat, ſemper ab incumbente oculi magis ſplendeſcentes fiunt, & acutus viſus hominis extinguitur. Si in viſum, in humorẽ purũ cruentus aliquis humor ingrediatur, huic viſus intra oculum non rotundus eſſe apparet, propterea quòd in quocunque ineſt cruentus humor, id ipſum non ap- Cum fulgent oculi.

paret. huic itaque deficit vt visus rotundus appareat, & ante D oculos aliqua moueri ipsi videtur, & nihil reuera videt. Huius venas visum prementes exurere oportet, quæ videlicet semper pulsant, & inter aurem ac tempora consistunt: & vbi has obturaueris, oculis pharmaca quæ humectant adhibe, & lachrymam quàm plurimam prolecta, quo id quod in oculis compactum est, & morbum facit, eluatur. Si verò oculus rumpatur, mollibus medicamentis & acerbis vtendum est, vt vlcus adstrictum in angustum coeat, & cicatrix tenuis fiat. Si autem adhuc humoribus plenus fuerit, lachrymare oculo conducit. At verò quum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifestum fit. dolor lateris mollitudinem occupat, & clauiculam eiusdem partis, & febris adest, & E lingua supernè pallida ac viridis fit, & exscreat compacta. huius morbi periculum septima aut nona die instat.

Medela.

Tumor oculorum.

Alia bilis. Quum ambo latera doluerint, reliqua autem similia velut in priore fuerint. Hæc quidem peripneumonia est. Illa verò pleuritis. Hæ autem propterea fiunt.

Peripneumonia, pleuritísq; quî differant.

Quum in pulmonem fluxerit ex capite, per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo tanquàm natura rarus & siccus, trahit in se humorem quantùm eius capere potest, & vbi influxerit maior fit: & vbi quidem in totum fluxerit, extremitas eius maior reddita vtrunque latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum morbum, facit. quum verò alterum tantùm, pleuritis id est costalis morbus fit. Peripneumonia multò periculosior est, F & dolores multò fortiores sunt, qui ad laterum mollitudinem & ad clauiculas tendunt, & lingua multò viridior ac pallidior, & fauces præ fluxione dolent, & lassitudo fortis occupat, & spiritus sexta aut septima die corripit. hunc si non septima die febris dimiserit, moritur aut suffocatur, aut vtrunque. Si verò nona die, duabus diebus interpositis, corripiat, vt plurimum etiam hic aut moritur, aut suppuratus euadit. Si verò duodecima die, suppuratus fit. Si quarta & decima, sanus fit. Et quicunque præ peripneumonia aut pleuritide suppurati fiunt, non moriuntur, sed sani fiunt. Suppurati vt plurimum fiunt, quum fluxus in idem velut in bile contingit, sed in bile quidem multùm defluit, & vbi defluxit sedatur. Suppuratis verò minùs defluit, & non sedatur.

Suppurati.

Fiunt

A Fiunt etiam ſuppurati,quum minus exſcreant quàm influit in pulmonem.Hoc enim quod in pulmone cōſiſtit,& quod influit,pus fit.Pus autē in pulmone & in thorace conſiſtens ac congregatū,vlcerat & putrefacit,& poſtquam exulcerata fuerint,ab vlcerato influit,& quum exſcreat caput ſimul cōcuſſum magis fluit,ſimúlq; ex vlcerato in thorace ac pulmone magis fluit,& vlcera agitata refringuntur,vt etiam ſi fluxus à capite ceſſet,is qui ab ipſis vlceribus venit ſufficiens ſit morbum facere. Fit præterea etiā ab vlcere ſuppuratus, & leuior hic morbus exiſtit. Fit etiā extra pulmonem,maxime quidem à ruptura,& vbi caro cōtuſa fuerit. Iuxta hāc enim pus congregatur,& congregatū fluctuat,ſi quis corpus B concutiat,& ſtrepitum facit, & hæc vruntur. Tabes autem fit quum in idem,velut in ſuppurato,fluxio fit per guttur,& appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pulmonem & guttur cōtinent ac coniungunt.Fluit autē in pulmonem frequenter & paulatim, & humiditatē in pulmone non multā facit.Reſiccatū enim id quod influit,& in gutture compactum,vtpote quod nō eluitur,ſed paulatim influit ac detinetur,tuſsim excitat, & in aortis id quod influit detentum,vtpote quum anguſta foramina aortæ habeāt,anguſtum ſpiritui locū exhibet,& talem ſpiritū habere facit,qui velut defectus ſemper reſpirare concupiſcit. Et in pulmone velut nō vehementer humido exiſtente,pruritus contingit. Quum verò multū de capite fluxerit, pruritus in pulmone C non fit.Multum enim eſt quod in ipſum influit,& ſuppurati ex his tabidis ſiue phthiſicis Græcè appellatis fiunt,vbi corpus humectius factum fuerit.& contrà vbi ſiccius fuerit factum,ex ſuppuratis tabidi.Suppurati hoc modo cognoſcuntur.Lateris mollitudinē à principio dolor occupat. Quum verò iam pus collectum eſt,& dolor ſimiliter habet,& tuſsis fit,& pus exſcreat,& ſpiritus corripit,Si verò nondum erupit pus,in lateris mollitudine concutitur, & velut in vtriculo ſtrepitum facit. Si verò horū nihil adſit,ſuppuratus autē ſit, ex his cōiectare oportet.Spiritum multum habet,ſubraucoſúſque loquitur,& pedes ad genua intumeſcunt,magis autē ab ea lateris mollitudinis parte,in qua pus eſt,& thorax con curuatus eſt,& membrorū diſſolutio fit,& ſudor per totum corpus diffluit,& aliquando ſibiipſi videtur calidus eſſe,ali-

Tabes.

Pus intus quid faciat.

quando frigidus, & vngues circuntensi sunt, & aluus calida D
fit. Ex his suppuratos cognoscere oportet. Porrò quum retrò in spinã fluxio processerit, huic tabes fit eiusmodi. Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipsi esse. Bilis autem periculosa est, si icterus siue regius morbus in oculis accedat, & in vnguibus liuiditas si fiat. & si corpus vlcera habeat, & partes circa vlcera liuidæ sint, & quum sudor nõ toto corpore erumpit, sed vna aliqua corporis parte, & quum febre adhuc existente exscreat æger pallidũ viride, aut si dum adhuc in pulmone inest pallidum viride, exscreatio cesset. Sic autẽ quum inest, & non inest, cognoscere oportet. Quum inest, in faucibus respirantis strepit, & spiritus periculosus est, & singultus adest, & febris discedit, exscreatione adhuc in pulmone hærente, & aluus debili iam existenti secessum facit. Hæc pleuritidis & peripneumoniæ periculosa indicia existunt. Cæterùm pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris sedanda nõ est per septem dies. Potu vtendum aut aceto mulso, aut aceto & aqua: hæc autẽ quàm plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eáque facta exscreationem faciat: & dolor sedandus est calfactoriis medicamentis, & absorbendum dandum est quicquid exscreationem facit, & balneis vtendum quarta die, quinta autem & sexta oleum illinendum est. Septima lauandum est, si febris dimitttere non velit, quo præ balneo sudor contingat. Insupérque & quinta & sexta fortissimis vtendũ est exscreatoriis medicamẽtis, quo septimam diem quàm facilimè transigat. Si verò neque septima die febris cesset, nona cessabit, si nõ aliud quid periculosum accedat. Postquam autem febris dimiserit, sorbitiones quàm debilissimæ offerantur. Si verò euacuatio oboriatur, si quidem iuuenile adhuc est corpus, potus auferendi sunt. Si verò febris dimisit, triticeis sorbitionibus vtaris, Et eodem modo peripneumoniã curato. At verò suppuratis, caput purgare oportet non fortibus medicamentis, sed paulatim auertere in nares, & simul eduliis ventrem subducentibus vti. Et quum principium morbi nondum est, sed eò fluxus vertitur ac vergit, exscreationem facere, & tussim excitare, & medicamẽtis infusilibus in nares vti, & cibis simul ingestis. Quum autem exscreationem facere oportet, pluribus cibis & salsis ac pinguibus vtẽdum est, &

Tabes spinea. (margin)

Pleuritidis curatio. (margin) E

Acetũ mulsum quibus detur. (margin)

F (margin)

Purulentorum medela. (margin)

A est,& vino austero,& quum sic habet tussis inducenda. Tabidos item eodẽ modo quod ad reliqua attinet curabis,præterquam quòd cibi nõ multi simul ingerẽdi sunt,& obsonia non plura quàm cibaria frumẽtacea,& vino inter edendum vtendum est aquoso,vt ne calfaciat,& corpori debili existenti caliditatem exhibeat,& simul ambo calfaciant in eodem tempore,& caliditate multũ fluxum inducãt. Quum porrò per gulam fluxus in ventrẽ processerit,morbus infra fit,aliquando etiam supernè. Huic si quidem in ventre dolor inerit,subducendus est primùm medicamento aut succo,deinde pharmaco fortiore vtendũ est,cibis verò aluum subducentibus,donec dolor perseueret. Vbi verò dolor sedetur,cibis validioribus vtatur. Eodem modo vbi morbus multos dies hæserit curabis. Si verò debilis fuerit,& præ imbecillitate hæc offerri non posint:primùm quidẽ ptisanæ succo per clysterem infuso,aluus eluenda est,pòst vbi per hunc purgaris,aliquo ex adstrigentium numero. Quum autem retrò in carnẽ iuxta vertebras fluxus illapsus hydropẽ fecerit,sic mederi oportet. Caro in collo inter venas crustis tribus vratur,& vbi vsseris,cõstringatur,& cicatrices quàm tenuissimæ inducantur,& vbi fluxum obturaris,medicamentum in nares adhibe,vt eò vertatur, & aliud rursus donec auertatur.& anteriores quidẽ capitis partes calfacito,posteriores verò perfrigerato. Et postquam anterioribus capitis partibus excalfactus fuerit,cibos edat quàm pituitosissimos, ac minimè ventrem subducentes,quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte quàm maximè dilatẽtur,Postea vbi obturaris & auerteris influxionem,si quid prius quàm curaris fluxum,in corpus peruenerit,sic mederi oportet. Si quidem magis ad cutem secesserit,externis partibus fomẽtum adhibebis.Si verò intrò ad ventrẽ,foris autẽ non cõspicuum fit,medicamentũ bibendum dabis. Si verò in vtranque partem,ab vtraque detrahes. Verùm hoc studio habere oportet,vt proximũ exitum facias, siue infernè siue supernè,aut etiam alia aliqua corporis parte,vbi exitus sunt. Quum coxendicum morbus à fluxione fiat,cucurbitã medicam affigere oportet,& foras trahere,& nõ scarificando pertundere. & calfactoriis medicamẽtis in potu exhibitis intus calfacere,quo exitus fiat tum foras ad cutem per cucurbitæ tractionem

Tabis curatio.

Hydrops quî curetur.

Ischiados medela.

B

C

nem tum intus ad ventrẽ per caliditatem. Nã quum obturatus fuerit fluxus, & non habeat quò iter faciat, viam ad articulos facit, & in id quod cedit influit, & sic coxẽdicum morbum inducit. Tabes ex fluxione retrorſum. Qui hac affectus eſt, ei caput eſt purgandum debili medicamento, donec fluxus auertatur, diæta autem vtere velut in tabe ſuperiore. Medicamẽtum potandũ præbe Elateriũ deorſum purgans, & infernè aluum lacte infuſo elue, de cætero fomentis vtere. D

Tabes ſpinæ & eius medela.

Lien turgidus.

Quum ſplen præ febre magnus factus fuerit, fit autem quum corpus attenuatur. Ex iiſdem enim & ſplen floreſcit, & corpus cõtabeſcit. Quum autem corpus tenuè fuerit, & ſplen floruerit, & omentum ſimul cũ corpore attenuatũ fuerit pinguitudo in omento colliqueſcit. Vbi verò vaſa pinguitudine vacua facta fuerint, & à ſplene florente ac augeſcente in omentum defluxerit, vtpote vicinũ valde exiſtens, & vt vaſa habens eáque vacua, excipit, & vbi morbus ſemel in corpore factus fuerit, ad id quod eſt morboſum vertitur, niſi quis probè diſponat ac curet. Nã etiam ſi quis bene tractet, periculo non vacat. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamẽta in potu exhibenda ſunt quæ aquam purgent, & edulia quàm pituitoſiſsima offerenda. Si verò neque ſic leuior fiat inurendæ ſunt cruſtæ quàm tenuiſsimè, & quàm maximè in ſuperficie quo aquam cõtinere poſsis, circum circa vmbilicum, & vnà in vmbilicũ, & emittere ſingulis diebus. Quum enim morbus periculoſiſsimus ſit, in his periclitari oportet. Si enim ſucceſſerit, ſanum facies: ſin minus, quod etiam aliàs futurum erat, idipſum perpetitur. Cæterum in puero hydropem ſic curare oportet. Partes tumidæ & aqua plenæ aperiendæ ſunt ſcalpello, & frequenter ac parũ educendum eſt. Educendum autẽ eſt à ſingulis corporis partibus, & fomẽtis vtendum, & ſemper locum apertum vnde eduxeris calfactorio medicamento illines. Pleuritis ſicca citra fluxum fit, quum pulmo valde exſiccatus fuerit præ ſiti neceſſaria. Pulmo enim natura ſiccus exiſtens, vbi amplius quid quàm pro natura ſiccatus fuerit, gracilis fit, & impotens redditus, & ad latus præ impotentia reclinatus, latus cõtingit, & poſtquam contigerit ipſum humidũ exiſtens, & cohæret & adglutinatur, & pleuritidem hoc eſt lateris morbum facit. Tũc verò & dolor fit in latere, & clauicula, & febris, & album exſcreat. E F

Medela.

Hydropis curatio anceps.

Pueri hydropici quî curentur.

Pleuritis ſicca.

hunc

A hunc multis potibus curare oportet,& lauare, & doloris me dicamētum præbere,& alia quæ exſcreationem faciunt. hic in ſeptē diebus ſanus fit,& morbus minimè periculoſus eſt, & cibos præbere nō oportet. Febres porrò propterea fiunt, quum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pituita ac bilis cōcluſa quieuerint,& neque refrigeretur quicquàm,neque exeat,neque moueatur,neq; aliud quid ſubeat. Quum itaq; laſsitudo occuparit & febris ac repletio, lauare multa aqua oportet,& oleo illinere,& quàm maximè calfacere,quo caliditas aperto corpore,prę ſudore egrediatur.cōſequenter autem hæc faciēda ſunt per tres,aut quatuor dies: & ſi non ſedetur ac ceſſet, pharmacum in potu exhibendum B eſt quod bilem educat,& febris perfrigeranda eſt,præterquā ſi quartana exiſtat. Medicamentū tamen donec corpus floridum eſt ne propinato,non enim vacuantur,niſi parum,vtpote corpore turgente. Quum autem gracilis ac macilentus fuerit,tunc bibendum exhibe,& euacuabitur. Febrienti cibum ne offeras,neque ſorbitionibus ſubtus aluum ducas. In potu dabis aquam calidam,& aquā mulſam,& acetum cum aqua.hæc autem quàm plurima bibat.Si enim non frigidus ingreſſus fuerit potus calidus exiſtens ac manens,ex corpore ægroto detrahet,& vel per vrinam eiiciet,vel exſudabit. Vndiquaque autem apertum,& reſpirans,ac motum corpus, id quod conducibile eſt,faciet. Quum verò gracilem exiſtentem febris vrat, manifeſtum eſt quòd non propter corporis tumorem febris occupet, & ſi non ceſſet, nutrire oportet ac C tumidum facere,& ſi neque ſic conducat, palàm eſt quòd nō oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum potare oportet quod educat, qua parte febris magis hæret, ſiue ſupernè ſiue infernè,& ſi quidem ſupernè hæreat,ſupernè,ſin infernè, infernè. Nihil autē minus oportet etiam debiles fortia medicamenta potare,ſed ſimiliter:aut ſolùm ſic, fortibus quidem forte, debilibus verò debile exhibeas. Ardores verò potionibus & ſorbitionibus,quemadmodum febrem frigefactorio medicamēto exoluere oportet, cammaro videlicet,aut alio quopiam huiuſcemodi:& ſi nauſeā contrahat à frigefactorio,calfactoriis vtere conſequenter. Vbi verò non ceſſet,frigefactoriis rurſum vtere. Icterum ſiue regium morbū ſic curare oportet. Quum ſuſceperis nutrito,& balneis,

Cùm febris vexat quid agas.

Quę medicamēta ſingulis dāda.

Morbus regius quî curetur.

balneis,& pinguefacientibus, potibúsque ac cibis humecta- D
to,per tres aut quatuor dies. Postquàm autem humectatum
fuerit corpus, purgato & resiccato ipsum, pinguitudinémq;
derepente exhaurito, & vndiquaque si possibile sit medica-
mentum adhibens,humiditatem educito,ad caput verò pur
gatorio debili vtitor:& vrinam cientia bibenda dato, eáque
ante cibos hoc tempore quo turbatam humiditatem pur-
gaueris in potu præbe, ne ab eo tempore corpus nutriatur.

Cucumeris syluestris radix.

Quum verò attenuatũ fuerit,etiam balneis purgato,& con-
tusa cucumeris syluestris radice, eáque in aquam coniecta,
inde lauato. Cæterùm medicamenta bilem ducẽtia ne pro-
pinato, ne corpus magis conturbes. Vbi verò siccũ fuerit id
quod conturbatum fuit, nutrito, nullo aluum subducente E
medicamẽto,neque vrinam ciente vtens,sed vino vinoso, &
his quæ rubicundiorem hominẽ faciunt. Si verò viridis ac
luteus sit,rursus exhaurito,nequaquam verò siccato,vt ne is
color stabilis reddatur.

Ferinum vlcus.

Vlcus ferinum in corpus propterea
venit. Postquàm caro tumida & inflammata circum circa
fuerit,& margines vlceris magni extiterint, & vlcus ipsum
humidũ,& in vlcere sanies resiccata inerit,aut vlcus constri-
ctum fuerit. Sanies computrefaciens ab vlcere defluens, fo-
ras prodire à constricto ad carnem vlcere prohibetur. Caro
autem suscipit,vtpote eleuata existens ab inflammatione,&
quum in ipsam peruenerit sanies subterfluens, putrefacit &
attollit. Hunc medicamentis humectantibus ipsum vlcus
illinere oportet, vt ex humectato vlcere fluxus foras effluat, F
& non subter carnem.Influentia etiam in vlcus frigefacien-
tibus pharmacis illinẽda sunt,quo perfrigerata caro existat,
& non dirupta rursus fluxionem immittat.Sed & alia vlcera
frigefacientibus oblinenda sunt, & super ipsa humectantia
imponenda.

Angina.

Angina quam cynanchen Græci vocant à san-
guine fit, quum sanguis in venis quæ in collo sunt cõpactus
fuerit. Sic affectis à venis quæ in brachiis sunt,sanguinem
detrahes,& simul aluum infernè subduces,quò id quod mor
bum exhibet,detrahatur. Lingua quoque quum magna vl-
cera habuerit, similiter curanda est. Morbos à principio
curare oportet,& si quidem à fluxionibus fiunt,primùm flu-
xiones sedare.si verò ab alia causa,principium morbi sedare
ac curare:deinde id quod influxit,si quidem multum fuerit,
educere,

A educere, ſin modicum, per diætam moderari ac componere.

Capitis fracturæ. Si quidem os fractum fuerit ac contritum, periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si verò rumpatur, & fiſſura fiat, periculoſum eſt. Huic ſerram adhibere oportet, ne in oſsis ſciſſuram ſanies influens membranam cerebri putrefaciat, Nam vt per anguſtum intrans, non autem exiens affligit, & furere hominem facit. Huic itaque ſerram adhibere oportet, vt ſanies exitum habeat, non ſolùm ingreſſum, ampla ſerratura facta. Medicamentis autem vtendum quæ humorem in ſeſe trahunt, & lauandum. Febricitanti caput ne purgato, vt ne furioſus fiat. Calfaciunt enim caput pharmaca purgati-
B ua, & ſanè ad caliditatem febrilem accedens ea quæ in medicamento eſt, inſaniam facit. Ex quacunque cauſſa malè affligente quis atram bilem reuomuerit, moritur qui vulnus habet. Et qui ab euacuatione detinetur, & debilis eſt, & tenuis exiſtens derepente ſiccus ſubſidit, moritur. Quum à caliditate detento, vlcuſcula eruperint debili exiſtenti circum circa liuida, moritur. Quum à morbo quopiam detento, debili iam exiſtenti, liuida vlcuſcula enata fuerint, mortale. Quum quis à medicamenti potu ſuperægrotarit, & infernè ac ſupernè ab ipſo ſeceſſerit, vinũ ſorbeat primùm quidem dilutum, deinde meracum frequenter, & ſanabitur. Medicamẽtum autem neque euacuatiuum, neque vomitorium ſumat. Bilis vbi ſua ſponte eruperit, aut infernè, aut
C ſupernè, difficiliùs ſedatur. Quæ enim ſponte procedit, præ violentia corpori facta impellitur. Si verò à medicamento fluat, non à gentilitatis cognatione violatur. Quum ſuſceperis vinoſum & vomentem, vomitum ne ſedato. Vomitus enim euacuationem ſedat, faciliùs autem vomitus poſteà ſedabitur. Si verò debilis fuerit qui hæc patitur, ſomnificum medicamentum à vomitu præbebis. Sanguis quum morbum facit, dolorem exhibet, Pituita autem grauitatẽ vt plurimùm. Morbum ſi quis non cognoſcat, medicamentum bibendum præbeat non forte. Si itaque leuior inde fiat, demonſtrata via eſt, quòd gracilitatem inducẽdo curandus eſt. Si verò non leuior reddatur, ſed peius habeat, contraria facienda ſunt. Si nõ profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequẽter permutare, ita vt hoc conſilio vtaris.

Quæ vulnera mala.

Quod medicamentũ non dandum.

Quæ medicamenta danda.

ris. Si quis in morbis quid permutaturus est, forti quidem D ægroto, debili autem morbo, tunc quidem confidenter fortiore quàm morbus est, medicamento vtendum est. Nam etiamsi quid de sano abducat vna cùm debili ac ægroto, nullum detrimentum est. Si verò morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipsum morbum superent & abducant, verùm ægrotũ nihilo debiliorem reddant. Ars exercitandi corpora, & Medicina contrariæ sunt. Ars enim exercẽdi corpora (gymnastice Græcis appellata) non opus habet permutatione, sed Medicina. Sano enim non auxiliatur transmutatio ex præsenti statu, verùm ægroto. Morbi quicunque vlcera sunt, & super reliquum corpus eminent, eos simul cùm medicamentis etiam E fame curare oportet. Fluxione ex capite fluente vomitus conducit. Antiqui morbi difficiliùs curantur quàm recentes, verùm morbos antiquos primùm recentes facere oportet.

Medica ars & exercitatoria gymnicáve cur contrariæ.

Capitis fluxio.

Morbi vetusti & recentes quî curentur.

Vlcus callosum factum, eiecta primùm duritia per putrefactorium medicamentũ, constringere deinde oportet. Pharmaca quę tumefacere maximè solent, ea pura vlcera adstringunt. Quæ verò attenuant, ea purgant. Si verò quis constringat vlcera nondum matura, corpus ægrotum nutrit quòd vlcus habuerit. Et si quidem adstringere oporteat vlcus ac implere, tumefacere prodest, etiamsi in capite carnem velis. Renutrita enim à cibis caro, propulsat eam quæ à medicamento putrefacta est, & simul cùm natura debellat. Verùm eleuatam aut leuem carnẽ, cibis gracilem reddere oportet. F

Mori statuẽtes quî cures.

Conuulsionis medela.

Tristes anxios & ægrotos, ac se strangulare volentes, mandragoræ radice manè in potu data minore pondere quàm quod insanire facit, curabis. Conuulsioni sic mederi oportet. Ignis ab vtraque lecti parte succendatur, & mandragorę radix in potu præbeatur minore pondere quàm quod insaniam facit. Et ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. A conuulsione si febris inuaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. A ruptura febris non corripit ampliùs quàm tres aut quatuor dies. Si verò corripiat, & quis putat se à ruptura habere, ab alia sanè quapiã causa corripitur, & non oportet ipsam velut à ruptura curare. Quum homo manibus ac pedibus distentus ac tortus fuerit, insaniã sibiipsi facit. Venam porrò sic vrere conuenit commodam

Ruptura.

Manus pedésque si torqueantur, quid portẽdant.

ad

A ad morbum, ex quocunque tandem quis ægrotarit. Si vstus fuerit homo, & fluxerit sanguis, ita vt hoc non periculosum sit ipsi, ambo hæc facere licet. Si verò percusseris ipsam in dolore, cuius gratia vrebatur, non coalescit, verùm fluxui prodest. Si enim perusta fuerit, non fluit. Nam postquã perusta est, extremitas vtraque venæ recurrit, qua parte perusta est, & exarescit. Si verò quid relictum fuerit, præ relicto perfluente fluxum humectatur. At si sanguis ex vena fluit, per transuersum perurito. Si verò non cesset, ad hæc supra ac infra vtrinque dissecato, quo sanguinis fluxus auertatur. Diductum enim facilius est medicamẽto sedare, quàm coaceruatum. Doloris in capite gratia, sanguinẽ de venis detrahito. Capitis doloris medela.
B Si verò nõ sedetur, & diuturnus sit, perure venas, & sanus euadit. Si verò caput purgaueris, magis affliges. Medicinam citò discere non est possibile, propterea quòd impossibile est statam ac certam doctrinã in ipsa fieri, velut (verbi gratia) Qui scribere didicit, iuxta vnum modum, quem omnes docent, nouit, & scientes omnes similiter nouerunt, propterea quòd idem & similiter factum, & nunc, & non nunc, non potest fieri contrariũ, sed semper exactè simile est, & non opus habet occasione. Medicina verò & nunc, & statim, non idem facit, & ad eundem contraria facit, & hæc etiam contraria sibiipsis. Primum aluũ subducentia non semper hoc faciunt, & aluum subducentia vtrunque faciunt. Fortassis autem neque sic se habent aluum subducentia, velut aluum sistenti- Medicina cur penitus non sciatur.
C bus contraria. Restitante enim aluo, propter vehementem stabilitatem corpus intumescit, pituita in ventrem perueniente, sic stabilitas secessum facit. Vbi enim pituita in ventrem ingressa fuerit, euacuatio cõtingit. Insuper verò aluum subducentia ex natura, stabilitatem faciunt in ventre, si quidem non subducentia feceris, Si autem exoluatur & humectetur id quod morbum facit, postquam exolutum fuerit, sanus euadit. Et sic ventrem sistentia, subducentibus stabilitatem ventris faciunt, & vicissim subducentia ventrem, sistentibus. Eodem modo res se habet circa rubicundos & pallidos. Nam & pituitosa ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris, Itémque attenuantia. vtriusque autem medicamentum sunt contraria contrario. Verbi caussa, Quum intumuerit pallidus existens, exoluitur sanè si quod medicamentum Pallor.

mentum attenuans adhibitum fuerit. atque hic tumenti at- D
tenuans opitulatur. Rursus autem quod aliquãdo vtilitatem
cœpit, nunc hic opitulanti opitulatur, quum sanè præ graci-
litate decolor & pallidus factus fuerit. Si quis enim pituito-
sum ac tumefaciens medicamẽtum exhibuerit, pallor seda-
tur. Insuper verò etiam dolor, & propter frigiditatem fit,
& propter caliditatem, & propter valde exuperans, & pro-
pter imminutum. Et in perfrigeratis quidem natura extra
corpus ad cutem, propter calfaciens valde, dolor fit. In cali-
dis verò natura, propter frigidum. Et in siccis natura, si hu-
mectentur. & in humidis natura, si resiccentur. In singulis e-
nim quorum natura permutatur ac corrũpitur dolores fiũt.
Sanantúrq; dolores contrariis, ídq; etiam vnicuique morbo E
proprium est. Nam in calidis natura propter frigiditatem
ægrotantibus, dolores calefiunt, & reliqua iuxta hanc ratio-
nem fiunt. Alius porrò modus hic est, per similia morbus
fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur. Velut, vrinæ
stillicidium idem facit, si nõ sit, & si fit, idem sedat. Et tussis
eodem modo, velut vrinę stillicidiũ, ab iisdem fit & sedatur.

Febris & vomitus medicamẽta non certa.

Alius rursus modus hic est. Febris quę propter tumefactio-
nem ex pituita fit, aliquando quidem ab iisdem fit, & seda-
tur, aliquando autem à contrariis. Aliquando enim si quis
vult aqua calida lauare, & multum potum exhibere, sanus
æger fit, & febris quæ propter tumefactionem facta est, pitui
tosis ac tumefactionem facientibus oblatis, & adhibitis sa- F
nescit. Et si quis vult medicamentũ bibendum dare, aluum
subducens & vomitorium eodem modo & à facientibus se-
datur, & sedantibus fit. Nam si quis homini vomenti, aquã
multam bibendam dare velit, eluentur ea propter quæ vo-
mit, vnà cum vomitu. Et sic quidem per vomitum vomitus
sedatur. Rursus autem propterea quod sedatur, quia infernè
procedere ipsi fecit, ex illo id quod intus est vomitum facit,
& ambobus cõtrariis modis homo sanus fit. Et si quidem sic
in omnibus haberet, stata sanè ac certa medicina esset. Ita
alia quidem contrariis curare oportet, qualia tandem sint, &
à qua causa fiant: alia verò similibus, qualia tandem sint, &
à qua causa fiant. Huius autem rei causa corporis debilitas

Caussa.

existit. Corpus enim à cibis æqualibus æqualiter nutritur, à
corpore verò cibi superãtur. Postquam verò plus aut minus
in ipsum

A in ipſum ingeſtum eſt, aut alia quæpiam tranſmutatio facta eſt, ſuperatur, ſuperant autem cibi. Et quum ſanè ſuperatur corpus ab his quæ ipſi offeruntur, florere hæc ipſa facit, & ſuperant hæc ſimul corpus, & contraria ipſi faciunt. Et calida lauari, donec quidem corpus ſuperat eius exhibitionem, florere corpus facit. Quũ verò ſuperatũ fuerit, gracile corpus facit. Et conuiuari ſimiliter vt lauari facit. Hæc enim donec ſuperantur florere corpus faciunt. Vbi verò ſuperauerint, & alui ſeceſſus & varia vitia inducunt. Quum autem id quod offertur, tranſmutatur, neceſſe eſt & id cui offertur, tranſmutare. Etenim corpus tranſmutatum parum efficax ac potens eſt, & ab omnibus offenſiones percipit. Hoc autem faciunt,

Quæ corpus iuuent & contra.

B & aluum ſubducentia: & florere ipſum facientia, gracile corpus faciunt, & reliqua omnia contraria his facientia. At verò Medicina breuem occaſionem habet: & qui hoc nouit, illa ſtata ac certa habet: & ſcit quæ conſueta ſint, & quæ non conſueta, ad quæ cognoſcenda non eſt occaſio in medicina, & quòd aluum ſubducentia, non ſubducentia fiunt, & reliqua quòd contraria ſunt, & contrariiſsima non contrariiſsima. Occaſio autem hæc eſt, vt cibos offeramus ea copia, quantam corpus cui offerũtur ſuperare valeat. Nam ſi quis ſic fecerit, omnino neceſſe cibum eſt aluum ſubducentem oblatum, ſubducentẽ eſſe, & pituitoſum, pituitoſum. Si igitur ſuperauerit corpus ipſos cibos, neque morbus, neque cõ-

Qualis medica ars.

C trarietas fit ex his quæ offeruntur, & hæc eſt occaſio quam medicum noſſe oportet. Quum verò occaſionem ſupergreſſus fuerit, contrarium fit, & antequam ei exceſſum factum eſſe putant, conſequens eſt vt caleſcat. Donec enim corpus id quod oblatum eſt ſuperauerit, corpus nutritur. Vbi verò hãc occaſionem tranſmiſerit, contrarium fit, nam attenuatur & gracileſcit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciũt, donec quidem ſuperauerit corpus, ampliúſque pro occaſione offeruntur, etiam iuxta naturam ſuam ſingula faciunt, & pituitoſa ſiue tumefacientia tumefaciunt. vbi verò occaſionem tranſmiſerint, contraria ſunt. Medicamenta ſunt omnia quæ præſentem ſtatum tranſmouent. Omnia autem fortiora tranſmouent. Licet autem ſi velis, medicamento tranſmouere, & rurſus ſi velis, alimento ac cibo. Omnia verò ex præſenti ſtatu trãſmouere, ægrotãti opitulatur. Si enim id quod morbũ

Quando omnia ſuam naturã conſeruant.

Medicamẽta quid faciant.

l facit

facit,non transmoueris,augescit.Medicamenta fortia à natura,in debilibus morbis dare non oportet,neque paucitate medicamenti,debilitas ipsius facienda est. Sed fortibus natura,fortibus pharmacis vtendum est,debilibus verò, pharmacis non fortibus.Neque partiendum est medicamẽtum, sed singulis secundum naturam,debilibus quidem debilia à natura,fortibus verò morbis,fortis naturæ pharmaca exhibenda sunt.Cæterùm morbi ea parte qua proximi sunt,educendi sunt, & qua parte singulis exitus quàm proximus est extrahendi. Aluum autem subducentia talia sunt, quæcunque lubrica & incisiua sunt,& quæcunq; in calidis attenuantur.Vẽter enim calidus est:& reliqua quæ salsuginosa sunt, & quæcunque ex talibus plurimum participant. Contra aluum non subducentia, sed sistentia sunt, quæ flatum exhibent,humida enim resiccata flatum faciunt:& quæ adstringunt,& quæ à calore compacta sunt,& friabilia,& sicca.

D E

Omnia autem quæ foris extenuãt,intra corpus assumpta tumefactionem inducunt,eadem autem & ventrem sistentia,& pituitosa,ac tumefacientia existunt. Et quæ aluũ subducunt ac extenuant,cum calefacientibus eadem sunt.Insuper autem etiam acida pituitosa sunt. Omnia verò quæ frigefaciunt ea quæ in ventre sunt, talia aluum subducunt, Item quæ frigida sunt,& quæ humida.Quum autem non aluum subducentia fuerint,calfaciunt.Frigefaciunt autem & calida in ventrem assumpta,& citò secessum faciũt. Si verò secessum non faciant,calida in ventre existunt. Ex his quæcunque repletionem faciunt, maximè pituitosa sunt. Quæ verò plurima assumpta repletionem non faciũt aluum subducunt.Medicina itaque mihi iam tota inuẽta esse videtur, quæ sic habet & quæ docet singulas & consuetudines,& occasiones.Qui enim sic medicinã nouit,minimè fortunã respicit,aut expectat,sed & citra fortunam,& cum fortuna,rectè faciet.Constans enim ac firma est tota medicina,& doctrinę optimæ in ipsa compositæ,minimè fortuna egere apparent. Nam fortuna sui iuris est,& nullius imperio subest, neque optantis est ad ipsam peruenire.Scientia verò imperata facere cogitur,& facile est ipsam feliciter assequi,si quis sciens vti velit.Deinde verò quid opus est Medicinæ fortuna? Si enim morborum medicamẽta clara sunt & manifesta, velut equid

Acida pituitosa.

Mèdicina quæ.

F

Fortuna in his parum facit.

A equidem arbitror, nō expectant sanè fortunam: ad sanandos morbos siquidem sunt medicamenta. Si verò cùm fortuna exhibere ipsa prodest, non magis medicamenta quā ea quæ non sunt medicamenta, vnà cùm fortuna adhibita sanos faciunt. Quicunque verò fortunam ex Medicina, aut alia quapiam arte expellit, dicitque eos qui probè rem aliquā sciūt fortuna non vti: is contrarium mihi iudicare videtur. Mihi enim soli hi fortunatè assequi, itémque infortunatè non assequi videntur, qui rectè quid, & malè facere sciunt. Fortunatè enim assequi, est rectè facere, hoc autem hi qui sciunt faciunt. Non assequi autem hoc est, si quis non sciat, hoc non B rectè faciat. Indoctus autem qui est quomodo fortunate assequi possit? Si quid enim etiam assequatur, non memorabilem sanè successum habebit. Qui enim non rectè quid facit, non fortunatè assequi poterit, quum reliqua quæ æquum est facere non faciat. Morbi muliebres. Vteri omnium morborum causæ sunt: hi enim vbi ex natura transmoti fuerint, morbos exhibent, siue ascenderint, siue descenderint. Et quū quidem vteri osculum suum non demittentes, & pudendi eminentias non contingentes, transmoti fuerint foras, leuissimus morbus est. Quum verò in anteriorem partē promoti fuerint, & osculum in pudendi eminentias ac labra immiserint, primùm quidem ipso contactu dolorem vterus percipit ac exhibet: deinde obturatus, & velut operculo cōtectus, ex eo quòd pudendi eminentiis incumbit, fluxus non contingit, qui mensium nomine venit. Hic verò fluxus congregatus, tumorem ac dolorem exhibet. Et si quidem infrà descendens & auersus, in inguen se immiserit, dolorem exhibebit. Si verò sursum ascendens auersus & obturatus fuerit, etiam sic propter raritatem ac coarctationem dolorem exhibet. Quum verò propter hoc ægrotarit, coxendicum ac capitis dolorem facit Vbi verò vteri impleti intumuerint, nihil fluit, & pleni fiunt: quum autem pleni facti fuerint, coxendicésque contingunt, dolores exhibent, & in coxendices, & in inguen, & velut pilæ in ventre discurrunt, & caput dolore affligunt, modo altera ipsius parte, modo totum, prout contingit ipsi morbus. Hæc itaque sic curanda sunt.

Si quidem descenderit solùm, & illini posit, vtere quocūque libet ex grauēolentium genere, aut cedro, aut alij intri-

Medicamēta sine fortuna sanāt.

Quæ aduersa vel secunda fortuna huic videatur.

Vteri omniū morborum caussæ fœminis.

Vteri molestiæ.

Medela.

to, myrtoto Græcis appellato, aut aliquo alio ex grauiter & D
malè olentium numero, eóque suffitum facito, & fomenta
ne adhibeto, neque cibo neque potu vrinam ciente hoc tem
pore vtitor, neque calida lauato. Si autem sursum ascende-
rit, & non auersa fuerit, medicamẽtis appositititiis bene olen-
tibus, & quæ simul calfaciunt vtere. Velut sunt myrrha, aut
vnguentum, aut aliud quoddam odoratum simúlque calfa-
ctorium. Et his quidem subdititiis vteris, fomentum autem
ex infernis ex vino adhibebis, & calida aqua lauabis, & vri-
nam cientibus vteris. Ex hoc autem manifestũ fit auersa sit
nécne. Si enim sursum progressa auersa nõ fuerit, fluxus pro
cedit. Si verò auersa sit, fluxus, menstrua appellata, non con- E
tingit. Hunc morbum fomento primùm tali curare opor-
tet. In vinum grossos immittito, ipsúmque vinum calfacito,
& cucurbitam circum osculum vasis in quo calefit addito,
hoc modo; Cucurbitam per medium dissectam euacuato, &
summitate ipsius modice rescissa, velut in vtriculis fieri so-
let, hanc ipsam vasi velut operculum circundato, quo odor
per angustiam means ad vterum perferatur. Insuper autem
& calida aqua fouere, & calfacientibus medicamentis sub-
dititiis vti oportet. Calfacientia autem sunt ea quæ ducunt
ex superiùs relatis, itémque hæc. Stercus bubulum, fel bubu
lum, myrrha, alumen, galbanum, & si quod aliud eiusmodi
est. Plurimis etiam ipsarum per purgantia infernè medica-
menta aluus subducenda est, & per debilia quæ vomitum fa
ciunt, ne euacuatio ex supereuacuatione fiat. Cæterùm sub- F
dititias glandulas sic facere oportet, si fortes facere velis.
Mel semicoctum facito, & ex præscriptis subdititiis phar-
macis ea quæ valde efficacia sunt immittito, & vbi im-
miseris, glandulas formato instar earum quæ in sedem in
duntur, verùm longas facito has ac tenues. Mulierem verò
supinam reclinato, locis à pedibus lecti altiús instratis, dein-
de apponito, & panniculo intecto, aut alia quadam re con-
simili calfacito, donec colliquescat. Si verò debiliorem glan-
dulam subdere velis, in linteolum illigato. Sed & si humore
pleni vteri osculum tumidum habuerint, & non fluxerint,
fluxionem facere oportet, & subdititiis pharmacis sanare,
itémque fomentis velut scriptum est, ita faciendo velut in
priore fluxione suppressa. Quin & si in anteriorem partem
proced

Calida apposita.

A procedens vterus auerſus fuerit, fluxionem facere oportet, velut in ſuperiore fluxione ſuppreſſa. Quum verò fluxus nimius fuerit, neque calida aqua, neque alio quopiam calfacere oportet, neque vrinam cientibus vti, neque cibis aluum ſubducentibus. Lecti autem partes à pedibus altiores eſſe oportet, vt ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Vtere autē ſimul etiam ſubdititiis adſtringentibus. Fluxiones porrò quum confeſtim venerit purgatio ſtatim ſubcruentæ fiunt, quum verò tardius prodierit, purulentę. Et iunioribus ſubcruenta magis prodeunt. Seniores verò magis mucoſa menſtrua habent.

B HIPPOCRATIS COI LIBER DE AERE, AQVIS ET LOCIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C VICVNQVE artem medicam integrè adſequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat: nō enim ſimile quicquam in illis exiſtit, verùm differunt inuicem propter varias quæ in eis fiūt mutationes. Deinde ventorum calidorúmq; & frigidorum, maximè qui ex his omnibus hominibus ſunt cōmunes, & mox qui in vnaquaque regione ſunt indigenæ & proprij. Neque verò negligentiorem ſe circa aquarum facultates cognoſcendas exhibere conuenit. Quemadmodum enim guſtu differunt, & pondere ac ſtatione, ſic quoque virtute aliæ aliis longè præſtant. Quare ſi quis ad vrbem ſibi incognitā perueniat, circunſpicere oportet eius ſitum, quomodo ſcilicet ad ventos, & ſolis exortus iaceat: non enim æquales vires ſunt, ad Septentrionem ſitæ, & vergentis ad Auſtrum: neque eius quæ ſolem exorientem, & que eundem occidentem

Quæ proſpicienda ſunt medico.

Venti.

Situs vrbiū

Aquarum qualitas. ſpectat. Hæc itaque diligenter oportet perſcrutari, ac ſimul quo modo habeant circa eam aquæ: nũ ne paluſtribus vtantur & mollibus, aut duris & ex ſublimi loco prolabentibus, & ſcaturientibus ex petris, ſiue ſalſis, & crudis. Terra etiam ipſa conſideranda, nudáne ſit & aquis carens, aut denſa & aquoſa & an concaua ſit & æſtuoſa, vel alta & frigida, hominum inſuper diæta perquirenda, qua maximè capiãtur. An bibuli ſint & lurcones & ocio dediti, aut exercitiis variis vtentes, & tolerantes laborum, ciborúmque plus adpetentes quàm poculorum. Ex his enim ſingula ſunt inueſtiganda. Nam qui hæc omnia probè, quantum fieri poteſt, cognouerit, aut horum plurima, eum non latere poſſunt quum in vrbem etiam ignotam ſibi peruenerit, neque morbi regioni peculiares & patrij, neque communis regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, vt non poſsit in cognoſcendis morbis dubius hærere, aut errare ſicubi ad morborum medicationem adhibeatur. Quæ ambo illis euenire ſolent, qui non prius prouidi hæc diligenter cognouerunt. Quare qui ea ſtudioſè rimatus fuerit, vniuſcuiuſque temporis, ac anni futuri conſtitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communi adfectione ciuitatem ſint inuaſuri tum æſtate, tum hyeme, & quæcunque pericula vnicuique ſint timenda ex diætæ ac victus immutatione: quum enim tẽporum mutationes, & aſtrorum ortus ac occaſus obſeruauerit, quemadmodum ſingula horum eueniant, prænoſcet vtique & de anno, qualis hic ſit futurus: hoc nanque modo ſi quis rimatus fuerit ac præcognouerit temporum occaſiones, maximè de ſingulis ſciet, vt plurimúmque ſanitatem adſequetur, & recta via procedet, non minima artis ſuæ gloria. Quod ſi cui hæc ſublimiora videantur, is ſi ab hac ſententia diſcedat, diſcet ſanè non minimam partem conferre ad rem medicam ipſam Aſtronomiam, ſed omnino plurimam, quũ vnà cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem ſingula quæ diximus ſcrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifeſtè. Quæcunque quidem ciuitas ad ventos ſita eſt calidos, puto autem eos qui inter brumalem ſolis exortum itidémque occaſum perflant, huic hi venti ſunt peculiares. A Septentrionalibus autem ventis tuta ac protecta ea ciuitas exiſtit. Aquæ verò eius multæ &

[Margin notes: Terræ qualitas. — Hominum victus prænoſcendus. — Prænotio futurorũ quomodo paretur. — Aſtrorum cognitio ad artem medicam facit. — Situs vrbis calidæ.]

D

E

F

A tæ & ſubſalſæ ſunt, & neceſſariò nõ ſublimes, æſtate quidem calidæ, hyeme frigidæ. Et quæ quidem vrbes bene ſitæ ſunt ad ſolem, & ad vẽtos, & aquis bonis vtuntur, hæ minus à talibus mutationibus afficiuntur. Quæ verò aquis paluſtribus ac lacuſtribus vtuntur, & non bene ſitæ ſunt ad ventos, & ad ſolem, hæ magis. Et ſi quidem æſtas ſicca fuerit, citius ſedantur morbi. Si verò pluuioſa, diuturni fiunt: & phagedænas ad edentes ex omni occaſione oboriri veriſimile eſt, ſi vlcus fiat. Si verò hyems frigida ſit, homines capita humida ac pituitoſa habere par eſt: & ventres ipſorum frequenter exturbari, pituita à capite influente: & formas ipſorum vtplurimum debiliores eſſe: ipsóſque ad edendum ac bibendũ non B appoſitos eſſe. Nã qui capita debilia habent, non fuerint boni potores. Crapula enim magis grauat. Morbi verò hi ipſis vernaculi ſunt. Primùm quidem mulieres morboſæ, ac fluxionibus obnoxiæ ſunt, deinde multæ ſteriles ſunt ex morbo, non à natura, & frequenter abortiunt. Pueris verò incidunt conuulſiones ac anhelationes, quæ morbus puerorum, & ſacer eſſe putãtur. Viris autem dyſenteriæ, & alui profluuia, & febres lenes, diuturnæ, hybernæ, & puſtulæ nocturnæ multæ, & hæmorrhoides in ſede. Pleuritides autem, & peripneumoniæ, & febres ardẽtes, & quicunque acuti morbi putantur, nõ multum proueniunt. Non enim fieri poteſt vt iſti morbi vigeant, vbi alui liquidæ exiſtunt. Lippitudines verò oboriuntur humidæ, non graues, nec diuturnæ: ſi nõ ex mu- C tatione temporum morbus aliquis omnibus communis occupet. Et vbi quinquageſimum annum tranſgreſsi fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes, homines ſemiſyderatos faciunt, vbi caput derepẽte inſolatum, aut frigore correptum fuerit. Atque hi quidem morbi ipſis vernaculi ſunt: præterquam ſi morbus aliquis omnibus communis ex temporum mutatione oboriatur, nam & huius participes fiunt.

Quæ vrbes ſalſas aquas habent.

Hyems frigida quæ mala inuehat.

Quæcunque verò ciuitates his ex oppoſito ſitæ ſunt, ad ventos frigidos, inter occaſum ſolis æſtiuum, & orientem æſtiuum: etiam ipſis hi venti vernaculi ac indigenæ ſunt, ab auſtro verò & calidis ventis protectæ ſunt. Et de his vrbibus ſic ſe res habet. Primùm quidem aquæ & duræ & frigidæ vtplurimùm dulceſcunt. Homines autẽ vegetos & ſiccos eſſe neceſſe eſt: & plures ventres infernos crudos ac duros

habere,supernos verò fluidiores: biliosósque magis quàm pituitosos esse. D Capita verò sana ac dura habent, & plerunq; vasa ipsis rumpuntur. Morbi autem populares ipsis hi sunt, pleuritides & quos acutos esse receptum est. Necesse est autem ita habere, quum alui duræ existant, & suppurati multi ex omni occasione fiunt. Huius autem causa est, corporis extensio, ac ventris duritia. Siccitas enim & aquæ frigiditas facit vt vasa rumpantur. Edaces autẽ tales naturas esse necesse est, & nõ multum bibaces. Non enim fieri potest vt simul multum edant ac bibãt. Lippitudinésque his fieri ex temporis interuallo necesse est, duras autẽ ac vehemẽtes, & statim oculos rumpi. Sanguinis itẽ ex naribus fluxiones vehementes æstate fieri iunioribus triginta annis. E Morbos etiam sacros appellatos, paucos quidẽ, verum vehemẽtes. Longæ verò vitæ magis quàm alios, hos homines esse par est: & vlcera nõ pituitosa oboriri, neque efferari. Mores verò magis feros quam mansuetos. Ac viris quidem hi morbi vernaculi sunt: præterquàm si quis omnibus cõmunis ex temporum mutatione ingruat. Ex mulieribus verò, primũ quidẽ multæ steriles fiunt, propter aquas quæ duræ sunt ac crudæ, & frigidæ: Purgationes enim mensium nõ cõtingunt cõmodæ, sed paucæ ac prauæ. Deinde pariunt difficulter, & non valde abortiunt. Vbi verò pepererint, pueros nutrire non possunt. Lac enim ab aquarum duricia ac cruditate extinguitur, & tabes frequentes à partu fiunt. F Præ violentia enim ruptiones ac vulsuras habẽt, pueris autẽ hydropes in testibus fiunt, quandiu parui fuerint, deinde ætatis progressu euanescunt. Pubescunt autẽ serò in hac ciuitate. Et de calidis quidẽ ventis ac frigidis, & vrbibus ad hos sitis, hoc modo velut dictũ est, res se habet. Quæcunque verò ciuitates sitæ sunt inter æstiuos ac hybernos solis ortus: & quæcunq; ex opposito harum, de his ita habet. Quæ quidem ad orientem solem sitæ sunt, eas par est esse salubriores his quæ ad septentrionem conuersæ sunt, & his quæ ad calidos ventos sitæ sunt, etiamsi stadium solum intersit. Primum enim moderatior est caliditas ac frigiditas. deinde aquas quæ ad solis ortus sunt, omnes splendidas esse necesse est, & odoratas, & molles, & amabiles oriri in hac ciuitate. Sol enim emergens ac illustrans ipsas castigat. Matutinum enim tẽpus ipse aer vt plurimum

semper

A ſemper occupat. Et hominum formæ boni caloris ſunt,& magis floridæ,ſi non quis alius morbus prohibeat. Et clara voce præditi ſunt homines, & ad iram ac intelligentiã præſtantiores ſeptentrionalibus,ſi quide & alia quæ in ipſa naſcuntur meliora exiſtunt. Et ciuitas quæ hoc modo ſita eſt veri maximè ſimilis eſt,iuxta caliditatis ac frigiditatis moderationem. Et morbi pauciores fiunt ac debiliores,ſimiléſque ſunt morbis,qui in ciuitatibus ad ventos calidos conuerſis oriuntur. Et fœminæ iſthic valde fœcundæ ſunt,ac facilè pariunt. Et de his quidem ita habet. Quæ verò ad occaſus ſitæ ſunt, & ipſæ à ventis ab oriente ſpirãtibus protectæ ſunt,& tum calidi venti leuiter affiant,tum frigidi ab Vrſis

B præterflant: eas vrbes neceſſe eſt ſitu morboſiſsimo poſitas eſſe. Primum enim aquæ non ſunt ſplendidæ. Cauſa verò eſt quòd aer matutinum tempus vtplurimũ occupat, qui aquæ immixtus claritatem eius diſperdit. Sol enim priuſquam eleuetur,non illuſtrat. Aeſtate verò,mane quidem auræ frigidæ ſpirant,& ros decidit. de cætero verò ſol ad ipſas occidens,quàm maximè homines percoquit. Quapropter etiam decolores ac infirmos ipſos eſſe par eſt, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipſis ſeparantur. Veriſimiléque eſt ipſos graui voce præditos ac raucos eſſe,propter aerem, eo quòd impurus plerunque iſthic eſt, & morboſus. Neque enim ab aquilonaribus valde expurgatur. Non enim perſeuerant venti. Qui verò perſeuerant

C ac ipſis incumbunt,aquoſiſsimi exiſtunt. Nam venti occidentales ſimiles ſunt autumno. Et huiuſmodi ciuitatis ſitus eſt ad diei mutationes,eo quòd multum temporis inter matutinum ac veſpertinum intercedit. Et de ventis quidem qui commodi ſunt ac incommodi ita ſe res habet. Cæterùm de aquis deinceps narrare volo,quæ morboſæ ſint,& quæ ſaluberrimæ:& quæ mala ab aqua fieri veriſimile eſt,itémq; quæ bona. Plurimam enim partem conferunt ad ſanitatem. Quæcunque igitur paluſtres ſunt, & ſtabiles ac lacuſtres,eas neceſſe eſt æſtate eſſe calidas, ac craſſas & olentes. Quum enim non defluant,ſed aqua pluuia ſemper noua inferatur,& ſol vrat,neceſſe eſt ipſas decolores eſſe,& prauas ac biliosſas. Hyeme verò glaciatas & frigidas ac turbatas præ niue ac glacie,vt pituitoſiſsimæ ac raucoſiſsimæ exiſtãt:

Bibentibus autẽ ſplenes ſemper ſint magni ac pleni: & ventres duri, tenues ac calidi. Humeri vero & clauiculæ & facies attenuata. In ſplenem enim carnes colliquãtur, quapropter graciles exiſtunt. Edaces autem eſſe tales ac ſiticuloſos par eſt, ventréſque tum ſupernos, tum infernos, calidiſſimos habere, vt etiam fortioribus medicamentis opus habeant. Atque hic morbus ipſis & æſtate & hyeme familiaris eſt. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac letaliſsimi fiunt. Aeſtate enim dyſenteriæ multæ ac alui profluuia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducunt ac occidunt. Et hi quidem morbi ipſis æſtate fiunt. Hyeme verò iunioribus quidem peripneumoniæ, & inſaniæ morbi, Senioribus verò, febres ardentes, propter ventris duriciem. Mulieribus autem, tumores oboriuntur, & pituita alba, & vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariunt, & fœtus magnos ac tumidos, deinde ex alimentis tabeſcentes ac deprauati fiunt. Et purgatio commoda poſt partum mulieribus non contingit. Pueris verò herniæ accedunt, & viris varices, & vlcera in tibia. Quare fieri non poteſt vt tales naturæ longæuæ ſint, ſed ante temporis aduentum ſeneſcunt. Præterea fœminæ ſe in vtero habere putãt, & vbi partus tempus adeſt, ventris moles illa ac plenitudo euaneſcit. Hoc autem contingit ex aqua quum vteri ex aqua concepta laborant. Atque has quidem aquas ad omnẽ rem improbas eſſe cenſeo. Secundo verò loco eas quarum fontes è petris ſcaturiunt. Duras enim eſſe neceſſe eſt: aut iſthic vbi calidæ aquæ exiſtũt: aut ferrum naſcitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut ſulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ violentia caloris naſcuntur. Non itaque ex huiuſmodi terra aquæ bonæ prodeunt, ſed duræ & æſtuoſæ, quæ & difficulter minguntur, & ad alui egeſtionem contrariæ ſunt. Optimæ verò ſunt quæ ex ſublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces ſunt, & albæ, & vinum modicum ferre poſſunt. & hyeme calidæ fiunt, æſtate verò frigidæ. Tales enim fuerint ex profundiſsimis fontibus. Maximè verò laudare eas oportet, quarum fluxiones ad ſolis exortus erumpunt, & præſertim ad æſtiuos. Neceſſe eſt enim odoratas eſſe ac leues. Quæcunque verò ſalſæ, & crudæ ac duræ ſunt,

Aquæ quæ optimæ.

Aquæ ſalſæ.

A ræ sunt, ad hoc quidem vt eas omnes bibant, non bonæ sunt. Sunt tamen aliquæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ sunt, de quibus statim dicam. Habet autem & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fontes suos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ sunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æstiuos solis exortus ac occasus emergunt, & magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco sunt, quæ inter occasus æstiuos ac hybernos scaturiunt. Pessimæ verò quæ ad austrum, & quæ inter æstiuum ortum & occasum. Et hæ quidē ad australes partes valde prauæ sunt, ad boreales verò meliores. His autem hoc modo vti conuenit. Quisquis sanus est ac valet, is nullum discrimen fa-
B ciat, sed semper eam quæ præsens est bibat. Quicunque verò morbi gratia, eam quæ commodissima est bibere volet, is si ita fecerit, maximè sanitatem assequi poterit. Quorum quidem ventres duri sunt, & idonei ad hoc vt amburantur, his dulcissimæ & leuissimæ ac splendidissimæ cōducunt. Quorum verò molles ventres, & humidi ac pituitosi sunt, his durissimæ & crudissimæ, ac subsalsæ aquæ conferunt. Sic enim maxime resiccari poterint. Quæcunq; enim aquæ optimæ coctu sunt, ac facillimè liquescunt, eas par est & ventrem maximè exoluere ac eliquare. Quæ vero crudæ sunt, & minimè coctu bonæ, hæ magis constringunt ventres ac resiccāt. At enim mentiuntur homines de salsis aquis, propter imperitiā, in eo quod per aluum secedere eamq; soluere
C putantur. Maximè enim contrariæ sunt ad alui egestionem ac secessum. Sunt enim crudæ, & coqui non possunt. Quare venter magis ab ipsis adstringitur quàm eliquatur. Et de fontanis quidē aquis hoc modo res se habet. De pluuialibus autem, & quæ à niue fiunt, vt habeat, deinceps dicam. Aquæ igitur pluuiales leuissimæ & dulcissimæ, & tenuissimæ ac splendidissimæ sunt. Primū enim sol quod tenuissimum ac leuissimum est in aqua educit ac sursum rapit. Clarū autem hoc, ipsum mare facit. Quod enim salsum est isthic relinquitur, præ crassitudine ac grauitate, & fit mare. Quod verò tenuissimum est sol sursum rapit, præ leuitate. Rapit autem tale non solum ab aquis stagnantibus, sed etiam ex ipso mari, & ex omnibus in quibus aliquid humoris inest. Inest autem in omnibus rebus. Et ex ipsis hominibus tenuissimum

ac leuis-

ac leuiſsimum humorem ducit. Eius rei maximum ſignum D
inde ſumere licet, vbi homo veſtibus indutus in Sole iter fecerit, aut ſederit. Quaſcũq; enim corporis partes Sol aſpicit, hæ non exudant. Sol enim quicquid cõparet ſudoris ſurſum rapit. Quæ verò ſub veſte conte ctæ ſunt, aut ſub aliqua alia re, hæ exudant. Educitur enim ac domatur à Sole ſudor. Seruatur autem ex tegmentis, vt ne diſperdatur à Sole. Quũ verò in vmbram deuenerit, totũ corpus ſimiliter ſudore perfluit. Non enim amplius Sol affulget. Quapropter etiam ex omnibus aquis hæ citiſsimè putreſcunt: & odorem malum pluuialis aqua habet, eo quòd ex plurimis congregata eſt ac permixta, vt citiſsimè putreſcat. Ad hæc verò, vbi rapta eſt & in ſublime eleuata, dum circũfertur & ad aerẽ permiſcetur, E
quod turbidum eſt in ipſa, ac noctem refert, id excernitur, ac decedit, & fit aer, & nebula. Quod verò tenuiſsimum eſt ac leuiſsimum in ipſa, hoc relinquitur ac dulceſcit, dum à Sole vritur ac coquitur. Fiunt autẽ & alia omnia quæ coquuntur ſemper dulcia. Quandiu igitur diſperſa fuerit, & nondũ congregata, fertur ſublimis. Vbi verò coaceruata fuerit, ac ſimul congregata derepente à ventis inter ſe aduerſariis: tunc deorſum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit, Tũc enim hoc magis fieri veriſimile eſt, quũ nebulas à vento ſtabilitatem non habente concitatas ac procedentes, derepente ventus cõtrarius, ac aliæ nebulæ reliſerint: atq; tunc quidem prima ipſius pars congregatur, quæ verò à poſteriore parte ſunt, inſuper accedunt, & ſic craſſeſcunt, & nigreſcunt, ac ſi- F
mul congregantur, & præ grauitate deorſum prorumpũt, & pluuiæ fiunt. Atq; hæ quidem aquæ optimæ ſunt ſecundum hanc rationem. Verùm opus habent vt decoquantur, ac excolentur. Sin minùs, odorem prauum habent, & raucedines & vocis grauitatem bibentibus inde accedere par eſt. At verò aquæ ex niue ac glacie fientes, omnes malæ ſunt. Quũ enim ſemel concretæ fuerint, non ampliùs in priſtinam naturam reſtituuntur. Sed quod quidem in ipſa clarũ ac leue, & dulce eſt, excernitur ac diſperditur. Quòd vero turbidiſsimum eſt ac ponderoſiſsimum, relinquitur. Hoc verò cognoueris hoc modo. Si enim volueris hyemis tempore, vaſculũ certa aquę menſura infuſa, ſub dio exponere, quo maximè congeletur: deinde poſtridie in locum calidum deportatum ſinere, quo

maximè

A maximè glacies liquescat, & vbi exoluta fuerit, aquam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atq; hoc signum est, quòd à cõgelatione id quod leuissimum ac tenuissimum est disperditur, & non quod grauissimum ac crassissimum existit. Non enim hoc disperdi poterit. Hac igitur de causa has aquas, quæ à niue ac glacie eliquantur, pessimas esse puto ad omnes res: Itémque eas quæ ad has sequuntur. Atque sic quidem de pluuialibus, & niualibus, ac glacialibus aquis res se habet. Calculo verò maximè laborãt homines, & ex rhenum affectionibus, & vrinæ stillicidio, & coxendicu morbo corripiuntur, & herniæ fiunt, vbi aquas omnigenas bibunt, & de magnis fluminibus in quæ alia deferuntur: & de stagno, in B quod fluxiones multæ ac omnis generis deueniunt. Et qui aquis inuectitiis vtuntur, quæ ex longo, & non breui locorum interuallo afferũtur. Non enim fieri potest, vt alia aqua similis sit alij. Sed aliæ dulces sunt, aliæ salsæ, & aluminosæ, aliæ de calidis fluũt. Vbi verò hæ simul inter se miscentur, dissident: & quæ fortissima est, semper superat. Præualet autem non semper eadem, sed aliàs alia. Sed & ex vẽtis, alij quidem Boreas robur exhibet, alij verò Auster, & de reliquis eadẽ ratio existit. Talibus igitur necesse est limum & arenã in vasis subsidere, & ab his si potentur, morbi prædicti fiũt. Quòd autem non omnibus, cõsequenter declarabo. Quorum quidem aluus satis fluida est ac sana, & vesica non ardens, neq; stomachus vesicæ valde coardescit, hi facilè vrinam eiiciunt, & in C vesica nihil ipsis congregatur. Quorum verò aluus ardẽs ac feruida fuerit, in his necesse est etiam vesicam idem perpeti. Quũ enim magis quàm pro natura fuerit calefacta, stomachus ipsius inflãmatur. Vbi verò hæc perpetitur, vrinam non dimittit, sed in seipsa concoquit & adurit: & quod quidem tenuissimum in ipsa est, excernitur: & quod purissimum est, transit & emingitur. Quod verò crassissimum ac turbidissimum est, coaceruatur, & cõcrescit primùm quidem parum, deinde maius fit. Dũ enim voluitur ab vrina, quicquid crassum compactum fuerit, ad seipsum adaptat, atque sic augescit, & in tofum concrescit. Et quum vrinã emittit, ad vesicæ stomachum allabitur ab vrina impulsum, & vrinæ emissionem impedit, & dolorẽ vehementem exhibet. Quare pueri calculosi fricant ac trahũt pudẽda. Videtur enim ipsis caussa

mictionis eo loco eſſe. Signum autẽ eius quòd hæc ita ſe ha- D
bent, hoc eſt: Vrinam ſplendidiſsimam calculoſi mingũt ad ſimilitudinem ſeri, eo quòd id quod craſsiſsimũ eſt ac bilioſiſsimum iſthic manet, & coaceruatur ac cõcreſcit. Et pleri que ſanè hoc modo lapidem & calculũ contrahũt, fit autem pueris etiã ex lacte, ſi nõ ſalubre id fuerit, ſed valde calidum ac bilioſum. Ventrem enim percalefacit, & veſicam. Quare vrina dũ aduritur, hæc patitur, & ſanè ſentio meliùs eſſe pue ris vinũ quàm aquoſiſsimũ dare. Minus enim venas adurit ac reſiccat. Muliebribus autem pudendis non ſimiliter contingit. Meatus enim vrinæ in veſica breuis eſt & amplus, vt facilè vrina impellatur. Neq; enim manu pudendum fricat, veluti maſculus, neq; vrinę in veſica meatũ contingit. Ad pu E
denda enim perforatus eſt. Et quia meatus ſunt ampli, etiam plus bibũt quàm pueri. Et de his quidem ſic res ſe habet, aut his quàm proximè. Cæterùm de annis hoc modo conſideratione facta quis cognoſcere poſsit, qualiſnam annus ſit futurus, ſalubríſne an morboſus.

Prognoſtica ex temporũ qualitate.

Si enim ſecundum rationẽ fiant ſigna in aſtris occidentibus ac orientibus: & in autũno aquæ fiant: & hyems ſit moderata, & neq; valde clemens, neq; modum excedẽs frigiditate: & in verè ac æſtate tẽpeſtiuè pluat: ſic ſanè ſaluberrimũ eſſe annum par eſt. Si verò hyems quidem ſicca ſit, & borealis, ver autẽ pluuioſum & auſtrale, neceſſe eſt æſtatẽ febriculoſam fieri, & lippitudines inducere. Quum enim æſtus derepente accedat, terra humida exiſtẽte à vernis imbribus, & ab auſtro: neceſſe eſt æſtũ duplicatum F
eſſe, & à terra irrigua ac calida, & à Sole vrente: quũ ventres in hominibus nondum cõſtricti ſint, neq; cerebrum reſiccatum. Non enim fieri poteſt, quũ ver tale exiſtat, vt corpus & caro non humore fluida fiant, adeò vt febres acutiſsimæ in omnes irruant, maximè autem in pituitoſos. At dyſenterias par eſt fieri & mulieribus, & viris humidioribus. Et ſi quidẽ circa canis exortum accedat aqua ac tempeſtas, & Eteſiæ ſpi rauerint, ſpes eſt ceſſationis, & vt autumnus ſalubris fiat. Sin minùs periculum eſt ne & pueri, & mulieres moriantur: Mi nime verò ſenes: & ne qui ſuperſtites euadunt, in quartanas deſinãt, & ex quartanis in hydropas. Si verò hyems auſtralis fiat, & pluuioſa, & clemens, ver autem boreale & ſiccum & tempeſtuoſum, primũ quidem mulieres quæ vterum geſtãt,

& par

A & partus ipsis ad ver instat, abortum facturas esse verisimile est. Quæ vero etiã pepererint, impotentes ac morbosos pueros parere, ita vt aut statim pereant, aut tenues & debiles, ac morbosi viuant. Atq; hæc quidem mulieribus, reliquis verò dysenterias & lippitudines siccas: & aliquibus defluxiones à capite in pulmonem. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatẽ. Biliosis verò lippitudines siccas, propter carnis caliditatem ac siccitatem. Valde autem senibus defluxiones, propter raritatem ac eliquationem venarũ, adeò vt aliqui quidẽ derepente pereant, aliqui verò semisiderati, aut dextra aut sinistra parte fiant. Quum enim hyems sit australis, & pluuiosa, ac calida, & corpus non adstringatur neq; venæ, vere accedente boreali & sicco ac frigido, cerebrũ postquam ipsum dissolui ac purgari contigit, à grauedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur ac cõstringitur. Quare derepente æstate accedẽte, & ardore ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. Et intestinorum leuitates & aqua intercus ferè reliquis morbis desinentibus superueniũt, quũ non queant facilè ventriculi à cõcepta humiditate exsiccari. Si autem æstas pluuiosa sit & austro multùm perfletur, similísque sequatur autumnus, necesse est hyemem morbidam esse, & his qui pituita abundant, & qui quadragesimum annum excesserunt febres ardentes fieri verisimile est, qui verò bile abundant, costarũ inflammationes & pulmonis, pleuritidas ac peripneumonias dictas. Si verò æstas sicca existat, & borealis, sequens verò autumnus pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemẽ expectare conuenit, & cerebri corruptiones, ampliúsque raucedines, grauedines, & tusses, aliquibus etiam tabes. Quòd si borealis sit autumnus ac siccus, ac neque sub caniculam, neque sub Arcturi occasum pluuiosus, cõfert pituitosis natura, & maximè qui natura sunt humida, & mulieribus. Biliosis autem infestissimum hoc tẽpus existit. Valde enim exsiccantur, accidúntq; eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra, siquidem quod liquidissimum & aquosissimum in bile est consumitur: dẽsissimum verò & acerrimũ relinquitur, quod idem accidit secundum eandem rationem & circa sanguinem, vnde hi morbi his accidunt, pituitosis autem hæc omnia commoda

B

C

modo sunt. Exsiccantur enim & in hyemem perducũtur, minimè humecti, sed resiccati. Hæc igitur si quis mente concipiet & considerabit, is præcognoscet plurima omnino quæ ex huiusmodi mutationibus sint futura. Maximè autem obseruare oportet magnas temporum mutationes, vt neq; medicinas in illis libentes exhibeamus, neq; vramus quæ circa ventrem, neque secemus, priusquam prætereant dies decem aut plures, & non pauciores. Periculosissima sunt etiã ambo solstitia, maximè verò æstiuum. Periculosum etiam æquinoctium vtrunque, magis verò autumnale. Oportet autem & astrorum exortus considerare, præcipuè canis, deinde arcturi, & Pleiadum occasum. Morbi enim in his maximè diebus iudicantur, aliíque perimunt, alij verò desinunt, aut in aliam speciem, aliúmque statum transmutantur. Et circa hæc quidem, sicut dixi, habet. Volo autem & de Asia & Europa demonstrare, quantum differant inter se per omnia, & de gentium formis quid distent, & nihil inuicem simile habeant. Verùm de omnibus si quis dicere velit in immensum excresceret sermo, quare de maximis, & plurimum differentibus diuersitatibus dicam, quantum saltem mihi in ea re est compertum. Ac dico quidem plurimũ differre Asiam ab Europa secundum naturas omnium ex terra nascentium, itémq; hominum. Longè enim pulchriora & maiora omnia nascũtur in Asia. Estque regio ipsa, hac nostra multo mansuetior, sunt etiam hominũ mores benigniores & cultiores. Caussa verò horum est temporum anni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad aurorã, à frigiditate ac caliditate omni remotior. Incrementum autem & benignitatẽ inde proficisci omnibus in confesso est, quũ nihil sit præcellens & cogens violenter, sed per omnia æqualitas vigeat, quanquam non habeant vbiq; per omne Asiam omnia secundum eundem modũ. Quæcunq; enim in ea regio in medio sita est calidíque & frigidi, ea omnium fertilissima existit, & arboribus refertissima & maximè serena, aquísque vtitur & cœlestibús & ex terra promanantibus. Neq; enim à calore combusta est valde, neq; à squalore & aquarũ inopia exsiccatur, neq; à frigore oblæditur. Verùm austris perflatur & irrigua est, tum propter imbres multos, tum propter niues. Fructus autẽ suo tempore maturos multos in ea nasci par est, siue ex sparsis

Mutationes temporum obseruãdę.

Canicula. Arcturus. Pleiades.

Differẽtia inter Asiã & Europã.

Pulchriora maioráque sunt Asiana, & cur.

Varietas rerum in Asia.

Cœli clemẽtia & soli vbertas in Asia.

A ſparſis ſeminibus hi proueniant, ſiue terra ipſa per ſe ſponte producat eorum plantas, quarũ fructibus vtuntur homines, eas ex agreſtibus cicures & domeſticas facientes, & pro commoditate ſua tranſplantantes. Pecora etiã ipſa pleniora proueniunt, quæ & pariunt ſæpius & pulcherrimè educantur. Quin & homines habitiores eſſe ac ſpecie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, miniméque differentes, quantum ad formam ac corporum proceritatẽ attinet, conſtat. Certúmq; eſt hanc regionem proximè accedere ad naturam ac temperaturam optimæ conſtitutionis, verùm virilitatem, laboris tolerantiam, ac audaciam non veriſimile eſt huic naturæ innaſci, Sicut neque eiuſdem neque diuerſi generis conſtantes Aſiatici corporis robore nõ præſtant.

B ac perpetui ſunt amatores. Vincit enim in ipſis voluptas, quę ratio eſt multiformes generari partus, pręcipuè in feris. Atque ſic quidẽ de Aegyptiis ac Libycis mihi habere videtur. Qui verò ad dexteram hyberni ortus ſolis vſque ad Mæotidem paludẽ habitãt (hic eſt enim Europæ & Aſiæ terminus) ſic habent. Europæ & Aſiæ terminus. Multò maior diuerſitas eſt inter illas ipſas gentes quàm de quibus iam dixi, quum propter varias temporũ mutationes, tum ob regionis naturã, Habet autem eodẽ plane modo, quemadmodum & circa aliorũ hominum terras accidit. Gentes cur inter ſe differant. Vbi enim tempora magnas mutationes faciũt & frequẽtiſsimas, illic & regio agreſtis & maximè inæqualis exiſtit, inueniaſque & montes plurimos & denſos, itémq; campos & prata. Vbi autem non valde variant tẽpora, illic æqua

C liſsima regio eſt, quod idem & de hominibus ipſis eſt intelligendum. Si quis enim rectè conſideret, videbit quorũdam naturam, mõtanis, ſyluoſis ac aſperis locis ſimilem eſſe, aliorũ verò aquoſa ac exilia loca referre: ſicut quidã pratorum ac paludum naturam præ ſe ferũt, atque alij ſunt à quorum planitiebus nudiſq; ac ſiccis terris cõſtitutio ſimilis exiſtit. Tempora enim quæ formarum naturam variant, ſunt diuerſa: quum ergo inter ſeſe fuerint maximè diuerſa, varias & multiplices formas producũt. Porrò quæ parum inter ſę differunt gentes relinquam, Quæ autem plurimum non natura ſolùm, ſed & legibus & conſuetudinibus diſcrepant, de illis referam quomodo habeant. Ac primum omnium de Macrocephalis, quum nulla omnino alia gens ſit, quæ ſimilia capita habeat. Macrocephali. A principio quidem conſuetudo in cauſa fuit, vt

tam longis capitibus essent. Nunc autem natura ipsa cum D consuetudine conspirauit, Siquidem generosissimum apud eos putatur, caput habere quàm maximè longum: consuetudinis autem hoc initium fuit. Quum recēs infans natus est, caput eius adhuc tenerum ac molle existēs, quàm celerrimè constringunt manibus, coaptantésq; cogunt in longitudinē augeri, quin & vinculis connectunt, ac aptis instrumētis colligant, quo rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo augeatur. Ea cōsuetudo tantum effecit vt eiusmodi natura capitum existeret. Temporis verò progressus natura quoq; tales produxit, vt non esset necesse consuetudine priore cogere. Quum enim semen genitale ab omnibus corporis membris procedat, à sanis quidem sanum, à morbidis morbosum E fiátque vt ex caluis calui gignantur, ex cæsiis cæsij, & vt plurimùm distortus distortum generet, eadémq; ratio sit circa reliquas formas, quid prohiberet vt non ex Macrocephalis Macrocephali gignerentur? Nunc autem non nascuntur ita magnis capitibus quemadmodum prius, quum consuetudo nō amplius duret, per incuriam hominum intercepta. Et de his quidem hæc sufficiant. De illis autem qui Phasim accolunt adiiciam. Regio eorum palustris est, calida, aquosa & densa, imbrésque in eam decidunt omnibus temporibus & magni & impetuosi, homines verò ipsi vitam agunt in paludibus, domósq; ligneas, & ex arundinibus in ipsis aquis habent extructas, neq; multum inde prodeūt, vt adeant vel emporia vel vrbes. Verū nauiculis ex vno ligno fabrefactis per- F meant sursum ac deorsum, habent enim fossas ac ductus aquarum plurimos. Bibunt autem aquas calidas & stagnantes, quæ & à sole sunt putrefactæ, & ab imbrium casu auctæ. Ipséq; fluuius Phasis omniū fluuiorū stagnantissimus est, & qui lentissimo cursu profluat: fructus autē qui illic nascūtur omnes insalubres sunt, euirati imperfectíq; pręmultitudine aquarum, neque vnquam maturescunt. Atq; quum multus aer ab aquis regionē occupet, ob hanc ipsam causam, quòd ad formā ac corporū speciē attinet, Phasiani sunt à reliquis hominibus longè diuersi. Sunt enim magnitudine ingenti, ac corpulentia valde excellēti, neq; iuncturæ eorū vllæ neq; venæ comparent, pallidúmq; præ se ferunt semper colorem, quemadmodum qui regio sunt obnoxij morbo; loquuntur autem

Phasis accolæ.

Phasis qualiter fluat.

Phasiani quales.

A autem vt si qui alij omniũ hominum grauissimè, nimirum aere vtentes non sereno, sed obscuro, & maximè humectato. Sunt insuper ad laborem à natura ipsa segniores, anniq; tẽpora non varias habent, neque ad æstum, neq; ad frigus permutationes. Venti autem eis sunt plurimi austrini omnes, præter vnũ eius regionis proprium, & indigenã, qui aliquãdo violentior ac molestior calidus existens spirat, quẽ Cenchrona patrio vocabulo appellant. Verùm Boreas non valde ad eos pertransit, quòd si aliquando spiret, debilis tamẽ existit ac valde lenis. De natura ergo ac diuersitate & forma eorum qui Asiam & Europam incolunt, ita habet. Quòd autem timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis B Asiani existant, moribúsq; mansuetiores, tempora ipsa anni in causa sunt, quæ non magnas permutiones faciunt, neque caloris, neque frigoris, sed semper æqualia permanent: vnde neq; mentes stupore percelluntur, neque corpora fortẽ trãsmutationem incurrunt. A quibus verisimile est iram exasperari, cognitionémq; & calorẽ ampliùs excitari, quàm si semper in eodem statu quis persistat. Mutationes enim sunt quæ hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere. Propter quas sanè causas imbelle vniuersum Asianorum genus existit, atque adhuc ampliùs propter leges. Multò maxima enim Asiæ pars sub regibus est. Vbi autem non in sua potestate viuunt homines, neq; sui iuris sunt, sed dominis subiecti, ibi non multũ curiosi sunt quo modo se ad bellum adC parent, imò magis hoc curant, vt ne bellicosi videantur. Pericula enim eis nõ æqualia instant. Nam hi in militiã proficisci, laboréſque perferre, ac mortem oppetere pro dominis suis coguntur, relictis interim domi liberis, vxoribus ac reliquis amicis: atq; siquidem viriliter & feliciter bellum gesserint, dominis inde commoda accedunt, eorúmq; facultates inde augentur. Verùm ipsis præter pericula & cædes nihil demetitur. Proinde neque his hominibus regionem frequẽter habitatã esse necesse est, Imò eam propter inertiã bellicã ac otium à plerisque relinqui. Vt enim quisq; maximè à natura virilis & magnanimus est, ita plurimùm eius animus leges auersatur: cuius rei magnum indiciũ vel inde habere licet, Quòd quicunq; in Asia Græci itémq; Barbari dominis non subsunt, sed iure suo degunt, sibiipsísque omnes labores

Cur Asiani imbelles.

Mentẽque excitent.

Asiani cur non bellaces.

Fortes, leges auersantur.

lucrifaciunt, illi bellicosissimi omniũ existunt. Periclitantur D enim ipsi sibi, virilitatisque præmia ipsi reportãt, sicut timiditatis ac ignauiæ pœnã luunt pariter. Inuenias autẽ & Asianos ipsos inter se plurimum differentes, generosiores alios, alios degeneres, quorum omnium causa ad temporũ mutationes est referenda, quemadmodũ & in præcedentibus dixi. Atq; sic quidem habet in Asia. In Europa verò genus hominum est Scythicum, circa paludem habitans Mæotim, quòd à reliquis gentibus maximè differt, Sauromatæ appellãtur, Horum fœminæ equites sũt, arcubus vtũtur, ac sagittas iaculantur ex equis, cùm hostibus cõgredientes, dum virgines existunt, neque deuirginantur priùs, quàm hostium tres con fecerint, neque priùs maritis cohabitant, quàm sacra deo pa E trio more fecerint. Quòd si qua sibi virũ acceperit, ab equitatu libera est, nisi necessitas cogat cõmuni expeditione omnes exarmari. Dexteram autem mammam nõ habent, Nam puellis adhuc infantibus matres æreo instrumento in hunc vsum parato, ignéque candefacto eam auferunt, ac exurunt, ne iterum succrescere cõtingat, atque vt omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferatur. Cæterùm reliqui Scythæ quod ad formam adtinet, ipsi sibi similes sunt, aliis dissimiles. Sicut quoque Aegyptij ipsi inter se, præterquam quòd hi à vehemẽti calore, illi ab intenso frigore sunt compressi. Verùm solitudo quæ Scythica dicitur, in planitie sita est, pratis abũdans, sublimis & mediocriter aquosa. Sunt enim fluuij in ea magni, in quos aqua ex cãpis per riuos de- F ducitur. In hac itaque Scythæ degunt, qui Nomades vocantur, propterea quòd nullas habeãt domos, sed in curribus habitant. Sunt autem currus ex quibus minimi quatuor rotis, reliqui sex circumaguntur. Sunt etiã luto obturati ac instar domorum fabrefacti, aliqui simplici, aliqui etiam triplici tabulato, Vnde robur illis inest aduersus omnes iniurias aquarum, niuis ac ventorum propellendas. Trahunt currus aliquos quidem boum paria duo, aliquos tria, atq; hi cornibus carent, quum præ frigore regionis cornua eis non enascantur. In his itaque curribus degunt mulieres. In equis autem vehuntur viri. Sequuntur autem simul oues, boues & equi. Tandiu deinde in vno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pecoribus pabulum, quo deficiẽte in aliam regionem commigrant.

Quare non nulli ab aliis differant.
Scythica gens.
Mæotis palus.
Sauromatæ.

Aegyptij cur inter sese similes.
Scythæ.
Nomades quomodo viuant.

A grant. Vescuntur autem ipsi carnibus coctis, bibúntquè lac equinum, comedunt etiam Hippacen, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de victu & moribus diximus, temporibúsque anni ac formis, quæ à reliquis hominibus longissimè sunt Scythiæ genti diuersæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit quemadmodum & gens Aegyptiorum. Minimè autẽ fœcũda ea gens est, regióq; ipsa minimas feras enutrit, neq; numero, neque specie insignes. Sub ipsis enim Vrsis Riphæísque montibus sita est, vnde Boreas spirat, Solque ipse supremo æstiuo solstitio deficiens proximè accedit, ac tum quidem exiguo tempore calefacit. Neque vero venti à calidis locis spirantes valde ad eam regionem penetrant, nisi parumper & debiles. Verùm ab Vrsis venti procedentes

Hippace quid.

Riphæi mõtes.

Qui venti hic spirent.

B sunt illic perpetui frigidi à niuibus, glacie imbribúsque condensati. Qui nunquàm à montibus decedunt, vt propterea etiam inhabitabiles fiant. Aërque ipse totum ferè diem nubilus campos occupat. Ipsi verò in humidis locis degunt. Et ferè perpetua est ipsis hyems, æstas autẽ paucissimis diebus atque illis non valde multa, Sunt enim planities eminentiores, & nudæ, neque vllis montibus circunseptæ, sed ferè sub ipsis Vrsis accliues. Neque feræ nascuntur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra cõtegi. Prohibet enim hyemis & nuditas terrę, quę & diuerticulis & vmbraculis caret, propter temporum anni mutationes, neque multas neq; fortes, sed similes semper, vel parũ admodum diuariantes, vnde

Cur nõ magna animalia illic gignantur.

C & formas corporum inter se similes habent, quum eodem vtantur victu & amictu, ęstatis & hyemis tẽpore, attrahúntque aërem aquosum cõdensatum, aquam insuper bibentes à niuibus & glacie resolutam, nullo etiam corporis exercitio accedente, quum non verisimile sit corpus aut animum vllis exercitationibus apta fieri, vbi non mutationes temporum fiunt fortes. Propter quas causas formę eorum sunt crassæ & carnosæ, Iuncturæ verò humectæ & inefficaces, ventriculíque humidi omnes, maximè omnium tamen inferior aluus, Nequit enim ipsa exsiccari in eiusmodi quum regionis, tum naturæ & temporis constitutione. Sed pinguedine & nuditate carnis formæ inuicem sunt similes, masculorum masculis, & fœminarum fœmellis. Tempora enim quum sint inter se similia, nullas corruptiones, neque malignitates inferunt

Cur omnes hi carnosi pinguésque.

Cur inter sese disimiles.

in ſeminis genitalis mixturam ac compactionem, niſi quid- D
dam aliud fortuitò vel caſu cõtingat, aut à morbo. Magnum
autem argumentum humiditatis corporum Sytharum hoc
exhibebo. Multos enim ipſorũ, præcipuè qui Nomades ſunt,
reperias exuſtos humeros ac brachia habentes manuúmque
iuncturas, pectora, coxas, & lumbos, nullã ſanè aliam ob cau-
ſam, niſi ob humoris & molliciei naturæ detractionẽ. Nam
neque arcus intendere, neq; telum torquere poſſunt præ im-
potentiã humiditatis humerorũ. quum autem vruntur, hu-
mor ipſe à iuncturis exoluitur, fiúntque corpora ipſorũ va-
lidiora, meliùs nutriuntur, & magis redduntur articulorum
vſu potẽtia. Fluida verò fiunt ac lata primũ propterea quòd
faſciis non colligantur, quemadmodum fieri ſolet in Aegy- E
pto. Deinde quòd non animaduertunt quomodocunque in-
ter equitandum equis inſideant. Poſtremum etiam propter
deſidiam perpetuã. Maſculi enim eorũ antequàm potentes
fiant equos cõſcendere, atque in illis vehi, plurimũ temporis
deſident in curribus, raróque prodeunt vt inambulent, pro-
pter exilia ac perpetuas circulationes. Muliebrium autem
corporum formæ ad miraculum vſque fluxæ exiſtunt. Porrò
Scytharum gẽs fului valde coloris exiſtit propter frigus in-
gens. Non enim vehemens accedit ad eos ſol, à frigore verò
albedo, exuritur & fit fulua. Neque verò poſsibile eſt fœcun-
dam eſſe eorum naturã, quum viri minimè cupidi ſint cum
fœminis cõmiſceri, ob nimiam corporis liquiditatem, ven- F
tríſque mollitiã ac frigiditatẽ, quæ cauſæ adparent minimè
viros ad coitum incitari. Accedit his laſsitudo ex continua
equitatione cõtracta, quæ eos ad cõmiſtionem reddit impo
tentiores, atq; hæ ſunt cauſæ cur viri infœcundiores puten-
tur. Mulieres pinguedo carnis & humiditas ſteriles facit,
præ quibus vteri earum genitale ſemen nequeunt cõtinere.
Lunares nãque purgationes eis non eueniunt quemadmo-
dum eſt neceſſe, ſed minus & intempeſtiue per longius tem-
pus. Ipsúmque ampliùs vteri os præ pinguedine concludi-
tur, vt nequeat ſemẽ ſuſcipere. Sunt enim otioſæ & pingues,
ventréſque earum frigidi & molles, vnde neceſſariò ſequi-
tur non multùm fœcundã Scytharum gentem eſſe, cuius rei
famulæ earũ indicium exhibent. Nã hæ viris miſceri pluri-
mum gaudent, in vteróq; cõceptum cõtinent, propter corpo-
ris

Mulieres Scythæ molliſsimæ.

Quid continua equitatio faciat.

In Scythia cur mulieres ſteriles.

Sterilitatis altera cauſſa.

A ris exercitium frequens carnísque gracilitatem. Amplius autem plurimi Scythæ Eunuchi fiunt, & muliebria officia obeunt, instárque fœminarum omnia faciunt, & loquuntur, vocantúrque hi effœminati. Et regionis quidē incolæ causam ad Deum referunt, colúntq; hos ipsos homines & adorant, sibiipsis timentes ne quid tale accidat. Mihi verò affectus diuini quidem esse videntur, sicut & reliqui omnes, neque vllum aliquem alio esse diuiniorem aut humaniorem, sed diuinos omnes, verum vnusquisque eorum suam propriam habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo hic affectus contingat, vt mihi videre videor, narrabo. Ab equitatione ipsa diuturni eos corripiunt
B articulorum dolores. Nimirum propendentibus semper ex equis eorum cruribus, deinde claudi fiunt, contrahuntúrque coxendices quum inualuerit morbus. Medicantur autem sibiipsis hoc modo, A principio morbi vtranque venam retro aures incidunt, quo facto sanguine multo promanante, somnus eos corripit præ imbecillitate, sícque obdormiscūt: quorum quidem aliqui depulso somno sani exurgunt, aliqui verò minimè. Atque mihi sanè videntur ea medicatione seipsos perdere. Venæ enim retro aures sunt, quas si quis secet sterilitatem inferat his quibus secantur, quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere certum est. Quando igitur postea vxores adeunt impotentésque se factos vident cum illis coire, primùm quidem nihil molestius cogitan-
C tes quiescunt, quum autem bis aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt, mox putant se Deum offendisse, in quem culpam reiiciunt, Induúntque se veste muliebri, palam se euiratos esse confitentes, ad mulierúmque contubernia transeunt, earum opera tractantes. Hoc itaque malo ditissimi Scytharum afficiuntur, minimè verò infimi. Imò qui maximè & genere & potentia præualent ex nulla alia, quàm continuæ equitationis causa hoc perpetiuntur. Pauperes verò minus, quum non multum equitent. Vnde si hæc affectio aliis diuinior censenda esset, non nobilissimis, non ditissimis Scytharum ferè solis accideret. Sed esset omnibus, æqualiter peculiaris. Imò magis inuaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores, si saltem gaudent dij in hominum admiratio-

Quæ venæ sectæ sterilem reddunt.

Cur ditiores potius quàm pauperes hoc patiantur.

ne constitui,& pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Diuites enim sæpius diis sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt, colúntque, quum pecuniis abundent, pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant. Quin etiam aliquando deos detestantur, qui eis opes non suppeditent, vt verisimilius esset, pauperes ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quàm diuites & qui opibus abundant. Verùm sicut & prius dixi, diuinus quidem hic affectus est, secundúmque naturam accidit similiter vt alij omnes, neque alia eius causa quàm ea quam dixi, Scythis existit. Simili autem modo & reliquis hominibus euenit. Vbi enim frequenter & continuè homines equitant: ibi plurimi à diuturnis doloribus articulorum, coxendicúmq; maximè & pedum corripiuntur, ad coitúmque fiunt impotentes, quæ omnia mala Scytharum genti adsunt. Atque propterea Scythæ omnium hominum minimè sunt ad coitum valentes. Et quòd Anaxyridas (braccharũ siue fœminalium id genus est) semper habent, & plurimum temporis in equis desides degunt, vt neque manu tractare pudenda liceat, atq; præ frigore & lassitudine voluptatis ac iucunditatis coeundi obliuiscantur, neque prius aliud sibi faciendum putent, quàm vt euirati fiant. Hactenus ergo de Scytharum gente recensui. Reliquum autem in Europa hominum genus valde inter se dissimile est & diuersum, tum quod ad magnitudinem adtinet, tum quod ad formam, atque id propter temporum mutationes contingit apud eos magnas & frequentes. Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluuiæ multæ, rursúmque siccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multæ & omnimodæ fiunt transmutationes. Neque à vero discrepat circa generationem has ipsas mutationes sentiri, inque seminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eandem, æstatis pariter vt hyemis, pluuioso vt sicco tempore, progigni. Eáque causa est, cur putem Europæos magis quàm Asianos secundum corporum formas inter se discrepare, & magnitudines diuersissimas in singulis adeo vrbibus prouenire. Plures enim corruptiones contingunt in seminis coactione, quum tempora frequenter variant, quàm si eadem sunt & similia. Eadẽ autem morum ratio in vtrisque existit. Feritas, integritas, & audacia

[Margin notes:]

Continua equitatio vbique nocet.

Cur in Europa homines inter se disimiles sint.

Seminis genitalis varietas varias formas reddit.

Cur sæuiores in Europa.

[Margin letters: D, E, F]

A audacia à natura Europæis innascitur. Frequentes enim mentis perculsiones feritatem inducunt, mansuetudinẽ contra & benignitatem extirpant. Quare etiam magnanimos magis eos qui Europam incolunt Asianis iudico. Siquidem similitudo & æqualitas segnitiem parit. Mutatio autem & animum & corpus ad exercitationẽ excitat. Augetur itaque à desidia & ocio timiditas, ab exercitio verò & laboribus crescit virilitas. Vnde bellicosiores quoque Europæi extant, non ob hanc solum causam, sed & propter leges. Non enim regibus obediunt quemadmodũ Asiani. Vbi enim sub regibus viuitur, ibi necesse est homines timidissimos esse, quemadmodum & suprà ostendi. Seruitute nanque animi eorum

Segnities vbi magis vigeat.

Europæi cur bellicosiores quã Asiani.

B pressi non libenter, neque volentes temere pro aliis se periculis exponunt. Europæi autem suo iure viuẽtes, quum pro seipsis pericula belli subeant, magna cupiditate feruntur, volentésque ac alacres difficultates omnes adgrediuntur, ipsíque sibi ex re bene gesta præmia reportant, vt certum sit leges plurimum ad magnanimitatem conferre. Tota itaque & vniuersa res de Europa & Asia sic vt retuli habet. Cæterùm Europa ipsa adhuc habet gentes inuicem differentes, non magnitudine & forma solum, sed & magnitudine ac fortitudine. Quæ verò in eis hanc diuersitatem faciant, in præcedentibus dixi dicámq; amplius magis manifestè. Quicunque regionem montanam, asperam, nudam & nõ aquosam incolunt, his mutationes temporum cõtingunt magnæ

Locorũ varietas varios homines creat.

C & diuersæ, vnde & hominum formas magnas progigni conuenit, qui & ad laborem & ad viriliter agendum à natura præstent, quibúsque feritas & immanitas non mediocriter à natura sint congenita. Qui verò loca concaua, pratensia & æstuosa habitant, ventósque calidos plus sentiunt quàm frigidos, & aquis vtuntur calidis, hi magni quidem esse non possunt, neque bene cõpositi & longi ac erecti, sed in amplitudinem à natura producti carnosi sunt, & capillis nigris. Imò & ipsi toti nigri magis quam albi, & qui minus de pituita habeant quàm de bile. Virilitas autem & tolerãtia laboris non æquè ipsis à natura inest, nisi consuetudo accedat, & hæc in eis efficiat. Quòd si flumina extent in ea regione, quæ stagnantes & pluuias aquas euehant, homines ipsi incolumes ac splendidi viuent. Si verò flumina desint, aquásque

Quæ flumina salubria.

puteorum ſtagnantes & olentes bibant, neceſſe eſt ab ipſis D illis aquis & ventrem lædi & ſplenem. Quicunque autem altam habitant regionem, planam, ventis expoſitã & aquoſam, eorũ formæ magnæ ac inuicem ſimiles & erectæ. Animi quoque eorum exiſtunt manſuetiores, Qui verò macra, aquis carentia, & nuda loca tenent, & quæ temporum mutationibus non ſunt permixta, horum formas neceſſe eſt eſſe aſperas & vegetas, flauas magis quàm nigras, mores etiam eorum rigidi ſunt, pertinaces & contumaces. Vbi enim mutationes temporum cõtingunt frequentes, & plurimum inter ſe diuerſæ, ibi & formas, & mores, & naturas reperias plurimùm differentes. Temporum itaque varietates potiſſimæ ſunt, quæ naturam ipſam permutant. Deinde etiam E regio in qua multæ variationes fiunt, poſtremum autem aquæ. Inuenias enim ferè ſemper & formas hominũ & mores regionis naturæ compares. Nam vbi terra pinguis eſt & mollis, & aquoſa, aquæ autem valde ſublimes, ita vt æſtate calidæ ſint, & hyeme frigidæ, & temporum ratio aliàs probè conueniat, ibi & homines carnoſi, articulis non adparentibus, humidi, laboris intolerantes, & vt plurimùm maligni naſcuntur. Segnitiéſque & ſomnolentia eis ineſt multa. Súntque ad artes tractandas craſsi, non acres aut ſubtiles. Vbi autem regio eſt nuda, natura munita & aſpera, quæque & à frigore hyberno prematur, & à ſole æſtiuo exuratur, ibi duros & robuſtos, & articulis probè diſiunctos, vegetóſque & hirſutos reperias homines, & in quibus à natura laboris F tolerantia, & vigilantia inſit. Quíque mores habeant pertinaces, ad iram proclives & contumaces, magíſque feritate participantes quàm manſuetudine. Inſuper ad artes etiam acutiores & plus ſolertes, & ad res bellicas gerendas aptiores. Quin & omnia quæ è terra proueniunt, terræ ipſius naturam reſipiunt & ſequũtur. Atque hactenus quidem maximè contrarias corporum naturas & formas diximus, è quibus coniectura facta, ſi quoque reliqua conſideraueris, nunquam à vero aberrabis.

Quales gignat alta regio.

Sterilis quales.

Quales vbi tempeſtates variant.

Pinguis regio quos gignat.

Montoſa quales.

HIPP

HIPPOCRATIS COI LIBER DE FLATIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

VNT quædã artes, quæ illis quibus earum cognitio contingit, multum laboris ac molestiarum exhibẽt: illis verò qui earum vsu indigent, iucundæ ac vtiles existunt. Imò ignaris etiam ac plebeis hominibus commune quoddam sunt bonum. His verò qui eas exercẽt planè molestæ. Ex harum artium numero est & ea quæ medicina appellatur. Medicus enim oculis perlustrat singula pericula, contrectat etiam nulla voluptate, & ex alieno malo proprias sibi demetit molestias. Aegrotãtes autem artis beneficio, à maximis malis liberantur, à morbis, à doloribus, à tristitia, à morte. Omnibus enim his euidens medicina auxiliatrix reperitur. Huius autẽ artis quæ vilia vulgo putantur, cognoscere difficile est. Quæ verò alicuius pretij existunt, facilè: atque vilia quidem soli medici norunt, vulgus ignorat. Non enim corporis, sed animi opera existunt. Quæcunque quidem manuum operam exigunt, ad ea consuetudine perueniendũ est, Est enim vsus ipse egregius manuum exercitator & magister. Verùm de non adparentibus & difficillimis ægritudinibus planè opinio magis quàm ars ipsa iudicat. In his ergo plurimùm refert expertúsne sit quis, an omni experientia carens. Vnum autem est horũ omnium iudicium, hoc scilicet, Quæ tandem causa sit morborum, & quod principium ac quasi fons sit, ex quo corpori mala omnia scaturiant. Si quis enim causas corporis affecti probè cognouit, potens est valde ea adferre, quæ corpori commodent, nimirum cõtraria corporibus morborum natura perspecta. Est enim maximè secundum naturã ipsa medicina. Quare statim vbi fames molestat, morbus fit. Quicquid enim

Medicinæ qualitas.

Vsus peritiáve doctor & magister summus.

Morbi latentes grauésque opinione non arte censentur.

Quid primũ in morbis, & quæ medela.

Contraria tollunt contraria.

enim homini molestiã ac tristitiam infert, hoc morbus vocatur. Quòd ergo est famis remedium? hoc scilicet quod famem sedat, id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandum. Amplius autem vbi sitis vrgeat, bibere compescit: & rursus, repletioni euacuatio, euacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelã ex labore reperias: atq; vt breuiter dicã, contraria cõtrariorum sunt medicamina. Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum quæ excedunt, adpositio verò eorum quæ deficiunt: qui autẽ istud optimè facere potest, is optimus medicus censebitur, quantúmque quis ab hoc præstando deficit, tantùm deficit quoq; ab ipsa arte. Atque hæc quidem præter institutum futuri sermonis à me dicta sunt. Morborũ autem omnium vnus & idem modus est. Locus verò ipse eorũ differentiam facit. Quare videntur quidẽ morbi inter se nihil simile habere, propter diuersitatem scilicet locorum, quum sit tamen vna morborum omniũ & species & causa quoque eadem. Quæ autem hæc ipsa sit, in sermonis huius progressu manifestum facere conabor. Corpora enim omnia tum hominum, tum reliquorum quoq; animantium à triplici nutrimento sustentantur. Horum autẽ nutrimentorum nomina hæc sunt, cibus, potus, spiritus. Ac spiritus quidem qui in corporibus sunt, flatus vocantur: qui verò extra corpora existunt, aer. Qui sanè maximus est in omnibus quæ corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæprecium est eius potentiam diligentius perspicere. Ventus enim ipsius aeris fluctus & vnda existit. Quando igitur multus aer fortes fluctus facit, tum & arbores radicitus euellũtur, & mare vndis exæstuat, spirituum potentia ita cogente, & naues onerarias etiam & ingentes in altum disiiciente. Talem itaque vim in ista exercet, etiamsi oculis minimè sit conspicuus, & tantùm consideratione cognoscatur, & effectu suo fiat manifestus. Quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei non adest? Omne enim quòd inter cœlum & terram est, spiritu repletum est. Hic & hyemis & æstatis causa est. In hyeme quidem frigidus & condensatus. In æstate autẽ mitis & tranquillus. Quin & solis & lunæ, & astrorũ omniũ cursus per spiritum procedunt. Etenim igni spiritus nutrimẽtum præbet. quo si ignis priuetur, viuere nõ possit. Et solis perpetuum cursum,

[Margin notes: Medicina quid. — Loci morbos dissimiles faciunt. — Tria sunt quæ corpora hominũ & animalium cunctorum sustentant. — Vẽtus quid & quid possit. — Spiritu aeréve cũcta vigent.]

[Margin letters: D, E, F]

aer

A aer perpetuus & tenuis cõſeruat. Verùm neque mare ipſum ſpiritus exors eſſe omnibus manifeſtũ eſſe puto. Non enim viuere natantia animantia poſſent, ſi non ſpiritu participarent: quomodo autem participarent, ſi non per aquam & ex aqua ſpiritum adtraherent? Et Lunæ hic fundamentum eſt, & terræ vehiculum, neque quicquam vſquàm eſt ſpiritu vacuum. Atque hactenus quidem quantum aer aliis commodet diximus. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis, ſolus is eſt autor. Tantáque omnibus corporibus ſpiritus neceſsitas extat, vt ſiquidẽ omnibus aliis abſtineat homo, neq; cibum ſumat, neque potum, poſsit tamen dies duos vel tres & plures ducere, Si cui verò ſpiritus in corpus viæ intercipiantur, in breui parte vnius diei intereat, vt vel hinc quãto vſui ſpiritus corpori ſit liceat æſtimare. Ampliùs autem ab omnibus operibus aliquando immunes quieſcunt homines: multæ enim ſunt mutationes in vita, verùm ab hoc opere nulla omnibus mortalibus animantibus requies cõtingit, vt ceſſent ſpiritũ adducere, ac rurſum exhalare. Vides ergo ex his quæ dixi quanta cõmunio omnibus animãtibus in fruendo aere exiſtat. Subiiciam igitur mox & illud, quòd nõ aliunde vnquàm veriſimile ſit morbos euenire quàm inde, ſi is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis ſordibus inquinatior in corpus ſe ingerat. Sed hæc de vniuerſa hac re dicta ſufficiant. Ad ipſa nunc opera ſermonem conuertens demonſtrabo, omnes morbos ex hoc oriundos corporibus innaſci, ac generari. Primùm autem à communiſsimo morbo febrili exordium ſumam, & qui omnium morborũ comes eſt: pręcipuè tamen ex inflãmatione & tenſione abſceſſuũ. Quod ſatis indicant ſequẽtia offendicula, ſtatim enim cum inflammatione inguinũ abſceſſus & febris cõſequitur. Sunt autem febrium genera duo, vt hoc quoq; nunc attingã, quorum alterũ cõmune omnibus peſtis adpellatur, alterũ propter malam diætam priuatim his contingit qui ea vtuntur, vtriuſq; autem generis aer autor & cauſa exiſtit. Communis ergo febris propterea omnibus accidit, quòd eũdem ſpiritũ omnes adtrahunt, fitque vt ſimili corpori ſimiles ſpiritus ſimiliter permixti, ſimiles gignãt febres. Sed eſt fortaſſe qui dicat, Vt quid ergo non omnibus animantibus, ſed alicui eorum generi incidunt hi morbi? Cui ego ſic reſponderim, Differt corpus

Spiritus vſus quam neceſſarius ſit.

B (margin mark beside "piantur")

Spiritus ſemper trahitur vel emittitur.

Morbi vnde.

C (margin mark beside "ſci, ac generari")

Febrium duo genera.

Communis peculiariſque febris cauſa.

pus à corpore,natura à natura,& nutrimentũ à nutrimento. D
Non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt,aut commoda ſunt,ſed ſunt alia aliis magis conuenientia. Quando igitur aer eiuſmodi inquinamentis plenus eſt, quibus humana natura offenditur,homines ægrotāt.Quando verò alteri cuipiam animantiũ generi aer inconueniens eſt, tum morbus illud genus corripit. Qui ergo populares ſint morbi hactenus dictum ſit,& quare,& quomodo,& quibus,& vnde gignantur.Quomodo autẽ propter malam diætam febris accidat deinceps exponam. Eſt autem mala dieta hæc. Primùm quidem quum quis plures cibos, liquidos aut ſiccos ingerit in corpus,quàm ipſum corpus ferre queat,neq; laborem aliquem ciborũ ſaltem multitudini parẽ adiungit. E
Deinde quum varios & diſsimiles inter ſe cibos adſumit, ſeditionem enim mouent quæ ſunt inæqualia, aliquáq; citius, alia difficilius cõcoquuntur. Cùm multorum autẽ ciborum ingeſtione neceſſe eſt & multũ ſpiritũ ingredi. Omnia enim quæ eduntur & bibuntur,ſpiritus in corpus inferũt, aliquando plures, aliquādo etiã pauciores. Id autẽ inde manifeſtum fit,quòd plurimis eructationes poſt cibos & potus euenire ſolent,diſcurrēte nimirùm aere incluſo, vbi perruperit bullas quibus fuerat incluſus.Quādo igitur corpus cibis expletum eſt,ac ſpiritus quoque multitudo vehementer excellit,cibíq; ventri diu immorantur, quum præ multitudine exire nequeant,& inferior venter vel aluus ipſa ſit obturata, per vniuerſum corpus permeant flatus, ſanguinéque plenas corpo F
ris partes maximè petentes eas infrigidant: infrigidatis autem his locis vnde fontes & radices ſanguinis prodeunt, per vniuerſum corpus horror cõſequitur:vniuerſo autẽ ſanguine frigefacto,totũ corpus horret.Quæ ratio eſt cur primùm horrores ante febres corpus concutiant, quantóque maiore impetu multitudinis & frigiditatis ipſi flatus pręcelluerint, tantò maior fit & horror, à pluribus videlicet & frigidioribus fortior,à paucioribus ac minus frigidis, minùs etiã fortis. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt, ſecundum eundem planè modum. Sanguis enim præſentis horroris timore perculſus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maximè calidos. Hi enim ſunt eius ſaltus. Decedente itaque ab extremis corporis partibus ſanguine,

viſcera

Febris mali nutricatus.

Horroris tremoríſq; cauſſa.

A viſcera contremiſcunt & carnes. Sunt autem quædam corporis partes ſanguine plenæ, quędam verò exangues. Exangues itaq; propter frigus non tremunt, ſed parumper commouentur quum calor ex eis defecerit. Sanguine autem abundãtes propter ſanguinis multitudinem & tremunt, & inflammationes ſuſcitant. Nequit enim fieri vt ſanguinis multitudo conquieſcat. Hiatus etiam præcedere ſolet febres, ſiquidem multus aer coaceruatus, cumulatim ſupernè petens commouet ac diducit os, quum per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodum enim ab aquis in lebete feruentibus vapor multus eleuatur: Sic & corpore calefacto penetrat per os aer conuolutus, & quadam vi erumpens. Amplius autem & articuli exoluuntur ante febres, calefacti enim nerui diducũtur. Quando autem cõgregatus fuerit cumulatim plurimus ſanguis, calefit rurſus ipſe aer, qui antea ſanguinẽ infrigidauit. Nimirum à calore multo victus, accenſuſq; ac velut igneus factus per omne corpus calorem ſpargit, cooperãte ei in hoc etiam ipſo ſanguine. Liquefit ergo quicquid ignea vis illa attigerit, fitque inde ſpiritus. Qui cùm ad meatus corporis irruerit, ſudores fiunt. Siquidem ſpiritus compactus in aquam tranſmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem planè modo, quo à feruentibus aquis vapor eleuatus, ſi obſtaculum habeat, ad quod impingere oportet, pinguefit ac condenſatur, guttæque deſtillant ab his corporibus quibus vapor ipſe fuit impactus. Inſuper autem & dolores capitis ſimul cum febre accidunt, cuius rei hæc cauſa eſt. Sanguinis tranſitus in capite magna anguſtia coarctantur. Repleti enim ſunt multo aere. Cuius abundantia ac concluſio dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipſe natura calidus exiſtens, vi coactus per anguſtam viam tranſire celerrimè non poteſt, quum multa impedimento ſunt obſtacula, & oppilationes, quapropter etiam pulſus fiunt circa tempora, Hoc ergo modo, vt dixi, febres fiunt, & cum febribus dolores, ac aliæ quædam ægritudines. Porrò ſunt aliquæ aliæ infirmitates vtpote voluuli, agitationes inteſtinorum, tormina atq; opilationes: quòd autem hæ ipſæ omnes à flatibus cauſſentur, nemini puto non manifeſtum eſſe. Omnium enim horum cauſſa eſt ſpiritus tranſitus. Nam is quum contingit locos teneros, inconſuetos, ac prius intactos, quemadmodum ſpiculum

[Margin notes: Hiatus. — Sudores quî creentur. — Capitis dolor cum febre cur fiat. — Pulſus temporũ cur.]
[Section letters in margin: B (at "culi exoluuntur"), C (at "pitis ſimul")]

spiculum infixum penetrãs per carnem perrumpit, aliquando præcordia petens, aliquando ilia. Imò quandoq; vtraque simul adfligens. Quare solent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare. Rarefacto enim corpore à calore fomentum spiritus inde exhalat, vt quies inde aliqua & mitigatio cõtingat dolorum. Sed dixerit fortassis quispiam, Quomodo ergo fluxus generantur per ipsos flatus? Et quonam modo sanguinis rupturarum circa pectus flatus autor & caussa existit? Opinor autem ego me ista per hæc manifestè declaraturum. Quum igitur venæ circa caput aere repletę sunt, primùm quidem caput ipsum propter flatus inclusos aggrauatur, deinde conuoluitur spiritus cum sanguine propter angustiam viarum, tenuissimum autem ipsius sanguinis per venas excluditur, atque idipsum tenuissimum liquidum quum coaceruatur, per alios meatus fluit, & vbi tãdem cumulatim progrediens constiterit, ibi constituitur & morbus. Si itaque ad oculos peruenerit, sequitur eorum dolor. Si ad aures, morbus & illas occupat. Si ad nares, grauedinẽ generat. Si ad pectus, raucedinẽ. Pituita enim ipsa acribus humoribus permixta, quocunque proruperit, maximè in non consuetos locos, eos exulcerat. Quòd si fauces teneras aliàs fluxus petiuerit, eas exasperat: spiritus enim qui fauces ingreditur, ad pectus vsq; procedit, ac rursus effertur per eandem viam. Quum autem spiritus ingrediens in fluxum qui intus est inciderit, tussis gignitur, & repellitur sursum pituita. Quæ quum sic habeant, fauces exulcerantur, exasperantur & inflammantur, adtrahúntque calefactæ humorem de capite, caput autem rursus ab aliis corporis partibus adtrahẽs his transmittit. Quum igitur hic fluxus consueuit sic manare, implentur meatus, & transmittũt in pectus. Acris autem quum sit pituita carnem penetrans, exulcerat ac perfringit venas. Ex quibus sanguis effusus in alienos sibi locos vbi moram traxerit putrescit, ac in pus conuertitur, & neq; sursum potest conscendere, neque infra exire. Sursum non, nam non facilis est via humori ad ardua prodire, sicut neque aliis rebus, quæ aliquam admixtam secum habent grauitatem. Infra autem procedere prohibet septum transuersum. Quare sanè contingit fluxum aliquem citra spiritum rumpi, & aliquando quidem sua sponte, quandoque etiam propter dolores,

[Margin notes: D (beside line 1); Calor fomenti foris appositi quid faciat. (beside lines 3–7); Distillationis caussa. (beside lines 8–9); E (beside line 13); F (beside line 26); Fauces quî exasperentur, tussísque fiat. (beside lines 26–29); Sanguis cũ putruit pus efficitur. (beside lines 33–35)]

A res, Ac ſponte quidem quum aer in venas vltrò receptus ſanguinis meatus coarctat. Multitudine nanq; ſua compreſſus ſanguis meatus perfringit, qua eius copia maximè prorũpit. Effuſione autem eius facta, venæ rurſus ſpiritu complentur, & ex eo dolor ſequitur. Neceſſe eſt enim affectum locum ſpiritu occupari, aliáque dictis ſimilia fieri. Rupturę autem omnes fiunt hoc modo, Quum violentia quadam inuicẽ diſcedunt & finduntur carnes, fiſſurã ſubtercurrit ſpiritus, ac dolore adfligit: quum autem ipſi flatus carnes pergreſsi, meatus corporis rarefecerint, ſequitur poſt flatus humiditas, cui viam iam antea aer præſtrauit. Irriguo itaq; corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, tumorésq; in ſuras deſcen- B dunt, atq; morbus fit, qui aqua intercus adpellatur. Maximũ autem ſignum eſt, morbum hunc à flatibus generatum eſſe, quòd iam ſæpe aliqui hoc malo affecti exoluti ſunt, & ab aqua euacuati. Atq; his quidẽ ſubitò aqua ex ventre prorumpens multa adparet, poſt morã autem paucior fit. Cur verò hoc fiat ſatis manifeſtum eſt. Nam primùm ſubitò prorumpens aqua aere plena eſt, is tumorem ac aceruum præ ſe fert ingentem, cùm autem aeris ſpiritus euanuerit, remanet planè eadẽ aqua, & adparet quidem paucior, verùm penitus eadem exiſtit. Adiiciam autem aliud adhuc ſignũ. Si quis vniuerſum ventrẽ penitus euacuet, non tres procedunt dies rurſus plenus fit. Quid ergo aliud quod impleat putandum eſt quàm ſpiritus? Quid enim aliud tam repẽtè impleſſet? Nã C neq; tantum potuum in corpus ingeſtum eſt, neque carnes in cauſſa eſſe poſſunt, vtpote antea liquefactæ. Superſunt autem oſſa, nerui, chordæ, fibræ, à quorũ nullo vllum aliquod aquæ augmentũ poteſt prouenire. Ergo quomodo aqua intercus fiat iam ſit dictũ, quod verò ſtupor attonitus vel ſideratio à flatibus fiat, deinceps demonſtrabo. Cùm ergo flatus frigidi multi penetrent ac inflẽt carnes, partes corporis ſtupidæ fiũt, & ſiquidẽ plurimi flatus per vniuerſum corpus diſcurrãt, totus homo ſyderatur. Si per partẽ, pars illa percutitur. atq; vbi abierint flatus, ceſſat & morbus, quãdiu autem permãſerint, cõſiſtit & morbus, idq; ſic habere indicat perpetuus ſyderatorũ hiatus. Videtur autẽ mihi amplius & ſacrũ adpellatũ morbũ ab ipſis flatibus gigni: à quibus autẽ rationibus ego perſuaſus ſum, illis ipſis & auſcultaturos perſuadere

Locus affectus ſpiritu vexatur.

Sciſſuræ carnis fragmentáve quî fiant & hydrops.

Syderationis apoplexiæve cauſſa quæ.

Sacer morbus comitialíſq; quî fiat.

re conabor. Opinor autem inter omnia quę in corpore sunt, D
Sanguis quid poßit — nihil magis ad prudentiã conferre, quã sanguinẽ. Hic ergo quũ in cõstanti habitu persistit, cõsistit & prudẽtia: sanguine verò permutato, cõcidit simul & prudentia. Quòd autẽ hæc ita habeant. multa sunt testimonia. Ac primum quidem, qui
Somnus qualis, — omnibus animantibus communis est, hæc cõfirmat somnus, Quũ enim corpus inuaserit somnus, sanguis frigesit. A natura enim somno frigefaciendi vis est. Infrigidato autẽ sanguine, lãguidiores fiũt eius meatus: quod hinc palã fit, quòd corpora adgrauata reclinantur, Omnia enim grauia natura ad fundum deferuntur: & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionésq; peregrinæ mentẽ occupãt & exercent, quæ
Insomnia. — sanè insomnia adpellantur. Quin & temulẽtis per ebrietatem aucto repẽte sanguine percellitur animus, & in animo E
Temulẽtia quoque sensus variat. — prudẽtia, fiúntq; præsentium malorum obliuiosi, ac futurorum bonorum fœcũda spe beantur. Possem autem plurima eiusmodi cõgerere, in quibus sanguinis permutationes, animi quoq; prudẽtiam permutãt. Siquidẽ igitur penitus totus conturbatus est sanguis, penitus & prudentia prosternitur. Affectus enim & cognitiones à consuetudine contingunt: quũ autem à cõsuetudine solita recedimus, aufertur nobis
Sacer morbus quî fiat — prudentia. Dico itaq; & sacrum morbum tum fieri, quũ plurimus spiritus per omne corpus vniuerso sanguini fuerit
Sanguis quid poßit & faciat. — permixtus: tum enim multæ oppilationes fiunt multifaria per omnes venas, quũq; in craßiores & pleniores sanguine venas aer prodierit, progreßúsq; diutius maneat, prohibet sanguinis cursum, atq; alio quidem loco consistit, alio lẽtius penetrat, alicubi adhuc tardius. Qua sanè inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates per omne corpus contingunt. Omne enim corpus vndiquaque contrahitur ac turbatur, nimirum corpore partes suas ad tumultum ac conturbationem sanguinis subministrante, cõtingúntq; ex sanguinis peruersione, totius omnino corporis subuersiones. Eo enim quo corripiuntur à morbo, tem- F
Comitiales cur nihil sentiant. — pore, neq; sentiunt quicquã, neq; audiunt quæ dicuntur, neq; vident quæ fiunt, neque vllos aliquos dolores percipiunt. Sic
Comitialiũ cur os spumescat. — nanq; aer conturbatus sanguinem turbauit, ac cõspurcauit. Spumáq; etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam per iugulares venas aer transiens, penetrat quidem ipse, adducit

A ducit autem simul secum quòd tenuissimũ est in sanguine, idipsum quum humidũ sit, multa permixtione albescit. Tenues enim mẽbranas purus permeans aer pellucet, quapropter & albæ spumæ omnes adparent. Porrò liberantur aliquãdo huic morbo obnoxij, maximè accedẽte hyeme. Quomodo autem id fiat, dicam. Quando variis laboribus exercitatum corpus calefactũ est, calesit & sanguis, qui calefactus, rursus calefacit & flatus, hi verò calefacti, dissoluuntur & ipsi, & compactum sanguinem dissoluunt simul, procedúntq; è corpore partim cùm spiritu, partim cùm pituita eiecti. Deferuente itaque spuma, & consistente sanguine, tranquillitatéque per omne corpus facta, quiescit etiam morbus. Qua-B re, vt dixi, flatus ipsi verè omnium istorum morborum omnimodæ existunt causæ. Cæteráque omnia quæ causæ videri queant, vel hos adiuuant, vel consequenter post hos in corporibus morbos generãt. Hactenus ergo morborum omnium causas flatus esse demonstraui. Id enim à principio receperam me facturum. Recensui autem spiritum ipsum, quum in aliis omnibus rebus potentem, tum maximè in animantium corporibus plurimùm posse. Deduxi autem sermonẽ vsque ad morborum cognitionem, atque adeò ægritudinũ singularum, in quibus verùm argumentum huius sermonis est à me manifestatum. Quòd si pergerem singula ægritudinum genera recensendo ampliùs corroborare, longius quidem sermo ipse extenderetur. Verus autem nihilominus fu-C turus esset, & qui fidem suam omnibus probaret.

Flatus quid faciant.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MEDICAMENTIS PVRGANTIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

EDICAMENTORVM purgantiũ res non ita se habet, quẽadmodum vulgò putatur. Eodem enim medicamento purgantur & non purgantur. Quandoque verò alia purgat quàm quæ purgare solet. Aliquando nimium purgat. Aliquando ea quæ debet, facit. Quare fieri non potest vt quis medicamentis confisus, ea temerè exhibeat. Nam & cibos nos alentes, medicamẽta esse putãdum est, verùm minùs quàm illa. Homines enim qui his rectè in cibo vtuntur, sani sunt: qui non rectè, ægrotant: qui verò modum excedunt, purgantur quidem velut à sinceris medicamẽtis, verùm minùs & tardiùs quàm à sinceris medicamentis. Clarum igitur est, quòd & hi medicamenta existunt. At verò hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, si temerè & negligẽter exhibeantur, temerè homines turbant, & quodammodo morbos inducunt. Quin & sinceros & acidos cibos si quis citra delectum ac inconsideratè exhibeat, nihil cõmodi perficiet. Oportet igitur primùm biliosis dare quod bilem purgat. Pituitosis quod pituitam, hydropicis quod aquam, atrabiliariis quod bilem atram. Si verò extra hæc purgaueris, quæ quidem purgari debent, nõ purgabis: quæ verò nõ debent, ea euacuabis. Quare in vtranq; partem peccabis. Quum itaq; pharmacum alicui dare voles, siue deorsum siue sursum purgãs, interrogare ipsum oportet, an priùs biberit medicamentum, & an aluus ex deorsum purgãtibus cita sit, & celeriter obediat, aut dura. Et si citam ac facilem solutu esse dixerit, mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet. Si verò dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in sursum purgantibus requiritur. At si nũquam neque sursum, neque deorsum, se purgatum esse dixerit, neque medicamentum bibisse: cognoscere oportet an ad ea quæ sanus in corpus ingessit, aluus deorsum solutu facilis fuerit, aut sursum versus apposita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alui profluuium ipsi successerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo rectè consulere posis. Turpis enim est calamitas, medicamento purgante dato hominem occidere. Quicunque igitur à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minus,

Marginal notes: Cibi quatemin⁹ nobis medentur. — Medicamẽta pro natura cuiusq; danda. — Pharmacũ daturus quid prius agat. — Febricitanti qualia medicamẽta danda.

Margin letters: D — E — F

Manuscript annotations: d. M° — reguardo

A minus, saltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum & ventres, quum calidi sint, medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij speciem præ se ferunt. Commota enim bile, & non purgata, non sorbere vult æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerunque perit, Si verò detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur: à meridie vero nimium purgatur, & perit. At si hac die superstes maneat, & vnà cum purgatione remittat febris sanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verum si alicui opus fuerit, infusum per B clysterem adhibere potes, quotiescunq; volueris. Hoc enim minoris periculi est. Iuxta eandem rationem etiam tempore æstatis, à canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet & non dare medicamentum, sed infusis per clysterem vti. Idem enim periculum imminet.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

SIQVIS mihi ex prioribus, qui de diæta humana ad sanitatem conferente scripserunt, rectè cognouisse ac omnia per totum, quantum humanæ menti posibile est, conscripsisse videretur: satis esset mihi aliorum laboribus, quos nossem rectè habere, vti, prout singula vtilia esse viderentur. Nunc verò multi quidem iam scripserunt, nullus autem rectè nouit, quidnam

Ratio cur de humano victu scribat.

fuerit ipsis scribendum. Et alij quidem aliud assequuti sunt, D
Verùm totum nullus adhuc ex prioribus. Immeritò autem vllus aliquis ipsorũ reprehendatur, propterea quòd inuenire non potuerunt. Imo laudandi potius omnes quòd inuestigare conati sunt. Itaque redarguere ea quæ non rectè dicta sunt, minimè institui, Verùm his quæ sufficienter cognita sunt, testimonium præbere animus est. Quæcunque quidem igitur rectè à prioribus dicta sunt, vt non sit posibile me aliter conscribere, rectè cõscribam. Quæcunque verò nõ rectè dixerunt, si quidem redarguam hæc quòd nõ sic se habent, nihil perfecero. verùm exponendo qua de causa singula ipsorum rectè mihi habere videntur, declarare volo.

Potius laudãdi, quam vituperandi qui aliquatenus vitam adiuuant.

Propterea verò hunc sermonem præpono, Quod multi E
homines vbi audierint aliquem prius de re aliqua exposuisse, eum qui de his posterius disserit non recipiunt, non cognoscentes quòd eiusdem intelligentiæ est, ea quæ rectè dicta sunt posse iudicare. Ego igitur velut dixi, rectè quidem dictis testimonium præbebo, quæ vero non rectè dicta sunt ac cognita, qualia sint declarabo. Quæ autem nullus ex prioribus explanare tentauit, ea etiã ipsa qualia sint demonstrabo. Porrò eum qui de victu humano scripturus est, censeo primùm quidem totius hominis naturam nosse ac diiudicare oportere. Nosse quidem ex quibus ab initio cõstitutus est, diiudicare verò quæ in ipso partes dominium obtineant, Si enim constitutionem ab initio non cognoscet, & id quòd in corpore dominatur, non poterit ea quæ homi- F
ni conducunt offerre. hæc igitur scriptorẽ cognoscere oportet. Deinde verò ciborum ac potuum omnium, ex quibus victum habemus, facultatem, quam tandem singula habent & secundum naturã, & secundum necesitatem ac artem humanam. Oportet enim scire quomodo fortium natura vim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artem addere oporteat, prout singulorum occasio se obtulerit. Et si relata iam etiam cognouerit nondum sufficiens est hominis curatio, propterea quòd homo edens sanus esse non potest, nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se vires habent cibi & labores. Verum inter se mixti conferunt ad sanitatem. Labores enim ea quæ insunt consumere solent, cibi autem & potus ea quæ euacuata sunt, explent. Oportet autem velut

Quæ scire oporteat qui de humano victu scribit.

Quæ obseruanda.

A velut par eſt laborũ vim pernoſcere, tum naturalium, tum eorum qui per vim fiunt, & qui ex ipſis carnes in augmentũ præparant, & qui in defectũ. & non ſolùm hæc, ſed etiã menſuram ac proportionẽ laborum ad multitudinem ciborũ, & hominis naturã, & corporum ſtaturas ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes ventorum, & ad ſitus regionum in quibus degunt, & ad anni conſtitutionẽ ac ſtatum. Sed & Aſtrorum ortus & occaſus cognoſcere oportet, quo mutationes & exceſſus ciborũ ac potuum, & ventorũ, & totius mundi, ex quibus ſanè morbi hominibus oriuntur, obſeruare ſciat. Quum autẽ hæc omnia cognouerit, nondum ſufficiens inuentum eſt. Siquidẽ enim ſupra hæc inuenta fuerit ciboB rum mẽſura, & laborum ad vnamquanque naturam numerus, ita vt exceſſus neque ſupra, neque infra modum fiat, inuenta ſanè exactè fuerit hominibus ſanitas. Nunc verò prædicta quidẽ omnia inuenta ſunt, qualia ſint, hoc verò inuenire impoſsibile eſt. Si quidẽ igitur præſens quis ſit, & inſpiciat, cognouerit vtique hominẽ exeuntem & in gymnaſiis exercitantem, vt cuſtodire ſanum poſsit, alia detrahẽdo, alia apponendo. Verùm non præſenti impoſsibile eſt cibos ac labores exactè præſcribere. Nam quantum poſsibile eſt inuenire à me iam relatum eſt. At enim etiã ſi valde parum defectuoſiora quàm alia fiant, in multo tẽpore neceſſe eſt corpus ab exceſſu ſuperari, & ad morbum peruenire. Alij itaq; huculque inquirere conati ſunt, & neq; hæc dixerunt ac proC diderunt. A me verò hæc inuenta ſunt priuſquam homo ægrotet, vt ab exceſſu in vtrã tandẽ partẽ factus fuerit, prænotio contingat. Nõ enim derepẽte morbi hominibus accedunt, ſed paulatim collecti, aceruatim apparent. Priuſquam igitur in homine ſanitas à morbo ſuperatur, quæ perpetiuntur homines à me inuentũ eſt, & quomodo hæc in ſanitatem reſtituere oportet. Hoc autem vbi acceſſerit ad ea quæ ſcripta ſunt, ratiocinationum huius doctrinæ conatus perficitur. Cõſtituuntur quidem igitur tum animãtia alia omnia, tum homo ipſe ex duobus differentibus quidem facultate, cõcordibus verò & cõmodis vſu, igne inquam, & aqua. Hæc autem ambo ſimul ſufficientia ſunt, tum aliis omnibus, tum mũtuo ſibiipſis. Vtrumuis verò ſeorſum, neq; ſibiipſi, neque vlli alteri ſufficiens eſt. Vim igitur ac facultatem vtrunque ipſorum

Aſtrorum ratio cognoſcẽda medico.

Morbi ſenſim pullulant.

Ignis & aqua cuncta gignunt.

ipſorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia mouere D
poteſt, Aqua vero omnia per omnia nutrire, Particulatim
verò vtrunq; ſuperat & ſuperatur, ad ſummũ ac minimum,
quantum eius fieri poteſt. Neutrum enim ſuperare penitus
poteſt, ob hanc ſane cauſam. Igni quidẽ vbi ad extremitatem aquæ peruenerit, deficit alimentum: auertitur igitur eò
vnde nutriri poteſt, Aquæ verò vbi ad extremitatem ignis
peruenit, deficit motus. Siſtitur itaq; in hac, quum vero ſteterit, nõ amplius potens eſt, ſed ab illabente igne in alimentum cõſumitur. & propterea neutrum penitus ſuperare poteſt. Si verò etiã alterutrum ſuperetur, nihil ſanè ex his quæ
nunc ſunt fuerit velut nunc habet. Quum autem ſic ſemper
ſe habeant, erunt & eadem & neutra, & neq; ſimul deficient. E
Ignis igitur & aqua velut à me dictum eſt, ſufficientia ſunt
omnibus per omnia ad ſummum ac minimũ ſimiliter. Cæterùm vtrique horum hæc adſunt, Igni quidem caliditas &
ſiccitas, aquæ verò frigiditas & humiditas. Habent autẽ inter ſe mutuo, ignis ab aqua humiditatẽ. Ineſt enim ab aqua
humiditas. Aqua verò ab igne ſiccitatẽ, Ineſt enim in aqua
ab igne ſiccitas. Quum autem hæc ſic habeant, multas &
omnigenas formas ac ſpecies, tum ſeminum, tum animaliũ,
à ſeinuicem ſecernunt, quæ nihil inter ſe ſimile habẽt, neque
viſu, neque facultate. Etenim quum nunquam ſimul in eodem cõſiſtant, ſed ſemper alterentur, neceſſarium eſt etiam
ea quæ ab ipſis ſecernuntur ac producuntur diſsimilia fieri.
Equidem nullum omnino corpus perit, neque fit quod prius F
non erat, Verùm permixta & diſcreta alterantur. Homines
autem putant hoc quidem ex orco in lucem auctum generari, illud verò ex luce in orcum imminutum perire ac corrumpi. Oculis autẽ magis credere oportet quàm opinionibus. Ego verò hæc ex ſententia exponã. Animalia enim ſunt
& illa & hæc, & neque animal mori poſsibile eſt non cum
omnibus (Vnde enim moriatur?) neque quod non eſt generari, quum non ſit vnde generetur. Sed augentur omnia ac
minuuntur, ad ſummum & ad minimum, quãtum eius fieri
poteſt. Quid verò dicam generari & perire, vulgi gratia interpretabor. hæc autem commiſceri & diſcerni ſignificare
declaro. Habet autem res hoc modo. Generari & perire ſiue
corrumpi, idem eſt. Idem eſt commiſceri & ſecerni. Genera-

ri idem

[Margin notes: Poteſtas ignis & aquæ. — Quæ ignis & aqua inter ſeſe permutent. — Quid gigni & perire.]

A ri idem eſt quod cõmiſceri. Perire corrumpíque ac minui idem eſt quod ſecerni. vnumquodque ad omnia,& omnia ad vnumquodque idẽ ſunt. Cõſuetudo enim in his naturæ cõtraria eſt. Seorſim autẽ omnia & diuina & humana ſurſum ac deorſum viciſsitudinẽ habent ac tranſeunt, dies & nox ad ſummum ac minimũ, Sic & Luna ad ſummum ac minimũ. Ignis acceſſus eſt & aquæ, Sol ad longiſsimũ ac breuiſsimũ. Rurſus hæc,& non hæc. Lux Ioui, tenebræ orco. Lux orco tenebræ Ioui. Accedunt & tranſmutãtur illa huc, hæc illuc, Omni tẽpore tranſigunt illa res horum, hæc autẽ illorum, & quæ quidẽ faciunt, non ſciunt, quæ verò faciunt, ſcire ſibi videntur. & quæ quidem vident, non cognoſcunt, attamen B omnia ipſis fiunt per diuinã neceſsitatem, & quæ volunt,& quæ nõ volunt. Accedentibus autem illis huc, his verò illuc, & inter ſe permixtis, vnumquodque deſtinatũ fatum explet, & ad maius,& ad minus. Corruptio autem omnibus mutuo inter ſe eſt, maiori à minore,& minori à maiore. Et augeſcit maius à minore. Reliqua autẽ omnia,& hominis anima,& corpus velut anima, ornantur ac gubernantur. Irrepunt autẽ in hominem partes partium, tota totorũ temperaturam habentia, ignis videlicet & aquæ, partim acceptura, partim datura,& quæ quidẽ accipiunt, plus faciunt, quæ verò dant, minus. Secant homines lignum per ſerrã, alter trahit, alter protrudit, Idẽ autem hoc faciunt, & minus facientes, plus laborant ac faciunt. Sic & hominis natura, aliud C protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud accipit,& alij dat, ab alio accipit,& alij quidem tanto plus dat, ab alio verò nihil minus accipit. Locum autẽ vnumquodque ſuum ſeruat,& quæ quidẽ ad minus eunt, ad minorem locum ſecernuntur, quæ verò ad maius vadunt, permixta in maiorem ordinem mutantur. Peregrina verò non eoſdẽ mores habẽtia, ex aliena regione protruduntur. Semper autẽ anima & maiora,& minora habens, ſuas ipſius partes circumambulat, nõ appoſitione, neq; detractione partium indigens, verùm augmento & decremento earum quæ iam ſunt opus habens. Locum verò vnicuique perficit, ad quem perueniant. & allabentia ſuſcipiant. Non enim poteſt id quod non ſimiles mores habet, in diſcordibus locis permanere. Oberrant enim velut ignota, permixta verò inter ſe cognoſcuntur. Concors enim

concordi adhæret ac aſsidet, diſcordia autem rebellãt, & pu D
gnant, atque inter ſe diſsident. Quapropter anima hominis,
in homine augetur, in alio verò nullo, & aliorũ magnorum
animaliũ ſimiliter. Quæcunque verò aliter ab aliis per vim
ſecernuntur, de aliis quidẽ animalibus prætermittã, de ho-
mine verò declarabo. Irrepit in hominem anima, ignis &
aquæ temperamentũ habens, partem corporis humani. Fœ-
mellæ autem & maſculi, & multi & omnigeni nutriuntur,
Nutriuntur autẽ & augeſcunt per diætã qua homo vtitur.
Neceſſe eſt autem omnia quæ ingrediuntur partes habere,
Cuiuſcunq; enim pars non inerit à principio, augeri nõ po-
terit, neq; multo, neque modico alimento ingrediente. Non
enim habet quod augeſcere faciat. Id verò quod omnia ha- E
bet, augeſcit, vnumquodq; in ſuo loco. Alimento autẽ ingre-
diente ab aqua & igne, ſicco & humido, alia quidem intra
coguntur, alia verò foras protruduntur. Quemadmodũ fa-
bri lignarij lignum ſerra diſſecãt, & alter quidẽ trahit, alter
protrudit, idẽ ſanè facientes: & qui deorſum premit, ſuperio
rem trahit, neq; enim aliâs admitteret deorſum ire. Si verò
violenter cogãt, toto opere aberrabunt. Similiter & circa ho
minis alimentũ ſe res habet. aliud trahit, aliud protrudit. in-
tro autẽ coactum, foras repit. Si verò importunè & violẽter
cogatur, omni ſucceſſu priuabitur. Singula autẽ tanto tem-
pore eundem ordinem habẽt, donec locus nõ amplius ſuſci-
piat, neq; alimentũ aquarum ac ignis ſufficiẽs ad ſummum
habeat. Poſtea ad extremã regionẽ tranſeunt & fœmellæ & F
maſculi, eodem modo præ violentia & neceſsitate impulſi.
Quæcunq; autẽ deſtinatũ fatum expleuerint, ea primũ ſecer
nuntur, ac ſimul commiſcentur. Singula enim ſecernuntur,
omnia autẽ hæc cõmiſcentur. Poſtquam verò regionẽ per-
mutauerint, & nacti fuerint harmoniã rectè habentẽ ſym-
phonias tres comprehenſim penetrantes per omnia, viuunt
& augeſcunt iiſdem quibus etiã antea, Si verò harmoniam
non aſſequuti fuerint, neq; grauia acutis conſona fiant, pri-
ma ſymphonia perit. Et ſi etiã ſecũda generetur, propterea
quòd vnus per omnia corruptus eſt, omnis tonus vanus eſt.
Non enim cõcentum habuerit, ſed tranſitio fit ex maiore ad
minus, ante deſtinatum fatum quod qui faciunt, non ſciunt
quid faciãt. Cur autem vtrique tum maſculus, tum fœmina
fiant,

Qualis hominis anima perſpicito.

A fiant,in sermonis progressu declarabo. Vter autem ipsorum harmoniam assequetur humidus existens mouetur ab igne, motus autem viuificatur, & alimentũ attrahet ab ingredientibus in mulierem cibis ac spiritu,primùm quidẽ vndiquaq; similiter,donec recenter rarus est.à motu autẽ & ignis siccatur ac consolidatur,consolidatus autẽ & firmatus circum circa densatur. Et ignis inclusus non amplius sufficiens alimentum attrahere potest,neque spiritũ expellit,propter ambientis corporis densitatẽ. Consumit enim humorem intus existẽtem. Quæ igitur solida natura sunt in cõpacto ac sicco,ea non consumuntur ab igne in alimentũ:sed valida ac robusta fiunt,& consistunt humore deficiẽte, atque hæc sanè ossa ac nerui nominãtur. Ignis autem ex cõmixto ac moto humore Partus cõpositio.

B corpus secũdum naturam ordinat ac disponit propter talem necessitatem. Nam per solidum & siccũ non potest diutinos transitus facere, quia alimentũ non habẽt, per humida verò & mollia potest,hæc enim ipsius sunt alimentũ, Inest autem & in his siccitas,quæ ab igne nõn cõsumitur,Hæc autẽ inter se congregantur mutuo. Ignis igitur penitissimè ad intima obturatus,& plurimus est, & maximũ exitũ facit. Plurimus enim humor in ea parte inest,quæ venter appellatur, & excidit inde vbi alimentũ non habet foras,& exitum facit. Plurimus autẽ humor in ventre inest,tum propter alimenti ingestionem,tum propter concoctionem. Qui verò in reliquum corpus conclusus est ignis, triplices circuitus facit. Etenim Venter.

C quod humidissimũ est in igne,in his locis quæ venæ cauæ appellãtur, existit. In media autem horũ id quod reliquum est aquæ congregatũ stabilitur,atq; ea vocantur carnes. In summa,ignis omnia quæ in corpore sunt,secundum suum ipsius modum exornauit,ad vniuersi imitationẽ, parua ad magna, & magna ad parua, Ventrẽ quidem maximũ,sicco & humido promptuarium,vt det omnibus, & accipiat ab omnibus, iuxta maris facultatẽ quod est animaliũ in ipso nutritorum, ac nutriri solitorũ alimentũ,discordium verò pernicies. Circum hunc autẽ aquæ frigidæ & humidæ cõgregatio: transitus spiritus frigidi & calidi,ad terræ imitationẽ, omnia quæ in ipsum incidunt alterantis, Et alia quidem consumens,alia verò augens, atq; tenuis ac ignis dispersionẽ fecit, insuperq; non obscuri & apparẽtis à cõpacto secretionẽ, in quo delata Venæ. Caro. Mundi imitatio. Terra qualis.

omnia

omnia in apertum perueniunt, ſingula iuxta deſtinatum fatum. In hoc verò triplices circuitus ignis fecit, inter ſe mutuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cauitates humorum Lunæ facultate, alios verò ad externam circunferentiam, ad ambientem ſoliditatem aſtrorum facultate. Medij verò & intro & foras terminantes, calidiſsimum ac fortiſsimum ignem habent, qui ſanè omnibus dominatur, omnia ſecundum naturam gubernans, ſine ſtrepitu, tum ad viſum, tum ad tactum. In hoc Anima, Mens, Prudentia, Augmentũ, Motus, Imminutio, Permutatio, Sonus, Vigilia. Hic omnia per omnia gubernat, & hæc, & illa, nunquam quieſcens. At verò homines ex manifeſtis obſcura conſiderare non nouerunt. Quũ enim artibus vtantur ſimilibus humanæ naturæ, id ipſum ignorãt. Diuina enim Mens edocuit ipſos ſua ipſorum imitari, ita vt cognoſcant quæ faciunt, & non cognoſcãt quæ imitentur. Omnia enim ſimilia ſunt, diſsimilia exiſtentia, & omnia concordia, diſcordia exiſtentia, quæ comprobamus, non comprobamus, æquitatẽ habentia, iniqua ſunt. contrarius eſt modus ſingulorum ei quem cõfitentur. Lex enim & natura, quibus omnia tranſigimus, non confitentur quæ confitentur. Legem enim poſuerunt ac tulerunt homines ipſi ſibiipſis, non cognoſcentes de quibus tulerunt. Naturam verò omnes dij exornauerunt. Quæ igitur homines ſanciuerunt. nunquam eodem modo habent, neq; rectè, neque non rectè. Quę verò dij ſanciuerunt, ſemper rectè habet. Et recta ac non recta intantũ differunt. Ego verò Artes hominis manifeſtas, affectionibus & manifeſtis, & obſcuris, ſimiles eſſe declarabo. Vaticinatio tale quid eſt. Ex manifeſtis quidem cognoſcere obſcura, ex obſcuris verò manifeſta, & ex præſentibus futura, & ex mortuis viuentia. Et ea quæ intelligi non poſſunt, vates intelligunt, qui quidem doctus eſt, ſemper rectè, qui verò non doctus eſt, aliàs aliter. Naturam hominis etiam hæc quãtum poſsibile eſt, imitantur. Vir mulieri concumbens puerum facit, Hoc manifeſto obſcurũ cognoſcere datur, quòd ſic futurum eſt. Mens hominis obſcura, cognoſcens manifeſta, ex puero in virum tranſit, hoc præſenti futurum cognoſcit. Non ſimile à morte vllum aliquod animal exiſtit, neque mortuo animal viuum. Venter quod intelligi non poteſt, nouit. per hunc enim intelligimus quod ſitit

Partes ignis. — Leges qui ſibi fecerũt neſciunt.

D — E — F

aut

A aut esurit. Hæ artis vaticinandi & humanæ naturæ affectiones, cognoscẽtibus quidem semper recte habent, verùm non cognoscentibus aliàs aliter. Artis fabrilis ferrariæ instrumenta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimentum iam præsens auferunt, vbi verò rarefecerint, feriunt ac tundunt. Aquæ autem alimento ferrum rursus roboratur. Eadem patitur homo à pædotriba, præsens enim alimentum igne detrahitur, quum præ spiritu homo cogatur, rarefactus autem tunditur, atteritur, subuertitur. Aquæ autem aliunde accesſione corroboratur ac fortis euadit. Et fullones idem transigunt, calcitrant, feriunt, destruentes, tundunt, trahunt destruentes, robustiora faciunt, deradentes su-

B pereminentia, & attexentes pulchriora reddunt. Eadẽ etiam homo perpetitur. Sutores coriarij tota in partes dissecantes, scindentes & pungentes, marcida ac lacera, sana & integra, faciunt, Et homo idem patitur. Ex totis partes secantur, & ex partibus compositis tota fiunt. Punguntur & secantur à medicis marcida, sanantúrque, ac viuit homo. Medicina id quod molestat, tollit, & id à quo homo ægrotat auferens, sanum facit. Natura eadem sua sponte nouit. Desidens conatur resurgere, currens conatur requiescere, & alia eiuscemodi natura habet quæ medicinæ sunt. Fabri lignarij serra secantes, alter trahit, alter protrudit, Idem autem vterque facit, & in vtranque partem tendit. Iidem terebrant, alter trahit, alter protrudit, & qui premit, superiorẽ deorsum

C trahit, & minus facientes plus faciunt, naturámque hominis imitantur. Spiritus alter trahit, alter protrudit, Idem autem vterque facit, & in vtranque partem tendit. Cibi partim deorsum premuntur, partim sursum vergunt. Ab vna anima diuisa, plures & maiores, & minores & pauciores fiunt. Aedificatores ex diuersis rebus vnam concordem facientes, sicca quidem humectantes, humida verò siccantes, & tota diuidentes, diuisa verò componentes, Si enim non sic contingeret, nihil priuatim ac proprium constitui posset: diætam humanam in hoc imitantur. Nam & in hac sicca humectantes, & humida resiccantes, tota quidem diuidunt, diuisa verò componunt. Hæc omnia diuersa ac discordia existentia cùm natura concordant. Musices autem organum primùm producere oportet, in quo harmonia quæ vult declarabit. Construct

Vaticinatio & medicina fere similes sunt.

Cibariorũ potestas multis cõparatur.

Domorum structura.

Musica.

ſtructiones ex iiſdem non eædem ſunt, ex acuto, ex graui, nomine quidem ſimilibus, ſono autem non ſimilibus. Quæ plurimùm diuerſa ſunt, maximè concordant, & quæ minimùm diuerſa ſunt, minimè concordant. Si verò quis ſimilia omnia faciat, non ineſt delectatio. Plurimæ ac multiformes tranſmutationes, maximè delectant. Coci obſonia hominibus parant, omnis generis diuerſa commiſcentes, ex iiſdem non eadem, ad hominum cibum ac potum. Quòd ſi omnia ſimilia facerent, non haberent delectationẽ, & ſi in eodem etiam omnia conſtruerent, non vtique rectè haberent. Pulſantur toni in muſica partim supernè, partim inferné. Lingua muſicam imitatur, cognoſcens quidem dulcedinẽ & acorem eorum quæ allabuntur itémque diſſonantia, pulſat autem ſonos ſupernè ac infernè, & neque ea quæ ſupernè pulſantur, ſi infernè pulſentur rectè habent, neq; quæ infernè, ſi ſupernè. Quum autem lingua probè fuerit attemperata, ſymphoniæ delectatio contingit. Si verò diſcors fuerit ac incongrua, moleſtia. Pellium tinctores tendunt, terunt, pectinant, lauant. D | Coci. | Lingua vis. | E | Coriarij.

Eadem eſt puerorum curatio. Plicatores ac textores ducentes in orbem fila plicant, à principio in principium deſinunt. Idem circuitus in corpore eſt, vnde incipit, in hoc deſinit. Aurum operantes, tundunt, lauant, molli igne liquant, forti autem non conflatur, Vbi verò elaborarunt, ad omnia vtuntur. Homo frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne coxit, vtitur, & forti quidem igne in corpore non conflatur, verùm molli ac lento. Statuarij imitationem corporis faciunt, anima excepta, mentem autem habentia non faciunt, ex aqua & terra humida ſiccantes, & ſicca humectantes, ab his quæ ſuperabundant detrahunt, & ad ea quę deficiunt apponunt, ex minimo ad maximum augentes. Eadem patitur homo, augeſcit à minimo ad maximum, ex ſuperabundantibus detrahens, & deficientibus apponens, ſicca humectans & humida ſiccans. Figuli rotam verſant, & neque retrorſum, neque antrorſum procedit, ſed ſimul in vtranque partem, Vniuerſi hæc imitatrix circularis exiſtit. In eadem autem quum iam circunfertur, omnis generis opera efficiunt, vt alterum altero in nulla re ſimile exiſtat. Ex iiſdem homines eadem patiuntur, itémque reliqua animalia in eadem circunferentia omnia operantur, & ex iiſdem nihil ſimile, | Aurifices. | Panificiũ. | Statuaria. | F | Figlina.

A iisdem instrumentis ex humidis sicca facie͂tes, & ex siccis humida. Grammatica tale quid est, figurarũ compositio, quæ signa ac notæ sunt humanæ vocis, facultas reuocandi in memoriam præterita, & quæ facienda sunt declarandi. Per septem figuras notitia contingit, Eade͂ omnia homo transigit, siue sciens literas, siue literarum rudis. Per septem figuras etiam sensus hominibus contingit. Auditus sonorum, Visus manifestorũ, Nasus odoris, Lingua voluptatis & iniucunditatis, Os sermonis, Corpus tactus calidi aut frigidi, Spiritus transitus intro ac foras. Per hæc cognitio hominibus contingit. Palæstra & pædotribæ tale quiddã docent, præuaricari secundum leges, iniuriam facere iuste, defraudare, furari, rapere: violare honestissima ac turpissima. Qui hæc non facit, malus, qui hæc facit, bonus est. Ostentatio multorum ac vulgi est, desipientiæ hæc esse vident, & vnũ ex vniuersis bonum iudicant, reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci cognoscunt. Homines in forum progressi eadem perpetrant, defraudant vendentes & ementes, Qui plurimùm defraudauit in admiratione est. Bibentes & insanientes eadem perpetrant, currunt, luctantur, pugnant, furãtur, defraudant. Vnus ex omnibus præfertur. Simulatores & deceptores alia ad scientes dicunt, & alia sentiunt, Iidem ereptant, & irrepunt non iidem. Inest aute͂ homini, alia dicere, alia facere, & eundem non esse eundem, & nunc aliam habere mentem, nunc rursus aliam. Sic quidem artes omnes cum humana natura C communicant. Cæterùm anima hominis, quemadmodum etiam antea à me dictum est, ignis & aquę temperamentum habens, partes autem hominis, irrepit in omne animal quod sanè spirat, itémque in omnem hominem, & iuniorem, & seniorem. Non autem similiter in omnibus augescit, sed in iuuenibus corporibus, vtpote celeri circunuolutione existe͂te, & corpore auctili, expassæ & attenuatæ partes illæ animæ: in corporis augmentum cõsumuntur. In senioribus autem, vtpote tardo existente motu, & corpore frigido in decrementum hominis consumuntur. Quæcunque autem corpora in vigore sunt, & in ætate fœcunda, eas nutrire & augere possunt. Potentes autem homines, vt quisque plurimos homines alere potest, ita fortis iudicatur ac pote͂s, vbi verò defecerint quos alat, imbecilior censetur. Sic etiã circa singula corpora

Literaria.

Sensus humani.

Palæstra & puerorũ institutio.

Hypocritæ.

Procreatio.

B

pora

pora res se habet. Quæcunq; plurimas animas nutrire pos- D
sunt, ea fortiora sunt, vbi verò hæ discesserint, imbecilliora.

Quicquid igitur in aliud corpus ingressum fuerit, non augescit. Quicquid verò in fœminam, augescit, si ea quæ ipsi congrua sunt, contingant. Discriminantur autem partes & augescunt simul omnes, & neque prius alteræ alteris, neque posterius. Verùm maiores natura priores apparent minoribus, quum non priores existant. Non autem in æquali temporis spatio omnes fœtus exornantur, sed alij citius, alij tardius, prout singuli & ignem & alimentum fuerint nacti. aliqui itaque in quadraginta ac tribus diebus scaturiunt ac formantur, aliqui in quatuor mensibus. Similiter etiam vitales fiunt ac gignuntur, aliqui citius, septimo mense perfectè: ali- E
qui tardius, perfectè nono mense in lucem prodeunt, & ostendunt se temperamentũ habere, quod semper habebunt.

Conformatio membrorum.

Masculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur, quantum eius fieri potest. Cæterùm fœmellæ ab aqua magis, & à frigidis ac humidis & mollibus augescunt tum cibis, tum potibus, itémque studiis ac exercitiis. Masculi verò magis ab igne, à siccis videlicet ac calidis cibis & reliqua diæta. Si igitur fœmellam parere velit, diæta ad aquam vergente vtendum est. Si verò masculum, exercitiis ac victu ad ignem tendente vtetur. Et non solùm virum hoc facere oportet, sed etiam mulierem. Non enim solùm quod à viro secernitur auctile est, sed etiam quod à muliere, ob hanc sanè caussam. Vtraq; quidem pars sufficientem motum non habet ad humoris mul- F
titudinem, vt quod influit consumat, & propter ignis debilitatem coagmentantur. Quum verò ambæ coinciderint, mutuò inter se incurrunt & obuoluuntur, ignis ad ignẽ, & aqua similiter. Siquidem igitur in sicco loco circunuoluitur ignis, coillapsam aquam superat, & ab hoc ignis augescit, ne ab illabente vnda extinguatur, aliúmque accedentem suscipiat ac sibi consociet. Si verò in humorem inciderit, statim ab initio extinguitur ab illabente vnda, & in minorem ordinem dissoluitur. In vna autem die vniuscuiusque mensis, consociare ac superare ea quę accedunt potest, & hoc si coinciderint ab vtrisque in vnum locum. Consistere autem possunt inter se & fœmella & masculus, propterea quòd anima quidem idem est in omnibus animatis. Corpus autẽ vniuscuiusque

Quî mas & fœmella gignantur.

Quid in conceptus cupiditate agendum.

Procreatio diuersa.

A cuiuſque differt. Anima quidem igitur ſemper ſimilis, & in maiore, & in minore. Non enim alteratur neq; per naturã, neque per neceſsitatem. Corpus autem nunquã idem in vllo aliquo eſt, neque ſecundum naturam, neque ex neceſsitate, propterea quod partim ſecernatur in omnia, partim permiſceatur ad omnia. Si quidẽ igitur maſcula corpora ab vtriſque ſecreta fuerint, augeſcunt pro re præſenti, & fiunt hi viri animis ſplendidi, & corpore fortes, ſi non à diæta poſtea detrimentum ſentiant. Si verò à viro quidem maſculum ſecernatur, à muliere verò fœmineum, & ſuperauerit ſi ita cõtingat maſculum. (Genitura enim ammiſcetur ad fortiorẽ aut debiliorẽ, Non enim habet ex præſentibus aliquid ad quod B familiarius ſecedere poſsit. Suſcipit enim parua maiorem, & maior minorem. In commune autem ſuper hæc quæ adſunt dominium exercent) corpus ſanè maſculum augeſcit, fœmineum vero minuitur, & in aliam ſortem ſecernitur. Et hi quidem minus prioribus ſplendidi fiunt, tamen quia maſculum à viro ſuperauit, viriles euadunt, & hoc nomẽ meritò habent. Si verò à muliere quidem maſculum ſecretũ fuerit, à viro autem muliebre, ſuperauerit autem maſculũ, augeſcit eodem modo ſicut prius, fœmineũ verò minuitur. Et fiunt hi Androgyni, id eſt viri effœminati, atque ſic rectè appellantur. Tres quidẽ igitur hæ ſunt generationes hominũ, differentes in eo quòd magis aut minus tales ſint, propter partium aquæ temperamentũ, & alimenta, & inſtitutiones, C ac conſuetudines-declarabo autẽ in progreſſu ſermonis etiã de his. Cæterum fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab vtriſque fœmineũ ſecretum fuerit, fœminoſiſsimæ ac ingenioſiſsimæ fient, Si vero à muliere quidem fœmineum, à viro autem maſculum, ſuperauerit autem fœmineum, audaciores quidem prioribus fient, veruntamen ornatæ ac moderatæ etiam ipſæ. Si verò à viro quidem fœmineum, à muliere verò maſculum ſecretum fuerit, & fœmineũ ſuperauerit, augeſcit eodem modo, & fiunt hæ audacioces adhuc prioribus, & viriles ac viragines nominantur. Si autem quis non credat animam animæ admiſceri, demens eſt. Si quis enim carbones ardentes ad ardentes adiiciat, fortes ad debiles, & alimentum ipſis præbuerit, ſimile corpus omnes exhibebũt, & alter præ altero non cognoſcitur, ſed in qualicunque cor-

Clarus vir quando gignatur.

Semimares

Fœmellæ procreatio.

Similitudo animæ.

pore ignem susceperint, tale in omnibus erit. Vbi verò præsens alimentum consumpserint, secernuntur ac obscurãtur. Idem hoc anima hominis patitur. At verò quomodo gemini nascantur, hoc sermone declarabo. Equidem natura vterorum in fœminis vt plurimùm in caussa est. Si enim similiter in vtranq; partem iuxta osculum dispositi à natura fuerint, & similiter hiauerint, & à purgatione siccãtur, alere possunt, si semẽ viri conceperint ita vt statim discindatur. Sic enim necesse est dispergi in vtrunq; vterũ similiter. Siquidem igitur multũ semẽ ab vtrisq; & fortè secretũ fuerit, in vtrisque locis augeri potest, dominiũ enim habet in alimentũ quod accedit. Si verò aliter contingat, gemini nõ fiunt. Quũ itaq; masculum ab vtrisq; secretũ fuerit, necessariũ est in vtrisque masculos gigni, quum verò fœmineum ab vtrisq;, fœmellæ fiunt, quum autem alterum fœmineum, alterũ masculũ fuerit, vtrũ altero preualescet, idipsum augescet pro ea ratione. Similes porrò inter se fiunt gemelli, ob hanc caussam. Primùm quidem quòd æquales sunt loci in quibus augescunt. Deinde quòd simul secreti sunt. Postea quòd iisdẽ alimentis augescunt, vitalésq; in lucem prodeunt. Cæterum superfœtationes hoc modo fiunt. Quum vteri calidi & sicci natura fuerint, ipsáq; mulier eiusmodi, & semen calidum ac siccum illapsum fuerit, nõ fit amplius vlla aliqua humiditas in vteris, quæ semen superillabens contineat. Quapropter cõsistit ab initio ac viuit, perseuerare autẽ non potest, sed etiam id quod iam adest insuper corrumpit, quia non eadem vtrisque conferunt. Etenim quod tenuissimũ est in aqua, & quod rarissimũ in igne, si in hominis corpore temperamentum acceperint, sanissimum habitum constituunt. Propterea quod neq; in temporũ anni maximis mutationibus, neq; in regionum permutationibus, neq; in ciborũ ac potuum alterationibus, aqua dẽsissima euadit in aquæ impetuosis incursibus, neq; ignis in ignis impetu. Possunt enim ambo & generationem & satietatẽ plurimã suscipere. Aes mollissimum ac rarissimum, plurimũ temperamentũ suscipit, ac optimũ euadit. Eodem modo etiã quod tenuissimũ est in aqua, ac rarissimũ in igne, vbi temperamentũ acceperint. Qui igitur hãc naturã habẽt, sani perseuerant omni tempore vsq; ad quadragesimum annũ, aliqui vero etiam vsq; ad extremã senectutem

Gemellorũ procreatio.

Cur similes.

Superfœtationes quomodo fiãt.

Qui sani diutius perseuerent.

A ctutem. Qui verò à quadragesimo anno, à morbo aliquo correpti fuerint, nunquam ferme euadunt. Quæcunq; autẽ corpora ignis fortissimi, & aquæ densissimæ temperamentum acceperint, fortia & robusta fiunt, verũ multa custodia opus habent. Magnas enim transmutationes in vtranq; partẽ habent, & in aquæ incursibus in morbos incidunt, & in ignis cõsimiliter. Qui igitur eiusmodi naturã habet, eũ victu vti conducibile est tẽporibus anni contrario. Et aquæ quidẽ incursu cõtingente, vti oportebit eũ ab his quæ ab aqua sunt, paulatim pro tẽporum ratione discedendo. Porrò vbi aquæ crassissimę & ignis tenuissimi in corpore mixtura facta est, talia cõtingunt, ex quibus frigidam & humidam naturã cognoscere oportet. B Talia enim corpora in hyeme morbosiora sunt, quàm in æstate, & in vere quàm in autũno. Cæterùm quòd ad ætates attinet, Sanissimi ex talibus pueri sunt. Deinde adolescẽtes. Morbosissimi autem senes, & his vicini, & hę naturæ cito senescunt. Talibus in victu cõferunt quæ calfaciunt ac siccant, tum in cibis, tum in exercitiis, & externas corporis partes magis quàm internas exercere conducit. Si verò humidissimũ in igne, & densissimum in aqua, in corpore mixturã acceperint, ex his humidã ac calidam naturam cognoscere oportet. Laborant quidem ex morbis huiusmodi maximè in vere, minimè in autumno, quia in vere excessus est humiditatis, in autumno vero symmetria & moderatio siccitatis. C Ex ætatibus verò morbosissimæ sunt iuniores. Corpora autem citò augescunt, & tales distillationibus obnoxij sunt. His cõducit exhibere quæcũq; siccant ac frigefaciũt, & in cibo, & in potu ac laboribus. Verùm labores intra corpus his facere maximè cõfer. Si verò mixturã acceperint fortissimum in igne, & tenuissimũ in aqua, sicca & calida est natura, & talibus morbus in ignis accessionibus contingit, sanitas verò in aquæ. Et in ætatibus vigẽtibus ad carnis bonam habitudinẽ, morbosissimi sunt, sanissimi autẽ senes. Ita etiã vtrisq; proximi. Diætæ quæ frigefaciunt ac humectant, & ex laboribus qui minimè excalfaciunt ac colliquant, plurimã frigiditatẽ exhibebunt. Huiusmodi naturæ viuacissimæ ac sanissimæ existunt. Si autem mixturam acceperint corpora ignis rarissimi, & aquæ siccissimæ, sicca & frigida talis natura est, morbosa quidẽ in autũno, sana verò in vere, & vicinis

Quæ ætas sana vel cõtrà.

Quæ cuiq; ætati cõueniant.

Naturarũ cognitio.

temporibus. Similiter ætates ad annos quadraginta morboſæ, pueri ſaniſsimi, Ita & vtriſq; proximi. Diætæ his cõferũt quæ calidæ exiſtentes humectãt, & labores ſenſim adhibiti leuiter calfacientes, & non multũ ab his quæ ſunt auferẽtes. De naturæ igitur cognitione ſic à prima conſtitutione cognoſcere oportet. Cæterùm ætates ipſæ ad ſeipſas hoc modo habent, Puer itaque ex calidis & humidis tẽperatus eſt, quia ex his conſtitutus eſt, & in his augmẽtum accepit. Humidiſſima igitur & calidiſsima ſunt corpora proxima generationi, & augeſcunt quàm plurimùm, & quæ his proxima ſunt eodem modo. Adoleſcẽs autẽ calidus quidem eſt, quia ignis impetus aquæ dominatur. Siccus autẽ, quia humidũ ex puero conſumptum eſt, partim in augmẽtũ corporis, partim in motum ignis, partim præ laboribus ac exercitijs. Vir quum ſteterit iam corpus, ſiccus eſt, & frigidus, quia caliditatis impetus non ampliùs dominatur, ſed ſtat corpus ab augmento quieſcens, ac perfrigeratũ. Verùm ex adoleſcenti ætate ſiccitas ineſt. Ab inſequenti autẽ ætate & aquæ acceſſu, humiditatẽ nõ habet, quapropter ex ſiccis & frigidis exuperatus eſt.

Cognitio ætatum.

D

E

Senes autem frigidi ſunt & humidi, Quia ignis quidẽ receſſus cõtigit, aquæ autem acceſſus, & ſiccorũ quidem ſublatio, humidorum autem ſtatus. Ex omnibus autem maſculi calidiores ſunt & ſicciores, fœminæ verò humidiores ac frigidiores. Propterea quòd ab initio vtrique in talibus geniti ſunt, & à talibus augeſcũt. Vbi verò in lucẽ editi ſunt maſculi, victu ac diæta laborioſiore vtuntur, vt excaleſcant ac reſiccentur. Fœminæ verò humidioribus ac pigrioribus diætis vtuntur, & caliditatis purgationẽ ex corpore ſingulis menſibus faciunt. Porrò de animæ ſapientia ac deſipientia, hoc modo ſe res habet. Quod humidiſsimum eſt in igne, & ſicciſsimum in aqua, ſi in corpore tẽperamentũ acceperint, ſapientiſsima ſunt. Quia ignis quidem habet humiditatẽ ab aqua, aqua autem ſiccitatẽ ab igne, vterq; autem ſic ſufficiẽtiſsimus eſt. Neq; ignis alimẽti indigentior multũ procedit, neque aqua motus indiga multùm leuis redditur. Sic itaque vtraque & per ſe ſufficientiſsima ſunt, & inter ſe permixta. Quòd enim minimè vicinis indiget, hoc maximè præſentibus obtẽperat, velut ignis qui minimè mouetur, nõ præ neceſsitate, & aqua quæ maximè, nõ præ violẽtia. Ex his autẽ

Quomodo inter ſeſe ætates differant.

Cur mares fœminis calidiores ſint.

F

Prudentia qui præſtent.

Qui pru-

anima

A anima temperata, ſapientiſsima eſt, & memoria valentiſsima prædita. Si verò aliquo aſcitamento vtens, alterutrũ horum augeſcat aut contabeſcat, deſipientiſsima redditur, propterea quòd quũ ſic habeant ſufficientiſsima exiſtunt. Si autem ignis ſinceriſsimi, itémq; aquæ temperamẽtum anima ſortiatur, ſit autẽ ignis paulo inferior ac defectuoſior quàm aqua, ſapientes quidẽ ſunt etiã hi, verùm defectuoſiores quã in priore temperamento: propterea quòd ignis ab aqua ſuperatus: & tardiorem motum faciẽs, ſegnius ſenſibus allabitur. conſtantes autem cum manſuetudine ſunt eiuſmodi animæ, ad quãcunq; tandem rem animum applicuerint. Si verò recto victu vtantur, & ſapientiores & acutiores præter naturam fieri queant. Talibus confert victu vti ad ignem magis tendente, & non repletionibus, neque ciborum, neque potuum. Curſibus itaque vtendum eſt velocibus, quo & corpus humore euacuetur, & humor amplius citius ſiſtatur. Luctis autem & fricationibus & eiuſmodi exercitiis vti non conducit, vt ne meatus cauiores redditi repleantur. A talibus enim animæ motum grauari neceſſe eſt. Confert & deambulationibus vti, tum à cœna, tum mane, itémque à curſibus. A cœna quidem, quo alimentum ſiccius anima ſuſcipiat ab ingredientibus ac ingeſtis. Manè verò, quo tranſitus humoris euacuentur, & meatus animæ non obturentur. Ab exercitiis verò, vt ne in corpore relinquatur quod ſecretũ eſt à curſu, neque animæ commiſceatur, neque tranſitus obturet, neque alimentum conturbet. Confert & vomitibus vti, quo corpus depurgetur, ſi quid defectuoſius labores tranſegerunt. à vomitu autem paulatim adiiciendo cibus offerendus eſt, minimum ad quatuor dies. At vero vngi conducibilius eſt quã lauari. Coitu vtendum eſt, aquæ acceſsibus cõtingentibus, frequentiore, in ignis autẽ impreſsionibus, pauciore. Porrò ſi in aliqua anima defectuoſiorem vim ignis accipiat quàm aqua, eam tardiorem eſſe neceſſe eſt. & appellantur tales ſtolidi. Nam vt tardiore exiſtente circuitu, ſenſus paulatim allabuntur, & qui acuti exiſtunt parum cõmiſcentur, propter circuitus tarditatẽ. Senſus enim animæ qui per viſum ac auditum contingunt acuti ſunt, qui verò per tactum, tardiores & facilius percipiuntur. hos quidem igitur percipiunt etiã tales nihilominus, velut ſunt frigida & calida ac conſimilia.

(margin: dẽtiſsimus memoriáq; tenaciſsima præditus. — Cõſtantes. — B Horum victus & exercitatio. — Cur hisplurimum laborandum ſit. — C Diuerſæ naturæ. Ignis & aquæ temperatura diuerſa fiũt.)

Quæ verò per visum aut auditum percipere oportet, quę nõ D
priùs sciunt, percipere non possunt. Si enim non commota
fuerit anima ab igne allabente, non percipere poterit quale
quid tandem sit. Tales igitur animæ non perpetiuntur hoc
ob celeritatem, Si autem recta diæta vtatur, etiam talis homo
melior fieri possit. Conferunt itaque huic eadẽ quæ priori,
Verùm siccioribus ac paucioribus cibis vtetur, laboribus
autem pluribus & acutioribus ac velocioribus. Cõfert & fomentis
vti, & vomitibus à fomentis, & exhibitionibus ciborum
à vomitibus ex longiori tempore, si defectuosius contigerint
vomitus. Et sane hæc faciens, sanior ac sapientior fuerit.
Si vero ampliùs adhuc superetur ignis à præsenti aqua,
hos iam alij desipientes, alij attonitos siue stupidos appellãt. E
Et hæc insaniæ quædam species tardior existit. hi plorant nemine
molestante aut verberante, formidántque non formidanda,
& tristantur in rebus nihil ad se pertinentibus, & sentiunt
ea quæ nõ conueniunt sapientibus. Confert itaque his,
fomentis vti, & à fomentis veratris expurgari, ac diæta vti
quam priùs dixi, indigétque talis homo attenuatione pulmonis
ac siccitate. Si autem aqua defectuosiorem vim accipiat
quàm ignis, quum alias sincerum temperamentum habeant,
sani sunt homines corporibus, & sapientes. Talis autem
anima citò percipit allabentia, & non sæpe ab vna re
ad aliam transit. Natura quidẽ igitur, talis animæ bonæ est.
Melior autem reddetur rectæ diætæ vsu, & peior prauæ. Cõfert
huic, diætæ vsus ad aquam magis vergentis, ita vt excessus F
vitet & ciborum, & potuum, & laborum. Vtetur & cursibus
curuis & rectis reuertentibus, luctísque ac reliquis
exercitiis, ita vt in nullo excessum faciat. Si enim sanum
fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi temperamentum
sapiens existit. Si verò ampliùs aquæ vis ab
igne superetur, tali homini necesse est tantò acutiorem animam
esse, quanto citius mouetur, & ad sensus citius allabi,
verùm minùs constantem priore, propterea quòd iudicat ea
quæ obueniunt, & in pulmonem procedit ob celeritatem.

Confert tali homini diæta vti magis ad aquam vergente, quàm priori, & maza magis quàm pane, & piscibus magis quàm carnibus, & potu aquosiore, & Venere rariùs vtetur, & laboribus qui sunt maximè secundum naturam quàm

Nutricatus multum facit.

Attoniti siue stupidi. Tardus furor.

Cùm ignis aquam superat quales fiant.

Naturę huius nutricatus.

Diuersæ naturæ & nutricatio.

A quàm plurimis,violentis autem vti non est necesse. Vtetur & vomitibus paucioribus ex repletionibus,quo corpus quidem euacuetur,quàm minimè vero calescat,Cõducit etiam talibus ad sapientiã,vt minimè carnosi sint. Nam ad carnis bonam habitudinem, ardoris inflammationẽ fieri necesse est.Quum autem tale quid huiusmodi anima perpetitur,ad insaniam adigitur,ex superata aqua adacta. Talibus confert actiones obire ac transigere à cibo accepto magis quàm ieiunis. Stabilior enim redditur anima alimento commodo ammixto,quàm alimenti indiga. Si verò adhuc amplius superetur aqua ab igne,talis anima valde acuta est, & tales necesse est somnia videre, vocant autem ipsos subfuriosos. Quàm varia hæc natura à cæteris.

B Nam res valdè propinqua insaniæ est. Etenim à breui & incommoda inflãmatione insaniunt,& in ebrietatibus,& carnis bona habitudine,& præ carnium esu. Verùm talẽ oportet ab his omnibus abstinere,itémq; à reliqua repletione,ac exercitiis violentis. In victu vtendum est Maza vino dulci non subacta,& oleribus coctis,sed non purgantibus,& pisciculis ex muria,& aquam bibere præstantissimum est,si fieri posſit,sin minus,vinum molle & album quod aquæ sit proximum. Deambulationibus quoq; multis mane vtendum,à cœna verò satis est exsurgere,quo cibi quidem nõ resiccentur à deambulationibus post cœnã,corpus autem euacuetur à matutinis. Lauare autem magis cõducit aqua tepida circumaffusa,quàm vngi. Qui nutricatus.

C Confert & in æstate interdiu somno vti breui nõ multo,vt ne corpus ab anni tempore resiccetur. Conueniens est etiam vere veratris purgare,fomentis antea præparatos,deinde sensim ad diætam inducere,& neque hunc ieiunum actiones obire oportet. Et ex hac sanè cura,huiusmodi anima sapientissima fuerit. Sapientis quidem igitur ac desipientis animæ hoc tẽperamẽtum caussa est,quemadmodum à me scriptum est,potéstque ex diæta & melior, & deterior fieri. Cæterum cursus impetu igne præualescente,imposſibile forte fuerit aquæ aliquid apponere,Similitérq; aqua præualente in temperamento,ignem augere. Ex his verò & sapientiores & desipientiores animæ fiunt. At verò talium non amplius temperamẽtum est, qualis est,Iracundus,Segnis,Dolosus,Simplex,Infestus,Beneuolus. Talium omnium natura meatuum per quos anima Quæ nulla cura mutẽtur.

meat cauſſa eſt, per qualia enim vaſa ſecedit, & ad qualia D
allabitur, & qualibus ammiſcetur, talia ſapiunt. Ob id itaq;
impoſsibile eſt talia ex diæta tranſmutare. Naturam enim
obſcuram transformare non eſt poſsibile. Similiter autem
& vocis qualiſcunque tandem fuerit meatus ſpiritus cauſſa
ſunt, per qualeſcunque enim aer mouetur, & ad qualeſcunq;
allabitur, talem neceſſe eſt eſſe vocem: & hanc quidem tum
deteriorem, tum meliorem facere poſsibile eſt, quia leuiores
ac breuiores meatus ſpiritus facere poſsibile eſt. Verùm
illa ex diæta alterare impoſsibile exiſtit.

HIPPOCRATIS E
COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER II.
IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Regionum qualitas.

Regionum ſingularum ſitum & naturam hoc modo cognoſcere oportet. Et in ſumma res hoc modo ſe habet. Regio F ad meridiem ſita calidior eſt, & ſiccior, quàm ea quæ ad ſeptentriones iacet, propterea quòd ſoli propinquior eſt. Et in his regionibus neceſſe eſt & hominum genera, & naſcentia ex terra, ſicciora ac calidiora & fortiora eſſe, quàm in contrariis, velut Libyca gens ad Ponticam, & vtriſque vicinæ. Ipſa

Loca alta.

autem loca iuxta ſeipſa hoc modo habent. Alta & ſquallida & ad meridiem ſita, ſicciora ſunt quàm campeſtria & æqualiter ſita, propterea quòd pauciores humores habent, Illa enim ſtationem pro aqua pluuia non habent, hæc habent. At verò lacuſtria ac paluſtria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidem quia caua ſunt & circundata, & non perflantur: humectant autem, quia naſcentia ex terra quibus

homines

A homines aluntur, humidiora ſunt, & ſpiritus quem attrahimus craſsior eſt, propter aquæ ſtationem ac immobilitatem. Verùm caua loca & non aquoſa, ſiccant, & calfaciunt. Et calfaciunt quidem quia caua ſunt & circundantur. Siccant autem, tum propter alimenti ſiccitatem, tum quòd ſpiritus quem inſpiramus ſiccus exiſtens, humorem ex corporibus trahit in alimentum ſibiipſi, quum non habeat alium humorem ad quem allapſus nutriatur. Vbi autem regionibus montes adiacent ad auſtrum, in his ſquallidi auſtri & morboſi afflant. Vbi autem ab Aquilone montes adiacent, in his aquilones perturbant ac morbos faciunt. Vbi verò ab Aquilone caua loca vrbibus adiacent, ab æſtiuis ven-
B tis calida & morboſa hæc regio exiſtit, propterea quòd neque Aquilo perflans puram ſpiritus inductionem exhibet, neque ab æſtiuis ventis perfrigeratur. Cæterùm inſulæ propinquæ continenti tempeſtuoſiores ſunt & ægrè in ipſis hybernamus. Marinæ verò hyeme tepidiores ſunt, propterea quòd niues & glacies incontinenti ſtationes habent, & ventos frigidos in vicinas inſulas mittunt. Verùm inſulæ intra pelagus poſitæ non habent in hyeme niuium ſtationem. Porrò de ventis quam naturam ac facultatem ſinguli habent, hoc modo cognoſcere oportet. Naturam quidem habent omnes venti humectandi ac frigefaciendi, tum animalium corpora, tum naſcentia ex terra, ob hanc cauſſam, Neceſſe eſt omnes ventos ſpirare à niue, à glacie, & ge-
C lu vehementi, & fluminibus, & ſtagnis, terráque humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem ventos, à maioribus & fortioribus, debiliores verò à minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus ſpiritus ineſt, Sic etiam aliis omnibus, aliis quidem minor, aliis verò iuxta magnitudinem. Naturam quidem igitur habent humectandi ac frigefaciendi omnes venti, Verùm propter ſitum regionum ac locorum, per quæ venti ad ſingulas regiones accedunt, diuerſi inter ſe fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, ſicciores, morboſiores, ſalubriores, Singulorũ autem cauſſam ſic cognoſcere oportet. Boreas ſiue aquilo frigidus ſpirat ac humidus, quia progreditur à talibus regionibus, meátque per tales locos, ad quos non accedit ſol ipſe, neque aerem reſiccans, humorem ebibit ac exhaurit, Quare

Qualitas inſularum.

Ventorum natura.

Septentrio.

ad terram habitabilem accedit ſuam ipſius vim habens, vbi non per regionis ſitum corrumpitur. & his quidem qui proximè habitant frigidiſsimus eſt, qui verò remotiſsimè, minimè. Auſter autem à ſimilibus aquiloni natura regionibus ſpirat. Ab Auſtrali enim polo ſpirans, & à niue multa glaciéque ac gelu fortibus procedens, neceſſariò his qui prope ipſum illic habitant talis ſpirat, qualis nobis eſt Aquilo. Verùm omnem non item ſimilis accedit regionem. Nam quum per ſolis iter & in meridiem ſpiret, humiditas ipſius à ſole ebibitur, & reſiccatus rareſcit, quapropter neceſſe eſt ipſum calidũ ac ſiccum huc accedere. In proximis igitur regionibus neceſſe eſt ipſum talem vim calidam ac ſiccam exercere. & hoc ſanè in Libya facit, Nam & terræ naſcentia exareſcunt, & homines latenter reſiccat, Quum enim non habeat nec mare, nec fluuium vnde humiditatem accipiat, ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Vbi vero pelagus tranſit, tanquam calidus & rarus exiſtens, multa humiditate regionem in quam illabitur implet, & neceſſe eſt ipſum calidum ac humidum eſſe, vbi non regionum ſitus alterius qualitatis cauſa exiſtat. Eodem modo etiam aliorum ventorum facultates ſe habent. Cæterum iuxta ſingulas regiones venti hoc modo ſe habent. Venti ex mari in regiones illabentes, ſicciores quodãmodo ſunt. Qui verò à niue aut glacie, aut ſtagnis aut fluminibus procedunt, omnes humectãt ac frigefaciunt, tum plantas, tum animantia, & ſanitatem corporibus exhibent qui nõ frigiditate ſuperexcellunt. Hi enim lædũt, propterea quòd magnas mutationes calidi ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem perpetiuntur hi qui in regionibus habitant paluſtribus ac calidis, prope flumina magna. Reliqui verò venti qui à prædictis ſpirãt vtiles ſunt, tum aerem purũ ac ſincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicunq; verò venti ex terra accedunt, eos neceſſe eſt ſicciores eſſe, tum à ſole, tum à terra reſiccatos, Quum autẽ non habeant venti vnde alimentum trahant, à viuẽtibus humorem trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et quicunque venti relictis montibus ad vrbes accedunt, non ſolùm ſiccant, ſed etiam turbãt ſpiritum quem inſpiramus, & corpora hominum morboſa faciunt. Naturã quidem igitur & vim

[Margin notes: Auſter. (beside "bus ſpirat"); Qualis ſit auſter. (beside "exercere"); Qui venti boni ſint. (beside "alterius qualitatis"); Loca non ſana. (beside "tiones calidi"); Cur mediterranei vẽti ſicci. (beside "calidis"); Montani venti. (beside "trahentes"). Right margin letters D, E, F.]

A & vim singulorum sic cognoscere oportet. Quomodo autem ad singulos se præparare oporteat, in sermonis progressu declarabo. At verò ciborũ ac potuum singulorum vim, tum eam quæ secundum naturam est, tum eam quæ per artem accessit, hoc modo cognoscere oportet. Quicunque igitur in summa dicere aggressi sunt, aut de dulciũ, aut pinguium, aut salsorum, aut alterius cuiusdã consimilis facultate, non rectè iudicant. Non enim eandem vim habent, neque dulcia inter se, neque amara, neque vlla aliqua eiusmodi. Multa enim ex talibus sunt quæ & aluum emolliunt, & sistunt, siccántque & humectãt, Similiter autem etiã in reliquis omnibus. Sunt & quæ adstringunt, itémque aluum mouẽt, & vri B nam cient. Sunt quæ neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfacientibus ac reliquis omnibus, alia aliã facultatem habent. De omnibus quidem igitur impossibile est qualiánam sint declarare, Verùm quam singulatim vim habeãt, docebo. Ordeum natura quidem frigidum est & siccum. Inest & purgatoriũ quiddã à succo palearum. Eius signum habebis si voles ordeum non purgatũ coquere, Purgat enim is succus fortiter, Si verò decorticatum coxeris, perfrigerabit magis ac aluum sistet. Quum autem tostum fuerit, humor quidem purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem & siccitas relinquitur. Quæcunque verò perfrigerare ac siccare oportet, id ipsum polentæ transigunt. Maza omnis generis sic vtimur, facultatem autẽ habet maza hæc talem, fa- C rinæ ex toto collatæ alimentum quidem minus habent, verùm magis per aluum secedunt. Puræ autẽ magis nutriunt, minùs verò per aluum secedunt. Maza priùs subacta, respersa, vino dulci non emollita, leuem facit, & per aluum secedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta est, per aluum autem secedit, quia cito concoquitur. leuem verò facit, quia multum alimẽti cùm flatu foras excernitur. Quum enim transitus alimenti angustiores sint, aliud insuper accedens non suscipiunt, & quod quidem cùm flatu attenuatum est, foras excernitur, quòd vero intus manet, flatum inducit, & partim supernè eructatur, partim infernè secedit. Multum itaque alimenti à corpore difflatur. Si verò velis mazam statim vt subacta est exhibere, talis resiccatoria est. Quum enim polenta sicca existat, & aqua sit madefacta

Quæ non ritè priores digessere.

Ordeum.

Maza.

madefacta, atque ſic præparata in ventrem illabatur, humorem ex ipſo trahit calidum exiſtentem. Solet enim calidum attrahere frigidum, & rurſus frigidum calidum. Cõſumpto autem humore ex ventre neceſſe eſt ſiccari. Aqua verò quæ vnà cum maza ingreſſa eſt, frigefacit. Quęcunque igitur ſiccare oportet aut frigefacere, aut ventris profluuio diffuſum, aut alia quapiã eiuſmodi caliditate, maza efficax exiſtit. At verò ſiccam, vino dulci emollita ac trita maza, ſiccat quidem non ſimiliter, propterea quòd vehementer eſt adſtricta, alimentum verò plurimũ corpori prębet, Nam vt leniter liquescentis alimentũ tranſitus ſuſcipiunt. Per aluum quidem igitur tardè ſecedit, flatum autem non inducit, neq; eructatur. D

Quæ verò & aqua, & vino dulci emollita ac prius ſubacta eſt, nutrit quidem minus, per aluum autem ſecedit, & flatum magis inducit. Cyceon autem ſolum in aqua quidem frigefacit ac nutrit, in vino verò calfacit ac nutrit, & aluũ ſiſtit. In melle autẽ calfacit quidem minus ac nutrit, per aluum verò magis ſecedit, ſi non meracũ mel fuerit: ſin minus, non ſecedit, ſed aluum ſiſtit. In lacte verò bene alunt omnes Cyceones, hoc eſt farinæ. Veruntamẽ ouillum aluũ ſiſtit, caprinum verò magis per aluũ ſecedit. Bubulum verò minus. Equinum autem & aſininum magis ſecedunt. Triticum fortius eſt ordeo & magis nutrit, minus autẽ per aluum ſecedit, tum ipſum, tum ſuccus. Panis autem ex tota farina collata, ſiccat & per aluum ſecedit. Purus autem magis nutrit, minus verò ſecedit. Ex ipſis porrò panibus, fermentatus quidem leuis eſt & ſecedit. Et leuis quidem eſt, quia à fermenti acore humiditas conſumpta eſt, quæ ſanè alimentum exiſtit, ſecedit autem, quia cito concoquitur. Non fermentatus ſecedit quidem minus, nutrit autem magis. Qui ſucco ſubactus eſt, leuior eſt, & multum nutrit, ac per aluum ſecedit. Nutrit, quia purus eſt, leuis eſt, quia leuiſsimo ſubactus eſt, & fermẽtatus ac toſtus ab eodem eſt: per aluũ ſecedit, quia paſſo, & aluum mouente tritici parte, permixtus eſt. Ex ipſis autem panibus maximi maximè alũt, propterea quod minimè exuritur humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt quàm focarij & veruarij, propterea quod minus exuruntur ab igne.

Cyceon. E

Lac.

Triticum.

Panis varietas. F

Clibano autem cocti & ſubcinericij ſiccisſimi ſunt, hi quidem propter cinerem, illi verò per teſtam humore priuati.

Simil

A Similaginei omnium horũ fortiſsimi ſunt, Et adhuc magis qui ex alica fiunt, valdéque nutriunt, verùm non ſimiliter ſecedunt. Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Furfurum ſuccus coctus, leuis, per aluum ſecedit. Farina.

Verùm farinæ in lacte datæ magis per aluum ſecedunt, quàm in aqua, propter ſerum, & maximè inter aluũ mouentia numerantur. Quæcunq; verò farinæ cùm melle & oleo coquuntur, aut aſſantur, omnes æſtuoſæ ſunt, & ructum ciẽt. Et ructum quidẽ cient, quia probè alentes non ſecedunt. Aeſtuoſæ autem ſunt, quia pinguia, & dulcia, & inter ſe concordia, non eadem coctura indigentia, in eodem ſunt. Similago & alica cocta, fortia ſunt & alunt, non tamen per aluũ ſe- Similago.
B cedunt. Trygis, id eſt, Tragus ſiue olyra, leuior eſt tritico, & quæ ex ipſa fiunt ſimiliter vt ea quæ ex tritico parantur, & magis per aluũ ſecedunt. Auena comeſta humectat ac perfrigerat, itémque in ſorbitione accepta. Polentæ ac farinæ recẽtes ſicciores ſunt vetuſtis, quia igni & præparationi propinquiores exiſtunt. Vbi verò vetuſtæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur. Panes calidi ſiccant, frigidi minùs, gra cilitatem autem quandam inducunt. Fabæ alunt, aluum ſiſtunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud inſuper accedens alimentum non ſuſcipiunt. Aluum ſiſtunt, quia totam alimenti fecem habent. Piſa inflant quidem minùs, per aluum autẽ magis ſecedunt. Ochri ſiue eruiliæ, & dolichi ſiue phaſioli ac ſiliquæ, hi magis per aluum ſecedunt, minùs inflant, & probè alunt. Cicer album per aluum ſecedit, & per vri- Trygis. Auena. Polentæ recentes. Panes calidi. Faba. Piſum. Ochri. Cicer.
C nam eiicitur, & alit. Et alit quidem, carnoſum in ipſo. Per vrinam verò eiicitur, dulce, per aluum autem ſecedit, ſalſuginoſum. Milij grana ac paleæ ſiccant, & ventrem ſiſtunt, & cùm ficubus, fortibus doloribus conferunt. Ipſum autẽ Milium coctum alit, non tamen aluo ſecedit. Lentes æſtuoſæ ſunt & turbatiuæ, & neque per aluum ſecedunt, neque ipſam ſiſtunt. Eruum aluum ſiſtit, & robuſtum eſt, & craſſefacit, & explet, & boni coloris hominem facit. Lini ſemen comeſtum aluum ſiſtit, habet & quiddam frigefactorium. Hormini ſemen conſimilia lini ſemini facit. Lupini natura robuſti ſunt & calidi, verùm per præparationẽ leuiores ac frigidiores fiunt, & aluo ſecedunt. Irio humectat & aluo ſecedit. Cucumeris ſemen per lotiũ magis abit quàm ſeceſſum. Milium. Lens. Eruum. Linum. Horminũ. Lupinum. Irio. Cucumis.

Explet

Explet autem & crassescit. Et secedit quidem per aluũ, propter paleam externã, explet autem & crassefacit, propter carnem. Lotum verò secedit quidem verùm minùs, crassefacit autem & explet magis, humectat autem & vrit, propter pingue & oleosum. Cnicus aluum mouet. Papauer aluũ sistit, magis autem nigrum hoc facit, sed & album idem agit, alit autem & robustum est. Horum porrò omnium succi carnis aluum mouẽt, oportet itaq; in præparatione id obseruare, vt quæ siccare velis, ab his succos detrahas, & carne vtaris. Quæ verò aluũ mouere velis, vt succo copiosiore, carne verò pauciore & succulentiore vtaris. Cæterùm de animalibus quæ in ciborum vsum veniunt, sic cognoscere oportet. Carnes Bubulæ robustę sunt, & aluum sistunt, & ægrè in ventre concoquuntur, proptereà quòd crassi ac multi sanguinis est hoc animal, & carnes graues, itémq; sanguis, ac lac. Quorum autem animaliũ lac tenue est, & sanguis similiter, eorũ etiam carnes consimiles sunt. Caprinæ carnes his leuiores sunt, & magis aluo secedunt. Suillæ robur quidem magis quàm hæ corpori inducunt, multùm autem aluo secedunt, proptereà quòd tenues & modici sanguinis venas sues habent, carnem verò multam. Agninæ leuiores sunt ouillis, & hedinæ caprinis, quia exanguiores sunt & humidiores. Quum enim sicca & robusta natura sint animalia, dum quidem tenerę sunt, aluo secedunt, vbi verò augmentũ sumpserint, nõ similiter. Et vitulinæ carnes eodem modo se ad bubulas habent. Verùm porcinæ suillis grauiores sunt. Quum enim animal sit natura carnosum & exangue, humiditatis excessum in tenella ætate habet. Quum igitur meatus superaccedens alimentum non suscipiant, intus manens calfacit ac perturbat ventrem. Asininæ carnes aluo secedunt, & pullorũ adhuc magis. Equinæ leuiores sunt. Caninæ calfaciunt ac siccant & robur inducũt, non tamen aluo secedunt, catulinæ verò humectant & secedunt. Suis syluestris caro siccat & robur exhibet, ac secedit. Cerui siccat, minùs autem secedit, magísque vrinam prolicit. Leporinæ siccæ sunt & aluum sistunt, vrinæ autem citamentum quoddam faciunt. Vulpinæ humidiores sunt & vrinam cient. Et erinaceorũ terrestrium carnes humidiores sunt ac vrinam cient. Porrò de volucrium generibus sic res se habet. Omnia ferme volucrium genera sicciora sunt quàm

Cnicus. Papauer. — Caro cuiusque animalis. — Caro auiũ. — D — E — F

A quàm quadrupedia. Quæcunque enim veſicam non habent, neque mingunt, neq; ſputum aut ſaliuam fundunt, omnino ſicca ſunt. Propter caliditatem enim ventris, humiditas ex corpore conſumitur in alimentum caliditatis, quare neque mingunt, neque ſputum aut ſaliuam fundunt. Cui autẽ tales humiditates nõ inſunt, id ipſum neceſſariò ſiccat, Siccißima igitur caro eſt palumbis, deinde columbæ, tertio loco perdicis, ac galli, & turturis, Humidißima verò anſeris. Seminileges autem volucres prædictis ſicciores ſunt. Verùm anatis carnes, & reliquarum auicularum quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ ſunt. At verò ex piſcibus ſiccißimi ſunt hi, ſcorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, Piſces.
B perca, thriſſa. Leues autẽ ſunt petroſi fermè omnes, velut turdus, phuca, elephetis, gobio. Tales autem & prædicti itidem, leuiores ſunt erronibus, Nam hi vt quieſcentes raram ac leuem carnem habent, Errones autem & vndas verberantes laboribus fracti, ſolidiorem carnẽ habent. Torpedines autem & ſquatinæ ac Rhombi, & huiuſmodi, ſunt leuiores. Quicunq; verò piſces in lutoſis & aquoſis locis alimenta habent, velut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui eiuſmodi, grauiores ſunt, propterea quòd ab aqua & luto, & in his naſcentibus, alimenta habent, à quibus etiam ſpiritus in hominem ingrediens ipſum lædit ac grauat. Fluuiatiles autẽ & paluſtres his adhuc grauiores ſunt. Polypi verò & ſepiæ, & eiuſmodi piſces, neq; piſces velut videntur ſunt, neq; per aluum
C ſecedunt, quapropter etiam oculos comeſti grauant. Iuſcula tamen horum aluum mouent. Cæterum conchylia velut ſunt pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, oſtrea, ipſa quidem ſicca ſunt, ſucci autem ipſorum aluum mouent. Mituli verò & pectines ac tellinæ magis aluo ſecedunt. Vrticæ autem & chartilaginoſi generis piſces, maxime humectant ac aluum mouent. Cæterum Erinaceorum oua, & locuſtarũ humor, & muſculi & vrſæ, ac cancri, magis quidem fluuiatiles, ſed & marini, aluum mouent & vrinam cient. Salſamenta ſiccant & attenuant, pleraque etiam aluum leniter mouẽt. Ex ſalſamentis ſiccißima ſunt marina, deinde fluuiatilia, Humidißima autem ſunt paluſtria. Ex ipſis autem ſalſamentis piſces percæ appellati valde ſicci ſunt. Animalium porrò cicurum ea quæ in ſyluis & agris paſcũtur, ſicciora ſunt his quæ intra

Piſces errones.

Piſces grauiores, & contra.

Conchylia.

Saliti piſces.

Animaliũ & carnium diuerſitas.

ædes nutriuntur,quia labore reſiccantur,itémq; præ Sole ac D frigore,& ſpiritu ſicciore nutriuntur. Verũ ſylueſtria ſicciora ſunt manſuetis, & crudiuora ac ſyluarum materie paſta, itémque parum edacia,ſicciora ſunt edacibus. Et frugiuora herbiuoris ſicciora ſunt, Et frugiuora non frugiuoris,& paucibiba multibibis, & ſanguine referta exanguibus ac paucũ ſanguinem habentibus, & quæ in vigore ſunt vetuſtis valde ac iuuenculis,& maſcula fœmineis,& caſtrata non caſtratis, & nigra albis,& hirta nudis. Contraria verò his humidiora ſunt. Ex ipſis autem animalibus carnes hæ fortiores ſunt, quæ optimè exercẽtur ac ſanguinolentiſsimæ ſunt,& in quibus recumbunt, Leuiſsimæ autem carnes ſunt,quæ minimè exercẽtur,& in vmbra degunt, & in intimis animalis partibus ſitæ ſunt. E Exanguium autẽ partium robuſtiſsimæ ſunt, cerebrum & medulla. Leuiſsimæ verò carniũ partes ſunt capitales,& ſub ventre,muſculi,pectines,pedes, Ex piſcibus ſicciſsimæ ſunt ſupernæ partes,leuiſsimæ ſub ventre, Et capita ipſorum humidiora ſunt, propter pinguedinẽ ac cerebrum.

Oua qualia. Oua volucrum robuſtum quid habent, & alunt, & inflant. Robuſtum quid habent,quia generatio eſt animalis. Alunt, quia hoc eſt pulli lac. Inflant,quia ex parua mole in multam diffunduntur. **Caſeus.** Caſeus robuſtus eſt & æſtuoſus & alit, Robuſtus quidem, quia proximus eſt generationi. Alit autẽ, quia carnoſæ reliquiæ ſunt lactis. Aeſtuoſus eſt,quia pinguis. Aluum autem ſiſtit,quia ſucco & coagulo compactus eſt. **Aqua.** Aqua frigefacit. **Vinum nigrum.** Vinum calidum eſt & ſiccum, Habet & purgatorium quiddã à materia. F Vina nigra & auſtera ſicciora ſunt, & aluum non mouent,neque vrinam cient, neq; ſaliuam faciunt. Siccant autem & calefaciũt, humiditatem ex corpore conſumentes. Mollia verò nigra humidiora ſunt,& inflant atq; aluum magis mouẽt, Dulcia nigra humidiora ſunt,calfaciunt autem & inflant humiditatem inducentia. At verò alba & auſtera calfaciunt,magíſque vrinam cient,quàm aluum mouent. Noua vina aluum magis mouent, quia propiora muſto ſunt, itémq; alunt, & odorata magis quàm inodorata eiuſdẽ ætatis,quia magis concocta ſunt:& craſſa magis quàm tenuia. Verum tenuia dulcia magis vrinam cient, & aluum mouent, & humectant corpus & ſanguinem debilem faciunt, & aduerſarium corporis ſanguinem in corpo-

re au

A re augent. Muſtum inflat,& ſubducit,ac conturbat feruens in ventre,& aluo ſecedit. Inflat quidem,quia calfacit,ſubducit autem ex corpore,quia purgat,cõturbat autem,quia feruet in ventre,atq; ita aluo ſecedit. Vina acida frigefaciũt,at tenuant & humectant. Frigefaciũt quidem & attenuant humiditatis euacuationẽ à corpore facientes,humectant autẽ per aquam vnà cum vino ingredientem. Acetum frigefacit, quia colliquans humiditatem in corpore conſumit. Siſtit autem magis quàm mouet aluum,quia nõ alit & acre eſt. Sapa calfacit & humectat ac ſubducit. Calfacit,quia vinoſa eſt,humectat,quia alit,ſubducit quia dulcis eſt. Vinum recens ſub B torculari expreſſum & nondũ excolatum,humectat, ſubducit,& inflat,quia etiam muſtum idem facit. Mel calidum eſt & ſiccum,ſi meracum ſit,cũ aqua autem humectat & aluũ mouet bilioſis,pituitoſis verò ſiſtit. Dulce verò vinum pituitoſis magis aluo ſecedit. De oleribus porrò hoc modo res ſe habet. Allium calidum eſt, & aluum mouet & vrinam ciet corpori,oculis verò non eſt commodum. Multam enim corporis purgationem faciens,viſum hebetat,aluum autem & vrinam mouet,propter vim purgatoriam:coctum debilius eſt quàm crudum,flatum autem inducit,propter ſpiritus intentionem. Cepa viſui cõmoda eſt,corpori verò mala, quia calida & æſtuoſa eſt,& aluo ſecedit,& alimentũ quidem nullum corpori præbet neq; vtilitatem,calfaciens autem ſiccat propter ſuccum. Porrum calfacit quidem minus,vrinam ve C rò ciet,& aluũ mouet,habet & quid purgatoriũ, humectat autem & ructũ acidum ſedat, Præſtat à reliquis cibis poſtremum ipſum edere. Raphanus ſiue radicula,humectat pituitam diffundens ſua acrimonia,folia minus proſunt, præterquam ad articularem morbum. Radix vitioſa eſt,innatãs ac ægrè concoctilis. Naſturcium calidum eſt, & carnẽ liquat. ſiſtit autem pituitam albam,quare vrinæ ſtillicidiũ inducit.

Sinapi calidum eſt & aluum mouet,ſed & hoc vrinæ difficultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrum calidum eſt,& aluum ſiſtit,& ructum acidum ſedat,& ſomnum conciliat, ſi poſtremum edatur. Lactuca frigidiſsima eſt, prius quàm ſuccum habeat, debilitatem autem quandam corpori inducit. Anethum calidum eſt,& aluum ſiſtit, & ſternutamenta ſedat olfactatum. Apium magis vrinam ciet

Muſtum. Vinum acidum. Acetum. Sapa. Mel. Allium. Cepa. Porrum. Raphanus Naſturciũ. Sinapi. Coriandrũ Lactuca. Anethum. Apium.

P quàm

quàm aluum mouet, &.radices magis quàm ipſum, aluum D
Ocymum. mouent. Ocymum ſiccum eſt & calidum: & aluum ſiſtit.
Ruta. Ruta vrinam magis quàm aluum mouet, Habet & vim quandam condenſandi,& ad medicamenta noxia commoda
Aſparagus eſt præpotata. Aſparagus ſiccus eſt & aluum ſiſtit. Saluia
Saluia. ſicca eſt & aluum ſiſtit. Solanum frigefacit, & ſemen in
Solanum. ſomnis effundere nõ permittit. Portulaca fluuiatilis frige-
Portulaca. facit,ſale verò condita ac ſeruata,calfacit & purgat. Cala-
Calamintha. mintha calfacit & purgat. Mintha calfacit & vrinã ciet,&
Mintha. vomitus ſiſtit. Et ſi quis ſemen eius ſæpe comedat,colliquefacit vt quis diffluat,& arrigere prohibet, & corpus debile
Rumex. facit. Rumex calfacit ac aluum mouet. Atriplex humida
Atriplex. eſt,non tamen aluum mouet. Blitum calidum eſt,non mo-
Braſsica. uens aluum. Braſsica calfacit ac aluum mouet, & biliosa E
ducit. Betæ ſuccus quidem aluum mouet, ipſum autem olus comeſtum ſiſtit. Radices verò magis aluum mouent.
Cucurbita. Cucurbita frigefacit & humectat,& aluum mouet.
Rapum. Rapum æſtuoſum eſt,humectat autem & conturbat corpus,non tamen aluo ſecedit, & vrinæ difficultatem indu-
Pulegium. cit. Pulegium calfacit & aluum mouet. Origanum cal-
Origanum facit, & biliosa ſubducit. Thymbra ſimilia origano effi-
Thymum. cit. Thymum calidum eſt, per aluum ſecedit & mingi-
Hyſſopum tur,ducit & pituitoſa. Hyſſopum calidum eſt & pituitã du-
Herbarum cit. Porrò ſylueſtria olera, quæ os calfaciunt, & odorata
vires. ſunt,ea calfaciunt & minguntur magis quàm per aluum ſe cedunt.Quæ verò humidam habent naturam frigidámque F
ac fatuam,& odores graues,magis per aluum ſecedũt,quàm per vrinam. Quæ autem acerba & auſtera ſunt,aluum ſiſtunt.Quæ acria & odorata ſunt,vrinam cient. Quæ acria & ſicca in ore ſunt,ea omnia ſiccant.Quæ acida ſunt, frigefaciunt. Cæterùm ſucci vrinam cientes ſunt, crethmi, apij,alij cremor,cytiſi,fœniculi,porri,adianti, ſolani, qui & frigefacit. Item ſcolopendrium, mintha,ſeſeli, caucalides, hypericũ,vrticæ. Aluum autem mouent & purgant,cicer, lenticula,ordeum,beta,braſsica,mercurialis,ſambucus,cnicus.Hæc omnia aluum magis mouent quàm vrinam.At ve
Poma. rò de pomis hoc modo ſe res habet.Quæ quidem ſeminibus referta ſunt, ea magis aluum mouent, Item viridia magis
Mora. quàm ſicca.Verùm vis & facultas ipſorum referatur. Mora

calfac

A calfaciunt & humectant ac aluo secedunt. Pira matura calfaciunt & humectant ac aluum mouent. Dura verò sistunt. Pira syluestria, hyberna, matura, aluum mouent ac purgãt. Cruda verò sistunt. Mala dulcia ægre concoquuntur. Acida verò & matura, minùs. Cydonia adstringunt, & non mouẽt aluum. Succi autem malorum, vomitus sistunt & vrinã ciẽt. & ante vomitum odores ipsorum idem præstant. Mala syluestria aluum sistunt. Cocta comesta magis aluum mouent. Verùm ad respirationẽ quæ erecta ceruice fit, & succi ipsorum, & ipsa quoque, hausta prosunt. Sorba, Mespila & Corna, & quæcunque alia huius generis poma, aluum sistunt & acerba sunt. Mali punici dulcis succus aluum mouet, habet B autem quid æstuosum. Mala punica vinosa, minùs æstuosa sunt. Acida verò magis frigefactoria. Nuclei autem omniũ sistunt. Cucumeres crudi, frigidi sunt & ægrè concoctiles. Maturi autem & pepones, mingũtur & per aluum secedunt. verùm flatuosi sunt. Botri vuarum calidi sunt & humida, ac aluum mouent, maximè albi. Dulces quidẽ igitur calfaciũt fortiter, propterea quòd multùm iam caliditatis habent. Immaturæ verò minùs calfaciunt, magis autẽ purgant potati.

Pira. Mala dulcia Cotonea. Sorba. Mesp. Corna. Mala punica. Cucumis. Pepones. Vua.

Ficus & vuæ passæ æstuosæ sunt, sed aluum mouent. Ficus viridis humectat & aluum mouet, ac calfacit, humectat, quia succo plena est. Calfacit, propter succum itidem, aluũ mouet, propter succi dulcorem. Primæ ficus pessimæ sunt, quia succulentissimæ, optimæ autẽ sunt postremæ. Ficus aridæ æstuosæ sunt, sed aluo secedunt. Amygdalæ æstuosæ sunt, C verum probè nutriunt. Aestuosæ quidem sunt propter pinguitudinem, nutriunt autem propter carnositatem. Nuces rotundæ similes his sunt. Latæ verò maturæ probè alunt, & aluum mouent. Depuratæ verò etiam flatum inducunt. Tunicæ verò ipsarum aluũ sistunt. Acyli ilicis glandes, & quercinæ fagineæ glandes, aluum sistunt crudæ & assatæ, coctæ verò minùs. Pingues carnes æstuosæ sunt, sed aluum mouẽt, Carnes conditæ ac asseruatæ in vino quidem siccant & alũt, & siccant quidem propter vinum, alunt autem propter carnem. In aceto autem asseruatæ calfaciunt quidem, verùm minùs propter acetum, multũm autem nutriunt. At verò sale seruatę minùs quidem alunt, humiditate per salem priuatæ, attenuant autem & siccant, ac sufficienter aluum mouent.

Ficus. Amygdala Nuces. Castaneæ. Caro variè condita quid possit

Quî vires demãtur & augeantur. uent. Cæterùm vires ſingulorum detrahere,& addere ac augere,hoc modo oportet. Ex igne & aquà omnia conſtituuntur,& animalia,& terra naſcentia,& ex his augeſcunt, & in hæc ſecernuntur ac reſoluuntur. Fortiũ quidem igitur eduliorum vim ſæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet,& vice verſa augere. Humidorum autem torrendo ac aſſando humiditatem eximere. Siccorum verò rigando ac madefaciendo. Salſorum rigando & coquendo. Amarorum & acrium dulcium mixturà. Acerborum pinguium temperamento,& de reliquis omnibus ex prædictis iudicium facere oportet. D

Tosta. Quæcunque toſta aut aſſata ſunt, aluum magis ſiſtunt quàm cruda,propterea quòd humiditas itémque pinguitudo per ignem ablata ſunt. Quum itaque in ventrem inciderint,humiditatem ex ventre trahunt, & oſcula venarum cõcludũt ſiccántq; ac calefaciunt,quare tranſitus humiditatis ſiſtunt. E

In ſiccis locis nata. Quæ verò ex inaquoſis ac ſiccis & æſtuoſis locis veniunt,ea omnia ſicciora ac calidiora ſunt,& robur amplius corpore exhibent,propterea quòd pari mole ac copia grauiora ſunt & denſiora,& maiorẽ redditũ tribuũt, quàm quæ ex humidis & riguis ac frigidis. Hæc enim humidiora ſunt & leuiora ac frigidiora. Non igitur ipſius cibi & potus, & animalium ipſorũ vim noſſe oportet,ſed etiã patriæ vnde ſunt. Quum igitur forte alimentum corpori offerre voles,& ex iiſdem cibis,his quæ ex inaquoſis locis veniunt vtendum eſt,& cibis,& potibus,& animalibus. Vbi verò leuiore & humidiore,his quæ ex riguis veniunt vteris. Dulcia & acria,& ſalſa,& amara,& auſtera,& carnoſa calfacere ſolent. Item quæ ſicca ſunt,& quæ humida. Quæcunque igitur de ſicca parte plus in ſe habent,ea ſiccant & calfaciũt. Quæ verò humidæ partis plus habent,ea omnia calfacientia humectãt,& aluum magis mouent quàm ſicca. Nam vbi alimentum amplius corpori præbuerunt,reuulſionem in ventre faciunt, & humectantia aluo ſecedunt. Quæ autem excalfacientia ſiccant,tum edulia,tum pocula,neque ſaliuam,neque vrinam, neq; ſeceſſum facientia,corpus ſiccant,idque ob hanc cauſſam. Corpus calfactũ humore vacuatur,& pars eius ab ipſis cibis,pars in alimentũ caloris ipſius animæ cõſumitur. Pars etiã calfacta & attenuata per ipſum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleoſa replent,quia ex modica mole mul- F

tùm

A tùm diffunduntur. Calfacta autem & diffuſa, caliditatem in corpore replent ac tranquillam eſſe faciunt. At verò acida, & acria, & auſtera, & acerba, & ex toto collata, & ſicca, nō replent: propterea quòd oſcula venarum aperiunt & expurgant, & partim ſiccantia, partim mordentia ac adſtringētia, humiditatem carnis horrere ac conſidere & in modicā molem contrahi faciunt, atque ita vacuum multum in corpore fit. Quum igitur voles à modicis implere, aut à pluribus euacuare, talibus vtaris. Recentia omnia maiorē quàm alia fortitudinē habēt, propterea quòd propinquiora viuo ſunt. Verùm antiqua & marcida, magis quàm recētia aluum mouent, quia propiora putredini ſunt. At verò cruda alunt & B ructus cient, propterea quòd quæ ignem coquere oportebat, ea venter tranſigit, debilior quàm ingeſta ſunt exiſtens. Cæterum obſonia ex variis intritis præparata, æſtuoſa & humida ſunt: propterea quòd pinguia, & toſta, & calida, & inæquales inter ſe vires habentia, in eodem cohærent. Verùm quæ in muria præparantur, meliora ſunt, & non æſtuoſa. Porrò de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatē. Salſum autē balneum calfacit ac ſiccat. Quum enim natura calidū ſit, trahit à corpore humiditatem. Calida autem balnea ieiunum attenuant ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatē de corpore auferunt, euacuata autem de carne humiditate, corpus perfrigeratur. à cibo accepto eadē calfaciunt, ac hu- C mectant, ea quæ ſupereminent in corpore diffundentia in maiorem molem. Balnea autem frigida vice verſa, vacuo quidem corpore præbent quandam caliditatē. Vbi autem cibus ingeſtus eſt, ab humido exiſtente detrahunt, & frigidum exiſtens ſiccitate replent. Non lauari ſiccat quum humiditas conſumatur. Similiter etiam vnctionis neglectus.

Quî pauca ſatient.

Obſonia ex intritis variis condita.

Balnea.

Balnea calida.

Frigida.

Vnctio verò calfacit, humectat, ac mollit. Sol & ignis ſiccant, propterea quòd quum calida ſint & ſicca, humiditatem ex corpore trahunt. Vmbra & frigus moderatè humectāt, dant enim magis quàm accipiunt. Sudores omnes abeuntes ſiccant & attenuant, humore ex corpore deficiēte. Coitus attenuat, humectat & calfacit, Calfacit quidem propter laborem & excretionem frigiditatis. Attenuat autem propter euacuationem: humectat, propter colliquationis reli-

Vnctio.
Sol, ignis.
Vmbra.
Sudores.
Coitus.

Vomitus. quias in corpora præ labore. Vomitus attenuant propter cibi euacuationem, non tamen ſiccant, ſi quis poſtridie rectè curet, ſed humectant, propter repletionem & colliquationem carnis præ labore. Si verò quis ſinat hæc poſtridie cõſumi in alimentum caliditati, & diætam ſenſim adhibeat, ſiccant. D

Vomitus ventrẽ mouet, & moratur. Ventrem autem compactum vomitus ſoluit, & egerentem magis quàm oportet, ſiſtit, illum quidem humectans, hunc verò ſiccans. Quum igitur aluum quis ſiſtere volet, auidè deuoratum cibũ euomere oportet, priuſquam humeſcat & infrà detrahatur: & magis acerbis & auſteris eduliis vti. Vbi verò ſoluere aluum quis velit, plurimo tempore cibis immorari confert, & acribus, ac ſalſis, & pinguibus ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus vti. E

Somnus. Somni ieiunum attenuant & frigefaciunt, ſi non longi fuerint, præſentem humiditatem euacuantes. Qui verò magis calefaciunt, colliquant carnem, & corpus diffundentes exoluunt, ac debiles faciunt. à cibo verò ſumpto calfacientes humectant, alimentum in corpus diffundẽtes. à matutinis autem deambulationibus ſomnus maximè ſiccat.

Vigilia. Vigilia in exſatiatis cibo noxia eſt, non permittens cibum liquari ac concoqui. Ieiunos autem attenuat quidem, verùm minus lædit.

Segnicies. Segnicies ac ociũ humectat, & corpus debile facit. Anima enim quieſcens humiditatem ex corpore non conſumit.

Labor. Labor ſiccat, & corpus robuſtum facit.

μονοσιτία. Semel in die cibum capere attenuat, & ſiccat, & aluum ſiſtit, propterea quòd per animæ caliditatem humiditas ex ventre & carne conſumitur. F

Prandium. Prandium contraria facit.

Potusaquę. Aquæ potus calidus attenuat, ſimiliter & frigidus. At verò & ſpiritus, & cibus, & potus, humiditatem in corpore congelant, ſi excellenter frigida fuerint, & per cõgelationem ac frigiditatem aluos ſiſtunt. Nam animæ humiditatem ſuperant.

Quæ refrigerent. Rurſus autem etiam caliditatis exceſſus eandem congelant, in tantũ vt diffundi nequeat. Quæcunque verò calfacientia corpus, & alimentum non præbentia, carnem humiditate euacuant etiam exceſſum non facientia, ea frigiditatem homini exhibent. Nam præſente humiditate mota, flatu ab ipſa repletur ac perfrigeratur.

Labores. Cæterum quam vim labores habeant nunc exponam. Sunt enim alij naturales, alij violẽti. Naturales igitur ſunt. Viſus, labor, auditus, vocis, curarum. Viſus quidẽ igitur

talis

A talis vis eſt. Anima in id quod videtur intenta, mouetur & caleſcit. Calfacta verò, euacuata humiditate ſiccatur. Per auditum verò allabente ſono, anima cõcutitur & laborat, laborans autem caleſcit & ſiccatur. Quæcunque fiunt hominibus in cura, anima etiã ab his caleſcit ac ſiccatur, & humiditatem cõſumens laborat, & carnes attenuat, & hominẽ euacuat. Quicunq; labores vocis ſunt, velut ſermo, aut lectio, aut cantus, omnes hi animam mouent, Mota autem ſiccatur & caleſcit, & humiditatem in corpore conſumit. At verò deambulationes etiam ipſæ maximè præ reliquis naturales ſunt, Habent autẽ quid violentum. Vis ipſarum talis eſt. Deambulatio à cœna & aluum, & corpus, & ventrem ſiccat, B ipsúmque amarum fieri nõ ſinit, ob hãc cauſam. Quum mouetur homo, calefit corpus, itémq; cibi. Attrahit igitur humiditatem caro, & aluum amarũ fieri non ſinit. Corpus quidem igitur repletur, aluus verò attenuatur. Siccatur autem eadem, ob hãc cauſſam. Quum corpus mouetur & caleſcit, quod tenuiſsimum eſt alimenti cõſumitur, partim per inſitum calorẽ, partim verò vnà cũ flatu foras excernitur, partim etiã per lotium eiicitur. Quod verò ſiccisſimum eſt de cibis relinquitur, Quare vnà cum aluo etiã caro reſiccatur. **Deambulationes.**

Matutinæ dembulationes attenuant, & partes circa caput leues, & agiles, ac promptas reddunt, & aluum ſoluunt. Attenuant quidẽ, quia motum corpus caleſcit, & humiditas atte- C nuatur ac purgatur, partim per ſpiritum ac flatum, partim vero emungitur & exſcreatur: ſed & aliqua pars in alimentum caliditatis animæ cõſumitur. Aluum autẽ ſoluunt quia quum calida ſit, frigido ſpiritu ſupernè allabente, caliditas frigiditati cedit. Leues autem partes circa caput faciunt, ob hanc cauſam. Quum euacuata eſt aluus, ex reliquo corpore & capite humiditatẽ in ſeipſam attrahit, nimirũ calida exiſtens. Euacuato autem capite, & viſus & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autẽ poſt exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, ſed ipſam depurgant. Cæterum curſus longi ac curui ſenſim facti, calfacientes carnem, concoquere ac diffundere poſſunt, & vim ciborum in carne concoquunt: verum corpora tardiora ac craſsiora reddũt quàm curſus circulares. Et multa comedẽtibus **Matutinę deambulationes.** **Deambulationes poſt exercitia.** **Curſus.**

tibus commodiores ſunt,& hyeme magis quàm æſtate. D

Curſus veſtiti.

Qui verò in veſte fiunt,eandem vim habēt,magis autem excalfaciunt,& corpora humidiora faciunt, & decoloratiora:quia ſincerus ſpiritus allabens ipſa non depurgat, ſed in eodem ſpiritu exercentur. Conferunt itaque & ſiccis,& carnoſis qui carnem demoliri & abolere volunt,itémque ſenioribus,propter corporis frigiditatem.

Curſus recti.

Curſus autem recti reuertentes, & equeſtres indefiniti, carnem minus diffundunt,attenuant autem magis,propterea quod externis animæ partibus hi labores ſunt, & humiditatem ex carne reuellunt,& corpus attenuāt ac ſiccant.

Curſus circulares.

Circulares verò curſus carnem minimè diffundunt,attenuant autem & diſtendunt carnem & ventrem maximè, propterea quod acutiſsimo ſpiritu vtentes, humiditatem in ſeipſos celerrimè trahunt. E At verò concuſsiones ſiccant quidem derepente, non ſunt autem idoneæ,neque commodæ:nam conuulſiones inducunt:quia excalfactum corpus,cutem quidē fortiter attenuat,carnem verò minus coagmentat quàm curſus circulares, carnem autem humore euacuant. Commotiones & alleuationes carnem quidem minimè excalfaciunt, corpus autem & animā irritant,& ſpiritu euacuant.

Lucta.

Lucta & fricatio,externis corporis partibus magis laborem exhibent: calfaciunt autem carnem,& corroborant ac augeri faciunt, ob hanc cauſam. Quæ ex natura ſolida ſunt,confricta conſidunt ac coagmentantur, quæ verò caua ſunt, augeſcunt. Quod itaque denſum eſt in carne, id confrictum coagmentatur,caua verò augeſcunt,itémque venæ. F Nam carnes calfactæ ac ſiccatæ,alimentum in ſeipſas per venas trahunt,deinde augeſcunt.

ἀλίνδησιν.

Volutatio in puluere conſimilia luctæ efficit. Magis autem ſiccat propter puluerem,& minus incarnat.

ἀκροχειρίην.

Micatio per ſummas manus attenuat, & carnes ſurſum trahit. Follis, & manuum ad rythmum motus, cōſimilia faciunt. Spiritus detētio,meatus diſparare,& cutem attenuare,& humiditatem ſub cutem extrudere poteſt.

κωρυκομαχίην, καὶ χειρονομίην.

Puluis & oleum quale.

Exercitia in puluere & oleo in tantum differunt, quòd puluis quidem eſt frigidus,oleum autē calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea quòd frigus prohibet à corpore quid auferre. In æſtate verò caliditatis exceſſum faciens,carnem liquat: quum & à tempore,& oleo,

A oleo,ac labore, corpus calefiat. At verò puluis qui inter exercendum accedit,in æstate quidem magis auget. Nam frigefaciens corpus, in exceſſum calfieri non permittit. In hyeme verò frigus & algorem inducit. Morari in puluere poſt exercitia in æſtate,modico tempore,confert frigefaciendo. Verùm longior mora ſuperexiccat,& corpora dura ac lignoſa efficit. Frictio ex oleo & aqua mollit,& non vehementer excalfieri ſinit. Porrò de laſsitudinibus quæ in corpore fiunt,hoc modo res ſe habet. Homines inexercitati ab omni labore laſſantur. Nulla enim corporis pars exercitata eſt ad vllum aliquem laborem. Corpora autem exercitata,ab inſuetis laboribus delaſſantur. Aliqua verò B etiam à conſuetis exercitiis laſſantur,ſi modum exceſſerint.

Confricatio olei cũ aqua.

Species quidem igitur laſsitudinum eiuſmodi ſunt. Vis autem ipſarum ſic habet. Etenim inexercitati humidã carnem habentes, quum laborauerint corpore calefacto multam colliquationem remittunt. Quicquid igitur exſudauerit,aut cum corpore depurgatum fuerit,non exhibet magis laborem in corporis parte præter conſuetudinem euacuata. Quicquid verò ab excretione intus remanſerit, non ſolùm huic laborem exhibet, ſed etiam ei parti quæ humiditatem ſuſcepit. Non enim commoda eſt corpori,ſed infeſta. Et in carnes quidem corporum non ſimiliter congregatur,Verùm in carnoſas partes, quare his laborem exhibet, donec exiuerit. Tanquam enim circuitum non habens, C quieſcens calefit tum ipſa,tum quæ allabũtur.Si igitur multum fuerit quod excretum eſt,etiam ſanum corpus exſuperat,vt totum concaleſcat, & febrem fortem inducit. Calefacto enim ſanguine & attracto, celerem circuitum faciunt ea quæ in corpore ſunt, & tum reliquum corpus præ ſpiritu purgatur,tum quod compactum eſt caleſcens attenuatur,& ſimul ex carne foras ſub cutem extruditur,atque hoc ſudor calidus vocatur. Hoc autẽ excreto,& ſanguis in naturalem ſtatum reſtituitur, & febris remittit, & laſsitudo ſedatur maximè tertia die. Cæterùm eiuſmodi laſsitudinẽ ſic curare oportet, vt fomentis & balneis calidis id quod compactum eſt diſſoluamus, & deambulationibus vehementibus depurgemus,& modico cibo ac attenuationibus carnis euacuationẽ cogamus ac coagmentemus, & oleo ſenſim multo

Deſidioſi quid patiuntur.

tempore fricemus, vt ne violẽter excalefcat. Vnguentis etiã D tum exudatoriis, tum mollientibus, vngere ac mollire conducit. At verò exercitatis, ab infuetis laboribus propterea lafsitudo cõtingit. Quum corpus non fuerit laboribus exercitatum, neceffe eft carnẽ humidam effe ad eum locum, ad quem non eft adfuetus fe laboribus exercere, quemadmodũ etiam ad fingula exercitationũ genera. Carnem igitur neceffe eft colliquari, & excerni, confideréque ac contrahi, velut priori.

Curatio.

Confert autem hoc modo curari. Exercitationibus vtendum eft confuetis, quo id quod compactum eft calefcens extenuetur ac depurgetur, & reliquum corpus nõ humectetur, neque inexercitatum maneat. Vtile eft & hunc balneis calidis vti, itémque frictione fimiliter vt priorẽ. E Verùm fomentis nihil habet opus. Labores enim calfacientes fufficientes funt attenuare & depurgare id quod cõpactum eft. Lafsitudo autem à cõnfuetis exercitiis hoc modo fit. A moderato quidem labore lafsitudo nõ mouetur. Quum verò maior quàm oportet labor fuerit, carnem fuperexficcat, euacuata autẽ humore caro, calefit, & dolet, & horret, & ad febrem perducitur longiorem, fi non quis rectè curet.

Medela.

Oportet autem primùm quidem ipfum balneo non valde multo, neque nimis calido lauari. deinde exhibito à balneo molli vino, in cœna offerre plurima & omnigena edulia, & potu aquofo, vino verò molli ac multo vti. Poftea longo tempore his immoretur, donec venæ repletæ attollantur. Deinde verò vomat, & poft modicam ftationem, molliter dormiat. Po F ftea per dies fex fenfim ad cibos & labores confuetos adhibeatur, atque ita ad cõfuetum cibum ac potum perducatur. Vim autem habet hæc curatio talem. Reficcatum excellenter corpus, humectare poteft citra exceffum. Si quidem igitur pofsibile effet, laboris exceffum noffe, quantus is effet, commodum foret ipfi per moderatum cibum mederi. Nunc verò illud impofsibile eft, hoc verò facile.

Curationis eius vis.

Corpus enim reficcatum, ab ingeftis omnigenis eduliis id quod conducibile fibiipfi eft, fumit, vnaquæque pars de fingulis cibis. repletum autem & humectatũ, aluo per vomitum euacuata, rurfus exceffum remittit. Aluus autem vacua exiftens reuellit. Excedentem itaque humiditate caro eructat, moderatam verò non remittit, nifi per vim, aut labores, aut medicamen-

ta, aut

A ta, aut aliã quandã reuulsionem. Qui autem additione cibi sensim crescente vtitur, is corpori diætam placidè constituit. Qui aptè nutricabit.

HIPPOCRATIS COI DE DIAETA SIVE VICTVS RATIONE, LIBER III.

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

*

E diæta humana exactè quid conscribere, vt ad ciborum copiam, laborum commensuratio ac symmetria fiat, non est possibile, quemadmodum etiam anteà à me relatum est. Multa enim sunt impedimenta. Primum quidem hominum naturæ, diuersæ existentes. Nam & siccæ ipsæ ad seipsas, & ad alia collatæ magis ac minus siccæ sunt & humidæ. Similiter etiam aliæ omnes. Deinde ætates non iisdem indigentes, Insuper & regionum situs, & ventorum mutationes, & temporum C alterationes, & anni constitutiones. Est & inter ipsos cibos multa differentia, Triticum enim à tritico differt, & vinum à vino, & reliqua omnia ex quibus victum facimus diuersa existentia, impediunt quo minùs possibile sit exactè de diæta conscribere. At enim prænotiones inuentæ sanè à me sunt eorum quæ in corpore dominantur, siue labores cibos, siue cibi labores superent, & quomodo singulis mederi oporteat, prædiscere que sanas naturas, & vt non accedant morbi, nisi quis valde multum delinquat ac sæpè. hæc autem medicamentis iam opus habent. Sunt autem quæ neque per medicaméta sanari possunt. Quantum quidem igitur inueniri possibile est quæ maximè ad rem faciunt, à me inuentum est. Verùm exactè à nullo. Primùm igitur multis ac vulgò hominibus cõscribam, ex quibus maximè vtilitatem

Quid vetet perfectã victus rationem.

Qui modus vitæ.

tatem capere poſsint, qui ſanè cibis vulgaribus vtuntur, ac laboribus neceſſariis, profectionibúſq; neceſſariis, ac operis marinis ad vitam degendam repertis, quíque caleſcunt plus quàm expedit, perfrigerantúrque præter commoditatem, & reliqua diæta inconſtanti vtuntur. His itaq; ex præſentibus ſic victum facere conducit. Annum equidē in quatuor partes diuidunt, quas pleriq; omnes nouerunt, hyemem, ver, æſtatem, autumnum. Et hyemem quidem à pleiadum occaſu, vſq; ad æquinoctium vernum. Ver autem ab æquinoctio vſque ad pleiadum exortum. Aeſtatem verò à pleiadum ortu vſque ad arcturi exortum. Autumnum ab arcturi ortu, vſq; ad pleiadum occaſum. In hyeme quidem igitur tempori frigido & compacto ſe opponendo, hoc victu vti conducit.

Anni quatuor partes.

Victus hybernus.

D

E

Primum quidem ſemel tantum in die cibum capere conuenit, niſi quis valde ſiccum vētrem habeat. Id verò ſi fieri non poſsit, modicum prandere. Victu autem vtendum eſt ſicco & auſtero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autē magis vti expedit, & obſoniis aſſatis potius quàm coctis. Et potionibus nigris meracioribus ac paucioribus. Oleribus minimum, prȩterquàm calefacientibus & ſiccis. Succis item ac ſorbitionibus minimè vtendum eſt. Laboribus autē multis omnibus, curſibúſq; curuis ſenſim creſcente acceſsione, & lucta in oleo longa, à leuibus ordiendo ac ſenſim addendo. Et deambulationibus ab exercitiis, acutis ac celeribus. à cœna verò, tardis in tepore. Matutinis autem multis, leni initio facto, ac ſenſim creſcēte acceſsione, ita vt placide rurſus deſinas. Vtendum eſt & ſtrato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac curſibus per funem vti cōfert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciunt. Vtendum etiam nauigatione. Vbi autem quis lauari velit, ſi quidem in palæſtra ſe exercuerit, frigida lauetur. Si vero alio quopiam exercitio vſus fuerit, calida commodior exiſtit. Vtendum & vomitibus, ſi humidiores ſint ter in menſe, ſin ſicciores, bis à cibis omnis generis. à vomitibus ſenſim perueniendum eſt ad conſuetum cibum per dies tres, eóque tempore laboribus leuioribus ac paucioribus vtendum. à bubulis autem & porcinis carnibus, aut aliis, quicquid tandem modum exceſſerit, repletus vomat: & à caſeoſis & dulcibus ac pinguibus, eum qui non eſt adſuetus repleri, vomere conducit: & ab ebrietate,

F

Vomitionis modus.

tate,

A tate, ac ciborũ mutatione, & regionum alteratione vomendum est. Oportet autem frigori seipsum purum exhibere, præterquàm à cibis ac exercitiis. Sed & in matutinis deambulationibus vbi corpus calefieri cœperit, itémq; in cursibus etiam in alio tempore, excessum vitare oportet. Meliùs est enim corpori hyemem ferre, quàm exerceri hoc tempore. Nam neque arbores quæ hyemem non pertulerunt hoc tempore, fructum ferre possunt, neq; ipsæ sanæ esse. Vtendum est & laboribus hoc tempore multis vsque ad excessum, nisi lassitudines succedant. Signum autem docebo idiotas, ostendámque quapropter hæc ita se habent. Tempore existente frigido ac compacto, consimilia patiuntur etiam animalia B ipsa. Necesse igitur est corpora tardè calefieri à labore, & modicam quandam humiditatis præsentis partem excernere. Deinde modicum tempus concessum est quo laborent, multùm autem quo quiescant. Dies enim breuis est, nox verò longa, propterea igitur neque tempus, neque labor excessum habet. Ob hanc itaque causam hoc tempore sic diætam instituere oportet, à pleiadum occasu, vsq; ad solstitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa solstitium autem maximè in custodia ac tutela esse, & à solstitio alios totidem dies eadem diæta vti. Postquàm autem tempus adduxerit fauonium, & mollius factum fuerit, oportet etiam cùm tempore diætam sequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo volat. Sequens verò tempus magis va- C rie transigere oportet vsque ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta vti hoc tempore variegatiore, mollioréque ac leuiore, & cibo, & potu, & labore, atq; ita sensim ad ver perducere. Quum autē æquinoctium iam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breuiores, & tempus calidum ac siccum constiterit, etiam præsens victus probè nutriens ac meracus sit. Quemadmodum igitur arbores rationem non habentes, hoc tempore præparant sibi ad æstatis commoditatem, tum incrementum, tum vmbram: Sic oportet hominem, quum sanè mente ac ratione præditus sit, carnis incrementum salubre sibi præparare. Oportet igitur vt ne derepente diæta transmutetur, tempus in sex partes diuidere, per octo dies. In prima itaque parte, & labores detrahere oportet, & reliquis quoq; velocioribus vti.

Plus otij quàm laboris hyeme datur.

Vergiliarũ occasus Solstitium.

Fauonius.

Arcturi ortus.

Hirundo.

Aequinoctium.

Homines arbores imitentur.

Diuisio tẽporis in sex partes.

vti. Cibis autem mollioribus, & potibus aquosioribus ac albioribus,& lucta cùm oleo in Sole vtendũ est. In singulis autem temporibus singulas diætas paulatim trãsmutare oportet, & deambulationes detrahere à cœna plures, matutinas pauciores: & mazam pro pane offerre, & olera cocta exhibere, & obsonia cocta assatis adæquare, & balneis vti, & parum prandere, & re venerea pauca vti, & vomitibus primùm quidem quarto quoque die, deinde per longius tempus, quo & corpus pura carne incarnatum constituas, & diætam in hoc tempore mollem, vsque ad pleiadum exortum. Et in hoc iam æstas adest, & ad hanc nunc diætam instituere oportet. D

Victus æstatis.

Quum itaq; pleias exorta fuerit, cibis mollioribus ac paucioribus vti oportet. Deinde maza magis quàm pane, atq; ea prius subacta, & vino dulci non emollita, potibus autem mollibus albis aquosis, prandio modico, & somnis à prandio breuibus, & repletionibus ex cibis ac potibus quàm minimis. E

Potu inter edendum vtendum est sufficiente, per diem verò minimè bibendum, nisi necessaria aliqua siccitate corpus vtatur. Vtendum est & oleribus coctis, exceptis æstuosis ac siccis. Vtendum etiam crudis, exceptis calfacientibus ac siccis. Vomitibus nisi si qua repletio contingat, vtendum non est. Re autem venerea minimè. Balneis autem tepidis vti licet.

Poma.

At verò poma fortiora sunt quàm pro humana natura. Melius est igitur à pomis abstinere. Si verò quis cùm cibis vtatur, minimè deliquerit.

Per æstatẽ exercitatio.

Laboribus quoque ac cursibus circularibus exerceri oportet, & cursibus rectis reuertẽtibus modicis multo tempore, & deambulationibus in vmbra, lucta autem in puluere, quo quàm minimè excalescat. Verùm volutationes in puluere meliores sunt quàm cursus circulares. Frigefaciunt enim corpus humore euacuantes, à cœna deambulandum non est, sed saltem surgendũ. Manè verò deambulationibus vtendum. Soles vitãdi sunt, itémq; frigora, tum manè, tum vesperè, quæ flumina, aut stagna, aut niues exhalant. Hanc autem diætam tolerare oportet vsq; ad solstitium æstiuũ, quo in hoc tempore adimas omnia quæ sicca sunt & calida & nigra ac meraca, itémq; panes, præterquam si parum quid voluptatis gratia concedere velis. Sequẽti verò tempore vtetur mollibus & humidis & perfrigerantibus ac albis, vsque ad arcturi exortum ac æquinoctium per dies F

nonag

A nonaginta tres. Cæterùm ab æquinoctio sic dietã instituere oportet, per autumnm ad hyemem adducendo, ita vt mutationes frigorum ac teporis vites vestitu crasso. Vtendum autem hoc tempore motu in veste, frictionéq; ac lucta in oleo, ita vt sensim accessio crescat. Deambulationes quoque in tepore faciendæ sunt, & calidis lauacris vtendũ, & somni diurni detrahendi. Cibis autem vtendum est calidioribus, ac minus humidis, & puris, & potibus nigrioribus, verùm mollibus & non aquosis. Oleribus verò minus. Reliquam itẽ diætam omnem sic cõsonam adhibere oportet, vt ab æstiuis detrahas, hybernis autem vtaris non ad summum, quo hybernum victum quàm proximè cõstituas, in diebus duodequinquaginta, vsque ad pleiadum occasum, ab æquinoctio. Hæc

Victus autumni.

B porrò multitudinis commonẽdæ gratia ac vulgi hominum causa prodo, qui ex necessitate vitam temerè transigunt, neque licet ipsis aliorum negligentes esse, ac suam ipsorum sanitatẽ curare. Quibus verò iam hoc certum ac percognitum est, quòd neque diuitiarum, neque corporis, neque vllius alterius rei vlla vtilitas est, citra sanitatem, ad hos inuenta est à me dieta, quantum possibile est, ad veritatem ac certitudinem possibilium rerum adducta. Hanc itaque in sermonis progressu declarabo. Inuentum autem hoc honestũ quidem mihi repertori, vtile verò discentibus, nullus adhuc priorum ne attentauit quidem cõponere, quod ad omnia alia magni æstimandum duco. Est autem præcognitio antequam ægro-

Sine sanitate nihil iuuat.

Quæ inuenerit Hipp.

Quid præcognitio & cognitio.

C tent cognitio, quid corpora perpetiantur, vtrum cibus superat labores, aut labores cibos, aut moderatè inter se habeat. Vtrum enim tandem superetur, morbi fiunt, ab æqualitate autem inter ipsa mutua, sanitas adest. Ad hæc sanè commemoranda accingor, & demonstrabo qualia fiunt hominibus qui sani sibi esse videntur, & iucundè comedunt, laboraréq; possunt, & corporis ac caloris satis habent. Nares citra causam apertam à cœna implentur, & repletæ esse videntur, emungunt autem nihil. Vbi autem deambulare mane incipiunt ac exerceri, tunc emungunt ac spuũt, & progressu temporis etiam palpebras graues habent, & pruritus frontem occupat, & à cibis abstinent, & bibere minus possunt, & color fit decolor, & aut destillationes mouentur aut febres horridæ, iuxta quodcunque tempus repletio fuerit mota. Quicquid

quid autem eo tempore fecerit, in idipſum culpã ac cauſam D reiicit, quum id ipſum cauſa non ſit. Huic enim cibi ſuperãt labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipſum adduxit. Sed non huc vſque differre oportet, verùm vbi prima ſigna cognouerit, ſcire quod cibi labores ſuperant, & paulatim collecta repletio exiſtit. Mucus enim & ſaliua repletionis indices ſunt ac ſigna. & quieſcẽte quidem corpore, meatus ſpiritus obturant, multa repletione exiſtente, vbi verò calefactum eſt præ labore, attenuata excernuntur. Talem autem ſic curare oportet. Exercitatum in conſuetis exercitiis citra laſsitudinem, calidáque lotum, cibis omnigenis expleto, ac vomere facito, à vomitu verò os & fauces colluat vino auſtero, quo oſcula venarum conſtringantur, & nihil attrahant, velut à vomitu fieri ſolet. deinde ſurgens modicè deambulet in tepore. Poſtridie verò deambulationibus quidem vtẽdum eſt, exercitiis autem paucioribus & leuioribus quàm prius, & ſi æſtas fuerit, impranſus degat, ſin minus, parum comedat, & de cœna quam ſumere ſolebat, dimidium detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes conſuetos ac deambulationes, verùm cibos ſenſim ingerat, quo quinta die à vomitu conſuetum cibum aſſumat. Et ſi quidem ab hoc ſatis bene habuerit, de cætero cibis quidem paucioribus, laboribus autẽ pluribus curetur. Si verò ſigna repletionis non quieuerint, interpoſitis duobus diebus ab ea qua conſuetos cibos aſſumpſit, rurſus vomat, & eodem modo ſenſim ad conſuetos cibos redeat. Quod ſi non ſucceſſerit, etiam tertium eadem repete, donec à repletione liberetur. Sunt autem homines qui vbi labores ſuperantur à cibis, talia patiuntur. Incipiente quidem repletione ſomni longi & dulces ipſis contingunt, & interdiu etiam dormiunt. Somnus autẽ contingit carni, & ſanguis funditur, & ſpiritus diffuſus trãquillus eſt. Quũ verò non ſuſcipiat amplius corpus repletionem, ſecretionem iam remittit intro, præ circuitus violentia, quæ ſanè ſecretio contraria alimento à cibis, animam perturbat. Quo tempore non amplius iucundi ipſis ſunt ſomni, ſed neceſſe eſt hominẽ perturbari, & videtur ſibi cum aliquo pugnam committere. Qualiacunque enim patitur corpus, talia videt anima, viſu iam concluſo. Quum igitur ad hoc peruenerit homo, prope iam eſt vt ęgrotet. Quòd autem

Plenitudinis ſigna.

Medela.

E

F

Diurna dormitio bona non eſt.

Morborũ alia cauſſa.

A autem veniet morbus. valde manifestũ est, Qualis enim secretio venerit, & quancunq; partem superauerit, eam ipsam morbo affligit. Verùm non oportet ita desipientem esse & hucusque differre, sed statim vbi prima signa cognouit, curã contingere, & huic velut priorem curare, longiori autem tẽpore, ac fame opus habet. Sunt præterea etiam talia repletionis signa. Dolet corpus aliquibus totum, aliquibus pars quædam, quæcunq; tãdem. Dolor autem est velut lassitudo, & delassati esse sibi videntur, segniciéque ac repletione curãtur donec ad febrem perueniant, & adhuc nondum hoc cognoscunt, sed balneis ac cibis vtentes, ad pulmonis inflammationem, peripneumoniam Græcis dictã, morbum deducunt, & ad extremum periculum deueniunt. Verùm oportet prouidere antequã ad morbos perueniant, & hoc modo curare, vt maximè mollibus fomẽtis hominẽ foueamus, aut si id fieri nequeat, multa calida lauemus, ac corpus dissoluamus, & à multis ingestis cibis, primũ quidẽ acribus ac plurimis, deinde salsis. probè vomere faciamus, quo facto exurgat ac modico tẽpore deambulet in tepore, deinde dormiat. Manè verò deambulationibus sensim crescẽtibus vtendũ est, & exercitiis leuibus, & ciborũ exhibitionibus sensim crescẽtibus, velut prius. Attenuatione autem plurima opus habet, itémq; deambulationibus. Si verò prouidẽtia nõ adhibita ad febrem peruenerit, nihil aliud offerre oportet præter aquã per dies tres. Siquidem igitur ex hac sedetur, bene est: sin minus, ptisanæ succo curãdus est, & aut quarta aut septima die decedet febris, si exsudabit. Bonũ autem est & vnguentis exsudatoriis vti, sub iudicationes, exsudare enim cogunt. Quidam verò etiã talia à repletione perpetiũtur. Caput ipsis dolet ac grauatur, & palbebræ ipsis à cœna cõcidunt, & in somnis turbantur, & calor inesse ipsis videtur, & aluus aliquãdo sistitur. Et talis vbi venere vtitur, leuior statim esse sibi videtur: postea verò magis grauatur. His caput repletionẽ reuellens, & aluum sistit, & ipsum grauatur. Periculum autem subest, vt quò erumpat ipsa repletio id ipsum corrumpat. Verùm prouidere hoc modo oportet. Si curam celerem facere velit, veratro purgandus est, deinde exhibendi cibi leues ac molles ad dies decem, atque hi aluum mouentes, quo venter inferior superet, & de capite reuellere valeat.

Repletionis signa.

Curatio.

B

C

Morbus alius plenitatis.

Curatio.

Vtendum & cursib.tardis ac matutinis,& deambulationib. D multis.Item lucta in oleo,& prandio,& somno à prandio nō longo:à cœna verò exurgere satis est,& partim balneis,partim vnctione vtendum,balneis verò tepidis,à venere autem abstinendum.Hæc quidem velocior cura est. Si verò medicamentum bibere nolit,multa calida lotus,à cibis dulcib.ac salsis vomat,à vomitu verò satis est vt exurgat:mane autem deambulationib.adhibendus est,& exercitiis præscriptis ad dies sex,die septima repletione corporis facta à similibus cibis vomitum faciat,& eodem modo cibi rursus sensim adiiciendo exhibeantur,atq; his hoc modo ad quatuor hebdomadas vtatur.In tanto enim tempore maximè sedatur. Deinde cibi exhibendi quo corpus reficiatur,& diæta paulatim E ad consuetum morem redigenda est. Fiunt etiam talia à repletione. Quibusdam venter quidem concoquit cibum, carnes autem non suscipiunt.Alimentum autem intus manens flatum inducit.Vbi verò pransi fuerint,sedatur.Nam à fortiore id quod leuius est expellitur,& videntur sibi libera ti esse. Verùm malū multo maius postridie accedit. Quum autem quotidie augescens fortius inualuerit,id quod prius inest superingesta superat,& calfacit ac perturbat corpus,& profluuiū ventris facit.Sic enim nominatur quandiu ipsum solum alimentū putrefactū secedit.Vbi autē corpore calefacto purgatio aeris fiat,tunc & intestinū raditur ac exulceratur,& sanguinolēta egeruntur,hoc autem dysenteria,à mala intestinorum affectione appellatur,morbus grauis & periculosus.Sed prouidere oportet,& prandium detrahere, & F cœnæ tertiā partem.Cursibus autē pluribus,& luctis ac deambulationibus vti,tum ab exercitiis,tum mane.Quū verò dies decem præterierint,dimidiū cibi detracti apponere, ac vomitu vti,atq; sic ad dies quatuor cibū exhibere : vbi autē alij decem dies præterierint,etiā reliquum cibū apponere, ac vomitum facere,atq; sic ad consuetum cibū reducēs,& talem laborib.cōfidenter præmens ac vrgēs,in hoc tēpore sanum facies. Fit etiam talis repletio. Postridie cibum eructant crudum, citra ructum acidum. Aluus autem egerit, pauciora quidem quàm pro ratione ciborū: attamē multū. Dolor verò nullus intus est. His ventriculus frigidus existens,cibos in nocte concoquere non potest. Quum igitur motus

Marginal notes: Cùm potiones non admittit. — Plenitatis varia mala — Dysenteria. — Curatio. — Plenitas alia.

A motus fuerit, cibum crudum eructat. Oportet itaque huic præparare ventriculi caliditatem, tum ex victu, tum ex laboribus. Primùm quidem igitur vtendum est pane ex tota farina collata, fermẽtato, diffracto in vinum nigrũ, aut in iusculum suillæ carnis piscibus verò coctis in muria acri. Vtendũ etiam carnosis, velut extremitatibus percoctis, & suillis carnibus coctis pluribus, & porcinis non multis, & catulorũ, ac hœdorum. Ex oleribus verò porro & allio cocto ac crudo, blitóque cocto & cucurbita. Potionibus verò meracioribus, somnisq; longis citra prandiũ prima die, itémq; somnis ab exercitiis, cursibus autẽ curuis sensim accessione augescẽte, luctáq; molli in oleo, balneísq; modicis. Est & ficus cum ci-

Medela per nutricatum.

B bis bona, & meracũ vinum ab ipsa. Ex hac autem curatione aliis citiùs, aliis tardiùs repletio sedatur. Alij porrò quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & vbi comederint, paulò post eructant acida, & acor in nares proserpit.

Quibus ficus post cibum prosit.

His corpora pura non sunt, & plus est quod de carne colliquatur præ labore, quàm quod depurgatur prę circuitu. Et hoc sanè intus manens alimento contrarium est, ipsúmque violat ac acidum facit. Alimẽtum quidem igitur eructatur, illud ipsum verò sub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos similes aquę inter cutem parit. Verùm prouidere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio est poto veratro, exhibere cibos quemadmodum à me scriptum

Plenitatis alius morbus.

C est. Verùm tutior à diæta, hoc modo. Primùm quidem calida lotus vomitum faciat, deinde septem à vomitu diebus cibum consuetum capiat, decima autem à vomitu die rursus vomat, & similiter cibum assumat, & tertiũ similiter faciat. Et cursibus quidem circularibus paucis ac velocibus vtatur & motibus, ac frictione, & mora longa in gymnasio ac exercitio. Vtatur & volutatione in puluere, & deambulationibus multis ab exercitiis, sed & à cœna. Plurimis autẽ matutinis in puluere vtatur. Quũ autẽ lauari vult, calida lauetur, & eo tempore impransus degat. Et si quidẽ vno mense restituitur, de cætero conuenientibus curetur. Si verò quid reliquum fuerit, medela vtatur. Sunt autem quidam quibus postridie ructus acidi fiunt. His in noctem secretio præ repletione fit. Quum igitur motum fuerit corpus ex somno densiore spiritu vsum, calidum ac acidum vnà cùm spiritu

Medela quæ.

foras expellit, & ex hoc morbi fiunt, nisi quis prouidentia D
vtatur. Conducit autem etiam his facere velut priori. Verũ
Carnosa corpora quæ patiantur. laboribus pluribus hos vti oportet. Quibusdam etiam talia
fiunt. In corporibus densa carne præditis, quum cibi concalescunt ac diffunduntur, & à primo somno, & præ cibis carne calescente, secretio per somnum fit à carne multæ humiditatis. Deinde caro densa existens alimentum non suscipit, Id verò quod à carne secretum est alimento contrarium ac foras protrusum hominem suffocat ac calfacit, donec euomuerit. Postquàm autem leuior factus est, dolor nullus in corpore manifestus inest, sed decoloratur. Progressu verò temporis, & dolores, & morbi fiunt. His cõsimilia patiuntur etiam qui inexercitati derepente laborauerunt, & colliquationem carnis violentam ac multam fecerunt. Hos autem sic curare oportet. De cibo detrahenda est tertia pars. E

Desidiosorum morbus.

Curatio.

Quæ exercitationes.

Vtendum autem cibis acribus, & siccis, & austeris, ac odoratis, & vrinam cientibus. Cursibus verò plurimis curuis in vestitu, rectis autem reuertentibus & circularibus exutis vestibus, frictione & lucta modica. Micatio per summas manus commodior est quàm follis. Vtendum & deambulationibus ab exercitiis multis, itémque matutinis. A cœna verò etiam vocis exercitatio valde commoda est, humiditatis enim euacuationem faciens rarefacit carnem. Conducit & impransum degere. His autem cibis vtendum est per dies decem, deinde dimidium ablati apponẽdum est ad dies sex, & vomitus faciendus, ab vnoquoque verò vomitu, ad dies quatuor sensim adiiciendo exhibendus est cibus. Quum autem dies decem à vomitu transierint, omnem detractum cibum assumat, laboribúsque ac deambulationibus deditus sit, & sanus euadet. Talis autem natura copiosiore labore quàm cibo opus habet. Quidam etiam talia perpetiuntur. Secedit ipsis cibus per aluum liquidus inconcoctus, velut ex intestinorum leuitate, & dolorem nullum exhibet, patiũtur autem hoc ventres maximè qui humidi ac frigidi sunt: & propter frigiditatem quidem non concoquunt, propter humiditatem verò secessus fit. Corpus igitur cõtabescit, alimẽtum conueniens ac debitum non accipiens, Ventrésque corrumpuntur, & in morbos incidunt, verùm prouidere oportet. Confert huic de cibis tertiam partẽ auferre. Sint autem cibi, F

Vocis exercitatio.

Morbus alius.

Curatio.

A cibi, panes non fermentati ex tota farina collata, clibano coĉti, aut ſubcinericij calidi, in vinũ auſterum tincti, & piſciũ partes ex dorſo ac cauda. Verùm capitales & ſub ventre ſinendæ ſunt veluti humidiores. & coctos quidẽ piſces in muria edere oportet, aſſatos autem in aceto. Vtendũ etiam carnibus ſale & aceto inueteratis, & caninis aſſatis, & de palumbe ac reliquis eiuſmodi volucribus, aſſatis ac coctis. Oleribus verò minimè, Vino vtendum eſt nigro, & deambulationibus à cœna ac matutinis, à deambulatione autem dormiat. Curſibus verò curuis ſenſim acceſsione augeſcẽte vtatur. Sit & frictio multa, & lucta tarda, & in oleo, & in puluere, quo caro concaleſcens reſiccetur, & humiditatem ex ventre reuellat. Vngi autem magis conducit quàm lauari, B impranſus verò degat. Quum autem dies ſeptem tranſierint, dimidiũ cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & vomat. Poſt alios verò ſeptem dies, omnem cibum aſſumat, & vomitu rurſus facto, cibus eodem modo exhibeatur. Quibuſdam verò aliis talia fiunt. Seceſſus non putrefactus per aluum abit, & corpus contabeſcit cibis non fruens, hi verò progreſſu temporis in morbos incidunt. His ventres frigidi ac ſicci ſunt. Quum itaque neque conuenientibus cibis, neque exercitiis vtuntur, talia perpetiuntur. Conducit autẽ ſic affecto, panibus puris furnaceis vti, & piſcibus coctis cũ intritis, & carnibus coctis ſuillis, & extremitatibus percoctis, & plurimis aſſatis, & ex acribus ac ſalſis his quæ humectãt, C & ſalſuginoſis. Vinis autem nigris mollibus, & inter cibos vuis ac ficubus impleri cõfert. Oportet & modicũ prandere, & exercitationibus pluribus vti, curſibúſq; curuis ſenſim creſcentibus, poſtremũ autẽ curſibus circularibus, & poſt curſum lucta cũ oleo: deambulationibus verò nõ multis ab exercitiis, à cœna verò ſatis eſt exurgere. Matutinis autẽ pluribus deambulationibus vtatur. Lauetur calida, & vtatur laboribus, ac vnctionibus ſomnóq; lõgiori indulgeat. & molliter cubet. Oportet & venere aliquo modo vti. Verũ de cibis quarta pars detrahenda eſt, & poſt dies decem rurſus ad conſuetos cibos reducẽdus eſt. Sunt etiã quibus ſeceſſus liquidus ac putrefactus per aluum abit, & qui aliàs ſani ſunt ac exercentur, nullum dolorẽ res exhibet. Quibuſdã verò excluduntur ea quæ cõueniebant, progreſsúq; temporis venter per ca-

Morbus alius.

Curatio.

Qui cibus & exercitatio.

Morbus alius.

liditatem carnes attrahit,& dolorem exhibet, & cibi exclu- D
duntur,& venter exulceratur,& ipsum sistere iam operosum
Medela. ac difficile est. Verùm priùs prouidere oportet, ac nosse ventrem calidum ac humidum magis quàm debet esse, laborúmq; incõmodum excessum factum esse. Per diætam igi-
Cibus qui. tur frigefacere ac siccare oportet, & primùm quidem exercitia ex dimidia parte detrahere,& de cibis tertiam partem. Vtatur autem Maza anteà subacta,ac vino dulci emollita, & piscibus siccissimis coctis,& neque pinguibus neq; salsis. Vtatur & carnibus assatis volucrium, coctis quidẽ,palumbis ac columbæ,assatis autem perdicum & gallorum citra condimenta. Leporinis vero coctis in aqua,itémque ferinis E omnibus. Ex oleribus autẽ quæ frigefactoria sunt,velut beta
Beta refrigerat. cocta acida. Vino verò nigro austero. Gymnasiis autem,cursibus circularibus velocibus,verùm frictio non multa adhi-
Quæ exercitatio. beatur,sed modica,neque lucta. Micatio per summas manus,& manuum ad rythmum motus, & follis,& Volutatio in puluere,commoda sunt,sed non multa. Deambulationibus ab exercitiis vtatur sufficientibus iuxta laborẽ,& à cœna pluribus,iuxta cibum,& mane moderatè,iuxta habitum. Lauet autẽ tepida,ac quiescat. Sic vbi in hac diæta transegit dies decem,apponatur cibi dimidium, & laborum tertia pars,& vomitum faciat à cibis siccis & acribus, & in ci-
Vomitus. bo ne moretur,sed quàm celerrimè vomat:à vomitu ad dies
Semel comedere his confert. quatuor & cibus,& labor partitus exhibeatur. Vbi autẽ dies decem præterierint,reliquum cibi apponatur,& vinum po- F tabile,verùm labores pauciores,& vbi vomitum fecit,cibus velut scriptum est exhibeatur. Hoc verò tempore semel tantùm in die cibum capere cõducit,donec malum sedetur.

Aliis porrò quibusdam siccus & perustus secessus fit, & os siccum,& progressu temporis etiã amarum fit,& aluus sistitur,itémque vrina. Quum enim non habeat intestinum humiditatem circa excrementum,intumescens transitus obturat,& dolorẽ exhibet,& calor occupat, & quicquid biberit, aut ederit homo,id ipsum reuomit. Postremum verò etiam
Morbus alius qui stercoris vomitũ facit. stercus vomit,atque hic nõ superuiuet, quum ad hoc peruenerit. Verùm prouidere oportet ac nosse,quòd caliditas & siccitas in homine prædominantur. Victum igitur ipsi constituere oportet ex maza priùs subacta respersa, & pane

ex

A ex tritico trimestri, succo furfurum fermẽtato. Oleribúsque vtendum, exceptis acribus & siccis, atque illis coctis, & piscibus leuissimis coctis, & partibus capitalibus tum piscium, tum locustarum, & mitilis, & herinaceis, & cancris, & cõchyliorum succis, ipsísq; liquidissimis. Carnibus autẽ suillis & extremitatibus anterioribus coctis, & hœdorum & agnorũ ac catulorum coctis. Piscium verò fluuiatilium ac in stagnis degentium coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autẽ vtendum est non multis, neque velocibus, sed omnibus quietis, Deambulationibus verò mane vtatur, iuxta habitum sufficientibus, & ab exercitij laboribus, moderatis. à cœna verò ne deambulet. Balneis vtatur & somnis mollibus, & pran- Qui nutricatus.

B dio, & somno à prandio non longo. Pomis etiã humectantibus vnà cũ cibis vtatur, & cicere viridi, ac sicco in aqua macerato. De laboribus verò prioribus dimidium detrahat etiam hic à principio, & vomitũ faciat à dulcibus & pinguibus ac salsis, hísque plurimis: moretur autẽ plurimum tempus in cibis vsq; ad vomitum. Deinde cibum exhibeat ad triduum, & nõ maneat impransus. Quum verò dies decem præterierint labores sensim adiiciendo augeat. & si quidem repletio inerit à cibo, aut ventris vitio, vomat: sin minus, sic reliquo tempore curetur. Fiunt insuper etiã talia. Horrores à deambulationibus matutinis accedunt, & caput grauatur. Huic plures fiunt deambulationes quàm modus requirit. Corpus enim & caput humore euacuatũ horret ac gra- Morbus alius.

C uatur. Progressu verò temporis ad febrẽ perueniũt horrores. Sed non hucusque differre oportet, verùm prius curare hoc modo. Quamprimùm aliqua signa apparuerint, vnctus ac frictus modicè prandium amplius solito faciat, & vinum multum bibat molle, deinde somno vtatur à prandio sufficienter. ad vesperã verò vbi exercitiis leuibus vsus est, calidáque lotus, cõsueto more cœnet. Deambulationibus autẽ à cœna ne vtatur. verùm ad tempus differat. Postridie in aqua lauetur, & somnis mollibus tempus transigat. Et per dies quinque paulatim ad consuetos cibos ac labores procedat. Medela quæ.

Sunt autem quidã qui horrent ex gymnasiis, & quum se exuunt donec decertent, vbi verò perfrigerati sunt, rursus horrent, & stridor dentiũ tremulus corpus occupat, somnóq; talis grauatur. Vbi autem expergiscitur, sæpe oscitat, & à Morbus alius.

cœna palpebræ ipsi graues sunt. progressu verò tẽporis etiã febres malignæ accedunt. Verùm cauere oportet, & nõ hucusque differre, sed prius curare hoc modo. Primùm quidem ab omnibus exercitiis dimidiũ auferatur. Cibis verò omnibus humidioribus ac frigidioribus vtatur, & potibus molliorib ac dilutioribus. Vbi verò præterierint dies quinque, tertia pars laborum ablatorũ apponatur. Cibis verò iisdem vtatur. Post alios autẽ quinque dies, dimidium reliquorũ laborum apponatur. Et rursus post alios quinq;, omnes labores & leuiores & pauciores reddito, vt ne rursus excessus fiat. Nam his qui hæc signa perpetiuntur, labores maiores sunt quàm cibi. Adæquare igitur hæc oportet. Quidã verò non hæc patiuntur, sed aliqua ex his, aliqua verò non. In omnibus autem his signis, labores superant cibos, & curatio eadem est. Et cõfert his calida lauare, ac molliter cubare, & semel atque iterum inebriari, verùm non vsque ad excessum, & venere vti, vbi excessus contigerit, & segnem esse ad labores. Deambulationes autem in totum non sunt faciendæ. D E

Curatio.

Cur hæc fiant.

HIPPOCRATIS COI LIBER, DE INSOMNIIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

F

Quæ per somnum fiunt.

QVISQVIS de his quæ in somnis obueniunt rectè coniectat, is magnam habere vim ad omnia, ipsa reperiet. Anima enim vigilat, & quum, quidẽ corpori inseruit, in multas partes distributa, non sui iuris est, sed partem aliquam singulis corporis partibus siue sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gressui, actioni, ac omni corporis facultati. Ipsa autẽ animæ cogitatio sui iuris nõ est. Quum autem corpus quiescit, anima in motu est, & corporis partes perreptans, domum suam gubernat

A bernat & omnes corporis actiones ipsa perficit. Nam corpus dormiens nō sentit, ipsa verò vigilans cognoscit, ac visibilia videt, & audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animaduertit. In summa, quæcunq; corporis aut animæ munia, ea omnia anima ipsa in somno obit. Quicunque igitur hæc rectè iudicare nouit, magnam sapientiæ partem nouit. Quæcunque quidē igitur somnia diuina sunt, & quædam euentura significant, aut vrbibus, aut populo priuato, siue bona, siue mala, non ipsorū delictum, de huiusmodi sunt qui iudicant certam artē habentes. Quæcunq; autem corporis affectiones sunt, & anima per ipsas repletionis aut euacuationis rerum à natura insitarum excessum, aut cōsuetorum mutationem

Quantum sit somnia nouisse.

Quæ coniectores nō assequātur.

B permonstrat, de his quidem itidem iudicant, & partim assequuntur, partim aberrant, & de neutris rectè sentiunt, curnam fiat: neq; sciunt quādo assequuntur, neque quādo aberrant, cauere admonentes ne quid mali accidat. Atque hi non docent quomodo cauere oporteat, verùm diis supplicare iubent. Et supplicare quidem decorum ac valde bonum est. Oportet autem etiam ipsum opitulari, & deos inuocare. De his igitur res hoc modo se habet. Quæcunq; insomnia mens homini, in noctem per somnū offert de diurnis actionibus, & reddit quo modo facta sunt, ea quæ seria ac iusta in re per diem facta sunt, aut de quibus consilium initum est: hæc homini bona sunt, sanitatem enim significant propterea quòd anima in diurnis cōsiliis perseuerat, neque repletione, neque

Sōnia perspicito.

C euacuatione, neque aliqua alia forinsecus allapsa re, victa. Quum autē insomnia diurnis actionibus aduersantur, & de ipsis pugna oboritur, quum sanè hoc cōtigerit, turbationem in corpore significat. Et si quidem fortis fuerit, forte est malum: si verò leuis, debilius. De actione quidem igitur, an auertenda sit, siue non, nihil decerno. Verùm corpus hominis curari cōsulo. Repletione enim aliqua intus facta, secretio quædā contigit quæ animam perturbauit. Si igitur fortis fuerit contrarietas, vomitum facere conducit, & cibos leues exhibere sensim adiiciendo aliquid ad dies quinq;, & deambulationibus multis ac velocibus sensim augescentibus vti, & exercitiis exerceri moderatis, pro ciborum assumptorum ratione. Si verò debilior fuerit contrarietas, detracto vomitu, tertiam sibi partem adime, atque hanc sensim rursus ad

Quæ bona & contrà.

Curatio.

dies quinque adiice,& deambulationibus preme. Sed & vocis exercitiis vtatur,& diis supplicet, & turbatio ipsi sedabitur. At verò solē & lunā,& cœlum ac stellas,pura atque agilia solito more videre,singula bona sunt. Sanitatē enim corpori significant ab omnibus præsentibus. Verùm talem habitum præsenti diæta cōseruare oportet. Si verò quid cōtrarium his fiat, morbum quendā corpori significat:à fortibus quidem,fortiorē.à debilioribus verò,leuiorem. Et astrorum quidem exterior est in corpore circuitus, solis vero medius, lunæ autē ad cauitates, Quodcunque igitur horū astrorum extingui,aut lædi,aut disparere,aut sisti à circuitu suo videtur,iuxta illam ipsam partē morbum redundare significat: & si quidem ab aere, aut nebula, aliquod ex ipsis astris pati quid horum videt,debiliorem: si verò ab aqua,aut grandine fortiorem. Significat autē secretionem in corpore humidam ac pituitosam factā esse,& in externam circunferentiā illapsam esse. Cōducit itaque huic & cursibus in omni vestitu vti multis,sensim augescentibus, vt quàm maximè exudet. Itē deambulationibus ab exercitio multis citra prandium vti,& detracta ciborum tertia parte, ad dies quinque sensim adiiciendo rursus exhibere. Si verò fortius videatur malum esse,etiā fomentis vti.nā per corporis cuticulā purgationem facere expedit,propterea quòd in externa circunferentia offensa ac læsio existit. Cibis verò vtendū est siccis, acribus,austeris,meracis,& laboribus maximè siccantibus. Si verò quid horum luna patiatur,reuulsionem intro facere conducit,vtique vomitu ab acribus,& salsuginosis,ac mollibus cibis,cursibus autem circularibus celeribus,& deambulationibus velocibus. Vtendū & vocis exercitiis,& prādium auferendum,cibiq; detractione, ac rursus appositione,eodē modo vtendum est. Ob id autē intro reuellendum est,quia ad cauitates corporis offensa apparet. Si autem sol tale quid pati videatur,fortius iam malum est, & difficilius exigi potest. Oportet autem in vtranque partem reuulsiones facere, & rectis cursibus,& curuis,& circularibus vti,& deambulationibus,& aliis laboribus omnibus. Ciborum autē detractione,ac rursus appositione, eodem modo.deinde vomere, & rursus sensim cibos augere, ad dies quinque. Si verò serenitate existente premantur hæc,& debilia esse videantur, & præ

Sol, Luna, stellæ quid portendant in somno visæ.

Quæ nutricatio.

Luna per somnū pati visa quid portendat.

Quid sol.

D

E

F

A & præ siccitate à circuitu suo impediri, periculum significāt delabendi in morbum. Verùm oportet labores detrahere,& diæta humectiore ac molli vti,& balneis ac otio ampliori,& somno lōgo ac multo,donec malū sedetur. Si autem igneum ac calidum esse videatur quod se illis opponat,bilis secretionem significat. Si verò superata hæc dispareant ac euanescāt, periculum est ad mortē perueniēdi ex morbo. Si verò versa ac mutata hæc esse videantur,pra sentē statum in fugā verti significant. Fugere autem ipsa celeriter , esséq; qui ea persequantur,periculū denuntiant futurę insaniæ hominis,si non curatus fuerit. Omnibus autē his conducit,vt veratro purgati,optimā victus rationem instituāt. sin minùs,vt victu ad B aquam tendente vtantur. vinū verò non bibant,aut omnino album,tenue,molle & aquosum. Abstineāt autē ab acribus, resiccātibus,calfacientibus,ac salsuginosis. Laboribus secundum naturā plurimis vtātur,& cursibus in vestitu plurimis. Frictio verò ne fiat,neque lucta, neque volutatio in puluere. Somnis vtatur mollibus,& in otio degat, exceptis laboribus naturalibus,à cœna deambulet. Bonum est & fomentis vti,à fomentis verò vomere,per triginta verò dies non repleatur. Quum autē repletus fuerit, bis in mēse vomat à dulcibus & aquosis ac leuibus. Quæcunq; autē ex his aliàs aliò prę nulla necessitate errant, animæ turbationē quandam præ cura significant. Confert autem huic otium, & animū conuerti ad spectacula,maximè risum mouentia:quod si fieri non possit, C ad id ex quo ad biduum aut triduum maximè voluptatē capiat,& sedabitur. Sin minùs,periculum est delabendi in morbum. Quæcunq; astra ex circunferentia excidere videntur, suntq; pura & splendida , & vltrà ac prorsum ferri videntur, sanitatē significant. Quicquid enim in corpore parum ex circuitu excernitur secundum naturā,à vespera in auroram : id ipsum rectè habet. Nam & quę in vētre secernūtur,& quę in carnē eructātur,omnia ex circuitu ac circūferentia excidūt. Quæcunq; verò nigra & obscura sunt,& ad vesperā ac occasum ferri vidētur,aut in mare,aut in terram,aut sursum, ea magis morbos significāt. Et quæ quidē sursum ferūtur,fluxū capitis significāt. Quę verò in mare,ventris morbos. Quæ in terram,tubercula maximè significāt ex carne enascētia. His conducit tertiam cibi partem detrahere,& à vomitu,ad dies quinque.

Diuersitatū somniorum obseruatio.

Pura videre astra quid portendat.

quinque eandem rursus, sensim adiiciendo exhibere; in aliis D autem quinq; diebus cibos omnes assumere,& vomitu facto, rursus eodem modo cibus sensim auctus exhibeatur. Quæcunque verò ex his pura & candida in cœlo hærere videbuntur, sanum esse significant, quia quod in hominem descendit ex æthere est. Tale autẽ videt anima, quale sane descenderit. Quæ autem nigra fuerint, & non pura, neq; conspicua, morbum significãt, non propter repletionem, neq; euacuationẽ: sed forinsecus inductum. Huic confert cursibus circularibus velocibus vti, quo quàm minima corporis colliquatio fiat, & spiritu quàm densissimo vtens, id quod inductũ est excernat, à cursibus autem deambulationibus celeribus vtendum est. Victus autem mollis & leuis ad dies quatuor offeratur. Quicquid porrò à deo accipere quis sibi videtur purum, bonum est ad sanitatem. Significat enim ea quæ in corpus ingesta sunt pura esse. Quicquid verò huic contrarium videre quis putat, non est bonum. Morbum enim in corpus venisse significat. Oportet igitur velut priorem etiam hunc curari. Si quis se complui putet clementi cœlo, aqua molli, & non valde madefieri, neq; vehementem tempestatem ingruere, bonum est. significat enim moderatum ac purum spiritum ex aere ingressum esse. Si verò vice versa, valde compluì quis sibi videatur, & tempestatem ac turbinem esse, idque aqua non pura, morbũ designat à spiritu qui in ipso est. E

Quid puritas aëris. *Cùm deus qui dat.* *Quid pluuia serena.*

Verùm oportet etiam hunc simili diæta vti, & omnes hos pauco cibo ali. De significationibus quidem igitur astrorum sic iudicare oportet, prouideréque ac diætam statuere, & diis supplicare, in secundis quidem rebus Soli, Ioui cœlesti, Ioui possessori, Mineruæ opulentæ, Mercurio, Apollini. In contrariis verò, diis malorum auersoribus, & terræ, & heroibus, quo mala ac grauia omnia auertat. Cæterùm & hæc sanitatem præsignant. Nimirum ea quæ in terra fiunt, acutè videre, & audire, & securè iter facere, & securè ac citra timorem currere, & videre terram leuem ac probè cultam, & arbores florentes, fructuosásq; ac satiuas, & flumina solito more fluentia, & aqua pura, neque copiosiore, neque pauciore quàm conueniens est. Item fontes & puteos eodem modo. F

Quibus diis supplicandum. *Diuersa visa.*

Hæc omnia sic visa, sanitatem homini designant, & corpus rectè habere, omnésque circuitus, & exhibitiones ciborum,

ac secre

A ac secretiones, integras esse. Si verò quid his contrariũ videatur, detrimentum aliquod in corpore significat. Et visus quidem ac auditus læsus, morbum circa caput significat. Itaq; matutinis deambulationibus, itémq; à cœna pluribus vtendum est, ad superiorem diætam. Cruribus verò læsis, vomitibus reuellendum est, & lucta ampliore vtendũ, vltra superiorem diætam. Terra autem aspera, carnem non puram significat, quare deambulationibus ab exercitiis pluribus vtẽdum est. Arborũ vero sterilitas, seminis humani corruptionem indicat. Si igitur folia arboribus decidant, ab humidis ac frigidis corpus læditur. Si verò floride sint arbores, verùm infructuosæ, à calidis & siccis, hæc igitur per diætam frigefa- B cere ac humectare oportet, illa vero siccare ac calfacere. Flumina autem non solito more fluentia, sanguinis circuitum significant, & auctiora quidem fluentia, excessum: imminuta verò, defectum. Oportet itaque per diætam hunc quidem augere, illum verò imminuere. Non pura autem fluentia, turbationem significant, quæ à cursibus circularibus & deambulationibus, corpore per densum spiritum moto, purgatur. Fontes verò & putei commoti cõspecti, flatus circa vesicam significant, quos medicamentis vrinam cientibus expurgare oportet. Mare perturbatum, ventris morbum significat, sed oportet aluum mouentibus, leuibúsque ac mollibus expurgare. Terram aut domum moueri videre, sano quidem viro debilitatem significat, ægrotãti verò sanitatem, & ex præ- C senti statu transmotionem. Sano itaq; transmutare diætam conducit, Itaque primùm vomat, & rursus, vbi paulatim cibum assumpsit, à præsenti enim diæta totum corpus mouetur, debili verò eadem diæta vti conducit. Nam corpus ex præsenti statu transit. Terram ab aqua aliqua aut mari inundatam videre, morbũ significat, humiditate multa in corpore existente. Verùm oportet vomitibus, & prandij detractione, & laboribus & sicco victu vti, deinde sensim adiiciendo, ac modico cibo renutrire. Sed neque nigram, neque combustam terram videre bonũ est, sed periculum est delabendi in fortem ac lethalem morbum. Siccitatis enim excessum in carne esse significat. Verùm oportet & labores detrahere, & cibos qui sicci & calidi, & acres ac vrinam cientes sunt: nutriréq; ptisanæ succo decocto, & omnibus mollibus ac leuibus.

Medela.

Cursus fluminis per somnũ visus quid velit.

Fontes, putei.

Mare.

Motus terræ vel domus.

Terræ inundatio.

Terræ nigræ perustæque somnium bonũ non est.

bus modicis: & potu vti aquoſo, albo, copioſiore: & balneis D
multis calidis, ſed ieiunus ne lauet, molliter cubet ac dormiat, & in otio degat, frigus & Solem vitet. Supplicet autem terræ, & Mercurio, & Heroibus. Si verò in ſtagno, aut in mari, aut in fluminibus natare quis ſibi videatur, nō eſt bonum, humiditatis enim exceſſum ſignificat. Confert autem huic & diæta ſicca, & laboribus vti, febricitāti verò id bonum eſt, extinguitur enim caliditas ab humoribus. Quicquid porrò quis circa ſeipſum videt ſolito more fieri, ad naturam ſuiipſius, neq; maius, neq; minus, bonum eſt ad ſanitatē. Et veſtitum album indutū eſſe, & calciamentum pulcherrimum, bonum eſt. Quicquid verò membris maius fuerit, bonū non eſt, ſed neque quodcunque tandem fuerit minus: & oportet E hoc quidem per diætam augere, illud verò minuere. Nigra autem morboſiora ſunt, & periculoſa. Mollire itaq; oportet & humectare. Noua quoque tranſmutationem ſignificant. Mortuos videre puros in veſtibus albis, bonum eſt, & accipere aliquid ab ipſis purum, bonum eſt. Sanitatem enim ſignificat corporum, & ſalubritatem ingeſtorū, à mortuis enim nutrimenta, & incrementa, ac ſemina fiunt. Hæc autem pura in corpus irrepere, ſanitatem ſignificat. Si verò contra quis videat ipſos nudos, aut nigris veſtibus indutos, aut non puros, aut aliquid accipientes, aut ex domo portantes, non eſt commodum. Morbum enim ſignificat, quæ enim in corpus ingeruntur, nociua ſunt. Verùm oportet curſibus circularibus & deambulationibus depurgari, & alimento molli ac leui à vo F mitu ſenſum nutriri. Quæcunq; verò formæ peregrinæ corpora in ſomnis apparent, & hominē perterrent, ciborum inconſuetorum repletionē, & ſecretionem, & bilis ſupernè ac infernè eruptionem, & morbum periculoſum ſignificāt. Verùm oportet vomitum facere, & ad dies quinq; cibos quamleuiſsimos non multos, neque acres, neque ſiccos, neque calidos ſenſim adiiciendo accipere, & laboribus naturalibus maximè vti, exceptis deambulationibus à cœna. Vtendum etiam balneis ac calidis lauacris, & otio, Solem verò & frigus vitet. Si verò quis per ſomnum edere aut bibere conſuetos cibos ac potus ſibi videatur, inopiam alimenti ſignificat, & animæ triſtitiam. Et ſi carnes robuſtiſsimas quis edere ſe putet, maximum alimenti exceſſum deſignat. Si verò debiliſſimas,

Natatio quid portendat.

Veſtis calciamentiq; ſomnia.

Nigra.

Noua.

Mortui.

Corpora formæ peregrinæ.

Comeſtio, potatióq;.

Carnis comeſtio.

A simas, minorem. Quemadmodum enim id quod editur bonum est. Sic etiam id quod videtur. Cibos igitur detrahere conducit. Nam alimenti excessum hoc significat. Sed & panes ex caseo ac melle facti per somnum comesti, similiter significant. Aquam autem puram bibere bonum est, reliqua omnia nociua sunt. Quæcunque homo ex consuetis ac familiaribus se videre putat, ea animæ concupiscentiam significant. Quæcunque verò fugit perterrefactus, sanguinem sisti ac præ siccitate coerceri significant. Confert itaque frigefacere ac humectare. Quum verò quis pugnat, aut pungitur, aut ab alio ligatur, secretionem circuitui contrariam corpori contigisse significat. Conducit igitur vomere, & at- B tenuare ac deambulare, & cibis leuibus vti, & à vomitu ad dies quinq; sensim renutrire. Quin & oberrationes & ascensus in somnis visi, grauia significant. Fluminum transitiones, & hostes armati, monstra formæ peregrinæ, morbum aut insaniam significant. Confert itaque his qui talibus in somnis vexantur, cibis modicis vti leuibúsque ac mollibus, itémque vomitibus, atque sic sensim rursus ad dies quinque cibum exhibere. Vtendum & laboribus naturalibus multis, præterquàm à cœna, Calida lauacra, & otium, frigúsque ac Solem vitent. Qui igitur his quemadmodum conscripta sunt vtetur, vitam sanus deget, & inuenta est sanè à me hæc ipsa diæta, quantum possibile est humano ingenio excogitare, diis auxiliantibus.

Aquæ potio.

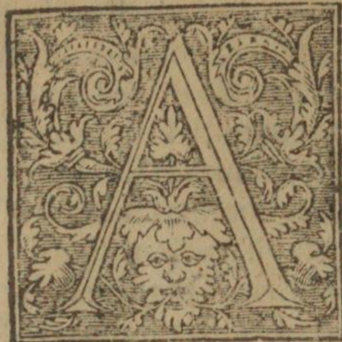
Diuersa somnia aspicito.

Inuentum Hyppocratis.

C HIPPOCRATIS COI LIBER DE ALIMENTO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Hunc Librum Galenus Hippocratis esse negat. Sed tamen non alicuius plebei ac vulgaris hominis esse dicit, & fortassis ipsius Thessali. Quidam Herophilum autorem putant:

ALIM

LIMENTVM & alimenti ſpecies, vnum & multę: vnum quidem, quatenus vnum genus eſt. Species verò humiditate ac ſiccitate finitur, & in his formæ, ac quãtitas eſt, & ad quædam, & ad tot. Auget autem, & corroborat, & incarnat, & aſsimilat, & diſsimilia facit quæ in ſingulis ſunt, iuxta vniuſcuiuſque naturam ac facultatem quæ ab initio adeſt. Aſsimilat autem pro viribus, quum id quod ſuperingeritur ſuperatur, id verò quod prius ineſt ſuperat. Exile autem fit aliquando quidem prius, in tempore diſſolutum aut inſuper appoſitum, aliquando verò poſterius, in tempore diſſolutum aut appoſitum. Deſtruit autem vtrunque in tempore & poſt tempus, id quod extrinſecus aſsiduo ſuperingeſtum eſt, & per multum tempus omnibus membris ſolidè implicatum eſt, & propriam quidem formam producit, priorem verò aliquando autem & priores, deſtruit. Facultas porrò alimenti peruenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in neruum, & in venam, & in arteriam, & in muſculum, & in pelliculam, & carnem, & pinguedinem, & ſanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & medullam ſpinalem, & interanea, omnéſque ipſorum partes, & ſanè etiam in caliditatem, & ſpiritum, & humiditatem. Alimenti verò & id quod hoc nutrit, alimentum eſt, & quod velut nutrimentum eſt, & quod nutrimentum futurum eſt: Principium autem omnium vnum eſt, & finis omnium vnus, & idem finis eſt atque principium: & quæ particulatim in alimento probè & malè diſtribuuntur.

D

E

Ciborum vis.

F

Probè quidem, quæ prædicta ſunt. Malè verò, quæ contrarium his ordinem habent. Succi varij, & coloribus, & viribus, & in detrimentum, & in vtilitatem, & neque lædentes, neque commodantes, & multitudine, & exceſſu, & defectu, & implicatione, aliquorum quidem, aliquorũ verò non.

Succorum vis.

Et omnium caliditatem lædunt ac iuuant, & frigiditatem lædunt ac iuuant, & facultatem lædunt ac iuuant. Facultatis autem variæ naturæ ſunt. Succi corrumpentes & totum, & partem, & forinſecus ac intrinſecus, ſpõtanei & non ſpontanei, Nobis quidem ſpontanei, cauſæ verò non ſpontanei.

A Rursus autẽ caussæ, aliæ manifestæ, aliæ obscuræ, & aliæ possibiles, aliæ impossibiles. Natura omnibus subuenit. Ad hanc verò forinsecus quidem cataplasma, Illitio, Vnguentũ, Nuditas & totius & partis. Caliditas & frigiditas, iuxta eandem rationem & adstrictio, & vlceratio, & morsus, & corrosio. Intrinsecus verò & quædam ex prædictis, & suprà hæc caussa obscura, & parti & toti, & alicui & non alicui, excretiones ventris secundum naturam, item vrinam, sudoris, saliuæ, muci, vteri, iuxta hæmorrhoidas, verrucam, lepram, tuberculum, carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex cole, secundum naturam, & præter naturam, discrimina horum aliis iuxta aliam rationem, aliquando etiá aliter. Vna natura sunt hæc omnia, & non vna. Multæ naturæ sunt hæc omnia, & non vna. Medicina sursum & deorsum, & neque sursum, neque deorsum. In alimento medicina, optimum. In alimento medicina malum. Malum & optimũ ad aliquid. Vlcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, vlcera capitis manantia, impetigo, vitiligo, lẽtigo, aliquando ledit, aliquando prodest, aliquando neque lædit, neque prodest. Alimentum, non alimentũ. Si nutrire non potest, nomen est alimentum, non opus. Opus & res est alimentum, nõ nomẽ. In pilos alimentum, & in vngues, & in extremã superficiem intrinsecus peruenit. Forinsecus alimentum ex extrema superficie, ad intima peruenit. Confluxio vna, conspiratio vna, Consentientia omnia. Iuxta totius quidẽ corporis naturam omnia, iuxta partem verò, partes in vnaquaq; parte ad opus. Principium magnum ad extremam partẽ peruenit. Ex extrema parte ad magnum principium peruenit, Vna natura, esse, & non esse. Morborum differentiæ, in alimẽto, in spiritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in neruo, musculo, pellicula, osse cerebro, medulla spinali, ore, lingua, stomacho, siue gula, ventre, intestinis, septo transuerso, peritonæo membrana aluum ac intestina amplectente, hepate, splene, renibus, vesica, vtero, cute. Hæc omnia & singulatim & particulatim. Magnitudo ipsorum magna, & non magna. Signa, titillatio, dolor, ruptura, mens, sudor, vrinarum subsidẽtia, quies, iactatio, visus, imaginationes, morb⁹ arquatus, singultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus. & ex his

(Margin notes: Caussæ variæ. — Caussa non semper patet. — Medicina varia. — Alimẽtum. — Mira & breuis discursio mẽbrorum. — Signa languentis.)

(B and C section letters in left margin.)

& ex aliis naturalibus,& quæcunque alia huiusmodi ad de- D
Signa obseruanda. trimentum & vtilitatem procedunt. Labores totius & partis. Et magnitudinis signa,alterius ad maius,alterius ad minus,& ab vtrisque ad maius,& ab vtrisque ad minus. Dulce non dulce,dulce ad potẽtiam,velut aqua. Dulce ad gustum, velut mel. Signa vtrorunque,vlcera,oculi,& gustus,& in his magis & minus. Dulce ad visum,& in coloribus, & in aliis mixturis. Dulce magis & minus. Raritas corporis ad perspi-
Varietas consideranda. rationem, quibus amplius aufertur,saniores sunt. Densitas corporis ad perspirationem,quibus minus aufertur,morbidiores. Qui probè perspirant,debiliores & saniores sunt, & à morbis facilè reconualescunt. Qui malè perspirant priusquam ægrotent,fortiores sunt. Vbi autem ægrotarunt,difficilius à morbis recõualescunt. Hæc autẽ & toti & parti. Pul- E
Pulmo. mo contrarium corpori alimentum trahit,reliqua verò omnia idem. Principium alimenti spiritus,nares, os, guttur, pulmo,& reliqua respiratio. Principium alimenti & humi-
Alimenti principiũ. Venarũ sedes & arteriarum. di & sicci,os,gula,venter. Verùm antiquius & primordiale alimentum,per abdomen vmbilicus. Radicatio venarũ hepar. Radicatio arteriarum cor,ex his aberrãt in omnia sanguis & spiritus,& color per hæc meat. Vis vna & non vna, qua omnia hæc & alia gubernantur, alia quidem ad vitam
Lac. totius & partis,alia ad sensum totius & partis. Lac nutrimẽ-
Vinum. tum,quibus videlicet secundum naturam alimentum est,aliis verò non. Aliis autem vinum alimẽtum est,& quibusdã F
non alimentum. Et carnes,& aliæ multæ alimẽti species, & iuxta regionẽ & iu[illegible]a consuetudinem alunt,partim ad augmentum,& ad esse, partim ad esse solum,velut in senibus. Quædam verò suprà hæc,etiam ad robur. Dispositio Athletica non est à natura. Habitus sanus melior in omnibus. Magna est res quantitas ad vires solerti ratiocinatione adoptata. Lac & sanguis alimenti sunt redundantia. Circuitus ad multa consoni sunt,ad fœtum eiúsque alimentum. Rursus autem sursum repit in lac, & in alimentum, & ad infantem, Viuificantur non animalia,viuificantur animalia. Vi-
Sanguis variat. uificantur partes animalium. Naturæ omnium nullo docto re vsæ sunt. Sanguis alienus vtilis. Sanguis proprius vtilis. Sãguis alienus nociuus Sanguis proprius nociuus. Humores proprij nociui. Humores alieni nociui. Humores alieni con-

ducibiles

A ducibiles. Humores proprij conducibiles. Consonans dissonans est. Dissonans consonans est. Lac alienum bonum. Lac proprium nociuum. Lac alienum nociuum. Lac proprium commodum. Cibus iuuenibus facilè ac leuiter putrefactus. Senibus verò ad summum transmutatus. His qui in vigore ætatis consistunt impermutabilis, Ad figurationem, soles triginta quinque. Ad Motum, septuaginta. Ad perfectionem, ducenti & decem. Alij tradunt. Ad formam, quadraginta quinque, ad motum, septuaginta sex, ad exitũ, ducenti & decem. Alij sic. Ad formam, quinquaginta, ad primum saltum, centum, ad perfectionem, trecenti. Alij sic. Ad discriminationem, quadraginta, ad transitum,
B octoginta, ad elapsum, ducenti quadraginta. Non est, & est. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, secundum totũ, & secundum partes. Non multò autem plures aut pauciores, pauciores verò tot, & quæcunque alia his similia.

Lac variat. Digestio per ætates. Partus conformatio.

Osium alimentum ex confractione. Naso bis quinque. Maxilla & claiculæ, & costis duplicia, cubito triplicia. Tibiæ & brachio quadruplicia, femori quintuplicia. Et si quod in his plus aut minus potest. Sanguis humidus & sanguis solidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis solidus malus.

Quota ossium coalescentia. Sanguinis alia variatio.

Ad aliquid omnia mala & bona sunt. Via sursum deorsum vna. Potentia alimenti melior quàm moles. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & in siccis detrahit & apponit idem, & alteri quidem aufert, alteri verò
C apponit idem. Venarum pulsationes, & respiratio spiritus, iuxta etatem, & consonantia & dissonantia sunt, & morbi & sanitatis signa, & sanitatis magis quàm morbi, & morbi magis quàm sanitatis. Alimentum enim etiam spiritus est.

Cibariorũ variatio.

Pulsus spiratio, signa sanitatis & morbi.

Humidum alimentum magis facilè transmutatur quàm siccum. Siccum alimentum faciliùs transmutatur quàm humidum. Alimentum quòd ægrè alteratur, ægrè consumitur. Quòd facilè apponitur, facilè consumitur. Et quicũque veloci appositione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum. Quicunque verò adhuc velociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habent, solido alimento vtantur. Musculi solidiores ægrè magis quàm alia colliquescunt, excepto osse & neruo. Quæ denudata sunt, ægrè transmutantur, & secundum ge-

nus ipſa ſeipſis fortiora ſunt quàm pro reipſa: propterea ipſa ſeipſis ægrius colliqueſcunt. Pus ex carne, purulentum ex ſanguine, & ex alia humiditate. Pus vlceris alimentum. Pus alimẽtum venæ, arteriæ. Medulla alimentũ oſsis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti vehiculum eſt. D

HIPPOCRATIS COI LIBER DE HVMIDORVM SIVE LIQVIDORVM VSV, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

*

Aqua. AQVA potabilis, ſalſuginoſa, mare. Potabilis quidẽ in officina medica optima. Nam & ferramentis & æramentis optima, & medicamẽtis plurimis inueteratis cõmuniſsima. Verùm ad corpus noſſe oportet, quòd hæc aut madefacit, aut frigefacit, aut calfacit. Aliter verò nulli commodat, aut detrimento eſt potata. Vbi modica potabili in ſpongia vteris, optimum oculis eſt. Cutis ipſa ſupernè exulceratur calidæ aſperſione. Fomẽtum corporis totius aut partis, Cutis duræ mollitio, diſtentę laxatio, neruorum carnium, humorum ſub cutem effuſio, ſudoris ſecretio. Humectare prolutione, velut nares, veſicam, flatus. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuere, colorem reuocare, colorem diſpergere. Somniferum & in caput, & in alia, conuulſionum, tenſionum, mitigatiuum dolores ſtupefacit auris, oculorum, & quæcunq; talia, frigida calfacere, velut pix vlceribus, prætérquã à quibus ſanguis erumpit, aut erupturus eſt, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola ſunt medicus, Capitis grauitati. Moderatio in vno quoq;, ne vltra F

Oculorum medela.

torq

A torqueamus,velut calida corpori,ex exceſſu in vtranq; partem,vt ab vtraque non aberret,coniectatione ex detrimento,aut inutili facta,velut in tepida.Oportet enim detrimentis aut vtilitatibus etiam ſi ſint vti,vſquequo iuuent,aut donec lædant. Madefactio itaque & humectatio,debile quid eſt. Frigefactio verò & calfactio,forte: velut ex ſole. Madefactio. Frigefactio. Calfactio.

Verùm frigida calida exiſtens,velut potabilis aqua,debile quid eſt.Calida autem ne vlterius pergat,vt vrat. Indicat autem de his ipſe ægrotus,exceptis mutis,aut leuiter ſyderatis,aut ſtupefactis, aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis.his enim hæc ſenſu non percipiuntur.Nam nõ ſentiunt hi peruſti.Itémq; profundæ ac magnæ B luxationes.Iam verò etiam pedes deciderũt perfrigerati, ex calidæ perfuſione.Sed his corpus perfuſi iudex eſt, ſimiliter etiam frigidæ.Harum aut vtrarumq; paucitas, debile quid eſt.Multitudo verò,forte.veruntamen ſinere oportet, donec fiat id cuius gratia fiunt.anteà verò quàm poſtremũ fiat, ceſſandum eſt. Harum porrò vtraque lædit,& calida quidem ampliùs ea vtentibus has læſiones inducit,carnium effœminationem,neruorum debilitatem,mentis ſtuporem,ſanguinis eruptiones,animi deliquia hæc ad mortem. Frigida verò conuulſiones,tenſiones,nigrores,rigores febriles.Mediocritas quidem extra noxam eſt.Reliqua verò lædunt ac pro ſunt,velut relatũ eſt.Voluptatibus,& iucunditatibus,& doloribus ac moleſtiis,prout ſingula ex ipſis conueniunt,ita ſani C apparent.Corpus tegi ac velari adſuetum, quicquid inſuetum eſt,quicquid longiſsimè à familiari calore abeſt, & peregrino frigori propinquiſsimũ,id ipſum auerſatur: & proptereà ſanè calida gaudet,& ferre poteſt.Cerebrum & quæ ab hoc oriuntur,frigida quidem triſtantur,calida verò gaudent,ſi ſanè frigidius & ſolidius à natura fuerit. Proptereà oſsibus, dentibus, neruis frigida inimica,calida verò amica,quia ab illa conuulſiones,tenſiones,rigores febriles, quæ ſanè frigida facit,calida verò ſedat.Ob id etiam à calida voluptates,& illecebræ,à frigida verò dolores & auerſationes Ideóque ſpina,pectus,dorſum,præcordia,magis frigida aggrauantur calida verò gaudent,& ferre ipſam poſſunt. proptereà ſanè ſpina,pectus,dorſum,præcordia, contraria perpeſſa ſunt,quia ſunt cõtraria,proptereà ſanè in hoc loco an-

Calida copioſius vtẽtes quid patiuntur.

Oſsibus dẽtibus neruis frigida inimica.

xietatem ex calida obortam, frigida sedat. propterea sanè D
frigidæ potu gaudet. propterea sanè cibis calidis delectatur.
propterea sanè & in animi deliquiis frigidã extremis partibus affundere prodest. Quòd autem posteriores partes calidam magis sufferunt quã anteriores, quæ relata sunt in caudam magis sufferunt quã anteriores, quæ relata sunt in causa sunt. Quòd verò etiam frigidæ, recte habet. Nam & extremæ partes anteriores sunt, & tegi non adsuetæ: velut etiam interna pars se habet ad externam. Cogitãdum autem quòd vtraque in vnoquoque corpore potior est externa cute, quæ & sibiipsi, & neruo sanguineo cõtinua ac cohærens, eo quod extrà proprium calorem, in externo frigore est, ab vtrisque frequenter superatur, & vtrisque frequenter opus habet, frequentius autem calida ad voluptatem. Perpetiuntur autem E
& extremæ partes tale quid, quare citò multa percipiunt, tardè autem primùm attolluntur. Et venæ quoque aliæ prius, aliæ posterius. Atque sic omnia apparent, & vbi frigefiunt extremæ partes, & vbi calefiũt, in vasorum euacuationibus, in animi deliquiis. Et iuxta rationem meritò etiã venas sequuntur, ea quę ab his eueniunt. Et calefacit primùm calida velut in manibus, internas partes. At vlcera calida gaudent ex confesso, quia tegi adsueta sunt. Meritò itaque altera grauatur. Meritò igitur & ipsæ venę, quia sunt in calido. Meritò etiã ipse thorax, & ventriculus ipse à frigida superatus, molestè fert, & mortem minatur, quia maximè desuetus est. Verùm plurimum abest ab eo vt patiatur: propinquissima autem inter se sunt, egere, & pati. Meritò igitur frigidæ potu F
delectatur. Et sic cõsentiunt inter se omnia hæc. Quòd verò omnia desquamata & ambusta in superficie, non valde tegi adsueta, maximè frigidam molestè ferunt, par est. Citissimè enim superãtur. Et profundissima si superẽtur, maximè vtique grauentur, deinde etiã natura neruosa participant. Quoniam imus venter calidã delectari videtur, considerãdus locus est, & posteà extremæ partes, & vesica, & genitales partes, & virilis membri glans natura frigidior est, quã quis putat. Sursum enim non deorsum exilit caliditas: & propterea calida delectatur. Considerandum etiam, quòd post calidam frigescit corpus magis perfrigeratum, post frigidam verò recalescit magis cõtrariũ: velut etiã aquæ frigefaciẽdæ & calefaciẽdæ sunt, propter tenuitatẽ. Et quod post calidã durescit corpus

Corpus frigescere magis post.

A corpus magis resiccatum, velut oculi post frigidam. Altera enim similis est aeri ambienti, altera nõ. Mare pruriginosis, & qui ab acribus humoribus vellicãtur prodest, vt & lauent, & foueant ex calido. Qui verò nõ adsueti sunt, aliquantum læduntur. Verum ad vlcera, & ambusta, ac desquamata, & quæcunq; talia, contrariũ est. Aptum est autẽ puris. Bonum est & ad attenuandum, & ad piscatorum vlcera. Hæc enim neq; suppurãtur, si nõ vellices: & ad vlcera cuniculosa, & depascentia proserpendo sedat ac sistit, velut sal, salsugo, nitrum. Omnia autẽ hæc si quis parum vtatur, irritãt: si excellenter, bona sunt. Melius autẽ est calidum ad plurima. Acetum ad corpus & articulos, simile est mari, & potentius, ad B perfundendum & ad fomentũ: & ad vlcera recens vulneratis, & ad sanguinis grumos, vbi nigredines sunt in pudendis, collutio est ad aures, & ad dentes. Calido autem hæc fiunt, & alia, sed & ex tempore coniecturã facere oportet. Eliquat velut sal, & vt alia quæ impetigini, lepris ac vitiliginibus conducunt, affusum ad calidũ solem. maximè verò conducit vnguibus leprosis. Superat enim post tempus. verrucas formicarias attenuat, & sordes in auribus sanat. Mollit autem & corpus, & multos alios locos, si nõ odor offenderet, & maximè mulieres. Valuerit & ad podagram, si non corpus vulneraretur. Eadem etiã fex aceti facit. Vinum dulce ad diuturna vulnera commodum est assiduè vtenti. Sed & ad medicamentorum potionem. Austerum autem & album, & ni-C grum vinum, frigidum ad vlcera commodum est, frigidum propter caliditatem. Lanæ quæ frigiditatis gratia, aut perfunduntur, aut induuntur, aut intinguntur, aquam frigidissimam postulant. Quæ verò adstrictionis gratia, vinum nigrum etiam lanas aspergere potest, velut etiam betarum folia, aut linteola intinguntur, in plurima quibus adstrictio inest, velut sunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora sunt, aut friabiliora, velut hedera & rubus, rhus coriarius, saluia: & in ea quæ mollire oportet, velut farina cocta. Aqua frigida prodest papulis rubicundis, quales alia atque alia parte sublatæ erumpunt, quales per splenia attractoria emergunt: In carnosis verò & tenera carne præditis subrubicundæ sunt: in nigris autẽ rotundæ, dothienes hoc est furunculi appellatæ, & quales in ipsis calidis lauacris oboriuntur, &

Acetũ quã vim habeat.

Vinum dulce.

Aqua frigida.

mulieribus ex mensium sub cutem recursu fiunt, & ab irri- D
tamentis cutis, aut insolita vestimentorũ asperorum gesta-
tione,& ex sudoris exitu,aut vbi quis ex frigore, derepente
ad ignem,aut calida lauacra accesſit. Nam si hæc posterius
fecerit, nequaquam amplius erumpunt. Alioqui quæ ex
frigore fiunt,aut quæ exasperantur instar milij,deinde exul-
Tumores articulorũ. cerantur,eas frigida lædit. Calida verò prodest. Tumo-
res in articulis,& dolores sine vlcere, ac podagricos,& con-
uulsa,plurima ex his frigida multa affusa leuat ac extenuat,
& dolorem torpefacit. Topor autẽ moderatus,dolorem sol-
uit. Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis,re-
solutis,ante ac retro distentis,conuulsis, talia accedunt,di-
stentiones,tremores,leues siderationes: Talibus laxatis,clau E
dicationes,torpores,vocis interceptiones,ad talia, excretio-
nes per infernas partes suppressæ. Cauendum autẽ est in fri-
gidæ vsu,ne modum excedamus. Articulos induratos,aut
ab inflammatione aliquando oborta, aut à distortione,ope-
ræprecium est sanare, aqua calida in vtriculum infusa.

Manũ deligare,& oculos lachrymas lenit,ita vt ad acres,
stillamentum lene infundat quis,vt ne salsuginosa contactu
lædat. Et fossulis vlceribus oculorum elotio prodest,& re-
pletio ad naturam reducens. Calida oculis cõuenit,dolo-
Calida. Frigida. ribus,suppurationibus,lachrymis mordacibus,siccis omni-
bus. Frigida doloris exortibus,valde rubicudis,& qui col-
lectiones tuberculorum iuxta venas habere solent, qualia
sunt vlcuscula capitis manãtia,circa thoracem,& alia dura. F
Verùm podici & vtero non valde commoda est,neq; sangui-
nem in frigore mingentibus. Vlceribus quidẽ frigida mor-
dax,cutem obdurat,dolorosa non suppurari facit, liuefacit,
nigrefacit,rigores febriles facit,conuulsiones,ante ac retro
distentiones. Quandoq; verò in hac distẽtione,sine vlcere iu-
ueni carnoso,media ætate, multæ frigidæ aquæ effusio,ca-
loris reuocationẽ facit. Calor autem hæc soluit. Callida
suppuratoria est,non in omni vlcere,maximum signũ ad se-
curitatem,cutem mollit,attenuat,dolorem eximit,rigores,
conuulsiones,ante ac retro distentiones lenit,capitis graui-
tatem soluit, plurimùm autem conducit osſium fracturis,
magis autem denudatis,& ex his maximè his qui in capite
vlcera habent,& quæcunque præ frigore, aut moriuntur,
aut

A aut vlcerantur: itémque in vlcerationibus voluntariis ac inuoluntariis, qualia sunt desquamata: herpetibus serpendo adedentibus, denigratis aut in gingiuis, aut in aure, aut in sede, aut vtero. His omnibus calida amica est ac iudicatoria. frigida verò inimica & occidẽs, præterquam in quibus sanguinem fluxurum esse timor est. Atque hoc modo vtendum est liquidorum perfusionibus, inunctilium illitionibus, foliorum impositionibus, aut linteolorum cataplasmatis, quæcunque aut frigiditate, aut caliditate prosunt, aut nocent.

B HIPPOCRATIS COI LIBER, DE HVMORIBVS IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Genuinum Hippocratis librum hunc esse Galenus dicit. Verùm quædam insunt ad extremam dictionis breuitatem contracta: quædam rursus C *vltra modum extenta.*

IMPETVS & ferocitas humorum, vbi non reciprocatio humorum est, velut florum, ducendus est quà repit per conuenientes ac commodas regiones, exceptis his quorum maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut aliò quò oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas, pilorum nuditas, viscerum vacuitas, infernis repletio, supernis alimentum, mutatio sursum, mutatio deorsum. Spontanea sursum & deorsum, quæ prosunt & lædunt. Cognata species, regio, mos, ætas, tempus, constitutio morbi, excessus, defectus. Quibus quantum deficit, aut non, medela,

Difficilis humorum dissertatio.

Consideranda medico.

dela,declinatio,deriuatio,in caput,in obliqua, quà maximè D repit,aut reuulsio in supernis deorsum, in infernis sursum, aut siccare,aut aliquibus inferna,aut aliquibus superna,aut eluitur,aut quibusdam mitigabitur.humores effusi ne intro reuellantur,sed secretiones siccentur. Turbatio,infusio per sedem,pelluuium,quibus abscedit ad sedem,vnde exoluitur aut medicamētum, aut vlcus,aut humor aliquis compactus,aut eruptio pustulosa,aut flatus, aut cibus,aut animalculum,aut æstus, aut alia quædam affectio. Considerandа hæc,spontanea desinentia, aut velut ab exustione excitatæ bullæ,in quibus qualia lædunt aut prosunt. Figuræ, motus,eleuatio, & rursus subsidentia, somnus, vigilia.

Quæ facienda,aut impedienda, cito assequi. Castigatio E per vomitum, infernè per exitum, aut sputum, mucum, tussim,ructum,singultum,flatum,vrinam, sternutationem, lachrymas,pruritus,euulsiones, contactus,sitim,famem,repletionem,somnos,labores,ocium,corpus,mentem,disciplinam,memoriam,vocem, silentium, vteri purgationem.

Quæ supernè erumpunt ac torquent,pinguia,intemperata ac meraca,spumosa, calida,mordacia, æruginosa,varia, ramentosa,fæculenta,cruenta,flatus expertia, cruda, cocta, sicca.Quæcunque circumfluunt,ferendi facilitatem cōtemplari oportet,itémque difficultatem, priusquam periculum veniat.Item quæ sedare nō oportet,maturatio,descensus eorum quæ infra sunt,redundātia & fluctuatio eorum quæ supra.& quæ ex vteris,& in auribus sordes, concitatio ac per- F mixtio,apertio,euacuatio,calfactio,perfrigeratio, intrinsecus,forinsecus.horum quidem,horum verò non. Quum infra vmbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle est tormen. Vice versa,contra. Quæ per aluum egeruntur quà repunt,non spumosa,matura,cruda,frigida,fœtida,sicca,humida. Quæ olfactum malè afficiunt. Sitis quæ prius non adfuit,neque æstus, neque alia causa. Vrina,nasi humectatio,Iactationem. Siccitatem.& non esse contractum ac arefactum,& spiritum turbulentum,præcordia, extremitates, oculos male affectos.coloris transmutatio.Pulsus,frigiditas, palpitationes, cutis duricies,neruorum,articulorum,vocis, mentis,figura voluntaria,pili, vngues.facilè ferre,aut non, qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis,oris,secessus, auris,

Tormētum vmbilici.

Quanta sit hæc obseruatio vide to.

A auris,flatus,vrinæ,vlceris,sudoris,sputi,nasi.Corpus salsuginosum,aut sputum,aut nasus,aut lachryma,aut alij humores. Penitus similia,iuuantia, lædentia. Insomnia qualia videat,& in somnis qualia faciat,an acutè audiat,& obedire paratus sit animo, an magis fortia sint ac plura quæ commoda sunt ac seruant, quàm alia,an sentiant omnia omnibus,sensibus,& ferant,veluti odores,sermones,vestitus,figuras,& huiusmodi patienter, quæ sanè & sua sponte comparentia prosunt,& quando etiam talia iudicationẽ inducunt. Item tot,& talia,veluti sunt flatus,vrina,qualis,& quanta,& quando. Quæ verò contraria sunt,auertere,ipsísque aduersari. Quæ propinqua & communia sunt affectionibus,prima & maximè affliguntur.Cõstitutionem autem ex primis B incipientibus, quicquid tandem excernatur ex vrinis,qualésnam fuerint.& qualis sit corporis collapsio, coloris immutatio,spiritus imminutio, & reliquæ cùm his victus rationes. Scire etiam oportet an similia sint quæ decedunt, transitus,vrinæ,per vteros, sputa,per nares, oculi,sudor,ex tuberculis,ex vulneribus,ex pustulis, quæ sua sponte,quæ arte.Quòd similia sunt inter se omnia quæ iudicant,& quæ prosunt,& quæ nocẽt,& quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens auertat,illa verò accersat,& ducat,ac suscipiat. Sed & alia eodem modo,cutis,extremarum partium, præcordiorum,articulorum, oculorum,oris, figurarum,somniorum, C qualia iudicant,& quando,talia machinari. Insupérque qui tales abscessus fiunt.Qualia prosunt cibis,potibus,odoribus, visu,auditu,cogitatu,secretionibus, humoribus, calefactione,frigefactione,siccitatibus,humectando,siccando,vnguentis,illitionibus,cataplasmatis,emplastris, inspersionibus,denique & epithematis quæ imponuntur. Figuræ,defrictio, curatio,labor,ocium, somnus, vigiliæ: spiritus supernè,infernè,communibus,propriis,arte paratis. In exacerbationibus neque præsentibus,neque futuris,neque pedum frigiditate,sed in declinante deorsum morbo. In exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborum oblationes dandæ non sunt,neque cogere oportet,sed auferre de appositionibus ante iudicationes. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, neque mouere oportet,neque nouare,neque medicamentis, neque aliis irritamentis,sed sinere.Concocta medicamentis

Quæ per exordia dignoscenda.

Hæc eadẽ in Aphorismis dixit.

aggredi

aggredi oportet, & mouere non cruda, neque in principiis, D
ſi non turgeant. Multa verò non turgent. Quæ ducere oportet:
quò maximè repunt per conuenientes locos, eò ducere
oportet. Quæ prodeunt non multitudine æſtimare oportet,
ſed quãdiu prodeant qualia oportet, & facilè æger ferat. Vbi
verò opus eſt, debilitare etiam, aut animi deliquiũ inducere
oportet, donec hoc feceris, cuius gratia hoc fit, interim aliò
vertere, aut ſiccare, aut humectare, aut reuellere, ſi ſufficiat
æger, id quod ex his coniectabis. Sicca quidem calida erunt,
humida verò frigida. Quæ verò aluum mouent, plerunque

Concuſsiones & decretoria quî fiant.

contraria. Hæc imparibus diebus, ſurſum, ſi & circuitus, &
conſtitutio talis ſit ex exacerbationibus. Fiunt autem plurima
paribus diebus, deorſum: ſic enim & ſua ſponte proſunt: E
ſi non circuitus faciant exacerbationes in paribus. In talibus
autem, in paribus ſurſum: in imparibus deorſum. Tales autem
pauci ſunt. Et tales conſtitutiones etiam difficilius iudicantur.
Quin & vlterius tempore progreſſa ſic fieri neceſſe
eſt, velut ad decimamtertiam, ac decimamquartam diem.
Decimatertia quidem deorſum, decimaquarta verò ſurſum,
Ita enim ad iudicationem conducit. Et quæ ad vigeſimam.

Cæterùm quæ infrà prodeunt, multum purgare oportet, &
hæc non propè iudicationem, ſed longiùs ab ea. Raro autem
in acutis, multa ducere oportet, in delaſſatis, totum. In febribus
ad articulos, & circa maxillas maximè abſceſſus fiũt,
propè ſanè dolores vniuſcuiuſque ad ſupernam partem magis
& in totum. Si verò lentus fuerit morbus & deorſum ten F
dens, infernè etiam abſceſſus fiunt. Maximè autem pedes calidi,
infernè ſignificant: frigidi ſupernè. Qui verò ex morbis
ſe erigentibus ſtatim in manibus aut pedibus dolores fiunt,
in his abſceſſus contingunt. Sed & ſi quid doluerit quis antea
quàm ægrotet, ad eas partes firmatur. Quemadmodum

Perinthus.

etiam tuſsientibus & anginoſis in Perintho. Faciunt enim
tuſſes abſceſſus, velut etiam febres. Iuxta eandem rationem
contingit ab humorum aut corporis colliquatione & frigiditate.

Humorum obſeruatio.

Proinde noſſe expedit, in quibus temporibus humores
florent, & quales in ſingulis morbos faciunt, & quales in
vnoquoque morbo affectiones: & reliquum corpus ad quem
morbum maximè natura repit: & quale quid ſplen intumeſcens
facit. Horum ſanè & natura, & fermè colores deteriores

Lienoſi quid patiantur.

A res sunt, & corpora tument. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, velut est animi intemperantia circa cibos ac potus, somnum, vigilias, aut ob amores quosdam, velut tesserarum, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborum, & quorum ordinata est, aut inordinata: Mutationes ex qualibus ad qualia: ex moribus animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut videns, aut dicens, aut aliud quid, velut tristitiæ, iracundiæ, cupiditates, quæ ex casu contingunt. Molestię animi aut per oculos, aut per auditum, velut etiam corporum, Molis quidem ad seipsas attritis, dentes stupescunt: Ambulanti verò circa cauum locum, crura tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet B leuat, hæ tremunt: Serpens de repente conspectus pallorem cùm virore inducit. Timores, pudor, mœror, voluptas, ira, aliáque huiusmodi quomodo obediunt. Vnicuique autem pars corporis ad actionem pertinens in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & eiusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt aut nocent, vnctio perfusio, illitio cataplasmatum vsus, deligatio lanarum & talium rerum: & internæ partes talibus obediunt, non solùm externæ his quæ intro assumuntur: Sed & quæ in lanis ab ouili succidis adhibentur, & quòd à rege nomen habet cuminum, videntibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbant, sermones, vox, & huiusmodi, mammæ, genitura, vterus, & quæ signa in ætatibus, & in suffocationibus, & tussi, & quæ ad testiculos. Quemadmo- C dum arboribus terra, ita animalibus ventriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dum euacuatur, calefacit, dum impletur. Quemadmodum terra stercorata hyeme calida est, ita etiam ventriculus. Arbores corticem tenuem siccum habent, intrinsecus autem carne sicca, sanę, non putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est. Aetatibus, temporibus, annis, similia animalia, non deteruntur si moderatè melioribus vtantur. Quemadmodum hydria quod recens est transmittit, quod inueteratum retinet. Sic & ventriculus transmittit alimentum, & fecem retinet, velut vasculum. Modi morborum hi sunt, partim quidem cognati sunt, de quibus interrogando discere oportet: partim à regione, familiares enim sunt per multas, & multi ipsos noscunt: partim ex corpore, & victus ratione,

Molæ collisæ dentes molestant.

Quæ cruru tremorem, & pallorem faciunt.

Quæ foris vel intus officiant.

Terra sata, vētriculus animalia nutrit.

Ventris qualitas.

Quid animalia tueatur.

Morborū natura.

tione, ac temperiei conſtitutione, aut à temporibus. At re- D
giones ad tẽpora malè diſpoſitæ, tales morbos pariunt, quali
tempori ſimiles fuerint, Verbi gratia. Inęqualis calor aut fri-
Morborũ quorundã caussa.
gus eadem die quum talia fuerint, morbos autumnales fa-
ciunt. Et in aliis temporibus ſecundum rationem, alij ab
odoribus cœnoſis aut paluſtribus: alij ab aquis, calculoſi, ſple-
nici: alij à ventis bonis & malis incipiunt. Qualia verò ſunt
tempora tales erunt etiam morbi, & conſtitutiones ex ipſis.
Si tempora tempeſtiuè, & ordinatè ſe habuerint, morbos iu-
dicatu faciles faciunt. Vernaculi autem temporũ morbi iu-
dicant mutationes, & prout euariauerit tempus, ſimiles aut
diſsimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriũtur. Si verò
ſimiliter procedat, eiuſmodi quoque fuerint morbi, & ad ta- E
lem modum tracti, veluti eſt morbus regius autumnalis. Fri-
Bilis per æstatẽ quid faciat.
gora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et ſi æſtas bilioſa
fiat, & bilis aucta intus relinquatur, etiam aliquantum ſple-
nici fient. Quum igitur & ver ſic proceſſerit, etiam vere fit
morbus regius. Proximus eſt enim hic motus tempori, iuxta
hanc ſpeciem. Quum verò æſtas fiat veriſimilis, ſudores in
febribus, & febres faciles, & non peracutæ, neque linguis ob-
aridæ fient. Si verò hybernũ fiat ver, & poſtremum hyemis
tempus, hyberni etiam morbi, & tuſſes, & peripneumoniæ, &
anginæ. Et autumnus ſi non in tempore ac derepente hyber-
narit, non aſsiduè, tales morbos facit, eo quòd non in tempo-
re incepit, ſed inæqualiter fit. Quapropter etiam tempora à
iudicatione aliena ac inconſtantia fiunt: quemadmodum e- F
tiam morbi, ſi prærumpant, aut præexcernantur, aut intus
relinquãtur. Recidiuas enim etiam tempora faciũt, quem-
admodum & morbos ita inducunt. Itaque inſuper conſide-
randum eſt, quomodo habẽtia ſe corpora tempora ſuſci-
Ventorum qualitas.
piant. Auſtri auditum grauant, caliginem inducunt, caput
grauant, torpidi ſunt, diſſoluunt. Quum hic præualuerit, ta-
lia in morbis patiuntur, vlcera glabra, maximè os, puden-
dum, & aliæ partes. Si verò aquilo, tuſſes, faucium affectio-
nes, ventres duriores, vrinæ difficultates, horrores, dolores la-
Magna vẽtorum cæterarúmq; rerum obseruatio.
terum ac pectoris. Quum hic dominatur, tales morbos ma-
gis expectare oportet. Si magis redundauerit, ad ſqualores
ſequuntur febres itémque ad pluuias, ex qualibus tandem
redundantiæ tranſmutatæ fuerint, & quomodocunque ha-
bentia

A bentia se corpora ex alio tempore susceperint,& quocunque tandem humore in corpore dominante. Cæterùm siccitates & austrinæ sunt, & aquilonares. Differunt enim & alia hoc modo. Magnum enim,& hoc est. Nam alius in alio tempore ac regione magnus est. Veluti æstas bilem parit, ver sanguinem, reliqua prout singula. Mutationes maxime pariũt morbos, & præsertim maximæ:& in tẽporibus magnæ mutationes,& in aliis. Quædam sensim fiente progressu fiunt. Tempora huiusmodi sunt securissima, velut etiã dietæ, & frigus, & calor maximè sensim facto progressu. Et ætates sic transmutantur. Naturæ quãtùm ad tempora attinet, aliæ ad æstatem, aliæ ad hyemẽ, bene aut malè dispositæ sunt. Quantum verò ad regiones,& ætates, & victus rationem, & alias morB borum constitutiones, aliæ ad alias bene aut male se habent. Et ætates ad tempora,& regiones, & victus rationẽ, & morborum constitutiones. Et in temporibus, victus,& cibi,& potus, qualitatem suam requirunt. Nam hyems ab operibus otium habet, & quæ in corpus ingerũtur matura ac simplicia postulat. Magnum enim & hoc est. Autumnus autem laboribus deditus. Sub insolationibus potus frequentes sunt cibi inconstãtes, vina, arborum fructus. Quemadmodum autem ex temporibus morbos coniectare datur, ita quãdoq; etiam ex morbis aquas, & ventos, & siccitates prænoscere licet, & aquilonares, & austrinas. Licet autem ei qui probè ac rectè didici:, vnde sint hæc consideranda, velut & lepræ quædam, C & circa articulos dolores. Aquæ vbi futuræ sunt, pruriginosi sunt,& alia huiusmodi. Et quæ pluuiæ alternis, aut singulis diebus, aut per alios circuitus, aut assiduæ fient. Et venti aliqui per multos dies flant,& cõtrario inter se modo flant, alij per pauciores. Et iidem per circuitum. Hęc habent cum temporum constitutionibus similitudines. Verùm breuius talia. Si verò annus diutius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, tales etiam morbi diutius erunt. Et si magis fortes fuerint, maximi quoque morbi sic fient, & communissimi, & ad plurimum tempus. Ex primis aquis, vbi post multam siccitatem, aqua futura est, de aqua inter cutem prædicere licet: & vbi talia parua signa apparuerint in ventorum quiete, in transmutatione. Colligendi igitur sunt quæ in qualibus aquis aut ventis morbi significant,& audiẽdus est si quis

nouit,

Bilis per æstatem, sanguis per ver viget.

Temporũ mutationes quantum possint.

Posse & ex morbis & ex anni temporibus & tempestatibus omnia præuideri.

Hydropũ cõiectatio.

nouit, quod tali hyeme prægreſſa, tale ver aut æſtas erit. D

Colores non ſunt ſimiles in temporibus, neque in aquilonaribus, neque in auſtrinis, neque in ætatibus, neque in vnoquoque ad ſeipſum, neque in alio ad alium. Conſiderandum autem eſt ex his quæ præſentia ac quieſcentia nouimus de coloribus, & quòd ætates temporibus ſimiles ſunt, & colore, & mutatione. Qui hæmorrhoidas habent neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur. Fortaſsis autem neque lepris, fortaſsis neque vitiliginibus. Multi tamen tempeſtiuè curati, non tardè correpti ſunt, & ſic pernicioſæ fuerunt. Et quicunq; alij abſceſſus, velut fiſtulæ, aliorum medela ſunt. Quæ vbi inſuper comparent ſedare ſolent, ea prius fientia impedimenta ab his liberant. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut grauitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quòd aliis ſunt communicationes. Propter inclinationem non amplius ſanguis prodit, ſed iuxta humoris cognationem talia ſpuunt, conuenit quibuſdam ſanguinem detrahere tempeſtiuè in talibus, in aliis autem velut in his, non hoc conuenit. Impedimentum in ſpuentibus cruenta, tempus anni pleuritis, bilis. Tubercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta, non ſuppurata fuerint, his diſparentibus recidiua fit, & pro ratione recidiuarum, recidiua fiente, rurſus intumeſcunt, & permanent, quemadmodum febrium recidiuæ, in ſimili circuitu: in his ſpes eſt ad articulos abſcedere. Vrina craſſa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in laſsitudinoſis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abſceſſu. Si verò vltra hoc, etiam ſanguis è naribus largè eruperit etiam valde. Cui inteſtinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus eſt, quietior erat. Poſtquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

E

F

Vrina craſſa alba q̃d faciat. Archigenes.

HIPP

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBO SACRO, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Non genuinum Hippocratis, sed memorabilis tamen viri, hunc librum Galenus esse dicit, tum quod ad dictionem, tum quod ad sententiam attinet. Hippo- B *cratis autem neque dicendi modum, neque sententiarum acumen in ipso esse.*

E MORBO sacro appellato sic se res habet. Nulla re videtur mihi aliis diuinior esse morbis, neq; sacratior. Verum naturam habet quam etiam reliqui morbi, vnde fit. Homines verò naturã & caussam eius diuinã esse putauerunt, præ inexperientia & admiratione, propterea quòd reliquis morbis nulla re similis est, & per inopiam quidẽ quòd nõ cognoscunt, diuinitas ipsi conseruatur. Per abundantiam verò & parabilẽ modũ sanationis medentur. Exoluuntur enim aut expiationibus aut incã- C tamentis. Si verò propter admirationẽ diuinus cẽsetur, multi morbi sacri erunt, & nõ vnus quemadmodũ ego demonstrabo etiã alios nihil minus admirabiles, neq; minus monstrosos, quos nemo sacros esse censet. Primum etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ, nihil minus mihi sacri esse videntur, nec minus à deo fieri quã hic morbus, etiam si nihil admirabile habeant. Deinde video insanos homines & delirantes à nulla manifesta caussa, & multa & simul importuna facere, vndique multos in somno plorare ac vociferari, alios verò suffocari, alios exilire & foras fugere, atq; ita delirare donec expergiscũtur, postea autẽ etiã sanos esse ac sapiẽtes velut prius, esséq; ipsos pallidos ad debiles, atq; hæc nõ semel, sed sæpe, aliíq; multi sunt ac omnigeni morbi, in quib⁹ singulis recẽsendis in longũ sermo extẽderetur. Cæterũ qui

Comitialis morbus.

Cur hoc malum nõ magis diuinum quàm alia putandum sit.

Quid cæte ra faciant.

primi hunc morbum sacrum esse pronunciauerunt,tales ho D
Magi. mines mihi fuisse videntur,quales etiam nunc sunt magi, &
expiatores & circulatores,& quidã arrogantes, qui se vehe-
menter pios esse simulant,& amplius quid scire.Hi itaq; cõ-
silij ac mentis inopiæ obuelantes ac prætexentes diuinitatẽ,
quum nihil haberent quod exhibitũ prodesset,vt ne manife-
sta fieret ipsorum ignorantia,sacrã hanc affectionẽ esse pro-
nunciarunt,& rationibus idoneis collectis,curationem cõsti
tuerunt sibi ipsis securam,expiamenta offerentes & incanta-
menta,& à balneis abstinere iubẽtes,& à cibis multis ac ine
Quæ vetarent. ptis ad hominum ægrotorũ esum,velut ex marinis quidẽ à
mullo,& melanuro,mugilíq; ac anguilla,hi enim pisces op-
portunè haberi possunt.Ex carnibus verò à caprina,ceruina E
suilla,ac carnina.Hæ enim carnes maximè aluum turbãt.Ex
volucribus autẽ,à gallo & turture ac otide, insuperq; ab his
quæ robustissimæ esse censentur.Ex oleribus à mẽtha,allio,
ac cepa.Nihil enim acre infirmo conducit.Pallium pręterea
nigrum habendũ nõ esse præcepere.Niger enim color mor-
talis est.Neq; in caprina pelle decũbẽdum esse, neque ean-
dem gestare oportere,neq; pedem supra pedem habendum
esse,neq; manum suprà manum.Hæc enim omnia curatio-
nis impedimenta esse,Omnia autẽ hęc diuinitatis gratia ap
ponunt,velut amplius quid scientes,& alios prætextus pro-
ferentes,quo si sanus æger euadat,ipsis gloria & dexteritas
adscribatur,sin moriatur,in tuto positæ sint ipsorũ excusatio
nes,habeántq; prætextũ quòd non ipsi sint in caussa sed dei. F
Neque enim medicamentum aliquod edendum aut biben-
dum exhibuerunt,neq; balineis incoxerunt,vt ipsi in caussa
esse videri possint.Mihi autẽ videtur nullũ ex his qui medi-
Libes cur non sanarẽtur ab hoc morbo. terranea Africæ inhabitãt sanum esse posse, propterea quòd
caprinis pellibus ac carnibus vtuntur,quum neque stratum,
neque pallium,neq; calceamentum habeant,quod non sit ca
prinũ.Non enim alia vlla ipsis sunt pecora præter capras &
boues.Si autem hæc admota & comesta morbum augent,&
non comesta sanãt,nõ est sanè Deus alicuius autor aut caus-
sa,neque prosunt expiamenta,sed edulia sunt quæ & sanant
& lædunt.Numinis verò vis dissipatur.Sic igitur mihi vidẽ-
tur hi qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neq;
sacros ipsos putare,neq; diuinos.Vbi enim præ talibus expia

mentis

A mentis ac tali curatione transmutantur, quid vetat etiã præ aliis artibus similibus illis, & discedere ab hominibus & accedere? Quare nõ Deus autor est, sed aliquid humanũ. Quisquis enim lustrationibus & magicis incãtamentis talẽ affectionẽ abducere potens est, is etiã aliis artibus abduxerit, & ex hac ratione diuinitatis opinio penitus pessum it. Talia itaq; dicẽtes ac excogitãtes, amplius quid se scire simulãt, & homines decipiũt, proponẽtes his lustrationes ac purificationes, quum verba ipsorum magna ex parte se ad Deum ac dæmonium extendant. Atqui mihi sanè nõ de pietate verba facere videntur, velut ipsi putant, sed potius de impietate, & quòd Dei nõ sunt, pietásq; ac diuinitas ipsorum impia est ac

Quare non diuinũ malũ hoc sit.

Quales venefici.

B scelesta, velut ego docebo. Si enim & lunã abolere, & solẽ obscurare, tempestatémque ac serenitatẽ facere, pluuias item ac siccitates, & mare sterile itémq; terram, & alia huiuscemodi omnia, se scire profitẽtur, siue ex sacrorum mysteriis, siue ex alia quadam professione aut meditatione, hãc potentiam iactent, qui talia studio habẽt, impij sanè mihi esse videntur, & deos nõ esse putare, neq; si sint, aliquid posse, neque vllum aliquod etiã extremũ malũ prohibere. Quod quum faciant, quomodo nõ ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificiis vtens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non vtique ego horum aliquid diuinum esse putauerim, sed humanum, si sa-

C nè diuinitatis potentia ab humana volũtate superatur, & in seruitutẽ redacta est: fortassis autẽ hæc non hoc se modo habẽt, sed homines victus indigni multa & omnigena moliuntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hũc morbũ, in singulis affectionis speciebus caussam deo adscribentes. Non enim semel, sed sæpius eorundẽ mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant, & frendãt, & si dextris partibus cõuellantur, Matrem deorum caussam esse aiunt. Si verò acutiorem & concitatiorem sonum emittant, equo assimilant, & Neptunum autorem esse dicunt. Si verò etiam aliquid stercoris emittãt, quod sæpe quibusdam contingit præ morbo coactis, Hecates enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem & densiorem vocem edant, velut auiculæ, Apollo Nomius, id est pastor, si verò spumã ex ore remittant, ac pedibus calcitrent, Mars caussam habet. Qui-

Quare hęc fingantur.

Quibus diis hæc tribuant.

Apollo Nomius.

eunque porrò pauores noctu ingruũt, timoréſque ac deliria. D
& exſaltationes è lecto, terroréſq; ac fugæ foras, Hecates inſi
dias eſſe dicunt, & heroum inſultus, expiamentiſque vtun-
tur ac incantamentis, & ſceleſtiſsimum ac impiiſsimũ, meo
ſanè iudicio, faciunt numẽ. Expiant enim morbo correptos
ſanguine, itémq; aliis ſceleribus inquinatos, aut iniuſtos, aut
ab hominibus intoxicatos, aut qui ſceleſtũ aliquod facinus
perpetrarunt, quos contraria his facere oportebat, ſacrifica-
re nimirùm ac precari, & ad templa progreſſos diis ſupplica
re. Nũc verò horum quidem nihil faciũt, verũ expiãt, & alia
expiamenta terra occultant, alia in mare proiiciunt, alia ad
montes deferunt, vbi nemo attingat, neq; conculcet. Oporte
bat autem ea ad templa deferre ac deo contribuere, ſi qui- E
dem Deus eſt author. Non tamẽ ego puto hominis corpus à
deo inquinari, ſordidiſsimum ſcilicet à puriſsimo. Verùm
etiamſi cõtingat ab alio inquinari, aut quid perpeti cupierit
vtique à deo purgari ac purificari magis quàm inquinari.
Deus itaq; eſt qui maxima ac ſceleratiſsima peccata purgat
ac purificat, & liberatio noſtra exiſtit, ipſiq; terminos tẽplo-
rum ac delubrorũ diis deſignamus, vt nullus qui non purus
ſit eos tranſcendat, & ingreſsi reſpergimur, nõ velut qui in-
quinemur, ſed ſi quod etiam priùs ſcelus habemus purifice-
mur. Et de expiationibus quidem ſic ſe res habere mihi vi-
detur. Hic verò morbus nulla re diuinior reliquis mihi eſſe
videtur. Sed naturã habet, quã etiã alij morbi, & cauſſam vn

Malũ hoc medicabile

de ſinguli gignuntur. Naturã autẽ & cauſſam, ab eodẽ Deũ F
fieri, à quo etiã alia omnia. Et ſanabilis eſſe mihi videtur ni-
hilo minùs quã alij, niſi iam prę tẽporis lõgitudine inualue-
rit, vt fortior ſit medicamentis quæ adhibentur. Incipit autẽ
velut etiã alij morbi ſecundum genus. Si enim ex pituitoſo
pituitoſus, ex bilioſo bilioſus gignitur, & ex tabido tabidus,
& ex ſplenico ſiue lienoſo lienoſus: quid prohibet vt cuius pa
ter & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam poſterorum
ac nepotũ aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab o-
mnibus corporis partibus procedit, à ſanis ſanũ, à morbidis

Pituitoſos tantũ comitialis morbus vexat.

morboſum. Aliud porrò ſignũ magnum eſt, quod nihilo di-
uinior reliquis ſit morbis: pituitoſis enim natura oboritur,
bilioſis verò nõ accidit. Atqui ſi diuinior eſt reliquis, ſimili-
ter omnibus morbũ hunc fieri oportebat, & non diſcrimẽ fa
cere

A cere inter biliosos ac pituitosos. Sed enim ipsis cerebrum autor est & caussa huius affectionis, velut etiã aliorũ maximorum morborũ. Quo verò modo, & ex qua caussa fiat, ego manifeste docebo. Cerebrum hominis duplex est, quemadmodum etiam aliis omnibus animalibus. Medium autẽ ipsius diuidit membrana tenuis. Quapropter non semper eandem capitis partẽ dolet, sed particulatim vtrãuis, aliquando verò totũ. Sed & venæ in ipsum tendunt ex vniuerso corpore, multæ & tenues, duæ verò crassæ, altera ab hepate, altera de liene. Et quæ quidem ab hepate venit, hoc modo se habet. Altera quidem venæ pars deorsum tẽdit, per partes ad dextrã, iuxta ipsum rhenem ac lumbum, ad internam femoris par-

Cerebrum hominis duplex.

Venæ duæ.

Vena iecoris.

B tem, & descendit in pedem, & vocatur vena caua. Altera verò sursum tendit per venas dextras ac pulmonem, Finditur autem & in cor, & in brachium dextrum. Reliquũ verò sursum fertur per clauiculam ad dextram ceruicis partem, ad ipsam cutem, vt cõspicua fiat. Iuxta aurem verò occultatur. Atq; hic finditur, & crassissima quidem ac maxima & cauissima ipsius pars, in cerebrum desinit: alia verò pars in aurem dextram, quæ sanè venula tenuis est. alia autem in oculum dextrum, alia in ipsum nasum. Atque sic quidem venæ ab hepate habent. Tendit autem & à liene vena in sinistra sursum ac deorsum, velut ab hepate, verùm tenuior & imbecilior. Cæterùm in has venas etiam spiritus copiã inducimus, Hæ

Vena lienis.

C enim corporis nostri respirationes sunt, aerem in seipsas trahentes, & in reliquum corpus ac venulas deriuantes, refrigerántque ac rursus dimittunt. Non enim possibile est spiritũ stare, sed procedit sursum ac deorsum. Si enim alicubi constiterit ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars vbi constiterit. Cuius rei signum hoc est. Quum enim desidenti aut decumbenti venulæ compressæ fuerint, vt spiritus à vena non discurrat, statim torpor occupat. Et de venis quidem reliquis sic habet. At verò morbus ipse fit in pituitosis, in biliosis verò non. Incipit autẽ fieri in fœtu adhuc in vtero existẽte. Purgatur enim & florescit cerebrum, velut etiam aliæ partes priùs quàm gignantur. In hac autem purgatione, si quidem probè ac moderatè purgatum fuerit, & neque plus neq; minùs quàm oportet defluxerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio à toto cerebro

Cerebrũ in vtero purgatur.

Tinnitus aurium vnde. facta fuerit, morbosum caput augescens fœtus habebit,& D
sonitu plenum,& neque solē,neque frigus tolerabit. Si verò
ab vna aliqua parte colliquatio contigerit,aut ab oculo,aut
ab aure,aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit,ille sic
afficitur qualiter sanè colliquatio cōtigerit. Si verò purga-
tio non contingat,sed in cerebro spissetur ac cogatur,sic ne-
Vlcera & pustulæ prosunt pueris. cesse est fœtus pituitosos esse. Et quibuscunq; quidem pue-
ris existentibus erumpunt vlcera in caput,& in aures,ac in
reliquum corpus,& qui saliuosi fiunt ac mucosi,hi ipsi pro-
gressu ætatis facilimè degunt:hic enim abit ac purgatur pi-
tuita,quam in vtero purgari oportebat, & qui sic purgati
fuerint comitiali siue sacro morbo ferè non apprehendun-
tur. Qui verò mundi sunt,& neq; vlcus vllum,neque mu- E
cus,neque saliua vlla prodit,neque in vteris purgationem
fecerunt,talibus periculum imminet,vt ab hoc morbo cor-
Tremuli gibbosique vnde. ripiantur. Si porrò ad cor progressum fecerit defluxus,tre-
mor apprehendit & anhelationes,& pectora corrumpuntur,
aliqui verò etiam incurui fiunt. Quum enim descenderit
pituita frigida ad pulmonem aut ad cor,perfrigeratur san-
guis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem
& cor assiliunt,& cor tremore concutitur,vt præ hac neces-
sitate anhelationes incidant,& spiratio ceruice erecta. Non
enim spiritum suscipere potest,donec id quod influxit à san-
guine fuerit superatum,& calefactum in venas fuerit diffu-
sum. Deinde & tremor & anhelatio sedatur,sedatur autem
prout copia eius fuerit,Si enim amplius influxerit tardius: F
sin minùs,citiùs. Et siquidem densiores ac crebriores fuerint
defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur:sin minùs,ra-
riùs. Hæc itaque perpetitur homo si ad pulmonem ac cor
Diuersi huius morbi affectus. fluxus processerit. Si verò in ventrem,profluuia alui appre-
hendunt. Si verò ab his viis exclusus fuerit,& in venas quas
dixi defluxum fecerit, mutus fit & suffocatur,& spuma ex
ore effluit,& dentes constringuntur, & manus conuellun-
tur,& oculi distorquentur,& nihil sapiunt, aliquibus etiam
stercus infernè secedit. Atque hæc fiunt aliquando in sini-
stra,aliquando in dextra,aliquando vtrinque. Quomodo ve-
rò singula hæc perpetiatur ego narrabo. Mutus quidem est,
Cur mutescant. quum pituita derepente in venas delapsa, aerem excluse-
rit,& non admiserit neque in cerebrum, neque in venas ca-
uas neque

A uas neq; in ventriculos,sed occuparit respirationem.Quum enim accipit homo per os & nares spiritum, primùm quidē ad cerebrū venit,deinde verò in ventriculū magna ex parte,pars etiam ad pulmonem,& pars ad venas.Ex his verò ad reliquas partes in venas dispergitur,& quantū quidem eius ad vētriculum venit,perfrigerat,& nihil aliud cōfert.Idem præstat & quod ad pulmonem venit.Qui verò ad venas peruenit aer,confert ad ventriculos ingressus & ad cerebrum. Atque sic sapientiā & motum membris exhibet. Quare vbi fuerit exclusus à venis aer præ pituita,eúmque non susceperint,mutum ac desipientē hominē reddunt. At verò manus impotentes fiunt ac conuelluntur, sanguine quiescente &
B dum non diffunditur velut solebat. Oculi quoque distorquentur aere à venis excluso,& cōmouentur. Spuma verò ex ore prodit ex pulmone. Quum enim spiritus nō ingreditur in ipsum, spumescit & ebullit velut moriens. Stercus verò subit dum violenter suffocatur. Suffocatur autē,hepate & vētre sursum ad septum trāsuersum irruentibus,& stomacho ventris cōcluso. Irruunt autē,quum tantum spiritus in os nō ingreditur quātum solebat.Calcitrat autem pedibus,quum aer in membris conclusus fuerit,& foras penetrare nō poterit præ pituita,verùm exiliens per sanguinem sursum ac deorsum,conuulsionem ac dolorē inducit,& propterea sanè calcitrat. Porrò omnia hæc perpetitur, quum pituita frigida defluxerit in sanguinē calidum existentem.

Cur oculi distorquentur.

Cur os spumescat.

Cur oletet.

Cur præfocetur.

Cur calcitrent.

C Perfrigerat enim & sistit sanguinē. Et si quidem fluxus multus fuerit ac crassus, statim occidit. Dominatur enim sanguini per frigus,ipsúmque cōgelat. Si verò paucior fuerit, in præsens quidem dominatur obturās respirationē.Deinde temporis progressu quum dispersus fuerit per venas & ammixtus sanguini,multo existenti ac calido, si sic superatus fuerit,venæ aerem suscipiunt,atq; ita ægri resipiscunt. Et quicunque quidem pueri parui hoc morbo corripiuntur,vt plurimum moriuntur,si multus fluxus contingat, isque humidus existat. Venæ enim tenues existentes pituitam præ crassitudine ac multitudine suscipere non possunt, sed perfrigeratur ac congelatur sanguis, & sic moriuntur.Si verò modica existens pituita in vtrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis,superuiuunt, nota ex morbo impressa

Cur infantes hic morbus necat.

relicta. aut enim os conuellitur, aut oculus, aut ceruix, aut manus, vbicunque ſanè vena pituita repleta ſuperata fuerit & gracilis reddita. Hác itaque venam neceſſe eſt debiliorem eſſe, & hanc corporis partē læſam defectuoſiorem. Verùm ad longius tempus plerunque prodeſt. Nō enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel notā impreſſam ſuſceperit. Quapropter neceſſariò etiam reliquæ venæ affliguntur, ac partim ſimul graciléſcunt, vt aerem quidem ſuſcipiant, pituitæ autem defluxus non amplius ſimiliter illabatur. Debiliora tamen ſimiliter membra eſſe veriſimile eſt venis afflictis. Quibuſcunque autē imperfectis & valde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impreſsionem ſuperuiuunt, verùm periculum eſt ne morbus cōnutriatur, E ac ſimul augeſcat, ſi non his quæ commoda ſunt curentur. Pueris quidem igitur ſic fit hic morbus, aut quàm proxime huic modo. Seniores verò non occidit ſi accedat, neque diſtorquet. Nam & venæ ſunt cauæ, & ſanguine calido refertæ, quapropter neque ſuperare poteſt pituita, neq; perfrigerare ſanguinem vt cōgelet ipſum, ſed ipſa ſuperatur, ac ſanguini cito ammiſcetur. atque ſic venæ aerem ſuſcipiunt, & ſapientia cōtingit, ſignáque prædicta minus inuadunt propter fortitudinē. At verò antiquiſsimis ſi hic morbus accedat, propterea ipſos occidit, aut leuiter ſideratos facit, quia venæ ipſis ſunt euacuatæ, & ſanguis modicus eſt ac tenuis & aquoſus. Si igitur multum defluxerit, & hyemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim reſpirationes, & ſanguinem congelat, ſi in vtranque partem defluxus fiat. F Si verò in alteram tantùm, leuiter ſideratum facit. Non enim poteſt ſanguis pituitam ſuperare, quum tenuis ſit frigidúſque ac modicus, ſed ipſe ſuperatus congelatur, vt impotentes fiant illæ partes iuxta quas ſanguis fuerit corruptus. Ad dextras autem magis defluit quàm ad ſiniſtras, quia venæ ſunt cauiores & plures quàm in ſiniſtris. Ab hepate enim tendunt & liene. Defluit autem & eliquatur pueris maximè, quibus ſanè caput fuerit percalefactum, ſiue à ſole, ſiue ab igne, ſiue etiā derepente inhorruerit cerebrum, etiam tunc pituita ſecernetur. Eliquatur etenim per calorē ac cerebri diffuſionem, ſegregatur autem à frigore ac concretione, & ſic defluit. Et quibuſdam quidem defluxionis cauſa hæc eſt.

Cur adultos non tollit.

Cur ſenes perimit vel ſiderat.

Cur dextrā partem potius vexet hic morbus.

A Aliis verò etiã vbi derepente post aquilonares ventos auster flare cœperit, compactum ac debile cerebrum derepẽte soluit ac laxat, vt pituita redundet, & sic defluxum facit. Defluit insuper & ex ignoto timore, si quidem timuerint aut aliquo vociferante, aut inter plorãdum spiritum cito reuocare non potuerint, id quod pueris frequenter contingere solet. Quicquid sane horum ipsorum acciderit, statim horret corpus, & æger mutus factus spiritum non trahit, sed spiritus quiescit, & cerebrum compingitur, & sanguis consistit, & sic secernitur ac defluit pituita. Et pueris quidem hæ ipsæ caussæ sunt, vt ab initio à sacro morbo corripiantur. At verò senibus hyems infestissima est. Quum enim ad multum ignem se-
B nex caput & cerebrum percalfecerit, deinde in frigore versatus fuerit ac inhorruerit, & ex frigore ad teporem accesserit, & ad ignem desederit, idem hoc patitur, ac sic à morbo sacro apprehenditur iuxta prædictum modum. Periculũ verò multum est vt & Vere patiantur idem hoc, si caput fuerit insolatum. Minimè autem æstate, non enim fiunt repentinæ mutationes. Postquam verò viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos aut nullum, nisi ex puero connutritus fuerit. Venæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & acerbum ac rigidum, quare non defluit in venas: si verò defluxerit, sanguinem non superat multum ac calidum existẽtem. In quo vero à puero augmentum cepit ac connutritus est, in eo per consuetu-
C dinem facit vt in mutationibus vẽtorum patiatur, & vtplurimùm morbo sacro corripiatur, præcipuè australi ac humida aeris constitutione. Et liberatio difficulter contingit.

Cur ver periculosum sit.

Cerebrum enim humidius quàm ex natura fit, & præ pituita inundat, vt defluxiones quidem frequentiores fiant. nõ autem amplius possibile sit pituitam excerni, neque cerebrum resiccari, sed perrigatur & humidum existit. Cognouerit autem hoc ipsum quis maximè ex ouibus hoc morbo correptis, & præsertim capris, Hæ enim frequentissime corripiuntur. Si enim caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum esse, & sudore refertum, ac male olens. Et in hoc nimirum cognosces quòd non Deus corpus affligit, sed morbus. Sic verò se res habet etiam in homine. Quum enim ætatem adeptus fuerit morbus, non amplius curabilis

Oues & capræ comitiales.

Comitialis

inueteratus non sanatur. est, cerebrum enim eroditur à pituita ac colliquatur. Id verò quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit ac circumalluit, & propterea frequentius ac facilius à morbo hoc corripiuntur. Propterea verò diuturnus est morbus, quia id quod influit venis tenue est præ multitudine, & statim superatur à sanguine ac calescit. D

Quid casuri agant. Quicunque verò iam assueti sunt morbo, præcognoscunt se corripiendos, & ex hominum frequentia fugiunt, si domus ipsorum in propinquo fuerit, ad domum: sin minus, in locum desolatissimum, vbi quàm paucissimi ipsos lapsos sint visuri, statímque se obuelant, ídque faciunt præ pudore affectionis, non præ timore, velut multi putant, dæmonij. At verò pueri primùm quidem cadunt vbicunque tandẽ contigerit præ inassuetudine, Quum autem sæpius à morbo corripiãtur, postquam præsenserint cõfugiunt ad matres, aut ad aliũ maximè notum, præ timore ac formidine affectionis. verecundari enim pueri nondum sciunt. E

Quid ventorum mutatio possit. Cæterùm in mutationibus ventorũ propterea morbo sacro corripi censeo, maximè quidẽ austrinis, postea verò etiam aquilonaribus, deinde etiã reliquis ventis, hi autem sunt qui fortissimi ex ipsis existunt, & inter se tum statione, tum viribus contrariissimi. Etenim aquilo compingit aerem, & turbatũ ac nubilosum excernit, & illustriorem ac pellucidum facit. Eodem modo etiã alij omnes venti ex mari ac aliis aquis proficiscentes. Ex omnibus enim rebus, atque adeò ex ipsis hominibus humiditatẽ ac tenebrositatẽ excernunt.

Aquilo qualis, & auster. Quapropter saluberrimus omniũ ventorũ aquilo existit. Auster autem contraria huic operatur. primùm enim incipit aerem compactum liquare ac diffundere, quapropter etiã non statim magnus spirat, sed primum lentus ac lenis est, quoniam aerem statim superare non potest, qui prius densus est & compactus, sed temporis progressu ipsum dissoluit. Idem porrò hoc etiã in terram operatur & in mare, fluuiósque ac fontes & puteos, & quæ ex terra nascuntur, & in quibus humor inest. Est autem in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia autem hæc ventum hunc sentiunt, & ex splendidis tenebrosa fiunt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida. Et quæcunq; in domibus vasa iuxta terrã sunt cum vino aut alio quopiã liquore, ea omnia austrum sentiunt, & formam in aliã speciem transmutant. Solem verò & lunam F

ac syd

A ac ſydera multò hebetiora quàm ex natura ſunt reddit.

Quum igitur etiam his quæ adeò magna ſunt ac fortia intantum dominetur,& corpus ſentire faciat, vt ex horum ventorum alterationibus trãſmutetur, neceſſe eſt ab auſtris quidem ſolui ac humectari cerebrũ, & venas laxiores reddi, ab aquilonis verò flatibus, quòd ſaniſsimũ eſt in cerebro compingi, quod verò morboſiſsimum ac humidiſsimũ eſt excerni, & forinſecus circumalluere, atque ſic defluxus in horum ventorum mutationibus ſuccedere. Hoc modo hic morbus fit & floret, tum ab accedentibus, tum à decedentibus, & nullatenus difficilior aut cognitu aut curatu eſt quàm alij, neq; etiam diuinior aliis. Porrò expedit homines noſſe, quòd ex B nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & lætitiæ, & riſus & luſus, quàm ex cerebro. Itémque mœrores & anxietates triſtitiæque ac eiulatus & querelæ. Et hoc ſapimus maximè ac intelligimus, & videmus & audimus, & cognoſcimus turpia & honeſta, mala & bona, iucunda & iniucunda, partim conſuetudine diſcernẽtes, partim vtilitate percipientes. Eodem voluptates & iniucunditates pro opportunitate dinoſcimus, & non eadem nobis placent. Eodem & inſanimus & deliramus, & terrores & timores nobis accedunt, partim noctu, partim interdiu, & inſomnia, & errores intempeſtiui, & curæ inanes, & vt non noſcamus adſtantes, & deſuetudo, & inexperientia. Atque hæc omnia perpetimur à cerebro, quum ſanum non fuerit, ſed aut calidius quàm ex natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut ſiccius, aut aliud C quid perpetiatur præter naturam & conſuetudinem. Et inſanimus quidem præ humiditate. Quũ enim humidius fuerit quàm pro natura, neceſſe eſt moueri. vbi verò mouetur affectio, neceſſe eſt neque viſum quieſcere, neque auditum, ſed alias aliud videre & audire, & linguam talia dicere qualia ſemper ac ſingulis vicibus viderit ac audierit. Quantò verò tempore cerebrum quieuerit, tãtò etiam homo ſapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriuſq; cognitio ſic contingit. Qui enim à pituita inſaniunt, quieti ſunt, & non vociferantur neque tumultuantur. Qui verò à bile, vociferatores ſunt & malefici, & non quieti, ſemper aliquid intempeſtiuum faciẽtes. Si quidem igitur aſsiduè inſaniunt, hæ ipſis ſunt cauſſæ. Si verò terrores ac timores accedant, à cerebri tranſmu

Mutatio ventorum quid poſſit.

Cerebrum cauſſa omnium.

Cerebrum quando furiat.

Pituitoſi biliosiq; furores quales.

Pauoris cauſſa.

tranſmutatione id contingit, tranſmutatur autẽ dum cale- D
cit, caleſcit autẽ præ bile, vbi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas hoc eſt ſanguinarias appellatas, & timor adeſt donec rurſus redierit in venas ac corpus, deinde quieſcit. Angitur autem homo & inquietudine multa iactatur intempeſtiuè, dum cerebrum perfrigeratur, & præter conſuetudinem compingitur. Hoc verò à pituita perpetitur, ab hac autem affectione etiam obliuioſus euadit. Noctu verò clamat & vociferatur, quum derepente cerebrum percalefiat. hoc autem perpetiuntur bilioſi: pituitoſi enim nõ percalefiunt: quum ſanguis multus ad cerebrũ peruenerit & efferbuerit, venit autẽ per venas prædictas: Quum contigerit vt homo videat inſomnium horrendum, & in ti- E
more fuerit, velut etiã ſi vigilet, tũc magis facies igneſcit, & oculi rubeſcunt, quum timuerit, & mens meditatur aliquid mali operari, ſic etiã in ſomno patitur. Vbi verò expergefactus fuerit, & reſipuerit, atque ſanguis rurſus in venas prædictas diſperſus fuerit, quieſcit. Et propterea iudico cerebrum vim plurimam in homine habere. Hoc enim eſt nobis eorum quæ ab aere fiunt interpres, ſi ſanum fuerit. Sapientiã autem ipſi exhibet aer. Oculi verò & aures & lingua, & manus & pedes, qualia cerebrum ſtatuit ac cognoſcit talia ſubminiſtrant. Sapientia enim toti corpori contingit, prout aere participarit. Ad intelligentiã verò internuncius eſt cerebrum. Quum enim homo ſpiritum in ſeipſum attraxerit, primùm quidẽ ad cerebrũ peruenit, & ſic ad reliquum cor- F
pus aer diſpergitur, relinquens in cerebro ſuum ipſius vigorem, & quicquid prudẽs ac ſapientia præditũ fuerit. Si enim in corpus primùm perueniret, & poſteriùs in cerebrum, relicta in carnibus ac venis dinotione ac iudicio, ad cerebrum calidus iam exiſtens perueniret, & non ſincerus ac purus, ſed ammixto humore à carnibus & ſanguine, vt non ampliùs exactè ſincerus eſſet. Quapropter dico cerebrum intelligentiæ ac prudentiæ internuncium ac interpretem eſſe. Cæterùm præcordia aliàs fortuitum nomen apud Græcos per conſuetudinem habent, quum phrenes à ſapientia dicta videantur, reuera autem non, neque ex natura. Neque ego ſanè noui quam vim habeant præcordia, vt ſapiant & intelligant, præterquàm ſi homo ex improuiſo nimio gaudio perfundatur,

Obliuio vnde & vociferatio nocturna.

Spũs aerve ſapiẽtiæ author.

Cerebrum prudẽtiam præbet præcordia nõ.

A fundatur, aut tristitia afficiatur, tunc sanè exiliunt & anxietatem exhibent præ tenuitate & quòd distenta sunt maximè in corpore, & ventriculum non habent ad quem suscipiant aut bonum, aut malum allabens, sed ab vtrisque his turbantur, propter naturæ debilitatem. Nam nullo sanè priùs sentiunt ex his quæ in corpore insunt, sed frustra hoc nomen & causam habent, Quemadmodum quæ ad cor sitæ sunt aures appellantur, quum nihil conferant ad auditum. Porrò dicunt quidam quòd corde sapimus, & quòd hoc est quod angitur, & quod curam gerit, Verùm hoc non ita se habet, sed cõuellitur quidem velut præcordia, & magis etiam propter easdem caussas. Ex omni enim corpore venæ ad ipsum ten- Cor cur nõ sedes sapiẽtiæ.
B dunt, & conclusiones habet vt sentiat, si quis dolor, aut collectio homini contingat. Necesse est enim & dum angitur, inhorrere corpus ac distẽdi, & si quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidẽ & præcordia maximè sentiunt, sapientia tamen minimè participant, sed omnium horum cerebrũ caussa est, quemadmodum igitur etiam prudentiam ac aerem omnium primùm ex his quæ in corpore insunt percipit cerebrũ, Sic etiam si qua mutatio fortior in aere contingat, pręe temporibus anni, etiam ipsum à seipso diuersum redditur in aere. Etenim cerebrum propterea primùm sentit, quia etiam morbi in ipsum irruũt acutissimi, & maximi, ac pręcipuè lethales, & qui difficilem iudicationem habent apud inexpertos. Hic verò morbus sacer appellatus, Cordis præcordiorúmq; proprietas.
C ex iisdem caussis oritur, à quibus etiam reliqui, ab accedẽtibus nimirum ac decedentibus, velut frigore, Sole, ventis, quę & transmutantur, & nunquàm quiescunt. Hæc autem sunt diuina. Quare nequaquam hunc morbum ab aliis discriminare oportet, neque reliquis morbis diuiniorem putare, sed omnes diuinos omnésque humanos. Naturam autem vnusquisq; habet & vim in seipso, & nullus nec auxilij nec remedij expers est, & pleriq; his ipsis curantur, à quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimentũ est, alterius verò pernicies ac afflictio. Hoc itaque Medicũ nosse oportet, & temporis occasionẽ in singulis pernoscere, quòd alterũ quidem per alimẽtum absoluet & augebit, alterum verò detrahet & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, nõ augere morbos, sed festinare vt ipsos ex- Morbus sacer vnde. Medicum quæ scire oporteat.

teramus,

teramus, id quod aduersissimum est morbo exhibendo, non D quòd amicum & familiare. A familiari enim & consueto floret ac augescit, ab aduerso verò & hostili perit & dissipatur. Quisquis autem talem mutationem in hominibus nouit, & humidum ac siccum facere potest hominem, calidum item ac frigidum per diætam, hic vtique & hunc morbum sanauerit, si occasionem eorum quæ conferunt pernoscet, citra expiamenta ac incantationes, citráque omnem aliam huiuscemodi machinamentorum absurditatem.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

*

Quæ medicus præstare debeat.

VI DE sanatione rectè inquirere velit, percunctantíque respondere, & contradicere rectè, eum hæc animaduertere oportet. Primùm quidẽ à quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde verò qui morbi neces- F sario vbi facti fuerint, aut lõgi sunt aut breues, aut lethales aut non lethales, aut aliquã corporis partem mutilent, aut non mutilent, & qui postquàm orti sunt dubij sint, an mala ab ipsis euentura sunt, aut bona. Et à quibus morbis ad quales transitus fiat. Et quæ per fortuitum successum medici ægrotos curantes faciunt. Et quę bona aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importunè aut dicuntur, aut fiunt à medico ad ægrotum, aut ab ægroto ad medicum. Et quæ exactè fiunt ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipsa, & quæ non recta. Et quod ipsius principium, aut finis, aut medium, aut aliud quid eiuscemodi demõstratum, quòd rectè habet vt in ipsa sit, aut non sit. Et quæ parua & magna,

A magna,& multa & pauca. Et quod omne in ipsa vnum est,& omnia quod vnum. Et quæ fieri possunt intelligeréque ac dicere,& si opus sit,neque intelligere,neque dicere,neq; facere. Et quòd facilitas in ipsa sit,& quòd difficultas,& quòd opportunitas,& quòd intempestiuitas,& quibus aliis artibus similis sit,& quibus nihil similis sit. Et de corpore,quod calidum sit aut frigidum,aut siccum aut humidum. Et quòd forte aut debile,aut densum aut rarum. Et quæ multa,pauca fiunt,aut in peius,aut in melius. Et quòd honestè aut turpiter,aut tarde aut citò,aut rectè aut nō rectè. Et quòd malum suprà malum fieri necesse est. Hæc animo versantem obseruare oportet in sermonibus, quantum quis ab his delinquat,aut in di-

Omne vnū est.

B cendo aut percunctando,aut respondendo. Et an quæ multa sunt,pauca dicat, & an quæ impossibilia sunt, possibilia esse asserat. Et quicquid sanè etiā aliud dixerit ac aberrarit, hac ratione obseruare oportet, & in contradictione aggredi & impetere. Morbi quidem igitur vniuersi fiunt ex his quidem quæ in corpore insunt,tum à bile,tum à pituita. Ab externis verò,à laboribus & vulneribus. Sed & à calido & supercalefaciente,& a frigido ac superfrigefaciente, & sicco ac superexiccāte,& ab humido ac superhumectante. Et bilis quidem ac pituita vnà cum nascentibus gignuntur, & sunt in corpore aut plus aut minus. Morbos autem exhibent,partim à cibis & potibus,partim à calido supercalefaciente,& à frigido superfrigefaciente. Necessitatem autem talia habent,vt fiāt

Quæ morbos creent.

Bilis & pituita congenitæ.

C hæc quum ipsa fiunt, velut verbi caussa. In vulneribus eos, qui crassos neruos sauciatos habent, necesse est claudos fieri. Itémque si musculorum capita saucia sint, præsertim eorum qui sunt in femoribus. Moritur autem si quis cerebro sauciatus fuerit,aut spinali medulla,aut hepate,aut præcordiis siue septo transuerso,aut vesica, aut vena sanguiflua, aut corde. Non moritur autē vulneratus in his partibus,in quibus hæc membra non insunt, sed ab his longissimè absunt. Ex morbis verò tales necessitatem habent, vt ab ipsis perimantur quum fiant, Tabes, Aqua inter cutem ac subter carnem nascens, & si mulierem fœtum in vtero habentem peripneumonia,id est,pulmonis inflammatio corripiat,aut febris ardens, aut pleuritis siue lateris inflammatio, aut phrenitis,id est, membranarum cerebri inflammatio, aut Erysi-

Morbi quî mortiferi.

pelas

Quæ non semper perimant.

pelas ignis ſacer appellatus, in vtero fiat. Dubij autem morbi, vt & perdant, & non, tales ſunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, vua, hepatitis, ſplenitis, nephrytis, dyſenteria, in muliere fluxus ſanguinolentus. Tales verò non lethales ſunt, niſi quid ipſis accedat, affectiones fluidæ circa articulos, atra bilis, podagra, coxendicum morbus, tineſmus qui eſt voluntas egerendi ineuitabilis, quartana, tertiana, ſtrangulatus vrinæ, lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis. Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, ſiderantúrq; manibus ac pedibus, & linguæ impotentes redduntur. Et ab atra bile quidam leuiter ſiderantur. Claudi verò à coxendicum morbo fiunt. Oculi autem & auditus mutilantur à pituita obfirmata. Longos autem neceſſe eſt eſſe, tabem, dyſenteriam, podagram, affectiones fluidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbũ, vrinæ ſtrangulatum, in ſenioribus verò Nephrytim, Mulieribus verò fluxum ſanguinolentum, hæmorrhoidas ani, fiſtulas. At verò febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, vua, pleuritis, citò decernunt. Tranſitu autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem, ex phrenitide in peripneumoniam. Verùm ex peripneumonia febris ardens non fit, ad dyſenteriam tineſmus accedit, & à dyſenteria, lienteria ſiue leuitas inteſtinorum, ſequitur: ex lienteria in aquam inter cutem tranſitus fit, & ex pituita alba in aquam inter cutem, & ex peripneumonia ac pleuritide, in pectoris ſuppurationem.

Quæ mutilent.

D

Longi morbi.

E

Qui celeriter decernant.

Qui in alia tranſeant.

Quæ neceſſario ſequuntur.

F

Mala porrò ſupra mala fieri neceſſe eſt, velut ſi rigor corripuerit, ardor igneus ſuperuenit. Et ſi neruus diſſectus fuerit, conuulſionem facit, & vt diſſectus neque coaleſcat, & fortiter inflammetur. Et ſi cerebrum concuſſum fuerit ac doluerit eius qui percuſſus ſit, neceſſe eſt eueſtigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Si verò ſauciatum fuerit, febrem neceſſe eſt ſuperuenire, & bilis vomitum, & aliquam corporis partem ſideratam fieri ac perire. Si verò omentum exciderit, neceſſe eſt putrefieri. Et ſi ſanguis ex vulnere, aut vena effluxerit, in ſupernum ventriculum, neceſſe eſt ipſum in pus conuerti. Temporum autem occaſiones, vt in ſumma dicam, multæ ſunt & variæ in arte, quemadmodum etiam morbi & affectiones, & horum curationes. Maximè verò repentinæ ſunt, in his quibus animo defectis opitulari oportet, &

Omentum quando putreſcit.

Tempora, occaſionéſve.

A tet,& qui neque vrinam neq; ſtercus egerere poſſunt, & qui ſuffocantur,& ſi mulierem parientẽ aut ſauciatam liberare oportet,& quæcunque eiuſcemodi. Et hæ quidem occaſiones repentinæ ſunt,& paulò poſterius non ſufficiunt. Plerique enim paulò poſterius pereunt. Occaſio verò eſt,ſi horum aliquid perpetiatur homo,& qui antequam animam efflet opituletur,hoc totum ex occaſione opitulatur. Eſt quidem igitur fermè hæc ocaſio etiam in omnibus aliis morbis. Semper enim in quocunque ſanè quis opituletur tempore,ex occaſione opitulatur. Quicunque verò morbi,aut vulnera non ad mortem tendunt,ſed temporarij ſunt ac periculoſi,doloréſque in ipſis fiunt,verùm poſsibile eſt vt ceſſent,ſi quis re-
B ctè medeatur. His ſanè non proſunt auxilia à medico adhibita,quum adhibeantur. Nam & non præſente medico vtiq; ceſſaſſent. Alij verò morbi ſunt, quibus occaſio eſt vt curentur matutina diei hora , nihil autem refert an valde mane, aut paulò poſterius. Alij morbi ſunt quibus occaſio eſt,vt ſemel in die curentur,nec refert quo tempore id fiat. Alij per tertium aut quartum diem curantur,& alij ſemel per menſem,& alij per tertium menſem,nec refert an id ipſum tertij augmento vel fine fiat. Tales itaque occaſiones ſunt, in quibus non aliam quàm hanc certitudinem habent. Intempeſtiuitas autẽ hæc eſt,ſi quæ mane curari oportebat in meridie curentur. Propterea verò intempeſtiuè curantur , quia inclinationem ad peius habent , propter curationem non in
C tempore factam. Quæcunque etiam citius ſiue in meridie, ſiue veſperi,ſiue noctu curentur,intempeſtiuè curantur.& ſi vere curari oporteat,curentur autem hyeme , aut ſi hyeme oporteat,curẽtur autem æſtate:aut ſi quod iam curari oportet,id ipſum differatur,aut quod differre oportet, id ipſum iam curetur. Talia omnia intempeſtiuè curantur. Rectè porrò & non rectè in ipſa hæc fiunt. Non rectè quidẽ fit, ſi morbum alium exiſtentem,alium eſſe pronuncies: & magnum exiſtentem,paruum dicas,& viciſsim paruum, magnum. & ſi ſuperuicturum,non ſuperuicturum pronuncies,& periturum non periturum. Et ſi ſuppuratum exiſtentem non cognoſcas , nec morbum magnum in corpore nutriri cognoſcas.& ſi medicamento aut potione quis opus habeat, quo ipſi opus ſit,non cognoſcas. & ſi quæ ſanari poſſunt, non ſa

Curatio opportuna.

Quæ ritè fiant.

nes, & quæ ſanatu impoſsibilia ſunt, te ſanaturum recipias. D
Atque hæc quidem circa ſententiam non rectè fiunt. Circa
chirurgiam verò hæc. Pus in vlcere aut tuberculo exiſtens
non cognoſcere: & fracturas ac luxationes non cognoſcere,
& ſpecillo admoto ad caput non cognoſcere an os fractum
ſit: & fiſtulam in veſicam immiſſam demittere non poſſe, &
lapidem in veſica exiſtentem nõ cognoſcere: & ſuppuratum
exiſtentem ex concuſsione non dinoſcere, & ſecando aut vrẽdo, aut à profunditate, aut à longitudine aberrare, aut vrere
& ſecare quæ non oportet. Et hæc quidẽ non rectè. Rectè autem fiunt hæc. Morbos cognoſcere qui ſint, & à quibus, &
qui ipſorum longi, & breues, & lethales & non lethales, &
qui transmutantur, & qui augeſcunt, & qui minuũtur, & E
qui magni, quique parui. & dum curas poſsibiles quidẽ curare, impoſsibiles verò ſcire cur curatu ſunt impoſsibiles. &
dum curas eos qui tales habent, per curationem quantum
poſsibile eſt opitulari. Quæ verò offeruntur ægrotis, ea ſic
obſeruare oportet, recténe an ſecus fiant, veluti ſi quis quæ
ſiccare oportet, humectet, aut ſi craſſefacere oporteat, non
exhibeat à quibus craſsitudo inducitur. aut ſi quæ attenuare
oportet, non attenuet, quæ frigefacere, non frigefaciat, quæ
calfacere, non calfaciat, quæ putrefacere, non putrefaciat,
& reliqua iuxta eandem rationem. Talia autem ſua
ſponte ac caſu hominibus in morbis fiunt, tum bona, tum
mala. Febrienti ac bilioſo, in tempore foras diſperſa bilis, bonum: diffuſa verò ac diſperſa ſub cutẽ, toleratu leuior F
eſt habẽti, & curatu facilior ſananti. diffuſa autem ac diſperſa & ad vnam aliquam corporis partem allapſa, malum.

Aluus turbata in pleuritico aut peripneumonico, aut ſuppurato, malum. Febrienti aut vulnerato aluus reſiccata,
malum. Subaquoſo ac lienoſo ab alba pituita detento, aluus fortiter turbata, bonum. Eryſipelas ſi extra diffuſum
intrò vertatur, malum. Si verò intra diffuſum foras vertatur, bonum. A profluuio alui forti correpto, vomitus ſuperueniens, bonum. Mulieri ſanguinem vomenti menſes
erumpere, bonum. A fluxione verò infeſtatæ, ad nares aut
os fluxionem tranſire, bonum. Mulieri à conuulſione preſſæ ex partu, febrem ſuperuenire, bonum. Et tetano ac conuulſione occupante, igneum ardorem ſuperuenire, bonum.

Quæ non ritè.

Quid ritè fiat.

Perperam medicãdũ non eſt.

Quæ ſuo tẽpore veniunt bona ſunt.

Eryſipelas

Talia

A Talia enim per nullam medicorũ ignorantiam, aut ſcientiam, fiunt, & non fiunt, ſed ſua ſponte ac fortuito caſu fientia, & proſunt, & nocent, iuxta eandem rationem. Cæterùm Medici talia per fortuitum ſucceſſum bona, in curatione faciunt. Nimirum ſi medicamento ſurſum purgante dato, & ſurſum & deorſum probè purgãt. Et ſi mulieri medicamento dato, quod bilem aut pituitam deorſum purgat, menſes aliàs nõ fluentes erumpant. Et ſi lienem ſuppuratum habenti medicamentum dederint, quod bilem ac pituitam deorſum purget, & ſic pus deorſum à liene expurgẽt, & à morbo liberent. Et ſi medicamẽto exhibito calculoſo, calculum in vrinarium meatum præ pharmaci violentia protrudant, Quæ bona maláve medicus faciat.

B vt per vrinam eiiciatur. Et ſi medicamẽtum dederint quod pituitam ſurſum purgat, ei qui pus in ſuperiore ventriculo in tuberculo habet, non ſcientes quòd habet, íſque pus vomat ac ſanus fiat. Et ſi eum qui ex medicamẽto ſurſum purgante ſuperpurgatur, ſua ſpõte aluo ſubter erumpente, à vomitu ſanum faciant. At verò Mala operantur Medici præ infortunio hæc. Si pharmaco bilis aut pituitæ ſurſum ductiuo dato, venam in pectore præ vomitu rumpãt, ei qui priùs nullum manifeſtum dolorem in pectore habuit, atque ſic fiat morbus. Et ſi mulieri in vtero habenti medicamentum ſupernè purgans exhibeant, aluus autem infernè erumpẽs fœtum expellat. Et qui ſuppuratum curat, ſi aluus profiua fiat, ipſum perdit, & qui oculos curat ac ſublinit, ſi dolores Quæ non bene medico ſuccedant.

C incidant acutiores, & ſi ita cõtingat, rumpantur oculi & deſtruantur, accuſant medicũ quòd oculos ſubleuit. Et ſi puerperæ in ventris dolore medicus aliquid det, & malè habeat aut pereat, medicus in culpa eſt. Fermè autem quæcunque neceſsitatem habent vt fiant in morbis ac vulneribus mala ſupra mala, ea vbi fiunt, in medicũ culpã reiiciunt, & neceſſitatem talia fieri cogentem non agnoſcunt. Et ſi ad febricitantem aut vulnus habentem ingreſſus, admotis quàm primùm remediis nõ opituletur, ſed poſtera die æger peius habeat, medicum accuſant, Si verò opituletur, non æqualiter laudant. Oportere enim ipſum perpeti putant, vlceráq; inflammari, & in morbis quibuſdã dolores fieri oportere, neq; tales eſſe vt ne fiant. Neruus præciſus ac diſſectus non coaleſcit, neque veſica, neque aliquod ex tenuibus inteſtinis, Quibus nõ iure medicus arguatur. Quæ non coëant præciſa.

neque vena ſanguiflua, neque tenuis genæ pars, neque pu- D
dendi pellicula. Porrò principium ſanationis demonſtratum quidem non eſt, quod ſane rectè principium ſit vniuerſæ artis, neque ſecundum aliquod, neque medium, neque finis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando operantes, & deſinimus eodem modo. Et neque dicentes ex iiſdem ſermonibus incipimus, neque ſi de iiſdem dicamus, neque in iiſdem deſinimus & operantes iuxta eandem rationem, neque ex iiſdem operibus incipimus, neque in iiſdem deſinimus. At verò facilitas ac promptitudo in his eſt. Quum quis ſecans aut vrens, neque neruum ſecet, neque venam. Et ſi ſuppuratum vrat, pus conſequatur. Et ſi ſecet, eodem modo. Et fracturas rectè componere. Et ſi qua pars E
corporis ex natura excidat, vt ipſam rectè ad naturam retrudat. Item apprehendere fortiter ea quæ oportet, & apprehendendo premere. Et apprehendere leniter ea quæ oportet, & apprehendendo non premere. Et in obligando tortuoſa non facere ex rectis, neque premere quæ non oportet. Et in contactu vbicunq; tandem contigerit, dolorem ex ſuperfluo nō exhibere. Hæc quidē igitur facilitatis ac promptitudinis exiſtunt. At verò digitis decenter attingere, aut probè, aut non probè, aut longis, aut breuibus, aut probè deligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere iudicatur de facilitate ac promptitudine, ſed ſeorſim. Quicunque ſuppurati fiunt pulmone, aut ſuperiore vel inferiore ventre, aut tubercula habent, ſiue in ſuperiore ventre ſiue inferiore, aut F
in pulmone, aut vlcera intrinſecus, aut ſanguinem vomūt aut ſpuunt, aut dolorem aliquem habent, vel in pectore vel in dorſo: Hæc omnia habent ex his quidem quæ in corpore inſunt, à bile & pituita: ab externis verò ab aere inſito calori ammixto. Sed & à laboribus ac vulneribus. Et quicunque quidem pulmone ſuppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus in iudicatoriis diebus non purgetur, ſed relinquatur in pulmone ſputum ac pituita, ſuppuratus fit. Et ſi quidem ſtatim curatus fuerit, vt plurimùm effugit, ſi verò neglecta fuerint illa in pulmone corrumpitur, illis & inhærentibus & putreſcentibus, vlceratúrq; pulmo & ſuppuratus fit, & nō ampliùs intro ad ſeipſum nutrimētum memoralile trahit, neque quicquam depurgatur ab eo ſurſum,

Principiū artis curnullū eſt.

Purulenti pulmonis ſigna.

A sum, sed suffocatur, & semper ampliùs difficulter spirat, & respirando stertit, & respirat illinc sursum ex pectore, tandem verò obturatur à sputo, & moritur. Fit autem & suppuratus, si pituita ex capite ad pulmonem destillet, & primùm quidem vt plurimùm latèter defluit, tussímque tenuem exhibet, & sputum paulo amarius solito, & aliquando tenuis adest calor. Temporis autem progressu, exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente ac putrescente: & grauitatem exhibet pectori & dolorem acutum ante & retro, caloré sque acutiores in corpus incidunt, & pulmo à calore trahit ad se pituitam ex toto corpore: & maximè ex capite, Caput verò calefactum ex corpore, & hanc putrescen-
B tem subcrassam spuit. Quanto verò magis tempus progreditur, tantò magis pus sincerum spuit, & febres acutiores fiunt, & tussis frequens ac fortis, & inedia vexat, & tandem aluus infernè turbatur. Turbatur autem à pituita, pituita verò de capite descendit. Hic quum ad hoc peruenerit, perit quemadmodum dictum est in superioribus, purulento ac putrido pulmone facto, aut ventre infrà erumpente. Fit præterea & ab his pulmo suppuratus. Quum venula videlicet aliqua in ipso fuerit rupta, rumpitur autem à laboribus: & vbi rupta fuerit, sanguinem fundit, si quidem crassior fuerit, ampliùs, sin tenuior, minus, & sanguinẽ quidem ipsum partim confestim spuit, partim verò nisi vena adstringatur, in pulmonem funditur, & in ipso putrescit, & vbi pu- *Venæ fractæ signa.*
C trefactus fuerit pus facit. progressu verò temporis aliquando pus sincerum, aliquando pus subcruentum, aliquãdo sanguinem, & si magis repleta fuerit vena, ipsam sanguinis copiam aceruatim à seipsa reuomit, spuitúrque pus crassum ab accessoria & intus putrescente pituita. Hic si anticipetur incipiente morbo, priusquàm vena sanguinem fundat ac fortiter laxetur, & priusquàm attenuetur, & in lecto decumbat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, superstes ab hoc mobo euadit. Si verò neglectus fuerit, & hæc occuparint, vt ea perpetiatur aut omnia, aut plurima, perit. perit autem hic aut ex iisdem quæ superiùs dixi, aut à vomitu, sanguine multò multoties per vomitum reiecto. Si verò vena omnino quidem rupta non fuerit, verùm acutus tractus in ipsa fiat, fit autem maximè velut varix *Varix interior.*

qui etiā ſtatim vbi factus fuerit, dolorē quendā tenuem in- D
ducit, ac tuſsim aridā. Si verò diu durauerit & neglectus fue-
rit, primùm quidē ſanguinem modicū ac ſubnigrum dimit-
tit ac reiicit, deinde verò adhuc copioſiorē & ſinceriſsimum,
deinde pus, patitúrque quæcunq; in ſuperioribus dicta ſunt.

Medela.

Conducit autē talibus, ſi ab initio curandos ſuſcipiat, vt &
venæ de manibus ſanguinem emittant, & diæta à qua quàm
ſicciſsimus & exanguiſsimus fiat. Eodē porrò modo etiam
venæ in latere afficiuntur, quæ intus in ſuperficie ſitæ ſunt.

Purulentus vnde.

Quum igitur affectæ fuerint, varicóſæque factæ, & intus
eleuatæ, & neglectæ fuerint hæc perpetiuntur. Erumpunt
& ſpuunt à ſe ſanguinem, & aliquando etiā vomunt, & ſup-
purati fiunt, & vt plurimum pereunt. Si verò curentur inci- E
piente morbo, rurſus in loco venæ conſidunt ad latus, humi-
léſque fiunt. Et pulmo ab his ſuppuratus redditur, & ab ipſo
etiam talia perpetiuntur, & ſic moriuntur. Cæterùm ſupe-
riore ventre ſuppurati multipliciter fiunt. Nam quum pi-
tuita de capite copioſa & aceruatim in ſuperiorē ventrē flu-
xerit, putreſcit & in pus vertitur. Putreſcit autē maximè in
diebus viginti vna. Hoc igitur pus concutitur & intus flu-
ctuat ad latera allabens. Hic ſi vratur aut ſecetur priuſquam

Purulentus ventriculus ſuperior quotmodis fiat.

diuturnum fiat pus, ſanus plerunq; euadit. Fiunt autē & ſu-
periore ventre ſuppurati ex pleuritide, quum fortis fuerit, &
in iudicatoriis diebus neq; putruit, neq; ſputo reiecta eſt, ſed
latus exulceratum fuerit à pituita affixa, & bile, & quum F
vlcus factū fuerit, reddit de ſe pus, & ex vicinis locis præ ca-
liditate in ſeipſum pituitam adducit, & hæc vbi cōputruit,
pus ſpuitur. Aliquādo verò etiam ex venis ſanguis ſe in vlcus
ingerit, & putrefactus pus fit. Hic ſi eueſtigio aſſumatur, ſa-
nus plerunque fit. ſi verò negligatur, perit. Fiunt prætereà
ſuppurati etiam, ſi pituita de capite delapſa, ad latus adgluti-
nata fuerit & putruerit. Tunc enim latus vt plurimùm in-
flammatur, & patitur eadem quæ ex pleuritide ſuppuratus.

Fiunt & quum præ labore, aut exercitiis, aut alio quopiā
modo, vena antè aut retro fuerit rupta, & ſic rupta vt nō ſta-
tim ſpuatur ſanguis, ſed in carne acutus tractus ſiue varix
fiat: & carò tracta ac conuulſa humiditatē modicā traxerit,
& ſubliuida facta fuerit: & ſtatim quidē ſic affectus non per-
cipit præ robore ac bona habitudine, aut ſi etiā ſentit nihil

moleſti

A molesti esse putat. Hic vbi deprehenderit, quum iam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fuerit attenuatus, caro sauciata subresiccatur & subcalescit, & humiditatem in seipsam à vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Vbi autẽ attraxerit, intumescit & inflãmatur, & dolorem exhibet tenuem, & tussim rarã & siccam primũ. Deinde adhuc magis trahit in seipsam, & dolorẽ inducit vehementiorem, & tussim frequentiorẽ. Et primùm quidẽ subpurulentum spuit. Aliquando verò liuidũ & subcruentũ. Et quanto magis tempus progreditur, amplius in seipsam trahit ac putrefacit, & de ipsa carne quantum ab initio liuidum erat, hoc pus fit: & dolorem acutum exhibet, & febrem, & tussim
B multam ac frequentẽ, & per sputum sincerũ pus expuit. Si verò pus in ventre morã traxerit, totum corpus ab ipso calescit. Maximè verò vicinissimæ partes. Calescente autem corpore, humiditas maximè eliquatur. Et quæ quidem à supernis partibus eliquatur, in supernum ventriculũ maximè confluit, & pus fit, ad hoc quod iam in ipso est. Pars verò eius etiam in infernum ventriculum fluit: & quãdoque aluus ab ipsa turbatur, & hominem perimit. Nã cibi ingesti secedunt inconcocti, & alimentũ ab ipsis corpori non accedit. Et sputi sursum purgatio non æqualis cõtingit, aluo nimirum calefacta, & omnia deorsum trahente in seipsam. Et à sputo quidem suffocatur & stertit, dum non purgatur: à ventre verò fluente debilitatur, & plerunq; perimitur. In huiusmodi au-
C tem morbis hunc fluxũ maximè exhibet caput, vtpote quod cauum est, & supernè situm. Quum enim ab aluo fuerit calefactum, tenuissimã pituitam de corpore in seipsum trahit. Vbi verò hæc in ipso fuerit collecta, reddit rursum aceruatam & crassam, velut dictũ est: & pars quidẽ ipsius in supernum ventriculũ defluit, pars verò in infernum. Quum igitur caput fluere inceperit, & reliquum corpus colliquari, nõ amplius æqualiter, ne vsti quidem, superstites euadunt. Superant enim supra pus influentia mala, ea quæ defluunt: & carnes liquescunt magis à malis, quàm nutriuntur ab ingestis. Qui verò huiusmodi morbos habent, partim ab his breui pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim corpus à corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus à tempore, in quo ægrotarint: & aliqui maiorem

Capitis rheuma.

tolerantiam in morbis habent, alij omnino ad tolerandum impotentes sunt. Proinde certitudo exacta temporis in quo pereunt nõ est, an longum, aut breue futurum sit. Neq; enim hoc tempus certũ est quod quidam definiunt: & plerunque neque hoc ipsum suppurat. Differt enim & annus ab anno, & tempus à tempore. At si quis de ipsis rectè cognoscere ac dicere velit, is cognoscet omni tempore, & perire, & superstites euadere, & pati quæcunque tandẽ patiantur. Cæterùm inferno ventriculo suppurati fiunt, maximè quidẽ quum pituita aut bilis aceruata inter carnem & cutẽ collecta fuerit. D

Quî ventriculus inferior purulentus fiat.

Fiunt autem & à conuulsionibus, quum venula conuulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit & suppuratur. Si verò caro conuulsa fuerit, aut cõtusa, sanguinem ex venis sibiipsi propinquis trahit, atque hic putrescit ac suppuratur. His si quidem foras de se significationẽ præbuerit & eruperit pus, sani fiunt. Si verò sua sponte intro proruperint, pereunt. At verò diffusum pus in ventriculo inferno, veluti in superno dictum est, generari haud quaquam poterit, sed velut à me dictum est in tunicis & in tuberculis innascitur. Et si quidem intro notas habuerit, cognitu difficile est. Neque enim ex cõcussione cognoscere licet. Cognoscitur autẽ maximè ex dolore vbi fuerit, & si terrã figulinam, aut aliud quid huiuscemodi imposueris, breui id resiccat. Erysipelas autem in pulmone fit, vbi pulmo fuerit nimium resiccatus, id quod contingit ab ardore, & à febribus, & à labore, ac intemperie. Et quum superresiccatus fuerit, plurimùm sanguinis in seipsum trahit, maximè quidẽ & plurimum ex magnis venis. Hæ enim ipsi vicinissimæ sunt, ac ipsi incumbunt. Trahit etiam ex aliis vicinis. Et tenuissimum ac debilissimũ trahit. Postquam autem traxit, febris ex ipso fit acuta, & tussis sicca, & repletio in pectoribus, & dolor acutus in anterioribus ac posterioribus partibus, maximè circa spinã, nimirum magnis venis percalefactis: Et vomunt aliquando subcruentum, aliquãdo liuidum. Vomunt item pituitam & bilem, & frequenter animo linquuntur, propter sanguinis transmutationem derepente cõtingentem: atq; hoc maximum signum est Erysipelatis in pulmone generati, & si assidua febris inuasio contigerit. Huic si quidem duobus aut tribus aut quatuor ad summũ diebus, id quod intus est diffusum fuerit ac E F

Pulmonis erysipelas.

A transierit foras, plerunque sanus euadit. Si verò nõ diffundatur ac foras transeat, intus putrescit, & suppuratus fit ac perit. Perit autẽ breui, vtpote pulmone toto suppurato ac putrido. Si verò foras diffusum, intrò vertatur & pulmonẽ corripiat, huic nulla vitæ spes reliqua est. Quum enim antea resiccatus pulmo, traxerit in seipsum, non amplius dimittit, sed statim ab ardore, & siccitate, nihil amplius suscipit, neq; quicquam sursum distribuit, sed corrumpit. Tuberculum in pulmone fit hoc modo, quum pituita aut bilis coacta putrescit. Et quãdiu quidẽ adhuc crudius fuerit, dolorẽ exilem, ac tussim siccam inducit. Postquam autẽ maturum factũ fuerit, dolor & ante & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac

Pulmonis vomica.

B tussis vehemens. Et si quidẽ quàm citissimè maturuerit, & eruperit, & pus sursum vertatur, ac totum expuatur, & ventriculus in quo fuerat pus, contrahatur ac resiccetur, penitus sanus euadet. Si verò ruptum quidẽ fuerit quàm celerrimè, & maturatum, ac repurgatum, verùm penitus resiccari non poterit, sed ipsum tuberculum à seipso pus produxerit, & à capite sanè tunc, itémque reliquo corpore pituita ad tuberculum defluens putrescit, & pus fit, ac expuitur, per quod homo perimitur. Perimitur autem à ventre fluente, ab his quæ antea relata sunt, & loquente ipso ac intelligẽte omnes res, æquè vt in priori tempore, resiccatur ac perfrigeratur, conniuéntque venæ in corpore omnes, vtpote sanguine ex ipsis à febre exusto: quãdóque verò etiam præ temporis lon-

Pulmonis vomicaquã dosanescat.

C gitudine ac morbi magnitudine, tum malorum iam præsentium, tum eorum quæ insuper accedunt. Quod si multo tempore rumpi non possit, neque sua sponte, neque à medicamentis, cõsumitur debilitatus à doloribus vehementibus, & inedia, & tussi, & febribus, & vtplurimùm perimitur. Si verò iam attenuato, & in lectum reclinato, pus eruperit, neque sic valde reualescunt, sed tali modo perimuntur. At si eruperit quidem quàm celerrimè, & maturuerit, maturatum autẽ multa sui parte ad septum transuersum effundatur, statim quidem melius habere sibi videtur. Verùm progressu temporis si quidẽ totum per sputum reiecerit, & ventriculus in quo pus inerat, considat ac resiccetur, sanus euadit. Si verò & tempus longius protrahatur, & ipse debilior fiat, & per sputum reiicere nequeat, sed vstus fuerit aut se-

ctus,& pus exeat,statim quidem & sic melius habere sibi videtur, verùm tempore procedente perimitur ab iisdem quæ prius relata sunt. Porrò in latere fiunt tubercula, & à pituita & bile eadem ratione qua in pulmone. Fiunt etiam à laboribus, quum vena aliqua tracta rupta fuerit, non tamen penitus rupta, sed ita vt acutus tractus in ipsa factus sit. Siquidem igitur rupta fuerit, statim sanguis è vena effusus putrescit & suppuratur. Si verò acutus tractus in vena fiat, principio quidem dolorē exhibet ac pulsat: progressu verò temporis distribuit vena sanguinem in carnē, atque hic in carne putrescens, pus fit. Eodem modo & caro. si quidem magis doluerit, & sanguinis plus in seipsam trahit ex vicinissimis venis, & statim suppuratur. Si verò minus doluerit, tardius & trahit, & suppuratur. Quibusdam autem quum debiles facti fuerint tractus in carnibus, aut venis non suppuratur, sed fiunt dolores diuturni, & vocantur Ruptiones. Et quæ quidē in carne fiunt, hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit, aut conuulsa, aut percussa aut aliud quid perpessa, liuida velut antea dixi fit, non sincero sanguine, sed tenui & aquoso, eóque modico. Quum autem plus solito fuerit resiccata, percalescit & dolorem exhibet, & à venis ac carnibus vicinis humiditatem in seipsam trahit: & vbi nimium fuerit humectata, atque ea ipsa humiditas vbi à carne fuerit supercalefacta, per totū corpus dispergitur, qualis est attracta, magis tamen in venas dispergitur quàm in carnes. Venæ enim magis trahunt quàm carnes. Trahunt tamen etiā carnes. Quando verò ad multam in corpore humiditatem, modica de carne attracta fuerit, obscura iam fit, & doloris exors, & pro morbida cum tempore sana euadit. Si verò caro magis fuerit percalefacta, & ampliorem humiditatem traxerit, dolorem exhibet: & ad quamcunque corporis partem ab ipsa processerit ac firmata fuerit, dolorem inducit acutum, & aliqui putāt ipsis ruptionem transmutatā esse, verùm hoc fieri non potest, Propinquissima verò vlceri sunt quæcunq; talia & alia. At humiditas de carne exiliit per venas, quum autem percalefacta, & crassa, & copiosa facta fuerit, dolorem exhibet, donec similis fiat reliquæ humiditati, in tenuitate ac frigiditate. Quæcunque verò in venis fiunt, sic habent. Ipsa quidem vena, inquantum tracta est, in loco manet.

Costarum vomica.

Ruptiones.

D E F

Quum

A Quum autem tracta fuerit (trahitur autem ac conuellitur à labore & violentia) fit veluti varix. Percalescit autem & trahit in seipsam, liquidam quandam humiditatem, quæ est à bile ac pituita. Et vbi mixta fuerint sanguis & humiditas de carne, crassescit sanguis, & multipliciter ipse seipso, ea parte qua vena conuulsa est, & morbosior fit, & ampliùs stabilior. Et quum copiosior factus fuerit, plenitudo ipsa transmigrat, quocunque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, vt aliquibus videatur ruptio locum permutasse. Et si contigerit vt ad humerum transferatur, & grauitatem in manu inducit, & torporem ac segniciem. Et si quidem ad venam proruperit, aut ad humerum & dorsum tendat, dolor plerunque statim quiescit. Fiunt porrò conuulsiones & à laboribus, & lapsibus, & à plaga, & si quis onus maius leuet, & à cursibus & lucta, & eiusmodi omnibus. Quicunque verò à vulneribus suppurati fiunt, aut ex hasta, aut pugione, aut iaculo, intrò sauciati fuerint, quandiu quidem habuerit vlcus respirationem foras, per antiquum vulnus, & hac parte frigidum in seipsum adducit, & calidum à seipso hac parte emittit, & sanè facile tum pus, tum si quid est aliud, expurgatur. Et si quidem & interna & externa pars simul fuerint sanatę, sanus penitus homo euadit. Si verò externa quidem sanata fuerit, interna verò non, suppuratus fit. Et si etiam sanatæ simul sint interna ac externa pars, cicatrix autem intus debilis fiat, & aspera ac liuida, reulceratur quandoque, atque sic suppuratus fit. Rursus exulceratur etiam si quid ampliùs laborarit, & si attenuatus fuerit, & si pituita aut bilis ad cicatricem affixa fuerit, & si alio morbo correptus attenuatus fuerit. Vbi verò vlcus factum fuerit, siue hoc modo, siue vbi externa pars priusquàm interna coaluit, dolorem acutum inducit, & tussim, & febrem: & frigiditatem ipsum sibiipsi vlcus inducit, eo quòd ampliùs calidum existat: & ipsum à seipso caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longiùs tempus curatur, & tardius sanescit: quandoque verò neque sanescit. Nam caro, & vlcus, ab ardore qui est in corpore coquitur, & nimium humectatur, vt non possit neque siccari, neque carnem producere, neque sanari. Sed cùm temporis progressu moritur, patiens talia quæ etiam priùs dicta sunt. At si contingat vt crassarum venarum aliqua saucietur, & sanguis

[Margin notes: Venæ... | πλήρωμα. | B | Purulentus vulnere. | C | Cur quandoque vulnus non coalescat. | Purulentus alia de causa.]

guis intro fluat ac putreſcat,ſuppuratus fit. Et ſi quidem hoc pus totum per ſputum reiectum fuerit, & vena ſauciata coaluerit, & vlcus intus ac foris ſanatum fuerit, penitus ſanus euadit. Si verò neque vlcus intus coaleſcere poterit, neq; vena conſtringatur, ſed alias atque alias ſanguinem remittat. Et ſi ſtatim vomatur & ſpuatur,aut etiã putreſcat,& pus expuatur,plerunque perimitur, aut ſtatim ſanguinem vomẽs, aut poſteriori tempore,dum perit ab iiſdem quæ anteà dicta ſunt. Sæpe verò hi quibus venarum aliqua intus ſauciatur à vulneribus,aut quibuſdam laboribus,aut exercitiis,aut alia quadam cauſſa, quũ coaluerit & ſana eſſe videtur vena alio tempore iterum rumpitur, ídq; ab iiſdem contingit cauſsis, à quibus etiam priùs patiebatur. Vbi verò iterum rupta eſt, sanguinem fundit,& ſtatim pereunt ſanguinem multum ac ſæpe vomentes(aut aliàs atq; aliàs ſanguinem recentem vomunt) pus autem ſpuentes per omnẽ diem multum ac craſſum,tali aut conſimili modo pereunt,velut etiã in aliis morbis dictum eſt. At verò in his ac ſimilibus morbis multum refert, quantum ad facilem ac difficilem curationem, vir ſit an mulier qui morbum habet,iuuenis an ſenex,& mulier iuuencula an anicula. Et preterea tempus à tempore differt,in quo ægrotant. Intereſt item an ex alio morbo ægrotent,aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu,maior à minore,& corpus à corpore,& curatio à curatione. His autem ſic inter ſe differentibus, neceſſe eſt etiam tempus diuturnitatis differre:& aliis longius fieri, aliis breuius:& alios perire, alios non:& morbos aliis durabiles eſſe & maiores,aliis minores & breuis temporis:aliis permanere vſque ad ſenectutem & commori,aliàs perire ab ipſis breui. Et qui quidem iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ ſunt,hi & ampliores & vehementiores ipſas patiũtur,& magis quàm alij dolent,& ſtatim in ipſis manifeſtæ fiunt,vt ſanguinem aut ſpuant,aut vomant. Sed & quædã fientia fallunt ipſos,præ bona corporis habitudine. Seniores autẽ raro quidem patiuntur, & ſi patiantur, debiles ipſas perpetiuntur, vtpote ipſi debiliores exiſtentes,& remittunt magis ipſis, & affectionum maiorem curam gerunt. Fiunt igitur ab initio omnino minus ſeniori quàm iuniori, & vbi factæ fuerint, ſeniori debiliores fiunt, iuniori vehementiores. Et iuniori quidem,

Margin notes: D; E; Diuerſitas varia.; Morborũ affectus diuerſi.; Seniorum & iuniorũ affectus.; F

A quidem, vtpote qui habet corporis vigorem & ſiccitatem, & carnem denſam ac robuſtam & ad ipſa oſſa aſsidentem, cute circum ipſam circuntenta: quum aliquid ampliùs laborarit, ſolito magis & derepente, conuulſiones vehementes fiunt, & ruptiones multæ ac omnigenæ venarum ac carnium. Et horum aliqua ſtatim manifeſta fiunt, aliqua poſteriore tempore comparent. At ſenioribus vigor fortis non ineſt, & carnes circum oſſa difluunt, & cutis circum carnes: & ipſa caro rara eſt ac debilis, & neq; tale quid pati poſsit ſimiliter ſenior veluti iunior. Et ſi quid patiatur, leuiter patitur, & ſtatim manifeſtum redditur. Atq; intantùm quidem in affectionum principio, iuniores ſenioribus difficiliùs liberantur. Quum B vero morbus conſpicuus factus fuerit, & aut pus, aut ſanguinem, aut vtrunq; expuerint, qui quidem iuniores ſunt, quum corpus ipſorum ſit robuſtum ac denſum, non æqualiter depurgari poſſunt ab vlceribus, quorum pus in ſuperno ventriculo exiſtit. Nam & pulmo non valde trahit ad arterias, vt qui denſior ſit: & arteriæ quum tenues & arctæ ſint, pus non ſuſcipiunt, niſi modicum & raro. Quare neceſſe eſt pus in thorace, & in vlceribus coaceruari & craſſum fieri. At ſeniori & pulmo rarior ac cauior eſt, & arteriæ ampliores, vt pus non diutius in ventriculo & vlceribus moretur, & quicquid eius inſuper generatum fuerit, hoc totũ neceſſariò ſurſum attrahitur à pulmone ad arterias, & ſtatim expuitur. In iuniore igitur, vtpote quum ſint affectiones vehementiores, C & purgatio pro ſputi ratione non fiat, & febres acutiores & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt, tum in ipſo affectionis loco, tum in reliquo corpore: nimirùm quum venæ ſint robuſtæ ac ſanguine plenæ. Vbi verò hæ percaleſcunt, dolores ab ipſis tranſiliunt alias ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerunque breui perimuntur. Senioribus verò quum affectiones ſint debiliores, & ſputum ab ipſis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores adſunt quidem, verùm exiles. Et ab huiuſmodi affectionibus ne ſenes quidem penitus liberantur, ſed longo tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus ſpuunt, quandoque ſanguinem, quandoque neutrum, tandémque cum his moriuntur. Moriuntur autem hoc modo, quum ipſos morbus aliquis huic quem anteà habent conſimilis apprehendit, ita vt & hunc habeant, & is quem

Pulmonis varietas.

Cur iuuenes magis quàm ſenes afficiãtur.

Morbi periculosi. is quem priùs habent vehementior fiat: & vtplurimùm pereunt. At verò morbi qui hos morbos efficiunt, maximè sunt pleuritis & peripneumonia. Febris porrò ab his fit. Quum bilis aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his calescit,& vocatur hoc febris. Calescit autem bilis & pituita, intrinsecus quidem à cibis & potibus, à quibus etiam nutritur ac augetur. Extrinsecus autem à laboribus ac vulneribus,& à calido nimiũ calefaciente, & à frigido nimium frigefaciente. Calescit item à visu & auditu, Verùm minimum ab his. Rigor autem in morbis fit quidem & ab externis,ventis,aqua,serenitate,& aliis huiusmodi. Fit autem & ab ingestis cibis ac potibus. Maxime verò & vehementior fit,quum bilis & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his,aut vtraque. Magis tamen si pituita sola permixta fuerit. Est enim pituita frigidissima ex natura. Calidissimus autem sanguis. Frigidior est etiam aliquanto bilis sanguine.

Morborũ frigus vnde.

Pituita frigida, calidus sanguis.

Quum igitur hi humores ambo,aut alter solùm,permixti fuerint ad sanguinem,ipsum congelant,non tamen omnino. Neque enim viuere posset homo,si sanguis densior & frigidior seipso multis modis fieret. Frigescente igitur sanguine,necesse est & reliquum totum corpus perfrigerari,& vbi huiusmodi quid factũ fuerit, rigor appellatur. Et si quidem vehemens fiat rigor, vehementior est etiam tremor. Nam dum contrahuntur venæ, sanguine & coacto & congelato, corpus & contrahunt & tremere faciunt. Si verò minùs aliquanto sanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. Horror autem dicitur debilissimus rigor. Quòd autem post rigorem necessariò corripiat febris,aut maior,aut minor, sic habet. Quum sanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rursus ad suam naturam redierit. concalescit simul & pituita, & bilis sanguini permixta. Et sanguis ipse seipso multipliciter calidior euadit. His igitur percalefactis,necesse est febrem succedere post rigorem, præ sanguinis caliditate. Sudor verò fit hac de causa. Quicunque morbi in iudicatoriis diebus iudicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita & bile quòd tenuissimum est eliquatur & secernitur,& secedit partim extra corpus, partim intus & isthic in corpore relinquitur,partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cùm spiritu permixtum foras procedit. Atq; hęc quidem huiusmodi sunt,

Rigor.

Horror.

Feruor.

Sudor.

D E F

A sunt,& ab his sudor generatur. Quare verò quandoque calidus,quandoque frigidus est,ita cōtingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exusto, & attenuato, & debili, & non valde multo secernitur, & necesse est ipsum calidiorem ex corpore excerni.Frigidus autē de ampliore malo secernitur, & de eo quod reliquum est & adhuc validum, & nondum putrefactum, neque attenuatum, neq; exustum, & frigidior ac crassior & graueolentior prodit. Manifestum autem hoc ex hac re fit. Qui frigidum sudorem exudant, è longis morbis plerunque ægrotant, inualescente malo eo quod in corpore relinquitur. Qui verò calidum sudorem excludunt, citius à morbis liberantur. Pleuritis & peripneumonia fiunt hoc

Calidus frigidúsve cur.

B modo.Pleuritis quidē,quum potiones aceruatę & fortes valde corripiunt.Percalescit enim totum corpus ac humectatur à vino.Maximè autem & bilis & pituita percalescit ac humectatur. Et sanè his commotis ac humectatis,continget vt rigor inuadat ebrium siue sobrium. Et cùm latus natura carne nudum sit, præ omnibus corporis partibus: & non sit quicquam in ipso quod renitatur,præter ventriculi cauitatē: maximè rigorem percipit. Et cùm riguerit ac perfrigeratum fuerit,tum caro quę est in latere,tum venæ,contrahuntur ac conuelluntur. Et quantum in ipsa carne inest bilis ac pituitæ,aut in venis quæ in ipsa carne sunt,id magna ex parte aut totum secernitur,introq; compellitur ad caliditatem, carne extrinsecus condensata:atq; id ad latus affigitur, & dolorem

Pleuritis, peripneumonia.

C vehemētem exhibet, & percalescit:& per caliditatem trahit ad seipsum,à vicinis venis ac carnibus,pituitam ac bilē. Atq; hoc sanè modo fit, vbi verò ad latus affixa putruerint, & per sputum reiecta fuerint, sani fiunt. Si verò & antiquum multum affixū fuerit ad latus, & aliud insuper accesserit, statim pereunt,præ saliuæ copia expuere nequeuntes:aut suppurati fiunt,& partim pereunt,partim euadunt.Indicium autē hæc de se præbent in septem diebus,aut nouem,aut vndecim,aut quatuordecim: dolorem quoq; inducunt ad humerum,& ad clauiculam,& ad alas,hac de caussa. Vena quæ splenitis appellatur, tendit à splene ad latus, à latere verò ad humerum & sinistram manum.Hepatitis autem ad dexteras partes eodem modo: & quum huius in latere pars à rigore contracta fuerit,& sanguis in ipsa horruerit,ad alas & clauiculā ac hu-

Vena splenitis.

merum

merum concedit, & conuellit ac dolorem inducit. Eodem D
modo & loci circa dorsum: ab affixo ad latus humore pitui-
tæ ac bilis percalescunt:& quandoque dolorem locis infrà la
tus exhibent. Sæpe verò si ad infernas partes cõuertatur,do-
lorem per venas ad vesicam distribuit,multúmque ac bilio-
sum æger mingit. Arbitrantur autem huius morbi caussam
ac principium rigorem esse. Peripneumonia fit quum com-
mota ac calefacta pituita ac bile,pulmo prę caliditate traxe-
rit in seipsum de vicinis locis, ad ea quæ iam sunt in ipso. Et
percalfacit quidem totum corpus ac dolorem exhibet, maxi
mè autem dorso,& costis,& humeris, ac spinæ,nimirum ab
his in seipsum attrahens plurimam humiditatem , & super-
exiccantur hę partes,& nimium calescunt. Postquàm autem E
attraxit in seipsum,& tum bilis,tum pituita,sedē in pulmo-
ne occupauit,putrescit ac suppuratur. Et si quidem in diebus
iudicatoriis putrefacta per sputum reiecta fuerint , æger su-
perstes euadit. Si verò & ea quæ ab initio aduenerunt susce-
perit,& alia insuper accesserint,& neque spuens, neq; putre-
faciens superarit , præ copia eorum , quæ insuper accedunt,
vt plurimùm moriuntur. Si verò ad dies perueniant duos &
viginti, & febris remittat , & in his per sputum purgati non
fuerint,suppurati fiunt. Fiunt autem maximè ex his,quibus
& pleuritis & peripneumonia vehementissima existit. Fit
autem & peripneumonia & pleuritis sine sputo,ambę ex ea-
dem caussa præ siccitate.Siccāt autem & calida,vbi nimium
calfaciunt:& frigida,vbi nimium frigefaciunt. Congelatur F
autem latus,& quæ sunt in ipso venæ , & cõuellitur,& quan-
tum in ipso inest pituitæ aut bilis , id à caliditate resiccatur,
& dolorem inducit, & à dolore febrem. Huic venam secare,
cõducit in manu splenitidem appellatam , aut hepatitidem,
iuxta vtram sanè fuerit morbus. Atque sic dolor mollior fit,
& lateris, & aliarum partium. Nam vena & quãtum in ipsa
inest bilis ac pituitæ,& ipsius sanguinis ægrotantis vnà cum
his magnam partem foras dimittit. Pars verò ex carne per
medicamenta & potiones diffunditur , & à calefactoriis fo-
rinsecus adhibitis, ita vt morbus per totum corpus disper-
gatur. Vocatur autem hæc pleuritis sine sputo. Peripneu-
monia verò quum pulmo etiam ipse superexiccatus fuerit,
& quantum in ipso inest bilis aut pituitæ , neque putrefacit

Peripneumonia quî fiat.

Splenitis hepatitísq; vena.

A æqualiter,neque per ſputum reddit: & quantum in ipſo eſt humiditatis,aut à potu,aut à ſorbitione, aut à vicinis locis, hoc totum exurit, præ nimia ſiccitate ac caliditate.Huic potiones bibere conducit,à quibus pulmo humectatur,ac ſputum reiicit.Si enim ſputum non reiecerit,& durior fit,& coareſcit,& hominem perimit. Febris ardens corripit magis biliosſos,corripit item pituitoſos.Corripit autem hoc modo. Quum bilis commota fuerit per corpus,& contigerit vt venæ & ſanguis attrahant bilem,eámque plurimam ex carnibus ac vẽtriculo,ad eum qui prius ineſt,vtpote quum etiam natura calidiſsimus ſanguis in corpore exiſtat. Cùm itaque percaluerit ex carnibus & vẽtriculo, ſupra eum qui iam in-
B eſt,adhuc magis à bile, percalfacit etiam reliquum corpus. Et quædam ſanè partes præ multa humiditate,penitus reſiccari non poſſunt. Si verò reſiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ verò corporis partes,vtpote natura ſiccæ,reſiccantur,& plurima humiditas ex ipſis exuritur,& ſi ipſas contingere velis,frigidas comperies ac ſiccas.Quapropter hi qui à febre ardente corripiũtur,internis quidem partibus à febri exurũtur,externis autem frigidi ſunt.Et lingua ac fauces ab interno ſpiritu ac caliditate exaſperantur & areſcunt.Quantum autem in vẽtriculo & in veſica ineſt bilis,quod quidem in ventriculo eſt,aliquando,deorſum exturbatur.plerunque verò in primis diebus vomitur,aut in quatuor aut quinque. Vomitur autem hac de cauſſa.Quum ſupernus ventriculus
C ſupercalfactus fuerit,attrahit in ſeipſum, & fit vomitus. Et ob hoc ipſum etiam ex febre ardente,& ex pleuritide,ad peripneumoniam maximè morbi trãſmutantur.Vbi enim ſupernus ventriculus ſupercalfactus fuerit, trahit in ſeipſum, & ſuſcipit pulmo,& fit peripneumonia:& plerunq; pereunt, nimirum debiles iam exiſtẽtes,& morbo alio nouo inſuper generato,dies tranſigere nequeuntes,donec ſputum in pulmone concoquatur.Verùm vt plurimum pereunt præ debilitate.Aliqui tamen euadunt.At quibus in veſicam confluit quid bilis,his craſſa vrina mingitur, craſſa autem à pituita. Bilioſa verò alui egeſtio prodit, eo quòd combuſta ſint ea quæ ſunt in ventre. Phrenitis hoc modo ſe habet. Sanguis qui eſt in homine, maximam partem ad prudentiam confert. quidam dicunt totum.Quum igitur bilis commota ad

καῦσος.

Cauſſa vomitionis quæ.

Craſſum lotium cur.

Phrenitis quî fiat.

venas & ad sanguinem ingressa fuerit, sanguinem ex con- D
sueta compage ac motione dimouet, & serosum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefacit, & desipit homo, & non sibi constat, præ febris copia, & sanguinis ad ferocitatem transmutatione, & motione non solita cõtingente. Assimiles autem sunt maximè hi qui phrenitide tenentur, his qui ab atra bile delirant. Nam & hi vbi sanguis ex bile & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt. Aliqui verò etiam insaniunt. Et qui phrenitide correpti sunt eodẽ modo. Tanto autem minor insania ipsúmque delirium sit, quãto paucior ac debilior est bilis quàm pituita. Porrò subcruentum & liuidum est sputum in pleuritide ac peripneumonia, ídque ob hãc causam. E
Principiò quidem plerunque neutrum spuunt, neque liuidum, neque subcruentum. vnde nosse conuenit morbum vehementem esse. Quum autem sputum subcrassum spuere cœperint, tunc maximè purgantur. Spuitur autem id à distẽtione venarum, in pleuritide quidem earum quæ sunt in latere, in peripneumonia verò earum quæ sunt in pulmone: & caliditatẽ ad seipsam affectio trahit. Si verò ægro abscessus fuerit ruptus, & purulentus fuerit, prima mox die sanguinem, & pus subcruentum ac liuidum cum saliua spuit. Liuidum autẽ fit à sanguine, si modicus ad multam saliuam ammixtus fuerit, & nõ statim spuatur, sed semiputrefactum & effœminatum in corpore manet. Moriuntur autem ex pleuritide, vbi & multum pituitæ ac bilis ab initio lateri fuerit F
affixum, & multum insuper ex reliquo corpore effluxerit, & neque spuens, neque putrefaciens superarit, præ materiæ affluentis copia. Implentur autem arteriæ ab his quæ insunt, pituita ac pure. Deinde stertit, & frequenter, & illinc statim respirat. tandem verò omnia obturãtur, & moritur. Eodem modo ex peripneumonia pereunt. Quicunque verò ex febre ardente moriuntur, omnes præ siccitate moriuntur. Et resiccantur primùm quidem extremæ ipsorum partes, manus ac pedes. Deinde partes sicciores. Vbi autem humiditas ex corpore penitus fuerit exusta ac resiccata, sanguis quidem congelatur penitus ac perfrigeratur. Reliquum verò corpus exsiccatur, ac sic homo moritur. At ex phrenitide ita perit. Desipiunt in hoc morbo semper, nimirum sanguine corrupto,

Sputũ sub cruentũ & liuidũ cur.

Liuidũ sputũ sanguis fit.

Peripneumonia quã do necat.

Febris ardens quando perimat

Phrenetici quomodo pereunt.

A rupto,& ex consueta motione emoto,& quum desipiant, nihil eorum quæ ipsis exhibentur accipiunt,quod saltem memoratu dignum sit.Quum verò progressum fuerit tempus, marcescunt ac imminuti consumuntur,tum ex febre ,tum quòd nihil alantur. Et primùm quidem extremæ partes cõsumuntur ac perfrigerantur.Deinde ipsis proximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorum principium hoc habet. Quum sanguis qui est in venis perfrigeratus fuerit à pituita,transmutatur & conuellitur aceruatim aliàs alia parte,& tremit.Tandem verò omnia perfrigerantur,& moritur.

B HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER SECVNDVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

MVLTVM vrinæ emittitur vbi caput nimiũ incaluerit.Liquescit enim in ipso pituita, liquescens autem secedit partim ad nares, C partim ad os,partim per venas quæ ducunt ad pudendum.Quum autem ad pudẽdum peruenerit,mingit homo & patitur quemadmodum ab vrinæ stillicidio. Cæcutiunt autẽ quum ad venas in oculis peruenerit pituita, Aquosior enim fit visus & turbulentior,& splendor in oculis non similiter splendidus est,neq; in ipso cõparet si videre voluerit,similiter sicut antè quum splendidus & purus esset.Hic in quadraginta diebus maximè sanatur.Si verò longo tempore posteà morbus reuertatur,cutis capitis crassescit,& reliquum corpus attollitur,& crassescit,ac bonũ colorem habet.Hæc pituita ad carnes conuertitur, & ab hac crassus esse videtur. Nam carnes quum sint perrigatæ & eleuatæ ac rariores,sanguinẽ ex venis trahunt,& propterea bene colorati esse videntur. Alius

Cùm quis multum meit.

Quî visus hebetetur.

morbus. Caput vlceribus impletur, & corpus intumescit, & color morbi regij est, & aliàs alia corporis parte vlcera erũpunt: & febris aliàs atq; aliàs corripit, & ex dorso aqua fluit. Huic quum in capite pituita subbiliosa connutrita fuerit, vlcera fiunt vbi sinciput pituita & bile perrigatũ fuerit, & vbi pituita rara & aceruata fuerit, itémque bilis. Hæc enim con sistit, putrescit, & exulceratur. Attenuata verò pituita ad aures penetrant. At in reliquo corpore vlcera eadem ratione qua in capite fiunt, sanguine & bile putrefactis quacunq; in parte fuerint collecta. Hac enim parte caro putrescit & exulceratur, & accedentem pituitam ac bilem insuper putrefacit, & fit pus. Alius morbus. Dolor circum circa caput vexat, & vomit bilem, & difficulter mingit, & desipit. Hic caput quidem dolet, præ nimia eius calefactione. Desipit autem quum sanguis in capite à bile aut pituita fuerit calefactus, & plus solito commotus. Vomit autem bilem, vtpote commota ipsa in corpore. Et caput præ caliditate trahit in seipsum, & crassissimum quidem vomit, tenuissimum verò in seipsum trahit, Mingit autem & in hoc morbo ab iisdem, velut etiam in superiore dictum est. Alius morbus. Si circa cerebrum venulæ supereuomant, nomen quidem rectum morbo non est. Neq; enim fieri potest vt aliqua vena, siue parua, siue magna supereuomat. Nominant tamẽ & dicunt supervomitum. Si verò etiam quàm maximè supereuomant morbum ab hoc ipso fieri nõ est verisimile. Nam à bono malum fieri non potest, neq; à malo vtiq; bonum fiat. Neque rursus bonum plus iusto fieri potest. Verùm supereuomere videntur, quum ad venas bilis aut pituita ingressa fuerit. Eleuantur enim venæ & pulsant, & dolor per totum caput dispergitur, & aures sonitum percipiũt ac nihil audiunt. Et sonitum quidem percipiunt, vtpote venis pulsantibus & palpitantibus. Tunc enim sonitus est in capite. Grauiter autem audiũt, partim prę interno strepitu ac sonitu, partim quum cerebrũ & venæ circa ipsum eleuantur. Præ nimia enim caliditate, vacuam circa aurem partem cerebrum de seipso implet: & quum æqualis aeris copia nõ insit, velut priore tempore, neque æqualem sonum exhibeat, ea quæ dicuntur non æqualiter se imprimunt, atq; ex hoc grauem auditum habent. Hic si quidem erumpat ipsi ad nares, aut ad os aqua & pituita, sanus

Pustularũ capitis origo.

Capit cur dolitet.

Malum ex bono non fit.

Tinnitus auriũ vnde

D E F

A nus fit. Si verò nõ erumpat, septima die maximè moritur. At si in capite venæ supereuomant, id quod ab iisdem fit quæ & priùs relata sunt. Signũ verò quòd tali modo supereuomat hoc est. Quum quis aut manũ, aut caput, aut aliam quãdam corporis partem, hoc patientem incidat, sanguis niger profluit, & turbatus ac morbosus: quanquam neque sanguis nominari iuste mereatur, nisi tũc quũ rubicundus ac sincerus fluit. Quum itaq; supereuomant ab iisdem causis, dolor & vertigo, & grauitas caput occupant. Dolor quidẽ, præ nimia sanguinis caliditate. Vertigo verò, quũ aceruatus ad faciem processerit sanguis. Grauitas autem, quòd copiosior sanguis sit in capite, & turbulentior ac morbosior, quàm intrinsecus. **Signũ venularum cerebri id efficientium.** **Vertigo, grauitas.**

B

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptũ fuerit, dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & sudor adest, & somni expers est, & ex naribus sanguis fluit. Sæpe etiam sanguinem vomit. Corrumpitur autẽ cerebrum tali modo, quũ aut nimiũ calefactus aut perfrigeratus, biliosus aut pituitosus plus solito factus fuerit. Vbi verò horum aliquid perpessus fuerit, etiam spinalem medullã supercalefacit. Et quum etiam hic percalescit, dolorẽ spinæ inducit. Animo verò linquitur homo, quum pituita aut bilis ad cor consistit. Cõsistere autẽ necesse est cõmotis ac humectatis. Sudor autẽ fit præ C dolore. Sanguinẽ verò vomit, quum venæ quæ sunt in capite, à cerebro fuerint calefactæ: quæ verò circa spinam sunt, à spina, Spina autẽ à spinali medulla. Medulla verò à cerebro, vnde sanè originẽ trahit. Quum igitur calefactæ fuerint venæ, & sanguis in ipsis efferbuerit, quę quidẽ in capite sunt, venæ, distribuũt ipsum ad nares, & ad os: quæ verò circa spinã sanguifluæ, in corpus. Hic tertia aut quinta die plerũq; perit.

Alius morbus. Derepente dolor occupat caput, & statim vox intercipitur ac sui impotens fit. Hic in feptẽ diebus moritur, si nõ febris inuaserit. Si enim hæc inuaserit, sanus euadit. Patitur autẽ hæc, quum atra bilis ipsi in capite commota fluxerit, maximè in partẽ in qua plurimæ sunt venę, in collũ inquã, ac pectus. Deinde postridie sideratus fit ac impotens, sanguine nimium perfrigerato. Et si superior euaserit, ita vt san guis calescat, siue ab his quæ exhibentur, siue à seipso, at- **Dolor capitis qui vocem intercipit.**

tollitur & diffunditur ac mouetur, & spirationem inducit, & D spumescit, & à bile separatur, & sanus euadit. Si verò superior non euaserit, adhuc magis perfrigeratur: & vbi penitus perfrigeratus fuerit, & calor ex ipso defecerit, congelatur, & moueri non potest, sed moritur. At si ex ebrietatibus hæc patiatur (nam & hoc contingit) itidem moritur.

Temulētia hoc & ipsa facit.

Caries ossis capitis.

QVum caries facta fuerit in osse, dolor ex osse corripit. Temporis autem progressu cutis de capite alia atque alia parte discedit. Talia verò patitur is cui in secunda ossis lamina, pituita superueniens resiccata fuerit. Hac enim parte rarum fit, & omnis humiditas ex ipso deficit, & quia aridum est, cutis ab ipso discedit. Hic morbus lethalis non est. E

Alius morbus. Si sideratus fiat, anteriorem capitis partem dolet, & oculis non æqualiter videt, & soporatur, & venæ pulsant, & febris debilis tenet, & corporis impotentia. Hic patitur hæc, quum venæ in capite fuerint calefactæ, & calefactæ pituitam in seipsas traxerint. Et principiū quidem morbi ex hoc fit. Anteriorem verò capitis partē ideo dolet, quòd venæ in hac sint crassissimæ, & cerebrum ad anteriorem capitis partem magis situm est quàm ad posteriorem. Et oculis ideò non videt, procumbente eo cerebro ac inflammato. Impotentiæ verò ideo corpus occupant. Postquam venæ pituitam in seipsas traxerint, necesse est præ pituitæ frigiditate, sanguinem magis nunc sisti ac perfrigeratum esse quàm F priori tempore. dum autem sanguis non mouetur, fieri non potest, vt nō etiam corpus quiescat ac torpeat. Et si quidem sanguis ac reliquum corpus superarint, ita vt calescant, homo euadit. Si verò pituita præualuerit, sanguis magis perfrigeratur ac congelatur. Et si frigiditas ac congelatio augescant, penitus cōgelascit ac perfrigeratur homo, & moritur.

Capitis stupor.

Angina.

ANgina siue cynanche fit, quum pituita in capite commota aceruatim deorsum fluxerit, & in maxillis ac circa collum constiterit. Hic neque saliuam deglutire potest, respirat autem violenter ac stertit, & aliquādo etiam febris ipsum corripit. Et morbus sanè ex hac caussa fit, & aliquando sub ipsam linguam, aliquando paululum supra pectus.

Vua

A

Vua morbus.

VVa fit quum pituita de capite ad gurgulionem descenderit,& gurgulio præceps dependet,ac fit rubicundus. Temporis autem progressu,nigrescit. Nigrescit autem hoc modo. Venosus est gurgulio ac crassus,& postquam inflammatus est,calescit: & præ caliditate sanguinem ex vena adtrahit,ac ab ipso nigrescit. Quapropter si non turgentem seces,statim inflammantur. Nam vena calefacit,& præ caliditate partes circa gurgulionem sanguine replet,& breui suffocantur.

Tonsillæ ac vicinæ partes.

B TOnsillæ,& partes sub lingua, & gingiuæ,& lingua,& quæcunque huiusmodi hoc loco consistunt: hæ omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autem de capite descendit. Caput autem ex corpore trahit. Trahit autem vbi fuerit calefactum,percalescit autem à cibis,& sole,& frigore,& laboribus ac febrili calore. Quum verò calefactum fuerit,tenuissimum ex corpore ad seipsum trahit, Vbi verò traxerit, rursus id ad corpus descendit.

Morbi à capite fientes.

QVum repletũ fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum,torpor caput tenet,& frequẽter mingit, & alia patitur quæ ex vrinæ stillicidio contingere solent. Idem per nouem dies hæc patitur. Et si quidẽ per nares aut aures, C aqua & mucus erumpat,à morbo liberatur,& vrinæ stillicidium sedatur,mingítq; citra dolorem,vrinã multã,& albã, ad vigintidies. Et dolor capitis cessat, & intuenti splendor ex oculis subtrahitur,& dimidiatas rerũ facies se videre putat. Hic quadragesima die penitus sanus euadit. Multis verò quandoque morbus redit,septimo aut decimoquarto anno. Et capitis cutis ipsi crassescit,& ad tactum cedit,& de paucis cibis tener ac bene coloratus apparet,& non acutũ auditum habet. Quum ita habentem offenderis in principio morbi, priusquam erũpat aqua per nares & aures,& tenuerit ipsum dolor: deraso capite vtrem coriaceum circum frontem deligare oportet,aqua plenum calidissima,quantũ sustinere potest,atque hinc ipsum calefieri permittere,& vbi perfrigeratus fuerit,alium adhibere. Si verò hinc debilitetur,desistere:

Capitis torpor narcéve.

Strãguria.

Medela quæ.

tempore interpoſito eadem repetere,donec remiſerit dolor. D
Et ſi aluus non egerat,infuſum per clyſterem immittere,& vrinam cientibus in potu datis,aquam mulſam aquoſam inſuper bibendá exhibere.& calore quàm maximè foueatur. Sorbeat autem ſuccum ptiſanæ tenuem. Si verò venter non ſubeat,mercurialem in aqua coctã terito,ac ſuccum excolato,& de ipſo,ac de ptiſanæ ſucco,parem mẽſuram permiſceto,& modicum mellis adiicito. Hunc ſuccum ter in die ſorbeat,& vinum mellei coloris,aquoſum, album modicum,à ſorbitione inſuper bibat.Poſtquam autem eruperit ipſi per nares mucoſa,& vrinam craſſam eiecerit,& à dolore capitis liberatus fuerit,vtre amplius ne vtatur,ſed multa calida lotus,vrinã cientia,& aquam mulſam aquoſam bibat. Et pri- E
mis quidem diebus milium delingat, & cucurbitã edat,aut betas per triduum.Deinde cibis vtatur mollisſimis ac quam maximè per aluum ſubeuntibus,ita vt ſemper modicum ad cibos priores addat.At vbi quadraginta dies preterierint(ſedatur enim morbus maximè in tanto tempore)capite ipſius purgato,prius medicamento exhibito, ipſum deorſum purgato,ſi tempus anni hoc permittat. Deinde ſerum ad dies ſeptem bibẽdum dato,aut pauciores,ſi debilis exiſtat.Si verò morbus reuertatur,fomento per totum corpus adhibito, poſtridie veratrum bibendũ dato. Deinde quanto tempore tibi viſum fuerit intermittito, & tunc capite purgato,medicamento deorſum purgante exhibito, cruſtas octo capiti inurito.duas circa aures,duas in occipitio.hinc atque hinc F
ad ceruicis neruum,duas in naſo circa angulos oculorũ. Venæ autem circa aures vrendæ ſunt, donec pulſare deſinant. Ferramẽtis verò cuneoli forma paratis obliquas venas perurito.Atque hæc vbi feceris, ſanitas continget. Alius morbus. Vlceribus impletur caput,& crura intumeſcunt,velut ab aquæ potu,& in tibias tumor infarcitur,& ſi premas, color morbi regij apparet,& vlcera aliàs alia corporis parte erumpunt,maximè tamen circa tibias,& malum aſpectum præ ſe ferunt. Vbi verò inflammatione liberata ſunt, cito ſana fiunt.& febris aliàs atque aliàs corripit. Caput autem ſemper calidum eſt,& ex auribus aqua fluit. Quum ita habet,medicamẽtum ei dandum eſt,à quo pituita & bilis ſurſum purgatur,ſi quidẽ frigus fuerit, præfoto ac calida loto.

Caput vlceratur.

Medela quæ.

Deinde

A Deinde tribus diebus interpositis caput purgato. Postea etiã deorsum purgans medicamentum bibendum dato. Si verò tempus anni ferat, etiam serum postea bibat. Sin minus, lac asininum. Post purgationes cibis quàm paucissimis, & quàm maximè per aluum subeuntibus vtatur, & non lauet. Si verò caput exulceratur, fecem vini ad smegma faciendũ comburito, & glandis corticem tritum leuigatum ammisceto. & pari nitro ammixto, his defrictus multa calida lauetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis, & gallis, & myrrha, & thure, & argenti flore, adipéque suillo ac oleo laurino.

His permixtis inungatur. Post hoc autem tempus vomitibus vtatur bis in mense, & exerceat se ac calida lauet. At si B his adhibitis, ex reliquo quidem corpore morbus fuerit exclusus, verùm in capite ipsi vlcera adhuc fiant, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea bibendum dato. Deinde raso capite, fissuras raras incutito, & vbi sanguis effluxerit confricato. Postea lanas succidas vino imbutas superligato, & postquam exolueris, spongia detergito, & ne humectato. Deinde oleo sublito cupressum inspergito. Laneis autem deligamentis donec sanus fiat vtatur.

Si morbus repullulet quid agendum.

Alius morbus. Dolor caput corripit, & si paululum moueatur, bilem vomit. Quandoque etiam vrinam difficulter emittit, ac desipit, & septima die quandoque moritur: & nona quoque ac vndecima, septimam transgressus, si non eruperit per nares aut aures. Si verò eruperit, euadit. Fluit C autem aqua subbiliosa. Deinde temporis progressu putrefacta pus fit. Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priusquam ex naribus ac auribus erumpat, spongias aqua calida imbutas cito capiti admoueto. Si verò his non laxetur, vtre vtaris eodem modo velut in superiore morbo. Bibat autẽ aquam mulsam aquosam. Sin minus, aquam de farina crassa in ipsa macerata.

Curatio.

Sorbeat ptisanæ quoque succum, & vinum albũ aquosum insuper bibat. Postquam verò per aures eruperit, & febris ac dolor remiserit, cibis vtatur per aluum subeuntibus, à modicis initio facto, semper aliquid addẽdo. Et caput calida lauetur: & aures colluat aqua pura, & spongiam melle tinctam indat. Si verò neque sic resiccetur, sed diuturna fluxio fiat, collutione facta, argenti florem, sandaracham, cerusam

ſingula æquis portionibus trita leuigatáque in aurẽ indito, D eámque expleto,& ſi quid præterlabatur, de medicamento amplius ſuperaddito. Vbi verò reſiccata fuerit auris, expurgato ac medicamentũ eluito. Poſtea (obſurdeſcit enim primum reſiccata) lenibus fomentis aures foueto. Nã & ſic vix ac longo tempore ſedabitur. Moriuntur autem etiã, ſi dolor in aure fuerit,& nihil in ſeptem diebus eruperit. Hunc multa calida lauato,& ſpongias aqua calida imbutas exprime, & tepidas ad aurem appone. Si verò neque ſic erumpat, auri fomentum adhibeto. Sorbitionibus autem ac potionibus iiſdem vtatur quibus in ſuperioribus. Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per ſinciput ac tempora emergit, aliàs alio loco:& rigor ac febris aliàs atque aliàs,& regiones oculorum dolet,& cæcutit,& pupilla finditur,& ex vno duo ſe videre putat,& ſi ſurrexerit, vertigo ipſum corripit,& ventum nõ ſuſtinet, neq; ſolem:& aures tinniũt, ac inter audiendũ ſtrepitu offenditur,& vomit ſaliuam ac pituitam, quãdoq; etiam cibos:& capitis cutis attenuatur,& contactu gaudet. Quum ſic habuerit, primùm dandum eſt ipſi medicamentum quod ſurſum pituitã educit,& poſtea caput purgato. Deinde interpoſito tempore medicamentum deorſum purgans bibendum dato. Poſtea cibis quàm maximè aluum ſubeuntibus ipſum reficito, ſemper modica addendo. Poſtquam verò comederit iam cibos ſufficientes, vomitibus ieiunus vtatur, lenticulæ decocto mel & acetum miſcẽs, & olera antea comedẽs:& in die illa qua vomuerit, primùm F cyceonem bibat tenuem, poſtea ad veſperam cibis modicis vtatur,& non lauet.& à cibis deambulet, itémque mane, vitans ventum ac ſolem,& ad ignem ne accedat. Et ſi quidem talia faciens, ſanus fiat, bene eſt. Sin minus, vere vbi ipſum prius purgaris primùm veratro, poſtea etiã in nares medicamentum infundito, & pauco tẽpore interpoſito deorſum purgato, Deinde cibis reficito. Poſtea inciſo capite iuxta ſinciput, ad cerebrum vſq; perforato,& veluti ſectionẽ ac perforationem curato. Alius morbus. Rigor, dolor,& febris per caput, maximè ad aurem,& ad tempora,& ad ſinciput,& oculorum regiones dolet,& ſupercilia ipſi incumbere videntur,& grauitas caput detinet,& ſi quis ipſum mouerit minget,& multum ac facilè mingit.& dentes torpent,& ſtupor ipſos

Cerebri madẽtis ſigna. E

Medela quæ.

Capitis alius morbus.

A ipsos tenet,& venæ attolluntur ac pulsant in capite, & non potest quietus esse,sed anxius est ac desipit præ dolore. Huic si quidem per nares aut aures eruperit,aqua profluit subpurulenta,& sanus euadit.Sin minus,plerunque in septem diebus moritur. Hic morbus maximè fit ex febre lipyria,quũ liberatus à febre,nondum purgatus,aut cibis se impleuerit, aut inebriatus fuerit,aut in sole laborarit. Quum sic habuerit,primùm sanguinẽ de capite mittito,vndecunque tibi visum fuerit. Et post sanguinis missionem,raso capite perfrigeratoria ipsi adhibeto.Et si aluus nõ subeat,infusum per clysterem immittito. In potu verò ptisanæ succũ frigidum dato,& aquam insuper bibendã. Si verò ad perfrigeratoria B non remittat,transmutatione facta,vtre vtitor ac calefacito,postquam autem quieuerit dolor,cibis vtatur aluum subeuntibus,& ne impleatur. Vbi verò vigesimum diem attigerit sedato dolore,fomento capiti ipsius adhibito,ad nares medicamentum apponito,& interposito triduo medicamentum deorsum purgans exhibeto. Alius morbus. Si venæ circa cerebrum sanguinem supereuomuerint, ac cerebrum calefecerint,febris emergit fortis, & dolor ad tempora,& sinciput,ac posteriorem capitis partem,& aures tinniunt ac flatu implentur,& nihil audit,& anxius est, & seipsum præ dolore iactat. Hic quinta aut sexta die moritur. Cùm sic habuerit,caput ipsius calefacito. Si enim per aures aut nares aqua eruperit,mortẽ effugit.Si verò sex dies euaserit,vi- C ctum ipsi velut in superiore morbo constituto. Alius morbus. Si venæ superuomuerint in caput,dolor grauis totum caput tenet, & ad collum, & aliàs ad alias capitis partes trãsit. Et vbi surrexerit,vertigo ipsum corripit,febris autem non inuadit.Cùm igitur sic habuerit,deraso capite si non calefactoriis cesserit, frontem ea parte qua capillus desinit à capite findito: vbi verò secueris disparata ac diducta cute, cùm sanguis defluxerit, salẽ tenuissimũ inspergito:& postquam effluxerit sanguis fissuram cõponito,& duplici filo totam ipsam includito. Deinde splenium cera ac pice illitum, vlceri imponito,& lana sordida superimposita deligato,& ad dies septem ne soluito,si nõ dolor vexet: si verò dolor adsit,exoluito. Donec autem sanus fiat,aquam de macerata in ipsa crassa farina bibendam dato,& ptisanæ succum sorbendum,

Medela.

Cerebri morbus.

Medela.

Capitis morbus.

Medela.

dum,& aquam insuper bibendam. Alius morbus. Si cerebrū bile infestatur, febris emergit debilis, & rigor, & dolor per totū caput, maximè ad tēpora, ad sinciput,& ad regiones oculorum:& supercilia ipsis impendere videntur,& ad aures dolor procedit, & quandoq; per nares bilis defluit: & oculos hebetes habent,& plerisque dolor ad dimidiam capitis partem extenditur, quandoq; etiam per totum caput. Quum sic habuerit, perfrigeratoria ad caput apponito, & postquā dolor ac fluor cessarit, apij succum in nares instillato, & ne lauet quandiu dolor obtinuerit. Et sorbeat milium tenue modico melle affuso,& bibat aquam. Si verò aluus non subeat, brassicas edat & succum sorbeat. Sin minus, folia sambuci eodem modo. Et postquam tempestiuum tibi esse visum fuerit cibos quàm maxime aluum subeuntes ipsi exhibeto. Et si depulso fluore ac dolore, grauitas ipsi supra supercilia incumbat, & in naso mucus crassus ac putridus fuerit, fomento ex aceto,& aqua, ac origano ipsi adhibito, deinde calida aqua loto, florem æris & myrrham ad nares apponito. Atq; his factis plerunque sanum efficies. Morbus autem non est lethalis.

Cerebrum biliosum cùm est. — D

Curatio.

Quæ ventrem cient. — E

Alius morbus. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex ceruicis neruo ad spinam tendit,& ad cor frigus descendit,& derepente nouus sudor adest, & per nares sanguis fluit, Vomunt quoque multi. Hic triduo moritur. Si verò septem dies transgrediatur: pleriq; autem non transgrediuntur:& si sanguinem vomat, aut è naribus fundat, neque calida ipsum lauato, neq; calefactoria adhibeto. Verùm acetum albū aquosum bibendum dato,& si debilis sit, ptisanam sorbendam. Si verò plus iusto sanguinem vomere tibi videatur, aut ex naribus ipsi fluat, à vomitu quidem bibat farinā trimestris tritici in aquam inspersam. Si verò ex naribus fluat, venas & in brachiis,& in temporibus, spleniis suppositis deligato. At si neutrum horum ipsi affuerit, dolet autem ceruicis neruū, & collum,& spinam, & frigus ad cor processerit, cum eruo pectora, dorsum, & ceruicis neruū, & collum calefacito. Nam his factis maximam vtilitatem capere poterit. Verùm pauci huiusmodi morbum effugiunt. Alius morbus. Sanum derepente inuadit dolor circa caput,& statim vox intercipitur, & stertit,& os hiat, & si quis ipsum vocet aut moueat, solum suspirat, nihil autem intelligit,& multū mingit, & mingere se non

Cerebri corruptio.

Medela. — F

Quo modo sanguis sistatur.

Capitis subitus dolor.

A se non sentit. Hic si nõ febris ipsum corripiat, in septem diebus moritur. Si verò corripiat, plerunq; sanus fit. Huiusmodi verò morbus senioribus maximè fit, & magis quàm iunioribus. Hunc vbi sic habuerit, lauare oportet multa calida, & quàm maximè calefacere, & aquã mulsam tepidam in os instillare. At si resipiscat, & morbũ effugiat, vbi ipsum cibis refeceris, ita vt viribus valere tibi visus fuerit, indito in nares ipsius medicamento, & paucis diebus interpositis, pharmacũ deorsum purgans bibendum dato. Si enim ipsum nõ purgaueris, timor est ne rursus morbus reuertatur. Effugiunt autẽ non ita valde ex primo. Alius morbus. Si quis ex ebrietate voce priuetur, & statim sanè ipsum etiã febris corripiat, B sanus fit. Si verò non corripuerit, die tertia moritur. Si itaq; in ita affectum incideris, multa calida lauato, & spongias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic si quidem apertis oculis, & loquutus, ad se redierit, & nõ nugetur, hac die sopore pressus iacet, postridie verò sanus fit. Si verò exurgens bilem vomuerit, insanit, & moritur maximè in quinq; diebus, si non dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lauato, donec ipse ad seipsum redeat. Deinde multo oleo illitũ, ad stragula molliter reclinato, & vestimentis contegito: & neq; lucernã apud ipsum ardere, neq; loqui permittito. Vt plurimùm enim ex balneo obdormit, & si dormierit, sanus euadit. Postquã verò ad se redierit, primis tribus aut quatuor diebus, miliũ tenue C sorbeat, aut ptisanæ succum, & vinum mellis speciẽ referens bibat. Deinde cibis vtatur mollissimis, ac paucis primùm.

Senũ morbus.

Medela.

Temulentiæ morbus.

Medela.

Cerebri corruptio.

SI corruptio cerebrum inuaserit, dolor tenet maximè anteriorem capitis partem, & paulatim etiam intumescit, & liuida fit: & febris, & rigor apprehendit. Quum ita habuerit, secare oportet qua parte intumuit, & perpurgato osse ipsum radere donec ad secundam laminam perueniat, deinde velut fracturam curare.

Curatio.

Caries siue teredo.

QVum caries facta fuerit in osse, dolor ex hoc corripit ipsum os, & progressu temporis attenuatur ac inflatur, & fit in ipso fractura. Et si hanc resecueris, comperies ipsum

ipſum os eleuatum, & aſperum, ac fuluū. Quibuſdam verò D
Curatio. etiam ad cerebrū vſq; corroſum. Vbi in hoc modo affectum
incideris, ſi quidē vltra corroſum fuerit, ſinere optimū eſt, &
vlcus quàm celerrimè curare. Si verò corroſum non fuerit,
ſed aſperū, ad ſecundā vſq; laminā raſum, velut pręcedens cu
rare. Alius morbus. Si ſideratus quis fiat, & anteriorem ca
pitis partē dolet, & oculis videre non poteſt, ſed ſopor ipſum
tenet, & venæ in tēporibus pulſant, & febris debilis tenet, &
Medela. totius corporis impotētia, & emaceſcit. Quum ſic habuerit,
multa calida ipſum lauato, & calefactoria ad caput adhibe-
to. A fomentis verò myrrhā & æris florem in nares infundi-
to. Sorbeat autem ptiſanæ ſuccum, & aquam bibat. Et ſi qui-
dem vbi hęc feceris meliùs habuerit, bene eſt. Sin minus, quę E
vna ſpes reliqua eſt, ſinciput ipſius findito, & vbi ſanguis de-
fluxerit, labiis compoſitis curato ac deligato. Si verò non ſe-
cueris, decimo octauo aut vigeſimo die plerunque moritur.

Angina.

FEbris corripit & rigor, & dolor capitis: & maxillæ intu-
meſcunt, & ſputū difficulter deglutit. Expuit autē & ſali
uas duras ac paucas: & infrà in faucibus ſtertit: & ſi apprehē-
ſa lingua inſpexeris, gurgulio nō magnus eſt, ſed mollis, fau-
ces autem intrinſecus ſaliua viſcoſa plenæ ſunt, & non poteſt
excreare, & decumbere non ſuſtinet, verum ſi decūbat ſuffo-
catur. Hunc ſi ita affectū deprehenderis hæc facito. Primùm
Curatio. quidem cucurbitas ad verticulū in collo primū affigito. De-
inde in capite præraſo, & iuxta aurē ab vtraq; parte apponi- F
to. Et vbi cucurbitā affixeris, ad multū tempus adhærere ſi-
nito. Poſteà fomentū ipſi ex aceto, nitro, origano, & naſturtij
ſemine adhibeto. Hæc terito, & cū aceto pari aqua permixta
diluito, ac parum olei inſtillato. Deinde in ollulam infuſis,
operculo addito arundinē cauam immittito, & prunis impo
ſita feruefacito: & vbi per arundinis fiſtulā vapor aſcenderit,
hianti ore vaporem intro trahat, cauens ne fauces adurat. Fo
rinſecus autē ſpongias aqua calida imbutas, ad genas ac ma
Gargariſmus. xillas apponat. Gargariſmus porrò ipſi parādus eſt, ex origa-
no, ſatureia, apio, mentha, & modico nitro, cum aqua mulſa
aquoſiore, & modico aceto inſtillato, prædictarū herbarum
Saliuæ purgatio. folia trita, & nitrum, in aqua mulſa diluito, tepefacito, ac ſic
gargariſet. At ſi ſaliua ſupprimatur, myrthi ramulum com-
plana

A planatũ sumito, & tenera ipsius summa parte incuruata, ac molli lana obuoluta, in fauces immissa, saliuã expurgato. Et si venter non egerat, glãdem subdito, aut clysterem adhibeto. Sorbeat autẽ ptisanæ succum & aquam bibat. Si verò tumor ipsi oboriatur, & ad pectus intumescat, ac rubicundus fit, & ardeat, amplior spes salutis est. Facienda verò hęc sunt, postquam inflammatio foras conuersa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore gargarîset, & ne lauet. Hæc faciens maximè euaserit. Est autẽ morbus lethalis, & paucissimi euadunt. Alia angina. Febris & dolor capitis corripit, & fauces inflammantur, itémq; maxillæ, & saliuam deglutire nõ potest, spuit autem crassam ac B multã, & difficulter loquitur. Quum ita habuerit, primùm cucurbitam affigito, eodem modo veluti suprà diximus. Deinde spõgiam aqua calida imbutam, ad collum ac maxillas adhibeto. Aquam autem mulsam aquosam colluẽdam dato. Et succum ptisanæ sorbere cogito. Si verò ipsi talia facienti saliua non exierit, eodem modo velut in priore fomentũ adhibeto. At si ad pectus conuertatur inflammatio, aut ad collum, betas aut cucurbitas cõcisas, in frigidam aquam tinctas superimponat, & frigidam aquam bibat, quo saliua facilius excreetur. Cùm autem ad pectus extumuerit, pleriq; euadũt. Si verò faucibus ac tumoribus sedatis, morbus ad pulmonẽ conuersus fuerit, febris statim corripit, & lateris dolor, & vt plurimum moritur, vbi hoc factum fuerit. Si verò quinque dies effugerit, suppuratus fit, si nõ ipsum statim tussis inuaserit. C Si verò inuaserit, facta excreatione depurgatus, sanus fit. Huic quàm diu dolor latus tenuerit, latus calefaciẽdum est, & adhibenda quæ in peripneumonia adhiberi solent. At si quinque dies effugerit, & febris remiserit, tussis autẽ remanserit, primis quidem diebus sorbitionibus vtatur. Postquam autem cibos sumere inceperit, quàm pinguissimos ac maximè salsos edat. Quòd si tussis non affuerit, nimirum suppuratum fieri scito, & vbi cœnauit cùm dormire volet, allium edat crudum quàm plurimum, & vinum insuper bibat vinosum meracius. Et si quidem ita pus eruperit, bene habet. Sin minus, postridie calida loto suffitum adhibeto, & si eruperit, velut suppuratum curato. Alia angina. Linguæ posterior pars inflammatur, itémque locus sub tonsillis ad guttur,

Secunda angina.

Medela.

Tertia angina.

tur,& neque saliuam,neq; quicquã aliud deglutire potest.Si D
Medela. verò coactus fuerit,per nares ipsi effluit.Quum ita habuerit mentam viridem tritam,apium,origanũ,& nitrũ, & rhoem rubrum melle diluito,& ad crassam formã redacta,intus linguæ qua parte tumet illinito.Postea ficus aqua coquito,& de rhoe parum tritũ,hoc ficuum decocto diluito, ac gargarisandum dato si id potest,sin minus colluendum.Bibẽdam verò aquã de farina crassa in ipsa macerata exhibeto.Foris autem ceruicem & maxillas,farina calida in vino & oleo cocta integito,& panes calidos apponito. Suppuratur enim plerunque in loco sub tonsillis,& si quidem sua spõte eruperit,sanus fit. Si verò non rumpatur,vbi digito contigeris an molle sit,ferramento acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis E multi sani fiunt. Est autem hic morbus minimè lethalis.

Vua morbus.

SI vua morbus in faucibus fiat, summa gurgulionis pars aqua impletur,& rotunda fit ac pellucida,& spirationem intercipit. Et si maxillæ ab vtraque parte inflammatæ fuerint,suffocatur.Si verò ipse morbus per se consistat,maxillis
Medela. non inflammatis,minus moritur. Quum sic habuerit, gurgulionem digito apprehensum sursum ad palatum apprimito,& summam ipsius partem præsecato. Postea foliorum hortensium condimentariorum decoctum gargarisandum dato,& farinam frigidam delingendam, aquámque insuper bibendam:& ne lauet. F

Tonsillæ morbus.

SI tonsillæ fiant,intumescunt sub maxillis ab vtraque parte,& ad contactum foris durum est tuberculum, & gur-
Medela. gulio totus inflammatus est. Quum sic habuerit, immisso digito tonsillas protrudito, ad gurgulionem autem florem æris siccum illinito,& foliorum condimentariorum hortensium decoctum, velut à Sole calidum gargarisandum dato. Foris qua parte tumor est, ordeaceam farinam in vino & oleo coctam calidam pro cataplasmate apponito. Postquam verò tubercula mollia esse tibi visa fuerint intrinsecus ad contactum, scapello ipsa pertundito. Quædam etiam sua sponte sedantur.

Tuberculum sub lingua.

Si tuber

A SI tuberculum sub lingua, hypoglossis appellatum, fiat, lingua intumescit,& pars sub ipsa ac externa ad tactũ dura est,& saliuã deglutire non potest. Cùm sic habuerit, spongiam aqua calida imbutã apponito, & ordeaceam farinam vino ac oleo coctam, foris vbi tumor est imponito, Gargarisset ficuum decoctum,& ne lauet. Postquam autem purulentum factum fuerit, secato. Aliquando verò sua sponte erũpit, & sedatur non sectum. Si verò foras suppurauerit, perurito. Hypoglossis.

Inflammatio consistens ad palatum.

SI inflammatio constiterit ad palatum, intumescit & suppuratur. Quum sic habuerit, tuberculum inurito. Vbi ve B rò exierit pus, reliquũ eluito, primùm nitro & aqua calida. deinde vino. Postquam autem elueris, vuam passam albam exemptis vinaceis tritam, in vsturæ locum indito,& vbi exciderit, vino meraco tepido colluat,& vbi edere quid aut sorbere valet, spongiam indat, atq; hæc faciat donec sanus fiat.

Polypus.

SI polypus fiat in naso, ex medio cartilaginum dependet, veluti gurgulio.& vbi expirationẽ facit, progreditur foras,& est mollis, vbi verò inspirationem facit, retrocedit: & loquitur obscurè,& cùm dormit, stertit. Quum sic habuerit, Medela. spongiam in rotundum concisam,& velut spiram factam, lino Aegyptio obuoluito, ac duram efficito. Sit autem eius C magnitudinis, vt ad nasum quadret. Spongiam verò quadruplici lineo filo deligato, ita vt vnumquodque longitudinem habeat cubitalem. Deinde facto vno ipsorum principio, virgam stanneam tenuem sumito, quæ ad alteram sui partem foramen habeat,& transmisso per foramen filorum principio, virgam inacutam in os transmittito,& attrahito donec filorum principium apprehendas. Postea specillo instar vngulæ bifurcato sub gurgulionem subposito, renitẽs trahito, donec polypũ extraxeris. Postquàm verò ipsum extraxeris, & sanguis fluere desierit, siccum linamentum specillo obuolutum indito,& de cætero æris flore in melle cocto, linamentum illine, atq; sic in nasum inde. Et vbi iam vlcus curatum fuerit, plumbũ efformatum ita vt ad vlcus perueniat, melle illine,& donec sanus fiat, appone. Alius polypus. Impletur nasus carnibus,& ad cõtactum caro dura apparet,& per na-

Medela. ſum ſpirare non poteſt. Quum ſic habuerit, fiſtula immiſſa, D
ferramentis tribus aut quatuor vrito, & poſt vſtionem vera
trum nigrũ triticũ iniicito, & poſtquã cõputruerit ac excide
rit caro, linamenta melle illita cum æris flore indito, & vbi
curatũ fuerit vlcus, plumbeas maſſas ſine fiſtulas melle illi-
tas immittito, donec ſanus fiat. Alius polypus. Intrinſecus
ex cartilagine caro rotũda prominet, quæ ad cõtactum mol-
Medela. lis eſt. Cùm ita habuerit, chordam nerueam accipito, & fa-
cta in ipſa parua anſula, eam tenui filo obligato, deinde alte
rum principiũ per anſulam trãſmittito, alia maiore anſa fa-
cta. Poſtea principium illud per virgam ſtanneam tranſmit
tito. Deinde anſam illam maiorẽ in naſum indito, & ſpecil-
lo inſecto ipſam circũ polypum obducito ac adaptato, & vbi E
circunſita fuerit, virgam in os tranſmittito, & arreptam ip-
ſam trahito, eodem modo ſpecillo inſtar vngulæ bifurcato
ſuppoſito ſub gurgulionẽ ac renitente. Poſtquã autem extra-
xeris, curato velut ſuperiorem. Alius polypus. Intrinſecus
circa cartilaginem alicunde durũ quid naſcitur, & videtur
quidem caro eſſe, ſi verò ipſum attigeris, ſtrepitum edit ve-
Medela. lut lapis. Cùm ſic habuerit, fiſſo per ſcalpellum naſo expur-
gato, deinde inurito. Atque hoc facto naſum rurſus cõſuito,
& vlcus curato, linamẽtum melle illitum indens, & vbi con-
putruerit, æris florem cum melle illinito. Fiat autem cura-
tio plumbeis maſsis itidem immiſsis. Alius polypus. Naſcũ-
tur ex obliquo cartilaginis in ſummo, velut cãcelli. Omnes
autem hos vrere oportet, & poſt vſtionem veratrum in- F
ſpergere. Poſtquam autem computruerint, æris flore cũ mel
le expurgare. Curatio autem etiam plumbo immiſſo fiat.

Morbus regius niger.

Color fit niger circa faciem, & maximè circa partes ve-
lut in vmbra occultatas: & oculi cum virore pallidi,
itémque lingua infernè, & venæ ſub lingua craſſæ ac nigræ:
& eſt homo ſine febre, ac mingit vrinam craſſam, bilioſam.
Medela. Quum ita habuerit, primùm venas ſub lingua ſecato, dein-
de calida multa loto, aſphodeli radices bibendas ieiuno da-
to, ita vt æquales quinque radices depurgatas in vino co-
quas, & apij foliorum quantum manu plena capit, addas. Af
fundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Aeginẽ-
ſes

A ses, vt à coctura semihemina, supersit. Hoc permixtũ bibendum dato. Postquàm autem minxerit, cibis aluum subeuntibus vtatur, & à cibo cicer album edat, & vinum album, multum, aquosum bibat: & apium ac porrum in cibo edat, faciat autem hæc per dies septem, & si quidem in his color probè depurgatus esse tibi visus fuerit, bene est. Sin minùs, etiam alios tres hæc faciat. Posteà interposita vna atque altera die, medicamẽtum ad nares apponito. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendum dato, à quo bilis purgatur. Et si splenicus fuerit, asininum lac aut serum posteà exhibeto. Hæc faciens, sanum efficies. Alius morbus regius. Febris corripit debilis, & grauitas caput tenet, & quibusdam sanè febres cessant, Ipse verò fit cũ virore pallidus, & maximè oculi, & debilis est, & corporis impotentia adest, & vrinam crassam cùm virore pallidam emittit. Hunc calida lauato, & vrinam cientia bibenda dato. Postquàm autem purior esse tibi visus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentum ad nares appone, & posteà deorsum purgans bibendum præbe. Cibis autem vtatur quàm mollissimis. Vinũ bibat album, dulce, aquosum, Hæc faciens sanus euadet.

B (margin) Medela.

Febris à bile.

SI bile infestatur homo, febris ipsum corripit quotidie, ac dimittit. Detinet autem in meridie, & os amarum est, & quum sine cibo manet, offendit hoc ipsum. Vbi verò ederit, strangulatur, & à modicis quibusdam cibis impletur, & abominatur, & vomitiones ipsum inuadũt, & ad lumbos ac crura grauitas incumbit, & multum dormit. Hic si post febrem exudarit frigidum ac multum sudorem, & febre non liberetur, morbum diuturnum sentiet. Si verò non sudarit, citius iudicatur. Quum sic habuerit, & ad nonum diem deuenerit, pharmacum dato. Nam si statim à febris initio dederis postquàm purgatus est, febris repetit, & rursus medicamento opus habet. At si os non afficiatur, verùm ad imum ventrem tormẽ irruat, pharmacum deorsum purgans bibendũ dato, & posteà lac asininum, aut serum, aut aliquem succum. Si verò debilis fuerit, per clysterem subtus eluito. Ante medicamenti verò potionẽ, si quis febriat, danda est ipsi aqua mulsa aquosa. Altera autem die qua febris detinet: aquam frigidam quantum bibere volet, dabis. Vbi verò re-

C (margin) Medela.

miserit febris, ptisanæ succum, aut milium tenue sorbeat, & D
Continua febris. vinũ album, odoratũ, aquosum insuper bibat. Si verò febris neq; noctu, neq; interdiu remittat, & ad cõtactum supernas partes habeat calidas, venter autem & pedes frigidi sunt, & lingua aspera: huic medicamẽtũ ne dederis, sed molli infuso per clysterẽ subluito, & ptisanæ succũ bis in die frigidũ sorbendum dato, & vinũ aquosum insuper bibendum.
Curatio. Reliquo verò tempore aquã frigidissimã bibat. Hic si quidẽ septima die exudarit, & febris ipsum dimiserit, bene est. Sin minùs, decimaquarta die plerunq; moritur. Alia febris. Foris ad cõtactum febris debilis est, intrinsecus autẽ ardet, & lingua ipsius aspera est, & per nares & per os spirat calidum. Quinta die præcordia dura sunt, & dolor inest, & calor qualis in E
morbo regio apparet, & crassam ac biliosam vrinam eiicit. Hũc si septima die rigor & febris vehemẽs apprehenderit, & exudarit, bene est. Sin minùs, moritur septima aut nona. Corripit autẽ maximè hic morbus, si nõ annus squalidus fuerit.
Medela. Quũ sic habuerit, quotidie calida lauato, aquámq; mulsam aquosam multã bibendã dato, & ptisanæ succũ frigidũ bis in die sorbendũ. A sorbitione verò vinũ bibat aquosum, albũ, modicũ. Si verò aluus nõ egerat, clysterẽ adhibeto, aut glandulam subdito. Cibũ autem ne exhibeas, donec febris remittat. Vbi verò sedata fuerit, pharmacũ deorsum purgans bibat. Reuertitur enim quandoq; morbus, si impurgatus permanserit. Et ampliùs morbus hic rursus corripit, si sanguis
Tertiana febris. nimiũ biliosus fact⁹ fuerit. Alia febris. Si tertiana febris te F
nuerit, si quidem nõ omissis tribus inuasionibus, quarta cor
Medela. ripiat, pharmacũ deorsum purgans bibendum dato. Si verò pharmaco non opus habere tibi videatur, radicum quinquefolij tritarum acetabuli mensurã, ex aqua bibẽdam dato. Si verò neq; sic cesset, multa calida loto, trifoliũ, & silphij succum, in vino pari aqua ammixta, bibenda præbeto, & reclinato vestimenta multa integito, donec exsudet. Postquàm verò exsudarit, si sitiat, polẽtam cum aqua bibat. Vesperi autem milium coctum tenue sorbeat, & vinum insuper bibat, donec febris cesset: & cibis quàm mollissimis vtatur.

Febris quartana.

Medela. QVum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorsum purgans bibẽdum dato.

A dato. Deinde caput purgato. Poſtea rurſus infra purgato. Si verò his factis non ceſſet, interpoſitis duabus inuaſionibus poſt purgationem infernam, multa calida ipſum lauato, & ſeminis hyoſcyami milij magnitudinem, & mandragoræ tantundem, & ſucci ſilphij trium fabarum magnitudinẽ, & trifolij tantundem, in vino meraco bibat. At ſi firmus & ſanum ſe eſſe putans, ex laſsitudine, aut profectione febre correptus, ad quartanã deueniat: fomentis ipſi adhibitis allium dato in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat, melle & aceto ammixtis. Poſtquam autem repletus fuerit, vomat. Poſtea calida lotus, vbi frigidus factus fuerit, cyceonem ex aqua bibat. Veſperi cibis mollibus & nõ multis vtatur. B Altera verò exacerbatione, vbi multa calida laueris, & ſtragula ipſi intexeris, donec exſudet, ſtatim veratri albi radices trium digitorum longitudine, & trifolij drachmam, & ſucci ſilphij duarum fabarum magnitudinẽ, & in vino meraco bibat. Et ſi vomitiones ipſum vrſerint, vomat. Sin minus, poſt caput purgatum. Cibis autem vtatur quàm molliſsimis & acerrimis. Quum verò exacerbatio ipſum inuaſerit, ieiunus medicamentum ne bibat.

Pleuritis.

Pleuritis vbi corripuerit, & febris & rigor tenet, & dolor per ſpinam ad pectus, & erectæ ceruicis ſpiratio, & tuſſis, & ſaliua alba ac ſubbilioſa, & nõ facilè per tuſsim reiicit, & per inguina dolor eſt, & cruentã vrinam mingit. Quum C ita habuerit, ſi quidem febris ſeptima die remiſerit, ſanus euadit. Si verò nõ remittat, deuenit morbus ad vndecimum aut decimũ quartum diem. Et ſanè multi in his diebus moriuntur. At ſi decimũ quartum trãſgrediatur, euadit. Quum ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto. Bibat autem mel, æquali aceto affuſo coctum, ita vt quanta fuerit menſura cocti mellis & aceti, vndeuigeſimam partẽ aquæ affundas. Hoc paulatim & frequenter bibendum dato: & poſtea quoque aquam modico aceto affuſo ammiſceto. Sorbeat & milij ſuccum, melle modico adſtillato frigidũ, quartæ heminæ partis menſura, quoties vtrunque cibum ſumit, & bibat vinum album vinoſum, aquoſum modicum. Sit autem vinũ quàm molliſsimum, odorem nõ habens. Vbi verò febris dimiſerit, per biduum miliũ bis in die ſorbeat, & betas iucundiſsimè paratas

Medela.

paratas edat. Deinde catulum aut auiculam coquat, & ius D
sorbeat,& de carnibus parum edat. Reliquo verò tempore,
maxi[redacted]à morbo tenetur: in prandio milium su-
mat, vesperi cibis paucissimis ac mollissimis vtatur. Alia
pleuritis. Febris tenet,& tussis, ac rigor,& dolor ad latus, &
quandoque ad claui[redacted] saliuam spuit subbiliosam ac
Medela. ac subcruentam. Quòd si ægro abscessus ruptus fuerit, qua
parte dolor maximè vrget, calefactoria adhibeto, & calida
lauato, si non magna febris ipsum teneat[redacted]
bendum autem dato fauum in aqua maceratum, ita vt aquā
iam subdulcem facias,& postea quoq; aquam ammiscens.
Sorbeat ptisanæ succum bis in die,& vinu[redacted]t al-
bum, aquosum. Et si quatuordecim dies effugerit, sanus eua- E
dit. Alia pleuritis. Febris detinet,& dentium stridor,& tussis
sicca,& cum virore pallida reiicit, quandoq; etiam liuida:&
dolor latus corripit,& dorsum subrubidum fit. Caput & pe-
ctus calescunt, aliquando etiam venter,& pedes,&[redacted]a. Et
quum erectus sedet, magis tussit: & aluus turbatur, & alui
egestio cum virore valde pallida est, ac g[redacted]s. Hic in vi-
Medela. ginti diebus moritur.[redacted]it, sanus fit. Huic do
nec quatuordecim dies præterierint, aquā de farina crassa in
ipsa macerata bibēdam dato,& vinū album vinosum, aquo-
sum postea bibendū. Sorbeat succum ptisanæ frigidū, bis in
die. Verū præ melle mali punici succum, ad ptisanę succū ad
misceto, postquā iā hic ptisanæ succus coctus fuerit, & lauet F
nō multa. Vbi verò quatuordecim dies præterierint, in pran
dio miliū sumat. Ad vesperā carnibus auicularū, cum iuscu-
lo,& paucis cibis vtatur. At talem morbum pauci effugiunt.

Peripneumonia.

FEbris detinet dies quatuordecim vt minimum, ad sum
mū duas de viginti,& per hos dies fortiter tussit,& pri-
mùm quidem excreat saliuā crassam ac puram, septima &
octaua die. Si verò febris corripuerit, nona ac decima, sub-
dulcē & purulentā, donec quatuordecim dies præterierint.
Et si quidē decimaquinta die pulmo resiccatus fuerit,& tus-
siendo reiecerit, sanus fit. Sin minus, duas de viginti obserua
to,& si quidem in his diebus tussis sedata fuerit, euadit. Si nō
sedata, interrogato ipsum, an saliua ipsi dulcior appareat, &
si hoc cōfessus fuerit, morbus annū durabit. Nam pulmo sup
puratus

A puratus fit. Huic primis diebus vinum dare conuenit dulce, album, aquosum, paulatim frequenter bibendum. Sorbeat etiam ptisanæ succum melle ammixto bis in die, donec dies decem & octo præterierint, & febris desiuerit. Periclitatur autem maximè in septem, aut quatuordecim. Postquam autem decem & octo dies trāsgressus fuerit, non amplius moritur, sed pus spuit, & pectus dolet, & tussit. Quum sic habuerit, ieiunus cum saluia vini illam potionē bibat, & leguminis fresi decoctum sorbeat, adipe multo ammixto, si non calor fuerit. Si verò fuerit, ne sorbeat, sed cibis vtatur salsis ac pinguibus, & marinis potius quàm carnibus. Et si pro ratione purgari tibi visus fuerit, in os infundito, ac fomenta adhi- Medela.
B beto, si quidem crassum fuerit pus, fomenta adhibeto: si verò tenue, infundito & ex cibis hæreat quàm maximè, & ab acribus abstineat, & à carnibus bubulis, ouillis, ac porcinis.

Suppuratus ex peripneumonia.

QVum ex peripneumonia suppuratus factus fuerit, febris detinet, & tussis sicca, & difficultas spirandi, & pedes intumescunt, & manuum ac pedum vngues contrahuntur. Hunc ita effectum ad decimam diem à suppurationis initio pręgressum, multa calida lauato, & ari radicem tali magnitudine tritam, & salis granum, & modicum mellis, & aquam, & olei parum, extracta lingua tepida infundito, & postea humerum concutito. Et si quidem ab his pus erumbat, bene habet. Sin minus, aliud facito. Cibos acres & cy- Medela.
C claminum exsuccato, sitque succi vtrorunque acetabulum paruum, deinde silphij succum fabæ magnitudine terito ac diluito, & lactis caprini aut asinini acetabulum ammisceto. Hoc tepidum infundito. Quod si ab hoc non erumpat, raphani corticem, & æris florem, trium fabarum magnitudine terito: Sit autem raphani duplum: & oleo diluito quarta heminæ parte. Hoc tepidum infundito. Et si eruperit pus, cibis quàm salsissimis ac pinguissimis vtatur. At si non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os, ex sij succo, vino Tornio, lacte bubulo, aut caprino, singulis pari mensura permixtis, ita vt sint heminæ tres, in quas postea furni testas igni candefactas iniicito, atque inde vaporem per fistulam trahat, cauendo vt ne aduratur. Postquam autem purius iam sputum prodierit, vrticæ semen,

thus, origanum in vino albo, melléque ab oleo modico, ipsi D infundito, ídque per tertium diem. postea verò butyrum, resinam in melle eliquatã. Et cibis non amplius vtatur salsis, neque pinguibus. At diebus interpositis, infusionum oris vsu cessante, saluiam, rutam, satureiam, origanum, pari portione ieiunus ex vino bibat acetabuli mensura, omnibus illis inspersis. Quòd si ab infusionibus his oris non eruperit, nihil miri est. Sæpe enim prorumpit ad aluum, & statim melius habere sibi videtur, vbi ex angusto ad ampliorem regionem deuenerit. Alius morbus. Quum tẽpus longius protrahitur, & febris vehemens ac tussis corripit, & latus dolet, & ad sanam partẽ decumbere non potest, sed ad dolentẽ, & pedes, E & oculorũ cauitates intumescunt. Hunc vbi decimusquintus ab eruptione dies adest, multa calida lotum in sella firma collocato, & alius quidẽ manus ipsius teneat, tu verò humerum cõcutito, vt audias in vtrũ latus affectio strepitũ edat: optandum autẽ esset in sinistrum. Hunc ipsum igitur locum seces, minus enim lethalis est. Si verò præ crassitudine ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis, (nam hoc aliquando contingit) vtrum latus tumuerit ac magis doluerit, hoc infime secato retro tumorẽ magis quàm ante ipsum, quo puris exitus facilem fluxionẽ habeat. Secato autem inter costas per nouaculam primum cutem, deinde scalpello acuto, quod panniculo sit obligatũ, ita vt summa ipsius pars, ad vnguis magni digiti mensurã expedita restet, quam intromittas. Postea emisso pure quantũ visum fuerit, vul- F nus linamento ex lino crudo, alligato foras propendẽte filo, concludito: & quotidie semel pus educito. postquam autem decimus affuerit dies, omni pure emisso linamẽtum ex linteo indito. Deinde vinũ & oleum tepefacta per fistulam infundito, ne pulmo à pure humectari solitus derepente resiccetur. Emittendum autem est id quod mane infusum est, ad vesperã: quod vespera, mane. Vbi verò pus tenue velut aqua fuerit, & ad digiti cõtactum viscosum ac modicum, penicillum stanneum cauum indito. Pôstquam autẽ omnino venter resiccatus fuerit, paulatim linamentũ præsectum minuito, donec vlcus coalescat, & ipsum penitus eximas. Signum autẽ an euasurus sit habes: si pus album ac purum fuerit, & fibræ sanguinis insint, plerunque sanus fit. Si verò prima die

Vomica interior quî signatur. Curatio quæ.

Pus de vomica quî educatur.

profluat

A profluat lutei oui speciem habens, aut secunda die defluat crassum, cum virore subpallidũ, fœtens, moriuntur vbi pus effluxit. Alius morbus. Quum quis ex pulmonis affectu tabescit, is saliuã crassam, cum virore subpallidam, dulcem, tussiendo reiicit, & stridor ac dolor ad pectus & ad dorsum fit, & in faucibus tenuis sibilus auditur, & fauces siccæ sunt, & oculorum cauitates rubicundæ, & vox grauis, & pedes intumescunt, & vngues contrahuntur, & supernæ partes attenuantur ac imminuuntur, & saliuã abominatur vbi exscreaturus ipsam in ore habet, & tussit mane maximè & circa mediam noctem, imò etiam aliis temporibus. Et corripit magis hic morbus mulierculã iuuenculam quàm vetulam. Tabes.

B Huic si iam pili de capite defluant, & nudum sit caput, velut ex morbo: & si prunis inspuenti saliua graueolens sit, intra breue tempus ipsum moriturũ esse pronuncia, id verò quod occidet, alui profluuium fore. Vbi enim iam pus circa cor putruerit, nidorosum odorẽ prunis iniectum de se præbet: & cerebrum cõcalescens salsuginosum humorem effundit, qui aluum mouet. Huius autem signum est, quod capilli ex capite defluunt, Hunc vbi ita habuerit ne curato. Si verò à principio morbus obtigerit, lenticulæ decoctum bibendum dato. Deinde interposita vna die, veratrum dato temperatum, vt ne aluum infernam moueat. Et quum noctu ad os salsuginosus humor ipsi influit, medicamenta ipsi frequentiora ad nares appone. Si verò non fluit, appone quidẽ sed rarius, Signa mortis. Medela.

C & mense semel, ita vt insuper veratrum bibẽdum des, quantum duobus digitis comprehendi potest, in vino dulci temperato. Statim verò lenticulæ decoctum inde bibendum dato. At medicamenta quàm paucissima bibat, si non febres acutiores ipsum corripiãt. Radicem dracontij albam, & veratri delingat, sed non ex melle. Sic enim minimè aluum mouebit. Si verò tormen in aluo inferna oboriatur, primùm per clysterem illud infusum immittito, in quod coccus cnidius ammiscetur. Quòd si neque sic sedetur, lacte asinino cocto purgato, pharmacum autem nullum deorsum purgans dato. Si verò ante medicamentum, præpotato veratro bilem vomat, ab ipso lenticulæ decocto accepto vomat. Cibis autem vtatur, si febres acutæ tenuerint, carnibus ouillis coctis, & volucrium, & cucurbita, & beta. Iusculum autem ne Coccus cnidius. Cibus qualis.

ſorbeat,neque ad intinctus vtatur. Piſcibus vtatur ſcorpiis, D & cartilaginei generis coctis. Calidum verò nihil edat,neq; lauet ſi febris multa teneat. Neque oleribus acribus vtatur, præterquam ſatureia,aut origano. Vinum bibat album. Si verò ſine febre ſit,calores autem aliàs atque aliàs corripiãt, piſces edat optimos ac pinguiſsimos.& pinguia,& dulcia,& quàm maximè ſalſa. Et deambulationibus vtatur, neque in vento,neque in ſole. Et à cibis vomat, vbi tempeſtiuum viſum fuerit. Et calida lauet,capite excepto. Ex cibis frumentaceis præſtat panis, his qui non mazam edere ſoliti ſunt, Mazam verò edere ſolitis,vtraque dato.

Alius morbus appellatus Tabes.

TVſsis vexat,& ſputum multum ac liquidum, & quan- E doque facilè tuſsiendo reiicitur etiam pus,veluti grando.quod dum digitis conteritur,durum & male olens eſt. At vox pura eſt & doloris exors,& febres nõ corripiunt,verùm calor quãdoque aliàs atq; aliàs,atque hic debilis. huic veratrum bibendum eſt,& lenticulæ decoctum,& largè cibus ſumendus,ita vt abſtineat ab acribus, & carnibus bubulis ac porcinis & ouillis. Exerceatur modicè & deambulet,& à cibis vomitu vtatur. A Venere abſtineat. hic morbus per annos ſeptem aut nouem durat. quòd ſi ab initio æger curatus fuerit,ſanus euadit. Alius morbus. Si ex feruido vlcere, aphtha appellato,pulmonis fiſtula laborarit, febris debilis tenet,& dolor mediũ pectus,pruritus corporis adeſt,& vox raucoſa,& ſaliuam liquidã ac tenuem ſpuit:quandoq; etiam F craſſam,velut ptiſanæ ſuccum. Et in ore odor oboritur ipſi grauis,velut à piſcibus crudis,& aliàs atq; aliàs in ſaliua apparent dura,velut fungus ab vlcere,& supernæ partes attenuantur,atque adeò homo totus:& circuli faciei rubeſcunt, & progreſſu temporis vngues contrahuntur,& aridi ac cum virore pallidi fiunt. Moritur autem ſtatim,ſi non curatus fuerit,ſanguinem ac pus ſpuens. poſtea etiam febres vehementes accedentes ipſum perimunt. Si verò curetur, effugit ex hac tabe. Curare porrò oportet,vt lenticulæ decocto poto vomat. Quòd ſi tempeſtiuum eſſe viſum fuerit, veratrum bibat,ſiquidem potens fuerit homo,per ſe. Sin minus,dimidium potionis ad lenticulæ decoctum ammiſceto,ita vt in quinta aut ſexta potione deſinat. At ventrem infernum medica

Medela.

Pulmonis fiſtula affecta quid faciat.

Medela mali huius.

A dicamento ne moueas, si non febres fortes corripuerint. Si non autẽ corripuerint, lacte asinino subtus purgato. Quòd si debilis sit, vt bibere non possit, per clysterem infundito. Minus autem caput moueas, & si quidem saliua ad os prodierit multa ac salsuginosa, ad nares apponito quid, quod bilem non ducat. Si verò fluxio ad os non fiat, nihil capiti adhibeto, vbi autem saliua graueolens fuerit, interpositis inter lenticulæ decocti vsum diebus, medicamẽtum in pulmonem infundito, & interposita vna die suffito. Cibis vtatur carnibus ouillis & volucriũ, & piscibus cartilaginei generis, & scorpiis coctis. Quarto verò quoque die salsamentum edat optimum ac pinguissimum, & in prandio mazam sumat, in cœ-
B na verò etiam panem ad hanc addat, & nihil sorbeat, neque cyceonem bibat, si edere poterit. Porrò obsonia condiat ac edat sesamo pro tritico, & coriandro ac anetho. Silphio autem ne vtatur, neque alio copiã olere acri, præterquàm origano, aut timo, aut ruta. Deambulationibus autem vtatur ante & post cibum, vitans ventum & solem. Ab ebrietatibus & re venerea abstineat. Lauet tepida, excepto capite, quod quàm rarissimè lauari debet.

Tabes dorsalis.

DOrsalis tabes à medulla fit. Corripit autem maximè recentes sponsos, & veneri deditos. Sunt autem sine febre, & bene cibum capiunt, ac consumuntur. Et si interroges ita affectum, dicet sibi supernè de capite in spinam velut for-
C micas descendere videri, & vbi mingit, aut ventrem exonerat, prodit ipsi genitale semen multum ac liquidum, & genitura in vterò non manet, & in somnis semen profundit, siue dormiat cùm vxore siue non. Et quum iter fecerit aut cucurrerit, tum aliàs, tum ad accliuem locum, anhelatio ac debilitas ipsum corripit, & capitis grauitas, & aures sonant. Hunc temporis progressu vbi febres fortes ipsum corripuerint, perdunt febres lipyriæ. Quum ita habuerit, si ab initio curandum susceperis, fomento per totum corpus adhibito, medicamentum sursum purgans bibẽdum ipsi dato, & postea caput purgato. Deinde deorsum purgans exhibeto. Optandum autem fuerit vt vere hãc curationem aggrediamur, Postea verò serum aut lac asininum bibendum dato. Cæterum bubulum lac per quadraginta dies bibẽdum præbeto.

Seminis clandestina fluxio.

Medela.

beto. Ad vesperam verò quàm diu lac potat, alicam sorbendam dato. A cibis autem abstineat. Postquàm verò lac bibere cessarit, cibis mollibus ipsum reficito, ex modico initium sumens, & quàm maximè crassum ac pinguem facere studeto. Per annum ab ebrietatibus, & venere, & laboribus abstineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus & Solem. Tepida autem lauet. D

Pulmonis morbus.

SAliua crassa ac fuliginosa tussi reiicitur, & color niger, ac subturgidus est, & dolores tenues sub pectus & sub scapulas fiunt: & vlcera ipsis ægrè sanescunt. Minus tamen periculosus est hic morbus superiore, & plures euadunt. Hunc veratrum bibere oportet, & per se, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet ac suffitum facere. Cibis quoque largè vtatur, abstinendo à carnibus bubulis, ouillis, & porcinis, & ab acribus oleribus, præterquàm origano, aut satureia. Vtatur deambulationibus. Mane verò ieiunus ad accliuem locum iter faciat. Deinde folia condimentaria hortensia bibat in vinum temperatum inspersa. Deinde verò cibis relatis vtatur.

Medela. (E)

Arteria vulnerata.

SI vulnerata fuerit arteria, tussis habet, & sanguinem tussiendo reiicit, & fauces sanguine latenter implentur, & grumos eiicit, & dolor fit acutus ex pectore ad dorsum, & saliua viscosa ac multa, & fauces siccæ, & febris ac rigor corripit, & strident fauces velut à pinguedine, atque hæc ad quindecim dies patitur. Posteà verò pus spuit, & velut vlceris ricinos, bronchia in pulmone cartilaginosa, & rursus tussit, & sanè sanguis erumpit, & posteà pus crassius spuit, & febris fortior fit, & in pulmonem desinit, & vocatur ruptio pulmonis. F

Medela. At si post primum sanguinem pus non spuat, à laboribus ac exercitiis quiescere oportet, & vehiculum inscendere abstineréque à cibis salsis, ac pinguibus, & ab oleribus acribus, & postquam ipse seipsum optimè corpore affectum esse putat, pectus ac dorsum inurito, ex parte vtrunq;, & postquã vlcera sana fuerint, per annũ abstineat ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laboret, neq; vehiculum inscendat, sed studeat vt corpus quàm maximè crassum efficiat.

Articuli

A

Articuli pulmonis conuulsi.

QVum articuli pulmonis fuerint conuulsi, sputum spuit album, quandoque verò cruenta, & desipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorsum, ac latus: & si se vertat, tussit & sternutat. Huic qua parte dolor fuerit calefactoria apponito, & centauriũ, & daucum, & saluiæ folia trita, melle & aceto affuso, præsorbenda dato, & aquam insuper sorbendam. Et ptisanæ succum præsorbeat, & vinũ aquosum insuper bibat. Postquàm verò dolor sedatus fuerit, saluiã tusam ac cribratam, & hypericum, & irionem trita, & polentam, singula paribus portionibus, in vinum temperatum coniecta, ieiuno bibenda præbeto. At si ieiunus nõ sit, leguminis fresi decoctum sine sale sorbendũ dato. Si verò calor fuerit, cibis vtatur mollissimis, non salsis, & minimè nidorosis, vbi iam probè se habuerit corpus, & in pectore, & in dorso. At si ambo conuulsa fuerint, tussis emergit, & saliua crassa ac alba apparet, & dolor acutus adest ad pectus, & sub scapulas, ac latus: & ardor detinet, & rubicũdis in tibiis circulis impletur, & pruritum habet, & non sustinet neque sedere, neque iacere, neque stare, sed ægrè afficitur, ac viribus deficit. Hic quarta die maximè moritur. Si verò hanc effugerit, spes neq; sic multa superest, Verùm periclitatur & in septima. Quòd si & hanc effugiat, sanus euadit. Hunc vbi sic habuerit, multa calida bis in die lauato. Et quũ dolor habuerit, calefactoria adhibeto, & mel, & acetum bibendum dato, & ptisanæ succum sorbendum, & vinum album vinosum insuper bibendum. Si verò ad balneum & calefactoria affligatur, ipsáque non sustineat, crassi lintei panniculos ipsi adhibeto, quos aqua tinctos in pectus ac dorsum imponas. Et fauum mellis aqua frigidissima macerato, aquámque bibendam dato, & frigidum ptisanæ succum, & aquam insuper bibat, & ad frigus decumbat. Hæc facienda sunt. Verùm morbus lethalis est.

Curatio.

B

C

Erysipelas in pulmone.

SI erysipelas in pulmone fiat, tussis habet, & saliuã expuit multam ac liquidam, velut de gutture, non est autẽ cruenta: & dolor tenet dorsum, & vacuas partes ventris, ac laterum mollitudinem, & viscera fugunt, & vomit pituitam ac velut acetum, & dentes stupescunt, & febris, ac rigor, & sitis corri

corripit,& vbi quid ederit,in viſceribus ſugit,& acidum eru D
ctat,& vēter ſtridet,& corpus torpeſcit,& vbi vomuerit,melius ſe habere putat. Quum autē non vomuerit,digreſſa die tormen & dolor in ventre oboritur,& excrementum alui liquidum procedit,hic morbus maximè fit ex ebrietatibus,& carniū eſu,& ex aquæ mutatione.Sed & ex aliis cauſis emergit.

Medela. Huic pharmacum deorſum purgans bibendum dato,& lac aſininum inſuper bibendum, ſi non natura fuerit ſplenicus.Si verò ſplenicus fuerit,ne purges,neque ſuccis,neque lacte,neq; ſero, ſed eo quod modicum ingeſtum multum educet. Per clyſteres quoque infuſio in aluum fiat, & glandulæ ſubdantur in omnibus morbis,ſi aluus non egerat.Adhibendum eſt & frigidæ lauacrum in hoc morbo, & exercitium, E vbi febres remiſerint,& corpus leuiter ſe habere viſum fuerit. Et vere & autumno vomitus inducatur. At verò allij capita,& origani pugillum, quantum tribus digitis apprehendi poteſt, duabus heminis vini dulcis affuſis, & aceti acerrimi hemina vna,& mellis quarta heminæ parte, coquito donec tertia pars reliqua fiat.Deinde vbi hominem exercueris, & aqua tepida laueris,calidum hoc bibendum præbeto,Dato etiam lenticulæ decoctum, melle & aceto ammixtis, donec impleatur.Deinde vomat,& ea die pota polenta & aqua, ita ieiunus permaneat. Ad veſperam verò betam edat,& parum de maza, & vinum aquoſum bibat. Reliquo verò tempore,à lenticulę decocto,& à cibis vomat.Et ſi diſceſſerit dolor ſub ſcapulas,cucurbitā affigito,& venas in manibus pertundito. F Cibis porrò vtatur non ſalſis,neq; pinguibus. Acria autem & acida edat, & frigida omnia. Vtatur & deambulationibus. Hæc ſi fecerit,optima victus ratione vſus fuerit,& per plurimum tempus morbus prorogari poterit.Eſt autem non lethalis, ſed conſeneſcentes relinquit. Si verò iuniorem aliquem citius à morbo liberare voles, vbi ipſum purgaris, pectus & dorſum inurito.

Morbus dorſalis.

Rigor & febris,& tuſsis, & ſpirādi difficultas corripit, & ſaliuam ſpuit cum virore pallidam, quandoque etiam ſubcruentam: & dolet maximè dorſum & inguina:& tertia aut quarta die cruētam vrinam mingit, & moritur ſeptima die. Si verò quatuordecim dies effugerit, ſanus euadit: effugit

A git autem non ita valde. Huic aquam mulſam bibendam dato, in olla noua feruefactam ac perfrigeratam, & apij aut fœniculi radicis cortice in ipſa macerato. Dato & ptiſanæ ſuccum bis in die, & vinum album aquoſum inſuper bibendum. Qua verò parte dolor conſtiterit, calefactoria adhibeto, & calida lauato, ſi non febris multa vexet. Poſtquàm autem quatuordecim dies præterierint, in prandio quidem ſumat milium, ad veſperam verò carnes catulinas, aut volucrium, coctas edat: & de iuſculo ſorbeat. Cibis autem quàm paucißimis primis diebus vtatur. Medela.

Tuberculum in pulmone.

Q Vum tuberculum in pulmone natũ fuerit, tuſsis tenet, B & erectæ ceruicis ſpiratio, & dolor ad pectus acutus, & ad latera, & vſq; ad quatuordecim dies ita afficitur. Nam pleriſq; per tot dies tuberculi affectio inflammatur. Sed & caput dolet & palpebras, & videre non poteſt: & corpus ſubfuluum fit, ac venis impletur. Hũc multa calida lauato, & aquã mulſam aquoſam bibẽdam dato, & ptiſanæ ſuccum ſorbendum, & vinum aquoſum inſuper bibendum. Si verò dolor vrgeat, calefactoria adhibeto. Vbi autem ſedatus fuerit, cibis mollißimis vtatur. Quòd ſi liberatũ à morbo, ſpirandi difficultas corripiat, dum ad accliuem locũ recta pergit, aut aliàs feſtinat, pharmacũ dato, à quo inferna aluus non moueatur. Et ſi vnà cum vomitu pus ſequatur, ſi quidẽ pus fuerit albũ, C & fibræ in ipſo ſubcruentæ fuerint, effugit. Si verò liuidum, & cum virore pallidum, ac graueolens, moritur. Purgantur autem in quadraginta diebus ab ea qua erupit. Multis etiam annuus fit morbus. Hunc velut ſuppuratum curare oportet. Quòd ſi non erũpat (multis enim progreſſu temporis abſcedit ad latus, & extumeſcit) hunc ſi hoc fiat ſecato aut vrito. Medela.

Pulmo repletus.

S I pulmo repletus fuerit, tuſsis tenet, & erectæ ceruicis ſpiratio, ac anhelatio, & linguam exerit, rubicundis circulis in tibiis repletur, & pruritus vexat, & dolor acutus emergit ad pectus & ſcapulas, & non poteſt ſedere, neque iacere, neq; ſtare, ſed ægris viribus eſt. Hic quarta die maximè moritur. Si verò hanc euaſerit, ſpes plerunque eſt, periclitatur tamen etiam in ſeptima. Si verò hanc effugerit, ſanus euadit. hunc Curatio.

vbi ita habuerit, multa calida bis in die lauato, & vbi dolor habuerit, calefactoria adhibeto. Et mel & acetũ cocta biben da dato, & ptisanæ succũ sorbendum, ac vinũ insuper bibendum. Si verò ad balneũ & calefactoria affligatur, & ipsa non sustineat, perfrigeratoriũ ipsi adhibeto: & fauũ mellis aqua frigidissima macerato, aquámq; bibendá dato. Et decumbat ad frigus. Hæc faciat. Morbus autem grauis est & lethalis. D

Pulmo ad latus prolapsus.

SI pulmo ad latus prolapsus fuerit, tussis tenet, & erectæ ceruicis spiratio, & saliuam tussiẽdo reiicit albam & dolor ad pectus & dorsum emergit, & incumbẽs pulmo impellit, & graue quiddam in pectore incumbere videtur, & dolores acuti pungunt, & sanguis stridet velut pellis, & spirationem cohibet, & ad affectum quidem latus decubitũ sustinet, non autem ad sanũ: verùm veluti graue quiddá ipsi de latere pendere videtur, & per pectus transpirare se putat. Hunc calida multa bis in die lauato, & aquá mulsam ipsi bibendam dato. Post balneum, vinum album, cum modico melle misceto, & dauci ac centaurij semina trita his diluito, & tepida hæc sorbenda præbeto. Et infusam aquam calidam in vtriculum aut vesicam bubulam, ad latus apponito, & fascia pectori alligato. Decumbat in latus sanum. Ptisanæ succum tepidum prębeto, & vinum aquosum insuper bibendum. At si ex vulnere hoc fiat, aut suppurato secto (fieri enim in his solet) huic vesicam ad fistulam alligatam flatu impleto, ac intrò mittito, & penicillum solidum stanneum indito, ac vlterius propellito. Sic curationem instituens, maximè profeceris. E Medela. F

Lateris tuberculum.

QVum in latere tuberculum fit, tussis emergit dura, & dolor, & febris, & grauitas in latere incumbit, & dolor acutus in eodem semper loco vrget, & sitis vehemens, & calidum potum auersatur, & in dolens latus decumbere non potest, sed in sanum. At vbi decumbit, velut lapis impendere ipsi videtur, & intumescit, & rubescit, & pedes intumescunt, hunc secato aut vrito. Posteà pus emittito, vsque ad decimum diem, linamento ex lino crudo indito. Decima autem die pure omni emisso, vinum & oleum tepida immittito, vt ne derepentè resiccetur, & linamento, ex linteolo vritor, Curatio.

A tor, vbi verò id quod infusum est emiseris, aliud infundito. atque hæc per dies quinque facito. postquam autẽ pus tenue effluxerit, velut ptisanæ succus ac modicum, ad manus contactum, stanneum penicillum indito, & vbi penitus resiccatum fuerit, linamento semper modicè præsecto, vlcus ad linamentum coalescere sinito.

Hydrops pulmonis.

SI hydrops in pulmone fiat, febris & tussis tenet, & aceruatim respirat, & pedes tument, & vngues contrahuntur omnes, & patitur talia, qualia is qui suppuratus fit, sed debilius ac diuturnius. Et si quid infundas, aut fomentũ aut suffi-
B tum adhibeas, pus nõ sequitur, atq; ex hoc sanè cognoueris, nõ pus, sed aquam intus esse. Et si multo tempore aure ad latera adhibita audire tentaueris, ebullit intrinsecus velut acetum: & hæc quidem aliquandiu patitur, postea erumpit ad aluum, & statim quidem sanus esse sibi videtur, ac à morbo liberatus. Verùm progressu temporis aluus incenditur, eadémque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumescunt ventre, scroto, ac facie. Et quidam ab inferna aluo id esse putant, quum videant ventrem magnum, & pedes tumentes. Intumescunt enim hæc, si sectionis tempus transgrediaris. Hũc si quidem extra intumuerit, inter costas sectum curare oportet. Si verò non intumuerit, multa calida lotum velut suppuratos collocato, & qua parte strepitum perceperis, ea secato quàm potes infimo loco, quo effluxio facilis cõ- Curatio quæ.
C tingat. Postquam secueris, linamẽtum ex lino crudo indito, ita vt crassum & acutum linamentum facias, & sanguinem paucissimum parcè emittas. Et si quidem in linamento pus adhæserit quinta die, plerunque euadit. Sin minus, vbi aquã exhauseris, sitis corripit & tussis, & moritur.

Pectus aut dorsum ruptum.

SI pectus aut dorsum fuerit ruptum, dolores tenẽt pectus ac dorsum perpetuò, & calor aliàs atque aliàs corripit, & saliuam subcruentam tussiendo reiicit, & velut pilus cruentus per saliuam transcurrit. Atque hæc maximè patitur, si manibus quid laborarit, aut in currũ aut equum inscẽderit. Hunc ante & retrò vritò ex partibus vtroq; loco, & sic sanus Curatio.
euadit. Cæterùm per annũ à labore se contineat, & ab vstura

D

pinguefaciendo corpori studeat.

Febris ardens.

FEbris tenet, & sitis vehemens, & lingua aspera, & nigra,
& cum virore pallida, & sicca, & vehementer rubicūda:
& oculi cum virore pallidi sunt, & excrementum egerit ru-
bicundum & cum virore pallidum, talem quoq; vrinā min-
git, & multū spuit. Sæpe etiam transmutatur velut ad peri-
Peripneumonicus. pneumoniā, & delirat. Ex qua re cognoueris quòd peripneu-
monia fit. Hic si quidem peripneumonicus fiat, & quatuor-
decim dies trāsgrediatur, sanus fit. Si verò in decem & octo
diebus peripneumonicus fiat, si non impurgatus permanens
Medela. suppuratus fiat, aquam de crassa farina in ipsa macerata bi- E
bat; & acetum album quàm odoratissimum postea bibat, &
ptisanæ succū sorbeat bis in die, si verò debilis fuerit, ter. &
vinum vinosum, albū, aquosum insuper bibat, & quàm mi-
nimum lauet. At si suppuratus fiat, velut suppuratū curato.

Febris singultiens.

FEbris detinet vehemēs, & rigor, & tussis, & singultus, &
vna cū saliua grumos sanguinis tussiēdo reiicit, & septi
ma die moritur. Si verò decē dies effugerit, melius habet. Ve
rū vigesima suppuratur, & primis diebus pus modicū tussiē
do reiicit, deinde amplius. Purgatur autē in quadraginta die
bus. Huic primis in diebus acetū & mel cocta bibenda dato,
& postea acetū & aquam ammisceto, quo aquosior potio fiat.
Et ptisanæ succum modico melle ammixto sorbeat, & vinū F
album vinosum insuper bibat. Postquā autē decē dies præte-
rierint, si febris sedetur, & sputū purum sit, ptisanā integrā
Ptisana integra. sorbeat, aut milium. At si vigesima die pus spuat, saluiam, &
rutam, & satureiam, & origanū, ac hypericum, singula ęquis
portionibus cōtusa ac cribrata permisceat, ita vt omniū cia-
Potio quæ. thy parui siue cōchæ marinæ sit mensura, & polentæ tantū-
dem. Hæc ieiunus in vino dulci tēperato bibat. Et si hyems
sit, aut autūnus, aut ver, sorbitionibus vtatur. Si verò æstas,
minimè. Verùm amygdalas, & cucumeris semē torrefactū,
& sesamū, singula æquis partibus, vt in totū sit cōchæ mari-
næ mensura terat, & aquæ heminam Aegineam affundat, &
farinam ac fauum inspergat. Hæc post potum sorbeat. Cibis
vtatur pinguibus & salsis, & marinis magis quàm carnibus.

A Calida lauet, minimè verò caput. Hæc faciens à morbo liberatur.

Morbus lethargus dictus.

TVſsis oboritur, & ſaliuam ſpuit multã ac liquidam, & nugas garrit, & vbi nugari deſierit, dormit: & recremẽtum malè olens egerit: huic aquam de macerata in ipſa farina craſſa bibendam dato, & vinum album vinoſum poſteà bibendum, & ptiſanæ ſuccum ſorbendum Verùm huic mali punici ſuccum ammiſceto: & vinum vinoſum album inſuper bibat, & ne lauet. Hic in ſeptem diebus moritur, Si verò has effugerit, ſanus euadit. Curatio.

B

Morbus ſiccatorius appellatus.

NEque ſine cibo eſſe neque cibum acceptũ tolerare poteſt. Verùm vbi quidem ſine cibo manet, viſcera ſugũt, & os ventriculi dolet, & aliàs alia vomit, & bilem, & ſaliuã, & pituitam, & acria: & poſtquàm vomuit, aliquantiſper melius habere ſibi videtur. At vbi cibũ accepit, ructus adſunt, & cùm rubore exardeſcit, & ſemper multùm ſe cacaturũ eſſe putat. Vbi verò ea gratia deſederit, flatus prodit: dolor caput habet, & totũ corpus velut aciculis pungi videtur, aliàs alia parte, & crura grauia ſunt ac debilia, & conſumitur, ac debilis fit. Huic medicamentum bibendum dato, primùm deorſum purgans, poſteà ſupernè: & caput purgato, & à cibis abſtineat dulcibus, & oleoſis ac pinguibus, & ab ebrietatibus. Medela.

C Vomat autẽ à ſuccis, & à cibis, & pro anni tẽpore, lac aut ſerum aſininũ bibendũ præbẽs, pharmacũ inſuper bibendum dato, vtro tandem magis opus eſſe tibi viſum fuerit. Aeſtate & vere frigida lauet. Autumno autẽ & hyeme vnguẽto vtatur, & deambulet, & modicè ſe exerceat. Si verò debilior ſit quàm vt exerceri poſsit iter, faciat. Et cibis frigidis ac aluũ ſubeuntibus vtatur. Et ſi vẽter nõ egerat, molle infuſum per clyſterem iniicito. Morbus hic diuturnus eſt, & cõſeneſcentes, ſi ita futurum eſt, relinquit. Sin minùs, commoritur.

Febris interficiens appellata.

FEbris tenet, & rigor, & ſupercilia impendere vidẽtur, & caput dolet, & vomit ſaliuam calidam, & bilem multã, quandoque etiam infra egerit, & loci oculos non capiunt, & dolor ad ceruicem & ad inguina emergit, & affectis viri-

bus est,& nugas garrit. Hic septima die aut etiam priùs mo D
ritur. Si verò hanc effugerit, plerunque sanus fit. Morbus est
Medela. lethalis. Huic perfrigeratoria adhibere oportet ad viscera, & ad caput, & ordeum torrefactũ vnà cũ paleis fractũ aqua macerare, & de excolata aqua, mulsam facere, atq; hãc aquosam bibendam dare. Cibum autẽ non offerre, neq; sorbitionem, vsq; ad septimum diẽ, si non debilis esse visus fuerit. Si verò sit, ptisanæ succum frigidum ac tenuẽ modicum, bis in die exhibere, & aquã insuper bibendam. Postquàm verò septem dies præterierint, & febris dimiserit, miliũ lingat, Ad vesperã cucurbitam, aut betas paucas sumat, & vinum albũ aquosum inde bibat, donec ad nonũ perueniat diem. Posteà cibo quàm paucissimo vtatur, miliũ in prandio sumens. Bal E
neo donec dolor & febris affuerint, ne vtatur. Vbi verò cessauerint, multa lauet. Quòd si venter non egerat, molle infusum per clysterem immittito, aut glandulas subdito. Quum verò validus factus fuerit, molli pharmaco ad nares apposito, aluum infrà purgato, posteà lac asininum bibendũ dato.

Morbus liuidus.

Febris detinet sicca, & horror aliàs atque aliàs, & caput dolet, & dolor viscera tenet, & bilem vomit, & quũ dolor tenet, suspicere nõ potest, sed grauatur, & venter durus fit, & color liuidus, & labia, ac albæ oculorũ partes liuescũt, & aspectũ præ se fert velut qui stangulatur. Quandoq; etiã colorem transmutat, & ex liuido, cum virore subpallidus fit. F
Medela. Huic medicamentum & deorsum, & sursum purgans bibendum dato, & clysterem adhibeto, & à capite purgato. Et calida quàm minimè lauet, sed & vbi lauerit, ad solem apricetur. Serum etiam & lac asininum pro anni tempore bibat, & cibis quàm mollissimis vtatur & frigidis, abstinẽs ab acribus & salsis: verùm dulcioribus ac pinguioribus vtatur. Cæterùm hic morbus vt plurimum cùm ægro commoritur.

Morbus ructuosus.

Dolor corripit acutus, & dolitat vehementer, & ipse sepsum iactat, & vociferatur, & frequenter eructat, & vbi eructauit, meliùs habere sibi videtur. Sæpe etiam bilem reuomit modicam, poculi parui mensura: & dolor corripit à visceribus ad imum ventrem, & laterum mollitudinem, &

vbi

A vbi hoc factum fuerit, melius habere sibi videtur: & venter inflatur, ac durus fit, & strepit, & flatus non egreditur, neque stercus. Hunc si dolor habuerit, multa calida lauato, & calefactoria ipsi adhibeto. Vbi verò in ventre dolor ac flatus fuerit, clysterem adhibeto, & mercurialis coctæ succum, ad ptisanæ succum ammisceto, ac sorbendum dato, & vinum dulce, aquosum, insuper sorbendum. Cibum autem ne exhibeas, donec dolor remiserit, & vuarum expressarum retrimenta dulcia, per noctem in aqua maceret, & hanc aquam per sex dies bibat. Si verò vuarum expressarum retrimenta non habeat, mel & acetum cocta bibat. Postquam autem dolorem emouerit, medicamento deorsum aluum purgato. Medela.

B Cibis vtatur inde mollibus & aluum subeuntibus, & marinis magis quàm carnibus, carnibus autem volucrium & ouillis coctis: edat etiam betas & cucurbitam: ab aliis verò abstineat. Morbus hic si iuuenem corripiat, tempore decedit: si seniorem commoritur.

Morbus pituitosus.

CORripit quidem morbus pituitosus etiam virum, sed magis mulierem, & est hæc quidem crassa & bene colorata, verum iter faciens debilitatur, & maximè si ad accliuē locum iter faciat. Corripit ipsam etiam febris tenuis, quandoq; etiam suffocatio: & euomit vbi ieiuna est, bilem & saliuas multas, sæpe etiam vbi cibum accepit, de cibo tamen nihil: & quum laborarit, dolet pectus & dorsum, aliàs alia parte, & rubicundis cutis eminentiis impletur, velut ab vrtica inustis. Huic medicamentum bibendum dato, & serum ac asininum bibat. Si verò serum potet, medicamentum deorsum purgans ad plurimos dies præbibendum dato. Et si serum bibere desierit, lac asininum postea bibat, & dum hoc potarit, à cibis quidem abstineat, vinum verò quàm iucundissimum bibat, donec purgari desinat. At vbi à potione cessauerit, milium in prandio sumat. Vesperi cibo mollissimo vtatur ac paucissimo. Abstineat à pinguibus & dulcibus ac oleosis. Et aliàs atque aliàs, maximè tamen hyeme, à lenticulæ decocto vomat, oleribus præsumptis. Et calida quàm minimum lauet, sed & ad solem apricetur. Morbus autem commoritur.

(C: margin letter beside "uas multas"; Medela: margin note beside "inustis. Huic medicamentum")

Pituita alba. D

INtumeſcit totum corpus albo tumore, & venter ad cõtactum craſſus eſt,& pedes ac femora tumẽt,Tibiæ item ac ſcrotum,& aceruatim reſpirant,& facies rubicunda eſt,& os ſiccum,& ſitis tenet,& vbi cibũ accepit,ſpiritus frequens incumbit.Hic eadẽ die quandoq; melius habet,quãdoq; peius.

Curatio. Huic ſi quidẽ venter ſua ſponte turbatus fuerit in principio morbi,proximus ſanitati eſt.Si verò non turbetur,medicamentum deorſum purgans dato,à quo aqua purgetur. Et calida nõ lauet,& ſub dio exponatur,& ſcrotum vbi impletum fuerit ſecato.Cibis vtatur pane puro frigido,& beta,& piſcibus ſcorpiis coctis,iuſculo autem quàm paucíſsimo. Et frigida omnia edat,& nõ dulcia, neque pinguia:ſed trita & E acida,& acria, excepto allio, cepa,& porro. Origanũ verò & ſatureiam multam edat,& vinũ inde vinoſum bibat,& ante cibum iter faciat.At ſi à medicamẽto tumeat,clyſterẽ adhibeto,& cibo,deambulationibus,& illuuie præmito.Medicamenta verò quàm paucíſsima exhibeto Verum ſurſum purgans nõ prius dederis,quam tumores ad infernas partes deſcenderint.Quòd ſi extenuato iam ipſo ſuffocatio in pectore oboriatur,veratrũ bibendũ dato,& caput purgato,& poſtea deorſum purgãs bibat.Morbus hic maximè à nullo diſcedit.

Cura, morbus difficilis.

IN viſceribus veluti ſpina eſſe videtur, & pungere,& anxietas ipſum corripit,& lucẽ ac homines fugit,& tenebras amat,& timor inuadit,& ſeptum trãſuerſum foris tumet,& F ad contactũ dolet, & expaueſcit, & terriculamẽta ac ſomnia horrenda videt,& quandoque etiã mortuos. Et morbus hic ferè plurimos vere corripit.Huic veratrum bibendũ dato,& caput purgato,& poſt capitis purgationẽ pharmacum deorſum purgans bibat, poſtea verò lac aſininum bibat. Cibis vtatur quam paucíſsimis, ſi non debilis fuerit,& frigidis,& aluum ſubeuntibus,& nõ acribus,neque ſalſis,neque pinguibus neque dulcibus.Et calida non lauet,neque vinum bibat, ſed aquam maximè,aut ſaltem vinũ aquoſum. Neque exercitiis vtatur,neque deambulet. Hæc ſi fecerit,à morbo liberabitur temporis progreſſu.Si verò neglexerit,cõmorietur.

Morbus niger.

NIgrum vomit veluti fecem,quandoque cruentũ,quandoque

A doque velut vinum ſecundarium, quandoque velut polypi atramentum, quandoque acre velut acetum, quandoq; ſaliuam & pituitã, quandoq; bilem cum virore pallidam. Et vbi quidem nigrum cruentũ vomuerit, cadaueris fœtorem refert: & fauces & os à vomitu adurũtur, & dentes ſtupeſcunt, & id quod vomitu reiectum eſt, terram eleuat. Et poſt quàm vomuit, paululum melius ſe habere putat. Et neque ſine cibo eſſe, neq; ampliorem cibum ferre poteſt. Verùm vbi ſine cibo manet, viſcera ſugunt, & ſaliuę acidæ ſunt. Quum verò cibum accepit, grauitas in viſceribus eſt, & pectus ac dorſum velut ſtilis pungi videntur, & dolor tenet latera, & febris debilis eſt, & caput dolet, & oculis non videt, & crura grauan-B tur, & color niger eſt, & conſumitur. Huic pharmacum bibendum dato frequenter, & pro anni tempore & ſerũ, & lac. Et à cibis abſtineat dulcibus, & oleoſis ac pinguibus, & frigidiſsimis ac maximè per aluum ſubeuntibus vtatur. Et caput purgato, & poſt medicamentorũ potiones ſurſum purgantes, de manibus ſanguinẽ detrahito, ſi non fuerit debilis. At ſi aluus nõ egerat, molle infuſum per clyſterem immittito. Et abſtineat ab ebrietatibus & venere. Si verò coierit, ieiunus fomentis vtatur. Et à ſole abſtineat, neque multum ſe exerceat, neque deambulet, neque calida lauet, neque acria edat, neque ſalſa. Hæc facienda ſunt. Et vnà cũ ætate aufugit etiam morbus, & cum corpore ſeneſcit. Si verò denigratus, fuerit commoritur. Alius morbus niger. Subfuluus & gra-C cilis, & oculis cum virore pallidis fit, & tenuem cutẽ habet, ac debilis eſt. Quanto autem tempus amplius progreditur, tanto morbus amplius affligit. Et vomit omni tempore velut ſtillamentũ modicum, ad duorum poculorum paruorũ menſuram, & frequenter etiam cibum, ac vnà cum cibo bilem & pituitam: & poſt vomitum dolet totum corpus, aliquando etiam antea quàm vomat. Et horrores tenues ac febris tenet, & ad dulcia ac oleoſa maximè vomit. Hunc medicamentis ſurſum ac deorſum purgare oportet, & lac aſininum poſtea bibendũ præbere. Cibis autẽ vtatur molliſsimis ac frigidis, piſcibus littoralibus, & cartilaginei generis, & betis, & cucurbitis, & carnibus tritis. Vinum bibat album, vinoſum, aquoſius. Labore & deambulationibus vtatur, & calida ne lauet, & à ſole abſtineat. Atq; hæc ſanè facienda ſunt.

Medela. (beside "Huic pharmacum bibendum")

Medela. (beside "Hunc medicamentis")

Verùm morbus lethalis quidem eſt,non autem conſeneſcit. D

Morbus corruptorius.

ALia quidem omnia eodem modo patitur. Verùm grumos bilis concretos vomit,& deorſum ſimiliter egerit, poſtquam cibos excreuit. Cæterum eadem facere oportet, quæ in priore morbo relata ſunt,& clyſterem adhibere.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER TERTIVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

E febribus vniuerſis à me dictum eſt, de reliquis iam dicam.

Cerebri tumor.

QVum cerebrum ab inflãmatione tumuerit, dolor totùm caput occupat, maximè qua parte conſtiterit inflammatio:Conſiſtit autẽ in tẽporibus:& aures ſonitu implentur,& auditus hebeſcit,& venæ extentæ ſunt, ac pulſant.& febris ac rigor aliquando corripiunt,& dolor nunquam deficit,ſed quandoque remittit,quandoque magis premit,& vociferatur ac exilit præ dolore. Et vbi ſurrexit,rurſus ad lectũ decumbere feſtinat, & iactat ſeipſum. Hic lethaliter quidem affectus eſt,in quot verò diebus morietur,non habet iudicationem. Nam alij aliter pereunt. Plerunque tamen in ſeptem diebus moriuntur. Si verò vigeſimumprimum effugerint,ſani fiunt. Quum itaque dolor vexarit, frigefacere caput oportet maximè quidem per raſuram,aut frigefactorio aliquo,velut eſt ſolani ſuccus, & terra figularis, in veſicam aut folliculum immiſſo,ita vt viciſsim modo appon as, modo auferas,priuſquam tepeſcant. Sed & ſanguinem detrahere oportet, & caput purgare, ad apij ſuccos odoratis ammixtis. A vino autem in totum abſtinere. Ptiſanæ ſuc-

F

Medela.

cum

A cum sorbere,& infernam aluum soluere.

Cerebri repletio dolorosa.

QVum doluerit caput præ cerebri repletione,vitiosorũ humorum purgationem non factam esse significat,& dolores totum caput tenent,& delirat, & moritur septima die,& euadere non poterit,si non eruperit humor septima die per aures. Sic enim & dolor sedatur,& resipiscit.effluit autem multus & inodorus.Huius aures priusquam pus erupisse videris,potius ne curato.Si verò supernam ac infernam aluum purgare voles,seorsum vtramque soluito. Postea capiti maximè quidem vniuerso,sed,& per aures,& per nares, fomentum adhibeto.Sorbeat autem ptisanæ succum,& à vi-
B no abstineat in totum.Postquam verò eruperit pus,contineto te donec multa fluxio sedetur,postea aures colluito vino dulci,aut lacte muliebri, aut oleo veteri, atque hæc tepida infunduntur. Caput verò frequenter mollibus ac odoratis fomentis foueto,quo citius cerebrum purgetur,hic primùm quidem non audit,progressu verò temporis & fluxio minor fit,& auditus vnà cum fluxione penitus quiescente contingit,& maximè sibiipsi similis redit. Cauere autem oportet solem,ventos,ignem,fumum,acrium odores,& alia huiusmodi:& quiescere,ac molli victus ratione vti. Sit autẽ aluus inferna præ vasorum vacuatione solutu facilis.

Medela. (margin)

Syderati.

C QVi icti ac syderati esse dicuntur,quum cerebrum multa immundicia vitiosorum humorum repletũ fuerit. anterior capitis pars primùm dolorẽ ipsis exhibet & suspicere non possunt,aliqui ambobus oculis,aliqui altero,& sopor ipsos tenet,& desipiunt,& tempora saliunt, & febris tenuis habet,& corporis impotentia. Hic tertia aut quinta die moritur,& ad septem non deuenit. Si verò deuenerit,à morbo liber euadit.Hunc si curare voles,capiti fomenta adhibeto, & sectione facta transpirationem efficito. Si verò dolor tenuerit,etiam sternutationes inducere oportet,& caput purgare leuibus ac odoratis, infernam item aluum purgare.A vino autem penitus abstineat,& ptisanæ succo vtatur.

Medela. (margin)

Cerebri corruptio.

SI cerebrum corruptum fuerit, dolor caput tenet,& per collum procedit ad spinam,& æger non audit,& frigus

ad caput deuenit,& totus intumeſcit,& derepente priuatur D voce,& ex naribus ſanguis fluit,& liuidus fit. Quod ſi morbus leuiter corripiat,vbi ſanguis diſceſsit,melius habet. Si

Medela. verò vehementer correptus fuerit,cito perit. Huic ſternutationes per odorata inducito,& aluum vtranque,aut alteram ſaltem purgato.& odorata quæ leues odores habent,naribus admoueto.& ſorbitionem tenuem ac tepidam exhibeto.Abſtineat autem penitus à vino.

Lethargus.

MOrbi lethargi appellati ſtatus idem eſt, qui & peripneumoniæ. Verum difficilior, & non omnino liber ac remotus eſt ab humida peripneumonia. Sed multo tar- E dior eſt morbus. Patitur autem æger hæc, Tuſsis & ſopor ipſum tenet,& ſaliuam liquidam ac multam educit,& vehementer impotens eſt:& quum moriturus eſt,multum atque

Medela. id liquidum infra egerit. Huic valde exigua vitæ ſpes eſt. Attamen hoc curandum eſt vtplurimum ſpuat,& calefiat,& à vino abſtineat.Si verò effugerit,ſuppuratus fit.

Morbus ſiue febris ardens.

IN morbo febri ardente appellato,ſitis tenet multa,& lingua horret.At color eius primo quidem tempore eſt veluti ſolet,verum ſicca eſt. Progreſſu verò temporis induratur, exaſperatur,craſſeſcit ac nigreſcit. Si verò in principio hæc patiantur,citiores iudicationes fiunt,Si poſterius tardiores.

Cæterum remiſsionis eadem omnia ſigna lingua exhibet, F quæ in peripneumonia:& vrinæ biliosæ aut cruentæ,dolorẽ ampliorem:flauæ verò,minorem ſignificant.& ſputum præ caliditate ac ſiccitate,combuſtum ac craſſum eſt. Sæpe verò etiam in peripneumoniã tranſit,quod ſi cõtigerit,breui mo-

Medela. ritur.Hunc hoc modo curare oportet,Calida bis aut ter ſingulis diebus lauato,capite excepto. At in iudicationibus lauare non oportet.Et primis quidem diebus deorſum purgato,& aquam bibẽdam dato.Nam plerunque vomitum aqua ciere ſolet. Poſterioribus verò poſt purgationem humectato,& ſorbitionibus vtatur,ac vinis dulcibus. Quòd ſi non ab initio ægrum curandum ſuſceperis, ſed ſignis iam in lingua exiſtentibus, ſinere oportet donec iudicationes præterierint, & linguæ ſigna mitiora facta fuerint:& neque

medica

A medicamentum dederis, neque ad purgationem faciendam clysterem adhibueris priusquam iudicationes prætereant.

Pulmo tumens præ calore.

QVum pulmo tumuerit prę nimio calore repletus, tussis tenet fortis & dura, & erectæ ceruicis spiratio, & aceruatim respirat, & frequenter anhelat, & intumescit, & nares expandit, velut equus ex cursu, & linguã frequẽter exerit, & pectus ipsi canere videtur, & grauitas in ipso inesse. Quapropter hanc capere pectus non potest, sed dirũpitur & impotẽs fit, & dolor acutus emergit, & dorsum, & pectus, & latera velut acubus pungũtur: & ardẽt hæ partes velut eius qui sedeat ad ignem & rubores exoriuntur ad pectus & dorsum, velut
B à flamma, & morsus fortis incidit, & angustia, vt neq; stare, neq; sedere, neq; decũbere possit. Verùm ita velut desperatis rebus anxius iactat seipsum, & iam mori videtur. Moritur autem maximè quarta aut septima die, quas si effugerit, non valde perit. Hunc si cures infernã aluum quàm citissimè clysteri adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naso, & lingua, ac de omni corporis parte sanguinem mittere. Potiones item frigefacientes exhibere & sorbitiones idẽ præstantes. Danda sunt & vrinam cientia sæpe, sed quæ non calefaciant. Et ad ipsos quidem dolores quum irruũt, calefactoria leuia ac humida adhibendo, locum calefacere ac humectare oportet, vbicunq; dolor fuerit: ad reliquas verò partes, frigefactoria adhibere, vicissim ea apponendo ac tollendo, & vbicunque arserit frigus facere. A vino autẽ penitus abstinere. Medela.

C

Capitis dolor.

QVum à capite initio sumpto, dolor acutus statim vocẽ interceperit, tum aliàs, tum si ex ebrietate hoc contingat, ita affectus septima die moritur. Minus tamen moriuntur qui ex ebrietate tale quid perpessi sunt, & voce priuati permanserunt. Nam si eadem die, aut postera, aut tertia vocem edant, sani euadunt. faciunt autem hoc aliqui ex ebrietate, & neutri moriũtur. His sternutationes fortes inducere oportet, & infusum per clysterem iniicere, quod bilem vehementer ducat. Quòd si sensum æger receperit, Thapsiæ succũ in multa calida aqua dato, quo quàm citissimè reuomat. Postea attenuato, & à vino prohibeto per septem dies. Detrahendus est & à lingua sanguis, si venã cõprehendere possis. Medela.

Phreni

Phrenitides.

D

PHrenitides fiunt etiam ex aliis morbis. Patiuntur autem ægri hæc: septũ transuersum dolẽt, vt ne cõtingere quidẽ permittãt, & febris accedit, & mente mouẽtur, & intẽtis oculis vidẽt, & alia similia faciũt his qui peripneumonia affecti sunt, vbi sanè in peripneumonia mente mouẽtur. Hoc modo affectũ calefacere oportet calefactoriis humidis & potionibus, excepto vino. Et si quidẽ fieri poterit, sursum purgare, & per tussim ac spuitionẽ educere oportet, quẽadmodum in peripneumonia. Sin minus, inferna aluus præparãda est, vt egerat. Humectato autẽ potionibus, hoc enim cõducit. Morbus autẽ lethalis est. Moriũtur eñ tertia, aut quinta, aut septima die. Si verò leniter corripiat, iudicat velut peripneumonia. E

Medela.

Angina.

AB angina appellata suffocatur homo, & in faucibus magis ipsi inhærere videtur, & neque saliuam, neq; quicquam aliud detrahit, & oculi affecti sunt ac prominent, velut strangulatis, & intentè per ipsos videt, & ipsos conuertere non potest, & anxius est, & exilit frequenter, & facies & fauces ardent, imo etiam collum. At videntibus nihil mali habere videtur, & videt ac audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit, neque quid dicat, neq; quid audiat, aut faciat. Verùm hians decumbit saliuam fundens, ac talia faciens. Hic quinta, aut septima, aut nona die moritur. F

Leuis angina paracynanche appellata.

AT vbi horum signorum quid abfuerit, laxiorem morbum significat, quem paracvnanchen vocant. Huic venam secare oportet, maximè sub mamma. Concomitatur enim hac parte ex pulmone spiritus calidus. Oportet quoq; deorsum purgare medicamento, aut per clysterem. Fistulas item detrudere conuenit in fauces iuxta maxillas, quo spiritus ad pulmonem trahatur. Et faciẽdum vti quàm citissimè spuat, & pulmo gracilis fiat. Et suffitus fiat per hyssopum Cilicium, sulphur, & bitumen: & attrahat & per fistulas, & per nares, vt exeat pituita. Fauces & lingua cõfricentur his quæ pituitam ducunt. Et venæ sub lingua secentur. Sed & à cubitis sanguis dimittatur, si vires validæ fuerint. A vino abstineat, & ptisanæ succũ tenuem sorbeat. Postquàm verò remiserit

Medela.

A ferit morbus.& iam cibos guſtarit,elaterio recenti purgato, vt ne in aliud malum incidat.

Morbus regius.

MOrbus regius huiuſmodi acutus eſt,& citò occidit. Color totus mali corium valde refert,& cùm virore pallidus eſt, quales ſunt lacerti cùm virore pallicãtes. Conſimile eſt etiam corpus:& in vrina ſubſidet velut eruum fuluum,& febris ac horror debilis habet. Quandoque etiam veſtimẽta ferre nõ poteſt,ſed mordetur ac raditur. Et mane quũ cibum nõ accepit,viſcera plerunq; lancinãtur. Et quum quis ipſum excitat,aut alloquitur,non patitur.Hic plerunq; in quatuordecim diebus moritur. Has ſi effugerit,ſanus euadit. Oportet autem ipſum calida lauare,& aquam mulſam bibendam dare, ita vt de nucibus Thaſiis decorticatis, & abſinthij coma,æquis portionibus acceptis, & de aniſo cribrato dimidia parte ammixta, obolos tres ieiunus ex illa bibat, & rurſus dum cubitum it,hãc aquã mulſam ſumat. Bibat etiã vinum vetus tenue,& ſorbitionibus vtatur.Nec à cibis abſtineat. Medela. B

Tetanus.

QVum diſtentiones Tetani appellati, corripuerint, maxillæ rigent velut ligna,& os aperire non poſſunt, & oculi lachrymantur ac diſtorquentur,& dorſum riget,& crura contrahere non poſſunt, ſimiliter neque manus, & facies rubicunda eſt,& valde dolet,& vbi moriturus eſt, & potum, C & ſorbitionẽ, & pituitam per nares reuomit. Hic tertia die, aut quinta, aut ſeptima, aut decimaquarta perit. Vbi verò has effugerit,ſanus euadit.Huic catapotia ex pipere & veratro nigro deuoranda dato:& iuſculum volucrium pingue calidum.Inducẽdæ ſunt etiam fortes ac multæ ſternutationes, & fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non vtitur, calefactoria humida ac pinguia vndequaq; in veſicis ac vtriculis apponantur,maximè tamen ad partes dolentes,& calido oleo multo ac ſæpe illinatur. Medela.

Opiſthotonos.

QVum autem diſtentio in poſteriores partes, opiſthotonos appellata tenuerit, reliqua quidem plerunque eadem ſunt. Verùm in poſteriores partes conuellitur,& vociferatur aliquando,& dolores emergunt vehemẽtes, & crura

interdum contrahere non permittit, neq; manus extendere. D
Sunt enim cubiti incuruati, & digiti in pugnum cōtracti,& pollicē plerunq; aliis digitis cōtinet,& clamat,& nugas garrit quandoq;,& non poteſt ſeipſum continere, ſed aliquando exilit,vbi dolor premit, quum verò dolor remittit, quietem habet. Aliquando etiā vox intercipitur ſimul vt morbo corripiuntur,aut inſani & atra bile perciti fiunt.Hi tertia die moriuntur voce ſoluta,& reuomūt per nares.Si verò effugerint decimumquartum diem,ſani fiunt.Curādus hic eſt velut ſu-
Medela. perior.Quòd ſi voles,etiam ſic facies. Aquam frigidam plurimam ſuperfundito,& poſteà veſtimenta tenuia,pura,ac calida ſuperintegito.Ignem autem tunc non adhibeto.Hoc auxilium & ad tetanos,& ad opiſthotonos adhibere oportet. E

Voluuli.

Voluuli fiunt quum ſupernus ventriculus caleſcit,infernus verò frigeſcit. Reſiccatur enim ſimul inteſtinum, & præ inflammationis caliditate obturatur, vt neque flatus, neque cibi pertranſeant,ſed venter durus ſit, & quandoq; vomat,primùm pituitoſa, deinde bilioſa, poſtremū ſtercus. Et æger ſitim habet ac dolorem , maximè circa præcordia. Verùm & totum ventrem dolet,& inflatus eſt,& anxius eſt,& fe-
Medela. bres corripiunt,& fiunt maximè ſeptima die. Hos ſic curare oportet. Supernum ventriculum quàm citiſsimè purgato, & ſanguinē de capite ac cubitis detrahito, vt ſuperna aluus caleſcere deſinat , & partes ſupra ſeptum tranſuerſum frigefa- F
cito,excepto corde.Infernas autem calefacito,homine in ſolio aquæ calidæ collocato,ac ſemper oleo illito.Calefactoria quoque humida apponito.Et glandulam de melle ſolum decem digitorum longitudinis facito , & ex ſumma anteriori parte fel taurinum oblinito, atque ſic bis ac ter ſubdito, quo omnia combuſta ſtercora circa rectū ac princeps inteſtinum contenta educas. Et ſi quidem ſic obedierit,poſteà clyſterem adhibeto.Sin minùs,follem fabrilem indito, & in ventrē flatum immittito,à quo & ventrem,& inteſtini contractionem diſtendas.Deinde extracto folle,clyſterem adhibeto. Sit autem infuſum per clyſterem iniiciendum paratū non ex valde calefactoriis , ſed ex his quæ ſtercora diſſoluunt ac colliquant.Poſteà obturata per ſpongiam ſede,in aqua calida de-
ſideat

A sideat continens clysteris infusum. Et si hoc infusum susceperit, & rursus dimiserit, sanus euadit. Cæterùm priore tẽpore mel optimũ delingat, & vinum splẽdidum vernaculũ bibat. Quod si voluulo amoto, febris ipsum corripiat, desperatus est. Fortasis enim & inferna aluus soluta ipsum occiderit. Desperatio huius morbi quando.

Peripneumonia.

Peripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, & spiritum frequentem ac calidum respirat, & anxietas adest, & impotentia, & iactatio, & dolor sub scapulas, & ad clauiculam, & ad mammam, & grauitas in pectore, quãdoque etiam delyrium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tusire inceperint, B Verùm hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Saliuam tenuem, ac spumosam primùm spuit. Lingua flaua est. Verùm progressu temporis nigrescit. Si igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Sin posterius, tardius. Tandem verò etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas inhęret. At liberationem à morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimũ diebus quatuordecim, ad summũ vna & viginti, & per hoc tempus tusit vehemẽter, & vnà cum tusi purgatur, primùm saliua multa & spumosa. Septima verò & octaua die vbi febris in vigore fuerit, si humida sit peripneumonia, crasior prodierit: sin minus, non. Nona verò & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem vsque decimamquar- C tam, multa & purulenta. Atque hoc in his contigit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum verò & natura, & morbi cõstitutio sicca est, in his minus. Si quidem igitur decima quarta die resiccatus fuerit, & non amplius purulentum tusiendo reiecerit, sanus est. Sin minus, ad duodeuigesimam, & vigesimam primam animum aduerte, & si quidem tunc sputum illud quieuerit, euadit. Sin minus, interroga ipsum, an dulcior sit saliua, & si affirmauerit hoc, scito pulmonem ipsi suppuratum esse, & morbus annũ durabit, si non in quadraginta diebus pus eduxerit. Si verò insuauem saliuam esse dixerit, status morbi lethalis est. Verũ in primis diebus hi maximè manifesti fiunt. Si enim putrefactum ac purulẽtum expuerit in diebus duobus ac viginti, & non exulceratus fuerit, euadit. Si minus, non.

Purulenti pulmonis signa.

non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus quę in D pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionum abfuerit, cognoscere oportet & quæ ægrotus mala habeat, & quæ medicus aggredi debeat. Si verò pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis. Cæterùm peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis etiam pleuritidem & phrenitidem ita curare aggrediatur. Primùm caput leuius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id quod consedit ac compactum est potissimum elueris ac commoueris. Quarta die & quinta ac sexta, non amplius dulces, sed pingues. Nam ad sputum sursum excreandum conducunt. Si verò pro ratione spuere non possit, ex pharmacis sursum educentibus dato. Aluum autē in primis quatuor aut quinq; diebus subducere oportet, & hoc paulò amplius, quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores. Quum autē euacuatus fuerit, & corpore debilis, infernam aluum tertio quoq; die deorsum commoueto, quo & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infrà secedat, à quinta die, mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccātur, & sputi purgatio sursum non prodit. Oportet igitur & infernam aluum, neq; valde suppressam esse, vt ne febres sint acutæ: neque valde egerere, quo saliua sursum educi possit, & æger viribus valeat. At medicamenta sursum educentia, sexta & septima ac nona die, & morbo adhuc vlterius progresso, magis exhibeto. Sit autem medicamentum veratrum albū, thapsia, elaterium recens, singula æquis portionibus. Quòd si saliua non probè purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non præualeat, prædicendū est nullam spem vitæ reliquā esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna aluus ministerium suum probè obierit. Quin & aliter facere curationem oportet. A prima die initio sumpto, ari magni conchulam maiorem dato, dauci & vrticæ vtriusq; itidem vnam, sinapis & rutæ quātum tribus digitis comprehendere potes, & succum silphij magnitudine fabæ. Hæc in aceto dulci & aqua permixta & diluta ac excolata, ieiuno tepida bibenda dato. Postquam verò purum expuere

Curatio. (margin, beside "re oportet. Non tamen peccabit")

E (margin, beside "ad sputum sursum excreandum")

Venter nimis solutus quinto die necat. (margin)

F (margin, beside "educentia, sexta & septima")

Curatio altera. (margin)

cœperit

A cœperit, ari cõchulam maioré, & ſeſamũ, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibẽda præbeto. Si verò magis ducere voles, radicis Capparis corticem his ammiſceto.

Pleuritis.

QVum pleuritis apprehẽderit: hæc patitur. Dolor latus, & febris & horror tenet, & frequentẽ ſpiritum habet, & erectæ ceruicis ſpiratio vrget, & tuſsiendo reiicit ſubbiliosa, velut à mali punici corio, ſi non ruptiones habuerit. Si verò habuerit, etiam ſanguinem à ruptionibus. Eſt autem & ſanguinea pleuritis, in qua ſubcruenta reiicit. Et eſt quidem biliosa mitior, ſi non ruptiones æger habeat: ſin minus, dolorosior quidem eſt, ſed non lethalior. At ſanguinea fortis, &
B doloroſa, & lethalis eſt. Quum igitur affuerit ſimul ſingultus, ſimúlque cum ſaliua ſanguinis grumos nigros tuſsiendo reiecerit. ſeptima die moritur. Si verò dies decem tranſgreſſus fuerit, à pleuritide quidem ſanus fit, verùm vigeſima ſuppuratur, & pus tuſsiendo reiicit, demum verò reuomit, & non adeò facilis curatu eſt.

Pleuritides ſiccæ.

SVnt & ſiccæ pleuritides ſine ſputo, Verùm hæ difficiles ſunt. Iudicationes autem ſimiles aliis ſunt, ſed ampliore in potu humectatione opus habent quàm aliæ. Bilioſæ verò & ſanguineæ, nona & vndecima die iudicant, atque hi magis ſani fiunt. At ſi à principio quidem molles quidam tenuerint dolores, à quinta verò ac ſexta die acuti, hi vſq; ad duo-
C decimum perueniunt, & non valde effugiunt, Periculum autem maximè eſt, vſque ad ſeptimum. Imò etiam vſque ad duodecimum. Poſt has verò ſanantur. Quæ verò ab initio molles ſunt, à ſeptima autem & octaua acutæ, ad decimumquartum iudicant, & ſani fiunt.

Pleuritis ex dorſo.

PLeuritis ad dorſum intantũ ab aliis differt, dorſum dolet velut ex plaga, & ſuſpirat, & aceruatim reſpirat. ſtatim autem ſpuit pauca, & corpus delaſſatur. Tertia aut quarta die ſaniem mingit ſubcruẽtam. Moritur autem maximè quinta die: ſin min⁹, ſeptima. Has ſi effugerit, vixerit, Et morbus lenis eſt ac minus lethalis. Cuſtodire tamẽ oportet vſque ad decimumquartum. Poſtea verò ſanus euadit. Cæterùm

quibusdam pleuriticis saliua quidē pura est, mictio autem D
cruenta, velut serosa à carnibus assatis sanies, dolores verò
acuti per spinam ad pectus,& ad inguem tendunt. Hic si se-
ptimū diem effugerit,sanus fit. At si alicui in his pleuritidi-
bus cōtingat dorsum rubefieri,& humeros calefacere,& in-
ter desidendum grauari,& vēter exturbetur egestione cum
virore pallida ac valde graueolenti,hic propter ventris ege-
stionem,vigesima prima die moritur. Has si effugerit, sanus
fit. Quibus autem statim sputa varia sunt,& dolores valde
acuti,hi tertia die moriuntur. Hanc autem transgresi,sane-
scunt. Qui verò sanus non fit septima,aut nona,aut decima,
hic suppurari incipit. Melius est autē suppuratum fieri,etiāsi
dolorosum sit,Minus enim lethale est. Porrò supra omnia re E
lata signa,in vnaquaque pleuritide considerare oportet lin-
guam. Si enim bulla subliuida fiat in lingua, velut ferro in
oleum tincto,si quidē in principio fiat aspera, difficilior est
morbi emotio,& necesse est sanguinem tussiendo reiicere,
in diebus quibus id fieri oportet. Si verò facta morbi pro-
gressu fiat. iudicationes quidem contingent ad decimum-
quartum diem, Verùm necesse est sanguinem spuere. Habet
Medela. autē se res de liberatione ab hoc morbo,hoc modo. Si quidē
tertia die inceperit maturari ac expui,citius liberabitur. Si
verò posterius maturescat,posterius iudicationes fiunt,quē-
admodum in capitis signis. Dolores porrò in omni pleuriti-
de,plerunque magis interdiu quàm noctu leuiores fiunt. Cu F
rare verò pleuritidas hoc modo oportet,vt plurimum velut
phrenitidem & peripneumoniam,prẹterquam quòd hic bal
neis calidis & vino dulci vtendum est. Si igitur prima aut se-
cunda die postquam inuasit ægrum,accesseris,si stercus pro-
diit purum,aut leuiter biliosum & modicum, infusum ex
Thapsia per clysterem iniicito. Si verò aluus commota, no-
ctu quidem egerat,postridie verò dolor & tormen vexet,rur
sus clysterem adhibeto. At si æger biliosus sit natura, & non
purgatus correptus fuerit à morbo,priusquam saliuam bi-
liosam expuat,etiam medicamento bilem probè purgato.
Si verò iam expuat biliosa,medicamentum ne dederis. Si e-
nim dederis,sputum sursum prodire nō poterit,sed septima
aut nona die suffocabitur, maximè si præcordia doleant.
Quod si ad dolores in lateribus etiam præcordia doleant,
clyster

A clysterem adhibere oportet,& in potu ieiuno bibendam dare,Aristolochiam,hyssopum,cuminum. silphium , peplum, mecona appellatum album,florem æris,mel,acetum , & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curationes facere oportet. Reliqua verò sic se habent. Multa calida pro viribus ægri lauato , capite excepto , & quum iudicationes sunt,dolentes locos humidis fomentis tepefacito , & oleo illinito. Quum verò impetu fertur morbus,& ægrũ & medicum à curationibus quiescere conuenit,ne quid mali inducatur. Dandus autẽ est ptisanæ succus coctus,aliquanto crassior spissitudine mellis. Post balnea etiam vinum dulce & aquosum bibendum est,non frigidum,modicum , ex angusti B oris pocillo,& vbi tusses inuaserint , ampliùs bibendum & quàm maximè exscreandum,& putu humectandũ, quo pulmo humidior factus,faciliùs ac citiùs sputum reddat,& tussis minùs affligat. Sed & mali punici dulcis vinosi succum,lacte caprino modico,& melle ammixto,paulatim sæpe dato, & noctu & interdiu,& somnum quàm maximè prohibeto, quo purgatio & citiùs & copiosior fiat. At verò sanguineam pleuritidem sic curare oportet. Post iudicationes cibis leuibus reficito,& quietem agat,& nimiùm caueat solem , ventos,repletiones,acida,salsa,pinguia,fumum , flatus in aluo, laborem,venerem. Si enim morbus recidiuarit,mors sequetur. In expuitionibus autem si dolor habeat , & expuere non C posit,ieiuno æris florem dato. magnitudine oliuæ , & succi silphij dimidium eius,& trifolij seminis modicum. Hæc ex melle delingat. Aut piperis grana quinq;,& succi silphij magnitudinem fabæ,mel,acetum,& aquam, ieiuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores sedat. Quòd si pro ratione spuere non posit,sed moretur sputum hærens in ipso, & stertat in pectore,ari magni radicis conchulam maiorem,& oleum ac acetum mixta dato,& acetum aqua dilutum insuper bibat. Aliud forte. Florem æris magnitudine fabæ, & nitrum assatum dupla portione,& hyssopi quantum tribus digitis comprehendi potest,molli misceto,& aquam ac oleũ modicum adstillato,& tepefacta in conchula maiore infundito , vt ne suffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet , si non purgetur. Si verò neque stertat , neque velut oportet,spuat,capparis fructus quantum tribus digitis

Pleuritis hæmatodes.

comprehendi poteſt,& piper,& nitrum modicum,& mel,& D
acetum,& aquam miſceto,atque hæc tepida ſorbenda præbeto.
Altera die eadem in aceto,melle,& aqua feruefacta ſorbeat.
Hoc etiam ſtertentibus dato,& his qui purgari non poſſunt.
At ſi fortius facere voles,hyſſopi & ſinapis,& naſturtij concham maiorem,melle & aqua terito,& feruefacta ac excolata,tepida ſorbenda dato.
Atque hoc modo hi morbi curati ſanãtur,ſi non quid ſputi in pulmone relictum pus fiat, à quo arida tuſsis ſequitur,& febris ac horror emergunt, & erecta ceruice ſpiratio tenet, & frequentem & aceruatam reſpirationem æger habet,& vox paulò grauior fit, & color cùm calore faciem occupat.
Progreſſu verò temporis, morbus magis manifeſtus redditur. E
Hunc ſi intra decem dies ſuſceperis,vbi victu & balneo calido calefeceris, medicamentum quod pus ducat,in pulmonem infundito, aliiſque pus ducentibus vtitor,atq; ſic velut ſuppurato victus rationem præſcribas.
Caput quoque reſiccato,vt ne quid influat.
Si verò ex eo quod in pulmonem infuſum eſt,pus non educatur, rumpitur hoc ipſum ex pulmone in thoracem,& poſt ruptionem ſanus eſſe videtur,quoniam ex anguſtia ad amplam capacitatem pus peruenit,& ſpiritus quem reſpirando trahimus in pulmone locum ac ſedem habet.
Verùm progrediente tempore pectus pure impletur,& tuſſes, & febres, & alij dolores omnes magis ipſum premũt,& morbus inclareſcit.
Hunc poſt eruptionem per quindecim dies ſinere oportet, quo pus rurſus matureſcat,Nam ex eo quod pus ad ampliorem locum deuenit,perfrigeratum eſt,& id quod in thorace humidi erat ad ſeipſum attraxit,ita vt ipſum ſit ſemiputrefactum. F
Si quidem igitur ſua ſponte expui incipiat in hoc tempore,bene eſt.
Sin minùs,medicamentis aut potionibus opem ferre oportet,in vltimis ex quindecim illis diebus, feſtinando ad corporis excitationem antea quàm magis affligatur,ita vt caput purum cuſtodias,influxionum gratia.
Si verò non ſpuatur,ſed ſui ſignificationem ad latera præbeat, ſecato aut vrito.
At ſi neque ſpuatur,neque ad latera de ſe ſignificationem præbeat,vbi multa calida ieiunum lauaſti,& neque potu vſum in firma ſella locaſti,alter ex humeris ipſum apprehendat,tu verò concute ipſum,aure ad latera admota, quo percipias ex vtra parte ſignificationem ſui præbeat.

A beat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras vrere aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tanto etiã fortiores morbi in ipsis fiunt. Quod si præ crassitudine, humor non fluctuet, neque strepitus sit in pectore: verùm spiritum frequentem trahat, & pedes intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiãt, hæc, sed thoracem pure plenum esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & valde trita ac tepida, linteum tenue tingito, eóque thoracem circũcirca integito, & qua parte primũ resiccatum fuerit, ea secato aut vrito, quã proximè ad septũ trãsuersum, cauendo tamen ne hoc ipsum lædas. Si verò voles, ipsam terram eretriadẽ illinito, & similiter velut in lin-
B teo considerato. Multi simul illinunt, ne quæ primùm illinuntur resiccentur. Post sectionem aut vstionem, linamento ex lino crudo vtere, & paulatim pus emitte. Cæterum vbi secare vel vrere voles, corpori in eadem figura, in qua inter secandum aut vrendum futurum est, notam imprimito, vt ne cutis te decipiat, si in figuræ trãsmutatione sursum aut deorsum magis cedat. Sed & tusses vitare oportet ex victu, vt ne rursus pus reuellant ad pulmonem. Malũ enim hoc est: quare permittendum est vt ad sectionem quàm citissimè resiccetur. Postquam verò duodecima affuerit dies, reliquũ pus totum emittito, & ex linteo linamentum indito, & bis in die pus emittito, & ventrem supernum ex victu quam maximè resiccato, Atq; hoc modo oportet etiã suppurationes ex vul-
C neribus, & ex peripneumonia: & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare ac curare.

Frigefactoriæ potiones in febre ardenti.

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus quando voles bibẽdas dato. Sunt autem multarum operationũ. aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alui egestionem, aliæ vtrunque præstant, aliæ neutrum, aliæ solùm frigefaciũt, velut si quis in vas aquæ feruentis frigidam aquam infundat. aut ipsum vas ad frigidum ventum exponat. Dabit itaque alias aliis. Neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ: neque eadem omnes bibere possunt. 1 Fauorum siccorum heminarum duarum mensurã aqua macerato, & conterens gustato donec subdulcis aqua fiat, deinde exco

lato,& iniectis apiis bibendam dato. II. Seminis lini acetabulum,aquæ heminis decem affusis, in noua olla prunis imposita coquito ac feruere sinito vt transpirent,donec succus ad tactum pinguis fiat. III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito,deinde apio iniecto frigidam paulatim exhibeto. IIII. Ordeum Achilleum magnum acplenum heminæ mẽsura siccato,& acutis spicis ablatis, vbi probè laueris,aquæ cogio affuso coquito ad dimidias, frigefacito ac bibendum dato. V. Cumini Aethiopici heminæ decimæ parti,tres aquæ semicongios affunde,& olla luto piloso oblita,donec tertia pars restet feruere sine, & frigidam hanc ad omnem ardentem aliámque febrem exhibe. D

VI. Aquam cœlestem ipsam per seipsam præbe. E

VII. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso,ad dimidias coquito,deinde excolato,& apiis iniectis frigidam dato.

VIII. Prosunt & vina alba aquosa ex vuis passis.

IX. Prosunt & vuarũ passarũ expressarũ retrimẽta aquosa.

X. Vuarum passarum albarum exẽptis vinaceis heminã, radicum quinquefolij manipulum,tundito, & affusis aquæ heminis viginti,ad dimidias coquito,& frigidam hanc paulatim bibendã dato. XI. Ad farinæ ordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, aquæ congium affundas,& quum iam intumescunt crassæ farinæ partes,manibus teras, donec aqua alba fiat,& adianti pugillo iniecto,sub dio per noctem exponito,ac exhibeto. XII. Ouorum trium aut quatuor candidum,in aquæ congio concussum bibat.Hoc valde frigefacit, & ægrum ad aluum exonerandam conturbat. F

XIII. Ordei torrefacti probè loti chœnicẽ dimidiã, in aquæ cõgio bis aut ter feruere sinito,& frigidã hãc exhibeto.

XIIII. Ptisanæ succum coctum tenuem, & vinum dulce dato.Hoc vrinam inducit. XV. Cucumeris peponis corio nudati pollinem ex aqua præbeto.Hæc potio vrinã ciet, frigefacit,& sitim sedat. XVI. Eruum in aqua præcoquito, deinde ollam nouam,in maiorẽ ollam aqua plenã ponito,& alia aqua eruo affusa,ad modicum tempus coquito. Postea vbi coctum fuerit eruum, tertiam aquæ partem reliquam excolatam bibendã dato,ita vt ad singulos cyathos,& cucumeris,& erui pollinẽ inspergas.Hoc constanter sitim sedat.

XVII. Vinũ Thasiũ vetus parte vna,cũ vigintiquinq; aquæ partib

A partibus dato. XVIII. Trifolium, cucumeris pollinem, & crassam ordei farinam in aqua macerato, & hanc bibendam dato. XIX. Apij manipulos tres, pulegij pugillos duos, in aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle & aqua dilutum, aquosum bibat, adianti pugillo iniecto. Hoc vrinã ducit, & aluum soluit. XX. Mala odorata dulcia cõtundito, & aqua macerato, & aquam bibendã dato. XXI. Mala cydonea eodem modo, si aluus soluta fuerit in febre ardente.

XXII. Quòd si morbus regius insuper corripiat, vuæ passæ albæ exemptis vinaceis, & cicerum alborũ, vtrorumque dimidiam heminã, & ordei Achillei magni ac pleni tantundem, cnici tantundem, aquæ heminas decem, & apium, & B mentam, & coriãdrum, de singulis parũ, terito donec placidè aqua dulcescat, & adianti pugillo postea iniecto, vbi sub dio per noctẽ exposuisti, exhibeto. Potes etiã alia his similia imitari. Omnia verò per noctem sub dio exposita dabis febrienti, exceptis his quibus alui plus quàm conuenit fluunt. XXIII. Pulegij pugillos tres, apij duplum, in vino diluto coquito ac exhibeto: hoc vrinã ciet, & bilem per aluum trahit.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS LIBER C QVARTVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

AD hominis generationem de omnibus & viri & mulieris partibus semen progressum, & in vterum muliebrem illapsum cõdensatur, temporéque veniente natura hominis formam referens ex ipso producitur. Habet autem & mulier, & vir, quatuor species humoris in corpore, à quibus morbi fiunt, qui non à violentia aliqua fiunt. Sunt autem species hæ, Pituita, Sanguis, Bilis, — *Membra omnia generationi conferunt.*

Bilis,& Hydrops ſiue aqua:& de his non minima,neque de- D
Pituita,ſanguis,bilis. bilißima,in ſemen procedit portio. Et quia animal ſecundum parentes naſcitur,tot humorum ſpecies,& ſanorum & morboſorum in ſeipſo habet. Oſtendam autẽ quæ in vnaquaque harum ſpecierum & plura & pauciora in corpore fiunt,& à quo ægrotant. Et quòd morbi imparibus diebus iudicantur. Et quæ ſint morborum principia. Et qualia ſingula ex ipſis in corpore efficiant, vt morbum inducant.& à quo rigor febrilis fiat,& cur poſt ipſum febris irruit. Primùm autem demonſtrare volo,quomodo bilis,& ſanguis,& hydrops,& pituita,copioſiora & pauciora fiant à cibis & potibus,hoc modo. Ventriculus dum plenus eſt,omnium horum corpori fons eſt.Verùm vbi vacuus eſt,corpore fruitur E
colliqueſcente. Sunt autem & alij fontes quatuor, à quibus vnuſquiſque horum humorũ in corpus procedit,poſtquàm
Quatuor corporis fontes. ſanè ipſi à ventriculo acceperunt: & hi quoque fontes vbi euacuantur,de corpore fruuntur.Sed & ipſum corpus attrahit,vbi ventriculus in ſeipſo quid habuerit. Et ſanè ſangui-
Cor ſanguinis fons,caput pituitæ lien aquæ, fel bilis. ni fons eſt cor,pituitæ caput,Aquæ ſplen,Bili locus folliculi in hepate.hi ſunt quatuor humoribus his fontes,ventriculo excepto. Ex his autem maximè caui ſunt,Caput & Splen, Nam in hoc ipſo maxima amplitudo eſt.Verùm de hoc paulo poſtea clarius dicam.Quin & hæc ſic ſe habent. In omnibus cibis ac potibus & bilioſi quid eſt, & aquoſi.& ſanguinei,& pituitoſi: in alio plus,in alio minus. Quapropter & quæ eduntur ac bibuntur,alia aliis præſtant ad ſanitatem. F
Atque hæc mihi de hoc dicta ſunt. Poſtquam verò comedit
Quo pacto hæc corpus hauriat. aut bibit homo, corpus in ſeipſum humorem relatum ex ventriculo,& fontes trahunt per venas de ventriculo,ſimi-
Terræ vires. lis humor ſimilem, & corpori diſtribuunt. Quemadmodum etiam in plantis ſimilis humor ſimilẽ trahit de terra. Habet enim eodem modo terra omnigenas in ſeipſa ac innumeras facultates.Quæcunque enim in ipſa naſcuntur,his omnibus exhibet humorem ſimilem vnicuique, qualem & hoc ipſum quod naſcitur ſibi ſimilem,iuxta cognationẽ habet.& trahit vnumquodque de terra alimentũ,quale etiam
παράδειγμα à roſa & allio. ipſum exiſtit.Nam & roſa de terra trahit talem humorem, qualis ipſa in potentia eſt:& allium de terra humorem eiuſmodi trahit,quale ipſum in potentia eſt. Et alia omnia

terræ

A terræ nascẽtia, ex terra trahunt, singula iuxta seipsa. Si enim hæc res non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus. Cui porrò plantæ in terra cognatus humor multo vberior est quàm conuenit, ea planta ægrotat. Cui verò paucior quàm opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio non insit terræ humor, quem planta iuxta cognationem trahat, ne germinare quidem poterit. Intelligentiã autem huius rei, quòd si non habeat planta humorem secundũ naturam, ne ab initio quidẽ germinet, inde nobis suppeditatur. Ionia enim regio & Peloponesus pro temporibus anni à sole non minimè calet ac illustratur, vt sol nascentibus è terra sufficere posit, attamen fieri nõ potest, multis frustra iam id
B tentantibus, vt in Ionia aut Peloponeso Silphium nascatur. Silphium.
At in Libya sua sponte nascitur. Non enim est neque in Ionia, neque in Peloponeso, eiusmodi humor qui ipsum alere posit. Quum autem sint & aliæ multæ medicinæ, quas sole sufficiente, regiones alere non possunt, aliæ verò sua sponte producunt, hoc ipsum eius quod nunc dicturus sum considerandi occasionem exhibet, quantũ videlicet locus alteri loco etiam valde vicinus præstet ad iucundi vini productionem, sole æqualiter sufficiente. Hic etenim in terra humor est, qui vinum suaue exhibere potest, illic non est. Sunt etiam syluestria non pauca in loco nascentia, quæ ad orgyæ seu cubitorum quatuor spatium translata, nasci minimè comperias.

Non enim habet terra talem humorem translato, qua-
C lem illa syluestribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipsis quædam venenosiores, aliæ humidiores, aliæ dulciores, aliæ ficciores, aliæ asperiores, & innumeræ aliæ aliter se habent. Innumeræ enim sunt in ipsa terra facultates. Et propter hæc genera primùm nihil alteri simile ex terra productum est, quod non esset cognatum. Et mihi sanè videntur hæ omnes plantæ syluestres fuisse, Verùm homines ipsas mãsuefecerunt, fructum ferre efficientes vnamquanque iuxta suum semen. Trahit enim similis humor similem ex terra, & ex hoc augescit ac nutritur. & nullum ex terræ nascẽtibus alteri simile est, quòd non æqualem, neque similem humorem ex terra trahat. Et omnia quæ nascuntur in cibi ac potus vsum venientia, multas facultates de terra ad se trahunt, & in omnibus est aliquid pituitosi ac sanguinei. Et ex hoc

Diuersi terræ humores.

Prius syluatica omnia fuerunt.

Cibus potúsq; quid secum habeat.

adeò ad hanc demonſtrationis neceſsitatem deueni, quod à D
cibis ac potibus in ventriculum procedentibus trahit corpus, ſecundũ fontes quos nominaui, ſimilis humor ſimilem per venas. Referã quoque aliud argumentum, quòd ſingula prout relatum eſt trahant, & ſimul dicam vnde pituita in corpore gignatur. Vbi quis caſeum comedit, aut aliquid acre, aut aliud quid edit aut bibit, quod pituitoſum eſt, ſtatim ipſi ad os ac nares accurrit, atque hoc ita fieri partim omnes videmus, partim ita eſſe credere oportet, ex his quæ ego referam. Aſſero itaque, quod quantum in cibo aut potu pituitæ ineſt, illud vbi ad ventriculum peruenit, partim corpus ad ſeipſum trahit, partim caput, vt quod cauum ſit, & velut cucurbita corpori incumbat, ad ſe trahit, vt pote viſcoſa E
exiſtente pituita, ita vt hanc alia per aliam ſequatur ad caput: & quæ quidem recens ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copioſior eſt recens, ab ipſa violente extruditur. Quapropter vbi quis edit aut bibit aliquid pituitoſi, exſcreat pituitam. Habet autem & hæc res ſe hoc modo. Si vbi edit aut bibit quid pituitoſi homo, non rurſus exeat quod redundat, neque per os, neque per nares, neceſſe eſt ipſum manere in capite, aut ad corpus deſcendere de capite, & ad ventriculum peruenire. Ac optimum quidem fuerit, ſi ad ventriculum perueniat. Exire enim poterit vnà cum ſtercore, & ſi quidem multum fuerit ac humidum, ſtercus humectare poterit. Si verò modicum, non hoc effecerit. At ſi in capite maneat, multum dolorem capiti exhibuerit, quum in venis eſt. Si verò modicum, nõ hoc fecerit. F
Significationem autem de ſe præbet copioſum ne ſit an modicum. Quòd ſi ad corpus deueniat, atque illic alio humori ammixtum fuerit, ſi quidẽ multa fuerit pituita, ſtatim corpus læſerit: ſi verò pauca, nõ adeò lædere poterit, quum magnum ſit corpus, ſi nõ & aliud quoddam principium ipſi reliquum ſit. Verùm temporis progreſſu, ſi alia pituita ſuperaccedat, lædi vtique poſsit. At ſi corpus veſicæ ac ventriculo deleget, atque hæc foras perferant, nihil mali ex ipſa habuerit. In hoc igitur ſermone demonſtratum eſt, quomodo caput pituitam ex ventriculo trahat, & ſimile ad ſimile perueniat, & ſimul à me dictum eſt, quomodo & quare copioſior pituita homini à cibis ac potibus fiat. Nunc verò dicam de bile

Capput cucurbitulæ instar.

Pituita quid agat.

A bile,quomodo & cur copioſior in corpore fiat,& quomodo Bilis. locus folliculi in hepate ipſam trahat. Habet ſe res hoc modo. Poſtquam comedit & bibit homo aliquid amari,quódq; aliàs bilioſum ac leue eſt,copioſior etiam bilis fit in hepate, & ſtatim dolet hepar,quod pueri cor vocant,atq; hoc ita fieri videmus,& clarum nobis eſt quod à cibo aut potu factũ eſt. Trahit etenim corpus in ſeipſum de cibis omnẽ prædictum humorem. Trahit etiã folliculus in hepate, quicquid iſthic bilioſi ineſt. Et ſi derepente multa bilis fiat,homo hepar dolet,& de ventre copioſior fit. Hoc enim contingente,procedit de veteri bile propter multitudinem ad ventriculũ,& ex hoc tormen ventriculo oboritur,& pars ipſius per veſicam, B pars per aluum egreditur,atque ſic minima pars in homine manet,& dolores ceſſant. Si verò neutrum horum cõtingat, procedit primùm de veteri bile ad corpus,diſtribuitur enim ad ipſum:& ſi multa fuerit, ſtatim ſignificationem ſui præbet alij humori ammixta. Si verò modica,non adeò læſerit, quum magnum ſit corpus,ſi nõ & aliud quoddã principium ſuboriatur, Verum tẽporis progreſſu,ſi alia bilis ſuperaccedat copioſior,hominem vtique læſerit. Si verò nõ ſuperaccedat,excolare illam poterit corpus, vt & bilis,& quæcunque bilioſa ſunt,prodeant. Nam quæ in cibo ac potu ſumuntur, alia aliorum medicamenta ſunt. Sic ſanè etiam alia quæcunquæ lædentia ſunt medicamẽta,vbi aliud ab alio in ventriculum incidit,ſua ipſius poteſtate cauſſam habẽs,id,quod C ſuperatum eſt expellit,ac ipſum lędit. At ſi ſuperaccedat alia bilis in corpore,ab his quæ in ventriculum incidunt morbus huic oboritur. Atque in hoc ſermone iam ego declaraui,quomodo bilis,& cur copioſior fiat in corpore,à cibis & potibus:& quòd trahit in ſeipſum folliculus in hepar,iuxta ſimilitudinem id quod bilioſum eſt à cibis ac potibus.

Nunc verò dicam de aqua,quomodo,& cur copioſior fiat in corpore,& quomodo ſplen trahat in ſeipſum. Aſſero autem vbi homo bibit amplius,& corpus, & ſplenem aquam in ſeipſa trahere ex ventriculo. Et ſi plus traxerint quam oportet,ſtatim hominem affligi, atque hoc ita fieri intelligunt quicunq; homines ſplenici exiſtunt. Poſtquam autem traxit ſplen,optimum eſt,ſi vetus aqua quæ in ſplene inerat, ad veſicam aut vẽtriculum excoletur,& per hæc expellatur.

Nam

Nam per ſupernas regiones nõ purgatur aqua de ſplene, niſi quantum eius in vaſis ineſt, quæ de liene procedunt: verùm ad ventriculum & veſicã depurgatio fieri poteſt. Si verò hæc ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per ea foras excoletur, de ſplene ad infernas partes aqua procedit, atque iſthic alij humori miſcetur. Et ſi quidem pauca fuerit, non ſanè læſerit. ſed de corpore ad veſicam, & ad ventriculum, per venas excolari poterit. Sunt enim multę ex hoc tendẽtes deorſum, quæ ex infernis partibus ad ſeipſas trahũt, vbi ſicciores fuerint quàm prius erant. At ſi alia aqua generetur, & ventriculus ac veſica foras non expellant, ſplen eleuatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Atq; hæc à me dicta ſunt, quomodo & cur aqua copioſior generetur in corpore à potu: & quomodo ſplen trahit. Nunc autem de ſanguine dicam, quomodo & cur amplior in corpore generetur. Poſtquàm bibit aut comedit homo aliquid quod ſanguineum eſt, trahit quidem & totum corpus in ſeipſum, trahit autem & cor ſanguineum ad ſeipſum. Et vbi plus attraxit, nõ oboritur cordi dolor. Eſt enim cor res ſolida ac denſa, & propterea dolore nõ affligitur. Et ex ipſo procedunt venæ craſſæ iugulares appellatæ, ad quas ſtatim ſi copioſius accedat, ſanguineum illud diſtribuitur, & illæ impletæ breui ad caput & corpus delegãt. Et quum ederit aut biberit homo quid ſanguinei, ſtatim venæ iugulares attolluntur, & facies rubet. Accedẽte verò ad cor & corpus ſanguine quã ſatis eſt vberiore, à cibis ac potibus, & ad alium humorẽ ammixto, ſi non ab ipſo egreſſus fuerit, per aluum aut veſicã, reliquo humori ammixtus, dolorem corpori inducit. Si verò modicus accedat, non ſanè læſerit corpus. Verùm tẽporis progreſſu diſtribuitur ab ipſo ad ventriculũ, aut ad nares, quæ ipſum foras excolant, & nulla læſio contingit. Si verò paulatim copioſior fiat, morboſus efficitur. Atque ita quomodo copioſior ſanguis generetur, à me declaratum eſt. Quum autem ſint quatuor, Sanguis, Bilis, Pituita, & Aqua, omnia hæc à me demonſtrata ſunt, & quomodo, & cur copioſiora fiant, à cibis ac potibus. Quòd autem ex his fiant ac generentur, hoc argumento conſtat. Si homo parũ edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipſi inducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta ſunt. Attigi etiam obiter oſtendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Verùm

Splen turgens quid agat.

Cor cur nõ laboret.

Venæ iugulares.

D

E

F

A rūm de hoc paulò poſt meliùs tractabo. Cæterùm fontes hi quatuor quos nominaui, quum pleni fuerint, ſemper corpori diſtribuunt: quum verò vacui, vice verſa trahunt ab ipſo, Sic etiá ventriculus facit. Et habet ſe res hoc modo, veluti ſi quis tria aut plura ænea vaſa in planiſsimo loco componat, & coaptata quàm optimè diſponat, fiſtulis ad foramina inſertis, atq; ità placide in vnum vas aquam infundat, donec omnia ab aqua fuerint expleta. Ab vno enim diffluet in reliqua vaſa, donec etiam alia fuerint expleta. Poſtquàm autem plena facta fuerint vaſa, ſi quis de vno aquã effundat, retribuet ſe retro fluens aqua ad vnũ vas, & vacua fient reliqua vaſa rurſus, quemadmodum etiam ſuſceperunt. Sic ſanè & in corpo- B re res ſe habet. Poſtquàm enim cibi ac potus in ventriculum inciderint, fruitur corpus de ventre, & vnà cùm fontibus impletur. Vbi verò aluus vacuatur, rurſus retro humor ab ipſo redditur, quemadmodũ ſuſceperat, veluti ex aliis ad vnum vaſculum. Venæ enim ſunt per totum corpus tendentes, aliæ tenuiores, aliæ craſsiores, multæ ac frequẽtes. Hæ autem donec viuit homo, apertæ ſunt, & ſuſcipiunt & dimittunt nouũ humorem. Vbi verò mortuus fuerit, clauduntur & extenuantur. Quandiu igitur viuit homo, fruitur corpus de vẽtriculo, vbi quid in ſeipſo habuerit: fruũtur etiam fontes, & impleti corpori diſtribuunt. Si enim corpus non traheret de ventriculi humore, ſed ſoli fontes, & hi ad corpus diſtribuerẽt, non ſanè haberet corpus ſufficiens alimentum, ſed paucius. Non C enim amplius haberent alimentũ fontes, quod corpori ſubminiſtrarẽt. At verò ſi fontes iſti non eſſent, dum edimus ac bibimus, verè non cognoſceremus, neq; quid iucundũ, neque quid iniucundum eſſet, propter hanc quam referam neceſsitatem. Hi loci quum minores ſint, & intra reliquum corpus, ſemper etiam anteà quàm attrahat vnuſquiſque iuxta ſuam facultatem, reliquo corpori denũtiat de cibis ac potibus, qui bilioſus ſit, & qui pituitoſus, & qui ſanguineus, & qui aquoſus. Quicquid enim horum humorũ plus quàm opportunũ eſt, in cibis ac potibus nobis obuenerit, neq; cibos illos iucundos facit. Quæ verò maximè appetimus, pro eorum ratione etiam illi iucundi ſunt. Si verò cibis ac potibus opus habuerit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipſis fontibus, donec humor paucior quàm oportet fiat, & tũc ſanè appe

Fõtes corpori ſubminiſtrãt, non ſoli.

Quo pacto ſua quiſq; trahat.

nè appe

nè appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod portionem illam expleat, ac reliquis adæquet. Et propterea vbi multùm cibi sumpsimus aut bibimus, quandoq; adhuc cibũ aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quàm quòd appetimus. Postquàm autẽ comedimus, & adæquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc cessat appetentia. Atque hæc de hoc à me dicta sunt. Quin & hoc se ita habet, quòd ad folliculum in hepate, sola bilis à cibis ac potibus secernitur. Venulæ enim quum debiles & tenues sunt, alium humorẽ trahere non possunt, qui grauior & crassior existit: & simul non est ea loci capacitas, vt alius humor in hoc folliculo consistat: & est hic locus maximè familiaris bilis secũdum naturam, & ob id in ipso nullus alius fit morbus, quàm is quem homines Cardiogmũ, hoc est, cordis morsum vocant. At caput, & cor, & splen, de omnibus humoribus participant. Vnumquodq; tamen si non ægrotet, plurimùm de relatis participat, iuxta suam ipsius naturã, caput pituita, cor sanguine, splen aqua. Trahũt autẽ & de alio humore venæ in seipsas, amplæ & crassæ, & instar pampini retortę existentes, ita vt vbi trahant, alius humor alium sequatur. Et cordi quidẽ propinquant venæ iugulares crassæ, ad quas citò distribuitur, vbi illi amplior quàm cõmodus est humor accedat. Hæ verò ad reliquum corpus delegãt: & simul ipsum cor solidũ est ac densum, vt ab humore non ęgrotet, & propterea nullus morbus in corde oboritur. Caput autẽ & splen maximè sunt morbis obnoxia. Aegrotant enim & ab his quæ à natura insunt, quum plura quàm opportunum est, accesserint. Aegrotant itẽ ab aliis humoribus. Venæ enim in ipsis crassæ ac multæ sunt, & ipsa quoque venosa sunt ac caua, vt & aliis humoribus recipiendis capacitas in ipsis sit, paulatim nimirùm accedentibus, & ad eum humorem qui à natura inest, se ammiscẽtibus. Quemadmodũ in vase magno amplior capacitas est quàm in paruo. Sic sanè & in capite, aut in splene, res se habet. Magna enim capacitas maximè in ipsis est. Si verò repletæ fuerint isthic humore venæ, ab ipso sanè in illis morbus oboritur. Atque hæc mihi de hoc nunc dicta sunt. Volo autem meliùs declarare, quomodo vnusquisque horum humorum in corpore paucior fiat. Quatuor equidem humores esse demõstraui hominem lædentes, Quatuor item ipsorum fontes.

Margin notes: Cur cùm multum sumpsimus plus appetimus. — Locus bilis fel. — Caput pituitę locus, cor sanguinis, lien aquæ. — Venæ iugulares. — Cur cor nõ afficitur, caput & liẽ multum. — Quo pacto humores in corpore minuantur.

Margin letters: D, E, F

A fontes. Quatuor quoq; esse dico locos, per quos homo de singulis his expurgatur. Sunt autem hi, os, nares, podex, vrinæ meatus. Et vbi humor aliquis affligens copiosior factus fuerit, si his locis homo depurgetur, nullus ipsum morbus ab illo premit. Et si vẽtriculus plenus fuerit, liquescente corpore ab humore, defluit ad ipsum, & extra prodit per aliquem horum locorũ, & propterea humor paucior fit in corpore. Corpus enim velut & anteà dixi, vẽtriculo retribuit, vbi vacuus fuerit. & fruitur de ipso, vbi plenus existit. Atq; hæc à me dicta sunt, quomodo & cur pauciores fiant humores hominem affligentes. Quomodo verò & cur homo sanus degat, referã. Postquàm comedit ac bibit, & humor ad corpus peruenit, eo B quo dictum est modo, ammixtus alij, tum ei, qui in corpore, tum ei qui in fonte est, ea quidẽ die qua accesserit, in corpore manet. postridie verò alius humor ad ipsum accedit. Atq; hi quidem duo sunt dies, duo verò in corpore humores. Et alteri quidem humori duo dies sunt, alteri vnus. Et qui quidem postridie accessit, manet in corpore, vt qui sit crassus. Alter autem coctus à caliditate diffunditur, & tenuis fiens, postera die ad ventriculũ accedit, & per omne tempus à recẽti expellitur. Vbi verò ad ventriculum peruenit, cibos in hoc loco coquit, & de se sanguinem in corpore facit. Si verò permãserit, tempore graueolens fit. Tertia verò die vnà cum stercore, & vrina exit, copia ipse sibiipsi æqualis, & consimilis, & æquilibris, etiamsi suiipsius pars quędam sit, quo humor maneat in C corpore iuxta relatam rationẽ. Influit autem & tertia die humor de corpore ad ventriculũ amplior & graueolentior, qui videlicet reliquus fuit à secundo, & defert cibos cõcoctos, & quicquid est in corpore morbosum, & rursus simul exit. Indicio est autem vrina quæ salsuginosa est, quòd cibi deferunt de corpore etiam id quod morbosum est. Et cibi quidẽ semper postridie per aluum secedunt, humor autem ad tertiam diem. Hoc modo sanitas contingere solet. Atque hæc dicta sunt, quomodo, & cur homines sani degunt. At verò humor hic si particulatim foras prodiret postridie, cibi nõ similiter ex ventriculo graueolentes facti foras prodirent, sed veluti cocti: & vrina potui similis, & corpus semper euacuaretur, & per omne tempus homo, vbi ventrem exonerasset ac minxisset, opus haberet statim potu ac cibo, pro egestionis factæ copia,

Quatuor locis corpus purgatur.

Sanitas quã contingat.

Tertio quoque die quæ sumuntur prodeunt.

Quid esset si statim oletaretur.

copia, si modo validus esse deberet, quum humor sufficiẽs in D corpore non relinquatur, sed vnà cum stercore foras prodeat postridie, aut eadem die. Et si quidem comedisset, bene esset. Sin minus, & euacuatus, debilis esset, neq; humor crassus fieri posset, vt postridie foras prodiret. Non enim sufficiens in corpore relinquitur. Nunc verò aluũ exonerantes probè valemus, & si per biduum nihil cibi acceperimus, & viuere, & facere quid possumus, & non penitus debilitamur ex euacuatione in hoc tẽpore. Humor enim in corpore manens, robur exhibet. Atq; hæc à me dicta sunt, quomodo & cur fieri non posit, vt humor qui corpori accesit, foras egrediatur eadẽ die, imò neque postridie. Id porrò assero, si humor pluribus quàm tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus E implens accedat, venis calescentibus ac stantibus, maius malum, aut minus, homini significationem de se præbere: hyeme quidem minus, & posterius: æstate verò maius, ac prius. Atque hæc à me dicta sunt, de eo quod fieri solet, si humor in corpore maneat. At verò si corpus cibos eadem die egereret, non sufficienter humore vti posset, sed essent homines tenues ac debiles. Nunc verò quum maneant cibi ac potus, quandiu permanent, corpus fruitur sensim de ventriculo trahens, & impletur. Hæc dixi & quomodo, & cur cibi non posint eadem die exire. Si verò cibi maneant in ventriculo, ampliore tempore quàm opportunum est, & alij ad ipsos incidant, corpus vtique repleatur, & dum premuntur à plenitudine venæ, calor ac dolor corpori accesserint, æstate quidem F citius, hyeme verò posterius. Aestate enim calidus est aer ambiens, & calidiorem corpus in seipsum trahit. Et si calido adhuc existente ventriculo, calidior quàm opportunus est spiritus homini accedat, nihil miri est hominẽ ex tali febrire. hyeme verò cùm frigidum spiritum trahat in seipsum, multò magis poterit corpus repletionem ferre, homine modicè ventrem exonerante. Et hæc à me dicta sunt de eo quod fieri solet, si cibi ampliore tempore in ventriculo maneant. & attigi quoque obiter vt declararim omnem humoris ac cibi, & longioris & breuioris temporis differentiã, cur homines ægrotent. Verùm de hoc melius tractabo temporis progressu. Reuertor rursus retrò de sanitate dicturus, quòd sanè corpus hominis humore de cibis ac potibus fruitur, & prodeunt

Duos dies sine cibo quis duret.

Triduo exeãt cibaria oportet.

Si cibaria statim exirent quid eueniret.

Quid cibaria retenta diutius faciant.

foras

A foras in ſano,tum cibi,tum humor, iuxta relatam rationẽ. Et ſi quidẽ foras prodeat plùs humoris,quàm de cibis ac potibus acceſsit,homo attenuatur. Prodit autẽ foris plus quã acceſsit ob hanc cauſſam. Si in quiete degat homo & non laboret,mali aliquid ipſi in corpore ineſt. Verùm præ alia ſanitate quæ multa eſt,nõ lędit valde. Malum verò illud huiuſmodi eſt. Poſtquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus,aduenerit copioſius,non ita multò corpus caleſcit ſenſim,vt non valde lætatur:& liqueſcit in ventriculo,& cibum homini iniucundum facit. Si verò humor alius alio copioſior fuerit,febris ex hoc homini oboritur. Verùm de hoc exactius paulò pòſt tradam. Quandoq; etiam vbi cibus iucun- *Macies vnde.*

B dus eſt,homo attenuatur. Cauſa verò eadem eſt. His autem ſientibus,plus humoris extra prodit,quàm ſuccẽturiatur. Et propterea in quiete degẽti cõtingit vt attenuetur. At verò laborantibus hominibus itidem corpus coaleſcit. Et hoc à labore caleſcẽte,tum humor in ipſo diffunditur,tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad ventriculum,& ad veſicã defluit,hæ autem foras expelſunt. Pars verò ipſius extra exhalat,per internã corporis raritatem. Pars autem quæ adhuc intus manet,ſudor fit,& per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes iuuenum idem efficiunt quod labor. Si verò etiam non paucior fuerit humor eo qui prius exiuit,accedátque inſuper alius à cibis ac potibus,attenuatur propterea homo. Paucior autem *Quid exercitatio poſſit.*

C accedit,ſi nõ aliud quid edere poterit,& ſi neq; laboret prioris laboris aut exercitationis ratione,alij aliis pauciores fiunt. Cæterùm bonus corporis habitus accedit ex eſu, hac de cauſſa. Poſtquam reſiccatus eſt tẽpore humor,& in priore labore prius egreſſus eſt alius alio copioſior,& vnus alius alios valde ſuperauit,homo repletus fit. Et ſi quidem à multis valde ſuperetur,febris ex hoc modo oboritur. Si verò à paucis parum ſuperatur. Sed & corpus hoc modo ſufferre ac reualeſcere poteſt,humiditate enim vberiore in ipſo exiſtente,calorem exoluit. Caleſcit enim corpus à febre, & ſi quidẽ modicum fuerit id quod affligit,tertia die eodem modo dimittit,per duas autem cõtinuè tenet: Si verò copioſius, quinta die:per quatuor verò tenet pro ratione. Atque hoc modo morbi per dies iudicãtur. At ſi dimiſerit febris in imparibus *Morborũ decreta.*

A diebus

diebus,& ſanus homo fit,& moritur. Qua de cauſſa, paulò D
Cur diebus pòſt dicam. Nunc autem referã cur febris dimittat. Sic autẽ
nõ paribus ſentio, Quęcunque febris de corpore hominem corripuerit,
hæc fiant. neceſſe eſt tertia die humorem affligẽtem exire de corpore, aut in alio quopiã impari die, iuxta rationem antea relatã. Non enim exit prius quàm alius bonus de ventriculo ipſi ac cedat. Nam intermedia & poſtera die corpus trahit de ventriculo, quicquid ipſi in ſeipſo dimiſerit priore die, niſi ventriculus id expulerit,& alium humorem habuerit, quod ſanè malum homini eſſet. Si verò dimiſerit febris tertia die, eodem modo dimittit quo etiam eadem die, velut dictũ eſt. Atque ita quidem contingit, vt febris de corpore fiens, tertia die remittat. Dico autẽ, etiam ſi quinta die, aut ſeptima, aut E nona dimittat, eodem modo dimittere, quemadmodum & tertia exiuit. Etenim alimentum febri contingit, ſecundum locos quos paulò antea dixi. Vbi enim humor copioſior præualuerit, homo liberatur à febre. Dimittit autẽ febris in diebus imparibus ea de cauſſa. Quòd videlicet in paribus diebus trahit corpus de ventriculo: in imparibus verò dimittit, Ventriculus autem extra propellit in homine ſano, iuxta huiuſmodi neceſsitatem morbi in imparibus diebus iudicantur. Atque hac quidem ratione homo febricitans ſanus euadit. Aſſero autem & quòd doleant maximè homines ægroti in imparibus diebus, propter hoc & ſecundum rationem fieri. Conturbatur equidem homo quum febricitat. Cuius rei ſignum eſt, quòd horror aliàs atq; aliàs per corpus tranſcurrit. Hoc verò non ſanè ita cõtingeret, ſi nõ cõturbaretur humor,& de ipſo aut plus, aut minus ſecerneretur,& alius aliũ ſuperaret. Cõturbatur autem maximè in imparibus diebus quum ægrotat. Sed & horror maximè tunc fit. Habet enim ſe res hoc modo, De humore affligẽte expellitur aliquid ex corpore, à recentiſsimo humore ſuperatum, & procedit ad aluum infernam,& aluus ipſa vnà cum affligente caleſcit, ſuſcipiẽs in ſeipſam magis quàm priore tempore. Hoc autem maximè fit in morbi iudicatione. Et ſi paulatim corpus ad aluum dimiſerit,& non multum fuerit id quod hominẽ affligit,& aluus,& corpus, calorem ſufferre in iudicatione poteſt,& homo ſanus euadit, vbi humor affligens egreſſus fuerit,& is qui febri alimẽtũ prębuit cõſumptus,& ſanus pręualuerit

A luerit. Atque hac ratione propter relatas à me caussas, homo ægrotus sanus euasit. Nunc verò referam cur moriantur homines in imparibus diebus. Sic autem sentio. Si multum fuerit id quod affligit in corpore, magis quàm opportunum est, & aceruatim robustum, turbatur ad ventriculũ, & quum nõ possit calorem sufferre corpus, eo fruitur, & graueolentiam circa spiritum fieri necesse est, & quum nequeat corpus præ debilitate, nimirùm omni humore morboso existente, spiritum trahere, quo ea quæ in ventriculo sunt refrigerentur, quicquid est humoris vitalis id foras exhalat, atq; ita homo moritur. Non enim superat alius humor, sed totus à morbo so qui multus est eleuatus, ac cõsumptus à febri exhalauit ac B perspirauit. Atque hoc modo in imparibus diebus maximè dolor affligit. Neq; est quisquam cui hoc non sit notũ. At verò quòd humor turbetur in iisdẽ diebus, hoc signũ est. Quicunque iam à febre continua correpti, pharmaco vsi sunt in diebus paribus, hi nimium purgati nunquàm sunt. Qui verò in diebus imparibus medicamento forti vsi sunt, nimiũ purgati sunt. Multi verò etiam perierunt nimium purgati. Proinde priores Medici in hoc maximè peccarũt. Medicamenta enim exhibuerunt in diebus imparibus, & homines peremerunt, non scientes quòd hæc res se ita habet. Humor enim in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirum corpore humorem ad ventriculũ trãsmittente. Et si C quis iam turbatũ, adhuc magis perturbet medicamẽto immisso, nihil miri est ex talibus hominẽ perire. Quin & vlcera si curentur, maximè in his diebus inflamatur. Venit enim humor ad omnes venas quum turbatur, easq; replet. Et vbi ad vlcus peruenit, si quidem non curetur, & pus exitum habeat, expellitur ab humore qui in turbatione accessit, & vlcus foras expurgatur. Si verò curetur, pus exitũ non habens, & isthic vnà cum eo qui accessit permanens, dolorẽ inducit, & carnẽ circa vlcus attollit: & ex illo si quidem in cruribus habuerit vlcus, attolluntur venæ quæ in iuncturis crurum existũt. Si verò in manibus, quæ in manuũ iuncturis sunt, & ex hoc glandularũ tumores fiunt. Quibuscunque verò hominibus febris incidit, si nihil aliud malè habeat homo, à pinguiore quàm oportet existente humore incidit, & venæ impletæ dolorem ac calorem vlceri inducunt. Hoc autem cale-

Salutis mortísque caussa.

Disparibus diebus omnia languentiũ discernuntur.

Cur febris nulla de caussa fiat.

factum,etiam reliquum corpus calefacit. Atque hoc modo caliditas ad vlcera peruenit.Calescit enim corpus,& vlcera, ab humoris commotione. Et labor talia efficit. Liberantur autẽ vlcera ab inflãmatione quinta die,& iuxta horum dierum rationem,prout etiã vlcera fuerint magna,& tertia , & quinta,& septima,& nona,& vndecima.deinde absoluto primo circuitu,rursus secundi principium tertia sequens hinc est,quæ à prima,decimaquarta est. Maxima verò vlcera decimaquarta die ab inflammatione liberantur.Atque hęc ratio docet morbos in imparibus diebus iudicari , & humore in sano homine tertia die exire,stercus autẽ secunda. Et hæc tertia die cõtingentia mutuũ inter se testimoniũ præbent, quòd res se ita habeat.Atq; ita mihi hic sermo vniuersus ad summũ perductus est.Nunc verò exactius referre volo , cur homines ægrotẽt,simúlq; cùm hoc sermone dicam quæ sint principia morborum,& qualia vnumquodque ipsorum efficiat.Sic autẽ assero.Si cibi plures quàm opportunũ est , qui iam concocti sunt,intus maneant,& homo non purgetur, & alij cibi superingerantur,corpus ab humore priore ac recenti repletũ calescit,& febris ex hoc homini oboritur. Verùm febris hoc modo fiens,nõ periculosa,neque fortis est , in qua humor æqualis est,copia paululum vberiore nos affligens.Si enim hoc ita se habuerit, & quis admodum validus sit , & quæ cõmoda sunt,adhibuerit,sanus euadit.Vnus autẽ morbus solus est ex omni humore,& septem signa habet. Nã & tussis ipsum habet,quæ & debilis & sicca est:& venter durus fit,vtpote & stercore intus contento:caput grauatur : & vomit:& febrit:& vrina non probè prodit. Hæc septem signa huius morbi sunt ex omni humore fientis. Si verò alui egestione non prodeunte , vnus ex aliis humoribus superet,melius deget homo. Et si quis febre fiente ab omni humore,non adhibeat idonea,inualescet morbus quantum ipse humores superauerit,hoc modo.Calescẽte sanguine exhalat maximè per hunc humor aquosus,qui febri est infestissimus. Relinquitur autem pinguis ac leuis,qui est biliosus,& febri maximè nutrimẽtum est.Exhalat autem hoc modo,Velut si quis aquam & oleum in vas æneum infundat,& ligna multa subiecta ad multum tempus exurat.Aqua enim multo paucior erit,ex vase enim exhalabit:oleum autem paululum imminuetur

Labor quid faciat.

Disparia omnia decretoria.

Morborũ caussæ.

Signa septem mali vnius.

Simile

D E F

A nuetur. Nā aqua præ raritate ab igne attenuari poteſt, & leuis reddita exhalare. Oleum verò vt pote quod eſt coniunctū ac denſum, attenuari non poteſt, neque ſimiliter vt aqua exhalare. Sic ſanè & in homine ſe res habet. Aqua enim caleſcē te corpore foras exhalat: Bilioſus autem humor, vt qui coniunctus eſt ac denſus, non ſimiliter attenuatus exhalare poteſt. Verùm attenuatus hic bilioſus humor, corpus magis calere facit. Copioſius enim & melius alimentū febri bilis ſuppeditat, & prorumpens aut firmata in corpore, morbum ſupra priora corroborat. Atque hæc quidem dicta ſunt de eo quod afficitur homo, ſi non purgetur & curetur. Si verò non B ipſa copia præualuerit, ſiue ſemel multa fiens, ſiue paulatim colligatur, reliquum corpus dum hoc fit, præ robore ſufferre poteſt, donec principium aliquod ſuperaccedat. Atque hoc ſanè modo morbus fit; ſi homo à copioſiore fiente humore non expurgetur. Principia ex quibus fiunt morbi, tria ſunt. Et vnum quidem iam à me relatū eſt, qualia & quod afficiat in corpore. demonſtraui enim quomodo & cur ægrotet homo, ſi non purgetur. Alterum eſt, ſi contingat vt ea [redacted] obueniunt, inepta & præter victus rationē ſint. [redacted] ſi violentum quid accidat. Violentum autem eſſe dico, & caſum, & vulnus, & plagam, & laborē, & ſi quid aliud eſt huiuſmodi. Horum verò principiorum maximum eſt Violētia ſi magna fuerit: ſi verò parua non ita maximum. Secundū eſt ſi non purgetur homo. Tertium, ſi quæ ex cœlo obueniūt inC epta fuerint ad ſanitatem. Proinde diligenter ab his ſe cuſtodire oportet. Singula verò talia in corpore faciūt, qualia ego dicturus ſum. Equidem ſi vulnus fiat, manifeſtū eſt quòd caro diſſecta eſt, & vlcus factum eſt. hoc autē morbum eſſe dico. Si verò contuſio fiat, homine percuſſo, aut lapſo, aut aliud quid tale perpeſſo, & tumor oboriatur, ſanguis ſtatim præ violētia calefactus, & venis hiātibus illapſus, nō habēs exitū præ copia, quò abire poſsit, cōglobatur: & propterea tumor fit, & tādiu adeſt, donec depurgatus fuerit, eo modo quo de locis depurgari dictum eſt, aut etiam per ipſum tumorē, & ſiue per chirurgiā, ſiue ſine ea, ſanguini trāſitus fiat, aut per tempus ſuppurato, aut nō. Sed & labor tale quid efficit. Quū enim homines laborarint, quibus ſanè maximè ſanguinis afflictio contigerit, illic firmatur ac caleſcit, & ex hoc dolor

Tria morborū principia.

Tumoris cauſſa.

Labor quę faciat.

oboritur. Si verò hæc quidem ſuperarit homo, verùm mul- D
ta copia labor accedat, & aluus ac veſica non breui copiam expulerint, febris ſanè ex hoc irruerit. Et ſi quidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si verò in labore ipſorum plurimus in corpore permaneat, ſuperat ille. Atque hæc à me dicta ſunt de violentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo ſunt principia, Violentia, & plenitudo, quæ ſi non purgentur homines, corpora calefaciunt. At verò quod ex cœlo obuenit principium, ſi ineptum fiat in homine, ſuperat aliquid humoris, & velut ad morbum calefacit & frigefacit prius ſi fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod calefacit. Sic igitur ſentio. Si in eodem homine fuerit aliquid morboſi, quale in priori dixi & ea quæ ex cœlo E
obueniunt, incommoda fuerint, & caleſcat homo, turbatur humor omnis in corpore caleſcens. Hoc autem violentia facit. Et ſi quidem depurgetur homo, humore illo turbato, ſecernitur quantum eius plus quàm commodum eſt, redundarit. Et habet hæc res ſimilitudinem ad id quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in caua vaſa lignea infuſum concutiunt. Illud autem dum turbatur, ſpumeſcit ac ſecernitur, & pingue quidem, quod Butyrum vocant, quum leue ſit, in ſuperficie conſiſtit: graue verò & craſſum, deorſum ſidit, quod etiam ſecretum ſiccant. Vbi verò concretum ac ſiccatum fuerit, Hippacen ipſum vocant. At ſerum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid eius eſt in corpore, à principiis quæ F
dixi, diſparatur. Et in ſuperficie quidem bilis conſiſtit.

Cœleſtis vis quid faciat.

Scytharum butyrum.

Hippace.

Leuiſsima enim exiſtit. Secundo loco ſanguis. Tertio pituita. Grauiſsimus autem horum humorum eſt aqua.

Qui humores febrem creent.

His verò ita ſe habentibus, quiſquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio fiente turbatione, deuenit ad locum, vbi plurimus eſſe poſsit. Verùm in turbatione, ſpacioſa capacitate fiente, ſecretus diſtrahitur, & calefacit corpus.

Aut aliqua corporis parte firmatus, vnà cum alio humore, cum quo eſt in alio loco, dolorem ac calorem exhibet.

Qui verò calefactus eſt locus, inſuper etiam reliquum corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur, magis à bile & pituita, & ſanguine, calidiſsimi enim hi humores exiſtunt. Et ſi quis horum in aliqua corporis parte

firmatus

A firmatus fuerit, vtplurimum morbus illinc nominatur,& cognomen habet. Cæterùm ab aqua non valde fortis febris oboritur,neque diuturna. Nã igni non bonum alimentum aqua præbet.Atque hæc quidem de hoc dicta sunt. At verò ante turbationem, non habet multus humor quò procedat, sed sursum ac deorsum voluitur & distrahitur alij humori permixtus.Omnia enim plena existunt. In turbatione verò euacuantur. Verùm aliud alio magis euacuatur. Et multus humor suum locum occupat,& alienus alij nõ ammiscetur, si firmatus fuerit priusquam ille viribus adæquetur. Potest autem ipsi adæquari is qui ab ipso postea ad morbum superaccessit,donec purgatus fuerit locus qualicunque purgatione.

Hydrops febrem leuem, & nõ longam facit.

Qui æquentur superuenientia.

B Si verò multus fuerit affligens humor fruitur: & consumitur ad morbum etiam alius qui prius salubris erat. Et tali modo homo moritur.fruitur autem,si morbus non amplius sufficiens alimentum habuerit,& consumitur ab humore qui in loco dolente existit.primùm enim propinquum assumit,deinde longius depascitur,donec consumptũ fuerit, & non amplius inest in corpore alimentum. Alimẽtum autem est homini humor leuis.Quemadmodum igitur vt certum est, putrefactio primùm paulatim fit,si maximè calefiat:Postea vbi isthic alimentum putrefactioni non amplius sufficit,depascitur de sano,initio sumpto à proximo,ad totum corpus,donec totũ quicquid carnosum est, putrefecerit, postquam verò in totum depasta est, alimentum putredine

Mortis causa.

Simile.

C consumitur:Sic sanè etiam in morbo. Sumpto enim à loco illo initio,vbi isthic alimentum sufficiens nõ amplius inest, depascitur vlterius,à proximo initio facto. Postquam enim per totum grassatus fuerit, alimentum morbo consumitur, & alius salubris humor non superat.Et si hoc fiat,homo moritur. Quin & in turbatione,vbi hic salubris humor ampliorem locum occuparit,& non firmatus fuerit, sed voluatur ac distrahatur, non amplius alij miscetur,sed ad morbum consumitur,si non depurgetur. Deinde venæ superimplentur.Valde autem impletæ, nihil ex seipsis remittunt,priusquam spaciosa capacitas ipsis contingat. Quemadmodũ vbi quis vehementer percussus est,sanguis sub plagã subtercurrit,nimirum venis à plaga euacuatis. Postquam autem carnes veluti spongia fuerint repletæ, non amplius remittunt,

ſed continent in ſeipſis, donec in loco aliquid ab ipſis eua- D
cuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit ſanguis, præ copia viã intercipit. Quemadmodum ſi quis vas olearium coriaceum anguſti oris oleo impletum, in oſculum vertat è directo, & ſi hoc fecerit, oleum ex ipſo prodire non poterit: viã enim ipſum oleum intercepit, vtpote multum & aceruatim incumbens. Si verò quis ipſum vas inclinet, libera erit via oſculi intercepta, qua effluet oleum ex ipſo. Idem fecerit etiam aqua in menſa. Ita ſanè etiam vbi multus humor in corpore præ turbatione locum occuparit, & venas impleuerit, non amplius ab ipſis diſcedit, priuſquam vbi locus vacuus eſt, alimento à morbo conſumpto. Atque hæc à me dicta ſunt de hoc, ſi in corpore quid fuerit vnde morbi gignan- E
tur, redundantibus etiam aliis: & quomodo principia efficiant calorem & turbationẽ humorum deducentia ad morbum. Nunc verò dicam quæ efficiant ea quæ ex cœlo nobis obueniunt, ſi ad ea quæ in corpore generata ſunt, inepta fiãt, & quum humorem in corpore ſuperarint. Aſſero autem partem humoris in homine, vbi liquatus fuerit, conglobari ac ſpiſſari, donec morbum pepererit: partem verò dilatari, ac ſecerni. Habet autem & hæc affectio ſimilitudinem ad lac. Si quis enim ſuccum in lac immittat, frigiditas in ipſo oborta, lac inſpiſſat & conglobat. Ac circum inſpiſſatum, ſerum eſt. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo

Hydrops. oborta, conglobatur & inſpiſſatur. Circum ipſum verò aquo- F
ſum humorem, adhuc etiam alius humor, quanto copioſior fuerit in alio corpore, ammixtus eſt. At ſi quidem ad aluum deuenerit, ſtercus conturbat, & tormen in aluo inducit, & foras pertranſit, nullo magno damno illato. Si verò non ad aluum deuenerit, firmabit ſe aliqua corporis parte, vbi ipſi plurima capacitas erit. Volutatur itaque exquirens ſibiipſi loci capacitatem. Et quod quidem aquoſi humoris de conglobatione ſecretum eſt, vtpote frigidiſsimũ ac grauiſsimũ in corpore exiſtens, ad infernas partes deſcendit, & circum oſſa ac neruos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit, & clarum eſt quod circa neruos, & præſertim circa oſſa, aquoſus humor, qui humorem facit, exiſtit.

Horroris caussa. Circa oſſeas enim corporis partes, homo maximè riget, & capilli erecti ſtant, contorta cuticula, ac ſicciore fiente quàm

priori

A priori tempore:Nimirum aquoſo humore iſthic deficiente, & circa oſſa obuoluto. Atque hinc ſanè ſolus ille locus vbi primo tempore erat,humorem facere nō poteſt,vnde etiam rigor oboritur. At verò reliquus humor qui æqualiſsimè craſſus eſt,partim quidem in toto corpore eſt, partim verò quantum abundauerit,ſi quidem aluus plena non fuerit,& quod affligit modicum ſit:quandoque ad aluum deuenit,& nullum magnū damnum inducit.& aliquando quidem febrem nō inducit,aliquādo verò debilem & innoxiā.& quod affligit vnà cum ſtercore exit. Si verò aluus plena multum quod affligit habeat,periculum eſt ex ipſo morbū aliquem fieri,ſi alicubi ſe firmet id quod affligit, aut ad latus,aut ad

Venter plenus vel vacuus quid faciat.

B viſcus,aut alicubi aliam partem concalefaciat,quo primùm illum humorem ſimul turbet.Qui verò non valde ex calore ab aquoſo humore victi ſunt, vtpote qui circa oſſa,& prope medullam cōſiſtit:hos progreſſu temporis magis lædet,primùm quidē in illum ipſum locum,deinde ipſi propinquum, & ſemper vlterius depaſcitur,& aluus ipſum aſſumit,vt quæ calida ſit,& poſtea tum aluus,tum lædens humor,adhuc magis calefacit. At humor craſſus caleſcens primùm diffunditur,is qui propinquus affligenti exiſtit.diffuſus autem aquoſo humori affligenti miſcetur:deinde in concuſsione corporis inanior redditur.& tam diu rigor tenet,quandiu aquoſus humor alij humori ammixtus eſt.Quin & febris hoc modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata,caleſcens

C corpus febrem in ſe ſuſcipere cogunt: & ab affligente,& ab aluo calefactum, reliquum aquoſum humorem ſuperat, Atque ſic febris fit poſt frigus,ſi qua corporis parte copioſior humor formatus fuerit.Si verò voluatur ac diſtrahatur,tali modo febris oboritur. Poſt frigus febris volutatur,maximè affligens circa aluum & ſupernam,& infernam. Iſthic enim plurima loci capacitas exiſtit. Dum autem volutatur, primùm propinqua caleſcunt,& viſcera,& quæ in aluo ſunt, Poſtea etiam alius humor diffuſus calore fruitur,& aquoſo humori miſcetur.Atque febris poſt rigorem hic fit,vbi affligens volutatur,Imò etiam vbi firmatum fuerit reliqua corporis parte. Et hæc à me dicta ſunt quomodo,& quando,rigor morboſus fiat,& quomodo,& ex quali neceſsitate febris poſt ipſum irruit. Et quæ ſint principia morborum,& qua-

Quo post frigus febris fiat.

lem vnumquodque ipsorum morbum in corpore inducat,& D
quomodo & cur in diebus imparibus morbi iudicantur. Et
vnde homines sani sint,& vnde ægrotent.& quomodo bilis,
& pituita,copiosior & paucior fiat.Itémque alia multa quæ
in ipsa natura humana sunt,demonstraui,quæ sanè hic ser-
Lumbrici quî creentur. mo exigebat.Atque hæc ita relata finem habent. Nunc au-
tem de lumbricis latis dicam. Assero enim ipsos in puero
dum adhuc in vtero est nasci. Postquam enim semel ex vte-
ro egressus est,non tanto tempore stercus in aluo manet,vt
ex eius diuturnitate ac putrefactione, tantæ magnitudinis
animal generari possit. Excernit enim semper hesternum
stercus per omnes dies,si sanus homo esse debet. Tale verò
animal nasci non possit,etiamsi multis diebus homo stercus E
non egereret. Multa enim nascuntur dum puer in vtero est,
hoc modo, Vbi ex lacte & sanguine computrescente ac re-
dundante,vtpote quod dulce est,pus factũ fuerit feruidum,
animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotundi lum-
brici isthic eodem modo.Signum verò quòd hæc res ita se
habet,hoc est. Postquam in lucem editi sunt pueri mulie-
res ipsis in cibo offerunt medicamenta,quo stercus ex inte-
stino exeat,& non comburatur,& simul vt intestinum dila-
tetur. Vbi verò cibum obtulerunt,multi sanè pueri & ro-
tundos & latos lumbricos vnà cum primo stercore excer-
nunt. Si verò non excreuerint, fiunt etiam insupérque na-
scuntur in ventribus. Et rotundi quidem pariunt,lati verò
non amplius,etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam ho- F
mo qui latum lumbricum habet,velut cucumeris semẽ ex-
cernit aliàs atque aliàs,vnà cum stercore ipso,& sunt homi-
nes qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi verò non re-
Lumbrici nô gignũt. ctè dicere videntur qui talia dicunt. Neque enim ab vno
animali tot pulli generari possunt: neque ea est loci in inte-
stino capacitas,vt partus educare queat. Augescente autem
puero,augescit etiam lumbricus in intestino, ab his quæ in
ventriculum ingesta sunt,& æqualis fit intestino,quibusdam
in pubertate,quibusdam posterius, quibusdam paulò prius.
Et postquam intestino adæquatus est, similiter augescit,&
quanto maior factus fuerit,vnà cum stercore excernitur de
intestino recto,& excidit velut cucumeris semen, sæpe ve-
rò etiam maior. Quibusdam verò iter facientibus,aut la-
boran

A borantibus, & ventriculo calefcente, deorfum defcendit, ipfiſque prominet ex podice inflatus, hócque facit, & de podice refecatur, aut retrocedit. Signa verò quòd non pariat, fed ita habeat velut ego dico, hæc funt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit aut potionem, fiquidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit, & homo fanus euadit. Si verò ad medicinam hæreat, recta pars de lumbrico abrumpitur, longitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiã longè amplior, & vbi abruptus fuerit per multum tempus figna cum ftercore non prodeunt. Poftea verò augefcunt. Atque hæc argumenta funt, quòd lumbricus la- **Longus lumbricus.**
B tus non parit, fed abrumpitur. Eft autem fpecies ipfius, qualis alba inteftini rafura. Signa habet hæc. Cacat aliàs atque aliàs velut cucumeris femen, & vbi ieiunus eft homo, exilit ad hepar aliàs atque aliàs, & dolorem inducit: & quandoque fputa ori influunt vbi ad hepar afsilit, quandoque non. Quibufdam etiam vocem intercipit, fi fortiter ad hepar irruat, & valde multa fputa ex ore fluunt, paulo autem poft fedantur, & tormen multum in ventriculo aliàs atque aliàs oboritur. Quandoque etiam ad dorfum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati figna funt. **Lumbrici figna.** Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Vbi verò debilis factus fuerit, vix reualefcit. Latus enim lumbricus partis
C alicuius particeps fit, ex his quæ in vẽtriculum ingefta funt. Si quidem igitur curatus fuerit iufto modo, fanus fieri poterit. Si verò non curetur, fua fponte non exit. Mortem tamen non inducit, fed confenefcit. Atq; hæc à me dicta funt de lumbrico lato, vnde nafcitur, & quæ morbi ipfius figna funt. Cæterum calculi morbo principium oboritur à lacte, vbi puer lac impurum fugit. Lac autem in nutrice impurum fit, fi pituitofis cibis ac potibus, & alimentis impuris nutrix vtatur. **Calculus puerorum vnde fiat.** Conferunt enim omnia in ventriculum illabentia in ipfa ad lac. Habet autem & hæc res fe hoc modo. Si nutrix non fana fuerit, fed biliofa, aut aquofa, aut fanguinea, aut pituitofa: Lac etiam malum puero generatur. Confentiunt enim corpus & ventriculus. Plurimum verò ipfi ad lac cedit, de eo quod ipfa plurimum in feipfa habuerit. Et puer fi de nutrice

lac non purum ſuxerit,ſed bilioſum velut dixi,morboſus fit D
ac debilis:& in præſens maximè affligitur, quandiu lac prauum ac morboſum ſuxerit. At vbi ſuxerit lac nõ purum,ſed terreum & pituitoſum,& habuerit puer venas de vẽtriculo ad veſicam tendentes amplas ac attrahẽtes: procedit autem & quod bibit nutrix,& lac in ventriculum pueri,tale quale trahit à vẽtriculo de lacte in totum ſimiliter prout venæ ad ventriculum detrudere poſſunt:ſi quid ſanè in lacte non purum fuerit,id quod veſica fruitur lapis fit tali modo,velut in aqua nõ pura in calice aut vaſe æneo turbata,& rurſus ſedata,fex aceruata fit in medio. Sic ſanè & in veſica de vrina nõ pura exiſtente. Et non per vrinam eiicitur,vt quæ in cauo ſit E loco,& maximè aceruata fiens,præ dolore per mictionem non pertranſit,& à pituita cruda cõcreſcit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primum parua lanugo ſuperſtat,deinde quod accedit arenoſum fit glutino fiente pituita,quæ eſt in veſica de lacte, & augetur,& quicquid humoris in glutinatione acceſſerit,emingitur. Rurſus autẽ fex ſolida fit,& lapidis ſpeciem accipit. Quemadmodũ ferrum ex lapidibus ac terra dum cõburuntur fit. Et in prima quidẽ in ignem immiſsione,cõglutinati ſunt lapides cum terra ad ferri recremẽtum. At vbi iterum atque iterũ in ignẽ immiſſa fuerint,recrementũ quidem foras decedit liqueſcens ex ferro,id quod ita fieri oculis videmus. Ferrum autẽ in igne relinquitur,& recremẽto decedẽte ſubſidet,fitque ſolidum ac denſum. Sic profectò etiã fex in veſica,dum pituita gluti- F num fit,emingitur id quod ab vrina liqueſcit. Fex autem ſubſidet,& denſatur,ac ſolida fit velut ferrum. Vbi verò ſub ſedit ac ſolida facta eſt,ſurſum ac deorſum in veſica voluta-tur,& feriens veſicam dolorem inducit,& ſi vehementer feriat ac vlceret,aliquid de ipſa aufert. Verùm id quod inſuper affertur,adhuc magis quàm id quod arenoſum deceſsit,concretionem efficit. Atque tali modo fit lapis de lacte in veſica:& ſi puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, aliàs atque aliàs,vbi meiere vult,vrinæ meatũ apprehendit. At ſi puero iam adulto lapis gignatur ex terræ eſu,dolor non adeſt ipſi prius quàm ipſe ſibiipſi cibum deligat. Et hæc à me de hoc relata ſunt. Cæterum morbus ſigna quinque habet. Nam vbi meiere vult,dolore affligitur, & vrina paulatim fluit velut in

[Margin notes: Lapis in veſica quî fiat. — Similitérq; ferrum fit. — Calculi diuerſa cauſſa. — Quinque calculi ſigna.]

A lut in vrinæ stillicidio,& est subcruenta,nimirum vesica à lapide exulcerata,& vesica inflammata est. Verùm hoc signum inconspicuũ est,indicat tamen summa pars præputij. Quandoq; mingit arenosa,verùm à talibus,qualia ego dicam. Eiicit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures paruos, generatos eodem modo, velut de vno dixi. Fiunt etiam tali modo, Quum lapis fuerit concretus, & profundè subsederit in vesicam in arena separata, ita vt ipsam aduenientem lapis non assumat in seipsum, sed grauior ac copiosior fiat, vt tamen ipsa ad seipsam non concrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione aliquid disparatur, & arenosum per vrinam B eiicitur. Quod etiam aliquando contingit, vbi arena ad vesicam descendit, & non coaluit. Quidam dicunt quòd potus in pulmonem deuenit, ex hoc verò in reliquum corpus. Hi autem qui hæc dicunt, redarguuntur ex hoc quod dicturus sum,quòd videlicet pulmo cauus est,& in ipso fistula est. Quòd si pulmo cauus non esset, & fistula non ipsi adhæreret, animalia vocem non ederent. Vocem enim edimus de pulmone,quia cauus est,& fistula ipsi adest. Vocem enim articulant labia & lingua, Verùm de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterùm hominibus quibus potus in pulmonem ferri videtur, aduersabor,habétque res se hoc modo. Procedit potus in ventrẽ,à ventre autem in reliquum corpus expenditur. Oportet autẽ his quæ dicturus sum men-C tem adhibere. Sermonis argumenta, quòd potus non procedit in pulmonem, sed in ventrem,hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facilè respiraret, neq; loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem vnum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes non similiter concoquerentur. Atque hæc duo argumenta existunt. Sed & medicamenta aluum subducentia,si in potu sumantur,extra ventrem procederent. Habet autẽ hæc res hoc modo. Quæcunque medicamenta purgatoria sunt aut supernè, aut infernè, aut etiam vtrunque præstant, ea hæc faciunt. Omnia valde vrunt,& fortia quidem ex ipsis, si partem aliquam teneram corporis contigerint,eam exulcerant. Mitiora verò turbulentum

Quî duo, vel plures calculi fiãt.

Potus pulmonem nõ petit.

Medicamẽta quid agant.

lentum corporis motum faciũt, quácunque tandem partem D occuparint. Si verò aliquod ex his medicamentis in pulmonem perueniret, videtur mihi magnũ aliquod malum inductúrum esse, Pituita enim de capite descendens, eum in valde breui tẽpore exulcerat. Tenera enim & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, non bene habebit homo ille, ob multas sanè caussas. At verò venter à medicamento non exulceratur. Nam res est valida ac robusta, nimirum velut pellis & corium. Et plerique sanè ex Libyæ incolis pecorum pellibus pro vestibus vtuntur, ventribus autem pro vtriculis. Robusta enim res venter existit. Deinde vbi à vino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atq; hęc omnia argumẽta existũt. Et vbi allia comederimus, aut aliud quod E dam edulium olidum, vrinam reddimus comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum venit quòd dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, aut aliud quid eiusmodi, & hoc ipsum in pulmonem peruenerit, certè arbitramur ipsum ne minimùm quidem tempus viuere posse. Vbi enim modicum quiddam pituitæ in pulmonem peruenerit, aut in fistulam ipsius, multa ac fortis tussis oboritur, ac conuulsio. Si verò vtique & vixerit homo qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, vbi sanè concocta fuerit sorbitio, videtur mihi multa & fortis caliditas corpori oboritura esse, multúsque dolor, vt omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonem perueniant. Atque hæc iam argumenta F septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nutrire posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumentum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeò homines essent, quibus potus in pulmonem procedere videtur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis velit auditorem à priore sententia abducere ac conuertere vt suis verbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in vẽtrem: quia contigua & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hãc procedit. Et simul pulmonis fistulæ velut hederæ folium incũbit, quare neq; descendere permitteret in transgluttiendo, si in ipsum procederet. Atq; hæc mihi de hoc relata sunt.

Libum vestitus.

Cur lotium oleat esculenta.

Lactis etiã exẽplo hos refellit.

Quid pulmonis fistulam tegat cùm quid edimus.

Procedit

A Procedit nanque potus in ventriculum, & vbi expletus eſt, ſplen de ipſo ſuſcipit,& diſtribuit ad venas, & ad omentum, & in decliue deorſum,& in ſcrotum,& ad crura, & ad pedes. Et poſtquàm morbus ex aqua multa obortus fuerit,procedit de ventriculo, & ſemper ad ſplenem venit de potu, vbi biberit homo.Contingit autem in hoc morbo,vt neq; febricitent aliàs ex ventre, quàm vbi homo ſitiat, veſica autem & ventriculus non iuſto modo excolent, neque conueniente diæta homo vtatur. At ſplen ſubægrotans à ventre de potu trahit. Morbus autem oboritur,& ſcrotum pellucidum fit,& clauiculę,& collum,& pectora attenuantur.Colliquãtur enim ab hoc morbo,& humor ad ventriculum defluit, & infernæ par- Quæ gracileſcant tabeſcantque in hoc morbo.
B tes aqua plenæ ſunt,& venter cibum auerſatur, & quandoq; valde adſtringitur, quandoq; defluit. Nec veſica iuſto modo excolat,& plerunque horror aliàs atque aliàs per corpus diſcurrit,& quandoque febris corripit.Et quibuſdam facies tumida fit, quibuſdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpuntur,vbi morbus diuturnus factus fuerit,& aqua illinc effluit. Incidunt & vigiliæ & impotentia corporis,ac maximè lumborum. Et poſtquã edit aut bibit,etiam paulò amplius ſplen affligitur,& ſpiritum frequentem ſemper emittit. Atq; hæc ſigna hydropis ſunt. Eſt autem & circa ventriculum ſolùm, Subtercutanei morbi ſigna. ſiue febris corripuerit,ſiue non. Et venter magnus fit. Et crura implentur aqua. Verùm ſupernę corporis partes attenuantur his qui ita affecti putãtur. At ſigna omnia debiliora ſunt & ſimul in cruribus aqua non diſcedit, & dolor tanto minor
C exiſtit. Cæterùm circa ventriculum ſolùm hydrops & aqua Cur ſolus venter turgeat. hac de cauſſa fit. Etenim vbi aceruatim aqua acceſſit, & via in principiis non pateat ad infernas partes,ſed aceruatim in venis concludatur, nimirum vt quæ reſpirationem non habeat,neq; ſeorſum, neque deorſum inniti poteſt,haud aliter quàm ſi quis magnum vas anguſti oſculi occludat, ac ſubitò inuertat, deinde ſenſim operculum de oſculo detrahat. Et ſi Simile. enim hoc feceris,aqua nõ effluet foras,neq; enim reſpirationem habet,ſed à ſpiritu qui intus eſt,cõcluſa eſt. Nã ſpiritus qui intus eſt replet vas,& externo ſpiritui renititur,& excurſus aquæ non datur præ ſpiritu vas implente, & ſimul aere incumbente. Si verò quis ſenſim vas inclinarit, aut fundum perforarit,ſpiritus de vaſe exibit. Egreſſo autem ſpiritu,procedit

cedit

cedit etiam aqua foras. Sic ſane in hydrope, ſi quidem per- D
ſpiratio ſurſum aut deorſum contingat, in principio morbi, tranſit ad crura hydrops, & ad pedes. Sin minus, iſthic ſolùm volutatur circa ventriculum, Atque ita quidem de his à me dictum eſt. Fit autem & mulieribus hydrops in vtero ipſo, & ſigna ſanè in ventriculo, & in cruribus, & reliqua ſigna eadem habet. Et de hoc ipſo à me dictum eſt in morbis muliebribus. Atque hæ tres ſunt ſpecies morborum ab hydrope. Fiunt autem hi morbi omnes citò difficiles, & omnes citò augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, ſi ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc deuenerit. Si quidem igitur ſubitò occupauerit morbus hominem, moritur, nempe alio morbo diutiſsimè iam affligente. At vbi etiam aluus valde fluida E
fuerit, citiſsimè moritur, & ſentiens, & loquens. Atque hæc à me relata ſunt de hydrope, & vnde oriatur, & quòd hęc ſint ipſius ſigna.

Mulieres etiam hoc patiuntur.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE AFFECTIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. F

*

Hunc Galenus Polybi eſſe dicit.

IRVM prudentem ratione apud ſe inita, quòd maximi pretij res eſt hominibus ſanitas, noſſe cõuenit quomodo ex ſua ipſius intelligentia, in morbis vtilitatem capiat. Noſſe autem conuenit ea quæ à medicis & dicuntur, & adhibentur corpori ſuo, eáque diiudicare poſſe. Atque hæc ſingula hactenus noſſe ſatis eſt, quatenus idiotæ contingere poteſt. Hæc verò nouerit quis

A quis maximè, si harum rerũ cognitione ac studio teneatur. Morbi omnes hominibus à bile ac pituita fiunt. Bilis autem & pituita morbos exhibent, quum in corpore nimium aut resiccantur, aut humectantur, aut incalescunt, aut frigefiunt. patiuntur autem hæc pituita & bilis, & à cibis, & à potibus, & à laboribus, & à vulneribus, & olfactu, & auditu, & visu, & coitu, & calido, & frigido. patiuntur autem quum singula ex relatis, aut non in debito tempore corpori exhibentur, aut non consueta, aut plura & fortiora, aut pauciora & debiliora. Vniuersi igitur morbi hominibus ex his fiunt. Oportet autem ad hæc idiotam nosse, quæ par est nosse idiotam. Quæ verò artifices nosse par est, ea etiam adhibere ac B tractare. De his autem quæ dicuntur & fiunt, fieri potest vt idiota ex intelligentia quadam coniecturam faciat. Iam verò vnde singula hæc nosse oportet, ego referam. Sin in caput dolores inciderint, huius caput calefacere conducit: ita vt multa calida lauemus, & sternutatione facta pituitam ac mucos subducamus. Et si quidem ex his à dolore liberetur, sufficiunt hæc. Si verò non liberetur, purgandum est caput à pituita. Victus autem sit sorbitio, & potus aqua. Vinum autem non exhibeatur, donec dolor sedetur. Quum enim calidum existens caput, vinum attraxerit, dolor fortior euadit. Dolores incidunt à pituita, cùm in capite mota cumulata fuerit. Si verò aliàs atque aliàs dolor & vertigo in caput inciderit, prosunt quidem & hæc adhibita, C prodest autem etiam, si sanguis à naribus fuerit detractus, aut à vena in fronte. Si verò diuturnus & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat, huius caput aut scarificare oportet, aut venas in circuitu inurere. Ex his enim solùm sanum fore spes est. Aegrotos considerare oportet statim in constitutionis morborum principio, qua re opus habeant: & quales sint vt pharmaco purgentur, aut vt aliud quid, quodcunque tandem volueris, exhibeas. Si verò omisso principio, ad finem iam vergente morbo exhibueris, in desperato iam corpore, forte quiddam præbere veritus, periculum est ne magis delinquas, quàm successum consequaris. Si in aures inciderit dolor, conducit multa calida lauare, & auribus fomentum adhibere. Et si quidẽ ad hæc cesserit pituita de capite attenuata, & dolor cessauerit,

Morborũ origo.

Capitis dolor.

Auriũ dolor.

rit,sufficiunt hæc.Sin minus,optimum omnium pharmacũ D
fuerit,quod in potu exhibitum,sursum pituitã purgat. Aut
purgandum est caput medicamento,quo capitis pituita pur
Fauciũ inflammatio. gatur.Fit autem & hic dolor,quum intrinsecus ad aures pituita ex capite allapsa fuerit.Si verò fauces inflammatæ fuerint gargarismis vti oportet.Fit autem & hoc à pituita. Si verò gingiuæ,aut aliquid sub lingua inflammatũ fuerit, his quæ commanduntur vtendum est. A pituita autem & hæc
Vuætumor fiunt. Si verò vua dependerit & suffocarit (Quidam hoc gurgulionem vocant)statim gargarismis vtendum est,præparatis velut scriptum est in medicamentis. Si verò ex his gracilis non fiat,retrò raso capiti cucurbitæ duæ adhibean tur,& sanguinis plurimum detrahatur,& pituitæ fluxus re- E trò reuellatur.Si verò neq; ex his detumescat,scalpello incidito,& aquam educito.Sectio autem facienda est, vbi summum subrubicundum factum fuerit,Nam si tale factum sectum non fuerit,inflammatur,& aliquando derepente strangulat.Fit autem & hoc à pituita,vbi ex calefacto capite acer
Dentium dolor. uatim defluxerit. Cæterùm quod ad dentium dolores attinet,si corrosus fuerit dens, & mouetur,eximatur. Si verò non corrosus est,neque mouetur, dolorem autem exhibet, per vstionem resiccatur.Prosunt etiam quæ commãducantur.Dolores autem fiunt,quum pituita sub radices dentium subierit. Exeduntur autem & corroduntur,partim à pitui- F ta,partim à cibis,si natura debiles fuerint,& cauitatem habuerint,& malè in gingiuis fixi fuerint. Si in nare Polypus
Polypus. nascatur:quæ res ex naso in obliquum per respirationẽ diffluatur,ac intumescit : eximitur laqueo ex naso ad os distractus.Aliqui etiam pharmacis erodunt.Nascitur autem à pituita.Atque hi quidem sunt morbi qui à capite oriuntur,exceptis oculorum morbis, de quibus priuatim agemus. At verò de morbis circa ventrem,hæc considerare oportet.

pleuritis. Peripneumonia. καῦσος. Phrenitis. Pleuritis,peripneumonia,febris ardens,phrenitis,hi morbi acuti vocantur, & fiunt maximè quidem ac fortissimi hyeme:fiunt etiam æstate,verùm minus,& molliores.Quòd si fortè in tales incideris,hæc sanè faciens ac consulens,maximè successum senseris. Pleuritis. In pleuritide febris detinet,& lateris dolor,& erecta ceruice spiratio,& tussis,& sputum ab initio quidem subbiliosum spuit.Postquã autem
quinta

A quinta aut sexta dies aduenerit, etiam subpurulentum. Huic ad lateris quidem dolorem dandum est, quod pituitam & bilem à latere deducat. Sic enim dolor lenissimus fuerit. Aluus autẽ curanda est per clysterẽ subducentẽ ac frigefacientem. Hoc enim vniuerso morbo cõmodissimum erit. Exhibendus est etiã potus, & sorbitio. Et potiones dandæ sunt aciores, quo sputum de latere repurgetur. Quum autem pus purgari inceperit, latus calefacere cõducit, & forinsecus maturare ea quæ circa latus sunt, priùs autẽ hoc facere non expedit. Resiccatur enim. Fit autẽ hic morbus maximè ex potu, quũ quis humecto corpore, aut ebrius, aut sobrius, friguerit. Fit etiã aliter. Iudicatur autẽ morbus breuissimus septi- B ma die, longissimus decimaquarta. Et si quidem in hac, per sputum reiectũ ac purgatũ fuerit pus à latere, sanus fit. Si verò per sputum nõ fuerit pus reiectum, pectore suppuratus efficitur, & morbus longus erit. Porrò iudicari in morbis est, quum morbi augescunt, aut marcescunt, aut in aliũ morbũ transeunt, aut desinunt. Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & excreat primùm quidem pituitam crassam ac puram, Sexta verò & septima, subbiliosam & sub liuidam. Octaua autem & nona suppurulentam. Huic si quidem dolor adest, aut dorsi, aut laterũ, dandũ est medicamentum, quod in pleuritide ad lateris dolorẽ, in medicamentario libro scriptũ est. Per potus autem, & sorbitiones, & ven- C tris subductionem ac frigefactionem, eadem curatio adhibeatur quæ in pleuritide. Quo verò sputũ & pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autẽ hic morbus, quũ pituita aceruatim ex capite ad pulmonem fluxerit. Aliquando etiam ex pleuritide in peripneumoniam & febrẽ ardentem transitus fit. Iudicatur autem breuissimus quidẽ in diebus quatuordecim, longissimus verò in duobus de viginti. Pauci verò hunc morbũ effugiunt. Fiunt etiã pectore suppurati ex hoc morbo, si non in iudicatoriis diebus pulmo fuerit purgatus. Phrenitis vbi apprehenderit, febris primùm debilis detinet, & dolor circa prȩcordia, magis autem dextera, ad hepar. Quum autem quarta aut quinta aduenerit, & febris fortior fit, & dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Huic ad dolorem quidem dan

[Margin notes: Morbi laterum curatio. — Caussa morbi huius. — Morborũ decretoriũ quid. — Peripneumonia. — Medela. — Morbus hic vnde fiat. — Phrenitis. — Medela.]

da sunt quæ in pleuritide,& tepor faciẽdus vbi dolor hæret. D
Sed & aluus curanda,ac reliqua similiter facienda sunt,exce
pto potu. Potu verò vtendum est quocunque alio volueris,
præter vinum. Aut acetum & mel ac aquam dato. Vinum au
tem non conuenit mente motis,neque in hoc morbo, neque
in quibusuis aliis. Conducit autem in hoc morbo etiam ca-
put multa calida lauare. Mollito enim corpore,sudor quoq;
magis sequitur,& aluus & vrina secedit. Et æger ipse seipso
temperãtior euadit. Fit hic morbus à bile,quũm mota visce
ribus ac septo trãsuerso insederit. Iudicatur autem morbus,
breuissimus septima die:longissimus vndecima. Effugiũt &
hunc pauci, transítque etiam ipse in peripneumoniam,& si E
Causos. transierit,pauci effugiunt. Febris ardens siue causos, quum
habuerit,febris detinet,& sitis fortis,& lingua aspera ac ni-
gra fit,à spiritus sanè caliditate. Et color subbiliosus fit, &
sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidẽ frigidus fit, intrinse
Medela. cus verò valde calidus. Huic conducit frigefacientia adhibe-
re,& ad aluum,& forinsecus ad corpus,cauendo ne inhorre-
scat,potiones quoque ac sorbitiones dandæ sunt frequentes,
& paulatim quàm frigidissimæ. Venter autem curetur, & si
quidem non subeant quæ insunt, infusa frigidissima per
clysterem immittãtur,aut quotidie,aut alternis. Hic autem
morbus fit à bile quum mota intra corpus firmata fuerit.
Solet etiam in peripneumoniam transire. Iudicatur autem
breuissimus quidem nona aut decima die. Longissimus au-
tem decimaquarta. Et si quidem transierit in peripneumo- F
niam,pauci effugiunt. Si verò nõ transierit,multi effugiunt.
Atque hi quidem morbi acuti vocãtur,& oportet hos sic cu-
Hybernæ febres cur obseruãdæ. rare. Quæcunque verò aliæ febres hyeme fiunt,siue ex vino,
siue ex lassitudine,siue ex aliqua alia re,eas obseruare opor-
tet. Transeunt enim aliquando in morbos acutos. Transitio
verò ipsarum talis est. Quum cõmotis duobus humoribus,
pituita & bile,non conducentia corpori exhibentur, ipsi in-
ter seipsos coacti,pituita videlicet ac bilis,corpori vbicunq;
tandem contigerit allabuntur. Et fit pleuritis,aut phrenitis,
aut peripneumonia. Obseruare igitur ac vitare oportet fe-
Quæ obseruatio. bres in hyeme. Sit autem obseruatio,& tutela ab ipsis,quies,
& gracilitas,& ventris euacuatio. In sorbitionibus autem &
potionibus degendum est, donec febris imminuta fuerit.
Ex

A Ex morbis fermè maximè acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt,& opus est ad ipsos plurima tutela,& exactissima cu ratione. Et à curante nullum malum accedere oportet,sufficiunt enim quæ ab ipsis morbis adsunt. Verùm vt boni quid præstet,pro viribus conetur. Et si quidem rectè curante medico,à magnitudine morbi superetur æger, non hæc culpa medici est. Si verò non rectè curante, neque cognoscente, à morbo superetur,medici culpa est. Aestate porrò hæc fiunt febris detinet fortis, & sitis. & vomunt aliqui bilem, aliquibus verò etiam infernè secedit. His in potu dandum est,& ad sorbendum,quodcunque tandem tibi idoneum esse visum fuerit. Si verò bilis aut pituita ad cor consederit, B aqua frigida, aut aqua mulsa pota, vomant. Si verò venter non secesserit, clysteri vtendum est, aut subdititia glande. Morbus autem fit à bile. Liberantur autē maximè septima die,aut nona. Si verò febre detinente non purgentur, neque deorsum, neque sursum. dolor autem affuerit per totum corpus, tertia aut quarta die, pharmaco leui aut potione, deorsum purgato. facito autem sorbitionem ex milio, aut farina: & iisdem potionibus curato. Patiuntur autem & hæc à bile. Si verò externæ partes non valde feruidæ fuerint, verùm internæ,& lingua aspera ac nigra fit, huic pharmacum ne dederis, curato autem frigefacientia adhibendo, & ad aluum,& ad reliquum corpus. Vocatur autem hæc febris æstuosa. Iudicatur maximè vndecima die, & decima-C quarta. Si verò febrilis calor apprehenderit ac dimiserit, grauitas autem corporis ipsum detinuerit: hunc donec quidem calor tenuerit, sorbitionibus ac potionibus curato. Quum autem non tenuerit, etiam cibos dato. purgato autē quàm celerrimè pharmaco, siue sursum siue deorsum opus habere tibi visum fuerit. Si verò febris quidem nō tenuerit, os verò amarum habuerit,& corpus grauetur,& cibū auersetur, pharmacum dādum est. Patitur autē hæc à bile, quum in venas ac articulos incubuerit & firmata fuerit. Quicunque verò alij dolores in æstate circa ventrem fiunt, si quidem ad præcordia & cor tēderint, aquam mulsam aquosam facito,& aceti tribus heminis affusis, tepidam bibendam dato. & vbi modico tempore ipsam retinuerit,& igne ac vestibus concalefactus fuerit, vomat. Si verò à vomitu rursus ac-

Morborū acutorum natura.

Per æstatē quæ vexēt. Medela.

Feruor interiorum.

Causodes febris. Curatio.

Dolores æstatis. Medela.

cesserint ac suffocauerint,rursus vomitum faciat.Aut ipsum D
multa calida lotum,per clysterē sublue , & tepefactoria ad-
hibe,si affuerit dolor.Patiuntur autē hæc maximè à pituita,
quum cōmota ad cor collapsa fuerit. Danda sunt etiā his qui
talibus doloribus vexātur,pharmaca quæ descripta sunt ad
eiusmodi morbū,in medicamētario libro.Si verò transierit
dolor aliàs ad alium ventris locum,& febre caruerit,multa
calida lauetur,& doloris gratia bibēda dentur,quæ in pleu-
ritide sunt descripta,aut alia prout tibi visum fuerit. Si ve-
rò à dolore nō liberetur,per pharmacum deorsum subpur-
getur.A cibis autem abstineat,quousque dolor affuerit. Ta-
les autem dolores,qui sic errāt,à bile fiunt.Quicunque verò
dolores infrà vmbilicum fiunt,in his molli infusó per cly- E
sterem immisso subluito.Si verò non sedentur,pharmacum
deorsum purgans dato. Quicunq; verò dolores derepente
in corpore fiunt citra febrem,in his lauare multa calida cō-
ducit,& tepefacere.Nam pituita & bilis compacta quidem,
fortia sunt,& præualent in quacunque corporis parte consti-
terint,& laborem ac dolorem fortem exhibent. Diffusa ve-
rò debiliora sunt , quacunque corporis parte manifesta fue-
rint.At verò morbi qui in æstate fiunt,sic fieri solent.Quum
Caussa horum malorum æstatis. corpus à sole fuerit calefactū,humectatur,humectatum au-
tem ægrotat,aut totum,aut ea parte in quam pituita & bilis
incubuerint. Si quidem igitur quis ipsos incipientes curet,
neque longi fiunt,neq; periculosi. Si verò non curet,aut ma-
lè curet,& longiores fiunt,& sæpe quoque occidunt. Sed & F
tertianæ & quartanæ febres,ex talibus fieri solēt. Hæc mor-
borum constitutio maximè quidem æstate fit,aliquibus ve-
rò etiā hyeme. Tertiana febris quum apprehenderit,si qui-
Tertiana. dem videbitur tibi nō purgatus esse,quarta die pharmacum
dato.Si verò pharmaco non videbitur opus habere,medica-
menta in potu exhibetò , quibus febris aut transmutetur,
aut deficiat.Exhibeto autem velut scriptum est in medica-
mentis.Et in apprehensione quidem , sorbitione & potu nu-
trito. Interposito verò tempore , cibis per aluum secedenti-
Quartana. bus. Apprehendit autem plerunque non ita sæpe. Si verò
non curetur,in quartanam transire solet , & diuturna fieri.
Si verò quartana apprehenderit,si quidem impurgatus fue-
rit,primū caput purgato,& interpositis tribus aut quatuor
diebus,

A diebus,pharmacum sursum versus purgãs dato in ipsa apprehensione. Et interpositis diebus rursum aliud deorsum purgãs dato in ipsa apprehẽsione. Si verò ex his nõ sedetur, rursus interpositis diebus, multa calida lauato, & pharmaca quę scripta sunt dato. potibus autem & sorbitionibus, & reliqua dixta vtendũ est velut in tertiana. Apprahendit autẽ hæc febris plurimos multo tẽpore, alios verò pauco. Et fit tum tertiana, tum quartana, à bile & pituita. Cur autem tertiana & quartana, alibi à me scriptum est. Vim porrò habẽt medicamenta in his febribus, vt potis his corpus in loco fit, in cõsueta caliditate ac frigiditate. & neq; præter naturã calefiat neque frigesiat. Dãda sunt autẽ velut scriptũ est in medicamẽ-

B tario libro. Pituita alba quum tenuerit, corpus totũ intumescit albo tumore. & in eadẽ die alia parte melius sibi videtur habere, alia deterius. Et tumor aliàs in alia corporis parte maior & minor fit. Huic pharmaca danda sunt deorsum purgãtia, à quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autem ratio constituenda est, in cibis & potibus, ac laboribus, à quibus siccissimus ac gracilimus euadat. Morbus autẽ hic fit à pituita, quum quis ex febribus diuturnis pituitosus existens, impurgatus mãserit, & pituita ad carnes ipsius cõuersa fuerit. Et nihil quidẽ albidior est hæc pituita quàm alia. Verùm corporis color albidior apparet. Sanguis enim à pituitæ copia aquosior fit, & nõ inest similiter in ipso bonus color. Quapropter albidiores apparent, & vocatur hic morbus pituita

C alba. Si quidem igitur curatus fuerit inchoãte morbo, sanus fiet. Sin minus, in hydropem transit morbus, & hominẽ corrumpit. Quicunq; splenẽ habent magnũ, qui quidẽ fuerint biliosi, hi mali coloris fiunt, & malis vlceribus scatent, & ex ore graue olent, & tenues euadũt. Et splen durus est, & semper cõsimili magnitudine. & cibi non secedunt. Qui verò pituitosi sunt, hæc & minus patiuntur, & splen aliàs maior, aliàs minor efficitur. His conducit si quidẽ impurgati fuerint, & caput & reliquum corpus purgare. Si verò purgatione non egeant, victus ratio constituenda est, ita vt pituitosis corpus resiccemus ac attenuemus, cibis & potibus, & vomitibus, & exercitiis plurimis. & deambulationibus. Et in vere Yursum per veratrum purgẽtur. Biliosis autẽ conducit, vt per victum humectantẽ, aluum & vesicam subducamus, & vt de

Pituita alba.

Medela quæ.

Morbi huius caussa.

φλέγμα λευκόν.

Lienosi quales sint.

Medela.

vena ſplenitide frequenter ſanguinẽ mittant & medicamen- D
tis vrinam cientibus vtantur, quæ ſplenem mollire ſcripta ſunt, & vt pro anni tempore bilem purgent. Quidam verò ſplenici à pharmacorum potu nihil vtilitatis ſentiunt, neq; à reliqua curatione quicquam gracilior ſplen ipſorũ euadit, ſed quæ adhibentur à magnitudine morbi ſuperantur. pro-

Hydrops. greſſu verò tẽporis, aliquibus in hydropem morbus degenerat, & corrumpuntur. Aliquibus autem ſplen ſuppuratur, & vſti ſani fiunt. Cum quibuſdã verò conſeneſcit durus & magnus exiſtẽs. Morbus autẽ fit, quum ex febribus & mala curatione, bilis aut pituita, aut ambo in ſplenẽ incubuerint. Et diuturna quidẽ eſt affectio, nõ autem lethalis. Ex pharmacis quæ ſplenis gratia exhibentur, alia per veſicam purgant, & E ipſum molliorẽ faciunt. Alia verò purgant quidem, verùm neque per veſicam quicquam, quod manifeſtius fiat, neque

Voluulus. vſquam alia parte. Splenẽ tamẽ molliunt. Voluulus quum apprehenderit, venter durus fit, & nihil ſecernit, & dolor infernè omnem aluum tenet, & febris, & ſitis. Aliquando verò

Medela. præ dolore æger etiam bilem vomit. Hunc humectare oportet, & intrinſecus, & extrinſecus. Et multa calida lauare. Et bibenda dare quæ aluum mouẽt, & vrinã ſubducunt. Et clyſterem adhibere, ſi admittat. Si verò nõ admiſerit clyſterem, fiſtulam ad vtriculi extremitatẽ alligato, & inſufflando multum flatum immittito. Et vbi inteſtinum & venter eleuata fuerint à flatu, exempta fiſtula, ſtatim infuſum per clyſterẽ immittito. Et ſi ſuſceperit, ſeceſſum emittet, & ſanus euadet. F Si verò nõ ſic ſuſceperit infuſum, moritur maximè ſeptima

Morbi huius cauſſa. die. Talis autẽ morbus fit quum ſtercore aceruatim cõbuſto in inteſtino, pituita circa hoc colligitur. Et inteſtinum intumeſcit, vtpote his aceruatim induratis, & neque pharmaca quæ supernè bibuntur ſuſcipit, ſed reuomit, Neque infuſa infernè adhibita admittit, Eſt autem morbus acutus & peri-

Aqua inter cutem. culoſus. Aqua inter cutem fit plerunq; quum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet. Corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiã hydrops à ſplene, quum ægrotauerit: & ab hepate, & à pituita alba, & à dyſenteria ac lienteria. Et ſi quidem ex purgatione non facta fiat hydrops, venter aqua impletur, pedes autẽ & ſuræ attolluntur. humeri verò & clauiculę, & pectora & femora lique-

fiunt.

A fiunt. Hunc si à principio acceperis, priusquam aqua superexcrescat, pharmaca bibenda dato à quibus aqua aut pituita purgatur. Bilem verò ne moueto. Cibos autẽ & potus & labores ac deambulationes constituito, à quibus gracilis ac sic cus euadat, & carnes quam robustissimæ fiant. Morbus autẽ est lethalis, cùm aliàs, tum si venter aqua repletus fuerit. Medela.

Quum verò à splene, aut hepate, aut pituita alba, aut dysenteria in hydropem trãsitus fit, conducit quidẽ per eadem curare, effugiunt autẽ non valde. Nã in morbis quum alter alteri succedit, plerunq; occidit. Quum enim corpori à præsenti morbo debilitato, alius morbus accesserit, præ imbecil litate perit, priusquam alter morbus qui posterior accessit, B desinat. Aqua porrò sic fit. Quum carnes à pituita, & tẽpore, & morbo, & nõ purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus corruptæ fuerint, liquescunt & fiunt aqua & venter quidem non distribuit aquam in seipsum, verùm in circuitu circa ipsum consistit. Siquidẽ igitur à pharmacis, & alia victus ratione, æger vtilitatẽ percipiat, & vẽter ipsius euacuatur, bene est: Sin minus, sectione facta, aquam emittito. Secatur autẽ vel iuxta vmbilicum, vel retro iuxta lumbos. Effugiunt autẽ & hinc pauci. Dysenteria quum habuerit, dolor adest per totũ ventrem, & tormẽ, & egerit bilem ac pituitã, & sanguinẽ cõbustum. Huius vbi purgaueris caput, pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitã purgat, & aluũ lacte cocto elueris, reliquum corpus curato, & si quidem fe- C bre caruerit, pinguibus & dulcibus ac liquidis semper quæ insunt, ex aluo subducito. Et multa calida partes sub vmbilico lauato, si dolor affuerit. Potus autẽ & sorbitiones ac cibos exhibeto, velut scriptum est in medicamentario libro. Morbus quî fiat. Medela ã ceps. Dysenteria. Medela.

Morbus hic fit, vbi bilis & pituita in venas ac aluum incubuerint, ægrotat quidẽ sanguis, & corruptus secedit: ægrotat autem & intestinum, & raditur ac exulceratur. Fit autẽ hic morbus, & longus, & laboriosus ac lethalis. Et si quidẽ robusto adhuc corpore curetur, spes est fugæ. Si verò colliquato iam, & ventre omnino exulcerato, nulla vitæ spes superest. Morbus hic vnde.

Lienteria. In lienteria, hoc est intestinorũ leuitate, cibi secedunt nõ putrefacti, liquidi, dolor autẽ non adest, & corpus attenuatur. Hunc per eadẽ curato, velut à dysenteria detentos. Morbus autẽ fit, quum ex capite & superiore ventre, pi- Lienteria.

tuitæ defluxus fit in ventrē inferiorē. Quod vbi cōtingit, cibi D
ab ipso frigefiunt ac humectātur. Et secessus ipsorum nō putrefactorū velox cōtingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multum tempus in ventre nō cōcoquuntur, & simul à ventre calido, præter naturam calescit. Profluuium ventris longum quum detinuerit, secedūt primū quidē liquida, quæ sunt ingesta; postea pituita. Et probè quidem edit, verùm à multo secessu debilis ac tenuis fit. Hunc sursum versus resiccato, veratro in potu dato, & capite à pituita purgato. Ventrem quoq; lacte cocto eluito. Deinde reliqua cibis ac potibus curato, à quibus venter & totū corpus resiccetur. Morbus autē ab iisdem fit, à quibus etiā intestinorum leuitas. Hi morbi, dysenteria inquā, & lienteria, ac diarrhœa siue profluuium vētris, cōsimiles sunt. Et oportet ipsos sic sanare, ita E
vt defluxum à capite & superiore vētre intercipias, aut auertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sententiā tuam reprehendet. Fermè autem & reliquos morbos sic considerare oportet, vnde vnicuique natura sit. Et si sic consideraueris ac deprehenderis principiū morborum, minimè aberraueris,

Profluuiū ventris. **Malorum obseruatio** **Tenesmos.**

Tenesmos vbi apprehenderit, secedit sanguis ac mucus, & dolor fit in ventre inferiore, maximè vbi ad secessum deuenerit. Huic cōducit ventrē humectare, & pinguefacere, ac tepefacere. Et quæ insunt subducere, & calida lauare, excepto capite. Solet autem hic morbus plures cibos expetere, Tormina enim euacuato ventre à sanguine ac muco pertrāseuntibus, & ad intestinum allabētibus, fiunt. Quum autē insunt F
cibi minorē mordacitatem intestino inferunt. Et fit quidem ex iisdem à quibus & dysenteria, verùm debilior, & breuis, & nō lethalis. Quum ex vino aut à conuiuio bilis supernè ac infernè fluxus, aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidem cōducit ieiunare. Et si sitim habeat, vinum dulce dare, aut vuarum passarum dulcium retrimenta. Ad vesperā verò danda sunt, quæ etiā his qui à pharmaco purgati sunt dantur. Si verò non cesset, velis autem sedare, vomitū à cibo, aut lenticulæ decocto facito, & confestim sursum reuellitur infernus secessus, & si succo lentium aut cicerum infuso elueris, etiam sic sanè sedabitur. At verò bilis fluxui conducit, si dolor adsit, dare quæ in pharmacis scripta sunt sedantia dolorem. Vēter autem curetur, tum superior, tum inferior, per

Cholera. **Medela.**

potio

A potiones humectantes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto, & sic tũ vomitus procliuior fit: & si liquor aliquis ingressus fuerit, ea quę aduersantur sursum reuomũtur: tum infernus secessus magis prodit. Si verò euacuaueris, violenter vomuntur, & violentius secedunt. Ad vesperã verò dato & huic ea quæ dari solent ei qui pharmacũ bibit. fiunt autẽ & hi dolores qui ex potationibus aut ex conuiuio oriuntur, quum cibi & potus plus solito in ventrem ingressi fuerint, & quę extrinsecus corpus supercalefacere solent, bilem, ac pituitam mouerint. Vrinæ stillicidij modi quidem multi & omnigeni sunt. Conducit autem forinsecus quidem corpus balneis calidis mollire. Intrinsecus verò humectare B aluum quidem per cibos, à quibus fluida fiat, Vesicam verò per potus, à quibus vrina quàm plurimum diffunditur. Danda sunt & vrinam cientia medicamenta, quæ scripta sunt in medicamentario libro sedantia dolorem. Morbus autem fit à pituita. Et quum quidem vesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata, dolorem exhibet. Quum verò humida est, & plena, aut etiam diffusa, minus. fit autem senioribus diuturnior hic morbus. Iunioribus autem breuior. Neutris verò lethalis. Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ iuncturam, & summas nates, ac coxendicem. Tandem verò etiam per totũ crus dolor vagatur. Huic confert quum dolor tenuerit, mollire in quacunq; tandem cruris parte dolor hæserit, per balnea, & tepefactoria ac fomenta. Et aluum C subducere. Vbi verò quieuerit dolor, pharmacum dandũ est infrà purgans. Et posteà bibat lac asininum coctum. Doloris autem gratia dentur quæ scripta sunt in medicamentis. Morbus hic fit, quum bilis & pituita in sanguifluam venam incubuerint, aut ex alio morbo, aut aliter quantumcunque sanguinis à pituita & bile compactum ægrotarit. Hic enim per crus vagatur per sanguifluam venam: & vbicunque constiterit, ibi etiam dolor manifestus fit maximè, molestus quidem, sed non lethalis. Si verò in vnum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, vrito quocunque loco fuerit dolor. Vrito autem lino crudo. Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor & dolor corporis articulos. Corripit autem acutus, & in alium atque alium articulum dolores incumbunt,

Dolores crapulæ.

Medela.

Ischias.

Curatio.

Morbus hic vnde.

Articularis morbus.

tum acutiores,tum molliores. Huic conducit adhibere qua D
Medela. parte dolor hæret,frigefactoria. Et quæ insunt ex aluo sub-
ducere,per clysteres,aut glandem subditam. Ad sorbendum
verò & bibendum dato quodcunque tibi conducibile visum
fuerit. Quum verò dolor intus fuerit,pharmacum infrà pur
gans bibendum dato,& post hoc serum coctum,& asininum
lac. Hic morbus à bile fit & pituita,quum commota in ar-
ticulos incubuerint. Et breuis quidem fit & acutus, non au-
tem lethalis. Solet autē iunioribus magis quàm senioribus
contingere. Podagra violentior est omnibus eiusmodi circa
Podagra. articulos morbis,& diuturnissimus ac ægrè cedens morbus.
Et est quidē hic morbus sanguinis in venulis à bile ac pitui-
ta corrupti. Quantò autem in tenuioribus fuerit venulis,& E
in plurima corporis necessitate constitutis,& in neruis,& os
sibus multis ac dēsis:tantò sanè durabilior est morbus,& qui
ægerrimè depelli possit. Conducunt autem & huic eadem
quæ morbo articulari. Et longus quidem est & hic morbus
ac molestus, sed non lethalis. Si verò in digitis dolor relin-
quatur,venas paululum suprà articuli in digito nodum inu-
rito. Vrito autem cum lino crudo. Morbum autem regium
Regius morbus. sic curare oportet. Extrinsecus quidem corpus molliendum
est balneis calidis. Aluus verò & vesica humectanda,& vrinā
cientia danda,quæ sunt præscripta.Si verò fortis fuerit, pur-
gato capite,pharmacum quoddam potandum dato quòd bi-
lem deorsum purgat.Posteà verò vrinam ciētibus vtendum
est. Morbus autem fit,quum bilis commota sub cutem ver- F
titur. Quòd si hæc nouerit vir idiota,non similiter in incu-
rabiles morbos inciderit. Solent enim morbis ex paruis oc-
Quæ medicamenta cautius dāda. casionibus magni ac diuturni fieri. Et quicunque cibi,aut po
tus, aut sorbitiones congruè ac consequenter se habent, &
quæcunque pharmaca doloris gratia,ea omnia sine periculo.
semper exhibentur, si iuxta præscriptum exhibueris. Quæ-
cunque verò pharmaca purgant bilem aut pituitam, in his
pericula fiunt,& culpæ medentibus imputantur.Quàm ma-
ximè igitur ea vitare oportet. Atque hi quidem sunt morbi
qui circa ventrem fiunt.Exceptis pectore suppuratis,& tabi-
dis, & muliebribus morbis. Hi enim seorsim describentur.
Tubercula. Tubercula quæ enascuntur omnia, à pituita aut sanguine
nascuntur,quū sanè à vulnere,aut casu fuerint collecta.Con-
ducit

A ducit autem horũ aliqua cataplasmatis integere,& per pharmaca in potu data diffundere. Aliqua vero impositis cataplasmatis maturare,& diffundũt quidem cataplasmata,quæ quum calida sint,humectant,& non in seipsa trahunt. Maturant autem,quæ calefacientia contrahunt. Quum verò aliquod sectum fuerit,aut sua spõte ruptum, pharmaco humorem repurgare conuenit, vbi autem pus effluere desiuerit, velut vlcus sanare. Lepra,& pruritus,& scabies,& impetigines,& vitiligo, & alopeciæ,à pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis quàm morbi. Fauus,& strumæ,& pani, & furunculi, & carbunculus,à pituita fiunt. Quo verò hæc depurges, pharmacis sic vtendum est. Quicunque biliosi sunt, B his dato ea à quibus bilis purgatur. Pituitosis verò,ea à quibus pituita. Atrabiliarij autem,ea à quibus atra bilis. Hydropicis ea per quæ aqua. Quæcunque verò pharmaca in potu dantur,& non purgant neque bilem,neq; pituitam,ea quum in corpus ingressa fuerint,vim exhibere oportet,aut frigefacientia,aut calefacientia,aut siccantia,aut humectantia,aut contrahentia,aut diffundẽtia. Quæ verò somnum faciunt,ea quietem sanguini exhibere oportet. Quum ad ægrotum deueneris,interrogare oportet quæ patitur, & ex qua caussa,& quot iam diebus: & an venter secedat,& quo victu vtitur, Et primùm considerare, an morbus à bile aut pituita factus sit, aut vtrisque. Et hoc probè nosse conuenit,quod necesse est,vt ab altero horum, aut vtrisq; fiat. Deinde vtrum siccitate aut C humiditate opus habeat. Aut aliquæ quidem partes corporis siccitate,aliquę verò humiditate. Posteà an morbum sursum purgare oportet,aut deorsum, siue per vesicam. Et an augescit morbus aut marcescit,& an soluitur, aut in aluũ transit.

Lepra, pruritus, scabies, impetigo, vitiligo, alopecia.

Fauus, strumę, pani, furunculi, carbunculus.

Vulneratos fame affligito, & ex aluo quæ insunt subducito, aut per clysterem, aut pharmaco infra purgante exhibito, & in potu dato aquam, aut acetum. Aut sorbitiones præbeto. Inflammata cataplasmatis frigefacito. Talia verò cataplasmata sint,aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleæ folia,aut fici folia,aut rubi,aut quercus,aut mali punicæ. Atque his coctis vtendum est. Crudis verò rhamni foliis,aut viticis, aut saluiæ, aut Tithymali. Aut pulegium viride, aut porrum,aut apium,aut coriandrum,aut isatidis folia impone. Si verò nihil horum habueris, neque vllum aliud cataplasma,

Sauciorum curatio.

Quæ vulnus refrigerent.

plaſma, polentam aqua aut vino ſubactam imponito. Tanto D autem tempore hæc cataplaſmata proſunt, quãto frigidiora fuerint quàm vlcus. Quum verò fuerint calidiora, aut ſimiliter calida, nocent. Pinguia ad inflammata non conducunt, neque ad ea quæ non ſunt purgata, neq; ad putreſcentia. Sed ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac putreſcentia, acria faciunt, & quæ mordacitatem aliquam inducentia purgant. Vbi verò carnem producere voles, pinguia & calida magis conducunt. Ab his enim caro pululat. Quibuſcunque cibis aut potibus homines ſani in victu vtuntur, ex his oportet præſentibus vti ad ægrotos, ita vt præpares calidos & frigidos, & humidos, & ſiccos. Ex frigidis quidem calidos, & calidos ex non calidis, & ſiccos ex non ſiccis, & reliquos iuxta eundem modum. Neque verò de præſentibus deſperare oportet, tanquam nihil poſsint, & abſentes quærere, qui nullam vtilitatem ægro afferant. Comperies autem, ſi rectè conſideraueris, extra hos, paucos quibus ad ægrum vtaris. Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptiſanam, aut milium, aut farinam, aut alicam. Et quæcunque ex his dederis ad ſeceſſum, tenuia dato, & magis percocta, & dulciora potius quàm ſalſiora aut calidiora. Quæ verò ad robur aut refocillationem, craſsiora, pinguiora, & moderatè cocta. Potibus autem vtendum eſt, ſi quidem aluum & veſicam ſubducere velis, vino dulci aut aqua mulſa. Si verò adſtringere, auſtero, albo, tenui. Si corroborare, auſtero, nigro. F Qui vinum bibunt citra affectionem erga ipſum, his dandi ſunt potus qui præparantur, & in medicamentario libro ſcripti habentur. His qui medicamentum biberunt, poſt purgationem detur, febrientibus quidem, aut lenticula, aut milium tenue, aut ptiſanæ ſuccus. Danda eſt autem ptiſana & milium, velut quæ leuia ſint. Alica verò velut omnium robuſtiſsima. Et farina velut his robuſtior. Lenticula autem odorata præparetur, & modica ſecundo loco detur, vt quæ leuis ſit ſorbitio, & ſtomacho grata ſurſum verſus. Ammiſceatur autem aut ſal, aut mel, & cuminum, & oleum. Ad lenticulam verò ammiſceatur pulegij herba, & parũ aceti. Non febrientibus autem, panis puri medullam in iuſculum interito, aut mazam & fruſtum piſcis dato, aut ouiculæ tenerrimæ carnem, aut volucris aut catuli coctam. Febrientibus autem etiam

Quæ vulneri cõplendo proſint.

Temperamentum omnium.

Quæ ſorbeantur.

Quæ ventrem vrinámq; ciũt.

Quæ ſtringunt.

Poſt purgationẽ quæ dantur.

A etiam betam dato, aut cucurbitã, aut blitum. Et post cibum bibant vinum vinosum, vetus, album quàm aquosissimum.

Quibus lauari non conducit, vngantur vino & oleo calido, & alternis extergeantur. Quum aluum debilis, à cibis humectare volueris, mazam dato & obsonia. Et marinorũ quidem piscium frusta cocta cum intrito. carnes autem ouiculæ tenerrimæ, aut hœdi, aut catuli, aut volucris coctas. Et betã, aut blitum, aut rumicem, aut cucurbitam, si tempus tulerit. Ex oleribus verò apium, & anethum ac ocimum, & vinum mellei coloris, vetus, album item ac aquosum. Quum verò siccare volueris corpus, panem dato, & obsonia assa, & sicca, & hęc omnia calidiora, & carnium partes carnosas: pisces petrosos, olera, rutam, aut thymum, aut origanum. Vinum verò nigrum austerum. Præparentur autem obsonia cum sale & cumino. Aliis verò condimentis parcissimè vtendum est. — Quæ siccent. — B

Quum autem ex morbo refocillare volueris, alia quidem eadem dato, quæ exhibes quum ventrem humectas, Verùm pro lactentibus carnes fortiores, & pro catulis, volucrium, ac leporinas, & ex his aliquas assatas, tum de carnibus, tum de piscibus, & quàm optimè præparatas. Quibuscunque morbis siccitas conducit, his semel in die cibum exhibere expedit, & cibos ac potus pauciores dare, quàm vt repleantur, & hos laboribus ac deambulatione perficere, & quàm minimũ dormire. Quibuscunque verò humiditas conducit, his expedit inediam non ferre, & cibi ac potus non indigos esse, neque laborare, & dormire quantum voluerint. Quoscunque cibos, aut obsonia, aut potus ægroti concupiscunt, exhibeto, si non corpori damnum inde accessurũ est. Quum aut cibos aut potus augere inceperis aut detrahere, paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. Quicunque cibos sufficientes perficere possint, his sorbitiones ne dederis. Excludunt enim cibum. Qui verò non possunt, his dato. Si verò quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptisanam triticeam. Hæ enim sorbitiones sunt fortiores. Dentur autem post cœnam. Pharmaca quæ potantur, & quæ ad vulnera adhibentur, discere oportet: omnibus enim hoc expositum ac procliue est. Non enim ex intelligentia homines hæc reperiunt, sed potius ex fortuna. Neque artifices magis quàm idiotæ. Quæcunque verò in arte medica, intelligentia — μονοσιτία. — C — Quicquid langues petierit dato. — Sorbitiones validæ. — Medicamenta casu reperta.

discun

discuntur & reperiuntur, aut de cibis aut de medicamentis: D
ea ab his qui dinoſcere poſſunt quæ in arte ſunt, diſcere opor
tet, ſi quid diſcere velis. Poſt ſorbitiones cibum debilibus
dato, & vinum vinoſum inſuper bibendum. Ante cibos ve-
rò & potus aut ſorbitiones, & poſtea, & cibum & potum qui-
cunque tandem tibi videbitur debilibus exhibeto, ita vt &
corpus & animam inſpicias. Sic enim maximè profueris.

Quî vis eorū quæ porriguntur cognoſcitur.

Quam facultatem ſinguli cibi habeant, coniectare opor-
tet, ex his qui vim manifeſtam faciunt. Quicunque flatum,
aut morſum, aut repletionem, aut ructum faciunt, aut tor-
men, aut ſecedunt, aut non ſecedunt: hi manifeſti ſunt quòd
hæc operantur, & ex his etiam alios conſiderare oportet. Ha-
bent enim ſingula edulia, & quo proſunt, & quo lædunt. Ve- E
rùm alia manifeſtiſsimè operantur quæ operantur, alia verò
obſcurius. Cibi & obſonia præparentur ac exhibeantur de-
bilibus, à quibus neque flatus fit, neque ructus acidus, neque
tormen: & quę neque valde per aluum ſecedunt, neque valde
reſiccantur. Hæc autem ſic fiunt. Quæcunque quidem ven-
ter ſuperat & corpus ipſa ſuſcipit, ea neque flatum exhibent,
neque tormen. Si verò venter non ſuperarit, ab his & flatus,

Leuia quę.

& tormen, & alia huiuſmodi fiunt. Leuiſsima ſunt cibaria, &
potus ac obſonia, quæ moderata in corpus ingeſta, aut paulò
amplius ſupra modum, neque repletionem exhibent, neque
tormen, neque flatum, neque aliud quiddam eiuſmodi, & ce-
lerrimè concoquuntur, & concocta ſecedunt, & per omnem
diem in ventrem ingeſta, minimè moleſta ſunt, etiam ſi diu F
antea fuerint ingeſta. Grauia autem ſunt, quæ moderata ex-

Grauia.

hibita, aut infra modum, repletionem & dolorem exhibent.
& quæ neque dari, neque edi, neque bibi poſſunt, vt non do-
lorem exhibeant. Et ſi quis ipſa per tempus rurſus bibat aut
edat, etiam ſic dolorẽ exhibent, & non pro ratione ſecedunt.

Sanitati conducentia.

Ad ſanitatem optima ſunt, quæ modicè ingeſta, ſufficiunt,
vt & famis & ſitis ſint medela. Et plurimo tempore corpus
ipſa ſuſcipit, & pro ratione ſecedunt. Ad robur autem opti-

Robur facientes.

ma ſunt, quæ carnem plurimam ac denſiſsimam producunt,
& ſanguinem craſſefaciunt, & pro ingeſtorum ratione ſece-
dunt, & corpus plurimo tempore ipſa ſuſcipit. Pinguia, &
caſeoſa, & mellita, & ex ſeſamo parata, ructum acidum ma-
ximè faciunt, & bilis fluxum supernè ac infernè, & tormẽ, &
flatum,

A flatum, & repletionem. Hoc ipſum etiam cõtingit, cùm quis plura ederit aut biberit, quàm venter concoquere poteſt.

Debilibus ſiquidem pro morbi ac corporis ratione dederis, quæcunq; tandem dederis, conſumit hæc corpus, & neq; indigum eſt, neque repletum. Si verò aberraris à temporis occaſione, detrimentum in vtraque ſequitur. Quæcunque cibaria aut potus, aut obſonia corpus ſuſcipit, ab his maximè neq; tormen fit, neque flatus, neque ructus acidus. Quum enim in ventrem ingeſta fuerint, corpus ab ipſis trahit quod ipſi commodum eſt. Et neceſſe eſt iam quod reſtat debilius eſſe, quàm vt tormen, aut flatum, aut aliud quid huiuſmodi in ventre faciat. Vina dulcia, & auſtera, & mellei coloris B vetuſta, ventrem ſubducũt, maximéque vrinam cient ac nutriunt, & neque flatum exhibent, neque tormen, neque repletionem. Carnes percoctæ & exaſſatæ, vtræque debiles ſunt ad robur augendum. Ad ſeceſſum verò percoctæ commodæ ſunt, Aſſatæ verò magis ſiſtunt. Quæ verò moderatam habent & cocturam & aſſaturã, hæ & ad robur, & ad ſeceſſum moderatè ſe habent. At verò crudiores ad robur quidem cõmodæ ſunt, ſed non ad ſeceſſum. Ex cibis ac potibus qui commodiſsimi ſunt corpori ac maximè ſufficiẽtes, & ad alimentum, & ad ſanitatem, & ex his ipſis etiam, vbi quis ipſis non in tempore vtatur, aut pluribus quàm tempeſtiuum eſt, & morbi, & ex morbis mortes fiũt. Reliqui verò cibi ac potus, qui talem vim nõ habent, parum vtilitatis afferunt, etiamſi C quis ſemper ipſis in tempore vtatur: parum autem etiam lædunt. In vtranque enim partem debiles ſunt, vt & boni aliquid faciant, & mali. Sunt autem cibi & potus qui hanc vim habent hi, panis, maza, carnes, piſces, vinum. & ex his alij magis, alij minus. Quicunque ex ſicco victu viuũt, his non cum cibo potus detur, ſed poſt cibum, multo tẽpore interpoſito. Et ſic quidem ſiccus humor à ſiccis cibis ortus, corpus ſiccat. Si verò quis ſimul cũ cibo bibat, cibus humidior factus, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidæ, ipſæ per ſe comeſtæ, ſiccant. Si verò cum liquore dederis, aut ſtatim à cibo potum præbueris, non ſiccant. Panis purus ex farinis, ad robur ac refectionem commodior eſt, quàm qui non eſt ex tenuibus farinis paratus, & recẽs vtilior eſt quàm vetus, & ex farinis recentibus melior quàm veteribus. Polenta ex

Cibaria poculáq; conferentia, & contrà.

Vina.

Carnes.

Siccus nutricatus.

Panis differentia.

Polenta.

ordeo non madefacto, sed circuncirca consperso ac decorticato, fortior est quàm ex madefacto: & recens quàm vetusta. Et maza prius subacta fortior est, quàm nõ subacta. Vinum diffusum, ac perfrigeratum, & excolatum, tenuius fit ac debilius. Carnes coctæ, si quidem percoctas feceris, debiliores sunt ac leuiores. Assatæ verò si exassatæ fuerint, & inueteratæ ex aceto aut sale, debiliores sunt & leuiores recentibus. Debiles ac leues cibi, ventrem quidem nõ lædunt, neq; corpus, eo quòd calefacti non intumescunt, neq; replent, sed citò mollescunt, & concocti secedunt. Humiditas autẽ ab ipsis debilis corpori accedit, & neq; augent, neq; robur memorabile exhibent. At fortes cibi & intumescunt vbi in ventrem ingesti fuerint, & replẽt, & difficilius quidem ac tardius concoquuntur, & nõ secedunt. Verùm humor ab ipsis fortior ac incorruptus accedens, multum robur ac augmentum corpori addit. Ex carnibus leuissimæ sunt in corpus, caninæ, & volucrium, & leporinæ coctæ. Graues autem sunt bubulæ. Et porcinæ moderatiores, flatum autem faciunt, & coctæ & assatæ. Et sanis autẽ & debilibus conueniunt ouillæ. Suillæ verò his qui laborãt & exercitantur, & ad bonum habitum, & ad robur cõmodæ sunt. Debilibus autem & priuatam vitã degẽtibus fortiores. Sed & farinæ mãsuetis leuiores sunt, eo quòd fructum non similem edunt. Differunt autem & pecorum carnes, & eorum quæ fructum edunt, & quæ non edunt. Et fructus non idem in omnibus facit, sed partim densam ac fortem victimæ carnem efficit, partim rarã & humidam, ac debilem. Vt in summa dicam, pisces leue sunt edulium, & cocti, & assati, & ipsi per se, & cum aliis cibis. Ipsi verò inter seipsos sic differunt. Stagnorũ pisces, & pingues, & fluuiatiles, grauiores sunt. Littorales autem marini, leuiores, Et percocti assatis sunt leuiores. Ex his itaque fortes dato, vbi reficere aliquem voles. Leues verò, vbi gracilem & tenuem facere oportuerit. Balneum calidum moderatum quidem, mollit, & auget corpus. Quòd verò opportunũ modũ excedit, siccas quidẽ corporis partes humectat, humidas verò resiccat. Et siccæ quidem humectatæ debilitatẽ & animi deliquium exhibent. Humidæ verò siccatę, siccitatẽ ac sitim. Ex oleribus allia, & cocta & assata, vrinã cient, & per aluum secedunt, & ad menses muliebres conducunt. Cepæ

Margin notes: Vinum quî debilitetur. — Caro quæ leuissima. Grauis. — Pisces. — Balneum. — Holera. Allia. Cepæ.

ad

A ad vrinas cõmodæ sunt. Succus enim acrimoniã quandã exhibet, vt secedat. Atque his quidem sic vtendum est, sed debilibus non exhibenda. Apium & coctum & crudum vrinam ciet, & palustre magis quàm satiuũ, quod etiã maiorem vim habet. Coriandrum stomacho gratũ est, & per aluum secedit, tum coctum, tum crudum. Ocimum & humidum est & frigidum, ac stomacho gratum. Porrum coctum quidẽ vrinam ciet, & secedit. Crudum verò æstuosum est & pituitosum. Malum punicũ reficit & pituitosum est, & cùm nucleo quidem, aluum sistit. Citra nucleũ verò, secedit. Calidi cibi, sicci quidem sistunt, humorẽ enim in ventre resiccant. Si verò humidi sunt, humectantes per caliditatẽ, aluũ subducunt. Apium. Coriãdrũ. Ocimum. Porrum. Malum punicum. Cibaria.

B Acerba siccant, & contrahunt corpus. Habent & vim sistẽdi. Acida attenuant, morsum inducentia. Salsa secedunt, & vrinam cient. Pinguia & dulcia, humiditatẽ & pituitam exhibent. Reficiunt cucurbita, & beta, & blitum, & rumex, & per humiditatẽ secedunt. Brassica verò acrimoniam quandam habet ad secessum, & simul boni succi est. Caseus, & sesamum, & vua passa, reficiunt & pituitosa sunt. Vinum dulce, & mellis speciẽ referens, ambo & reficiunt, & vrinã ciẽt, & pituitosa sunt. Austera verò, ad robur & siccitatẽ commoda sunt. Vrinam autem ciẽt etiam austera vetusta, quæ alba & tenuia existunt. Oleum & quæcunq; oleosa, reficiunt & pituitosa sunt. Ex oleribus coctis secedunt, quæ ex natura humidissima aut acerrima sunt, aut caliditatẽ habent. Danda autẽ sunt hæc tepidiora ac flaccidiora, Sic enim ad secessum cõmodãt. Brassica. Vinum. Oleum.

C Cucumis pepo, & vrinã cit, & aluo secedit, ac leuis est. Alter autẽ pepo, frigiditatẽ quandam exhibet, & sitim sedat. Alimentum verò à neutro horum contingit, nisi tenue quoddam. Sed neque malum, neque memorabile. Mel cùm aliis quidem comestum, & nutrit, & bonũ colorem exhibet. Ipsum autem per seipsum attenuat magis quàm reficit. Nam & per vrinam, & per secessum plus iusto expurgatur. Vrinam cientia in ventre & cito calefiunt, & calefacta marcescunt ac liquescunt, & ob id citum secessum faciunt. Stabiles autem ac aluum sistentes cibi, & calescunt, & calefacti cito resiccantur ac compinguntur, & propter ea obduri facti, non secedunt. Quæ per aluum secedunt, succosa sunt, & natura calida. Quæ per vrinam cient, sicca & frigida. Mel. Cibariorũ varietas.

Frumētum vinum. Frumentum & vinū, differunt quidem & ipsa inter seipsa D ex natura, tum robore & debilitate, tum leuitate ac grauitate. Differt etiam locus à loco, ex quo illa fuerint. Est enim alius aquosus, alius aquarū inops, & apricus, & vmbrosus, & bonus, & malus. Quare omnia hæc ad hoc conferunt, vt singuli cibi aut fortiores sint, aut debiliores. Quicunque sanè panem comedere soliti fuerunt, his dandus est & in morbis.

Quū plus iusto comeditur quid agendum. Quum quis cibos aut potus plures solito acceperit, si non solito more perfecerit, optimum est vt statim reuomat. Poma & fructus arborei, tum mollis, tū duri corticis, propterea post cibū molestiora sunt, & sano, & debili, quia corpus eius qui cibum sumpsit, solùm ab ipsis humores trahit. Si verò ieiunus quis edat, plures. Quicunque cibi aut flatum, aut æ- E

Cibaria cū vexāt, quid agas. stum, aut morsum, aut repletionèm, aut tormen faciunt, à talibus liberat vinum meracum insuper potatū. Corpus enim à vino calefactum, per calorem amouet ea quæ insunt à cibis & potibus ac similibus. Venter aliquando perturbatur,

Ventris diuersitas. aliquando sistitur, aliquando etiam pro ratione secedit. Cur autem hæc sic se habent? primùm quidem venter quum humidior fuerit, & quum siccior, susceptum cibum corrumpit. Deinde quum mutatio facta fuerit, siue ex frigore ad caliditatem, siue ex caliditate ad frigiditatem, itidem corrumpit. Quare necesse est ventrem, ab iisdē cibis ac potibus propter hæc ipsa, & molliorem fieri, & duriorem, Cibaria & potus & obsonia, excepto pane, & maza, & carnibus, & piscibus, & vino, & aqua, reliqua omnia tenues ac debiles vtilitates exhi- F bent, ad augmentum, & ad robur, & ad sanitatem. Tenuia item ac debilia mala ab ipsis fiunt. Quoscunque ægrotos, fe-

Languentium nutricatio. bres non continenter detinent, sed intermittentes corripiūt, his cibi dandi sunt post apprehensionem, ita vt coniecturam facias, ne febris à recens accepto cibo irruat, sed cibis iam cōcoctis. Vinum & mel optima iudicata sunt in hominibus, si iuxta naturam & sanis, & debilibus cùm temporis opportunitate ac mediocritate exhibeantur. Et bona quidem sunt ipsa per seipsa, Bona verò etiā permixta, & tum alia, tum quæcunque memorabilem vtilitatem habent. Quæcunque sanis commoda sunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora sunt. Et oportet detracto ipsorum vigore ea dare, alioqui non feret ipsa corpus, sed magis lædunt, quàm prosunt.

de [illegible] de Vi[illegible] [illegible]

HIPPOCRATIS COI LIBER DE INTERNIS AFFECTIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B IPVLMONIS arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula ex his quæ in pulmonem dependent, rupta fuerit, aut aliqua fistula ex his quæ per pulmonem distentæ sunt: & alia in aliam distracta fuerit, & sanguine fuerint impletæ: distrahũtur sanè ac rumpũtur ob has maximè causas, propter laborem, propter cursum, ob casus, ob plagas, ob vomitus violentei fientes, ob febres. Hæc igitur patitur. Primùm quidem tussis sicca obtinet. Deinde paulò pòst expuit saliuam subcruentam, aliquãdo autem puram. Et si quidem hic breui à morbo liberetur, satis est: Si verò non, tẽporis progressu sanguis amplior prodit, aliquando purus, & aliquando etiam subputridus. Sæpe C verò etiam fauces nõ animaduertentibus sanguine implentur. Posteà sanguinis grumos paulatim & frequenter emergentes reiiciunt. Aliquando verò etiam graueolentia ab ipsis contingit, & fauces aliquando spuma quadam replentur. Et rigor ac febris apprehendit, circa initia quidem morbi, vehementer. In progressu autem debilius, & alias atq; alias corripit, & dolor quandoq; in pectoribus insitus est, & in dorso, & in lateribus. Et vbi sanguinẽ spuere desierit, saliuã multam liquidam expuit, quandoque verò etiam viscosam. Atq; hæc quidẽ sic patitur donec quatuordecim dies prçterierint. Post hos verò si nõ desiuerit morbus, squamas ab arteria tussiendo auellit, quales à pustulis decedunt. & dolor incidit in pectus, & in dorsum, & in latus, & præcordia cõtingẽs velut vlcus dolet. Huic cõducit vt quàm maximè quietẽ intus habeat, si morbus sic se habuerit. Si enim quid laborarit, & dolor

Pulmonis arteria sauciata venæve fractæ.

Curatio.

lor acutior.& tusſis magis quã priùs premit, & rigor ac fe- D bris magis occupat. Et ſi ſternutauerit, dolor acutus irruit. Dolet autẽ & in lecto, quũ ſe circũuertit. Huic cibos quidem eoſdẽ, quos & pectore ſuppurato exhibere oportet, verũ hos nõ multos. Ex obſoniis autẽ his vtatur. De piſcibus quidem, ſquatina, aut pagro, aut galæo magno albo, aut aliis ſimilibus, omnibus cũ rhoe & origano cõditis. Carnẽ autẽ edat gallinaſſam, ſine ſale. aut capræ coctam. & vino auſtero vetuſtiſsimo ac iucũdiſsimo nigro vtatur. Deambulationib. autẽ moderatis. Verũtamẽ hæc fiant febre nõ tenente. Si verò febris tenuerit, ſorbitione farinæ aut milij vtatur. Si verò cibos aſſumat, paucos aſſumat, & obſonia per aluum ſecedẽtia. Et ſi pharmaco tibi vtẽdũ eſſe videbitur, cnidio cocco, aut tithymalide ipſum ſubpurgato. Et poſt purgationẽ, farinæ coctæ pinguis heminã abſorbẽdã dato. Deinde quã maximè reficito, vt quã minimũ tenuis ſit. Ad huiuſmodi enim morbũ nõ

Medela quæ. cõducit tenuẽ eſſe. Deãbulationes etiã primũ paucas faciat, vt ne laſsitudo ſuccedat. Fomentũ verò aliàs atq; aliàs adhibeatur. Et qua die fomẽtũ adhibetur, ſine cibo ſit excepta farina cocta, cuius heminã abſorbeat. Aquã autẽ bibat. Poſtera die minus quã ſolitus fuit edat, & bibat vinũ nigrũ, iucũdũ, auſterũ modicũ. De cæterò verò bis aut ter in die cibi dẽtur. Sic autẽ huic paulatim dato, donec ventrẽ cõfirmaueris. Nã ex febribus & inedia, ſi os quidẽ appetiuerit, venter autẽ ſuſcipere noluerit, vbi aceruatim ſuſcepit, inflãmatur. Quare paulatim dare oportet. Si verò aceruatim dederis, & parũ laborarit, deambulationibus vẽter nõ perfrigeratur, nimirũ cibis quiete cõpactis. Quare etiam febris ſuccedere ſolet, & hyeme quidẽ minus, æſtate verò periculũ eſt ne delinquat. Hũc quã maximè reficere oportet, quo quã craſsiſsimus fiat. & deãbulationib. moderatis vtatur, & min⁹ ſolito luctetur, & parũ laboret primũ, deinde ampli⁹, nũquã aũt multũ. hæc ſi fecerit, celerrimè ſan⁹ erit. Si verò tenuis fiat propter laborẽ, remittat ac quietẽ agat. Hic vbi ſanus fuerit, neq; ad vẽtũ

Quæ cauenda. celeriter curret, neq; equũ, neq; currũ cõſcẽdat. Vitet etiã vociferationẽ, & iracũdiã. Periculũ eſt eñi ne morb⁹ reuertat. Quare hæc oĩa vitare oportet. Si verò cibũ auerſetur, eruũ torreto, & corticẽ depurgato, deinde per triduũ in aqua macerato, ſingulis aũt diebus aquã diffundito, & alia affundito.

Poſteà-

A Posteà quarta die excolato ac resiccato, deinde tenuissimè molitum cribrato. Et lini semen tostum tundito ac terito. Et sesamum tostum tundito ac terito. Et polentã nõ salsam, puram, tenuẽ accipito. Et erui quidẽ ac polẽtæ, amborũ æqualis sit mẽsura, sesami verò tertia pars, lini verò dimidia vnius partis. Hæc in lacte caprino cocta quàm liquidissimè absorbeat. Postea verò in prandium ipsi dentur cibi puri, & obsonia fortiora. Vinũ autẽ idem bibat. Dato autẽ ipsi & centaureæ radices, ad has rupturas faciẽtes, in vinũ ipsas deradens. dato item dracontij radices in vinum derasas. Sed & tussis gratia, dracontiũ derasum in melle delingendum dato: Et si decoctum in lacte asseuerarit se sorbere nõ posse, lac bubulum quàm plurimũ bibat, tertia parte aquæ mulsæ ammixta. Atque sic celerrimè sanus erit. Morbus autem curatione multa opus habet. Est enim difficilis. Si enim curatus & sanus factus nõ seipsum custodierit, plerisq; reuertens morbus interitus caussa fit. hic si quidẽ ab hac curatione sanatus fuerit, satis est: Sin minus, ipsum lacte crassefactum, & in pectore, & in dorso vrito. Si enim successerit vstio, fugæ morbi spes est. Si verò arteria conuulsa fuerit, aut aliqua vena ex his quæ ad pulmonẽ tendunt, hæc patitur. Ab initio quidem morbi, tussis acuta obtinet, & rigor, & febris, & saliuam expuit multã, albam & spumosam, aliquãdo verò subcruentã, & dolor caput ac collum detinet. hic morbus fortior est priore, & vsq; ad decem primos dies talia patitur. Postea plerisq; vndecima die pus crassum violenter expuunt. Decimaquarta verò die puriora expuit, si euasurus est, & dolore minus vexatur, & breui sanus fit. Si verò morbus diuturnus futurus est, tunc & pus multo amplius expuit, & reliquus dolor multo amplior in corpore inest. Calores autem debiliores habent quàm prius. Hunc si à principio acceperis, infra subpurgato scammoniæ succo, si nõ febricitarit. Post purgationem autẽ accipiat ea quæ prius, & alia eadẽ assumat, quieto quàm maximè corpore & molliter cubet. & hæc quidem ab initio faciat vsq; ad decem dies. Si verò pectore suppuratus fiat, eadem quæ etiã prius faciat. Si verò sanus fiat, ab his cibis ac potibus abstinere oportet, ab acidis, & acribus, & salsis, & pinguibus. A labore itẽ ac iisdem à quibus prior, abstineat. Hæc si fecerit, celerrimè à morbo liberabitur. Si verò

Sorbitio quæ.

Prand

Curatio.

Arteriæ lãcinatio.

B

C

Medela.

quid horum non fecerit, rursus reuerso morbo periclitabitur, & morbus peior erit. Nã multi rupto pulmone vitã degunt, donec moriantur. Hunc si nõ statim quis curet, recidiuante morbo postea non habueris quo prodesse possis, nisi hæc feceris. Lacte bubulo crassefactum, in pectore & dorso vrito. Si enim vstio successerit, proderis. Morbus autem hic ex iisdem delictis fit, ex quibus etiã prior. Pneumonis siue pulmonia, ab his maxime fit. Quum pulmo sanguinem in seipsum traxerit, aut pituitã salsam, & non rursus dimiserit, sed in ipso coacta ac compacta fuerint: ab his tubercula fieri solent in pulmone & suppurari. Hic autem hæc patitur. Ab initio & per totum morbum tussis acuta sicca obtinet. Et rigor, & febris, & dolor in pectoribus & in dorso incumbit. Aliquando etiã in latere, & erecta ceruice spiratio vehemens incidit. hic vsque ad quatuordecim dies talia patitur. Sæpe verò etiam plures. Deinde erumpit pus, & multũ expuit. Sæpe verò etiam velut araneorum tunicas expuit. Sæpe etiam subcruentum. Et si quidẽ depurgatus fuerit & breui gracilis factus pulmo, interitum effugit. Si verò non adhæret, & per annum morbus tenet, & transmutatur, vt aliàs alia æger patiatur, huic in principio antequam pus erumpat, hæc adhibere oportet. Quum febris remiserit, multa calida lauetur, & sorbitionibus multis vtatur. Ptisanæ succum coctũ, melle ad coctum affuso, sorbeat. Et vinum bibat dulce album, aut aquam mulsam coctam. Quum verò pus expuere inceperit, eadẽ bibat, quæ prior suppuratus, & cibis ac potibus, & obsoniis iisdem vtatur, abstinens ab acidis, & acribus, & salsis, ac pinguibus. Et à venere ac ebrietatibus, nisi morbo commodum fuerit. Ex coloris autẽ inspectione æstimãdum est, qualibus opus habere videatur. Reliqua verò eadẽ faciat. Bibat etiã lac bubulum, ac caprinum pro tẽpore. prius autem subpurgetur lacte asinino cocto. Bibat etiã equinum lac excolatum quotidie manè, poculi tres heminas continentis mensura, si facere poterit. Si quidẽ igitur sic curatus melius habebit, satis est. & si non eruperit pus in pectus, ipse seipsum curet, quietẽ quàm maximè corpori exhibens, & quæ cõmoda sunt sibiipsi exhibẽs. Si verò erumpat pus in pectus, qua parte tibi significationem de se præbere videbitur, illic maximè sectione aut vstione facta, pus emittito modicum primum.

Pulmonis morbus vnde fiat.

Medela.

Pus sectione vstionéve educitur.

A primùm. Reliqua verò eadem facito, quæ & in priore ſuppurato facto deſcripta ſunt. Si in pulmone varix fiat, tuſsis ſicca corripit, & rigor, & febris in principio quidem morbi valde vehementer, habet etiam erecta ceruice ſpiratio, & dolor in capite conſiſtit. Et ſupercilia impendere videntur, & tumor in faciem deſcẽdit, & in pectus, & in pedes. Sæpe verò etiam in capite innititur, & præ dolore vbi is vexat, reſpicere non poteſt, & corpus ſubpallidum eſt, & venæ per ipſum tendũt flammeæ, aut nigræ. Huic quum ſic habuerit, & dolor maximè premit, primùm ſanguis detrahatur. Deinde multa calida lauato. Et vbi ſitus habuerit, Cyceonem in vino nigro auſtero quàm iucundiſsimo, æquali mẽſura aquæ mixtum, B bibendum dato. Frigidum autem maximè bibere oportet. Sorbitionibus autẽ vtatur ptiſanæ ſucco cocto, melle bono affuſo. Hæc exhibere oportet in primis quatuordecim diebus. Si verò diutius morbus teneat, & dolor amplior fuerit in corpore, & impotẽtia aderit, huic ſic habenti eadẽ exhibeto, quæ ei qui pulmonem ſuppuratũ habet, vbi quatuordecim dies prætererint. Hic morbus fit à labore, & atra bile.

Quum venæ cauæ per pulmonem tendentes, ſanguine aut atra bile impletæ fuerint, venulæ aliæ in alias rumpuntur, vt quæ in anguſtiis ſunt concluſæ, & exitum non habeant: & dolorem exhibẽt ac flatum in pulmone. Hic morbus difficilis eſt, & multa curatione opus habet, Alioqui ægrum nõ relinquit, & plerunq; in multis ſimul commoritur. Si inflam- C matio in pulmone fiat, fit autẽ maximè à vinolentia, & guloſitate, piſcium capitonum, & anguillarũ. Hi enim pinguedinem habẽt naturæ hominis infeſtiſsimam. Iam verò etiã factus eſt morbus à pituita, vbi ſanguini mixta in pulmonem influxerit. Accidit etiã ex carnis eſu, & ex aquæ mutatione. Hæc igitur æger patitur. Tuſsit fortiter, & ſaliuam exſpuit liquidã ac multam. Sæpe etiã craſſam & albam, velut à raucedine, Et dolor premit acutus in pectora, & dorſum, & laterum mollitudinem ac latera. Et acidum eructat. Et ex pectoribus ac pulmonibus, velut venter murmurat. Et vomit pituitam acidam. & ſi id quod vomuit in terram effundas, radit terram velut aceto infuſo, & dentes ſtupeſcunt, & rigor ac febris, & ſitis fortis detinet, & ſi quid pingue voluerit edere, exugitur ad viſcera, & vomitum inducit.

Morbi cauſſa.

Pulmonis inflammatio.

Et totum corpus torpor occupat. Quum verò reuomuerit, D
paulò leuior sibi esse videtur. postea vbi vespera diei acces-
sit, venter sonitum edit, & tormine versatur, ac murmurat.
Huic quum sic habuerit, & tempestiuum esse visum fuerit,
Medela. curationem sic adhibeto. Mel & lac, & acetum, & aquam,
mixta in ollam infusa tepefacito, & origani capitati ramu-
lis agitato, vbi verò tepida facta fuerint, bibenda dato, aut
apprehensa lingua, sensim per fistulam infundito. Deinde
conuolutum quietem habere iubeto. Postea si vomitus suc-
cedat, promptè vomat. Si verò non succedat, irritatione per
pennam facta vomat, & si quid pituitæ vomuerit, per dies
quinque idem faciat. hinc enim leuior euadet. Bibat autem
hæc exercitatus, si fieri poterit, & multa calida lotus: Sin mi- E
nus, saltem lotus. Postquam verò quinque dies præterierint,
manè ieiunus bibat in aqua mulsa, aut vino mulso silphij
succum, erui magnitudine, & allium comedat ac raphani-
das ieiunus: & meracum vinum insuper absorbeat nigrum,
aut album austerum. Bibat etiã inter cibum, & post cibum.
Cibis verò siccis, & carnibus caninis vtatur coctis, si rigor &
febris non apprehenderit. hic si à tali infusione per fistulã in
os, purgetur, satis est. Sin minus, sursum per veratrum ipsum
purgato. Post purgationem verò farinæ coctæ duas hemi-
nas absorbendas dato, melle affuso. Vinum verò idem bibat
aquosum. At si nõ in principio affueris morbo, lacte ipsum
crassefactum in pectore ac dorso vrito, ita enim maximè à
Vstio. morbo liberari poterit. Si verò non fuerit vstus permanet, F
& nõ valde deficit, sed ad senectam vsque adhæret. Sæpe etiã
commoritur, si non in primis quadraginta diebus mortuus
fuerit. Quare multa quàm maximè opus est cura. Et se-
rum ac lac pro tempore bibat, bubulum & caprinum, & asi-
ninum ac equinum. Sic enim facilimè deget. Est autem
Pulmonis erysipelas. morbus difficilis. Si pulmo ab erysipelate intumuerit,
Hic autem tumor maximè à sanguine fit, quum pulmo
in seipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit.

Morbus autem hic æstatis tempore maximè fit: Hæc igi-
tur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & fe-
bris, & erecta ceruice spiratio, & dolor fortis in pectoribus,
& nares aperit, velut equus à cursu. Et linguam exerit, ve-
lut canis æstate ab ardoris flatu vstus. Et tumor detinet pe-
ctora.

A ctora.& parum loquitur.& rubor eſt in facie.& pruritum fert in corpore.& præ dolore decumbere non poteſt.Sed ipſe ſeipſum anxius iactat. Hic in ſeptem diebus moritur. Veruntamen in principio quum ſic habuerit, per hæc curetur. Corpus quidem perfrigeretur,betis in aqua frigida tinctis, ac corpori impoſitis, in recenti maximè dolore.Aut lintea frigida aqua tincta ac expreſſa apponito. Et ſi quidē ſic melius habuerit,ſatis eſt: Sin minus, terram figularem frigidam pro cataplaſmate imponito.& ſub dio decumbat. Sic enim tractatus ſæpe ſeptem dies effugerit. Quum autem ſeptem dies præterierint,& dolor adhæſerit, dolentem partem intus,cùm oleo illinito, & tepefactoria eadem quæ in B pleuritide adhibeto:& potionē ad ſubpurgationem ipſi dato,ex peplio,& meconide,ſiue peplo,& grano cnidio.Et poſt purgationem,lenticulæ heminam abſorbendam dato.Bibat autem aquam. Poſtera die multa calida aqua ipſum lauato, capite excepto. Poſteà origanum in aqua mulſa macerato, & bibendam dato.Potibúſque quàm calidiſsimis vtatur.Cibos autem accipiat eoſdem quos & qui à pleuritide correptus eſt,ſi non febris adhæſerit. Hic morbus grauis eſt,& pauci effugiunt. Si pectus & dorſum dirupta fuerint:(Dirumpuntur autē maximè à labore)æger hæc patitur.Tuſsis obtinet acuta,& ſaliuam expuit aliquando ſubcruentam,& rigor & febris plerunque corripit.& in pectore,& in dorſo, dolor ineſt acutus.& in latere velut lapis incumbere videC tur,& à dolore perpetuò pungi, velut ſi quis acu ſtimulet. Huic quum ſic habuerit,ſtatim lacte in potu dato, pectus & dorſum inurito. Et ſic celerrimè ſanus erit. De cætero verò quietam maximè corpori vitam degat. Si quid enim laborarit,& aut currum,aut equum aſcenderit,aut humeros oneri ſubdiderit,periclitabitur ne rurſus morbus recidiuā faciat. Et ſi hoc contingat,periculum eſt vt corrumpatur. Morbus enim reuerſus magis premit quàm ab initio.Si verò nō fuerit vſtus,iiſdem ipſum curato quibus & ſuppuratum,ſorbitionibus,& potibus,& cibis. In ſumma verò,quietem agat, & commodis cibis alatur,Si enim ſic tractatus fuerit, celerrimè ſanus erit. Morbus autem grauis eſt. Si in latere tuberculum naſcatur,& ſuppuratus fiat,hæc patitur.Rigor tenet & febris,& tuſsis ſicca per multos dies. Et dolet latus.& ad mam

Medela.

Curatio.

Pectoris ſcapularúmve ſciſſura.

Tuberculū lateris.

ad mammam, & ad clauiculá, & ad scapulas, dolor impetum D
Curatio. facit. Hic quum sic habuerit, in primis decẽ diebus sorbitionibus vtatur, ptisanæ succo cocto melle affuso, quũ sorbitio cocta fuerit. Vino autem vtatur albo, dulci, aut austero, & aquoso. Et vt vinũ sæpè sorbeat, ac expuat iubeto. Et à somno impedito, donec vndecim dies præterierint. Post hos dies cibis paucissimis vtatur, carnibus catulinis aut galli calidis. Oportet autẽ ipsas probè cum iusculo præparare, & iusculũ absorbeat. Et sorbitionibus priùs quàm cibo vtatur, & ne sitiat, donec latus suppuratum fiat. Suppuratur autẽ maximè in quadraginta diebus, aut paulò priùs. Hoc autẽ cognosces, vbi suppuratum fiat latus. Pus enim non expuit, neque reuomit.

Puris emissio. Hunc quum sic habuerit, vbicunque tumor significationem de se præbuerit, secato aut vrito. Et posteà pus paulatim emittito. Et postquàm exhauseris, linamentũ crudi lini immittito & hoc postridie rursus exempto, paulatim pus exhaurito. Deinde rursus linamẽtum indito, & rursus tertia die, & aliis deinceps, bis per diem exhaurito, donec resiccatum fuerit. Dato autem & cibos & obsonia, si admiserit. Et bibat modicum non multum, siue vinum, siue aquam. Edat etiam origanam tenellam plurimam melle tinctã. Si verò tenellam non habeat, siccam tritam & melli ammixtam plurimã exhibeto. Et neq; frigeat, & balneis lauet, & molliter cubet. Et sic hunc morbũ curans, celerrimè sanum feceris. Quum autem sanus euaserit, vitet frigus, calorem, solem. Et deambulationibus modicis vtatur post cibum, vt ne lassitudo corpus corripiat. Hæc faciens sanus erit. Ex his morbis quoscunq; vsseris, statim post vstionem, porrum multum tritum super vsturas imponito, & per diem vnam sinito.

Tabis tres species. Tres sunt tabis species. Prima quidem fit à pituita. Quum enim caput pituita impletum ægrotarit, & calor accesserit, pituita in capite computrescit, vt quæ moueri non potest vt decedat. Posteà quum crassefactæ fuerint & putrefactæ ac superexpletæ venulæ, fluxio in pulmonẽ fit. Et pulmo vbi susceperit, statim ægrotat, vt qui à pituita mordetur quæ salsa est ac putrida.

Hæc igitur æger patitur, febris debilis inuadere incipit, & rigor, & dolet pectora ac dorsum. Aliquando etiã tussis premit acuta, & expuit saliuam, multam & liquidam ac salsam. Et hæc quidẽ in principio morbi patitur. In progressu verò

corpus

A corpus attenuatur, cruribus exceptis, hæc enim intumescũt, & pedes & vngues cõtrahuntur, ex humeris autem tenuis & debilis est, & fauces velut lanugine implentur, & velut per arundinem sibilat: & fortiter sitit per totũ morbum: & multa impotentia corpus habet. Hic quum sic habuerit, in anno corruptus male perit. Verùm studiũ quàm maximè adhibere oportet, ac reficere. Et primũ quidem veratrũ bibendum dare, infra autem subpurgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithimalide. Hæc quater in anno dare oportet, sursum bis, deorsum bis. Dandum est & lac asininũ coctum ad subpurgationẽ, aut bubulum, aut caprinum. Bibat etiam crudum lac bubulum, tertia aquę mulsæ parte ammixta, per B quinque & quadraginta dies, ammixto etiã origano. Caput autem ipsius priùs purgetur, pharmaco ad nares apposito. Cibaria autem & obsonia dentur, neque pinguia, neque nidorosa, neque valde acria. Hæc autem morbum obseruando facere oportet, & deambulationibus ad cibos vti, obseruando ne frigeat. Hyeme verò iuxta ignem habitationem faciat. Vinum autẽ bibat austerum, nigrũ, quàm vetustissimum ac iucundissimum, verùm modicũ. Et si tibi visum fuerit, ante pharmacũ fomẽtum adhibeto, & sic pharmacũ dato. Si verò dare nolueris, facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito, velut priùs scriptum est. Huic si commodæ fuerint, deambulationibus vtatur. Si verò non conducant, corpore quàm maximè quiescat. Hic hoc modo tractatus, facillimè in mor-C bo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt. Secunda tabes fit à labore. Eadem autem æger patitur quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit, Saliuam verò expuit crassiorẽ priore, & tussis premit maximè senes, & dolor fortior est in pectoribus, & velut lapis incumbere ipsis videtur. Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit, & si quid laborarit, flatus & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maximè moritur. Curare autem oportet iisdem, quibus etiã priorem.

Medela quæ.

Tabes secunda.

Hic morbus multis adhæret vsque ad tres annos, sed moriuntur. Estq; morbus grauis. Tertia tabes. Ab hac hæc patitur. Medulla ipsius spinalis sanguine plena fit. Tabescit autem similiter & à cauis venis. Hæ verò pituita hydropiformi, & bile replentur. Patitur autem eadem, ab vtris tandem tabescat.

Tabes tertia.

tabescat. Et homo statim niger fit ac subtumidus. Et partes D sub oculis pallidæ fiunt. Et venæ in corpore pallidæ distentæ sunt, quædã verò valde rubicundæ. Maximè autẽ manifestæ sunt, quæ sunt sub alis. Et spuit pallida, quæ vbi ipsum inuaserint, suffocãt: & tussire volens aliquando non potest. Quandoque autem præ suffocatione & tussiendi cupiditate, bilem aceruatim vomit, aliquãdo verò pituitam. Sæpe verò etiam cibos quũ comederit. Et vbi reuomuit, leuior sibi esse videtur. Deinde modico tempore interposito, in iisdẽ doloribus

Curatio. iacet. Hic etiam acutius loquitur quàm quum sanus esset. Et rigor ac febris interquiescens, rursus sudorosa corripit. Hũc vbi sic habuerit, cibis & sorbitionibus, & potibus ac pharmacis, & reliquis omnibus curato, velut priores. Morbus autem E durat maximè annos nouẽ. Posteà durat dum corrumpitur, pauci verò ex ipso effugiunt. Grauis enim est morbus. Si verò voles, sic ipsum curato. Primùm fomentũ adhibeto, & vbi fomentum adhibueris, postridie aquæ mulsæ dimidium congium ipsi bibendum dato modico aceto affuso, & hæc citra respirationẽ bibere iubeto. Deinde stragulis ipsum ad multum ac quàm longissimũ tempus cõtegito. Si verò non sustineat, & euomere velit, vomat. Si verò vomitus non sequatur, tempore iam aliquo interposito, aquæ tepidæ poculo magno superingesto vomat, irritatione per pennã facta. Quum verò euomuerit, vt bene habeat, quietẽ agat per hũc diem. Vbi autem cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicã, & obsonium habeat, salsamentũ & porrum. Hęc autem quàm pluri F ma edat. Vinum verò bibat dulce. Reliquo tẽpore per totam diẽ, exordio manè facto, multa calida lauetur, & post balneũ cauere oportet, vt ne frigescat, sed decũbens plurimo tẽpore dormiat. Quum autẽ à somno surrexerit, viginti stadia minimum circumeat illa die. In aliis autem diebus alia quinq; stadia prioribus addens vadat, singulis diebus additione facta, donec ad centum stadia perueniat. Ventrem verò quotidie subpurgare oportet, succis betæ, & à brassica, ita vt vtranque seorsim coquas, & de vtraque congium excoles. Deinde adipis à rhenibus detracti minæ quadrantẽ ammisceas ac simul coquas, in vtrisque succis diuisim facta coctura. Quum autẽ bibere voluerit, ad brassicę quidem succũ, salem adjicito. Ad betæ verò succum, mel affundito. Licet autem seorsim

vtranque

A vtranq; bibere: Aut melle in alterum poculum affuso bibat, in alterũ verò immisso sale. Ebibere autem oportet totũ succum, & hæc facere per triginta dies. Secundo verò mẽse edat panẽ, & carnes pingues suillas coctas, aliud verò nihil. Vinũ autem bibat albũ, austerum, & iter faciat, non minus stadiorum triginta ante cœnam. Post cœnam verò decem, & ne frigeat, sed cõtegatur. Hæc si fecerit, leuius morbũ feret. Tertio autem mense cyceonem floridum bibat, apij radices, & anethum, & rutam, & mentam, & coriandrũ, & papauer tenerũ, & ocimum, & lentẽ, & mali punici dulcis & vinosi succum. Oportet autem dulcis duplam mensuram esse, ita vt vtriusq; succi simul sit heminæ dimidiũ, & vini nigri iucundi austeri

Secũdi mensis curatio.

Tertij.

B heminæ dimidiũ, & aquæ heminæ dimidiũ. Postea flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et postea farinæ erui acetabulum adiiciatur, & polentę tantundem, & casei veteris caprini rasi tantundem, & hec permixta ebibat. Deinde modico tẽpore interposito prandeat panem, & obsoniũ habeat, frustũ torpedinis aut squatinæ, aut galei, aut raiæ. Et carnes suillas edat coctas & crassefaciat seipsum, quietẽ quàm maximè agens. Et decimo quoq; die fomẽtum sibiipsi leuiter adhibeat. Quarto autem mense, quinto quoq; die leuiter fomento vtatur. Et edat obsonium plurimũ. Sint autẽ obsonia, caseus, & carnes ouillæ coctæ paucæ. Et iter faciat per stadia, velut antea dictũ est. Et prima quarti mensis die, initio à decem stadiis facto eat, & quotidie addat, donec

Quarti.

C octuaginta stadia fiãt, & deambulet in die stadia octuaginta. Ante cœnã, triginta. Post cœnam, viginti. Mane triginta. Reliquo verò tẽpore victu vtatur, mazam & panẽ vtraq; edens. Et obsoniũ habeat, chartilaginea. Sed & carnes omnes edat, exceptis bubulis ac porcinis. A piscibus autem is abstineat, à mugile, anguilla, & melanuro. Edat autem torpedinẽ, squatinam, raiam, galeũ, pastinacã, & ranas. Ex aliis nihil. Si verò videatur innoxius esse, etiam cyceonẽ bibat. Postquàm autẽ dormire voluerit, bibat de vino nigro, iucundo, veteri, poculum duarũ heminarum. Et per diem eodẽ vino vtatur inter cibum. Et in die iter faciat per stadia centum quinquaginta. Ante cœnã nonaginta. Post cœnã, viginti. Mane, quadraginta. Hic non modo curatus, in anno sanus euadit. Resiccatur medulla spinalis maximè, quũ venulæ ad medullam tenden-

Medulla spinæ cur arescat.

tes

tes fuerint obturatæ, itémq; ex cerebro accessus. Propter cor- D
poris autem afflictionem hæc patitur, & ægrotat. Resiccatur
etiam à venere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi
in caput, & in collum, & in lumbos, & in lumborũ musculos,
& in articulos crurum, vt aliquando flectere non possit. Et
stercus non secedit, sed sistitur. Et vrinæ difficultate vexatur.
Hic in principio quidẽ morbi quietius degit. Quãto autem
magis tẽpus morbo prolongatur, tanto magis omnia dolet.
Et crura velut ab aqua inter cutẽ tument. Et vlcera à lumbis
emergunt, & alia quidẽ sanescunt, alia verò nascuntur. Huic
Medela. quum sic habuerit, caput purgato, hippophais succo, aut cni-
dio grano, corpore prius valde bene foto. Vesperi verò post
purgationem, ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. E
Vinum autem bibat albũ molle. Postera die asinini lactis co
cti, melle affuso, octo heminas ebibẽdas ipsi dato. Si verò asi-
ninũ non habeas, bubuli, aut caprini cocti tres semicongios,
melle affuso. Et dum temporis opportunitas adest, lac bibat,
sero & lacte vtens, per quinq; & quadraginta dies. Cibis autẽ
& obsoniis vtatur quàm maximè per aluum secedentibus.
Vinum bibat album molle, Mendesium. Quum autem cras-
sissimus fuerit, in lumbos ipsius ab vtraq; vẽtriculorũ parte
crustas quatuor inurito, & in dorsum vtrinque quindecim,
Vstio quæ. & in ceruicem duas, inter tendines. Si enim vstio successerit,
Rhenum morbi quatuor. sanum facies. Est autem morbus hic grauis. Quatuor morbi
à rhenibus fiũt, A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in
rhenem, & in lumbos, & in testem secundum rhenem situm. F
Et frequenter mingit, & adstringit paulatim ac supprimitur
vrina, & cum vrina procedit arena. Et vbi per vrinæ meatũ
exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quum autem
ipsam per vrinam eiecerit, dolor remittit. Postea verò rursus
in iisdem doloribus iacet. Quum autẽ mingit, etiam colem
Medicorũ error. præ dolore fricat. Vulgus autem medicorum quod non intel
ligit morbum, vbi videt arenam, putat vesicam è calculo la-
Calculi caussa. borare. At nõ vesica, sed rhen lapide laborat. Hic morbus fit
à pituita, quũ rhen susceptam in seipsum pituitam, non rur-
sus dimiserit, sed in ipso in tofum concaluerit, & fiunt ex ea
Medela. tenues lapilli, velut arena. Huic quum sic habuerit, cum scã-
moniæ succo aut ipsa radice, fomento prius adhibito, totum
corpus purgato, postera verò die duobus congiis succi ciceris
albi

A albi ſubpurgato, quẽ ſale iniecto bibendum dabis. Poſt hæc potibus, & cibis, & balneis curato, & eadẽ quæ in vrinæ ſtillicidio exhibentur pharmaca dato. Quum autẽ dolor preſſerit, multa calida lauato, & tepefactoria qua parte maximè dolet, adhibeto. Cùm autẽ intumuerit & eleuatus fuerit, ſub id tempus iuxta rhenem ſecato, & extracto pure arenam per vrinam ciẽtia ſanato. Si enim ſectus fuerit, fugæ ſpes eſt. Sin minus, morbus homini cõmoritur. Secundus rhenum morbus. Dolores fortiter premunt, velut in priore. fit autẽ morbus à labore, quum ruptæ fuerint venulæ ad rhenem tendentes, & poſtea rhen ſanguine repletus fuerit. Hic vbi hæc patitur, cũ vrina ſanguinẽ mingit in principio morbi, deinde B progreſſu temporis pus: hic ſi quietem corpore habuerit, celerrimè ſanus erit. Si enim quid laborarit, dolores multò magis obtinebunt. Quum itaq; ſuppuratus fuerit rhẽ, circa ſpinam intumeſcit. Hunc vbi ſic habuerit, circa tumẽtẽ partem ſecato, profunda maximè ſectione iuxta rhenẽ. Et ſi quidem ſucceſſerit ſectio, eueſtigio ſanum facies. Si verò aberraueris, periculum, eſt ne vlcus linamẽtis curandũ fiat. Si autẽ concreuerit vlcus, vẽter intrinſecus à rhene ſuppuratur, & ſi quidem pus intus rumpatur, & ad inteſtinum rectum procedat, fugæ ſpes eſt. Si verò contigerit alterum rhenem, periculum eſt ne pereat. Curetur autẽ pharmacis, & iiſdem omnibus, quibus & prior, & diætã eandem habeat. Hic morbus grauis eſt, & multi ex ipſo ad tabem rhenalem deuenerunt.

Secundus rhenũ morbus.

Morbus his qualis.

Curatio.

C Tertius rhenum morbus. Vrina prodit, velut à carnibus bubulis aſſatis ſuccus. fit autem morbus ab atra bile, cùm bilis in venas confluxerit quæ ad rhenem tendunt, & cùm conſtiterit, exulcerat venulas & rhenẽ. Ab vlceratione igitur tale quiddam cũ vrina procedit, Dolores autẽ hærent in lumbis, & in veſica. & inter anum & pudendum, & in ipſo rhene ad modicum tẽpus. Deinde remittit dolor, & rurſus acutus breui corripit. & in tenuem ventris partem aliquando dolor incidit. Huic quum ſic habuerit, vẽtrem ſubpurgato, epithymo. aut ſcammoniæ radice. Bibẽda verò eadem dato, quæ & ex vrinæ ſtillicidio laborãti, & quum dolor habuerit, multa calida lauato, & tepefactoria ad dolentẽ maximè locum adhibeto, & ſorbitione vtatur farina cocta, melle affuſo, & reliquo victu vtatur quàm maximè per aluũ ſecedente, & vinũ

Tertius rhenũ morbus.

Medela.

bibat album Mendæũ mellei coloris. Aut aliud albũ iucun D
dissimum probè temperatum. Hic morbus nõ valde deficit.
& pro tẽporis opportunitate serum & lac bibat. Serum qui-
Quartus rhenũ morbus. dem ad purgationem. Lactis autem potum faciat in tẽpore
per quinq; ac quadraginta dies. Hæc si ita feceris, morbum
in melius dispones. Quartus rhenum morbus. Morbus hic
fit à bile & pituita, maximè tempore æstatis. fit etiã à vene-
re morbus. Hic æger hęc patitur. Dolores premunt ipsum in
lateris mollitudinẽ, & in lumbos, & in lumborũ musculos:
& patitur qualia solet mulier ex partu laborans, & non susti
net in sanam partem decumbere, sed valde dolet, & ex late-
ris mollitudine quædam pendere videtur, velut obrupta. Si E
verò pronus decũbat, non dolet. pedes & tibiæ ipsius semper
frigent. Vrina verò vix prodit, præ pituitositate & crassitudi
ne sua. & si siueris ipsam ad modicum tempus depositam do
nec desederit, videbis subsidentiam crassam, velut farinam,
& siquidem bilis prævaluerit, subfuluã ipsam videbis. Si ve-
rò à pituita fuerit morbus, alba & crassa erit. & primũ qui-
dem in annũ, aut paulò amplius aut breuius tẽpus. æger ta-
lia patiẽs perseuerat. Si verò prolongetur morbus, & magis
dolet, & suppuratur. & quum suppuratus factus intumuerit,
qua maximè parte intumuerit, in rhenẽ secato, & pus emitti
to & si quidem successerit sectio, statim sanũ facies. Hũc cũ
Curatio. sic habuerit, iisdem omnibus curato, quibus etiam priores.
Et à principio morbi oportet & purgare, & ante subpurga- F
tionẽ fomentũ adhibere, & balneis frequenter lauare. Vnga
tur item & magis calefiat, neq; frigeat, & à sole abstineat: &
neq; venere vtatur. Hæc si fecerit, & nõ celerrimè sanus eua-
serit, nihil noui est. Morbus enim est grauissimus. Si verò
citra pharmaca curari velit crassum, ex dięta facere oportet,
siue ex hoc morbo ægrotet, siue ex aliquo de prioribus, diui-
sis cibis quos edere solet in decem portiones, ita vt vna parte
detracta, reliquas comedat. Obsonium autẽ habeat, carnem
Obsonium obseruato. suis tritam. & ea die decẽ stadia deambulet. postera verò die
& tertia vsq; ad decem dies, portionem minus edat, & deam-
bulet decem stadia aut plura singulis diebus addens. Quum
autem ad vltimam cibi portionem deuenerit, etiam ad cen
tum stadia iter faciat. & edat quidem vnam tantùm portio-
nem, & ea die centum stadia deambulet. Post cœnam autem
viginti

A viginti, mane verò quadraginta. Vinum autẽ bibat Mendæũ album, austerum, atq; hæc per tres menses faciat. postea reliquo tempore deambulationes imminuat, & cibos plures comedat, eodem modo additione facta velut detrahebat. Deambulationem verò detrahat vsque ad decimũ diem. & post ea quàm maximè quietẽ habeat, & cibis puris alatur, & obsonia quàm pinguissima habeat, & dulcia omnia ipsi cõmoda sunt. Ab oleribus autẽ, & acidis omnibus abstineat, itemque ab acribus, & quæ flatũ faciũt, Multa etiã calida lauet, & ne frigeat. Hæc si fecerit, celerrimè sanus erit. A rhenũ morbo corripit morbus magnus venarum cauarũ, quæ à capite iuxta iugulum per spinam tendunt, ad malleolũ pedis exter- Quàm magnus morbus hinc fiat.
B num, & ad intermedium magni digiti locũ. Morbus hic fit à pituita & bile, quũ in venas cõfluxerint. Venæ autẽ hæ sanguine plenæ sunt. Si igitur quid alieni in ipsis præter lapsum fuerit, ægrotant. Si dextram partẽ morbus corripiat, dolorẽ ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto autem amplius tempus progressum & prolongatũ fuerit, tanto acutior dolor infra descendit. & quum ad malleolum pedis externum, & ad magni digiti intermedium locum deuenerit, rursus ad caput venire incipit, & vbi in ipso vlcus cõstiterit, fortiter premit, & homo caput sibi distringi putat. & oculi pituita replentur, itemq; totum corpus. huic quum sic habuerit, elaterium bibendum dato, aut thapsiæ radicẽ, aut veratri, aut succum scammoniæ. post purgationẽ verò eadẽ Medela anceps.
C exhibeto quæ superioribus. Si verò ab hac curatione non desinat, lacte ipsum crassefacito, & in scapulam dextrã quatuor crustas inurito, & in acetabulũ coxæ dextræ, tres : & sub nates, duas: & in medio femore, duas: & supra genu, vnam: & supra malleolum, vnã. Hic vbi sic vstus fuerit, neq; sursum neque deorsum morbũ procedere permittit. Si verò alicubi dolor ruptus visus fuerit, si quidem in crus incubuerit priusquã vratur, claudus erit. Si verò in caput, surdus aut cæc⁹. Si verò in vesicã, prodit simul cum vrina sanguis maximè, per quadraginta dies. Verùm si in vesicam eruperit, eadem pharmaca quæ & in vrinæ stillicidio dato, & si alicubi dolor congregatus fuerit, vrito. Vrere autem oportet carnosa quidẽ, ferro: ossea verò & neruosa, fungis. Cæterũ ante hæc si in principio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibẽdum Curatio.

est vinum album Mendæum, aquosius, plurimùm per diem, D
& inebrietur donec sanguis à naribus erumpat. Quum autẽ
fluere inceperit, minimum tres & decem dies fluit. Vbi verò
hi dies præterierint, non ampliùs inebrietur, neq; vbi semel
fluere inceperit. Bibat tamen paulò ampliùs vinum inter ci
bum, quo sanguis fluere possit. Iam verò quibusdam sedato
sanguine, erupit in vesicã, & prodiit sanguis ac pus. Si igitur
eruperit, eadẽ pharmaca quæ & ex vrinæ stillicidio laborãti
dato. Et de eodem vino plus bibendum exhibeto. Hic si ita
curetur, & cibos per aluum secedentes assumat, & obsonia
eiusdẽ facultatis, citissime sanus erit. Morb⁹ autẽ grauis est.

Vena sinistra læsa. Alius morbus à sinistra vena. Hic æger alia quidem eadẽ
patitur, quæ etiã prior. Verùm in splenem dolor acutus in- E
cumbit statim, & in principio morbi. Et si non intellexerit
priusquàm incubuerit, prosilit in pulmonẽ. Huic per fungos
crustas octo inurito, capita lienis quàm celerrimè interci-
piens. Et vbicunq; alius dolor incubuerit, vrito. Sic enim sta
tim sanus erit. Si verò nõ fuerit vstus, sanus autẽ sponte fiat,
Medela. plerisq; post duodecim annos, morbus rursus reuertitur, &
si splenẽ occuparit, multis aquam inter cutem inducit. Verũ
oportet statim curare velut priorem, & si visum fuerit, vrere
velut priorẽ, si dolor in iisdem articulis cõstiterit. Si verò nõ
Pituita. sic curatus fuerit, de cætero colliquescens moritur. Morbus
enim grauis est. De pituita easdem sentẽtias habeo, quas &
de bile, & species ipsius multas esse puto, & alia quidẽ popu-
laris est, quę sanè recẽtissima est. Cuius etiã curatio facilima F
Curatio. est. Vomitus enim post cibũ facere oportet per duos aut tres
dies, ita vt & prandeat insuper ac quiescat, si prioribus die-
bus semel in die cibũ capere, & laborare solitus fuit. Sin mi-
nus, huiusmodi diæta vtatur. Primùm multa calida lauetur,
Victus. quũ vomitũ facere voluerit, & edat mazã oleo & melle sub-
actam, & panem exassatũ veterem. Hæc enim magis pituitã
trahũt. Obsoniis autẽ vtatur & oleribus acribus. Sed & pin-
guia, & dulcia, & acida omnia idonea sunt, vt permixta assu-
mátur. Et oleribus omnibus viridibus vtatur. Et bibat inter
cibum frequenter modicum vinũ dulce, & in fine placẽtam
Vomitus qui. insuper edat, & mel, & ficus. Et quũ cœnabit, pocula largè ex
hauriat, & vbi iam repletus fuerit, parũ dormiat. Deinde ex-
perrectus vomat, magno vini poculo epoto, cùm tepida aqua
temp

A temperato. Trahit enim magis pituitã & humorẽ ex carnibus,& corpus magis resiccat. Euomat autẽ donec ficus euomuerit. Hæ enim postremũ euomuntur. Atq; hæc quidẽ hac die faciat. postera verò contineat seipsum vsq; ad cœnã,& in cœna sumat panẽ,cui nihil furfurũ decessit. Obsonium autẽ sit ex fortioribus. Vinum verò bibat nigrum,austerũ. Atque hæc quidẽ popularis pituitæ medela est. Si verò edere & bibere potest,& cibis delectatur,deinde verò crura grauentur, & color immutatus fuerit, huic ostendendũ est,pituitã molestantem in ventre esse. Verùm oportet quum sic habuerit, mel & vinũ dulce,& oleum,& nitrum tali ouilli magnitudine,permixta per clysterem infundere. hæc enim mitissima B sunt in clysterem ad hominis naturã. Mensurã autẽ singulorum esse oportet, vini quidem heminam, olei verò heminæ dimidium,& mellis tantundẽ. Si verò clysterẽ non voluerit, humectum hominẽ facere oportet,fomento humido admoto. Fortassis enim etiã sic stercus subeuacuari poterit. Nam à ciborum nimia resiccatione hæc patitur. Siquidẽ igitur quis edat cibos valde succosos, fortassis hæc non ita vehementer patiatur. Si verò etiã aliquando patiatur, modica curatione opus habuerit. Hunc ita curans, celerrimè sanum feceris.

Quæ facilè subluant.

At si antiquior fuerit pituita, appellatur autẽ hæc pituita alba, hæc patitur. Grauat hominẽ magis,& speciem à populari alienã habere videtur pallidiorem & totũ corpus laxo tumore intumescit,& facies rubet,& os siccum est,& sitis te-C net:& quum comederit,spiritus densus ipsi incidit. Hic eadẽ die aliquãdo melius habet, aliquando derepente dolet,& sibi mori videtur. Huic si quidẽ venter sua sponte turbatus fuerit,sanitati proximus erit. Si verò non sua sponte venter turbetur, purgare oportet cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide Magnesiæ. Et post purgationem, lenticulæ hemina vna aut duæ dentur ad absorbendũ. Coquatur autem allium in lenticula. Detur etiã betæ pinguis hemina non conditæ, polenta circuminspersa. Bibat vinum nigrum, austerum,& forte. Postera verò die mane stadia viginti deambulet. A qua deambulatione reuersus, panẽ edat paruum exassatum,& obsoniũ habeat allium coctum.& de eodẽ vino paulo meracius bibat. deinde stadia vadat triginta.& vbi tempus aderit cœnet, quãtum etiã prandere cõsueuit: obso-

Quæ ventrem moueant.

Quæ caro piscésve dã di. ſonium autem habeat, maximè quidem pedes, & capita ſuilla. Sin minus, galli carnibus & ſuis tritis vtatur. Ex piſcibus autẽ ſcorpio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut gobio, aut aliis piſcibus qui æqualem facultatem habẽt. Ex oleribus autẽ ſolo allio, & nullo alio vtatur. Hoc verò quàm plurimum edat, & crudum, & aſſatũ, & coctum, ſemper plus ſingulis diebus. & laboret ex modico ampliùs, reſpectu ad cibos facto. D

Morbi huius cauſſa. hic morbus maximè fit tempore æſtatis ex aquæ potu. Inſuper & à ſomno multo. Iudicatur aũt in triginta diebus, an lethalis ſit, aut non.

Medela. Atque hæc quidem faciat vbi triginta dies præterierint. In primis autem diebus, ſorbitionibus vtatur, lenticula cocta acidiore ab aceto, & ptiſana acida. Bibat aquam mulſam tepidã, polẽta modica inſperſa; quo corpus præparatũ ſit ad pharmacorũ potum. Et his diebus ſub dio dormiat. & ſi tibi viſum fuerit ſanguinẽ à lũbis detrahere cucurbitã affigito, & venas in ſcroto craſsiſsimas ſecato. hic ita curatus citiſsimè ſan⁹ fiet. E

Aqua inter cutẽ de pituita quî fiat. A pituita maximè in aquã inter cutem trãſitus fit, hoc modo. pinguedo colliqueſcit, & à calore qui in pituita eſt, fit aqua. Cognoſces autẽ hoc an quis ſanari poſsit, aut non. Donec enim quis in pectine pinguedinem habet, fieri nõ poteſt vt ipſum ſanes. Cognoſces autem ex his maximè, an pinguedo inſit in pectine, aut non. Si quidem febres ſuccedãt, & nõ poteſt exurgere, & vmbilicus inflatus extra prominet, indicium eſt non ampliùs ineſſe pinguedinem, & ſanabilem eſſe. Huic conducit vẽtrem ſiccare, & panem dare cui nihil furfurum deceſsit, antiquũ calidũ. F Obſonium autem carnẽ leporinam, & canis perfecti, & ouiculæ, & ſuis aſſatam, & galli aſſatã ac calidã & polypos edat

Victus. coctos in vino nigro auſtero. Vinũ autem bibat nigrum, auſterum quàm craſsiſsimũ ac acerbiſsimũ. Piſcibus autẽ vtatur, gobio, dracone, callionymo, cuculo, ſcorpio, & aliis huiuſmodi, omnibus coctis, nõ recẽtibus, & frigidis. hi enim ſiccisſimi ſunt, & in iuſculũ ne intingat, & inſulſi ſint piſces. ex oleribus autẽ vtatur raphanis, & apio. Torreat autẽ lẽticulã ab aceto acidiorẽ, & edat. Et deambulet quotidie, & poſt cœnã, & mane. & ſerotino tẽpore dormiat, & mane exurgat. Et ſi quidẽ ab his reſtituitur, ſatis eſt: Sin minus, cneorũ, aut hippophais ſuccũ, aut granũ cnidiũ, bibẽdũ dato. Et poſt purgationem, lẽticulæ heminas duas ſorbeat, & panẽ paruũ comedat.

A dat. Vinum verò bibat nigrum, acerbum modicũ. Bibat autem pharmacum bis in die, donec vacuus fiat. Si verò tumor constiterit in scroto, & femoribus ac tibiis, acuto scalpello multa & frequentia vulnuscula incutito. Et si hæc feceris, cito sanum efficies. Aqua inter cutem ex his fit. Quum æstatis tempore siti vexatus aquam multam biberis: nam ex hoc maximè fieri solet: & pulmo expletus fuerit, rursus ad pectora dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorẽ vehementem exhibet, vt pinguedo quæ in arteriis inest colliquescat. & si semel liquari pinguedo inceperit, multo amplius in breui tempore aquam inter cutem facit. Fit etiam si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pectora rupta. Quòd autẽ fiat etiã à tuberculis aqua inter cutem, testimonium habeto, & in boue, & in cane, & in sue. In his enim quadrupedibus maximè fiunt tubercula in pulmone, quæ aquam habent. Si enim dissecueris, citissimè cognoueris. Fluet enim aqua. Videntur autẽ talia multo magis in homine fieri, quàm in pecoribus, quanto etiam morbosiore diæta vtimur. Facti sunt autẽ & multi pectore suppurati tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbũ consequuntur.

Aquæ inter cutẽ vnde.

Tubercula pulmonis.

B

Exemplo probat.

Purulenti etiam hinc fiunt.

Tussis sicca, & fauces exasperari videntur, & rigor ac febris succedit, & erecta ceruice spiratio, & corpus intumescit, & pedes tument, & vngues contrahuntur. & donec quidẽ in superno ventre fuerit aqua intercus, adest dolor acutus. postquam autem ad infernum ventrem venerit, melius habere C sibi videtur. Postea progressu temporis patitur qualia prius impleto ventre. Quádoque etiam ad latus intumescit, & indicat vbi secare oportet. Si verò non indicat, multa calida lauato, & humeris apprehensum concutito, & deinde in vtro latere magis fluctuet audito. Quo intellecto costam tertiam ab vltima vsq; ad os secato. Deinde cum terebra caua vltra perforato. Et vbi perforata fuerit, aquæ parũ emittito, & vbi emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiã mollem superimponito. Deinde vt ne excidat linamentum deligato. Emittere autem per duodecim dies aquam oportet, semel in die. Post duodecimum autem diem sequẽti decimatertia totã aquam emittere, & reliquo tempore si subnascatur aqua emittere, & ventrem cibis resiccare. Post sectionem autem hæc exhibere oportet. Succi silphij drachmæ pondus

Curatio.

dus parato,& aristolochiam tali ceruini magnitudine dera- D
dito, & lentium ac erui torrefactorum polentam, dimidiæ
chœnicis mēsura vtranque purgato,atq; hæc melle & aceto
subigito. Deinde pastillos sexaginta efformato,& quotidie
vnum tritum in vini nigri austeri ac iucundissimi hemina
dimidia diluito,& mane in potu dato. Reliquum verò victū
ac laborem eundem,velut priori tēpore,habere iubeto, Et si
intumuerint pudenda ac femora,cōfidenter vulnusculis im-
pactis pertundito.Hunc si ita curaueris,celerrimè sanum fa-
cies. Ab hepate fit aqua intercus,quum in hepar pituita ac-
cesserit,& hepar ipsam susceperit,& humectum fuerit. Sta-
tim igitur calorem huic exhibet, & flatum inducit. Deinde E
temporis progressu aqua impletur. Postea morsus in corpus
incidit. Et tumor in tibiis ac pedibus inest,& hepar durum
est ac intumescit,& claviculæ attenuantur. Huic quum sic
habuerit,in principio si hepar doluerit,origanum tritum,&
silphij succum erui magnitudine,in vini albi dimidia he
mina diluta,bibēda dato.& lactis caprini poculum quatuor
heminarum,tertia aquæ mulsæ parte ammixta.A cibis autē
per primos decem dies abstineat.Hi enim iudicāt morbum,
an lethalis sit,aut non.Sorbeat autē ptisanæ succum coctum,
melle affuso.Vinum autē bibat album Mendæum,aut aliud
iucundissimum aquosum. Quum autem decem dies præ-
terierint,cibos accipiat puros,& obsonium habeat,galli car
nem assatā calidam. Habeat & catulinam coctā. Pisce verò
vtatur galeo,& torpedine assatis.Vinum verò idem bibat.& F
si quidem ab his quiescat,satis est:Sin minus,postquam sanè
crassissimus factus fuerit,& hepar maximum,fungis vrito.
Sic enim celerrimè sanum feceris. Inurere autē oportet cru-
stas octo. Si verò aqua intercus innascatur,& rumpatur in
ventrem,iisdem medicamētis & potibus,& cibis,ac labori-
bus,quibus priores curato. Vinum verò bibat austerum ni-
grum.Si verò tibi videatur discessisse ab hepate,per ferrum
vbicunque apparuerit vrito,& aquam paulatim emittito,&
velut reliquos priores curato. Si verò ab his non sanus fiat,
temporis progressu corrumpitur ac moritur. Morbus enim
est grauis,& pauci hunc effugiunt. Aqua verò intercus à
splene,hoc modo fit,& ab huiusmodi maximè causa,quum
quis ficuum viridiū,& malorū fructus multos ederit. Multi
verò

Marginalia: Aqua intercus ab hepate. — Curatio — Aqua intercus alia. — Alia à liene.

A verò iam etiam à cibo botrorum multorum,& à multo mi-
sto,morbum inciderunt. Si quidẽ igitur in morbũ collabe-
tur,statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene cõ-
sistunt,transeunt autem & in humerũ,& in clauiculam,& in
mammam,& ad lumbos,& febres fortes tenent. Et si parum
quid ederit,venter impletur,& splen attollitur,& dolorem
exhibet. Hic morbus si durauerit,reliquo quidem tempore
minus dolet. Quum verò fructuum malorũ tẽpus fuerit,& hos ederit,magis quàm prius dolet. Hunc vbi sic habuerit, à principio curato, & sursum quidem veratrum exhibeto. Medela.
Deorsum verò cneorum,aut hippophais succũ aut cnidium
granum, Lactis item asinini heminas octo,melle affuso: & si
B quidem ab his restituitur,satis est: Sin minus, quum maxi-
mus fuerit lien,& maximè intumuerit, fungis vrito,capita
eius intercipiens: aut ferramentis,cũ multa cautione ac ob
seruatione ne vltra peruras. hæc à morbi principio facito,&
hac diæta nutriatur. Si quidem febris nõ affuerit,pane vta-
tur triticeo assato,aut ex duro tritico bis cocto: obsoniũ au-
tem habeat salsamentũ Gaditanum,aut saperdã. Et carnem
ouillam tritã. Et acida ac salsa omnia edat. Et bibat vinum
austerum Coum quàm nigerrimum. A dulcibus abstineat.
Quum autẽ exsurgit,& potens est, luctetur summis hume-
ris,& laboret per circuitus multos in die,& comedat ea quæ
dicta sunt. Si verò aqua intercus fiat,iisdem curato quibus &
priores. Alia aqua intercus ab his fit. Aestatis hora si iter Alia aqua intercus.
C faciens per viã longam,in aquam pluuialem ac stabilem in-
ciderit,& biberit de ipsa multum affatim. Si igitur carnes
absorbuerint & cõtinuerint in seipsis aquam,secessus autem
nusquam fiat,hæc patitur. Si quidẽ fuerit in carne,calorem
facit & in ventre,& in corpore,vt pinguedo ventrẽ ambiens
colliquescat. hic quandiu quidem iter facit,nihil mali habe-
re videtur. Postquam autem iter facere cessarit,& sol occide-
rit,statim dolorem multũ habet. progressu verò morbi val-
de attenuatur. Si verò etiam cibi fastidium accedat,multo
plus attenuatur. Si verò cibos edere poterit,& ad laborẽ im-
potens fuerit,etiam amplius læditur,& plerisque horum tu-
mor in totum corpus deducitur. Et tenui quidem color cor-
poris liuidus fit,& venter magnus,& sitis fortis tenet,& vi-
scera ipsius à calore resiccantur. progrediente verò tempore,

ad edendum quidem promptus fit,& edit quodcunq; quis de- D
derit,& bibit,& dolet nihil.Si verò tumor obtumuerit,color huic fit pallidus.Et venæ nigræ frequentes per corpus disten duntur.Indignatur autem & tristatur ex quauis re,etiamsi nihil noui accidat. Venter verò aqua perhumescit,& magnus fit,& laternæ speciem præ se fert. Et tẽporis progressu cibos nõ admittit,sed vidẽtur ipsi cucumeris syluestris odorem habere,præ abominatione.huic vbi sic habuerit,cneori

Curatio.

aut hippophais succum dato,aut cnidium granũ.hæc verò pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidẽ per sextã diem, Hippophais autẽ succum per octauam. Cnidium verò granum per decimam.& dare ipsa oportet donec expurgetur,& E
vacuus fiat. Interpositis autẽ diebus alatur ex iisdem quibus & prior. Maximè autem de eadem aqua bibendũ dato, ex qua morbus corripuit,plurimum,quo ventrẽ ipsius turbet,& valde secessum faciat.Sic enim potissimum sanum facies.Si verò tibi videbitur, etiam frequẽter clysterem adhibeto,ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ parte ammixta,his cum quatuor succi betæ heminis dilutis, atque sic infusis.postea die etiã asinini lactis coctis octo heminæ dentur affuso melle,aut adiecto sale potandæ. Et post purgationem,iisdem vtatur quibus prior.& interiectis diebus,cibis ac potibus iisdẽ vtatur,& deambulationibus similiter,& sic curatus breui à morbo liberabitur tertio mense, aut sexto. Si verò negligentia aliqua contigerit,& non statim curatus fuerit,breui moritur. Sed & in attenuato iisdẽ F
vtendum est ad sanationem. Præhumectare verò antea corpus ipsius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat. At verò statim curã adhibere oportet: Sin minus,cum multis consenescit morbus. Sed & vter tandem morbus sit, clysterem ex his adhibere cõuenit. Vini albi heminas duas accipito,& mellis heminam dimidiam,& olei heminam dimidiam, Nitri Aegyptij rubri torrefacti quadrantem, foliorum cucumeris syluestris tusorum ac expressorum succi heminam.hæc omnia mixta & in ollulam infusa feruefacito,& per clysterem infundito. Morbus hepaticus. Fit ab atrabile,quum influxerit ad hepar. Accidit autem maximè in autumno,in mutationibus anni. Hæc igitur æger patitur. Dolor acutus ipsi in hepar incidit, & sub vltimas

Morbus hepaticus.

costas,

A costas,& in humerum,& in clauiculam,& sub mammam. Et suffocatio fortis tenet. Et aliquando liuidam bilem reuomit.& rigor,& febris primis diebus debilior habet,& dum attingitur,hepar dolet,& color ipsius subliuidus est,& cibi quos prius comedebat,suffocant ipsum, & ingesti vrunt ac torquent ventrem. Atque hæc quidem in principio patitur. Morbo verò progrediente,& febres remittunt,& à paucis cibis repletur. In solo autem hepate dolor restat,& ipse aliquando fortis,aliquando quietus. Quandoque verò acutus corripit,& sæpe derepente æger animam efflauit.Huic conducunt vbi dolor habuerit,tum alia, tum tepefactoria eadẽ apposita,quæ etiam pleuritidi. Quum verò remiserit dolor, Medela.

B multa calida ipsum lauato,& aquam mulsam bibẽdam dato,& vinum album dulce,aut austerũ,vtrum tandem profuerit. Et sorbitiones easdem quas etiam à pleuritide correpto. Cæterùm ad dolorem hæc bibenda dato. Oui gallinacei cocti liquorem terito, & succi solani dimidiã heminam affundito,& aquæ mulsæ dimidiam semiheminæ partem ammisceto,diluito,ac bibenda dato,& sedabunt dolorem.dato autẽ quotidie donec dolor quiescat. Bibat etiam silphij succum erui magnitudine,& cum eo origanum tritum in vino albo diluat,& sic ieiunus bibat.Bibat insuper & pharmaca quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat & caprinum lac,tertia parte mellis ammixta,Sin autem lactis heminæ quatuor. Hoc mane bibat,quum alia non biberit.

C A cibis autem abstineat,donec iudicetur morbus. Iudicatur autem maximè in septem diebus, in his enim manifestum fit,an lethalis sit,an non. Si verò etiam suffocatio accesserit, hæc dare oportet quo vomat. Mel,aquam,acetum,salẽ,permixta in ollam nouam infundito. Deinde tepefacito,& origani capitati ramulis vnà cum semine agitato. Vbi verò tepefacta fuerint,tepida ebibenda dato. Deinde stragulis iniectis cõtectum sinito,donec quàm maximè exudarit. Et vbi vomitus ipsum apprehenderit, promptè vomat irritatione per pennam facta.Si verò vomere nõ posit,aquæ mulsæ tepidæ poculum duarum heminarum insuper bibat,& sic vomat.Et si quid pituitæ aut bilis euomuerit rursus idem facere oportet ad horas quatuor.proderit enim. Post morbi verò iudicationem curato modicis cibis,iísque puris datis.& si Suffocationis medela.

quidem panem edere cupiuerit,panem calidum maximè pu D
rum edat. Si verò mazam, eam quæ vino dulci subacta non est,edat,vbi tamen priùs aqua subegit.Obsonium autem habeat carnes catuli coctas, aut columbæ, aut pulli gallinacei carnibus omnibus coctis vtatur. Ex piscibus autem galeo, torpedine,pastinaca,& raiis paruis,omnibus coctis. Lauetur autem quotidie,& frigus vitet & parum deambulet anteà in securitate.Hęc si seruauerit nō est timor vt morbus reuertatur. Nam huiusmodi morbus grauis est ac diuturnus. Alius hepaticus morbus. Dolores quidem eodem modo premuut in hepar, & color differt à priore. Malicorij enim formam habet. In tempore verò æstatis maximè incidit. Fit autem à bubulæ carnis esu,& vini potu nimio. Hæc enim omnia isto E
anni tempore hepati sunt infestissima, & bilem maximè ad hepar adducunt.hæc igitur æger patitur.Dolores acuti incidunt,& non deficiunt vlla hora, sed semper magis premunt. Aliquando etiam vomit bilem pallidam,& vbi vomuit,paulo melius sibi habere videtur. Si verò non vomuerit,bilis ad oculos peruenit,& fiunt valde pallidi. Et pedes intumescunt. Atq; hæc patitur quandoq; valde,quandoque minus. Quum autem dies præterierint, in quibus morbus iudicatur, dolor minus vrget,si nihil deliquerit,& eiusmodi diætam huic con stituere oportet, qualem & priori. Si enim inebriatus fuerit intempestiuè, aut venere vsus fuerit, aut aliud quid fecerit quod commodum non est, hepar statim ipsi durum fit, & intumescit ac à dolore pulsat. Et si quid facere festinarit,de- F
repēte hepar & totum corpus dolet. Huic vbi sic habuerit,& primi dies præterierint, fomentum adhibeto: deinde scammonio subpurgato. Si verò venter combustus fuerit,clysterem ex iisdē quibus in prioribus vsus es, adhibeto, quæ probè ducant:& post clysterem, lacte asinino cocto subpurgato, octo heminis eius,melle affuso,in potu datis.Dato etiam caprinum lac mane poculi quatuor heminas complectentis mensura, tertia parte aquæ mulsæ ammixta. Dato item cocti lactis caprini heminas duas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta,aut ipso solo melle affuso.dandum est etiam equinum lac, eodem modo velut asininum, & si quidem ab his morbis curatus cedat, satis est: Sin minus, dextri cubiti internam venam secato, & sanguinem detrahito. Si verò non

Alius hepaticus morbus.

Medela.

visus

A visus fuerit tibi per asininum lac subpurgandus esse, bubuli lactis crudi duas heminas dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, quotidie ad dies decem. Deinde ad alios duodecim dies, sexta parte aquæ mulsæ affusa, ad bibendum dato. De cætero verò ipsum lac duarum heminarum mensura, donec pinguefiat exhibeto. Si verò neque sic desinat, vrere oportet, quum maximũ hepar factum fuerit, & maximè eminuerit. Vrito autem per buxeos fusos, in oleum feruens tinctos. Apponito autem donec tibi bene habere, & vstionem factã esse visum fuerit. Aut per fungos octo crustas inurito. Si enim vstio successerit, sanum facies, & reliquo tempore meliùs deget. Si verò non successerit, de cætero ab aliis sanus non fiẽs,
B corrumpitur ac moritur. Alius morbus hepaticus. Reliqua quidem eadem patitur hic æger velut priores. Color autem niger est. At hepatis fel, pituita & sanguine repletum, velut ratiocinamur, dirumpitur, & vbi diruptum fuerit, celerrimè insanit, & indignatur, & loquitur stulta, & latrat velut canis. Et vngues punicei fiũt, & oculis videre non potest, & pili in capite erecti stant, & febris acuta corripit. Huic eadem adhibere oportet quæ etiam prioribus. Plerique verò moriuntur in vndecim diebus, paucíque effugiunt. Splenis morbus primus. Fit huiusmodi morbus, propter caliditatem Solis bile commota, quum in seipsum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur, febris acuta in principio accedit, progrediẽte verò morbo remittit, excepto ipso splene, in quo semper calor hæret, & dolor aliàs atque aliàs incidit acutus,
C & in lateris mollitudinem, & in ventrem. Et cibos in principio quidem admittit, non autem valde secedunt, progressu autem temporis, & color pallidus fit, & dolor fortis irruit, & clauiculæ attenuantur, & cibos non similiter admittit, velut in principio, & à modico impletur. Lien verò aliàs magnus fit eadem die, & aliàs minor, huic quum sic habuerit veratrũ purgans deorsum, bibendum dato, & cnidio cocco subpurgato. Ad vesperum autem post purgationem, lenticulæ acidioris heminam sorbendam dato: & betarum pinguium heminam polenta inspersa, postera verò & tertia die panem paruum dato, pro obsonio autem lenticula vtatur, & carne suilla in lenticula cocta trita. Vinum bibat austerum, nigrum, paulò meracius. Et quietem his diebus habeat, nisi quòd in-

Hepatis tertius morbus.

Splenitis.

Medela.

tus in vmbra paululum deambulet. Reliquo verò tempore D hæc exhibenda sunt. Cibus sit panis cui nihil furfurum decesſit. Obſonium habeat carnem canis maioris, vel capræ, vel oviculæ tritam. & ſalſamentum Gaditanum, aut ſaperdam. & acida ac ſalſa omnia aſſumat, & acerba. Bibat vinũ Coum ſubaſtringens quàm nigerrimum. à dulcibus autem & pinguibus ac nidoroſis abſtineat. & ſilphium non accipiat, neque allium, neque carnem porcinam. Neque mugilem, nec recentem, nec ſalſum, neque anguillam. Neque olus vllum coctum ſine aceto. Ex troximis autem, hoc eſt, his quæ cruda eduntur, raphanide vtatur & apio, in aceto tinctis. & polentam vino ſubactam edat, & vinum meracum ſorbeat. Si verò velit, etiam panem in vinum interat, ac calidũ edat. Dentur etiã piſces, ſcorpius, draco, cuculus, gobio, callionymus. Hos coctos & frigidos dato. Dato etiam quæ ſplenem attenuare poſſunt ſingulis diebus, aſphodeli ſemen, aut viſci folia, aut fœnum Græcum, aut viticis ſemen, aut rutã, aut mentæ radicem. ex his quodcunque volueris tritum in vino auſtero dato ieiuno. Si verò adeò validus fuerit, per triginta dies ad ligna ſecanda cogito. & ſummis humeris luctetur. & interdiu deambulet. & veſpere dormiat. Mane verò ſurgat, & quæ relata ſunt edat. Si verò ab his non melius habeat, ſplenem fungis vrito, decem magnis cruſtis inuſtis, quum maximus fuerit ſplẽ, & maximè eleuatus. Si enim ſucceſſerit vſtio facta velut oportet, ſanum facies, verùm non breui. Opus enim habet morbus curatione. Grauis eſt enim & diuturnus, ſi non fuerit ſtatim curatus. Alius ſplenis morbus fit quidem ab iiſdem à quibus & prior, patitur igitur æger ab hoc morbo hæc. Venter inflatur. poſtea verò etiam ſplen intumeſcit, & durus eſt, & dolores acuti in ſplenẽ incidunt. Color autem mutatur, & conſpicitur niger, pallidus, malicorij ſpeciem referens, & ex aure male olet, & gingiuæ malè olent, & à dentibus diſcedũt. & ex tibiis vlcera erũpunt, velut puſtulę nocturnæ. Membra verò attenuantur. & ſtercus non ſecedit. Hunc quum ſic habuerit, iiſdẽ pharmaticis & eduliis, & potibus, & laboribus, atque aliis omnibus curato. & vbi ſtercus ſecedere noluerit, clyſterem adhibeto, ex mellis hemina dimidia, & nitri Aegyptij magnitudine tali ouilli. Hæc trita in quatuor heminis aquæ de betis coctis diluito, & per clyſterem

Saperda.

Quæ lienẽ extenuent.

E

F

Lienis ſecũdus morbus.

Curatio.

A ſterem infundito. Si verò morbus ab his nõ ſedetur, ſplenem ipſius vrito velut prioris, & ſi vſtio ſucceſſerit, ſanũ efficies.

Alius ſplenis morbus fit, in anno, veris maximè tempore, verùm à ſanguine. Quum enim repletus fuerit ſplen ſanguine, erumpit in ventrem, & dolores acuti in ſplenem incidũt, & in mammam, & in clauiculam, & in humerum, & ſub ſcapulam. Color autem corporis eſt plumbiformis, & parua vlcuſcula velut lancinata in tibiis exurgunt, ex quibus vlcera magna fiunt, & quæ primùm infrà ſecedunt, ſanguinolenta ſunt, & æruginoſa, & venter durus ſubit, & ſplen velut lapis eſt, hic morbus magis lethalis eſt quàm priores, & ex ipſo pauci effugiũt. hunc quum ſic habuerit, iiſdem purgato qui-B bus & priorem, veruntamen pharmacum ſurſum purgãs ne dederis. Deorſum verò granum cnidium exhibeto. Et poſtera die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle affuſo. Si verò hoc non adſit, bubuli aut caprini cocti duos congios præbeto, ita vt alternatim mel in poculũ ammiſceatur & viciſsim bibantur. Ad veſperam autem poſt purgationem eadem quæ priori dato. Et ſi viſum fuerit ab interna cubiti ſiniſtri vena ſanguinem detrahito. Reliquis autem diebus quotidie ieiuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia muriæ parte ammixta. Cibis verò & potibus, & aliis omnibus iiſdem curato, quibus & priorem. Abſtineat autem à venere, & ebrietate, hic velut prior. Et ſi videatur etiam vrito, quum craſsiſsimus & maximus ſplen factus fuerit. & ſi op-C portunè vſſeris ac ſucceſſerit, ſanum facies. Si verò ab hac curatione ſanus non fiat, tempore corruptus moritur. Eſt enim morbus valde grauis. Alius ſplenis morbus. Accidit & hic morbus vere maximè, quum ſplen pituitam aſſumpſerit in ſeipſum, & ſtatim magnus factus fuerit ac durus, & deinde rurſus ſedatur. Et quũ quidem eleuatus fuerit, dolores incidũt acuti. Quum verò mollis fuerit, doloris exors eſt. Et vbi diuturnus factus fuerit morbus, obſcurior eſſe videtur, & inſurgit, & citò ſedatur. Hic quũ ſic habuerit, in principio morbi cibos admittere non poteſt, & citò attenuatur: & corpus impotentiam multam habet. Morbus autem ſi non ſtatim curatus fuerit, aut ſua ſponte quieuerit, interpoſitis quinque aut ſex menſibus, rurſus inſurgit. Intermittit autem maximè per hyemem. hunc ſi in principio acceperis, decem cru-

ſtas

Lienis tertius morbus.

Medela.

Lienis quartus morbus.

ſtas in ſplenem vrito, & ſtatim ſanũ facies. Si verò non vſſe- D
ris, iiſdem pharmacis curato, quibus & priores. Et aliis item
iiſdem, & potibus, ac laboribus. Sic enim celerrimè ſanũ fe-
ceris, huius autem color fit exalbidius, ſubpallidus, & ſquali-
Lienis quintus morbus. dus. Alius ſplenis morbus. Fit autumno maximè ab atra
bile. Fit autem ab olerum multorum quæ cruda edũtur eſu,
& ab aquæ potu. Patitur itaq; æger hæc. Quum morbus cor-
ripuerit, ſplenem vehementer dolet, & rigor & febris appre-
hendit, & inedia ipſum habet, ac cibos auerſatur, & corpus
citò cõcidit. Splen autem, magnus quidem non valde fit, ve-
Medela. rùm durus, & ad viſcera allabitur, & adhærens ſugit. Hunc
quum ſic habuerit, iiſdem pharmacis & eduliis ac laboribus
quibus priores curato. Et ſi ſe tibi exhibuerit, vrito ipſum eo E
modo quo etiam alios. Hic morbus in pleriſque ſi ſtatim cu-
Regius morbus primus. ratus fuerit, breui decedit. Quatuor morbi regij, primus
quidem æſtate maximè corripit, bile commota. Conſiſtit igi
tur bilis ſub cute, & in capite, quare ſtatim corpus in alium
colorem mutat, & fit pallidum, velut malicorium. Et oculi
pallidi fiunt. & in capite ſub pilis velut cortex ſubeſt. & rigor
ac febris corripit, & pallidam vrinã mingit, & craſſum ſub-
pallidum in ipſa ſubſidet. & manè quàm diu ieiunus fuerit,
ad cor & viſcera exugitur. & ſi quis ipſum alloquatur aut in-
terroget, ægrè fert, & anxius fit, & non ſuſtinet audire. Ster-
cus autem excretum cum pallore albicat, & malè olet. Hic
quum ita habuerit, maximè moritur in quatuordecim die- F
Medela. bus. Si verò has effugiat, ſanatur. Curare autẽ oportet ipſum
ſic. Quum febris remiſerit multa calida lauato, & aquã mul
ſam bibendam dato. Et ſorbitionibus vtatur, ptiſanæ ſucco,
melle affuſo. Mel autem non ſimul coquito, donec præter-
ierint quatuordecim dies. Hi enim iudicant an lethalis ſit
morbus, aut non. poſtea verò bis in die lauato, & nutrito pri-
mùm modicis quæcunque maximè admiſerit. poſtea tamen
plura dato. Vinum bibat album plurimum per diem. & ſi
progreſſu temporis videatur tibi pallidus eſſe & debilis, vo-
mitum à cibis facere iubeto, velut in ſuperioribus morbis
habetur. Et ſi quidem ab his morbis quieſcat, ſatis eſt: Sin
minus, veratrum bibendum dato. Poſt talem autem purga-
tionem, ad veſperam edat mazam mollem, aut panis medul
lam. Obſonium verò edat, pullum gallinaceum percoctum,
probè

A probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & vua passa alba. Vinum autem bibat album, austerum, vetustissimum. Aluum verò infra subpurgato, postera die succo cicerum alborum, melle affuso, vtatur, & duas heminas eiusmodi succi ebibat. Tertia verò die initio facto, singulis diebus hanc aquã bibat, ex his rebus coctã, fœniculi radices tenues ea copia quãta tribus digitis cõprehendi potest, in duos aquæ congios mittito, ac coquito vsq; ad dimidias. Et cicerũ alborum chœnicen, in duobus aquæ congiis ad dimidias itẽ coquito, & quod superest excolatum sub dio per integrã noctem exponito, & ambo hæc decocta misceto. Cum hac aqua & vinum temperatum bibat, & ipsam aquam solam si velit,
B quàm plurimam bibat: & aliam aquam non bibat. Si verò hanc potionem non admiserit, aliam sic præparatam dato. Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ congiis coquito, excolato, & sub dio per integram noctẽ exponito. postea hanc aquam bibat, siue nudam ipsam voluerit, siue cum vino mixtam. Bibat autem non aceruatim multam, sed pro vna vice dimidiam heminam, vt ne alui profluuium ipsi succedat, & modico tempore interposito rursus bibat. Commoda autem sunt & hæc in potu data ieiuno singulis diebus, trita & in vini veteris albi hemina diluta, apij semẽ, cucumeris semen, fœniculi semen, cuminum Aethiopicum, adiantum, coriandrum herba, vuæ passæ albæ. His & illis in potu acceptis vtilitatem percipies, & celerrimè sanus fiet.

C Alius morbus regius siue arcuatus. Hic corripit tempore hyemis, & ex ebrietate & rigore. Incipit autem primùm rigor inuadere, postea etiam febris detinet. Et humor qui est in corpore, cõgelatur in cute. Quòd autem sic habeat, ex his ostenditur. Liuidum est ipsius corpus & subdurum. Et venæ per corpus distentæ sunt pallidæ. maiores autem & crassiores sunt quã prius. Et aliæ venæ subnigriores distentæ sunt. Et si quis aliquam ipsarum secet, sanguis effluet pallidus, si pallidæ sunt venæ. Si verò nigræ fuerint, niger sanguis effluet. Et vestem interiorẽ corpori adiacentẽ, præ pruritu nõ sustinet. Hic promptus est ad iter faciendũ & ambulandum, sed præ debilitate crura labascunt, ac ipsum non sufferũt, & sitit vehementer. Hic morbus non minus priore lethalis est. Procedit autem ad amplius tempus, si non in primis diebus

Secundus.

Quales in hoc morbo venæ.

E sanus

sanus fiat. Si verò morbus prolongetur, & ad octauum aut nonum diem duret, in morbum incidit, & morbus, & dolor magis premit, & exurgere non potest. Et plerique in hoc tēpore statim pereunt. Huic vbi sic habuerit, si quidem principio morbi accesseris, quum iam septem dies præterierint, veratrum bibendum dato. Ventrem verò infrà subpurgato per succum, velut priori. Et alia eadem pharmaca dato. Exhibeto & cantharidas, sine alis & capite, quatuor tritas, & in vini albi hemina dimidia dilutas, modico etiam melle affuso. Atque has bis aut ter in die bibat. Progrediente verò morbo, balneis & fomentis curato. Edat autem quæcunque admittit. Vinum bibat album, austerum, & alia eadem assumat quę prior. Hic morbus diuturnus est & grauis, si non ab initio probè fuerit curatus. Alius morbus regius. Popularis appellatur hic, eo quod omni tempore corripit. Fit autem à repletione maxima ac ebrietate. & postquam riguerit, statim sanè corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi valde sunt. Et sub pilos & sub vngues morbus procedit. Et rigor ac febris debilis tenet. Et debile est corpus, & in capite dolor adest. Et pallidū ac crassum mingit, hic morbus minus lethalis est prioribus, & curatus breui sanatur. Huic quum sic habuerit, cubiti venam secato, & sanguinem detrahito, Deinde fomento adhibito, elaterium bibendum dato. Tertia verò die rursus infra subpurgato, cum lacte asinino. Reliquas verò sorbitiones, & potus, ac edulia, eadem dato quæ priori. Et caput ipsius frequenter purgato. & de succo bibendum dato. Et multa calida ipsum lauato, ac carnem defricato, & defrictas sordes in vino albo bibendas dato. & ad alia omnia iisdem vtatur. & breui sanus euadet.

Alius morbus regius, fit quidem à pituita, hyeme autem maximè corripit. & color ipsius ægri est albus, & pectora ipsius pituita plena fiunt, & spuit saliuam: & quem excreat, singultus ipsi oboritur. Et album lotium ac crassum mingit & in vrina subsidet, velut farina. Hic morbus non est lethalis, & breui sanatur. Huic quum sic habuerit, cnidium granum bibendum dato. Et post purgationem, succi ptisanæ quatuor heminas, melle affuso, exsorbendas dato. Superiorem verò ventrem vomitu inducto, velut in prioribus purgato. Sic enim facilimè pituitam à pulmone & arteriis abduxer

Marginal notes: Medela. quæ. (beside "magis premit" / "pore statim") — Cātharidæ (beside "hibeto & cantharidas") — E (right, beside "mat quę prior") — Tertius. (beside "laris appellatur") — Morbi causa. (beside "tem à repletione") — Curatio. (beside "Huic quum sic habuerit, cubiti") — F (right, beside "dato quæ priori") — Quartus. (beside "Alius morbus regius, fit") — Medela. (beside "& breui sanatur") — D (right, first line)

A duxeris. Sed & gargarifmum ipfi frequenter præparato. Hic aliquando etiam febrit debili febre, & horror tenuis fuccedit. De cætero verò iifdem quibus priores curato, & pharmacis, & fomentis, & balneis, & eduliis, & potibus, & forbitionibus. Sic enim maximè fanum facies. Morbus Typhos vocatus. Typhos quidem appellatur hic morbus, hoc eft ftupor attonitus, corripit autem tempore æftatis, quum canis fydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipfum febres fortes tenent, & calor acutus, & à grauitate debilitas, & crurum ac manuum impotentia: maximè enim inutilia ipfi fiunt hæc membra, & venter turbatur, & quæ fecedunt grauè olent. Et tormen forte fuccedit. Sed & hæc Typhos.

B patitur, fi quis ipfum erigere velit, erigi non poteft, neque oculis videre poteft præ calore. Et fi quis ipfum interrogat, præ dolore refpondere non poteft. Quum autem moriturus eft, acutius videt, & loquitur confidenter, & bibere ac edere cupit, & fi quis det quod edat, breui etiam animam emittit, fi non euomuerit. Huic morbus hic iudicatur in feptem, aut quatuordecim diebus. Multi verò perueniunt etiam ad viginti quatuor. Si igitur hos tranfierit, fanus erit. Nam in his diebus iudicatur, an lethalis fit morbus, aut non. Hunc quũ ita habuerit, fic curato. In primis quidem diebus à balneo abftineat. Vngatur autem vino & oleo tepido, in lecto, & à cibis abftineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, aufterum, fi ipfi conducat: Sin Medela.

C minùs, album, aquofum, aufterum. Si verò fitis fortis premat propter calorem, potu aceruatim dato, euomere iubeto, bis aut ter hoc repetito. Et quum calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte fe maximè ardere dixerit. Si verò horrorem habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic quum doluerit, ab huiufmodi maximè dolore periclitatur, ne repente animam relinquat. Verùm exhibere oportet ipfi doloris cauffa feftinanter, eadem pharmaca quæ ei qui à pleuritide tenetur. Quum autem exfurrexerit, cibo & potu, & balneis quã celerrimè refocillato. Morbus enim eft difficilis, & pauci effugiunt. Alius typhos. Corripit quidem hic morbus omni tempore, fit autem propter corporis humiditatẽ, quum cibos humidos, & potum multum, carnes combibunt, & fluidæ fiunt, ab his maximè fit morbus. Quî æftus leniatur. Typhos alter.

Incipit igitur febris, tertiana aut quartana, in principio fiẽs. D
Et dolor fortis in capite consistit, Aliquando etiam in corpore intermittens. Et vomit saliuam, & frequenter eructat, & oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pedes descendit. Quandoq; verò etiam totum corpus intumescit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit, & venter turbatus est, & oculis fortiter tuetur, & saliuam multam & spumosam expuit, & in faucibus detineri videtur, & exasperat ipsas. Sæpe verò etiam inflãmãtur fauces. Hic vbi sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ ceruicis spiratio fortis inciderit, quandoque derepente præ dolore animam emittit, in septem diebus, aut quatuordecim. Multi verò vsque ad viginti quatuor dies durant. Sæpe verò etiam dere- E
Medela. pente morbus remittit, & æger sanus esse sibi videtur. Ve-
Potio quæ. rùm obseruare oportet donec quatuor & viginti dies præterierint. Si enim has effugerit, non ita valde moritur. Huic quùm ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare oportet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinum verò dandum est nigrum, paulatim, prout voluerit temperatum. Cibi autem ne exhibeantur priusquàm hi dies præterierint. Polypi verò in vino cocti edendi dentur, & iusculum sorbendum. Et raphanidas multas edat, & nasturtij semen torrefactum, molitũ ac cribratũ, vino nigro acerbo affuso bibat. Et polenta tenuis modica manè bibẽda detur. A balneo autem abstineat, donec hi dies præterierint. Vino verò & oleo tepefactis in lecto illinatur, & extergatur. Et fructus pæoniæ gra F
na decem in vino nigro cocta bidenda dato, & rapi probè percocti succum sorbeat, caseo insulso conditum, & papauere, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si verò etiam pharmacum bibẽdum dare volueris, cnidium granum dato. Et post purgationem, farinæ coctæ & pinguis duas heminas exsorbendas dato. Vinum autem bibat idem. Et ex pharmacis & sorbitionibus ac potibus quicquid dederis profuerit, siue singulatim, siue plura simul exhibueris. Atque sic celerrimè sanum feceris. Morbus autem est grauis, & pauci effugiunt. Alius typhos, hic quidem propter hoc fit. Quum bilis putrefacta ammixta fuerit sanguini, per venas & articulos, quum
Typhos tertius. sanguis steterit, consistit quidem maximè in articulis. Incumbit autem quandoque etiam in reliquum totum cor-

pus

A pus & dolores acutos exhibet.& multi ex huiusmodi morbo claudi fiunt, quum bilis in articulis conclusa in tofum callescit. Dolor autem intermittens, corripit per tres & quatuor dies. Hunc vbi sic habuerit, hoc modo curato. Dolore in corpore præualente, tepefactoria facere & adhibere oportet, oleo priùs illito. Quum autem remiserit, veratrum ipsi dato, toti corpori anteà fomento adhibito. Postera die serum caprinum coctum bibendũ dato, duorum cõgiorum mensura, ita vt in alterum cõgium mel affundas,& in alterum sal adiicias, deinde poculis vicissim permutatis bibat, donec totũ ebiberit. Ad vesperam verò post purgationem, lenticulæ heminam sorbeat.& betarum pinguium heminam, polẽta inspersa ebibat. Et pulli gallinacei carnem, aut columbæ, aut turturis, aut ouiculæ, aut suis pinguem edat. Veratrum autẽ per sextum diem dato.& si alicubi in articulis tumor fiat, & discessus fieri nolit, cucurbita affixa sanguinem detrahito, punctura per acum triangularem facta in genua, si in genibus tumor fuerit. Verùm nullum ex aliis articulis perpunxeris. Interpositis autem diebus cibum accipiat, panem maximè assatum. Mazam verò maximè oleo & melle subactam. Obsonia verò habeat, maximè quidem assatas carnes volucrium, non salsas: Sin minus, etiam coctas, conditas, verùm sine caseo,& sesamo,& sale. Piscibus autem vtatur carnosissimis, assatis eodem modo velut carnes:& coctis origano consperfis, ac oleo ipsis affuso. Vinum autem bibat album, si conducat: aut si hoc non commodet, nigrum.& in deambulationibus se exerceat per diem,& post cœnã,& mane. Serum autem & lac pro tempore semper bibat. Si verò tibi visum fuerit, etiam asininum lac decoctum dato. Et si sanus fiat, in custodia ipsum esse oportet, vt ne à frigore & æstu lædatur. & cibis nõ valde expleatur. Periculum est enim ne morbus reuertatur. hic itaque morbus si sic curetur, in sex mensibus sanatur. In tot enim mensium spatio iudicatur an mortalis sit, aut non, etiamsi statim curetur. Nam morbus est grauis,& plerisque commoritur. Alius typhos. Fit quidem hic morbus in tempore pomorum, quũ quis se fructibus mollis corticis,& foris nõ lignosi, omnis generis repleuerit. Plerisque verò etiam ab his factus est talis morbus, vbi videlicet placentarum,& liborum sesaminorũ,& aliorũ dulciariorũ ex

Medela. (margin, beside "dies. Hunc vbi…")

Potio quæ. (margin, beside "iicias, deinde poculis…")

B (margin, beside "spersa ebibat…")

C (margin, beside "ducat: aut si hoc…")

Typhos quartus. (margin, beside "plerisque commoritur…")

Morbi huius caussa. (margin, beside "verò etiam ab his…")

melle paratorum, esu se insatiabiliter expleuerũt. Mel enim D
coctũ æstuosum est, & vẽtri adhæret: posteà quũ cõcoctũ fuerit in ventre, efferuescit: & vẽter derepẽte attollitur, & ardet ac dirumpi videtur. Deinde repẽte ventris profluuiũ succedit. & quum semel secedere inceperit, per multos dies purgatur. & multi post hanc purgationẽ sani fiunt. Quũ igitur sua
Medela. spõte purgari cessauerit, lenticũ succi tres semicõgios ipsum ebibere cogito, sale adiecto. post purgationem verò succi, ad vesperã, lenticulæ frigidæ nõ salsæ heminã sorbeat: Multum autẽ silphij in ipsam deradat: & betæ pinguis nõ conditæ heminam, polẽta inspersa. Vinum autẽ bibat nigrũ, austerum, paulatim. Reliquo verò tempore eadẽ faciat. Et cibos accipiat panẽ exassatum, & Mazã oleo & melle quàm maximè E
subactam. Primis autẽ diebus farinã edat coctã frigefactã, melle affuso. Vinum autem bibat nigrũ, acerbum, & donec quieuerit morbus hæc assumat. At qui ex fructibus morbo arreptus est, flatum sentit, & tormẽ, & dolorẽ: & cibi secedere non volunt, & venter ipsius magnus ac durus est, & rigor ac febris habet. huic si quidẽ sponte turbatus fuerit vẽter, in viginti diebus vt minimũ purgatur. Et quum purgari cessauerit, sanus statim erit. Si verò non fuerit purgatus, purgato ipsum hippophais succo, aut cnidio grano. Ad vesperã autem eadẽ exhibeto, quæ ei qui sponte purgatur. Postera die si febris habuerit, quietẽ habeat. Et de eodem vino in aqua frigidissima ipsi bibendũ dato. Si verò febris nõ habuerit, victu vtatur non humido, sed fortiore. Et deambulet cõiectu- F
ra iuxta cibos facta. Ab hoc morbo multis iam aqua intercus facta est. Et si tibi clysterem adhibere visum fuerit, eadem quæ etiam hydropico per clysterem infundito. Si verò volueris, hæc infundere potes. In aquæ mulsæ hemina, herbam thapsiæ coquito, & sic infundito. hic hoc modo curatus
Typhos quintus. celerrimè sanus erit. Alius typhos. Fit hic morbus quum humor qui est in corpore, putrefactus fuerit, & magis quàm opportunum est resiccatus. Fit igitur æger hoc morbo correptus, specie limpidus ac humectus, subpallidus, pellucidus, & vesicæ vrinæ similis, verùm nõ intumescit, sed tenuis & aridus est, ac debilis. Attenuantur autẽ in corpore maximè clauiculæ, & facie fortiter gracilescit, & oculi valde sunt excauati. & hæc quidem à morbo patitur. Color autem corporis

niger

A niger est, causa verò hæc est. Quum bilis atra in venas, & ad cutem subierit, & postea calor successerit, necesse est à calore venas comburi ac resiccari, Quare sanguis è venis excedit. hæc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gracilis. & oculis raro nictat, & muscas à stragulis venatur. Et grauitas ciborum maior est quàm quũ sanus esset. & lucernæ extinctæ odore delectatur, & frequẽter semen per somnum effundit. Sæpe verò etiã inter eundũ genitura ipsi exit. huic quum sic habuerit, ventrẽ nigro veratro purgato, supernũ videlicet: infernũ verò scammoniæ succo. Post purgationem verò eadem quæ & aliis dato. & serũ ac lac bubulũ, aut caprinum pro tempore exhibeto. dato & lac asininũ decoctũ, ad purgaB tionem. Hic ita curatus in duobus maximè annis sanus fit. Cibos autem quos vult assumat, & quàm maximè nutriatur, & deambulet coniectura ad cibos facta. hic morbus corripit maiorẽ viginti annis. Vbi verò corripuit, si nõ à principio morbi quis curatus fuerit, non desinit, nisi viginti anni præterierint, sed adhæret. postea ab aliquibus dum curantur decedit. Morbus autem grauis est. Voluuli porrò vocãtur hi morbi. fiunt autẽ maximè ab his, Si hyemis tẽpore quis calido & humido victu vtitur, & non deambulationibus se exerceat, respectu ad cibos facto. Verùm repletus semper dormit, & deinde longum iter perficere cogatur, frigore sæuiente. Deinde riguerit sub ossa. hæc igitur patitur. Flatus in toto corpore oboritur. & color ipsius fit plumbiformis, & riC get semper, vt etiã calida ipsi affusa, calida esse non videatur. Corpus autẽ ipsius dum lauatur, à calida desquamatur, maximè scrotum, & si digito corpus cõpresseris, impressionem facies, & notæ tibi apparebunt, velut in farina aqua subacta. Maximè autẽ in potibus impressionem perfert. Crura verò ipsius grauia sunt. & si obambulet, tremit, & si ad accliuem locum iter faciat, vehementer anhelat, & vlnæ depẽdere videntur, & sitis vrget noctu. cibi verò crudi secedũt quoscunque ingessit. Huic quum sic habuerit, fomẽto prius adhibito, cneorũ bibendum dato, aut hippophais succum, aut cnidium granũ. post purgationẽ verò, eadem dato quæ prioribus. Postera die lactis asinini cocti cõgium dato bis ebibendum, sale adiecto. Ad vesperã cœnet panem. Obsonium autem habeat, ouiculæ carnes coctas, & polypos coctos in vino nigro,

Medela.

Voluuli.

Curatio.

nigro,& iusculum sorbeat,& lenticulã habeat sic præparatã: D
heminã lentis coctã probè terito,deinde farinã ammisceto,
& silphium derasum addito,& salem adiicito,& acetũ affundito,& allium ad hæc simul coquito, & affusa aquã bis aut ter feruefacito,& cum rudicula vndiquaque expassa brachia habente,simul ipsa agitato:deinde ablata frigefacito. Sit autem nõ valde crassa,& odoris gratia etiã pulegium vt simul coquatur,adiiciatur. Intermediis verò diebus vomitus faciat per sextũ diem. Verùm aliàs atq; aliàs ante vomitum,& pharmaci potum,fomentũ adhibere oportet. Et per tertiam diem lauetur,si cõducat:Sin minus,vngatur. Et deambulet si ita potens fuerit,cõiectura ad cibos facta.& sambuci,ac conyzæ semper teneræ.folia cocta edenda dato. Sic enim cura- E

Malũ hoc redit.

tus,facilimè deget,& morbus annum desinet. Multis verò iam sanis factis, post duos annos morbus reuersus est. Sed si hoc contingat,eodẽ modo curetur. Si verò tertiũ reuertatur, tumor quidẽ nõ succedit. Tenuis autẽ fit & gracilis,incipítq; à facie attenuari,& colore exalbescit magis quàm prius.huic quandoq; aqua intercus fit in vẽtre. Si igitur facta fuerit,secare ipsum nõ oportet,moritur enim,sed iisdem curare quibus eum qui à splene aqua inter cutẽ laboret.hunc maximè in principio curare velis,& sic cito sanũ facies. Opus autem

Voluulus secundus.

habet morbus multa curatione. Est enim grauis. Alius voluulus arcuatus. Hic maximè æstatis tempore in palustribus regionibus corripit. Magis autem ab aquæ potu. Multi verò iam à tali morbo correpti sunt,ex volutatione ad solẽ capi- F tis dolore affecti. Verùm similia prioribus patiũtur,excepto

Curatio.

colore. Nã pallidus fit æger,velut malicorium. Et oculi aliquando morbo arcuato implẽtur.hũc vbi sic habuerit,iisdẽ curare oportet quibus priorẽ. Danda etiã in potu aqua à cicere albo cocta,& cum vino eadẽ permixta danda est. Et caput eius tetragono medicamento purgetur.hic minus quàm

Voluulus hæmatites.

prior lethalis est,& vocatur voluulus arcuatus. Voluulus hęmatites. Reliqua quidẽ eadẽ patitur cum prioribus. Incipit autẽ morbus autumno fieri. Hæc verò in morbo accedũt. Ex ore male olet à dentibus,& gingiuæ discedunt,& à naribus sanguis fluit. Aliquando etiã ex cruribus vlcera pullulant,& alia sanescunt;alia emergunt. Et color niger fit,& cutis tenuis. Est autem ad deambulãdum ac laborãdum promptus.

Hunc

A Hunc vbi sic habuerit, iisdẽ curato quibus priores, & hæc per clysterem infundito. Cucumeris syluestris folia quinq; terito, & mellis dimidiũ heminæ ammisceto, itémque olei heminã dimidiã, & salis quantũ vna manu cõprehẽdere potes, & succi betarum heminas quatuor. Ad subpurgationẽ verò lactis asinini cocti heminas octo exhibeto, melle affuso. Bibat etiã bubulum lac pro tempore, per quadraginta dies. Bibat itẽ mane bubuli lactis duas heminas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per intermedios dies. Hic morbus multa medela opus habet. Sin minus, non exit, sed cũ homine moritur. Vocatur autẽ voluulus hæmatites. Morbi crassi appellati. Ex crassis appellatis morbis, hi maximè fiunt. Quũ pi- B tuita & bilis mixta fuerint in corpore, fluunt in ventrem, & quum cõgregata fuerint in ventre, attolluntur, & sursum ac deorsum discurrũt, velut vnda. Et rigor ac febris corripit. Et dolor in capite cõsistit, & quũ dolor circa viscera constiterit, suffocationẽ inducit. Aliquãdo verò vomit pituitã acidam, quãdoq; etiã salsam & postquam euomuit, os amarũ ipsi esse videtur. In lateribus autẽ rubores detinentur. Nã quum pituita in ventre sit, sanguis à caliditate congregatus in latere allapsus est, & rubores in lateribus excitat. Et calor maximè latera occupat, ac costas. Et dorsum ipsius incuruũ fit. Et quũ maximè doleat, corporis contactum nõ sustinet. Nã velut ex vlcere dolet. Et carnes præ dolore vibrantur, & testes cõtrahuntur. & in sedẽ, & in vesicã calor quidã ac dolor irruit, Et C mingit crassum velut in aqua inter cutem. Et ex capite defluunt capilli, & pedes semper frigidi sunt. & dolor premit maximè latera, & dorsum, & collum, & ad cutẽ aliquid ipsi proserpere videtur. Morbus verò quandoq; vrget, quãdoque remittit. In progressu autẽ magis assiduè premit, & cutis capitis crassa ac rubicunda est. Hic vsq; ad sex annos talia pati perseuerat. Postea & sudor multus diffunditur, & male olet. Sæpe verò etiã per somnum semen effundit. Quod verò per coitum emittit, subcruentũ ac subliuidũ prodit. Hic morbus fit propter calorẽ solis, & aquæ potũ. proinde hunc quum sic habuerit, cneoro aut hippophae, aut cnidio grano dato, subpurgato. dato etiã lactis asinini cocti heminas octo bibẽdas, melle affuso. postera die post purgationem, eadem quæ aliis exhibeto. Primis autẽ diebus ex iisdem nutriatur. ex quibus

Medela.

Morbi crassi.

Medela.

etiam is qui ab aqua inter cutẽ correptus est,& deambula- D
tionibus se exerceat,si ita potens fuerit. Si verò præ febribus impotens fuerit,& cibos edere nõ poterit,lenticulæ sorbitione vtatur. potu verò vino nigro quam maximè austero. Hic morbus maximè corripit autumno,& tẽpore fructuũ pomorum. hic si quidẽ curatus fuerit in sex annis,satis est:Sin minus,adhæret vsq; ad decẽ annos. Cũ multis verò simul moritur,si nõ statim curatus fuerit. Alius crassus morbus. Tales crasi morbi à bile fiunt,quum bilis in hepar influxerit, & in capite constiterit. hæc igitur æger patitur. hepar intumescit,& præ tumore ad septũ transuersum expãditur.& dolor statim in caput irruit,maximè verò in tẽpora.& auribus non acutè audit. Sæpe verò etiã oculis nõ videt,& horror ac E
febris corripit. Atq; hæc quidẽ in principio morbi ipsi fiunt, intermittentia quãdoq; valde,quãdoq; minus. Quãto autem magis morbus progressus fuerit,tãto amplior dolor in corpore existit,& pupillæ oculorũ disperguntur ac habetantur, & si digitum oculis admoueris,nõ sentit,eo quòd non videt. Quòd autem nõ videt ex hoc cognoueris, quòd admoto digito nõ nictat,& floccos de stragulis tollit,si quos viderit,pediculos ipsos esse putãs:& quum hepar magis ad septũ trãsuersum expassum fuerit,delirat.& ob oculos ipsi obuersari videntur reptilia,& omnis generis peregrinæ feræ,& milites armati pugnãtes.& ipse sibi inter ipsos pugnare videtur, & talia loquitur velut qui videat pugnas & bella geri,& inuadit,& minatur,si quis ipsum exire vetet,& si surrexerit, F
crura eleuare non potest,sed concidit,& pedes ipsius frigidi sunt. Et quũ dormit,exilit à somno,& timet quum insomnia viderit horrẽda. Cognoscimus autẽ hoc,quòd ab insomniis exilit ac timet,postquam resipiscit. Nã insomnia denarrat, & ea quæ corpore fecit,& quæ lingua loquutus est. Atq; hæc quidẽ sic patitur. Quãdoq; verò etiã per totã diẽ ad noctem voce priuatus iacet respirãs spiritũ multũ aceruatũ. Quum autem delirare cessauit,statim euestigio resipiscit,& si quis ipsum interroget,rectè respondet, & cognoscit ac intelligit omnia quæ dicũtur. deinde rursus post modicũ tẽpus,in iisdẽ afflictionibus iacet. hic morbus accidit maximè in peregrinatione. Et si quis alicubi per desertã viã iter faciat,& timor ipsum ex spectro corripiat. Fit etiã aliter. huic quũ sic habuerit,

Morbus crassus secundus.

Medela.

A rit, veratri nigri obolorũ quinq; pondus, in vino dulci bibendum dato. Aut hęc per clysterẽ infundito. Nitri Aegyptij magnitudinem tali ouilli terito, & mellis optimi cocti dimidiã heminã, & olei dimidiã heminã, in mortario ammiſceto, & aquæ à betis coctis heminas quatuor per noctẽ ſub dio expoſitas addito: aut ſi volueris, pro beta lac aſininũ coctũ ammiſceto. & hęc mixta per clysterẽ immittito, ſiue febris habeat, ſiue nõ. Sorbitionibus autẽ vtatur, ptiſana cocta, melle affuſo. Bibat etiã mel & aquã & acetũ, ſimul permixta, donec iudicatus fuerit morbus. Iudicatur autẽ in quatuordecim diebus ad ſummũ, ſiue lethalis eſt, ſiue non. Multis autẽ iam huiuſmodi morbus ſedatus, rurſus rediit. Si igitur redierit, peri
B culũ eſt ne æger pereat. Iudicatur autẽ morbus in ſeptẽ diebus, an lethalis ſit, aut nõ. Si verò has effugerit, nõ valde moritur, ſed morbus in pleriſq; curatus decedit. Quũ autẽ deſiuerit morbus, diæta bona vtatur, quiete ingerens quæ venter ſuſcipiat, & non cõburantur, neq; ventris profluuiũ ſuccedat. Ambo enim hæc periculoſa eſſe vidẽtur. Lauetur autẽ quotidie, & deãbulet poſt cibos modicè. Veſte verò induatur leui ac molli. & pro tempore anni lac & ſerũ bibat, per quinq; ac quadraginta dies. Hæc ſi fecerit, celerrimè ſanus erit. Morbus autẽ grauis eſt, & multa cura opus habet. Alius morbus craſſus. Fit à pituita putrefacta. Quòd autẽ putrida eſt vnde fit, ex hoc manifeſtũ eſt. Eructat ab hac quod odorem habet, velut ſi quis raphanides ediſſet. Incipit autem fieri talis mor *Tertius craſſus morbus vnde.*
C bus à cruribus, deinde ab his aſcẽdit ad ventrẽ. Et quũ in ventre cõſtiterit, rurſus decurrit ad viſcera. Et quũ in his cõſtiterit, fugit & vomitũ facit, pituitã acidã ſubputridã educens, & vbi euomuit, nõ habet ſeipſum neq; ſibi cõſtat æger. Deinde anguſtia fit circa viſcera. Quandoq; etiã in caput derepente dolor incũbit acutus. Et auribus acute audire nõ poteſt, neq; oculis videre, præ grauitate. & ſudor multis diffunditur male olens, & maximè quũ dolor habuerit, & morbũ leuat. Color autẽ ipſius arcuatus apparet. hic morbus priore paulò minùs lethalis eſt. Huic quũ ita habuerit, ventrẽ purgato, deorſum quidem, per hippophaes. ſurſum autẽ, per veratrum. & caput tetragono purgato. & quũ à veratro purgatus fuerit, poſtera die lacte aſinino cocto ſubpurgato. Tertia deinde caprino cocto, & ſimiliter quarta ac quinta. Reliquis verò *Medela.*

viginti

viginti diebus, lac bubulum crudum, aut etiam caprinũ da- D
to, tertia aquę mulsæ parte ammixta. Bibat autem lactis congium. Post purgationem verò deorsum versus, eadem pharmaca exhibeantur, quæ hydropicis. Reliquo tempore quum lac bibit, cœnet panem exassatũ. Obsonium autem habeat, ex piscibus scorpium, aut callionymum, aut cuculũ, aut squatinæ frustum cum condimentis coctum. ex carnibus, ouillas, aut gallinacei pulli coctas. Vinum bibat album, si conducat: Sin minus, nigrum austerũ. deinde post cibum deambulet, vt ne frigeat. Si quidem igitur cõducant, cibos huic dato qui dicti sunt. Si verò non conducunt, sorbitiones dato ptisanæ aut milij. In hoc morbo si æger triginta dies trãsgressus fuerit, sanus fit. hi enim iudicant an lethalis sit, aut non. Est au- E
tem morbus grauis. Alius morbus crassus. Fit hic morbus à pituita alba. Congregatur autem in ventre, quum febres diuturnæ corpus occuparint, Initium hic morbus à facie sumit, & intumescit facies. deinde descendit in ventrem, & vbi in ipso constiterit, ventrem magnum attollit, & corpus velut à labore lassatur, & in ventre grauitas inest, & dolor fortis, & pedes tument, & si pluuia in terram effundatur, pulueris odorem non sustinet. Si verò in pluuia steterit, & terram odoret, derepente cadit. Hic morbus interquiescens, longiore tempore quàm prior occupat, & tardius decedit. Curare verò ipsum oportet iisdem quibus hydropicum, fomẽtis videlicet & pharmacis, & eduliis ac laboribus. Hic morbus per sex annos maximè obtinet. Deinde decedit tẽporis progres- F
su, si probè curetur, etiamsi non in principio fuerit curatus. Est autem morbus difficilis, & multa cura opus habet. Coxendicum morbus ex his maximè caussis fit plerisq;. Si quis diutius in Sole versetur, & coxendices fuerint calefacti, & humor qui est in articulis, à calore fuerit resiccatus. Quòd autẽ id quod resiccatur, condensatur, ac constringitur, hoc mihi signum est. Aeger enim articulos vertere aut mouere non potest, prę dolore qui est in ipsis, & eo quòd verticula sunt compacta. Dolet autem maximè lumbos, & verticula ex obliquo iuxta coxendices, & genua. consistit autem dolor multò tempore in inguinibus simúlque coxendicibus, acutus & æstuosus, & si quis ipsum erigat, aut transmoueat, præ dolore eiulat quàm maximè potest. Aliquando etiam conuulsio succedit,

Quintus crassus morbus vnde.

Curatio quæ.

Coxendicis dolor.

A dit,& rigor ac febris, fit autem & à bile, & pituita, fit item à sanguine,dolor cõsimilis velut ab omnibus morbis, & rigor ac febris aliquãdo corripit debilis. Cæterùm eum qui à Sole hoc morbo correptus est,sic curare oportet.Corpus ipsius fomento humectetur, & cibi ac potus, & alia quæ exhibentur, tepida ac humida præbeantur. Atque hæc omnia cocta,cibo vtatur maza molli, vino dulci non subacta.Vinum bibat album,aquosum,& corpore quietem habeat,& quamuis impotens fuerit vt exsurgat,tamen modicè singulis diebus deambulet,& ne frigeat, & non multa aqua lauetur, & quum tibi bene habere visus fuerit,& corpore humidus esse,leni fomento vehementer foueto.Magis enim remittit,& condensatio- **Medela.**

B nem ex articulis humectat ac relaxat. Deinde postera die cnidium granum bibendum dato.Si verò non profuerit,hæc per clysterem infundito,cumini heminã dimidiam terito,& colocynthidem integram paruam ac rotundam in mortario tundito ac cribrato, & nitri rubri Aegyptij minæ quadrantem torreto,ac terito. Atq; hæc in ollam coniicito,& olei heminam, mellis heminam dimidiam, vini albi heminam, & succi betæ quantum videbitur affundito,& donec bonã crassitudinem habere visa fuerint coquito. Deinde per linteum excolato,& si mel non simul coquere velis, mellis Attici heminam ipsis ammisceto. Si verò Atticum nõ habeas,optimi aliàs cocti heminã in mortario ammisceto. Si verò crassius fuerit hoc infusum, de eodem vino affundito, iustæ crassitu-

C dinis respectu habito, & per clysterem infundito, deinde vsque ad dies tres purgari sinere oportet. Si verò pluribus diebus purgetur,bubuli aut caprini lactis heminas tres ebibendas dato. deinde betas pingues non salsas, condimentis conspersas,edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi facti sunt. Si verò à bile morbus fiat,veratrum deorsum purgans ipsi bibendum dato,aut scammoniç succum,post huiusmodi verò purgationem,succi ptisanæ melle affuso,heminas duas exsorbendas dato,postera verò aut tertia die adhibito fomento,lacte asinino cocto subpurgato. At vesperam autem pinguis betæ heminas duas edat,polenta inspersa. Vinum bibat album, aquosum dulce, & nunc, & post pharmaci purgationem. Si verò à pituita ægrotet,cnidium granum, aut hippophaes,adhibito priùs fomento, bibendum ipsi dato,post pur- **Biliosus morbus.** **Pituitosus.**

gatio

gationem verò,easdem sorbitiones ac potus exhibeto.Itém- D
que lactis potionem.Intermediis autem diebus,diæta quàm
leuissima vtatur. Et si quidem ab his vtilitatem sentit, bene
est: Sin minus, ipsum vrito multis ac profundis crustis inu-
stis,in osseis quidem partibus,per fungos.In carnosis autem,
Sangui- per ferramenta.Si verò à sanguine ægrotarit,fomentum ad-
neus. hibeto,& cucurbitam affigito, & venas in poplitibus secato.
Si autẽ tibi visum fuerit,etiam cnidium granum ipsi biben-
dum dato. Diæta verò quàm siccissima vtatur. Vinũ autem
ne bibat. Si verò bibere velit, quàm minimum & aquosissi-
mum dato, & modice deambulare iubeto, aut si potens fue-
rit,plurimum. Conducit autem & à pituita ægrotanti talia
facere. Si verò stare non possit,in lecto ipsum quàm frequen E
tissime circunferre oportet,à quacunq; caussa ægrotarit,per
omnia similiter, vt ne intus chartilago concrescat. Si verò
concreuerit,& articuli conglutinati fuerint,omnino necesse
est hominem claudum fieri. Et si clysterẽ adhibere volueris
ei qui à sanguine ægrotat, quo sanguinem ac pituitam à co-
xendicibus abducas,hæc infundere oportet.Salis pugillo tri-
to, olei heminam, & de ordei decocto duas heminas ammi-
sceto,atque sic infundito. Si enim sic curationem feceris,ce-
lerrimè sanum facies. Morbus autẽ grauis valde est ac diu-
Tetani turnus. Tetani tres. Si ob vulnus tetanus siue distentio fiat,
tres. æger hæc patitur. Maxillæ conglutinantur, & rigent, & os
aperire non potest,& oculi lachrymantur ac detrahuntur,&
dorsum conglutinatum riget,& crura flectere nequit, neque F
Curatio. manus,neq; spinam. Quum autem lethalis fuerit,potum &
cibos quos priùs accepit, aliquando per nares reddit. Hunc
quum sic habuerit, fouere oportet, & pinguiter vnctum, ad
ignem nõ ita prope calefacere, & tepefactoria illito corpori
adhibere. Et absinthiũ,aut lauri folia,aut hyosciami semen,
& thus terito,deinde vino albo diluta in ollam nouam infun
dito, & oleum pari cum vino mensura affundito, & cùm his
calefactis largè calidis corpus ac caput illinito. Posteà super
pelliceum indumẽtum reclinatum, ita vt pars ad quam fuit
animalis caro sursum vergat, mollibus ac puris stragulis ac
vestimentis contegito,quò vehemẽter exsudare possit. Aquã
verò mulsam tepidam, si quidem hanc bibere poterit,per os
exhibeto. Si verò non poterit, per nares infundito. Vinum
autem

A autem album quàm iucundissimũ ac plurimum bibendum dato. Hoc quotidie facere oportet, donec sanus fiat. Est autem morbus grauis, & statim curatione opus habet. Opisthotonos. In distentione retrorsum fiente (opisthotonum vocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, quum tendines qui sunt retrò in ceruice ægrotarit. Aegrotat autẽ, aut ab angina, aut ab vua, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam à capite febribus succedentibus, conuulsio succedit. Iam verò etiam à vulneribus. Hic trahitur in posteriorem partẽ, & præ dolore circa dorsum ac pectora, eiulat. Hic conuellitur vehementer, vt vix detinere possint ipsum præsentes, ne e lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligi- Opistho- tonos.

B tur, sæpe etiam leuius degit. Huic sic habenti eadem exhibere oportet, quæ priori. Morbus autem adhæret ad summum diebus quadraginta. Si verò hos euaserit, sanus fit. Alius tetanus. Hic tetanus minus lethalis est quàm priores. Fit autem ab iisdem. Multi verò etiam ex casu in partes posteriores, à morbo correpti sunt. patitur igitur æger hæc. Totum corpus conuellitur. Aliquando verò quacunq; corporis parte id contigerit conuellitur. & primùm quidem obambulat. Posteà temporis progressu in lectum cadit. & rursus remittit & dolor, & conuulsio. & si surrexerit, & fortasis ad paucos dies obambularit, postea rursus in iisdem afflictionibus iacet. Atque hæc patitur ac transmutat, per multum tempus. & si quid comedit, non secedit infrà, nisi difficulter, atque hoc combustum. At in pectoribus hæret cibus, & suffocatio- Curatio. Tetanus tertius.

C nem inducit. Hunc si iisdem curaueris quibus priores, celerrimè sanum facies. clysterem verò ex ptisana cocta tenui, ac melle adhibeto. Medela.

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE VIRGINVM MORBIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

PRIN

RINCIPIVM sit mihi cõpositio- D nis eorum, quæ perpetua sunt in arte medica: Non enim possibile est morborum naturam cognoscere (si quidem artis est inuenire) nisi quis nouerit naturam in indiuisibili, ex qua in principio discreti sunt: primùm de morbo sacro appellato, & de attonitis siue syderatis, & de timoribus. ex quibus adeò fortiter pauẽt homines, vt delyrẽt. & dæmones quosdam videre putent, ipsis infestos, quandoq; nocte, quandoque interdiu, aliquando verò vtroq; tempore. Postea ab huiusmodi spectris multi iam se strangulauerunt, E plures autẽ mulieres quàm viri. Est enim muliebris natura animi magis deiecti ac imminuti. Cæterùm virgines nubiles & maturæ viro, hoc magis patiuntur, vnà cùm mensium descẽsu, antea non valde hinc afflictę. Postea enim sanguis in vteros confluit, velut effluxurus. Quum igitur osculum exitus non fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos & corporis augmentum, tunc sanguis non habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transuersum. Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyriũ apprehendit. Quemadmodum quum aliquo longo tempore desidente, sanguis ex coxis ac femoribus depressus, in tibias ac pedes torporem inducit. A torpore autem, pedes ad iter fa F ciendum impotentes fiunt, donec sanguis ad seipsum reuertatur. Reuertitur autem celerrimè, quum steterit in aqua frigida, quæ vltra malleolos madefaciat. Atque hic quidem torpor facilè cedit. Citò enim propter venarum rectitudinem refluit. Et locus corporis non est periculosus. At ex corde & septo transuerso tardè refluit. Venæ enim obliquę sunt, & locus periculosus, & ad delyrium ac insaniam paratus. Quum enim hę partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres appellant. his autem sic habentibus præ acuta quidem inflammatione, insanit: præ putredine verò, clamat: præ caliginositate autem, timet ac formidat: præ compressione verò circa cor, strãgulationes parat: præ sanguinis autem malitia, animus mœrens ac anxius malum attrahit. Sed

Virgines quî percellantur.

Quid pedũ torporem discutiat.

Caussa furoris.

Planetes febres.

A Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos prosilire ac incidere iubet, & strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem vitæ vtilitatem excedentia. Aliquando verò sine spectris ac phantasmatis, voluptas quædam adest, ex qua mortem, velut bonum aliquod, amat. Postquam autem resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres vestes Dianæ consecrant, à vatibus id iubentibus deceptæ. Cæterùm curatio vt hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit quod impediat. Ego verò iubeo virgines quum huiusmodi patiuntur, quàm citissimè viris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si verò huiusmodi non affuerint ipsis, simul cum pubertate, aut paulò pòst corripientur, si non viro nupserint. At verò ex mulieribus viro iun- B ctis, steriles magis hæc patiuntur.

Quæ Dianæ darent. Furorisme dela.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE NATVRA MVLIEBRI, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

C DE MVLIEBRI natura ac morbis hæc dico. Maximè quidem numen in hominibus caussam esse. postea verò naturas mulierum, & colores. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ verò duriores acerbioresque ac adstrictiores. Quæ verò vini colorem referunt, medium quid inter vtrasque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Iuuenculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerunque refertæ. Aniculæ verò sicciores, & modicum sanguinem habentes. Mediæ autem, medium quiddam inter vtrásque habent. Oportet autem eum qui hęc rectè tractare velit, primùm quidem ex diis ordiri. Deinde mulierum naturas discernere, itémque ætates, & tempora, & locos, in quibuscunque

Deus potissimus author & caussa rerũ humanarum.

Medici munus.

cunq; degunt. Frigidi enim loci, fluidi sunt. Calidi verò, ficci D
& stabiles. Initium autem faciam ab humido secundum naturam.

Humoris aquatici cognitio & medela. Primus locellorum morbus.

Si aqua intercus in vteris oboriatur, menses pauciores ac deteriores fiunt. Deinde repentè deficiunt, & venter intumescit, & mammæ siccæ fiunt, & reliqua malè habet. Et in ventre sibi habere videtur. & ex his cognosces, quòd aqua inter cutem laborat. Sed & in ore vterorum significationem de se præbet. Tangentibus enim gracile apparet: & calor & aqua ipsam corripit. Quum autem tempus amplius processerit, dolor imum ventrem, & lumbos, ac laterum mollitudinem occupat. Hic morbus maximè fit ex abortu. Accidit item ex aliis. Quum sic habuerit, calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere, donec dolor sedetur. pharmacum autẽ E
deorsum purgans bibendum dare oportet. post pharmacum verò, vteros bubuli stercoris fomentò fouere, & postea medicamentum cum cantharide preparatum apponere. Et interpositis tribus diebus, id quod cum felle paratur. Vna verò die interposita, per triduum aceto infuso colluatur, & si quidem vẽter mollis & vacuus fiat, & febres sedatæ fuerint, & menses prodeant, viro condormiat. Sin minus, rursus eadem facito, donec menses prodeant. & aliquibus subdititiis vtatur. Intermediis autem diebus crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra, & sambuci fructum, ieiuna in vino, & Mercurialem quàm plurimam edat, & allium coctum & crudum. & cibis mollibus, & polypis, ac aliis mollibus vtatur. Si verò pepererit sana erit.

Stercus bubulum.

Cum vteri hepar petunt.

Si vteri ad hepar accesserint, F
muta de repentè fit, & dentes conserit, & color niger fit. patitur autem hæc derepentè dum sana est. Est autem huiusmodi affectio virginibus maximè antiquis, & viduis, quæ iuuẽculæ sunt & pepererunt, ac viduæ manent. Quum sic habuerit, depulsione per manum infrà facta, sub hepate aut sub præcordiis, fascia deligato, & aperto ore vinum odoratissimum infundito. Et graueolentia naribus adhibeto ac suffito. Sub vtero verò bene olentia. Postquam autem resipuerit. pharmacũ infrà purgans bibendum dato. & lac asininũ postea bibendum exhibeto. Deinde vteros odoratis foueto, & medicamenta cũ buprest i præparata apponito. Postridie verò Netopon vnguentum. Intermissis autem duobus diebus, vteros cum odoratis colluito. Et postridie pulegium apponito,

A to, die verò vna interposita, aromata suffito. Atque hæc quidem viduæ facito. Virginē autem vt viro cohabitet persuadeto, ad vteros verò nihil adhibeto, neque pharmacum bibendum dato, verùm conyzam & castoreum in vino ieiunæ exhibeto, & caput odoratis ne vngat, neq; odorata olfaciat.

Cum vteri procide-rint.

Si vteri prociderint, & foras egressi fuerint, calor habet maximè pudenda, & sedem. Et vrina paulatim destillat, ac mordet, hæc patitur si ex partu progressa viro cōdormierit. Quū autē sic habuerit, myrti baccas & loti ramēta, in aqua coquito, & aquā per noctē sub dio exponito, & pudenda cum eo decocto quàm frigidissimo perfundito, & eadē trita pro cataplasmate adhibeto, posteà bibens aquā lentium, & mel, B & acetū, donec vteri fuerint eleuati, vomat. Et lectum à pedibus altiorem facito, & graueolentia sub pudenda suffito, odorata verò sub nares. Cibis verò vtatur mollissimis ac frigidis. Et vinū aquosum album bibat, Ne lauetur autē, neq; cùm viro dormiat. Si verò penitus ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum. Et dolor corripit imum ventrem, & lumbos, & quum tempus processerit, ad locum redire nō volunt. Morbus autē corripit, quum ex partu progressa vteros doluerit, aut cùm viro in puerperij purgationē cōcubuerit. Quum verò sic habuerit, frigefactoria ad pudenda apponere oportet, & quod foris est depurgatū, & cùm vino nigro, in quo malum punicum coctum est, ablutum, intro detrudere. Deinde mel & resinā mixta infundere. Decumbat C autem supina pedes sursum extentos habens, posteà spōgias imponito, & ex lumbis deligato. Quum autē sic habuerit, à cibis quidem abstineat, potu verò, quàm paucissimo vtatur, donec septem dies præterierint, & si quidem sic ingredi voluerit, bene habet: Sin minus, summas vteri oras deradito. calefacito, abluito, ac cerato picato illinito, & alligata ad scalam muliere, scalam iuxta caput pulsato, & vteros cū manu intrudito, posteà crura ipsius alternatim colligato, & sic per diem ac noctem sinito, & modicum ptisanæ succum frigidū dato, aliud verò nihil. Postera die decūbenti cucurbitā quàm maximam ad coxendicem affigito, & multo tempore trahere sinito, postquàm verò detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam sinito, & nihil aliud quàm succū exhibeto, donec septem dies præterierint. Si verò sitiat, aquam dato frigidam

Cum exci-derint.

Medela.

quàm paucissimam. Vbi verò septem dies præterierint, cibis D mollissimis ac paucissimis vtatur. Si verò ventrem exonerare velit, decumbens exoneret, donec quadraginta dies prætereant, posteà surgat, & parcissimè obambulet, & ne lauetur, sed intra pudendum graueolentium suffitum admittat, & modica edat. Si vteri adglutinati fuerint, incumbunt. & si contigeris, videbis locum durum sub lateris mollitie, & dolor corripit imum ventrem, & laterum mollitudinē, & lumbos, & in crure dolor irruit, eáque extendere non potest. Sæpe verò etiam suppurantur, & linamentis inditis curatæ ac fluentes moriuntur, si nō vsseris, aut secueris. Quum autem sic habuerit, pharmacū infra purgans bibendum dare oportet, & multa calida lauare ac fouere, & quum recens lota aut fota fuerit, iubere vt admota manu, cùm digito os vterorum abstrahat, & myrrham caloniam suffiat, rosaceo affuso. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, castorio ammixto, in vino odorato, & in coxam sanam decumbat, & apponat Baccarim vnguentum, aut oleum album ad coxam sanā, & edat allium plurimum, & crudum, & coctum, & succum for beat, & cibis mollibus vtatur, postquàm autem dolor quieuerit, abduces euntem super sanam coxam, posteà verò fomentum ex vrina adhibeto, lauro inspersa, & à fomento cyclaminū apponito, postera die lotæ suffitus ex aromatis adhibeatur. Cæterùm ex hoc morbo maximè steriles fiunt. Si complicatum fuerit os vterorum, menses non prodeunt. Si verò prodeant, pauci ac praui sunt. Et vbi cùm viro coit, dolet, & dolor imum ventrem tenet ac lumbos. Et si contingat digitis & os requirat, non est manifestum. Quum sic habuerit, vrina humana foueatur, & post fomentum lenticulæ decocto lauetur, & postquàm lota fuerit, vteri vnguento Aegyptio foueantur. Et si odor ad nares ascenderit, spes est ipsam sanam fore. Et quum dormire voluerit, Aegyptium oleum in lana subdat. Postera verò die consideret an magis correcti sint vteri, posteà odoratis foueto, & purgatoria quæ non mordeant subdito. & post subdititia medicamēta, pari mensura aceti ad aquam ammixta eluito. Quum autem menses prodierint, ieiuna & illota, & suffita, cū viro coeat. Maximè verò ex hoc morbo steriles fiunt. Si vteri ad coxam decurrerint, & menses non procedunt, & dolor ad imum ventrem accedit,

Marginalia: Cùm loceli hæserint. (beside "& modica edat") — Medela. (beside "fluentes moriuntur") — E (right margin, beside "tet, & multa calida") — F (right margin, beside "verò prodeant") — Si os vterorum cōplicatum fuerit. — Curatio. — Cùm vteri coxēdicem petunt.

A accedit,& ad lateris molliciem.& si digito cõtigeris, deprehendes os in coxa. Quum ita habuerit, calida lauato,& allia plurima edẽda dato. Et lac ouillum purum bibat,& postquã lac purum exhausit, fomento adhibito, postea pharmacũ infrà purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit, rursus vteros foueto, ex fœniculo & absinthio permixtis. Vbi verò recens fota fuerit, os cum digito abstrahito,& scillam apponito,& interposita die postea id quod præparatur cum narcissino adhibeto. Si verò tibi purgata esse visa fuerit, Netopon apponito. Et postridie rosaceum vnguentum. Cæterum prima mensium decurrentium die ab apponendo cessato. postera verò incipito vbi defecerint. At in mẽsibus si quidem B sanguis eruperit, satis est: Sin minus, cantharides quatuor bibat, pedibus & alis ac capite reiectis,& pæoniæ grana nigra quinque,& sepiæ oua,& apij semen, cùm vino. Et si dolor habuerit,& vrinæ stillicidium vexarit, in aqua calida desideat. & aquam mulsam bibat aquosam. Si verò à primo non fuerit purgata, rursus bibat donec fiat. postquam autem purgatio decurrit, ieiuna cùm viro coeat. In purgatione verò mercurialem edat,& polypos coctos. & cibis mollibus vtatur. Liberabitur autem à morbo, si in vẽtre habuerit. Si ex partu non fuerit purgata, tumet venter & crura,& rigor ac dolor imum ventrem, ac lumbos tenet. Quandoque etiam ad viscera ascendit,& animo linquitur. Atque hæc patitur incipiente morbo. progressu verò temporis, cauæ faciei partes rubescunt. Quum igitur sic habuerit, fomento vteris adhibi- C to, cyclaminum apponito. Bibat autem medicamentũ cùm tæda præparatum, donec fluxus fuerit commotus. Ad os verò vterorum, adipem anserinum illinito,& myrrham,& resinam tepidam.& quàm maximè deambulet.& ante cibum Mercurialem coctam edat,& allium ac porrum.& brassicæ succum sorbeat.& cibis mollibus vtatur, & magis marinis. & calida lauetur. A pinguibus autem & dulcibus abstineat. donec sana fiat. Si vteri pituita impleti fuerint, flatus oboritur,& menses albi pituitosi superueniunt. Aliquando etiã sanguis tenuis pelliculis plenus.& præ humiditate cum viro coire non vult,& pallida ac tenuis fit. Interrogare igitur ipsam oportet, an quod fluit mordeat & exulceret, & si non mordeat, pronunciare à cerebro fluxũ esse. Si verò mordeat,

Curatio.

Cum puerpera non purgatur.

Curatio.

Cum vteri pituita oplentur, quid accidat.

Curatio.

à ventre. Si quidem igitur à ventre fuerit, à lenticulæ decocto vomat. Deinde veratro purgato. postea idem in nares immittito. Postquam autem superior venter tibi purgatus esse videbitur, pharmacum infrà purgans bibendum dato. A cibis autem pinguibus ac dulcibus abstineat. Acres autem exhibeantur, velut commodi, nisi pudenda fuerint exulcerata, præstant autem frigidi. Et modicè lauetur, non tamen calida, neque caput. Ieiuna verò bibat hypericum, semen apij, saluiam in vino aquoso. Quum autem cessauerit fluxus, cum succo grossorum eluito, & postea acer bis colluito, Est autem morbus grauis. Si vteri inflammati fuerint menses omnino non prodeunt, aut praui & pauci. Et quum ieiuna est, vomitus ipsam corripit. Vbi verò quid ederit, vomit cibos. & dolor imum ventrem ac lumbos habet, & animi deliquium inuadit. Venter autem aliquádo durus, aliquando mollis est, & inflatur ac magnus fit. & putat se in ventre habere. Si verò contigerit, plenitudo illa vacua fit. Huic vsque ad decimũ mensem tumor paulatim augescit, velut in ventre habenti. Vbi verò decem menses præterierint, venter aqua impletur, & vmbilicus eminet. Et si digitum admoueris, os vteri gracile & collapsum comperies. Et vbi menses apparuerint, pauci sunt & praui. Et claiculæ ac collum attenuantur. Et pedes intumescunt. Quum igitur sic habuerit pharmacum infrà purgans bibendum dato. & ad vteros quæ purgant & non mordent apponito. Et post appositionem vteros eluito, pari mensura aceti acerrimi ad aquam ammixta & Mercurialem edat, & succum eius farina inspersa, vbi cocta fuerit absorbeat. Morbus autem est periculosus. Si ignis sacer erysipelas dictus in vteris oboriatur, tumor fit à pedibus exorsus, & ad crura & ad lumbos procedens. Quum autem tempus ampliùs processerit, intumescit etiam venter, & rigor ac febris corripit, itémque debilitas. Præ dolore verò, quiescere nõ potest, sed iactat seipsam, Dolor autem ex imo ventre ascendit ad lumbos. Posteà sursum vergit ad præcordia, & pectora, & caput. Et mori sibi videtur. Quum autẽ remiserit, torpor occupat manus. Aliquádo etiã inguina & crura, & poplites. & liuida fit, & modico quãdoq; tempore sibi meliùs habere videtur. Deinde rursus eadẽ patitur. & corpus pustulis impletur. & facies rubescit, & sitis fort

Cum vteri penitus inflãmantur. quid agendum.

Vteri erysipelas.

A sitis fortis tenet,& fauces siccæ sunt. Hic morbus si prægnāti fiat, moritur. Sin minus curata sanatur. Quum igitur sic habuerit, adhibere oportet, si dolor habeat, frigefactoria,& vētrem turbare. Et si quidem in ventre habeat, cibis ac potibus vtatur, à quibus fœtus nō corrumpitur. Si verò non secedāt, clysterem adhibeto. Si autem in ventre non habuerit, pharmacum bibendū dato,& cibis paucissimis vtatur mollissimis ac frigidis,& Mercurialem edat,& sambucum,& neque salsa, neq; pinguia, neque acria, velut est origanum, aut thymus, aut ruta. Postquam autem calor & strangulatio remiserit,& tumor non fuerit sedatus, medicamentū fortius infra purgans postea bibendū dato. Morbum autē hunc paucæ

Curatio.

B effugiunt. Si vteri præter naturam hient,& menses plus quàm oportet prodeunt, viscosioresque ac frequentiores,& genitura non manet intus. Et si digito contigeris, os hians comperies,& febris ac rigor & dolor, imum ventrē & lumbos corripit. Hic morbus à fluxu sanguinolento corripit. fit autem quum menses suppressi derepente eruperint. Huic quum dolor maximè habuerit, tepefactoria apponito. Et cū remiserit, vteros foueto,& pharmacum infra purgans bibendum dato. Et quæ non mordent subdito,& post subdititia medicamentum, cū acerbis colluito,& quàm minimum lauato. Cibis autē siccissimis vtatur. Si verò his factis sana nō fiat, pharmacum bibendum dato, à quo sursum ac deorsum purgetur. Et quum mēses moti fuerint,& quum quieuerint,

Cum vteri præter naturā hiant.

Curatio.

C eiusdem modi victum exhibeto. Morbus autem lethalis est.

Si vteri ad medium lumborum processerint, dolor imum ventrem habet,& crura cōtrahuntur,& quum aluum exonerat, dolores acutiores fiunt,& stercus cum vi prodit,& vrina destillat,& animo linquitur. Quū sic habuerit, fistula ad vesicam alligata vteros sufflato,& fomentū adhibeto. Aut multo calido lauato,& male olentia sub pudenda suffito. Sub nares autem odorata. Quum autē dolor cessarit, lenticulæ decocto præpotato, pharmacum sursum purgās bibendum dato, à quo venter moueatur. postquam autem vteri ad locum suum redierint, medicamentū infra purgās bibendum exhibeto,& postea lac bibendū dato. Postea fomento ad vteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito,& apponito quæ non mordent, ammixto aceto.

Cum vteri lumbos petunt.

Medela.

Postea aromata suffito. Cæterùm steriles & claudæ fiunt ex D
Profluuiũ album. hoc morbo. Quum fluxus albus obortus fuerit, velut vrina asinina apparet. Et dolor imum ventrem habet, & lumbos, & lateris mollitudinẽ, & tumores sunt crurum ac manuum, & caua eleuantur, & oculi humidi sunt, & color arcuatus ac albus fit. Et quum iter facit, anhelat. Morbus autem fit, si vbi natura pituitosa est, febricitarit, & bilis commota purgata non fuerit. Si quidem igitur venter acuerit, ventris profluuia fiunt. Si verò ad vteros vertatur, fluxus fit. Postquam igitur vẽtris profluuium habuerit, papaueris albi ac rubri cor-
Medela. ticem pari pondere, & spinæ fructum in vino diluto terito, & polenta recenti inspersa bibat. Si verò velis, malicorium calido cinere torrefactum ac tritum ex vino bibat, pari polenta ac farina inspersa. Minimùm verò lauetur. Cibis autem vtatur quàm siccissimis ac frigidis. Vbi verò fluxus quieuerit, pharmacum bibendũ dato, à quo superna purgentur, & lac asininum bibat. Postquam autẽ infra purgata fuerit, bubulum lac bibat, ad dies quadraginta, si poterit meracum, sub dio per noctem expositum, quarta aquæ parte ammixta. Vesperi verò vbi ebibit, alicam sorbeat. Quum autem decem dies fuerint transacti, lactis & aquæ decimã partem detrahito. Quãtum autem detraxeris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat. postridie verò duas portiones, vt in decẽ portionibus pro modico diluto sit meracum, & ad quatuor dies bibat. Dum autem decimã partem detrahit, etiã de sorbitione amplius addat. Postquam F autem quatuordecim dies transegerit decimam lactis partem bibens, postea tertiã aquæ partem affundens, ad dies de-
Profluuiũ aliud. cem bibat, & cibis vtatur, & sic fiant omnes dies quadraginta. Quum conceperit & vterum ac partus gestarit, ea quæ natura sterilis est, primùm quidem menses deficiunt, & pauciores fiunt, & tempus in quo prius fiebant, transmittunt. Postea derepente multi fiunt, & puri ac fortes, & si quidẽ semel facti fuerint, de cætero secundum rationem in ventre habet. Sin minus, & primùm fiunt & iterum atque iterũ in mense, postea ex seipso desinet fluxus, pallidáque ac tenuis fit. Pharmacum igitur & sursum & deorsum purgãs biben-
Medela dum dare oportet. Et lac asininum postea bibendum aut serum. Postea adhibito fomento, vteros medicamẽto quod nõ mordeat

A mordeat purgato. Deinde cum aceto colluito. Poſtea aromata ſuffito. Hæc autem facito vt prima mẽſium die facta ſint. Et ne ſit illota & impaſta, cyceonem inſulſum craſſum bibens, & aromatis ſuffiatur, netopo affuſo & vnguento roſaceo. Poſtea cum viro coeat. Si acetabula pituita plena fuerint, menſes quidẽ bene ſuccedunt, & in ventre habet. Corrumpit autẽ fœtum vbi fortior factus fuerit. Non enim retinere poteſt, ſed abrumpitur. Cognoueris autem hoc modo. Humida fit, & mucoſum ac viſcoſum defluit, & nõ mordet, & in mẽſibus vbi à fluxu purgari ceſſauerit, per duos ac tres dies muci ab vteris prodeunt. Hanc groſſorum ſucco eluito, & collutione per acerba poſtea bis aut ter facta. de cætero B apponito id à quo pituita purgatur, & mollia fomenta adhibeto. Et poſt ſubdititia appoſita, pari mẽſura aceti ad aquam ammixta eluito, & in menſibus aromata ſuffito. Poſtea impaſta & illota cum viro dormiat. Quum menſes occultati fuerint dolor imum ventrẽ tenet, & onus incumbere ipſi videtur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinẽ. Quum verò ad præcordia vteri allapſi fuerint, ſuffocant, & vbi frequẽter acida euomuit, ad modicũ tẽpus melius habet. Dolor autem & ad caput & ad collum procedit. Poſtquam igitur allapſum parant, aut allapſi ſunt, tepefactoria adhibeto, & graueolentia ſuffito, infra autem odorata, & caſtorium bibendũ dato, & conyzam. Vbi verò deorſum prociderint, infra graueolentia ſuffito. ſub nares autem odorata. Sedatis autẽ dolori-C bus, pharmacum bibendũ dato. Et lac aſininum poſtea bibendum. Deinde ſuccum à quo vomat dato, & ad nares apponito. Poſtquam autẽ purgaueris, fomento vteris adhibito ex his quæ cum lauro præparãtur, id quod ex narciſſo præparatur apponito. Et tribus interpoſitis diebus, fomento adhibito, id quod ex cantharide præparatur apponito, & poſtera die adipem anſerinũ. poſtea intermiſsis tribus diebus, collutione cum aceto parata eluito. In purgationibus autẽ mercurialẽ ante cibos edat, & cibis molliſsimis vtatur, & acria edat. Et bis in die calida lauetur. Si verò menſes non fiant, vbi hæc opportuno tempore feceris, cantharides bibendas dato, & poſtquam prodierint, ieiuna & illota, ac ſuffita, cum vino dormiat. Quum in ventre habẽs, fœtum menſtruum aut bimeſtrem corruperit, & ad perfectionem geſtare non

Cum acetabula pituita implentur.

Medela.

Menſes cũ non decurrunt.

Medela.

Cum prægnans partum menſtruum perdit.

Medela. poterit,& tenuis præter naturam fiat. Huius vteros purgare oportet ac corpus pinguefacere. Nõ enim prius fœtum perferre poterit, quàm vteri ipsius crassi fiant, & robusti euadant. Si verò crassefacta fuerit mulier præter naturam non concipit in ventre. Nã omentum multũ ac crassum incumbens vteros deprimit,& genituram non suscipit. Hanc attenuare oportet,& pharmacum infra purgans bibendũ dare, & ad vteros apponere quod purget ipsos,& flatus inducat. D

Crassæ cur non concipiant.

Cũ os vuluæ durescit. Si verò os vterorum durum fiat, aut ceruix, digito intromisso id cognosces. Itémq; si ad coxã fuerint auersi. Quum sic habuerint, nihil acre adhibeto. Si enim os exulceraueris, vbi inflammatum fuerit, periculũ est ne penitus sterilis fiat. Verùm apponito quæ non mordent, à quibus purgetur. Si mulierem parere non potentem purgare velis,& fuerit biliosa aut pituitosa. Cognosces autẽ vtrum horum sit, si arena substrata quum menses fiunt, in sole sanguinem superfundas, ac siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, supra arenam sanguis pallidus erit. Si verò pituitosa, velut mucus erit. Et sanè vtrum horum fuerit, infra purgato, & ad vteros subditia apponito. E

Medela.

Cum menses non decurrunt. Si menses omnino non fiant, si quidem præ dolore id cõtingat, primum ventrem infra purgato, deinde medicamentum à quo sanguis ex vteris purgatur apponito. postea intermissa die vna aut altera, rursus id à quo sanguis purgatur apponito. Reliquo verò tẽpore corticem crethmi in vino tritum bibat.

Cum humidius fuerit os vuluæ. Si humidius fuerit os vterorũ quàm oportet, acria apponito, quo morsum perreptet,& inflammatum valde durum fiat. Si verò induratũ fuerit, acria adhibeto. Mordentia enim saniem diffundunt. Deinde mollia apponito. Sed & ad alios morbos non minus apponito. Si puerperæ vteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam oleum Aegyptium album, aut baccarim vnguentũ apponere oportet,& in sanam coxã decumbat,& pæoniæ grana nigra quinq; bibat,& fructus sambuci, conchæ testam maiorem,& castorij magnitudinem fabæ in vino. postea lota suffiatur,& potibus ac cibis mollibus vtatur,& mercuriali,& acribus omnibus, excepto raphano ac cepis. F

Strangulatio vuluæ. Quum suffocarint vteri, graueolentia omnia suffire oportet, bitumen videlicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium. Odorata verò subter

puden

A pudenda. Si verò puerperæ inflammati fuerint vteri, ardet,& suffocatio habet. Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasmate adhibeto. postea crudam ordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, ac lini semen, oleo & aceto affuso coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quàm calidissima ferre potest imo ventri imponito. Si verò fixi fuerint vteri, lentem & mentam multam in aceto coquito, vt vaporem inde in os trahat,& nares adhibeat. & graueolẽtia suffito.& mercurialem edat,& in succo eius farinam coctam sorbeat. Quam celerrimè autem & priusquam dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ vteros à dolore leuant.& cibos per aluum secedentes assumat. Si verò venter B calefiat, clysterem adhibeto. Si ex partu inflammati fuerint vteri, solani succum in pudenda infundito.& vbi hic calidus factus est, alium infundito, Si verò hic nõ fuerit, lentisci aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde. & quod in medio huius est tenerrimum, derasum longa forma inde. postea cerusam aqua tritam & lana exceptam appone. Si verò horruerit, tolle. Si mulier ab vtero debilis sit, & bilis ipsam suffocẽt,& opus sit ipsam leuiter purgare, & dolorem sedare, peucedani succũ trium cyathorũ mẽsura bibendũ dato. Si in lumbis aut lateris mollitudine fuerint vteri,& trãsmouere velis, sulphur & bitumẽ terito,& melle cocto affuso, glandulã crassam facito,& in sedẽ indito. & vteri C si sicci fiant, hæc quàm celerrimè apponito. Mulieri si vteri sicci fiant,& ad pudenda promineant,& inguina dura fiãt,& calor in pudẽdis insit, cancerari incipit. Quũ sic habuerit, cucumeris syluestris internã partem aridam terere oportet, & aquæ hemina affusa, in sedẽ immittere,& purgari sinere donec purgetur. Quum autẽ mulieri pharmacum dederis, ammisce ad pharmacũ ea quæ vteros purgant,& quæ expellũt.

Cum vteri inflammãtur.
Medela.
Cum vteri compacti fuerint.
A partu inflammatio vuluæ.
Debilitas à partu.
Cum lumbi & ilia vexantur.
Cũ vulua durescit.

Potiones, & subdititia medicamenta quæ secundas educere, & menses detrahere possunt.

CAntharides quinq; auulsis alis & pedibus ac capite, deinde tribulos ad mare nascentes vnà cũ radice mẽsurã quanta est cõchæ testa terito.& anthemi pallidã siue luteam, intern

internam partem ſiccam tritam, conchę teſtam addito, & ſe- D
minis apij tantundem, & ſepię oua quindecim & in vino dul ci diluto bibenda dato. & quum dolor habuerit, in aqua calida deſideat, & aquam mulſam aquoſam bibat. Aliud. Ranunculi foliorum & floris triti Aeginei ſtateris pōdus, in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album & vuas paſſas in aqua coquito. & perfrigeratam bibendā dato, & vbi vrinæ ſtillicidium vexarit, in aqua tepida deſideat. Aliud. Adianti ſtaterē Aeginæum, in vino albo pati aqua ammixta, bibendū dato. Aliud. Violæ albæ ſemē quantum tribus digitis apprehendi poteſt, in vino albo eodē modo temperato, bibendum dato. Aliud. Leucoij nigri radicem, in vino eodem modo ſumat. Aliud. Crinanthemū E
quod in domibus naſcitur, eodem modo miſceto ac bibendū dato. Aliud. Anchuſæ foliorum pugillos duos, in vino albo æquali aqua ammixta, bibendos dato. Aliud. Chamæ leonis radicem, velut veratri potionē, deraſam in vino albo, aqua pari menſura ammixta, bibendā dato. Aliud. Braſſicæ & porri ſuccū, ad vtrunq; ſucci ſilphij obolis tribus ammixtis, & vino albo cum pari aqua bibendum dato. Aliud.

Oliuas albas priuſquam oleum inſit compunctas ſiccato, poſtea tuſas & cribratas ac in vinum iniectas bibēdas dato. Hoc & menſes detrahit, & ſecundam expellit. Aliud. Dictamni Cretici obolū in aqua bibendū dato. Et ſi hoc in potu dato, ſecundam eiicere non potes, ſambuci ſucco cocto im miſſo foueto, & cantharidē apponito. Hoc etiam fœtum ex- F
pellit. Quum autē morſum intulerit, auferat, & roſaceo vnguento tinctum apponat donec elapſa fuerit. Aliud. Populi nigræ creticæ grana nouem trita, in vino bibenda dato, Cum hoc etiam abluatur : ſi difficulter pariat. Aliud. Conyzæ teſtam conchæ maiorē cum porri ſucco diluito, & netopi teſtam conchæ maiorem ammiſceto, & hæc in vino bibenda dato. Aliud quod menſes detrahit. Peucedanum & panaces, & pæoniæ radicē, in vino bibenda dato. Aliud quod fœtum mortuum & ſecundas eiicit. Violæ & portulacæ ſemen contundito ac miſceto, & in vino albo veteri exhibeto. Aliud quod menſes detrahit. Seminis violæ albæ quantum tribus digitis apprehendi poteſt, & ſtercoris caprini pillulas quinq; aut ſex, in vino odoratiſsimo permiſceto, & biben

A & bibenda dato, vbi priùs fomentum ex aqua & oleo immiseris. Adhibeto autē fomentū in sella, & vbi hæc bibit, quàm celerrimè lotam reclinato. Brassicam verò edēdam exhibeto, & succum eius sorbendum. Aliud. Seminis violæ albæ quantum tribus digitis apprehendi potest, in vino bibendum dato, & in aqua calida desideat. Si verò id non habeat, fœniculi radices contusas, in aqua mulsa tepida macerato, & exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem, in vino bibenda dato. Hoc in omni vterorum morbo commodū est, & valde ciet vrinam. Aliud. Succum silphij magnitudine erui, & nasturtij semē terito ac ammisceto, & in vino aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtum expellit. Aliud B fœtum eiiciens. Ranūculum herbam, & parum elaterij, in aceto temperato mixta bibenda dato. Aliud ad idem.

Brassicæ caulem tenerū, extremitate ex netopo illita, affricato. Aliud si menses non fiant. Terebinthi fructum tritum, in vino & aqua dilutum ac excolatum, ieiunæ bibendum dato, & calida lauetur. Aliud menses ciens. Rubra pæoniæ grana, in vino ieiunæ bibēda dato. Aliud ad puerperij purgamenta purganda. Fœniculi semen, & crethmi corticem, & thus, in vino bibenda dato, Aliud. Tædam quàm pinguissimam in vino coquito, & pæonię grana quinque in vino terito, & heminæ quadrantem bibendam dato.

Aliud. Mercurialis semen & folia, in vino bibenda præbeto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, & sepiæ oua C in vino bibenda dato. Ad omnē puerperam. Ad irionem & polentam, oleum affunde, & coctū sorbeat, & cibis quàm mollissimis vtatur. Aliud. Scammoniam in lacte muliebri tritam, lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis folia trita in linteo subde. Aliud. Herbam artemisiam tritam, & vnguēto rosaceo imbutam appone. Aliud. Albam radicē tritam ac rosaceo vnguento subactā appone. Aliud.

Pæoniæ radicē melle, vnguento rosaceo & Aegyptio subactam, in lana subde. Aliud. Farinam non lotam eodem appone. Aliud. Lolij & tritici farinam, simul melle subactas, in lana subde. Aliud quod mēses & puerperij purgamenta purgat & aquā ducit. Radicis struthij tusi triti quantum tribus digitis apprehendi potest, melle subactum appone. Nascitur autem in Andro in littoribus. Aliud ad vteros

depurg

depurgandos. Mercurialis contusæ,& cucumeris ſylueſtris modicũ,in vino tere,& melle ſubacta appone. Aliud. Pilos leporis cõbuſtos,ac tritos in vino,& melle cocto & aqua ſubactos,bibẽdos dato,& aqua calida lauetur. Aliud partus purgatoriũ. Polentã craſsius freſam dimidij hemichœnicis mẽſura,in aquæ heminis quatuor coquito,& vbi efferbuerit,bis aut ter ſorbendã dato. Aliud purgãs puerperij purgamenta. Sambuci folia coquito,& oleo affuſo bibenda dato. Edat & braſsicas coctas,& porrũ. Aliud purgãs vteros. Rhois folia & irionẽ terito,& in vino,polẽta inſperſa,bibẽda dato. Aliud. Miſyos obolos duos tritos & vino ſubactos apponito. Aliud.

Lini ſemẽ tritũ,vino ſubactũ apponito. Aliud. Trifolij ſemẽ in vino bibẽdũ dato. Si verò ad lũbos vteri incubuerint, E polypos coctos edat,itémq; aſſatos,& vinũ bibat nigrũ,odoratum,meracũ quàm plurimũ. Aliæ potiones,medicamẽta ſubdititia ac purgatoria. Rhoẽ rubrũ,& vinacea,in aqua coquito,& farina tritici recẽtis in aquã inſperſa,bibendã dato.

Aliud. Farinã in aquã iniectã bibẽdã dato. Aliud. Mora rubi ſiccato ac terito,& polẽta recẽti ammixta,amborũ acetabuli mẽſurã,in vino odorato & aquoſo,bibat. Aliud. Terram nigrã ſamiã in aqua tritã,tali magnitudine bibẽdã præbeto. Aliud. Hypociſtidẽ in vino bibendã dato. Aliud. Mala punica vinoſa exſuccato,& polẽtã cum ſucco,ſubactã ſiccato. Poſteà tritã in vino bibendã dato. Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito,& polẽta inſperſa,bibendas exhibeto. Aliud. Mali punici dulcis aſſati drachmã,in vino F tritã bibendã dato. Aliud. Triticũ & ordeũ torrefacta,trita, & ad farinã redacta,in vino nigro bibenda dato. Aliud. Mali punici dulcis internã partẽ,pari aqua ammixta bibendam dato. Aliud. Cicutæ quantũ tribus digitis apprehẽdi poteſt, cùm aqua bibendũ dato. Aliud. Farinæ tritici recẽtis,& gypſi,æquales partes mixtas in aqua bibẽdas dato. Aliud. Mali punici dulcis corticẽ ac coriũ,in vino bibẽdũ dato. Aliud, ſi ſanguis ex vteris fluat. Viticis folia in vino nigro bibenda dato. Aliud,ad fluxũ ac dolorẽ. Roſmarini radicẽ in vino bibendã dato. Alias itẽ potiones ad vteros habes. Cedri fructus,ſeſeli,cuminum Aethiopicum,caſiæ fructũ,iuniperi baccas,miliũ lentiſci fructũ,nigellã,dauci radicẽ ac ſemen. Aromata verò,thymũ,thymbrã,ericẽ, hypericum,papauer

albuṃ

A album crethmi radices ac semẽ, maluæ radices mercurialis semen, & folia, vrticæ semẽ, saluiam, populũ nigrã, dictamnum, pseudodictamnũ, amomum, cardamomũ, heleniũ, aristolochiã, castorium, adiantũ, dracontiũ, peucedanũ, rutæ folia ac semẽ, apij semẽ, fœniculi semen, hipposelini semen & radices, hippomarathri semẽ & radices, struthij semen & radices, hyssopum cilicium, irionẽ, pæoniam, panaces. Quodcunq; horũ volueris, & cũ altero permixtũ, & per se in vino aut aqua prout volueris coctũ, exhibeto bibendũ. Cõmoda sunt & purgatoria, & quæ dolores sedant. Maluæ radicem in aqua dato. Aliud. Pæoniæ semen modico cedrino oleo ammixto, in vino bibendũ dato. Et vterorũ dolores sedabis.

B Aliud, quum vteri suffocarint. Castoriũ & conyzam in vino albo bibenda dato. Si verò ad nares accesserint, cnidij internam partẽ albã, melle ammixto, naribus illinito. Aliud sedans dolores. Maluæ radicẽ, & fœniculi ac crethmi corticem, ex aqua bibenda dato. Aliud. Stellas marinas nigras, & brassicam misceto, & in vino odorato bibenda præbeto.

Aliud. Myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicẽ, cuminum Aethiopicũ, hæc trita in vino albo diluta, leuiter tepefacta bibenda dato. Aliud, quod secundas expellit. Ricini radicem bibendam dato. Aliud, si ad cor allapsi vteri strangularint. Viticis & pæoniæ semen, in vino bibendum dato. Appostitia acria sanguinẽ ducentia. Cantharidas quinque thuri ac myrrhæ ammisceto, & glãdulam C longam magnitudine gallæ formato, & lana obuolutã linteo albo circundato, & vnguento Aegyptio albo aut rosaceo madefactam apponito. Aliud. Buprestim si parua fuerit, totam, si magna, dimidiã, ad prædicta ammisceto, & eodem modo apponito. Si verò mollioribus vti velint, buprestidas in vinum mitte, & cuminũ Aethiopicum, & seseli, ac anisum addito ac feruefacito. ad decem verò buprestidas, acetabulum olei ammisceto, reliquis omnibus æquali potione acceptis. Ammisceto etiã myrrhæ, ac thuris parum. Ex hoc pugillum accipito. & velut priorem gladulã subdito. Aliud. Nigellam terito cũ melle, & vino subactã in glandulam redigito, ac vtere velut superiore. Aliud. Philistium eodem modo præparatum apponito. Aliud. Telephium eodẽ modo præparatũ subdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo excipito

excipito,& myrrhæ parũ ammiſceto, & eodẽ modo vtitor. D
Aliud, quod ſanguinem ducit. Glandem Aegyptiam terito, & ſuſinum vnguentum quod eſt in terra Aegyptia addito,& aqua diluta,ac lana inuoluta apponito. Aliud bilẽ purgans. Cucumeris ſyluestris medullã tritam,ac melle ſubactam, & ad glandis formam redactam apponito. Aliud. Colocynthidis ſylueſtris internam partem terito, & melle ſubactam eodem modo ſubdito. Aliud. Elaterij potiones quatuor,adipe anſerino & caprino,& miſy ammixto,in glãdulam formato,& in linteo apponito. Aliud Thlaſpi tritum,& melle imbutũ apponito. Aliud. Foliorũ fici ſaniẽ deradito,& elaterij potiones duas ammiſceto,& nitri tantũdem,melléque ſubacta apponito. Aliud,ſi vteri inflammati fuerint. E Nitrum rubrum,ficus pinguedinem internam, vtriuſque pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem efformatas ſubdito. Aliud. Cumini folia cum vino trita, in linteo ſubdito. Aliud. Radicẽ albã terito, & melle affuſo feruefacito,& glãdulã inde factã ſubdito. Aliud. Succũ ſilphij,& ficũ,mixta in glãdẽ formata apponito. Aliud. Cucumeris ſylueſtris ſemen tritũ eodẽ modo. Aliud. Fel tauri,nitrũ rubrum,netopõ,cyclaminũ terito,& de ſingulis gallæ magnitudinẽ,de cyclamino verò plurimũ,melli ammiſceto & apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatũ in aqua tritum ac linteo illigatum apponito. Aliud. Myrrham,ſalem,cuminum,fel tauri,hęc melle ſubacta ac linteo excepta ſubdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, & tria F Indici pharmaci oculorum, quod piper vocatur, & alia tria de rotũdis. Hæc tria in vino veteri trita, & oleo dulci diluta ac ſubacta,lanáq; excepta ſubdat, & vrina eluatur. Aliud.
Tithymali ſuccum melle ſubactum, ac linteo exceptũ apponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorum ſex ſumito, & duobus digitis lana obuolutis ſubdito. Alia mollientia,à quibus aqua purgatur,& ſanguis ac menſes ducuntur,ſi non diuturni fuerint, & os vteri mollitur. Narciſſinum, cuminum Aethiopicum,thus,abſinthium,cyperum, aliorum quidem ſingulorum æquales portiones ſumito,narciſsini verò partes quatuor.Hæc trita & in glãdulã efformata,linteóque crudi lini excepta apponito. Aliud. Cyclaminum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ terito,

A terito, melle ſubigito, & efformatam hinc glandulã ſubdito.

Aliud. Pulegium, mirrham, thus, fel ſuillum, melle ſubigito, & in glandulam efformata ſubdito. Alia acerba. Rhoem vino nigro ſubactum apponito. Aliud. Cnicum eodem modo præparatum ſubdito. Aliud. Loti ramenta eòdem modo apponito. Aliud. Rhoem melle ammixto ſubdito.

Alia mollientia. Sulphur, adipem, vitellum oui, farinam, melle ſubige, & tepefacta in lana ſubde. Aliud. Pinguedinem anſeris, adipem ouillum, ceram albam, reſinam vnguentum roſaceum, tenui linteo excepta appone. Aliud. Medullam cerui & adipẽ liquefacito, & in lana apponito.

Aliud. Adipem ouillum aut caprinum, & oui candidum B roſaceo vnguento ſubactum, ac lana exceptum apponito.

Quæ ad eluendos vteros infunduntur. Groſſos hybernos in aquam miſſos ad lentum ignem coquito, & oleo ad decoctum affuſo eluito. Deinde verò malicorium, & gallam, & loti ramenta, in vino acerbo coquito, & hoc excolatum infundito. Aliud. Fecem vini combuſtam in aquam mitte, & poſtea cum aqua collue. deinde malicorio, myrthi baccis, foliis rhois in vino coctis, vinum excolatum infunde. Aliud.

Lentiſci, ſaluiæ, hyperici folia, in vino nigro coquito, ac infundito. Aliud. Si quid in vteris fuerit exulceratum. Butyrum, thus, myrrham, reſinæ parum, infunde. Aliud. Porrum in aqua coquito, & excolatam aquam ad vinũ ammixtam infundito. Aliud. Sambuci fructum, aniſum, thus, myr C rham, vinum ſumito & horum ſuccum infundito. Aliud. Braſsicam in aqua coquito, & in braſsicæ ſucco, mercurialẽ coquito, modico lini ſemine adiecto, & poſtea excolatũ infundito. Aliud. Myrrhæ acetabulum, thus, ſeſeli, aniſum, ſemen lini, netopum, reſinã, mel, pinguedinẽ anſeris, acetũ album Aegyptium, horum ſingulorum æquales portiones terito, & in vini albi heminis duabus diluito, & poſtea tepida infundito. Aliud. Mercurialem in aqua coquito ac excolato, & myrrhæ acetabulum, thuris, netopi, ſingulorum æquas portiones ammiſceto, ac tepida infundito. Aliud. Saluiam & hypericum in aquam coquito, ac infundito. Aliud. Sambuci fructum, & lauri baccas, æquis portionibus in vino coquito, deinde vinum infundito. Aliud. Pulegium in aqua coquito, & oleo ad aquam affuſo immittito. Aliud. Pinguedinem

dinem anseris,& resinam,colliquefacta infundito. Aliud. D
Butyrum,oleum cedrinum modicum,cum melle liquefacito,& tepida infundito. Aliud. Cyperum, iuncum rotundum odoratum,calamũ aromaticũ, pari portione myrrhæ ammisceto, & cum his Sisymbrium in vino coquito, ac infundito. Aliud. Semen apij,anisi,seselis,nigellam,in vino coquito ac infundito. Aliud. Cedrum creticam in vino coctam infunde. Aliud. Bryoniam albam & myrrham, in aqua diluta infunde. Aliud. Argenti florem cum vino & aqua infunde. Aliud. Elaterij potiones duas aqua dilutas infunde. Aliud. Cucurbitas siue colocynthidas syluestres duas,in vini aut lactis cocti heminis quatuor madefacito, excolato,ac infundito. Aliud. Cucumeris syluestris medul E
lam palmi parui magnitudine,in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuso infundito. Aliud. Radicis thapsiæ duas potiones,& mel ac oleũ,in duabus aquæ heminis diluito ac infundito. Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidæ infundito. Aliud. Thlaspios acetabulum melle admixto,in duabus aquæ heminis diluito,ac tepidè infundito. Aliud. Cucumeris syluestris magnitudinem palmi parui,in aquæ heminis quinq; coquito, & melle affuso infundito. Aliud. Grana cnidia sexaginta, oleo & melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitosa fuerit. Cneori potionẽ tritam in aquæ mulsæ hemina Aeginea diluito,ac infundito. Aliud. Si biliosa fuerit,Daphnes potionem odoratæ illius drachmæ pondus, scammoniæ F
potionẽ,terito & in aquæ mulsæ,aut aquæ vuæ passæ hemina Attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionem eodẽ modo.& si biliosa fuerit,hæc infunde: Si verò pituitosa, grana cnidia electa,& succi tithymali potionem infundito. Similiter etiam cneoro,& peplo,vtrisque his vti oportet. Immittito autem cum infuso non ampliore quàm duarum heminarum. Suffitus porrò sunt hæc contusa. Gallam suffito.
Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia sicca cõtusa misceto,& oleo subacta suffito. Aliud. Prunas subiicito,& ordei paleis humidis inspersis suffitum facito. Aliud. Super amphoræ oleariæ operculo stœben incendito. Aliud. Cupressi ramenta suffito. Aliud. Scammoniam,myrrham, thus, vnguento affuso suffito. Aliud. Bitumen,& ordei paleas misce

A misceto, ac addita pinguedine phocæ suffito. Aliud. Fraxinum, cupresſi ramenta, cyperi radicem, vnguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam, muscum, arboreum, anij semen, anisum, simul mixta & vnguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Resinam siccam cineri feruido insperſam suffito. Aliud. Cinamomũ, myrrham, casiam, paribus singula portionibus suffito. Aliud.

Crocum ammixta myrrha, & musco, æquali cùm croco portione suffito. Aliud. Calamum, cneorum, crocum, folia rosarum rubra suaueolentia trita & siccata ad crocum ammisceto, & styracem dimidia croci portione addito. Hæc trita mixta & siccata, melle cocto modico subigito. Horum B verò omnium suffitus sit oboli Attici pondus. Suffiantur autem super stercore bubulo. Formetur autem stercus velut acetabulum olearium, habeátque fundum tenue, & sit siccum. Ignis autem sit sarmentitius, in quo stercus iaceat, & ex illo mulier insidens contecta suffiatur. Aliud. Galbanum, resinam, mannam, vnguento rosaceo subacta suffito.

Aliud. Panacis & crupresſi ramenta, vnguento Aegyptio albo subacta suffito. Aliud. Cinamomum, nardum & myrrham vnguento rosaceo imbuta suffito. Aliud. Violæ albæ semen, cedri ramenta, & galbanum, melle subacta suffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas, & leporis pilos, pinguedine phocæ subacta suffito. Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contusam ac tritam, & spongiam, & muscum C arboreum, trita simul mixta, atque phocæ pinguedine excepta suffito. Aliud. Stercus caprinum, & pulmonem phocæ, ac cedri ramenta suffito. Aliud. Stercus bubulum, cedri ramenta, & bitumen suffito. Aliud. Spinæ Aegyptiæ fructum, & cedri ramenta, & myrti siccæ folia. Hæc trita & vnguento molli subacta suffito. Multa verò aromata in vnguentum iniicito. Aliud. Vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinã pinus, simul mixta & paſſo cocto subacta suffito. Fomenta. Stercus bubulum contusum ac cribratum, aceti dimidia mensura, & decocti erui dimidia adiecta, leniter pro fomento adhibeto. Postquàm autem fomentum adhibueris, lenticulæ decoctum bibendum dato ac reuomendum. Et farinam sorbendam, ac vinum insuper bibendum. Postridie verò granum cnidium deuorandum exhibeto. Se-

quenti die quod vrinam ciet, hoc ſcilicet. Ciceris albi partes D
duas tritas, vuæ paſſæ tertiam partem, affuſa aqua ad dimidias coquito, deinde excolatam aquam per noctem ſub dio exponito, & poſtridie bibendam dato. Et de cætero ſaluiam ac lini ſemen, polenta ad ambo hæc ammixta, bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas dimidias tres, foliorum ſambuci manus plenæ menſuram. Hæc cocta in craterem calidum fundito, & per teſtas calidas immiſſas fomentum facito, muliere in ſella collocata, ac veſtimentis cooperta. Aliud. Foliorum ſambuci manus plenæ menſuram, & myrti tantundem in aquam miſſa coquito, & ad excolatam aquam, ordei paleas iniicito, coquito, & linteo excipito, ac cum hoc fomẽtum facito, prout maximè E
calorem ferre poterit. Aliud. Acetum, oleum, aquam, mel, hæc mixta valde feruefacito, deinde accepta veſica capiente congium, aut vtriculo ex tenui corio facto, infundito, & panniculo laneo obuoluto, foueto. Quum autem tepidus factus fuerit panniculus, alium obuoluito. Aliud. Pini corticem, & rhois folia in aquam coniecta fortiter coquito: & in excolata aqua ordei paleas coquito, oleo affuſo, vbi verò ſimul cũ xeris linteo excipito, ac foueto. Aliud. Loti ramenta & copreſsi, aqua & oleo affuſo coquito. Deinde ſimul cocta linteo excipito, ac foueto. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem coniecta coquito, & in excolata aqua furfures triticeos coquito, & foueto. Aliud. Eodem modo gallam contuſam, & rhamni corticem in aqua coquito, & cum aqua furfures tri- F
ticeos ſubigito, ac oleum ammiſceto. Poſteà ſemiaſſatum panem duos chœnices habentem facito: linteóque excipito, ac foueto. Aliud. Braſsicam & porrum decoquito, & cum ſucco eodem modo fomentum facito. Aliud. Ordei paleas coquito, oleo affuſo, & linteo excipito, ac foueto. Aliud.

Solanum & oleæ folia coquito, & eodem modo fomentum facito. Atque hæc ſanè, ſi quidem humidis vti volueris, pro fomento velut ſcripta ſunt adhibe. Si verò ſiccis, panes parato & exaſſatos, & ſemiaſſatos, & cum his foueto. Sed & teſtis calidis linteo inuolutis foueto, itémque cum ipſis linteis calefactis, & cum lenticulis vaſis teſtaceis, feruente aqua infuſa, Apponito autem ad pedes. Aliud.

Iridis radicem tundito ac coquito, & eodem modo foueto

A to. Si aqua in vteris gignatur, menſes pauciores fiunt, & deteriores, & per longius tempus, & prægnans eſt ſemper per duos menſes, aut paulo amplius. Quum autẽ hoc tẽpus aduenerit, & corrumpit, & aqua multa in ipſa gignitur. huic autem lac bibendũ dare oportet, & peplum, mecona dictũ, donec fœtus moueri inceperit. Plerunque verò ante hoc corrumpitur, & per abortum extruditur, & vteri ſanguine manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quàm aliter. Hoc autem cognoſcere poteris quòd hydrops ineſt, ex digiti cõtactu. Comperies enim oſculum ipſorum gracile, & obſcuratum ac plenum humiditate. Si verò non circa initia, B ſed dum iam mouetur, fœtus ipſi corrumpatur ac ſuffocetur, tunc & venter imus intumeſcit, & ad cõtactum dolet, velut vlcere præſente. & febris ipſam ac dentiũ fremitus corripit. Et dolorem habet acutum & vehementẽ, circa pudenda, imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem ac coxendices. Quum ſic habuerit, calida ipſam lauare oportet. Et qua parte dolor hæſerit tepefactoria adhibere, experimẽto facto de eo quod maximè admittat. & pharmacum deorſum purgans bibendũ dato. Interpoſito verò tempore quantum tibi ſufficiens eſſe videbitur, & collutione facta, & fomento adhibito, cyclaminũ apponito, ita vt melle ſubactã, & linteo exceptam deliges, & ad os vterorum apponas. Cupreſsi etiã ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponit. Verùm hæc breuiore tempore, & per longius temporis C interuallum, quãto magis mordent & exulcerant. Et ſpecillum ſtanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato, experimentum faciens quas libẽter admittat. & cum viro dormiat, maximè opportuno tempore præſente. Si enim genituram conceperit, & prægnans facta fuerit, ac pepererit, ſubexpurgantur & quæ priùs in ipſa fuerant, cum ipſo puerperij purgamento. Atque ſic maximè ſana fieri poterit. Si indurati fuerint vteri, & os ipſorum aſperum fit, & menſes occultantur. Quum verò apparuerint, velut arena ſunt. & genitura hoc tempore non fit. Si verò etiam digito contigeris, aſperum comperies os vterorum. Quum ſic habuerit, cyclaminum terere oportet. & ſalem ac ficum crudã ammiſcere, & cum melle efformata apponere. & fomento adhibito, purgatoria infundere.

Mẽſes quã do pauciores.

Medela.

Vteri duri ties.

Curatio.

Edat autem mercurialem,& brasſicas coctas,& ſuccum ſorbeat,& calida lauetur. Si indurati fuerint vteri,& menſes occultantur,& os ipſorum conniuet:& non concipit. Quum ſic habuerit,ſi digito contigeris,comperies os aſperum,& digitum non intromittit.& febris ipſam corripit,ac dentium fremitus. Et dolor habet imum ventrem,& laterum mollitudinem,& lumbos. Patitur autem hæc,ſi fœtus in ipſa corruptus fuerit putrefactus. Quibuſdam verò etiam ex partu contingit. Sæpe etiã aliter. Quum ſic habuerit,multa calida ipſam lauare oportet,& fomentum adhibere. Quum autem recens lota aut fota fuerit,immiſſo ſpecillo os aperito ac dilatato,& per digitum eodem modo,& velut in priore ſcriptum eſt apponito. Et potiones ſimiliter bibendas dato.& eodem modo curato velut priorem. Si vteri ad latus allapſi fuerint,tuſsis detinet,& dolor ſublatus,& vterus durus velut pila inſidet.& ad contactum dolet velut ab vlcere. Et contabeſcit,& videtur peripneumonia eſſe,& conuellitur, & gibboſa fit. Et menſes omnino non apparent. Quibuſdam verò prius conſpecti,euaneſcunt. Tunc autem fientes,debiles ſunt ac pauci,aut deteriores quàm antea & genitura non fit hoc tempore. Quum ſic habuerit,pharmacum deorſum purgãs bibendum dato,& eo epoto, multa calida ipſum lauato. & ex tepefactoriis quod maximè admittit adhibeto.& à quib⁹ ſanguis purgatur ea apponito.& lini ſemen toſtum, tuſum ac cribratum,& peplum album,& ſaluiam cum polenta tenui,& caſeum caprinum,ſordibus & ſalis muria deraſis:hæc miſceto,vt caſei ſint partes duæ, reliquorum verò vna: polenta autem ſit antiqua non ſalſa,& ieiunæ in vino bibenda dato. Veſperi verò cyceonem craſſum melle affuſo exhibeto,& ex potibus quemcunque libenter admiſerit bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. Calidam verò aſpergito,& per ceratum leniter mollito,ac à latere detrudito.& latus faſcia lata deligato,& lac bubulum quàm plurimum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem vtatur quàm molliſsimis. Morbus hic vehemens eſt & lethalis.& paucæ etiamſi curentur ipſam effugiunt. Si os vterorum cõcludatur,forte fit velut groſſus ficus. Et ſi digito contigeris,comperies durum ac contractum.& digitum non intromittit.& menſes occultantur.& geniturã nõ ſuſcipit hoc tempo

D — E — F

Vteri ad latus allapſi.

Medela.

Cum os vterorum cõcluditur.

A tempore,& dolor habet imum vētrē,& lumbos,& laterum mollitudinem. Quādoq; etiam sursum procedit,& suffocat. Quum sic habuerit,pharmacum deorsum purgās bibēdum præbeto,& multa calida lauato,& quæ os molliunt apponito,& speculum immittito ac aperito,& digitum similiter,& calidam aspergito. Quum autē molle factum fuerit,ea quæ sanguinem purgant apponito,& ex potionibus dato,experimento facto quam libenter admittat, & brassicam edat,& succum eius sorbeat. Si vteri obliqui fiant,etiam os ipsorum obliquum fit,& menses ipsi nunc occultātur, nūc prius apparentes euanescunt,& non similes fiunt,sed deteriores & pauciores quàm antea,& genitura nō fit hoc tempore,& do-

Medela.

Vterorum obliquitas.

B lor habet imum ventrem,& lumbos, & coxam,& attrahit ipsam. Quum sic habuerit,pharmacum infra purgās bibendum dare oportet,& calida lauare, ac fouere. Vbi verò recens fota aut lota fuerit, digito immisso os vterorum corrigat ac dirigat,& odoratorum suffitum admittat,& ex potionibus dato,iuxta experimentum quam libenter suscipit. Cibis autē vtatur mollibus,& allia edat cocta ac cruda.& cum viro dormiat,& in sanam coxam decumbat. Alteri verò fomentum adhibeat. Morbus autē difficulter cedit. Si inflati fuerint vteri,& venter attollitur ac inflatur, & pedes intumescunt,& cauæ faciei partes. Color verò iniucundus fit.& menses nō fiunt.& genitura hoc tempore non fit,& anhelat, & anxia mœret,& quum surrexerit, aut progressa fuerit,

Medela.

Vterorum inflatio.

C erectæ ceruicis spiratio ipsam tenet, & quicquid ederit aut biberit,ipsam molestat,& gemit, & magis ægram tristatur quàm priusquam ederet. Sæpe verò etiā suffocatur. Quum sic habuerit,pharmacum deorsum purgās bibendum dato, & calida lauato,ac fomentū adhibeto. Interposito verò tempore quodam,apponito ea à quibus purgetur,ac nō mordeatur. Frequentissimè verò totum corpus foueto. Tunc autem & sub pudenda odorata suffiantur. Sub nares autem graueolentia,& potiones dato quæ vteros purgāt,& ad locum compellunt. Et Mercurialem edat,& lac bibat, velut de latere dictum est. Morbus autem non est diuturnus. Si sanguinis grumi in vtero coierint, os ipsorum velut eruo plenum fit, & si attigeris,ita habere deprehendes,& menses non fiunt. Neque genitura retinetur,quàm diu sic habuerit. Quum

Medela.

Grumi sanguinis in vtero.

Medela. igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito,& allium D
& ſalem,& ficum, & mellis parum terito ac permiſceto,& glandulam hinc formatam ad vterorum os apponito,& alia vteris cõuenientia medicamẽta ſubdito,quæ videlicet acria ſunt ac corrodunt,& à quibus ſanguis purgatur,& de potionibus dato eas quæ vteros purgãt,& omnia circunradito,& veſicæ pellicula ſiue cuticula digitis obuoluta, os vterorum deradito.

Vteri obtorti. Si obtorti fuerint vteri,& menſes non fiunt,& genitura non manet intus, & dolor habet imum ventrem,& lumbos,& laterũ mollitudines,& ſi digito cõtigeris,os vterorum attingere nõ poteris,nam fortiter ſeceſsit.

Curatio. Quum ſic habuerit, pharmacum bibendũ dare oportet,à quo ſurſum ac deorſum purgetur,magis tamen deorſum.& os ipſum ac E
vteros quàm maximè fouere,ac calida lauare bis in die,& de potionibus dato quam libenter ſuſceperit pro experimento,& viro condormiat frequentiſsimè,& braſsicam edat.

Cum vteri non conſiſtunt. Si vteri commoti in loco non manſerint,quo prolapſi fuerint dolores exhibent,& inconſpicui fiunt.Quandoque verò eminent,velut ſedes prolapſa. Et quum quidẽ ſupina decubuerit,in loco manent. Quũ autẽ ſurrexerit,aut ſe inclinauerit,aut aliàs ſe commouerit, exeunt. Sæpe verò etiam quietem habent.

Medela. Hanc quàm maximè quieſcere oportet,& non moueri,& lectum ad pedes altiorẽ ſtatui,& iiſdem vti, velut in ſuperioribus,& cum acerbis infuſis conſpergere,& graueolentia ſuffire. Sub nares autem odorata.& malum punicum in medio per vmbilicum perforato, & in ipſo pi- F
cem quæ maximè cõgruat cum vino tepefacito,& nõ valde premens quàm penitiſsimè apponito. Quum autem quid appoſueris,lata faſcia exceptum ex lumbis deligato, vt ne dilabatur,ſed maneat & faciat quod expetitur,& peplũ cum caſeo,& polenta,bibẽdum dato,velut in allapſu ad latus dictum eſt,& ex potionibus quam maximè admiſerit bibendam præbeto. Cibis autem molliſsimis vtatur.& cum viro quàm maximè dormiat.

Cum vteri hiant. Si hiauerit os vterorum magis quàm ſolet,menſes plures fiunt, & deteriores,& humidiores,& per longius tempus.& genitura ipſam non contingit, neq; intus manet,ſed rurſus foras effunditur,& ſi digito contigeris,os vterorum hians comperies.& impotentia ipſam corripit præ mẽſibus,& febris ac rigor,& dolor tenet imum

ventrem,

A ventrem,& lumbos,ac lateris mollitudinem.patitur autem hæc maximè,si quid in ipsa fusum fuerit,& corruptum com putruerit.patiuntur etiam ex partu,& aliæ aliter.Quum sic habuerit,pharmacum bibẽdum dare oportet,à quo sursum purgatur,& quum dolor habuerit,tepefactoria apponere,& calida lauare,& interposito tempore per infusa colluere,velut scriptum est in priore,& de potionibus dare quam libentissimè susceperit,& suffire quæ siccant. Edat autem polypos & mercurialem. Si leuigati fuerint vteri,& menses plures fiunt,& deteriores,& humidiores,ac frequentiores,& genitura intus non manet,sed rursus exit,& si digito cõtigeris,comperies os leue. Et impotentia ipsam corripit præ mensibus, B & febris ac rigor,& dolor imum ventrem, & lumbos,ac lateris mollitudinẽ,maximè si quid in ipsa corruptum cõputruerit,& ex partu,& aliàs.Quum sic habuerit,curare oportet vbi dolor habuerit,velut scriptum est in priore. Si vteri ad ventrem nutauerint.dolor acutus & vehemens coxendices,& lumbos,ac laterum mollitudinẽ habet. Et crus claudicat. Quum sic habuerit,pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, postridie verò suffire hoc modo. Ordei chœnices duas,& oleæ folia probè contusa,& gallam contusam ac cribratam,& hyoscyami tertiã chœnicis partẽ. Hæc mixta,& olei hemina dimidia affusa, efformata,in olla per dies quatuor,ter in die suffito. Noctu verò lac bubulum,& mel,& aquam bibat,& calida lauetur. Si ad caput conuersi C fuerint vteri,signum hoc est. Venas in naso & sub oculis dolere videtur.Hanc calida multa lauare oportet,etiam in capite,lauro & myrto in aqua incoctis,& caput vnguento rosaceo illinatur,& odorata subter suffiantur,& brassicã edat, & succum absorbeat. Si ad crura & pedes conuersi fuerint, ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis conuellitur sub vngues.Et dolor crura ac femora tenet, Quum sic habuerit, multa calida ipsam lauare oportet, & fomentum adhibere quod maximè libẽter admiserit,& subter suffire graueolentia. Et vnguento rosaceo vngere. Si mulier cibum auersans vteros doleat,& febris ipsam ac rigor corripiat, pepli albi quintã dimidiæ chœnicis partem,& seminis vrticæ tantundem,& casei caprini rasi dimidiã chœnicem,simul cum vino vetere mollito, deinde cocta sorbenda dato. Si ex partu

Medela.

Cum vteri leuigati fuerint.

Medela.

Cum vteri in vẽtre vagentur.

Medela.

Cum vteri caput vexant.

Medela.

Cum vteri crura & pedes molestant.

Cum cibi fastidium ob vuluæ dolorẽ obrepit.

partu fluxus corripiat,& cibi in ventre non maneant,vuam passam nigrā,& mali punici dulcis grana trita,& coagulum hœdi,vino nigro diluito ac vtitor,ita vt caseum caprinum derasum,& polentā tritici torrefactam adiicias,& bene temperata bibēda præbeas. Si ex partu sanguinem vomat,hepatis fistula sauciata est,& dolor ad viscera procedit,& cor conuellitur. Hanc multa calida lauare oportet,& tepefactoria quæ maximè admiserit adhibere, & asininum lac bibendum ad dies quinque dare. Postea verò vaccæ nigræ lac bibendū prębere,ita vt sine cibo degat,ad dies quadraginta. Ad vesperā verò sesamum tritū bibat. Morbus hic est periculosus. Si mulier diu nō concepit,mensibus apparentibus tertia aut quarta die,alumen tritum vnguento dilutū,lana exceptum apponito,& per tres dies appositū habeat. Tertia verò die fel bouis radito,& ramētum oleo dilutum ac subactum,linteo exceptum apponito. Et tres dies appositum habeat. Sequenti verò cū viro coeat. Ad vterorum morbum sedandum,lini scissi vnà cum stipula pugillum tenuiter tusum,in vino albo quàm iucundissimo per noctem madefacito,deinde excolatum in ollula tepefacito,& in eo lanā mollissimam tinctā apponito,& vicissim priore detracta aliam subdito. Si vteros purgare voles,primum quidem ordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie verò carnem ouillam coquere, cum ordei decocto sub dio per noctem exposito.Sit autem decoctum ordei congij mensura,& valde ipsas coquito. Vbi verò coctæ fuerint,leuiter tepidas edat,& iusculum sorbeat. Postridie autē thus & pulegium tritum,melle subactum & lana exceptum ad triduum subdito. Si vteri ad sedem conuersi fuerint,& secessus secedere prohibuerint,dolores habent & lumbos,& imum ventrem, & ilia. Quum sic habuerit,calida ipsam lauare oportet,& lumbos fouere,& graueolentia suffire.& apponere quæ purgant & impellunt ipsos vteros.& bibenda dare ea quæ maximè admittit. Si vlceratum fuerit os vterorum aut inflammatum,myrrham & adipem anserinum,& ceram albam,& thus,in leporis pilis qui sub ventre sunt misceto ac terito,& in lana mollissima apponito. Si secundæ decedere nō possint,statim quidem à cibo abstinere oportet. Viticis autem folia trita in vino & melle,oleo affuso tepefacito,& heminæ mensuram

Cum fluor post partū vexat. Medela. Sanguinis vomitus. Medela. Cum diuturno tempore non concipiat. Morborū vterorū remedium. Purgamēta vterorum. Cum vteri sedem petunt. Cū os vterorum vlceratur. Cum secundæ decedere non possunt.

D E F

A mensuram bibendam dato. Si inflammati fuerint vteri, sambuci folia tenerrima in tritici recentis crassiore farina coquito, & leuiter tepida sorbenda dato. Si vteri transmoti fuerint, hederam siccissimam tritam, & linteolo tenui illigatam subdito. & pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum verò dato triticum recens, & peplum tostum, & saluiam, & cyperum, & anisum. Hæc trita vino diluta cum furfuribus ordei bis in die dato, pro vice dimidiam heminam. Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia & rutam terito, postea paleas ordei chœnicis mensura madefacito donec flaccescant, & per noctem sub dio exponito. Mane verò in hemina inde excolata brassicam ac rutam diluito, & affuso oleo conquassato, & bibenda dato. postea polypum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum ebibendum. Si verò volueris, pisces odoratissimos coctos edendos dato, & iusculum sorbendum. Si ex feruido & superficiario vlcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in vino coquito. & myrrham ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum subdito. Si vrinæ stillicidium corripiat, cucumeris siue cucurbitæ os & fundum resecato, & subiecta pruna cucumim circumponito, & inspersa in ignem myrrha, mulierem super cucumim locato, ita vt summam cucumeris partem quàm penitissimè in pudendum indat, quo vapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex potionibus vrinam cientibus ieiunæ aliquas exhibeto. Si ad cor progressi vteri suffocent, & non decedant, porri semen tritum, & pulegium, in aquæ cyathis tribus, & aceti albi cyatho vno, & mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito, & ieiunæ sorbenda dato. Si ex partu, aut abortu, rigor corripuit, iuniperi fructum & saluiam simul trita, in aceti albi cyatho diluito, & vini albi diluti poculum affundito, versato ac stare sinito. Mane verò excolato, & tepefactum bibendum dato. Si vteri inflati fuerint, & si ventus in vtero fiat & dolor, saluiam & cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & purum cremorem in ollam fundito, tritici farina crassiore adiecta, & aceti albi cyatho affuso, & succi silphij magnitudine fabæ addita, & cocta crudius sorbenda dato. Si in

Cum vteri flāmescunt.

Cum vteri mouentur.

Cum menses stato tēpore non fiunt.

Pudenda vlcerata.

Strāguria.

Cum vteri corpetunt.

Rigor à partu.

Vterorum inflatio.

Graueolentia in pudēdis. Si in pudēdis graueolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apij semen ieiunæ in vino datum. Graueolentiam verò, anisum eodem modo datum. Columellam verò resecare oportet. D

Vlcera in pudendis. Si vlcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ & hederæ & rubi & mali punicæ dulcis folia trita in vino veteri dilue, & postea carnem recentem foliis intege & appone. Et habeat subditam per noctem. Mane verò eximat, & myrtū in vino decoquat, & cum vino pudenda colluat.

Geniturum cum non suscipit mulieri. Si geniturum non suscipiat, mēsibus secundū naturam fientibus membrana ante vteri os excreuit. Contingit etiam ex aliis causis. Cognosces autem hoc, si digitum admoueris, membranæ prætextū continges. Ad hæc medicamentum subdititium facere oportet. Resinam itaque & æris florem melle diluito, & linteum ex his tinctum penitissimè indito, filo ad extremā partem dependente illigato. Quum itaque hoc exiluerit, myrtum in vino coquito. & cum vino tepido eluatur. E

Anhelationes. Si anhelationes corripuerint mulierem, sulphuris magnitudinē fabæ, & nasturtij tantundem, & rutam, & cuminum Aethiopicum, hæc trita & vino diluta, ieiunæ bibenda præbeto. Oportet autem & à cibis abstinere, & non frequenter edere.

Inflatio in partu. Si pariens inflata fuerit, hepar ouillum aut caprinum calido cinere obrutum, edendum dato meracius ad dies quatuor. & vinum bibat vetus.

Lumbi dolitantes. Si lumbos doleat, anisum & cuminum Aethiopicum bibat, & calida lauetur, & subcalidam bibat.

Mēses cum non fiant. Si menses non fiant, testam crassam exurito ac terito, & origanum in pinguedine anseris coctam terito, & ad testam in linteū ammisceto, ac tepida apponito. F

Vteri conclusi. Si vteri conclusi fuerint, & menses nō apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semē, cuminum Aethiopicum, nitrum, salem thebaicū adipem rhenalem, farinam, myrrhā & resinam. Omnia hæc feruefacito: simúlque mixta ac trita in glandulam efformato, & apponito.

Vteri cum viscera petunt. Si vteri ad viscera conuersi strangularint, vinum cedrinum, & cuminum Aethiopicum bibat, & calida lauetur, & subcalidam bibat.

Cùm menses nō fiūt. Si menses non fiant, adipem anseris, & netopum, & resinam, mulier lana excepta subdat.

Si verò magis quàm conuenit prodeant susinum, & raiæ linguam, in lana apponat.

Vteri transmoti. Si transmoti vteri aliquò allapsi fuerint, ordeum decorticatum tritum vnà cum paleis sume,

& cum

A & cùm cornu ceruino vino ſubige, & hinc vteros ſuffito.

Si ſecundæ decedere non poſsint, fœniculum vino & oleo ac melle ferueſactum bibendum dato. Si menſes non appareãt,& velis ipſos detrahere,craſsiorem tritici farinam & ordeum coquito,& oleo affuſo edenda dato. Si inflammati fuerint vteri,cotyledonis folia,& porrum, in craſsiore tritici farina coquito,& affuſo oleo edenda dato. Si moti vteri aliquò allapſi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ ſcabiem,& lauri ac cupreſsi ramenta,in aqua coquito, & linteo excepta apponito. Si vterus doleat, & ad veſicam fuerit dolor,porri ſemen in aqua tritum ieiunæ bibendum præbe. & tepefactoria adhibe. Si vteri prominuerint, lotos ipſos B cum aqua tepida,& vino ac oleo illitos, rurſus intrudito, & ex lumbis deligato, & graueolentia ſuffito, & ſi vrinã emittere non poterit,calida lauato ac foueto,& cupreſsi ramenta ſuffito. Et potiones vrinam cientes bibendas dato. Si fluxus fiat, acerba ſuffito, & ſtercus aſini deraſum, lanæ illigatum ſubdito. Sit autem ſtercus ſiccum. Si in pudendis vlcera fiãt,adipem bubulum illinito,& apponito,& cum vino in quo myrtus cocta eſt colluito. Si ex partu os vterorum fuerit exulceratum, florem roſarum tritum & vino imbutũ in pilis leporinis apponito, & acerbis colluito. Si vterus doleat,allij caput integrum, & nitrum toſtum, & cuminum terito,& melle ſubacta ſubdito,& calida lauetur, & ſubcalidam bibat. Si ex feruido ac ſuperficiario vlcere pudenda C fuerint vlcerata,adipem bubulum,& butyrũ,& anſeris adipem,ac ſuſinum vnguentum miſceto,& ex his pudenda illinito,& aqua tepida colluito. Si vteri aſcendentes ſuffocarint, funiculum lucernarium accenſum extinguito, & naribus admoueto, quo fumum attrahat, poſteà myrrham vnguento dilutam, & lana exceptã apponito. Et reſinam oleo dilutam bibendam dato. Si ſecunda non ſecedat, conyzam tritam lana exceptam apponito, & ignẽ in vino tritam bibendam dato. Si caput doleat,& imum vẽtrem,& lumbos, bilis in vteris eſt. Huic itaque pharmacũ dare oportet, quod ſurſum ac deorſum purgare poteſt,& calida lauare, & apponere quæ bilem purgant. Et aniſum ac nigellã vino diluito,& bibenda dato. Si fluxus oboriatur, cancros fluuiales in vino ſuffocato, & vinum bibendũ dato, & quæ ſiccant ſuffito.

Cùm ſecundæ non decedunt.
Vteri inflãmati.
Vteri moti.
Vterus dolitans.
Vteri prominentes.
Fluxus.
Pudenda vlceroſa.
Os vteri vlceratus.
Vteri dolor.
Vteri aſcendentes.
Secũda nõ ſecedens.
Capitis dolor.
Medicamẽta aduerſus fluxus.

suffito & apponito. Si fluxus oboriatur, porri pugillum in D vino tritum bibendum dato, & siccis & acerbis vtatur. Si fluxus oboriatur, muli stercus combustum, tusúmque ac cribratum, vino dilutum bibat. Reliquis autem eodem modo vtatur. Si fluxus oboriatur, & iam diuturnus fuerit, spongiam combustam ac tritam, vino odorato dilutá, bibendam dato, & per suffitus resicca, & quæ restringunt appone. Si vteros purgare velis, nitrum, cuminũ, allium, & ficus terito, & melle subacta apponito, & calida lauetur, & subcalidá bibat. Si vteros doleat, cyclamini radicẽ in vino ieiunæ bibendam dato, & calida lauetur, & subcalidam bibat. Si lac extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato, fœniculi verò semen bibẽdum dato, & radices fœniculi decorticatas, ac butyrũ simul coquito. Quum autem cocta fuerint, E frigefacito ac bibenda dato. Commodum est etiam hyppomarathrum & hipposelinũ simul coctum. Si lac extinctum fuerit, porrum tritum aqua dilutum bibendum præbe, & calida lauetur, & porrum ac brassicá edat, simul coctis Cytisi foliis, & succum sorbeat. Si lac extinctum fuerit, saluiam, cedri aut iuniperi baccis adiectis coquat, & ad diffusum, vinum affundat, ac bibat, & ad cætera farina inspersa additóque bulbo, & modico oleo affuso, edat. Et acria, & acida, & salsa, ac cruda olera omnia vitet. Nasturtiũ verò in vino potum commodũ est. Nam lac purgat, & calida lauetur, & subcalidam bibat. Si velis mulierem prægnantem fieri, ipsam & vteros purgato, posteà farinam ieiunæ edendam dato, & F vinum meracum insuper bibendum, & nitrum rubrũ, cuminum, ac resinam, melle subacta in linteo subdito, & vbi aqua defluxerit, nigros pessos mollitorios apponat, & cũ viro dormiat. Si prægnantem facere voles mulierem, ipsam & vteros purgato. Deinde linteum tenuissimum reficcatum, ac melle imbutum in glandes efformato, & in fici succo tinctos apponito, donec fuerint aperti. Posteà verò magis intrudito. Vbi autem defluxerit aqua, vino & oleo colluta cum viro dormiat. Bibat autem & pulegium in vino cedrino, quum viro condormire volet. Medicamentum fœtum ex vteris pellens. Cucumeris syluestris succum potionis mensura, in mazam conspersum apponito, vbi ad duos dies antea ieiunauit. Aliud. Staphidis syluestris pugillos duos

Vteri purgatio.
Vteri dolor.
Lactis extincti remedia.
Vt mulier prægnans fiat.
Vt fœtus ex vtero expellatur.

A duos, in aqua mulſa dilutos, bibendos dato. Experimentum fœcũditatis. Caput allij integrum deraſum vteris apponito. Poſtridie vero digitum immittat, ac cõtingens conſideret. & ſi quidem oluerit inde os, bene habet: Sin minus, rurſum apponat. Aliud experimentum. Netopum modicum in lana inuolutũ apponat, & conſideret an per os oleat. Alia ſubdititia medicamenta. Scorpij marini fel, in lana inuolutum, & in vmbra ſiccatum apponito. Pulegium ſiccum tritum, melle imbutum in lana apponito. Cucumeris ſylueſtris ſemen, & teſtam combuſtam, vino ſubactam, cum pilis leporinis, in lana ſubdito. Alumen Aegyptium, lana inuolutum apponito. Cantharidas vino ſubactas, in lana B ſubdito. Herbã artemiſiam vino ſubactam apponito. Nigellam in vino tritam, in lana ſubdito. Aliud ad recens enixam. Vnguentum roſaceum & ceram, in lana apponito.

Bulbion ex tritico, tritum & vino ſubactum in lana ſubdito. Vini albi veteris fecem combuſtam, & in vino albo extinctam ac tritam, in lana apponito. Galbanum, netopum, & miſy, cum vnguẽto roſaceo, in linteo apponito. Elaterij potiones duas, & fauum cum vino, in linteo apponito. Butyrũ & alumen melle ſubactum, in linteo ſubdito. Scammoniæ ſuccum, & adipẽ, cum maza miſceto, & vino imbuta, & linteo apponito. Si concipere nolit, miſyos fabæ magnitudinem aqua dilutam bibendam dato, & per annum non concipiet. Si periculum facere velis in muliere, an prægnans C ſit aut nõ, rubro lapide ſiue terra erythrea oculos ſublinito. Et ſi quidem ingrediatur pharmacum, prægnans eſt, ſin minus, non. Si prægnãti pudenda feruido & ſuperficiario vlcere fuerint exulcerata, amygdala trita, & medullã bubulã in aqua coquito, & modica farina adiecta, pudenda illinito. & baccarum myrti decocto colluito. Si virgo ex lapide laborarit, ſemen radicis Aethiopicæ, in vino veteri ad dies decem dato. Deinde in aqua ad dies viginti, & bis in die multa calida lauato. Cataplaſmata. Allium, portulacam. apium, loti & cedri ramenta, trita ſimul mixta aqua mulſa diluito, & cataplaſma hinc factũ imponito. Rubi folia, myrti folia, ſimul trita aqua mulſa diluito, & polenta ammixta ſubacta imponito. Sãbuci folia, myrti folia, terebinthi folia tenerrima, eodẽ modo apponito. Loti ramenta, mori folia, ſimul

Ne concipiat mulier An concẽperit experimentum. Pudenda ſi vlceroſa ſint.

ſimul trita mixta, aqua diluta cum vua paſſa imponito. Suffitus. Ouiculæ aut capræ cornu tuſum, & ordeum toſtum ac freſum, oleo ſubigito ac ſuffito. Cerui cornu, & oliuas nondum habẽtes oleum, ſimul trita mixta ſuffito. Rhoem rubrum, & polentam toſtam, oleo ſubigito ac ſuffito. Polentam, & ſtercus bubulum, & paleas, oleo ſubigito ac ſuffito. Loti ramenta, & rhois folia, & cupreſsi ſiccæ ramẽta, vino nigro auſtero ſubacta ſuffito. Galbanum, mannam, & reſinam vnguento ſubacta ſuffito. Capræ cornu, & gallã, & adipem ſuillum, & cedriam ſuffito. Terram ex aſinorũ pedibus deradito, ac ſtercus aſininum, cum vino nigro ſubigito ac ſuffito. Collutiones. Folia myrti, & lauri, ac hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubi folia, in aqua mulſa coquito, & cum ea excolata colluito. Sambuci & lentiſci folia in aqua coquito, & excolatam leuiter tepidam infundito. Fœniculi, & braſsicæ radices tuſas in aqua coquito, oleo affuſo, & poſtea cum excolata colluito. Oenanthen, & cyperum, & vuas paſſas, in aqua mulſa coquito, ac colluito. Malagmata. D E

Maluam & fœnogræcum in aqua feruefacito, & cum excolata aqua leuiter tepida colluito. Cupreſsi ramenta & amaracũ, in paſſo aqua temperato coquito, ac colluito. Serpillum & violæ albæ radicem, in aqua mulſa coquito, ac colluito. Hypericũ, & lentiſcum, & baccas cedri in aqua coquito, & cum leuiter tepida colluito. Fauum, & butyrũ, & reſinam, & adipem anſerinum, in aqua coquito, & colluito. F

Fomenta. Lolium toſtum ac molitum, in poſca meraciore coquito. Poſtquam autem coxeris, linteo illigato, & foueto. Lentem toſtam, decorticatam, & in farinam craſsiorẽ alicæ ſimilem redactam, in aqua coquito, & linteo illigato, ac foueto. Eruum eodem modo parato, ac foueto. Commoda eſt & ſaluia eodem modo parata. Saluiam & hypericum in aqua coquito, & ordei paleis in decocto coctis, & linteo exceptis foueto. Loti & cupreſsi ramenta in vuæ paſſæ cremore coquito, linteóq; ipſa illigato ac foueto. Oleæ, & myrti, & hederæ, & lauri folia, in aqua coquito, & in decocto, ordei paleas coquito, deinde linteo illigato, ac foueto.

Cupreſsi ramenta & cedri, & ordei furfures, ſimul miſceto, & in vuæ paſſæ cremore ſubigito, ac panem formato, & cum

A cum hoc aſſato,calido in linteum alligato, foueto. Violæ albæ ſemen,aut radices,in aqua coquito,& cum aqua furfures tritici ſubigito,ac panẽ formato,cum quo calido in linteum inuoluto,foueto. Serpillum in aqua coquito,& furfure triticeo in aquam coniecto,eodem modo foueto. Spõgias calefacito & adhibeto.& cum mollibus lanis, & panniculis laneis,& vaſis teſtaceis aqua infuſa,& vtriculis eodem modo,& decoctionibus in vtres infuſis foueto. Purgatorium.

Si mulierem parere non potentem, facere velis vt prægnans fiat,conſiderare oportet in menſibus,an bilioſa aut pituituſa ſit:cognoſces autem hoc, arena tenui ſicca ad ſolem conſperſa,& quum menſes prodierint,ſanguine ſuper arenã B in ſole effuſo,ita vt ipſum ſiccari ſinas.Si enim bilioſa fuerit, ſanguis ſuper arenam ſiccatus,pallidus fit.Si verò pituitoſa, velut mucus exiſtit.horum igitur vtrum tandem fuerit,ventrẽ purgato,ſiue ſurſum ſiue deorſum purgatione opus habere viſa tibi fuerit,poſtea paucis diebus interpoſitis,vteros purgato. Vterorum fomenta. Si duri fuerint vteri, & non concipiat, Vinum quàm iucũdiſsimum cum pari aqua temperatum,trium ſemicongiorum Atticorum menſura,& fœniculi radices,& ſeminis fœniculi quartam partem, & vnguenti roſacei ſemiheminam.Hæc in vas nouum fundito,& vinum affundito. Vaſis autem operculum perforato, & impoſita arundine foueto.Arundinem verò cum operculo tollito.Si enim ſine operculo abſtuleris, exuretur. Poſtquam autem fota fuerit,ſcillam apponito,velut infrà ſcriptum eſt. Vteri cum duri fuerint.

C Apponito autem donec dixerit molle & amplum eſſe vterorum oſculũ,& ſi quidem exulcerata fuerit,& puſtulæ in purgatione fuerint,ſi ſumma labia vlcerata fuerint, aniſum, & adipem anſerinum,in roſaceo oleo terito,& in lana inuoluito & accepta carne bubula,magno pedis digito craſsiore,ſed digitorum longitudine,ipſam pharmaco illinito.& lana exceptam inuoluito.& ad extremã carnis partẽ quæ foras ſpectat filium alligato,& reliquã in vteros indito, vbi eſt vlcus. Menſium purgatoria.Si non procedat mẽſtrua purgatio,cucumeris ſylueſtris internã partem pondere trium obolorũ, & artemiſiam herbam,& thuris obolum terito,& ammixto melle in lana inuoluito,& ad os vteri opponito,quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem viridem terito,& melle am-

mixto lana excipito,& eodem modo apponito. Aliud. D

Cupresſi fructum,& cucumeris ſyluestris internam partem,& thus,terito & melle ammixto lana excipito, & eodē modo ſubdito. Aliud. Cupreſsi fructum & thus terito,& melle ammixto lana excipito, ac ſubdito. Aliud. Abrotani obolos tres,cum melle lana excipe,ac ſubde. Aliud. Elatherij obolum,& myrrhæ obolum terito, & cum melle lanæ inuoluito,ac ſubdito. Purgatorium ſi mulier non concipiat. Tauri vrinam collige trium heminarum menſura. Deinde artemiſiam herbam.aut parthenium,aut adiantum & laurum viridem,& cedri ramenta ſimul contunde. Deinde in effoſa ſcrobe carbones accēde,& impoſita olla vrinam tauri infunde,& contuſa in mortario adiice.poſtea ſellā circompone,& artemiſiam herbam,aut hyſſopum, aut origanum impone,& muliere ſuper hæc collocata,donec ſudet foue. Vbi verò ſudarit,laua cum calida.& in lauacrum artemiſiam & laurum immitte.Deinde ſubdititium medicamē adhibe.Aut artemiſiam, aut bulbium in vino albo tritum lanæ inuolutum ſubdat.Hæc ad tres dies faciat,& deinde cum viro dormiat. Subdititium pharmacum ad conceptum faciens. Ex nitro & thure,cum melle glandem formato,& apponito. Aliud purgatorium molliens. Caricam coquito donec granula abiiciat,& hāc expreſſam leuiſsimè tritam in lana cum roſaceo vnguento apponat. Aliud acrius. Braſsicæ,rutæ,pares portiones tere ac vtere eodem modo. E

Cū mulier nō cōcipit.

Aliud molle & purgatorium. Medullam anſeris,aut bouis,aut cerui,magnitudine fabæ,affuſo vnguento roſaceo & lacte muliebri terito, velut molle pharmacum teri ſolet. Deinde ex hoc os vteri illinito. Aliud tepidum purgatoriū. Anſeris medullam magnitudine nucis,reſinæ lętiſsimæ aut terebinthinæ magnitudine nucis.Hæc in vnguento roſaceo ad lentum ignem liquefacito,& velut ceratum facito. & deinde ex hoc tepido os vteri illinito,& pectinem madefacito. F

Aliud detrahens purgationem & ſiſtens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in vino trita bibenda dato.Si verò magis detrahere voles,grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens.

Lauri baccas ad ſummum viginti,& ſeſelis dimidium acetabulum,cum vino trita bibat. Aliud. Tauri fel trium dimid

A dimidiorum obolorum Atticorum pondere, in vino ieiunæ bibendum dato. Et efformata quoque ex ipso catapotia deuoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorij obolum, Hæc cum vnguẽto rosaceo trita apponat. Aliud purgatorium. Semen vrticæ, & maluæ succum, cùm adipe anserino tritum subdat.

Aliud. Si non purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum tribus digitis comprehendi potest coquito, & melle affuso, ventri velut cataplasma imponito, & bibendum dato.

Aliud quod vteros aperit & purgat. Cantharidas quinque aceto albo affuso terito, & non valde liquidum pharmaeum facito, sed vt digitis effingi possit, & de ficu alba pingui, sine granulis & pelle, duplam cantharidum partem ammisceto,

B & efformatam glandulam tenui lana inuolutam subdito.

Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum dato, hoc etiam menses educit, & fœtus expellit. Aliud purgans vteros. Quum puero immortuo sanguis intus manserit, colocynthidem syluestrem in melle tritam delingat, aut subdat. Aliud sanguinem purgans. Sanguinem ex vteris expelles, si violæ albæ semẽ tritum, vino dilutum bibendum dederis. Aliud quod similiter sanguinem ex vteris expellit. Rhois seminis quum rubrum fuerit, grana viridia triginta terito, & rosas caninas, rubras rubicundo ex ipsis delecto, in vino bibenda dato, quum sanguis eruperit. Aliud purgatorium. Si menses non appa-

C ruerint, styracem & origanum terito, commisceto, & adipe anserino affuso apponito. Aliud quod subditum vteros purgat ac euacuat. Absinthij radicem tritam cum melle, cum oleo apponito. Subdititia vteros purgantia, aperientia, & aquam ducentia. Scillæ frustum longitudine sex digitorum, & digiti parui crassitudine accipito, & de hoc duos digitos circunderadito ac leuigato, & reliquum lana sordida inuoluito, eam verò partem quæ circumrasa est ad os vterorum subditã, per diem ac noctem appositã sinito. Postquàm autem lauit & abstulit, aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle, quod aquã & pituitam ducit, & pallidos ac subcruentos menses detrahit, si non diuturni fuerint, & os emollit. Vnguentum narcissinum, cuminum quod edimus, myrrham, thus, absinthiũ, cupressum, salem, rosaceũ oleum

Postremũ horũ medicamentum

sumito. Et de aliis quidem singulis congium accipito, narcis D
sini verò partem quartam, & omnia in glandem efformata, ac crudi lini linteo excepta subdito, aut linteum tenue pennæ circundato ac deligato, & in oleo albo Aegyptio tinctum apponito, & tota die appositum sinito. Deinde vbi lauit & abstulit, aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

Cur mulieres crebrius laborent.

E muliebribus morbis sic sentio. Mulierem quæ non peperit grauius & citius è mẽsibus ægrotare, quàm eam quæ peperit. Quum enim peperit venulæ fluidiores sunt ad mẽses. Fluidas autem ipsas facit purgatio illa quæ fit a partu. Et vbi hæc erumpit, vicinæ F
maxime ventri ac mammis corporis partes discinduntur. Discinditur item reliquum corpus, à quo verò hoc fiat, dictũ est à me in natura pueri in partu. Discisso autem corpore necesse est venas magis aperiri, & ampliores ac fluidiores ad menses fieri: itémque vteros magis aperiri, nimirum puero per ipsos egresso, qui & vim & dolorem induxit, & quũ hæc sic se habeant, mulier purgationem à partu experta, minus laboriosè mensibus decurrentibus purgatur. Si verò etiam affectio aliqua mulieri quæ iam peperit accidat, vt menses venientes probè purgari non possint, faciliùs dolorem feret, quàm si nõ peperisset, Assueti enim sunt vteri, & corpus idoneum vt impleatur, vtpote in ventre habenti, & simul multa amplitudo in corpore est. Maior autem fit etiam amplitudo vbi peperit, nimirùm corpore discisso. & corpus in amplitudine

Quæ puerperia facilè decurrant.

Cur steriles magis afficiãtur.

A dine existens minus dolore affligitur, si non venæ superimplentur, & nimium doleant. At verò ei quæ non peperit, quum corpus non assuetum sit, si impleta fuerit, & fortius ac solidius & densius sit, si purgationem à partu experiatur: & quum vteri ægrius aperiantur, menses laboriosè prodeunt, & affectiones plures accidunt: vt propterea menses obturentur, si prius non peperit. Habet autem res se hoc modo, velut etiam prius à me dictum est. Dico mulierem rariore carne præditam & teneriorem esse quàm virum. & hæc res sic se habet. à ventre trahit humiditatem, & citius, & magis, corpus mulieris quàm viri. Etenim si quis super aqua, & per regionem aquosam, duobus diebus ac duabus noctibus, molles lanas ponat, & vestem puram & contextam æquali ad lanas pondere, sublatis vtrisque apponderatione facta, multo grauiores lanas comperiet quàm vestem. Fit autem hoc ex eo quod semper ab aqua sursum decedit in vasa ampliora oscula habentia. & lanæ quidem tanquam raræ & molles, ex decedente amplius suscipiunt. Vestis autem vt quæ plena est & ex contextu obturata, explebitur, non multum ex decedente aqua suscipiens. Sic sanè etiam mulier, velut quæ rarior est, ampliorem à ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quàm vir. & tanquam teneriori carne præditæ mulieri, vbi corpus sanguine repletum fuerit, si non ab ipso secesserit, carnibus impletis ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier sanguinem calidiorem, & propterea calidior est quàm vir. Si verò amplior accedens sanguis secesserit, dolor non fit à sanguine, neque calor. Vir autem vt qui solidiore carne præditus est quàm mulier, neque in superna ventris parte adeò sanguine superimpletur, vt nisi aliquid sanguinis singulis mensibus secedat, dolorem fieri necesse sit: & sanguinis quantum satis est ad nutrimentum trahit: & quum corpus ipsi non sit tenerum, non dolore affligitur, neque superincalescit à plenitudine, velut mulieri. Multum autem confert ad hoc viro, quòd magis laborat quã mulier. Nam labor aliquid humoris abducit. Postquam igitur mulieri quæ nõ peperit occultati fuerint menses, & viam foras reperire nõ potuerint, morbus fit. Hoc autem cõtingit, si vterorum os cõclusum fuerit, aut distortum, aut aliqua pudẽdi pars cõtracta. Si enim horũ quid fuerit, menses exitum inue-

[Margin notes: B (at "les lanas ponat"); Exemplo cõprobat. (at "Etenim si quis super aqua"); C (at "dior est quàm vir"); Cur mulier calidior sit quàm vir.; Quid fœminas affíciat.; Vteri inuersio.]

nire non poterũt, priusquàm vteri ad sanã naturã redierint. D
Fit autem hic morbus his maximè, quæ angustos vteros habent, aut ceruicem vltra pudendũ sitam. Si enim horũ alterũ fuerit, & mulier viro non misceatur, & venter magis quàm oportet euacuetur, ab hac affectione vteri obtorquentur. Neq; enim humidi in seipsis sunt, vtpote muliere nõ coeunte: & amplitudo ipsis spatiosa est, vtpote quum venter magis vacuus existat. Quare obtorquẽtur, dum siccior & leuior est venter quàm cõuenit, & aliquãdo dum ipsi obtorquẽtur, etiã os ipsorum distorqueri cõtingit, nimirum ceruice vltrà pudendum sita. Si enim humidi fuerint vteri, à coitu, & venter non euacuetur, non facile distorquentur. Hæc igitur causa est vt ipsi sint conclusi, nimirum à venere abstinẽte muliere. E
In tertiis porrò mensibus optime afficietur, si quæ priùs insunt progressa fuerint educta. Sin minùs, mulier hæc patietur. Suffocatio aliàs atque aliàs in ipsa irruet, & febris aliàs atq; aliàs corripiet, ac horror, & lumborum dolor, hæc patietur in tertiis mensibus, si ipsi non prodierint. In quartis verò si non egressi prioribus exitũ fecerint, etiã tunc tertij mensis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maximè tẽpore mensium. Deinde minùs. Sæpè verò etiã à dolore libera sibi esse videbitur. Erunt autem in quartis etiã hæc signa. Vrinam multam ac crassam eiiciet, aliàs atque aliàs. Et venter ipsius durus erit, & maior quàm priùs, & dentibus fremet, & cibũ auersabitur, & vigilabit. Hæc patietur in quartis mensibus. Si verò curetur, etiam in his sana euadit. Et in quintis F si non multi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. In sextis verò iam incurabilis est. & iuxta priora quidem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiam hæc aderunt. Anxia erit, & aliàs atq; aliàs seipsam iactabit, & animo deficiet, & pituitam vomet, & sitis fortis ipsam corripiet. Nimirũ dum exuritur venter ab vteris sanguine plenis. & ad contactum dolebit, maximè pectinem. Et aliàs atque aliàs acutè febriet. & vteri aliàs atque aliàs murmurabunt. dum videlicet sanguis in ipsis commouetur ac discurrit. & venter consueto modo non secedet. Neque vesica vrinam excolabit, maximè quum vteri ad stomachum qui neruosus est, mulieri allapsi fuerint, & ad ventrem irruerint, dolet spinam, & totum dorsum. & lingua ipsius refrenatur. & hanc nõ claram habet. &
animi

Menses diutius remorati quid agant.

Menses sex mẽsibus retenti nõ habent medelam.

A animi deliquium adeſt. Aliquibus etiã vocis priuatio,& ſtomachus mordetur.& flaua bilis exit.& ſpiritus offendens.& anxia eſt,& iactat ſeipſam,& ardet. Poſtquam autẽ tranſmutati fuerint,& veſica tenuem ſanguinẽ ab vteris trahet,tunc vrina mingitur rubra, Et dolet quidẽ reliquum corpus,maximè verò collum,& ſpinam,& lumbos,ac inguina. Et ipſi ad hoc progreſſæ,& venter attollitur,& crura ſupra modum intumeſcunt,& tibiæ ac pedes.& mors ſuccedit. Et circa hãc quidem ſic finiunt menſtruæ purgationes ad ſex menſes occultatæ. fiunt item hæc. Quibuſdam mulieribus menſes bimeſtres in vteris exiſtentes multi ad pulmonem procedunt. & vbi recepti fuerint, omnia patiuntur quæ in tabe dicta

B ſunt.& non eſt poſsibile ipſam ſupereſſe. fiunt & hæc. Quibuſdam ſuppurati fiunt menſes, vbi per duos aut tres menſes moram traxerint. Hoc autem maximè fit,ſi à febre fuerint combuſti. Signa verò ſunt ſi ſuppurati fuerint. dolores enim incidunt in pectinem.& pulſationes fortes,& contactum nõ ſuſtinet.& ſi melius habitura eſt,menſes ipſi erumpunt,in pudendum, & procedit pus ac ſanguis, & procedit graueolens,ad ſeptem,aut octo,aut nouem dies. In priore verò tempore dolet velut dictum eſt antea. Poſtquam autem depurgata fuerit,optimum quidem eſt ſi non fiant vlcera. Si verò relinquantur vlcera,ampliore curatione opus habebit,quo vlcera non putreſcant,& graueolentia fiant. Sterilis autem euadet,etiam ſi melius habebit,vbi magna vlce- Menſiũ varius affectus.

C ra fuerint quæ in vteris facta ſunt. Si verò non continget, vt menſes ipſi in pudendum procedant ſuppurati facti,ad partes ſupra inguen,iuxta lateris mollitudinem erumpent, circa tuberculum,vt pote pure rupto,& illa parte purulenta graueolentia procedent.& ſi hoc fiat, mulier non ſuperſtes manet. Si verò etiam ſuperſtes maneat,ſemper ſterilis erit. Hac enim parte de cætero via fit mẽſibus vt foras prodeant. Nam os vterorum ad hunc locum allapſum eſt. fit & hoc. Menſes cũ non in pudendũ procedunt.

Quibuſdam vbi bimeſtres aut trimeſtres aut diuturniores fuerint menſes,& ad lateris mollitudinem allapſi fuerint,quum non ſuppurati ſint menſes, velut tuberculum fit ſupra inguen,ſine capite,magnum,rubrum.& vulgus medicorum ignarum quid hoc eſſet,iam ſæpe ſecuerunt, & ſic in periculum induxerunt. Cæterum id quod velut tubercu- Cum vẽrè exuberet.

lum fit,tali modo fit.Fruitur ſanguine caro ipſa,vtpote oſculo vterorum lateris mollitudini adiacente,& impletur caro ab ipſo,& inſurgit ac eminet,velut ſanguine repleta. Et aliquando ſi tranſmotum fuerit os vterorum,& ad pudendum conuerſum,& menſes proceſſerint per pudendũ,id quod circa lateris mollitudinem eminuit ſedatur.In vteros enim diſtribuitur,hi verò foras laxãtur. Si verò nõ conuerſum fuerit os vterorum ad pudendum , circa lateris mollitudinem ſuppuratur,& hac parte tranſitus fit menſibus , & eadẽ pericula ſunt,quæ prius ſunt relata. Sed & ad vomitum cõuertitur,& quibuſdam in ſedem,velut in virginum morbis à me dictum eſt,& ſigna & dolores eoſdẽ oſtendit, quos iſthic retulimus. Ad hanc viam minus faciunt menſes mulieribus quàm virginibus. Quum menſes fuerint occultati , dolor habebit imum ventrem,& onus quoddam incumbere videtur,& lumbos & laterum mollitudinẽ mirum in modũ dolet. Si verò omnino non procedunt,præ morbo aut craſsi & viſcoſi,aut glutinoſi fiunt. Primùm igitur ventrem purgare oportet ſurſum ac deorſum. Deinde vteros ſubdititio medicamento,à quo ſanguis purgatur. Atque ita quieſcere,& potandum dare pharmacum,à quo ſanguis prodeat.Bibat etiã Crethmon in vino tædaceo. Si verò fluxus ipſi non fiat,continget vt prægnans eſſe videatur , & dum cum viro coit doleat,vt putet quid incumbere,& grauitas fit in ventre,& venter prominet,& deſideriis ſimilibus afficitur,velut in ventre habeat,& ſtomachi dolore afficitur , maximè vbi quinquaginta dies præterierint,Et dolor aliàs atque aliàs habet ventrem,& partem circa vmbilicum,& collum , & inguina,& lumbos.Et poſtquam menſes duo aut tres præterierint,quãdoque menſes aceruatim ipſi in pudendũ erumpunt,& quæ prodeunt velut carnem eſſe putat,quemadmodum ex fœtus corruptione & nigra. Quibuſdam etiã vlcera fiunt in vteris,& opus habent diligenti animaduerſione. Multis verò contingit vt putent ſe ſex menſibus in vtero habere,aut etiã paulo breuiore tempore,& venter prominet,& alia ſibi fieri putat,velut in ventre habenti. Poſtea ſunt & quibus ſuppurati eruperunt ſupra inguen,ſimul cũ quinto aut ſexto menſe,& viam ea parte patefecerunt. Quibuſdam autem vlcera fiunt in vteris etiam infra ſub inguine, & periclitatur mulier

Signa menſium nõ defluentium.

Medela.

Vterorum vlcera.

Vterorũ varij morbi.

D E F

A lier de vita. Si verò etiam superstes maneat, sterilis erit. Quibusdam etiam in pudendum erumpunt, & prodeunt ipsi putrefacti ac purulenti. Et ab his vlcera fiunt in vteris, & periclitatur. Et oportet vt ne antiqua fiant vlcera, cum attentione mederi. Sterilis autem & hæc fit, etiamsi fuerit curata. Si verò nõ eruperint menses sex mensibus intus cõclusi, omnia patietur velut ea quæ non peperit, in qua menses viã inuenire non possunt. Et si quidem curata fuerit, sana erit. Sin minus, etiam ad octo menses durans moritur. Multis verò contingit, vt menses pituitosi ad multum tempus prodeuntes, etiã pauciores sanis sint, sana autem talis fit, si cõuenienti cura fuerit sanata. Si verò menses mulieri prodeant qui-
B dem, verum pauciores quàm conuenit, vtpote osculo vterorum paululùm à pudendo emoto, aut nuper cõcluso ad hoc, vt prodeant quidẽ, verùm obturentur ab ipsis etiã transitus, per quos penetrant vbi ad vteros descendunt: moderati sanè paulatim prodeunt, sanguine semper perfectè osculo incumbente. Et postquam dies præterierint quibus purgari solet, & conclusus fuerit sanguis in vteris relictus, & alij menses subdescendentes non expulerint conclusum sanguinem, sed semper paulatim grauant, & primis mensibus duobus aut tribus non valde prodeunt. Postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit, & non habet in ventre, quàm diu sanè sic habuerit, & febris corripiet ipsam debilis, maximè in diebus quibus purgari solet. Verisimile est au-
C tem & in intermedio tempore ipsam febrire, & horrere, & stomachi dolore vexari, & ad multitudinem addere singulis diebus. Et dolet aliàs atque aliàs corpus, & maximè lumbos, & spinã, & inguina, & articulos manuum ac pedum. Verùm his locis non simul dolet, sed aliàs atque aliàs, qua parte sanguis discretus, & in vteris esse non potens impetu suo grauarit, & qua sanè corporis parte incubuerit, tumor, est fitq; etiã conuulsio fortis articulorũ corporis. Et aliàs aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hæc siquidem iuxta debitũ modum curata fuerit, sana euadet. Sin minus, morbus septimestris aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudã faciet, aut partes aliquas impotẽtes efficiet, si præ rigore & cibi fastidio, sanguis circa neruos compactus fuerit, quencunq; tandem locum occupauerit. Hic autem morbus magis fit

Cur sanguis circa neruos cõpingatur.

his quæ virum non habent. Si verò hi morbi iam relati, aut D quicunque postea referentur, incidant in eam quæ partum non sit experta diuturniores erunt, & minus dolorosi. Verùm signa eadem, & iidem fines, tum ei quæ non peperit, tum ei quæ puerperia experta est, contingunt, si nõ curentur. Oportet autem statim curationem facere. Sin minus statim comparent morbi. Si verò menses plures quàm oporteat prodeant, & crassiores: Nimirum corpore natura fluido existente, & osculo vterorum prope pudendum sito, & ad hæc multo cum viro coitu vtatur, & conuiuetur, semel aliquando multi descendentes, & cumulatè prodeuntes, os vterorum impetu suo magis dilatant. & si ad hæc non incidat vasorum euacuatio, sed rursus multus accesserit calor, & os amplum E faciunt, & corpus: vt pote dum conuiuante & voluptatem ac consuetudinem viri consectante muliere, facili fluxu ad vteros etiam calor defertur, & decolor erit quàm diu sic habuerit. & si postea morbus aliquis aut affectio inciderit, vt corpus affligatur, & vteri similiter iuxta solitum morem ampli sunt, & corpus facili fluxu in ipsos præditum est. Et post hæc febris habet, & cibum auersatur, & anxia est, & tenuis ac debilis. & lumbos ex mensibus dolebit. & progressu temporis si non curata fuerit, omnia ipsam magis affligent in intermedio tempore. & periculum ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut à tempore & morbo vexata, si alius morbus coincidat, ex hoc moriatur. prodeunt autem menses crassiores & plurimi, in intermediis diebus. Incipientes autem & desinen- F tes, pauciores & tenuiores. Moderati verò sunt menses prodeuntes in omni muliere si sana sit, vt duarum heminarum Atticarum mensura secedant, aut paulo plures, vel pauciores. atque hoc ad duos aut tres dies. Longius autẽ tempus aut breuius, morbosum & sterile est. Coniectare porrò oportet mulieris corpus inspiciendo, & interrogare collatione ad priora facta, an semper morbosa viuat, aut non. Si enim pauciores aut plures dies quàm solent prodeant, aut ipsi pauciores aut plures fuerint, morbosi sunt: Nisi natura ipsa morbosa & sterilis fuerit. Si verò hoc fuerit, & ad salubriorem statum transmutatur, melius est. procedit autem sanguis velut à victima, & cito congelatur si sana fuerit mulier. Quibus verò in natura est, vt plures quàm quatuor dies purgen

Cur multæ purgationes menstruæ & crassæ defluant.

Mensium modus & qualitas.

A purgentur,& menses valde multi prodeunt,hæ tenues fiunt, & fœtus ipsarum tenues,& emarcescunt. Quibus autem purgatio infrà tres dies fit,aut pauci menses secedunt,hæ crassæ sunt, & bene coloratæ, virilésque ac partus immemores, & neque concipiunt. Si suffocatio derepente accesserit:fit autem maximè his quæ cùm viris nō coeunt,& senioribus magis quàm iunioribus. Leuiores enim vteri ipsarū sunt:fit autē potissimū tūc,vbi mulieri vasa euacuata fuerint,aut plus solito laborarit:resiccati à labore vteri cōuertūtur,vt qui vacui sint ac leues. Est enim ipsis locus spaciosus vt conuertantur,vtpote vētre vacuo existente. Dum autem cōuertuntur, impetunt hepar,& iuxta consistunt,& ad præcordia irruunt. Currunt enim & progrediuntur sursum ad humiditatē,tan- Suffocationis vuluæ caussa quæ.

B quā à labore magis quā opportunū est resiccati. Hepar autē humidum est. Postquā autē impetiuerint hepar,suffocationē faciunt,derepēte perspirationē circa ventrē intercipiētes, & aliquādo simul incipiunt hepar impetere, & à capite pituita defluit ad præcordia,velut ab eo quod suffocatur,& aliquando simul cū pituitæ defluxu, descendunt ab hepate ad locum suū,& cessat suffocatio. Descendunt autē detrahentes humiditatē,& grauati. Stridor autē ab ipsis fit,dum ad suā ipsorū sedem procedunt, postquā autem eò deuenerint, aliquando vēter post illa humidior fit quā superiori tēpore. Laxatenim iam caput pituitam in ventrem. Vbi verò apud hepar & præcordia fuerint vteri,& strangularint, mulier albas oculorū partes subuertit,& frigida fit. Sunt autē & quæ liuidæ fiunt.

C Quædam etiam dentibus frēdunt, & saliuæ ad os fluunt, & similes sunt his qui ab Herculeo morbo detinentur. Si verò diutius moram traxerint vteri apud hepar & præcordia,mulier strāgulatur. Quādoq; verò vbi mulier vasa euacuata habuerit,& insuper laborarit,vteri cōuersi ad vesicæ stomachū allabuntur, & vrinæ stillicidium inducunt. Aliud autē nihil mali habet, & curata citò sanescit, quandoq; etiam sponte. Quibusdam verò ex labore aut inedia,ad lumbos aut ad coxas allapsi, dolores exhibent. Si mulier corpore male habuerit, & menses biliosi prodierint, ex hoc probè cognosci possunt. Nigri sunt valde, quandoque verò nigri aut splendidi, & paucissimi prodeunt, & citissimè congelantur, & semen amborum, & maris & fœminæ euanescit, & non Menses biliosi.

habet

habet in ventre,& incipiente quidem morbo, purgatur diebus quibus solita fuit,non pluribus, progredientibus autem mensibus,pluribus diebus purgatur,& menses pauciores singulis diebus apparent. Et febres succedunt erroneæ acutæ, cùm horrore & cibi fastidio aliàs atque aliàs,& stomachi dolor,& dolebit maximè vbi mẽses ipsi appropinquarint. Postquàm autẽ purgata fuerit,& ad modicũ tempus, superiorũ respectu meliùs habuerit, posteà rursus ad idem perueniet. Dum autẽ curatur,citò sana fit. Si verò non curetur,& tẽpus procedat, omnia priùs relata valde ipsam affligent, & dolor corripiet,nunc vẽtris partem infrà vmbilicũ, nunc inguina, nunc lumbos & coxendicũ ad sedem iuncturã,nunc collum aliquando verò strãgulatio fortis accidet, & caligo ante oculos obuersabitur,& vertigo, vtpote purgatione sursum vergente ac ascendente. Si enim corpus male habuerit mulieri menses pauciores fiunt, & quibus corpus plenum fuerit, his menses plures prodeunt. At verò biliosæ si menses prodeant, pusillanimitas incidit, & cibi fastidium aliàs atque aliàs, & anxietas, ac vigilia ,& eructat frequenter,& non vult deambulare,& tristis est, & non videre sibi videtur, & timet. Et si curetur,ex his sana erit. Si verò tẽpus processerit,adhuc magis dolebit. Optimè autẽ cũ hac agatur,si vomitus biliosus succedat,aut venter turbetur, nõ fortiter,& subeant biliosa. & si fluxus succedat ipsi non fortis. Si enim quid ex his fortè inciderit in corpus afflictum, periclitabitur. Si verò leniter depurgetur aliquid biliosi aut totũ id quod molestũ est, sana fiet. Si verò neq; curetur,neq; quicquã horũ fiat,moritur mulier,plerũq; tamen cõtingit vt fluxus incidat biliosus ex hoc morbo,& si fluxus fiat, primũ quidem pauca sunt quæ cõparent:per omnes autẽ dies omnino plura cõtingunt. Tẽporis autem progressu plerunq; etiam morbus acutus fit:& vteri à purgatione biliosa prodeunte mordentur, ac exulcerantur. Sed & in hoc adhuc sana fit,si curetur,& fluxus compescatur. Si verò vteri ab vlceribus fuerint inflammati,adhuc acutior morbus erit,& multa graueolentia ac purulenta prodibunt, ab ipsis vteris iam egressa, & semper velut aqua de carnib⁹, & prius relata omnia ipsam magis affligent, & vlcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipsam vincant. Si verò etiam sanata fuerit,sterilis erit à cicatricibus. Si mulier corpore

[Margin notes: Febres erraticæ. — Cum fœminæ corpus male habet menses minores defluunt. — Profluuiorum cõsuetudo. — Vterorum vlcera. — Section letters: D, E, F]

A corpore malè habuerit,& pituitoſi mēſes prodierint,cognoſci autem poſſunt ſi pituitoſi prodeāt. Pelliculoſi enim apparent,& velut araneorum caſſes diſtenduntur, & ſubalbidi ſunt.Hoc autem contingit, ſi corpus & caput ipſi pituita repleta fuerint,& hæc non ſubpurgetur, neq; per nares, neque per ſedem,neque per vrinæ meatum. Sed in menſibus, & in turbatione ſanguinis,vnà cū purgatione foras exit. Et ſi hæc ſic habuerint,ad duos quidem aut tres menſes nihil ęgrotat. poſtquàm autem amplius tempus progreſſum fuerit,& non curetur,magis dolebit,& febris erronea corripiet, & cibum aliàs atque aliàs faſtidiet,& ſtomachum dolebit, & maximè dolebit vbi menſes appropinquarint.Quū verò purgata fue-

Pituitoſi menſes.

Qualis vexatio in his.

B rit,ad modicum tempus, ſuperiorum reſpectu meliùs habebit,poſteà ad idem relabitur,& ſi non curetur,ſed tēpus procedat, fient ipſi omnia quæ ei cui bilioſi menſes prodibant, donec fluxus ſiſtatur. Conſequitur etiam vt hæc fluxum pituitoſum habeat,aut alia quæ ego dicam paulò poſteà. Et ſi quidē fluxus ſuccedat,ſemper procedūt per omnes dies,nunc aceruata, nunc pauca, & quandoque velut à carnibus aqua prodit,quandoque velut ſanies, & in hoc ipſo multi ſanguinis grumi inſunt,& radit terram velut acetū,& mordet vbicunque mulierem contigerit, & vteros exulcerat. Et vbi ad hoc peruenit, reliqua quidem ſimiliter patitur, velut prior. Minus verò quàm illa caput dolebit, & vlcera neque deformia,neque magna,neque purulenta,neque graueolentia, ſi-

Fluxus pituitoſus.

C militer velut illi fiunt, ſed minùs huic. Si verò curetur,ſana euadit,etiam vbi morbus progreſſum fecit,& non valde moritur. Verùm prægnans eſſe non poteſt quæ ſic habet. Quæcunque viro cohabitantes in ventre habere non poſſunt, interrogandæ ſunt,an ipſis menſes prodeant,aut non:& an purulenti ſint, aut frigidi. Si quidem igitur reſponderit, interrogetur an ſtatim exeat genitura, an poſtera die,aut tertia,aut ſexta, aut ſeptima. Si igitur dixerit ſtatim exire vbi coiuit,vteri oſculum rectum non eſt, ſed diſtortum, & geniturā nō capit.Si verò dixerit,poſtera die, aut tertia, vterus perhumectus eſt,& ſemen eluitur.Si verò ſexta aut ſeptima, ſemen computreſcit,putrefactum verò exit.Si igitur ab initio nō ſuſcipiat ſemen,os vteri primùm curandum eſt,vt rectum ſit. Si verò eluatur poſtera, aut tertia die, vterus & caput.Si

Quid in his agendum, quæ nō cōcipiunt.

put. Si verò computrescat & exeat,& vterus , & totũ corpus D curetur. Atque hac singula sic cognoscere oportet, Quali verò purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. Quum menses prodeunt, linteum complicatum palmi magnitudine super tenuem cinerem expandito , deinde vt quæ exeunt super hoc defluant curato. Præstat autem duo esse lintea, vtrunque seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnum,& diurnum quidem , postera die lauare oportet. Nocturnũ verò , vbi per diem ac noctem super cinere situm fuit. In lotura verò considerare oportet, qualiánam fiant lintea lota, vbi in sole fuerint siccata. Optimum tamen est in tenebricoso loco ea resiccari. Si quidẽ igitur pituita fuerit quæ conceptionem impedit, mucosa lintea erunt. Si verò propter salsuginẽ & bilẽ impeditur, fulua & subliuida. His igitur consideratis,& diligenti animaduersione expensis, totum etiam corpus inspicito , an multa purgatione opus habeat , aut secus, ita vt & ad colorem, & ætatẽ,& robur,& anni tempus,& qua diæta vtantur respicias. Curatio verò & totius corporis est , & vteros ac osculum ipsorũ sanare , & si hoc conclusum fuerit, aperire. Si verò illi distorti fuerint, dirigere oportet. Si autem humidi fuerint, resiccare,& alia quoq; facere contraria. Fermè autem omnibus multa curatio eadem est , excepta mensiũ detractione. Nam quibus nihil prodit , his detrahere oportet. Imò quicquid in mensibus mali inest , hæc auferre oportet: quum videlicet pituitosi sunt, & pelliculosi, & saniosi,& tenues, aut albi,& grumosi : & quum nigri sunt, F & carbũculosi, aut caliginosi, aut acres, salsi, turbati, purulenti. Hæ omnes causæ tollendæ. Prohibẽt enim in ventre conceptum. Quibuscũque igitur menses pituitosi ac pelliculosi sunt, hæ carnosę sunt,& his os humectum est,& saliua multa ac viscosa. Et si acidum aut acre quid gustarint , sputũ in ore liquidius erit,& insulsum,& ad omnia quæ ederint aut biberint, turbatio sequitur,& supprimitur ipsis ac attollitur venter,& nausea adest,& anxietas ac iactatio multa. Et à capite fluxus defluit , & omnia obducit , & multã humiditatem inducit , & partes sub oculis liuidæ sunt ac inflatæ. Has totas fouere oportet & frequenter vomere , & à cibis , & ieiunas. Infernum autem vẽtrem mollire, sed pharmacis omnino leuibus, quæ minimè bilem ducunt, & semel in die cibum capere

Marginal notes: Mensium cognitio. (beside "rò purgatione…"); E (beside "ceptionem impedit…"); Medela. (beside "qua diæta vtantur…"); Medela. (beside "ducit , & partes…")

A pere,& frequenter exerceri. Et cibo ſiccisſimo vti, & potu paucisſimo meraciore. Melius autem eſt vt venter facilè ſolubilis conſeruetur. Verùm vteros ſi ad hanc diætam non paruerint, pharmacis ſubdititiis nõ mordacibus purgare oportet. Fomentum tamen ſemper purgationibus præmittẽdum eſt prius id quod ex fœniculo paratur. Deinde quod ex ſuffimentis. Fomenta verò & ſubditiones medicamentorum facito coniectura facta vt omnia fiant, & pro ratione adhibeantur, quo tempore menſes prodeunt. Si quidem igitur puri & ſinceri & cruenti fiant, ita ad virum accedat incipientibus menſibus. Optimum autem, deſinẽtibus, & adhuc euntibus magis quàm vbi diſparuerũt. Quum autem ad virum itura *Vterorum purgatio.*

B eſt ſuffimentum quoddam ex adſtringentibus ſuffiat. Atque hoc per caniſtrum, & arũdinem, pharmaco calido cineri inſperſo. Quum verò inſperſeris, & caniſtrum, ſine operculũ circumponito, & per arundinem inſidenti fomentum adhibeto. Vbi verò opus fuerit ipſam ſuffiri, plumbea fiſtula vtere, vt aperto oſculo ſuffiatur. Deinde cùm ſurrexit, rurſus in lecto plumbeam fiſtulam apponat, Deinde ea ſubtracta cum viro coëat. Et ſi ea quæ à viro prodeunt, non fuerint ei manifeſta, extentis & alternatim poſitis cruribus quieſcat. Ieiunium autem vtile eſt in hac die, præterquam ſi cyceonem velit non ſalſum in aqua. Hunc autẽ tunc bibat quum vult ſuffiri. Si verò vbi cum viro coiuit, poſtridie detineat geniturã, & neq; altera die exeat: à cibis quidem & balneis prohibea- *Poſt viri cõgreſſum quid agat.*

C tur. Bibat autem polentam in aqua non ſalſam, bis ac ter in die. Atque hæc diæta ſit per ſex dies, aut quod melius eſt, ſeptem, ſi non exierint ea quæ à viro ſuſcepit dum cum ipſa coiuit. Illota verò maneat per omne tempus, & det operam vt motus vitet. Si verò deambulare velit, deambulet in loco plano & leui, nequaquam accliui, neq; decliui. Deſideat etiã ſuper mollia, ſi conceperit. Reliquam verò diætam eandẽ faciat vſque ad dies triginta. Illota autem ſit, aut ſi lauari opus habeat, pauca & non valde calida lauetur. Caput verò ne madefaciat. Cibis autem vtatur & panibus, & maza ſi velit. Ex carnibus autẽ, palũbe, & ſimilibus, ex marinis, his quæ aluũ ſiſtũt. prohibeatur ab oleribus acribus. Vino verò nigro vtatur. Carnibus autem aſſatis potius quàm coctis, tum manſuetis, tum ferinis. Et hæc quidem ſi conceperit, hoc modo facere

cere

Quæ semen non cōtinet quid agat. cere oportet. Si verò non conceperit. sed secunda aut tertia D die exeunt ea quæ à viro immissa sunt, fluentia cum multa humiditate: manifestum est quòd vteri sunt humidiores. Cu rare itaque oportet iuxta relatum modum, donec sicci fiant. Quum autem sicci esse videbuntur, sic curato. Optimum est pharmacum mollitorium, & retro, & anteriori parte ipsi adhibitum, donec vteri ad naturam suam redeant, & rursus ad virum accedat, quum mēses non amplius multi, sed pauci & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in aliis diebus cum viro consuetudinem habere oportet, si optime habuerint vteri. Quum autem in relatis diebus consuetudinem habuerit cum viro, si probè parati fuerint vteri, & si geniturā ad decem aut duodecim dies detinuerit, ne adeat E virum Si verò non concipiat, vteri autem sani sint: contingit enim & hoc plerisque, quum debiles existentes vteri, ab affectione macilenti fiunt: aut præ medicamentis & fomēto multo, genituram ferre non possunt, priusquam assueti fiant & conualescant. Hoc autem sic cognosci potest. Quū ab ipsa exierint, secūda aut tertia die exeūt, aut adhuc prius, crassa & compacta velut mucus: nisi mali quid sit, & propter alium vterorum morbum genitura discedat. Quum igitur talia apparuerint, curatione quidem vterorum non est opus, verùm reliqui corporis cura habenda est, quo huiusmodi bonus habitus sit ipsi, vt contractū simul sit corpus, & iusta mole præditū, ex paucorum balneorum, plurium verò & leuiū laborum vsu. Ab acribus autem & salsis prohibeatur. Vomi- F tibus vtatur ante dies quibus menses fieri solent, & rursus fame maceretur, & alia perficiat quæ dicta sunt. Atq; hæc quidem harum curatio est. Quibus autē statim vbi coiuerint diffluunt ea quæ à viro sunt immissa, his os vterorum causa est. Curare verò sic oportet. Si quidem valde conclusum fuerit, tædis & plūbeis fistulis immissis aperito, & molli fomento ex fœniculo foueto, & subdititiis, quæ vteros attenuant, & in directum redigūt, purgato. Post purgationes autem & fomenta, ea infundito quæ causæ sunt contraria. Quibus verò os distortum est, & ad coxam allapsum: fiunt enim etiā talia prohibentia ne vterus semen suscipiat: Quum igitur tale quid acciderit, odoratis fomentis fouere oportet, post fomētum autē per digitum auulsum à coxa detrahito. Quum autem

Quū virū adeat hæc mulier.

Cur nō cōcipiāt sanę.

Curatio.

Quum statim postcoitum genitura exit. Medela.

Quum os vteri est distortum. Medela.

A autem discesserit, tædis & plumbeis fistulis immissis iuxta priorem rationem in rectitudinem dirigito. vbi verò rectificati ac aperti fuerint vteri, medicamentis subdititiis purgato, & alia facito iuxta relatam rationem. Quum autem magis quàm oportet aperti fuerint vteri, purgatione opus habent. post purgationes autem, collutionibus & suffimentis. Si verò propiores sint quàm oportet, vomitibus vteri opus habent, & fomento fœtido, donec ad suum locum redeant. Diæta verò vtendum est relata. Si verò os pingue fuerit & crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum ieiuna edat, & meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum. & cuminum, ac resinam. Optimum autem fuerit ni-

Cùm vteri nimis hiãt.

Quum os vuluæ crassum est. Medela.

B trum vino ammiscere & resinæ, vnà cum cumino & vnguento albo. Aut cornu cerui vrito, & duplum crudæ ordeaceæ farinæ cum vino ammisceto. Si verò non melius habeat, porrum coquito, & ipsam insidere facito. Aut phagum id est glãdem tritam apponat. Et allio recenti vescatur, & aqua mulsa insuper pota vomat. Quibus porrò intus manet viri semen & computrescit, & turbationem facit, his attriplicis semen aut succum, cum melle aut cum cumino delingendum dato. Quum autem à viro immissa graueolentia fuerint, nõ concipit. Portulacã igitur & adipem anserinum misceto & apponito. Quibus verò sexta aut septima die, à viro immissa prodeunt putrefacta his verisimile est ab vtrisque fieri, & bilis, & salsuginis influxu. Curare autem sic oportet per

Quum semen intus putrescit.

Curatio.

C veratrum, aut scammoniam, aut peplium. Hęc enim sursum ac deorsum pituitam & bilem purgant, & flatus educũt. Ante purgationes autem fomentis vtendum est, ex suffimentis. Vbi verò fomentũ adhibueris, per subdititia purgato, eodẽ modo velut in prioribus. Et post subdititiorum ac purgationum vsum, mollitoriis vtere, & subdititio medimamẽto ex mercuriali & artemisia herba, & anemona, & veratro albo & nigro. Atque hæc quidem medicationes hoc modo his conducunt. Diætam verò respectu, ad totum hominis corpus facto constituere oportet, siue siccior, siue carnosior mulier esse videatur. Et si quidem siccior fuerit, balneis pluribus, & obsoniis omnibus coctis, tum marinis, tum carnibus vtatur. Vino verò aquoso, & oleribus coctis, & pinguibus omnibus ac dulcibus. Hæc enim plerunque faciunt vt humi-

Vterorũ humescẽtium curatio.

ditas sit,tum in reliquo corpore,tum in vteris.Si verò humi D
dior fuerit,tales vteri nullo ex his opus habent,sed vice*versa neque contrectare,neque lauare recenti motu facto oportet,neque suffire.Nam ad periculum hæc procedere solent. Et si magis quàm pro natura fuerint humectæ, siccare sanè, ac suffire oportet.Si verò biliosa in ipsos confluant, medicamentum dare quod bilem purgat. Si verò salsuginosa,lac asininum,& vinum,& alia auxiliaria.Morborum porrò vires considerare oportet,& caussas ex quibus morbi fiunt exquirere, atque sic ad alia procedere, & morbos circa locos curare.& quæ quidem ob causam osculorum hiantium prohibentur,vt ne detineant in ventre,horum oscula præparare,vt probè diducta sint.Quum verò humiditas prohibue- E
rit,hanc inspicere vt ne impediat, totis mulierum negotiis expensis,siue ex toto corpore,quid moueri videatur, siue ex ipsis vteris,siue ex vtrisque. Vteros autem sic curare oportet, vt neque humidi sint, neque valde sicci. Imò sicciores quidem,tanto magis bono succo,quanto sunt sicciores, eiusmodi humiditate vt pingues magis fiant quàm graciles.Humectos verò & madidos siccare,ita vt relinquas quo humidi sint,& non valde resiccentur. Excessus enim in his valde sunt vitandi.Concipit autem in ventre, neque ea quæ humiditatem habet,neque quæ resiccata est,nisi quid horum in vteri natura fuerit. Cæterùm virum adire ipsam oportet, post adhibitam curationem,desinentibus aut inchoantibus men- F
sibus.Optimum est etiã vbi quieuerint.Maximè verò in his diebus experiendũ est,an prægnans fieri possit.hi enim sunt opportunissimi.Si verò nõ statim concipiat, & reliqua benè habeant,nihil prohibet etiam aliis diebus cum viro coire.Nam hæc exercitatio alacritatem ipsi inducit, & venulæ hinc laxantur:& si ea quæ à viro prodeunt concurrerint secundum rectitudinem cum eo quod à muliere,citius concipiet.Hæc enim caussa est his,quibus siue statim, siue posteriore tempore exeunt.Atque hæc quidem de his dicta sunt. Si verò humidius fuerit os vterorum, genituram attrahere non possunt.Vtendum autem est medicamentis subdititiis acribus.Commorsus enim & inflammatus stomachus solidus ac firmus quandoq; fit,& aliquo modo accommodatur. Sed & si in callum indurati fuerint, præstat acria apponere quæ

Tẽpus concubitus.

Quæ duritiam vuluarum tollant.

A quæ mordeant. Quæ enim tenuia & feruida sunt, calli duritiam diffundunt. Si verò mollitus fuerit callus, mollibus curato, & his quæ non mordent. Quòd si diu non concipiat, mẽsibus non apparentibus, quum tertia aut quarta dies aderit, alumẽ tritũ, vnguẽto dilutũ, & lana exceptũ apponito, & habeat per triduũ. Quarta verò die fel bubulum siccũ in oleo feruefacito, & lanã tenerã eo imbutã subdito, & habeat per triduum. Postridie autem eximat, & cum viro coeat. Si genituram non suscipiat mulier, mensibus secundum naturam prodeuntibus, mẽbrana præposita est, fit etiam ex aliis caussis, cognosces autẽ vbi digito obicem cõtigeris, facito autem medicamentum subdititium, resinam & æris florem cũ melle subacta in linteo apponito quàm penitissimè, filo ad extremitatem alligato, vbi verò hoc extraxerit, myrtum in vino coquat, & vino tepido perluatur, præstat autẽ membranã auferre. Sunt autem mulieres quæ facilè quidem in ventre concipiunt, gestare verò non possunt, sed fœtus ipsis corrumpuntur, aut tertio, aut quarto mense, nulla causa accedẽte, neque cibo incommodo ingesto, & hæc est causa quæ relata est, & maximè quum vteri augmentum fœtus dimiserint, aut venter ipsis turbetur. Debilitas autẽ, & febris vehemẽs, & cibi fastidiũ incidit eo tempore quo fœtus corrumpunt. Est autem & hæc caussa, si vteri fuerint leues, aut natura, aut vlceribus in ipsis innatis. Si enim leues fuerint, quandoque continentes ipsum pelliculæ, minùs quàm oportet cohærẽt: C. vtpote quũ vteri ipsi pleni existant, cognouerit autem quis hæc singula, si de his exactè interroget. De leuitate verò cognouerit, si alia mulier cõtigerit, dum vteri vacui sunt. Non enim hoc tempore manifestum fit. Si verò menses prodierint his aceruatim prodeunt. Quibusdam tamen ipsarũ contingit vt fœtus edant. Et si qua curetur, spes partus adest, & de his quidem sic habet. Si mulierem puerperam facere velis, aliàs concipere nequeuntem, menses cõsiderare oportet, an pituitosi sunt aut biliosi. Cognosces autẽ sic. Arenã tenuẽ ac siccã subiicito, & quum menses prodeunt, in sole sanguinem superfundito, ac siccari sinito. Et si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si verò pituitosa fuerit, velut mucus. Vtrum igitur horum fuerit, ventrẽ purgato, siue supra opus habuerit, siue infra, posteà vteros pur-

Medela nõ cõcipientis.

Partus retinendi curatio.

Leuitas vterorum vti dignoscatur.

Quæ fœcũditatem pariunt. gato. Si verò concipere voles, hederæ grana septem, aut folia, singulis mensibus in vino veteri, cessantibus mensibus bibenda dato. Et malicorium in vino odorato meraco coquito, & glandem ex hoc factam in meridie subdito. Aut alumẽ Aegyptium tritum lanæ illigatum apponito. Quum autem sol occiderit, eo detracto, vino odorato perluatur. Hæc autẽ cessantibus mensibus facere oportet. Sed & hoc sic habet. D

Conceptus tempus. Quum purgatæ fuerint mulieres, maximè in ventre concipiunt cùm viro consuetudinem habentes, & genitura ipsis corroboratur, si quando oportet coiuerint. Et semen viri facilè ammiscetur, & si præualuerit. illi accommodatur ac appropriatur. Tunc enim maximè os vterorum hiat, & distentum est post purgationes. Et venæ genituram attrahunt. At in priore tempore, & os vterorum cõclusum est, & venæ magis sanguine plenæ existentes, nõ similiter genituram attrahunt. E

Quãdo nõ concipit. Si verò genitura iugi cursu defluat, mulier viro misceri non cupit, & si misceatur, non concipit: & lumbi ac coxendices doloribus vexãtur, & febris debilis corripit, & impotentia ac animi deliquium succedit, & aliquando vteri in suo loco non sunt. Si quidem igitur præ plenitudine defluat, sinere ipsam optimum est. Si verò vterus laxus fiat, diæta sit

Victus ratio. alica, caro suilla, aut palumbis, & vinum nigrũ, potiones verò, quæ ad fluxũ describentur. Nunc porrò dicam de morbis earum quæ in ventre habent.

Prægnãtiũ mala. Pronũcio autem de muliere in ventre habente duos aut tres menses & vltra, si menses statim prodeant singulis mẽsibus, necesse est tenuem ipsam fieri ac debilem. Quandoq; etiam febris ipsam corripit his diebus, quàm diu menses prodierint. Et dum prodeunt, & postquàm prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His vteri magis quàm opportunum est, hiant, & augmẽtum fœtus dimittunt. Descẽdit enim quum mulier in ventre habet, sanguis paulatim in vteros à toto corpore, & in orbem circa id quod in vteris est circunstans, illud auget. Si verò hiarint vteri magis quàm oportet, sanguinẽ singulis mensibus, velut procedere solet, dimittunt. Et quod in vteris est. tenue ac debile fit. Si verò curetur mulier, melior & fœtus, & mulier euadit. Si verò non curetur, fœtus corrũpitur. Sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, si purgatio plus quàm oportet prodeat, Quia & post corruptionem periculum F

A lum imminebit, nimirum vteris magis apertis, Si verò mulieri in vtero habenti caput pituitoſum fuerit,& pituita acris in ventrem deſcenderit,& à capite ventrem perrumpit,& febris debilis ipſam corripit,& palpitationes quibuſdam debiles ſubexolutæ, augeſcentes acutæ. Si verò etiam cibi faſtidium, & impotentia corripiat, periculum eſt ne breui fœtus corrumpatur. Sed & ipſa in periculum adducetur, ſi non curetur. vbi verò effugerit, vt pote ventre fluido exiſtente,ſtatim concludere ac conſtringere oportet. Multa verò etiam alia ſunt pericula, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam ſi mulier in ventre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus leuarit, aut percuſſa fuerit,aut ſaltarit, aut B cibum faſtidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & conſternetur, aut vociferetur, aut intemperanter viuat,fœtum corrumpet. Nam & cibus corruptionis cauſſa eſt,& potus multus. Sed & ipſi vteri naturas habent, quibus abortum faciunt,quum ſunt flatuoſi, denſi, magni, parui, & alia his ſimilia. Si mulier in vtero habens,ventrem aut lumbos doleat, formidare oportet ne fœtum per abortum edat, pelliculis qui ipſum continent ruptis.Sunt etiam quæ fœtus corrumpunt, ſi acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter conſuetudinem, dum adhuc paruus intus eſt puerulus, Si enim puero quid accidat præter conſuetudinem, & ſi paruulus adhuc fuerit,moritur. Et ſi eiuſmodi C edat aut bibat, velut diximus, vt neceſſe ſit ipſi turbari ventrem, dum adhuc paruus eſt puer. Percipiunt enim & concitantur ipſi vteri, fluxione ex ventre ſecedente. Et ſi laborauit mulier plus quàm oportet, & venter ipſius concludatur, aut magnus fiat, etiam ſic puer corrumpitur, velut à labore calefactus, & à ventre preſſus. Plerunque enim dum parui ſunt, debiles ſunt. Quidam verò etiam magni corrumpuntur, Quare mirari non oportet mulieres,quòd inuitæ corrumpunt. Nam cuſtodia & ſcientia multa opus eſt, vt in vteris geſtent puerum & enutriant, & vt euadant ab ipſo in partu. Si verò mulier in ventre habens corpore male habeat,& fuerit bilioſa & doloribus vexata, & aliàs atque aliàs febricitet, & os examareſcat,& lingua cum virore pallida fiat,oculi velut morbo regio affecti, vngues bilioſi

Cauſſæ variæ abortus.

Quam facile abortus fiat.

Prægnantium varij affectus.

liosi, vrina acris: hæc tum aliàs, tum si febricitet, aliàs atque aliàs ipsi accident: postquàm verò etiam purgationem contigerit biliosam esse, planè timendum est etiam pueros debiles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id quod valde contingit) meliùs deget. Et si biliosa aut valde nigra sunt partus purgamenta, etiam vt plurimum pinguedo succedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur. & primo quidem tempore leuius fert, postea verò grauiùs, & minùs purgatur quàm oportet. Si enim corpus malè habuerit, etiam partus purgamenta pauciora ac deteriora ipsi procedent. Patietur autem & hæc omnia, etiam si menses prodeant biliosi. Verùm in breuiori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, & signa, & transmutationes deueniet. Aut enim ipsis vomitus biliosus, aut purgatio per ventrem, in hoc morbo fit, & vteri exulcerantur. Multa verò custodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factũ fuerit, vt ne moriatur, sterilis erit. Si verò nihil horum fiat, & non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in triginta & vna diebus vt plurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum est quod bilem ducat. Prodest & anisum, & quæ ad vrinam ciendam dantur. Vomat autem & sudores eliciãtur, & aluus succo ptisanæ, & melle, & ouis, & maluæ aqua infusa eluatur. Quibus in ventre habentibus circa septimum aut octauum mensem, derepente mammarum & vẽtris plenitudo collabitur, & vbera gracilescũt, & lac non apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum esse, aut viuere & debilem esse. Si enim in ventre habuerint, & apparuerint menses: aut abortus fiunt, si plures fuerint & male olentes, aut fœtus morbosi fiunt. Si mulier in ventre habens pituitosa fuerit, & caput dolet, & aliàs atque aliàs febrit, & in capite obuoluitur pituita. Et grauitatem exhibet ac frigus, & in corpus procedit, & in venas, quum caput fuerit repletum. Fit etiam colore plumbo similis, & vomit pituitam, lingua alba est, & vrina communiter exalbescit, frigida est, turbatio adest, & æger motus. Vbi verò pepererit, procedet ipsi purgatio pituitosa, & apparebit pelliculosa, & velut araneorũ casses in hac distẽti erũt. & patietur quidẽ eadẽ omnia etiã ea cui menses pituitosi prodeunt. verũ breuiore tẽpore ægrotabit. & eadẽ pericula, & signa, & transmutationes

Medela.

Quid significet partũ periisse.

D E F

A tiones morbus habebit. Cõtinget enim ipsi vomitũ pituitosum fieri,& affectiones similes velut illi accident. Dependent enim eodẽ modo partus purgamenta,& menses pituitosi,verùm purgamẽta partus breuiore tempore quàm menses,& nisi eruperit ipsa purgatio quæ diu moram traxit,moritur in quinque & quadraginta diebus,etiamsi pituitosum partus purgamentũ ipsi prodierit.Curata autem mulier,sana fit,& inhabitur ab initio si sanata fuerit,grauis enim erit hic morbus.Huic dare oportet pharmacum quod pituitam ducit,& lac caprinum coctum cum melle miscere. Si verò sæpe nõ obediat,nasturtiũ,aut cnicum,aut cneorũ,aut polypodium,aut serum,aut medicamentũ ex sale cõpositum ex-
B hibeto,& quæcunque pituitam laxant,ac educunt. Si verò mulier in vtero habens,lienosa sit à relatis affectionibus,in hoc morbo menses hydropi similes & pituitosos demittit,& partus purgamenta procedent hydropi similia,& prodibunt modò multa,modò pauca,& fiunt quemadmodum aqua à carnibus,velut si quis carnes cruentas abluat. Aliquando verò paulò crassiora,& non cõgelantur. Et patietur eadem omnia etiã ea cui menses aquosi procedunt, & pericula eadem ac trãsmutationes morbus habebit. Continget enim ipsi fluxum aquosum fieri,aut purgationem occultari,& ad ventrem conuerti,& ad crura,aut ad pectus,aut aliquam harum partium,& pericula erunt eadẽ quæ prius sunt relata.

Periculum mortis in prægnante.

Medela.

Prægnãs lienosa quid patiatur.

Si prægnans intumescat,vrticæ semen plurimum,& mel,
C & vinum dilutum odoratum potandum dato,bis in die. Si prægnãtem bilis vexet,ptisanæ succum dato,rhoe rubro inspersso,aut eo qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam,& sistetur. Si suffocatio derepente accidat prægnanti. Fit autem hoc maximè vbi mulier laborarit,& cibum fastidierit,vteris à labore calefactis, & pauciore humore fœtui accedente. Et quum vterus ac vẽter inanior sit quàm oportet,procedit fœtus ad hepar & præcordia,vt quæ sunt humecta,& suffocationem fortem derepente inducit. Intercipit enim perspirationem circa ventrem, & mulier voce priuatur,& albas oculorum partes subuertit, & reliqua patitur omnia quæ relata sunt,si mulier non prægnans ab vtero suffocetur. Quin & suffocatio fieri incipit mulieri in ventre habenti,quum à capite defluit pituita ad præcordia.vtpote

Suffocatio vuluæ cur.

corpore respirationem trahere non potente. Et si quidem D vnà cum pituitæ descensu, fœtus redierit ad suum locũ, velut qui humorem attraxit, & à pituita delatus sit, mulier sana fit. Stridor autem fit fœtu locum suum occupante. Et venter mulieris vtplurimum humidus fit. Si verò non breui redeat fœtus in suum locum, duo iam fiunt quæ fœtum affligunt, pituita quæ à capite descendit, grauat enim & insistens frigefacit: & loci alienitas, & periclitabitur. Et si non breui quis commodiorem diætam adhibuerit, mulier suffocabitur. Et de his quidem sic habet. Si verò mulieri in ventre habenti, tempus partus iam affuerit, & dolor partus tenuerit, & ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino obliquus aut in pedes procedit. Vtile est au- E tem in caput procedere. Et si obliquus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim si quis in vas olearium angusti oris nucleum immittat, non procliue est extrahere ipsum obliquatum. Sic sanè etiã mulieri grauis affectio est, vbi fœtus fuerit obliquatus. Difficile est enim ipsum exire. Graue autem est etiam si in pedes processerit, & sæpe aut matres pereunt, aut pueri, aut ambo. Est autem & hæc magna causa vt non facilè exeat, si mortuus, aut syderatus, aut duplicatus fuerit.

Partus difficultas.

Quum mulier in ventre habuerit, tota fit cum virore pallida, quoniam purus ipsius sanguinis semper quotidie ex corpore destillat, & in fœtum descendit, & augmentum ipsi accedit. Et quum paucior sanguis sit in corpore, necesse est ipsam esse pallidam, & semper alienos cibos appetere, & san- F guinea in ventrem intrare. Et debilior fit, quoniam sanguis minuitur. Assero porrò mulierem vbi pariet, frequentem spiritum emittere. Et si purgatio inceperit, venter plenus est, & calore pressus. Maximè verò frequenter respirat, vbi partus appropinquat. Et tunc maximè lumbos dolet. Nã & lumbi à fœtu colliduntur. Dolet autem stomachum siue ventriculi osculum in intermedio tempore aliàs atq; aliàs, vtpote dum venter, maximè verò vterus, circum fœtum obuoluitur. Et si puerperæ vterus infletur, ouiculæ aut capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, & hoc edat, ac vinum meracius vetus, si nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, si longius aberit à partu. Si verò lumbos doleat, anisum & cuminum Aethiopicum bibat. Et calida lauetur. Si

Cur grauida pallescat.

Parturitionis signa.

verò

A verò anhelatio corripiat, sulphuris magnitudinem fabæ,& cardamomi tantundem, & rutæ ac cumini Aethiopici tantundem. Hæc terito,& vino diluta ieiunæ bibenda præbeto. Et à cibis frequenter abstineat. Si in partu purgatio multa prodierit, vterus contrahitur,& vesica,& intestinum,& neq; stercus continent, sed & vrinam emittunt. Oua igitur sorbenda dato,& panem cinericium edendum, & reliqua quæ scripta sunt. Si verò ea quæ in partu est, sicca fuerit,& difficulter humectetur, oleum bibat,& locos oleo calido.cum maluæ aqua irriget,& cerato liquido illinat,& anserinum adipem cum oleo infundat. Si verò parere non poterit, resinam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito. Quicunque B verò tumores vteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstringere non oportet, velut medici faciunt: verùm pharmaca optima exhibeto. Cuminum Aethiopicum quãtum tribus digitis capi potest, & anisi,& sesellis grana quinque aut sex, pæoniæ radicis aut etiam seminis testam conchæ maioris dimidiam. Hæc in vino albo odorato maximè, ieiunæ exhibeto. Aut dauci Aethiopici radicem, seselli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hipposelini, aut dauci Aethiopici semen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Aethiopicum quatuor obolorum Atticorum pondere. Aut piper, anisum, daucum, pæoniæ Atticæ radicem, hæc in vino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos aut C tres,& cuminum Aethiopicum,& pæoniæ radicem. Aut etiã lini semen similiter, quo etiam pueros tussientes nutriunt, cum oui assati vitello,& cum sesamo tosto. Si prægnanti pudenda superficiario ac feruido vlcere affecta sint, amygdalas tritas,& medullam bubulam in aqua coquito,& modica farina adiecta, pudenda illinito,& aqua à coctis myrti baccis perluito. Nunc verò dicam de puerperij purgamentis,& his quæ post partum exeunt. Quum mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses nõ prodierint, aut etiam vterus durus fuerit: dolor habet lumbos,& lateris mollitudinem,& inguina,& femora,& pedes amarè dolet,& venter attollitur,& horrores per corpus discurrunt.

Partus difficultasquî tollatur.

Puerperarum purgatio.

Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, si quidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Maluam autem coquito,& oleo

cyprino in aquam eius infuso, mitigandi gratia insidere iu- D
beto. In omnibus autem morbis in quibus fomentum auxiliatur, melius est postea oleo vngi. Si vero febris habeat, à balneis abstinere, fomentis aute & tepefactoriis imum ventrem & lumbos curare. In potu autem exhibere pharmaca vterina, aut sæpiæ ouis, aut castorio ammixtis. post hoc verò farinam cum ruta coctam, aut ptisanæ succum sorbendum dare. Si verò mulieri cum puero in partu non prodierit humor velut oportet, sed si quidem in capite habuerit humorem à calore attractum, in partu & ante, caput dolebit. Si verò in ventrem aceruatim descenderit, vbi concitatus fuerit, ipsum turbabit. Et nõ oportet longè progredi sinere, sed auxilium ferre, vt ne ex partu ventris profluuium succedens, E
corpore male habente, ipsam dolore affligat. Si verò à capite delatus fluxus, ad puerperij purgationẽ vertatur, & multum concitetur, melius habebit. Si verò plus moderato, curam adhibeto. Si verò in ventrem, facilior vtique exitus puero contigerit. Si verò purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corripit lumbos, & omnem circa pudenda locum, & intumescit, & femora ardent. Et ex ore ac naribus pituita fluit fortiter aquosa, & dolet caput, & febris habet, & horror, & tumet, & dentes stridunt. & venter, & vesica constringetur, & oculus subuertit, & caliginosum visum habet. Quum mulieri puerperæ purgatio non facilè procedit, velut vteris inflammatis, & osculo ipsorum concluso.

Obtorquetur enim stomachus vteri post pueri egressum. F

Si enim quid horum fuerit, purgatio non procedet. Si verò non processerit purgatio, continget ipsam febrire, & horrorem habere, & ventrem magnum esse. & si ipsam attigeris, totum corpus dolore, maximè si quis ventrem attingat, & aliàs atque aliàs stomachi dolore vexatur, & lumbos dolet, & cibi fastidium, & vigiliæ, & punctura adest. postea quinto aut septimo die quandoque venter turbatur. & secedunt nigra, & valde graueolentia aliàs atque aliàs, & vrina velut asinina. Et si secesserint, videtur sibi melius habere, & curata, breui sana fit: sin minus, periclitabitur profluuio ventris forti ipsi illapso. Et puerperij purgamenta ipsi occultabuntur. Si verò venter ipsi nõ turbetur, neque purgatio prodeat sua sponte, neque ea quæ cõmoda sunt breui exhibeantur,

Quid si nõ curẽtur eueniat.

A tur, tempus autem progrediatur, multò magis ex prædictis affligetur. Et insuper periclitabitur, ne liuida fiat velut plumbum, & aquam intercutem incidat. & vmbilicus extabit ipsi, ab vteris eleuatus. Et circumcirca nigrior erit. & vbi hæc facta fuerint, fieri non potest vt mulier superstes maneat. Pereunt autẽ aliæ alio tempore, pro corporis & affectionis ratione. Verum vnã & vicesimã diem non excedunt, id quod plerunque sic cõtingit. Si verò purgatio ipsi eruperit, siue à pharmacis, siue sua spõte: fit enim & hoc si vteri os laxarint, à sanguine aceruatim derepente delato coacti: & si eruperit, graueolentia purulenta depurgãtur, Quãdoque etiã nigra: & meliùs habebit, & curata sanescit. Fiunt autem & vlcera

B in vteris, vtpote puerperij purgamentis putrefactis. Si verò fiant, maiore cura opus erit, vt ne ipsi vlcera magna & putredinosa fiant: periculum est autem ne aut moriatur, aut sterilis fiat. Signa verò hæc fiunt, si vlcera intus fuerint. Quum purgatio ipsi prodierit, velut spina per vteros transire videtur, & calor ipsam corripit, ac maximè ventrẽ inuadit. Et si attingatur, partem infrà vmbilicum dolet, velut si purum neruosum vlcus contingat. Post dolores fortes aliàs atque aliàs in vteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum manus debilis & aliàs atque aliàs puerperij purgaměta procedunt, maligna, purulenta, graueolentia. Hæc sunt signa, si vlcera in vteris fuerint, & multa cura opus habent. Atq; huius quidem morbi tot fines existunt. Si verò purgatio puer

Signa vlcerum in vuluis.

C perij primis tribus aut quatuor diebus processerit, verum postea derepente euanescit: easdẽ affectiones cõsimiles priori patitur, sed minus. & si transmutetur morbus, id idem transmutabitur. Diuturnus autem & debilior priore erit. Si verò curetur mulier, superstes erit, si cito curetur. & de hoc morbo sic habet. Si verò ex partu non fuerit purgata, venter intumescit, & splen, & crura. Et febris habet, & rigor corripit, & dolores prosiliunt ad lumbos. Aliquando etiam ad viscera. Et perfrigeratur, & febris habet. pulsus debiles sunt, & aliquando acuti, & aliàs attolluntur, aliàs deficiunt. Hæc patitur incipiẽte morbo, & sic habet. Temporis autem progressu, cauæ faciei partes rubescũt. Quum sic habuerit, leues cibos exhibeto. Et si turget, pharmacũ infrà purgans bibendum dato, si biliosa fuerit, quod bilem purgat: Si pituitosa, quod

Cur puerperæ purgatio subsistit.

Cur post partum nõ purgatur.

Medela.

quod pituitam. Postea verò vteros odoratis foueto, & molli- D
torium in die apponito. Si verò osculum solidum fuerit, tota
die foueto, & mollitoria apponito. Deinde calida aqua lauato, & plumbeas fistulas indito. postea salis grana, & myrrhã in lintheũ illigato, & picem coctã ammixtis aromatis lana excipito, & singulorum pares portiones ad gallæ paruæ figuram efformato, & per diem ac noctem apponito. Deinde verò intermissis tribus diebus, iisdem foueto. Et grana cnidia decorticata duarum potionum mensura, & piperis grana trita, oleo Aegyptio albo, & melle optimo ammixto, in lanã infarcito. & pennæ obuoluta tota die ac nocte apponito. Et si tibi purgata esse videatur, melius est sinere: Si verò purgatione opus habere videatur, duobus diebus interpositis, rursus E
id quod ex cucumere syluestri paratur, per diem ac noctem subdito. Deinde Netopon, & oleũ rosaceum odoratissimum, & adipẽ cerui liquefacito, & die vna in lana subdito, & multa calida, quantum eius fieri potest, leniter lauato. Statim autem vbi purgatoriis, & calida, fuerint purgata loca affecta, adipe anserino, & myrrha, & resina tepida os vterorum illinat, & foueat, vteros verò postridie vino & oleo narcissino eluat, Aut si narcissinum non sit, vino solo. Atque hæc die vno ante menses faciat. Postquam autem menses prodierint primis diebus attramẽtum, hoc est spodium cyprium terat & salis granum addat, & hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et ieiuna vinum meracum odoratũ absorbeat, Vbi verò quieuerint menses, per diem id quod ex pulegio pa F
ratur apponat, & virum accedat. Et si in ventre cõceperit, sana euadit. Cibis autem in purgatione vtatur. Ad hæc cõmodat, mercurialem coquere, & porrũ, allium, brassicam, & grana mali punici ammiscere, & succum sorbere. Aliis autẽ obsoniis marinis potius quàm carnibus vtatur. A dulcib9 verò & oleosis prohibeatur. Bibat autẽ semper ieiuna id quod ex tæda paratur, donec purgetur. Et mẽsibus prodeuntibus idẽ valde bibat.

Puerperæ mala purgatio quid apportet.

Si verò paulo pauciore quàm oportet prodierint mulieri puerperij purgamenta, velut vteris angusto ore præditis ac distortis, Aut aliqua pudẽdi pars valde fuerit conclusa ab inflammatione. Mulier acutè febrit, & stomachi dolore vexatur, & dolor totum corpus, & molestè fert, & ad articulos manuum ac crurum & lumborum dolor procedit. &

locum

A locum circa collum, & spinã & inguina dolebit, & quædam corporis partes impotentes fient, Postea calor quietus erit, & horror valde manifestus. Vomūt autem & pituitosa, amara, acria, & de hac sic habet, & continget vt si curetur, sana fiat. Sin minus, clauda & quarundam corporis partium impotẽs erit. Non autem valde sterilis est hic morbus. Si quidem vlcerati fuerint vteri, & puerperij purgamẽta non prodierint, velut oportet, omnia dolebit, & si non magna fuerint vlcera, curata breui sanescit. Oportet autem curationẽ vlcerum in vteris exactè facere, vt quæ in tenera & subtili sensu prædita sint parte, & in neruosa cauitate. Multę autẽ sunt partes cum quibus societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percellitur, & improba fit, & nõ facilè intelligit. Si verò vteri angusti oris ipsi fuerint, & puerperij purgationem nõ emiserint, inflammatur: & si non curetur breui, omnia magis ipsam affligent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non inflammati fuerint vteri, sua sponte exit malũ grauè olens, & liuidum, aut nigrũ grumosum, & mulieri puerperij purgamenta purgantur. Quandoque verò non exit, sed mulieri mortẽ portendit, nisi quis breui venã secet, aut ventrẽ emolliat, præstat autem etiam clysterem adhibere. Si verò ad vomitum facilis fuerit, etiã vomitum inducere. Melius autem est lotium ciere & exudare. Verùm in his occasio optima est, quum opus his fuerit. Si verò ex partu purgata mulier fuerit, paulo vltra quàm oportet. Cõtingit enim hoc, si vteri ampliori osculi fuerint, & venæ quædã ruptæ sint, quæ sub vteros tendunt, præ violentia egressus ipsius fœtus; febris & rigor habebit ipsam tenuis, & calor per totũ corpus. Aliquando etiã horror, & cibi fastidium, & omnino abominabitur, & tenuis erit ac debilis, & pallida, & tumida, & cibũ auersatur. Si verò quid edat aut bibat, non concoquitur. Quibusdam verò etiã aluus & vesica erumpit, & horror magis obtinet. Et de hac sic habet. Si verò puerperæ aliqua pudendi pars obturata fuerit: Iam enim etiam hoc cognoui: si vlceratum fuerit os pudendi, vbi sanè vlceratum fuerit, in partu à pueri exitu violatũ, simile quid fit vlceri superficiario ac ferventi, & valde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter se coincidunt, & se mutuo contingunt, vtpote quæ sunt exulcerata. Sed & frig⁹ fit, & ambo labia clausa sunt, cõstringentia

Vterorum vlcera.

B

Cùm vterorum os angustũ fuerit.

Purgatio cùm nõ exit perimit.

C

Cur magis purgẽt quã expediat.

Cũ pudenda obturantur.

gentia

gentia purgationē relictam. Si verò prodiret purgatio, vlcera non cōclusa essent. Nunc autē influit, & aliena carne crassescunt. Proinde ea sanare oportet, velut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autē leuis & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem quæ patiuntur vteri dum à puerperij purgamētis non purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex cōtactu cognouit, quòd obturata esset, & narrauit, & curata depurgata est, & sana euasit ac fœcunda. Si verò curata non fuisset, neque purgatio ipsi sponte erupisset, vlcus maius fecisset, & malo non remittente, periclitata fuisset ne vlcera cancerosa fierent. D

Cum purgatio caput petit. Si verò processerit mulieri puerperij purgatio ad caput, thoracémque ac pulmonem: fit enim & hoc: moriuntur sæpe statim, si detineatur ac firmetur. Si verò probè exeat per os aut nares, sana euadit. Si verò morbus paulo diuturnior fiat, patietur sanè mulier ea quæ dicta sunt de virgine, cui mēses primùm cōparentes sursum impetum fecerunt. Verùm mulier lōgiore tempore superstes erit quàm virgo, & affectiones debiliores erunt, donec pulmo purulentus fiat. Si verò puerperij purgatio nō exeat per os, sed sursum tamen impetum fecerit, occultabitur, & non procedat iusto modo. Et tussis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone à sanguine, valde dolebit latus & dorsum. Et quum tussiet, siccè tussiet. Aliquādo verò spumosum expuet. Temporis autem progressu sputū apparet subnigrum & turbatū. Et calor pectora tenet, magis quàm reliquum corpus, nimirùm sanguine ipsa calefaciente. Et febrit mulier, & venter ipsi coarctatur, & cibū fastidit, & vigilabit, & abominabitur, & nō superstes manet, sed moritur plerunque vicesimaseptima die. E F

Cum purgatio faciē petit. Si verò purgatio sursum progressa, per os non exeat, neque in pulmonem vertatur: conuertetur ipsi ad faciē, & erit hæc valde rubicūda, & caput graue, quòd neque mouere potest absque doloribus, & oculi valde rubicundi erunt, & ex ipsis sanguis tenuis fluet. Et quibusdam ex naribus sanguis manat. Et si his exierit, diuturnior morbus fit. Et aures nō acutè audiunt in hoc morbo, & stomachi dolore vexatur, & eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furiosa. Quibusdam autem adest oculorū distortorū ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, velut si purgatio ad pulmonem vertatur. Verùm nō tussiet, neq; expuet eiusmodi, neq;

dorsum

A dorſum ſimiliter dolebit. Curata verò ſana fit. Nō multa verò ſpes eſt de vita ipſius. Et ſi etiam ſuperſtes maneat, ſurditas aut cæcitas omnino ipſi accedet. Atque hic eſt huius morbi finis. Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre nō maneant, vuā pāſſam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & vino nigro dilutis vtitor, ita vt caſeum caprinum deraſum, & polentam tritici torrefactam inſpergas, & bene temperata bibenda præbeas. Si ex partu ſanguinem vomat, hepatis fiſtula ſauciata eſt: & dolor ad viſcera procedit, & cor cōuellitur. Hāc multa calida lauare oportet: & tepefactoria quæ maximè admiſerit adhibere: & lac aſininū in dies ſeptē vel quinque bibendum dare: poſtea verò vaccæ nigræ lac bi- **Profluuiū poſt partū.**

B bendū præbere, ita vt ſine cibo degat, ſi fieri poterit, ad dies quadraginta. Ad veſperam verò ſeſamum tritū bibat. Morbus hic eſt periculoſus. Quomodo autem lac fiat, dictū à me eſt in pueri in partu natiuitate, & alia ſimiliter. Si lac fuerit extinctum, porrum tritum & aqua dilutum bibendum dato. Et calida lauetur, & in cibo porrū ac braſsicam edat. Sed & cytiſi folia ſimul coquat, & ſuccum ſorbeat. Bibat etiā fœniculi ſuccum, & de radicibus fœniculi. Et ordeum molitū ac butyrum ſimul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto. Bonum eſt & hippomarathrū, & hippoſelinum, & cytiſus. Hæc omnia ſimul multum lac faciūt & augent. Capræ item Scyriæ, caſei autē maximè commodi ſunt. Sed & ſaluiā coquat: Aut à iuniperi baccis, aut cedri fructu, ſuccum diffundat, & **Quæ lac reparent.**

C vino affuſo bibat: & reliqua oleo affuſo edat, & ab acribus, & ſalſis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur. Naſturtium verò in vino potum commodum eſt. Nam lac purgat: & calida lauetur, & ſubcalidam bibat. Viticis itē fructū in vino bibendum dato: & betæ ſuccus potatus multū lac facit. Seſamum quoq; recens, & ordeum trimeſtre, in mortarium coniecta terito, & ſuccum per linteū exprimito. & mel aut amamelidas ammiſceto: deinde in vino nigro bibenda dato. Quū mulier peperit, & à ſecunda non fuerit liberata, præſtat dare ea à quibus maximè purgātur puerperij purgamēta: allia cocta aut aſſata in vino & oleo cū polypis ac ſepiolis ſuper prunis toſtis, quicquid tandē ex his voluerit. Caſtorium verò aut nardum bibat. Bibat etiā rutam in vino nigro dulci ieiuna, aut ſine vino. Si verò vinum non fuerit dul- **Quæ poſt partū eueniunt.**

ce,melius est mel ammiscere. Edat etiam brassicam coctam cum ruta & mercuriali, & semen aliquod vtero commodũ bibat. Si verò puerperij purgamenta in grumos fuerint coacta,& dolor in imo ventre fiat,porrum coctum, & quæcunq; syluestria ac hortensia olera dato,verùm omnia pinguia facito:& per tertium quenq; diem sub clementi cœlo lauetur. Frigus enim his inimicum est, & post balneũ inungere melius est,& non multa calida vti. Quum secunda non statim exierit post partum,imi ventris dolores fiunt,in laterũ mollitudine,& rigore ac febres. Et si discesserit secunda, sanatur etiam mulier. Sæpe verò putrescit,& discedit sexta aut septimá die,aut etiam prius. Huic autem dare oportet pharmaca quæ ego describam,& spiritum continere iubere. Omnium verò optimum noui artemisiã herbam, & dictamnũ, & violæ albæ florem. Et silphij succus optimus est fabæ grçcæ magnitudine in aqua potus. Et si secũdas excludere non poterit, à cibo abstineat, Et postea viticis folia trita in vino & melle oleo affuso tepefacito,& heminæ mensuram bibẽdam dato. & exibunt. D E

Cur secũda remanet.

Si mulieri secunda in vteris relicta fuerit, hoc sic cõtingit. Si per vim ruptus fuerit vmbilicus, aut ab obstetrice vmbilico seca per imperitiã resectus,quæ videlicet vmbilicum pueri prius incidit, antequã secunda ex vteris exiisset, & vteri sursum retrahunt secundam,vtpote lubricam & diffusam,& in seipsis detinẽt. Nam secunda ex vmbilico pueri hæret,& vmbilicus postremus ex vteris exit. Si enim prior exiret,non accederet per ipsum puero nutrimentũ,quoniam ex ipso dependet. F

Cùm partus minor non exit.

Quum in ventre habens fœtum corruperit,menstruum,aut bimestrem,& secundæ exire non poterint,fuerit autem tenuis: huius corpus tunc purgare oportet ac pinguefacere. Non enim prius exeunt fœtus putrefacti, nisi fortes fuerint vteri,& probè compacti.

Cũ secunda nõ exit.

Si mulieri secunda relicta fuerit,si non ampli fuerint vteri,purgatio ipsi minus quàm oportet procedit,& venter durus fit ac magnus. Et frigus detinet,& febris acuta, & dolor per totum corpus, & ventris maximè partem eam quæ est infra vmbilicũ:& grauitas fit in vteris,& tormen,velut fœtus insit. Et curata secũdam breui eiicit putrefactam, & sana euadit.

Cùm post partũ vterus vlceratur.

Si ex partu vterus vlceratus fuerit,rosarum floribus curato. Sed & acerbis infusis colluatur. Si verò os eius vlceratũ fuerit ac inflam-

matum,

A matum, myrrham, & adipem anserinum, & cerã albam, & thus, pilis leporinis sub ventre enatis misceto, & simul trita in lana apponito. Si ex partu vteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet, & caligo adest. Ex ventre verò nunquã deficit calor, & sitit, & coxas dolet, & venter imus fortiter intumescit, & aluus turbatur. Secessus autem est malus & olidus, & calor vehemens corripit, & cibum auersatur, & dolor iuxta sinciput est, & ventris stomachus non potest trahere cibos ac potus, & cõcoquere nequit. & nisi curentur statim, plurimæ moriuntur. Venter autẽ est in caussa. Sambuci igitur folia tenerrima, in crassiore tritici recentis farina cocta, leuiter tepida sorbeat. Dato & aquam mulsam, & vinum aquo-

Medela quæ.

B sum. Et pectinem cataplasmatis frigefactoriis integito. Cibum autem quàm minimũ edat, & venter sistatur, & caput curetur. præcordiis verò & vterorũ loco, cataplasmata adhibeto. Quum doluerit sedem, aut aliud quid, iuniperi baccas, aut apij & vrticæ semen terito, ac bibendum dato. Si ex partu doleat, resinam terebinthinam, & mel, & vinum tepidũ, sorbenda dato. Et si inflammati fuerint vteri, inde sedantur. Si verò non doleat vterorum locum, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & anisum, & irionem, & origanum, & nitrum. Hæc misceto, terito & vterorũ collyria efformato. Si verò inflammati fuerint, & dolor habuerit, rosarum folia, cinamomũ, & cassiam simul terito, & netopo affuso, placentulas ac pastillos drachmales formato, eásque in ollam nouam fictilem igne candentem mittito, circumlocatáque

Quum sedes post partum dolitat.

Medela vterorum inflammatorum.

C muliere ac vestibus contecta, in vteros suffito. Hoc dolores sedat. Si verò ex partu vteri doluerint, calor debilis habet. verùm venter imus intus igne ardet, & ad coxendicem aliquando intumescit: & dolor habet imum ventrẽ, & laterum mollitudinem. Et secessus biliosi sunt, & graueolentes. & si non sistatur venter, derepentè moritur. Quum igitur sic habuerint, ventrem frigefacere oportet, cauendo ne horrescat. Bibat autem si non sistatur, aquam de crassiore tritici farina in ipsa macerata, & panis farinam edat. Sorbeat autem mali punici vinosi succum aqua dilutum, farina lentium inspersa. Et hoc coquito, misce lentem, & cuminum, & salem, & oleũ, & acetum, atque hanc sorbitionem frigidam exhibeto. Lenticulam item acidam dato, & vinum vinosum pramniũ in-

Quum post partum vteri dolent.

Medela.

super sorbẽdum. Ab aliis autẽ cibis abstinere oportet donec D
febris soluatur. Si verò visum fuerit, etiã lauetur. Si verò debilis fuerit, polentã bibẽdã dato. Et si imbecillior sit, ex aqua frigida. Cibum autẽ exhibeto leuem, qui nõ euacuet, vbi calor remiserit. Morbus hic acutus est & lethalis. Si inflãmati

Quum inflamantur. Medela.

fuerint puerperæ vteri, venter ardet, & magnus fit: & ad præcordia suffocatio habet. Quum sic habuerit, muscum marinum quẽ super pisces iniiciunt, pro cataplasmate adhibeto. Verùm in mortario misceto ac tundito, crudã ordeaceã farinam, & cinerẽ sarmentitiũ, & lini semen tostum, & hęc oleo, & aceto subigito, & velut cyceonẽ crassum facito, deinde coquito donec velut farinæ subactæ massa fiat, atq; ita quã calidissima imponito: & si opus fuerit, etiam incidere facito. Si E

Quũ puerperia lechoéve inflammantur. Medela.

puerperæ inflammati fuerint vteri, intumescunt, & vbi puerperij purgamenta intus manserint, occultè distenduntur: distenduntur autem vbi cõdensati fuerint à frigore. His si quidem perfrigerentur, calefacere conducit. Si verò inflammati fuerint, & frigus discesserit, medicamentum subdititiũ facere quod inflãmationi aduersatur. & simul lauare, ac fouere, & pharmaca adhibere, quæ ego describam, & vaporem in os ac nares attrahere. Si verò suffocẽt, lentes in aceto, & sale,

Quî strangulatio tollatur.

& origano multo coquere, & attractionem facere. Et mercurialẽ edat. & in succo eius tenuem farinã sorbeat: & quàm celerrimè ac prius quàm dolor corripiat, pharmaca dato quæ vterorum dolores sedant: & cibos per aluum secedẽtes assumat. & si vẽter sit inflãmatus, clystere adhibito quàm citissimẽ subluatur. Si vteri pituita fuerint impleti, flatus in vte- F

Quũ vteri pituita implentur.

ris fiunt, & menses procedũt pauciores, albi pituitosi. Quandoq; etiam sanguis tenuis sincerus, pelliculis plenus. Quibusdam etiã conturbatur, & ter in mense comparet: & præ humiditate cum viro cõmisceri non vult, neq; libidine ad hoc faciendum concitatur, & tenuis fit. Dolet autem imum ventrem, & lumbos & inguina, & si mordeat id quod effluit, &

Profluuij longi signa

exulceret osculi vteri circunferentiam summam, fluxionem diuturnam fore pronuntiato. Et si nõ multa fuerit fluxio, lenticulæ decoctum cum veratro exhibeto ad vomendum. Deinde in nares infundito: & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus prohibeatur. Si verò

Medela vlcerum vterorum.

grauetur, & frigeat, & torpedo habeat, lac prębeto, & vinum

odorat

A odoratum. Bibat autẽ ieiuna hypericũ, apij semen, saluiam, in vino odorato aquoso, & vteros medicamento ex vini fæce colluat, & si vlcerati fuerint, interpositis diebus duobus aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, & posteà cum acerbis lauet. myrti ac lauri decocto, & medicamento ex flore argenti illinat. Morbus autem est grauis & paucæ effugiunt.

Si verò acetabula pituita plena fuerint, menses fiunt pauciores, & si in ventre habuerit, corrumpit vbi fœtus fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, sed defluit. Cognoueris autem hinc. Humida fit, & quòd defluit mucosum & viscosum velut à ventre defertur, & non mordet, & in mensibus postquàm sanguine purgari desierit, per duos aut tres dies, muci ex vteris prodeunt, & horror tenet, & calor non B acutus, verùm non deficit. Hanc succo grossorum colluito, à quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterũ atq; iterum. Postquàm autem purgata fuerit, de cætero acerbis vtatur. Apponat autẽ mollia, à quibus pituita purgatur, & foueat vteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto, & aromatis suffitum faciat, postquàm menses cessarint, posteà verò à cibis & balneis abstinere oportet. Coeat autem cùm viro, & cibos ac vinum parcè sumat, & calidè degat, & tegumenta cruribus circũdet. & oleo illinat.

Cùm acetabula vuluę pituita plena sunt.

Medela.

Si aqua intercus in vteris nascatur, menses pauciores & praui fiunt, & ante tempus deficiunt, & imus venter intumescit, & mammæ solidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat se in ventre habere, & C ex his cognosces quòd aqua intercus est. Sed & in vterorum osculo significationem de se præbet. Ad tactum enim gracile & humidum apparet, & rigor ac febris corripit. Quanto verò magis tempus processerit, tanto magis dolor habet imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit. Sed & ex aliis causis, & quum menses fuerint occultati. Hanc multa calida lauare oportet, & tepefactoria adhibere si dolor habuerit, Postquã autem sedatus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & vteros medicamento ex bubulo stercore fouere. Deinde id quod ex cantharide paratur apponere, & biduum aut triduum intermittere. Et si robur affuerit, ne topo colluere; & si venter mollis fiat, & febres cessent, & menses secundum rationem prodeant cum viro dormiat, &

Aqua intercus vteri.

Medela huius quæ.

in medicamentis subdititiis perseueret, & interposita die D
crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quinque, &
sambuci fructum in vino ieiuna. Et mercurialem quàm plu
rimam edat, & allium crudũ ac coctũ, & mollibus ad som-
num vtatur, & multa potione, & aliis mollibus, & obsoniis
marinis potius quàm carnibus, & si peperit, sana euadit.

Hydrops vuluæ.

Si hydrops in vteris fiat, menses pauciores fiunt ac dete-
riores, & per longius tempus, & pauciores quàm oportet, aut
paulò plures, & venter intumescit, & locus supra pectinem,
& tibię, & lumbi. Vbi verò multum temporis processerit, &
in ventre habuerit, corrumpit ac eiicit, & aqua cùm ipso fœ-
tu effunditur, & mulier plerunque moritur. Sanguis autem

Medela.

corrumpitur, & aquosus redditur. Huic lac bibendum dato, E
& peplum album potandum, donec fœtus moueri poterit.
Quin & ante hoc vt plurimum fœtus corrumpitur, & per
abortum eiicitur, & vteri sanguine & aqua manant. Hæc au
tem patitur nihilo magis ex labore, quàm aliter. Cognosce-
re verò poteris quòd hydropss est, ex digiti contactu. Depre-
hendes enim osculum ipsorum gracile & plenum humidi-
tate. Si verò fœtus in ipsa non circa initia, sed iam bimestris
corrumpitur ac suffocatur, tunc & venter imus intumescit,
& ad contactũ dolet, velut vlcere præsente, & febris magna
ipsam ac dentium fremitus corripit, & dolor acutus & vehe
mens pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & laterum
mollitudinem, & coxas. Quum sic habuerit, calida ip- F
sam lauato, & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, ex-
perimento facto de eo quod maximè admittat, & pharma-
cum deorsum purgans bibendum dato. intermissione verò
facta per tempus quantum tibi satis esse videbitur, & collui-
to, & foueto, & cyclaminum melle subactum, ac linteo ex-
ceptum, ad os vterorum apponito. Et cupressi ramenta in
aqua madefacta, eodem modo apponito. Verùm hæc breuio
re tempore, & per longius temporis interuallum, quãto ma-
gis mordent & lancinant. Et specillum stanneum paratum
immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoq; biben-
das dato, quascunq; maximè libenter admiserit, & cum viro
dormiat, maximè opportuno tempore præsente. Si enim ge-
nituram cõceperit, & prægnãs facta fuerit, ac pepererit, sub-
purgantur, & ea quæ prius in ipsa fuerunt, vnà cũ ipsis puer-
perij

A perij purgamẽtis ſubeuntia. Atq; ſic maximè ſana fieri poterit. Si mulier aqua intercute laborarit, ſplene ipſius magno & aquoſo exiſtente. Fit autẽ ſplen aquoſus ab hac affectione, quum febris habuerit, & nõ dimiſerit hominẽ, & ſitis ipſum corripuerit fortis, & biberit, ac non reuomuerit. Nã quod in veſicam penetrat, per vrinam eiicitur. Reliquum verò ſplen capit, abſtrahẽs à ventre ad ſeipſum, vt qui rarus eſt & ſpongiformis, & ſecundum ventrem ſitus. Et ſi his ſic habentibus non exudari, neque aluus laxetur, ab hoc ſplen attollitur, & hoc magis ſi aqua fuerit potus. & ſi quis ipſum contingat, mollis eſt velut mollisſima pluma ſiue lana: quandoq; verò etiam renititur. Eleuatus autẽ & impletus, diſtribuit per ve-B nas corpori, & maximè in omentum, & locos circa ventrem, & crura. Altera enim pars ad alterã delegat in corpore, vbi ſingulis plus quàm oportet effluxerit, & continere nõ potuerint. Succedit autem ex hoc ſemper hydrops, vbi ſplen ad ſeipſum trahere conſueuerit, quum natura rarus ſit ac mollis. Quibuſdã verò hoc morbi principium fit ſine febre, ſi calor quidẽ in ventre cõſtiterit, velut pituita in ipſum collapſa. & ſi homo ſitim nõ cõtinuerit, neque veſica, neq; venter, vrinã & ſtercus iuſto modo excolarint: neque commoda diæta homo vtatur. Si verò hydropica fuerit, prodeunt menſes multi derepẽte quãdoque verò pauci. Et fiunt aliquãdo velut aqua à carnibus, ſicut ſi quis cruentas carnes abluiſſet, aliquando vero paulo ſpisſiores, & non cõgelantur. & anhelatio ipſam C corripit priuſquam menſes prodeunt. & dolor in ſplene, & magis ſi quid dulce ederit. & venter attollitur ac magnus fit. Et vbi plura quàm ſolita eſt ederit, dolet ventrẽ, & lumbos aliàs atque aliàs dolor vexat. & febris ipſam paulatim corripit. poſtquam autem depurgata fuerit, meliùs ſibi habere videtur ſuperiorum reſpectu. poſtea ad idẽ relabitur. & ſi curetur velut conuenit, ſana euadet. Sin minus, & fluxus cõparet, & per omne tempus ſemper fluet paulatim velut ſeroſa ſanies, & ampliore curatione opus habet. Si verò fluxus nõ ſuccedat, ſed vteri à prioribus menſes non laxarint: tunc & venter ipſi magnus erit, & grauitas intus erit, velut in ventre habenti. & velut puer in ventre ipſius moueri videbitur, nimirum dum vteri aqua pleni ſunt, & aqua mouetur. Aliàs enim atque aliàs fluctuat in ipſis aqua, velut in ventre pars

Cauſſa hydropis in fœmina.

Lienis natura.

Hydropides mulier quæ patiatur.

Signa huius mali.

infra vmbilicum ad cõtactum dolet.& clauiculæ,& thorax, D
& facies,& oculi attenuantur,& mammæ attolluntur. Quibusdam verò & venter,& crura aqua implentur. Quibusdã autem alterum horũ,& si quidẽ ambo impleta fuerint,nulla spes est de hominis vita. Si verò etiam alterum horum, modica spes est si curetur,& non valde fuerit attenuata.Diuturnus est autem hic morbus.Et fiunt omnia magis his quæ non pepererunt, fiunt autem sæpe etiam his quæ pepererũt. Periculosa verò sunt velut dictũ est,& plerunq; acuta & magna,& intellectu difficilia,eo quòd mulieres participãt morbis,& aliquando neq; ipsæ sciunt quòd ægrotant,priusquam morbos experiãtur à mensibus,& seniores factæ fuerint. Tũc autem & necessitas,& tẽpus,ipsas morborũ caussam docet. E
& quandoque non cognoscentibus ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt,antequam doceatur rectè medicus ab ægrotante ex quo morbo ægrotet.Verentur enim narrare,etiam si sciant:& præ imperitia ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccãt non exactè caussam morbi percunctantes,sed velut viriles morbos sanãtes. & multas noui iam ab huiusmodi affectionibus corruptas. Quare statim caussam exactè interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborum ac virilium curatio.

Languentis & medici error.

Vterorum vlceratorũ signa.

Si vteri fuerint vlcerati, sanguis & pus purgatur, & fœtor grauis oboritur:& dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & in imum ventrem.& dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad clauiculas peruenit,& mordetur,& caput vehementer dolet, & delirat. Progressu verò temporis tota intumescit.& debilitas ipsam corripit, & animi deliquium,& febris tenuis,& perfrigeratio.Intumescunt autem maximè crura.Morbus autem corripit ex abortu,si qua corrupto ac putrefacto intus puero,non fuerit expurgata.& calor totum corpus tenet. Corripit etiam ex fluxibus, & si in ipsis acria fuerint, & biliosa mordeant. Si in hoc modo habentem incideris, vbi quidem dolores habuerint, multa calida lauato.& tepefactoria adhibeto qua parte fuerit dolor. & si quidem supernè fuerint dolores, & mulier fortis est,totam fomentato,& pharmacum deorsum purgans bibẽdum dato.& vbi tempus anni fuerit, serum coctum insuper F

Morbi caussa.

Medela.

bibend

A bibendum præbeto, per dies quinque, si id facere poterit. Si verò non fuerit serum, lac asininum coquito, & per dies tres aut quatuor bibendum dato. Post lactis autẽ potum, cũ aquis ipsam reficito, & cum cibis cõmodis, carnibus ouillis teneris recentibus, & volucrium: & beta, & cucurbita. Abstineat autem à salsis & acribus, & marinis omnibus. Et à carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autẽ panes. Si verò animi deliquia teneant, & non valida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autẽ quidam qui his caput dolentibus lac bibendum præbẽt, quia caput dolent. Alij aquam, quia animo linquantur. Ego verò vice versa, si caput dolent, & mente percellantur, aquam commodá puto. Quum autem

Quæ reficiant.

Quid capitis dolorem sedet.

B mordentur, & acria sunt quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Vbi verò tibi valida esse videbitur, vteros colluito, primùm medicamento ex vini fece postea interpositis diebus tribus aut quatuor, eo quod cum brasicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus eo quod cum butyro paratur eluito. Et si vbi hæc feceris sanescant vteri, eo quod cum malicorio paratur colluito. Super vlcera verò argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ Aegyptiæ fructũ, & œnanthen syluestrem, & chrysocollã, & squamam æris, & loti ramẽta, & crocum, & alumen Aegyptium combustum illinito. Horum singulorũ vnà æqualis sit portio. Alumen verò & gallam, & crocum, vna omnium portione sumito. Hæc omnia trita ac permixta in vino albo dulci

C diluito, deinde coquito donec mellis crassitudo fiat, & dato vt cum hoc pharmaco bis in die vlcera inungat, vbi aqua tepida prius lauit. Coquantur autem in aqua, & hedera, & saluia. Et vbi tibi hæc facienti melius habere visa fuerit, lac caprinum coctum præbibendum vna die dato. Postea verò lac bubulum præbeto eodẽ modo velut in prioribus. post lactis autem potum, per cibos quàm maximè crassefacito, & vt in ventre habeat facito. Sana enim fiet. Plerunque vero ex hoc morbo euadunt, & steriles fiunt. Senioribus autem nõ valde quid horum accidit. postea verò bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactum, & sesamum, & vrticæ semẽ, & pæoniæ radix amara, hæc in vino nigro odorato trita bibat. Si vteri vlcerati fuerint, & sanguis, & pus, & serosa sanies fluit: putrescentibus enim vteris, morbus ab ipsis fit, & venter

Signa vterorũ vlceratorum.

imus eleuatur,& attenuatur,& ad contactum dolet, velut D vlcere præsente. Et febris ac fremitus ipsam occupat,& dolor acutus ac vehemens inuadit pudẽda,& pubem,& imum ventrem,& lateris mollitudinem,& lumbos. Morbus autem maximè corripit ex partu,si quid in ipsis diuulsum cõputruerit. Itémque ex abortu,& aliàs sua sponte. In has si incideris,aqua multa calida lauato,& qua parte dolor habuerit,tepefactoria adhibeto & spongiã ex aqua calida expressam,& colluito acribus & acerbis vitatis. mollioribus verò ammixtis,prout tibi tempestiuum esse videbitur, & lini semen ac sambuci fructum tundito, & ammixto melle pharmacum facito,atque hoc vtitor. calida verò aqua lauato. Et E acceptam spongiã,aut mollem lanam, in aqua calida tingito,& pudenda ac vlcera expurgato. Deinde in vino meraco, rursus spongiam aut lanam tingens,eodem modo vtere. Et postea pharmaco hoc inunge,quoties tibi tempestiuum esse visum fuerit. Postea resina & adipe suillo mixtis simul illinito sæpe interdiu ac noctu. postea verò lini semen torreto, tundito,ac cribrato:& peplum album in polenta tundito ac cribrato:& caseum caprinum assato,& sordes ac salsuginem deradito,& pinguitudinẽ eius,& polentæ pollinem ammisceto. Sit autem vna pharmaci mensura,& casei,& polentæ. Hæc bibenda dato mane ieiunæ, in vino austero diluto. Ad vesperam autem misceto,& crassum cyceonem præbeto,& quicquid muliercula maximè libẽter admiserit bibendum dato. Et donec quidem sanguis multus fluxerit,& F dolores acuti habuerint,& modico tempore intermiserint, hæc facito. Postquam autem vlcus minus fuerit,& dolores debiles apprehenderint,& per longius tempus,pharmaca bibenda dato à quibus purgetur deorsum magis quàm sursum,& intermisso tempore quãtum opportunum esse visum fuerit,lenibus fomentis foueto,muliere in alto collocata,prout tempestiuum esse videbitur. Hæc si fecerit, sana euadet. Morbus autem est lenior & lethalis,& paucæ ipsum effugiunt. Si verò vehementer exulcerati fuerint,sanguis & pus purgatur,& odor fit grauis. Et quum dolor apprehenderit,velut à partus dolore fiunt ea quæ circa fluxum cõtingere solent. Et quum tempus affuerit,crura & pedes intumescunt. Et curant medici hunc morbum velut hydropem

Morbi causa.

Medela.

Cum valde vlcerati fuerint vteri.

A pem, verùm hìc talis non eſt. Hanc ſi curandam acceperis; primùm calida lauato,& calefacito. Et acribus ac mollibus & acerbis,& aqua & vino colluito. Et polycarpon,& polycnemon, ac mel ſimul coquito, deinde lanam in his tingito, & pudēda illinito. Et reſinam, ac mel,& pinguedinē ſuillam illinito. Et bibendum dato ſemen lini ac ſeſamum torrefactum,& butyrum,& caſeum caprinum,& polentā in omnibus. Bibat autem in vino ieiuna. Ad veſperam verò plurimum mellis affundito. Et donec quidem ſanguis purgetur, & dolores acuti habuerint,& modico tempore intermiſerint, hoc facito. Quum autē ipſi minus prodierit,& dolores debiliores per longius tempus tenuerint, pharmacum deor- **Medicina poſt dolores.**

B ſum purgans bibendum dato, ac ſinito. Hæc ſi fecerit, ſana euadet. Sobolis autem ſpes non adeſt. Quæcunque vlcerationes in vteris fiunt, ex abortu, aut alia quadam cauſa, eas omnes reſpectu ad totum corpus facto curare oportet, quacunque curatione opus habere viſæ fuerint, ſiue ex vniuerſo corpore hominem curandam eſſe putaueris, ſiue ex ipſis vteris. Cognoſces autem an ab ipſis vteris ſint, hoc modo. Quæ enim vlcerationes ab ipſis vteris ſunt, purgationē exhibent purulentam & compactam: quæ verò non ab ipſis, tenuem & ſanioſam. Quum igitur tenues ſunt fluxiones, cum pharmaco eas curare oportet,& dare quod & ſurſum, & deorſum purget. Primum autē ſurſum. Et ſi quidē poſt pharmaci potionem, fluxiones pauciores fiunt ac faciliores, intermiſsione **Cauſſa vlcerum.** **Cognitio.**

C facta rurſus eodem modo medicari oportet. Poſt pharmaci verò potionē, talem victum præſcribito, ex quo homo ipſa quàm ſiccifsima fiat. Id autem continget, ſi toti ipſius corpori, per tertiam aut quartā diem, fomentum adhibueris,& à fomētis ſtatim vomitus feceris. poſt vomitus autem & fomenta, diætam conſtituito ex illuuie,& aquæ potu,& panis cibo, nullo vero obſonio, quàm vino nigro meraco. Nullo item olere. Quum verò vomitum præparas, multis & acribus oleribus opus habes, quibus ipſam impleas, multis etiā cibis,& obſonio quodcunque voluerit. Et vt impleas ipſam multo vino aquoſo,& vt à fomentis ipſam laues multa calida. Atque hæc quidem curatio eſt huiuſmodi fluxionum. Melius tamen eſt vt vtraſque pharmacis cures,& vomitum procures,& ſurſum trahas. Diæta verò ſiccatoria melior eſt, **Nutricatio poſt potiones.** **Quī vomitio prouocetur.**

& illuuies. Cæterum vteros hoc modo curare oportet. Pri- D
Smegma. mum quidem fouere sambuci foliis in aqua coctis. Deinde post fomẽtum smegmate ex vini fece colluere. Et si quidem putredo in vlceribus fuerit, & quæ exeunt graueolẽtia, smegmate meraciore. Si vero nihil tale, aquosiore. post fecem autem, cũ aqua in qua cocta est myrtus & saluia. Postea verò cum vino colluere, meraco, albo, tepido. Quum autẽ mordetur iam à collutionibus, tunc iam pura sunt vlcera. colluere igitur oportet fece aquosiore, & vino nigro. post vinũ verò, adipem suillum recentẽ liquato, & pinguedinem anseris si affuerit, sin minus, aliam, maximè gallinaceam, aut ex volucrium gente. Si vero neq; hæc adsit, oleum vetus ex oliuis ammisceto, atque hoc tepido colluito post vinum, per alium E clysterem in os vteri infuso. Et si fuerit vlceratum, linamenta ex mollitoriis facta apponito. Et si hæc subdita ardorem induxerint, his ademptis mulierẽ aqua tepida lauari iubeto: tali quali colluebatur. Si verò ad hanc diætam fluxiones non discedant, pauciores tamen fiant, & vehementer mordeant, & ea quæ effluunt bilis fuerint ac salsugo: & nõ solum internas partes, sed etiam externas exulcerent, diætã transmutare oportet, & totam humectare, quò fluxiones quàm
Medela. aquosissimæ fiant, & minimè mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus piscibus cartilagineis, cum cepis & coriandro, in muria dulci coctis: coquantur autẽ pingui modo: carnibus coctis omnibus, exce-
Cibus. pta bubula & caprina: His enim percoctis cũ anetho & fœ- F niculo: vino mellei coloris, fuluo, aquoso, vberiore lactis potu cum vino dulci. Reliqua verò de collutionibus iuxta relatum modum facito. Atque hæc quidẽ est eiusmodi fluxionum curatio. Quum verò purulenta & compacta exierint, harum quidem totum corpus non mouere oportet. Verùm colluere, & per collutiones totã curationem facere. Colluere autem oportet cũ iisdem infusis, quæ prius dicta sunt eodem modo. Conscribentur tamen etiam aliæ collutiones. Vlcerum curatio. Ceruinum adipem recentem ac viridem subdito. Omnia verò statim vino siræo siue sapa colluere oportet. Optimum autẽ est cerussa, si vlcera fuerint, & oleo narcissino. Cibis autem mollissimis vtatur, non acribus. Si verò sordida fuerint, & proserpant, ac proximum locum mordeant,

A deant,purgato,& nouam carnẽ producito, & carnem ad cicatricem perducito.facilè enim resoluuntur, & maligna fiunt.& frequenter lauato. Si verò mulier ex abortu vulnus accipiat,aut ex medicamentis subdititiis vteros exulceretur:Qualia multa semper mulieres faciunt ac medicando excitant,& fœtus coruptus fuerit,& mulier nõ purgetur,sed vteri inflammati fuerint vehementer ac conclusi, & purgationem emittere non poterint,nisi primum emittãt sanguinem qui est in fœtu.hæc si quidem curetur, breui sana euadet,verùm sterilis.Si verò puerperij purgamẽta ipsi sua sponte eruperint,& vlcera sanata fuerint,etiam sic sterilis erit.Si verò purgatio quidem ipsi fiat,vlcera autẽ non purgentur,
B periculum est ea putredinosa esse.Si verò purgatio prodierit ipsi iam afflictæ ac extenuatæ,moritur. Quin & si in partu vteri valde fuerint exulcerati,fœtu non secundum naturam exeunte,eadẽ patientur quæ patitur ea quæ ex corruptione fœtus vteros vlceratos habet. Et trãsmutationes ac fines eosdem morbus habet,siue ex fœtus corruptione: siue ex partu vteri fuerint vlcerati.& si puerperij purgamẽta omnia prodierint,minus dolebit,nisi magna vlcera fuerint. Et si curetur,breui sanescit.Oportet autem curã cito adhibere,si vlcera in vtero fuerint. Nam vt quæ in tenero loco sunt,cito augescunt,& breui putrescunt. Curare verò oportet vlcera, velut etiam ea quæ in reliquo corpore sunt,Nimirum vt inflammationem arceas,& repurges,& repleas,& ad cicatricẽ
C perducas. Danda est autem aqua in potum,vinum minimè. cibos item paucos,ac minimè multos exhibeto. Quicunque abortus facti discedere non possunt,dum aut toti,aut partes fœtuum sunt maiores,aut minores & obliqui ac impotẽtes, tales siquidem secũdum naturam siti fuerint,pharmaco aliquo dato ex his quæ ego referam expellito, vbi multa calida prælaueris.Et si prodire volentes,nõ facilè exeant,quum siti sint secundum naturam,talibus sternutatorium admoueto. Apprehendito autem nasum,& os comprimito,ac sic sternutet,quo sternutatio quàm maximè efficax sit. Vtatur item concussionibus.Sic autem cõcussionem facito.Lectum altum robustum ac instratũ sumito,& mulierem supinã reclinato.pectus verò & axillas ac manus,fascia aut molli lato loro ad lectũ alligato ac cingito,& crura incuruato,& malleolis

Cum vteri partu vel abortu vlcerantur.

Curatio.

leolis

leolis apprehēſam detineto. Quum autē ſic diſpoſueris,ſar- D
mentorū molliū faſcē , aut aliquid huic ſimile parato, tantū quantus ſufficit,vt lectū nō negligat excipiendo ipſum,dum in terrā proiicitur,quo nō pedibus iuxta caput,terrā contingat. Poſtea verò ipſam manibus lectū apprehēdere iubeto,& lectū ad caput ſublimem habere,vt decliuis ſit in pedes,animaduerſione habita ne prona ſit homo ipſa. vbi vero hęc facta fuerint, & lect⁹ ſublimis fuerit,retro ſarmēta ſupponito maximè autē dirigito, quo pedes terrā non contingant dum lectus proiicitur,& vt ſint intra ſarmenta. Eleuent autē duo viri ex vtroq; pede hinc atq; illinc, quo in directū lectus cadat,planè ac æqualiter,& cōuulſio ne fiat.Concutiendum eſt autē maximè vnà cū partus dolore. Et ſi quidē diſcedant,ſta- E
tim quieſcendū. Sin minus,interſtitio facto rurſus cōcutito, & in lecto geſtatam attollito,ac agitato. Atque hæc quidē ſic facienda ſunt,vbi rectè & ſecundū naturam diſcedant.Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus huiuſmodi circa vterū affectionibus optimū eſt:& maluæ aquā affundere,& fœnigræci, aut potius ptiſanæ triticeæ ſuccum. Oportet autem vſq; ad inguina,ſedem & pudendum fouere, & inſidere, vbi partus dolores maximè infeſtarint, & nihil aliud mēte verſare.eā verò quæ medicatur,oſcula mollibus aperire oportet,& leniter hoc facere. Vmbilicū verò vnā cū fœtu attrahere.Quicunque verò duplicati cōplicantur,& in oſculo vterorū incumbunt,eos ſiue viui fuerint,ſiue mortui, rurſus retro ꝓtruſos vertere oportet, quo ſecundū naturā in F
caput exeāt. Quum autē retrudere voles aut vertere,ſupinæ ipſi reclinatæ molle quiddā ſub coxas ſubſternere oportet,& ſub lecti pedes,quo altiores ſint hi à pedibus,ſemper aliquid ſupponere. Sed & coxæ altiores capite ſint, & vt nullū ceruical ſub capite ſit prouideto. Quū verò retruſus fuerit fœtus & hinc atq; illinc obuoluitur,vt ſecundum naturā conſtituatur,& quicquid ſub lecti pedes ſuppoſuiſti ac lapides,& quicquid ſub coxas ſubdidiſti, ſubtrahito. Capiti verò puluinar ſubiicito. Atque talia hoc modo curato. Quicunque verò fœtus viui, manū aut crus foras præmittunt, aut etiā ambo: eas oportet quā celerrimè vbi exitum ſignificarint,prædicto modo intro retrudere,& in caput vertere,& ad viā reducere. Et quicūq; fœtus cōplicātur,ad lateris mollitudinē,aut coxā

Quum partus nō rite prodeunt, quid agendum.

Cum partus viuus manū vel crus emittit, & cum mortuus, quid agas.

A in partu collapsi, eos dirigere ac vertere oportet, & in aquam calidã desidere facere, donec mulier refocilletur. Quicunq; verò fœtus mortui, aut crus, aut manũ, foras protendunt, eos optimũ quidẽ fuerit, si id fieri posset, intro retrudere, & ambas has partes in caput vertere. Si vero hoc fieri non poterit, verũ intumescit, secare hoc modo. Dissectũ per scalpellũ caput, cũ cõtusorio instrumẽto, vt ne in ramẽta findatur cõtundito, & ossa per osiũ volsellã, aut tractoriũ instrumẽtũ, iuxta clauiculã immissum, prout habuerint extrahito, non multis simul, sed paulatim excẽptis, ac rursus ablatis. Quũ verò hæc foras extraxeris, & in ipsis humeris fueris, ambas manus in articulis cũ ipsis humeris secato. Et vbi hęc extraxeris, si qui-
B dem fieri poterit vt exeãt, etiã reliqua facilè extrahito. Si verò nõ obediãt, totũ pectus vsq; ad iugulũ findito. Verũ caueto ne in ventrem seces, & aliquid de intestino denudes. Exit enim vẽter, & intestina, & stercus. Si verò horũ quid excidat, maioris negotij iam res fit. Contundito autẽ costas, & scapulas contrahito. Et facilè posteà reliquum fœtus procedet, nisi iam vẽtrẽ tumidũ habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius est ventrẽ fœtus leniter perforare. Flatus enim solũ à ventre exit, & sic facilè prodibit. Si verò exciderit manus, aut crus, in mortui fœtus, si quidẽ fieri poterit, ambas partes retrudito, & fœtũ rite dirigito. Hoc enim optimũ fuerit. Si verò fieri nõ poterit vt hoc facias, quicquid sanè foris fuerit quãtum
C potes penitissime resecato, & reliquũ profunditate intus explorata protrudito, & fœtũ in caput vertito. Quũ aũt vertere ac secare puerũ voles, vngues de manibus tuis resecato. Scalpellũ verò quo dissecas, incuruũ potius sit quã rectũ, & huius caput occultato per indicẽ digitũ eodémq; interna explorato ac deducito, ita vt caueas ne vterũ cõtingas. Cæterũ molæ cõceptus hæc caussa est. Quũ multi mẽses, modicũ & morbosum semen cõceperint, neq; cõceptus rectus fit, & venter plenus est velut prægnãtis. Nihil aũt in vẽtre mouetur, neq; lac in mãmis generatur. Mammæ autẽ turgidæ sunt. Hęc igitur ad duos annos, sæpe etiã tres, sic habet, & si quidem vna caro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri potest vt superstes maneat. Si verò plures, erũpit ipsi per pudẽdũ sanguis carnosus plurimus, & si hoc moderatè fiat, seruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit, & morbus quidẽ talis est. Iudicare verò oportet

Partusquo tus invtero moueatur. ex plenitudinis mole,& quod in vẽtre nõ mouetur. Nã mas trimeſtris, fœmina quadrimeſtris motũ habet. Poſtquã igitur tẽpore hoc prętergreſſo nõ mouetur,nimirũ hic morbus eſt,eſt autẽ hoc magnũ ſignũ,quòd lac in mãmis nõ generatur.Hãc igitur maximè quidẽ ne curato. Aut certè cũ prædi-
D

Curatio molæ. ctione. Et primũ quidẽ totũ corpus foueto. Deinde per ſedẽ clyſterẽ adhibeto,quo ſanguis multus erũpat.Fortaſsis enim quod cõpactũ eſt cõmoueris,id quod fœtus eſſe putatur,muliere à pharmaco cõcalefacta. Sed & vteros colluito,quo ſanguinẽ educas. Sin minùs,ſubdititiis vtatur fortiſsimis è bupreſti. Et dictãnũ creticũ in vino bibat,ſin minus,caſtoris teſtem. Et retro cucurbitã ipſi ad laterũ mollitudinẽ affigito, & plurimũ ſanguinẽ detrahito. Atq; hoc maximè rerũ ac virium ipſarũ coniectura facta facito. Et hactenus quidẽ dictũ eſt de morbis à puerperij purgamẽtis fiẽtibus. Sunt autẽ pericula in ipſis nõ parua. Acuti enim ſunt,& citò trãſmutãtur, & magis affliguntur primipatæ, quàm quæ ſunt partuũ expertæ.
E

Puerperiæ purgationis menſura,& color. Prodeũt autẽ puerperij purgamẽta ſanæ mulieri ſufficienter,primũ ſeſquiheminę mẽſura,aut paulo plura,poſteà adhuc pauciora iuxta hãc rationẽ,donec ceſſent. Prodeũt autem velut ſanguis à victima,ſi ſana velut dixi,mulier fuerit. & ſana futura eſt,& cito cõgelãtur ac purgãtur,& poſt partũ plerúnq; ſanæ mulieri cõtingit vt poſt puellæ partũ, in quadraginta duobus diebus diuturniſsima purgatio fiat, extra periculũ autẽ eſt etiã ſi vigintiquinque diebus purgetur,poſt maſculi verò partũ, purgatio diuturnior fit in triginta diebus,extra periculũ eſt etiã quæ in viginti diebus cõtingit,&
F
in his quæ fœtus corruperũt ſecũdũ horũ dierũ rationẽ purgatio cõtingit,& in iunioribus quæ corruperũt paucioribus diebus. In ſenioribus autẽ,pluribus.

Magis lædit abortus quàm partus. Eædẽ verò ſunt affectiones ex puerperij purgamẽtis,& ei quæ corrupit fœtum,& ei quæ peperit,ſi menſtruũ corruperit fœtũ, & quæ corruperũt magis periclitãtur. Corruptiones enim grauiores ſunt quàm partus. Nõ enim fieri poteſt vt citra violẽtiã fœtus corrũpatur, aut pharmaco,aut potu,aut cibo,aut ſubdititiis medicamentis,aut aliquã alia re. Violẽtia verò malũ eſt. In huiuſmodi enim periculũ eſt ne vteri exulcerentur, aut inflãmentur. Hoc aũt eſt periculoſum.

Lactis procreatio. At verò lac quomodo fiat,dictũ eſt à me in natura pueri in partu. Poſtquã autẽ prægnans fuerit

mulier,

A mulier, mẽses nõ valde prodeũt, prætorquã quibusdã pauci. Dulcissim⁹ enim humor ex cibis ac potib. ad mãmas vertitur ac exsugitur. Et necesse est etiã reliquũ corp⁹ magis euacuari & minus sanguine plenũ fieri. Atq; hoc ita contingit. Sunt autẽ quæ natura sine lacte sunt, & quibus lac deficit ante tẽpus. Hæ verò natura solidæ sunt. & densæ carnis. & ꝓpterea sufficiẽs humor nõ penetrat à ventre in mãmas, quum via sit densa. Ad menses detrahendos. Elaterij portiones duas sumito, & adipẽ ouillũ de rhenibus, pari elaterij portione ammisceto, & non cõterito, verũ duas glãdulas subdititias facito. Aut melãthium ex tritico terito, & aqua subigito, & duas glãdulas formato, atq; has ante dies quibus affuturi sunt apponito. Si enim nõ prodeũt, rigores ac febres inducũt. Mol-

Cur quædã lac non habeãt aut ab eo deserantur.

Mensium prouocatio.

Diuersa de hac re medicamẽta.

B litoria, à quibus aqua & arena purgatur, ducunt etiã mẽses, si nõ fuerint diuturni, & osculum emolliunt. Narcissum, myrrhã, cuminum, thus, absinthium, cyperum, singula æqualib⁹ portionibus sumito, narcissi verò solùm quatuor portiones: & puluillũ stupæ dum pectinatur crudũ linũ ammisceto, & hæc cũ aqua origani cocti terito, ac glandẽ formato & subdito. Aut cyclaminũ magnitudine tali, & æris florẽ magnitudine fabæ terito, & cum melle glandẽ formato, ac apponito. Aut pulegiũ, myrrhã, thus, fel suis ac bouis, cum melle subigito, & glandẽ efformato. Si menses non prodeant, adipem anseris, & netopum, ac resinã permixta ac lana excepta apponito. Medicamẽtum subdititium, purgatoriũ, mollitorium,

C Caricam percoctã ac expressam leuissimè terito, & in lana subdito cũ rosaceo vnguẽto. Aut acris brassicæ & rutæ, vtriusq; dimidium terito, ac vtitor eodẽ modo. Purgatoriũ. Medullam anseris aut cerui magnitudine fabæ affuso vnguẽto rosaceo & lacte muliebri terito velut pharmacũ teri solet, & cum hoc os vteri illinito. Aliud subdititium molle. Medullam anseris magnitudine nucis, cerã magnitudine fabæ, resinæ lẽtiscinæ aut terebinthinæ magnitudine fabæ. Hęc cum rosaceo vnguento ad lentum ignẽ liquefacito, & velut ceratum efficito, deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatorium. Farinã recentẽ, myrrhę obol. iij. croci tantundẽ, castorij obolum, hæc trita cum vnguento irino apponat. Aut vrticæ semen, & maluæ succum, ac anseris adipẽ simul permixta subdat. Aliud subdititium

purgato

purgatorium, si mẽses non cõpareant. Styracẽ & origanũ terito, & permixtis adipem anserinum affundito ac apponito. D

Aliud quod vteros expurgat, ac sanguinẽ euacuat. Absinthij radicem tritã, melle ac adipe anserino ammixtis apponito. Aliud purgatoriũ. De bupresti caput & pedes, & alas tollito, & reliquũ ipsius terito, ac ficus internã partẽ ammisceto. Sit aũt pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc vteros inflat. Hoc etiã desperatis optimũ est. Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuẽ biliosam purgationem ducit. Sed & artemisia facit velut mercurialis, & melius purgat. Veratrũ quoq; nigrũ cum aqua tritũ, velut aquã à carnibus ducit. Sed & alumen ac resina idẽ facit cyperũ, absinthiũ, aristolochiã, cuminũ, salem, mel. Hæc oĩa simul terito ac apponito. Et veratrum cũ vino dulci, & farina lolij ac tritici, melle subacta in lana subdatur. Subdititia si catapotia nõ purgarint. Mercurialẽ, myrrham, violam albam, cepam, acerrimã, & melanthium ac mentã, si sufferat, permixta apponito. Subdititia acria sanguinẽ ducentia. Cãtharidas quinq; demptis pedibus ac capitib. & myrrhã ac thus simul misceto, & mel addito. Deinde in oleũ rosaceum aut Aegyptium tinctũ per diẽ subdat, & vbi mordet, tollat. & rursum in lac muliebre ac vnguẽtum Aegyptiũ tingat, & hoc per noctẽ apponat. & aqua odorata perluat. & apidẽ subdat. Conduxerit & buprestis, si quidem parua fuerit, sine alis & pedib. ac capite. Si verò magna fuerit, non cõmisceto eadẽ quæ cãtharidibus, sed solã sumito ac similiter apponito. Si verò molliore opus habuerit ad buprestim vinum & cuminũ Aethiopicũ immisceto, vuã item passam & pollinem seselis ac anisi. & vinũ feruefacito, eóq; affuso reliqua terito, & pastillos drachmales efformato eósq; apponito myrrha ac thure ammixtis: facito autẽ eodẽ modo velut cũ cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum ac melle subactũ apponito. Aut hoc ipsum melãthiũ cum melle tritum velut glandem efficito, circum pennam autem obducito. Subdititium efficax. Succum mandragoræ & cucurbitæ syluestris, cũ lacte muliebri apponito. Aut fecẽ siccã ex vino veteri albo vrito, & vino extinguito ac subdito. E F

Cucurbitã item syluestrẽ, mercurialẽ, nitrum & irionem. Citius detrahit & madragoræ radix, cãtharis, serpyllũ, lauri fructus, vnguentum irinum, laurinum. Tithymali succũ permi

A permiſceto ac agitato, & detracto viſco, erui magnitudine exhibeto. Optimũ eſt & glãdẽ ſubdititiã ex eo facere. Si verò amplius prodierit, vino proluatur. Aut æs vſtũ diſſoluito, & tepidũ lana excipito ac apponito. Medicamentũ ad cõceptũ. Cedriæ acetabulũ, adipis bubuli drac. iiij. ſimul terito, & talorũ figuras efformato, quas ieiuna apponat, & dũ appoſitas habet per diem ieiunet. Apponat autẽ bis, mane & veſperi, poſt mẽſes poſt cœnã verò lauetur: & cũ viro dormiat. Aut melanthiũ contũdito, & in linteũ illigato, & adipe anſerino addito, ſubdendũ dato. Aliud ad cõceptũ. Quo cures mulierem vt in ventrẽ cõcipiat, vrinã ſumito veterem, & ferri recrementuum tantũ, vt in fragmenta reſoluere poſsis. poſtea

Conceptoria.

B mulierẽ in ſella collocato, & corpore & capite velato, peluíque ad pedes ſuppoſita, ignita recremẽti ferri fragmẽta tria pro vna vice iniicito. Sit autẽ vetus hæc vrina cõgij menſura, & cum his triginta fomẽtis ipſam foueto. Dum autem fomentũ adhibes, caput lauato, ita vt donec fota fuerit rutſus lapides illos recremẽti ferri in vrina extinguas, & fomẽtum rurſus calefacias. Poſtea verò caput lauato plurimũ, polio & viticis foliis quã plurimis in aqua coctis. Hæc autẽ facito ad dies ſeptẽ. Ter verò per ſingula hæc fomẽta ſuffito, antequã laues. A balneo verò oleo laurino inungatur. poſt cœnã autẽ, vbi cepas melle tinctas comedit, & aquã mulſam tepidã quatuor heminarũ menſura bibit, & paululũ continuit, vomat. & ſupina reclinata, rutã habeat auribus & narib. inditã. Et

C panem fermentatum ſexta chœnicis parte, in iuſculũ volucris confringat, habeat autẽ hoc iuſculum apij chemã, & ſic aſſumat: & rurſus tãtundem in cœna dato. Et hoc per dies ſeptem facito; poſtea verò veteri per dies ſeptem clyſterẽ adhibeto, Sit autem infuſum clyſteris, reſinæ drach. iiij. mellis acetabulum, olei platæenſium tantundem, furfurum recentium ſuccus, ſpuma nitri, oua tenuia. Sit autem infuſum heminæ octo, & ex his tres ſucci ptiſanæ. Obliquæ verò clyſterem adhibeto, & parum lauato. Apponat etiã glandes ſeptẽ in die, & detineat donec fuerint liquefactæ. Sint autẽ ex thure, nitro, galbano, melle cocto. Cibo verò eodem vtatur. Suffito autẽ aſini albi pilos, & lupi ſtercus. De his plurimũ prunis iniice, ipsámq; circumlocatã ac cõtectã ſuffito, cauendo ne cõburas. Si verò mulier parere nequeat quæ prius pepe-

rit,nitrum & resinã,& myrrhã,& cuminum Aethiopicũ, & D
vnguentum simul terat,& apponat. Aut pulegiũ siccũ in linteo subdat, Bibat autẽ pulegium vbi dormire volet. Aliud

Quî conceptus paretur.

ad conceptum. Victus rationem mulieri cõstituere oportet, quæ prægnans fieri cupit,& ad edendum ac bibendum exhibere ipsi,quæ libẽter admittit. Viro autem mulieris reliqua dato,præter alliũ,& cepã,& legumina fresa cocta, & silphij succum,& quæ inflant. Ab his sane abstineat. Medicamẽtum quod similiter infunditur si nõ concipiat. Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recẽtis terito ac succum exprimito,& testudinis marinæ partẽ inter anum & pudendum cõburito ac terito,& hæc in pudẽdum muliebre infundito. Aliud quod similiter infunditur nõ cõcipiẽti. Lac & re- E
sinam,& mali punici dulcis succum, Hæc omnia melle ammixto infundito. Aliud ad cõceptum. Bulbi albi semẽ aut florem cum melle terito,& lanæ inuolutum per triduũ ad vterum apponat. Quarta verò die, maluã syluestrẽ latifoliã terat lacte muliebri ammixto,& lanæ inuolutã apponat. deinde cum viro dormiat: præsorbeat autẽ pulegium in farina coctum,& bibat pulegiũ tenue in vino. Si vero huic nõ obediat, conyzã odoratã cõtundat,& expressum succũ vino mixtum ieiuna bibat. Aliud. Asparagi semen similiter in vino bibat. Aliud. Secundã mulieris,& vermium carnium capita,& alumẽ Aegyptium, cum adipe anserino diluito,& in lana ad os vteri apponat. Aliud. Aeruginẽ,florem æris, vtrun- F
que oboli dimidij pondere, thuris masculi, aluminis scissi, fructus vitis syluestris,gallæ,myrrhę,malicorij,resinę,polij, singulorum obolum,in melle tritum,per triduum bis in die apponat. Si verò fortassis acrius fuerit, anseris adipem ac nitrum tostum ammisceto. Vinũ autem exhibeto, fortitudinẽ in ipso vitans. Aliud ad conceptum. Vermem carnium qui caudam habet accipito,& de ipso tres aut quatuor partes sumito:& origanum tenuem simul cum rosaceo vnguento terito,& hoc ad vteri os apponat. Aliud. Portulacã cum adipe anserino,& myrrha,& porri semine,& felle bubulo terito,& lanæ inuoluta ad os vteri apponito. Si menses quidem

Conceptus reparatio.

fiant multi, non cõcipit autem, floris æris obolos duos, & aluminis scissi tantundem, cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanã in linteũ cum filo, & sibiipsi subdat,

A dat, ita vt filum extra promineat. Deinde quum probè purgata fuerit extrahat, & vino odorato myrti foliis iniectis feruefacto proluat, & virum accedat. Subdititiũ ad cõceptum. Mel, myrrham, myricæ fructum, resinam liquidam, adipem anserinum, omnia simul trita lanæ inuoluta apponat. Aliud, quod vterum valde aperire potest, quum cõclusus est, & cõcipere non potest, & ad aquam expurgandam. Accipe anchusam paruã, & lentiscum, & cuminum, & cyperum, & cucurbitam syluestrẽ, & nitrum rubrum, & sal Aegyptium, & anchusam magnã. Hæc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptũ mel ad lentum ignẽ coquito. Postquàm verò efferbuit, cerã ac resinã ammisceto. Deinde etiã aliis omni-
B bus ammixtis oleum affundito. ac ab igne tollito, & tepida lanæ cõuolutæ inuoluta vtero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierem cõcipere velis, ad purgatoria quibus vtitur, etiã virũ accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicum, cum melle trita in lanam succidam inuoluat, & semel in die subdat, & semel auferat, ad quatuor dies, & iisdem diebus à cibo abstineat. Conceptum impediens. Si verò concipere non oporteat, misyos magnitudinẽ fabæ aqua diluito, ac bibendã dato, & per annum vt ita dicam, non concipiet. Partum accelerans ægrè parienti. Lauri radicem derasam, aut lauri baccas dimidij acetabuli mensura in aqua calefacta bibẽdas dato. Aliud partum accelerans. Dictamni obolos duos tritos in
C aqua calida bibat, aut abrotoni drachmã, & lauri baccas, & anisum, in vini dulcis veteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuso bibendum dato. Hoc bonum est si ante partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolũ, myrrhæ obolũ, anisi obolos duos, nitri obolum. Hæc cum vini dulcis cyatho vno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affusis bibenda dato. Deinde calida lauato. Aliud partum accelerans. Resinã terebinthinam, mel, oleũ duplum horum, vinum odoratũ quàm suauissimũ. Hæc mixta tepefacta sæpe ebibenda dato. Oportet autem, & vteros sedare, si fuerint inflammati. Aliud.

Cõceptum impediẽtia Partum accelerantia.

Cucumeris syluestris quicunq; albus fuerit semẽ ceræ infarcito, deinde lanæ rubræ inuolutum lumbis alligato. Si verò pregnans multo tẽpore cohibeatur, & parere nõ possit, sed diebus pluribus ex partus doloribus laboret: Sit autem

iuuenis, in vigore, & multo ſanguine referta, ſecare oportet D venas in malleolis, & ſanguinē detrahere, viriū reſpectu habito, & poſteà calida lauri corticibus incoctis lauato. Viticis autem ſemen, & dictānum creticā, vtrunq; pari portione, in vino albo aut aqua bibendū dato. Subdititium autem medicamentum facito galbano, & baccis lauri, & oleo roſaceo, in lana inuolutis ac ſubditis. Aliud. Filicis quercinæ radicem tritam in vino bibendam dato, & adiantū tritum in oleo dilutum illinendum, & in vino meraco bibendū dato. Aliud, quod puerperæ puerperij purgamēta melius purgat. Teſtudinis marinæ hepar viride adhuc viuentis, in lacte muliebri terito, & cum vnguento irino ac vino ſubigito, & apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito, Aut artemiſiā tritam ſimiliter in lana ſubdito. Aut mercurialis & cucumeris E ſylueſtris parum terito, & vino ac melle ſubactū apponito.

Quæ puerperia purgent.

Purgatoriū puerperij purgamentorum ex partu. Triticū trimeſtre fractū ac freſum, dimidię chenicis mēſura, in aquę heminis quatuor coquito. Quū autē efferbuerit ter aut quater, ſorbendū dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, & aquā bibendam dato. Edat autē & braſsicas coctas, & porrum, & fœniculum, & anethū, & polypos, & locuſtas piſciculos. Aut rhois folia & eryſimū ex vino, aut polentæ pollinem bibendū dato. Aut miſy duorū obolorū pōdere tritū ac vino ſubactum apponito. Purgatorium mēſium & puerperij purgamentorum. Ducit etiā aquā & alia. Radicis ſtruthij tuſi triti quantum tribus digitis apprehendi poteſt, melle ſubactū apponito. Naſcitur autē in Andro in littoribus. Aliud F ſimiliter purgans. Eryſimū in aqua coquito, & vbi ebulliit oleū affundito, ac bibendum dato. Commodum eſt etiā ſuccum pro fomēto adhibere per ſuffitum, & cibis mollib⁹ vti.

Aliud quod puerperij purgamēta purgat. Eryſimum placide terito, & corticē difflato. Quum autem purum feceris, leuiter terito, & aquā adſtillato, ſalémq; ac oleum ammiſceto, & vbi polentam inſperſeris coquito, ac ſorbendum dato.

Aliud. Si non deſcenderit purgatio, aut puerperij purgamenta nō prodierint. Cucumeris ſylueſtris internā partem, trium obolorum pōdere ſume, & artemiſiam herbā, & thus oboli pōdere, & hæc trita, & melle ammixto, lanæ inuoluta, ad vteri os appone. Et hoc ſemper noctu ac interdiu per dies

quinque

A quinque facito. Aut vitis pampinos aut folia viridia terito, & melle ammixto lana excipito,& eodẽ modo ſubdito. Aut cupreſsi fructũ & thus ſimul trita,roſaceóq; ac melle diluta, & lana excepta apponat. Aut abrotoni drachmã, & cucumeris ſylueſtris medullæ obolum,& thus cũ melle terito, & in lana inuoluta apponito. Aut elaterij obolũ,& myrrhã, cum melle terito,& lana excepta apponat. Aut cupreſsi fructum, & cucumeris ſylueſtris internam partem,& thus,melle ammixto,in lana ſubdat. Purgatoriũ ſi ex partu nõ purgetur. Trifolium in vino bibendũ dato. Idẽ etiã appoſitum menſes erumpere facit,& fœtum eiicit. Purgatorium vterorũ,quũ puero mortuo ſanguis in hoc mãſerit. Cucurbitã ſylueſtrem

Puerperæ purgatio diuerſa.

B tritã cum melle delingat,aut apponat. Ad omnia puerperij purgamenta ſi nõ probè prodeant. Eryſimum coquito cum polenta,& oleo affuſo vbi coctũ fuerit ſorbeat: & cibis molliſsimis vtatur. Aut ſcãmoniã cũ lacte muliebri tritam,ac lana exceptã apponito. Aut radicem dulcem melle, & roſaceo aut Aegyptio vnguento ſubactam,in lana ſubdat. Aut farinam lotã ſimiliter apponat. Bibat autẽ crethmi:& ſeſelis, & rutæ,& ſilphij ſemen,ita vt de ſingulis obolos duos ſimul teras,& in vino meraco,ſi non febricitarit, præbeas. Subditi-tium quod ſecundam relictam eiicit. Ex ſambuci foliorum decocto prius fomentum adhibeto,& id quod ex cantharide fit apponito. Hoc & ea quæ debilia ſunt ſanat. Si verò lancinet ac mordeat,ſtatim tollito,& lanam roſaceo tinctã ſub-

Secundam quæ educant.

C dat. Potiones quæ ſecundam educere poſſunt, & menſes detrahere, itémque fœtum enectum. Cantharidas quinque,alis & cruribus ac capite auulſis, & tribulum ad mare natum cum radice ac foliis tritum conchæ menſura,& euanthemi,ac ſeminis apij tantundem, & ſepiæ oua quindecim, in vino dulci temperato bibenda dato. Et vbi dolor habuerit in aqua calida deſideat,& aquam mulſam aquoſam bibat,& vinum dulce. Alia. Ranunculi foliorum ac floris triti,ſtateris Aeginæi pondus,in vino dulci bibat. Si verò dolor habuerit,cicer album & vuas paſſas,in aqua coquito,perfrigerato,ac bibendum dato.& vbi vrinæ ſcillicidium vexarit, in aqua tepida deſideat. Aliud quod eiicit ſecũdas. Cucumeris ſylueſtris ſuccum in mazam conſperſum apponat, vbi prius ad biduum ieiunarit. Hoc nullum aliud præſtantius

Fœcunditatis experientia. inueneris. Fœcũditatis experimentũ. Caput allij integrum derasum appone,& vide an per os oleat. Aliud experimẽtũ. D

Netopon modicũ lana inuolutũ apponito,ac videto an per os oleat. Alia subdititia. Scorpij marini fel,lana exceptũ & in vmbra siccatũ appone. Aut pulegiũ siccatũ & tritum ac melle subactũ,in lana apponito. Aut florẽ æris cũ melle linteolo illigatũ subdito. Aut cucumeris syluestris semen,& testam cõbustã,cũ vino subigito,& leporinis pilis ac lana excepta subdito. Aliud subdititiũ. Alumen Aegyptiũ lana inuolutum apponito. Aut cãtharidas tritas vinóq; subactas subdito. Aut artemisiã herbã vino subactã apponito. Aut melanthium cũ vino tritũ in lana subdito. Aut bulbion ex tritico tritum & vino subactũ apponito. Aut vini veteris albi fæcẽ comburito,& vino albo extinguito,teritóq; ac in linteo apponito. Aut galbanũ,& netopon,& misy cũ rosaceo vnguento in linteo subdito. Aliud. Elaterij potiones duas,& fauum cum vino in linteo apponito. Aut butyrũ & alumen melle subacta similiter. Aut scammoniæ succũ & adipẽ cum maza misceto,& vino imbuta in linteo apponito. Potiones quæ possunt secundã in vtero detentã educere. Colocynthidis syluestris internã partẽ cum lacte muliebri tritã,in linteo apponat. Ad idẽ. Silphium magnitudine fabæ in vino bibendũ dato. Aliud quod fœtũ expellit. Mulierẽ sub alis apprehensam fortiter cõcutito. In potu verò dato,viticis folia in vino, Aut dictãnum creticũ oboli pondere in aqua terito ac exhibeto. Aut conyzæ graueolẽtis manus plenæ mẽsurã cũ porri succo diluito,& netopũ chemæ plenæ mensurã addito,atque hæc trita in vino bibẽda dato. Aut tædã pinguissimã cũ vino dulci coquito,trium cyathorũ mẽsura vini affusa,& galbani obolos tres & myrrhã adiicito,& vbi cocta crassa facta fuerint,tepida bibenda dato. Aut porri succũ,& myrrhã,& vinũ dulce simul exhibeto. Aut portulacæ semen terito,& in vino albo veteri dato. Aut populi nigræ creticæ grana nouẽ in vino trita bibat. Aut ranunculi herbæ foliorum ac floris triti, drachmæ Aegineæ pondus,in vino dulci bibat. Si verò adhuc secunda intus detineatur,Senectæ anguiũ obolũ in vino terito,ac bibendũ dato. Aut apij radicẽ,& myrti baccas coquat, & per dies quatuor bibat. Aut cuminũ Aethiopicũ,& castorij obolum,& cãtharidis parũ hæc in vino bibẽda dato. Aut fœniculi

Quæ fœtũ expellant.

E F

niculi

A niculi radicẽ,& in vino & oleo ac melle ferueſactã bibat. Si ſecunda nõ prodierit,conyzam tritã in lana ſubdito. Melius autẽ eſt vt bibat. Aut conyzæ quãtum manus capit,& porri ſuccum,& netopũ chemæ mẽſura miſceat,& hæc in vino bibat. Aliud quod ſecũdã eiicit. Holoconitidis dulcis radicẽ, eſt autẽ velut bulbus,& parua velut oliua: Hãc in vino terito,ac bibendã dato. Et ſi quidẽ parua fuerit duas dato. Si verò maior,vna ſufficit. Ammiſceto autẽ ex ſeminibus cuminũ Aethiopicum,& ſeſeli maſsiliẽſe. Aut ſilphij libyci ſemẽ ſiccum chœnicis dimidiæ menſura,in vini heminis tribus coquat,& ad dimidias redigat,& de hoc bibat. Aliud. Viticis ſemen,& ſeſelis,pari portione ſimul cũ myrrha terito,& cũ B aqua bibẽda dato. Alia ſecundas expellẽtia. Viticis albæ recentis acetabulum,in vino albo odorato tritũ bibendũ dato. Aliud. Caſtorij aut ſagapeni obolũ,bituminis drach.j.nitri drach.ij.Hæc omnia terito,& in vino dulci,ac olei hemina dimidia obolos duos ieiunæ bibẽdos dato. Et calida probe lauato. Aliud ſimiliter habens. Herinaceos marinos tres totos tenuiter tritos,in vino odorato bibendos dato. Aliud.

Mentæ faſciculũ paruum,& rutæ & coriandri,& cedri aut cupreſsi ſemẽ,in vino odorato bibẽdum dato. Et de herinaceis ſi habuerit,plurimũ ſorbeat. Poſtea verò ſimiliter calida lauato. Aliud. Aniſum,cedri baccas,ſemen apij,cuminum Aetiopicum,ſeſeli,ſingulorũ dimidiũ acetabulũ,tenuiter tritum,ex vino albo bibendũ dato. Aliud. Dictamni faſciculũ, C & dauci ſeminis drach.ij.& melanthij tantundẽ,tenuiter terito & in vino albo bibenda exhibeto,& multa calida lauato. Dato autẽ iuxta corporis robur. Aliud. Galbanũ oliuæ magnitudine,in oleo cedrino tritum apponat. hoc corrũpere & eiicere morãtes ſecũdas poteſt. Aliud ſecundarũ expulſorium quod vteris infunditur. Quum ſecũda à frigore mortificata cõputruerit,vbi ventus frigidus fuerit,crocum leuiter tritum drachmæ pondere,cũ adipe anſerino infundito,& ad plurimum tẽpus ſinito. Potus ad idẽ probe cõferens. Conyzã ſuaue olentẽ,& mel,& reſinã terito,inq; vino odorato,aut in ſyrmæa potione moderate purgãte bibenda dato,& calida lauato. Alius ſimilis potus ad puerũ & mala intus exiſtentia. Aeruginẽ tritã cum melle,& ſyrmæa potione,bibendã dato. Aliud ſubdititiũ,ad eiiciendũ fœtum immortuũ. Aeris

ramenta in molle linteũ indita, ad os vteri apponito, & pro- D
fueris. Aliud. Testã recentẽ, & adipẽ anserinũ terat ac appo
nat. Aliud. Nitrũ cũ resina coctũ, & in glandẽ efformatum,
gallinaceo adipe tinctũ appone. Aliud. Charien appellatur
herba, huius radicẽ non multo adeò tẽpore ad vmbilicũ ap-
ponito. Aliud. Cucurbitã syluestrẽ, & murium stercus, leui-
ter trita apponito. Aliud quod alligatur. Resinã & adipem
gallinaceum, trita ac simul mixta, super vmbilicũ ac ventrẽ
deliget. Aliud subdititiũ. Hederæ albæ semen, & cedri ra-
menta terat, & glãdes hinc factas subdat. Aliud. Testudinis
marinæ cerebrũ, & crocum Aegyptiũ, & salẽ Aegyptiũ teri-
to, misceto, glandes formato, ac subdito. Suffimentũ expulso-
rium quod & sanguinẽ ventris expellere potest. Salicis folia E
in ignẽ posita suffito, & mulierẽ circumlocatã sinito donec
fumus in vterũ intrauerit. Abortus sanatio. Quum mulier
abortum fecerit, & puer nõ fuerit egressus, siue putrefactus
fuerit, & intumuerit, aut aliud quid eiusmodi passus fuerit.

Abortus sanatio.

Porri & apij succum per linteũ expressum, de vtrisq; colli-
gito, & olei rosacei heminã, & adipis anserini quadrantem
adiicito, resinæq; obolos tres in oleo liquefacito, & vbi mu-
lierẽ ad pedes altiorẽ feceris, in vteros infundito, ac decum-
bens ad plurimũ tẽpus cõtineat. deinde ad dies quatuor desi-
dere iubeto, & egreditur puer putrefactus. Sin minus, salem
Aegyptium & cucurbitã syluestrẽ viridẽ accipito, & melle
ammixto trita edẽda dato. Et postquam ederit, hinc & hinc
moueatur. Aliud. Salẽ Aegyptiũ, & murium stercus, & cu- F
curbitam syluestrẽ sumito, & mellis semicocti quadrantem
affundito, & resinæ drach. j. in mel iniicito, & cucurbitam ac
muriũ stercus, omnia probè cõterito, & in glãdes efformato,
eásq; ad vterũ subdito, quàm diu opportunũ esse visum fue-
rit, Aliud expulsoriũ, quod puerũ enectum eiicit. Helxinẽ in
vino tritã bibendã dato. Aliud eiectoriũ, quod puerũ liuidũ
expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quãtum tribus
digitis apprehendere potes, & myrrhã magnitudine fabæ, in
vino dulci bibẽda præbe. Aliud expulsoriũ. Coriandrũ cum
radice, & netopũ apponat, ac deambulet. Aliud quod infun-
ditur, si mortuus fuerit puer, vt ipsum eiiciat. Crocum teri-
to, & anserinum adipẽ affundito, & excolata in vteros infun-
dito, & ad plurimũ tẽpus relinquito. Ad fœtum immobilem
corrumpendum

Partus im-mortui eiectio.

A corrumpendũ ac expellẽdũ. Aluminis ſciſsi drach.j.myrrhæ tantundẽ,veratri nigri obolos tres,in vino nigro leuiter trita,in glandes afformato.& apponito donec paulatim fuerit exolutus. Collutiones vteros purgãtes,ſi ex partu aut inflammatione fuerint exulcerati. Groſſos hybernos aqua affuſa feruefacito,& excolato. Deinde oleo tepido affuſo miſce,& duas heminas ad ſummũ infunde. Omnes autẽ collutiones nõ ampliore quàm hac mẽſura vteris infundãtur. Malicorium itẽ & mãnã thuris,in vino nigro auſtero coquito,& excolatum vinũ infundito. Alia collutio. Fæcẽ vini vſtã liquefacito,& cũ aqua infundito. Deinde malicoriũ, myrti baccas,iuncum odoratũ,lẽtes in vino coquito,& diffuſum vinũ

Cum partus nõ mouetur.

Lotiones diuerſæ.

B infundito. Alia. Butyrũ,thus,reſinã,mel,ſimul liquefacito, & affuſo vino,tepida infundito. Aut ſambuci fructũ in aqua coquito,& excolata aqua,apium myrrhã,aniſum,thus,ſimul in ipſa terito,& vinũ odoratũ pari aquæ menſura affundito, excolatóq; per linteum,& tepefactũ infundito. Alia. Braſsicam,& mercurialẽ,& lini ſemẽ,& linum viride,in aqua coquito,excolato,ac infundito. Aut foliorũ myrti acetabulũ, myrrhã,aniſum,mel,reſinã,vnguentũ Aegyptiũ,omnia terito ac vnito,affuſsíſq; vini albi odoratiſsimi heminis duabus, excolato tepefacito,infundito. Aut lauri fructũ & pulegium in aqua coquito,& vnguentũ roſaceũ affundito,& cũ hoc tepido colluito. Aut anſeris adipẽ reſinæ ammiſceto,affusóq;

C ad hoc vino,tepefactũ infundito. Alia. Butyrũ & oleum cedrinum,in modico melle tepefacito ac infundito. Aut mel, butyrũ,iuncũ odoratũ,calamum odoratũ,muſcũ marinũ ſumito,& in vino coquito,excolato,ac infundito, Aut apij ſemen,ſeſelli,myrrhã,aniſum,melãthium,in vino coquito,& excolatũ vinum infundito. Aut cedrũ in vino coquito,& cum vino colluito. Aut hederã in aqua coquito,& aquam infundito. Aut elaterij,aut cneſtri potiones duas in aqua coquito, & duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris ſylueſtris interioris magnitudinẽ digiti in duabus aquæ heminis coquito,& melle ac oleo ad aquam affuſo infundito. Aut radicis thapſiæ potiones duas leuiter terito,affusóq; oleo ac melle,in duabus aquæ tepidæ heminis diluito,ac infundito.

Aut veratri nigri potiones duas,vino dulci & aqua dilutas infunde. Aut grana cnidia ſexaginta terito,melléq; ac oleo

& aqua affusa infundito. Collutio corroborãs, si vlcera pura fuerint. Grossos hybernos terito, & aquam affundito, & per totã diẽ macerato, & oleo affuso colluito. Aut malicoriũ, & loti ramenta in vino nigro coquito, & infundito. Quũ autẽ impura fuerint, & sordes deferuntur, fæcẽ vini vnà, cũ vino & aqua infundito. Aut malicoriũ, rhoem coriariũ, myrtiq; ac rubi folia, in vino nigro coquito ac infundito. Collutiones quæ infunduntur ad vetera vlcera. Succo brassicæ cocto collue. Et mercurialẽ similiter ac nitrum rubrũ modicum ammisce, & myrrhæ acetabulũ, thus, seseli, anisum, apij semen, netopũ, resinã, mel, adipẽ anserinũ, acetũ albũ, vnguentum albũ Aegyptiũ, Hęc omnia simul trita, & vini albi hemi nis duabus diluta, tepida infunde. Aut mercurialẽ in aqua coque & excola, & myrrhæ acetabulũ, thus, seseli, netopũ, singulorũ pares portiones adde, ac tepida infunde. Aut saluiã & hypericum in aqua coquito, & cũ aqua colluito. Aut sambuci fructũ, & lauri baccas, æquis portionibus in vino coquito, & cũ vino colluito. Aut pulegij aqua colluito. Aut adipẽ anseris in resina liquefacito, & similiter oleũ cedrinũ modicum affundito, & cũ melle liquefacito, ac tepida infundito.

Aut argẽti florẽ in vino & melle ac cera liquato, & cyperũ, & iuncũ odoratũ, ac calamũ (quæ sanè etiã in vnguentũ ammiscẽtur) & iridẽ ac muscũ in vino coquito & infundito. Aut apij semẽ, anisum, seseli, Myrrhã, melãthium, in vino coquito ac infundito. Aut cedrum creticã in vino coquito, aut in aqua, & infundito. Aut hederã creticã in aqua coquito ac infundito. Atq; hæc faciẽda sunt si vulnus habet, & myrrhã in aqua dilutã infunde. Aut elaterij potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas syluestres duas in vino aut in lacte cocto, quatuor heminarũ mẽsura macerato, & excolato, aut infundito. Aut cucumeris syluestris interioris, palmi magnitudinẽ in aquæ heminis quatuor coquito, & melle ac oleo affuso colluito. Aut radicis thapsię duas potiones, in vino dulci dilutas, cũ aquæ heminis duabus, tepidè infundito.

Aut veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaspios acetabulum melle ammixto in aquæ heminis duabus dilue, & tepido vtere. Aut cucumeris syluestris magnitudinẽ palmi, & cneori potionẽ vnã, in aquæ heminis quinque coquito, & melle ac oleo affuso colluito.

A luito. Aut grana cnidia sexaginta, in melle aut in oleo diluta, cum aqua infundito. Si ex partu alui profluuio corripiatur. Bibat vuã passam nigrã, & punici dulcis malicoriũ, & internũ nucleũ, & coagulum hœdi. Hęc vino nigro diluta, & caseo caprino, ac polenta triticea inspersis, bibenda dato. Triticũ autem modice torreto. Si verò ex partu sanguinẽ vomat, huic hepatis fistula sauciata est. Hęc lac asini bibat, deinde vaccæ nigræ, ad quadraginta dies. Et sesamũ tritũ donec probè habeat. Bibat autem lac ieiuna. Si ex partu sedem doleat, iuniperi fructũ & appij radicẽ coquat, & ad diesquatuor habeat, & lactucę semen cum anserino adipe tritũ edat. Si verò ex partu vteri inflãmati fuerint, solani succum infundito, B aut betæ, aut rhamni. Si ex partu crus ab vteris claudũ factũ fuerit, & exurgere non poterit, semen hyosciami chemæ mensura, in vino nigro ad triduũ bibat. Si verò mẽte percellatur ipsa bibẽs, lactis asinini periculũ bibendũ dato. Deinde pharmacum à quo pituita purgatur. ex sandaracha aũt & cerato, & pilis leporis, per triduum suffitus fiat. De inflãmatione ex partu. Si ex partu vteri inflãmati fuerint, solani succum intra pudẽda infundito. Aut apij, aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succũ expressum. Aut sambuci medullã ac tenerrimã partem derasam, oblõgam indito. Aut absinthiũ in aqua terito, & lana exceptũ subdito. Si verò horruerit tollito. Aut cotyledonis folia, & porrũ, in crassiore tritici farina corquito, & oleo ipsis affuso præbeto. Bilem ex vtero purgantia. C Cucumeris syluestris internã partem tritã ac melle subactã. in glandẽ efformato ac apponito. Pharmacũ autẽ dare oportet, qđ sursum ac deorsum purget, & calida lauare apponere vero anisum, aut melanthiũ: aut colocynthidis syluestris internã partẽ terito, & melle subactã apponito. Aut ęlaterij potiones quatuor, ammixto adipe anserino aut caprino, in oblongiorẽ glandem redactas apponito. Aut nitrũ, & cuminũ, & allium, & ficũ oĩa leuiter trita & melle subacta apponito. Calida verò lauet, & à balneo bibat. Aut thlaspi leuiter tritũ & melle subactũ apponito. Aut ficus veteris pinguitudinẽ derasam elaterij potionib⁹ duab⁹ ammixtis, & nitro tm̃ quantum est elateriũ, cum melle subigito ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibẽdos dato. Et anisum ac melanthiũ vino diluta bibenda dato. Aut elaterij potiones quatuor, adipe ouil

Sanguinis vomitus caussa.

Contra vterorum inflammationem.

Diuersæ medelæ.

pe ouillo ammixto apponat. Et hoc ablato aqua odorata lauet, quæ leniter adstringat. Aut elaterij potiones tres cũ ouillo adipe, in glandẽ circũ pennã efformato, & vbi amouerit, sufficienti aqua probe eluatur. Aut thlaspis potionẽ cũ melle dato. Collutio si biliosa fuerit. Elaterij potiones duas aqua dilue, & oleũ narcissinũ affunde, & cum tepido collue. Aut colocynthides syluestres duas in lactis asinini cocti heminis quatuor macerato, & vnã excolato, ac oleũ narcissinũ ammisceto, & infundito. Alia collutio biliosa & pituitosa. Cucumeris syluestris internã partẽ palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor coque, & melle ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitã & bilẽ purgans. Grana cnidia sexaginta, melle ac oleo anthino ammixto, cũ aqua infundito. Aut cnestrũ in aquæ potabilis heminis quinq; coquito, & duabus excolatis, mel & oleũ anthinũ cum narcissino ammisceto, ac colluito. Collutiones purgatoriæ. Grossi hyberni vsti in aqua macerantur, & ad aquã excolatã oleum ammiscetur, ac infunditur. Posteà verò collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramẽtis. Hæc autẽ in vino nigro coquere oportet. Aut fæce vini vsta vtere cũ aqua. Et postea hæc infundito, myrti folia & rhoem coriarium. Coquãtur autẽ in vino nigro odorato. Et postea lẽtisci folia, & hypericum, & saluiã, cum vino nigro odorato cocta infundito. Aut cum brassicæ aqua, in qua mercurialis cocta sit, modico nitro adiecto, colluito. Aut elaterij potionẽ, cũ oleo narcissino aut anthino, tepidam infundito. Si verò biliosa fuerit, colocynthidas duas, in lactis asinini cocti quatuor heminis macerato, & cũ excolato colluito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Aut cucumeris syluestris internã partẽ palmi magnitudine, in aquę potabilis heminis quatuor coquito, & melle ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitosæ ac biliosæ conducit. Collutio pituitã trahẽs. Granum cnidium, & mãdragoræ liquorẽ terito cum aqua. Nã purgatio multa & oĩs generis ex hac collutione contingit. Aut allij caput integrũ, nitrũ, ficus internam pinguẽ partẽ, æquis portionibus trita ad gallæ magnitudinẽ efformato, ac apponito. Aut cumini folia cũ vino trita, in lana subdito. Aut radicẽ albã terito, & melle affuso feruefactã in glandẽ redigito, ac apponito. Aut silphij liquorẽ cum ficis emollito, & glandẽ efformato. Bonũ est & cucumeris

Collutiões variæ.

Pituitosa & biliosa lauatio.

D E F

A meris syluestris semẽ similiter tritum ac præparatũ. Aut fel tauri, & nitrũ rubrum, & netopũ, ac cyclaminũ, illorũ quidẽ gallę magnitudinẽ, cyclamini verò ampliorẽ portionẽ, melle ammixto mulier quæ curatur apponat. Aliud subdititiũ. Cyclamini caput purgatum aqua terito, & lana tenera exceptũ apponito. Aut myrrhã, salẽ, cuminũ, fel tauri, cum melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta, & indici pharmaci oculorum, quod vocat piper grana tria, decorticato: & rotun di itẽ tria. Hęc autẽ terito, & vino veteri tepido diluta, instar glãdis circũ volucris pennã efformato, & sic adhibeto. Aut tithymali succum melle subactũ. Aut scillæ radicẽ lõgitudine digitorum sex, duobus digitis lana obuolutis subdito. Aut
B ipsam scillã absq; radice terito, & similiter lana obuolutã apponito. Collutio si pituitosa fuerit mulier. Veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus diluito, & ꝑmixta infundito. Si purgatione opus habuerit, porrum coquere oportet, aut sambuci fructum, anisum thus, myrrhã, vinum. Hæc omnia terito, & cũ succo horũ colluito. Aut brassicã in aqua coquito, & in huius succo mercurialẽ coquito, & nitri parũ, & excolatum infundito. Aut cnestri potionẽ in melle dilutã im mittito. Verũ mẽses cõsiderare oportet, an biliosi sint, aut pituitosi. Ad hoc arenã siccã tenuẽ in solẽ subiicito, & quũ men ses prodierint, sanguinem superfundito, ac siccari finito. Et si quidẽ biliosi fuerint, sanguis in arena siccatus viridis euadit. Si verò pituitosi, velut mucus conspicitur. Si igitur pituitosi
C fuerint, cnestri potionẽ cum aquæ mulsæ hemina infundito. Purgatorium molle, aquã ducit & pelliculas, ac saniem subcruentã. Detrahit & mẽses, nisi diuturni fuerint, & vterorum os mollit. Vnguẽtũ narcissinũ, & cuminũ quod editur, myrrhã, thus, absinthium, cyperũ, vnguẽtum rosaceũ. Horũ singulorũ pares portiones, narcissini verò quatuor partes sumito, & crudi lini puluillo dum à stupa depectinatur ammixto, omnia terito, & glandẽ circũ pennã efformato, & linteo tenui circundato deligato, & in oleum album Aegyptiũ tingito, ac apponito, & per totã diem finito. Et vbi lauit & amouit, aqua odorata perluat. Aliud purgatorium. Ducit aquã & pelliculas, & mucos, & saniẽ subcruentã. Myrrhã, salẽ, cuminum, fel tauri, melle subacta & linteo indita apponito, & totũ diẽ insita finito. Deinde vbi lauit & amouit, aqua odorata perluatur,

Mensium cognitio.

Purgamentũ ad multa.

tur,

tur. Aliud. Salé, cuminum, fel tauri, melle subigito ac subdito. Et silphium ficui ammisceto ac apponito, Deinde vnguento rosaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato portionémq; ipsorum terito, ac in glandē efformato. Aut allium & nitrū rubrū, & ficū, paribus portionib⁹ melle ammixto subdenda dato. Et vbi amouerit, cerui adipē apponat in vino liquefactum. Aut piperis grana quinq; cum modico elaterio, muliebri lacte instillato, in lana vnguēto tincta apponat, ac amoueat eodem modo. Aut pinguissimā ficus partē cum elaterij potione, & nitri rubri ac mellis æquali portione, eodem modo. Aut fel tauri, nitrū rubrum, netopum, cyclaminū, paribus portionibus, eodē modo cū melle in glandē efformato. D

Aut fel tauri oleo Aegyptio tinctum apponat. Et eo amoto rosaceum illinat. Aut cucumeris syluestris longi internā partem, exēpto semine, cū lacte mulieris masculū alētis, & myrrhā purā, & modicum mel, & vnguentum Aegyptium, terito & apponito. Aut cucumeris syluestrispartē internā siccato, & sine semine tundito, & adiecto melle feruefacito, & glādem oblongā efformato, atq; oleo albo tinctum subdito. Aut syluestrē cucurbitā eodē modo. Aut elaterij potiones tres cum farinæ massa terito, & glādē formato. Aliud similiter faciēs. E

Grana cnidia decorticata triū potionū mēsura coquito, & melle affuso apponito. Deinde rosaceum illinito. Quæcunq; verò glandē subdunt, eas priùs lanā in glandē infigere deinde linteum tenue circundare oportet, atq; sic oleo Aegyptio tinctam apponere. Ducunt autem hęc maximè, & pelliculas auferunt, Subdititia purgatoria fortia, quæ aquā ducere possunt, & mucos, & pelliculas, magis quàm priora. Piperis grana quatuor maxima, aut etiā parua, si opus fuerit, ad elaterij potionē ammixta terito, & muliebri lacte instillato, cū modico melle subigito. Atq; hęc in lanā mollē circū pēnā obuoluito, & linteo circundato apponito, vbi priùs in oleū Aegyptium tinxeris. Maneāt aūt subdita per diē, & vbi amouerit, adipē cerui apponat. Potiones, similiter purgatoriæ, quæ secundas eiicere possunt, & mēses detrahere, & fœtum enectū educere. Cantharides quinq;, alis & cruribus ac capite auulsis: & tribulūad mare natū cum radicibus ac foliis tritū conchæ mensura: & euanthemi viridē siue luteā internā partem, & seminis appij tātundē, & sepię oua quindecim, in vino dulci temp F

Purgationes diuersæ.

A ci tẽperato bibenda dato. Et vbi dolor habuerit, in aqua calida desideat,& aquã mulsam aquosam bibat, & vinũ dulce. Alia. Ranunculi foliorum ac floris triti, ęginei stateris pondus in vino dulci bibat. Cùm autẽ dolor habuerit, cicer albũ & vuas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato. Et vbi vrinæ stillicidiũ vexarit, in aqua tepida desideat & vinum dulce bibat. Subdititia purgatoria si potiones non purgarint. Mercurialẽ tritam, ac myrrhã apponito. Aliud ad omnem morbum,& aperire,& purgare potens. Myrrham modicã & saluiam,& anisum terito ac vtitor. Purgatorium quod sterilem purgare potest. Si os vteri non rectè habuerit, stercus bubulũ siccũ tusum ac cribratũ quatuor chœnicum

B mẽsura,& aceti heminas decẽ,& vrinæ bubulæ tantundẽ,& salsuginis marinæ heminas viginti, pro fomẽto adhibeto, & ad multum tẽpus hoc leniter facito. Deinde lota vbi lẽticulę decoctum,& mel ac acetum mixta bibit, vomat. Et farinam sorbendã dato:& vinum odoratũ vetus sub dio per noctẽ expositum, insuper bibendũ. Cibum autẽ ea die ne gustet. Sequenti verò granum cnidium deuorãdum dato. Tertia verò pharmacũ vrinã ciens exhibeto, ita vt vuas passas & cicer album, duarum chœnicum mẽsura sumas,& aquę semicõgios tres affundas. Deinde facta coctura excoles,& sub dio per noctem exponas, & postera die bibẽdum prębeas:& subdititiis pharmacis vtatur. Aliud purgatorium mensium. Stercus bubulum velut cõchæ testã efformato,& cupressi ramenta am-

C misceto ac subigito, & in sole siccato:& in hoc suffimẽta iniicito, ac suffito. Aliud quod infunditur ad similem affectionem, si mẽses non prodeant. Spinæ albæ folia trita,& excolata ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ vteros purgat. Porri & nasturtij semen tritum,& vino ac lacte cocto dilutum, imo ventri illinito. Illitio mollitoria. Ducit aquã, & mucos,& pelliculas. Et puerperij purgamẽta detrahit, & nõ exulcerat. Myrrhæ optimæ dimidiã partẽ, & salis granum, & picem aromatibus conditã, cõtundito ac trita misceto. Sit autẽ myrrhæ dimidia pars, ad salẽ ac picẽ cõtusam. Hæc in linteum ad gallæ magnæ magnitudinem efformata immittito. Sint autem duo lintea, vt alterum in die, alterum nocte habeat, donec colliquescãt. Lauetur autem calida. Et deinde vbi amouit, aqua odorata perluatur. Si voles mulierem concipere

Vt cõcipiat mulier.

cipere, ipsam & vteros purgato. Deinde ieiunæ farinā edendā dato, & vinum meracū insuper bibendum, & nitrū rubrū aut cuminū, & resinā, melle subigito, & in linteo subdito: & vbi aqua defluxerit, nigros subdititios talos ad emolliēdum apponito, & cum viro concumbat. Si verò os cōclusum fuerit, etiā fici succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterum accipitris stercus in vino dulci terat, & ieiuna bibat, & tunc viro condormiat. Aut vbi menses desierint, anseris aut vulpis stercus, in rosaceo vnguento terat, & pudendum illinat, ac condormiat. Si vlcera fuerint acria & inflāmata, hac collutione vtere. Adipē anseris & resinam misce, & aqua tepida diluta infunde. Aut butyrū melle ammixtum liquefacito ac infunde. Aut bryoniæ albæ conchæ testā paruā deradito, & myrrhā ac mel similiter. Hæc in vino nigro odorato diluito, ac tepidum infundito. Si vlcerata aut pustulis plena fuerint summa labra, carnē bubulā sumito, & butyrum siue adipē anserinum, & anisum aut crocū, aut spodium cyprium. Hæc omnia terito, & carni oblita apponito. D E

Si vlcera fiant ac mordeant, Bubulā carnē adipe illinito, & carnē subdito. Et si sordida fuerint, eluito, & fomētum ex fici radice adhibeto. Et postea etiā de pinguedine in vino dulci bibat. Si in pudendis fiant vlcera, bubulum adipem illinito. Et myrtum in vino coquito, & cum vino perluat. Aut oleæ folia, & rubi, & mali punicę, eodē modo. Sit autē vinū pramnium. Atq; hæc quidē sic facienda sunt. Et perseæ arboris videlicet folia terito, & ad pudenda apponito. Aut Anethi & appij semen tritum illinito. Si feruido ac superficiario vlcere pudenda laborēt, sic curare oportet. Carnē bubulā longitudine duorum palmorum paruorū, crassitudine verò ligni quod in foramen bipennis immittitur, pudendi videlicet virilis forma, vsq; ad vesperam apponat. Noctu verò auferat. Postera die autem rursus apponat vsque ad meridiem, & bibat vinum dulce, melle ad vinum ammixto. Collutio si vlcerati fuerint vteri, & si vrinæ stillicidium vexarit. Porrum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrhā, & vinum ęquali mensura ad horum succum. Hęc mixta & feruefacta frigefacito, & moderatè colluito. Aut mel, butyrum, medullam, & ceram immittito, ac illinito. Ad vlcera quæ in pudendo sunt ac enascuntur. Folia oleæ, & rubi, & hederæ, & mali punicæ F

Medela omniū quæ in pudēdis nascuntur.

dulcis

A dulcis terito,& vino veteri diluta,noctu in lana pudendis apponito,& pro cataplasmate adhibeto. Quũ autẽ dies venerit, detrahito.& myrti baccas in vino coquito, ac colluito. Aut anseris adipẽ,& resinã liquefacito ac infundito. Aut butyrũ & oleũ cedrinũ,modico melle ammixto infundito,Ad vlcera in vtero resiccanda.Argenti florem in vino terito ac infundito. Aut butyrũ cum melle infundito.Aut bryoniã albam, & myrrhã,& mel,vino diluta infundito.Postridie verò vino nigro tepido eluito.Aut lentisci folia in aqua coquito, & cum hac postea colluito.Si vlceratũ fuerit os vterorũ, Butyrum, thus,myrrhã resinã,medullã ceruinã infundito.Aut lenticulã in aqua coquito,& cũ excolata aqua colluito. Quum verò B aqua ex vteris fluxerit,& vlcera fuerint,& lancinarint,anseris adipem & ouum illinito.Aut ouillũ aut suillũ adipẽ:& lẽtem in vino coquito & hoc pari aqua tẽperatum infundito. Quæ verò in pudẽdo sunt vlcera,cũ hoc perfundito,& mannam thuris, rubum, pini corticem inspergito.& cum aqua horũ lauentur. Expulsoriũ si mortuus fuerit fœtus.Galbanũ oliuæ magnitudine linteo inuolutũ,ac oleo cedrino tinctũ, ad os vteri apponãt. Aliud. Calamũ odoratũ,& cucumeris syluestris medullã,cum adipe anserino terito. Deliget autẽ vmbilicum & pectinem,& de hoc modicũ lanæ instillatum ad os vteri apponat.Et ab hoc paulatim extrahitur. Aliud. Rubiã & cedri ramẽta cõtundito,& aqua affusa sub dio per noctem exponito,Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphij drach.j.& porri succi acetabulũ, cedrini olei C dimidio cyatho paruo ammixto,bibẽda dato. Aliud. Tauri fel oboli vnius aut semioboli põdere, in vino terito ac exhibeto. Aut fermento oblitũ, torrefactum deuorandum dato. Aliud. Cancros fluuiatiles quinq; & rumicis ac rutæ radicẽ, & fuliginẽ de furno,omnia simul trita,& cũ aqua mulsa vnita,sub dio per noctẽ exponat,& ieiunia ter bibat. Aliud. Cucumeris syluestris medullã tritã, in cedrina pice lanæ inuoluito, & cum filo ad pennam deligato,apponat autẽ intro,ita vt pennę dura pars paululum foras promineat ex lana.Quũ autem sanguis apparuerit,amoueatur. Aliud. Veratri nigri virgulã lõgitudine sex digitorũ lana obuoluito,extremã verò ipsius partẽ nudã sinito.Deinde quàm maximè intrò apponat,& vbi extrema pars cruẽtata fuerit, amoueat. Aliud.

Fœtus immortui iniectio.

Veratrum nigrum,& cantharidas,& conyzam in aqua terito,& glandulam mollem sex digitorum lõgitudine efformato,siccato,& vbi dura facta fuerit,lana inuolutã apponat.Sũmam autẽ partẽ cedria illinat,sitq; ipsa nuda.Cùm verò sanguis apparuerit,amoueatur. Aliud expulsoriũ.Si fœtus mortuus aut syderatus intus fuerit,ranunculũ & elaterij parum in aceto meraco misceto ac bibendum dato. Aut brasicæ tener coliculus.in summa parte netopo illinitus immittatur. D

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER SECVNDVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. E

Diuersi fluxus.

LVXVS albus in senioribus mulieribus magis fit quàm in iuniorib.Fluxus fuluus in vtrisq;.Fluxus ruber ex iunioribus. Et ruber quidẽ fluxus fit in febre. Magis autem ex abortu. fit & ex mensiũ interceptione, quũ cõclusi derepentè eruperint.Fit etiã ex partu & febribus,& sanguis profluit valde multus,& grumi excidunt. Et dolor fit clauicularũ ac tẽdinũ,& corporis torpor, & crurũ perfrigeratio.Aliquando verò etiam nasus effundit ad dẽtes,si amplior sanguis discesserit. & sudor multus diffunditur. Ad hæc & stomachi morsus fiunt,& perfrigerationes,& febris bilis meracæ ac pruriginosæ:& eadem die sæpe rigent,& rursus sudant.& aliquando à supernis locis conuulsiones ipsis fiunt,aliquãdo ab infernis.& ad inguina dolores acuti ac fortes irruũt,procedẽtes velut dolores partus.Quandoq; etiã vrinæ stillicidiũ adest,& os siccũ est,& sitis premit: & lingua aspera est:& digiti pedum magni cõtrahuntur, & ad suras semper cũ femore distenduntur. Et lũbi dolores vexantur F

A xantur:& manus impotentes fiũt. Quum autem huiusmodi fiunt, tunc etiã neruorũ antrorsum ac retrorsum distẽtiones fieri solent, à clauiculis iuxta iugulũ, ad maxillas & linguã. A talibus verò paulo post retrorsum, à tẽdinibus iuxta spinã ad lũbos, atq; sic per violentiã pereunt, prędicere igitur oportet fluxibus inchoãtibus, & diætã cõstituere hoc modo. Mane quidem dandũ est pharmacũ ad fluxiones, ex his quæ ego describã. quocũq; maximè opus habere visæ fuerint. Dandũ autẽ & ter & quater, si multus sanguis discesserit. Diæta igitur cõstituatur, si quidẽ sine febre fuerint, ex cibis. Si verò febricitarint ex sorbitionibus. Sunt autẽ ex sorbitionibus hæ cõmodissimę panicũ, lenticula, farina horni ac recẽtis tritici cocta, alica cocta sorbilis, zea cocta. Ex potionibus verò polentæ pollen in aqua, & ramenta à panibus derasa cõtusa. Et polentæ recentes tenues in aqua madefactæ, quas etiã insulsas delingere prodest. Ex cibis verò panis exassatus in cinere. Obsoniũ autẽ sit leporis caro, & colũbæ, ac palumbis, & cocta, & assata. Et hœdi caro assata, nullo ascititio cõdimento addito, sed vt in acetũ salem intingant. Hepar item capræ aut bouis in cinere assatum. Oui tenue, aut ipsum luteũ. Caseus insulsus. Ex oleribus autẽ nullũ gustent, neq; coctũ, neq; crudũ. Et à balneis abstineãt. Et manus ipsis deligato, ita vt lana sordida ipsas circundes, & laqueũ immittas supra cubitos, & ad poplites, supra genua. Et cum cucurbitis sub mãmas affixis, ipsas eleuato, modo ad dextrã, modo ad sinistram partẽ trãslatis. Si verò spirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionẽ, cucurbitã amoueto, sanguinẽ autem ne detrahito. Verùm subdititiis vtere, quæ ego describã, & ad sistendum sanguinem in talibus sunt apta. Et si quidem ex fluxionibus mulier euaserit, vbi multus sanguis discessit:& color est exalbidus, & facies eleuata, & sub oculis tumores laxi, & crura turgida, & vterus humidus, ac semper præter rationẽ hians. Et quæ discedunt aquosa sunt, velut à crudis carnibus succus. Talibus si robustæ fuerint, vomitus ciere oportet ieiunis, & post vomitus prandium exhibere. His cõducit modicus cibus. Vinum nigrum meracius. Illuuies, aut frigidæ lotio. Deambulationes. Semel in die cibũ capere, omnis resiccatio. Si verò ad hæc non sedentur, neque confidant vteri, neque à fluxionibus liberentur, respectu virium corporis

Medela.

Sorbitiones.

Potiones.

Cibus.

B

C

habito, si quidē robusta fuerit, veratrū dare oportet. Si verò non obediat, caput purgare, facta autē purgatione, per diætā reliqua curare eodem modo velut circa steriles. Cōsiderare porrò oportet etiam naturas mulierū, & colores, & ętates, & tempora, & locos, & ventos. Aliæ enim frigidæ, aliæ humidæ ac fluidæ, aliæ calidæ quidem, sicciores autē & stabiles sunt. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt ac fluidiores. Nigræ verò, sicciores & acerbiores ac adstrictiores. Quę verò vini colorē referunt, medium quiddā inter vtrasq; habēt, Sic autē & in ætatibus cōtingit. Iuuenculę enim humidiores sunt, & multo sanguine plerunq; refertæ. Aniculæ verò sicciores, & modicum sanguinē habentes. Medię verò medium quiddam inter vtrasque habēt, vt quæ nunc æquales existūt. Oportet autē eum qui rectè hæc tractare volet, semper mulierum naturas discernere, & temporū occasiones, & ætates, & tēpora, & locos, & ventos. Si fluxus in vteris obortus fuerit, sanguis multus fluit, & grumi cōpacti excidunt, & dolor occupat lumbos, & laterū mollitudinem, ac imum ventrē, & durus est venter, & ad cōtactum dolet, & rigor ac febris acuta corripit, & debilitas oboritur, & omnia præter humeros ac scapulas dolet, & calor inuadit, & rubescit, & venæ duræ fiunt ac renitentes. Morbus hic maximè fit ex abortu. Fit & quū menses multo tēpore retenti derepente eruperint. Huic vbi sic habuerit, grossum siccum cōtusum ac cribratū in linteū alligato, ac apponito, & imo vētri perfrigerātia imponito, cauēs ne horreat. Postquā autē fluxus steterit, oleæ syluestris folia in acerrimo aceto coquat, eóque pudenda perluat. Bibat autē vinacea, & rhoē rubrū in aceti acerrimi hemina dimidia coquat, & eo pudenda perluat. Aut mora rubi rubra siccata ac trita, cum farina recenti, pari potione mixta, ieiunæ bibenda dato, Si verò fortius facere voles, duabus farinæ partibus ammixtis, bibendum dato. Et ne lauetur. Cibis autem vtatur siccis, & vino nigro vinoso. Si verò intumuerit, fluxu iam sedato, pharmacū deorsum purgans bibendū dato, post pharmacū autē vteros grossorū decocto colluito, & posteà acerba infundito. Si verò his factis, humecta fuerit, suffitum faciat donec resiccet. Ruber fluxus fluit talis, qualis sanguis victimæ recens mactatæ, & grumi pellucentes. Aliquando verò etiā fluxum rubrum emittit, & venter imus

Quæ in his considerentur.

Morbi caussa.

Medela.

Qualis fluor.

D E F

A attollitur,& attenuatur,& impotẽs fit,& indurescit,& ad cõtactum dolet,velut vlcere presente.& febris habet: & dentiũ fremitus.& dolor ad ipsa pudenda,& pubem,& lateris mollitudinẽ,& lumbos,& tẽdinem,& ventrem,& pectus,& scapulas irruit. Et alias omnes partes dolet.& impotentia ac pusillanimitas occupat.& color mutatur. In principio quidem morbi hæc corripiunt. Si verò hæc omnia morã trahant,adhuc magis debilitatur.& manifestus est morbus.& cauæ partes attollũtur,& pedes intumescũt. Morbus hic ex partu maximè corripit,si quid in ipsa dilaniatum nõ prodierit,sed intus cõputruerit,& fœtus exasperatus fuerit. Hanc si in principio cõtigeris,spõgiã humectã ipsi adhibeto,quum fuerit dolor. Aut linteũ tenue molle rasum , aqua frigida madefactũ B ventri imponito,& aqua perfundito.& lectum à pedibus altiorem facito,atq; sic insternito.& ad mẽses ciendos medicamentum quodcunq; magis admiserit,bibendum prebeto. Apij semen torreto,tundito,ac cribrato,& erysimum similiter,& peplij semen cum polẽta cribratum,& vr ticæ semẽ similiter,& scabiem oleæ syluestris,& gallã,& rutã,& origanum,& pulegium cum polenta cribrato ac misceto: polentã verò crassam torreto,& triticeam polentam cõmolito,& caseum caprinum sordibus derasis,& de alliis quidem singulorũ æquales portiones misceto. Origani verò & rutæ,& scabiei,& gallæ dimidium. Hæc ieiunæ ante motũ bibenda dato. Miscere verò etiã oportet ad vsum,si acriora prodierint, C & cyceonem exhibere. Et de pharmaco quidem pars vna sit, & casei vna,& vna polẽtæ. Ad vesperã autem melle ammixto bibenda dato.& donec quidem principium morbi fuerit, & sanguis multus prodierit.& modico tempore intermiserit,& dolores acuti tenuerint,hæc facere oportet. Si verò sanguis paucior fluxerit,& per breuius tẽpus,ea quæ deorsum aut sursum ducunt bibenda dato.& pudenda lenibus fomentis foueto,prout semper oportunum visum fuerit , & zeam vnà cum cortice fractam,& grossos siccatos,tusos ac cribratos,& oleæ folia similiter,singulorum pares portiones in cataplasmate adhibeto.& lac bubulum coctum,aut crudũ bibendum dato,respectu ad id quod rectè habet facto, & prout opportunum esse visum fuerit.& videtur morbus hic debilis ac lethalis esse,& paucæ ex ipso effugiunt. Quum mulieri

Medela.

Profluuiũ ex abortu vel labore.

lieri ſanguis ab articulis fluxerit, à partu aut à labore corru D
ptæ, quidam putant ex medicis hoc fluxum eſſe. Eſt autem aliud. Nam hoc quod ex articulis, & ex lumbis, ac coxendice aliud eſt, glutinoſum eſt ſimul cũ ſanguine. Illud verò quòd ab vteris & cauis venis fluit, ſanguis purus eſt. Hãc ſuffire oportet hoc modo, Zeæ fractæ ſemodium aceto modico ſubigito, vt ne per totum vteros humectes: & ſulphuris viui ſemiobolũ ad zeas tritas ammiſceto, & aceto ſubacta per noctem ſinito. Mane verò multo igne accenſo, obturamenta de doliis oleariis imponito, & ſordes officinæ fullonum, & ſerpentis ſemẽ ammiſceto. Mox autem multum ignem tollito, & non vrito, ſed maximè ſuffumigare facito. Oportet autem ſellam perforatam adeſſe, & mulierem veſtibus contectam E
inſidere, vt ne quid præterſpiret. In ignem verò medicamentum cum aceto præparatum inſpergito, itémque de ſemine ſerpentis. Sed & myrrha ammixta efficax eſt, vt ſuffita pudendorum cruentationem ſedet. Si verò ſatis habuerit, eryſimi ſemen torrefactũ terito, & in vino exhibeto. Fluxus fuluus fluit velut ex ouo vitioſo multus & graueolens. & vteri inflammantur. & dolor ex lumbis & inguinibus emergit. & prodeuntia multa ſunt, & ſi non liberetur, celeriter fluentia. At etiam ſi tempus accedat, quæ reſtãt putrefacit, quàm maximè id fieri poteſt. Riget enim, & velut à carnibus aſſatis humor defluit. & cum his ſimul febres fortes ac rigores fiunt. Ex huiuſmodi verò fluxibus multæ pereunt, paucæ effugiunt. & ſi quidem in principio acceſſeris, ſic curare opor F
tet. Si ſine febre fuerint ac robuſtæ, veratrum ipſis dato. & intermiſsis tribus aut quatuor diebus, pharmacum deorſum purgans exhibeto. Poſt purgationem verò ſic diætam conſtituere debes, quo fluxiones aquoſæ ſint ac tenues. Mane quidem ieiunæ pharmacum aliquod ex his quæ ego deſcribam ad fluxum, ebibendum dato in vinum inſperſum. Poſt pharmacum autem, alia diæta curato. Vteros verò ſic curato. Si quidem inflammati fuerint ac concluſi, fomenta adhibere oportet mollia, donec os vterorum molle fiat. Poſt fomenta, infuſis qualibus opus habere viſæ fuerint colluito, ſiue magis purgantibus, ſiue mollioribus. Poſt collutiones, mollitoria apponito. Si verò non facilè ſolubile ſit oſculum, foueto & ſubdititiis mollito, quæ ego deſcribam,

Medela.

Curatio.

donec

A donec apertũ fuerit. Quod ſi ad hæc fluxiones non ſedentur, caput purgato,& ſic victus rationẽ conſtituito. Si quidẽ ſine febre fuerit,aſininum lac bibat.& oleribus coctis hortẽſibus ac ſylueſtribus vtatur,excepto allio,porro,braſsica & rapha no longo. Ex marinis autẽ,raia leui,ſcorpio,cõgro,torpedine,anguilla,paſſere,gobio: coquere verò oportet cũ cepis & coriandro,in muria dulci ac pingui,ita vt probe percoquantur. Ex carnibus autẽ,maximè ſuilla,deinde agnina,aut ouilla,coctis potius quàm aſſatis,& ipſarum iuſculis. Vino verò albo mellei coloris,aut aquoſo. Balneis autem nõ valde calidis,neq; multis,excepto capite. Si verò ex hac diæta,ab vlceratione & inflammatione liberẽtur,humidi verò ſint vteri, B pro balneis quidẽ,illuuie. pro fuluis autẽ vinis nigris.& pro aquoſioribus meracioribus.& pro polẽta panibus,& pro piſcibus carnibus aſſatis,& omnibus cibis ſiccãtibus,quibus ſanè in alui profluuiis vtimur. à collutionibus autẽ omnibus abſtineat,excepto vino & aqua. Suffitus autẽ fiat per adſtringentia. Optimũ autẽ eſſet ſi cõciperet. Si verò iuuencula fuerit,frequẽter ieiuna vomat,& poſtea parum prandeat. Atq; hæc harũ fluxionum diæta eſt. Fluxus albus fluit velut alba aſini vrina,& in facie ſunt tumores albi,& partes ambæ ſub oculis tument.& hydropiformes ac non valde bona ſpecie præditi ſunt oculi,& ſplendor abeſt.& lacrymoſi ſunt oculi ac hebetes.& color corporis exalbidus ac puſtuloſus.& vẽter imus tumidus.& in maxillis puſtulæ paulatim rubẽtes,par- C uæ,aquoſæ ac malignę.& in cruribus tumores laxi,& ſi preſſeris digito,notæ imprimuntur velut in fermẽto,& os ſaliua impletur.& ſtomachi morſus percipiunt quũ ieiunę fuerint, aut etiã vomuerint velut acidã aquam,& ſi ad accliuẽ locũ procedũt,anhelatio citius corripit,& ſtrãgulatio,& crurum perfrigeratio.& genuum impotẽtia & in ore vlcera feruida ac ſuperficiaria.& vterus præter rationẽ aperitur,& ad oſculum procidit grauis,veluti plumbũ. Et dolores per femora tendunt.& omnia inferna perfrigerantur,ab imo ventre inchoantia vſque ad pedes.& plãtæ torpent,ac ingredi nõ poſſunt. Tales difficile eſt à morbis liberare. Nã & ætate prouecta ſunt,& afflictiones cõſeneſcunt. Niſi caſus aliquis ſpontaneus forte fortuna allapſus ipſas ſoluat. Has exhaurire oportet quum redundarint,per pharmaca quæ bilẽ flauã nõ purgant.

Cibaria.

Nutricatus mutatio.

Profluuiũ albũ quale.

Curatio.

gant. Sed vrinā cientia his pota cōferunt, & capitis purgatio- D
nes, & illuuies. & epithymi albi potus, & deambulationes. &

Profluuiū aliud albū. omnis resiccatio in victu, Hæc vbi fecerint, sanæ quidē penitus nō fiunt, facilius autē degunt. Fluxus albi alterius curatio. Purgatur album subluteū, & quū mingit, morsum percipit, & lancinatur, & vterus vlceratur. & febris corripit acu-

Curatio. ta, & calor multus, sitis, vigiliæ, & mente mouetur. Et quum aliquid festinanter egerit, anhelatio ipsam inuadit, & mēbra exoluuntur. Hāc mecona, hoc est peplum albū bibere oportet, & vrticæ semē, & quod præstat, mali punicæ dulcis radicem, & rhoem, ac gallā. Hæc in vino acerbo bibenda dato, & mali punici succum, aut caseum caprinū ammisceto. Subter autē suffito zeam, & grossos hybernos, & oleæ folia, & scabiē E eiusdem, & cucumeris syluestris cortices ex tertia parte, reliqua paribus portionibus. Sorbeat etiā olera cocta, & sorbitiones ex amygdalis & sesamo. & gestetur ac curru vehatur,

Profluuiū aliud. & nō quiescat. Alius fluxus. Defluit multū velut vrina ouilla. color est albus, & tota intumescit, & in tibiis eminētiæ laxæ & rubicundæ emergunt. & si digito attingas, notæ foueas præ se ferētes tibiis ac pedibus imprimuntur. & si quid edat, impletur ac inflammatur. & vbi iter fecerit, & opus aliquod obierit, anhelatio & dolor ipsam corripit, & color albus, quā-

Medela. doq; subluteus. huic si robusta & iuuēcula fuerit, & alia apparuerint, ab initio pharmacū sursum ac deorsum purgans bibendū dato. & caput purgato, si pituitosa est per ea quæ pituitam purgāt. Si verò biliosa, per ea quæ bilē. & si tempus anni F fuerit, & à natura nō est lienosa, & si quid ex relatis fuerit, serū dato. Decoquat autē hoc & bibat quàm plurimo tēpore. & ad vesperā vinū dulce aquosum, si opus habuerit. Cibū verò ne cōtingat. Si verò debilis fuerit, sorbitione modica vtatur. & nō lauet. Postquā autē tēpestiuum esse tibi videbitur, à potu cesset. & post purgationē cibis vtatur, ita vt abstineat à pinguibus & acribus, & dulcibus ac salsis. & ab olerib. acribus. Vtatur autē piscibus petrosis, & carnibus ouillis, aut volucriū, aut leporinis, pane frumentaceo, aut ex ordeo freso. & oleribus coctis vtatur, & syluestribus quæ cruda eduntur, itē hortensibus acribus exceptis. & deambulet mane & à cibo. Vbi verò his factis siccior esse visa fuerit, vteros fæce vini colluito. & tribus aut quatuor diebus interpositis, postea acerba

infundito.

A infundito.& intermisſione facta,ſi quidẽ ſicca fuerit,quieſcito.Et ſi à natura fuerit bilioſa aut pituitoſa,à victu verò & pharmacorum potione attenuata,& ſe recolligere nõ poterit,lac bubulũ bibat per xl.dies,calidũ de vacca. Præſtat tamen pituitoſam cibis quàm paucisſimis vti,quãdiu lac biberit. Sit autẽ mẽſura ſex heminarũ Atticarũ.Incipiátq; à duabus,& ſingulis diebus vnam apponat,donec ſex fiant.& inde paulatim ad duas rurſus deſcendat.& poſt lactis potũ,cibis reficito & per victus rationẽ & poſt lactis potum,mane ieiuna adiantũ bibat,hoc ſiccatũ,tuſum,& exacte cribratum,in vino nigro odorato diluto exhibeto. Si verò reuertatur morbus,totã ipſam foueto,& rurſus pharmacis infra purgato,&
B poſtea vteros colluito,ſi quidem natura fuerit pituitoſa,per cnidium granũ,aut thapſiæ radicẽ. Si verò bilioſa,ſcammoniæ ſucco,aut colocynthide ſylueſtri.hãc enim coniectã,duabus aquæ heminis affuſis, coquere ad dimidias oportet,& huic mel,& oleum narcisſinum aut anthinũ ammiſcere.Sit autẽ mellis quadrãs heminæ. olei verò hemioliũ mellis,hoc eſt menſura ipſius tota,inſupérque dimidia.Poſtea verò colluendũ eſt melle,& vino,& oleo ſolo.& ſuffitus adhibendi & tribus aut quatuor diebus quieſcendũ.Bibat autẽ adiantũ.& ſi in ventre nõ cõceperit,morbus reuertitur.& ſi morbus reuertitur,perit.Quum verò ſeniores morbus hic corripuerit, etiã vteri cõputreſcunt.Valde verò paucæ euadũt. Alius fluxus. Purgatur velut ex ouo crudo luteum ſubalbidũ,& vlce-

Profluuiũ aliud.

C rat pudendũ.& tument pedes ac tibiæ.& cauæ oculorũ partes intumeſcunt.& oculi humidi ac lachrymoſi ſunt.& ſi iter faciat,anhelatio ipſam corripit & debilitas oboritur. Si verò euaſerit,morbus pituitoſus fuerit,& ſi nõ purgata fuerit,febricitat,bile vehementer cõmota.Seniores autem hic morbus magis inuadit quàm iuniores. Quũ ſic habuerit,ſi quidem vehemẽter intumuerit,pharmacũ deorſum purgãs bibendũ dato,quod pituitã & bilẽ purgat.Si verò nõ fortiter tumuerit,& pituitã ipſam preſſerit,pharmacũ ſurſum purgans dato.& ſi quidẽ potẽs fuerit,veratro purgetur. Sin minus,pharmaco quod bilẽ & pituitã ducit. Poſt pharmaca verò ſerum coctũ bibendũ dato,per plurimos dies, cũ modico ſale.Edat autẽ inſuper mentã. Ad veſperã cibũ ne attingat, ſed modicum ſorbeat,& vinũ dulce inſuper bibat,ſi opus habuerit.

Medela.

buerit. Si verò nõ affuerit serum, lac asininũ coquito, & exhibeto per quatuor dies. Ad vesperã verò eadẽ faciat, nisi febris noctu corripiat. Si verò natura fuerit lienosa, aut flatuosa, & exanguis, neq; serum neq; lac bibat. Sed purgãtibus infernè purgato. & vbi tibi tempestiuũ visum fuerit, vteros colluito, primum quidem medicamẽto ex vini fæce, bis aut ter. Post hoc scammoniæ succo. Affundito autẽ ad hũc, vinũ dulce, heminæ Atticæ mensura, & olei narcissini maximè, quartã heminæ partẽ. Postridie verò cũ vini hemina colluito, & mellis quarta heminæ parte, & resinæ tertia mellis parte. Oleum autẽ sit melli æquale. Si verò ea quæ ab infusa collutione succedunt prodierint pituitosa, etiã rursus colluito, interpositis iij. aut iiij. diebus. postea grani cnidij duas potiones decorticato, & ipsas infundito. Si verò nõ affuerit cnidiũ granũ, radicis thapsiæ potionẽ vnã infundito. & postea iisdẽ colluito. postquam autẽ purgata fuerint ea quæ secedũt ad has collutiones, & si prodierit aliquid cruentum, velut ab vlcere, per acerba postea colluito. & si post hæc ipsa interrogata, dixerit os vterorũ durum esse, & dolorẽ habere, eodẽ modo eo quod paratur cum butyro colluito donec vteri fuerint resiccati, & sana esse videbitur. diebus verò inter collutiones intermediis, sambuci fructũ bibat, & leporis coagulũ, & pepli corticem, & vrticæ semẽ, & mali puuici dulcis corticem, ita vt de singulis pares portiones terat, & polentã ac adiantũ ammisceat, & in vino nigro odorato ieiuna bibat. cibis autẽ vtatur mollibus nõ salsis, neq; acribus. Carnes autem præstãtiores sunt pisciũ, aut volucriũ, aut leporinæ. & lauetur calida non multa. Si verò nõ quiescat fluxus, sed relinquatur, & vteri humescãt, medicamentũ ex malicorio suffito. & postea virũ accedat. & si in ventre cõceperit, sana euadit. At seniores à morbo leuari non possunt, sed pereunt præ debilitate. Fluxus alius. Fluit subluteum velut ex ouo, & viscosum, & venter imus intumescit, ac durus fit. & si cõtingas dolet, & dentibus stridet, & febris occupat. & dolor ad pubem, & ad pudẽda, & ad imũ ventrẽ, & ad lũbos irruit. & animi deliquiũ. & anxietates, & perfrigerationes, & sudor multus, & pulsus ad manũ accelerãtes, debiles, deficientes. & statim pereunt. Si verò superstes manserit, & color ipsi mutatur, & fit velut fauus aut cera. & si corpus digito prematur, mollescit, & notæ velut in massa

Lac asininum pro sero.

Caro quæ his danda.

Profluuiũ aliud.

Medela nulla his datur tãquam desperatis.

D E F

ment. d'
in fac.

A massa farinæ subacta ferméto imprimuntur:& pedes intumescunt ac crura. Hic auté morbus fit maximè, si in ipsis aliquid dilaniatũ fuerit, aùt intus cõputruerit in partu. Seniores auté magis afficiũtur. & huiusmodi morbus nõ est valde leuis. Alius fluxus. Purgatur velut à carnibus assatis, humor, & pudendũ exulceratur, & ad quãcunq; aliã corporis partẽ destillarit. Et rigor, & febris acuta: dẽsa, magna, & simul horror corripit. Dolores auté quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumescit, & infrà vmbilicum & cruribus. & color fit morbi arcuati. Talis auté fluxus ex hoc fit. Postquam sanguis exhaustus, subbiliosus factus fuerit, & non fuerit purgatus. Quũ sic habuerit, pharmacũ bibere oportet, Si quidẽ fortis Profluuiũ aliud.

B fuerit, ex veratro. Si verò debilis, radicẽ & elateriũ. & posteriore tẽpore lac caprinum. Aut pharmacũ deorsum purgans dato, quod bilẽ & pituitã ducit. Vteros auté medicamẽto cũ brassicæ decocto parato colluito. Bibat autẽ saluiã, hypericum, apij semẽ, singula in vino nigro austero. Ieiunæ autem hæc bibẽda dato. Si verò vlceratũ fuerit pudendũ, postea butyro colluito. Deinde pharmacũ bibendũ dato. & vlcera butyro, resina, myrrha, flore argenti illinito. Perluantur autem myrti ac saluiæ ex aqua decocto tepido. Cibis vtatur neque salsis, neq; acribus. vt ne mordax vrina fiat & à marinis prohibeatur, & carnibus bubulis, & ouillis ac porcinis. Aliis autem carnibus vtatur coctis. Edat etiã panẽ, & vinũ vetus odoratum nigrũ bibat. Si verò hæc fecerit, & sana nõ fiat, totam Curatio.

C foueto, & postridie pharmacũ sursum purgans dato. Deinde intermissione facta, rursus quod infrà purget. & si quidẽ mãserit fluxus post pharmaca, decoctũ serum quotidie bibendũ præbeto. Vesperi verò sorbitionibus, & vino dulci albo vtatur. Si verò nõ affuerit serum, lac asininũ coctũ per dies quatuor bibat. Ad vesperã autem iisdem vtatur. Postea per dies quadraginta lac bubulũ calidũ bibat. & per diẽ nihil edat, vt ita dicã. Optimum enim hoc est. Nã & purgatur & nutritur, & fluxus obtũditur ab huiusmodi lacte. Vesperi verò cœnet carnem volucris modicã assatã, & panem modicũ subcinericium. Bibátq; insuper vinũ nigrũ vetus vinosum quandiu lac biberit, si multa prodierint, & acrimonia vexarit. & si his factis in vẽtre cõceperit, sana fit. Quęcunq; verò seniores sunt, in his morbus quãdoq; reuertitur, & pereunt. Iuuẽculis autẽ Nutricatus.

non est lethalis. Diuturna porrò est saniosi fluxus curatio, D
fluit autẽ talis subcruẽtus, velut à carnibus assatis humor, &
mordet velut muria. & corrodit ac exulcerat pudenda, & vte
rus exulcerat circũcirca, & fœmora, & aliæ partes, & vbi su-
per vestes distillarit, tinguntur & ægrè elui possunt, & vẽter
attollitur ac durus fit, & ad cõtactum dolet, & calor corripit.
& dolor ad pudenda, & sedẽ, & imum ventrẽ, & laterũ molli
tudinem, & coxas, & lumbos irruit. & impotẽtia adest, & co-
lor mutat, velut morbi arcuati. Si verò tẽpus & morbus pro
ducatur, hæc omnia amplius corripiunt, & cauæ partes attol
Caussa huius morbi. luntur, & pedes tumẽt, & crura à lumbis. At hic morbus cor-
ripit vbi quid de fœtu dilaniatũ fuerit, aut in abortu, aut in
Medela. partu. Oportet autẽ fomenta adhibere, & suffire, & bibenda E
præbere omnia ea quæ fluxũ sistunt, & lac asininũ & alia ex-
hibere, & vomere si opus fuerit. Si verò sine febre fuerit, &
debilis febris habuerit, siccum fomentũ adhibere melius est.

Strangulatio varia. Quum ad caput conuersi fuerint vteri, & hac parte suffo-
catio desinit, caput grauat. Verùm aliis alicubi aliàs finis ha-
betur. Signũ autem hoc est. Venas in naso, & partes sub ocu-
lis dolere dicũt, & sopor altior tenet. & spumat, vbi leuius ha
buerit. Hãc multa calida lauare oportet. Si verò nõ obediat,
frigida etiã circa caput, ita vt laurum & myrrhã in aqua co
quas, sic frigefacias. Vnguẽto autẽ rosaceo caput illinatur, &
odorata subter suffiãtur, graueolẽtia verò sub nares, & bras-
sicam edat, & succum sorbeat. Si verò ad cor progressi vteri-
suffocent, & aër impeditus violenter attrahatur, anxia est & F
vomit, & q̃busdã statim tractus deorsum cedit, & flatus exit.
& aliqua quidem vomit spumosa. alicui verò quies cõtingit.
Quibus autẽ non decedunt, his porri semen, & peplum, trita
& tribus aquæ cyathis diluta, bibenda dato. Auxiliatur &
aceti albi cyathus potatus. Aut iuniperi fructũ & saluiã dato,
aceto aut vino ad has species ammixto. Oportet aũt ipsam ca
lefieri. Aut adipẽ sumere anserinũ, & ceratum resinatũ ac pi
cem, & in ipso liquefacere, & subdititias glãdulas efformare.
Quum autẽ ad præcordia allapsi strãgularint, vbi hic fuerit
affectionis soliditas, & vomitus feruid⁹ acris corripit, & mo
dico tempore mitior fit, & dolor ad caput & ad collum pene
trans. Tepefactoria igitur apponito, si sursum strangularint.
Sub nares verò graueolentia suffito, sensim progrediẽdo; Si

enim

A enim aceruatim vteri infra decedunt, turba oboritur: Odorata verò infernè, & castoriũ ac conyzã bibẽda dato. Quum verò deorsum tracti fuerint, abominanda subter suffito, sub nares aũt odorata. Si verò dolores quæuerint, pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato, & posteà lac asininũ aut serum bibendum præbeto, si nõ lienosa fuerit à natiuitate, aut exanguis, aut decolor, aut auriũ sonitus habuerit, velut hæ quib⁹ propter cognationẽ morbi à iuuẽtute sunt familiares. At supernũ ventrem ne moueto, cæcutient enim, aut circa fauces turbationes, & alia infestabũt. Verùm ptisanæ succũ dato. Si verò etiã valde facilis sit ad vomitũ, vomat. Collutio autem optima est ex narcisso. Subdititiũ verò id quod ex cantharidibus præparatur. Quum vteri apud præcordia constiterint, suffocatur velut à veratro, & recta ceruice spirat, & stomachus fortiter vellicatur. Quædã etiã vomunt quãdoq; saliuã acidã, & os aqua impletur, & crura perfrigerãtur. Tales si nõ breui à præcordiis vteri discedant, loqui nõ possunt, & partes circa caput ac linguam topor occupat. Proinde ad vteros quidẽ lanã quàm maximè fieri potest ad foramen apponito, ita vt pennæ obuolutã, vnguẽto albo aut Aegyptio, aut Bacchario, aut amaracino tingas. In nares verò, de pharmaco nigro ad caput præparato, specillo exceptum infarcias. Si verò hoc nõ fuerit, silphij succo nares illinas. Aut pennã aceto tingito, & immittito, naréſq; illinito. Aut sternutatoriũ apponito. Quũ autẽ conclusum fuerit osculũ & internus trames, castoriũ in vino bibendũ dato. Nares verò phocæ adipe illinito. Lanã autem appositã sinito, donec cõsidant. Quum autẽ quieuerint, auferre oportet. Si verò ea ablata rursus recursarint, lanã rursus eodẽ modo apponere. Sub nares verò cornu capræ nigrũ, aut ceruinũ suffire, scalptũ & in cinerem calidũ inspersum, quo maximè suffumigetur, & nidorẽ sursum per nares quàm maximè potest trahat. Suffito etiã phocæ adipẽ, prunis testæ impositis, ipsáq; obuelata, & capite imminẽte, quo odor maximè ingrediatur, ita vt de adipe instilles, & ipsa odorẽ sursum trahat, os verò clausum habeat. Et si qdẽ sursum allapsi fuerint vteri, hęc facere oportet. Si verò ad hepar cõuersi fuerint vteri, mulier derepẽte voce destituĩt, & dentes cõserti sunt, & color liuidus fit. Derepẽte verò hæc patiť sana existẽs. Cõtingit autem maximè virginib. antiquis, & viduis

Cur superior ventriculus non vexandus.

B *Cum vteri superiora petunt.*

Curatio quæ.

C *Cum vteri iecur vexant.*

& viduis que pepererũt aliquãdo,& viduitatẽ agũt. Maximè D
verò cõtingit omnino nõ ferentibus vterum,& sterilibus,ex
partu, Nõ enim prodit puerperij purgamentũ,& nõ intume
Medela. scit vterus,neq; mollitur,neq; vomunt. Quũ sic habuerit,tu
morẽ ab hepate cũ manu infra leniter detrudito, & præcor-
dia cũ fascia deligato,& os aperito. Vinũ verò odoratissimũ
dilutũ infundito,quãdo sanè etiã graueolẽtia ad nares adhi-
bere ac suffire cõuenit,ad vteros verò odorata & suffimenta,
& postquã sic curaueris,pharmacũ deorsum purgãs bibendũ
dare oportet, si quidẽ biliosa fuerit, quod bilẽ purgat. Si ve-
rò pituitosa, quod pituitã. Et posteà lac asininũ coctũ biben-
dũ præbeto,& vteros odoratis foueto,& medicamentũ quod
cũ bupresti præparatur apponito, postridie verò netopũ. In- E
terpositis aũt duobus diebus rursus vteros odoratis colluito,
& posteà intermisso die,aromatis suffito. Atq; hæc vidua fa-
ciat. Optimũ autẽ in vẽtre habere. Virginẽ verò persuadeto
vt viro cohabitet. Ad nares autem nihil adhibeto,neq; medi-
camentũ ieiuna bibat. Verũ castoriũ & conyzã in vino odo-
ratissimo bibat per dies viginti, & caput odorato aliquo ne
Vterorum inflãmatio diuersíque eorum affectus. vngat,neq; aliquod odoratũ olfaciat. Si verò vteri inflamma
ti fuerint circa latus,si cõtigeris durum apparet,& quum ad
præcordia allapsi fuerint,strãgulant, & vomit pituitã acidã.
& dentes stupescunt & vbi vomuerit,meliùs habere videtur,
Quum verò deorsum processerint,discedunt de ventre aliàs
aliò. Maximè verò ad laterũ mollitudinẽ quãdoq; incidunt,
& ad vesicã, & vrinæ stillicidiũ corripit, & ad sedẽ,& cacare F
sibi videtur,& menses prius aut posterius solito fiunt,aut nõ
Medela. statim huic apparẽt. In hoc morbo si sursum strãgularint,te-
pefactoria apponito,& graueolentia ad nares suffito, ad vte-
ros autẽ odorata,& conyzã fœminã,& castoriũ,in vino ieiu-
na bibat. Postquã verò ad naturã suã cõsederint, placidè suf-
fito. Bibat autẽ vrinã cientia, Atq; hæc faciat quàm diu dolo
res tenuerint. Vbi verò quieuerint,totã foueto. Deinde phar-
Curatio. macum deorsum purgãs bibendũ dato,si biliosa fuerit,quod
bilem purgat: si pituitosa,quod pituitã ducit,& lac asininum
bibendum dato,aut serum caprinũ decoctum. Si verò lieno-
sa fuerit,lac ne bibat, neq; serum, & in purgationibus, cibis
vtatur mollibus, & per aluũ secedentibus. pisces autẽ melio-
res sunt carnibus, & vteros foueto, ac subdititiis purgato,
ipsósque

A ipsósq; colluito,& vbi suffitũ admisit,ad virum accedat. Solutio verò morbi cõtingit,vbi in vẽtre cõceperit. Si vteri ad latera allapsi fuerint,tussis obtinet,& dolor sub latus,& insidet vterus durus velut pila:& ad cõtactũ dolet, velut ab vlcere,& cõtabescit,& videtur ipsi peripneumonia esse, & cõtrahitur,& gibbosa fit,& mẽses nõ apparent, Aliquibus autẽ quibus prius apparuerunt,etiam pereũt: & si tunc prodeant imbecilles sunt,& pauci,ac deteriores, & genitura nõ fit hoc tẽpore.Quum sic habuerit,pharmacũ deorsum purgãs bibẽdum dato.& multa calida lauato.& ex tepefactoriis quæcũque admiserit adhibeto.& à quibus sanguis purgatur ea apponito. Et lini semen torreto,tundito,ac cribrato: & peplum albũ & saluiã cũ tenui polenta,& caseũ caprinũ muria dera- B sa.Hæc misce,vt casei sint partes duæ,reliquorũ vero, & polẽtæ nõ salsæ pars vna,& ieiunæ in vino bibẽda dato. Vesperi vero cyceonẽ crassum melle affuso exhibeto,& ex potibus quencunq; admiserit bibendũ dato. Et frequenter fomẽtum adhibeto.& calidã aspergito.& per ceratũ leniter mollito,ac à latere detrudito.& latus fascia lata deligato.Et lac bubulũ q̃ plurimũ ad dies quadraginta bibendũ præbeto. Cibis autẽ vtatur q̃ mollissimis.Morbus hic vehemẽs est & lethalis, & paucæ etiãsi sic curentur effugiunt.Si vero in lumbis fuerint vteri,aut in lateris mollitudine,& spiritus sublimis iuerit,& suffocatio habeat,& anhelatio densa ipsam corripiat & moueri nõ vult:sulphur,aut bitumẽ,aut cicutã,aut myrrhã terito,& melle cocto affuso, glandulã longã efformato ac crasC sam,eámque in sedem indito. Si vteri deuoluerint seipsas ad intermediã lumborum ac coxarũ partem, dolor habet imũ ventrẽ,& crura contrahuntur,& iuncturas coxarũ ad sedem dolet.& quum aluũ exonerat,dolores emergũt acuti,& stercus cum violentia prodit exiguũ,& vrina destillat,& pusillanimitas ipsam corripit. Quum sic habuerit, fistulã ad vesicã alligare oportet,& oleũ calidum in vteros infundere. Et fomẽtum adhibere,aut multa calida aqua lauare, & in oleũ & in aquam desidere.Suffire autẽ subter pudenda,graueoletia. sub nares vero odorata.postq̃ aũt dolor quieuerit,pharmacũ sursum purgans dato. Infernũ vero ventrẽ turbare nõ oportet.Vbi verò vteri cõsederint,pharmacũ deorsum purgãs bibendũ dato,& lac asininũ,si nõ fuerit lienosa. Postea fomẽta adhibeto

Cum vteri latera petunt.

Medela.

Curatio.

Cum vteri lũbos molestant.
Medela.

adhibeto vterósq; aspergito. & subdititiũ purgatoriũ quod D
cum lauro præparatur,& nõ mordet,apponito. Deinde aromatis suffita,ad virũ accedat.& si in vẽtre habuerit, sana fit. Verùm pleræq; steriles & cruribus mutilatæ fiunt. Quibuscunq; osculum aliò inclinatur,& ad coxam allabitur.Cõtingunt enim & hæc,quæ vterũ purgari prohibent, & geniturã suscipere,& liberos gignere. Hãc odoratis fouere oportet.& post fomentũ, digito reuellere & à coxa disparare. & postea tædulis & plumbeis fistulis immissis dirigere. Non em̃ velociter cogi potest,velut dictũ est.Cũ autem ad naturalẽ situm redierit,& vteri aperti fuerint,subdititiis mollibus purgato & alia cõuenienter facito. Quibuscunq; vteri ad coxã collabuntur,si nõ breui discedãt, & rursus in locum suum redeãt, E
ad coxam resiccantur.Necessariũ est autem osculũ auersum esse,& in supernis detineri. Quum verò auersum fuerit conclusum esse. Ex auersione verò ac cõclusione,durum fieri, & mutilatũ esse, Vbi verò vteri conclusi fuerint,mẽses sursum ad mãmas delegare,& ad pectus ascendere facit,& imus venter attollitur,& inexpertę in ventre se habere putãt.Talia enim patiũtur,qualia prægnantes,vsq; ad septẽ aut octo menses.& venter pro temporis ratione crescit.& pectora eleuantur,& lac innasci videtur.Quum autẽ hoc tempus præterierit,& mãmæ gracilescunt ac minores fiũt, & venter idẽ perpetitur,& lac euanescit,venter item eo tempore in quo se pariturã sperabat,euanescit ac cõcidit.His verò cõtingentibus, vteri modico tempore fortiter cõtrahuntur, & osculũ ipsorum reperire nõ datur.adeò omnia cõtrahuntur & resiccantur.& in mãmis tubercula fiũt dura,partim maiora, partim minora.Hæc autem nõ fiunt suppurata, sed semper duriora. Deinde ex ipsis nascuntur cancri occulti.Cùm autem cancri futuri sunt,pri' ora amarescũt,& quicquid ederint,oĩa amara esse vident̃.& si quis plura dederit,accipere renuũt, & cõpescenda faciũt.Mente verò percelluntur,& oculi duri fiunt, & nõ acutè vidẽt:& ex mãmis dolores ad iugulũ transiliunt, & sub scapulas,& sitis tenet, & mãmæ graciles, & ipsæ ꝑ totũ corpus attenuatæ sunt, & nares siccæ ac obstructæ sunt, & nõ leuant̃.Spiritus est imminutus,& nihil oĩno olfaciunt, & in auribus dolor quidem nõ oboritur,verũ aliquando callosa cõcretio. Cùm igitur ad hoc temporis progressæ fuerint, F
sanæ

Cùm os vterorum aliò vertitur. Curatio.

Quid mulieres fallat.

A sanæ fieri nõ possunt,sed pereunt ex his morbis si verò prius quam huc perueniãt curatæ fuerint,& mẽses soluti fuerint, sanæ fiunt. At verò curare tales oportet hoc modo. Primùm quidem omniũ si adhuc fortẽ assumpseris, reliqui corporis respectu habito. quacunq; tãdem purgatione opus habere videtur, medicamẽtũ exhibeto. Vbi verò corpus præparaueris sic ad vterorũ medelam procedito. Si verò totũ corpus minimè mouẽdũ esse videatur, neq; morbi causæ hinc proficisci, verùm vteri à seipsis morbũ habeãt, curã hoc modo auspicare. Primùm quidem vteros sic foueto. Ollæ duas sextulas capienti, operculũ imponito ac adaptato, vt nihil præterspiret, B deinde verò operculi fundum pertundito ac foramen facito. In foramen autem arundinem indito longitudine cubitalẽ. Oportet autẽ arundinem operculo probè adaptari, vt penitus nihil præterspiret. Cũ autẽ hæc parau eris, operculũ ollæ obdito, lutóq; oblinito. & vbi hæc feceris, fossam duorum pedum altitudine effodito, ea magnitudine quæ ollam capere posit. postea verò ligna immissa vrito, donec fossa ab igne excãdescat. Quod vbi factũ fuerit, ligna ac prunas quæ crassissimæ ac ignitæ fuerint, eximito. Cinerẽ verò ac fauillã in fossa relinquito, Quũ autẽ olla efferbuerit, & vapor sursum processerit, si quidẽ valde calidus fuerit vapor, abstineat. Si verò nõ, summæ arũdinis parti insideat, ipsámq; in vteri stomachũ indat. Atq; sic fomentũ admittat. Si verò perfrigeretur, prunas ignitas adiicito, cauẽdo vt ne acutum fomẽtũ fa- C cias. Si verò adiectis prunis, acutũ fiat fomentũ, magis quàm cõuenit, prunas detrahito. At verò hoc fomentũ clemẽti cœlo parare oportet, vbi ventus nõ afflarit, neq; perfrigeret. Ipsam autem indumentis obuelatã esse oportet. Cæterũ in ollã allium siccum iniicere oportet ídq; magis cõminutũ quàm ea quæ sunt cõtusa, & aquã affundere, quo ipsum permadescat, & aqua tribus digitis ipsum excedat. & phocæ oleum superfundere, atq; sic calefacere, ac fomentũ adhibere per multũ tẽpus. post fomentũ verò si potens fuerit, lauetur toto quidem corpore ad voluptatẽ, lũbis autẽ & partibus infrà vmbilicum, amplius. In cœnã porrò dato mazã, panem, & allium coctum. Postridie verò si quidem exoluta fuerit à fomento, eam diem intermittito. Sin minus, rursus fomẽtũ adhibeto. A fomento verò cõsiderare hoc potest, osculum contingere

Cura quæ.

Fomẽtum aduerte.

iubeto,num fomentũ ipſum vteros flatu implet.Si enim fla- D
tu implẽtur,oſculum ex valida auerſione,& ad coxã allapſu
magis dirigũt,ac aperiuntur.Tãquã igitur tale ſit fomentũ,
& hæc facere poſsit,ſic fouere oportet.Quũ autem fomentũ
adhibebis,allium iniicere oportet,& phocæ adipẽ ſuperfun-
dere.Atq; hoc faciendum eſt.donec vteri videbuntur inflati,
& oſculum fortiter ſurſum tractũ. Nam ad hoc fomentum
talia cõtingent.Poſt fomentum verò diætã cõſtituito, velut
priuſquã fouebatur.Cũ vero cõmoti fuerint vteri, ac facilè
ſolubiles fiant,fœniculi radicibus foueto.& aliam ollam eo-
dem modo præparato.Radices autem fœniculi elotas cõtun
dito,& in ollam mittito,& affuſa aqua eodem modo fomen E
Cibus. tum facito.Poſtea verò lauato:& ad veſperã mazam cœnet.
Si vero panem voluerit,& bolbidia parui polyporũ generis,
& ſepiolas paruas,in vino ac oleo coquito,& edenda dato.At
inter fomenti adhibitionem,oſculũ cõtingere coneris,an fo-
mentum vteros propinquiſsimè adducat.Hos fouere opor-
tet ad dies quinq; vel ſex,hominis conſideratione habita.& ſi
quidẽ exoluatur ac debilis ſit,differre ad ſufficiens tempus.
Si verò nõ exoluatur,fouere per omnẽ diẽ.Poſt fomẽta verò
ſubdititia apponere conare,ex albicante tæda pinguiſsima.
Illitio autem ſit oleum.facito autẽ hæc lõgitudine quidẽ di-
gitorũ ſex, numero verò quinq; vel ſex.figura verò in angu-
ſtum abeunte.Sit autẽ alterũ altero paulò breuius.craſsitu-
do verò eius quod craſsiſsimũ eſt,ſit digiti indicis, & forma F
ſimilis digito, ſumma parte tenuiſsima, in proceſſu verò
craſsior.Hæc aũt leuiſsima,ac rotũdiſsima facito.cauẽdo ne
vlla adſit fiſſura.Apponat aũt primũ id quod tenuiſsimũ eſt,
& vbi appoſuit quieſcat,obſeruãs ne excidat.Apponátq; pri-
mum ſummã partẽ,deinde ſemper amplius, ſimúlq; obtor-
queat ac circũcirca tædã intrò trudat:& vbi parũ ſuſceperit,
in hoc paruo ſe cõtineat,cauẽdo ne excidat.poſtea rurſus eo-
dem modo intrò trudat,donec quatuor digitorũ mẽſura in-
tra oſculũ vterorũ recipiatur.Cùm autẽ hæc ſuſceperit,alte-
rum poſtea apponat ſimul vt prius inſitũ aufert, quo priuſ-
quã oſculũ cõniueat recipiatur,dum adhuc rectũ eſt & aper-
tum.Hoc autẽ ita cõtinget,ſi alterũ eximatur,alterũ autem
indatur.Oportet autẽ & plũbũ ſimile figura craſsiſsimæ tæ-
dæ formatũ intrudere,quod cauũ ſit,quo cõtinere quid poſ-
ſit.

A sit. plūbi verò amplitudo sit talis fabricata, qualis in vlcera impellitur, ita vt os ipsius leue sit, & nō sauciet, formato autem hæc velut etiā subdititia ex tædis. Quū autē factus fuerit huiusmodi plūbeus penicillus, adipe ouillo trito ipsum expleto, & vbi ita præparatus fuerit, tædā quidē subtrahito, plūbū autē indito. Si verò plūbū appositū ardorē exhibeat, plumbum quidem detrahito, tædā verò rursus apponito. Et plumbū in aquā frigidā immergito, & posteà rursus apponito, ac tædam eximito. Sēper autē aliquid appositū esse oportet. & interdiu quidem melius est tædā habere, noctu autem plumbum. Si verò surgere voluerit, cū cautione hoc faciat, quo penicillus intus quiescat. Sin minus, statim rursus subda
B tur. Si verò ex tædis appositis nullā suscipiat, tenuiorē facito, donec suscipiat, ex his ad illa trāseundo, & odedientes vteros faciēdo. Si verò neq; osculū aperiri poterit, neq; vteri propè accesserint, rursus ad veterē medicinā redito, à prima ad secundā, donec mollescāt, & propinquissimè accedāt. Et postquàm aperti fuerint subdititia facta apponito. Sint autē magnitudine oliuæ. Horum autē alterum appositū sit donec liquescat, & deinde alterū apponito. Quum autè apponere voles, ipsum subdititiū medicamentū ex resina præparatum, in oleum rosaceū aut irinū tingito. Nam aliàs ab osculo vterorum recedit. Priùs tamen plumbū appositū esse oportet, quo recto osculo, in internā osculi partē attrahatur. Posteà verò mollitoria apponito, Lauet autem calida, & ante, & post sub-
C dititia medicamenta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autem duobus aut tribus diebus ab appositione, cōsideratione habita an osculū vterorū bene habeat, & purum sit. Quòd si est, ab hoc subdititio quiescito. Posteà verò mollitoria apponito. Quum verò inflammatum fuerit os vterorū, rursus eodē modo pharmaca apponito, reliquáq; facito iuxta relatū modū. Vbi verò probè habuerit corpus, velut dictum est suffiato. Sed & osculum, & vteros sufflare oportet sic. Subdititium factū cum ficu apponito, duo autem subdititia facito, & antequā subdas fomentū adhibeto ex fœniculo priùs relatū, postridie verò post fomentum, apponito medicamentum, & quum apponere voles, præ omnibus subdititiis vbi priùs laueris ipsam ita apponito, postera autem die mollitoria auxiliantur quādiu inflammati fuerint, post

inflammationem verò alia facito iuxta priorem rationẽ, facito itẽ de hoc subdititio talia, qualia de priore. Et si quidem in mense semel appositũ, satis videbitur inflasse vteros, quiescito. Si verò aliqua opus habuerit, rursus apponito eodẽ modo quo prius. posteà verò vbi bene habere tibi visa fuerit, & tempestiuum esse, fomentum ex suffimentis præparato, præparatur autem hoc modo. Cyperum tusum præparato testæ conchæ mensura, & calamum vnguentariũ eadem mẽsura, & iunci vnguentarij tantundem, cardamomi tantundẽ. Cumini item Aethiopici, anisi, & rutæ siccæ, & hyperici ac fœniculi seminis. Quũ autẽ hæc præparaueris, vini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollam infundito, & de contusis quadrantẽ inspergito ac permisceto. Deinde vnguẽti Aegyptij optimi, aut amaracini, aut irini, triũ obolorũ pondus affundito, permisceto, & molli fomẽto plutimo tempore foueto. Ante fomentum verò lauato, & duos aut tres dies foueto. Quũ autẽ foueri desierit, operculum quoddã fomẽto imponere oportet, vt ne transpiret, posteà verò tædis & plũbis vtere. Quũ autẽ duobus aut tribus diebus fomentũ adhibueris, alias duas aut tres intermittito. Intermediis autẽ diebus bis in die lauato. Edat autem porrũ coctum & crudum, & raphanos, & nasturtiũ, & allium assatũ ac coctum, & potus sit meracior, & marinis prædictis vtatur. Quum verò intermedij dies præterierint, rursus fouere oportet, ita vt modicũ de singulis cõtusis ad prius fomentũ inspergas, & vinũ insuper affundas, si opus esse videbitur. itémq; oleum, atq; cũ hoc foueas. Postquã autẽ fomenta bene habere tibi visa fuerint, & osculum molle esse ac apertũ, velut cõuenit, & ipsi vteri propè: postera die à fomento, pharmacũ quod cum myrrha præparatur apponito. Sunt autẽ apposititia duo, postridie verò post purgationem, mollitoria subdito, quandiu vteri fuerint inflãmati. Posteà verò tædis ac plumbeis penicillis vtere. Post hæc intermissis diebus quotquot visum fuerit respectu ad inflammationes vterorũ habito, & viriũ corporis coniectura facta rursus velut scriptũ est refoueto. Si quidẽ prius fomentũ adhuc sufficiẽs esse videbitur cõiectis ad hoc suffimentis velut prius, & vino ac oleo affuso. Si verò inutile esse prius illud fomentum videatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacum renouare in singulis adhibition

bition

A bitionibus, quandiu subcruenta purgãtur. Si verò talia purgata fuerint, quiescat. Diæta porrò hoc modo constituatur. Interrogato in quibus diebus menses ipsi prodierint, & ab his initio facto, hanc diætã præscribito. Primùm quidẽ multa calida lauetur, capite excepto. Quum autẽ cessauerit, caseum acrem, & ruta, vino nigro pari aqua tẽperato diluito, & postea polenta inspersa, statim ex balneo bibẽda dato. Deinde prãdium tempestiuè exhibeto. Edat autem mazam aut panem, & porrum coctum aut crudum, & de huiusmodi omnibus acribus præscriptis, & aliquando leguminis fracti decoctum: spumã autem ne detrahito, & silphium multum derasum addito, ac multa allia incoquito. Obsoniis autem vta-
B tur pisciũ, chartilagineis omnibus coctis aceto mulso dulci, aut fauorum cremore cocto: bolbidiis, polypodiis, in vino & oleo, & silphij semen tritum bibat. & quàm plurima tum in prandio, tum in cœna edat. Lauetur autem post cœnã, quum requiescere volet. Hac diæta ad dies quinque vel sex vtatur. post hos dies, mane ieiunæ sambuci fructus baccas sex, in vino meraco dato, & sepiæ oua decem aut duodecim. Hæc trita simul mane ieiunæ bibenda præbeto. post hoc verò pharmacum, potionem dato. At vbi interquieuit lauetur. Sit autẽ potio, ruta & caseus, atque sic prandeat præscripto modo. Serius autem cœnet, & semper bis in die lauetur. Hæc autẽ diæta ad dies tredecim aut quatuordecim procedat. Quũ verò hi dies præterierint, catapotia ex succo silphij fabæ magnitu
C dine formato, atque hæc primùm dato, postea verò alia præscripta facito. Quum autẽ dies trãsacti fuerint viginti quinque in hac diæta, reliqua quidem facito eodem modo. Ante prandiũ verò vbi prandere volet, allij segmenta quatuor, & caseum acrem tali magnitudine terito, & polentam modicam ammisceto, ac massam efformato, eámq; primum edẽdam dato. Ante cœnam verò meracum obsórbeat, atque ita cibum capiat. De cætero verò eadẽ diæta vtatur. Quum autem nouem dies reliqui fuerint ad tempus mensium, primũ hoc dato. Cum ouis & sambuco, cuminum Aethiopicum, & castorij obolum, Vbi verò duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus ac catapotiis abstineat. Verũ pharmacũ cum tæda præparatum ieiuna vbi lauit, sumat. Post medicamenti verò potum, mercurialem & brassicam simul in aqua Victus.

cocta dato, cum aceto mulso dulci, aut fauorum cremore co- D
cto, sale, silphio & oleo cōdita. Atque hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos. & potū meraciorē bibat. Obsoniis autem vtatur polypodio cocto aut sepiolis. & hæc quidem in prandio. In cœna verò sumat carnem caprinam, aut ouillam, aut agninā percoctā, & porrum, & alia acria, quæcunque voluerit. A cœna verò lauetur. & hæc sit diæta postremis duobus diebus. Si verò ex hac diæta menses nō fuerint detracti, sequenti mense eandē diætā ab initio repetito, vsque ad postremos duos dies. In quorum priore apposititia facta apponat, iuxta superiorē rationem, ex pharmaco in aqua facto. Apponat autē prælota. Verùm cōsiderare oportet etiā vteros quomodo habent, quo semper omni tempore E
bene habeāt, & os rectum ac apertum sit, & si ita visum fuerit ante appositionem fomenta adhibeto. Quòd si eruperint menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lauacris vtendum est, & reliqua diæta ac curatione. Si verò pauciores, pluribus. Si verò significationem de se præbuerint, rursus eadē diæta vtendum est, ac curādum donec menses apparuerint. Quum autē semel talibus prodierint, optimū fuerit in ventre cōcipere. Atque hæc est omnium huiuscemodi morborū curatio. Si vteri cōtingant coxam, & incumbant, dura ac solida fit coxa ad lateris mollitudinem. & dolores imi ventris, & ad ipsam lateris mollitudinem & lumbos ac crura dolor incidit ac extenditur, & suppurātur, & linamentis opus habent, & pereunt, nisi quid feces aut vras. Quum F
sic habuerint, pharmacum deorsum purgās bibendū dato, & multa calida lauato, & vteros foueto, ita vt vrinā veterem in peluim infundas ac feruefacias, & supra ipsius cauitatē mulierem colloces vestibus contectam, vt ne prætersfpiret, & si frigefiat vrina, ferri igniti frusta in vrinā immittas, & fomētum facias donec se obscurê videre, & animo deficere dixerit. Lauato autem calida aqua, & postea digito contingens os vterorum ad sanā coxam trahat. Et noctu mollitoria apponat Postquam autē dixerit directum esse, facto prius cùm odoratis fomento, rursus mollitoria quædam apponito. Imò & plumbeos penicillos per triduum, singulis diebus vnum post hos verò bryoniā albam, aut scillā per triduum, postea verò consideratis mensibus disce, an biliosi sint, aut pituitosi,

Cùm vteri coxēdicem petunt.

Medela.

aut

A aut an ſanguis ſit corruptus.& ſi opus fuerit ipſi ſanguinem purgare, quocunque maximè opus habere tibi viſa fuerit, id apponito. Et poſtea cũ eiuſmodi colluito. Apponito autẽ ſubdititia medicamenta, donec ſanguis purus educatur, & hoc per triduũ facito. Deinde ceruinũ adipem liquatũ, molli lana eo imbuta apponat. poſtea per diem pulegium ſubdat. & aromatis ſuffita ſic ad virum accedat. Si verò ex partu morbus fiat, vbi ex vrinæ fomento penitus purgata eſt, ſtatim ad odorata accedat, & poſtea lota, oleum albũ Aegyptiũ ad ſanã coxam apponat, & ſuper hãc decumbat. Si verò neq; ad hæc transmoueãtur vteri, ieiuna pæoniæ grana nigra quinq; in vino odorato bibat. Et in cibo ſumat allia cruda, & aſſata, & B cocta. Obſoniis autem vtatur paucisſimis. Si verò ſana non fiat, ſimiliter ipſam purgato velut in priore dictũ eſt. Cæterùm in hoc morbo ſi nõ ſtatim in ventre habuerint, ſteriles fiunt. Si verò ſic habuerint, mensésque nõ fiant, neq; febrilis calor corripiat, primũ pharmacis ſurſum maximè purgato. Si verò debilis fuerit, deorſum. Et poſt pharmaci potionem, ſi pituitoſa eſſe viſa fuerit, vomat ieiuna, & accepto cibo, & plerunq; ſana fiet. Si vteri ad coxã decurrerint, mẽſes craſsi exiſtentes nõ prodeũt. Verùm dolor ad imum ventrẽ procedit, & ad lateris mollitudinem, & morſum percipit. Quũ ſic habuerit, multa calida lauato, & allia plurima edenda dato, & lac conuenienter bibendũ. deinde vinũ meracũ. & totã fo- C ueto, & pharmacũ ſurſum purgãs exhibeto. Si verò debilior fuerit, infra. Si verò curata fuerit, vteros cũ fœniculo foueto, & abſinthium ammiſceto. Poſtquam autẽ recẽs fota fuerit, os vterorum ſenſim, cũ digito ad ſanã coxam detrahito, ita vt & ipſum os, & partes circumcirca affectas leniter mollias, & mollitorium quoddam apponas, & poſtea plumbeos penicillos, & mox ſcillã, deinde narcisſinũ vna die interpoſita. Quum verò pura eſſe viſa fuerit, netopũ apponat in lana. & poſtridie oleũ roſaceum. At menſibus prodeuntibus, melius eſt nõ apponere. Si verò nõ prodeant, cantharidas quatuor ſine alis, ſine pedibus, & ſine capite. & pæoniæ grana nigra quinq;, & ſepiæ oua, & apij ſemen modicũ in vino bibat. Et ſi dolor affuerit, & vrinæ ſtillicidiũ vexarit, in aqua calida deſideat. & aquam mulſam aquoſam bibat. Si verò non purgetur, rurſus pharmacũ bibat. Si autẽ purgatio prodeat,

Cum morbus ex partu cõtrahitur.

Medela.

Cum vteri coxedicem petunt.

Curatio.

ieiuna cum viro coeat. Si verò nõ prodeat,dato quod detrahat ipſam,reſpectu ad vires mulieris habito.& tunc tutum eſt vt ad virũ accedat. Si enim in ventre habuerit,ſana euadit. In purgatione verò ſi multa prodeat, mercurialẽ edat, & polypos teneros coctos.& cibis mollibus vtatur. Si puerperæ vteri in coxã incubuerint,aut ad lateris mollitudinem, ad alterã coxam oleum Aegyptiũ album, aut roſaceum apponito.Sed & in ſanã coxã decumbere melius eſt. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinq;,& ſambuci fructus in tædis conchæ teſtã maiorẽ,& caſtorium magnitudine fabæ. Et cibis vtatur mollibus.Conuenerit autem mercurialis ante cibum,cocta velut braſsica. Sorbeat autem & ipſam decocti aquam.& acria comedat,exceptis raphano & cepis ac naſturtio. Optima eſt & lactuca. Quot verò morbos ex vteris fieri contingit? Dico autem quum vteri ex loco moti fuerint, aliò aliàs allabũtur.Ad quencunq; verò locũ allapſi fuerint, dolores ingẽtes incumbunt. Et ſi quis veſicam contingat,dolorẽ exhibent,& vrinã nõ ſuſcipiunt,neq; geniturã in ſeipſos trahunt,& ambo dolent.& ſi non celeres ſolutiones fiant,vteri poſtea ſuppurantur iuxta eoſdem locos,ſi ad ipſos decurrerint.Cõtingit autem hoc & in laterũ mollitudine,& in inguinibus,& ſuper pectine.Cæterùm in principiis quum dolor habuerit,ſic curare oportet,& tepefactoria adhibere, & in aqua calida ſedere.Bonum enim & hoc eſt:aut ſpongiis ex calida aqua expreſsis fouere.& pharmaca vteris cõmoda bibere. Si verò ad hæc non ſoluatur,pharmaco ſurſum aut deorſum purgare,vtro tandẽ opus fuerit.cognoſces autem id hoc modo.Si enim ad inguina, & pectinẽ,& veſicã irruerint,hæ purgatione ſurſum opus habent. Si verò ad laterum mollitudinem,& præcordia,hæ pharmaco deorſum purgante indigent. At verò huiuſcemodi morbi omnes ſenioribus magis quàm iunioribus fiunt,ad mẽſes ſuppreſſos.fiunt etiã iuuenculis,vbi multo tempore viduæ mãſerint. Si verò ad ſedem cõuertantur vteri,ſeceſſus recrementa impediuntur, & dolores occupãt lumbos,& imum ventrẽ,& inteſtinũ rectum ac podicem. Quum ſic habuerit,calida ipſam lauare oportet,& lumbis fomentũ adhibere,& poſtea graueolentia ſubter ſuffire,& apponere quæ purgant & impellunt vteros. & bibẽda dare quæcunq; libẽter admiſerit ex maximè conferentibus.

Cum coxẽdicem vexant.

Medela.

Vterorum morbi.

Curatio.

Cum vteri ſedem petunt.

D E F

A ferentibus. Si verò incumbant in inguina,& vrinæ meatus, dolores fiunt fortes,& torpor in cruribus.& vrinæ meatus obturatur,& vrinam non emittit. Curare verò oportet hoc modo. Ad nares quidem odorata apponito,& vnguenta. Ad vteros verò graueolentia suffito. Porrò omnis occasio vteros propellere potest,si quid mali habeant. Nam & à frigore pedum ac lumborũ,& à saltatione,& terrore, & lignorũ sectione,& cursu ad accliuem ac decliuẽ locũ,& ab aliis multis propelluntur. Proinde hæc considerare oportet,ad totum corpus respectu habito,quũ præsentes morbi affuerint. propter talia enim omnia necesse est plus aut minus ægrotare. & postquam hæc reluxerint, maximè hac parte repentini B morbi manifesti fiunt. Quũ igitur hæc aduenerint,penitius ex tota homine deprehẽdere oportet. Nã quæcunq; perfrigerationes crurũ,aut stupefactiones ex frigore fiunt,hæ omnes etiã in vterorũ morbis vteros eleuãt. In talibus itaq; aquam calidam affundere oportet vteris & circunsitis locis.& ipsos ac crura excalefacere,quum allapsi fuerint. Si circunuersi fuerint vteri ex partu ad dextrã partem,& puerperij purgamenta nõ fiãt,& dolor imum ventrẽ habet, & lumbos,& laterum mollitudinẽ.& dextrũ crus grauatur,& torpor occupat.& nõ tremit,& osculum vterorum cõtingere non potest, sed ipsos leues ac fortiter planos deprehendet. Quum sic habuerit,pharmacum bibendũ dato,à quo sursum ac deorsum C purgetur. magis verò deorsum.& totũ corpus foueto,& præsertim vteros leniter.& calida bis in die lauato.& ex potibus quencunq; libẽter admiserit,experimento facto præbeto.& viro frequenter cõdormiat,& brassicã edat. Si vteri ad sinistram partẽ,aut coxam declinauerint,dolor acutus ac vehemens habet lumbos,& laterũ mollitudines,ac ipsum crus.& claudicat. Quum sic habuerit,pharmacũ infra purgãs bibendum dare oportet,& postera die suffire hoc modo. Ordei chœnices duas,& oleæ folia parum cõfringito,& gallã contundito ac cribrato,& hyoscyami tertiã chœnicis partẽ. Hęc mixta & olei hemina dimidia subacta in olla noua,per dies quatuor suffito. Nocte verò lac bubulum,& mel,& aquam bibat.& calida lauetur. Si vteri transuersim situm habeãt,& obliqui fuerint,itémq; os ipsorũ menses ipsi partim occultãtur,partim prius conspicui euanescunt,& non similes fiunt,

Curatio.

Quàm facilè vteri moueantur.

Cùm post partum ad dexterã declinant.

Medela.

Sin sinistrũ petant.

Medela.

Cum obliquantur.

ſed deteriores & pauciores quam antea.& genitura non fit D
hoc tẽpore.& dolor habet imum ventrẽ,& lũbos,& coxã,&
Medela. ipſa attrahitur.Quũ ſic habuerit,pharmacũ infra purgãs bibendũ dare oportet,& calida lauare,ac fouere. Vbi verò recens fota & lota fuerit,digito immiſſo os vterorum corrigat ac dirigat.& odoratorũ ſuffitũ admittat.& ex potibus dato iuxta experimentũ,quem libẽter ſuſceperit. Cibis autẽ vtatur mollibus,& allia edat cruda ac cocta.& cũ viro dormiat. & in ſanã coxam decumbat. Alteri verò fomentũ adhibeat. Morbus autẽ hic ægrè cedit. Si verò propinquiſsimi fuerint vteri frequẽter vomat.Vteros autẽ graueolẽtibus ſuffiat,donec in locũ ſuũ firmati fuerint. Diæta verò ventrẽ nõ emolliente vtatur.

Cum vteri extra naturam progrediũtur. Si vteri extra naturã progreſsi fuerint,febrilis calor habet pudendũ & imum ventrẽ.& vrina frequenter ac paulatim deſtillat.& pudendũ vehemẽter mordetur. Patitur autẽ hæc ſi recens ex partu viro cõdormierit. Quũ igitur ſic habuerit,mirti baccas,& loti ramẽta,in aqua coquito, & aquam per noctẽ ſub dio exponito,atq; ſic frigidiſsimam pudẽdo affundito,& leuiter trita hæc apponito. Poſtea aquã lentium cũ melle & aceto bibẽs vomat,donec vteri fuerint retracti. Sed & lectum à pedibus altiorem facere oportet.& pudendũ graueolẽtibus ſuffire,nares autẽ odoratis.Cibis verò vtatur molliſsimis ac frigidis.& vinũ aquoſum albũ bibat.& ne lauetur,neq; cum viro coeat. Si penitus ex pudẽdo

Morbi huius cauſſæ. exciderint vteri,depẽdent velut ſcrotũ.& dolor corripit imũ ventrẽ,& lumbos,& inguina,& quum tẽpus proceſſerit.non F volunt in ſuũ locũ redire.Morbus autẽ hic corripit,quum recens ex partu laborarit,aut fatigata fuerit,vt vteros cõtactu

Curatio læſerit:aut cũ viro coiuerit in puerperiorũ purgatione.Quũ ſic habuerit, frigefactorie mitigantia apponere oportet ad pudendũ.& quod extra propendet depurgatũ,malo punico in vino nigro cocto abluere,& intro protrudere.Deinde mel & reſinã pari vtriuſque portione colliquare,& in pudẽdum infundere. Et decumbat ſupina pedes ſurſum extentos habens.Poſtea ſpongias apponat.& ad lumbos deliget.Quãdiu verò ſic habuerit,à cibis quidẽ abſtineat,potu verò parciſsimè vtatur,donec ſeptẽ præterierint dies.& ſi quidẽ ſic obedire voluerint & redire,ſatis ſit: Sin minus, ſummas vteri oras deraſas & ablutas,picato cerato illinito. Deinde pedes
ad

A ad ſcalam deligato, vt caput deorſum pẽdeat, & manu intro detrudito. Poſtera lauato, & crura ipſius viciſsim colligato, atq; ſic per noctẽ ac diem ſinito. & modicũ ptiſanæ ſuccũ frigidũ dato, aliud autẽ nihil. Poſtera verò die reclinato, & cucurbitã quam maximã ad coxã affigito, & multo tẽpore trahere ſinito, & vbi ipſum detraxeris ne ſcarificato, ſed reclinatam ſinito, & nihil præter ſuccũ ptiſanæ exhibeto, donec ſeptem præterierint dies. Si verò ſitis vexet, modicũ aquæ bibat. Quũ autẽ ſeptẽ trãſierint dies, cibis molliſsimis ac pauciſsimis vtatur. Vbi verò ventrẽ exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim prætereant dies. Deinde tepidis fomẽtis colluatur, melius autẽ eſt calida velut ex ſo-
B le. & quam parciſsimè deambulet, & ne lauetur. Ventrẽ autẽ ne ſolueris. Cibis verò pauciſsimis vtatur, neq; acribus, neq; ſalſis. & pudẽdũ graueolẽtibus ſuffiatur. & poſtquam obambulare inceperit, ſubligar geſtet. Si verò extra pudendũ os vterorũ exciderit: vtpote ceruice vterorũ propè pudendum ſita, & ampla exiſtente, fit autẽ hoc magis ſterilibus, contingitq; maximè ex fatigatione, quum mulier laborarit, & vteri calefacti fuerint ac exudarint; tũc euertitur os ipſorũ per ceruicem vt quod in humidiore ac lubriciore & calidiore ſit loco, quàm in priori tempore. & vbi hoc cõtigerit, procedũt vteri foras ad frigus, & oſculũ ipſorum euerſum prodit. Et ſi quidẽ breui curata fuerit, ſana fit. Verũ ſterilis penitus relinquitur. Si verò non breui, oſculũ durũ ſemper ipſi extra erit, **Cum vteri procidunt.**
C & fluet illic aliàs atq; aliàs ſanioſus humor viſcoſus ac graueolens. Et ſi mẽſes prodierint, ſi adhuc eius ætatis fuerit, in lecto decumbet. Tẽporis autẽ progreſſu huiuſmodi morbus incurabilis fit. & cõſeneſcunt vteros foris habentes. Si verò vteri extra prominuerint, ablutos ipſos aqua tepida, oleóque ac vino illitos rurſus indito ac deligato, & graueolẽtia ſubter ſuffito. Sub nares autẽ odorata. Si verò multo tẽpore vteri promineant, & ſtupidè perfrigerentur, multã calidã aquam affundito, quo refocillentur. Si verò iam inflentur, etiã aceto ad aquã ammixto foueto: Sitq; hæc aqua aut lauri aut myrti decoctũ, & leniter protrudito, & cerato vnguento illinito. & ſi paruerint, ſatis eſt: Sin minus, cum aqua abluito, & aceto modico tepefacto profundito. Deinde illinito. Vbi verò cõſederint, ablutos velut dictũ eſt indito, & alia prædicta facito. **Medela.**

Oleum

Oleũ verò ne adhibeto, neq; aliud pingue, aut pinguitudinẽ D habens. Si quid ex osculis vteri cõplicatũ fuerit, menses non fiunt, aut pauci & praui ac dolorifici. & quũ viro cõdormierit, dolet. & quicquid vir immiserit ex coitu exit, & contingi nõ vult, neq; attrahit geniturã. Et dolor habet imum vẽtrem ac lumbos. & os vterorũ ad contactum non cõparet. Quum igitur sic habuerit, vrina veteri foueto. deinde vomat à lẽtis decocto, melle & aceto ammixto. Postea aqua calida lauetur. Deinde oleo albo Aegyptio in phialã argenteam aut æneam infuso, & sale addito cõtecta phialæ insideat, & si quidẽ odor olei per os ipsi penetrarit, ipsam pariturã esse, & postera die sanã fore ꝓnũcia, ac cõfidere iube. & vbi dormire volet, oleũ Aegyptiũ in lana apponat. Postridie verò cõsideret an os vterorum magis sit directũ. & si esse dixerit, per triduũ odoratis E foueto, & subdititia quæ nõ mordeãt apponito, purgatoq; & cũ odoratis ac mollibus postea colluito, totidẽ diebus velut prius. quũ autẽ mẽses ꝓdierint, ieiuna, & illota, aromatis suffita, ad virũ accedat, Pleræq; verò ex hoc morbo steriles fiũt, si non curatus fuerit. Si vlcerati fuerint vteri, & extremè foras processerint, oleo illitis manibus indito. & myrrhæ puræ pilulas tres deuorãdas præbe. & laurũ viridem tritã bibat vino dilutam. & sic sana fiet. Si in arctum cõtracta fuerint pudenda, subdititium apponito. Anisi videlicet semen & apij tritum pudendis subdito. Si vteri non in loco manserint, sed modo huc, modo illuc transierint, vt dolores exhibeãt, & nũc incõspicui fiant, nunc exeant velut sedes. & quũ quidem supina fuerit, in loco maneant, quum verò surrexerit, aut ex somno expergiscatur, aut se inclinauerit, aut aliũ quẽdã motum F fecerit, exeũt. sæpe verò etiã dum quiescit. Hãc quã maximè quiescere, & non moueri oportet. & lectũ à pedibus sternere altiorem. & vomitibus vti. Oportet enim ipsos sursum reuellere, & acerbis perfundere. & graueolẽtia subter suffire. Sub nares autem odorata. & ex malis punicis quodcũq; maximè cõuenerit & nihil impedierit, in medio per vmbilicũ perforatum, in vino tepefactũ quã penitissimè subdito. deinde lata fascia deligato ac circũdato, vt ne elabatur, sed maneat, & quod opus est, faciat. & de peplo, cũ caseo, & polenta bibendum dato, quemadmodũ supra in allapsu scriptum est. & de potionibus experimento facto, quãcunq; maximè admiserit,

Cũ os vterorum torquetur.

Curatio.

Vterorum vlcera.

Cum valde procidunt & nusquã sistuntur.

Medela.

biben

A bibendã præbeto. Cibis autẽ mollissimis vtatur, & cum viro ne dormiat, donec ad locum suum redierint. Si vteri exciderint, hederã siccissimam tritã, ac linteo alligatã apponito, & nihil pingue adhibeto. In potu autẽ exhibeto triticũ recens, & peplum album, & saluiã, & cyperum, & anisum. Hęc trita vino diluta, cũ furfuribus ordei bis in die dato, pro vice heminam dimidiam. Si ad crura & pedes vteri conuertantur, cognosces sic. Magni pedũ digiti cõuelluntur sub vngues, & dolor habet crura ac femora, & incũbit ac premit neruos circa femur. Quum sic habuerit, multa calida freqũeter lauare oportet, & fomentũ adhibere si ferre poterit, & graueolentia subter suffire. Et femora rosaceo oleo inungat. Si verò loqui

Procidẽtiæ medela.

Quum vteri crura & pedes petunt.

Medela.

B nõ poterit, crura derepẽte frigida repereris, & genua, & manus, & si vterũ cõtigeris, nõ in suo mũdo est, & cor vibratur, & dentibus frendit, & sudor est multus, & alia quæ à sacro morbo correpti patiũtur, & quæ ab aure exsudãt. His frigidã aquã multã affundere oportet super crura & manus, & alia facere velut priùs dictum est. Si cõmoti vteri aliquò allapsi fuerint, & dolorẽ exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri ac cupressi ramẽta in aqua cocta, lana excepta subdito. Quũ mulier recẽs enixa, onus maius quàm pro natura leuarit, aut timuerit, aut ligna secuerit, aut cucurrerit, aut alia quædã huiusmodi fecerit, vteri excidũt ob hæc maximè: aliquãdo verò ad sternutationẽ. Non enim violatur, si per vim sternutãs, nõ apprehẽderit nares. Proluere itaq; aqua tepida vteros oportet.

Quæ repẽte obmutescunt.

Curatio.

Prociden-tia vuluæ.

Medela.

C Deinde betæ succo feruefacto similiter, posteà vino nigro meraco. Si verò non obediat, mollitoria facere oportet. Verum hęc facere oportet priusquàm perfrigerentur, & leniter intro indere. Deinde crura extẽdere, ac subalternatim ponere, & molle quiddã ipsis supponere, à potu verò coërceri oportet tales quàm maximè, & vẽtrẽ custodire, vt ne exturbetur. Naribus aũt odorata adhibere. Huiusmodi verò posteà si nõ quieuerint, sed moueãtur, veratro purgare oportet. Et si non satis fuerit, etiã vomitus facere, & nõ lauari, tacerẽq; ac quiescere. Si inflati fuerint vteri, venter attollitur, & inflatur, ac sonitũ edit, & pedes & cauæ faciei partes intumescũt, & color iniucũdus fit. Et mẽses occultãtur, & genitura hoc tẽpore nõ manet intus, & anhelat, spumátq; ac anxia est, & quũ expergiscitur è somno, recta ceruice spiratio ipsam corripit, &

Quum inflati vteri sint.

quicquid

quicquid ederit aut biberit,ipſam moleſtat,& ſuſpirat,ac tri D
ſtatur magis quã priuſquã edit,& ſuffocatur, & nerui cõtrahuntur. Et vteri ac veſicæ dolẽt,& manus cõtactũ nõ admittunt. Neq; lotiũ emittũt,neq; geniturã ſuſcipiunt. Quũ ſic habuerit pharmacũ deorſum purgãs bibendũ dato,& calida lauet,ac frequẽter inſideat toto corpore. Quandoq; etiã vſq; ad vmbilicũ fomẽtũ adhibeto,& interpoſito tẽpore ea apponito à quibus purgetur,& nõ mordeatur. Suffumiget autẽ odorata ſubter pudenda: ſub nares verò graueolẽtia. Et potiones dato quæ vteros purgãt,& ad locũ impellunt. Et mercurialẽ edat,& poſteà lac bibat,velut de latere ſcriptum eſt. Morbus autẽ hic non eſt diuturnus. Si velut in callũ indurati fuerint vteri,& oſculum exaſperatur,& menſes occultãtur. Quũ au E
tem prodierint,aſperi apparẽt velut arena. Si verò etiã digito contigerit,os vteri aſperũ cõperiet, & ſemper velut callus accreſcit. Quum ſic habuerit,cyclaminũ terere oportet,& ſalem ac ficum ſimul miſcere,& cum melle glandulã efformare ac ſubdere,& fomento adhibito,purgantibus eluere. Edat autẽ mercurialem & braſsicã coctã,& ſuccũ ſorbeat. Itémq; porrum,& calida lauetur. Si verò velut in callum indurati fuerint,& mẽſes obtorquentur, & oſculũ ipſorum clauditur, & nõ concipit,& velut aliud quid eſt,& ſi cõtigeris, velut lapis illic eſſe videtur,& eſt os aſperũ ac multis radicibus præditum,& nõ leue aſpectu,& qui ipſum conſiderat, digitũ intromittere nõ poteſt,& febris circũfrigerans corripit,& fremitus,& dolor vteros habet,& imum ventrẽ, & laterũ mol- F
litudinẽ,ac lumbos. Patitur autẽ hæc, ſi ipſi corrupti menſes cõputruerint. Quãdoq; verò etiã ex partu,& frigore,aut mala diæta,& aliter. Medicamentũ igitur bibendũ dare oportet,& multa calida aqua lauare. Oleo item vtere,& fomentũ adhibe. Quum autem recẽs lota aut fota fuerit,ſpecillo immiſſo aperito,& os ipſorũ dilatato, idemq; cum digito ſimiliter efficito,& mollitoria velut dictũ eſt apponito, & potiones ſimiliter bibendas dato,& eodem modo curato. Si verò obduruerint vteri,oſculum ipſorũ durum fit,& clauditur,& menſes nõ prodeunt,ſed pauciores & deteriores, & dolor incidit,& febris & rigor corripit circa imũ ventrẽ, & lumbos, & laterum mollitudinem. Quum ſic habuerit,multa calida lauato,& tepefactoria adhibeto, ſi dolor habuerit, & vteros

multo

Marginal notes: Curatio. — Vterorum duritia. — Medela. — Duritia alia. — Morbi huius cauſſa. — Medela. — Quum vteri obdurerunt. — Curatio.

A multo tẽpore cũ aqua decocti cucumeris sylueſtris foueto. deinde mollitoria apponito. Atq; hæc per triduum facito: & ſi ex cõtactu oſculum vterorũ molle apparuerit, ex crudo lino tres peniculos ſuppuratorios indito, primũ tenuem, ſecundum paulò craſsiorẽ. Craſsiſsimus aũt ſit magnitudine digiti parui, lõgitudine verò quinq; digitorũ ita vt hos adipe anſerino illito ſubdas. Sed & vbi fomentũ adhibueris ex odoratis, glãdem mollitoriã apponito: Aut nitrũ tali magnitudine illitũ, vt ne ſauciet. Nõ enim pungere oportet: & appoſitum ſit ad duos dies. Decedit autẽ velut cortex & pellicula craſſa. Intermiſsis verò tribus diebus, cyclaminũ, cum narciſsino ſubdito. Si verò hæc nõ purgarint, cum multa cõſideratione

B apponito id quod cũ bupreſti paratur, & appoſitum maneat per diem: & vbi fortiter momorderit, glandẽ extrahat, & pudendũ colluat cũ aqua calida, & in oleo inſideat: poſtridie verò lota, ceruinũ adipẽ liquatũ, & molli lana exceptum apponat. & ſi tibi adhuc purgatione opus habere videatur, tribus interpoſitis diebus, id quod cum narciſsino paratur ſubdito. poſtridie autẽ netopũ. Deinde rurſus tribus diebus interpoſitis, vteros odoratis & pinguib. colluito. poſtridie verò pulegium per vnũ diẽ apponito: & ſequẽti die cũ aromatis ſuffito ac foueto. Vtatur autẽ cibis acrib⁹, marinis, aut carnib. In mẽſibus verò caſtoriũ bibat: & ieiuna illita ſuffita, & cyceonẽ bibẽs ad virũ accedat. Si verò inter os vterorũ nõ ſuſcipiat genituræ, ſed durũ fuerit, ac cõcluſum, plumbeũ penicillũ apponat, velut dictũ eſt per triduũ, vbi calida lota eſt. & mollitoriis vtatur, & ſupina decũbat: & in aquã calidã inſideat: & lanã vnguento imbutã apponat. Verũ noctu magis apponere oportet. Iuxta coxas verò veſtes laneas aut lineas molles ſupponat, vt ne corpus in alterutrã partem dilabatur. Vtatur & ſubdititiis mollib⁹, ex myrrha pinguiſsima, pice, cera, & adipe anſerino. Sit autẽ myrrhæ dimidiũ, reliquorum verò duplum, & in lana ſubdat: duo verò ſint ſubdititia quorũ alterũ lota per diẽ ſubdet, alterũ per noctẽ, donec molle factũ fuerit: & vbi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamẽti aliquãtulum, ſi ita viſum fuerit, in lacte mulieris maſculũ lactãtis terito & cerui medullam, & alia quæ dicta ſunt, ac modicum mellis ammiſceto. Sit autẽ lana qua hæc excipiuntur mollis

C [margin beside genituram line] **Cùm ſemẽ non admittitur. Medela.**

& pura

& pura,& ad diem ſubdat.Si verò fortius facere voles, myr- D
rhæ parũ quid ammiſceto.Optimũ autẽ eſt oui candidum,&
adeps caprinus,& mel,& oleũ roſaceũ:his ammiſcere farinã,
& tepefacere ad ignem oportet, & quod deſtillat lana colli-
gere ac apponere.Aut adipẽ rubrum anſeris aromatibus cõ-
ditum,& vnguentũ roſaceũ, permixta & lana excepta appo-
nito.Præſtat autem anſeris adipem,& adipẽ ouillum,cerã al
bam,reſinã,netopum,oleum roſac. hæc ſimul liquare ac mi-
ſcere.Vbi verò lota eſt,hæc tepida intrò ad vterorum oſculũ
apponat. Aut cerui medullam,& anſeris adipem liquato, &
roſaceo aut irino oleo ammixto,in valde molli lana apponi-
Duritia vterorum. to.Cùm mulieri vteri duri facti fuerint,& ad pudenda exie-
rint,dura fiũt inguina,& ardor in inguinibꝰ eſt,& omnia cã- E
Medela. cerãtur.Cùm igitur ſic habuerit, cucumeris ſylueſtris inter-
nam partem,& fauum terito,& aquæ hemina affuſa in ſedẽ
Cùm os vuluæ ſiccitate dureſcit. infundito,& purgatur.Si os vterorum durum fiat, & ceruix,
præ ſiccitate,& morbus leuiter hæſerit, ex digiti cõtactu co-
gnoſces.& ſi ad coxã deuoluantur,nihil acre adhibeto. Si em̃
exulceretur aut inflãmetur, periculum eſt ne penitus ſterilis
fiat.Verũ apponito ea quæ non mordent, à quibus purgetur.
Medela. Quũ verò duri fuerint vteri,& ſic doluerint,ſubdititia appo
nito,velut eſt cerui medulla, aut anſerinus vel ſuillus adeps.
& vnguentũ irinum cum melle:& oui luteum,ac cerã albã,
velut cataplaſma emollito,& ordeaceã aut triticeam farinã,
Cùm vulua clauditur. cum aqua & ruta coquito.Si vteri cõcluſi fuerint, oſcula ipſo
rum dura fiunt,& geniturã nõ amplius ſuſcipiũt, ſed ſtatim F
vbi cum viro cõdormierit,dum crura mouet,exit.& dolores
imũ ventrẽ, & lumbos, & inguina occupãt. & mẽſes omni-
no nõ prodeũt. Si verò eant,pauci & praui ac decolores pro-
Medela. deunt. Cùm ſic habuerit,multa calida lauato, poſt balneum
verò caſtorium cum pæoniæ radice, in vino nigro odorato
permixta bibenda dato.Cibis autẽ velut puerpera vtatur. &
ſi manifeſti fuerint mẽſes,diem vnã intermittito, & totã fo-
ueto,& pharmacũ potãdum dato,ſi adſuetæ fuerint, ſurſum
purgĩs,aut ſi egere viſa fuerit,deorſum.Lac itaq; aſininũ,aut
ſerum exhibeto,& leniter foueto, & mollitoria vtero appo-
nito,& cyclaminũ,& narciſsinum. Cucumerũ verò paruorũ
ſylueſtrium internã partem ſumito,& ex diuulſis ſemen exi-
mito,ac lacte mulieris maſculũ lactantis affuſo terito, myr-
rha

A rha pura & melle optimo ammixtis,oleóq; Aegyptio albo. & ne liquidum facito medicamentũ,sed siccũ,atq; hoc in lanam mollem purã infarciat.& in oleo Aegyp.albo tingat,& loti apponat.Subligetur autẽ & sub tecto maneat cũ purgatur.Postquã autẽ sufficiẽter habere tibi visa fuerit, quiescat. Sin minus,rursus aliud apponat.postea verò obuolutã lanã mollem,rotũdã faciat,& netopum immittat,& diem vnam subdat.postridie verò oleum rosaceum itidẽ in lana.Deinde rursus cerui adipẽ,etiã ipsum liquatũ in lana. Lauetur autẽ calida aqua semper ante subdititiorum appositionẽ.Et odoratis leniter foueatur multo tempore.Postea verò vna interposita die,colluito,si quidẽ pituitosa fuerit,eo quòd cũ grano cnidio paratur.Si vero biliosa,eo quod cum scãmonia, post B hæc ambo,postridie etiã narcissino cũ vino dulci colluito.Si verò narcissinũ nõ fuerit,cum anthino aut irino quàm optimo.Sit autẽ olei tertia vini pars:deinde interpositis duobus diebus,id quod cum pulegio præparatur vnũ diem apponat. Si verò prodierint menses,ieiuna per triduũ bibat castoriũ, cum vino odorato albo:vbi verò desiuerint menses,& stabiles fuerint,lauetur:& aqua frigida perluta,cyceonem bibat nõ salsum.Cibum autem ne contingat:& cum viro dormiat duobus aut tribus dieb.Quãto verò tempore purgatur,mercurialem in aqua coquẽs,vbi cocta fuerit exprimat, & alliũ ac cuminũ,& salem subterat,& oleum his ammisceat,& modico succo affuso feruefaciat. Atq; hoc edulium ante cibos C edat.Allium item coctũ ac assatum quàm plurimũ accipiat. Si verò mercurialis non fuerit tenera,tritã cum brassica coquere oportet,& cõdire,& lenis erit:& si in ventre cõceperit sana euadet,& omnia ipsi iuxta ornatum procedẽt.Si os vterorum cõclusum fuerit,fit fortè velut grossus.& si digito cõtigeris,deprehendes durum ac cõuolutum, & digitum non admittit:& menses occultantur,& geniturã nõ suscipit hoc tempore:& dolor habet imum vẽtrem, & lũbos ac laterum mollitudinẽ.Quandoq; verò etiam sursum ascendit & suffocat.Cùm sic habuerit,pharmacũ deorsum purgans bibendũ dare oportet,& multa calida lauare, & apponere ea quæ os molliunt:& specillum immittere ac aperire, itémq; digitũ & similiter leuigare.Cùm autem molle fuerit, apponere ea quæ sanguinem purgãt:& potiones exhibere, & experiri vt

Pituitosæ & biliosæ purgatio.

Cũ os vuluæ clauditur.

Medela.

præbeas quodcunque aliud libenter susceperit. Brassicã autem edat, & succum sorbeat. Si vteri cõclusi fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem syluestrem, & silphij semen, & cuminum Aethiopicum, & nitrum, & salem thebaicum, & adipem rhenalem, & farinam, & myrrhã, & resinam omnia simul feruefacito, & trito mixta, & in glandem efformata apponito. Si grumosi facti fuerint vteri, os ipsorum velut eruo plenum fit, & si contigeris, videbis ita habere, & mẽses non fiunt, neq; genitura intus manet. Quandiu sic habuerit, cyclaminum cortice detracto, & allium, & salem, & ficũ, ac modicum mellis, terito, misceto, ac glandem formato, & ad os vterorum apponito. Itémq; alia subdititia, quæ acria sunt ac corrodunt, & à quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas quæ vteros purgant. Si vteri præter naturam hiarint, menses plures prodeunt & viscosi, & frequẽter, & genitura intus non manet, & osculum hians est: & fieri non potest vt genituram attrahat, & febris ac rigor corripit infernum ventrem, & lumbos. Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo, fit & quum menses suppressi derepẽtè eruperint. Diætæ itaque ratio prius relata est. Oportet autem subdititiis curare, in principio quidem purgatoriis simúlq; mollibus. Deinde leniter adstringentibus, & partes infra vmbilicum per spongias fouere, cum myrti aut rubi aqua, aut ex oleæ aut rosarum, aut œnanthes, aut vitis foliorum decocto.

Cùm vteri claudũtur.

Cùm grumosi fiunt vteri.

Medela.

Cum vteri hiant.

Morbi causa.

Medela.

Si os vterorũ hiarit amplius quàm in mensibus solet, mẽses ita fiunt plures & deteriores omnes & liquidiores, & per longius tempus, & genitura nõ attingit, neq; manet, sed rursus exit, & si permanserit, osculum comperies disparatum, & impotentia præ mensibus obtinet: & leuis est ac debilis vterus, & vlterius procedit: & vires laxãtur: & febris debilis, ac rigor, & dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem ac lumbos: patitur autẽ hæc maximè, si quid in ipsa corruptum computruerit ac compactum fuerit. Quædam verò etiam ex partu patiuntur, aliæ etiam aliter. Quum itaq; sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, & facilius iudicabitur, & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, & frigida lauato, ac intermissione facta colluito: & ex potionibus dato quamcunque maximè libenter admiserit: & suffito ea quæ resiccant: & polypos edat ac mercurialem. Si verò

Quum per menstrua hiant.

Medela.

A non conclusi fuerint vteri velut oportet, in aqua desideat in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut vitis aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta verò sit quæ relata est in rubro fluxu. Optimum verò ipsi auxilium est sitis, frequentes vomitus, & prohibitiones balneorum. Quum vteri magis quàm conuenit, fuerint aperti, & non conclusi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & suffimentis. Si verò menses effluerint, plures fiunt & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os cõtingas digito, comperies ipsum leue. Et impotentia ipsam præ mensibus corripit. Et febris ac rigor obtinet, & dolor imum ventrem, & lumbos, & laterũ mollitudinem corripit, maximè si quid in ipsa corruptum computruerit, itémque ex partu, & aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, vbicunque tandem dolor fuerit, velut in superioribus scriptum est. Si vteri inflammati fuerint, menses obtorquẽtur, & ceruix multis tenuibus venulis, ad telarum araneæ similitudinem variegatur. Et febris est acuta, & mẽtem percellens, & menses praui ac pauci ipsi comparent. Et quum ieiuna fuerit, vomitus quidam ipsi superuenit. Quum verò quid comederit, reuomit. Et dolor occupat imum ventrem & lumbos, & animo linquitur, & per totũ corpus perfrigeratur. Venter autem nunc durus, nunc mollis est, & incenditur & attollitur, & putat se in vẽtre habere. Quandoq; verò ventris moles vacua apparet, & aluus aqua impletur, & vmbilicus prominet, & osculum gracile fit, & derepente apparent menses stridentes, & pauci ac praui & attenuatur circa clauiculas & collum, & pedes intumescunt, & præsertim pedum extremitates. Quum sic habuerit, pharmacum infrà purgans bibendũ dato, & subdititiis vtatur, & fomentis vteri foueantur odoratis. Per diem verò plũbeis penicillis vtatur, & ante appositionẽ, aqua calida nõ mordẽti colluito, & post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, & aquam excolato ac infundito, oleo narcissino aut anthino ammixto. Post hæc tres dies intermittito, deinde cũ eo quod cũ aceto parãt colluito, & ante cibũ, mercurialẽ cũ aliquãtulo vino coquens edat velut brassicã, & succũ sorbeat, Si verò permãserit, pharmaca bibẽda dato à quibus aqua de vteris purgãt. Cibis autẽ vtatur panibus,

Cum vteri non satis claudũtur vel nimis patent.

B

Cum vteri inflammantur.

C

Medela.

& oleribus coctis, flaccidis. Marinis autẽ potiùs quàm carnibus. Aut extremis partibus coctis, flaccidis, & laboret quàm plurimũ, & ante & post cibũ & quàm minimũ lauetur frigida, & à dulcibus ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autẽ purgationũ intermediis, adiatũ bibat ieiuna in vino diluto. At morbus hic lethalis est, & paucæ effugere possunt, si nõ in vẽtre cõceperint. In vterorũ inflãmatione menses obtorquentur, & quum ieiuna est, vomit. Vbi verò comedit, dolor habet imum ventrẽ & lumbos. Et totus vẽter modo durior, modo mollis fit, & nõ valde cõsidet. Aluus magna fit, & non purgatur, & sibi prægnans esse videtur, & patitur quæcunq; prægnãtes perpeti solent. Et si ventrem cõtigeris, leuem cõperies tumorem velut in vtre, & quum partus tempus esse visum fuerit, vteri cõcidunt, & menses pauci ac deteriores fiunt. Huic pharmacũ deorsum purgans bibendũ dare oportet, & purgatoria apponere. Purgata verò sana euadit. Si inflammatus fuerit vterus, vellicatur. Si verò quid corruptum fuerit ac vitiatũ recruduerit, febris corripit acuta & magna, & horror durus, partes circa pudenda, & horribiliner afficitur, & mordetur, & cõcitatur, & si quis digito contingat, rursus peius habet, & pungitur, & caput dolet ac sincieut, & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur ac tremunt, & sopor profundus aliquãdo occupat, & audire non potest. Neque reliquus sensus operatur, fastidium cibi est multum, & stomachus & venter omnino non continet cibum, & vociferatur, & exilit, & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos, & cito moriuntur. Si verò dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spõgiis calidis ex aqua & oleo expressis foueto, & subdititia mollia apponito, medullã cerui, apidem anserinum, & cerã albam, & oui luteum. Aut ceratum picatum cum resina subdito. Vino verò aut lacte caprino purgato, aut volucris iusculo. Vinum autẽ ne bibat, & ptisanæ succũ sorbeat.

Quum dolor vteros molestat. Medela.

Ad dolorem vterorum medicamentum infusile. Si dolor solùm fuerit vehemens & violentus, caligo in vteris inest, & flatus non exit, sed isthic manet malum. Oportet igitur sic curare. Atriplicis syluestris semen, & betas simul trita ac tepefacta, in vteros infundito. Aliud dolores vterorum sedans. Vini suauissimi pari aqua temperati tres semicongios Atticos

cos

A cos ſumito,& fœniculi radices ac ſeminis eiuſdem trientem, & olei roſacei heminam dimidiam. Hæc in ollam nouam immittito,& vinum ſuperfundito,deinde foueto. Apponito autem & ſcillam,donec oſculum molle factum fuerit & ad lationem idoneum ac apertum. Et quum in purgatione puſtulæ circa oſculum vteri exortæ fuerint,ſic curato. Carnem bubulam,cum butyro aut adipe anſerino & aniſo tritis illine,& ipſam carnem in pudendum inde. Si ignis ſacer habuerit vteros,intumeſcunt pedes, & mammæ, & corpus. & dolor ipſam corripit.& recta ceruice ſpiratio fit, & dolet laterum mollitudinem,& partes ſub vẽtre,& pectora, & caput, & tremor occupat,& torpor manus, & inguina, & poplites

Eryſipelas vterorum.

B tremunt. Quandoque verò & in poplitibus liuidæ fiunt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maximè verò mammæ attolluntur iuxta gentilitatis cognationem. Attamen non valde dolet, & febris ac rigor corripit, & facies rubicũda fit,& ſitis fortis eſt,& hepar reſiccatur. Hæc ſi prægnanti acciderint,moritur,& non poterit effugere. Si ignis ſacer in vteris fiat,tumores fiunt liuidiſsimi,à pedibus exorſi vſque ad crura tota,& ad lumbos. Quanto verò tempus amplius progreſſum fuerit, etiã pectus percipit & intumeſcit,& tota perfrigeratur.& febris habet magna,& rigor ſuperuenit,& ſpiritus denſus,& animi deliquium,& debilitas, & dolor totius corporis,& triſtatur,& mente variatur. Et affectio aſcendit ex inferno ventre ad lumbos,& ad dorſum,& præcordia,& pectora,& collum,& caput, & ſtomachum, &

C mortua eſſe videtur. Quum autem dolor ſolutus fuerit, torpor habet lumbos,& inguina,& crura,& in poplitibus liuores fiunt,& modico tempore melius habere ſibi videtur,deinde rurſus affligitur,& corpus puſtulis cõpletur,& rubores cõſpicui ac manifeſti faciem occupant,& guttur ſiccũ eſt, & lingua aſpera. Hic morbus ſi prægnãtẽ inuaſerit,occidit. Sin minus,medelã adhibere oportet,& lac aſininum bibendum dare ac purgare. Si verò ſic non ſoluatur,ventrem mollibus frigefactoriis perfrigerare,& ſubdititiis non moleſtis & leuibus paulatim purgare. Itémq; vomere. Ad hoc cõmodum eſt ſambuci folia ſumere cocta cum origano,aut thymo,aut ruta. Si verò febris dimiſerit,etiã vinũ ac cibos dulces dato. Veruntamẽ paucæ curantur. Aqua intercus ſi in vteris fiat.

Medela.

Aqua intercus.

menses prodeunt arenosi & aquosi,& nõ valde cruenti. Intu- D mescit & vterus,& venæ,& propinquissimæ partes.& prægnans fit, deinde suffocatur.& mammæ fluunt, & imus venter durus est, ac intumescit,& omnis circuncirca locus,& dolet si quis ipsum attingat. Et febris ac stridor dentiũ corripit,& dolor vehemens laterũ mollitudinẽ ac lumbos,& semen in somnis effundit, & peius habet. Hanc calida lauare oportet ac tepefacere. pharmacum autẽ bibendũ dare,& cũ debilibus fouere, & cyclamini obolos tres in linteo deliget ac apponat. Et cupressi succum in aqua madefaciat, ac cantharidas eadẽ terat,& modico tempore apponat,& per multum tẽporis interuallum. Efficax est. Subdititiũ. Cuminum chemæ mensura, vua passa alba. Aliud. Vrticæ semen, ari E radix. Horũ quodcunq; voles leuiter apponito, vbi verò expurgaueris colluatur, ita vt detrahas & cum infuso pudenda colluas.& simul cũ viro dormiat.& si fœtum ad partus tempus gestarit, tota expurgatur,& sana fit. Alia aqua intercus vterorum. Subcruentũ quiddã fluit saniosum,& purgatur, & mordet valde,& vlcerat pudenda velut muria,& circunsitas partes.& quocunq; destillarit, vlcerat,& color est morbi arcuati. De cætero verò purgatur copia velut in aliis fluxionibus. Morbus autẽ hic & debilior est,& aliquando lethalis fit. si vteri egressi fuerint. Hãc curato velut eam quæ à fluxu albo vexatur.& lac asininum bibendũ dato,& extenuato,& prædictis pharmacis curato. Eclegma. Quod delingitur ad aquam intercutẽ. Si aqua ex vteris fluat, sulphur & anseris F adipem delingat. Si vẽtus in vteris fuerit, flatus exit.& stridet,& tota intumescit,& febris habet & ardor,& ad hæc valde exilit præ dolore.& virum non admittit,& valde ægrè fert coitum,& erigi nõ potest,& velut onus graue ipsi in vteris iacet,& caput dolet,& anxia est,& loqui non potest. Si verò dolor accesserit, clamat,& dolet omnia,& lumbos, & pubem,& sedem.& vrina supprimitur,& venter suffocatur.& mori cupit.& præcordia distenduntur,& stomachus mordetur,& os amarum est.& vomit acida & pura ac meraca.& frequenter ructat,& melius habet. Sin minus, intumescit.& si attigeris, renititur & dolet. Proinde vterũ cum aqua mulsa,& aceto mulso ac oleo colluere oportet. Et cuminum aut anisum tritum sumere, & lini folia terere,& volucrinum

Medela. [margin, beside "men in somnis effundit"]

Ventus vterorum. [margin]

Medela quæ. [margin]

adipem

A adipem cum ouis in aqua infundere. Subdititiis verò ac potionibus vtere, quæ ego describã. Desideat autẽ in oleo calido, & aromata in ipsum immittito, iunci odorati florẽ. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimũ autem est mollibus infusis ventrẽ purgare, aut glãdem apponere quẽ admodum puero vẽter soluitur, lanam illotã cũ melle. Si verò antiquior fuerit, cepam in oleum aut mel tinctã apponito. Aut taurinum fel, aut nitrũ cum melle. Aut mali punici acidi nucleum, cũ melle & ordeacea farina. Si mola ipsa innascitur à crassa genitura intus retenta, thymbram tritã in aceto & aqua, liquidã bibendã præbeto. Aut hyoscyami semen tritũ. & cum muria ac silphij succo & aceto colluito. Aut si opus B fuerit cũ aqua. Optimum verò est aquam mulsam infundere, cum aqua lentiũ, aut erui, aut floris violæ. Si verò purgata fuerit à talibus quæ sunt velut igne ambusta, myrtum coquito ac perluito, & myrrhã ac netopum cũ lana apponito. Si ventus in vteris fuerit, ac momorderit, & qua trãsit dolorem facit, & præ ardore intumescit, & dolet, & virũ auersatur, & coitum valde ægrè fert, & tenditur ac intumescit pecten, & erigi nõ potest, nec dirigi. Quum sic inueneris, scito quod ventus & genitura in vteris est, & propterea nũc ægrotet. Accipe itaq; mel, ceram, lini folia trita, & adipẽ volucrinum, & hæc in vino odorato tepefacta per clysterẽ in vteros infunde. Apponat autem folia lini. Aut semẽ lini terito, & in lanam inuoluito, & ad os vteri apponito. Sin minus, efficacio C re vtere. Irinum & crocũ, & lini folia, & adipem volucrinum terito, & lacte muliebri diluta, rasura de tenuibus linteolis derasa excipito ac illigato, & ad vteri osculum apponito. Et si pinguitudo carnosior enascatur, quod consumat indito, & mediocriter attenuato. Quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt & abortiunt. Si verò geniturã nõ suscipit vterus, sed dimittit, & calorem in seipso nõ habet instrumentum parare oportet, cui insidens vaporẽ intra vterũ recipiat, ita vt vestes circumcirca ponãtur. Suffire autem oportet casiam, cinamomum, myrrham, singulis pari portione vino siræo siue sapa subactis, & super prunas cõiectis. Modicè verò lauetur, & modicè cibũ sumat. Opitulatur & subdititiũ huiusmodi. Myrrham mollem cum melle efformato. Sit autẽ ob longa velut glans. & sæpe hæc facito viriũ respectu habito. Prosunt & pe-

Ventris facilis solutio.

Mola quî fiat, & discutiatur.

Cum ventosa sit vulua.

Medela.

Cum semẽ reiicit.

Suffimentum.

lecini in frumento naſcentes,cũ myrrha triti.Mel quoq; coquito,& cum tædis agitatum permiſceto,& fabæ Aegyptiæ magnitudinem apponito.fel item taurinũ,& rhoem rubrũ pari portione. Conyza herba eſt ſimilis apio criſpo,naſcitur autem prope mare in locis arenoſis,odor verò eius ægrè tolerari poteſt.Hãc cum melle & vino apponito. Aut bulbion, conſpicitur autem in tritico,maximè Aegyptio , acre ſimile cumino Aethiopico:hoc & allium & nitrũ ſimul apponito. Verùm antea lauetur. Quum mulier caput dolet,& ſinciput ac collum,& vertigo præ oculis obuerſatur,& timet,& triſtis fuerit,& vrinę nigræ,& ſimilia etiã per vterũ prodeũt, & anxietas ac mœror ipſam tenuerit:atra bilis in vteris ineſt. Curetur autẽ ſic. Cucumeris ſylueſtris anniculi internã partẽ,fel tauri,florem æris,cũ bacchare terito, & ſubdititia formato.& pharmacũ bibendũ dato,ac lauato. Quum verò mulier vteros mordetur,& dolet,lancinatúrq;,& bilẽ flauã mingit.& vterus hiarit,& oculi fuerint velut morbo regio affectorũ:ſcito quòd bilis in vteris eſt. Quapropter optimũ eſt expurgare totũ corpus,& ipſos vteros ſubdititiis,quæ bilem educunt. Quũ verò perfrigeratur vterus,& onus inſitũ eſſe videtur,& color non eſt clarus,& compactus eſt vterus. Quum ſic habuerit,purgare oportet cũ eo quod pituitã ducit,& attenuare,ac frequẽter vomere. Quum mulieri male oluerit ex ore,& gingiuæ nigræ fuerint ac prauæ,caput leporis,& mures tres ſeorſim exure,& ex duobus muribus ventrem exime,hepar autẽ & rhenes nõ.& in pila lapidea marmor,aut lapidẽ album tere ac cribra,deinde ſingulorũ pares portiones miſcere,ac dẽtes cõfricare oportet & locos in ore. & poſtea lana ſuccidiſsima fricet,& cum aqua colluat. Tingat autẽ lanam ſuccidã in melle,& cõfricet dentes ac gingiuas,& internas ac externas partes. Terat itẽ aniſum,& anethi ſemen,& myrrhã pondere duorum obolorũ,atq; hæc in vini albi meraci hemina dimidia diluat,& cum his os colluat,& multo tẽpore in ore cõtineat.Hoc autem frequenter faciat,& ieiuna gargariſſet,& poſt cibum. Optimũ verò eſt modico cibo vti,& optima quoque ingerere oportet. Hoc pharmacum dẽtes purgat,& bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentũ. Quum mulieri mãma aſpera facta fuerit,ſtœbes aut rubi fructũ, cum aqua & oleo coquito,&

Capitis dolor. Medela. Dolor vuluæ. Vulua frigeſcens. Medela. Oris malus odor. Mammæ aſperitas.

D E F

A to,& cataplaſmate facto mammas integito,& betæ folia ſuperponito. Deinde ex linteo velut pileum cõſuito,& magnitudine vt mammã capiat,atq; ſic mammam indito. Si verò ſuppuretur,ſecato,& ex lana ſuccida linamentũ ſiue penicillum immittito,& eadẽ ſuperponito. Poſtea verò ex lẽticula cocta cũ polenta permixta,cataplaſma adhibeto. Si in pudendo mulieris,aut inteſtino recto aſcarides naſcãtur,viticis ſemen aut folia,cũ fellis bubuli obolo permiſcentur, & oleo cedrino ſubiguntur,& lana ſuccida mollisſima excipiuntur. Induntur autẽ tertio quoq; die,per noctẽ ac diem. Poſtridie verò vbi amouit, calida lauetur.& allium coctũ ac crudum edat.& Aſcarides exeunt ac moriuntur. Muria verò etiam

Aſcaridum eiectio.

B colluere oportet Ad faciẽ ornandã. Hepar tauri terito cum oleo: illinito autem cũ vino meraco. Fel autẽ furfures exterit. Sed & ptiſanæ ſuccus ſimiliter illuſtrat, & ouorũ candidum,& farina lupinorũ,& erui cum ficis in cataplaſmate adhibita. Et braſsicæ radix ac ſemen. Hæc etiam lentigines tollunt. Itémq; alcyonium. Et ſi puluis faciẽ læſerit,ceratũ liquidum ex roſaceo præparatũ ſublinito,& aquam frigidã affundito. Et rugas leuigat hoc. In pila lapidea plumbaginẽ terito,& menſtrua ex ſitu aqua affuſa paſtillos formato,qui vbi reſiccati fuerint,oleo dilutos rugoſæ faciei illinito. At ſi capilli defluant,ladanũ cum roſaceo aut anthino vnguento terito,& cum vino illinat. Aut terrã cimoliã cum vino,aut roſaceo,aut omphacino,aut acacia. Si verò calua facta fue-

Quæ faciẽ ornent.

Quæ erugent.

Quæ capillum fluentem ſiſtant.

C rit,cuminum impone,aut ſtercus columbinũ,aut raphanum tritum. Aut cũ cepa cõfricet,aut cum beta,aut vrtica. Cæterùm ſolares appellatas maculas tollit, erui decoctum,betæ ſuccus,ouorum candidũ,ptiſana,cucumeris ſylueſtris radix ſicca,cum vini fæce trita,ac illita. Aut fici folia adhibita. Itẽ ſeſamo trito fricari,aut amygdalis amaris.& vrticæ ſemen, & allij cortex ſuperligatus,& lepidium. Impetigines omnes extrahit. Acetum,mãna thuris,pumex ſulphur cum aceto, naſturtium ſylueſtre vſtum & in cinerẽ redactũ,viperę exuuium,rumicis ſylueſtris radix. Teratur autem cũ aceto vinoſo. Si verò puſtulæ emergant,etiã ſpuma argẽti vtere. Potio ad fluxum rubrum cõmoda. Cornu cerui vſtum,ad duplum crudæ ordeaceæ farinæ ammiſceto,atq; hæc in vinum pramnium inſperſa bibat,& ſiſtitur. Alia. Adianti radicem

Quæ næuos & ſimiliter tollant.

Impetigines quæ curent.

Pocula rubri profluuij.

tritam,& cicer torrefactũ,& lētiũ farinā ex melle bibat,aut D
velut potum exhibeto. Aut farinæ tritici recentis acetabulũ,
gummi albi dimidiā,mannæ thuris tertiā partem,& iunci
odorati parum. Aut de pinu,vel cupresso aqua dilue,& bi-
bendum præbe. Bibat autē in die. Aut cornu cerui cōburito
ac terito,& crudā ordeaceā farinā cum cedri baccis quinq;,
& vinum austerũ nigrum cũ tædis ammisceto. Aut mali pu-
nici dulcis assati succum,cum vino nigro bibat. Aut cupressi
baccas tres aut quatuor,& myrti baccas nigras,& simul,&
ipsas per seipsas,ad robur corporis mulieris respectu habito.
Cum vino verò potio fiat. Aut castorij obolum in vino nigro
austero terat,ac bibat. Potio ad fluxum, & omnes morbos
qui ab vteris fiunt. Pæoniæ semē & radices,cuminũ Aethio- E
picum,& melantium in vino albo exhibeto. Aut ferulæ rasæ
acetabulum,& porri succũ,in vino albo diluto. Hoc etiā ex
naribus manantē sanguinē sistit. Aut malum punicũ in vino
nigro coquito,ac decorticato, & interna in vino nigro teri-
to,& cũ polentæ farina exhibeto. Aut linum vel erysimũ to-
stum,& oleæ folia viridis.& radicē nigrā aspalathi,& peplũ
plenum,hæc trita in eodē vino diluto bibēda dato. Aut coa-
gulum asininũ & mali punici dulcis radicē,& gallā omnia
æquis portionibus,& mali punici dulcis succum,cũ vino bi-
bat. Aut rumicis semē,cũ gallę parte externa circunrasa. Hęc
simul terito,& postea cyceonē facito ac exhibeto. Si sanguis
largus ex vteris fluat,viticis folia cũ vino nigro dato. Acerba
item omnia fluxũ sistunt,vino nigro ammixto. Ad fluxũ & F
dolorem. Cancryos radicē in vino nigro bibat. Si verò am-
plior fuerit,terebinthi fructus tritus prodest. Oportet autem
vino & aqua diluere ac bibere. Si fluxus fiat,cancros fluuia-
tiles in vino suffocato,& de tali vino cum aqua bibendũ da-
to. Si verò adhuc feratur fluxus promalon siue myricā torre
to,& tritā in vino dato. Aut porri succum. Si verò multus de-
fertur fluxus,mulli stercus cōburito, terito & cũ vino dato.
Si autē diuturnus fiat fluxus,spongia cōbusta auxiliatur. Te-
renda est autē spōgia,& cũ vino odorato exhibēda. Catapla-
sma ad fluxus. Allium & portulacā,& apium,& loti ac cedri
ramēta trita simul misceto.& cũ aqua mulsa diluito,& cata-
plasma facito. Aut rubi,& rhāni,& oleæ folia trita simul mi-
sceto,& in aqua mulsa diluito,& cũ polenta in cataplasmate
adhibeto

[Margin notes: Potio ad omnia vuluarum mala. — Sanguinis narium sedatio. — Coagulum asininum. — Sanguinis sistentia. — Quæ fluores sistant & dolores sedent. — Emplastra fomentáq;.]

A adhibeto. Aut sambuci & myrti folia in cataplasmate adhibeto. Aut loti raméta, & mori folia, ac rosæ folia, cũ vua passa ad cataplasma redigito. Fométa ad fluxus. Loliaceã farinã torrefactã in posca meraciore coquito, & linteo illitã pro fométo adhibeto. Aut létes torrefactas ac decorticatas in crassioré instar alicæ farinã redigito, & in aqua coquito, ac similiter adhibeto. Aut eruum eodé modo. cõmoda est & saluia. Aut paleas ordei in saluiæ & hyperici decocto coquito, & imponito. Aut loti raméta & cupressi, in vuę passæ cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomento adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, & cũ his etiã ordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatũ aqua coquito. Aut furfures triticeos in vuæ passæ cremore coquito. Aut vio- Diuersa fomenta.
B læ albæ semé, vel radices coquito, & ad aquã decocti furfures triticeos iniicito, ac foueto. Aut cũ eo decocto furfures triticeos subigat, & pané faciat, eóq; calido lanæ inuoluto foueatur. Aut in serpilli decoctũ furfures triticeos iniicito, & eodé modo foueto. Sed & fomentũ adhibendũ est cũ spongiis calidis, & cũ mollibus lanis, si dolore vexetur. & cũ vasis testaceis aqua infusa, & cũ vesicis oleo calido plenis. Collutiones ad fluxus. Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cũ hac tepida colluito. Sambuci & létisci folia in aqua coquito, & cũ excolata leuiter tepida colluito. Aut œnãthen, & cyperũ, & vuas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito. Aut cũ fœnogræci aqua, aut rubi decocto, aut oleę viridis, aut cupressi, aut serpilli, aut mali punicæ, aut radicis violæ albæ, aut len- Collutiones.
C tisci decocto leuiter tepido colluito. Aut medicamentum ex butyro, & resina, & adipe anserino infundito. Aut id quod ex medulla & adipe suillo præparatur. Suffitus ad fluxus. Ordeum tostũ prunis inspersum suffito. Aut cerui cornu cũ oliuis immaturis. Aut rhoé rubrũ, & polentã torrefactã, cũ oleo & vino duplo. Aut paleas ordei, & stercus bubulũ similiter. Aut loti raméta, aut rhoem, aut cupressum siccam, cum vino nigro austero suffito. Aut galbanũ, aut mannam thuris, aut resinã vino subactam. Aut capræ cornu, & gallam. & sistetur fluxus. Alij suffitus. Effodere oportet scrobem, & vinaceorum vuæ duarum chœnicũ Atticarum mensurã torrefacere & de cinere in scrobem mittere, & vinum odoratũ irrorare. Mulier auté circuminsidés, ac seipsam cõtegés ac cõuoluens, suffit- Sicca suffimenta.

suffit

suffitum admittit. Aut sordes pilorum circa sedē capręsiccas D tundito, & torreto, atque cum ordeo fracto, & oleo subactas suffito prunis inspersas. Aut ordei paleas iisdē prunis iniicito. Aut cupreſsi ramenta vnguento subacta suffito. Aut cicutā, aut myrrhā, aut thus, vnguento affuso suffito. Aut bitumē & ordei paleas similiter. Aut cupreſsi radicem rosaceo oleo perfusam suffito. Aut ad calamū, iuncum odoratū, cyperum, apij semen, anisum, oleo rosaceo affuso suffito. Similiter autē & resinā, prunis iniicito. Et cinamonū, & myrrhā, cum rubi foliis, aut rosarū foliis aut mēta, addito modico croco & styrace. Hæc omnia simul terito ac suffito, oboli Attici pōdere, in cinere sarmentorū vitis, aut in stercore bubulo instar acetabuli formato. Sit autē ignis ex sarmentis vitis. Mulierē ve E rò imponito prius, vt ne odorē percipiat. Nā si odorem senserit, melius est non suffire. Subdititia ad rubrū fluxum, Myrrha & bulbion cū melle tritū optimū præstant subdititium. Aut rosæ in aqua coctæ, quas sanè cum rosaceo vnguento tritas, ac lanæ inuolutas apponito. Aut loti florē in aqua coquito, & deinde cum rosaceo vnguento terito, & in lana ad vteri os adhibeto. Aut cyperū, & irim, & anisum, singula pari portione, cū rosaceo vnguento trita, intro in vteri osculū detrudito. Aut myrti nigræ folia in vino albo terito, & pini corticem ammisceto, & similiter facito. Aut cupreſsi fructum, & thus, pari portione simul ambo in vnguēto terito, & apponito. Si resiccare fluxū opus fuerit, calaminthā in vino nigro coquito, & linteo inuolutā apponito. Aut hyoscyami folia, & cicutā simul coquito: Similiter porrū, & maluā: & cerā ac anseris adipē ammisceto. Deinde tepida ad pudenda subdito. Aut vinū meracū, cum resina & malicorio cocto terito, ac similiter apponito. Aut cnicum cū vino tritū subdito. Aut loti ramenta similiter. Aut lentisci folia. Aut rhoē melle cocto ammixto apponito. Si verò nō cesset, Susinū, aut blitum herbā, quæ velut lingua est, in lana ad subdititium efformato. Ad fluxum aquæ subdititium & infusile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, resinā siccam, & myricę folia, & lini semen, in vino terito, & volucrinū adipē ammisceto, & per clysterē in pudēda infundito. Aut farinæ puriſsimæ chemā, siue conchæ testam cauiorē, aut amylū in lana ad vteri stomachū apponat. F

Fluorem quæ siccēt.

Fluoris aquosi medelæ.

Alud similiter infusile. Quum aqua ex pudendo fluxerit,

myricæ

A myricæ folia,& thus,& resinã, cum anserino adipe terito, & per clysterẽ in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquoso doleat, viticis semen cum melle terito, & in cataplasmate pectini probè adhibeto. Si fluxus sanguinolẽtus, aut albus, aut qualiscunq; fuerit, Sulphur & mãdragorã in vino meraco terito,& lana excepta apponito. Et supina dormiat, & immota maneat. Aut malicoriũ siccũ in vino pramnio terito, ac bibendum dato. Ad fluxũ albũ potus. Hederæ albæ semen, & pini corticẽ, in vino austero exhibeto, Aut cornu cerui vsti partẽ vnã, crudæ ordeaceæ farinæ partes duas, & cedri baccas quinque, aqua terat ac bibat. Quũ ab vteris strãgulatur, castoriũ & conyzã in vino,& seorsum, & simul vtrãq; bibat.

Pecten si doleat.

Si albus fluor defluat.

B Aut bituminis obolos tres. Aut phocæ adipis quantũ duobus digitis apprehendi potest. Aut radicis pæonię dimidiã potionem, in vino odorato bibendam dato. Quũ verò vteri suffocarint,& simul tussierit, sandaraches obolũ,& sulphuris viui tãtundẽ,& amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor, misceto & in vino odorato exhibeto. Si verò adhæserint vteri, ordeũ terito,& vnà cũ paleis,& cornu cerui, oleo subigito, & suffito. Quũ autẽ sursum ascẽderint, & cor ac stomachus prematur,& substiterint, myrrhã aut resinã, aut netopũ, aut castoriũ, aut silphij succũ bibendũ dato. Quum vterus strangularit, spiritus autem aceruatim sursum cõmotus fuerit,& grauitas incubuerit,& mens perculsa fuerit,& loqui non potuerit,& perfrigeratio adest, ac spiritus offendens, & oculi

Vuluę strãgulatio.

Vulue strãgulationis vexatio. Medela.

C obscurantur: caput quàm citissimè radito,& per fasciã supra vmbilicũ, si opus fuerit, deligatã detrudito. Dato autẽ castorium,& conyzã,& rutæ aquã, cuminũ Aethiopicũ, raphani semen, sulphur, myrrhã. Ad nares graueolentia, ad vteros bene olentia adhibeto. Si verò sustinuerit, etiã grani cnidij internam partẽ, albã illã, melle subactã ac mixtã, naribus illinito. Aut schinũ scillæ speciẽ quæ mordeat. Quũ autem dolor habuerit ac suffocatur, maluę radicẽ, aut acetũ mulsum, aut fœniculi corticẽ, aut crethmũ in aqua bibendũ dato. Optimum verò est eructare,& sedentẽ collocare, & sternutationẽ facere, aut veratrũ naribus admouere. Si verò sub septo trãsuerso ac præcordiis vteri sedere videantur, derepente voce destituitur,& præcordia dura fiunt,& strangulatur, & dentes con serit,& vocata nõ audit. Oportet igitur sub nares suffiri lanã

Quũ vteri superiora petunt. Medela.

accen

accenſam, bitumen in ignem coniectum, & caſtorium, & ſulphur, & picẽ. Inguina verò & femora vnguẽto odoratiſsimo intus inungere. Aut ſtellas marinas nigras, & braſsicam vino odorato miſceat, ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres, coriandri parũ, reſinã, pæoniæ radicẽ, cuminũ Aethiopicũ, hæc in vino albo & aqua trita, aut cum aqua mulſa diluta, leuiter tepida bibat. Auxiliatur & peucedanũ, ariſtolochia, cepæ lachryma, panaces in vino aut aqua leuiter tepida datũ. Vteros ad locum ſuũ reducit, crotonis radix pota, aut cuminũ Aethiopicum, aut apiũ, aut fœniculi & aniſi ſemen, aut piper, aut myrrha, & papaueris ſuccus potus. Si cor ſtrangulatur, ab vtero reprimitur, & ſpiritus habet, & anhelatio: Viticis, & pæoniæ ſemen in vino bibere oportet. Aut abrotonum, & panaces, & ammoniacum. Aut rutã, aut ſomnificũ papaueris ſuccũ. Rurſus igitur ſi ſimiliter habet, melanthiũ terito, & melle ſubigito, & velut glandulã efformato, ac pennæ circũdato, & apponito. Aut philiſtion ſimiliter ſubdito. Aut telephiũ, aut anemones folia trita, in linteum indito, & modica myrrha ammixta apponito. Si in lumbos vteri incubuerint, ſuffocatio verò caput nõ cõtigerit, polypos coctos edat, & vinũ nigrum odoratũ meracum quàm plurimũ bibat. Quũ verò velut ad viſcera cõuerſi ſtrãgularint, vinũ cedrinũ, & vinũ Aethiopicũ bibat, & calida lauetur, & odoratis fomẽtis vtatur. Si vento inflati fuerint vteri, aromata omnia in vnguentũ immittuntur, & laurus, & myrtus, & ſaluia, & cedri ac cupreſsi ramenta. Hæc contundito, & trita cribrato, & in vinum odoratum inſpergito, & oleum roſaceũ ſuperfundito. Quum verò tranſmoti vteri preſſerint, ordeũ vnà cum paleis, & myricã, & cerui cornu, vino ſubigito, ac ſuffito. Quũ aſsiſtẽtes ſtrangularint, funiculum lucernariũ accendito, & prę naribus extinguito, quo fuligo & nidor ipſas ingrediãtur, & picẽ, & caſtorium, & peucedanũ, & myrrhã, vnguento irino diluito, & ſubacta apponat. Bibat autẽ reſinam oleo dilutam. Si valde ſtrangularint, Aut teſtudinis iuxta mare natæ obolos tres, in vini albi hemina, vel cyathis tribus tritos, bibẽdos dato. Aut cedro in lucernã infuſo, lucernã accẽdito, & vbi extincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœnũ fœtidiſsimũ ſimiliter. Aut lanã incẽſam ſub nares mulieris ſuffito. Aut bituminis parũ tritũ in vino albo bibat. Aut eryſimi cõchæ teſtã, & caſtoriũ in vino

Margin notes: Cùm cor vùlua vexatur. — Cùm lumbi vexantur. — Si inteſtina moleſtant. — Cum inflãtur vteri. — Cum tranſmouentur. — Cum ſtrangulant. — Medela varia.

Margin letters: D, E, F

A in vino albo bibenda dato,& lauato. Si verò etiã tufsiat, sandarachæ obolũ, sulphuris viui obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres aut quatuor,& castorij obolũ, cũ vino odorato misceto,& bibenda dato. Si verò strãgularint vteri, & strãgulatio cor cõtigerit,& os cõclusum fuerit, acetũ calidũ sorbendũ dato, & os paxillo aut radio aperito, & vinũ inodorũ similiter exhibeto,& cũ aceto mulso. Si verò valde strãgularint, & voce destituta fuerit, cepã in vino tepido tritã, in nares instillato & excitato. Si verò vsq; ad hepar ascẽderint,& suffocatur, voce destituitur,& nihil videt, & dentes cõserit,& dura fit,& nihil sentit,& frequẽter respirat, & non audit. Hãc sub præcordiis manibus cõprehensam frequenter

Strangulatio vuluæ.

B inungito. Et dẽtibus cũ paxillo diductis. vinũ meracũ tepidũ infundito, si nihil prohibuerit. Et plerunq; statim melius habet. Si ad inguina incũbant ac innitantur, caprini stercoris pilulas,& leporis pilos phocæ adipe subigito ac suffito. Aut hederę fructum, aut folia, aut corticẽ siccato,& quercus folia ac resinã ammisceto, oleóq; subigito ac suffito. Aut coaguli phocæ pellẽ cõterito.& spongiã ac muscũ, cum phocæ adipe ammisceto ac suffito. Aut stercoris caprini pilulas, & phocæ pulmonẽ, ac cedri ramenta suffito. Sed & bubulũ stercus suffito. Aut cornuũ bouis ramenta,& bitumẽ. Aut spinæ Aegyptiæ fructũ,& cedri ramenta,& myrti folia sicca. Hæc molli vnguento subacta suffito. Multa vero aromata in vnguentũ iniicito. Aut vinacea tusa trita,& cedri baccas,& resinam pi

Medela.

C neã, simul mixta & passo cocto subacta suffito. Fomenta à quibus discedũt. Stercus bubulum contusum, aceti dimidia mẽsura,& decocti erui ex aqua marina aut dulci similiter dimidia adiecta, pro fomẽto adhibeto, foueto autem leuiter & lenticulæ decoctũ bibendũ dato, ac reuomendũ. Et farinã sorbendã,& insuper vinũ. Postridie verò granũ cnidiũ dato. Sed & quod vrinã ciet. Ciceris partes duas tritas, vuæ passæ optimæ tertiã partẽ, affuso aquæ cõgio coquito, deinde excolatã aquã per noctẽ sub dio exponito, & postridie bibendã dato. & de cætero saluiã & linisemẽ,& polẽtã, bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias tres foliorũ sambuci manus plenę mẽsurã, hæc coquito,& cũ calidis foueto, aut testis calidis immissis fomentũ facito, muliere in sella collocata,& vestimentis cooperta. Aut sambuci

Diuersa fomenta.

folia cũ myrto coquito, & in excolata aqua paleas ordei coquito,& fomẽtum facito,si calorẽ sufferre poterit. Aut acetũ, oleum,mel,aquã.Hæc permixta ac valde feruefacta, in vesicã infundito. Aut pini corticẽ, & rhois folia in aquã iniicito, & fortiter coquito, & in excolatã aquã etiã ordei paleas immittito ac coquito,& affuso oleo foueto. Aut loti & cupressi ramẽta,aqua & oleo affuso,probè coquito,ac foueto. Aut cũ aromatis vnguentũ infundito, & gallam iniicito, & rhamni corticem, & polentã triticeã cum aqua. D

Quum vteri procidunt.

Si verò vteri extra prominuerint,& dependẽt velut scrotũ:myrti baccas,loti ramenta,rubi & oleæ folia,simul coquito, & leuiter tepide foueto. Aut cũ vino vnà cum illis & cũ graueolentib.similiter. Externas autem partes cum oui candido oblinito.Cùm verò perfrigerãtur,& liuidæ factæ fuerint,cum aqua calida. E

Lenimẽta varia.

Mollitoria vteri. Adipẽ ouil.ouorum vitellum,mel, oleum rosaceum sumito,& cũ his farinã subigito , & ad lentũ ignẽ tepefacito,& quod destillat lana exceptum emollito ac apponito. Aut adipem ouil. aromatis cõditum & nitrum rubrũ,anseris adipem,& oleum rosac.colliquata & lana excepta apponat. Aut Anseris adipẽ,ouillum adipẽ,cerã albam,netopum,rosaceũ oleũ. Hæc quàm optimè permisceto,& tenuibus linteis excipito,& statim vbi lota est, apponat tepida osculo vterorum. Aut cerui medullã,& anseris adipem,in rosaceo oleo liquefaciat,& molli lana excepta subdat. Mollia subdititia, quæ aquam ducunt,& mucos,& pelliculas,& non exulcerãt. Myrrhã quàm optimã,& salis granũ, & picẽ aromatis imbutam,terito & apponito. Aliud.Grana cnidia decorticata triginta.Indicum quod Persæ piper vocãt, & in hoc inest rotundum,quod appellant myrtidanum, cũ lacte muliebri simul terito,& melle diluito.Deinde lana molli ac pura excepta,& pennæ obuoluta subdito,& per diẽ sinito. Si verò fortius facere voles modicũ myrrhæ ammisceto, tertiã videlicet partem siue trientẽ:& lanã mollẽ purã semisuccidã. Ex vteris educũt,& osculũ molliũt,narcissus,cuminum,myrrha, thus, absinthiũ,cyperis.Hæc ipsa per seipsa,& cũ oleo rosaceo, aut albo,aut Aegyptio.Apponãtur autẽ vbi lota est, Aliud quod saniem cruentã educere potest. Cum tædis misceto myrrhã, salem,fel taurinum,cuminum,mel, & in lana subdito. Aut cumini folia similiter in vino trita. Aut silphij succũ ad ficũ F

ammi

D ammiſceto,& glandulã inde factam ſubdito. Idẽ facit & mori radix cũ melle.& poſtea roſaceo illinito. Efficax eſt & allij caput integrũ,& nitrum rubrũ, & ficus pinguis, pari portione. miſceto autẽ & gallã paruã,& glandẽ facito, eámq; liquore aliquo tinctam ſubdito. Et poſtea lota cerui adipẽ in lana ſubditum habeat. Aliud quod cruenta omnia magis prioribus ducere poteſt,& mollire. Piper, elateriũ, & lac muliebre miſceto,& cũ his terito etiã mel,& oleum albũ, & cerui adipem,& linteo excepta ſubdat. Vehemẽter verò ducit omnigena hoc. fici pingue, elaterij potiones duas, nitrum rubrum quãtum elaterij, mellis parum, cũ linteo aut cũ lana glãdem facito. Aliud. Netopum, fel tauri, nitrum, cyclaminum, gal-
E lam, cum melle terat. Poſtea verò lota adipem cerui ſubditũ habeat. aut pulegium & fel tauri tritum pẽnæ obducat, & in oleum Aegyptium tinctum ſubdat. Aut cyclaminum magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritum pennæ obducito,& in oleo albo tingito. Aliud quod omnia ducit. Cucumeris ſylueſtris oblongi internã partem, exempto ſemine, cũ lacte terito,& myrrham purã vna cũ ipſis, adiectóq; modico melle, & oleo Aegyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris ſylueſtris internã partẽ ſiccato,& melle affuſo terito, ac glãdem formato. Poſtquã autẽ lota fuerit, adipem ſubdat. Aut elaterij potiones tres cum aqua. Mollitoria. Oui candidum, farinam, mel, ceram albã. hęc ſimul tepe-
F facito,& quod deſtillat lana exceptum apponito. Aut adipem anſeris, cerã albam, reſinã, vnguẽtum roſaceum, cerui medullã liquefacito. Aut ouillũ vel caprinũ adipẽ, oui candidũ, vnguẽtum roſaceũ. Ex his aut glãdem facito, aut lana excipito.

Fomenta per quæ vteri purgantur, ſi duri fuerint. Vinum ſuauiſsimũ pari aqua tẽperare oportet, triũ ſemicongiorum Atticorũ menſura & fœniculi radices ac ſeminis eiuſdẽ quadrantẽ,& olei roſacei heminã dimidiam, in ollã mittere, cuius operculũ foramẽ habet,& vinum ſuperfundere,& arundine indita fomentum facere, & poſtea ſcillam apponere. Si dolores repẽtini irruerint,& animi deliquia affuerint. Roſarum folia, cinamomũ, myrrhã purã, netopũ. papaueris ſuccũ, hæc in paſtillos drachmales efformato,& ſup fruſto amphoræ cãdenti ponito,& pro ſuffimento vtitor. Aut ſtyracis modicũ in oleum mittito, ac vtitor velut priore. Omnia quæ in

vnguenta iniiciuntur tundito ac cribrato,& ſuper ſtercus bubulum mittito,itémq; ſtyracē,& netopum,roſaceum oleum quàm optimū,& Aegyptiū albū affundito, & poſt purgationes ſuffito.Aut lauri & myrti folia tundito, & cyperi fructū, cū vnguento albo Aegyptio ſubigito,addito etiam netopo,& ſuper ſtercore bubulo ſuffito.Auxiliatur & manna thuris,& cupreſsi ramenta,& cyperi radix tuſa. Sed & iuncū odoratū aromaticum, & cardamomum, & iridē tundito ac cribrato, atq; hæc omnia miſceto, & roſaceū oleum ac netopum ipſis affundito,& vtitor in craſsiore tritici farina. Aut reſinam in recens formato fictili ſuffito,caſtorio,aut aliquo ex aromatis adiecto. Caput verò oleo roſaceo tingito, in aures autem myrteum,aut melinū oleum infundito.Et cicer albū,& vuas paſſas coquito,ac decoctū bibendum dato, & in aqua calida deſideat. Et oliuas albas priuſquā oleum remittūt lancinato ac ſiccato,& in vino odorato terito, & acetabulum Atticum præbeto.Aut cātharidum ventres,aut adiantum,& nitrū rubrum Aegyptium,& ferulæ radicem,& apij ſemen tritū,hęc exhibeto. Si verò vrinæ ſtillicidium corripiat, in aqua deſideat,& vinū dulce bibat. Si maximè ſtrangulatur in vterorū dolore,vinū ſuauiſsimū pari aqua tēperatū, trium ſemicongiorum Atticorū mēſura,& fœniculi radices,& ſeminis eiuſdem trientem,& olei roſacei heminā dimidiā. Hæc in nouā ollā mittito,& vino ſuperfuſo foueto.Et ſcillam apponat,donec oſculū molle & amplū eſſe dixerit,& ſi exulceratum fuerit,ac puſtulæ vbiq; in ipſis fuerint,præſtat adipe anſerino cū thure curare. Ad vterorum dolorem.Peucedanum, ariſtolochiā,panaces,hæc ſimul in vino dulci miſceto,& tepefacta bibenda dato.Et peplum albū ſorbeat,& vrticæ ſemē. Aliud fomentum ſiue ſuffimentum.Si dolor habuerit,malicorium punici dulcis,loti ramēta,oleæ folia ſicca tuſa.Hęc cum oleo ſubigere oportet,& ſuper ignitū ſtercus bubulū mittere.Aut galbanum,myrrhā,thus,oleum album Aegyptium, ſuper vitis ſarmēta. Aliud fomentum fortius ex bitumine.Bitumē, radicem xanthij,pilos leporis,rutā,coriādrum ſiccum,hęc omnia terito,& formatas inde placētulas ſiue paſtillos ſuffito. Aut ad picē,& ſandarachā tuſam tritā, cupreſsi ramenta am miſceto, & vnguento affuſo placentulas formato, & in ignē miſſas ſuffito.Aut cornu capræ in ramenta cōſectū oleo ſubigito,

Margin notes: D; E; Strangurię medela.; F; Vterorū dolor quî ſedetur.

A igito, & in ignem missum suffito. Aut effossa scrobe, vinacea vuæ torreto,& cinerem in scrobem mittito, & vino odorato insperso,mulieri circũinsidenti fomẽtum facito. Sint autem vinaceorum chœnices duæ,atq; hæc ipsa quàm maximè sicca. Si verò vterus doleat vsq; ad vesicam,porri semen cũ aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem,in vino albo ieiunæ bibẽdam dato,& calida lauetur,& subcalidam ieiuna bibat,& tepefactoria apponat. Aut allij caput integrum,& nitrum tostum, & cuminum, trita ac melle subacta apponito, & calida lauetur,& subcalidã bibat. Ad omnẽ vterorũ morbum curandum. Lini scissi vnà cum stipula pugillum tenuiter tusum,in vino albo quàm suauissimo per noctem madefacito,deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam mollissimã tinctã apponito, & vicissim priore detracta alia subdito. Opitulatur autem & crocus,& myrrha, & ponticæ nuces, alba & pura lana excepta, & cũ adipe anserino ac vnguento irino apposita. Si dolor vexarit ex subdititiis purgatam,myrrhæ acetabulum,thuris tantundẽ, melanthium, cyperum,seseli,anisum,apij semen,netopum,mel, resinam, adipem anserinũ,oui candidum,vnguẽtum Aegyptium, singula paribus portionibus in vino albo dulci, duarum heminarum mensura terito, & tepidis infusis colluito. Si dolor vehemens habuerit,cantharides,cyperus,calamus,iuncus odoratus,& iris prosunt. Hæc in vino nigro coquito,ac vtitor.

Morbi cuiusque vterorum sedatio.

B

Doloris sedatio.

Alia collutio. Si dolor & vrinæ stillicidium vexarit,porri succũ,sambuci fructũ,seselli,anisum,thus,myrrhã,vinum,in succũ redigito,misceto,ac infundito. Aut myrrhę acetabulũ, thuris tantundẽ,melanthij & cyperi tãtundẽ,seseli, anisum, apij semen,netopũ, mel,resinã,anseris adipem, oui candidũ, vnguentũ Aegyptiũ,singula paribus portionibus in vino albo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquã decoctã cum myrrha,thure,netopo. Aut saluiã,& hypericũ,in aqua coquito ac infundito. Aut apij semen, anisum, melanthium, seseli, myrrham,casiæ fructum,in vino coquito ac colluito.

Collutiones variæ.

C

Alia collutio. Si dolor fuerit vehemens post purgationem. Sambuci fructum,& lauri baccas, in vino nigro coquito ac colluito. Aut sambucũ in aqua coquito, & aquã excolato,& vino dulci affuso colluito. Si post collutionem infusam dolor oboriatur,aromata quæ in vnguẽta iniiciuntur coqui-

to,& de aqua duas heminas excolato,miſceto autẽ adipẽ anſeris,& oleum roſaceũ,& tepida infundito. Amplius autẽ infuſum nulli,vt ſemel dicã,cõpetit quã duarũ heminarũ. Aut mercurialẽ in aqua coquito, ad ſuccũ, myrrhã ammiſceto, aut thus,& netopũ pari menſura,& tepidũ infundito. Si verò vteros doleat cyclamini radicẽ in vino albo ieiunæ bibendam dato. Et calida lauetur,& ſubcalidam bibat. Si ex feruido & ſuperficiario vlcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis colluat,& melilotũ apponat, Et mali punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrhã ac reſinã ſimul mixta vino diluito, & intinctũ in his linteum ſubdito. Et ſi vrinę ſtillicidiũ corripiat, fomentũ adhibeto,& pectinẽ illinito. Deſideat autẽ in decocto roſarũ,aut rubi,aut myrti, aut oleæ,aut pampinorũ vitis,aut iuniperorũ baccarum,aut ſaluiæ. Si ventus in vtero obortus fuerit, & dolor vehemens, & flatus nõ exit, cuminũ apponat. Et ſaluiam ac cyperũ tuſa madefacito per noctẽ,& mane excolato, & lucidũ ac clarum cremorẽ in vas infundito, & craſsiorẽ tritici farinã cũ vino albo ammiſceto,& ſilphij ſuccũ magnitudine fabæ,cum farina coquito,& crudius ſorbenda dato. Si columella in pudendis naſcatur, dolor obtinet. Et doloris quidẽ medela eſt apij ſemen. Columellam verò reſecare oportet. Si vlcera in pudendis oboriantur, & pruritus corripiat, oleæ folia,& hederæ,& rubi, & mali punici dulcis trita,& vino veteri diluta, cum recenti carne apponito, ita vt folia carni oblinas. Et habeat ſubditam per totam noctem. Mane verò eximens & myrtum in vino coquens,cum vino pudenda colluat.

Doloris & vlcerũ vterorum medela.

Stranguria Vẽtus Vteri.

columella vuluæ.

D E F

Notha ad finem primi libri De morbis muliebribus adiecta.

Ad tuſsim pueri. Thapſiam in polenta edendã dato. Aliud. Ex ouo aſſato vitellũ acceptũ terito.& ſeſamũ albũ toſtũ. & ſalem,cũ melle delingenda dato. Ad aluũ pueri ſoluẽdam. Lanam illotã melle tinctã indito. Si verò antiquior fuerit puer, ceparum internas partes tritas cum melle indito. Si lac nõ fuerit. Recentis tritici farinam elotam, melle ac oleo ammixto, tepidam ſorbendam dato. Ad anhelitum pueri facit. Thus in vino dulci,& illuuies. Purgatorium. Glãdulas facito ex mellis hemina, aniſi acetabulo, bituminis drachmis duabus, felle bouis, myrrhę drachmis tribus, elaterij potione

Tuſsis pueri quî diſcutiatur.

Venter quî moueatur.

Hæc

A Hæc in vaſe æneo coquito, & anſeris adipẽ ammiſceto, & vbi vti voles, glãdulis anſerino aut ouillo adipe illinito, lana autem vtere molli. Vomitum ſoluit. Ocymi ſuccus in vino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exſuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus & acidis ſuccũ exprimito, & deinde mel ammiſceto. Corroſiuum ſic paratur. Veratrum nigrum, ſandaracham, ſquamã æris, ſingula paribus portionibus ſeorſim terito. Quum autẽ trita fuerint, ad vnã partẽ, duplã calcem ammiſceto, & cedrinę ſubacta illinito. Aliud corroſiuũ pharmacum ſic paratur. Florem ęris purè cõbuſtum donec ruber fiat, terito ac vtitor. Pharmacũ nigrum. Squamam æris, & florem æris, ſeorſim ambo terito. Vbi verò cõtriueris, ita miſce B to. Duas aut tres pharmaci ſpecies facito. Vnam fortiſsimam quæ habet ad ſquamã, tertiã floris partẽ. Alterã, quæ quartã. Tertiã, quæ quintam. Hoc pharmacũ ad omnia cõueniẽs eſt. Vomitionis remedium.

Illitio ad anginam. Roris marini ſemen, ſtaphis ſylueſtris, abſinthium, elaterium, mel. In doloribus podagricis. Abſceſſus nitro trito aqua diluto, cataplaſmatis modo integito, & tribus diebus non lauato. Vbi verò laueris, rurſus nitrum rubrũ crudũ cum modico melle terito, & hoc ſemper vtitor. Anginæ & Podagræ medela.

Inflammata illine portulaca cum farinæ maſſa, & lactucę rubræ drachma, ex aqua diſſoluta. Medicamenta oculatoria. Aes vſtum, ærugo, fel capræ, mirrha, hæc diſſoluuntur, & omnia ſimul trita vino albo diluuntur, poſteà in arundinem coniecta, ſicca in vſum veniant. Puluillus. Miſy præpa- C ratum in pila terito, & ſpumæ argenti chryſitidis appellatæ cinerẽ lotũ ammiſceto, Sint autẽ cineris, partes tres, miſyos vna. At miſy in maza cõburito vitans ne diffluat. Nam dum torretur liqueſcit, vbi verò probè toſtum fuerit, puniceũ fit. Inflammata.

Alius puluillus. Ceruſa eodem modo cum miſy toſto miſcetur, velut chryſitidis cinis. Alius puluillus fortior priore. Spodium cyprium ex fuligine lota, & ceruſa, & miſy torrefactum. Sunt autem duæ partes ceruſæ de ſpodio, vna verò miſyos. In hæc anemonæ folia contuſa exprimito, & in æris rubri vaſe ad ſolem exponito, & vt nihil illabatur contegito. Quũ verò craſſa facta fuerint, paſtillos formato, deinde ſiccato, & ſiccatos quàm maximè fieri poteſt cõburito, & poſteà perfrigeratos leuiter terito, & de ſpodio ex fuligine loto parem portionem miſceto, deinde netopon inſtillato, & parum

terito, deinde melle diluito, & resiccata in vase æreo asserua- D
to, ac vtitor. Puluillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis nõ lota leuiter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus misceto ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leuiter trita, & cinis chrysitidis illotus. Hæc inter se terito. Alius. Spodium lotũ, chrysitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Vuæ acerbæ succus, & spodiũ cyprium. Vuam immaturã in vigore cõstitutã sume, & succũ per linteũ, in vas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiã partẽ ammisce, atq; sic in sole coque, & quinquies in die agita ac cõturba. Et vbi crassus factus fuerit succus, spodium cyprium tritũ adiice ac permisce, ita vt vbi sex aut septẽ dies in sole positus steterit, ad heminã succi Atticã, spodij drach. octo immittas. Si verò acrius E
efficere medicamentum voles, minus de spodio: sin mollius, plus. Posteà verò siccato hæc, donec in pastillos formari possunt. Deinde domi siccato, rursum in fumũ suspensa, atq; hoc tandiu, donec testacea fiant, vt inter terendum nõ adhæreãt, posteà sic vtere. Reponito autẽ in loco humiditatẽ nullã habente. Alius. Spodium, chalcitidẽ, aceto albo subigito, deinde factos inde pastillos siccato, & vbi oculum sublinire voles, quàm optimè terito, & vino veteri dulci cõcalefacito. Ad argemon oculi vlcus. Populi nigræ lachrymã, lac muliebre, misce ac vtere. Si oculus lachrymetur, & dolor vexet. Mali punici dulcis succum expressum in æreo vase coquito, vt niger fiat instar picis. Si verò æstas fuerit, ad solẽ exponito, deinde liquidũ sublinito. Si verò dulci lachryma fluat oculus, quum vua fuerit alba, valde matura, & gracilis in vite, decerptam exprimito ac excolato, deinde in sole siccato, & vbi siccus factus fuerit succus deradito, & æruginis dimidiũ obolũ attici ponderis ammisceto. Deinde hoc sublinito. Puluillus inspersilis. Plumbum & spodiũ, æquis partibus, myrrhæ decimam partẽ, succi papaueris parum, vinũ vetus, arida tere ac vtere. Alius. Accipitur scoria siue recrementum plumbi, & spodij tertia pars, & cerusæ tertia, & chartæ vstæ tertia, & myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare voles, vitis lachrymã cũ oleo illinito. Si verò etiã circa oculũ tollere velis, euellito & illinito, & cũ tenui cuticula discedet, & locus rubicũdus ac boni coloris erit. Ad intestinorũ leuitatẽ. Lentes ac triticũ recens duarũ chœnicũ mensura aqua maçerato,

Lachrymatio.

Deglabratio.

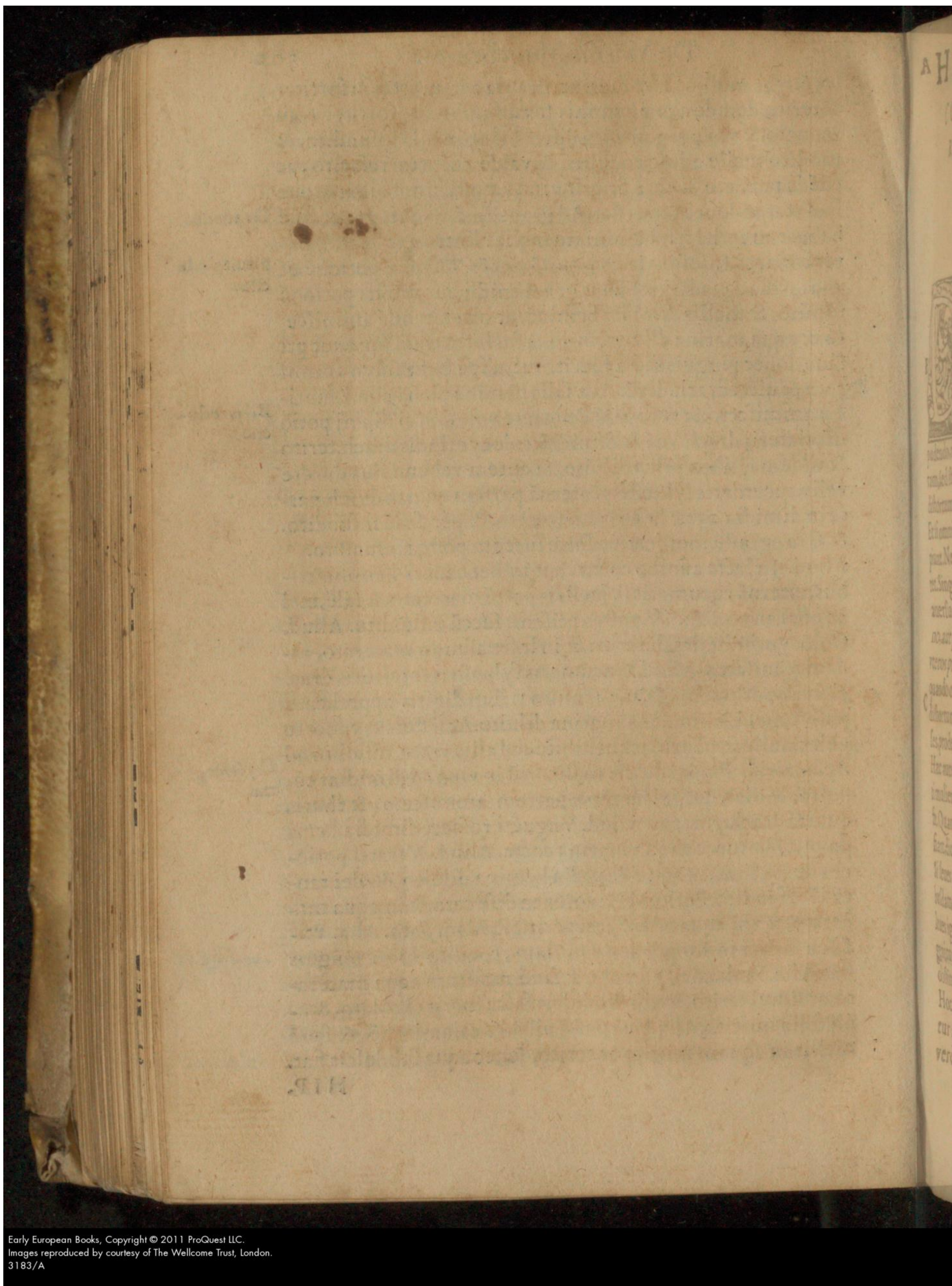
Lienteria.

to,

A to, & vbi mollia facta fuerint, in pila aut mortario fortiter cõterito, deinde aquæ heminis sex affundito, ac fortiter commoueto, & vbi purgamenta discesserint, in ollã infundito, & modico melle affuso coquito, & valde cocta torrefacito, ac edẽda præbeto. Si verò sitierit, vinũ vetustissimũ bibat, atque hoc vtatur donec sanus fiat. Ad grauedinẽ. Si quis grauedinẽ habeat, myrrhã tritã ammixto melle: linteo excipiat, & nares cõfricet. Infusum sedis pituitã ducẽs. Thapsiæ potionẽ, & vuas passas quadtaginta: aut grani cnidij, aut cnestri potionẽ sumito, & mellis dimidiã heminã, ac olei tãtundẽ ammisceto, & aqua marina diluito, in aqua furfures cocti sunt, aut ptisana donec pinguis facta fuerit. Aut adipẽ betæ succo ammis- Grauedo. Pituitę edu-ctio.

B ceto, & nitri drach. decẽ. Aut salis heminã plenã aquæ marinæ ammisceto. Si verò bilẽ deducere voles, succi silphij potionẽ, elaterij drach. vnã & dimidiã, colocynthidis drach. terito & iisdem quibus prius diluito. Si autem vehemẽtius ducere velis, cucumeris syluestris internã partem quarta drach. parte in dimidia aquæ hemina macerato, & per sedẽ infundito, & si in egressu mordeat, ptisanæ succum postea infundito. Aliud. In lacte asinino cocto, aut in betæ succi heminis tribus, internã cucumeris syluestris partẽ macerato, & salẽ, mel ac oleũ ammisceto, & postea ptisanæ succũ infundito. Aliud. Colocynthidis drach. terito, & in lacte asinino macerato, eadémq; misceto. Aliud. Cucumeris syluestris interioris drac. Bilis edu-ctio.

C elaterij potionem, salis quantum tribus digitis apprehendi potest, mel, oleum, aqua marina diluito. At si stercus educere voles, nullum pharmacum bibito, sed aliis vtere. Infusum ad dysenteriã. Punici dulcis malicoriũ in vino ad dimidias coquito, & olei, quartã heminæ partem ammisceto, & thuris quartã drach. partem. Aliud. Vnguẽti rosacei dimidia hemina, ptisanæ succus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas, in aquæ dimidia hemina diluito, & olei tantũdẽ affundito. Potio. Mala cotonea dissecato, & in aqua macerato, & vbi aqua odorẽ acceperit, bibẽdam dato. Alia. Ptisanæ farinã in congiũ aquæ missam, coquito donec pinguis fiat. Alia. Mala cõcisa siccata, & fauũ mellis, in aqua macerato, ac simul terito, & vbi subdulcis facta fuerit excolato, & apij folia iniicito. Alia. Vuã passã albã, & calaminthẽ, & fauũ mellis, in aquam mittito ac terito, donec aqua subdulcis fiat. Dysenteria.

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE STERILIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E his quidem quæ accidunt mulieribus in singulis affectionibus, prius dictũ est. Nunc
B autem ostendam ob quas causas mulieres omnino steriles fiunt, & cur non pariunt antequam sanentur. Causam verò hanc esse dico: si os vterorum omnino auersum fuerit à pudendo, non concipiunt. Non enim suscipiunt vteri genituram, sed statim foras exit. contigit autem hoc etiam si parũ distortum fuerit os vterorum præter naturam à pudendo. Et si omnino conclusum fuerit os vterorum, neque sic suscipiunt. Neque si recens conclusum fuerit magis quàm oportet. Singula verò relata manifesta sunt. Etenim si omnino auersum fuerit, aut conclusum, menses nõ prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo, si sanguis coëgerit vteros pro more conuerti. Et si purgata fuerit mulier, aliquando os vterorum ipsi à pudendo auertitur.
C Si verò parũ distortum, aut recens cõclusum fuerit, prodeunt quidẽ menses, prodeunt autem violenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifesta fiunt, si sic habent, contingenti mulieri. & si horum aliquid fuerit, curata mulier fœcũda fit. Quandoq; verò etiam sua sponte. Hæc autem singula cur fiant, dicetur. Dictum autem est & in muliebribus morbis. Si leues fuerint vteri. Cõtingit autem hoc & ex natura quibusdam, & si vlcera innata magnas cicatrices reliquerint. Si leues igitur vteri fuerint, mulier in ventre non concipit. Nã genituram suscipiunt quidem vteri, si non alia aliqua causa obstiterit, non autem concipiunt, sed semen foras emittunt. Hoc autem maximè clarum fit contingenti, & si interrogetur an aliquãdo vlcera in vteros ipsi oborta fuerint. Menses verò sano quidem modo prodeunt in hoc morbo. Verùm ta-

Cur quædã non ferunt cõceptum.

Cur quædã non cõcipiant.

lis plerunque incurabilis eſt.& hæc cauſa eſt,vt in ventre ne D
Cur vlcus vuluarum citò curandum ſit. concipiat.Si vlcus in vteris factum fuerit ab affectione quadam ex relatis,& non ſtatim ſanatum,ſed impurum factum fuerit,permanet vlcus ad multum tempus, quemadmodum & id quod in aure exiſtit.& malè olet mulier, & quandoque ſanies malè olens ipſi ex pudendo fluit,& quandiu ſanè vlcus habuerit,in ventre non concipit.Non enim concipiunt vteri genituram.Huic autem menſes ſano modo procedunt. Verùm ex contactu, & interrogatione, maximè clarum fit de relatis. Curata verò fœcunda fit,exigua tamen ſpes eſt. Si

Sterilitatis cauſſæ. quid ex menſibus in vteris remanens ſciſſuram ac ſegmentum habeat,quod circa oſculũ aut paulò penitus caleſcat, & rurſus frigeſcat,neque ſic in ventre concipit.Impedimen- E tum enim hoc incumbens,geniturã quò oportet trãſire non permittit. Et ſi quidem in principio curetur,ſaneſcit, & fœcunda fit.Si verò tempus acceſſerit,ſterilis manet.Manifeſta eſt autem affectio maximè ad contactum.Durũ enim quid-

Sterilitas naturalis. dam intus eſt.Et ſi magis quàm conuenit vteri hiarint, neque ſic prægnans fit.Non enim concipiunt vteri ſemen genitale.Sed & hoc ad contactum clarum fiet,& menſes aceruatim prodeunt,& per paucos dies.Fit autem & natura hæc affectio,& à relatis morbis.Et ſi quidem à natura fuerit, incurabilis eſt morbus:Sin minus,non ſani prodeunt menſes,vtpote muliere non exiſtente ſana,neq; ſic prægnans fit. Non enim compingitur ſemen à ſanguine morboſo. Sed ſanguis qui à corpore morboſus deſcendit,genituram ſeroſam facit. F Seroſa verò facta genitura,tempore modico aut multo, foras progreditur vnà cum ſanie.Atque hoc ex corpore mulieris,& ex menſibus manifeſtum fit.Prodibunt enim ipſi menſes velut dictũ eſt,ſiue biliosa,ſiue pituitoſa,ſiue aquoſa fuerit.At breui curata fœcunda fit:Sin minus,non.Si verò mu-

Cur nõ cõcipiant. lieri menſes non prodeant omnino,aut ab omnibus relatis, etiam ſic nõ concipit.Venæ enim ſanguine plenæ, geniturã nõ ſuſcipiunt:& in vteris aliquid inueterati ſanguinis ineſſe neceſſe eſt,quod geniturã nutriti prohibet.Si verò pauciores quàm debeant menſes prodeant,neque ſic prægnans fit, cauſæ verò in priore morbo relatæ ſunt,fit autem hoc manifeſtum ex interrogatione,& ſi quidem à natura pauci menſes prodeunt,incurabilis eſt,Si verò ab affectione aliqua ex relatis

A latis, breui curata, fœcunda erit. Et si plures quàm debent menses mulieri prodeant, neque sic in ventre concipit. Vteri enim sanguine euacuato, genituram non cōcipiunt, præ debilitate. Si verò etiam conceperint, sanguis multus derepente in vteros mulieris descendens, genituram suffocat. Manifestum autem & hoc est ex mensibus qui multi prodibūt. Et si quidem natura mulier multos menses demittit, sterilis fit. Si verò non natura, sed ab aliqua ex relatis affectione, breui curata fœcunda erit. Et si os vterorum ex pudendo exciderit, neque sic concipit, Nam os durum fit, & genituram non suscipit, & intumescit, & propterea in totum infœcunda fit. Manifesta est autem hæc affectio, ex eo quod contingit. Et

B si non prodeant menses velut debent, sed deorsum processerint in sedem, neque sic in ventre concipit. Manifestum est enim, quòd os vterorum à pudendo auersum est, aut conclusum, & si quidem ad sedem auersum fuerit osculum, aut conclusum, curata fœcunda fit. Vtrunque verò ex interrogatione ac responsione manifestum fit. Si enim menses semper sic prodierint, clarum est quòd his morbus caussa est. Atque tot ac talia mulieribus contingunt, propter quæ non pariūt antequàm curētur, & propter quæ omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres non oportet, quando coeunt quidem non autem sæpe pariunt. Experimenta per quæ indicatur an prægnans fiet mulier. Si cognoscere voles an mulier prægnans fiet, Butyrū & lac mulieris masculum alentis bibendum dato, & si eructauerit, cōcipiet, Sin minus, non. Aliud. (Conceptura signa.)

C Netopum modicum lana exceptum subdat, & posteà mane, an quod subditum est per os oleat, cōsideret, & si quidem oleat, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Cuicunque mulieri à subititiis non valde fortibus, dolores ad articulos processerint, & stridor dētium ipsam habuerit, & vertigine affecta fuerit, & oscitarit. Huic maior spes est vt prægnans fiat, quàm ei quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allij integrum depurgatum ac derasum, ad vterū apponat, & postridie videat an per os oleat, & si oluerit, concipiet. Sin minus, non. Aliud. Si cognoscere voles an mulier concipiet, anisum in aqua tenuissimè tritū bibat, ac dormiat, & si quidem pruritus ipsam circa vmbilicum corripuerit, cōcipiet. Sin minus, non. Prægnantem mulierem si non ex alio co- (Prægnātis signa.)

gnoſcas,ex hoc cognoſces.Oculi videntur diſtracti ac cauiores,& candidum in oculis,albedinis naturam non habet,ſed liuidius apparet. Quæ in ventre habent,maculam ſolarem in facie habent,& poſtquàm conceperunt, vinum odio habent,& cibos auerſantur,& oris ventris morſu,ac ſaliua plenæ fiunt. Mel & aniſum tenuiſsimè terito, deinde in aqua diluito,ac exhibeto,& dormire ſinito, & ſi quidem tormen ipſi fiat circa vmbilicum,prægnans eſt: Sin minus,non eſt. Poſt hæc autem omnia,farinam bibat,& mel,& origanũ, in vino & oleo. Quæcunque in vtero habentes,maculam ſolarem in facie habẽt,fœmellam geſtant.Quæ verò bene colorat æ permanent,maſculum plerunque geſtant. Si papillæ ſurſum conuerſæ fuerint,maſculum geſtat.Si deorſum, fœmellam. Accipe de lacte,& farinam miſce,& paſtillum forma,& ad lentum ignem aſſa. Et ſi quidem comburatur, marem geſtat.Si verò diffundatur,fœmellam. Aut idẽ hoc lac ſuper folia emulctum contemplare.Et ſi quidem condenſatur,maſculum geſtat.Si verò diffuſum fuerit,fœmellam.

Conceptus ſigna.

Signa maris vel fœmellæ.

Curationes ad conceptionẽ experimento cognitæ. Si qua liberorum generationem expetat, quæ ſine liberis ſit, & ſi qua iam anteà prægnans fuerit,nunc autem non pariat.

Quum ſtomachus vteri durus fuerit totus, aut ſumma parte,& concluſus ac non rectus fuerit,ſed ad alteram coxã auerſus,aut ad inteſtinum rectum inclinatus,aut in ſeipſum contractus,aut labium ſtomachi ſibiipſi incubuerit. Vndecunq; igitur aut aſper fuerit,aut calloſus,fit autem durus & à concluſione,& à calloſitate.His menſes non apparent, aut multò pauciores aut peiores quàm oportet apparent, & per longius tempus,Et mẽſes quidem iuxta ſanitatem corporis & vterorum exitum inueniunt.Itémque iuxta naturalẽ ac iuſtum modum, & à calore & humiditate menſium, & ſtomacho non valde læſo.At geniturãm rurſus nõ ſuſcipit,propter læſionem.quæcũque tandem impedierit ſuſceptionem à ſtomacho non bene habente.Huic poſt fomentũ toto corpori adhibitum,pharmacum bibendum dare oportet,& corporis purgationem primùm facere,ſiue ſurſum & deorſum, ſiue deorſum ſolum.Et ſi quidem ſurſum purgãs pharmacũ dederis,ante purgationem fomentum ne adhibeto, ſed poſteà.At fomento priùs facto,pharmacum deorſum purgans biben

Stomachus vuluæ.

Menſes cur inuẽti à natura.

Medela quæ conceptum reparet.

A bibendum dato. Si verò sursum purgante nõ opus habere videatur, præmisso fomento, deorsum purgans bibendum dato. Quum autẽ corpus probè habere visum fuerit, postea fomentum adhibeto, ita vt vteros frequenter incidere facias, in fomento quod maximè cõferre visum fuerit. Iniicito autẽ in fomenta, cupressi ramenta, & lauri folia cõtusa, & multa calida sæpe lauato. Quum verò recens lota & fota fuerit, vteri osculum dilatato, simúlque dirigito si opus fuerit, cum specillo stanneo aut plumbeo, à tenui auspicatus. Deinde cũ crassiore si admiserit, donec probè habere videtur. Tingito autem specillum in mollitorio diluto, quodcunq; liquidum factum conferre videbitur. Specilla verò retro lata facito.

B Deinde lignis longis adaptato, ac sic vtitor. At verò hoc tempore, in vino albo dulci quã suauissimo, tædã pinguissimã in tenuia frusta concisam coquens bibat, & apij semen contusum, & cumini Aethiopici semẽ, & thus quã optimũ. De hoc ieiuna bibat moderata copia, per quot dies bene habere visa fuerit, & edat catulos pingues percoctos, & polypũ in vino dulcissimo coctum, & de iusculo bibat, & brassicã coctam, & vinum album insuper bibat, & ne cœnet, & bis in die lauetur. A cibis verò hoc tempore abstineat. Postea verò si processerit secundum stomachum, & purgationem aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat, per vnum atque alterum diem, & à specillorũ vsu cesset, & conetur vteros purgare subdititiis, & medicamentis.

C Cuicunque verò stomacho recto, & molli & sano, & probè habente, & in debito loco sito, menses omnino nõ apparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non sani: morbum perscrutatus quẽ vteri habent, & an corpus etiam aliquid conferat, cõperies causam à qua prægnans non fit, & quum quidem sic habet, curationem facito adhibens id quod conuenit, si admiserit, curationem incipiens à fortibus, prout tempestiuum esse videbitur, desinens autem in molliora, donec vterus probè purgatus esse visus fuerit, & stomachus consistere rectè habẽs in sufficiente loco situs. Si verò à pharmaco & à potione non processerit, neque vbi ipsum bibit moderato tempore, à potione quidem hac cesset. Quum verò probè habuerit, per vsum specillorũ os stomachi mollito, & vt hiet facito, ad viã subdititio præstandam, tum à medicamentis suffumigabili-

bus,tum à mollitoriis,Postquam autem probè mollitum ac D suffitũ esse videbitur,appositis pharmacis vteri purgationẽ facito, donec probè habere visum fuerit,incipiens à mollibus ad fortiora,desinẽs autem rursus in mollia odorata.pleraque verò ex fortibus medicamentis stomachũ exulcerant, & prohibent ne rectus consistat,& probè habeat ad genituræ susceptionem,& vterum siccum faciunt. Si verò mulier à pinguedine vteros sibi læsos esse putet ad conceptionem, attenuato ipsam quàm maximè,& ad reliqua gracilem facito.Vernum autem tempus optimum est ad cõceptum.At vir non sit ebrius,neque vinum album bibat,sed fortius ac meracius,& cibos edat fortissimos,& calida ne lauetur,& robustus sit ac sanus,& à cibis abstineat qui ad rem non conducunt. E Quum autẽ mulier purgata visa fuerit, & stomachus vteri rectè habere,lauetur,& caput fricetur,& nihil omnino illinatur.Postea linteo inodoro loto capillis circundato,reticulo loto nihil olẽte deliget,linteo primùm supposito.Deinde vbi galbanum ad ignem aut solem calefactum, ac probe mollitum subdidit,quiescat. Postea mane exoluto reticulo ac linteo,caput suum alicui olfaciendum exhibeat,& si probè fuerit purgata,olet.Sin minus,non olet.Verùm hæc à cibis abstinens faciat.Si verò non fœcundæ apposueris, nunquam olet,neque purgata,neque aliàs,& si prægnanti apposueris,neque sic olebit.Quæ verò sæpe concipit, & fœcunda est ac sana,ei si apposueris,etiamsi nõ purgaris, olebit ipsius vertex:alibi verò nõ.Quum verò cognoueris ipsam recte ha F bere,ad virum accedere iubeto.& mulier quidem à cibis abstineat.Vir autem non sit ebrius.Verùm frigida lotus, & cibis paucis conducentibus pastus,& si mulier geniturã se concepisse cognouerit, primo tempore non amplius ad virum accedat,sed quiescat. Cognoscet autem si quidem vir dixerit se emisisse,Mulier autem præ siccitate ignorat.Si verò vterus rursus reddiderit genituram eadem die,humidus erit, & si humidus factus fuerit,rursus cũ viro misceatur, donec concipiat. Alia curatio. Vbi fomentum toti corpori adhibueris,medicamentũ bibendũ dato sursum ac deorsum purgans.Deinde lacte asinino postea in potu exhibito,vteros per fistulam duobus diebus foueto,cum vrina muliebri putrida,nitro iniecto.Tertia verò die,cũ vrina bubula.Quarta autem

Cum mulier pinguis nõ cõcipit.

Vinum nigrũ ad conceptum facit.

Curatio alia.

A autem & quinta, fœniculi semen tritum, & sambuci folia ac lauri, & cupressi ramẽta. Hæc coquito aqua affusa. Oportet autem post fomentũ, multa calida lotã, apponere adipẽ aromatis imbutũ, statim à fomento, & ad noctẽ. Postea verò hoc præparato. Myrrhã stacten, butyrum, adipem anserinũ, medullam cerui, resinã, & netopum. Horum singulorũ æquales portiones permixtas ac liquefactas apponat in lana Milesia molli quàm optima. Deinde plumbeis penicillis quinq;, ad octo digitorũ longitudinem fabricatis, vterum aperito. Primus ex his sit tenuis, alter crassior, & reliqui alius alio crassior sit. Aperiuntur autẽ per dies quinq;, & semper lota apponat, & ex lumbis deliget, vt ne excidãt, & semper vlterius in-
B trudat. Postremum verò quam penitissimè. Postquam autẽ aperueris, purgatorium appone, cantharidas tritas quinq;, & colocynthidis longæ internã spongiosam partẽ, & myrrhã. Hæc melle cocto subacta, & in glandẽ efformata, lana inuoluito, excepta summa parte. Deinde in oleum suauissimum tingito ac apponito. Vtere autẽ & hoc purgatorio, felle tauri, & flore æris assato, & nitro, & myrrha modico melle dilutis, ac linteo tenui deligatis, & linteo supernè pharmaco obducto apponito. Vtere & buprestι cum myrrha. & elaterio cum melle cocto. & cantharidibus cum elaterio & myrrha. Postquam autẽ purgata fuerit, postridie vbi lauit vterũ colluito. Cuminũ Aethiopicum tritum, & melanthiũ, & resinã,
C & oleum, & mel, ac vinum dulce. Hæc mixta & tepefacta infundito. Postquam verò infuderis, erectã obambulare iubeto, quo collutio infusa cõcutiatur. Subdito autem crocum, & myrrham, & thus, singula paribus portionibus sicca linteo illigata, ita vt anserinũ adipem ammisceas ac linteo oblinas.

Atque hæc apponito per dies septẽ. Octauo verò suffitum facito, cũ myrrha, bitumine, & ordeo oleo odorato subactis: his lento igni iniectis, ac suffitu per fistulam facto. Postquam autem suffitum feceris, postridie castoris testem terito, vinoq; albo affuso, & ipsum melle oblitũ, & lanæ inuolutum, apponat in noctem. Mane verò eo sublato, ac emollito, ad virum accedat, & vbi condormiit, quiescat. & si nõ prima vice cõceperit, eodem rursus apposito, virũ adeat. Cæterũ hunc medicationis ductũ incipere oportet vbi menses prodierint. Desinentibus autẽ mensibus, cõceptorio medicamento apposito

condormire. Priore verò tẽpore neq; mulier ad virum accedat, neq; vir ad mulierẽ. Quum autẽ mulier nõ conceperit, prius cõcipere solita, vteri verò viri geniturã in seipsos suscipiunt: penitus necesse est mulierem, serosam hanc facere. Quandoq; enim in vteris pus innascitur. pus autẽ in vteris à tuberculis fit. Et sanè ob hoc genitura viri, quãdo cum viro coit, vteros nõ contingit, quo videlicet ipsa viri genitura cõpingatur. Nã pus ipsam dissipat, vt ne afferatur. Mortificat enim pus, & putrefacit geniturã. proinde & pus ex vteris expurgare oportet. & tuberculum in vtero sedare, quo de cætero ne impediat geniturã cõpingi ac afferri. Festinare itaq; oportet ad expurgandũ, priusquam pus in vteris in callum concrescat. & vteros colluere hoc modo. Lac equinum coctum exactè colato, vt tenuissimũ & purissimum euadat, & hoc infundito, clysteris instrumento idoneo facto. Et summa quidem clysteris pars leuis sit, argentea velut specilli, & statim modico intercedẽte spacio foramẽ perforetur. Sint autem & alia foramina, nõ magna, sed angusta, hinc atq; hinc, ex transuerso clysteris æquali interstitio distãtia. & clysteris quidem apex solidus sit. Reliquum verò totũ cauum sit, velut fistula. Alligare autẽ oportet vesicam suis fœminæ, atque hanc probè radere cõfricare. postquam autẽ alligaris, lac in vesicam infundito, foramina verò tenui linteo obstruito, ne lac effluat. Vbi verò obturaueris, vesicam deligato, & ipsi mulieri dato, cui collutionẽ infundere paras. Illa verò exemptis obturamentis, in vterũ indat. Ipsa enim sciet vbi indere oportet. Postea autem tu vesicam manu premito, quãdiu pus foras effluxerit. Manifestum autẽ hoc erit, vbi non amplius pus simul cũ lacte exierit. palàm enim clarum est, quod non amplius inest. Atq; tunc cessare oportet, & post hoc vbi paululum recreata fuerit, ad modicum tempus, cucurbitæ siccæ fundum resecato, itémq; apicis summã partem, quo perforata sit, ita vt similẽ efficias in reliquis, excepto apice, velut clysterem: crassitudine verò paulò tenuior sit quàm virile pudendum. Hãc cucurbitã sic formatã vasi circumponito, vase vino impleto. Sit autẽ vinum odorũ fragrantissimũ & siccissimum ac vetustissimũ, deinde lapidẽ nigrum pellucidum in vinum iniicito. deinde cucurbitam ex ære albo factã circumponito, & mulier circuminsideat, pudendũ circum cucurbitæ

Cùm amplius nõ cõcipit.

Pus si in vulua est semẽ perdit.

Medela.

D

E

F

A curbitæ glandē adhibens qualiter oportet, quo cucurbita vera super æream emineat, duorum digitorū intra pudendum mensura. Quum mulier geniturā suscipere non poterit, necesse est membranā superexcreuisse in osculo vterorū. Oportet igitur æruginē æris, & fel tauri, & serpētis adipem, simul miscere, deinde pharmaco hoc lanā imbuere, & in byssinum linteum inuoluere, linteo melle sublito, & facere subdititiū magnitudine maximæ oliuæ, & apponere ad pudendum per totam noctem. Supina autē iaceat. & in die auferat, & calida aqua lauetur quàm plurima ex myrti decocto. Apponat autem & postea singulis noctibus. & deinde cū viro coeat. Alia curatio. Marrubij foliorum manus plenæ mensurā, in vas B atticum iniicito, & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affundito, & vbi per nouē dies præmacerauit, per alios nouē dies ieiuna, lota, duos cyathos de hoc bibat, pari mēsura passi albi ammixta. Quum autē tertiā diem potādo trāsegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ foliis in ignem missis, per nouem dies. & post fomentū lauetur. Atq; sic rursus de hoc bibat. Quum verò per triduū fomentū adhibuerit, marrubiū ipsum tritum in die apponat per triduū, & mercurialem tritam in melle Attico bis in die. præmaceretur autem in vini albi congio, hippomarathri & fœniculi radix, & tædæ pinguissimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semen, & verbenacæ radices multæ. præmacerentúrq; diebus non minus quàm nouē. & postea loto capite, in balneo heminā per C diem de meri cremore bibat. & postea reclinata seipsam cōcalefaciat. Atque hinc post potum, alternis diebus id quod ex felle paratur, per diem ad dies sex apponat. Quum autē iam virum accedere vult probè purgata, hyoscyami folia ac radices in aqua feruefaciat, & ex his quàm calidissimis per triduum ad noctē fomentū adhibeat, & lota virū accedat. post hoc verò fomētum, etiā cerui pudendū siccum sufficit: & de hoc in vinum albū dilutum deradēs, per triduum bibēdum, & quum partus dolor institerit, bibendū dato. Nā hoc partum accelerat. Alia curatio. Fel tauri feruefacito, & alumē melium, & cornu cerui vstum terito, & permixtis ac in glandulas efformatis vtitor. Aliud curatiuum. Cuminum in vino nigro coctū tritum, in glādem efformato & ad noctē apponito. post hæc verò fæcem vini albi tenuissimā videlicet fæcis

Quum genitura non suscipitur. Medela.

partem,cõburito,& combustã in penna auferas,linteóq; illi- D
gatam,ad noctẽ subdas.& porrum coctũ edat.post hoc tragium
terat,& melle dilutum in noctẽ apparet.& deinde tragij
fructũ tritum,in vino albo dilutũ,tædæ ramentis adiectis
bibendũ dato.& postea origanũ alternis suffito.& sic ad virũ
accedat. Alia curatio ad mulierẽ parere nequeuntẽ. Si mulierem
parere nequeuntẽ,puerpurã facere velis,in mensibus
cõsiderare oportet,an biliosa sit,siue pituitosa.cognosces autem
vtrũ horum magis sit,si vbi menses prodeunt,arenã tenuem
& siccã in sole substraueris,& de sanguine infunderis,
& si quidẽ biliosa fuerit,sanguis in arena siccatus,luteus fit.
Si vero pituitosa,velut mucus. Vtrũ igitur horũ fuerit ventrem E
purgabis,siue sursum siue deorsum opus habere videtur.
Deinde intermissis tribus diebus,vteros purgato.& si humidius
vterorũ osculum fuerit,acria apponito, quo cõmorsum
& inflammatũ os vterorũ durum euadat. Si verò mulier
internis partibus non febriat,neq; præ vteris concipiat,
neq; viro misceri queat,sed dormiat,& cibũ auersetur,vinũ
melle ammixto pudendis infundatur.& myrrhã suffito. In
sedem verò glãdes indat.& vinum adipe anserino ammixto,
in pudendũ infundat. Deinde etiã oleum pari melle mixtũ
infundat. Si mulieri vteri gracilescant,& osculum ipsorum
exasperetur,& cõcludatur,& menses ipsi nõ appareant,neq;
concipiat.Sed febris corripit lenta,& dolores incidunt ei in
lumbos,& imum ventrem: Morbus autem hic maximè fit, F
quum quid in ipsa fuerit corruptũ.fit autẽ & ex partu. Hanc
calida lauare oportet,& fouere. Quum autẽ lota ac fota fuerit,
os vterorũ dilatare cum specillo.& myrrhã tritã cũ pari
netopo apponat.Aut vnguentũ,aut oleum rosaceũ in linteo,
& plumbũ instar glandis formatũ apponat,felle bubulo illitum.
Et in quatuor diebus infœcundas cognosces.& fomentum
adhibeto,& pharmacum bibendũ dato. Si verò præter
naturã mulier fuerit crassefacta,in ventre nõ concipit.Nam
omentum crassum ac multũ incumbẽs,os vterorũ deprimit,
& geniturã non suscipiunt.Hanc attenuare oportet,& pharmacum
deorsum purgãs bibendũ dare.& ad vteros apponere
quod purgat,ac flatum inducit. Si os vterorũ durum fiat,
aut ceruix,ex digiti contactu cognoscet. Itémq; si ad coxam
auersi vteri fuerint. Quum sic habuerit,nihil acre adhibeto.
Si enim

Quî conceptus paretur.

Cognitio biliosæ & pituitosæ.

Si quæ alia conceptum impediant.

Medela.

Cùm pinguedo conceptum impedit.

Cùm os vuluæ durum est.

A Si enim os vterorum exulceraueris, quum inflãmatum fuerit, omnino periculum est ne sterilis fiat. Verũ apponito quæ nõ mordent, à quibus pituita purgatur. Quum mẽses mulieri prodierint, & præterierint, primùm quidẽ caput purgare oportet. Deinde veratrũ exhibere, siue semel siue bis opus fuerit. Postea verò fomentum adhibere, fomentatorio ex cucurbita cõstructo, sic autẽ facto. Aquam marinã in vas infundito, & porro immisso, fistulam cucurbitis imponito, & cum luto quàm optimo illinito, vt ne transpiret. Deinde per sellã erectam quadrangularẽ, trãsmittito ipsam fistulã, quo duorum digitorũ mensura emineat vltra sectionẽ. deinde prunas subaccendito. & in desessu caueat, & quum desidet, &

Cum menses plus iusto defluũt.

B quum surgit, vt ne cõburatur. Sed desideat dum adhuc frigidum est fomentatoriũ, & surgat dum fistula est perfrigerata. In hoc verò fomento plurimã diei partem cõsumat, & in huiusmodi fomẽti vsu ad quinq; dies perseueret. Per decem verò dies pro porro, allium in fomentũ immittito, & huius fasciculum cõtusum in aquam marinã iniicito. Postea verò reliquis diebus, ipsa sola aqua marina foueatur, vt vltra ne procedat per totã curationẽ. Cæterùm postremũ fomẽtum quum à curatione desistere voles sic facito. Catulũ recentissimum resecato, & aromatum omnis generis odoratissimorum ac siccissimorum species cõtundito, & interaneis catuli exemptis, aromata indito ac expleto. Subiectis autem lignis, & catulo in vas misso vinum odoratissimũ affundito, & fo-

C mentum per fistulam facito. & si vires permittunt, totã diem cum hoc fomento ipsam foueto, ac interrogato, an odor aromatum per os olere videatur. nõ enim exiguum hoc signum est ei quæ curatur, ad conceptionem. Subdititiis verò vtere, croci quantũ voles, & myrrhæ magnitudinem fabarũ duarum, & salem sufficientẽ permisce illorum respectu, & fellis taurini fabarum duarũ magnitudinẽ. Si verò mitiore vti voles, minus fellis ammisce: Si fortiore, plus. Hæc trita melle instillato tere, donec id quod teritur, fiat tale, vt digito efformare possis. Quãto autem magis triueris, tanto siccius, & viscosius, ac melius erit. Vbi autem efformaris crassius quam glandem, & summam partem acutam, & medium, crassius, & deinde consequenter quo ad vterum apponatur, in hoc ipsum surculos origani duos leuigatos infigito. Sint

autem

autem longitudinis sex digitorum. Deinde lana mollissima D surculos inuoluito & filo tenui superne deligato, & præmineat filum quatuor digitorum longitudine præ surculis infixis, postquam autem perfudit & puram seipsam fecit, ipsum ad vteri os apponat, linteum sub coxas subiiciens, & per noctem appositum sinat. Erit autẽ ipsi purgatio aquosa. postridie vbi surrexit, lauetur & ea die super fomentũ ne insideat. Quum autem fomentum adhibuerit, & de fomento surrexerit, ceratum sit quàm optimum prima illa die factum, & in ipsum cerui maximè medullam cõmisceto: Sin minus, adipẽ anserinum, & quum à fomẽto surrexerit, quotidie vbi se perfudit, & puram circa ventrem fecit, cerato vterum inungat. Aut reliqua quidẽ omnia superioribus ammisceto, excepto E felle, origanum verò leuissimè tritũ in glandem permisce, & apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundẽ modum facta, verùm pro origano absinthium ammisceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probè terito, melléq; ammixto in pilæ formã redactum apponat. Verùm febres inducit, & articulum tumefacit, & vehementer mordax hoc est. Aliud. Mel, & veratrum nigrum tenue non multum, coquito. Vehementer enim mordax euadet. Sed & hoc febrificũ est. Eodem modo mel coctum, & elaterij potionem coquito, & factam inde glandem subdendã dato, & hoc febrificum est. Ducit autem & sanguinem. Quædam verò ex his etiam pelliculas. Si verò voles, etiam dracontium derade (Est autem lene) & hoc F cum melle cocto aut crudo, in pilæ figuram velut magnam gallam efforma. Cæterum conare, vt physicus sis, ad hominis habitum ac robur respiciens. Ex his enim nullus est qui non omnia ad amussim faciat. Proinde ex his ipsis coniecturã faciens, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamẽtis, & vteri fomentis, ac apposititiis vti conare. Hæc autem elementa tibi sunt. Verùm medela horum vnicuique particularis est. Et vbi horum quid nõ feceris semper in fomento perseueret. Hoc enim est quod mollit, & ducit serosos ac saniosos humores. Postquam verò ab hac curatione desineris, his quæ secundũ naturam fiunt desinentibus, sanguinẽ de manu detrahere oportet, si quidem fortis fuerit, de ambobus brachiis, si verò debilior, de altero sufficit. At verò diæta qua in

his

A his curationibus vti oportet, alibi à me indicata est. Si verò suffire voles, lolium ex tritico deligito, & molito, factóque igne sarmẽticio lentissimo, in catinum mittito, & mulierem super sellam impositã, mollibus linteis instratam, sedere iubeto, cruribus quàm maximè diductis. Atque hæc curatio si quidem sufficiens tibi fiat in quatuor mẽsibus, bene est: Sin minus, ad hæc præcipe etiã vt ad virum ne accedat, eo tempore quo curatur. Inter curandum autẽ, tædam in aqua macerato, & ieiunæ cyathũ bibendum dato, & penicillum stanneum assiduè subditum habeat, & cotyledonas siue vmbilicos veneris, vnà cum sale & cumino, in aqua coquito, & tepidam sorbendam exhibeto. Et latæ quidem cotyledones fœ- Cotyledonis natura.
B mellas gignere videntur: paruæ verò & conclusæ, masculos.

Conceptorium summum. Melanthium mulieri in vino nigro acerbo bibendum dato. Mulierem iuuenculam fluxus ruber infestabat, & medicamentis datis, & capite purgato, ac vena secta, nihil meliùs habebat. Videbatur autem hæc causa ipsi esse, vt ne conciperet. Dabam itaque ipsi vinum album, in quo aspalathi radices efferbuerant, manè & antè cœnam, & fluxus sedatus est, & non longè post concepit, & peperit masculum, Erat autem corpore coloris candicantis, & probè carnosa. De mola. Molæ porrò cõceptus causa hæc Molæ conceptus. est, Quum multi menses, modicũ & morbosum semen conceperint, neq; fœtus rectus fit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem in ventre mouetur, neque lac in mam-
C mis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc itaque & ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet. Et si quidem vna caro fiat, mulier perit. Neq; enim fieri potest vt superstes maneat. Si verò plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis multus ac carnosus. Et si hoc moderatè fiat, seruatur. Sin minus, à fluxu correpta perit, & morbus quidem talis est. Iudicare verò oportet ex plenitudinis mole, & quòd in ventre nõ mouetur. Nam mas trimestris, fœmina quadrimestris motũ ha Quî hoc dignoscas. bet. Postquàm igitur tempore hoc prætergresso non mouetur, nimirùm hic morbus est. Est autem hoc magnũ signum, quòd lac in mammis nõ generatur. Hãc igitur maximè quidem ne curato, aut certè cum prædictione. Et primùm qui- Curatio quæ. dem totum corpus foueto. Deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod

comp

compactum est cõmoueris, id quod fœtus esse putatur, muliere à pharmaco cõcalefacta. Sed & vteros colluito, quo sanguinẽ educas: Sin minùs, subdititiis vtatur è bupresti, & dictamnum creticũ in vino bibat: Sin minus, castoris testem, & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem detrahito, atque hoc maximè coniectura virium ipsius facta. Ad vteri purgationes, quum nõ fiunt, siue ex partu, siue etiam aliàs. Tædam pinguissimam contusam in vino albo coquito, & trium cyathorum mensura vtatur. Aut pæoniæ grana quatuor, cumini Aethiopici parum, & seselis paulò plus. Aut cedri baccas. Si verò suffocationes affuerint, castorii parum. Si verò purgatione moderata ex partu facta, venter maneat, aut etiam flatus conclusus, & dolore vexetur, siue cum febre, siue citra febrẽ, succi scammoniæ quintam potionis partem, aut seseli, aut aliud quoddam ex odoratis, & rutam in vino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit, illitionem ad sedem facito, velut verbi caussa, ex felle taurino, & melle, ac litro. Si verò ex purgationis corruptione dolore vexetur, & odoratis exhibitis nihil cedat, & febris adsit, lactis caprini heminas duas decoquito, deinde eo perfrigerato pinguedinẽ detrahito, excolatóque, & aquę mulsæ tertiam partem ammisceto, quo dulcius fiat. Bibat autẽ hoc ter ieiuna. Si verò dolor nõ quiescat, neque venter subeat, ad vesperã in calidam aquam in solio insideat. Quum autem perfota fuerit, vbi inde surrexit, cum vino nigro austero aqua diluto, olei dimidia parte addita, tepidè colluito, & inde dormiat. Subdititium vterorum. Si conclusum fuerit, aut durum osculum vterorum, Ficum albam expurgato, & nitrum Aegyptiũ purissimum tritum ammisceto, & subdititium facito magnitudine gallæ non magnæ, quod in lana molli in vnguẽtum irinũ tinctum apponat, per tres aut quatuor dies, prout visum fuerit. Post hoc conducit fomentum odoratum. Posteà verò molli quodam opus est subdititio, quod saniosa maximè ducat. Deinde mercurialem, si tenera fuerit, cum vnguento rosaceo, in linteo ad diem ac noctem subdat. Ad idem. Fel taurinum & salem feruefacito, & sulphure trito ammixto, in oblõgam spiram ac tractum efformato, & ad duos dies ac noctes nudam, ad ipsos vteros apponito. Et deinde rursus mercurialẽ. Post

Marginal notes: Vteri purgationes. — Quæ vuluæ os aperiant. — D — E — F

A Post hoc myrrham puram inspergito,& rosaceo ac irino vnguento ammixto diluito, indéq; vteri osculum quàm penitissime illinat. Ad idem. Iridem odoratam contusam ac cribratam seorsim,& cyperi tantundem,& croco magna magnitudine massæ manum implentis,vino odorato diluito,& ad vnguenti formam redigito, & spleniis palmi longitudine inducta ac illita, in paruam pixidem reconde, vt ne transpirent,& apponat. Si verò vlcerati fuerint vteri, aut osculum exasperatum fuerit,aut ab aliquo subdititio commorsi fuerint,adipē in lana illinito: & rosaceum ac ceræ parum inungito. Quum prægnās corruperit fœtum menstruum,& ad finem perferre non poterit; & tenuis præter naturā fiat, hu-

Vuluæ vlcera.

Quæ ante tempus fœtus perdūt.

B ius vteros purgare oportet, & ipsam medicamētis curare, & crassefacere. Non enim ad perfectionem gestare poterit,donec seipsam refecerit,& vteri robusti facti fuerint. Si verò concipiat quidem,corrumpat autem fœtus bimestres,exactè eodem tempore, & neque prius neque posterius, & hoc perpessa fuerit bis aut ter eodem modo. Aut etiam ad amplius tēpus progressum corrumpat eodem modo. Huius vteri nō amplius extenduntur,fœtu in ipsis augescēte, & ex bimestri aut trimestri,ad ampliorem modum excedente. Verùm fœtus quidem augescit. Vteri verò non crescunt,& propterea multę eodem tempore corrumpunt. Huius vterum colluere oportet,& subdititiis quàm maximè inflare,aut hisce medicamentis. Colocynthidis internam partē rusam cribrato, &

Medela.

C silphij parum,cum paulò ampliore melle cocto ammisceto, & hæc circum specillum obducito,ea crassitudine quantam stomachus ad vteri os suscipere potest, & semper vltra protrudito,donec ad internā vteri partem penetrarit. Quum autem pharmacū colliquerit, specillum eximito, & rursus eodem modo paratum elaterium,& colocynthidē,syluestrem, similiter velut prius medicamentum apponito. Edat autem hoc tempore allium multū,& silphij caulem, & reliqua diæta vtatur,quæ flatum maximè in ventre inducere potest. Apponat autem subdititium tertio quoque die, donec bene habere visa fuerit. Quandoq; verò pluribus diebus interpositis:& in summa, prout libenter admiserit. Interiectis autē diebus,vtatur mollibus,postquam verò per emollitoria osculū vteri præparauerit,& menses apparuerint,paulùm remo-

rata

rata, vbi iam ficca fuerit, cum viro coëat. Quum autem flatum in vterũ inducere voles, allij caput integrum, & silphij succum, ad subdititia ammisceto. Quòd si qua prægnans decem menses perficere non posit, sed corrumpit, & hoc sæpe patitur, ex huius vtero aquam purgato, & ipsam medicamẽtis curato, quo aqua purgetur. Si vero geniturã continens, non prægnans fiat, id quod multis contingit, stomacho vteri præter naturam hiante: menses plures quàm conuenit, & humidiores prodeunt, vt & id quod à fœmina prodit semen, ad fœtificationem non concipiatur, & viri genitura insuper accedens corrumpatur. Contingunt autem hæc, & corpore, & vteris ægrotantibus. Verùm oportet huic medicamenta deorsum purgantia dare, & interposito aliquo tempore, totum corpus fouere, & vteros cum aceto & aqua marina, specillis ac ferramentis ignitis immißsis. Coniiciantur autem in fomentũ cupreßi ramenta, & lauri viridis folia contusa, & polycnemi folia, faciendum est hoc fomentum tempore opportuno. post hoc verò lauetur, & fomentum adhibeatur ex loti ramẽtis, & rosis, ac polycnemi foliis aceto incoctis. Ad finem autem suffitus fiat, ex verbasci foliis contusis ac loti ramentis. Verùm ante lotionem suffito myrrham & thus, vtraq; æquis partibus trita, & myrti ac lauri folia. His permixtis & in lentum ignẽ coniectis, recens adhibito fomẽto suffito, bis in die, fomentum autem adhibeatur recens lotæ. Sed & post suffitum lauet, & vteri stomachum ad pristinam naturã reducat. Et si vires sufficiant, ante hæc omnia venam in manu sinistra secato, atque ita reliqua facito. Si verò stomachus sic habeat, menses autem non prodeant, aut vitiosè, aut minus, ad reliqua omnia ampliorem purgationẽ adhibeto, & sic curato, subdititiis etiam vtẽs si opus habeat, & ex prioribus lauans, & suffitum faciens, ac siccans. Si mulier inuita abortum faciat, nec ita eiicere velit, triticum torrefactum & molitum & vuam passam albã contusam, aqua mulsa dulci diluta, modico oleo affuso, ieiunæ bibenda dato, postea raphani semen tritum, & acetum ac adipem anserinum, permixta bibat, & lauri folia trita apponat. Deinde bibat origanum, & pulegium, & polentã ex aqua, ita vt lauri folia tusa ac trita ammixto gũmi, aquæ inspergat, diluat, ac bibat. Aut adipẽ ouillum, & anserinũ, & mel simul mixta ac trita delingenda

præb

Cur quæ semen retinent non concipiũt.

Curatio.

Cùm abortus non emittitur.

A præbeto. Aut pastinacæ semẽ leuissimè terito. & lacti superstantem concretionem ammisceto, & adipem anserinum eliquatum. Hæc feruefacta sorbenda dato. Aut origani folia viridia, si haberi possunt, sin minus, sicca leuissime trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas leuissimè terito, & suis fœminæ adipem liquatũ, & mel ammisceto, & simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen leuissimè tritum ex vino diluto bibendum. Si vteri genituram non contineãt, plumbum, & lapidem qui ferrum ad se rapit, leuiter terito, & linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subditio vtatur. Aut æris florem tritum ac melle dilutum subdãt. Quum semen non retinetur.

Quum vteri genituram viri eructant tertia die, necesse est B mulieris, quæ hæc patitur, vteros callo repletos esse, & nõ potest viri genitura intus in vtero manere, sed excluditur, & propterea concipere non potest, quandiu callus in vtero fuerit. At calli expulsio sic fit, Pennas sumito minutissimas ac mollissimas, hísque simul colligatis vteros illinito, quemadmodum oculos illinire solent, ita vt pennas exæques, ipsarúmq; summas partes tenuissimo filo deliges, & multo rosaceo illinas. Sic autem facito. Supinã reclinato, & sub medios lumbos puluinar subiicito, & specillũ immittito, ita vt cruribus mulieris extentis, & hinc atque illinc diductis, specillum sursum ac deorsum vertas donec promineat: postquam autem videris in osculo vteri callum, optimum quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed vltro sequatur. Si itaque in osculo vteri inhæret, volsella tenuissima præhensum ex- C trahere conare, prouidus vt placidè hoc fiat, & nõ violenter. Et postea viro condormiet. Si prægnanti menses compareãt, stercus asininum siccum, & rubricam, & sepiæ testam terito. & linteo alligata apponito. Aut pœoniæ semina nigra, in vino diluto trita bibenda dato. Si verò à coitu, imum ventrem dolet, & sanguis recens ipsi appareat, lini semen tusum & muscum mollem, & adipem anserinum, mixta ac molli lana excepta imponito. Si vteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maximè pudenda, & sedem: & vrina paulatim destillat & pudendũ mordet. patitur autẽ hæc si recens ex partu viro condormierit. Quum sic habuerit, myrti baccas & loti ramenta in aqua coquito. & aquam per noctẽ sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendis affundito, & Quum vulua procidit. Medela.

R trita

trita hæc apponito. Postea aquam lentium bibens, melle & D
aceto ammixtis, vomat donec vteri fuerint retracti. & lectus
à pedibus altior sit: & graueolentia sub pudenda suffito, odorata
verò sub nares. Cibis vtatur quã mollissimis, ac frigidis
& vinum aquosum album bibat, & nõ lauetur, neq; cum viro
dormiat. Si verò omnino ex pudendis exciderint, dependent
velut scrotum, & dolor corripit, Hoc autem contingit,
quum ex partu laborarit, vt vteros concusserit, & cum viro
dormierit in puerperij purgatione. Cùm sic habuerit, frigefactoria
apponat, & quod foris est depurgatum, ac cum vino
nigro vinoso, in quo malum punicum coctum est ablutum,
intrò detrudat. Deinde mel & resina, pari mensura eliquata,
& pudenda infundantur: & decumbat supina pedes sur- E
sum extentos habens: postea spongias apponat, & ad lumbos
deliget. Quãdiu verò sic habuerit, à cibis abstinere oportet.
Potu verò quàm paucissimo vti, donec septem dies prætereant:
& si quidẽ sic redire voluerint, bene est: sin minus, summas
vteri partes deradito, lauato, & cerato picato illinito.
Deinde pedes ad scalam deligato, scalámque iuxta caput pulsato,
& cum manu intrudito. Postea crura ipsius alternatim
colligato, & diem ac noctem sinito in quiete, & modicũ ptisanæ
succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera die
ipsam reclinato, & cucurbitam quàm maximam ad coxam
affligito, & multo tempore trahere sinito: & cùm detraxeris,
reclinatam iacere sinito, & nihil aliud præter ptisanæ succũ
exhibeto, donec septem præterierint dies. Cibis autem tunc F
mollissimis ac paucissimis vtatur. Si verò ventrem exonerare
voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim
dies prætereant, postea surgat, & quàm parcissimè deambulet,
& non lauetur, & cibis modicis vtatur, sub pudenda verò suffitus
per graueolentia fiat. Et
postquam obambulare
inceperit, subligar gestet,

Quum vulua penitus propendet, Curatio.

HIPPO

A

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER PRIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETI.

*

B

SECTIO PRIMA.

Constitutio temporis prima.

N Thaſo autumni tempore, circa æquinoctium & ſub pleiadas, aquæ multæ, aſsiduę, molles, velut in auſtrinis, hyems auſtrina, parui venti aquilonares, ſqualores, & omnino hyems quale ver fieri ſolet. Ver autem auſtrinum, frigidum, pluuiæ paruæ. Aeſtas plerunq; nubila, aquarum inopia. Eteſiæ parũ, modicè, ſparſim ſpirarunt. Quum autem totus hic aëris ſtatus ad auſtrina vergeret, ac cum ſiccitatibus fieret, ante ver quidem ex C priore ſtatu, ſubcontrario & aquilonio fiente, paucis obortæ ſunt febres ardentes, atq; his omnino boni ſtatus, & paucis ſanguis erupit, neque ex his moriebantur, Tubercula verò circa aurem alteram multis erant, plurimis ex vtriſque, citra febrem erectè obambulãtibus. Quibuſdam verò etiam parum incaleſcebant. Extincta ſunt omnibus abſque nocumento. Neque cuiquam ſuppurarunt, quemadmodũ ea quæ ex aliis cauſis ſunt oborta. Erat autem natura ipſorum hæc, laxa erant, magna, diffuſa, non cum inflammatione, doloris exortia, omnibus obſcurè euanuerunt. Fiebant autem hæc adoleſcentibus, iuuenibus, in vigore conſtitutis, & ex his plurimis qui circa palæſtram & gymnaſia exercebantur. Mulieribus verò paucis fiebant. Plurimis verò tuſſes ſiccæ, qui tuſsiebant & nihil reiectabant, & voces nõ longè poſteà rau

Vergiliæ
Thaſos.
Temporũ varietates.

Cauſos.
Tubercula ſecundum aures.

Quibus hæc fierẽt.

Thie p. le ...

cosę. Quibusdam verò etiã interposito tẽpore inflãmationes D cum dolore, in altero testiculo, quibusdã in vtroque. Et aliis quidem febres, aliis non. Hæc autem plurimis laboriose fiebant. De cętero verò, quantũ ad ea quæ in officina medica ad chirurgiam pertinentia fiunt, sine morbo degebant. At verò ante æstatis initiũ, & per ęstatem ac hyemẽ, multi ex his qui longo iam tempore subcorrupti erant, tabidi decubuerunt. Nam & multis qui ambigui erant, tũc tabes confirmata est. Quibusdã verò primũ cœpit. Et his natura ad tabem vergebat. Moriebantur autẽ multi, & plurimi ex his. Et de his qui decubuerũt haud scio an quis etiã modico tẽpore superuixerit. Moriebãtur autẽ citiùs quã tales morbi trãsigere solent. Nam alios & lõgiores, & cũ febribus coniunctos facile fere- E bant, & nõ moriebantur. De quibus paulò post scribetur. Solus enim & maximus ex his qui tum vigebant, tabidus morbus multos occidit. Erãt autem plurimis ipsorũ affectiones huiusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totum nõ intermittentes. Modus autem erat semitertianus, vna die leuiores, altera ampliùs exacerbescentes, & in summa acutiores increbescẽtes. Sudores vero semper, nõ per totũ, frigiditas extremitatũ multa, & quæ vix recalesceret. Alui turbatæ, biliosæ, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus, frequẽter ad exonerandos se surgebant. Vrinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ: Aut crassitudinem habẽtes, & subsidentiã paruam, non probè desidentes, sed cũ cruda quadã ac intẽpestiua subsidentia. Tussiebant autem, pauca, condensata, conco- F cta, paulatim vix educentes. Quibus verò violentissima accidissent, his neque modicè concoctio aderat: sed cruda spuere perseuerabãt. Fauces autẽ plurimis horum ab initio, & perpetuò dolebant, ruborem habentes cum inflammatione, fluxiones paruæ, tenues, acres. Breui colliquescebant, & affligebantur omnes cibos perpetuò fastidiẽtes, sitis exortes, & plerique circa mortem deliri, Et circa tabidos quidem hæc. Cæterùm æstate iam & autumno, febres, multæ, continuæ, non violentæ, diu quidem ægrotãtibus, non autem aliàs ita malè habẽtibus oboriebãtur. Plurimis alui turbatæ, ita vt valde tolerãter ferrẽt, & nihil, memorabile lædebãt. Vrinæ itẽ plurimis boni quidem coloris & puræ. Verũ tenues, & post tempus circa iudicationem cõcoctæ. Tussiebant autem non

Hemitritæi.

Vrinæ quales.

Mala autumnalia

valde

A valde,neque ea quæ per tußim reiectantur difficultatẽ exhibebant,neq; cibum fastidiebãt, sed etiam valde licebat ipsis offerre.In summa subægrotabãt tabidi,nõ tabido modo,febribus horridis parum insudantes, aliàs alij,vt qui erroneo modo exacerbarentur,febribus quidẽ in totũ non intermittentibus,sed quæ iuxta naturæ febris tertianæ morẽ exacerbarentur. Iudicabantur autem quibus inter os breuißimæ essent,circa vigesimũ diem plurimis circa quadragesimum. Multis circa octuagesimum.Quibusdam neque sic,sed vago modo & circa iudicationẽ deficiebant.horum autẽ plurimis febres rursus nõ multũ tempus intermittẽtes reuersæ sunt. Ex recidiuis autẽ in iisdem circuitibus iudicabantur.Multis B verò ipsorum producebãtur,vt sub hyemem ægrotarent.Ex omnibus porrò in hac temporis constitutione descriptis,solis tabidis lethalia acciderunt. In aliis autem febribus,non. Tabes hæc quæ.

SECTIO SECVNDA.

Constitutio temporis secunda.

IN Thaso ante autumnũ tempestates non tẽpestiuè,sed derepente in aquiloniis & austrinis multis, humidæ & præerumpentes.Huiusmodi verò durabãt vsq; ad pleiada,& sub pleiade.Hyems autẽ aquilonia.Aquæ multæ,largæ,magnæ. Niues.Plerunq; mixta aeris serenitas.& hæc quidem fiebant omnia frigora verò non admodum intempestiua. Iam verò post brumale solstitium,& quando fauonius spirare incipit, C posterior hyẽs magna erat.aquilonia multa. Niues & aquæ aßiduè multæ,& cœlum procellosum ac nubilũ.Hæc autem durabant & nõ remittebãt vsq; ad æquinoctium. Ver autem frigidum, aquilonium,aquosum,nubilum. Aestas nõ valde æstuosa fiebat. Etesiæ aßiduæ spirarunt,Mox circa arcturũ in aquiloniis,aquæ valde multæ. Quum autẽ annus totus humidus & frigidus & aquilonius esset,per hyemẽ sano modo plerunq; habebant Ante ver autẽ multi quidã & plurimi morbidê degebant. Primum igitur cœperunt lippitudines fluidæ,dolorosæ,humidæ,crudæ.Lemæ paruæ & multis difficulter erumpentes,plurimis reuertebãtur.defecerunt sero ad autumnum.Aestate iam & autumno,lienteriæ,& dysenteriæ,& tenesmi,& alui profluuia ex biliosis,tenuibus multis,crudis,& mordacibus:quibusdã verò etiam aquosis.Multis

Thasus. Solstitium hybernũ. Ver. Aestas. Etesiæ. Arcturus. Ophthalmiæ. Vẽtris fluores diuersi.

tis autem & vrinæ fluxiones cum dolore biliosæ,aquosæ, ra- D
Stranguria mentosæ,purulentæ,cum stillicidio,nō rhenales.sed his alia pro aliis.Vomitus pituitosi,biliosi,& ciborum crudorum re
Vomitio. iectiones.Sudores.Omnibus vndiquaque multa humiditas.
Sudor. Fiebant autē hæc multis erectè obambulantibus,non febriē tibus.Multis item febrientibus,de quibus paulo pòst scribetur.In quibus autem omnia hæc præscripta apparebāt cum dolore,tabidi fiebant.Iam verò autumno & sub hyemem,fe
Febres diuersæ. bres continuæ,& quibusdam ipsorum paucis ardentes,diurnæ,nocturnæ,semitertianæ,tertianæ,exactę,quartanæ,erro-
Quartana erratica. neæ.Singulæ verò prædictæ febres multis fiebant.At ardentes & paucissimis obortæ sunt,& ex ægrotis hi minimum laborauerunt.Neque enim sanguis erupit,nisi valde parum,& E paucis.Neq; delirabant,aliáque omnia tolerabilia erant.Iudicabantur autē plurimis valde bono ordine,cum intermittentibus in septem ac decem diebus. Neque mortuū aliquē tunc in febre ardente noui,neque phrenitim tunc cuiquam factam scio. At verò tertianæ plures quidem quàm ardentes febres erāt ac grauiores, verū ordinatè in his omnibus à prima accessione quatuor circuitus habebāt,in septem autē perfectè iudicabantur,neque vlli horū reuersæ sunt. Quartanæ verò multis quidem ab initio ex ordine quartanæ cœperunt.Quibusdam autē nō paucis,ex aliis febribus ac morbis abscessus ad quartanas fiebant,atque hos diu,quemadmodum solent,& adhuc diutius tenebant. Diurnæ verò quotidianæ,& nocturnæ,& erroneæ multæ,multis & multo tem F pore permanebant,& erectè obambulantibus,& decumbentibus.Plurimos horum sub pleiada,& vsque ad hyemem,febres consequebantur.Multos conuulsiones,magis autē pueros ab initio,& febriebant, & in febribus conuulsiones fiebant.& erant hæc plerisque diuturna,verùm innocua,nisi ad hæc,etiam ex aliis omnibus pernicies adesset. At continuæ quidem in totum,& nihil intermittentes,exacerbescētes autem omnibus ad naturæ tertianæ modum,vna die subleuantes,& vnà exacerbescentes,omnium quæ tunc fiebāt violentissimæ erant,& longissimæ,ac cū maximis doloribus,leniter auspicantes,& in totū semper augescentes,& in iudicatoriis diebus exacerbescentes,& in peius procedentes,parū alleuātes,& statim rursus ex intermissione violētius exacerbe scentes

A ſcentes, in iudicatoriis plerunque diebus peiores fientes. Rigores verò omnibus quidem inordinatè & erroneo modo fiebant, parciſsimè autem & minimè his. Verùm in aliis febribus maiores. Sudores multi, his minimi, nihil alleuantes, ſed ſub cõtrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatum his multa, & vix recaleſcẽs. Neq; ſomni in totum, maximè verò hi etiã rurſus ſoporoſi. Ventres autem omnibus turbati & mali, his autẽ longè peſsimi. Vrinæ verò plurimis horum aut tenues, & crudæ, & decolores, & poſt tẽpus parum cõcoctæ iudicatorio modo. Aut craſsitudinẽ quidem habentes, verũ turbatæ, neque cõſiſtentes, neque ſubſidentes neque cõcoctæ. Aut paucæ, & crudæ, ac malæ, & ſubſidentes.

B Peſsimæ autem hæ omnes. Et tuſies quidem ad febres comitabantur. Verùm nõ habeo quod ſcribam, an detrimentum aut vtilitas tunc ex tuſsi cõtigerit. Diuturna igitur & moleſta, & valde inordinatè ac erroneo more, & citra iudicationem, plurima horum perſeuerabant, tum his qui perniciosè habebant, tum his qui non. Si enim aliquos ipſorum paululum relinquerent, ſtatim rurſus reuertebantur. Quibuſdam verò paucis ipſorũ iudicabãtur, quibus breuiſsimè adeſſent, circa octogeſimã diem & horum aliquibus reuerſa ſunt, vt plurimi ipſorum per hyemẽ adhuc ægrotarint. plurimis autem citra iudicationẽ defecerunt. Hæc verò pariter acciderunt, & his qui ſuperſtites manſerunt, & qui non. Quum autem multa & varia fieret iudicationis impeditio ex morbis,

Tuſsis cum febre.

C maximum etiam ac peſsimum ſignum perpetuò comitabatur, quòd plerique omnes cibos faſtidirẽt, & ex his maximè hi, quibus etiam alia exitialia erant. Siticuloſi verò nõ adeo intempeſtiuè in his febribus erãt. Quum verò tẽpus produceretur, & dolores eſſent multi, ac colliquatio mala, his abſceſſus ſuccedebant, aut maiores quàm vt ferre poſſent, aut minores quàm vt quicquam prodeſſent: ſed ſtatim recurrerent & ad peius courgerent. Erãt autem quæ his fiebãt hæc: dyſenteriæ, teneſmi, lienteriæ & alui profluuia. Quibuſdam etiam hydropes, partim cũ his, & partim abſq; his. Quicquid autem ex his violẽter accedebat, ſtatim vires deiiciebat: aut rurſus nihil proderat. Papulæ paruæ, & non pro dignitate rationis excretionis morborum, & ſtatim rurſus euaneſcentes. Aut iuxta aures tumores, qui non ſoluebantur, & nullam

Ventris mala.

de se significationem præbebant. Quibusdam in articulos, maxime verò in coxendicem, paucis iudicatorio modo cessantes, & statim rursus ad habitum ab initio inualescentes. Moriebātur autem ex omnibus, & plurimi ex his pueri iam ablactati, & maiores natu, octennes ac decennes, & nondum puberes. Fiebant autē hæc his, non sine prius scriptis. Priora verò multis, sine his. Solum verò bonum & maximū inter ea quæ fiebant signum, & quod plurimos in maximis pericu lis cōstitutos liberauit, quibus ad vrinæ stillicidium conuertebantur, & ad hoc abscessus fiebant. Accidit autē plerisque vrinæ stillicidium, maximè his ætatibus. Fiebat & aliis mul tis, tum erectè obambulātibus, tum in morbis. Statim verò etiam magna quædā mutatio omnium, his fiebat. Alui enim etiamsi humectæ essent, maligno modo mox sistebantur, cibósque omnes libenter sumebant. Et febres postea mites erant. Verùm vrinæ stillicidium his diuturnum & laboriosum erat. Vrinæ verò his erant multæ, crassæ, variæ, rubræ, purulentæ cum dolore. Atq; hi omnes superstites māserunt, & nullum ex his mortuum noui. Quæcunque verò non periculosæ fiunt, concoctiones excrementorum omnes vndiquaque tempestiuas aut bonas, & iudicatorios abscessus, con siderare oportet. Concoctiones celeritatem iudicationis, & securitatem sanitatis significant. Cruda verò & inconcocta, & in malos abscessus conuersa, aut iudicationis sublationē, aut dolores, aut diuturnitatē, aut mortem, aut eorundē recidiuas. Quod verò ex his potissimum futurū sit, ex aliis considerandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, vt iuues, aut non noceas. Ars ex tribus cōstat morbo, ægroto, & medico artis ministro. Aegrotū cum medico aduersari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac grauitates cum dolore, cum febribus, & sine febribus, Phreniticis quidem conuulsiones, Sed & virosa vomunt, & quidam ex his subito moriuntur. In ardentibus autem & aliis febribus, quibus colli dolor, & temporū grauitas, & caligo vertiginosa circa oculos, aut etiā præcordiorum distentio, non cum dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus autem grauitates quidē totius capitis, oris autē ventriculi morsus adsunt, & nauseabundi sunt, hi biliosa & pituitosa vomunt. Plerunque verò

pueris

Digesta crudáque quid portendant.

Medici munus.

Medica ars quibus constet.

A pueris in talibus afflictionibus conuulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadē, tum ab vteris dolores. Senioribus autem & quibus iam calor superatur, paraplegiæ vocatæ, leues siderationes, aut insaniæ, aut oculorum priuationes.

Constitutio temporis tertia.

IN Thaso paulò ante arcturum, & sub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquiloniis. Circa æquinoctium autē & vsq; ad pleiada, austrinæ pluuiæ paucæ, hyems aquilonia. siccitates, frigidi venti, magnæ niues. Circa æquinoctium hyemes maximæ. Ver aquilonium, siccitates, pluuiæ paucæ frigidæ. Circa solstitium æstiuum aquæ paucæ, magna frigora vsque ad canem. Post canē vsq; ad arcturum, æstas calida, æstus magni non ex accessione augescentes, sed continui ac violenti. Aqua nō delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturū pluuiæ austrinæ vsque ad æquinoctiū. In hac autē cōstitutione, per hyemem quidem receperunt resolutiones ex sideratione, & multos inuaserunt. & quidā ex ipsis subito moriebantur. Nā hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebāt.

Qualis tertia cōstitutio in Thaso.

Ver quale.

Aestas.

B

Etesiæ.

Ante ver autē cœperunt febres ardentes, & vsque ad æquinoctium, & ad æstatem durabant. Quicunque igitur vere & æstate ineunte statim ægrotare cœperunt, plurimi seruabantur. pauci verò quidā moriebātur. In autumno iam & quum pluuiæ fierent, lethales erant, & plures peribant. Erāt autem febrium ardentiū affectiones. Quibus quidem bene ac largè sanguis per nares erupit, per hoc maximè seruabantur. & nullum noui qui in hac constitutione mortuus esset, si rectè ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim & Epaminone ac Sileno, quarta & quinta die parum de naribus stillauit, & moriebantur. Plerique igitur ægroti circa iudicationē rigebant, maximè hi quibus sanguis non erupisset. Iidem verò etiam postea insuper riguerunt, & exsudarunt. Quibusdam morbus regius accidit sexta die. Verùm his purgatio per vesicā, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decumbebat apud Aristocydam. nam huic & naribus sanguis erupit, & aluus turbata est. & per vesicā purgatus est. Vigesima die iudicatus est. non velut Phanagoræ seruus, cui nihil tale factum est, & mortuus est. Sanguis autē plurimis erupit, maximè adolescentibus & in

Autumnus semper malus.

C

Philiscus.

Epaminon.

Silenus.

Heraclides

Aristocydes.

Phanagoras.

vigore cōstitutis,& talium pleriq; perierunt,quibus sanguis D non erupit. Senioribus verò ad morbū regium res deuenit, aut alui ipsis turbatæ sunt,aut disenterici facti sunt. Velut Bioni apud Silenū decumbenti cōtigit. Populariter grassabantur etiā dysenteriæ per æstatem & quibusdā qui ægrotarunt,quibúsq; etiā sanguis erupit, ad dysenteriam transitus factus est velut Eratonis filio & Mylo, qui multa sanguinis eruptione facta, in dysentericum statum delapsi superstites manserunt. Multis igitur maximè hic humor redundauit. Nam & quibusdā circa iudicationem sanguis non erupit,sed tubercula iuxta aures excitata euanuerunt. Quæ vbi euanuissent,iuxta sinistri lateris mollitudinē, & ad summā coxam grauitas fuit.Quum autem dolores post iudicationem E fierent,& vrinæ tenues prodissent,parum sanguinis profundere cœperunt.Verùm circa quartā & vigesimam. abscessus ad sanguinis eruptionē fiebant Antiphonti Critobuli filio, quæ sedata est,& perfectè iudicatus est circa quadragesimā.

Bion. Silenus. Eraton. Mylus. Tubercula. Antiphon. Critobulus.

Mulieres porrò multæ quidem ægrotarūt,pauciores autē quàm viri,& pauciores etiam mortuæ sunt. Plurimæ verò grauiter ex partu laborarunt,& post partus insuper ægrotarunt,& hæ maximè perierunt.Velut Telebuli filia,quæ sexta à partu die mortua est.Plurimis itaq; in febribus menses apparebant. Quibusdam verò ex naribus sanguis erupit.& virginibus multis id primùm factū est. Quibusdā & ex naribus sanguis,& menses proruperunt. Velut Dætharsei filiæ virgini apparuerunt tunc primùm,& sanguis largus è naribus fluxit.Neq; vllam mortuam noui,ex his quibus aliquid F horum probè factū esset.quibus autem prægnātibus contigit ægrotare,omnes fœtus perdiderunt,quas ego noui. Vrinæ verò plurimis boni quidem coloris,verùm tenues & subsidentias modicas habentes,ex recrementis tenuibus ac biliosis.Multis autē aliis iudicatis ad dysenterias res deuenit. Velut Xenophani & Critiæ. Vrinæ aquosæ,multæ puræ,tenues post iudicationē,& subsidentia bona facta,& aliis probè iudicatis.Mentionē faciam eorū quibus factæ sunt,Bioni qui apud Silenum decumbebat.Cratiæ quæ apud Xenophanem.Aretonis filiæ vxori Mnesistrati.Postea verò omnes hi dysenterici facti sunt.Quod vrinas minxerunt aquosas,considerandum est.Circa arcturū autem multis vndecima die

Mulieres quæ paterentur. Telebulus. Dætharseus. Xenophanes. Critias. Bion. Cratia. Arcturus.

iudicatio

A iudicatio facta est,& bis recidiuæ non pro ratione fientes reuersæ sunt. Erant autē soporosi circa tēpus hoc,plures autem pueri,& hi omnium minimè moriebātur. At verò circa æquinoctium,& vsq; ad pleiada,& sub hyemem,comitabantur quidē febres ardentes. Sed & phrenitici plurimi tūc fiebant.& pleriq; horum moriebantur.fiebant autem & per æstatem pauci. Quum igitur febres ardētes inciperent,significationem de se præbebāt quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta,parum insuper rigebant,vigiles erant,siticulosi,anxij,parum exudantes,circa frontem & clauiculas,nullus per totum,multum delirabāt,tumores,tristitiæ,extremitates subfrigidæ,pedes summi & maximè Aequinoctium.

B manuū summæ partes. Exacerbationes in diebus partibus. Plurimis autem quarta die dolores maximi,& sudores plerunque subfrigidi,& extremitates non amplius recalescentes,sed liuidæ,subfrigidæ.& neque sitiebant. Ad hæc vrinæ his nigræ,paucæ,tenues,& alui sistebantur.neque sanguis è naribus erupit vlli ex his quibus hæc accidissent,sed parum stillauit. Neque ad recidiuam vlli horum res deuenit.Sed sexta die mortui sunt cum sudore.Phreniticis autem acciderunt præscripta nō omnia.Iudicabantur autem his plerunq; die vndecima,quibusdam vigesima. Quibus non statim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartam diem,sed moderatè habebant primo tempore,his circa septimā morbus ad acumen transiit. Magna itaque erat morborū mul- Postrema qualia in his.

C titudo. Ex ægris autem maximè moriebantur adolescentes, iuuenes,in vigore ætatis constituti,leues,subalbicante cute, rectos itémque nigros capillos habentes,& oculos nigros,& qui in quiete & ocio vixerāt,& alta voce,aut gracili,aut aspera præditi,balbi,iracundi,& mulieres plurimæ ex hac specie moriebantur. At in hac constitutione ex quatuor signis maximè seruabantur. Quibus videlicet sanguis è naribus probè erupisset. Aut vrinæ multæ,& multā subsidētiam habentes per vesicā prodiissent. Aut per ventrē turbata,biliosa tempestiuè processissent. Aut qui dysenterici facti essent. Qui hoc morbo perirent. Quatuor hæc languentes seruabant.

Acciditq; multis vt nō ex vno præscriptorū signorum iudicarentur,sed per omnia percurrerent.& grauius quidē habere videbantur,conseruabantur autē omnes quibus hæc accidissent. Mulieribus autē & virginibus accidebāt item præ-

scripta

ſcripta ſigna omnia. Quibus autem vel horum quippiam be- D
ne accideret, aut menſes largè apparerent, per hæc ſeruaban-
tur ac iudicabantur, neque vllam interiiſſe noui, cui ex his
aliquid accidiſſet. Philonis enim filiæ ſanguis ex naribus lar-
gè fluebat. Septima autem die intempeſtiuius cœnauit &
mortua eſt. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, la-
chrymæ inuitæ defluunt, his ſanguinis à naribus eruptionẽ
expectare oportet, ſi etiam alia perniciose nõ habeant. Nam
his qui male habent, nõ ſanguinis eruptionem, ſed mortem
ſignificant. Tubercula iuxta aures in febrientibus cum do-
lore oborta, quibuſdam febre iudicatorio modo deficiente,
neque ſedantur, neque ſuppurantur: hæc bilioſum alui pro-
fluuium, aut dyſenteria, aut craſſarum vrinarum ſubſiden- E
tia ſoluit. Velut Hermippo Clazomenio. Iudicationes au-
tem ex quibus cognoſcimus, aut ſimiles ſunt, aut diſsimiles.
Velut duo fratres qui ſimul eadem hora ægrotare cœperunt
Decumbebant autem iuxta theatrum Epigenis fratres. Ho-
rum ſeniori ſexta die iudicatio facta eſt, iuniori verò ſepti-
ma. Recidiua facta eſt vtriſque ſimul eadem hora. Intermi-
ſit dies quinque. Ex recidiua iudicatio facta eſt vtriſque ſi-
mul in totũ, die decima ſeptima. Plurimis autẽ ſexta die iudi-
catio facta eſt, intermiſit ſex. Ex recidiuis autem iudicatio fa-
cta eſt quinta die. Quibuſdam verò ſeptima iudicatus eſt
morbus, & ſeptem diebus intermiſit. Ex recidiua verò iudi-
catus eſt tertia. Quibuſdam autem iudicatus eſt quinta, in-
termiſit ſeptem, rediit per tres, intermiſit vnam, inſupérque F
vnam rurſus occupauit. Aliquibus verò iudicatus eſt ſexta,
intermiſit ſex, rediit per tres, intermiſit vnam, & vna iudi-
catus eſt: Velut Euagonti Daipharſis filio. Quibuſdam au-
tem iudicatus eſt ſexta, intermiſit ſeptem: ex recidiua verò
iudicatus eſt quarta. Velut filiæ Aglaidæ, plerique igitur
ex his qui ægrotarunt in hac conſtitutione, hoc modo ægro-
tarunt, & nullum noui ex his qui ſuperſtites manſerunt: cui
non rediiſſent recidiuæ ſecundum rationem fientes, & ſer-
uati ſunt omnes quos ego noui, quibus hoc genus recidiuæ
factæ ſunt. Neque ægrotantium hoc modo vllum aliquem
noui, quem recidiua iterum repetiiſſet. Moriebantur au-
tem in morbis his plurimi ſexta die: velut Epaminondas, &
Silenus, & Philiſcus Antagoræ filius. Quibus autem tu-
berc

Philonis filia cur perierit.

Lachrymæ non ſponte defluẽtes.

Tubercula iuxta aures

Iudicationes variæ.

Theatrum Epigenis.

Euagon.

Aglaidæ filia.

Epaminõdas.

Silenus

Philiſcus.

A bercula iuxta aures facta essent, his iudicatio facta est vigesima die. Restincta autẽ ac sedata sunt omnibus,& non suppurata sunt, sed ad vesicam conuersa. Cratistonacti qui apud Heracleium habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppurauerunt, & mortui sunt. Quibus autem iudicatus est septima die, intermisit nouem, reuersus est morbus. Iudicatus est ex recidiua quarta die. Quibus autẽ iudicatus est septima die, intermisit sex, deinde rediit, & iudicatus est septima velut Phanocrito, qui decumbebat apud Gnathonem pictorem. Tubercula post aures Cratistonax. Heracleius Scymnus. Phanocritos. Gnatho.

Sub hyemem circa solstitium hybernum, & vsque ad æquinoctium, perseuerabant quidem & febres ardentes, & phrenitides,& multi moriebantur. Iudicationes tamen trãs-B mutatæ sunt, & iudicatio facta est plurimis ab initio die quinta, intermisit quarta, recidiua facta est, ex recidiua verò iudicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est iudicatio pueris plurimis, imo etiam senioribus. Quibusdam verò morbus iudicabatur die vndecima. Reuertebatur decimaquarta, iudicabatur perfectè vigesima. Si verò aliqui insuper riguissent circa vigesimam his iudicabatur quadragesima. Superriguerunt autem plurimi circa iudicationem ab initio. Qui verò circa iudicationem ab initio riguerunt, etiam in recidiuis vnà cum iudicatione riguerunt. Riguerunt autem paucissimi vere, æstate plures, autumno adhuc plures, hyeme longè plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

C

SECTIO TERTIA.

Morbos dinoscimus edocti, ex communi omnium natura,& ex vniuscuiusq; propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offeruntur, ex eo qui offert. Ex his enim & breuiores,& grauiores redduntur: ex tota ac partiali constitutione cælestium,& vniuscuiusq; regionis, ex victu, ex vitæ studiis, ex ætate cuiusq; sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, vigiliis, insomniis quibusdam & quando, vellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, vrinis, sputis, vomitibus,& quæ ex quibus, in quos, successiones morborum:& qui abscessus ad perniciem,& ad iudicationem: Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis Morborũ cognitio & obseruatio varia.

erup

eruptiones, hæmorrhoides, ex his autẽ, & quæ per hæc fiunt. D
Febriũ species. considerandum. Febres quædam continuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittunt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ. Sunt autem acutissimi, & maximi ac grauissimi morbi, & maximè lethales, in continua febre. Securissima verò omnium, & facillima ac longissima est quartana.
Quartana. Non enim solùm ipsa à seipsa talis est, sed etiam ab aliis magnis morbis liberat.
Semitertiana. At in semitertiana appellata, contingit quidem & acutos morbos fieri, & est hæc præ cæteris maximè lethalis. Sed & tabidi, & quicunque ex aliis longis morbis ægrotant, ex hac maximè ægrotant.
Nocturna. Nocturna non admodum lethalis est, verùm longa. E
Diurna. Diurna longior. Quibusdam autem & ad tabem vergit.
Septimana. Septimana longa est, verùm non lethalis.
Nonana. Nonana adhuc longior, & non lethalis.
Tertiana. Tertiana exacta cito iudicatur, & non est lethalis.
Quintana. Quintana pessima omniũ est. Nam & ante tabem, & iam tabidis superueniens, occidit.
Continua. Sunt autem modi, & constitutiones, & exacerbationes singularũ harum febrium, æquè continuarum ac intermittentium. Velut verbi caussa, Continua quibusdam ab initio floret, & viget maximè, & ad deterius procedit. Circa iudicationem verò & vnà cum iudicatione imminuitur.
Continuæ febris varietas. Quibusdam verò molliter incipit & submissè, augescit autem & exacerbatur quotidie, Circa iudicationem verò & vnà cum iudicatione, aceruatim elucet. Quibusdam leniter auspicata augescit & exacerbatur, & vbi ali- F quandiu in vigore fuit, rursus remittit vsq; ad iudicationem, & circa iudicationem. Atque hæc contingere solent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autem victus rationem ex horum consideratione offerre. Multa verò etiam alia signa his sunt cognata, de quibus partim scriptum est, partim scribetur. Ad quæ ratiocinari oportet, examinaréque ac considerare, cui horum acutus ac lethalis sit morbus, aut à quo superstes sit futurus, & cui offerendum sit, aut non, & quando, & quantum, & quid offerendum erit.
Decretoria paria vel non paria. Quæ verò paribus diebus exacerbantur, paribus iudicantur. Quorũ autem exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicãtur. Est autem primus iudicatorius, ex circuitibus diebus paribus iudicantibus, quartus dies. Deinde sextus, decimus, decimusq

A cimusquartus, decimusoctauus, vigesimus, vigesimusquartus, vigesimusoctauus, trigesimus, trigesimusquartus, quadragesimus, sexagesimus, octogesimus, & centesimus vigesimus. Ex circuitibus verò in imparibus diebus iudicantibus, primus est dies tertius: deinde quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimusseptimus, vigesimusprimus, vigesimusseptimus, & trigesimusprimus. At verò nosse expedit, si aliter iudicatio fiat, extra præscriptos dies, recidiuas fore significat, & fuerit sanè perniciosa. Oportet autem animaduertere nosse, in his temporibus iudicationes futuras esse, ad salutem, aut perniciē, aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porrò febres, & quartanæ, & quintanæ, & septimanæ, & no-B nanæ, in quibus circuitibus iudicentur considerandum est.

Iudicationes bonæ vel contra, quæ.

AEGROTI QVATVORDECIM I.

PHiliscus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, sudauit, noctem laboriosam habuit. Secundo die omnia exacerbata sunt. Vesperi ab infuso per clysterem adhibito bene habuit, noctem quietam. Tertio mane vsque ad meridiem, visus est à febre liber esse. Ad vesperam febris acuta cum sudore, siticulosus erat, lingua resiccabatur, nigra minxit, noctem molestam habuit, nō dormiuit, omnino delirauit. Quarto omnia exacerbata sunt, vrinæ nigræ, nox tolerabilior, vrinæ melioris coloris. Quinto circa meridiem parum de naribus stillauit non mixtum. Vrinæ variæ, quæ C habebant innatantia quædam rotunda, geniture similia, dispersa, non subsidebant. Subdita glande, flatuosa pauca prodierunt, noctem habuit laboriosam, somni parui, sermones, deliramenta, extremitates vndique frigidæ, & non amplius recalescentes, minxit nigra, dormiuit parum, ad diem voce destitutus est, frigidum sudauit, extremitates liuidæ. Circa meridiem sexta die mortuus est. Huic spiritus ad finem vsq; velut reuocanti, rarus & magnus. Splen eleuatus est orbiculari gibbositate. Sudores frigidi perpetuò. Exacerbationes diebus paribus.

Philiscus quàm variè agitatus.

Philisci mors.

AEGROTVS II.

SIlenus habitabat in Platamone, prope filios Eualcidis. Hunc ex lassitudinibus, & potationibus, ac exercitiis intempestiuis febris corripuit. Cœpit autē ægrotare ex lūbis,

Silenus.

& cap

& caput grauitas tenebat,& colli distentio erat. Ab aluo prima die biliosa,mera, spumosa, abundè colorata, multa prodierunt. Vrinæ nigrę nigrā subsidentiā habentes, siticulosus lingua resiccata, nocte nihil dormiuit. Secunda die febris acuta,secessus plures,tenuiores,spumosi,Vrinæ nigrę,nox molesta,parum delirauit. Tertia omnia exacerbata sunt, præcordij distentio vtrinq; oblonga, ad vmbilicum submollis. Secessus tenues,subnigri. Vrinæ turbatæ,subnigræ. Nocte nihil dormiuit,sermones multi,risus,cantus, cōtinere se non potuit. Quarta per eadem. Quinta secessus meri, biliosi, leues pingues. Vrinæ tenues, pellucidæ, parum resipiscebat. Sexta circa caput parum sudauit,extremitates frigidæ, liuidæ.Iactatio multa, ab aluo nihil prodiit. Vrinæ suppressæ sunt,febris acuta.Septima die voce destitutus est, extremitates non amplius recalescebant,nihil minxit. Octaua sudauit frigidum per totum sudorem:papulæ cum sudore rubræ,rotundæ,paruæ,velut vari permanebant,non abscedebant.Ab aluo verò cum parua irritatione,stercora tenuia velut incōcocta, multa prodibant cum dolore. Vrinam reddebat cum dolore mordacem.Extremitates parum recalescebāt.Somni tenues,soporosi. Vox intercepta. Vrinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem.Decima potum non suscipiebat.Soporosus erat.somni autē tenues. Ab aluo similia. Minxit aceruatim subcrassum, depositum subsidens, subsidentia crassæ farinæ similis,alba. Extremitates rursus frigidæ. Vndecima mortuus est.Ab initio huic & ad finem vsque spiritus magnus rarus: præcordij palpitatio assidua. Aetas erat circa annos viginti.

Quāta varietas videto.

Sileni mors.

AEGROTVS III.

Herophon.

HErophonti febris acuta. Ab aluo pauca ab initio velut in tenesmo. Postea verò tenuia prodibant biliosa, frequentiora.Somni non aderant.Vrinæ nigræ,tenues. Quinta mane surditas. Exacerbata sunt omnia. Splen eleuatus est. præcordij distentio.Ab aluo pauca,nigra prodierunt,delirauit. Sexta delirabat,ad noctem sudor,frigiditas, delirus permanebat. Septima perfrigerabatur. Siticulosus, delirabat noctu resipiscebat, obdormiuit. Octaua febricitauit,splen minuebatur,intelligebat omnia,doluit iuxta inguē, tumor primùm è directo splenis. Deinde dolebat vtrasque tibias, nox

A nox tolerabilis. vrinæ coloris melioris paruam subneque siti- habebant. Nona sudauit, iudicatus est morbus, int. Vrinæ te- Quinta reuersus est. Statim autem splen eleuatus est, rubra, acuta, surditas rursum. post recidiuã tertia die splen mirs est, batur, surditas minor erat: crura dolebãt, noctu sudauit. Iude- dicatus est die septimadecima. Neque delirauit in recidiua.

AEGROTVS IIII.

IN Thaso Philini vxorem, quæ filiam pepererat, quũ purgatio secundum naturam facta esset, & aliàs leuiter degeret, decimaquarta à partu die febris vehemẽs corripuit cum rigore. Ab initio verò cor dolebat, & circa præcordium dexterum: muliebrium partium dolores. purgatio cessauit. Vbi B verò glandem subdidisset. hæc quidem leuiora facta sunt. Capitis autem, colli & lumborum dolores permanebant. Somni non aderant. Extremitates frigidæ. Siticulosa erat. aluus combusta: pauca egerebat. Vrinæ tenues, ab initio decolores. Sexta die ad noctem multum delirauit, & rursus resipiscebat. Septima siticulosa: secessus biliosi, abundè colorati. Octaua superriguit. febris acuta: cõuulsiones multæ cum dolore, multum delirabat. Glande subdita exurgebat, multáque cum fluxione biliosa prodibant. Somni non aderant. Nona conuulsiones. Decima parum resipiscebat. Vndecima dormiuit, omnium recordata est. Statim autem rursus delirauit. Vrinam autem reddebat cum conuulsionibus, aceruatam, multam: illis autem parum admonentibus, crassam al- C bam: qualis est ex his quæ subsiderunt, vbi multo tempore sita, fuerint conturbata: non subsidebat, color & crassitudo talis, qualis est in vrinis iumentorum. Talia mingebat, quæ & ego vidi. Circa decimumquartum diem palpitationes per totum corpus, sermones multi, parum resipiscebat. Verùm statim rursus delirabat. Circa decimumseptimum voce distituebatur. Vigesima mortua est.

Philini coniunx puerpera. Thasus.

Mors huius

AEGROTVS V.

EPicratis vxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui iam propinquam, rigor fortiter corripuit: nõ incaluit, velut dicebant. Et postridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia iuxta rationem venerunt. Postridie à partu febris acuta eam inuasit, cordis dolor & muliebrium partium. Vbi verò glandem subdidisset, hæc quidẽ

Epicrates. Archegetes.

& caput g[illegible]cta ſunt. Capitis autẽ & colli ac lumborum dolor. D
ma die [illegible]on aderãt. Ab aluo modica bilioſa, tenuia, pura pro-
dierun[illegible]. Vrinæ tenues, ſubnigræ. Sexta die à quo febris ipſam
ling[illegible]uit, ad noctem delirauit. Septima omnia exacerbata
cu[illegible]it, vigilás delirauit, ſiticuloſa, ſeceſſus omnes bilioſi abun-
Quãta varietas vidto. dè colorati. Octaua ſuperriguit, plus dormiuit. Nona per ea-
dem. Decima crura laborioſè dolebat. Cordis dolor rurſus;
capitis grauitas: nõ delirauit. magis dormiuit: aluus reſtitit.
Vndecima ſudauit: minxit melius colorata, multam ſubſidẽ-
tiam habentia: leuius degebat. Decimaquarta ſuperriguit.
febris acuta. Decimaquinta vomuit bilioſa, flaua, ſatis mul-
ta. Sudauit ſine febre. Ad noctem febris acuta. Vrinæ craſſæ
ſubſidentiam albam habentes. Decimaſexta ad noctem exa- E
cerbata eſt, & cum moleſtia nõ dormiuit, delirauit. Decima
octaua ſiticuloſa, lingua combuſta eſt: nõ dormiuit, multum
delirauit: crura dolebat. Circa vigeſimam mane parum ri-
guit, ſoporoſa, quietè dormiuit, vomuit bilioſa, pauca, nigra.
Lateris dolor. Ad noctem ſurditas. Circa vigeſimamprimam lateris ſini-
ſtri grauitas, per totum cum dolore, parum inſuper tuſsit.
Vrinæ craſſæ, turbatæ, ſubrubræ, quæ depoſitæ non ſubſide-
bant, cætera leuiora: non ſine febre. Statim ab initio fauces
dolebat, rubor aderat, columella reuulſa, fluxio acris, mor-
Non perit. dax, ſalſa, perpetuò perſeuerabat. Circa vigeſimãſeptimam
febri libera, in vrinis ſubſidentia: latus dolebat. Circa primã
& trigeſimã febris corripiebat, aluus ex bilioſis turbata eſt.
Quadrageſima die vomuit pauca bilioſa: Iudicata eſt perfe- F
ctè libera à febri die octogeſima.

AEGROTVS VI.

Cleanactides. Cleanactiden qui ſupra Heracleum decumbebat, febris
corripuit erroneo modo. Dolebat autem caput ab ini-
tios & latus ſiniſtrum: & aliarum partium dolores aderant,
laſſatorum modo: febres exacerbantur aliàs aliter inordina-
tè. Sudores quandoq;, quandoq; non. Exacerbationes vt plu-
rimùm in iudicatoriis diebus magis accedebant. Circa vige-
ſimamquartam ſummas manus dolebat. Vomuit bilioſa,
flaua, ſitis multa. Paulò pòſt autem æruginoſa. At omnibus
alleuatus eſt. Circa trigeſimam ſanguis ex vtriſque naribus
erumpere cœpit, atque hoc erroneo modo paulatim vſque
ad

A ad iudicationem. Non autem fastidiebat cibum, neque siticulosus erat per totum tempus, neque insomnis. Vrinæ tenues, non decolores. Circa quadragesimã minxit subrubra, subsidentiam multam valde rubram habẽtia, alleuatus est, post hæc autem vrinæ variæ, quandoque subsidentiam habebant, quandoque non. Sexagesima vrinis subsidentia multa, & alba, & leuis. Remiserunt omnia, febres intermittebant. Vrinæ tenues quidem, verùm boni coloris. Septuagesima à febre liber permansit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit, multum sudauit. Vrinis subsidentia rubra, leuis, perfectè iudicatus est. **Non moritur.**

B AEGROTVS VII.

METonem febris vehemens corripuit, lumborum grauitas dolorosa. **Meton.** Postridie vbi aquã bibisset satis multam, ab aluo probè prodiit. Tertia capitis grauitas. Secessus tenues, biliosi, subrubri. Quarta omnia exacerbata sunt. Fluebat à dextra nare bis sanguis modicus. Noctem molestè tulit. Secessus similes tertiæ diei. Vrinæ subnigræ, habebant quiddam in medio innatans, subnigrum, diuulsum, non subsidebant. Quinta effluxit ex sinistra nare sanguis largus, merus. Sudauit, iudicatus est. Post iudicationem insomnis, delirabat. Vrinæ tenues, subnigræ. Capitis lotionibus vsus est, dormiuit, resipiscebat. Huic recidiua facta non est. Sed sanguis erupit sæpe etiam post iudicationem.

C AEGROTVS VIII.

ERasinum qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris vehemens corripuit post cœnam, nocte turbatus fuit, **Erasinus. Bootes.** diem primam quietè, noctem laboriosè transegit. Secunda omnia exacerbata sunt, ad noctem delirauit. Tertia dolorosè, multum delirauit. Quarta molestissimè, ad noctem nihil dormiuit. Insomnia & ratiocinationes, deinde peiora, & magna, & periculosa, timor, molestia. Quinta manè resipiscebat ac intelligebat omnia. Verùm ad meridiem multùm insaniit, continere se non potuit. Extremitates frigidæ sublíuidæ. Vrinæ inconcoctæ. Circa solis occasum mortuus est. Huic febres perpetuò cum sudore, præcordia sublimia, distentio cum dolore. Vrinæ nigræ habentes quæ- **Moritur.**

dam in medio suspensa innatantia rotunda, non subsidebăt. D Ab aluo stercora prodibant. Sitis perpetuo non valde. Conuulsiones multæ cum sudore, circa mortem.

AEGROTVS IX.

Critonis casum videto

CRitoni in Thaso erectè obumbulanti, pedis dolor fortis à magno digito cœpit. Decubuit eadem die, horridus, anxius, parum subcalescens, nocte desipuit. Secunda die tumor laxus per totum pedem, & circa malleolum subrubens cum distentione. Pustulæ nigræ, febris acuta, insaniit. Ab aluo verò mera, biliosa, satis multa prodibant. Mortuus est altera ab initio die.

Secūdo die hic moritur.

AEGROTVS X.

Clazomenius.

CLazomenium qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris vehemens corripuit. Dolebat autem caput, E collum, lumbos ab initio. Statim autem surditas. Somni non aderant. Febris acuta inuasit. Præcordium eleuabatur cum tumore, distentio non valde, lingua sicca. Quarta ad noctem desipuit. Quinta laboriosè omnia exacerbata sunt. Circa vndecimam parum remiserūt. Ab aluo verò ab initio & vsque ad decimamquartam, tenuia multa aquei coloris prodibăt. Toleranter ea quæ ad secessum pertinent, ferebat. Posteà aluus resistit. Vrinæ perpetuò tenues quidem, verùm boni coloris, & multa in medio suspensa habebant diuulsa, non subsidebant. Circa decimamsextam minxit paulò crassiora, habebant subsidentiam paruam, paululum alleuarunt, resipiscebat magis. Decimaseptima rursus tenuia. Circa vtrasq; F aures tubercula extiterunt cum dolore. Somni non aderant, delirabat. Circa crura dolebat. Vigesima à febre liber iudicatus est, non sudauit, omnia intelligebat. Circa vigesimam septimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quieuit. Tubercula verò iuxta aures neque sedata sunt, neque suppurata, verùm dolebant. Circa trigesimam primam profluuiū alui ex multis aquosis, cum eiusmodi quæ in dysenteria prodire solent. Vrinas crassas mingebat. Tubercula circa aures sedata sunt. Circa quadragesimum oculum dextrum dolebat, obscurius videbat. Restitutus est.

AEGROTVS XI.

Dromeades.

DRomeadæ vxorem quæ filiam pepererat, & aliis omnibus secundum rationem factis, secunda die rigor

corri

A corripuit, febris acuta. Cœpit autem prima die dolere circa præcordia fastidiosa ac nauseabunda, horrida, anxia, & sequentibus non dormiuit, Spiritus rarus, magnus, statim reuulsus. Altera à rigore die, stercora ab aluo bene prodibant. Vrinæ crassæ, albæ, turbatæ: qualis fit ex his quæ subsiderũt, vbi multo tempore sita, fuerit conturbata: non subsidebant, nocte non dormiuit. Tertia circa meridiem superriguit. Febris acuta. Vrinæ similes, præcordij dolor, fastidiosa ac nauseabunda, nox molesta, nõ dormiuit. Sudauit per totum subfrigida. Statim autẽ rursus recalefacta est. Quarta die circa præcordia parum alleuata est. Capitis grauitas cũ dolore, in soporẽ incidit, parũ de naribus stillauit. lingua sicca, siticu-B losa. Vrinæ tenues, oleosæ. parũ dormiuit: Quinta siticulosa. fastidiosa. Vrínæ similes, nihil ab aluo. Circa meridiẽ multum delirauit, & statim rursus parum resipiscebat, exurgens in soporem incidit, frigiditas parua, nocte dormiuit, delirauit. Sexta mane superriguit. Statim autem recalefacta est. Sudauit per totum. Extremitates frigidæ, delirauit. Spiritus magnus, rarus. Paulo post conuulsiones à capite cœperunt. Statim mortua est. Moritur hæc.

AEGROTVS XII.

HOmo quidam calefactus cœnauit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu, febris acuta. Præcordij dextri do-C lor. Inflammatio submollis ex interna parte, noctem molestè tulit. Vrinæ ab initio rubræ, crassæ, depositæ non subsidebant. Lingua sicca, non valde siticulosus. Quarta febris acuta Dolores omnium. Quinta minxit leue, oleosum, multum, febris acuta. Sexta vesperi multum delirauit. Nec nocte dormiuit. Septima omnia exacerbata sunt. Vrinæ similes, sermones multi, continere se non potuit. Ab aluo cum irritatione prodierunt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit, febris acuta. Sudauit calidum. A febre liber esse visus est, non multum dormiuit. A somno frigiditas, sputatio. Vesperi multum delirauit. Paulo post vomuit nigra, pauca, biliosa. Nona frigiditas, multum delirabat, non dormiuit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata sunt delirauit. Vndecima mortuus est. Hic periit.

AEGROTVS XIII. D

MVlierem quæ decumbebat in littore, trimeſtri fœtu grauidam febris vehemens corripuit, ſtatímque lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis, iuxta clauiculam, & manum dexteram. Statim lingua voce deſtituta eſt dextra manus reſoluta eſt cum cõuulſione, velut his qui aliqua ſiderantur parte contingere ſolet. Delirabat penitus: noctem moleſtè tulit, non dormiuit. aluus turbata eſt, ex bilioſis, meris, paucis. Quarta die lingua voce ſoluta eſt. Conuulſiones eorundem. dolores omnium permanebãt. Iuxta præcordia tumor cum dolore. non dormiebat penitus delirabat, aluus turbata. Vrinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta. præcordij dolor. planè delirabat. ſeceſſus bilioſi. E ad noctẽ ſudauit, à febre libera. Sexta reſipiſcebat. Ab omnibus alleuata eſt. Verùm circa ſiniſtram clauiculam dolor permanebat. ſiticuloſa. Vrinæ tenues. non dormiuit. Septima tremor. in ſoporẽ incidit, parum delirauit. dolores iuxta clauiculam, & ſiniſtrum brachium permanſerunt. Reliqua alleuata ſunt. Omnia intelligebat. Tres dies à febre libera manſit. Vndecima reuerſa eſt, ſuperriguit, febris vehemens corripuit. Circa decimamquartam vomit bilioſa, flaua, ſatis multa. ſudauit. A febre libera iudicata eſt.

Non moritur hæc.

AEGROTVS XIIII.

Melidia. Iunonis tẽplum.

MElidiæ, quæ decumbebat iuxta Iunonis templum, capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autem febris acuta corripuit. Menſes pauci apparebant. Dolores omnium horum cõtinui. Sexta die ſoporoſa, anxia, horrida. rubor in maxilla. parum delirauit. Septima ſudauit. febris dimiſit. Dolores permanebant. Rediit. ſomni, pauci. Vrinæ perpetuò boni coloris, verùm tenues. Seceſſus tenues, bilioſi, mordaces, valde pauci, nigri, graueolentes prodibant. In vrinis ſubſidentia alba, leuis. Sudauit. Iudicata eſt perfectè vndecima die. F

HIPP.

A HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER SECVNDVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B

SECTIO PRIMA.

CARBVNCVLI in Cranone æſtiui, pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hoc per totum, & maxime ab auſtro. & ſubnaſcebantur quidem in cute ſanies. dum autem intro concipiebantur, caleſcebant, & pruritum inducebant. Deinde puſtulæ velut ab igne inuſtæ excitabantur. & ſub cutem vri ſibi videbantur, in ardoribus ſiccitatis. Febres plerunque citra ſudorẽ. In his verò ſi minutæ imbris guttæ deciderint, magis ſudatoriæ fiunt ab initio. At hæc difficiliora iudicatu manent, quàm aliter: Attamen minus, ſi nõ propter hæc fuerint, ſed propter morbi modum. Febres ardẽtes in æſtiuis magis fiunt, & in aliis temporibus. Reſiccãtur autem magis æſtate. Autumno maximè ferinum, & oris ventriculi dolor, quanquam & ipſe minus maleficus fuerit, ipſo morbo tali exiſtente. Aſcarides veſperi ſimiliter huic. & illæ tunc infeſtãt in die plerunque; non ſolũ ideo quòd magis affligunt, ſed etiã ipſæ per ſeipſas. In autumno acutiſsimi morbi & maximè lethales: & omnino ſimilitudinem habet, eo quòd veſperi exacerbantur: tanquam annus ipſe habeat circuitum morborum. Quale eſt dies morbi, quale eſt veſpertinum tempus ad exacerbationem: Tale eſt morbi, & vniuſcuiuſque cõſtitutionis inter ſe, vbi non quid in ſuperiori ſpecie fuerit innouatum. Sin minus, alia ſanè conſtitutione hæc imperiũ obtinuerint. Quare etiam annus ad ſeipſum hoc modo ſe habet. In quietis ac cõſtantibus temporibus & annis tempeſtiuè tempeſtiua præ-

Carbunculus.
Cranon.

Aſcarides quãdo magis vexant.

C

bentibus,

bentibus, boni status & iudicatu facillimi morbi fiunt. In D
Perinthus. inconstantibus verò, inconstantes & qui difficulter iudicantur: quum sanè in Perintho defecerit aut abundauerit quid, vt aut venti sint, aut nō venti: aut aquæ, aut siccitates, aut ardores, aut frigora. Ver autem omnino saluberrimum, ac minimè lethale. Circa principia morborum considerādum, an statim floreant. Clarum autē hoc fit ex incremēto. Incrementa verò ex circuitibus. & iudicationes quoque hinc manifestæ fiunt, itémque ex acerbationibus in circuitibus, si citius accedant, aut nō: & si diutius durent, aut nō: & si magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus, & diuturnis, & vulneribus, & sputis, & doloribus. E

Itémque tuberculorum inflammationes, & quæcunq; alia posterius apparent, fortaßis autē & ex aliis communibus rebus, quæ quidem citius fiunt, breuiora sunt. Quæ verò tardius, longiora: quum etiā in circuitibus citiorem recursum, ac reliquum augmentum, morbus neget. Nā & eorum qui statim pereunt, velociores sunt iudicationes, quoniam & dolores, & continui ac fortes. Quæ vero ad melius iudicāt, non statim apparent. Iudicatoria nō iudicantia, partim lethalia sunt, partim difficilis iudicationis. Quæ præiudicata sunt, si

Quæ redeant. crude iudicata fuerint, recidiuæ fiunt: Sin minus, iudicationis impeditiones aut malæ iudicationes. Possunt etiam fieri perniciosa, ea quæ nō parua sunt. Quæcunque iudicatoria signa fiunt, eadem hæc si non fiunt, difficilis sunt iudicationis. Quæ verò contraria significant, malum: non solum si recurrant: sed etiā primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodum etiā malorū signum, ea quæ ad contraria repunt. F
Cōsiderare verò sic oportet, in cibis, compreßionibus venarum, tumoribus præcordiorum, sursum vergentibus, deorsum vergentibus. Sed & multa sunt eiuscemodi, velut abortientium mammæ graciles fiunt, neque enim cōtrarium est:

Tußis sedatio: testiū tumor, & contrà. Neque tusses diuturnæ, quoniā vbi testis intumuit, cessant: & testis tumor à tußi cessat & alleuatur: quæ res commonefacit nos cōmunionis pectorum, mammarū, geniture, vocis.

Abscessus boni. abscessus aut per venas, aut per ossa, aut neruos, aut cute, aut alias emotiones. Boni autem sunt qui infra morbum fiunt, velut varices, lumborū grauitates ex supernis. Optimi verò potißimum sunt inferni, & longißimè infra ventrem, &

remotißimi

A remotissimi à morbo: & qui per effluxionẽ fiunt, velut sanguis è naribus, pus ex aure, sputum, vrina, quæ per effluxionem fiunt. At abscessus quibus hæc non fiunt, sunt velut dentes, oculi, nasus, sudor. Sed & quæ sub cutem abscedũt foras tubercula, velut putrescentia, & quæ suppurantur, aut vlcus, aut eiusmodi pustulæ, aut squamæ, aut defluuium capillorũ, vitiligines, lepræ, aut eiusmodi quæ abscessus sunt aceruatim fluentes, & non semirepentes, & quæcunque alia dicta sunt. & si non pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, velut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitũ decubuit, qui quum non sufficeret ad suscipiendum morbũ, recurrit. Mortua est. Abscessus aut per venas, aut per aluum, aut per nervos, aut per cutem, aut iuxta ossa, aut secundum spinalẽ medullam, aut secũdum alias effluxiones, os, pudendum, aures, nares, ex vtero menses. Iudicationes postridie fiunt, velut ad lumbos, aut ad femur, & ad testes, Quandoque ex tussi, & testis ipse à seipso. Tussiculosi abscessus, qui supra ventrem sunt, non similiter perfectè liberant. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerunque liberant, velut Heragoræ, quod medici non animaduerterunt. Qui voces asperas natura habent, his etiam linguæ subasperæ sunt, & quæcunque asperitates à morbis similiter. Quæ igitur duræ sunt linguæ à natura, etiam sine morbo hoc habent. Molles verò tardiores sunt, & ad peccatum, & ad bonum, quàm prior natura. Considerandá sunt etiam longa capita, ex viuẽdi ratione, & ceruices longæ, ab inclinationibus, & venarum amplitudo & crassitudo, ab eadem, & angustiæ, ac latitudines, & breuitates, ac tenuitates, ex cõtrariis. Quorum venæ amplæ, & ventres, & ossa ampla, hi sunt qui tenues sunt. Pingues verò his contraria habet. & in his qui fame macerantur, mediocritates. Ac his cõsideranda ea sunt quæ præpropera incrementa vnicuique detrahunt, & quæ diminutiones adaugent. & ea quæ incremẽta coadaugẽt, & quæ corroborant. Et quæ sint communes venarum dissectiones. Pectinum ruptiones quæ quidem circa pubẽ fiunt, vt plurimùm statim sunt innoxiæ. Quæ verò paululum supra vmbilicum in dextera parte, hæ dolorosæ sunt & anxiosæ & stercoris vomitum inducunt, velut etiã Pittaco accidit. Fiunt autẽ hæ, aut à plaga, aut vulsura aut alterius insultu. Quibus id quod medium est inter

Temeni neptis.

Heragoras.

Linguæ vocísque diuersitas.

Caput oblongum & ceruix.

Macri.

Pingues.

Quæ in his obseruentur.

Pittacus.

Quæ iecur affectũ & lien creent. abdomen & cutem inflatur,& non ſedatur. Color eſt velut D qui multum pallidus eſt,& qui ex candicante pallet:quoniã omne huiuſmodi ab hepate eſt,& ex hoc ſunt hepatici in his morbi.& morbi regij ab hepate, ad ſubalbidum colorem vergunt.& qui ex aqua inter cutem,& ex pituita alba laborant. Qui verò à ſplene ſunt,tum hydropes,tum morbi regij,nigriores ſunt.Sed & vlcera quæ ægrè perſanantur exalbidorum ſunt,qui ferè lentis colorem referunt: & cutis diffringitur ac labia,velut Antilochus habuit & Aleuas,ab humoribus ex corpore ſalſuginoſo,quod ſub cute maximè,& à capite contingit,quum à pulmone fuerit calefactum. Occaſiones vnde quis ægrotare cœpit,& conſiderare oportet,ſiue capitis ſit dolor,ſiue auris,ſiue lateris. Signum autem ſunt E in quibuſdam dentes,& in quibuſdam inguinum tumores.

Antilochus.

Vlcera fientia ac iudicantia febres,& tubercula. Quibus hæc non fiunt,iudicatio ſublata eſt. Quibus intus relinquuntur,certiſsimæ recidiuæ ac celerrimæ. Crudos ac liquidos ſeceſſus,milium ſolidum in oleo coctum ſiſtit. Exemplo eſt nautæ puer,& Myriochaune.

Milium quid tollat.

SECTIO SECVNDA.

Cordis doloris medela.

Mulier cor,hoc eſt os ventriculi dolebat,& nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici ſuccum inſperſus,& ſemel in die acceptus in cibo ſatis fuit,& non reuomebat, velut Charioni contigit. Mutationes proſunt,ſi non ad praua mutentur, velut his qui à medicamen- F tis vomunt febrium gratia. Fines in meraciora deſinentes,putrefactionem ſignificant,velut Dexippo. Serapis ex liquida aluo intumuit. Pruritus autem haud ſcio quot diebus,non vltra. Habebat autem & abſceſſum quendam in lateris mollitudine, qui nigrefactus occidit. Et Stymargi vxor ex ventris per paucos dies turbatione, vbi multum in ſiſtendo laboraſſet,& poſt pueri ſexus fœminei quadrimeſtris ex corruptione diſceſſum ſana facta eſſet,intumuit.

Dexippus. Serapis. Stymargus.

Moſcho è calculo laboranti fortiter,in ſuperna palpebra ordeolum obortũ eſt magis ad aurem. Deinde intro exulceratum eſt. Quinta & ſexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones ſoluit. Glandularum tumor ac inflammatio circa aurem erat, itémque infernè in collo,è directo ſuperni

Moſchus.

A superni tumoris. Aristæi vxoris frater fatigatus in via incalescebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui similes. Postea febris continua fiebat, & postridiè sudor factus est, & aliis paribus diebus semper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat autē sublienosus. Ex sinistra nare sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Iudicatus est. Postridie iuxta sinistram aurem tumor. Sequenti die etiam circa dextram, sed hic minor, & insuper tepescebat. Hi euanuerunt, & non suppurati sunt. Qui ab Alcibiade venit, ei ex febribus modicis ante iudicationem testis sinister intumuit. Habebat autem splenem magnum, & sanè tunc iudicata est febris vigesima die. Deinde aliàs atque aliàs subincalesce-
B bat, & subfloridum spuebat. Cuidam manus dextra, & crus sinistrum quum ex tussi parū & nihil memorabile eiecisset, siderationis modo resoluta sunt: alia verò nulla re alterata est, neque facie, neque mente: Nec verò adeò fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa vigesimam diem. Factum autem hoc est illi ferè circa mensium eruptionem, & fortassis tunc primum apparebant. Erat enim virgo Apœmantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicostratus non extussiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes dolores. Interrogationes factæ sunt, dicebant ipsos semper repleri potu aut cibo. Dolores fortissimos quo modo dinouerit quis conspicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua quæ cito calescit, & cito fri-
C gescit, semper leuior est. Cibi & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quòd vbi sanguis effluxit, excalescunt, & quæcunque alia huiuscemodi. Abortus masculus sexaginta dierum, in partium suppressionibus salubris. Hercules intumescebat mali ipsius die octaua. Magis ex dysenteria laborat, quisquis sanè etiam è tenesmo vexatur. Quædam lactans pustulas per corpus vbique habebat. Postquam autem lactare cessauit, sedatæ sunt per æstatem. Coriarij illius qui coriacea præparabat, vxori, quum peperisset & perfectè exoluta esset, visum est de secunda membranosum quiddam remanere: discessit autem quarta die malè. Nam vrinæ stillicidio vexabatur. Statim concipiens peperit masculum. Habebat autem iam multos annos, & postremum neque menses prodibant.

Aristæus

Apœmantus.

Nicostratus.

Aquæ cognitio.

Hercules.

Quæ lac præbebat.

Coriarij vxor.

bant. Quãdo autem peperisset, vrinæ stillicidium paululum intermittebat. Quædam priusquam conciperet, coxam dolebat. Postquam autem concepit, non amplius dolebat. Vbi verò peperit, vigesima die rursus doluit. Peperit igitur masculum. Prægnanti tibia infernè dextera, tertio aut quarto mense pustulæ, ad quas manna thuris vtimur, itémque in manu dextera iuxta magnum digitum: haud scio an peperit, reliqui enim ipsam semestrem, habitabat autẽ velut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis vxor habitabat iuxta Nicomachum, peperit puerum carnosum quidem, verùm qui haberet maximas partes discretas, magnitudine verò esset quatuor digitorum, & sine ossibus, deinde crassus ac rotundus. Hæc autem anhelosa erat ante partum. Deinde simul cum partu pus reuomuit modicum, velut ex furũculo vocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficulter peperit, & non valde purgata est, tota intumuit. Deinde venter ipsi magnus fiebat. Reliqua verò reprimebantur, & rubicunda prodibant vsque ad sextum mensem. Deinde alba valde per omne iam tempus. Atque hæ fluxiones veneri officiebant, & mera rubicunda ipsi profluebant. In diuturnis intestinorum leuitatibus ructus acidus fiens, antea nunquam factus, signum bonum, velut Demænetæ contigit. Fortassis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes eiusmodi alterant. Fortassis autem & ructus acidi intestinorum leuitatem soluunt. Sanata est veratri potione Lycia postremùm splen magnus, & dolores & febris, & ad humerum dolores. Et vena quæ in splene est, in cubito secabatur, & saliebat quidem sæpe, Aliquando verò etiã non est secta, sed vnà cum sudore sanguis penetrauit, aut sua sponte. Ex quo autẽ prodibat, Splen dextera parte intendebatur, spiritus intus duplicabatur, non tamen magnus, mente mouebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat infernè quicquam, neque mingebat. Mortua est ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partẽ repentia processerunt, exulcerata nõ sunt, ad sinistra transiuerunt, ad splenem dolor venit citra iudicationem. Hieroni iudicatio facta est decimaquinta die.

Coi sorori hepar eleuatum est splenico modo. Mortua est secunda die. Bion simul multũ mingebat quod non subsidebat, & sanguis ex sinistra nare manabat. Erat enim & splen

sursum

Marginalia: Archelaus. Antigenis vxor. Nicomachus. Partus gemellarum. Intestinorũ leuitas. Demænetas. Lycia. Hieron. Bion.

A sursum in gibbum eleuatus, ac durus, superstes mansit, recidiua. Erant autē anginosorum affectiones hæ. Colli verticula intro vergebāt, quibusdam ampliùs, quibusdam prope. Et collum forinsecus conspicuam cauitatem intro habebat, & hac parte ad cōtactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum, quod non similiter acutum est: quibusdam verò etiam valde rotundum, maiore circunferētia. Qualis angina.

Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, verū iacētes. Partes sub maxilla tumidæ, nō inflammatis similes. Neque glandulæ vlli intumuerunt. Sed magis secūdum naturam, linguam non facilè vertebant, ipsísque & maior esse videbatur, & prominentior, & sub lingua venæ cōspicuæ, de-
B glutire non poterant, aut valde difficulter. Imò ad nares fugiebat, si valde cogerent, & per nares loquebantur. Spiritus autem his nō valde sublimis. Quibusdam verò venæ in temporibus, & in capitibus ac ceruice eleuatæ. At recrudescentibus, ex his, parū quiddam tempora calida, etiamsi aliâs nō febricitarent. Non suffocabantur plurimi, nisi quū deglutire cupiebant, aut saliuam, aut aliud quiddam. Neque oculi intus desidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem vergebat, hi neque leuiter sideratorum modo resoluebantur. An verò aliquem periisse viderim, in memoriam reuocabo. Quos autem nunc noui, superstites manserunt. Erant autē partim celerrimè alleuantia. Plurima verò ad quadraginta dies deueniebant, & in hoc pleriq; etiam
C sine febre. Multi verò etiā ad valde longum tempus, partem aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & vox indicabat, & columellæ liquescētes significationem quandam prauam exhibebant, quāuis nullum grauius malum habere videbātur. Qui verò tumores ad alteram partem vergentes habebant, hi vnde verticula inclinata fuerunt, isthic resoluebantur. Atque inde ad alteram partem distrahebantur. Erant autem hæc in facie maximè conspicua, & in ore & intersepto iuxta gurgulionem. Sed & maximè infernè pro ratione immutabantur. Cæterùm resolutiones leuiter sideratorū modo, non per totum corpus fiebant veluti ex aliis, sed vsq; ad manum, ab anginosa affectione. Atque hi & matura expuebant, eáque pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat, itidem expuebant. Quibus verò etiam cum

febre, hi multò magis & difficulter ſpirabant, & aliena loquebantur, & venæ his magis eleuatæ. Et pedes omnibus quidem frigidiſsimi erant, maximè autem his. Et hi ad erectè ſtandum impotentiores erant. Et quidam nõ ſtatim moriebantur. Quos autem ego noui, omnes mortui ſunt. D

SECTIO TERTIA.

Conſtitutio temporis.

Perinthus.

IN Perinthum circa ſolſtitium ferè æſtiuum venimus, facta autem eſt hyems clementi cœlo, auſtrina. Ver & æſtas valde ſine aquis vſque ad pleiadum occaſum. Nam ſi etiam quid aquæ cecidiſſet, id erat velut minutæ roris guttæ. Et Eteſiæ non valde ſpirarunt. Et qui ſpirarunt, diuulſe id fecerunt. E Aeſtate febres ardentes populariter graſſatæ ſunt multæ. Erant autẽ ſine vomitu, & alui turbatæ ex tenuibus, aquoſis, non bilioſis, ſpumoſis, multis, quæ aliquando depoſita etiam ſubſidentiam habebant, ex quibus ſanè etiam id quod ſub dio noctu exponebatur, ſimile erat. Aequales ſpecie alui ſeceſſus ſemper, malum. In his multi ſoporoſi erant, & mente moti, hi verò ex ſomnis tales fiebant. Quum autem ſuſcitati eſſent, omnia intelligebant. Spiritus ſublimes, non tamen valde. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, aliàs autem non decolores. Sanguinis eruptiones è naribus non fiebant, niſi paucis: neq; parotides iuxta aures, de quibus poſteà ſcribam: neq; ſplenes attollebantur, neq; dextrum præcordium, neque doloroſum valde, neque fortiter intentum F erat. Erat tamen quid quod iudicationem faciebat. Et maximè iudicabantur omnia plerunque circa decimamquartam diem, pauca cum ſudore, pauca cum rigore, & valde paucis recidiuæ fiebant. At verò ſub minutas velut roris guttas quę in æſtate fiebant, apparebat ſudor. In febricitantibus etiam quidam ſudores ſtatim ab initio fiebant, non tamen maligno modo, & quibuſdam ſub hoc tempus etiam iudicatio facta eſt cum ſudore. Fiebant autem in febribus æſtiuis, circa ſeptimam, octauam & nonam diem, aſpretudines in cute miliaceæ, culicum morſibus maximè ſimiles, non valde pruriginoſæ. Hæ perſeuerabant vſque ad iudicationẽ. Nulli equidem maſculo tales erupiſſe vidi. Mulier autem nulla mortua eſt, cui hæ fiebant. Et graui auditu præditæ & ſoporoſæ erant.

Eteſiæ.

Quæ febres vigerent.

Aſpretudines culicũ morſibus ſimiles.

A erant. Prius autem non valde ſoporoſæ erant hæ, quibus illæ affuturæ eſſent. Non tamen in totum durabant, verùm ſoporoſæ & ſomnolentæ erant per æſtatem, & vſq; ad pleiadum occaſum. Poſtea verò magis vigiliæ aderant. Sed neq; in totum ab hac conſtitutione moriebantur. Aluum igitur per cibos ſiſtere non dabatur, imò præter rationem putaſſet quis mederi conducere, etiamſi minus multa quibuſdam prodirẽt, per hoc quod in frigore quis iaceret ſtrato ſuppoſito. Nã vlcerat quidem frigidum, calefacit autem eiuſmodi ſpecies ſenſim progrediendo adhuc magis, etiamſi nulla afflictio naturæ accedat: & in quibus, & qualia ſigna, & plura aut pauciora fientia, oſcitatio, tuſsis, ſternutatio, diſtẽtio cum oſcita-
B tatione, eructatio, flatus: omnia talia corrumpunt. Quibus in febribus anxioſis, horridis, rubeſcunt facies, laſsitudines, oculorum dolores, capitis grauitates, reſolutiones leuiter ſideratorum modo, & menſes ſi apparuerint, maximè quibus primùm, ſed & virginibus & mulieribus, quibus per tempus. Sed & quibus non in quo ſolet tẽpore, aut velut oportet apparent. Deinde pallidæ fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & conſequenter fit, & in quo tẽpore, & in quibus. Valde bilioſis, in febribus maximè, omnino quibuſdam ad crura purgatio. Medicamentorũ modos ſcimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes ſimiliter, ſed alij aliter cõponuntur. Et alibi citius, aut ſerius, in manum tractationes
C aſſumuntur, velut eſt aut ſiccare, aut tundere, aut coquere, & eiuſmodi. Omitto plurima, quæ vnicuiq;, & in quibus morbis, & quo tẽpore morbi, ætatem, ſpeciem, victum, qualis hora anni, & quæ, & qualiter procedat, & huiuſcemodi. Zoilo iuxta murum ex tuſsi matura, febris acuta, & faciei rubor & aluus intercepta, præterquam ad neceſsitatem coactè, lateris ſiniſtri dolor, & auris è directo valde doloroſa, & caput non vſque adeò. Spuens ſemper ſuppuratum ægrotabat. Sed alia iudicata ſunt, & iuxta aurem pus multum erupit, circa octauam aut nonã diem. Principia verò noni diei ex dolore auris. Haud ſcio quomodo ſine rigore iudicatio facta eſt. Sudauit caput valde. Et hic ſudor firmus erat, quòd quidem ardor etiam ſiniſtri lateris eſſet. Supernè vnà cum aure dolor ſedatus, maximè circa ſcapulas. Sed & ante ſputa multa, ab initio florida reiecta, & circa ſeptimam aut octauã diem.

Quibus perituris fierent.

Quæ obſeruanda.

Zoilus.

Deinde

Deinde laboriosa. Aluus restitit vsq; ad nonam & decimam D diem. Dolore extinctus est. Tumor remittebat, & sudores fiebant parui, non autem iudicabant. Manifesta autẽ erant hæc tum ex aliis, tum ex secessu. Nam incipiente auris dolore, etiam venter turbatus est. Erupit autem ex aure nona die, & iudicatus est morbus decimaquarta sine rigore eadem die.

Sed & sputum largius ibat, & maturius, postquã auris erupit. Sudores autem, & serpentia vlcuscula ad multum tempus, in capite fiebant. Resiccata sunt tertia die. Quæcunq; sine signo iudicationis iudicatorio disparent, malè iudicata sunt, velut Erysipelas ancillæ Polemarchi. In glandularum tumoribus febres, malum, exceptis diariis. Et in febribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio vigorem remiserunt. Spiritus, præcordiis eleuatio mollis, & intentio neutra, in ipsis supernè rotundum, in dextris velut circumferentia suppuratoria, aliud longius magis, aliud diffusum, aliud deorsum repens, & hinc atq; hinc distentio vsq; ad vmbilicum. In omni sursum versus è directo latione, si reuocetur, & in rotunditatem cõcludatur, quatenus quidem spiritus fuerit, citra iudicationem calore attenuatur. Si verò hunc effugerit, ad suppurationem procedit. Spiritus densi, parui, magni, rari, parui, rari: extra magnus, intra paruus, alius quidem extendens, alius verò vrgens, dupla intro reuocatio, velut superinspirantibus, calidus, frigidus. Medela assiduarum oscitationum spiratio longa. Non potantibus & vix, spiratio breuis. E directo etiam laterum intentio dolorosa, & præcordiorum intentiones, & splenis eleuationes, è naribus eruptiones. Quę relinquuntur post iudicationem, recidiuas facere solent. Primùm itaque lienis eleuationes, si non ad articulos finierint, sanguinis è naribus eruptio fit, aut præcordij dextri intentio, si non penetrauerint vrinæ. Hæc enim est interceptio vtrorunque, & recidiuæ horum meritò fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet si non fiant, eos verò quidem fiunt, declinare. Eos autem excipere, si prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet.

Febres malæ in glandularũ tumoribus.

E

F

Qui verò non valde, eos coadiuuare. Eos verò auertere, si omnino incommodi fuerint, maximè si hi affuturi sunt: sin minus, si iam veniunt. Quarta die fientes sanguinis è naribus eruptiones ęgrè iudicabant. Febres quę vna die intermit

A mittentes, altera superrigent, vnà cum iudicatione, ad septimum circuitum durant. Scopo ex mucosis, biliosis, & fauciũ inflammatione, malo victu vso aluus suppressa est, & febris acuta facta, & lingua florida, & vigil sine somno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris. Spiritus subdensus, præcordia dolebat, & respirans, & quum verteretur. Sine tussi verò exereabat subcrassa. Peplus ipsi data, à præcordio quidem depulit, transiuit autem nihil. Postridie glandes duæ appositæ non apparuerunt. Vrina crassa & turbata. Subsidentia leuis & plana: & restitit aluus in turbulentia, ventérque mollior erat. Et splen eleuatus, & deorsum vergẽs factus est. Potu vtebatur aceto mulso *Scopus.*

B dulci, aut fauorum cremore cocto. Decima sanguis ex sinistra nare aquosus paucus venit; non autẽ valde infirmus erat ob hoc ipsum: & vrina subsidentiam habens. In subsidentia verò subalbum quiddam adhærens vasi, tenue, neque genituræ simile, neque dissimile. Defluxit hoc breui. Postridie iudicatus est, à febre liber, & subiit subuiscosum vndecima die. Hoc verò circa defluxum erat quid biliosum. Vrinæ verò purgatio multa, tum copia, tum subsidentia, & priusquam vinum bibere inciperet, ferè pituitæ similis. Penetrauit autem vndecima die, vt quæ non esset multa. Viscosa verò erãt stercora & turbata. Huiusmodi autem iudicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Perintho tale erat. Quæ circa linguas eleuantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos sunt. Nam ossium natu *Antigenes.*

C ra caussa est, vt hæc & indurentur, & distendantur. Collectio Hippostrati vxori ex quartana annua ad fastigium eleuata est, quum subfrigida palam esse videretur, impetus in totum corpus factus est, & sudor: iudicata est hoc modo: & postea menses plures copia & tempore. Tunc enim suppressi fuerant. Abscessus non consistere visus est. In pulsantibus sanguinem fundentibus figura ampla, & in totum si ex omnino decliui accliue fiat. Quapropter etiam deligationes in venarum sectionibus impetum faciunt: fortes verò sanguinem impediunt. Sanguineum & subbiliosum, ructum acidum facit. Fortassis autem ad atræ bilis morbum his desinet. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis, per dorsum ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis *Principiũ horroris.*

quàm anteriore, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. D
Indicat autem pilus animantium. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus. Quicquid in septuaginta mouetur, in triplicitatibus perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia: requirit diætam siccissimam. Quod citius motum est ac discretum, rursus augescit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquagesimum tertium diem, & circa centesimum sextum, labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo ac quarto. Quæ nosse oportet ad septimum mensem, aut à mensium fluxu numerandi sunt nouem menses, aut à conceptione: & ad septuaginta ac ducẽtos dies, E
Græci menses fiunt: & si quid amplius vltra hos est, & aut masculis, aut etiam fœmellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur: & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec ossa fuerint solida facta. Menstruarum purgationum circuitus est. Quæ ante has fiunt grauitates, similes sunt laboribus octimestribus. Primipararum lac, alimento quidem transmutationem accipiente, octimestri verò perficiente. Si in vulneribus fortibus, tumor non appareat magnus, malum. Laxi bonũ: sursum pascentes, peius Menstruæ purgationes similes octimestribus, in tendentibus ad decimum mensem fiẽtes, malum. Quibus tumores in vulneribus, non valde conuelluntur, neque insaniunt, His autem derepentè dissipatis, quibus quidẽ F
ad posteriores partes, conuulsiones cum doloribus, quibus autem ad interiores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. Tumores præter rationẽ alleuantes, prauum: velut Andronici filio Erysipelas recurrit: si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet. Hoc ex natiuitate circa aurem, ad pubem distributum est. Alteri tertia ex natiuitate die factum, suppuratum est nona. Hic septima die sanus euasit. Maligniora sunt quæ derepentè disparent.

Andronicus.

SECTIO QVARTA.

De venis.

Hepatis vena.

HEpatitis in lumbis vsque ad magnum verticulum, infernè etiam verticulis se ingerit: hinc subleuata per

hepar

A hepar,& per septum transuersum ad cor,& quæ quidem recta est,ad clauiculas: hinc aliæ quidem ad collum,aliæ verò ad scapulas,aliæ deorsum deflectentes,ad vertícula & costas declinant. Et ex sinistris quidem, vna propè clauiculas. Ex dextris verò ad quendam ipsarum locũ. Alia verò vtrinque deflexa, Alia paulò inferius deflexa, vbi quidem illa deficit, costis se ingerit,donec ad venam ipsum cor accesserit, ad sinistras deflexa. Infrà autem decuruata ad vertebras descẽdit donec perueniat,& inde incipit eleuari ingerens se costis reliquis omnibus,hinc atque hinc singulis ramulos præbens, quum sit vna: à corde quidem ad locũ quendã à sinistris magis procedens. Deinde infra arteriam,donec consumpta fuerit,& venerit eo vnde hepatitis subleuata est. Priusquàm au-

B tem eo venit,circa extremas duas costas diuisa est,& partim ab hac,partim ab illa verticulorũ parte progressa consumitur. Quæ verò rectà à corde ad clauiculam tendit,supra arteriam est:& ab hac,velut etiam iuxta lũbos infra arteriam, ad hepar insilit, partim in portas & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paulò infra septum transuersum. Septum autem transuersum adhæret hepati,neque facile est ipsum separare. Duplices porrò venæ à clauiculis, alteræ hinc alteræ isthinc,sub pectus ad pectinem procedunt: quo verò hinc,nondum scio. At Septum transuersum infra iuxta verticulum quòd est infra costas, qua rhenes ex arteria, ea parte cõsurgunt: Verùm arteriæ ex ipso rhene oriũtur, hinc

C atque hinc ab arteria neruum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente à corde Hepatitis desinit. Cæterùm ab hepatitide per septum transuersum maximæ duæ, altera hinc, altera isthinc, sublimes feruntur, multifidæque per septum sunt, & circa ipsum consistunt in superna parte, atque hæ magis sunt conspicuæ. Duo verò nerui à cerebro sub os magni verticuli, ex supernis & ad gulam magis, ab vtraque arteriæ parte descendunt,& vterque in seipsum incidẽs, vni similis, vbi verticula & septum sunt, ibi desinunt. & quidam ambigui, ex hac societate ad hepar & splenẽ ipsos tendere putauerunt. Alius neruus ab vtraque verticulorum parte iuxta clauiculam ad spinam procedit, ex obliquo verticulorum, & ad costas distribuitur, & quemadmodum venæ, sic hi per septum, ac mesenteriũ mihi tendere videntur.

Duæ aliæ venæ.

Duo nerui

Neruus alius.

Vbi autem hæ deficiunt, rursus hinc vbi septum exoritur, ab D eo cohærentes ac continui existentes, iuxtà mediũ infra arteriam, deinceps ad verticula distribuuntur, quemadmodum venæ, donec ad sacrum os progresſi consumuntur. In Aeno ex asſiduo leguminũ esu, fœminæ & masculi, crurum impotentes facti sunt, ac vitam degerunt. Sed & his qui eruo vescuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda est vt excandescentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in vasa subter cuticulam colligendi gratia: itémq; lætitia, & timor, & huiusmodi, & si quidẽ reliquum corpus simul ægrotarit, simul curare: Sin minus, satis est. Stymargi famula Idumæa erat, quæ vbi filiã peperisset, conuersum est ei vteri osculum, & dolor ad coxam & crus. Iuxta malleolũ secta vena libera- E ta est, & quidem quum etiã tremores totũ corpus detinerẽt. Verùm ad causam deuenire oportet, & ad causæ principiũ.

Neruorum discursus. Sacrum os.

SECTIO QVINTA.

Naturæ indiciorum notio.

Physiognomia. Varix testium quid posſit.

QVicũque fului, naso acuto, oculis paruis, mali. Quicunque fului, simi, oculis magnis, boni. Hydropici rauos oculos habent, & calui sunt. Vocis gracilitatem soluit varix, ad sinistrum & dextrum testem, absque horum altero fieri non potest vt soluatur. Magni, calui, balbi, gracili voce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut caluus, aut gracili voce præditus, aut hirsutus, fortiter atrabiliarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt poten- F tes, eos necesse est dum illa soluuntur, suppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, surditas soluit, itémque sanguis multus ex naribus erumpens. Insania magni morbi ex more fientis solutio. Si puerperis conuulsio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in vesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito. Si capitis os confractum fuerit, lac, & vinum ammixta aquæ pari mensura, bibenda dato. Si verò vlcus fuerit, internas venas secato, si non febricitet. Si autem desipiat, caput irrigato, si non præcordia fuerint eleuata. Si caput doluerit, ad pectus descendit, deinde ad præcordia, posteà ad coxam. Omnia verò vt doleant fieri non potest. Ventositatem flatuosam venæ sectione, fluxionem pharmaco illito sistito. Fluxus enim ex vena magna est.

Puerperæ spasmos. Capitis os dolitãs fractúmve.

Si

A Si verò sua sponte multum fluat, ieiunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato. Quicunque derepente voce destituuntur, si sine febre fuerint, ipsis venam secato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem. Quibus tussis sicca est, his non soluitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat. Si hydropicum tussis corripiat, siquidem statim animo linquatur, calidis omnibus vtatur: Sin minus, inebriato, ac cibis ipsum impleto. Venas autẽ internas secato, dum morbus magnus in intentione est. Solutio coxarum doloris, oculorum distortiones, cæcitas: testium tumoris mammarum eleuatio.

Vocis reparatio.

Tussis sicca.

B Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, sequenti die soluetur. Hydropicus si tumorẽ in cruribus habens tussiat, malum. Si auris doleat, lacte vtatur, Si non in die impari febris dimittat, recidiuare necesse est.

Cui vena in cubito pulsarit, insanus & iracundus est: cui verò quieuerit, stupidus. Vulnus si sanguinem fundat, vlcus ne madefacito, verùm caput calida rigato. Si os ventriculi doleat, panem calidum cum vino meraco exhibeto. Vomitus solutio, aquam calidam bibendam dato, & vomat.

Vulnus quando nõ lauandum.

Vomitio quî paretur.

Quæcunque corrupta torpescunt, euulsa vena vlcerato, ac sanato. In conuulsione digitorum manus citra febrem, venam secato, si nõ caput doleat: Sin minus, aquam calidam affundito. Ad oculos. Spodij partem duodecimam, croci C quintã, nuclei oliuæ vnam, cerusæ vnã, myrrhæ vnam. Aquã frigidam super caput fundito, & allia cũ maza edenda dato.

Diuersæ medelæ.

Varices caluorum si non magni fuerint, furiosi sunt. Ad vitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, vt ne exulceres. Secundarum purgatio si non discedant. Sternutatorium ad nares apponito, vt sternutet, & sternutantis nares ac os apprehendito.

Varices.

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

CAput magnum, oculi parui, balbi, iracundi sunt. Qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent. Balbi celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxij, biliósique sunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri &

Diuersa per aspectũ cognitio.

magni,naſum craſſum & ſimum habentes,boni. Oculi raui D
magni,caput magnũ,ceruix tenuis,pectora angusta, cõgrue
adaptati hominis ſunt. Caput paruum habens,neque bal-
bus eſſe poterit,neque caluus,niſi fuerit glaucus. In con-
uulſionibus ſi vox in die impari ſoluitur,à magno morbo li-
berat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito,
& ptiſanam craſſam ter in die calidam dato. Puer nutritur
ſeptimo menſe,aut nono,aut decimo,& voce firmatur,& ro
bur ſequitur,& manibus validus fit:dũ vox ſoluitur, omnia
ſoluuntur.Solutio enim ſimilis eſt voci.Soluitur autẽ in die
impari.Si venæ pulſauerint in manibus,& facies ſana ac ro-
buſta fuerit,& præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit
morbus,qui ſine conuulſione nõ ſoluitur,aut ſanguinis mul E
ti e naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis
dolore,aquam calidam ſuper caput fundito,ſi non frigus fue
rit:Sin minus,farinam quàm calidiſsimã dato,& vinum me
racum.in turbatione ventris,fabas coctas dato,ſi non ſuper-
næ partes abundè fuerint bilioſæ. Aut cuminum cum fabis
edendum dato.At interceptio morbi fieri non poterit,niſi in
die impari. Neque principium fieri poterit,niſi in die pari,
itémque menſe ac anno pari.Nitrum autem Aegyptium &
coriandrum,ac cuminum cum oleo terito,& ventri illinito.
Qui moriuntur eos neceſſe eſt die impari,& menſe impari,
& anno impari mori. Bonum autem fuerit prædicere mor-
tem,aut dolores fortes. Quorum oculi robuſti non ſunt, his
mors breui imminet.Si verò in impari anno fiat,ab vtriſque F
impares fieri neceſſe eſt.Si autẽ in anno pari & die pari, ne-
ceſſariũ eſt in impari die mori.Ex numero tertia fortiſsima
eſt.Anginam & lippitudinẽ ſoluit venæ ſectio.Vulnerato in-
teſtino,reſpiratio prodit infernè incõſpicua iuxta vulnus, &
euacuãtur pectora.Dato igitur lac & vinũ,pari aquæ mẽſu-
ra ammixta.Quorum pectora bilẽ generãt balbi,furioſi, &
calui ſunt.Quicũq; horũ ex natiuitate etiã ſtrabones,hi im-
prudẽtes ſunt,aut calculoſi aut inſanientes.Quibus autẽ nõ,
alterius mali ſolutio fit.Circa naturã plurimam vim habet,
mãma dextera,oculus dexter & quę infrà ſunt hac parte. Nã
& maſculi dextris inhærẽt.Mulieribus mẽſes vt ſiſtas,cucur
bitam maximam ad mammam affigas.Trimeſtris puer om
nia præ ſe fert,& lac tunc habet.Si multum fluat lac, neceſſe
eſt fœ

Pueri natura.

Morbi natura.

Mors quota.

Medela anginæ, lippitudiniſque & percuſsi inteſtini.

Mas dextris hæret.

A est fœtum debilem esse. Si solidiores fuerint mammæ, sanior est fœtus. Vena crassa est in vtraque mamma: quapropter maximam habent prudentiæ partem. Vrinæ stillicidium soluit venæ sectio. Si superni loci turgent qui sunt circa caput, vlcerũ purgatio, vomitus, hydrops. A ventris turbatione, aut à tussi, si cancer fiat, os amarescit. Dato autem elaterium bibendum bis aut ter, si non balbus fuerit. Deligare verò oportet florem æris vstum, donec fuluus euaserit, & spongiam, si non balbus fuerit. In anxietate, horrore, oscitatione, dato vinum pari aquæ mensura ammixta. Stranguria quî soluatur.

Ad auris dolorem cucurbitam affigito. Quicquid supernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & B anhelatio fiens, omnia hæc soluit. In voluulo molli, frigidum vinum multum meracum pro ratione dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris, & dysenteria citra dolorem. Si præcordia distenta fuerint, manu comprimito ac lauato. Ad paronychiam vnguium abscessum, galla nigra cum melle. Aqua secedente, lactis heminas octo bibendas dato. Si verò vomat, & non bibat, allij aut ceparum intritum dato. Vt mulier in vtero concipiat, polypos paruos super flamma calidissima assatos, & ferè semiambustos, edendos dato. Et nitrum Aegyptium tritum, coriandrúmque ac cuminum, in pastillos efformato, in pudendúmque subdito. Si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat. Si verò aliter caput doleat, panem Capitis dolor quî discutiatur. C quàm calidissimum cum vino meraco edat. Si hominem calor corripiat, non à bile, neque à pituita, sed aut à lassitudine, aut aliàs febriat, aquam multam calefacito, deinde ea superinfusa caput rigato, donec pedes sudarint: & farinam crassissimã coquito. Postquam autem pedes sudarint, farinam plurimam & calidissimam edens, ac vinum meracum insuper bibens, vestimentis contectus facilè quiescat. Aut narcissi duo aut tria capita in cœna edat. Qui insania corripietur, ei hoc signum præsagit, sanguis colligitur ipsi ad mammas. Signa furoris.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER TERTIVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. D

*

SECTIO PRIMA. E

AEGROTVS I.

Pythion.

YTHION qui habitabat iuxta Telluris tẽplum. Cœpit tremor à manibus prima die, febris acuta, delirium. Secũda omnia exacerbata ſunt. Tertia eadem. Quarta ab aluo pauca, mera, biliosa prodierunt. Quinta omnia exacerbata ſunt, tremores perſeuerabant, ſomni tenues, aluus reſtitit. Sexta ſputa varia, ſubrubra. Septima os diſtractum eſt. Octaua omnia exacerbata ſunt. Tremores perſeuerabant. Vrinæ ab initio quidem, & vſque ad octauam tenues, decolores, in medio pendens nubiloſum quiddam habebant. Decima ſudauit. Sputa aliquantulum matura, iudicatus eſt. & vrinæ ſubtenues circa iudicationem. F Poſt iudicationem verò, quadraginta diebus poſtea ſuppuratio circa ſedem, & abſceſſus factus eſt cũ vrinæ ſtillicidio. P. M. V. Q. S. hoc eſt, probabile multitudine vrinæ quadrageſima ſanatum.

AEGROTVS II.

Hermocrates perit.

HErmocraten qui ad Nouum murũ decumbebat, febris vehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordij diſtentio molliter. Lingua ab initio aduſta eſt. Surditas ſtatim, ſomni non aderant. Siticuloſus nõ valde, Vrinæ craſſæ rubræ, depoſitæ non ſubſidebant. Ab aluo verò non pauca combuſta prodibant. Quinta minxit vrinas tenues, habebant quid in medio pendens, non ſubſidebãt. Ad noctem mente motus eſt. Sexta morbo regio correptus eſt.

omnia

A omnia exacerbata ſunt.non reſipiſcebat. Septima moleſta fuit. Vrinæ tenues ſimiles,ſimiliter etiam ſequentibus diebus.Circa vndecimam omnia viſa ſunt alleuata eſſe. Sopor cœpit. Vrinæ craſſæ ſubrubræ, infra tenues, non ſubſidebant. Placidè reſipiſcebat. Decimaquarta à febre liber,nõ ſudauit,dormiuit, intelligebat omnia. Vrinæ conſimiles.

Circa decimam ſeptimam rediit,calefactus eſt,ſequentibus diebus febris acuta. Vrinæ tenues. Rurſus autem vigeſima die iudicatus eſt,à febre liber,non ſudauit. Cibum faſtidiebat per totum tempus.reſipiſcebat,loqui non poterat,lingua arida.non ſitiebat.dormiebat ſoporoſus. Circa vigeſimam quartam calefactus eſt.aluus lubrica multis te-
B nuibus fluens.& ſequẽtibus diebus febris acuta.lingua combuſta eſt. Septima & vigeſima mortuus eſt. Huic ſurditas perpetuò perſeuerabat. Vrinæ craſſæ & rubræ nõ ſubſidentes.Aut tenues decolores,& in medio quid pendens habentes.guſtare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc eſt probabile ſeceſsibus ſuppreſsis vigeſima ſeptima mortuum.

AEGROTVS III.

QVi in Dealcis horto decumbebat, capitis grauitatem, Dealces.
& tempus dextrũ doloroſum habebat multo tempore.
Cum occaſione verò febris corripuit,decubuit. Secunda die ex ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Ab aluo ſtercora probè prodierunt. Vrinæ tenues,variæ, in medio pendens quiddã habentes minutim diſperſum.velut farinæ
C craſsiores,& genituræ ſimiles. Tertia febris acuta. Seceſſus nigri,tenues, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſsibus liuida.ſomno grauiore aliquantulum premebatur,moleſtè ſurgebat.Vrinis ſubſidentia liuida,ſubuiſcoſa. Quarta vomuit bilioſa, flaua,pauca,paulo poſt æruginoſa. De ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Seceſſus ſimiles. Vrinæ ſimiles. ſudauit circa caput & clauiculam,ſplen eleuatus eſt.femoris dolor è directo. Præcordij dextri diſtentio ſubmollis,nocte non dormiuit.parum mẽte motus eſt. Quinta ſeceſſus plures,nigri,ſpumoſi,ſubſidentia ſeceſsibus nigra.nocte nõ dormiuit,mente motus eſt. Sexta die ſeceſſus nigri,pingues, viſcoſi,graueolentes,dormiuit,intelligebat magis. Septima lingua ſicca,ſiticuloſus,non dormiuit,mente motus eſt.Vrinæ tenues, non boni coloris. Octaua ſeceſſus nigri,pauci,

compacti.dormiuit.intelligebat.siticulosus nō valde. Nona riguit.febris acuta.sudauit.frigiditas.mente motus est. Dextro oculo distortus est.lingua arida,siticulosus,insomnis. D

Decima circa eadem. Vndecima intelligebat per totum omnia,à febre liber.sudauit.vrinæ tenues circa iudicationē. Duobus diebus à febre liber fuit, decimaquarta rediit. Statim autem nocte nō dormiuit,penitus mente motus est. Decimaquinta vrina turbata,qualis ex his quæ subsiderunt fit, quum fuerint agitata.febris acuta.penitus mente motus est. non dormiuit.genua & tibias dolorosa habebat.ab aluo subdita glande,stercora nigra prodierunt. Decimasexta vrinæ tenues,habebant quid in medio vehens nubilosum.mente motus est. Decimaseptima mane extremitates frigidæ,con- E tegebatur,febris acuta.sudauit per totum.alleuatus est.intelligebat magis.non à febre liber,siticulosus.vomuit biliosa,flaua,pauca. Ab aluo stercora prodierunt paulò pòst nigra,pauca,tenuia.vrinæ tenues,non boni coloris. Decimaoctaua nō resipiscebat.soporosus. Decimanona per eadem.

Vigesima dormiuit,omnia intelligebat.sudauit.à febre liber.non sitiebat. Vigesimaprima parum mente motus est. paululum sitiebat.præcordij dolor,& circa vmbilicum palpitatio perpetuò. Vigesimaquarta vrinis subsidentia.intelligebat omnia. Vigesimaseptima coxæ dextræ dolor vrinæ tenues,& subsidentiam habebāt.in reliquis commodissimè habèbat. Circa vigesimamnonam oculi dextri dolor.vrinæ tenues. Quadragesima egessit pituitosa,alba,aliquāto plura,multum sudauit per totum.perfectè iudicatus est. F

SECTIO SECVNDA.

AEGROTVS IIII.

Philistes citò perit.

IN Thaso Philistes caput multo tempore dolebat.& quandoque etiam aliquāto grauiore somno pressus decubuit. Quum autē ex potationibus febres continuæ obortæ essent, dolor exacerbatus est.nocte excalefactus est primùm.Prima die vomuit biliosa; pauca,flaua primùm.postea verò plus æruginosa. Ab aluo autem stercora prodibant.noctem habuit molestam. Secunda die surditas.febris acuta.præcordium dextrum distentum est,declinauit ad internas partes, vrinæ tenues,pellucidæ,habebant quiddam in medio pendens

A dens genituræ ſimile. Parum inſaniuit circa meridiem. Tertiam diem moleſtam habuit. Quarta conuulſiones. exacerbata ſunt omnia. Quinta mane mortuus eſt.

AEGROTVS V.

CHærionem qui decumbebat apud Demænetum, ex potu febris corripuit. Statim autẽ capitis grauitas doloroſa. nõ dormiuit. aluus turbata ex tenuibus bilioſis. Tertia die febris acuta capitis tremor, maximè autẽ labij inferni: paulo poſt rigor, conuulſiones, penitus mente motus eſt. Noctem moleſtè tulit. Quarta per quietẽ, parum dormiuit. parum delirauit. Quinta laborioſe omnia exacerbata ſunt. delirium. noctẽ moleſtè tulit. nõ dormiuit. Sexta per eadem. B ſeptima ſuperriguit. febris acuta. ſudauit per totum. iudicatus eſt. Huic perpetuò ab aluo ſeceſſus bilioſi, pauci, meri. Chærion non perit.

Vrinæ tenues boni coloris, in medio nubiloſum quiddam pendens habẽtes. Circa octauam minxit vrinas melioris coloris, habentes ſubſidentiã albam, paucam. reſipiſcebat. febris intermiſit. Nona rediit. Circa decimamquartam febris acuta, ſudauit. Decimaſexta vomuit bilioſa, flaua, ſatis multa. Decimaſeptima ſuperriguit. febris acuta. ſudauit à febre liber, iudicatus eſt. Vrinæ poſt recidiuam & iudicationẽ, melioris coloris, ſubſidentiam habẽtes. Neque mente motus eſt in recidiua. Decimaoctaua parum caleſcebat. inſuper ſitiebat. Vrinæ tenues, quod in medio pendebat nubiloſum erat. parum mente motus eſt. Circa decimam nonam à febre li- C ber, collum doloroſum habebat. Vrinis ſubſidentia. perfectè iudicatus eſt vigeſima. P. M. B. V. V. S. hoc eſt, probabilè multitudine bilioſarum vrinarum vigeſima ſanatum.

AEGROTVS VI.

EVryanactis filiam virginem febris corripuit. Erat autem ſine ſiti perpetuò, nihil ad guſtandum admittebat. Ab aluo pauca prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa ſedem dolebat. Sexta die à febre libera, non ſudauit. iudicata eſt. Quod verò circa ſedem erat, parum ſuppuratum eſt. erupit vnà cum iudicatione. Poſt iudicationem ſeptima die riguit, parum incaluit, ſudauit. poſt iudicationem octaua die, riguit non multũ. poſtea verò extremitates frigidæ ſemper. Circa decimam poſt factum ſudorem, mente mota eſt. & rurſus breui reſipiſcebat. Euryanax.

ſcebat. Dicebant autem ex guſtato botro ipſam hæc pati. Die D
verò vna intermiſſa, rurſus duodecima multū delirabat, aluus turbata eſt ex bilioſis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus, frequenter ſurgebat. Die ſeptima ab ea qua mente mota

Hæc periit. fuit, mortua eſt. Hæc incipiente morbo fauces dolebat & perpetuo ruborem habebat, & gurgulio reuulſus, fluxiones multæ, paruæ, tenues, acres. Tuſsiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus faſtidiebat, neque vllum aliquem appetiuit, ſine ſiti erat, neq; quicquam memorabile bibit. Tacēs nihil loquebatur. Triſtitia deſperata rurſus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

AEGROTVS VII.

Biton. ANginoſa illa quæ apud Bitonem erat, primum à lingua cœpit. Vox nō clara, lingua rubra reſiccata fuit. Prima die horrida, incaluit, tertia rigor, febris acuta, tumor ſubruber, durus, colli & pectoris ex vtraq; parte, extremitates frigidæ, liuidæ. Spiritus ſublimis, potus per nares fundebatur. deglutire non poterat, alui ſeceſſus & vrinæ ſuppreſſa erant. Quarta omnia exacerbata ſunt. Mortua eſt anginoſa. P.S.S. Q.M. hoc eſt, probabile ſeceſsibus ſuppreſsis quinta mortuā. E

AEGROTVS VIII.

Forū Mendacium. ADoleſcentem qui decumbebat in Mendacium foro, febris corripuit, ex laſsitudinibus, & laboribus, ac curſib. inſolitis. Prima die aluus turbata ex bilioſis, tenuib. multis, Vrinæ tenues ſubnigræ, nō dormiuit, ſiticuloſus. Secunda omnia exacerbata ſunt. Seceſſus plures, intēpeſtiuiores: nō dor F
miuit. Mens turbata, parū ſudauit. Tertia moleſte habuit, ſiticuloſus, anxius, multa iactatio, deſperatio, mēte motus eſt. Extremitates liuidæ ac frigidæ, præcordij intenſio ſubmollis vtrinque. Quarta nō dormiuit. Malum in peius procedebat. Septima mortuus eſt. Aetate circa vigeſimū annum erat. P. N.S.M. hoc eſt, probabile nouationibus ſeptima mortuum.

AEGROTVS IX.

Tiſamenus QVæ apud Tiſamenum decumbebat mulier, ei voluuloſa moleſtè procedebant. vomitus multi, potum continere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis partibus iuxta ventrem dolores, tormina continua, non ſiticuloſa, incaleſcebat. Extremitates frigidæ perpetuò, anxia, inſomnis. Vrinæ paucæ, tenues, ſeceſſus crudi, tenues, pauci,

prod

A prodesse non ampliùs quicquàm poterat. Mortua est.

AEGROTVS X.

MVlierem ex his quæ apud Pantimedem degebant, ex abortu infantis, prima die febris corripuit. Lingua arida, siticulosa, anxia, insomnis. Aluus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die superriguit, febris acuta, ab aluo prodiere multa, non dormiuit. Tertia die dolores maiores. Quarta mente mota est. Septima mortua est. Aluus semper lubrica, ex secessibus multis, tenuibus, crudis. Vrinæ paucæ, tenues, febris ardens.

Pantimedes abortu perit.

AEGROTVS XI.

B ALteram ex abortu circa quintum mensem, febris corripuit. Ab initio soporosa erat, & rursus insomnis, lumborum dolor, capitis grauitas. Secũda aluus turbata est paucis, tenuibus, meracis primùm. Tertia plura, deteriora, nocte non dormiuit. Quarta mente mota est. Timores. Tristitiæ, dexter oculus distortus est, sudauit circa caput sudorẽ modicum, frigidum, extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata sunt, multùm delirabat, & rursus breui resipiscebat. Sitis, insomnis. Ab aluo multa, intempestiua, perpetuò prodibant. Vrinæ paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, subliuidæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide.

Mortua est delira.

AEGROTVS XII.

MVlierem quæ decumbebat in Mendaciũ foro, primùm tunc enixam dolorosè masculum, febris corripuit. Statim ab initio siticulosa, anxia, cor dolebat, lingua arida, venter turbatus est tenuibus, paucis, non dormiuit. Secunda die parum riguit, febris acuta, parũ circa caput sudauit frigidũ. Tertia laboriosè ab aluo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguit. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quintam laboriosè tulit. Sexta per eadem. Ab aluo verò prodierunt liquida, multa. Septima riguit, febris acuta, sitis multa, iactatio. Circa vesperã frigidum sudorẽ per totũ sudauit, frigiditas, extremitates frigidæ, nõ ampliùs recalescebant, & rursus ad noctem riguit. Extremæ partes nõ recalescebant, non dormiuit, parum mente mota est, & rursus breui resipuit. Octaua circa meridiẽ recalefacta est. Siticulosa, soporosa, fastidiosa ac nauseabũda. Vomuit biliosa, pauca, subflaua. Noctem molestè tulit, nõ dormiuit. Vrinam minxit multã acer-

C

Primipara perit.

uatam

uatam inſcia. Nona remiſerunt omnia, ſoporoſa. Ad veſperã D
parũ riguit. Vomuit Pauca, biliosa. Decima rigor, febris exacerbata eſt, nihil dormiuit. Manè multam vrinam ſubſidentiam habentem minxit, extremitates recalefactæ ſunt. Vndecima vomuit viroſa, biliosa. Non ita longè poſteà ſuperriguit, & rurſus extremitates frigidæ. Ad veſperã ſudor, rigor. Vomuit multùm, noctem laborioſè tranſegit. Duodecima vomuit multa, nigra, graueolentia, ſingultus multus, ſitis laborioſa. Decimatertia nigra, graueolentia, multa vomuit. rigor. Circa meridiẽ voce deſtituta. Decimaquarta ſanguis per nares. Mortua eſt. Huic perpetuò aluus lubrica, horrida. Aetas circa annum decimumſeptimum.

SECTIO TERTIA.

Conſtitutio temporis peſtilens. E

Tempeſtatis & anni peſtilentis deſcriptio.

ANnus auſtrinus, pluuius. Venti perpetuò quieſcentes, Quũ ſqualores fuiſſent ſuperioribus tẽporibus ad annũ, in auſtrinis circa arcturũ aquæ multæ. Autũnus vmbroſus, nubilus, aquarũ copia. Hyems auſtrina, humida, mollis. Poſt ſolſtitiũ longè poſteà, propè æquinoctiũ ſeræ hyemes. Et iam circa æquinoctiũ aquilonares venti niuoſi nõ multo tẽpore. Ver rurſus auſtrinũ, ſine ventis. Aquę multę perpetuò vſq; ad canem. Aeſtas ſerena, calida, ęſtus magni. Eteſiæ parũ diſperſum ſpirarũt. Rurſus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quum autẽ eſſet annus auſtrinus, humidus, & mollis, per hyemẽ quidem ſani degebãt, exceptis tabidis, de F
quibus ſcribetur. Ante ver autẽ ſimul cũ fientibus frigoribus, ſacri ignes multi, quibuſdã cum occaſione, quibuſdã nõ, atq; hi maligni multos peremerũt. Multi fauces doluerunt. Voces vitiatæ, febres ardentes, phrenitici, ora vlcere feruido affecta, in pudẽdis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alui turbatæ. Ciborũ faſtidia. Aliqui ſiticuloſi, aliqui non. Vrinæ turbatæ, multę malę. Diu ſoporoſi, & rurſus inſomnes. Multę iudicationes penitus interceptę. Quędã ægrè fientes, Hydropes, tabidi multi. Atq; hi quidẽ erãt populares morbi. In ſingulis autẽ relatis ſpeciebus ægroti, & moriebãtur multi. Acciderũt autẽ ſingulis horũ hoc modo. Multis equidẽ ignis ſacer cum occaſione ex vulgarib. & valde paruis vulnuſculis; in toto corpore, maximè ſexagenarij, circa caput ſi vel parũ neglecta

Qui morbi vigerẽt.

A glecta essent. Multis verò etiã in ipsa curatione, inflãmationes magnæ fiebant:& sacer ignis multus, breui, vndique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt:carnium & neruorum ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta nõ puri similis. Sed alia quædã putredo, & fluxio multa ac varia. Quibus igitur circa caput horum quid fieri cõtigit, his glabricies totius capitis ac mẽti fiebat:& ossium denudationes ac elapsus: & multæ fluxiones,& hæc in febribus,& sine febribus. Erant autem hæc horrenda magis quã mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio peruenit, horum pleriq; seruabãtur. Quibus verò inflammatio quidem & ignis sacer discessit, ta

Similia hæc sunt morbo gallico qui nũc viget.

B lem autẽ nullum abscessum fecit, horum multi perierũt. Similiter autẽ & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderũt. Multis enim brachiũ, & totus cubitus defluxit. Quibusdã verò hæc affligebãt latera, aut anteriorem aut posteriorẽ aliquã partem. Quibusdam autem totum femur, vel tibiæ denudabantur,& totus pes. Erat autem ex talibus omnium grauissimum, vbi circa pubem & pudenda accidisset:& circa vlcera quidem,& cum occasione, huiuscemodi erãt. Multis autem in febribus,& ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderũt: & qui quidem horum abscessum fecissent per suppurationẽ, aut per aluum turbatio quædam tempestiua, aut vrinarũ bonarum excretio contigisset, per hæc soluebantur. Quibus autem nihil horum accidisset,

C verùm obscurè disparuisset, hi lethales erãt. Plerunq; igitur plurimis accidit sacer ignis verè, consequebantur autem & per æstatem,& sub autumnum. Multa verò turbatio quibusdam,& circa fauces tubercula,& linguæ inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocésq; multis significationem de se præbebant, quòd essent vitiatæ ac impeditæ & inuolutæ, primùm quidem, tabidis incipientibus, imò etiam ardenti febre correptis & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardẽtes ante ver, itémq; phrenitis, post facta frigora: & plurimi tunc ægrotarunt. Acuta verò & lethalia symptomata his aderãt.

Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxij, horridi:febris acuta:nõ valde siticulosi: non deliri. De naribus parùm stillauit. Exacerbationes plerisq; diebus paribus. Circa exacerbationes obliuio, exolutio,

Febris ardentis modus.

& vocis priuatio. Extremitates manuum ac pedum ſemper D his frigidiores, præſertim circa exacerbationes: & rurſus tardè ac non bene recaleſcebant, rursúmq; & intelligebāt & loquebantur. Detinebat etiam ipſos ſopor continuus, non ſomniculoſus. Aut vigiliæ cum doloribus: plurimis horū alui turbulentæ, ſeceſsibus crudis tenuibus, multis. Vrinæ multæ, tenues, nihil neque iudicatorij, neque boni habentes. Nec verò aliud aliquod iudicatorium ita habētibus fiebat. Neq; enim ſanguis bene erumpebat, neq; alius aliquis abſceſſus iudicatorius fiebat. Moriebatúrq; vnuſquiſq; prout contigit erroneo modo, plerunq; circa iudicationes. Quidam verò diu voce priuati. Multi ſudantes: & his quidem qui perniciosè habebant, hæc accidebant. Conſimilia verò etiam phreneticis. E Sine ſiti autem hi erant. Neq; quiſquam phreniticus inſaniuit, velut ex aliis, ſed alia quadā mala ac lenta in ſomnū delatione grauiter peribant. Erant inſuper etiam aliæ febres, de quibus ſcribetur. Ora multis vlcere feruido affecta, vlceroſa. Fluxiones circa pudenda multæ, vlcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorū oculos corrumpentes, quas ficus vocant. Erumpebant etiam in aliis vlceribus multa, & in pudendis. Carbunculi per æſtatem multi, & aliæ quæ ſeps vocātur, puſtulæ magnæ. Herpetes multi magni. At verò circa aluum multis multa & nociua acciderūt. Primùm quidem teneſmi multis dolorosè: plurimis autē pueris, & omnibus qui erant ante F pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dyſenterici, neq; hi valde dolorosè. Seceſſus autem bilioſi, & pingues, & tenues, & aquoſi. Et multis quidem ipſe morbus ad hoc decubuit: & ſine febribus, & in febribus: cū doloribus, tormina, & voluuli maligni, multorū quæ in corpore erant, & ſuppreſſa erāt exitus: & exeuntia progreſſa dolores non ſoluentia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. Nam purgatione plurimos amplius lædebant. Ex his autem qui ſic habebāt, multi quidem citò peribant. Multi verò longius vitam degebant: & in ſumma, omnes & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maximè ex his quę per aluū ſecedebant, mortui ſunt. Omnes enim aluus ſuſtulit. Cibum autem faſtidiebant omnes, ob cūctos præſcriptos morbos, in quos

Mala varia.

Palpebrarum ficus.

Vētris malū hos oēs necabat.

A quos ſanè ego incidi. Multi verò & maximè hi ipſi, & qui tales erāt, ſed & alij, perniciosè habebāt: & ſiticuloſi alij erant, alij non. Ex his qui febribus aliiſq; laborabant, nullus ſiticuloſus intempeſtiuè. Sed licebat circa potum victus rationem conſtituere, prout velles. Vrinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, nō pro potus ingeſti ratione, ſed multum excedentes. Verùm multa quædam malitia vrinarum eiectarum erat. Neque enim craſsitudinem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per veſicam fientes bonæ ſunt. ſignificabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam iudicationem. Soporoſi verò maximè phrenitici, &
B febre ardente laborantes erant. Sed & in aliis morbis omnibus maximis, qui cum febre fiebant. In totum autem plurimos aut grauis ſopor comitabatur, aut paruos ac tenues ſomnos habebant. Multa præterea alia febrium genera populariter graſſata ſunt tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum, erronearum, anxiarum, inconſtantium. Omnes autem hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alui plurimis turbatæ: horrores, ſudores non iudicatorij: & vrinæ velut præſcriptum eſt. Atque hæc pleriſque horum longa erant. Neque enim abſceſſus his fientes iudicabant, velut in aliis. Et omnia quidem omnibus difficulter iudicabantur, & nullæ iudicationes fiebant, & diuturnæ, maximè verò his: paucis autem horum iudicatio circa octogeſi-
C mum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Moriebantur autem horum pauci ex hydrope erectè obambulantes. Multos verò etiam in aliis morbis tumores infeſtabant, maximè verò tabidos. Maxima autem & grauiſsima erat tabes, & plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erectè obambulabāt. Ante ver autem plerique ex decumbentibus moriebantur. Aliorum verò tuſſes nihil defecerunt. Verùm æſtate remiſerunt. Aut ſub autumnum omnes decubuerunt, & multi mortui ſunt, plurimi verò horum diu ægrotauerunt. Cœpit igitur plurimis horum derepentè ex his afflictio, frequentes horrores erant, ſæpe febres continuæ, acutæ: ſudores intempeſtiui, multi, frigidi perpetuò. Multa frigiditas, & vix rurſus recaleſcebant. Alui variè adſtrictæ, & rurſus breui humeſcen

Quæ febres vigerent.

Tabes grauiſsima fuit

ſcentes. Et quæ circa pulmonẽ erant omnia, infra diſtribuebantur. Multitudo vrinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tuſſes autem aderant quidẽ perpetuò multæ, & multa educentes matura ac liquida, non autem valde cum doloribus. Sed etſi aliquantulum dolerent, valde tamen leniter omnibus purgatio à pulmone fiebat: fauces non valde mordaces: neque ſalſugines quicquam infeſtabant. Viſcoſa tamẽ & alba, & liquida ac ſpumoſa multa de capite deſcendebãt. Magnum autem malum & hos, & alios comitabatur ciborum faſtidium, velut præſcriptũ eſt. Nam neque potũ cum cibo libenter ſumebant, ſed valde ſine ſiti degebant. Grauitas corporis. Soporoſi. Plurimis ipſorum tumor, & ad hydropem deueniebãt. Horridi, deliri circa mortem. Forma tabidorum erat leuis, ſubalbida, lentis colorem referens ſubrubra, raua. Pituita alba referti. Scapulas alarum modo eminẽtes habentes: & mulieres ſic. Atræ bilis item forma, & ſubſanguinea, febres ardentes, & phrenitides, ac dyſenteriæ hos tentabant. Teneſmi iuuenibus pituitoſis: longa alui profluuia, acréſque ſeceſſus & pingues, bilioſis. Erat autem omnibus præſcriptis grauiſsimũ quidem ver, & multos occidit. Aeſtas autem facilima, & pauciſsimi perierunt. Autũno verò & ſub pleiada rurſus multi moriebantur quartanarij.

D

E

Quæ tabidis ſpecies hos vexabat.

AEGROTI SEDECIM. PRIMVS.

Parius.

IN Thaſo Parium quendam, qui decũbebat ſupra Artemiſij ædes, febris corripuit acuta: ab initio continua, ardens, ſiticuloſa, principiò ſoporoſus, & rurſus inſomnis. Aluus turbata in principio. Vrinæ albæ. Sexta die minxit vrinã oleoſam, mente motus eſt. Septima exacerbata ſunt omnia; nihil dormiuit. Sed & vrinæ ſimiles, & mẽs turbata. Ab aluo verò bilioſa, pinguia prodierũt. Deinde octaua parũ de naribus ſtillauit. Vomuit viroſa pauca, parũ dormiuit. Nona per eadem. Decima omnia remiſerunt. Vndecima ſudauit, nõ per totum. Circumfriguit quidem, verùm breui rurſus incaluit. Duodecima febris acuta. Seceſſus bilioſi, tenues, multi. In vrinis quiddam in medio vehebatur: mente motus eſt. Decimaſeptima laborioſè tranſmiſſa eſt. Neq; enim ſomni, neq; febris augeſcebat. Vigeſima ſudauit per totum, inſomnis: ſeceſſus bilioſi, cibum faſtidiens, ſoporoſus. Vigeſimaquarta recidiua facta eſt. Trigeſimaquarta à febre liber, aluus non ſuppreſſ

F

A ſuppreſſa eſt. Et rurſus inclinauit. Quadrageſima à febre liber, aluus nõ multo tempore ſuppreſſa fuit. Cibũ faſtidiens, parum rurſus febricitauit, & ſemper erroneo modo, partim ſine febre, partim non. Nam etſi reliquiſſet & alleuata eſſet, rurſus reuertebatur. Eduliis quoque multis & vitioſis vtebatur. Somni mali circa recidiuas, mẽte motus eſt. Vrinas craſſitudinem quidem habentes tunc mingebat, verùm turbatas & prauas. & aluus iam adſtricta erat, & rurſus ſoluta, febriculæ continuæ: ſeceſſus multi, tenues. Centeſima vigeſima die mortuus eſt. Huic aluus aſsiduè à prima die lubrica erat, ex bilioſis, liquidis, multis. Aut adſtricta ex feruidis ac crudis. Vrinæ verò perpetuò malæ. Sopores plerunque cum dolori-
B bus, inſomnis, cibum faſtidiens, febris ardens continenter.

AEGROTVS II.

IN Thaſo decũbentem apud frigidã, à partu vbi filiam peperiſſet, & purgatio facta non eſſet, febris acuta horrida, tertia die corripuit. Multo autem tempore ante partũ febriculoſa erat, decumbẽs, cibum faſtidiens. Poſtquam autem riguiſſet, febres cõtinuæ, acutæ, horridæ. Octaua multũ mente mota eſt, & ſequẽtibus diebus, & breui rurſus reſipiſcebat Aluus turbata, ex multis tenuibus, aquoſis, bile permixtis: ſine ſiti erãt. Vndecima reſipiſcebat, verũ ſoporoſa erat. Vrinę multæ, tenues, & nigræ, inſomnis. Vigeſima parũ circumfriguit, & breui rurſus incaluit, parũ delirauit, inſomnis. Alui ſeceſſus iiſdẽ. Vrinæ aquoſæ, multæ. Vigeſimaſeptima à fe-
C bre libera, aluus adſtricta eſt. Non multo tẽpore poſtea coxæ dextræ dolor fortis multo tẽpore. Febres rurſus comitabantur, & vrinæ aquoſæ. Quadrageſima dolores circa coxam alleuati ſunt. Tuſſes autem aſsiduæ, humidæ, multæ: aluus ſubſtitit. Cibum faſtidiens. Vrinæ in iiſdem, febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo verò modo exacerbeſcentes, partim ita, partim nõ ita. Sexageſima tuſſes quidem obſcurè defecerunt. Neque enim aliqua ſputorum cõcoctio fiebat, neque alius conſuetus abſceſſus. Maxilla verò ex dextris diuulſa eſt: ſoporoſa, rurſus delirabat, & breui reſipiſcebat. Cæterum à cibis auerſum animum habebat, & maxilla quidem ad locum ſuum rediit. Aluus autem bilioſa, pauca egeſsit. febricitauit acutius, horrida, & ſequẽtibus diebus voce deſtituta eſt, & rurſus reſipiſcebat ac loquebatur. Octoge-

Puerpera quæ paſſa ſit.

ſima mortua eſt. Vrinæ huic perpetuò erãt nigræ, & tenues. & aquoſæ, & ſopor comitabatur. Cibum auerſans. Triſtis inſomnis: iræ, moleſtiæ. Mens melancholica.

AEGROTVS III.

Pythion Herculis templum.

IN Thaſo Pythionem qui ſupra Herculeum templum decumbebat ex laboribus, & laſsitudinibus, & neglecta victus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit, lingua arida, ſiticuloſus, bilioſus, non dormiuit. Vrinæ ſubnigræ, quod in medio ipſarum pendebat, ſublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus & caput, loquela & voce deſtitutus. Breuiſpirus ad multum tempus, rurſus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudauit parum circa caput. Tertia dies quieta. Veſperi verò ſub E ſolis occaſus parum friguit. Turbatio nocte doloroſè, nihil dormiuit. Ab aluo pauca cõpacta ſtercora prodierunt. Quarta manè quietus, Circa veſperã omnia exacerbata ſunt, frigiditas, loquela, & voce deſtitutus, in deterius recalefactus eſt poſt tempus. Vrinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quietè dormiuit. Quinta viſus eſt alleuatus eſſe. Verùm iuxta aluum grauitas cum dolore: ſiticuloſus. Noctẽ laborioſè tulit. Sexta manè quietus. Veſperi dolores maiores, exacerbatus eſt. Veſperi clyſtere adhibito, ab aluo probè egeſsit. Nocte dormiuit. Septima die anxius, ſubmoleſtè ferebat. Vrinam minxit oleoſam, noctu turbatio multa, delirabat, nihil dormiebat. Octaua manè parum dormi- F uit. Mox autem frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Veſperi rurſus excalefactus eſt, mẽte motus eſt. Iam autem ad diem parum alleuatus eſt. Seceſſus meri, pauci, bilioſi. Nona ſoporoſus, anxius, quum excitaretur, non valde ſiticuloſus. Circa ſolis occaſus moleſtè ferebat, delirabat, noctem malã habuit. Decima manè voce deſtitutus, frigiditas multa, febris acuta. Sudor multus: mortuus eſt, dolores huic in diebus paribus.

AEGROTVS IIII.

Phreniticus moritur.

PHreniticus prima die decũbẽs vomuit æruginoſa, multa tenuia, febris horrida, ſudor multus, continuus per totum. Capitis & colli grauitas cum dolore. Vrinæ tenues, in medio ipſarũ pendentia, parua, diuulſa: nõ ſudauit. Ab aluo ſtercora aceruatim egeſsit, multũ mẽte motus eſt, nihil dormiuit

A miuit. Secunda mane voce destitutus, febris acuta, sudauit: non intermisit. Palpitationes per totũ corpus. Nocte conuulsiones. Tertia exacerbata sunt omnia. Quarta mortuus est.

AEGROTVS V.

IN Larissa caluus, femur dextrum doluit derepente. ex his quæ offerebantur nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quietè tenebat. dolores autem cõsequebantur. Secunda femoris quidem remiserunt dolores. febris autem acuta est. submolestè ferebat. nõ dormiebat. extremitates frigidæ. Vrinarum non bonarum copia prodibat. Tertia femoris dolor quieuit. Mentis emotio, & turbatio, & multa iactatio. Quarta circa meridiẽ mortuus est celerrimè & acutissimè. Caluus cito moritur. Larissa.

B AEGROTVS VI.

IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa anxietas. potum cõtinere non poterat. Erat autem sublienosus, & capite grauatus, primo die sanguis è sinistra nare erupit, multa tamẽ febris augescebat. Vrinam minxit multã, turbatam, albam, deposita nõ subsidebat. Secunda omnia exacerbata sunt. vrinæ tamen crassæ quidem erant, verùm magis subsidebant. & anxietas leuata est. dormiuit. Tertia febris emollita est. Vrinarũ copia: quæ concoctæ multã subsidentiam habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multũ calidum sudorem per totum exclusit. A febre liber iudicatus est. non rediit. morbus acutus. Pericles. Abdera.

AEGROTVS VII.

C IN Abderis virginem quæ decumbebat in sacra via, febris ardens corripuit. Erat autem siticulosa & insomnis. Menses autem primùm ipsi descendebant. Sexta anxietas multa. rubor. horrida. mœsta. Septima per eadẽ. Vrinæ tenues quidem, verùm boni coloris. venter non vexabat. Octaua surditas, febris acuta. insomnis. anxia. horrida. intelligebat. Vrinæ similes. Nona per eadem, itémque sequentibus sic surditas perseuerabat. decimaquarta mẽs turbata. febris remisit. Decimaseptima sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit. & sequẽtibus anxietas. surditas aderat. & delira erat. Vigesima pedum dolor. surditas, delirium intermisit. sanguis, paucus per nares erupit. sudauit. à febre libera. Vigesimaquarta febris rediit. surditas rursus. pedum dolor permansit. mẽtis emotio. Vigesimaseptima sudauit mul- Virgo Abderitana.

tum à febre libera. Surditas defecit, pedum dolor restabat. D
De cætero perfectè iudicata est.

AEGROTVS VIII.

Anaxion. Thraciæ portæ.

IN Abderis Anaxionem, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit, lateris dexteri dolor assiduus. Siccam tussim habebat, neque expuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Vrinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebant, & tusses vexabant, difficultérque spirabat. Octaua cubitum secui, effluebat sanguis multus. velut debebat. Remiserũt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Vndecima remiserunt febres, parum circa caput sudauit. Tusses adhuc, & quæ à pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca matura spuere, alleuatus est. Vigesima sudauit, à febre liber post iudicationem, alleuatus est. Erat autem siticulosus, & à pulmone prodeuntium purgationes non bonę. Vigesimaseptima febris rediit. Tussiit, eduxit matura multa. Vrinis subsidentia multa, alba. Sine siti erat, bene spirans. Trigesimaquarta sudauit per totum, à febre liber, penitus iudicatus est. E

AEGROTVS IX.

Heropythus.

IN Abderis Heropythus erectè obambulãs caput dolebat. Non multo autem tẽpore postea decubuit, habitabat prope superiorem viam, febris ipsum corripuit ardẽs, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorũ, siticulosus, multa molestia. Vrinæ tenues, nigræ, id quod in medio ipsarum pendebat, sublimè erat aliquando, quãdoque non, noctem dolorose transegit. Febris aliàs aliter exacerbescebat, plerũque inordinatè. Circa decimamquartam surditas, febres augescebant. Vrinę per eadem. Vigesima multum mente motus est. itémq; sequẽtibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit, & magis intelligebat. Surditas aderat quidẽ, sed minor, febres remiserũt. Sequentibus diebus sanguis erũpebat frequenter & paulatim. Circa sexagesimã sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis, & febres augescebãt. Non longo tempore postea dolores ominiũ infernarum partium. Contigítque aut febres esse maiores, & surditatẽ multã: aut hæc quidẽ remittere & leuiora fieri, in- F

A fernarum autem partium circa coxas, dolores esse maiores. Iam verò circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamen defecit. Vrinæ enim boni coloris, & plures subsidentias habentes prodibant, & deliria minora erant. Circa centesimam aluus multis biliosis turbata est, & tempore non modico multa talia prodibãt, & rursus dysenterica cum dolore. Reliquorum verò quies erat. In summa, & febres defecerũt, & surditas cessauit. In centesima vigesima perfectè iudicatus est. febris ardens.

AEGROTVS X.

IN Abderis Nicodemum ex venere & potu, febris corripuit. Initio autem erat anxius. & cordis dolore vexabatur. siticulosus. lingua combusta fuit. Vrinæ tenues, nigræ. Secunda febris exacerbata est. horridus. anxius. non dormiuit. Vomuit biliosa, flaua. Vrinæ similes. Nox quieta. dormiuit. Tertia die remiserunt omnia & quies erat. circa solis occasus rursus molestè ferebat. noctem laboriosè tulit. Quarta rigor. febris multa. dolores omniũ. Vrinæ tenues, & quid in medio ipsarum pendens. Sexta mente multum motus est. Septima quies. Octaua alia remiserunt omnia. Decima & sequentibus diebus aderant quidem dolores, verùm omnes minores. Exacerbationes autem & dolores huic ad finẽ vsq; in diebus paribus magis erant. Vigesima minxit vrinam albam, quæ crassitudinem habebat, & deposita non subsidebat. Sudauit multum. visus est sibi à febre liber esse. Vesperi verò rursus incaluit. & dolores iidem. horror sitis. parum mente motus est. Vigesimaquarta multam vrinam albam, multam subsidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudauit. à febre liber. iudicatus est.

Nicodemus.

B

C

AEGROTVS XI.

IN Thaso mulier morosa, ex mœrore cum occasione, erectè obambulãs, insomnis facta est, & cibi fastidiens. & erat siticulosa, & anxia. habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die sub initium noctis timores, sermones multi, tristitia, febricula tenuis. Mane cõuulsiones multæ. Quum autem intermisissent conuulsiones illæ multæ, delirabat. turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem. nihil dormiebat. febris acutior. Tertia conuulsiones defecerunt. Sopor autem & in somnum grauiorem

Mulier. Thasia.

delatio aderat,& rursus vigiliæ.exiliit.continere se non po- D
tuit.multum delirauit.febris acuta. Ad hanc noctem multum sudorem calidum per totum corpus exclusit.à febre libera.dormiuit.Penitus resipuit.iudicata est. Circa tertiam autem diem vrinæ nigræ, tenues.quod in medio ipsarum pendebat aliquandiu rotundum,non subsidebat. Circa iudicationem menses multi prodierunt.

AEGROTVS XII.

Virgo Larissea.

IN Larissa virginem febris corripuit ardens, acuta.insomnis.siticulosa.lingua fuliginosa,arida.Vrinæ boni quidem coloris,sed tenues. Secunda die laboriosè degebat.non dormiuit. Tertia ab aluo multa prodierunt aquosa cum virore pallida.itidémque sequẽtibus diebus prodierunt eiusmodi tolerabiliter. E Quarta vrinã egessit tenuem,paucam: habebat in medio pendens illud sublime, non subsidebat. mente mota est ad noctem. Sexta per nares sanguis multus largè fluxit.quúmque inhorruisset,sudorem multũ calidum per totum effudit.à febre libera.iudicata est.In febribus autem,& iam iudicatæ,menses tunc primùm prodierunt. Erat enim virgo. Perpetuò verò anxia erat.horrida.faciei rubor. oculorum dolor,capitis grauitas. Huic non rediit,sed iudicata est.Dolores diebus paribus.

AEGROTVS XIII.

Apollonius Abderitanus.

APollonius in Abderis erectè titubans obambulabat multo tempore. Erat autẽ magnis visceribus præditus.& circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum F comitabatur.& sanè tunc etiam morbo regio tenebatur.flatuosus.coloris subalbi.Quum autẽ edisset ac bibisset intempestiuius carnem bubulam,incaluit parum primum.decubuit. Lacte verò vsus cocto & crudo,multo,caprino ac ouillo,& victu malo, omnium læsiones magnæ sequutæ sunt.

Cur hic adeo laborauit.

Nam & febres exacerbatæ sunt,& aluus nihil memorabile de ingestis egessit.Vrinæ tenues & paucæ prodibãt.Somni non aderant.inflatio mala.sitis multa.soporosa.præcordij dextri eleuatio cũ dolore.extremitates vndique subfrigidæ. parum delirabat.Obliuio omnium quæ loquebatur.mente mouebatur.Circa decimã quartã ex qua quum riguisset incaluit,decubuit,& insaniit.clamor.turbatio.sermones multi.& rursus quies.& tũc sopor accessit,postea verò aluus tur-

bata,

A bata, multis, biliosis, meris, crudis. Vrinæ nigræ, paucæ, tenues. Multa molestia. Secessus variè habebant. Aut enim nigri, & pauci, ac æruginosi erant: aut pingues, crudi. & mordaces. Per tempora verò videbatur etiã lactosa egerere. Circa vigesimam quartã lenitas erat. & reliqua quidem in iisdem perseuerabant, parum autem resipiscebat: ex quo verò decubuit, nullius meminit: Rursus autẽ breui desipiebat. Omnia in peius procedebant. Circa trigesimã febris acuta. Secessus multi, tenues. delirus. extremitates frigidæ. voce destitutus.

Trigesimaquarta mortuus est. Huic perpetuò ex quo ego noui, aluus turbata. Vrinæ tenues, nigræ. soporosus. insomnis. extremitates frigidæ. delirus perpetuò. phreniticus.

B

AEGROTVS XIIII.

Puerpera Cyzicena gemellas peperit, & mortua est.

IN Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non valde purgata est, primùm inuasit febris horrida, acuta. Capitis & colli grauitas cum dolore. Insomnis ab initio, taciturna ac tetrica, & non obsecundans. Vrinæ tenues & decolores. siticulosa. anxia plerunque. aluus erroneo modo turbata. & rursus adstricta. Sexta ad noctem multum delirabat. nihil dormiuit. Circa vndecimam insaniit. & rursus resipuit. vrinæ nigræ tenues. Et rursus tempore interposito oleosæ. Et aluus multis tenuibus turbata. Decimaquarta cõuulsiones multæ. extremæ partes frigidæ. nihil amplius intelligebat. vrinæ suppressæ sunt. Decimasexta voce destituta est. Decimaseptima mortua est. phrenitis.

C

AEGROTVS XV.

Dealcis vxor Thasia.

IN Thaso Dealcis vxorem, quæ decumbebat in Leio, febris horrida, acuta, ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuò, semper tacita manibus palpabat, vellebat, scalpebat, pilos legebat. Lachrymæ, & rursum risus. non dormiebat. ab aluo irritationes. nihil prodibat, parum commonita bibebat. vrinæ paucæ, tenues. Febres ad manum tenues. extremarũ partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rursus sedata est. tacita. Decimaquarta spiritus rarus, magnus, per tempus. Et rursus breuispira. Decimaseptima ab aluo irritatio turbulenta. postea verò ipsi potus percurrebant, neque cõsistebant. omnino nihil sentiebat. Cutis aridæ circuntensio. Vigesima sermones multi, & rursus sedata est. voce destituta. breuispira. Vigesimaprima

mortua. Huic perpetuò ad finem vſque erat ſpiritus rarus D magnus. Omnino nihil ſentiebat. ſemper contegebatur. Aut ſermones multi, aut tacita perpetuò. phrenitis.

AEGROTVS XVI.

Adoleſcens in Meliboea.

ADoleſcens in Meliboea, ex potationibus & venere multo tempore calefactus decubuit. Horridus autem & anxius erat. inſomnis. & non ſiticuloſus. Ab aluo prima die ſtercora multa prodibant, cum multa defluxione. & ſequentibus multa aquoſa cum virore pallida prodibant. Vrinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tẽpus. Præcordij intentio ſubmollis, oblonga ex vtriſque. Cordis E palpitatio perpetuò continua. Vrinam minxit oleoſam. decima ſenſim mẽte motus eſt. moderatúſque erat ac quietus. Cutis arida & circundiſtenta. Seceſſus multi & tenues, aut bilioſi & pingues. Decimaquarta omnia exacerbata ſunt. mente motus eſt. multum delirauit. Vigeſima inſaniit. iactatio. nihil mingebat. paucos potus continebat. Vigeſimaquarta mortuus eſt. phrenitis. Videtur porrò mihi æſtas illa quæ tunc fuit, iuxta rationem commoditatem attuliſſe. Nã æſtiuos morbos hyems ſuccedens ſoluit. Et hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat. Quanquam ipſa in ſeipſa quæ tunc erat æſtas, nõ ſtabilis erat: ſed derepente calida, & auſtrina, & ſine ventis. Attamẽ ad aliam tempeſtatem tranſmutata profuit. Magnam verò artis partem eſſe arbitror, etiam de his quæ F ſcripta ſunt recte, poſſe conſiderationem facere, ac iudicare.

Quæ & in anni temporibus & in morbis obſeruantur.

Qui enim hoc nouit, & his vtitur, non videtur mihi in arte multum falli poſſe. Oportet autem exactè perdiſcere vnamquanque temporum conſtitutionem, & ipſum morbum. Et quid boni cõmunis ſit in conſtitutione, aut in morbo. & quid mali cõmunis ſit in ſtatu, aut morbo. & qui morbus longus ſit & lethalis. & qui longus. & non pernicioſus ad vitam. & qui acutus, ac lethalis. & qui acutus, & ſupereſſe ſinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorum conſiderandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros ſcire contingit, quibus & quando, & quomodo victum præſcribere oportet.

HIPP

A HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER QVARTVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B POST æquinoctium & post pleiada qualia sunt erodẽtia & mucosa, quæ caput aperuerunt, suprà aurem prodierunt. Ei qui apud Leocydis ædes habitabat, in pede. Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiam sectus est, hac parte etiam nigrefactus est. Erat vlcus magnum in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quum purũ factũ esset, lateris dolor & pectoris sinistri è directo, & febres. Mortuus est à febre. Biliosum restiario abundè coloratũ. Et vstoria adhibenti circa æquinoctiũ, sanguis multus deorsum prodiit. Seni valde vehemẽter abscessit, non vltra quatuordecim dies. Vulnerato ab Antiphilo, vsto iudicatio facta est die septima,233 bilioso, stupido. Tertia Antiphilus.
C post iudicationẽ sanguinem spuit, superstes manebat, & recidiua facta est postea. Iudicatus est velut par erat, circa pleiadum occasum primùm. Post pleiadũ autẽ occasum, biliosus ad insaniã vsque iudicatio facta est, superuixit, circa nonã diem, absq; sudore. Circa æquinoctiũ Chalcidonius à portis delatus ad forum, ex ruptione circa mammã dextrã dolens, spuebat aliàs atq; aliàs pallens subuiride. Venter egerebat. Chalcidonius.

Sudor auspicatus septima, tenuit plerunq; vsq; ad octauã. iudicatus est decimaquarta. Circa quadragesimã tubercula exorta ipsi circa vtrasque aures, haud immeritò putabatur suppuratus fore, nõ factũ est. Pectus Aristodemo vstum est. Aristodemus.

Philidis filio quum abscessus factus esset ex casu, & ipsi pectus vstum est. Erat autẽ dolor quidã etiã antea. post æquinoctium autũnale recidiuæ, & aliàs vsq; ad solstitiũ hyemale. & cũ sole æstiuo. Acheloi vxor sexta die abortiuit. quũ esset Philidis filius. Achelous.

sanguinea,

ſanguinea,& horrida,& ſudores. Iudicatio facta eſt decima- D
quarta,quot mẽſium fuerit fœtus,haud ſcio. Maſculum autẽ
etiã alium ad dies viginti ſe abortiuiſſe dixit, an vera dixe-
rit non ſcio. Circa ſolſtitium hybernum aquilonares venti
erant. Morbo regio corripiebãtur abundè colorati, & par-
tim horridi,partim nõ. Linguæ combuſtæ tertia die. Et tur-
bationes circa ſextam & ſeptimam, atque hæ diu durantes.
Decimaquarta ventres reſiſtentes,& in medicationibus non
obedientes. Pro ratione febrium etiam nulli ſudores. Sple-
nes quibuſdam parui ad præcordia dextra extenti, & ad ma-
nũ ſubmurmurantes. Sanguinis fluxiones,& vrinis purgatio
ac iudicatio. Multo autem magis infrà nitebantur. Nam &
hoc ſub illud tempus corripiebat. Quibus nõ ſic erat,ſplenes E
verò etiam eleuati,his ſanguis ex ſiniſtra nare. Solſtitium
præterierat,hyberna hyberno modo in Aquilonaribus,pau-
lo verò pòſt auſtrina erant,ad quindecim dies. Poſtea verò
niues quatuordecim diebus. Circa hanc anni conſtitutionẽ,
morbi regij abundè colorati vigebant,qui non ſincerè iudi-
cabantur,recidiuabant. Poſt niues, auſtrina ſuccedebant, &
pluuiæ,grauedines eruperunt,& cum febribus, & ſine febri-
bus. Cuidam verò etiam,ad dentes, qui antea ex medio do-
luerat:ad dextra,ſupercilium,& oculos. Erant autem & rau-
coſi,& fauces inflammatæ,& glandulæ iſthic ſpongiæ appel-
latæ intumeſcebant,& tubercula circa aures,& maxillã mol
lia,& cũ febre ſedabantur. Incipientibus febricitare fiebant
ſupernè, & in vtraſq; partes pleraque horũ, & Spongiæ qui- F
buſdã ſub autumnũ & hyemem. Sed & porrigines. Et mul-
tæ omnibus modis abortiebant, & difficulter pariebant.

Morbus regius.

Diuerſi morborum affectus.

Spongiæ.

Virginis morbus.

Sexta die virgini iudicata,ſexta reuerterunt,iudicata verò
ſunt per ſextam. Omnia in his temporibus ſexta & octaua
iudicabãtur,circa pleiadum occaſus. Meandri cæci vxor ſta-
tim cum pallore viride, & ſtatim purulentũ ſpuit circa ſex-
tam,& hepatis feruor, & deorſum ſeceſſus modicus, carno-
purulenta ſurſum pauca, alba, lata expuebat, cibum faſti-
diens. Mortua eſt propè vigeſimam diem. Ex vicinis
Theſtoris famula,ex vſtoriis: ſeceſſu billioſo,multo: præcor-
dio intenſo: Sexta die ex ſuppreſsione aluus ipſi tenuia, mul-
ta,vna vice egeſsit,& ſtatim ſudauit, & iudicata eſt, & aluus
ſubſtitit, eadem autem hora quum riguiſſet febricitauit, &
rurſus

Meandri vxor.

Theſtoris famula.

A rurſus eadẽ hora. Therſandri vxor quum pituita alba prædita nõ valde eſſet, lactans acuta febre correpta eſt. Huic lingua combuſta eſt, dum alia comburerentur, ſub hoc tempus: linguáque exaſperabatur, velut grandine multa. Et lumbrici per os. Circa vigeſimam autem non perfectè iudicata eſt. Therſandri vxor.

Circa pleiadum occaſus Metrophanti filius, caput percuſſus ab alio puero, per teſtam: quum perueniſſet ad duodecimam diem febricitauit. Occaſio autem erat quòd quum detergeret partes circa vlcus perfricuit, & perfrigeratus eſt, & labia ſtatim ſunt eleuata. Attenuata eſt autem cutis, multis locis vlterius ab vlcere, quum autem ſectus eſſet non tardè, neque pus effluxit, neque alleuatus eſt. Iuxta aurem verò vi- Metrophanti filius.

B debatur ſuppurari, in maxilla ad dextram. Hac enim parte etiam vlcus erat. Poſteà & hoc non ſuppuratum eſt, & humerus dexter ſuppuratus eſt cito. Mortuus eſt circa vigeſimam quartam. Poſt pleiadum occaſum is qui aurem doluit, circa vigeſimam diem poſteà voce deſtitutus eſt, & dextrarum partium impotens, ſine febre ſudauit, dextra auris, dexter oculus, conſiſtebat non valde, & attrahebat quid ex inferna parte. A ſiniſtris autem diſtortus eſt oculus grauiter dolens, collum durum factũ eſt, tertia hora poſteaquàm doluit.

Poſt pleiadum occaſum, ſeruus Attici à quartana correptus, ſtupidus ſedatus eſt. Alius eodem tempore vera ſtupida inſania, ex phrenitide ac lethargo mixta, correptus eſt. Ad coxas & crura venit dolor, quieuit, quoto die haud ſcio. Attici ſeruus.

C Eodem tempore horridi, vomentes, & poſt iudicationem cibum auerſantes, & bilioſi, & ſplenes magni, duri, doloroſi, & ſanguinis eruptiones. Quibuſdam verò eodem tempore, poſt pleiadum occaſum, ex naribus ſanguis bilioſus ob ſplenes. In Cranone vxorem Nicoſtrati correptã decimaquarta die, ſtatim occupauit impotentia colli, & aliarũ partium, & cibus incluſus fuit vſq; ad decimam. Spiritus denſus paruus, impotentia, palpans digitis, delirans, ſudores, diſtracta ſunt ad dexterã partem collum, os, oculus, naſus. Vrinarum ſubſidentia alba, eruum referẽs, alia alba, alia ramentoſa, cũ pallore ſubuiridis, farinam lentium referens. Huic quãdoq; velut adipoſum quiddam ſuperſtabat, atque hoc aceruatum, non multùm diſperſum, velut quod in medio ipſarũ pendere ſolet diſparatũ, velut extrinſecus ex ouicula, poſteà verò etiã Nicoſtratus. Vrinarum varietas.

non

non subsidens mingebatur, & alia quidẽ talis erat, alia subsidens, alia talis modicè ad latitudinem dispersa, alia conturbata, alia talis. Quod in medio vehi solet, nubeculæ subnigræ simile, quæ putaretur crassitudinem habere. Laxum autem aliud tenue, aliud tenue tale, aliud velut equi, aliud velut sunt caliginosa. Qui primus delatus est adolescens, huic vrina pura tenuis. Omnium secessus tenuis, multus sine bile, lingua valde aspera. Febris adurẽs, insomnis, aluus gibbosa. Hic mente motus est octaua arbitror die, proteruum in modum, exurgebat pugnabat, turpia fortiter loquebatur, quum talis non esset. Huic quũ vrinæ multæ tenues prodiissent ex suppresione, somnus obortus est continuus, & sudor, qui iudicatorius esse putabatur, ex quo talis erat forte circa decimam diem. Verùm posteà rursus insaniit, & breui mortuus est vndecima die. Occasionẽ fuisse puto quòd meracum multũ bibisset, priusquàm insaniret. Paucos habebat annos, propemodum viginti. Eumenis vxor autumno vomuit bilem atrã. Sed & odores manifesti erant, & febres horridæ, & cordis siue osculi vẽtris dolores, biliosa pauca vomebat, & lumbricum. Secessus tenues per omne tẽpus. Ante pleiadum occasum desinebant statim sanguinis eruptiones, & breuiores erant febres ac statim reuertentes breuibus recidiuis, & cibum auersantes, & velut excocti, & anxij, & cor dolentes, & ferini in iudicationibus, & rigore affecti, & biliosi. Adolescens peregrinus erat, cui tertia die sanguis ex naribus multus fluxit, itémque quarta ac quinta. Sexta compositè consistebat, mente motus est. Septima die aluus substitit, soporosus erat. Recidiua tertia die, aluus eniti cessauit. Vrinam non vidi. Circa iudicationẽ velut debebat. At verò circa pleiadum occasum austrina, & pluuiæ erant, & tunc Adolescens mucosa, subbiliosa, viscosa, multa recremẽta egerebat, febris vehemens continua, lingua arida. Sexta iudicatus est. Septima rursus inuasit, dimisit eadem die cum tremore, auris sinistræ fluxio viscosa, crassa, die sexta. Puero ab vlcere phagedæna eroso, dentes inferni, & ex supernis ac infernis anteriores, emergebant, cauitatem habebant. Quibus os ex palato discedit, his medius considet nasus. Quibus verò superni dentes anteriores, his latus est summus nasus. Qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet, sing

[Margin notes: D; E; F; **Eumenis vxor.**; **Iuuenis alter.**; **Puer phagedænosus quid tulerit.**]

A singulis paribus ad vtrunque vicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis. Circa tertium dentem suppurationes plures quàm iuxta alios omnes. Et ex naribus fluxiones crassæ, & à temporibus dolores, ex hoc maximè fiunt. Corroditur hic, maximè quintus, ex medio quidem nodum habebat vnum, duos autem anterius. Paruus primus intrinsecus iuxta duos corrodebatur. Septimus radicem vnam crassam, acutam habebat. Athenadæ puero masculo doluit à sinistra parte infernus dens, à dextra supernus. Huius auris dextra suppurata est, dum non amplius doleret. Post pleiada clemens cœlum, nubilosum, & caligines: iudicationes quintanæ, & sextanæ ac septimanæ. Iam verò etiam diuturniores: febres recidiuantes, & quandoque erroneæ, & cibum auersantes, & biliosæ: & dysenteriæ cibum fastidientes, febriculosæ. Circa pleiadum occasum, austrina fortiter erant, sanguinis eruptiones: & febres tertianæ naturam referentes, & lenes. Qui in sutrina decumbebat, sanguinem abundè biliosum è naribus effudit. Secessus modicus: iudicatus est septima cum rigore. Seruus in extrema caupona, quarta die sanguinē è naribus effudit. multa statim nugabatur: aluus renitebatur. Præcordium dolorosum, durum. Ad subditam glandem sexta die subierunt mala, cū pallore viridia. Septima mane iactatio: clamor multus: venarum pulsiones circa vmbilicum. In acutissimis febribus pulsus densissimi, & maximi. Quale est ad vesperam C exacerbati, tale erat in omni morbo. Cæterùm ad principia, consideranda sunt etiam exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tempus. Post pleiadum occasum, austrina. Quæ quinta die iudicabantur, intermissa vna repetebant. At verò laxa, pustulosa erant, velut Acanthio Lapito. Circa pleiadum occasum, subscabra, & aspera erant pruriginosa, nullas lachrymas emittentia: & magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginosa turgentia. Hæc erant in Pythodori vxore, & Capelio, cum febre, sub cuius initium ferè Pythodori vxori coxæ impotentes. Post pleiadum occasum horrores: sanguinis è naribus eruptiones. Sutor quidam septima iudicatus est, vna intermissa, altera rediit. Rursus quarta iudicatus est. Alius ex his qui à Leocyde venerant, septima iudicatus est. Alius quarta. Moschus nona.

Puer alter. Quæ paterentur hi. Quæ consideranda. Acanthio Lapyto. Pythodorus. Sutor Glaucius nomine. Moschus.

Largus

Largus ſanguis ex ſiniſtra, modicus è dextra nare. Ad decimamquartam ad iudicationem, ſi quatenus debebant ab initio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia decimaſeptima fiebant. Circa aurem in dextra parte tuberculum, paruũ intus durum, foris paruum laxum, doloroſum, nihil remittens, decimanona noctu factum eſt. Valde bilioſis ſuppuratis, purgatio ſepiæ atramento maximè ſimilis. Qui cucurbitam affixit, cùm in coxa eſſet dolor, huic ad crus deorſum venit, & melius habuit. Qui in ceramico ab equo lapſus eſt cui non ſtatim cucurbita affixa eſt: vſtus eſt intrò, & vigeſima die recruduit malum: ſanguinis eruptiones fæculentæ, & erodentes. Tenedia quarta die abortiuit, maſculum triginta dierum: aluus liquida, tenuia, egeſsit: lingua combuſta fuit: iudicatio quarta die. Poſt pleiadum occaſum lienoſa, vſque ad quintum diem fluebant: iudicata ſunt. Cuidam ſeptia die vrina velut erui lotura, ſimilis ipſa ſibiipſi, poſtea pura recidiua. Intermiſit etiam Megaſis filio, verùm ſanguis non fluxit. Vrina velut Antigenis alba, craſſa, ſimilis. Circa ſolſtitium hybernum, ſydus non paruum, quinta & ſexta poſtea terræmotus. Quæ in Perintho morabatur anheloſa, Antigenis vxor, quæ non ſciebat an prægnans eſſet, menſes comparentes rubri. Venter aliâs atque aliâs paruus, aliàs magnus. Tuſsiens ſemper, velut ſi celerius iter perfeciſſet. Menſis erat octauus, ſedata eſt prius febricitans. Apemanti fratris vxor, ſeptima die abortiuit fœmellam velut dixit ſexaginta dierum. Circa nonam turbata eſt, poſt iudicationem, dextras partes dolebat, velut à recidiua. Hæc & concipiebat citò, & perdebat. Alia quædam in albis menſibus filiam peperit. Alia in rubris, velut conueniebat. Horridi, anxij. cibum auerſantes, recidiuantes, bilioſi, ſanguine manantes, ſubſplenici, doloroſo modo plurimi ex ſiniſtris affecti.

Tuberculum auris. Equo lapſus quid tulerit. Tenedia. Terræmotus. Antigenis vxor. Apemantus.

D E F

Apemanti vxori hac parte oculus diſtortus eſt dexter, ad alteram verò partem lateris mollitudo, Ariſtophontis filia tertia & quinta febricitauit: ſicca plerunque perſeuerauit. Venter tamen huic turbatus: ægrè iudicatio fiebat, vltra triginta dies ceſſauit. Puſtulæ ex laſsitudinibus non valde fortibus, perueniunt ad ſeptimam liuidæ. Rigor ancillæ retrò Heroum obortus eſt At verò albæ magnæ, neque ipſæ valde bonæ, graui ſopore preſſorum, & ſomnolentorum

A torum:& non confidentium,& bile renitente:& siue lubrica, siue dura fuerit aluus,non confidentes. Zoili fabri pulsus tremuli tardi. Vrina & alui secessus moderatè decolor:pectinis distentio vtrinque in directum,vsque ad vmbilicum,cum febre acuta:cibum auersans,siticulosus. Filiæ ædilis apud Tecomæum,quum obscurum esset ipsi quòd vterum gestaret, secundi mensis initio erupit vomitus pituitosus, aliquando verò biliosus:difficulter peperit:perfectè purgata est. Vomitus similiter vsque ad trigesimam diem perseuerauit:postea venter turbatus est,& vomitus cessauit. Lienteria, menses non prodibāt per duos annos hyeme habuit hæmorrhoidas. Zoilus. Tecomęus

B Duo fratres Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant,subfæculenta,edulia ex sanguine confecta calore referentia,ea ex spumosis bile abundè coloratis viridia erāt. Qui asinum ex pacto eleuauit,statim febricitauit. Tertia & quarta,& quinta,& septima,& octaua sanguis erupit:iudicatus est:aluus lubrica. Vir metallicus,præcordium dextrum intentum,splen magnus:aluus intenta,subdura, spirituosus, decolor. Huic ad genu sinistrum:recidiua,per totum iudicatus est. Temenæ filius habebat quid spiritus, vt viridantis palloris esset, ad dorsum : ad manus viridantis palloris. Cecrops. Temenæ filius.

Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochū,arquato morbo infestatus,ad quem septima die ingressus sum,octaua moriebatur,neque mingens,neque egerens. Præcordia magna C & dura,& spiritus densus. Hic moriens ne frontem quidem sudore humectauit præ dolore. Huius vxor eiecit fœmellam septimestrem, septima die. Apparuit autem quarta die. Hanc à principio quidem pedum dolor tenebat. Desinēte verò febre,spiritus non est solutus,sed intus relictus: dolor ad manus & brachium. Recidiua per longissimum tempus corripuit eos quibus vrinæ ante iudicationem suppressæ fuerant. Quæ erat apud Temenen ipsius soror,cum rigore iudicata est. Quum autem viridās pallor citò desineret, manus & humeri doluerunt:horum autem cessante dolore, caput:oculorum palpebræ supernæ eleuatæ sunt,& lachrymæ profluebant:reliqua non noui. Iudicata est primùm septima die. Menandri vinitor similiter,verùm aluus ab initio tenuia egerebat:postea suppressa est, itémque vrina iudicata est,nō riguit,septima die:quoniam aluus antea turbata fuit. Menander.

Potamonis filius. Potamonis filio aluus non egerebat septima die: duobus diebus ante iudicationem riguit, quapropter neque vrina supprimebatur. D Dens Hegesistratio, cui suppuratio iuxta oculum, suppuratus est iuxta extremum: & rursus sanatus est oculus: & secundum nares pus descendit crassum. Iuxta gingiuam carunculæ paruæ rotundæ abscesserunt. Huic circa tertiam diem suppuratio affutura putabatur: postea auertebatur. Derepentè verò intumuit maxilla, & oculi. Quibus abscessus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & sanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortasis autem & abscessus ad articulos magis, non tamen clarè noui. Rigores tremulis, præcordij intentio. Menses apparuerunt decimaseptima, iudicatio fiebat ita perpetuò. Si tamen non sic intus permansissent, iudicabantur tertia: quędam quinta: quædam septima. Hegesistratio postremi duo dentes parte inter se contigua corrodebantur: postremus habebat supra gingiuam duos nodos, vnum iuxta cauernam, alterum ex altera parte. Qua verò parte duo nodi erant, ibi radices latæ similes singulis paribus coincidebant, ad alteram partem medietas vna rotunda. E

Hegesistratius.

Mulierum diuersi morbi. Mulier cui sanguis è naribus erupit quarta & sexta. Septima iudicata est, rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter grauatæ, iudicatio facta est circa vigesimam. Vigesima præcordia æstuosa. Septima die non valde sanguis è naribus erupit. Secessus tenues: ad oculum dextrum circa octauam. Viro eadem, verùm septima iudicatus est. Sublienosus è sinistra parte. Huic octogesima die, & diuturniores oculi affectiones: fortasis quoniam post iudicationem, & quia multæ. F Vxor Temenæ

Temenæ vxor. spirituosa præcordia, & intenta. Menses per tempus apparuerunt. An verò etiam prægnans fuerit, haud scio, aluus primùm suppressa, & tunc vomebat: postea non amplius. aluus enim multa viscosa ac biliosa egerebat: præcordium non impediebat. Vndecima ad magnum dextræ digitum inflammatio: alui egestio etiam penitus procedebat. Quibus cõtingentibus, melius habebat. Nam & in somnum delatio minor erat, & febris: & quodammodo facilius spirabat, quoniam supra malum vomitum, vomuerat. Decimasexta sensim factus est spiritus densus, & febris: mortua est.

Hæc

A Hæc febricitauit ante abſceſſum. Septima poſt abſceſſum periit. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipſius Apemanti ſororis, præcordia magna & ſplen, ſpiritus, ſeceſſus amaræ bilis, aliquantulo ſtercore ammixto, laſſus ex operibus. Vigeſima die ad pedes, & iudicatio certè laſsis ad articulos, non ad oculum, præcordia verò erant intenta, & ſanè erat etiam tuſsicula quædam modicè ſicca. Quæ relinquuntur poſt iudicationem recidiuam faciunt, & in ipſis morbis quæ excernuntur, ſputum præmaturum, alui ſeceſſus, intemperies, & ſimilia. Apemantus cui dolores in ſede, in dextri lateris mollitudine, & iuxta vmbilicum paulò inferius, & è dextra parte: ante dolorem vrinam cruentam mingebat, deſiit tertia die. Et faber in altera parte, ex eadem

B in directum, & hic quoque vrinam cruentā eiiciebat. Quæ vbi ceſſaſſet, ambo ſubſidentias in vrinis habebant, & hoc tertia die. Apemantus autem plurimùm fouebatur, Alter verò non ſentiebat, niſi in dextra parte. Et Nicoſtrato accidit aliquid iuxta vltimas partes à dextris, inferiùs quàm quibus in ſiniſtris, longè verò ſubter lateris mollitudinem, vſque ab vmbilicum vtriſque. Anicula apud Soſileum alba pituita referta: Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, itemque pedes, verùm minus. Erant autē & in partibus infra femora, etiamſi pleriſque difficilis huc exitus patet: imo & in lumbis, & venter tenuis erat, præcordia ſubmollia, ſpirituoſa non valde. Erat autem deſinentibus plurimis, etiam alia

C cura vbi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem cura paulò moderatior erat. Coxæ verò ac cruris affectiones vterinæ erant, quum dolores eſſe putarentur. Appoſito enim ac ſubdititio medicamento odorato, ex farina & vnguento, contigit vt breui diſcuterētur ac deſinerent. Tempus autem abſceſſus ad oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiā puſtulæ non perfectè contabuerunt. Sunt autem & à diſquamatis talia. Seruus in Hippolochi villa, cui in præcordiis vtrinq; quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulū habens infernè, qualis erat in fabri ferrarij vxore hydropica: Cui tenuia recrementa progreſſa partem aliquam euacuauerunt. Erat autem & hoc ipſum ad dextrū planum quiddam, ſupra ea quæ circumferentiā habent eleuatū. Huic vmbilicus ex natiuitate denigratus erat, & vlcus pro-

Apemanti ſororis filius.

Apemātus

Vrina cruenta.

Nicoſtratus.

Anus.

Hippolochus.

fundum fiebat,& vmbilicus non valde cicatricem contrahe- D
bat,& pudendum summa parte denudatum erat,quum non
statim tale fuisset,neq; connatũ,& adhuc magis fiebat. Hic
plurimùm vomebat,febris,cibi fastidiũ,sanatus est. Verùm
circa septimam à decubitu diem (nam & anteà ægrotarat)
aquam multã bibens,& fortasis aliter contemnens,iactaba
tur & aliquantulum conuellebatur.Desinente autẽ conuul-
sione, circa animaduersionem extinctus est. Antè hoc verò
vrinam aceruatam minxit,& flatus cum crepitu prodierũt,
& supernæ partes minimè sunt euacuatæ.Quum autẽ mor-
tuus esset,statim etiam & illæ fortiter emollitæ sunt,& reli-
quæ rubefactæ sunt,velut à flagris per totũ corpus, excepta
ea parte vbi tumor ille maximè eleuatus erat,& multũ quo E
que calidus erat. Cuidam verò in Abderis deorsum eru-
pit. Cuidam autem anteriore parte intumescebat sine fe-
Famula anhelosa. bre. Tumor ad contactum suppurato similis erat. Famulæ
anhelosæ,quum vasa menstruum sanguinem funderent, an-
helationes illæ cessabant:febris fiebat, mamma sinistra su-
Olympiodorus. pernè suppurata est,& ab initio etiam auris. Olympiodori
famulæ sanguis ex sinistra nare,& iudicata est ad vigesimã,
quemadmodum etiam febricitantibus, & secessus quales
etiam æstate populariter grassati sunt, & quales Hippona-
Hyle ancilla. ctis.Hyle famula Aristidis,octaua die in pharmacorum pur
gatione,infernè signa habuit,qualia facile ferunt, & si non
præter rationem debilitantur,& neque spumosa,neque sub-
Heraclidæ vxor. sanguinolẽta,sed qualia sunt oua,velut Heraclidæ vxor pur- F
Bulagoræ villa. gata est multum,& facile tulit. Quæ in Bulagoræ villa de-
purgata erat,cœpit febricitare ex splene. (Qui verò dex-
trum præcordium habent, non quidem sublime,verùm in-
tentum, hi etiam magis rubicundi fiunt) rubicunda quum
esset, aluum in principio turbatam habuit, expactabam ad
oculum decubitum.Huic septima die salsuginosa lachryma
Lachryma salsa. mordax ex oculis prodiit,& secundum nasum, & fauces, &
aurem sinistram.Decimaquinta sudauit cum rigore,non iu-
dicabatur ante rigorem,pallida facta est valde,& faciei cir-
cumtensio ac contractio. Aurem è directo splenis ac lateris
Puerorum vitia. dolebat. Pueris ventres turbati, & tusses siccæ: quando-
Fullo quid tulerit. que ad humerũ suppuratio fiebat in tusibus, posterioribus
diebus, Fullo collum, caput,septima manus torpida.Nona
crus

A crus torpidum, tuſsis ceſſauit, Cui maxilla diſtracta fuit, in quinto menſe in ventre diſtracta erat ad ſiniſtram partem.

In Cranone Lycino Grammatico, ex febre biliosa ex ſplene, capitis grauitas, ſtridebat ſecundum pulmonem, in labiis vtriſque vlcera, intus rotunda, parua, poſtea etiam ſanguinis quid ex nare è directo manauit. Famulæ quam recens emptam vidi, cui duricies in dextris erat magna, non valde doloroſa, & venter magnus ac circuntenſus, non ſimilis hydropicæ, & aliàs pinguis ac mollis, & non valde difficulter ſpirans, verùm decolor. Menſes ſeptem annis non prodierant, facta eſt dyſenteria, & non teneſmo tentata. Et ſub hæc duricies in dextra doloroſa erat, & febres tenues, & non vltra ſe

B ptem dies etiam aluus turbata eſt, ſeceſſus electrum referẽs, ſubuiſcoſus, multus ad aliquot dies. Sanata eſt, & mẽſes poſtea prodierunt, & partes ſecundum ventrem molles fiebant: & corpus boni coloris ac craſſum ipſi erat. Minois vxor ex ſectione, preſſa ab eam adminiſtrantibus durius, marcorem ac corruptionem incidit, malo ad pulmonem deuenien te, breui ſignificationem de ſe dedit quotquot diebus ſupererat, erat & aliud quiddam intrinſecus. Quæ induntur in nares ſi febricitarint, ſi quidem ſolutus fuerit dolor, craſſa per nares efluunt. Si verò neque dolor, neque febris, tenuia: & fortaſsis feruida: Veluti tenue quidem Hegeſippo, quum ad noctẽ quid indidiſſet. Craſſum verò illi in Corintho eunucho ſimili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abſceſ-

C ſus an iudicent, ſignum eſt, ſi dum feruida ſunt mala, non febricitarint: & dum moleſta ſunt, facilè portarint: Velut quæ in ſede acciderunt Charoni. Leambio verò quũ inteſtinum vlceroſum eſſe putaretur, in dyſenteria pharmacis curato, humerus & ſedes vlcerata ſunt in ſiniſtra parte, citra febrẽ.

Cui à flatibus laterum mollitudo eleuabatur, & aliquantulum dolebat, huic quũ lac vberius & meracius bibiſſet, & inſuper dormiiſſet, ſtatim nauſea & calor accedebat. Deinde ignem incẽdenti, & pro cibis farinã craſsiorem in craticulã coctã comedenti, aluus ſubſtitit, & purulentum tamen quicdam egeſsit. Quum autẽ ſedes eſſet inflãmata, ſine febre & ſine dolore ſufficienter erat, hoc aſſero. Senex in lapideis veſtibulis, lumbos doluit, & ambo crura, & vtrique dolores deſcendebãt ad femora, & quandoque tibias, & aliquãdo ad

Lycinus Grammaticus. Famula quædam. Minois vxor. Hegeſippus. Celeuris filius. Charon. Leambius. Senis morbus.

genua.& quum diutissimè durarent, recursiones multæ fie- D
bant.tumor in pedibus,lumbis,tibia. breues inguinũ tumo-
res. venter durus.& totus pecten intensus ac dolorosus. Ple-
runque compertus est etiam vesicam durã habere ac doloro-
Quæ obser sam.& papularum eruptiones,& calores oculis,auribus,nari
uentur. bus,manu.Iudicationes,& alia per quæ cognoscimus de ipso
ægro,an sudet,aut tangat, aut aliquid olfecerit,aut gustaue-
rit,itémque alia cognoscuntur. Pili,color,cutis, venæ,nerui,
musculi,carnes,ossa,medulla,cerebrum, & à sanguine visce-
ra,vẽter,bilis,alij humores,articuli,& postea an doluerit iu-
xta aurem,iuxta ipsam collectum tuberculum glandulã non
attingens, os non suppurans, & hoc disparuit, & tunc statim
febricitauit.Pulsus,tremores,cõuulsiones,singultus,circum- E
spiratio,secessus,per quæ cognoscimus. Suppuratis oculis,
& dũ erumpũt, vlcera magna fiũt, & dũ secantur,profunda.
Aristeas. & vtroq; modo oculi vlcerãtur. Aristeas ex pago Amphilo
chi quarta die mẽte motus est. aluus subuiridia egerebat, &
somni salubres.albicãtis coloris. Quibusdã ab initio sub-
tremuli digiti,& labia vbi loquerẽtur,itidémq; aliæ partes:
& proteruè lingua citiore ac volubiliore præditi : his rubor
in facie maximè erat. Hi ebriosi erant, aut vomitu cõmodè
vsi intumescebant. Qui iuxta Medosadæ ædes habitabat,
cui tenuia,nõ biliosa,aquosa,multa,per secessum prodibant.
præcordium cedens & gibbosum.soporosus fiebat. Circa de-
cimam quartã ad iudicationẽ maximè progresso,rigor sine
tremore. dissolutio. resolutio. contractio secessus & egestio- F
nes.soporosus.mẽte motus. ex somno non insanijt.iudicatus
est circa decimamquartam. nihil è iudicãtibus contrarium.

Alius similiter in principijs secessus subuiscosi, ex quibus
quod crassum est iudicatorium est. in somnis. postea subui-
scosi, subbiliosi, maturi, biliosi, non tenues : qui vbi compa-
cti fieri cœpissent. iudicationes celeres. Præcordium inten-
tum apparuit inflammanti, aut venarum intẽtarum modo.
circa sextam. Postea dormiuit septima. iudicatus est circa
nonam, albicantis colore ambo, non fului. Quum secessus
aquosi sub dio expositi essent, supernè leues, tenues, isatidi
valde similes fuerunt; infernè verò subsidentiam habebant,

Quibus in dextris distẽtio submollis,phrenitici sunt:si nõ
soluatur febre desinente. Quibus autem à mollitudine ven-
tris in

A tris in hac ipsa febre, quiddã collectũ aut durum, dolorosum fit, & valde malignum diffundi nõ potest, ex talibus fortaſsis ſuppurantur. In dextris tumores eleuati, ſi quidẽ ſi quis plurimum ac maximè premat, ſubmurmurarint, nõ valde maligni putandi ſunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi pago erat, & ei qui iuxta Medoſadæ ædes habitabat. Hi ſoporoſi erãt, & in ſomnis mente moti. Conſtitutiones quales in quibus tẽporibus ac regionibus magis & minus fiunt. Vigores morborum, & ad iudicationẽ, & quotidie. & an citius fiant aut ſerius, tertia quarta, circuitu. & in quibus circuitibus iudicantia, tumẽtia, cruenta, & nõ.. Quibus abſceſsibus B recidiuæ fiant, venæ temporũ, & cõtractiones, & colorũ mutationes ante iudicationes, ex rubro ad viridẽ ac pallidum, ſi nõ iudicent. & cutis circuntẽſiones abſq; iudicatione. & oculorum cõtractio, corporis duritia ſicca. Qui quidẽ volentes lachrymãtur, nõ malũ eſt. Quibus autem inuitis lachrymæ profluunt, malum. Quibus in dentibus circuncirca viſcoſa fiunt, malũ eſt ſubhiare ac fixis oculis intendere. Qui in tibia vlcus habebat, & Attico vſus eſt, huic puſtulæ eleuatæ, rubræ magnæ: atque hoc pro tuſsi quæ poſtea acceſsit. prius enim nõ tuſsiit. In Aeno quicunq; capite vulnerati horridi erant, maligni & ſuppurati ex teneſmo. ex peregrinatione ac itinere dolor pedũ, & in turbationibus laſsitudines. Clinia cibum auerſans, colliqueſcens, purulentũ, aliquando parum cruentũ, purulentũ tumidum eiecit. Hippeæ vxor hi- C dropica, quæ etiam per tres annos vere incipiẽte tuſsiit, amplius autẽ ſuppurata eſt, ad hyemem aquoſa facta eſt, ab illis autem pharmacis curata melius habuit. Mortua eſt ancilla. *Hippeæ vxor.*

Ex tuſsientibus qui manibus laborabant, velut ſeruus ille qui ſarmenta obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo ſola dextra reſoluti ceſſauerunt, quando quidẽ perpeſsi ſunt hoc tuſsientes. Qui verò aut equitarunt, aut iter fecerunt, in lumbis ac femoribus reſoluti ſunt. Plurimæ verò tuſſes ſiccæ erãt: Sin minus violente ſanè. Vxor Emmyris modo nõ morboſo, abſq; febre, ſtupida eſſe videbatur. poſtea ad tremorẽ totius corporis res ipſi deuenit, & ad colliquationem, & cibi faſtidium ac ſitim, & frigida erat. Nyctalopes qui plurimam minxiſſent poſtea parum quiddã mingebãt. Verùm tuſsientes & inſuper febrientes tubercula ad aures habebãt, erum- *Qui tuſſiunt manus agitẽt.* *Vxor Emmyris.* *Nyctalopes.*

pentia circa ſeptimam aut octauã diem. Emmyris filia fe- D
Emmyris filia. bricitabat,& ex aure purulẽtum fluebat,circa octauã, haud pro cõperto habeo. Quibuſdã verò etiã dens corroſus fuit, tertius maximè ex ſupernis. Præ omnibus autẽ hic reperitur corroſus.ad hunc dolor,& quibuſdam etiã circumſuppuratio. Quibus verò ad aures,hi magis tuſsiebant quàm illi.

Quibus autẽ cum febribus ad ſuppurationẽ,ſeptima recedit.Cuidã poſtquam exacerbatus fuit,præcordium ſolutum non eſt.aluo autẽ emollita,inerant pauca ſubuiſcoſa , cõpacta,nõ bona vrina cruenti coloris.ſpuebat autẽ ſputum ſpumoſum. Ille ad quem Cynicus me induxit,ſeptima exacerbatus eſt.circa decimamquartã iudicatus eſt.Diſparẽtia,mala ſunt.purus fauces.pauca,lata,matura expuens.ex naribus E
parum ſanguinis ſtillauit.capite grauatus erat.Manuum ac pedum diſſolutio.aluus ſoluta profuit.pedes ſemper calidi. ſomni aderãt ipſi,& iuxta aurem nõ extuberabat,quoniam
Demarati coniux. matura ſpuiſſet. Demarati vxor , pedes etiã in horroribus calidi:ſiue ad ſuppurationẽ , ſiue non tendebat,periit. Senex
Senex cum vxore. qui è vita deceſsit,ægrotabat ſimul cum vxore ſua,furioſum quiddam in ſe habebat. Poſtea verò vbi prodiiſſet,ab ipſo lumbricus ſubcraſſus,& modicus cibus , ſtatim ſedatus,& dormiuit,& ſanus erat hic ſenex,& corporis cutis circuntenſio.extremæ partes frigidæ,mollis,tremulus ab initio & labiis,& manibus,& voce,mente motus eſt.moderatè hiabat, ac fixis oculis intendebat.non valde diffi culter ſpirabat.diebus haud ſcio quot vltra viginti mortuu eſt.Quibuſdã præ- F
cordia & aluus ſubegeſſerunt cõpreſſa,aceruatim,non cum murmuratione,velut in Abderis vermium ſpeciem præ ſe ferentia. Quicquid cõtingit priore iudicatorios dies præcedente die,& mala & bona ſigna fiunt in diebus,quibus qui exacerbantur diuturniores fiunt:& quibus deſinentes remorantur. Quædam non fideliter alleuabant,& quædã per ſeipſa exacerbabãtur. Sputa peripneumonicis quibuſdã bilioſa,quum deſinere volunt. Valde flaua breuia fiunt.Si qualia ſunt quæ in principiis adſunt,talia poſtea appareant,hæc nõ valde cõcoqui puto:ſed iudicare velut ei qui apud præcepto-
Nicippus. rem erat,& velut aliàs quoque vidi. Nicippus in febribus per ſomnum ſemen effudit:& nihil ad peius proceſsit.& hoc ipſum ſæpe ipſi factum eſt,& nihil læſit. Prædictũ eſt ipſi id

deſiturum,

A desiturum, postquam febres iudicatæ forent. & sic factũ est.

Critias in febribus ab insomniis vexabatur quæ nouimus, & cessauit etiã ipse eadem somniare vnà cum iudicatione. Critias.

Alcippus quu haberet hæmorrhoidas, à curatione prohibebatur. Curatus insaniit. febre acuta succedente cessauit. Alcippus. In febribus acutis siticulosi, à medicis potu interdicto, aut etiam à seipsis abstinẽtes, multum sibi bibere posse vidẽtur: his aqua frigida data vt reuomãt, prodest. Biliosa enim aderunt. Quod nerui ipsi in seipsos trahunt, signũ est. Si quidẽ enim nerui in supernis manus sauciati fuerint, manus deorsum nutabit. dum ab infernis neruis trahitur. Si verò cõtrà, vice versa. Tussient siccam tussim, qui testes affectos habent.

B & ex tussi vena secta, ad testem solutio fit, & inflammati tussiunt. & in febribus ex inguinũ tumoribus insuper tussiunt.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPULARIBUS LIBER QUINTUS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

C

*

N Helide Olitoris vxor, febris corripuit ipsam acuta. & medicamenta bibens nihil sentiebat opis. In ventre infra vmbilicum erat quid durum, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Huc enim manibus cum oleo fortiter compressum ac emollitũ est. & postea sanguis frequens ipsi deorsum processit, & sanata est, & vixit. Olitoris vxor. In Helide Timocrates amplius bibit. Insaniens autem ab atra bile. bibit pharmacum. hic purgatus est. purgatio multam pituitã ac bilem atram egerebat per diem. & ad vesperã purgatio cessauit, & dolorem pertulit in purgatione multum. & quum polentã bibisset, somnus ipsum corripuit, & Timocrates.

ripuit,& tenuit per noctem,donec ſol oriretur.In ſomno au- D
tem præſentibus nihil reſpirare videbatur,ſed mortuus eſſe.
& neque quid diceretur,neq; quid fieret,ſentiebat. Extentũ
Scomphus. autem fuit corpus & rigidum. Verum viuebat,& excitatus
eſt. Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus,mortuus
eſt ſeptima delirus. Pharmacum autẽ bibit infra purgans.
Phœnix. priore ante potionẽ die mentis compos erat,& purgatus eſt
non multum.quum autem purgaretur,delirauit.Phœnici in
Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit,&
labium quod eſt ante maxillã & oculum.& neq; intrinſecus
quicquam ſpectãti apparebat,neque forinſecus ſuppurabat.
Sed tumens arida putredine putreſcebat. Et alter eadẽ per-
peſſus eſt.Mortuus eſt autẽ alter ſeptima die,& pharmacum E
bibit,& nihil profuit.Verum Phœnici circulus putridus ex-
Euridamus. ſectus eſt.& vlcus purgatum eſt magna ex parte priuſquam
moreretur. Mortuus eſt autẽ & hic,vbi diutius vixiſſet. Eu-
ridamus in Oeniadis,in peripneumonia decima die incœpit
delirare.curatus ad mentem rediit,& ſputa erant puriora,&
morbus ad melius procedebat,& ſomno multo perfuſus eſt.
& oculi morbum regiũ contrahebant. & mortuus eſt ad vi-
ginti dies. In Oeniadis vir quidã morbo tenebatur,quum
ſine cibo eſſet,fortiter in ventre ipſius ſugebat,& dolebat.&
quum ediſſet ac cibi cõtriti eſſent,tempúſque poſt cibi eſum
aceſsiſſet,non longè poſtea idẽ hoc patiebatur.& tabeſcebat
corpus ac conſumebatur.& alimentũ ipſi non contingebat à
ciborum eſu.& per aluum ſecedebat cibus prauus & cõbu- F
ſtus.Quum verò recens cibũ accepiſſet,eo ipſo tẽpore mini-
mè ſugebat.neque dolor aderat.Hic omnis generis pharma-
ca bibens ſurſum ac deorſum purgãtia,nihil opis ſentiebat.
Vbi verò vena ipſi ſecta eſſet,in vtraque manu,donec exan-
guis redderetur,poſtea vtilitatem percepit,& à malo libera-
Eupolemus. tus eſt. Eupolemus in Oeniadis,dolebat coxã dexterã,& in-
guen, & cõmiſſuram propinquam ad coxam,ab inguine &
coxa in anteriore parte. Huic ſanguis detractus eſt à talo,
multus valde,& niger,ac craſſus.& pharmacũ bibit aluum
deorſum purgãs,& multũ purgatus eſt.& melius quidẽ ha-
bebat,dolores autẽ non remittebãt. Sed ſuppuratĩ habebat,
& coxã,& commiſſurã in ipſa ad ſedẽ,& partem circa inguẽ,
quibus locis etiã amplius dolebat. Pus autẽ ad os magis fie-
bat,

A bat,quã ad carnẽ,in profundo, & per tempus sic habens negligebat,donec valde debilis fiebat,postea crustæ ipsi inustæ sunt,valde multæ & magnæ,ac inter se propinquæ, & pus effluxit multũ ac crassum,& mortuus est postea paucis diebus, tum præ magnitudine ac multitudine vlcerũ,tum ex corporis debilitate.Huic si vna ampla sectio incisa fuisset,& per sectionẽ pus emissum esset, & si opus fuisset, etiã altera sectio facta esset:Hæc sanè in tẽpore si facta fuissent,mihi quidẽ videtur quòd sanatus esset.Lycon in Oeniadis,reliqua quidem eadem patiebatur, Verùm dolores etiã ad crus non ita valde progrediebãtur, & nõ factus est suppuratus, sed sanus multo tempore.Bibebat autẽ pharmaca,& cucurbitas adhibebat. Lycon.
B & venam secabat. Atque his factis melius habere videbatur.

Homo quidã Athenis prurigine toto corpore vexabatur, maximè autẽ testibus ac fronte,vexabatur autẽ valde vehemẽter,& cutis crassa erat per totũ corpus,& velut lepra aspectu,& ex nulla parte cutẽ apprehendere potuisset,præ crassitudine.Huic nemo opitulari potuit.Trãsgressus autẽ ad Melum,vbi sunt calidæ balneæ,à pruritu quidẽ & cutis crassitudine liberatus est,verũ hydropicus factus mortuus est.Athenis virum cholera corripuit,vomebãtque & deorsum egerebat,& dolebat:& neq; vomitus,neque per aluum secessus, sisti poterat,& vox ipsum destituebat: & ex lecto moueri non poterat:& oculi caliginosi ac caui erãt,& cõuulsiones tenebãt
C ab aluo,& intestino,& singultus. Verũ secessus multo copiosior erat quã vomitus.Hic veratrũ in lentium succo bibit, & alterum lentium succũ insuper bibit,quãtum potuit,& postea vomuit,& coacta sunt ac adstricta ipsi ambo, frigidus autem factus est, & lauabat infernè vsque ad pudenda, calida valde multa, donec etiam supernæ partes calefactæ sunt, & viuebat,postera verò die,polentam bibit ex aqua. In Larissa vxori Gorgiæ menses suppresi erant per annos quatuor, præter valde modicos. Verùm in vtero, ad quãcunq; partem se inclinasset,pullum exhibebãt ac grauitatem. Hæc mulier cõcepit & peperit,& puella viua nono mense edita est, vlcus habens in coxa, & secundæ consequentes, ac sanguinis fluxus valde multus,successerũt,postridiè,& tertia die,ac quarta,etiam grumi sanguinis cõcreti, & febris tenebat vsque ad decem primos dies, & de cætero prodiit ipsi sanguis ruber,

Atheniẽsi quidam.

Melos insula.

Atheniẽsi alter.

Gorgiæ c[...] iunx.

Partus c[...] vlcere i[...] coxendic[...] nono mẽ[...] editus.

& fac

& facies fortiter intumeſcebat, itémque tibiæ, ac pedes ambo, & alterum femur, & cibos non admittebat. Sitim autem habebat vehementem, & frigidiſsima aqua conferebat. Vinum autem nequaquam. At venter poſt primum puerũ modicè emollitus eſt, valde autem non conſidit, ſed durior erat. dolor autem non aderat. Quadrageſima verò die à prima ſuperfœtatio excidit, caruncula quædam, & venter conſidit omnéſq; tumores, & fluxio tenuis, ac ſanguis olens prodiit, & ſana euaſit. Mulier in Pheris caput circumcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquam opis conferre neque dum caput purgaretur. Melius autẽ habebat, quum menſes ipſi facilè prodibant. Hæc quũ caput doleret, ex ſubdititiis odoratis ad vterum appoſitis opem ſentiebat, & modicè depurgata eſt, & quum concepiſſet, dolores caput relinquebãt. Mulier in Lariſſa prægnans erant. Huic decimo mẽſe ſanguis prodiit multus per quatuordecim dies. Plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta excidit ex vtero puer mortuus, habens dextrum brachium lateri adnatum, & tertia die noctu eadẽ hora qua puer, prodiit ſecunda, & purgamenta alba, deinde poſt hæc per tres dies ac noctes multa moderatè prodierũt. Poſtea febris corripuit, per duos dies totidémque noctes, & dolebat omnem ventrem, & coxas, maximè verò pectinem. In Lariſſa Hipposthenes peripneumonia apprehenſus eſſe medicis videbatur, erat autem nequaquam. Verùm principio luctans in duro loco cecidit ſupinus, aduerſario ipſi illapſo, & lauatus eſt frigida, & cœnauit, & grauior factus eſſe ſibi videbatur. Sequenti autẽ febricitauit, & tuſsis apprehendit ſiccior, & ſpiritus denſus. Quinta die cruentum exſcreauit, non multum. & delirare incipiebat. Quando tuſsiebat, dolebat pectus & dorſum. Sexta autem vbi ſternutaſſet, ſanguis fluxit è naribus, quatuor heminarum menſura. Ad veſperã neque loquebatur, neque ſentiebat, neque quid fieret, neque quid diceretur. Vndecima mortuus eſt. Per quinque verò dies, modò ſapiens erat, modò non. Erat & ſine febre. Spiritum autẽ nullum recipiebat, neque ſtertorẽ habebat. Non enim erat ſputum. Scamandrus in Lariſſa, & in coxa marcorem habuit, & in oſſe diu diſparato. Ipſe verò ſectus eſt ſectione magna, etiam ad os ipſum, & poſteà vſtus eſt & tunc die duodecima

poſt

A post sectionem cœpit conuulsio,& valde obtinuit, conuellebatur autem crus hoc vsque ad costas,& ad aliam quoq; partem conuulsio progrediebatur,flectebatur autem crus,& extendebatur:& alia membra mouebat,& maxillæ compactæ riguerunt.Hic mortuus est conuulsus octaua die post cõuulsionis inuasionem.Curabatur autem tepefactoriis vtriculis, & fomẽtis erui, per totum corpus,& infusum per clysterem immissum est,& tunc modicum stercoris prodiit,& pharmacum bilem abundè purgãs bibit,ac insuper catapotium deglutiuit,& secessit quidem,nihil autem à catapotio opis sensit,& somnus modicus venit, & rursus pharmacũ idem fortè ad vesperam bibit,ac sole emergẽte mortuus est. Videba-
B tur autem multò tempore morbũ ferre potuisse,nisi ex pharmaci vi periisset. Equiso Palamedis in Larissa vndecim annorum,percussus est in frontem supra oculum dextrum, ab equo: & videbatur os non sanũ esse, & exiliebat ex ipso modicus sanguis,& sectus est sectione magna vsq; ad secundam laminam,& curabatur sic habẽs ipsum os, quòd etiam anteà statim os peperit. Vigesima tumor cœpit circa aurem, & febris & rigor, & in die magis intumescebat ac dolebat tumor,& ab initio febricitauit ex rigore, & oculi intumuerũt, & frõs,& tota facies. Patiebatur autem hæc in dextra magis capitis parte. Progressus est autem tumor etiã ad sinistram, nihil tamen hic læsit. Demum febris continua corripiebat. Atque hęc minora erant,vsq; ad octauam diem.Vixit autem
C vstus, & per catapotium purgatus, & cataplasmate tumori imposito. At verò vlcus nullius mali causa erat. In Larissa Theophorbi filius vesicam scabiosam habebat, & viscosam vrinam mingebat, & dolebat dum & inciperet mingere, & dum desineret,& confricabat pudendum.Hic quum bibisset pharmacum vrinam ciens acre, in vesicã quidem nihil processit, verùm multùm purulentũ & bilem euomuit, & deorsum alia huiucesmodi egerebat,& ventrẽ dolebat,& intrinsecus ardebat.Reliquum verò corpus frigidum erat,& totus resolutus est,& nihil assumere volebat. Huic exulceratus est venter fortiter valde,à vi medicamẽti, & mortuus est tertia post potionem die. Vxor Antimachi in Larissa, prægnans erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tẽpore præ fastidio à cibo abstinebat,& per septem dies vterum dolebat,

Palamed equiso.

Theoph bi filius.

Antima vxor.

& cor

& cor,& febris corripiebat,eo tempore nihil per aluum ege- D
rebat, huic datum est catapotium deorsum purgans fortius, quàm cõueniebat, & euomuit bilem cõbustam præ cibi abstinentia & febre. Nam neque vllo potu vtebatur, euomuit autem paucā violenter,& grumosa,& vbi cõcitata fuisset,ac ipsam emisisset,debilis esse videbatur, & nõ volebat aquam bibens euomere. Posteà verò dolor fortis tenebat infernum ventrem:exulceratus enim erat à medicamento,& prodibat ipsi statim post stercus,subcruentū ramentosum.Semper autem amplior fiebat & debilitas,& cibi fastidiū:& purgamenti erant heminę quinque.Sistebatur autem aluus,aqua multa super ventrē affusa,aliud autē nihil potuit admittere.Mortua est circa mediam noctem. Videbatur viuere potuisse,si aquā bibere potuisset,ac statim vomere priusquam deglutiuisset. E

Onesidemi famula. Famula Onesidemi in Larissa,vlcerata est aluum & intestinum,à bile sponte cõmota, & prodibat sursum ac deorsum bilis & sanguis,& febris tenebat. Huic debili datum est pharmacū deorsum purgans in potu,debile,aquosum, ac modicū,& vomuit ab ipso multum, & infrà amplius subiit, & vesperi rediit.Postridie febris erat,sed debilis. Aluus autē vlcerabatur,& adhuc eadem egerebat.Tertia die ad vesperā mortua est,quū febris valde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse videbatur.Minime verò ideo quòd aquam frigidam biberat,donec vomitus tenebat.Postquàm autem perfrigeratus est supernus venter, depurgatus F
per aquam,succo frigido posteà poto, sic posteà infusum per clysterem immissum est.

Eudemus. Eudemus in Larissa,hæmorrhoidas habēs fortes,ac diuturnas,quum exanguis esset,bilis cõmota est,sed leniter in corpore,& aluus turbata deorsum biliosa egerebat,& hæmorrhoides intumescebant. Pharmaco deorsum purgante poto,probè depurgatus est,& rursus bibit succum, & amplius aluus turbata est, & dolor ad præcordia consistebat.Huic quum venter non probè haberet,sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ sunt. & vomuit. Posteà quum cancer successisset, febris irruit, & non dimisit antequàm occideret. Quandoque etiam quum rigor subrepēs dimisisset,febris venit:& prodiit ipsis bilis & flatus,& partim prodibat,partim intus erat, & dolor in ventre. Hæmorrhoides autem extra intestinū rectum erant,re-

liquo

A liquo tempore à purgationibus auspicatæ: & flatus per ipsas prodibat, & ad sternutationem principium fiebat. In Larissa vir quidam sauciatus est cominus ex manu per hastam latam à tergo, & summum eius penetrauit infra vmbilicum per multũ spatium, quod liuidum erat & tumidum: postquã autem vulneratus fuit, dolor obtinebat primùm fortis, & vẽter intumescebat. Huic postridie datum est pharmacum deorsum purgãs, & egessit modicum cruẽtum, & mortuus est. Videbantur intestina huius non esse sana, & venter sanguine plenus esse. Apellæus Larissæus ætatem habebat annorum circiter triginta, aut parum aberat. Corripiebatur autem morbo, à quo vexabatur noctu magis in somno, quàm interdiu. Aegrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fuluam aliquando vbi excitatus esset. Vomebat etiam nigrã. Hic purgatione à capite forti valde ad multum tempus purgabatur: & cùm pharmacum bis bibisset, sex mẽses ipsum penetrauit. Erat valde vorax multi cibi: & cũ corpus haberet biliosum, multùm luctatus, valde riguit: & febris corripuit, ac morbus ad noctẽ: postridie sanus esse sibi videbatur, & rursus altera die. Sequẽti verò nocte morbus inuasit cœnatum à primo somno, & per noctẽ ac diem, & vsque ad cœnam tenebat. Mortuus est priusquam resipisceret.

Percussus hasta moritur.

Apellæus.

B

Conuellebatur primùm circa dextras partes, faciemq; ac reliquum corpus: postea in sinistris: & quum videretur quietus esse, soporem habebat ac stertebat: & rursus succedebat morbus. Eumelus Larissæus rigida habuit crura, & manus, & maxillas, & non poterat neque extendere, neque flectere, si non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, si non alius diduceret. Aliud verò nihil neque dolebat, neque edebat, nisi mazam, & aquam mulsam bibebat. Vigesima die sedens caput supinus, & caput ad lapidem vehementer offendit, & vertigo ipsi caliginosa offusa est, & paulò pòst surgens, sanus erat: & soluta erant omnia, præterquam post somnum vbi excitaretur, articuli modicè ligati erant. Erat autem duodecim aut tredecim iam annorum, & ægrotauit mẽsibus tribus aut quatuor. In Larissa virgo quæ sanguinem vomuit non multum, suppurata facta, febribus corripientibus, non liberabatur priusquam moreretur. Mortua est tertio mense. Ante mortem verò obsurduerunt ei aures,

C

Eumelus.

Virgo Larissæa.

res & non audiebat,nisi quis valde exclamasset. Verùm ante D sanguinis vomitum debilis erat. Famula Dyseridis in Larissa,quum iuuencula esset,vbi venere vteretur, fortiter circumcirca dolebat. Aliàs autem sine dolore erat. Concepit autem nunquam. Et quum sexaginta esset annorum dolebat à meridie, velut ex partu vehementer laboraret. Hæc cũ ante meridiem porrum edisset multum,postquã dolor ipsam corripuit vehemẽtissimus:& priores omnes excedens,exurgens asperum quiddam in ore vteri deprehendit:postea cùm ipsa animi deliquium incideret, alia mulier immissa manu, expressit lapidem asperũ,magnitudine verticilli fusi: Et sana tunc statim,& postea erat. Maliensi currus onustus inductus est supra costas,& costas confregit:& per tempus substitit ipsi pus infra costas. Vstus sub splenem penicillis ac linamentis vtebatur,& peruenit ad decem menses. Resecta verò cute,cauerna apparuit ad tenue intestinum vtrinque procedens,& ad rhenem,& ad ossa procedebat putrida. In hoc non animaduersum est,quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa: & aliarum carnium,quas statim eiicere oportebat, si quis potuisset, sicco pharmaco,dum robur aliquod homo habebat. Nã ab humidis nihil remittebant, sed putrescebant. A linamentis verò inditis quũ humor sisteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putrescebat:affluebat autem isthic putridum quiddam,subnigrum,graueolens. Priusquam verò curationis aggressio fieret,quotidie multum foras penetrabat. Erat autẽ F nõ probè fluidum. Cognitum est naturam morbi esse magis remotam,quàm subter cutem. Quòd si verò etiam omnia rectè facta essent, tamen non videbatur seruari posse, etiamsi ventris profluuium ipsum corripuisset. Autonomus in Omilo,ex capitis vulnere mortuus est die decimasexta,in media æstate lapide ex manu ictus, in suturas in medio sincipite. Quare non animaduerti ipsum secari opus habere: deceperunt enim me suturæ habentes in seipsis iaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat. Primùm quidem ad claui culam,postea ad latus dolor fortis valde:& euulsio ad ambas manus venit. In medio enim capitis ac sincipitis vlcus habebat. Sectus est autẽ die decimaquinta, & pus prodiit nõ multum. Membrana verò cerebri imputrefacta apparebat. Famula

Dyseridis serua.

Maliensis quidã calcatus curru.

Autonomus capitis vulnere moritur.

Famula similiter.

A mula in Omilo ex capitis vulnere, duodecim annos nata, moritur in media æstate, decimaquarta die. Ianuã quidam ipsi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ verò in vlcere erant. Quare cognitũ est rectè sectione opus habere. Secta est autem non velut oportebat, sed quantum relictũ est, pus in ipso factum est. Octaua, rigor, febris inuasit: habebat autem non velut oportebat, sed quantum etiam prioribus diebus quando febris non tenebat. Nona verò die reliquum resectum est: & valde modicum pus cum sanguine subtus apparuit: & mẽbrana cerebri pura erat: & somnus quidem occupabat: febris autem non dimittebat. Cõuulsio verò manũ sinistram inuadebat. Nam in dextris magis vlcus habebat.

B Cyrenius in Omilo suppuratus factus, infernum ventrem vstus est, triginta diebus serius quàm oportebat: & mansuetè se habebat: & resiccatum est pus in ventre. Verùm in calidissimo tempore cedens fructus pomorum, & alios cibos non conferẽtes, à febre correptus est, & à vẽtris profluuio: & mortuus est. Hecason in Omilo, velut etiã alter serius vstus est, attamen resiccatus est venter, modico excepto. Dysenteria verò arripiebat ipsum, quã vbi effugisset, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipsi pus deorsum, & vẽtris profluuio mortuus est. Hecason in Omilo, ab immunditia nõ purgata, & à praua purgatione, dolorem acutum in coxa habebat: & hic quidem discessit, successerunt autẽ ipsi febres, & multo tempore in lecto decumbebat, neque bibens quic- C quam, neque sitiens: & debilis, & horridus. Huic commodè quidem ablatus est morbus velut conueniebat. Opem autẽ percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem verò erupit morbus deorsum, & totus secessit præ multa bile: & mente motus est, & mortuus. Videbatur autẽ morbũ euasurus esse.

Cyrenius purulentus

Hecason.

Qui in Salamine in anchoram incidit, in ventrem sauciatus est, & circumcirca dolebat. Bibit autem pharmacum, & non egessit deorsum, neque remouit. Mulier quæ iugulauit seipsam, suffocabatur: & datum est ipsi longè posteà pharmacum deorsum purgans, & per secessum ipsi exiit. Qui ex Eubœa venit adolescens, quum multum esset deorsum purgatus, intermissione facta quietus febricitauit. Deinde quum putaret se purgatione sursum versus opus habere, non validam radicem veratri bibit, & post potionem quarta die

Salaminius anchora vulneratus.

Mulier per se iugulata

Adolescens moritur.

mortuus eſt, nihil expurgatus. Verũ ſomnus ipſum tenebat, & ſitis ſedari non poterat. Serua illa cui à catapotio ſurſum quidem pauca prodibant, ac ſuffocabant: deorſum verò multa, nocte mortua eſt. Erat autem barbara. Quidam homo Eubœus poto pharmaco deorſum purgãte, per tres dies purgabatur, & mortuus eſt. Habebat autem manum ſuppuratam vſque ad cubitum. Symmachi filius à bile ſuffocabatur, noctu quum dormiret, & febris eum teneret. Pharmacũ autem vbi bibiſſet, non continuit, neque purgatus eſt diebus ſex antequam moreretur. Qui iuxta curriculum habitabat quum noctu ſanguinẽ vomuiſſet, poſtridie mortuus eſt, ſanguinem vomens multum, & ſtrangulatus. Ad ſplenem verò, & deorſum multus ſanguis ipſi prodibat. Puer à mulo percuſſus ventrem & hepar, mortuus eſt quarta die. Spiritũ autem denſum habebat, & non intelligebat quicquã: & febris tenebat. Hermophili filius ægrotabat diebus vndecim. Febris autem tenebat, & cibi non deorſum prodibant: & primùm quidem delirauit, nocte verò ceſſauit. Sequenti autem die voce deſtitutus iacebat ſtertens, diſtortos habens oculos, febricitans. Penna verò immiſſa vomuit bilem atram, & quum infuſum per clyſterem immiſſum eſſet, ſtercus prodiit multum. Seruæ Ariſtionis pes ſua ſponte marcore corruptus obtorpuit, iuxta medium pedis intrinſecus ex obliquo: & oſſa putrida fracta abſceſſerunt: & prodibant paulatim fiſtuloſa: & ventris profluuium ſuccedebat, & mortua eſt. Mulier ſana, craſſa, à catapotio conceptus gratia accepto, dolorem habebat ventris, & tormen in inteſtino, & intumuit. Spiritus autem ſiſtebatur: & deſperatio erat cum dolore: & ſanguinem vomuit nõ multum: & emortua eſt quinquies, vt vita deceſsiſſe putaretur: & neque vomitu facto ab aqua frigida laxabatur, neque dolor præſens, neque ſpiratio. Superfuſæ verò ſunt ipſi aquæ frigidæ amphoræ circiter triginta ſuper corpus: & ſanè hoc ſolùm prodeſſe videbatur: & poſtea deorſum proceſsit bilis multa. Quum autem dolor obtineret, nihil poterat ſuccedere: & vixit. Antander à catapotio accepto, cætera ſanus erat. Verùm circa veſicam dolorem habere videbatur: purgauit ipſam celeriter multo purgamento: & à meridie dolor tenebat fortis valde: & in poſteram diem ſtrangulatio, & deſperatio, & iactatio

(Margin notes: Serua barbara perit. — Virhic etiã perit. — Symmachi filius. — Puer à mulo vulneratus. — Hermophili filius. — Ariſtionis ſerua. — Mulier concipere cupiens. — Antãder.)

D E F

A ctatio, & vomebat, & nihil per secessum egerebat,& noctu patiebatur, & somnus non accedebat, postridie verò egerebat multum, & posteà sanguinem & mortuus est. Athenadæ puero masculo à Phagedæna vlcere corroso, doluit à sinistra parte dens infernus, à dextra supernus. Huius auris dextera suppurata est, dum non ampliùs doleret. Sutor in Pityo dum soleas veteramentarias sueret pupugit seipsum supra genu in femur, & ferme longum digitum immersit. Huic sanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito clausum est, femur autem totum in tumorem eleuabatur,& procedebat hic tumor vsque ad inguen & lateris mollitudinem. Hic tertia die mortuus est. Quidam iuxta inguen B sagitta percussus, quem nos vidimus, maximè præter omnem opinionem seruatus est. Neque enim cuspis exempta est, erat enim valde in profundo: neque sanguinis eruptio vlla memorabilis fiebat: neque inflammatio: neque claudicauit. Cæterùm cuspidem inuenimus nos,ipsámq; eximimus,quum sex iam essent anni,ex quo sauciatus erat. Suspicio autem erat hæc, inter medios neruos cuspidem occultatam fuisse, nullámque venam aut arteriam dissectam esse.

Athenadæ puer.

Sutor subula læsus periit.

Sagitta percussus euasit.

Qui percussus est spiculo acuto retrorsum paulò infra collum, vulnus quidem habebat non memorabile aspectu, neque enim in altum ferebatur, verùm nõ multo tẽpore posteà exempto spiculo, distendebatur in posteriorem partem tractus, velut opisthotonici, & maxillæ ligatæ erant,& si liquorem aliquem in os sumeret, eúmq; deglutire conaretur, C rursus relidebatur ad nares. Cæteráque statim peiora fiebãt, & secunda die mortuus est. Adolescens per asperam viam cursu facto, dolebat pernam, maximè inferna parte. Abscessum autem locus accepit nullum, velut qui colligeret humorem. Verùm tertia die totus locus nigrescebat, vsque ad talum, astragalum appellatum, & vsque ad cauitatem quæ est ad pectus pedis,& quod denigratum erat, non diffringebatur, sed priùs moriebatur. Viginti verò dies ex toto cursu vixit. Qui ad oculum percussus est, percussus quidem est in palpebram, descenderat autem cuspis altè satis, barbæ verò summum supereminebat. Secta palpebra, sublata sunt omnia. Nihil erat mali. Oculus enim permansit, & compendio sanus factus est. Sanguis autẽ effluxit largè, & multa copia.

Contrà alter.

Calce subatrato cursu hic perit

Supercilio percussus sine oculi læsione sanatur.

Virgo manu aperta verticẽ percussa periit.

Virgo illa pulchra Nerij filia, erat quidem annorum viginti, verũ à muliercula amica ludente, lata manu percussa est in sinciput, & tunc quidẽ vertigine capta est, & sine spiritu erat. & quum ad domũ venisset, statim febris vehemens corripiebat, & caput dolebat, & rubor circa faciem erat. Septima die circa aurem dextram pus procesit graueolens, subrubrum, ampliùs cyatho & videbatur sibi meliùs habere, & alleuata est. Rursus augebatur febris, & in soporẽ defereba tur, & loqui non poterat, & faciei pars dextera trahebatur, & difficulter spirabat, & conuulsio ac tremor aderat, & lingua detinebatur, & oculus stupidus erat. Nona mortua est. D

Cleomenis filius. Cocus gibberosus.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum auersabatur, & eius fastidio citra febrem vexabatur, & vomebat cibos ac pituitam, & per duos menses cibi fastidium durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio conferebat. Verùm vinum nigrum, & panis esus, & balneorũ abstinentia, & frictio, & lenis fotus nõ cum multo fomento, sed placidè. Cuidam quæ circa vigesimum ætatis annum, biberat pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, vomitus biliosorum, multorũ, pallidorum ac prasinorum. Quum bibisset, cõuulsio tenebat, linguam commádebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum, & erat ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra, insomnis. Quarta mortua est ad noctem. Origanum potum, oculis, & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit, voce destituta, iactatio aderat, & vomuit ad noctẽ sanguinem multum, quum ad sinistram aurem impegisset, ampliùs inde fluebat. Aquam mulsam difficulter deglutiebat, stertor, spiritus densus, velut morientium. Venæ circa faciẽ distentæ, decubitus supinus, pedes tepidi. febris debilis, vocis interceptio. Septima vocem rupit, calores tenuiores tenebant, superstes mansit. Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. Perniones pertundendi, & calefaciendi sunt pedes sic vt maximè excalefacias igne & aqua. Oculis incommoda sunt, lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetíq; calidum fomentum confert, ita vt vel aspergas, vel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare verò oportet lanis succidis, & pellibus E

Cur hæc mortua sit videto.

Quæ ex alto deciderat non periit. F

Pythoclis medela.

A libus agninis. Fullonibus inguina extuberabant dura, & sine dolore, & circa pubem, & in collo, similia erant tuberCula magna, febris ante decimum diem. Tussi vexabantur à ruptionibus. Tertio mense autem quarto venter colliquiuit. Calores successerunt, lingua sicca, sitis, egestiones deorsum malignæ, mortui sunt. Qui lapide in caput percussus est à Macedone, & corruit. Tertia die voce destitutus erat, anxietas, febris tenuis, pulsus non valde in temporibus.

Fullo cur moritur.

Nihil omnino audiebat, neque sapiebat, non quietus, sed quarta mouebatur, humiditas circa frontem, & sub nasum, & vsque ad mentum, & mortuus est. Eniates in Delo iaculo ictus retro in latus, in sinistra parte, vlcus quidem sine B dolore habuit. Tertia verò ventris dolor vehemens, non egerebat. Infuso verò per clysterem immisso, stercus prodiit ad noctem, afflictio intermittebat. Sedes ad scrotum extabat. Quarta & ad puberem, & ventrem, dolor irruebat, quiescere non poterat, biliosa vomuit abundè colorata.

Caput lapide percussus periit.

Eniates.

Oculi quales animi deliquium incidentium. Post quintum diem mortuus est. Calor quidam tenuis inerat. Et qui hepar percussus est iaculo, statim calor qualis est mortuorum per corpus diffusus est, oculi caui, anxietas, molestia. Mortuus est priusquam concio solueretur, quum sub diei exordium percussus fuisset. Polemarchi vxori hyeme anginosæ, tumor sub guttur, febris multa, vena secta est, cessauit suffocatio ex faucibus, febris comitabatur. Circa C quintam genu dolor ac tumor sinistri, & circa cor videbatur ipsi aliquid colligi, & respirabat velut hi qui submersi fuerunt, respirant, & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquuntur, Engastrimythi quasi ex ventre loquentes Græcis appellati. Tale quiddam contingebat. Circa septimam aut nonam ad noctem aluus deorsum prorupit, & multa liquida quæ mala putantur egessit. Ipsa verò voce intercepta mortua est. Ventres subpurgare oportet in morbis, quum matura fuerint, infrà quidem, vbi considisse videris. Signum habes, si neque anxij, aut capite grauati fuerint: & quum calores mitissimi fuerint, aut quum post exacerbationes cessarint. Sursum verò, in exacerbationibus. Tunc enim etiam sua sponte eleuantur, quum anxij, & capite grauati fuerint, ac se iactarint. Ex casu vulnerato cu-

Quidā hepar iaculo percussus statim moritur.

Polemarchus.

Cubiti læsio.

bito, ob corruptionem cubitus suppuratur. Quum autem D iam maturus est, viscosa saniès exprimitur. Velut etiã Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & valde ex iisdem pus nullum. Velut Aeschylli filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror & febris succedebat. Parmenisci filio surditas accidit. Contulit clysterem auricularium non adhibere. Verùm lana solùm indita perpurgare, & oleum infundere, aut netopum. Præcipere verò vt deambularet, mane surgeret, & vinum biberet album. Aspasij vxori dolor dentis vehemens, & maxillæ in tumorem eleuatæ sunt. Quum verò castorium & piper collueret, opem sentiebat. Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & E magnum, & crudum ac dolorosum, sectio venæ brachij: & lini torrefacti cataplasma imponere subactum vino albo, & oleo imbutum, ita vt deligetur neque calidum, neque valde coctum. Aut cum aqua mulsa coquatur fœnigræci, aut ordei, aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur, & vehementer intumesceret, sectio venæ brachij, & alumen Aegyptium in principio sedabat.

Cleogeniscus. Demarchus. Aglaotelis filius. Parmeniscus. Aspasius. Callimedon. Melissander.

Hydropicum laboribus fatigari oportet, sudare, panem edere calidum, in oleo bibere, non multum lauari, & caput tepidè. Vinum autem album & tenue, & somnus auxiliatur. Bianti pugili quùm natura vorax esset, contigit vt in affectiones cholericas, bilis sursum ac deorsum exeuntis, delaberetur, ex carnis esu. Maximè verò ex porcinis F carnibus crudioribus, & ex ebrietate vini odorati, & placentis ac dulciariis ex melle, & cucumere, pepone, & lacte, & polenta recenti. In æstate verò affectiones cholericæ, & febres intermittentes. Timochari hyeme destillatio, maximè in nares, quum venere vsus esset, resiccata sunt omnia, lassitudo, calor successit, caput graue, sudor à capite multus, defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. Tertia die euasit sanus. Post canem febres fiebant sudorosæ: & nõ perfrigerabantur omnino post sudorẽ, sed rursus ampliùs incalescebant: & longæ, & leniter sine iudicatione, & non valde siticulosæ, paucis in septem & nouem diebus cessabant. Vndecima & decimaquarta, & decimaseptima, & vigesima iudicabantur. Polycratem febris

Hydropis Medela. Bias pugil. Timochares. Canis sydus. Polycrates.

A bris inuadebat, & sudor qualis præscriptus est. Purgatio à pharmaco deorsum facta est. & febris erat lenis. Rursus in temporibus sudores parui, & circa collum, ad vesperam. Deinde in totum. & rursus incaluit. Circa duodecimã & decimamquartam diem febris augescebat, & secessus pauci. post purgationem sorbitionibus vsus est. Circa decimam quintam ventris dolor circa splenem, & lateris mollitudinem sinistram. Calidorum adhibitiones minus profuerunt, quàm frigidorum. Quum autẽ leni ac molli per clysterem infuso vsus esset, dolor cessauit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ manus confregit. inflammatio successit, & marcor, & febris,
B Subpurgatus est moderatè. Calores lenes, & dolores. de digito quid decidit. Post septimum diem, sanies exibat lenis. postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictum est opisthotonum aduentare. Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, & ad collum rigidæ. Tertia verò die totus conuellebatur in posteriorem partem cum sudore. Sexta à prædictione mortuus est. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit. inflammatus est, & dolorosus erat. & vbi repositus est, & dolor remisit proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit, lauit, maxillæ ad noctem conserebantur, & opisthotonus aderat. Saliua spumosa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est. Thrinon Damonis filius, ha-
C bebat circa tibiæ malleolum vlcus, iuxta neruum sanè iam purum. huic à pharmaco corroso contigit, vt opisthotono moreretur. Profectò in omnibus suppurationibus, & his quæ circa oculum sunt, dolores ad noctem. Tusses hyeme, maximè in austrinis, crassa & multa alba exscreantibus. & febres succedebant leniter, & quinta die cessabant, Tusses autem circa quadraginta, velut Hegesipoli. Eutychydes ex cholericis affectionibus, in cruribus ad neruorum distentionem desiuit, vnà cum secessu deorsum. Bilem multam abundè coloratam vomuit ad tres dies ac noctes, valdéque rubram. & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neque ex potibus, neque ex cibis. & vrinæ ac transitus deorsum supresio multa, per vomitum fæx molis prodiit, & deorsum quoque erupit, Androphani vocis

Harpali filius.

Thrinon.

Eutychydes.

Androphanes.

vocis interceptio. ignorantia, delirium. His solutis super- D
erat adhuc diu multis annis, & recidiuæ fiebāt. Lingua verò per totum tempus permanebat sicca. & si non collutione vtetur, loqui non poterat, & plerunq; erat valde amara. Aliquando etiam dolor ad cor, quem venæ sectio soluit. Huic aquæ potus, aut aqua mulsa contulit. Veratrum nigrum bibit. neque biliosum prodibat, sed modicum. Tandem hyeme decubuit, & mente motus est. & linguæ affectiones similes. calor tenuis sine dolore. lingua decolor. Vox peripneumonica. de pectore stragula reiiciebat, & se educi iubebat. Nihil autem poterat clarè loqui. Ad noctem mortuus est.

Nicanor. Nicanoris affectio erat, quum ad conuiuium E
progrederetur timor tibicinæ: quum sub initium vocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timoribus turbationes. Vix se sufferre posse dixit, quum nox esset. Interdiu verò audiens, nihil commouebatur. Talia comitabantur ipsum multo tempore.

Damocles Damocles qui cum illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi videbatur: & non accessisset sanè ad præruptum locum, neque trans pontem, neque minimi scrobis altitudinem transgredi poterat, sed per ipsum scrobem. Hæc per tempus aliquod ipsi affuerunt.

Phœnis. Phœnicis affectio ex oculo dextro talis quædam erat, plerunque velut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipsum continuisset, dolor ad tempus dextrum instabat, & per totum caput ac collum. Caput intumescebat retro
ad verticula. & distentio, & duricies circum tendines. & F
vbi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, vt qui valde distendebatur. Vomitus vbi facti fuissent, prædictos dolores auertebant, & leniores faciebant. Sed & venæ sectio proderat, & veratri potio. eduxit autem varia & omnigena, maximè verò prasina.

Parmeniscus. Parmenisco etiam prius incidebant tristitiæ, & decedendi è vita cupiditas. Quandoque verò rursus lætitia.

Conon. Cononis serua ex capitis dolore incipiente, mente mota est. clamor. querelæ multæ. raro quies. Circa quadragesimum diem mortua est.

Decem autem diebus ante mortem voce destituta, & conuulsa fuit.

Adolescēs, Adolescens quidam multo meraco poto, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic serpens Arges appellatus in os ingressus est. & sanè quum sensisset, & loqui

non

A non posset, dentibus stridit, & serpentem deuorauit. & dolore magno tenebatur. & manus prætensas adhibebat, velut qui strangularetur. & iactabat seipsum. & conuulsus mortuus est. Timocharis seruus, ex atrabiliariis esse putatus, à talibus ac tot viris, similiter mortuus est circa easdem dies. Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationibus horruit. ad noctem febres. postridie vomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena esset, sudor totius corporis cessauit. Diopithis sorori in semitertiana, circa accessionem etiam cor grauiter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die. & huiusmodi cordis dolor etiã aliis similiter aderat. Verumtamen

Timocharis seruus.

Nicolaus.

Diopithes.

B sub pleiadis occasum, viris talia rariora fiebant. Epicharmi vxori antequam pareret, dysenteria erat. dolor vehemens. secessus recrementa, subcruenta, mucosa. Vbi peperisset, statim sanata est. Polemarchi vxori in morbo articulari, coxæ dolor quidam vehemens. causa erat quòd menses non prodierunt. Vox intercipiebatur, per totam noctem vsque ad meridiem. Audiebat autem & sapiebat, & per manum significabat, quòd circa coxam esset dolor. Epicharmo circa pleiadum occasum, dolor humeri, & grauitas in brachium. anxietas. vomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut culicum morsus, verum modico tempore. postridie febricitauit. Siccitates multæ post Fauonium factæ sunt, vsque ad æquinoctium autumnale. Sub ca-

Epicharmus.

Polemarchus.

Euphranor.

C nem æstus magni. calidi venti. Febres sudorificæ. Tubercula iuxta aurem multis oborta sunt. Tychon in obsidione circa Datum, à catapulta percussus in pectus. & paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquisse aliquid de spiculo in septo transuerso. Et quum ipsi videretur, ad vesperam infusum per clysterem adhibuit, & pharmacum deorsum purgans dedit. Noctem primam transegit molestè. Statim verò vbi dies illuxisset, & medico, & aliis, melius haberi videbatur. Erat enim quietus. prædictio facta est, quòd vbi conuulsio fieret, breui esset moriturus. Sequenti itaque nocte moleste habens, in somnis, plerunque in ventrem decumbens, tertia exoriente die cõuellebatur, & tunc mortuus est.

Tychon.

Billo percusso in deorsum, spiritus multus per vulnus

Billus.

cum strepitu processit sanguis erumpebat. Vbi vero medi- D camentum cruentis vulneribus destinatum adhibitum ac deligatum esset, sanatus est. Contigit & infelicissimo Phi- les filio, denudatione in fronte facta. nona die febris. deinde os liuefactum est. mortuus est. Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis ossibus, & febricitantibus, cutis ab osse discessit, & pus non comparuit. Aristippus in supernum ventrem violenter ac grauiter sagittæ ictu petitus est. ventris dolor vehemens, & breui ardebat. deorsum verò non egerebat. anxius erat. biliosa abundè colorata quum vomuisset, melius habere videbatur. paulò post rursus dolores vehementes, & venter velut in voluulis. calores. sitis. & in septem diebus mortuus est. Neapolis similiter percussus, eadem pas- E sus est: acri infuso per clysterem immisso, aluus deorsum erupit. color per corpus diffusus est, tenuis, pallidus, niger. oculi sicci, stupore rigidi, intus conuersi, intuentes in corde.

Phile. Phanias. Euergetes. Aristippus. Neapolis.

Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gingiuarum carnis superexcrescentia. Moderatè suppuratus est. exciderunt dentes molares, & ipsa maxilla. Mulieri in Abderis, carcinoma obortum est circa pectus. & per mammam fluebat sanies subcruenta. obturata verò fluxione, mortua est. Plerique ex destillatione secundum dimidiam capitis partem dolebant. & humore secundum nares procedente febricitabant leniter. & in quinque diebus perfrigerabantur. Et quæ in partu concussa fuit, dolor circa pectus & latus factus est. exscreationes purulentæ. Tabes constitit. F febres per sex dies. Rursus alui profluuium. quies. febris. aluus adstricta est: & circa septimam diem mortua est.

Metrodorus.

Carcinoma pectoris cur hanc necauit.

Anginosa quædam dextram manum & crus doluit. febris tenebat debilis. strangulatio tertia die remisit. quarta conuulsa, voce destituta, stertor, dentium contritio, maxillarum rubor. Mortua est quinta aut sexta die. Signum circa manum subliuidum. Alia quoque in palato stertorosa, lingua siccâ, peripneumonica. non desipiens, mortua est. Et in Olyntho hydropicus, derepente voce destitutus, desipiens per noctem ac diem, mortuus est.

Anginosa cur moritur.

HIPPO

A HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER SEXTVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B Vibuscunque ex abortu circa vterum, & tumoribus, ad capitis grauitatem cõuertitur, & iuxta sinciput maximè dolores, & quicunque alij ab vteris: his in octo aut decem mensibus ad coxã morbus desinit. Acutum habentes caput, qui quidem validam habent ceruicem, robusti sunt tum aliâs, tum ossibus. Qui verò caput dolent, & aures fluentes habent: his palatum canum est, & dentes inter se non è directo respondentes. Quibuscunque os de palato discessit, his medius considet nasus. Quibus verò inde vnde dentes prodeunt, his summus nasus simus fit. Puerorum elucescentiæ simul cum pubertate, in quibusdam mutationes habent etiam alias. In rhenem dolor grauis, quum implentur cibo, vomunt pituitam. Quum C verò redundarint dolores, æruginosa. & melius quidem habent. Soluuntur autem, quum cibis euacuati fuerint, arenulæque fuluæ subsident, & cruentum mingunt, torpor femoris è directo, quiescere non conducit. Sed exercitia, nõ impleri, iuuenes veratro purgare, poplitem secare, vrinam cientibus purgare, attenuare, & mollire. Menses aquosis diu permanent. Quum verò non breui prodierint, intumescunt.

Pliniushinc plurima sumpsit.

Menses, fœminarum.

In Cranone antiqui dolores frigidi. recentes autem calidi. ex sanguine verò plurimi. & quæ ex coxa, frigida sunt. Quæ ad rigores fortes progressa sunt, non valde mitigantur, nisi prope vigorem. Ante rigorem vrinarum suppresſiones, si ex bonis fuerint, & aluus egerat, & somni adsint. fortaſsis autem & febris modus. fortaſsis etiam quæ ex lassitudinibus Abscessus non valde, quibus rigores.

Cranon.

Lotium cũ retinetur.

Crurum

Crurum effœminationes, veluti si aut ante morbũ iter fecisset, aut statim ex morbo: eo quòd fortaſsis ex laſsitudinib. in articulos abſceſsit ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & faſtigiata, & æqualiter matureſcentia, & non obdura, & deorſum vergentia, & non bifida, meliora: contraria verò, mala: & quanto plus contraria, peſsima. Ferinum autumno, & oris ventriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes confidera, & in omni morbo, quale eſt ad veſperam exacerbari, & annus ad veſperam, & aſcarides. Infantibus tuſsicula cum ventris turbatione, ac febre continua, ſignificat poſt iudicationem bimeſtri, in totum vigeſima die, etiam tumores ad articulos. Si quidem infrà vmbilicum conſtiterint, in infernis articulis ſuperna, bonum: ſi verò ſuprà, non ſimiliter morbum ſoluunt, niſi ſuppurata fuerint. Quæ verò in humeris ſuppurãtur tantillis, muſtellæ cubito præditos, paruúmque ac macilentum brachium habentes faciunt. Soluerit autem & vlcuſculorum infernè eruptio, ſi non rotunda & profunda fuerint. Talia enim pernicioſa etiam aliâs ſunt pueris. Soluerit itidem ſanguis fluens. Magis autẽ in perfectioribus is apparet. Lachrymę in acutis male habentibus, vltroneæ quidem bonæ. Inuoluntariæ verò defluentes, malæ. Quibus circumtenditur palpebra malum. Malus eſt etiam oculus inareſcens, velut ſpuma, & obſcuratio oculorũ mala eſt. Et ſqualliditas mala, & qui intrinſecus corrigãtur, & rigentes, & qui vix cõuertuntur, & qui intus conuerſi ſunt, & quæcunque alia omittuntur. Febres aliæ quidem mordaces ſunt manui, aliæ lenes. Aliæ verò non quidem mordaces, verùm augeſcentes. Aliæ autem acutę quidem, ſed quæ à manu vincãtur. Aliæ ſtatim adurentes, aliæ ſemper debiles, ſiccæ. Aliæ ſalſuginoſæ. Aliæ inflatæ horrendi aſpectus. Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ valde. Aliæ valde pallidæ. Aliæ liuidæ, & alia id genus. Diſtentiones corporis, & articulorum duriciæ, malum, & ipſe diſſolutus, & confractiones articulorum, malum. Oculi audacia delyrij ſignũ eſt, & oculorum deiectiones ac peruerſiones malum.

Tubercula quæ bona, quæ non.

Tumor articulorũ.

Lachryma ſponte manans vel cõtra.

Oculorum ſigna.

Febriũ differentiæ.

SECTIO SECVNDA.

Dilatare, conſtringere, alia quidem, alia verò non. Humores alios quidem expellere, alios verò ſiccare, alios

autem

A autem indere,& alia quidem parte,alia verò non. Attenuare,crassefacere,corpus,cutē carnes,& alia,& aliqua quidem, aliqua verò non. Leuigare,exasperare,indurare, mollire, alia quidem,alia non. Excitare,torpefacere,& quęcunque alia huiuscemodi. Deriuare,subcedentia statim reuellere, renitentibus concedere. Alium humorem nō prodeuntem ducere,prodeuntem verò simul effundere,operari simile,velut dolor dolorem sedat. Dissimilia,si vergant sursum eleuata,interne soluere,& contraria per eadem:velut est capitis purgatio,venæ sectio,quando non temerè detrahitur. Abscessus velut glandularum tumores,signum quidem sunt earum partium quæ germina habent,sed & aliarum. Maximè

Tumores quid portendant.

B verò circa viscera. Maligni autem hi sunt. Spiritus parui densi,magni rari,parui rari,magni densi:extra magni, intus parui:intus magni,extra parui:alius extendēs, alius vrgens: dupla intro reuocatio,velut superinspirationibus,calidus,frigidus. Medela assiduarum oscitationum,spiratio longa. In non potantibus, & vix,spiratio breuis. E directo & laterum & præcordiorū intentiones,& splenis eleuationes, & è naribus eruptiones,& aures è directo. Horum plurima etiam ad oculos. Vtrum igitur omnia?aut quæ quidem ex infernis sursum,è directo:qualia sunt quæ iuxta maxillas,aut circa oculū aut aurē?quæ verò ex supernis deorsum,non è directo?Atqui & anginosi rubores,& laterū dolores è directo. Aut etiā quæ infra hepar sunt ex supernis distributa,velut in testes ac

Spiritus varietas.

C varices?Considerada sunt hæc quò, & vnde, & propter quid.

Venæ temporum non considentes, neq; viriditas splendida,si spiritus intus relinquatur,aut tussis sicca,non ferina: vt in articulos decumbat expectare oportet,è directo distentionum secundum ventrem vt plurimum.Habent autem horū plurimi,& facies rubicūdas, & ex natura sunt modi albidioris & de naribus sanguis non erumpit, aut parum erumpit. & si quidē ex affusis intus relinquatur, paratus est abscessus.

Sitis intus relicta,& oris resiccatio,& iniucunditas, & cibi fastidium,eodem modo. Febres autem non acutæ, eiusmodi sunt,verùm reuertentes. Quæ relinquuntur post iudicationem,recidiuas facere solent. Primùm itaque splenis eleuationes, si non ad articulos finierint, aut sanguinis è naribus eruptio fit,aut dextra præcordij intensio: si non penetraue-

rint

rint vrinæ. Hæc enim eſt interceptio vtrorunq;, & recidiuæ D horum merito fiunt. Abſceſſus igitur horum facere oportet, ſi non fiant, Eos verò qui iam fiunt declinare. Eos autem excipere, ſi prodierint iam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui verò non valde, eos coadiuuare. Eos verò auertere, ſi omnino incōmodi fuerint, maximè ſi hi affuturi ſunt: ſin minus, ſi iam incipiunt. Quartanæ ſanguinis è naribus eruptiones ægrè iudicant. Febres quæ vna die intermittentes, altera ſuperrigēt vnà cum iudicatione, ex quinque ad ſeptem circuitus durant. Quæcunque tertianæ naturam habent, his nox moleſta ante exacerbationem: Quæ verò ſequitur: tolerabilior plerunque eſt. Tuſſes ſiccæ parum irritantes E à febre adurente, non pro ratione ſiticuloſæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, ſed ſpiritu. Conſtat id inde. Quum enim loquuntur, aut hiant, tunc tuſsiunt: quum verò nō, minimè. Hoc autem in febribus ex laſsitudinibus obortis maximè contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendum. Contraria paulatim facta acceſsione adhibenda ſunt, & interquieſcendum. Dolenti capitis partem poſteriorem, recta vena in fronte ſecta profuit. Succeſsione præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & viſcerum inflammationū qualia poſſunt, ſiue ex hepate ſpleni, & vice verſa: & quæcunque huiuſmodi. Reuellere oportet, ſi non qua oportet repunt. Si verò qua oportet, his oſcula aperire oportet, qualiter ſingula repunt. Latæ puſtulæ non valde pruriginoſæ ſunt: Quale Simon habebat hyeme, qui vbi ad ignē F inungeretur, aut calida lauaretur, opem ſentiebat. Vomitus non proderant. Arbitror ſi quis calida fomenta adhibuiſſet, opem ferre potuiſſe. Quæcunque concoqui oportet, concluſa eſſe conuenit. Contraria verò ſiccare, & aperta eſſe.

Quartanæ diurnæ. *Tertianæ.* *Tuſsis ſicca.* *Capitis doloris medela.* *Simon.*

Oculorum fluxiones, ſi aliàs conducere videtur, reuellere ad fauces conuenit. Et vbi eructatio conducit, & quæcunque alia huiuſmodi. Tranſitus apertos eſſe oportet, veluti nares, & alia quibus opus eſt, & velut opus eſt, & qualia, & qua parte, & quando, & quantum opus eſt, velut ſudores, & alia ſanè omnia. In magnis malis facies ſi fuerit bona, bonum ſignum eſt. In paruis autem, contraria ſignificans bonæ ſignificationi, malum. Apud magnum Theatrum vbi mulier retrò heroum, morbo regio ſuperueniēte permāſit ipſi.

Oculorum fluxiones.

Apud

A Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Perintho geniture similis vrina talis, quæ esset iudicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam huiusmodi vrinæ talia sanant: quoniam neq; flatu multo, neq; stercore multo egresso euacuabantur. Non enim profectò magnum erat præcordium. Brassicam septima die quis comedit, quum adhuc difficulter spiraret, postquam pecten emollitus est, rectè spirans factus est: aluus ipsi expulit. De sanguine seroso, quoniam in pauidis talis, aut in his qui vigilarũt: & siue malus, siue bonus. Quibus splen deorsum vergit, pedes & manus, & genua calida sunt: nasus & aures semper frigida. Num propter hoc quòd tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent? Temenes. Locum genitali femini tale. Sanguis serosus in q-bus sit. Lienosorũ signa.

B Suppurationibus vmbilicus terminus, quibus suppuraturis ventres turbantur. Splen durus non supernè, infernè, rotundus, latus, crassus longus, tenuis longus. Minus capitis grauedine laborantibus. Circa ægrotantem administratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones: quæ ad ægrotantem, quæ ad præsentes, quæ ad externos. Quod in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea, & venæ extrinsecus, & multò biliosiores. Quid medico agendum erga languẽtes.

Concretum est, compactum est citius: vbi motum est, desinit, & tardius augescit, & ad amplius tempus. Quòd solidum factum est, & biliosius, & sanguinolentius est: Hic calidior est locus animali.

SECTIO TERTIA.

C Cutis raritas; ventris densitas: cutis constrictio, carnium incrementum: ventris torpor, vniuersorum confusio: vasorum immundicia, cerebri consumptio. Quapropter & caluities, instrumentorum attritio. Detractio cursibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ouilla, maza cocta plerunque, panis modicus. Detractionis signum, eandem horam diei seruare, derepentè enim trahitur. Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totum concidit. Caluities caussa.

Quum verò iam cõciderint carnes suillas assatas exhibeto. Quum autem implentur, signum est, quòd corpus rursus floridum fit. In exercitationibus signum, sudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus: aut collapsio ex eleuatione. Mulier quam primùm curaui in Cranone, splen ipsi magnus natura, febris ardens, rubicunda, spiritus, decima sudor Mulier lienosa.

pler

plerunq; supernè. Sed & infernè, decimaquarta. Minus his qui ex capite grauedine ac raucedine laborãt, vbi febre correpti fuerint, recidiuæ velut puto fiunt. Quicquid suppuratur, non reuertitur. Ipsa enim maturatio, & iudicatio simul, & abscessus. Quibusdam vbi venere vtuntur, venter inflatur, velut Damagoræ. Quibusdam verò in hoc strepitus, Arcesilao verò etiam intumescebat. Flatuositas simul caussa est in his qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sunt enim flatuosi. Frigidum valde, venas rumpit, & tussim mouet, velut nix, glacies & constringit, velut sunt eminentiæ oblongæ & rotundæ, Pherea & Gongronæ, à satyrorum circa aures eminentiis, & arborum quarundam tuberculis appellatæ. Simul caussa sunt etiam durities. Post mictionẽ concretio, pueris magis, num quòd calidiores? Figuræ magis alleuantes, velut qui sarmenta manu nectebat & obtorquebat, præ doloribus decũbens, arrepta paxilli summa parte supra seipsum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quẽ ex mõtano labore circa pontem ego vidi crura iactantem, altera tibia minimè extenuebatur, femoribus autem valde. Vrinę & genitura non supprimebantur. Quæcunq; laterum naturæ scapulas alarum modo eminentes habent, propter caussæ debilitatem in destillationibus malignis, siue excretio fiat, siue non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidẽ magis à lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis quàm anteriore. Horremus enim magis exterioribus quàm interioribus corporis partibus, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior: Indicat autẽ pilus. A quibus autem aliis rigent, fortasis vlceribus, incipiunt à vasis. Summa, ex natiuitate, & caussa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem veniẽtibus colligentem & addiscentem, an similia sint inter se, & an non similia sint inter se: quo ex disimilitudinibus similitudo fiat vna. Sic sanè fuerit via. Sic etiam eorum quæ rectè se habent probatio, & non rectè se habentiũ redargutio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut subpallidè nigricãtibus, aut rubicundè pallentibus, aut subpallidis. Parùm demittentem crassefacere oportet sicco. Aliis verò minus crasificatione opus est. Sicco autem opus est albo, velut galla, alumen. Postquam venere vti inciperint, aut hircire, sanguis ipsis è naribus erumpit.

Damagoræ & Arcesilao quid in Venere pasi sunt.

Frigus vehemens quid faciat.

Rigores vnde incipiant.

Sanguis de narib⁹ quibus manet, & pueris quando incipit.

A pit. In accefsibus alij quidem ftrepitum edunt: velut Arcefilaus. Alij verò acceffuri, horridi fiunt ac rugofi. Alij poftquam accefferint, ventre inflantur, velut Damnagoras. Mutationes cauendæ. Cibus modicus, non delaffari, non fitire. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio vice verfa. Cutis confidentis corrugatio, renutritæ extēfio. Rugofum, leue, vtriufq; fignum: itémq; fubbiliofum & fubrubrum: Sic etiam detractas effe mammas, graciles autem furfum tractas effe & circumtenfas, etiam fi quis non propterea putauerit id fieri, fed in carnofis. Clauiculæ confpicuæ, venæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus, luctis, multis fomentis, mala eft febriculofitas, inimica fami, luctis, circuitibus, curfibus, frictioni: laborem labore. Ipfis venarum rubor, liuor, pallor, laterum dolores molles. Non fitire faciunt, continere os, tacere, ventum cum potu frigidum inducere. Occafiones vnde ægrotare cœperint, confiderare oportet, fiue capitis fuerit dolor, fiue auris, fiue lateris. Signum funt dētes, & in quibufdam inguinum tumores. Vlcera fientia ac tubercula iudicantia febres. Quibus hæc non fiunt, iudicatio fublata eft: Quibus intus relinquuntur, certifsimæ, recidiuæ, ac celerrimæ. Sputa rotunda delirium fignificant, velut in Pleno. Qui Hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortafsis autem neque lepris, fortafsis neque vitiliginibus. Multi tamen intempeftiuè curati, talibus non tardè correpti funt, & fic perniciofæ fuerunt: & quicunq; alij abfceffus, velut fiftulæ, aliorum medela funt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipfe factus, illos impedit. Alterius loci morbos loca excipientia, aut ob dolorem, aut ob grauitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quòd aliis funt communicationes. Propter inclinationem non amplius fanguis prodit, fed iuxta humoris cognationem talia fpuunt Conuenit quibufdam fanguinem detrahere, tempeftiuè in talibus. In aliis autem velut in his, non conuenit. Impedimentum in fpuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis.

Arcefilaus.

Damnagoras.

Herodicus.

Hæmorrhoidas patiētes à quibus tuti.

B

C

SECTIO QVARTA. D

TVbercula circa aurem quibus circa iudicationem exorta non suppurata fuerint, his disparentibus recidiua fit, pro ratione recidiuarum. Recidiua verò fiente, rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidiuæ in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere. Vrina crassa, alba, qualis Archigenis familia erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si verò vltra hoc, etiam sanguis è naribus largè eruperit, etiã valde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est: erat quietior. Postquam autẽ hic curatus fuit, magis dolebat. Agasis filia quum esset puella, densum spiritum habebat. Mulier autem facta, à partu nõ diu dolore cor- E repta leuiter, magnum onus sustulit, & statim quidem in pectore aliquid crepuisse visum fuit. Postera die & anhelationem habebat, & coxam dexteram dolebat: & cùm hæc dolerett, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ verò dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio verò florida: Vbi verò considisset sputum, vomitu bilioso tenui simile erat. Dolores maximè erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere visum fuit, porróque ac ouicula, & boue. In rebus autem agendis à clamore, & excãdescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primùm alumen vstum profuit. Habuit alium abscessum, fortè quòd os abscessurum esset, Abscessit sexagesima die supra aurem, sur- F sum ad verticem vulnus erat. Intestina crassa habet, qualia sunt canis, verùm maiora. Dependent autem ex medianis membranis, Mesocolis hac parte appellatis. Hæ verò ex neruis, de spina sub ventrem. Aegrotantibus gratificationes, velut est purè præparare potus ac cibos, & ea quæ videt: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lędunt, aut facilè reparari possunt, velut frigida, vbi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, vestitus ægrotanti, tonsura, vngues, odores. Aqua decocta partim vt aërem admittat, partim vt vas non plenum sit, & operculum habeat. Quòd ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facilè ferunt. In Aeno legumina comedentes assiduæ, fœminæ, mares crurum impotentes facti sunt, & permau

Archigenes.

Agasis.

Capitis tumor.

Quæ medicus erga lãguentes agat.

Legumina in Aeno.

A permanserunt. Sed & eruum comedentes, genuum dolores habebant. Palàm vigilans calidior, externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens vice versa. Calidæ naturæ frigiditas, potus, aqua, quiescere, somnus in frigore, cõtecto. somnus sedentium, erectorum nictatio. Debiles victus, frigidi: robusti verò calidi. Aquarum arte nõ præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta est, aut cum tonitruo, æstiua: procellosa verò mala. Aqua vorax, vigilia vorax. Percalidam naturam calido tẽpore, in frigore cubile crassefacit: in calido attenuat. Exercitatio sanitatis est vesci citra saturitatem, non refugere laborem. Inter vigilandum siti B leui somnus medela est. Siti verò ex somno, vigilia in quibusdam. Quibus plurimus calor est, maxima voce præditi sunt. Nam & plurimus est frigidus aer. Ex duobus autẽ magnis magna etiam quæ generantur existunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes venas habent, & iracundiores sunt. Terra siccitatibus squallida, volucrium genus abundat. Hircire incipiens, vter testis extra appa ruerit, siquidem dexter, masculũ: si verò sinister, fœmellam protendit. Oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus: Sed & color in peius aut melius vergit. Iustum est autem, prout se habuerit alimentum, ita & quod forinsecus est sequi. Si gna lethalia, per cutem, nares, calidus vapor: vbi prius nares frigidum spiritum emiserunt. Signa verò vitalia, contraria C sunt. Labores cibos præcedant.

Qualitas ciborum & aquarum.

Sanitas. Somnus.

Volucrum abundãtia

Oculi.

Mortis & vitæ signa.

SECTIO QVINTA.

MOrborum naturæ medici. Inuenit natura ipsa sibiipsi aggressiones, non ex præmeditato, partim velut & nictare, partim verò & ea quæ lingua subministrat, & quæcunque alia huiuscemodi, non edocta natura, & nullo magistro vsa, ea quibus opus est facit. Lachrymæ, narium humiditas, sternutationes, auris sordes, oris saliuæ eductio, spiritus introitus, exitus, oscitatio, tussis, singultus, non eiusdem omnino modi. Vrinæ secessus, & flatus, & huius alterius, alimenti, & transpirationis, & ea quæ fœminis solis adsunt, & in reliquo corpore sudores pruritus, corporis distentiones cum oscitatione, & quæcunque huiuscemodi. Hominis anima semper producitur vsque ad mortem. Si verò efferbuerit, vnà cum morbo etiam ani-

ma corpus depaſcitur. Morbi connutriti, in ſenecta, & per concoctionem, & per ſolutionem, & per rarefactionem deſinunt. Sanatio, contra ſententiam non conſentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit, quæcunque ex calido ſunt. Excandeſcentia retrahit cor & pulmonem in ſeipſa: & ad caput calida ac humidum. Letitia vero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, ſomnus, viſceribus. Animæ deambulatio eſt cura hominibus. In vulneribus ſanguis concurrit, opitulandum igitur vt vacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obuoluta oleum calidum inſtillato. Deinde lanam intus in volam manus poſitam, ſub aurem ſubdito, vt aliquid ipſi exiiſſe videatur. poſtea in ignem immittito, Dolus. Lingua vrinam ſignificat. Linguæ virides cum palore bilioſa. Bilioſum autem à pingui; Rubicundæ verò à ſanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca à fuliginoſo ardore, & vterina parte. Albæ verò à pituita. Vrina concolor cibo, & potui, & qualis intus eſt humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipſam humoribus; quapropter per hanc humores cognoſcimus. Si ſalſæ carnes guſtanti, redundantiæ ſignum.

Dolor auris qui leuetur.

Linguæ notæ variæ.

Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morboſum vteri vas eſt. Hominibus ſordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara verò non. Terram mutare commodum eſt in longis morbis. Debiliores cibi breuem vitam habent. In fluxionibus ad coxam, venas retro aures ſecato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido ventriculo præditos, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis velut ſimilis eſt hæmorrhois. Augeſcentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in ventre ſunt indurat. Coitus ea quæ in ventre ſunt indurat. Eum qui veratrum bibit, ſi citius purgare volueris, lauare oportet aut comedere. Sanguis in ſomno intro magis fugit. Rigor à ſuperiore ventre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, ſiccus ardor; Superuacuatum ſiccat & ſomnus multus. Frigidiſsimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Vlcera exoriuntur ſi quis dum impurgatus eſt laborauerit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem ſylueſtrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori, id quod comedit, intrinſecus frigiditas eſt, forinſecus autē dolor à ſole, igne, veſtitu, in tempo

Sordes auris quid portendãt.

Cibaria qualia.

Deſtillationis remedium.

Coitus quibus proſit.

Veſtiti purgatio.

Sanguis per ſomnũ intro fugit.

Cibi frigidiſsimi.

Cucumis agreſtis.

A tempore æſtiuo. Contrario verò contrario modo. Cibi partim celeriter ſuperantur, partim tardè.

Ciborum varietas.

SECTIO SEXTA.

CArnes attractices, & ex ventre, & extrinſecus. Indicio eſt ſenſus ipſe, quòd expirabile ac inſpirabile eſt totum corpus. Calidiſsima venula ſanguinis multitudine, id quod fuliginoſum eſt, exerit, & ſtatim ſecernit. Et quibus quidem pingue, bilis flaua: quibus autem ſanguis, atra.

Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis inſtrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, ſomnus, res venereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac B regione calidior erit. In doloribus proximum ventrem purgato, ſanguinis autem ventrem ſecato. Vſtio, ſectio, calefactio, perfrigeratio, ſternutationes, plantarũ ſucci, in quibus vim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, vinum ferueſactum, acetum, ſal. Homo ex laſſitudinibus ex itinere, imbecillus, grauatus, expuit. Tuſsiuit enim ex vertice. febris acuta, ad manum ſubmordẽs. Secunda die capitis grauitas, lingua combuſta fuit, naris vngui bus conſcalpta ſanguinem non effudit. Siniſter ſplen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, à magno morbo non corripiuntur, Si verò corripiantur prius, & ſuccedat quartana, liberantur. Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, velut de vulneribus dixi, quòd ſint bilioſæ. Caliditas acri- C moniæ ſignum eſt. Turbationes, tranſitus. Nã mente motis dolores laterum deſinunt: quibuſdã febres, quibuſdã non.

Quartana à quibus immunes præſtet turóſq;

Sed cum ſudoribus. quibuſdã autem cum turbatione, quibuſdam verò cutis arida & circumtenſa ac ſalſuginoſa.

Deliratio quibus proſit.

Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa.

Per aures, ex auribus, plerunque tertio die moriuntur.

Dolor aurium magnus tertio die plerunque tollit.

Quibus cutes circumtẽduntur aridæ ac duræ, ſine ſudore: quibus laxæ ſunt ac raræ, cum ſudore moriuntur. In recidiuis mutationes proſunt. His tranſmutare oportet ad ea quæ conueniunt, antea quàm male afficiantur, velut Cherioni.

Locorũ mutatio quos iuuet.

Quæ irritantur ex qualibus, ſtridulę faciũt aſperitates terminum præſcribunt. Quibus quidẽ id quod ſanum eſt, relinquitur, cauſa deorſum ſubmiſſa, eos aut purgato, aut deligato, aut eiicito, aut reſecato, aut exurito. Quibus verò nõ,

non. Quibus ſanguis multus fluit ex naribus, qui quidem D decolores mero modo ſunt, his parum prodeſt. Quibus verò colores rubicundi, nõ ſimiliter. Et quibus capita ſunt quæ facilè tolerant, prodeſt: Quibus ſecus, non. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copioſior, hi morboſius ſani ſunt. Plurimis autem quibus ex morbo, vice verſa. Sputa rotunda, mentem emouent, veluti illi in Plinthio. Huic ſanguis ex ſiniſtra nare erupit, & ſolutus eſt quinto die. Vrina multam ſubſidentiam habens, à mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Poſt pilorum defluuium, quartana febris non vltra annum. Aurium eruptiones æſtate quinta die fiunt. Quandoque verò etiam diutius durant. Ita & circa ginginas, & circa nares ſuppura- E tiones. Quibus in dentium dolore, de ſupercilio tenuia deſcendunt, his à pipere probè affricto poſtridie craſsiora deſcendunt, ſi etiam alia non obtinuerint. Nam Hegeſippo ſoporiferum inditum non obtinuit, ſed magis & violentius inſuper prouocauit. Oſsium naturam ex capite colligere oportet, deinde neruorum, & venarum, & carnium, & aliorum humorum, & ſupernorum ac infernorum ventriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, velut puſtulæ & huiuſcemodi. Simile enim eſt his quæ quotidie citius aut ſerius accipiũtur. Similiter & bilioſum, & ſanguineum corpus atrabiliarium fit, ſi non habet euacuationes. Lycino poſtremum ſplen magnus doloroſus, in quar- F ta aut quinta.

Sanguis de naribus fluens quibus proſit. *Quales ſint qui nares humidas habent.* *Rotunda ſputa.* *Dexippus.* *Piper dentes iuuat.* *Natura oſſium, neruorum, venarum carnis, & cæterorum quî cognoſcatur.* *Lycinus.*

SECTIO SEPTIMA.

Tuſsis.

TVſſes cœperunt circa ſolſtitia hyberna, decimaquinta aut vigeſima die, ex frequenti auſtralium & aquilonarium ac niuoſorum tranſmutatione. Ex his aliæ breuiores, aliæ diuturniores fiebant, & poſt has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rurſus pleriſque reuertebãtur, quadrageſima vt plurimum ab initio die: & aliquibus ſanè valde breues ac iudicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ ſunt, quibuſdam Anginæ obortæ, quibuſdam leues ſyderationes, aliis Nyctalopes, atq; hi magis pueris. Verùm perineumonicæ affectiones valde breues erant. Faucium verò inflãmationes poſt tuſsim, aut omnino parum

Anginoſi. Luſcioſi. Syderati.

A parum pro tussi fiebant, atque hæ breues, magis autem Nyctalopes. Anginæ vero & leues syderationes, aut duræ & siccæ, aut paruæ & raro matura educentes: quibusdam verò etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis desierunt. Qui verò manibus laborarunt, manibus tantum syderati ac resoluti sunt. Qui verò equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotentiæ resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora ac tibias lassitudo ac dolor. Durissimæ autem & violentissimæ tusses erant quæ ad leuem syderationem ac resolutionem perducebant. Verùm omnia hæc in recidiuis fiebant. In principiis

Vocis labor & cæterorũ quî ferat.

B vero non ita [redacted] remiserunt, sed perfecte nõ defecerunt, verùm cum recidiua affuerunt. Quibus voces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem, Quidam verò parum. Sed neque peripneumonicæ affectiones vlli horum fiebãt, neque leues syderationes, neque vllus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola voce iudicabantur. At verò Nyctalopicæ affectiones firmabantur, vt quæ etiam ex aliis causis fiebant. Fiebant autem pueris maximè. Oculorum autem nigræ partes aliquantum variegabantur, quæ pupillas paruas habebant. In summa oculus niger vt plurimum erat. Et magnos magis quàm paruos oculos habebãt, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres nõ simi-

Tussis varietas.

Lusciosi pueri quî fierent.

C liter à tussi afflictæ sunt. Verùm paucæ febricitarunt, & ex his valde paucæ ad peripneumonicam affectionem deuene[redacted]res, & omnes superstites euaserunt. Caussabar autem hoc fieri, eo quòd non similiter velut viri prodirẽt, & quòd nequaquam similiter vt viri morbis corripiuntur. At Anginæ liberis duabus oboriebantur, atq; hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, ipsásque celerrime perimebant. Viris verò multis fiebãt, qui partim euaserunt, partim perierunt. In summa, qui solum deglutire non poterant, his valde mites ac toleratu faciles erant. Qui verò etiam insuper obscurè loquebantur, his molestiores ac diuturniores. Quibus verò etiam venæ circa tempora & ceruicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimè verò his

Mulieres aliter vexabantur.

Anginæ vexatio.

verò his quibus & ſpiritus ſublimis coeleuabatur. Hi enim D etiam incaleſcebant. Nam ſicut ſcriptum eſt, ita conſortia affectionum habebant. Et quæ quidẽ primùm ſcripta ſũnt, etiam ſine poſterioribus fiebant. Quæ verò poſterius, non ſine prioribus. Celerrimè autem moriebantur, vbi febrili rigore inſuper riguiſſent. His ita preſsis nihil memorabile proderat, non ventris turbatio, non venæ ſectio, neq; quæcunque alia tentaui. Secui etiam venam ſub lingua, quoſdã & ſurſum purgaui. Hæc igitur omnino in æſtate fiebant, ſicut etiam eruptiones omnino multæ, & potiſsimum in ſiccitatibus lippitudines doloroſæ populariter graſſabantur.

Sanguinis venarũ ſuppreſsiones faciunt animi deliquium. figura alterata, interceptio, linamẽtum intortum, appoſitio, E deligatio. Inguinum glandularumque tumores plurimi fiebant, eo quòd hepatitis affecta eſſet. Erat autem & ab arteria male affecta malum ſignum, veluti Poſidoniæ.

Poſidoniæ. Quibus ſanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, ſed velut contracti præ ſiccitate erant. Et anheloſi, ac cum ſudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationẽ ferunt, velut Poſidoniæ: & quæ animalcula in aluo inducunt. In attenuatione circuntenſio ante obitum, & vmbilicus oblongus ipſi protractus eſt: & gingiuarum dentes ambientium exulcerationes. Multa de vnoquoque rectè præcipi poſſunt, quæ partim eadem poſſunt, partim non: velut eſt talia diffundi, exolui, & educi, & indurari, & maturari, & vbi mutatione opus eſt, de lecto propel- F lere timidos, & torpentes excitare ad ea quæ relinquunt.

Hydropicos citius ſecare oportet, tabeſcentes ſtatim vrere, caput ſecare, & huiuſmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile eſt enim multigenibus. Affectiones circa confine ventriculo oſculum

Xenarchus Xenarcho, & calidum aceruatim exſpirare, & vlcus per euacuationem ab initio fouere. Vox qualis eſt iraſcentibus, ſi talis fuerit non irato, ex natura fuerit. & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales ſunt vbi iraſcuntur hi qui tales non ſunt. Et alia iuxta morborum rationem, velut verbi

Tabes. cauſſa, Morbus tabidam ſpeciem inducit, ſi talis ex natura

Tuſsis ſicca. æger fuerit, ex tali morbo ſuperſtes euadet: & alia eodẽ modo. Tuſſes laborioſæ contingunt locos læſos, & maximè articulos.

A articulos. Sed & in febribus laſsitudinem inducentibus, tuſſes ſiccæ ad articulos decumbunt cum febre, ſi intus relinquantur. Spiritus tabeſcentibus obſcuri mali, & non patientibus, & quicunque alij tales ab eadem conſtitutione.

Tabeſcentibus autumnus malus. Malum item ver, quum fici folia cornicis pedibus ſimilia fuerint. In Perintho vere plurimi ægrotarunt. Simul cauſa fuit tuſsis per hyemem populariter vagata. & aliis quicunque diuturni ſunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati ſunt. Quibuſdam verò diuturni non ſunt oborti, velut his qui dolores rhenales habẽt. Sed & aliis, velut homo ille ad quem Cyniſcus me adduxit. Perinthus.

Dolorum in lateribus, & pectore, & aliis partibus, tempora an multum differant conſiderandum eſt. Nam quum melius habuerint, rurſus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dyſenteriis cibi faſtidia mala, tum alias, tum ſi inſuper febrierint. Vlcera circumglabra maligna ſunt. Cyniſcus.

B

Lumbos dolenti recurſus ad latus, & puſtulæ quæ ſeps vocantur. *Rhenum affectiones non vidi ſanatas ſupra quinquageſimum annum. Quæ in ſomnis exacerbatur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa ſomnum fiunt eiuſmodi: & quibus contraria.

Quibus nihil intra conſtitutum tempus accidit, ſingulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus menſibus fiunt.

Labores in circuitibus, quicquid in ſeptuaginta mouetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta mouetur,

C in triplicitate perficitur. Poſt menſes, dextera & ſiniſtra hiant. Humiditas per prodeuntia, diæta ſicca opus habet.

Quod citius diſcretum ac motum eſt, rurſus augeſcit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, ſeptimo, nono menſe: & ſecundo ac quarto.

Hæc ex parua tabula conſideranda ſunt.

Victus ratio fit repletione, vacuatione, ciborum, potuum. Mutationes horum qualia ex qualibus, prout ſe habent.

Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout ſe habent. Illabentes ingreſſos aut egreſſos ſpiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alij meliores, alij offendentes. Et à lingua ex qualibus qualia alliciuntur. Spiritus tanta caliditas,

tas, frigiditas, craſsities, tenuitas, ſiccitas, humiditas, plenus, imminutus & copioſior, à quibus mutationes, quales ex qualibus, prout ſe habent. Continentia, aut contenta, aut intus permeantia corpora. Sermonibus, ſilentio, dicere quæ [redacted]s quibus dicit, an magni aut multi, veri aut conficti. Prodeu[redacted]runt: aut vbi deſiuerunt, aut quantum diuulſa ſunt, itémque colores, in quibus aut caliditatem, aut ſalſuginem, aut dulcedinem, aut tenuitatem, aut craſsitiem, æqualiter aut inæqualiter, corpus, tempus: Mutationes quales ex qualibus habent. D

Incœpit eructationem, non obtinuit, Lachrymæ volenti, nolenti, multæ, paucæ, calidæ, frigidæ, craſsities, ſapor.

Sputum an per ſe exſcreet, aut tuſsiendo reiiciat, itémque vomitum. Solis calor, frigus, humectatio, ſiccitas: Mutatio per qualia, ex qualibus, ad qualia ſe habet. Labores, ocia, ſomni, vigiliæ. Quæ in ſomno fiunt, inſomnia, cubilia, & in quibus, & ex quibus. Mentis intelligentia ipſa per ſeipſam, citra inſtrumenta ac negotia, triſtatur, lætatur, timet, confidit, ſperat, velut Hippothoi domeſtica famula mentis ſuæ per ſeipſam gnara erat: & quæ in morbo acciderãt ſciebat. Aetatem ab ætate diſcernere oportet, & an prius aut poſterius quàm cõuenit, quid fiat veluti ſi reſolutus eſt hyeme, & ſeni ætate, aut infanti, & æſtate aut prius, aut poſterius quàm conuenit. Dentium emiſsiones, pilorum productiones, genitura magis & minus, pilorum augmentum, craſsitudo, robur, imminutio. quod cognatum eſt, & quod per ſeipſum, quanto magis & minus. Anni tempus, in quo & citius aut ſerius. Tempus in quo factum eſt, pluuioſum aut ſiccum, frigidum aut calidum, ſine ventis aut cum ventis, & qualibus ventis. Temporis in principio, aut medio, aut fine, aut ſemper, præterito aut præſente. Morbi tempus & hora, accidentia, circuitus, & ex circuitibus maiores, & per amplius tempus: incrementa, & totius morbi incrementum, remiſsio, vigor, & magis & minus perficiens, & quãdo, & qualiter, & in quali hora ac ætate. Populariter graſſantium morborum modi, & ſi quis ex incipientibus incœperit ſine vomitu, veluti aut vbi biberunt quid cõtinentes, aut parum purgati. Febriculoſi fortaſsis valde candidi, quorum etiam labia, qualis modus, tempora. * Corpus, actio, in conſiderationem

Hippothous. Quæ obſeruanda.

E

F

A tionem ducatur. Visus, auditus, nasus, tactus, lingua, cogitatio consideretur. Tumores in supernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracilescunt, recidiuas faciunt: In extremitate verò subrubicundi, duri, & valde viscosi, & insurgentes ac inhærentes in his sunt, velut Pharsalio Polymedi. Erumpentes tumores aut liuores, in lippitudinibus aut vlceribus: Sed & quæ deferuntur ex tuberculis ac suppurationibus, quia signa sunt. Circa mensem tormina circa vmbilicum, & dolores, quãdoque à porro: Sed & ab allio his postea. Sacri ignes quibusdam à collo, & circa has partes, in facie iudicabuntur: Nigri etiam quibus à collo, mali erant: & si pustulæ essent, malæ erant: & quibus aluus turba-

Polymedes.

B ta esset. Adamantus atrabiliarius à pepliis pluribus vomuit aliquando nigra, quandoque à cepis. Febres in quibus vlcerantur labia, fortaſsis intermittentes: & tertianis perfrigerationes, At amburẽtes statim ad manum soluuntur semper. Quale inest in articulis considerandum, an non suppurantur. Consuetudo autem, ex qualibus sani degimus, victus modis, tegumentis, laboribus, somnis, rebus venereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, à quibus quæ figuræ, ad quos locos conuersi sunt, quando cœperunt, affuerunt, desiuerunt. In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo victus rationes, qui facilè, qui ægrè toleratur. Victus rationes quantum fieri potest cognoscendæ. Nam non nosse, multarum

Adamantus.

Quãta obseruatiome dicorũ debeat esse.

C calamitatum res est. Bonis autem medicis similitudines pariunt errores ac difficultates. Verùm contraria facit causa & occasio. Scio quòd difficile est ratiocinari ac cognoscere vias, veluti si sit acuto capite, simus, subaridus, biliosus, ægrè vomens, facilè vomens, niger, iuuenis qui temerè vitam degit: Hæc simul inter se consentire difficile est.

Cui fistula refringebatur, tuſsiculæ permanere impediebant. Cui apex hepatis complicatus erat, eum concuſsi, derepente dolor sedatus est. Satyrus in Thaso cognomento Grypalopex vocabatur, hic quum annorum viginti-quinque esset, sæpe per somnum semen effudit: & interdiu quoque frequenter ipsi prodibat. Quum autem ad annum trigesimum peruenisset, tabidus fiebat, & mortuus est.

Satyrus pollutione mortuus est.

In Abderis palæstræ custos, qui Stheneus dicebatur, multum

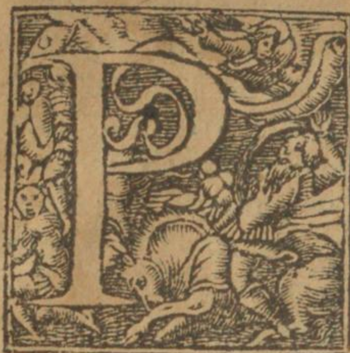
Palæstræ custos. tum luctatus aduersus fortiorem, & in caput lapsus, digressus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte vigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula aluo subdita, non subiit, verùm parum minxit, prius autem nihil minxerat: ad noctem lauit, nihilo minus vigiliæ & angustiæ aderant, delirauit. Tertia die frigiditas extremarum partium, excalefactus sudauit, pota autem aqua mulsa tertia die mortuus est. D

Melācholici comitialésque cōmunicant. Atrabiliarij, etiam comitiali morbo corripi plerunque solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarij. Vterque verò morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt. Si verò ad animum, atrabiliarij Melancholici dicti. In Abderis Phaethusa Pythea. Phaethusa Pytheæ vxor, priore quidem tempore fœcunda erat: quum autem maritus ipsius in exilium abiisset, menses multo tempore suppressi sunt, postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem vbi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta penitus euasit, & barbam produxit, & vox aspera facta est. Et quum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre visa essent, non prodierunt, sed mortua est, quum non ita multo tempore postea vixisset. Idem hoc contingit etiam Namysiæ Gorgippi vxori in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sanè ego incidi, vnam spem esse, si menses secundum naturam prodirent, Verùm & huic prolici non potuerunt omnia nobis molientibus, sed paulo postea mortua est. E F

Mensiū defectu moritur. Namysia Gorgippus.

HIPPOCRATIS COI DE MORBIS POPVLARIBVS LIBER SEPTIMVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Post

A

POst canem febres fiebant ſudorificę, & non perfrigerabantur penitus poſt ſudorem, ſed rurſus incaleſcebant: & leniter longæ, & iudicatu difficiles, & non valde ſiticuloſę, paucis in ſeptimo & nono deſinebant, aliis vndecimo, & decimoquarto, & decimoſeptimo. Polycrati febris, & ſudor, qualis deſcriptus eſt, à medicamento purgatio deorſum vehementer, & febris adeò lenis facta eſt, vt obſcura conſiſteret, præterquam in temporibus, & ſudores ad veſperam, circa caput, collum, pectus. Canis ſydus. Polycrates.

B Deinde rurſus etiam per totum ventrem, & rurſus incaleſcebat. At circa duodecimum & decimumquartum febris aucta eſt, & modicæ alui ſubegeſtiones, poſt purgationem vſus eſt ſorbitionibus. Circa decimumquintum dolores ventris iuxta ſplenem, & ſiniſtram lateris mollitudinem. Calidorum appoſitio minus profuit quàm frigidorum. Quum infuſo per clyſterem molli vſus eſſet, ceſſauit dolor. Idem quoque Cleocydi profuit, ad dolorem ſimiliter habentem, itémque febrem. Circa decimamſextam calores leniores eſſe videbantur, & egeſtiones bilis meracæ, & animus audacior, ſpiritus autem moderatus. Quandoque verò aceruatim attractum, rurſus aceruatim expirabant, velut præ animi deliquio, aut velut in vmbra deſidens reſpirare ſolet, is qui per æſtum iter fecit. Cleocydes

C Decimaſeptima itaque die deſidens in ſellam, animi deliquium incidit, & multo tempore ſine voce ac ſenſu iacebat, & vix aquam mulſam ſuſcipiebat, fibras in collo diſtendens, vtpote faucibus reſiccatis, ac omni virium exolutione præſente. Vix itaque intra ſeipſum erat, & calores leniores fiebant. Poſteà verò deſiit morbus vigeſima ſecunda die. Pythodoro eodem tempore febris continua, octauo die ſudor obortus eſt, & rurſus incaleſcebat. Decima rurſus ſudor, duodecima ſorbuit ſuccum, & vſque ad decimamquartam obſcura erat, in temporibus autem comparebat, & ſine ſiti erat, & ipſe ſibipſi ſanus eſſe videbatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta iuſculum pulli ſorbens vomuit bilem, & aluus infrà exturbata eſt, & febris exacerbata eſt, rurſus deſiit, & ſudores Pithodorus.

fiebant multi, & corpus totum perfrigeratum erat, exceptis temporibus. Pulsus non defecit. Videbatur quieuisse modico tempore vt incalescere se putaret. Vigesimaquarta quum iam gustaret cibos multis diebus,& pransus esset, multa erat febris,& ad vesperam delirium, accedente simul etiam somno. Detinebat itaque iam continua & vehemens, & quandoque vnam, quandoque duas noctes vigilabat: reliquo verò tempore somnus abundè contingebat, vt operosum esset excitare,& delirium in somno,& si quando ex somno excitatus esset, vix ipse suiipsius erat. Sitis exors. Spiritus moderatus, talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Post septimam recidiuæ succi exhibebantur, post decimamquartam cibus. Circa primos septem eructabat, ac remouebat: quandoque cum potu subbiliosum, citra anxietatem, donec aluus deorsum soluta est. Sudores post recidiuam defecerũt, nisi quis circa frontem esset tantillus vt vix significationem de se præberet, lingua ex somno si non collueretur, subalba præ siccitate, & ruptiones vlcerum circa ipsam, & in labio inferno,& circa dentes, alui egestiones paucæ. Circa decimãquintam vt recidiua facta est, frequentiores & viscosæ. Decoctum malicorij sedauit ipsas. Vrinæ quales sunt diuturnæ. Sub vltimum tempus dolor pectoris deglutienti potum, & manus in pectore. Cuminum & ouum absorbẽti sedatus est. linguæ raritas profuit. Quinquagesima à prima circa arcturum, sudores breues iuxta lumbos & pectus, & corpus perfrigerabatur, exceptis temporibus, valde modico tempore. Prima & quinquagesima remisit, nec iterum apprehendit. Eratolai filius circa æquinoctiũ autumnale dysentericus fiebat, & febris tenebat. Egestiones alui erant biliosæ, tenues, multæ,& moderatæ subcruentæ. Dolor autem ventris vehemẽs. Vbi serum & lac bibisset, silice candefacta immissa, dolores & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant, sed biliosæ comitabantur: & sæpe ad exonerandam aluum surgebat, sed minore dolore. Febricula verò & ægroto,& multis, omnino nõ adesse videbatur per omne tempus, post primos sex dies, adeò obscura erat. Verùm iuxta tẽpora pulsus erat,& lingua præ siccitate subalba, & moderatè siticulosus, & sine somno. Sorbitionibus autem iam vtebatur & vinis. Quum iam ad decimumquartum diem peruenisset, tubercula circa aurem oborta

Eratolaus.

Tubercula aurium.

D E F

oborta

A oborta ſunt, tum alteram, tum vtranq;, dura ac cruda: omnia diſparuerunt, moderatè autem doloroſa erãt. Quum autem non deſinerent egeſtiones, & ſemper bilioſæ eſſent, abſorbenti herbam in farina, bilioſæ egeſtiones & dolores ad tempus aliquod mitiores facti ſunt: liquidas verò multas ſæpe egerebat, & cibos valde auerſabatur, & omni neceſsitate coactus admittebat. Calor autẽ, & lingua, & ſitis tales ſequebantur quales dicti ſunt: & ſudores nulli. Obliuio verò huiuſmodi quædã. Vbi interrogaſſet de eo quod paulò anteà audiuiſſet, modico interpoſito tempore rurſus interrogabat: & rurſus repetebat, velut qui non dixiſſet: & ſe deſidere obliuiſcebatur, niſi quis ipſum commonefeciſſet: & ipſe ſibiipſi con- Obliuio huius quę.
B ſcius erat huius affectionis, neq; ignorabat. Spiritus qualis ſano. Vltra trigeſimum verò vſq; ad quadrageſimum diem, & dolor vẽtris multum augeſcebat, & ſupinus decumbebat, & ſe conuertere ne tantillum quidem poterat: & quia dolor vehemens erat, aliis qui cibum exhiberẽt opus habebat.. Alui egeſtio erat multa, & diſcreta, tenuis, & colores vinoſi, quæcunque tandem ingeſsiſſet, & quandoque ſubcruenti, & corporis dolor: colliquatio extrema, & impotentia: & ne alio quidem ſubleuante ſurgere amplius poterat. In medio verò vmbilici ac oſsis pectoris, circa hanc ſedem adhibita manu, talis palpitio erat, qualis neque à curſu, neque à timore circa cor generari poſsit. Bibenti lac aſininum coctum, nouem heminarum Atticarum menſura ad duos dies, bilioſa purga
C tio vehemens oborta eſt, & ceſſauerunt dolores, & ciborum appetentia acceſsit. Poſtea verò bubuli lactis crudi quatuor heminas Atticas bibit, pro vice vna cyathos duos, in diem, primùm ſextam aquæ partẽ ammiſcens, & vini nigri auſteri parum. Semel autem in die cibum capiebat ad veſperã. Panis erat ad menſurã dimidiæ chœnicis ſubcineritius, & piſciculus petroſus ſimplex, aut caruncula capræ aut ouiculæ. Potus lactis poſt primos decẽ dies, ad quadraginta vſque ſine aqua, cum vini nigri modica parte. Poſt ſeptuageſimum iam à primo diẽ, à balneo ad noctem, ſudor exiguus obortus eſt. Vtebatur autem modico potu, & poſt cibum potu auſteriore. Cteſicrati lac in farina magis quàm ſerum caprinum contulit, quum dolor eſſet circa totum ventrem, & dolores cum multa ad ęgerendum ſurrectione, ac ſubcruenta egeſtione, Cteſicrates.

& tum

& tumor circa pedes, ferè iam ad dies vigintiquinque eſſet. D

Adrianus. Cæneas. Cydes.

Et Adriano eadem contulerunt. Verùm Cæneæ filio lac aſininum coctum. Cydis filio circa ſolſtitium hybernum rigor & febris,& auris dextræ dolor,& capitis dolor. Talis autẽ auris dolor ſtatim à paruo puero ipſum comitabatur, fluidus,ſiſtuloſus,& grauis odoris. Quum autem ita ſe haberet,plerunque doloris exors erat. Tunc autem dolor erat vehemens , & capitis dolor , ſecunda aut tertia die bilis vomitus: deſidenti exonerandi ventris gratia , prodiit excrementum ſubbilioſum viſcoſum,velut ex ouo ſubpallidum. Quarta & quinta ad noctem aliquantum delyrabat:& dolor capitis ac auris vehemens,& febris. Sexta alui egeſtio à mercu- E riali:& calor, & dolor ceſſaſſe videbatur. Septima velut ſanus. In temporibus autẽ dolor non defecit , ſudor nullus obortus eſt. Octaua ſuccum ſorbuit,ad veſperam autẽ betæ ſuccum,& in noctem ſomnus:& valde doloris exors: & nona lætabatur ad ſolis occaſum. Verùm ad noctem capitis & auris vehemens dolor. Contigit quoque aurem pure manare circa hoc tempus quum maximè doleret ſtatim à principio. Totam verò noctem nonam, & ſequentem diem, ac noctis magnam partem, neminem noſcebat. Verũ ſuſpirans perſeuerabat,in die verò intra ſeipſum erat:& dolores ceſſabant, & calor moderatior erat. Quum autẽ ſorbuiſſet mercurialem, vndecima egeſsit per aluum pituitoſa, mucoſa, maleolentia, duodecima & decimatertia moderatè habebat. Decimaquarta initio mane facto, vſq; ad meridiẽ per totum corpus F ſudabat cũ ſomno & ſopore multo, vt operoſum eſſet ipſum excitare: ad veſperam experrectus eſt, & corpus quidem moderatè perfrigeratum eſt, in temporibus autem pulſus perſeuerabat: decimaquinta & decimaſexta ſuccis vſus eſt. Decimaſeptima venit rurſus dolor eorundem ad noctẽ, & delyrium:& pus fluebat. Decimaoctaua & decimanona ac vigeſima, inſani modo degebat. Vociferabatur autem attollere ſeipſum nitens, ſed capiti dominari non potens, manibus protentis ſemper aliquid fruſtra venabatur. Prima & vigeſima ſudor exiguus circa latus dexterum,& pectus,& caput. Vigeſima ſecunda ſudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, ſi quidem valde conaretur, quæ volebat perfectè loquebatur. Si verò ex tempore citra conatum ſemiper-

fecta

A fecta,& os exolutum,& maxillæ & labia semper in motu, velut qui loqui vellet,& oculorum frequens motus ac intuitus,& color in dextro oculo velut dictum est, subcruentus, & palpebra superna intumuit,& iuxta maxillam rubor in fine,& venæ omnes in facie manifestæ adeóque contractæ, & oculis non amplius nictabat,sed intentè intuebatur, & palpebras diducebat ad supernam partem, velut fieri solet vbi quid in oculum incidit,& quum biberet,descendentis potus in pectora & ventrem strepitus audiebatur,qualis & Chartadi. Spiritus leniter semper moderatus,lingua qualis est peripneumonicis cum pallore albicans,ab initio & semper capitis dolor. Collum semper immobile vt vnà cum capite cir

B cumageretur opus habebat,& pars secũdum spinam ex collo recta ac inflexibilis,decubitus quales dicti sunt,& nõ semper supinus decumbebat. At pus iam serosum album,multũ negotij ad detegendum cum spongiis exhibebat, odor eius valde excellens,circa postremum tempus pedum cõtactum non valde percipiebat. Harpalidæ sorori prægnanti circa quartum aut quintum mensem,tumores circa pedes aquosi fiebant,& oculorum cauæ partes intumescebant, & totum corpus in tumorem eleuatum erat,velut in pituita alba affectis,tussis sicca,rectæ ceruicis spiratio, & eiusmodi anhelatio,& quandoque strangulationes à spiritu, vt sedens in lecto perseueraret,decumbere autem non poterat,sed etiam si qua somni expectatio esset,desidebat. Sine febre erat leni- *Harpalidæ soror.*

C ter,& fœtus ad plurimũ tempus immobilis erat, veluti corruptus,& translabebatur. Comitabatur autem anhelatio ferè ad duos menses. At quum fabis melle ammixto, & eclegmate mellis vsa esset,& Aethiopicum cuminum in vino bibisset,melius habuit. Postea tussiendo eduxit multa, matura,pituitosa,alba,& spiratio illa cessauit,peperit autem fœmellam. Polycratis vxori æstate circa caniculæ sydus febris. Spiritus matutinus minor, à meridie magis & paulò densior spiritus. Tussis & exscreatio statim ab initio, similis purulentis. Intus circa arteriam & fauces subsibilabat stridula asperitate,facies boni coloris,in maxillis rubor, non abundè coloratus,sed leniter floridus. Progressu verò temporis & vox raucosa,& corporis colliquatio,& circa lumbos eruptiones,& aluus circa postremum tempus liquidior. Se- *Polycrates*

ptuagesima die febris extrinsecus valde friguit, in tempori- D
bus autē quies. Spiritus verò frequentior fiebat. Verùm post
hanc quietem spiritus densior, adeò vt sedens perseueraret,
donec mortua est. In arteria strepitus multus inerat, sudores
praui, intuitus valde modesti, vsque ad extremum tempus.
Dies accesserunt ipsi perfrigeratæ plures quàm quinque.
Vetula lan Post primos autem purulentum exscreare perseuerabat.
guens eua- Mulieri supra portas habitanti iam seniori febricula obor-
sit. ta est: quæ quum iam desineret, colli dolor vsque ad spi-
nam & lumbos, & harum partium non valde potens erat.
Maxillæ erant compactæ, & dentes in seipsos, plus quàm
vt specillum admitterent, & vox balbutiens, eo quòd reso-
lutum, & immobile ac debile esset corpus, prudens tamen E
erat. Calefactoriis & aqua mulsa tepida, tertia ferè die
Vnctor. hæc laxauit, & postea succis & iusculis sana euasit, id quod
ad finem autumnalis temporis contigit. Apud Harpalidem
vnctor, crurū ac manuum impotētior circa autumnum fa-
ctus, bibit temerè medicamentum sursum ac deorsum pur-
gans, ex purgatione febris, & ad arteriam defluebat fluor,
qui loquentem impediret, & faceret vt inter loquendum an-
helaret, similiter vt anginosus raucosus. Strangulatio deglu
tienti, & alia quæ in angina. Verùm tumor non erat. Febris
autem & tussis augescebat, & exscreatio liquidæ ac multæ
pituitæ. Progressu temporis & dolor circa pectus ac mam-
mam sinistram. Quum autem exurgeret, aut cōmoueretur,
anhelatio multa, & sudor à fronte & capite, & faucium affe- F
ctio mollior erat, dolore ad pectus descendente. Ab initio
igitur fabis melle ammixto vtebatur. Postquam autem fe-
bres detinebant, magis aceto mulso calido, & mellis delin-
ctu multo. Vbi præteriissent dies quatuordecim omnia desi-
uerunt, & manuum ac crurum non longè postea potens fa-
ctus erat. Chartadi febris ardens, vomitus bilis multus, &
infra alui egestio, vigiliæ, & iuxta splenem tumor rotundus.
Tertia die mane surrexit, strepitu circa ventrem citra do-
lorem percepto. Vbi verò aluum exoneraret, sanguinis re-
centis plus quàm congij mensura subiit, & vbi iterum atque
iterum cohibuisset, grumi concreti, anxietas circa cor & os
ventriculi & sudor per totum ferè corpus, & febricula frige-
scere videbatur, & primùm prudens erat, progrediēte verò
die, &

A die,& inquietudo maior,& anxietas, & ſpiritus paulò denſior, & confidentius ac benignius quàm pro tempore homines compellabat, ac excipiebat, & quædam animi deliquia accedere videbantur. Quum autem exhiberent aliqui ſuccos,& aquam de farina craſſa in ipſa macerata, non ceſſauit: ſed ſpiritus,ad veſperã valde multus erat,& iactatio multa, & ad dextera,& ad ſiniſtra tranſmouens ſeipſum nullo tempore quieſcere poterat,pedes frigidi. In temporibus & capite calor magis propinqua iam morte,& ſudores multi, & bibenti ſtrepitus audiebatur,circa pectus & ventrẽ deſcendentis potus. Quod verò peſsimum erat,vbi dixiſſet ſibi aliquid infra ſubire velle,& oculis intente intuitus eſſet, non diu ſe
B cohibens mortuus eſt. Hermoptolemi vxori hyemis tempore febris,& capitis dolores,& quum bibiſſet, vt quæ difficulter deglutiret,ſurrexit,& cor ſe ſanaſſe dixit,lingua liuida ab initio. Occaſio videbatur ex horrore poſt balneũ facta eſſe. Vigilabat & nocte & die. Poſt primos dies interrogata, non adhuc ſolùm caput, ſed & totum corpus ſe dolere dixit. Sitis quandoque vehemens,quãdoque moderata. Quinta & ſexta & vſque ad nonam fermè delyriũ,& rurſus ad ſeipſam loquebatur ſemiperfecta cum ſopore, & aliquãdo manum ad dealbatum parietem protendebat, & puluinum quẽdam frigidum ad caput ſitum, etiam pectoribus adhibebat, & ſtragula quandoque reiiciebat,& in oculo dextro ſubcruentum quid erat, & lachrymabatur. Vrina autem erat quæ in pueris ſemper peſsima eſt. Ex aluo egerebat ab initio qui-
C dem ſubfulua, poſteà verò aquoſa valde, & huiuſmodi coloris. Vndecima moderatius calida eſſe videbatur, & quandoque ſitis exors fiebat, adeò vt niſi quis dediſſet,non peteret. Somni poſt primùm tempus contingebant moderatè interdiu, ad noctem vigil erat, & ad noctem magis dolebat. Nona venter exturbatus eſt aquoſis excrementis. Similiter etiam vndecima. Sequentibus verò moderatè multum ad egerendum ſurgebat,& talis egeſtio erat. Erant autẽ in prioribus diebus indignationes & eiulationes, velut pueri,& vociferatio, & timores,& circunſpectiones, vbi ſopore excitata eſſet. Verùm decimaquarta operoſum erat ipſam continere exilientem ac clamantem derepẽte & pertinaciter, velut ex plaga,& vehementi dolore ac timore, velut ſi quis ipſam

Hermoptolemos.

apprehensam modico tẽpore detineretDeinde rursus quie- D
tem habebat, & sopore pressa dormiens perseuerabat omnino non videns, quandoque neque audiens, & totam hanc diem ad vtrunque, modo ad tumultus, modo ad quietem transmutabat. Sequenti nocte per aluum subiit quid cruenti, velut mucosum: & rursus velut limosum: posteà prasina valde ac nigra. Decimaquinta repentinæ iactationes, & timores, & vociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem efferatio, & indignatio, & eiulatio, nisi ipsi cito quod vellet porrectum esset, & cognoscebat quidem omnes & omnia statim iam post primos dies, & oculi subcruentũ illud sedatum est. Verùm insania iuxta temporis occasionem, & vociferatio, & mutatio prædicta sequebatur ad soporem, audiebat inæ- E
qualiter, aliqua valde, & si submisse quis loqueretur: aliqua verò clarius eloqui oportebat. Pedes semper æqualiter cum reliquo corpore calidi, vsque ad extremos dies. Verùm decimasexta minus. Decimaseptima moderatius quã aliis diebus habens, ad noctem horrore ipsi oborto, se cõtrahens magis febricitabat, & sitis multa erat, reliqua similia sequebantur. Tremores autem circa manus fiebant, & aliquantum cõcutiebat caput, & oculorũ intuitus praui, & sitis vehemens, vbi bibisset rursus postulabat, & rapiebat ac large bibebat. neque auellere ipsi poterant, lingua sicca, valde rubicunda, & os totum ac labia vlcerata erant ac sicca, & ambas manus ad os admouens manducabat quum tremula esset, & si quis aliquid ad manducãdum aut sorbendum obtulisset, largè ac F
furiosè deglutiebat ac sorbebat, & signa circa oculos mala. Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores quandoque incidebant ipsi, adeò vt contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret, crura distendebantur, & pedes frigidi erant. Sitis similis, & mentis affectiones similes, & surrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenuibus prodeuntibus, cum modica quadam tensione. Postrema tertia & vigesima, oculus magnus mane erat, & circunspectio breuis, & quietem agebat, quandoque etiam absq; contectione ac sopore. Ad vesperam verò dextri oculi motus, qualis videntis, aut aliquid volẽtis, ab externo angulo ad nasum, cognoscebátque & interroganti respondebat. Vox post multa subblæsa. & præ vociferatione fracta ac raucosa.

Amph

A Amphiphradis filio æstate lateris sinistri dolor & tussis. & alui egestiones multæ, aquosæ, & subbiliosæ, & febris cessasse videbatur circa septimã. Tussis aderat. Color subalbidus ac subpallidus. Circa duodecimam cum virore subpallidum spuebat. Spiritus progressu morbi semper dẽsior, & anhelatio, & stridula asperitas circa pectus & arteriam. Sorbitionibus vtebatur, prudens per omne tẽpus, circa vigesimã octauam mortuus est. Sudores quandoque fiebant foras. Amphiphrades.

Caupo peripneumonicus, aluus statim subibat. Circa quartam sudor multus, febricula cessasse videbatur, tussicula nulla, vt ita dicam. Quinta, sexta & septima detinebat febris, sudor octaua. Nona excreauit pallidum, decima subibat aluus aceruatim non sæpe. circa vndecimam mitius habebat. B Decimaquarta sanus. Hermoptolemo post pleiadis occasum febris accessit. Tussis non valde, lingua peripneumonica, nona exudauit, totus frigefactus est, velut videbatur, obtulerunt ipsi succum. circa meridiem calescebat. Vndecima sudor, & aluus erupit biliosis egestionibus. Tussicula accessit. Decimaquarta pallidum excreauit, & stertebat. Decimaquinta quum per totum tempus prudẽs mansisset, mortuus est. Alius quidam in palato stertens, lingua sicca, peripneumonica, prudens mortuus est. Et Posidonius adhuc æstate instante, iuxta pectus, & præcordia, & latus multo tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea suppuratus fuerat, hyeme verò quum inhorruisset, dolor au C gescebat, & febricula tenuis, & excreatio purulenta, tussis cum stridula asperitate circa fauces, & stertens, quum prudens esset mortuus est. Balis filius quum ex monte penitus aberrasset, sexta lingua praua, subrubra, & vocem læserat inter aberrandum, oculi colorati, natantes velut dormitantium, color reliqui corporis non valde velut in morbo regio, sed subpallidum, liuidum. vox praua. lingua obscura, peripneumonica, non prudens. Spiritus ad manum malus, non densus, neque magnus, frigidi pedes lapidosi. Circa nonam mortuus est. Quædam apud Metronem anginosa, dexteram manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis suffocatio die tertia remansit. Septima cõuulsa. vox intercepta. Stertor, dẽtium collisio ac cõsertio, maxillarum rubor. Hæc non longè vitam protraxit, quinta aut sexta mortua est. Signum

Caupo. Hermoptolemus. Posidonius. Bales. Anginosus perit.

Bion hydropicus. gnum circa manum subliuidum. Bion ex hydropico diuturno cibum auersabatur ad multos dies.& vrinæ stillicidio vexabatur. In sinistro genu abscessus fiebat.suppuratus est.mortuus est. D

Ctesiphon. Ctesiphon hydropicus ex febre ardente multa,& prius hydropicus ac splenicus,valde repletus est & scrotum,& crura,& peritonæum membraná aluum ac intestina ambientem. Ad finẽ tussis & suffocationes fiebant ad noctem,magis à pulmone, velut pulmonicis ac tabescentibus. Tribus aut quatuor diebus ante diem obitus,rigor,febris.circa femur dextrum intus ad venã mediam ab inguine collectio velut ignis feri,subliuidum habens ruborem.ad noctem cordis ac oris ventriculi dolor.& non longè postea vocis interceptio strangulatio cum stertore.& mortuus est. E

Prodromus. Et in Olyntho hydropicus, derepente voce priuatus,noctem & diem desipiens,mortuus est. Prodromi filius,æstate subblæsus,æstuosus.lingua ipsi subarida,obscura.egestio alui deorsum multa.Superstes euasit.

Leophorbidæ. Leophorbidæ febris acuta post solstitium hybernum.præcordiorũ & ventris dolor alui egestiones liquidæ,biliosæ,multæ.& interdiu soporosus.lingua peripneumonica.tussis non inerat. Duodecima nigra pauca & prasina egessit. Decimaquarta febricula cessasse videbatur. Postea verò sorbitionibus vtebatur. Decimasexta os valde salsuginosum siccum fiebat.ad summam vesperam horror febris. Vigesima prima circa meridiem rigor,& sudor.febris desiit,verùm calor adhuc suberat tenuis.ad noctem rursus sudor.& vigesima secunda ad noctem F sudor.& calor remisit. At prioribus diebus omnibus sine sudore erat.Aluus autem humecta fuit etiam in putata postea recidiua.

Theocles. Quæ supernè habitabat Theoclis cognata, sub pleiadas febris acuta.sexta videbatur cessasse.lauit velut febre sedata.septima mane maxilla valde rubicunda,vtra non memini. In vespera febris venit multa.& animi deliquiũ, & vocis interceptio erat.non longè verò postea sudor.& quies cessante morbo septima die.

Theodorus. Theodori vxori in febre vehementi sanguinis eruptio facta est,hyeme,vbi febris desiisset circa nonam:non longè postea,lateris dextri velut ab vtero grauitas. Sed & primum,& sequentibus diebus, obortus est dolor vehemens iuxta pectus.& fomento ad latus dextrum adhibito,remiserũt dolores quarta die spiritus

densior

A densior, arteria vix respirans subsibilabat. & supina difficulter se vertere poterat. ad noctem febris acutior, & delyrium breue fiebat. Quinta mane mitior esse videbatur. sudor de facie diffundebatur primùm modicus: deinde multo tẽpore per totum corpus ac pedes. Postea verò videbatur ipsi febris remisisse. Erat autẽ ad manum frigidius corpus arteriarum. Quæ verò in temporibus sunt etiã magis saliebant, & spiritus densior. & aliàs atque aliàs delyrabat. & omnia ad deterius: lingua perpetuò alba valde: & tussis non inerat, nisi tertia ac quinta die ad breue tempus. Sitis non erat. Sputatio erat. Præcordium dextrũ valde eleuabatur circa quintã. verum postea mollius. egestio tertia die à balneo stercoris mo-
B dici. Quinta rursus liquidi modici. Venter autẽ mollis. Vrinæ acerbæ, cineris speciem referentes. oculi velut delassatæ difficulter suspiciebat ac circunferebat oculos. Quinta ad noctem ægrè affecta fuit, & delyrium sequebatur. Sexta rursus eadẽ hora qua plenũ solet esse forum, multus sudor diffundebatur, incipiebat à fronte ad totum corpus. ad multum tempus prudenter res suas disponebat. ad meridiẽ verò valde delyrabat. & perfrigeratio similis erat, omnia verò circa corpus grauiora. Ad vesperã tibia ipsius ex cubili decidit, & puero præter rationem minabatur, & rursus silebat, & ad quietem cõuertebatur. Circa primũ somnum sitis multa, & insania, & erecta sedebat, & præsentibus conuiciabatur, & rursus cõticuit, ac in quiete erat. & videbatur reliquum no-
C ctis sopore pressa esse. Verùm oculos non clausit. Ad diẽ iudicabat pleraque nutibus, corpore quiescens, & moderatè intelligens. Sudor rursus eadẽ hora. similiter oculi demissi, ad infernam palpebram magis incumbentes, rigidè ac stupidè intuentes. albæ oculorũ partes pallidæ & mortiferæ. & totũ corpus pallidum ac nigrum. manũ plerunque ad parietẽ, aut ad stragula habebat. strepitus autem habẽti magni fiebant, respuebat. & sursum ad nasum absorbebat. & floccos legebat. & faciem obuelabat. Post sudorem manus velut in glaciem cõgelatæ sudor sequebatur frigidus. corpus ad manum frigidum exsiliebat, vociferabatur. insaniebat. spiritus multus. manus tremulæ fiebant, sub mortẽ progressæ iam etiam cõuulsæ. septima die mortua est. Sexta die in nocte stratum modicè perminxit, quod minxerat de festucis detrahebatur

viscosum, genituræ simile. Vigilabat per omnes dies, post D
Antiphanes. sextam vrina subcruenta. Antiphanis filio hyeme, lateris dexteri dolor, tussis, febris, edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta esse. nona remisit. febris non reliquit. tussis multa. & crassa ac spumosa spuebat. latus dolebat. Circa decimamquartam & rursus vigesimam febres desinere videbātur, & rursus corripiebant. erat autē calor tenuis, & parum quid relinquebat. Tussis quandoq; deficiebat, quandoque abundabat, cū multa suffocatione. Tunc verò remittebat. & exscreatio post hos dies multa, cum strangulatoria tussi. & purulenta supra vas efferuentia ac spumantia prodibant. & in faucibus plerunque stridula asperitas subsibilabat. anhelatio semper detinebat, & spiritus densior. rarò bene spirabat. E Vltra quadragesimum diem, prope sexagesimum opinor, oculus sinister excæcatus est, cum tumore, sine dolore: nec longe postea etiā dexter. & pupillæ valde albæ ac siccæ fiebant. & mortuus est post excæcationem, non progressus vltra septem dies, cum stercore ac multa delyratione.

Thessalion Polemarchos. Similia & ex similibus eodem tempore contigerunt etiam Thessalioni, feruentia, & spumantia, & purulenta, & tusses, & stridulæ asperitates. Polemarchi vxori hyeme anginosæ tumor sub gutture. febris multa. vena secta est. cessauit strangulatio ex faucibus, febris comitabatur. Circa quintam genu dolor & tumor sinistri, & circa cor dixit sibi videri aliquid colligi. & respirabat velut respirāt, hi qui sub aquam mersi fuerunt. & ex pectore substrepebat, velut qui F conclusо ore loquuntur, engastrimythi, quasi ex ventre loquentes appellati. Tale quid cōtingebat. Circa octauam aut nonam ad noctē aluus prorupit, ac liquida multa, aceruata

Aristippus. & graueolentia egessit. vox intercipiebatur. Mortua est.

Aristippus in supernum ventrē violenter ac grauiter sagittæ ictu petitus est. ventris dolor vehemens. & breui ardebat. deorsum verò nihil egerebat. anxius erat. biliosa abundè colorata quum vomuisset, melius habere videbatur. Paulò pòst dolores rursus vehementes. & venter similiter ardebat. velut in voluulis. calores & sitis. in septem diebus mortuus est.

Neapolis. Neapolis percussus similiter, eadē passus est. acri infuso per clysterē immisso, aluus deorsum erupit. color per corpus diffusus est tenuis, pallidus, niger. oculi squallidi, stupore

A pore rigidi, intus conuersi, intentè intuentes. Et qui in hepar percussus est iaculo, statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est. oculi caui, anxietas, molestia. Mortuus est prius quàm concio solueretur, in qua die percussus est. Qui caput percussus est lapide à Macedone supra tempus dextrum, ita vt fissura saltē facta dissectio cōtigisset, vertigine affectus est & cecidit. Tertia die voce destitutus erat. anxietas. febris nō valde vehemēs. pulsus in temporibus velut tenuis caloris. nihil audiebat, neq; sapiebat, neq; quiescebat. humiditas circa frontem, & sub nasum, vsque ad mentum. Quinta mortuus est. Eniates in Delo iaculo percussus est retrorsum in latus, iúxta sinistram partem. vlcus qui- Eniates.
B dem sine dolore. Verùm tertia die ventris dolor paruus. nō egerebat. infuso per clysterem immisso, stercus prodibat, & dolor deficiebat. sedes extra ad scrotum extabat. quarta die etiam ad pubem, & totū ventrem, dolor vehementer irruebat. quiescere non poterat. biliosa vomuit abundè colorata. oculi cum virore pallidi, quales in animi deliquiis. Post quintam mortuus est. Erat autem calor quidam tenuis in ipso.

Billo percusso in dorsum, spiritus multus per vulnus cum Billus. strepitu prodibat, & sanguinem fundebat. Verùm deligatus emplastro cruentis vulneribus cōmodo, sanus euasit. Contigit & infelicissimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris. Deinde liuefactum est os. mortuus est. Phanias.

Et Phaniæ & Euergetæ filio, liuefactis ossibus, & febrici- Euergetes.
C tantibus, cutis ab osse discessit. & pus subtus depascebatur.

His dum perforarentur, ex ipso osse egressa est sanies tenuis, serosa, subpallida, graueolens, lethalis. Cōtingit autem talibus etiā vomitus accedere, & ad finem conuulsiones: & vt clangorosam vocem edant, ac impotētes fiant, & si in dextris fuerit vulnus, in sinistra parte: si verò in sinistris, in dextra.

Theodori filio nona die in sole versato, febris accessit decima die, ex denudatione iuxta os nullius momenti. In febre verò denudatum est. discessit cutis. multum clangorosus erat. Vigesimasecunda venter eleuatus est maximè circa præcordia. Vigesimatertia mortuus est. Quibus ossa fracta fuerint, his septima die febres. Si verò calidus fuerit tempus, etiam citius. At si magis fracta fuerint, etiam euestigio. Theodorus.

Et Exarmodi famulus similiter dolorem habebat ad femur, Exarmodus.

mur, non è directo vulneris. & factus est clangorosus. & colli D erat dolor. Et Posidocreon tertia conuulsio. calor non relinquebat. mortuus est die decimooctauo. Isagoræ filius percussus est retro in caput, contuso osse ac nigrefacto quinta die superstes euasit. os autem non discesit. Magnæ nauis gubernatori anchora digitum medium, & os dextræ manus cōfregit. inflammatio succesit. & marcor. & febris. subpurgatus est. quinta calores moderatè remiserunt. itémque dolores. de digito quid decidit. Post septimum diem sanies exibat leniter. Postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Prædictio facta est opisthotonum aduentare.

Posidocreon.

Isagoræ.

Nauis rector.

Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, & ad collum rigidæ. Tertia die totus conuellebatur in posteriorem partem, E cum sudore. Sed à prædictione mortuus est. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepti, inflammatus est, & valde dolorosus erat. & vbi repositus est, & dolor remisit, proficiscebatur ad agrum. rediens lumbos doluit. lauit. maxillæ ad noctem conserebantur. & opisthotonus aderat. saliua spumosa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est. Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiā aut malleo ū vlcus, iuxta neruum iam purum. Huic à pharmaco corroso cōtigit, vt opisthotono moreretur. Menoni sub arcturum & prius, ex febre æstiua, & alui profluuio ægrè affecto, & ex itinere delassato, dolor lateris sinistri & tussis quæ ex destillatione quidē etiam prius aderat, verùm tunc valde intenta erat, & vigilabat. & F febrem statim ab initio ægrè ferebat. & erectus sedens tertia die spuebat pallidum. arteria ex stertore subsibilabat. Circa quintam spiritus moderatè densus. pedes tibiæ, extremæ partes plerunque frigidæ, & extra stragula. alui egestio ab initio fiebat biliosa, neque valde modica, neque multa. septima, octaua, & nona, leuius ferre videbatur, & somni aliquid contingebant. & quæ exscreabat crudiora erant. decima, & vsque ad decimamtertiam, alba & pura. & præcordium mollius fiebat. sinistrum tamen distentum. & melius spirabat. Subdita glande moderatè aluus subiit. Decimatertia rursus pallidum spuebat. Decimaquarta magis. Decimaquinta prasinum. Aluus autem maleolentia, biliosa, liquida, multa demisit. sinistrum præcordium eleuabatur. Decima

Harpalus.

Thrinon.

Menon.

A cimasexta autem etiam valde intumuit,& spiritus iam stertorosus,sudor circa frontem & ceruicem,raro ad pectus, extremæ partes,& frons, leniter permanebant frigidæ. Saltatio vero venarum circa tempora detinebat. Somni soporosi noctem ac diem postremo tempore. Vrina ab initio cruda, cineris speciem referens. Circa decimã,& vsque ad decimam tertiam tenues,& nõ decolores. Verùm à decimatertia quales ab initio. Cleocho lateris dolor & febris, remisit febris, sudauit per totum corpus. In vrina multa erant quæ ferebantur ac innatabant,postea turbata est. Circa Pleiadum occasum Olympiadę vxorem,fœtum octimestrem gestantem,ex casu febris acuta corripuit,lingua æstuosa:sicca,aspera,pallida,oculi pallidi,& corpus mortiferũ,fœtum corrupit,quinta die facilè liberata est, & somnus vt videbatur soporosus, vesperi excitantes non sensit, sternutatorium adhibitum percepit,potionem suscepit & succum,deglutiens potionem aliquantum tussiuit,vox non soluebatur, neque ipsa quicquam alleuabatur ex morbo,oculi tristes ac submissi,spiritus sublimis per nasum trahebatur, color prauus, sudor circa pedes, & crura,vbi iam morti propinqua esset,mortua est. Nicolai concubinæ ex febre ardenti, abscessus iuxta horam fiebant ab vtraque parte,paulo posterius alter, quum iam febris remittere videretur, velut tumor laxus. Circa decimumquartum magni citra signa sedati sunt, recidiua facta est. Color qualis mortuorum,lingua aspera,valde dẽsa,subalbida. Siticulosa, alui egestio deorsum multa, liquida, male olens per omne tẽpus. Ante finem corruptum est corpus præ multitudine egestionis. Mortua est circa vigesimum diem. Andreã ante pleiadem horror,febris, vomitus. Ab initio semitertiana apparebat. Verũ tertiana erat. Quũ rursus in foro versaretur,inhorruit,febris acuta,vomitus bilis meracæ, delyriũ ad noctẽ quarta rursus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta à mercuriali probè egessit aluuş. Septima difficilius & sequẽtibus iam diebus febris magis cõtinẽter affigebat, & sine sudore ab initio,& siticulosus. Maximè verò os resiccabatur,& potionẽ nullam libenter admittebat,quum multa iniucũditas circa os esset,lingua sicca,inarticulata,asperitas efflorescebat,cum pallore albicans. Vigil, anxius exolutus,fractus,lingua præ siccitate quãdoq; subblæsa,donec madefecis

Cleochus.

Nicolaus.

Andreas.

B

C

defecisset,succũ maximè admittebat. Nona aut decima circa aurem sinistram,atq; etiam alteram,tumores parui citra signa apparuerunt. Vrinæ semper non decolores, verùm sine subsidentia. Decimaquarta sudor circa supernas partes non multus,sed moderatior. Color circa decimãseptimam euanuit. Aluus post decimam sicca,citra glandem subditam non egerens. Circa vigesimamquintã pustulæ per totum corpus pruriginosæ calidæ,velut igne ambusta. Dolor autẽ erat circa locos sub alis,& latera: trãsiuit ad crura citra signa,& desiuit. Balneum proderat & vnguenti illitio cum aceto. Mẽse verò secundo aut tertio fortassis, ad rhenes dolor, qui etiam antea quandoque fuerat, sedatus est. Aristocrati circa solstitium hybernum lassitudo,& horror,& calor. Postea tertia die incepit lateris dolor itémque lumborum, & tumor sub alis initium sumẽs,per totum dextrum latus durus,rubicundus,liuidus,velut ab igne calefactus & inustus,anxius,omnia molestè ferens, valde siticulosus, lingua subalbida. Vrinæ non procedebant,crura subfrigida,alui egestio à mercuriali modica,liquida,subalbida spumosa, ad noctem spiritus eleuabatur,sudor circa frontem,partes infernæ frigidæ,collum inflabatur,tussis non inerat, mortuus est prudens. Onesianacti circa autumnum lippitudo, postea verò febris quartana. Incipiente quartana cibos valde auersabatur,in progressu verò libenter accipiebat. Sed & Polichari in quartana, similia circa cibum accidebant. Mnesianacti alui egestio ante febrem,& postea, ad multũ tempus sequebatur, multis albis mucosis prodeuntibus: & quandoque pauco sanguine, citra dolorem. Strepitus autem in vẽtre. Post febrem abscessit citra sedem tuberculum durum, quod multo tempore inconcoctum comitabatur,erupit ad intestinum,& foris fistulosum fiebat. Deambulare verò ipso in foro, splendores præ oculis obuersabantur,& solem non valde videbat, Quum autem parum discessisset,extra seipsum erat,& collum conuulsum est. Postquàm autem domum deportatus est, vix suspexit,& ipse vix suiipsius erat. Primùm autem collustrabat circunstantes,& corpus perfrigeratum est,vix verò recalfactus est vtriculis & fomentis adhibitis. Postquã autem ipse intra seipsum esset,& exurgeret,non volebat exire, sed timere dixit. Si verò quis de grauibus morbis dissereret,subducebat se præ

Margin notes: D; Aristocrates.; E; Onesianax; Polychares; Mnesianax; F

A se præ timore. Quandoq; etiam caliditatem sibi ad præcordia allabi dixit.& oculorū splendores comitari, & alui egestio multa, & sæpe,& similis hyeme cōtingit, facta est venæ sectio, datum est veratrum, bibit lac bubulum, priùs autem asininum contulit,& alui egestiones sedauit. Aquæ potus ab initio, deambulationes quoq; & capitis purgationes. Anecheti filio hæc cōtigerunt, hyeme in balneo dum vngeretur ad ignem, calefactus est, & statim in comitiales cōuulsiones incidit. Postquàm verò multæ factæ essent cōuulsiones, circunspexit, nō apud sese erat, quū autem intra seipsum esset, rursus postridie mane correptus est ac conuulsus, spuma non valde. Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguā significabat. Quinta loqui nō poterat, sed in principiis nominum hærebat lingua valde, & conuulsio fiebat, & extra sese erat. Quum verò hæc remitterent, lingua vix in suum statum restituebatur. Sexta abstinebat ab omnibus, & sorbitione, & potu,& à nulla ampliùs affectione corripiebatur. Cleocho ex lassitudinibus ac exercitiis melle per dies aliquot vtenti, tumor ad genu dextrum obortus est. Immò potius ad infernam partem circa tendines sub genu, circumibat subclaudicans, & sura intumescebat, ac dura erat, & ad pedem, & ad malleolum dextrum, & tubercula ad gingiuas circa dentes magna, velut vuæ acini, liuida, nigrefacta, doloris exortia, vbi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant, si non exurgeret. Venit enim & ad sinistrum tumor, verùm minus liuescebat. In tumoribus circa genua ac pedes velut suppurationes erant. Tandem verò fieri non poterat, vt staret, aut calcaneis insisteret, sed in lecto decumbebat. Calores manifesti, quandoque cibum auersabatur, non valde siticulosus, neque ad sedem surgebat, anxius, & quandoque etiam pusillanimitas tenebat, veratrum exhibitum est,& capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris, cùm aliis ammixtis profuit. Ad vlcera in ore, sorbitio lenticulæ commoda erat. Circa sexagesimam sedati sunt tumores à secūdo veratro, dolores tantùm ad genua decumbenti venerunt. Humor autem & bilis abscessit ad genua, etiam pluribus diebus ante veratrum. Pisistrato humeri dolor, & grauitas diuturna deambulanti & alias sano, hyeme verò incidit multus lateris dolor, & calor,& tussis, & exscreatio sanguinis spumosi,

(Margin: B at "ficabat."; C at "nus liuescebat."; Anechetes.; Cleochus.; Pisistratus)

& in

& in faucibus ſtertebat. Verũ facilè ferebat, & apud ſeipſum D
erat,& calor remiſit,ſimúlque & exſcreatio,& ſtridula aſpe-
Simon. ritas,& circa quartam aut quintã diem ſanus. Simonis vxo
ri in partu concuſſæ dolor circa pectus & latus,tuſsis,febres,
exſcreationes purulentæ,tabes, ad ſex menſes febres, & alui
profluuia ſemper. Ad finem febres ceſſauerunt,poſt ceſſatio-
Euxenus. nem ſubſtitit aluus,& poſt ſeptem dies mortua eſt. Euxeni
vxorem ex fomentis vt videbatur,calores nullo tempore re-
linquebant,magis tamen ad veſperam augeſcebant,ſudores
fiebant per totum corpus. Febre ad augmentũ tendente fri-
giditas pedum,quandoq; etiam tibiarum & genuum fiebat,
tuſsicula ſicca ad modicũ tempus, febre exacerbari incipien
te,deinde ceſſabat. per multum autem tempus etiam totius
corporis rigor fiebat. Sitis exors ſemper. Vbi medicamẽtum E
bibiſſet,& ſerum,magis læſa eſt. Ab initiò omnino ſine do-
lore erat, & bene ſpirabat. Medio verò tẽpore lateris dextri
dolor fiebat,& tuſsis cõmota eſt, & anhelatio, & exſcreatio-
nes paruæ albæ ac ſubtenues,& horror non ampliùs ex pedi-
bus,ſed de collo & dorſo,& aluus liquidior, remiſit febris cũ
multo ſudore, & perfrigerata eſt. Anhelatio verò erat va-
ria,mortua eſt poſt remiſsionẽ ſeptima die quum eſſet men-
Polemarchus. te prudens. Polemarchi vxor æſtate incepit febrire, dimi-
ſit autẽ ipſam febris ſexta die,titubans obambulabat,ad no-
ctem calores. Rurſus interpoſito tempore corripuit febris, &
non dimiſit tribus ferè menſibus,tuſsis multa, exſcreatio pi-
tuitæ. Poſtquàm verò viginti duraſſet diebus, ſpiritus ſem- F
per denſus,in pectore ſtrepitus,plerunque ſudor,mane febris
mitior,& horrores quandoq; corripiebant,ſomni fiebant, &
aluus aliquando humectabatur,& rurſus reſtitabat,modera-
tè cibum guſtabat. At medio tẽpore ad genua & tibias do-
lor, & ad flectendum ac extendendũ alio opus habebat. Per-
ſeuerabant crurum affectiones vſque ad finem iam propin-
quum & intumuerunt pedes vſq; ad tibias, & ad contactum
dolebat,& ſudores ac rigores deſierunt. Febris autẽ ſemper
intendebatur. Ante obitum aluus erupit,prudens permane-
bat. Tribus ante obitum diebus,in faucibus ſtertebat, & ſpi-
Hegeſipolis. ritus reuertebatur. Mortua eſt. Hegeſipolis filiolus quatuor
ferè menſibus dolorem circa vmbilicũ corrodentem habe-
bat. Progreſſu tẽporis augebatur dolor. Percutiebat ventrẽ,
vellicab

A vellicabat, calores corripiebant, contabescebat, ossa reliqua erant, pedes tumebant. Testes, venter, partes circa vmbilicũ inflata. Num & quibus futurũ est vt aluus exturbetur? cibũ auersabatur, lac solum admittebat recens, & aluus liquida erat, & subcruenta sanies subibat, maleolens: aluus ardebat, mortuus est vbi vomuisset modicũ pituitosum, adeo vt quis genituram putasset. Plateæ filio vbi mortuus esset futura capitis valde cauata est. Quum autẽ ægrotaret, semper manu sinciput cõtingebat, maximè morti propinquus. Non dolebat autẽ caput, & in femore sinistro sub inguen partes inferiores liuidæ. Testes autem graciles erant. Similia etiam Hegetoridæ filio, mortuus est. Præterquã quòd vomitus plu- B res sub obitum contigerunt. Hippiæ soror hyeme Phrenitica, mente aberrans, manibus negotiũ exhibens, lancinans seipsam. Quinta & sexta ad noctem voce destituta, soporosa. inflans in maxillas & labia, velut dormientes, septima mortua est. Osander vbi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor, itẽmq; ad femur, vbi comedisset delyrabat, breui mortuus est. Cleotimo sutori aluo liquefacta multo tempore, & calore oborto, iuxta hepar tumor tuberculosus ad imum ventrẽ descendit, & aluus liquida fiebat, & aliud ipsi tuberculum iuxta hepar sursum ad præcordiũ, mortuus est. Quibusdam capitis dolor vehemens cum calore: quibusdam quidem ad dimidiam capitis partem, & secundum nares humor quidam decedit tenuis, aut maturus: aut ad aures: aut ad fau- C ces ex capite securius. Quibusdam vero hæc sicca. At marcor vehemẽs periculosus est. Si verò affuerit anxiosus, aut biliosus vomitus, aut stupor oculorum, aut vocis interceptio, & raro quid loquitur, aut delyrium, lethalia hæc sunt & conuulsoria. Quicunq; verò ex destillatione dimidiã capitis partẽ dolent, & humore secũdum nares decedente insuper febrierint leniter, in quinta aut sexta perfrigerantur. Echecrati cæco capitis dolor vehemẽs magis ad posteriorem partem, & colli quo loco connexio est, & ad verticem procedebat. Progrediente tempore & ad aurem sinistram, & dimidia capitis pars dolorosa erat, mucosa semper procedebant leniter combusta, & calor comitabatur tenuia, & cibum auersabatur, in die melius habebat, ad noctem verò dolebat. Postquam autem pus per aurem erupit, cessauerunt omnia, eru- pit

Plateas. Hegetorides. Hippias. Osander. Cleotimus Similia hæc aphorismis. Echecrates

pit autẽ circa hyemem. Num & omnibus ſuppurationibus, D & affectionibus circa oculum, dolores ad noctem? Quibus tuſſes hyeme maximè auſtro ſpirãte craſſa & multa exſcreãtibus, febres accedunt: leuiter autem quinta die ſedantur. Tuſſes verò circa quadrageſimã, velut Hegeſipoli. Quibus calores multi quandoq; ſedantur, hi non per totum corpus, ſed aut circa ceruicem, aut ſub alis, aut capite ſudantes liberantur. Chariti hyeme ex tuſsicula populariter graſſante febris aduentãs, acuta corripuit, ſtragula reiiciebat: ſopor cũ dolore. Vrinæ erant rubræ velut erui lotura: ſubſidentia ſtatim ab initio multa, alba: poſtea etiam ſubrubra. Septima à glande ſubdita pauca prodierunt: ſopor detinuit ſine dolore: humiditas in fronte: ſomnus ad noctem, & calor mitior, octa E ua ſuccum admiſit: ſoporoſus permãſit vſq; ad vndecimam. Hac autem die etiam calor maximè ceſſauit. Poſtquàm verò tuſsis erat, exſcreatio perſeuerabat ſemper multa, facilis, primùm viſcoſa, alba, craſſa, poſtquam autem concocta eſſet: ſimilis purulentis. Vrinæ ab vndecima die puriores: ſubſidentia aſpera, decimatertia dolor ad dextera, vſq; ad lateris mollitudinem, ad imũ ventrem. Vrina ſupprimebatur. Potus callyphylli cõtulit. Decimaquinta rurſus dolor, decimaſexta ad noctem magis dolor præcordij incipiebat ad ventrem. Mercurialis aqua ſubduxit. Calor intra vigeſimũ euanuit, & exſcreationes ſecutæ ſunt craſſæ. Melius habuit ad quadrageſimum. Subpurgandi ſunt ventres in morbis, vbi purganda matura fuerint: Inferni quidem, vbi conſidiſſe videris, ſignũ F habes ſi non anxij fuerint, neque capite grauati: & quum calores mitiſsimi, & quum poſt exacerbationes ceſſarint. Superni verò, in ipſis exacerbationibus. Tunc enim & hi eleuantur, quũ anxij, & grauati ſupernis partibus fuerint, propterea verò in principiis purgandum non eſt, quoniam ſua ſponte in his temporibus expurgantur. In cubiti proceſſu ex caſu ſauciato, cubitus marcore corruptus ſuppuratur, maturatione verò fiente, viſcoſa ſanies ac glutinoſa exprimitur & breui ſupprimitur: velut & Cleogeniſco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & valde ex iiſdem pus nullũ: velut Aeſchyli filio contigit. At vbi ſuppuratur plurimis horrores & febres accedunt. Alcmani ex rhenum affectionibus ſe recolligenti, & ſanguine deorſum detracto, ſurſum ad

Charites. Cleogeniſcus. Demarchus. Aglaoteles. Aeſchylus. Alcmanus.

hepar

A hepar conuersus est morbus,& ad cor dolor vehemẽs, & spiritus præ dolore detinebatur, & aluus difficulter egerebat parua caprini stercoris pilulis similia, anxietas non inerat. Verũ rigor quandoq; & febris corripiebat,& sudor.& vomitus,& in dolore non conferebat aqua marina per clysterem infusa. Verùm furfurum decoctum infusum contulit, A cibo abstinuit ad dies septem,aquam mulsam meraciorem bibit: postea lentis succum,quandoq; verò ex lenticula fresa decoctum. Inde bibit aquam:postea catulum coctum:& mazę parum,quæ potissimum diu antea confecta esset,progressu verò temporis,aut ceruices bubulas, aut extremas partes suillas coctas,vnà cum priore aquæ potu:quies,tegmen,ad rhenum affectionem infusum per clysterem ex cucumere syluestri.

B Parmenisci filio surditas,contulit clysterem auricularium non adhibere. Verùm lana expurgare,& solùm oleum aut netopum infundere,deambulare,mane surgere, vinum albũ bibere,oleribus abstinere,pane & piscibus petrosis nutriri. Aspasij vxori dentis & maxillæ dolor vehemens. Castorium & piper colluẽs,ac in ore tenens,remisit. Et stillicidij vrinæ affectionem ipsi sedauit farina cum rosaceo. Capitis dolores ex vtero sedat castorium. Plurimas vteri affectiones flatus faciunt. Signum sunt ructus, & strepitus circa ventrem,& lumborũ tumores,& dolores circa rhenes ac coxas. Ad hoc autem confert,aromatum tertiam partẽ, farinæ duas, in vino odorato albo coquere, & linteolo illita cata-

Parmeniscus.
Surditatis medela.
Aspasius.
Castorium

C plasmatis modo imponere,qua parte ventris dolores ab vtero affligunt. Callimedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum,& magnum,& crudum ac dolorosum,venæ brachij sectio:& seminis lini torrefacti cataplasma,vino albo ac oleo subactum ac imbutum,ita vt neq; calidum,neq; valde coctum deligatur, Aut cum aqua mulsa coquatur fœni Græci,aut ordei,aut tritici farina. Melissandro quum gingiua dolore corriperetur,& vehemẽter intumesceret,sectio venæ brachij,& alumẽ Aegyptium in principio sedabat. Eutychidi ex cholericis affectionibus, ad neruorum in cruribus distentionem desiuit,vnà cum secessu deorsum. Bilem multam abundè coloratã vomuit ad tres dies ac noctes valde subrubram,sub vomitum bibit,& impotens erat,& anxius. Nihil autem continere poterat,neque ex po-

Callimedõ
Melissãder
Euthichides.

tibus,neq; ex cibis:& vrinæ ac transitus deorsum suppresio: D
Arcuati morbi medela. per vomitus fæx mollis prodiit.& deorsum quoq; erupit.Regio morbo correpto prodest laborare,sudare, panem edere, bibere non multum,lauare caput calida multa,sed potius tepida,vinum album,somno nõ multo vti.

Calligenes Calligeni circa vigesimũquintum ætatis annum destillatio,tussis multa,quod defluebat per vim educebat: nihil infrà persistebat, annos quatuor perseuerabat.Ab initio calores tenues fiebãt. Veratrũ non profuit,sed modicus cibus,& cõprimi corpus,edere panẽ,bibere vinũ nigrum,obsoniorum quorũcunq; esus,abstinentia ab acribus,salsis,pinguibus,succo silphij, oleribus crudis,multa deambulatio.Lactis potus nõ contulit,sed sesamũ purũ,crudũ,acetabuli mensura bibere,cum vino molli. E

Timochares. Timochari hyeme destillatio,maximè in nares, Quũ venere vsus esset,resiccata sunt omnia,lassitudo,calor successit caput graue,sudor à capite multus,defluebat autẽ & per totum corpus.Erat autẽ etiã sanus sudare adsuetus : tertia die sanatus est.

Cleomenes Cleomenis filius hyeme initio facto cibũ auersabatur,& eius fastidio citra febrem vexabatur : & vomebat cibos ac pituitam.Duobus autem mensibus cibi fastidium durabat.

Cocus. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit, verùm vinum nigrum,& panis esus,& balneorũ abstinentia,& vnctio, & frictio ab vnctione,& fouere non valde,neque multo fomento, sed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ, si F maturæ in nares processerint,prosunt. Quibus prægnantibus ex casu,aut cõuulsiõe, aut plaga,aut dolores leniter fiũt, his in tribus diebus manifestum fit, an fœtum corrumpet.

Cuidam quæ circa vigesimum ætatis annũ biberat vltro pharmacum adfœtum perdẽdum,accidit dolor:vomitus biliosorũ,multorum,pallidorum,prasinorũ,nigrorũ. Quum bibisset,tertia die conuulsio corripiebat:linguam cõmandebat.Ad quartã diẽ ad ipsam ingressus sum:lingua nigra,magna,ocolorũ albæ partes,erant rubræ:vigilabat:quarta mortua est ad noctem.

Pythocles. Pythocles ægrotãtibus aquã,& lac multa aqua ammixta dabat,& renutriebat. Perniones pertundere oportet,& calefacere,ita vt quàm maximè excalefacias igne & aqua. Oculis incõmoda sunt lenticula,fructus pomorum dulces,& olera. Doloribus circa lumbos,aut coxa,

aut

A aut crura, ex laboribus obortis, aquæ marinæ acetíque calidum fomentum confert, ita vt vel aspergas, vel spõgiam bis imbutam adhibeas. Deligare verò lanis oportet. Origanum potum, oculis & dentibus malum est. Puella quæ de rupe cecidit, voce destituta, iactatio ipsam tenebat, vomuit ad noctem sanguinem. Quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat, & aquã mulsam difficulter deglutiebat, stertor habebat. Spiritus densus velut morientiũ. Venæ circa frõtem intentæ, decubitus supinus, pedes tepidi, febris multa, aliquãdo acuta, maximè expauescebat, septima vocem rupit, calores tenuiores erant, superstes euasit. Nisantides humeri dolorem habebat, in æstate obortum ex abscessu, pro- **Nisantides**
B fuit ipsi corpus & humerum in aqua marina madefacere, ad multum tempus, & per tres dies vinum album aquosum bibere, simul vt in aqua marina decumberet, ita vt & in ipsa vrinam eiiceret. Fullo in Syro phreniticus, quum moueretur cruribus tremulis, corpus velut à culicibus cõpunctum. **Fullo.** oculus magnus, motus breuis, vox fracta, sed clara tamen, vrina pura subsidentiam non habens. Num propter alui ex thapsia egestionẽ, decimaoctaua die morbus remisit, euanescens citra sudorem? Nicoxenus in Olyntho similiter septima die videbatur à morbo liber esse cũ sudore. **Nicoxenus** Sorbitiones assumebat, vinũ, botrum ex sole. Decimaseptima die ingressus sum ad ipsum, lingua ardebat, calor forinsecus non valde fortis, exolutio corporis vehemens, vox fracta, vt operosum esset exaudire, clara tamen, tẽpora collapsa, oculi caui, pedes
C molles ac tepidi, iuxta splenem distentio. Infusum per clysterem nõ valde suscipiebat, sed resiliebat, prodiit stercus compactum modicũ, & aliquid sanguinis, arbitror ab infuso. Vrina clara, pura, decubitus supinus, crura diducta ac disparata ob exolutionẽ, penitus vigil. Intra viginti dies calor euanuit. Potus erat aqua de farina crassa in ipsa macerata, Sed & de pomis simúlq; mali punici succus, & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta, frigida, tenuis sorbitio. Superstes euasit.

Fullonum inguina extuberãt dura & sine dolore, & circa pubem ac collum similia erãt tubercula magna, febris ante diem decimũ. Tussi vexabantur à ruptionibus. Tertio mense aut quarto venter colliquiuit. Calores successerunt, lingua sicca, sitis, egestiones deorsum malignæ mortui sunt. **Fullonũ tubercula.**

Cholericæ bilis malũ quî fiat.

Cholericæ bilis sursum ac deorsum eruptiones, ex carnis D esu, maximè suillæ crudioris, & ex cicere, & ebrietate vini odorati veteris, & insolatione, & ex sepiis, & locustis, & gammaris: & ex olerum esu, maximè porri & ceparum: Insuper & à lactucis coctis, & brassica, & rumicibus crudioribus: & à placentis ac dulciariis & mellitis libis, & à fructibus pomorũ, & cucumere pepone, & vino lactei teporis, & eruo, & polenta recenti. Cholericæ affectiones magis in æstate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perueniunt. Verùm cauere oportet. Iudicat autẽ tales morbos maximè quinta & septima & nona dies. Melius tamen est cauere vsq; ad decimamquartam. Pherecydæ post solstitiũ hybernum, E noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri solitus cessauit. pransus est, & egressus horruit, febris ad noctem, doloris exors, tussicula quædã sicca. Vrina non multa, subsidentia multa. Ab initio ramentosa, glabra, diuulsa: post dies quatuor turbulenta, subsidebant, & vrina non decolor, subsidentiam habens, & collectio nõ apparebat in matula, vbi perfriguisset. Tertia die aluus sua sponte egessit. Quarta subdita glande stercoracea & biliosa prodierunt, fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non valde. Verùm interdiu aliquantum dormiebat. Sitis non vehemens. Quarta ad noctem maximè cutis circa frontem, & reliquum corpus mollis, semper superexcedens, febris vincebatur ad manũ, & sub ea humescebat, pulsus in fronte valde obscurus, venarum grauitas in cõuer- F sionibus, & in omnibus egestionibus ad modicum tempus semper doloris exors, ab initio anxius, & paulatim vomebat. Septima à glande subdita, egessit ter biliosum ac stercoraceum, liquidum valde ac pallidum & iam aliquantũ delyrabat, & humiditas modicè quandoq; circa frontẽ, stragula in faciem ducebat, oculos frustra velut si quis videret contrahebat, & rursus nictabat, & stragula reiiciebat. Nona die sudor mane obortus ad pectus perseuerabat donec moreretur, & febris, & delyratio augescebat. Circa frontem sudor plurimus graueolens, color valde albus, cutis sub pilis interpuncta, præcordium dextrum eleuatum, demisit à seipso biliosa. Octaua apparebant velut culicũ morsus, ante mortẽ tussiendo reiecit velut ex muco fungos, cõpacta quædã, alba pituita

Phereci-des.

circun

A circundata. Excrearat autẽ & antea parua, alba, lactea, post cœnã in somno horruit, mane surrexit, capite grauatus horruit, vomuit, capite grauabatur, ad noctem remisit, vsque ad meridiem leniter horruit, rursus noctem grauiter tulit. Sequenti die febris acuta, capitis torpor, vomitus multæ bilis, quæ plurima prasina erat, cessauerunt omnia, somnus ad noctẽ, mane perfrigerabatur, sudor & humiditas per plurimã corporis partem, iuxta splenem manu indicabat ad modicũ tempus collectionẽ doloris exortem, statim euanuit, ad noctem vigil. circa fori tempus exacerbabatur febris. anxietas, vertigo, tormen, capitis dolor, vomitus prasinus, leuis, viscosus velut pituita, circa solis occasum cessauerunt omnia, sudor capitis, colli, post vomitum egessit per aluum stercoracea, liquida, biliosa, neque nigra, neque inconuenientia. Noctem moderatè habebat, itémque sequentẽ diem, ad noctem rursus vigil. Vomitus mane similiter & sequenti die, citra anxietatẽ, dolores capitis post sudorẽ cessarunt, ad vesperã omnia remiserũt. Nona non amplius vomuit, magis calefactus est. Reliquis nõ videbatur febrire. Venæ in tẽporibus saliebãt, doloris omnino exors, sitis semper erat, Nona quũ ad sellã surrexisset valde animo linquebatur, à glãde subdita egessit ramenta nigra & biliosa colore, quãtũ stercoracei destillabat, vox fracta, in cõuersionib. grauis, oculi caui, cutis frontis circumtensa, alioqui bene spirabat, moderatus erat, ad parietem plerunq; conuersus, flexibilis in decubitu, incuruatus quiescens, lingua alba, leuis. Circa decimã & postea, vrinæ rubræ in circuitu, in medio exiguũ quid albũ. Duodecima ad glandẽ subditã, similia destillabãt biliosa & ramentosa, post glãdẽ animi deliquiũ, postea os resiccabatur. Colluebat semper, & si non valde frigida esset aqua, calidã esse dicebat, niuẽ leniter gustabat, sitis nõ inerat, stragula semper de pectore repellebat. Chlamydem calefieri nõ sinebat, ignis procul, ísq; paruus, vtriusq; maxillę rubor, postea lingua inarticulata, recalescebat vnum aut duos dies, cessauit. Androphani vocis interceptio, ignorãtia, delyrium. His sedatis supererat multis annis, & recidiuæ fiebãt, lingua permanebat per totũ tempus sicca, & si collutione non vteretur, loqui nõ poterat, & plerunque erat valde amara. Aliquando etiã dolor ad cor. Venæ sectio soluit hęc, aquę potus, aqua mulsa. Veratrũ quo- Androphanes.

que bibit nigrũ, biliosum nõ prodibat, sed modicum. Tandẽ hyeme decubuit, & extra se positus mente motus est, & linguæ affectiões similes, calor tenuis, lingua decolor. Vox peripneumonica, de pectore stragula reiiciebat, & se educi iubebat, velut micturũ, quum nihil clarè loqui posset, neq; apud seipsum esset, educebãt ipsum, ad noctẽ mortu⁹ est, duobus aut tribus diebus decubuit. Nicanoris affectio erat, quũ ad cõuiuium progrederetur timor tibicinæ: quũ sub initiũ vocis tibiæ, in conuiuio tibia canere audiuisset, præ timoribus turbationes, vix se sufferre posse dixit, quũ nox esset. Interdiu verò audiens nihil cõmouebatur, & hæc multo tempore ipsum comitabantur. Damocles qui cũ illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi videbatur, & sanè præruptũ locum non accessisset, neq; trans pontẽ, aut minimæ altitudinis scrobem, ausus fuisset trãsgredi, præ timore ne caderet sed per ipsum scrobem ibat, hoc ad tempus quoddã ipsi aderat. Phœnicis affectio erat, ex oculo dextro plerunq; velut fulgur elucere putabat. Vbi verò nõ diu ipsum clausisset, dolor ad tempus dextrũ vehemens oriebatur, postea etiã ad totũ caput, & collũ, caput intumescebat retro ad verticula, & distentio ac duritia erat circum tendines. Si itaq; conaretur cõmouere caput, aut aperire dentes, nõ poterat, vtpote valde distentus. Vomitus si quãdo oborti essent, relatos dolores auertebãt, ac mitiores faciebãt, & venæ sectio profuit, & veratrum duxit omnigena, & nõ minimè prasina. Parmenisco etiã prius incidebãt tristitiæ, & desiderium excedendi è vita, quãdoq; verò rursus lætus erat. At in Olyntho aliquãdo autumni tempore, voce priuatus decumbebat, quietẽ agens, ita vt parũ saltẽ loqui conaretur, ac inciperet. Immo etiã si quid loquutus esset, rursus voce destituebatur, somni aderãt, quãdoq; verò vigiliæ: & iactatio cum silentio, & anxietas, & manus ad præcordia velut dolenti. Aliquando auersus iacebat quietẽ agẽs, febris perpetuò, & facilè spirabat. Postea dixit se cognoscere ingressos. Bibere quãdoq; tota die ac nocte, etiã si potus exhiberetur, nõ volebat: quãdoq; verò vrna derepente correpta, omnem aquã ebibebat. Vrina crassa velut iumẽti. Circa decimamquartam remisit. Cononis serua ex dolore capitis incipiẽte, extra se mẽte mota erat, & clamor, & querelæ multæ, rarò autem quies. Circa quadragesimum diem

Marginal names: Nicanor. Damocles. Phœnix. Parmeniscus. Olynthus. Conon. — Section letters: D, E, F.

A mortua eſt. Decem verò diebus ante mortem,voce deſtituta
& cõuulſa fuit. Timocharis ſeruus ex atrabiliariis eſſe quũ Timocha-
putaretur à tot ac talibus viris,mortuus eſt ſimiliter circa res.
eoſdem dies. Nicolai filius circa ſolſtitiũ hybernũ ex pota- Nicolaus.
tionibus horruit.ad noctem febres.poſtridie vomitus bilio-
ſus,merus,modicus.Tertia die quum cõcio adhuc fori plena
eſſet,ſudor totius corporis ceſſauit.& ſtatim rurſus calefa-
ctus eſt.vomitus ſimilis. Quarta ab aqua mercurialis egeſ-
ſit ſtercoracea & liquida. Vrina cineris ſpecie, qualis eſt
aqua mercurialis,nõ diſsimilis,ſubſidẽtia non erat,neq; vri-
na multa,pauca quædã in medio vehebantur innatãtia.dolo
res præcordij ſiniſtri & lumborũ. Putabat ſe ex vomitu in-
B ſuper reſpirare,& inſuper reſpirabat,quandoq; dupla reſpi-
ratione.lingua alba,habens ex dextra parte cõcretionẽ adna
tam inſtar lupini.Parum ſiticuloſus erat.vigil.prudẽs.Sexta
dexter oculus maior dum videret.Septima mortuus eſt.Ve-
rum aluus ante mortem eleuata fuit.& mortuo poſteriores Meton.
partes rubefactæ ſunt. Metoni circa pleiadum occaſum fe-
bris.lateris ſiniſtri dolor vſq; ad clauiculã,atq; is adeò vehe-
mens vt quieſcere non poſſet.& inflãmatio tenebat.alui ege-
ſtio multa,bilioſa. In tribus ferè diebus ceſſauit dolor. Ca-
lor autẽ circa ſeptimum aut nonũ. Tuſsis inerat.exſcreatio-
nes neq; bilioſæ,neq; multæ fiebant, verum pituitoſæ.tuſſes
comitabantur.cibos guſtabat.quãdoque velut ſanus exibat.
Corripiebant autẽ aliquando calores tenues modico tẽpore.
C ſudores fiebant ad noctẽ. Spiritus in calore denſior.maxilla-
rum rubor.circa latus grauitas,& ſub alas,& ad humerum,
tuſſes tenebant.medicamentum per ſuperna eduxit bilioſa.
Tertia à medicamento erupit pus, verùm ab initio morbi
quadrageſima.repurgabatur circa trigintaquinq; alios dies,
& ſanus euaſit. Vxori Theotimi in ſemitertiana anxietas, Theotimi,
& vomitus,& ſimul horror incipiente febre.& ſitis.progre- vxor.
diente tẽpore incipiẽte febre calor ingens. Vbi aquam mul-
ſam bibiſſet,& vomuiſſet,& horror,& anxietas ſedata ſunt.
& mali punici ſuccum poſtea accepit. Diopithis ſorori in Diopithes.
ſemitertiana,cordis dolor grauis circa acceſsionẽ,& comita
batur is totã diem.& huiuſmodi cordis ſiue oris ventriculi
dolor etiã aliis ſimiliter aderat. Veruntamen ſub pleiadis Apomotus.
occaſum viris talia rariora fiebant. Vxori Apomoti in ſe-

 mitertiana

mitertiana circa arcturum,vehemens cordis dolor circa ac- D
cessionem.& vomitus.& strangulationes ab vtero simul in-
stabant,& ad dorsum dolores iuxta spinā. Quum autē huc
Terpidas. ipsi peruenirent,cordis dolores cessabant. Terpidæ matri à
Doriscus. Dorisco,quum abortus factus esset mense quinto gemello-
rum,ex casu,ab altero quidē statim,velut in tunica quadā li-
berata est.ab altero vero prius aut posterius quadraginta
diebus. Postea autē concepit in ventre. At anno dolores ve-
hementes circa ventrē ad multū tempus, quandoq; incipie-
bant ex collo ac spina, considebant autē ad imum ventrem
& inguina:quandoq; ex genu dextro,considebant autem ad
eundem locū. Et quum quidē iuxta ventrem dolores essent,
aluus eleuabatur, quum verò sedarentur,cordis dolor coin- E
cidebat. Verum strangulationes nō aderant.Sed frigiditas
corporis,velut in aqua iacētis. Tempore quo dolor fiebat,
per totum corpus dolores spargebantur,mitiores his qui ab
initio erāt.allium,silphiū,acria omnia nō cōferebant,neque
dulcia,neq; acida:neque vina alba. Verùm nigra,& balnea
rara.Ab initio quoq; vomitus vehemētes fiebant,& ciborum
Cleomenes. exclusiones.& circa dolores menses non apparebant. Cleo-
menis vxori circa fauonij flatus,ex nausea & lassitudine,la-
teris sinistri dolor,ex collo ac humero auspicatus.febris &
horror,& sudor. Incœpit autem febris,& non desiit,sed au-
gescebat.& dolor vehemēs.tussis.exscreatio subcruenta,pal-
lida,multa,lingua alba.alui egestiones moderatæ,liquidæ.
vrinæ biliosæ.Quarta ad noctē mēses prodierunt multi.ces- F
Epicharmus. sauit & tussis,& exscreatio,& dolor.calor autem tenuis.Epi-
charmi vxori ante partum dysenteria.dolor.alui egestiones
Polemarchus. subcruentæ,mucosæ. Vbi peperisset,statim sana erat. Pole-
marchi vxori in morbo articulari coxæ dolor derepente,
mensibus nō prodeuntibus.Vbi betæ succū bibisset,vox sup-
primebatur per noctem,& vsq; ad meridiem.attamē audie-
bat,& sapiebat,& manu significabat, dolorē esse circa coxā.
Clinias. Cliniæ sorori seniori vomitus,quicquid accepisset per qua-
tuordecim dies, citra febrem.cruentorū vomitionum reie-
ctiones.& cōtracta strangulatio ad cor procedebat.Castoriū,
seseli,mali punici succus,sedauerunt omnia,abscessit autem
dolor moderatus ad lateris mollitudinem bulbi succus,&
vinum lactei tepotis,austerū.& panes quàm paucissimi cum
oleo.

A oleo. Pausaniæ filiam ex fungi crudi esu, anxietas. strangulatio. dolor vẽtris. Aquam mulsam calidã bibere ac vomere profuit. & balneum. In balneo fungum euomuit. & vbi illa cessatura essent, exsudauit. Epicharmo circa pleiadum occasum, humeri dolor, & grauitas vehemẽs ad brachium. anxietas. vomitus multi. aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut à culicum morsu. Post fauonium siccitates fiebãt, vsque ad æquinoctiũ autumnale. Sub canem, æstus vehementes, & venti calidi, & febres sudorificæ. & statim aliquantum recalescebant. Tubercula verò iuxta aurem multis fiebant. Aniculæ à tussi vexatæ circa nonã diem., Adolescenti splenico ancillæ filio, aluo liquefacta, circa idẽ tempus. Ctesiphonti sub arcturum, ferè circa septimã. Adolescenti solũ suppurata sunt. Eratylli filio euanuerunt. Circa vtraque tempora, nullæ exudationes. lingua præ siccitate blæsi. Recti venti spirauerunt multi ac frigidi. & niues ex clemẽti cœlo quandoque fiebant, & post æquinoctium, austrina aquilonaribus permixta. aquæ multę. populariter grassatæ sunt tusses multæ, magis autem in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habẽt. Quandoq; verò ante hoc tempus hyems valde hyberna erat, cũ niue & pluuiis aquilonaribus. Timonactis filio fermè bimestri pustulæ in cruribus, & in coxis, & lumbis ac imo ventre. & tumores valde rubicundi. His autẽ sedatis, conuulsiones & comitiales fiebant, sine febribus, multis diebus. & mortuus est. Polemarchi filio contigit quidem vt priore tempore suppuratus esset, & exscrearet. postea vero calores ipsi erant. & hydropicus erat, & splenicus, & anhelosus. ad locum accliuem si quãdo accederet, impotẽs, & siticulosus. quãdoq; etiam cibum leniter auersabatur, & siccæ tussiculæ ad multũ tempus ita fiebant, titubans obambulabat. & si nõ facile solubilis esset aluus deorsum, plena reddebatur. & anhelatio ac strangulatio magis fiebãt. Tandem autem defluxus & exscreatio superuenit, ac tussis. Exscreatio crassa, pallida, purulenta, & febris vehemens cessasse videbatur. & tussis mitior. & exscreatio pura. Rediit rursus febris acuta. spiritus densus. mortuus est. Verùm antea riguerunt pedes, & postea perfrigeratus est. Spiritus magis interclusus est. Vrina substitit. extremę partes perfrigeratæ sunt. prudens mortuus est, tertia die à recidiua. Thyni filio in febre

Pausanias. Epicharmus. Euphranor. B Ctesiphon. Eratyllus. Timonax. C Polemarchus. Thynus.

febre ardente inedia macerato, alui egestio multa. Verùm cum bile,& animi deliquio.& sudore multo fiebat.perfrigeratus est valde.voce destitutus erat totã diem ac noctem. Instillatum ptisanæ succum continuit.sapiebat.bene spirabat. D

Epicharmus. Epicharmi filio accidit ex via & potu cruditas. Postridie mane anxietate oborta,vbi aquam,acetum,salem bibisset, euomuit pituitã. Postea rigor apprehẽdit.lauit febricitans. Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tẽpore tenebat, & delyrabat. & febris acuta. grauiter morbũ tulit. Quarta vigil.mortuus est.

Ariston. Aristoni vlcerato pedis digito, cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit vsq; ad genu.periit.Erat autẽ nigrum,subaridum,graueolens. Cui carcinoma in faucibus vstum est,sanus euasit à nobis. E

Polyphantus. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre vehementi. Vrinæ tenues,multæ.Subsidentiæ densæ & conturbatæ. Quum autem nõ cessaret dolor capitis,sternutatoria decima die adhibita sunt.Postea ad collum dolor vehemens.Vrina prodiit rubicunda cõturbata velut iumenti.mente motus est phrenitico modo.Mortuus est in vehementibus conuulsionibus.

Eualcides. Consimiliter etiã Eualcidæ famula,quum multo tempore densæ vrinæ prodiissent,& capitis dolores adessent,phrenitica facta mortua est,eodem modo ex vehementibus doloribus. Nam vrinæ densæ ac cõturbatæ,certũ signum sunt doloris capitis,& cõuulsionis, ac mortis.

Halicarnassensis. Halicarnassensis qui in domo Xanthippi diuersabatur,aurem hyeme dolebat,& caput non mediocriter. Erat autẽ annorum circiter quinquaginta. Vena secta est iuxta Mnesimachum. læsum est caput euacuatum,ac perfrigeratum. Nõ enim facta est suppuratio.Phreniticus factus est,& mortuus. Vrinæ erant & huic densæ. F

Metrodorus. In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillæ,& gingiuarum vehemens carnis excrescentia. mediocriter suppuratio facta est.exciderũt dentes molares, & maxilla.

Anaxenor. Anaxenor in Abderis,erat quidem splenicus,& viciati coloris. Cõtigit autem ipsi vt tumor circa femur sinistrum obortus,derepente euanesceret. Non multis verò postea diebus oborta est ipsi circa splenem velut pustula nocturna ab initio,insupérque tumor ac rubor durus. Post diem quartũ febris ardẽs oborta est.& liuefacta sunt omnia circumcirca, & putrida videbantur.mortuus est. Verùm

A prius ſubpurgatus eſt,& intelligentiam habebat. Clonigus in Abderis,erat quidem nephriticus,mingebat autẽ ſanguinem paulatim plerunq; difficulter. Vexabat etiam aluus dyſenterica. Huic mane quidẽ dabatur lac caprinum,& aquæ quinta pars,ita vt ex ambobus compoſitum totũ eſſent heminæ tres. Ad veſperam autem,panis valde aſſatus. obſonia, beta aut cucumis. Vinum nigrum tenue. Dabatur etiã cucumis pepo. Hac verò victus ratione quum vteretur,& aluus ſubſtitit,& vrinæ puræ prodibãt. Bibit autem lac donec vrinæ reſtitutæ ſunt. Mulieri in Abderis carcinoma factũ eſt circa pectus. erat autem tale,per papillam ſanies ſubcruenta fluebat. intercœpta autem fluxione, mortua eſt. Dinij fi-B lio in Abderis vmbilicum mediocriter ſauciato,fiſtula parua relicta eſt.& quandoq; etiam lumbricus per ſeipſum ſatis craſſus penetrauit.& quum febriret, vomebat bilioſa,quãdoque verò & hæc ipſa per fiſtulã prodibant. Allapſum eſt & inteſtinum ipſi ad fiſtulam,& velut fiſtula corrodebatur,& rurſus refringebatur.& tuſſes permanere prohibebant. Pythonis filio in Pella febris ſtatim incœpit multa.& in ſomnum collapſio.& cum vocis interceptione ſomni fiebant.& aluus dura per omne tempus. At glãde ex felle ſubdita,multa egerebat,& ſtatim remittebat. Verùm breui aluus rurſus eleuabatur.& febris exacerbabatur.& collapſio in ſomnum per eadem. Quum autẽ idem ductus eſſet, datum eſt medicamentum quoddã ex his quæ cnico,& cucumere ſylueſtri,

C & peplo conſtant.& bilioſa egeſtio erupit.& ſtatim ſopor ſedatus eſt.& febris mitigabatur.& omnia leuiora facta ſunt. & iudicatus eſt in die decimaquarta. Eudemus ſplenem vehementer dolebat. imperarunt ipſi medici vt multum ederet,& vinum biberet modicum,tenue,& multum deambularet. nõ mutatum eſt quicquam. Vena ſecta eſt,cibos ac potus parcè ſumpſit,deambulationes fecit ſenſim augmẽto facto. Vinum bibit nigrũ,tenue. ſanatus eſt. Philiſtidi Heraclidæ vxori cœpit febris acuta. rubor. faciei, ex nulla manifeſta cauſa. paulo poſt in die rigorem habuit. quum non recaleſceret,conuulſio facta eſt in digitis manuum ac pedũ. paulo poſt recalefacta eſt. minxit vrinas compactis quibuſdã innatãtibus,nubeculoſas,diuulſas. noctẽ dormiuit. Secũda die rurſus riguit. paulo magis calefacta eſt.& rubor minor.& conuul

Clonigus.

Mulier Abderitana.

Dinius.

Python. Pella.

Eudemus.

Philiſtides.

cōuulſiones fiebāt moderatiores. Vrinæ cōſimiles, noctē dor D
miuit, parū vigilauit, quū nulla moleſtia premeretur. Tertia
die minxit coloratiora, modicā ſubſidentiā habentia, eadem
hora rigor apprehēdit. Febris acuta, ſudor ad noctē per totū
corpus. Verùm veſperi color ad morbi regij modū permutatus eſt, noctu dormiuit, ac per totum corpus ſudauit. Quarta
ſanguis ex ſiniſtra nare probè fluxit, & mēſes pauci cōparuerunt ordinatè. Rurſus autē eadē hora febris exacerbata eſt.
Vrinæ compactis quibuſdā innatantibus paucæ. Aluus natura quidem dura, verū multo magis ſubſtitit, neq; quicquam
prodibat, ſi non glandem ſubdidiſſet, noctē dormiuit. Quinta febris mitior, & ad veſperam per totū corpus ſudabat, &
mēſes prodierūt, & noctē dormiuit. Sexta minxit aceruatam E
multam vrinā, compactis quibuſdam innatātibus, modicam
ſubſidentiam habentem, concolorē. Circa meridiem verò parum rigore tenebatur, aliquantum incaluit, ſudauit per totum, noctem dormiuit. Supina parum calefacta eſt, facilè tulit, ſudauit per totum, vrinæ boni coloris. Iudicata ſunt omnia.

Tychon. Tychon in obſidione circa Datum, ictus eſt catapulta
in pectus, & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus.

Cur hîc repetatur, nō video.

Videbatur autē mihi medicus eximens lignū, reliquiſſe ferrum in ſepto trāſuerſo, & quū ipſi ita videretur, ad veſperam
infuſum per clyſterē adhibuit, & pharmacū deorſum purgās
dedit. Noctē primā tranſegit. Statim verò vbi dies illuxiſſet,
& medico, & aliis melius habere videbatur, erat enim quietus. Prædictio facta eſt, quòd vbi conuulſio fieret, non tardè F
moriturus eſſet. Sequentē noctem moleſtè ferens, inſomnis
plerunq; in ventrem decūbens. Tertia mane conuellebatur.
Circa meridiem mortuus eſt.

Eunuchus. Eunuchus ex venatione & diſcurſu hydropicus factus eſt.

Elealcis fons. Quidam circa Elealcis fontē, ad
ſex annos habuit ex equitatione inguinū tumorem, varices,
& coxendicū dolores. Qui lateris mollitudine tabuit, ſeptima die mortuus eſt. Præpotent crudi ſalſa cum melle. Scortatio turpis, dyſenteriæ medela eſt.

Leonides. Leonidæ filiæ natura
concitata, auerſa eſt: auerſa, in iram excanduit: vbi ira excanduit, reconciliata eſt. Medicus non intellexit, puella mortua
eſt.

Philotimus. Philotimi filius puber venit ad me in Iechina, caluariæ
os habens medicina deſtitutum: in quo videbam occultas ratiocinationes non eſſe conſtantes.

HIPP.

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE VICTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B *Priscorum medicorum tres fuisse familias meminit Galenus libro primo de Curandi via & ratione. Vna eorum fuit medicorum, qui Coum insulam incolebant, quorum fuit princeps Hippocrates. Alia Rhodiorum. Tertiæ sectæ auctores Cnidij vocabantur à Cnido insula, vna ex quinque Cycladibus. Horum placita Hippocrates, hoc loco Cnidias sententias vocat.*

QVi Cnidias appellatas sententias conscripserũt, rectè quidem scripserunt ea quę patiuntur ægroti in singulis morbis, & quomodo quædam ipsorum euenerunt: & hactenus quidem etiam qui medicus non sit, rectè conscribere possit, si probè ex singulis ægrotis quæ patiuntur didicisset. Quæ verò medicum
C ante discere oportet, ægroto non referente, horum pleraque omissa sunt, alia in aliis, & quædam valde commoda ad coniecturam. Quum autem ad coniecturam dicatur, quomodo singula curare oporteat, in his multa aliter sentio quàm velut illi prodiderunt. Et non solum ob hoc non laudo. Verùm quòd etiam paucis numero vsi sunt medicamentis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipsis relata sunt pharmaca aluum deorsum purgantia exhibenda, & serum ac lac pro tempore. Si quidem igitur hæc bona essent, & morbis conuenientia, in quibus exhibenda esse monuerunt: longè magis laudanda essent, eo quòd quum pauca sint sufficiunt. Nunc verò res non ita habet. Qui tamen postea eam tractationem repetiuerunt, magis sanè medico modo, de his quæ singulis exhibenda sunt, transegerunt. At neque

veter

veteres quicquam memorabile de victus ratione conscripse- D
runt, & quanquam magna hæc res sit, eam omiserunt: atta-
men multos in singulis morbis modos, multiplicémque ipso
rum diuisionem non ignorarunt aliqui. Cæterùm nume-
ros singulorum morborum clarè pronunciare volentes, non
rectè scripserunt. Non enim facile sit enumerare, si ex eo
quis ægrotãtium morbum æstimet, quod alter ab altero ali-
qua re differt: & ideo non putet eundem morbum esse, si non
idem nomen habeat. Mihi verò placet, vt in vniuersa arte
mentem adhibeamus. Nam quæcunque opera bene ac rectè
tractat, ea singula bene ac rectè facere oportet: & quæ cito,
cito: & quæ purè, purè: & quæ citra dolorẽ tractare oportet,
ita facere vt quam minimus dolor sentiatur: & alia omnia E
eiusmodi insigniter præ aliis ad meliorẽ modum transigere
oportet. Maximè verò laudauerim medicũ qui in acutis mor
bis, qui plurimos homines occidunt, præ aliis insigniter ad
meliorem partem excellat. Sunt autẽ hi acuti, quos veteres
nominauerunt pleuritidem, peripneumoniã, phrenitidem,
& febrem ardentem, & alij morbi qui ex his hærent, quorũ
febres omnino continuæ sunt, & occidunt. Quum enim non
pestilentis morbi modus quis cõmunis grassatus fuerit, sed
sparsi fuerint morbi, & nõ similes ab his morbis plures mo-
riuntur, quàm ab aliis omnibus. Idiotæ igitur non valde co-
gnoscunt eos qui in his, aliis prestant: aliarúmq; curationum
magis aut laudatores, aut vituperatores existunt. Et profectò
magnum signũ hoc est, quòd populares minimè de his mor- F
bis intelligentiã habeant, veluti quos studio consequi opor-
tet. Nam qui medici non sunt, medici esse videntur, maximè
propter hos morbos. Facile est enim nomina ediscere, quæ
proferri solent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis
ptisanæ succum nominarit, & vinum tale, aut tale, aut etiam
aquam mulsam, omnia hæc eadem plebeiis hominibus, &
meliores, & deteriores medici dicere videntur. At res hęc nõ
ita se habet, sed in his sanè vel maximè alij ab aliis differunt.
Videntur autẽ mihi digna esse quæ scribantur maximè hæc
quæ ignorantur à medicis, maximè scitu cõmoda, & quę ma
gnas vtilitates, aut magna detrimenta afferunt. Quæ itaque
ignorãtur hæc sunt. Cur nam in acutis morbis, aliqui medi-
ci omne æuum terunt, ptisanas non colatas exhibentes, & re-

Acuti morbi qui.

ctè se

A ctè se medicari putant. Aliqui verò plurimi faciunt, vt nullũ ordeum æger deuoret. Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verum per linteum excolantes succũ exhibent. Quidam verò ipsorum neque ptisanam crassam dederint. neque succum: atque hi partim donec ad septimũ diem æger perueniat, partim verò perpetuò, donec iudicatus fuerit morbus. Sanè huiusmodi quæstiones ne proponere quidẽ medici consueuerunt: fortaßis autem neque si proponantur, comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud vulgus adeò magnam, vt neque omnino medicinam esse putent. Nã in acutis morbis intantum inter se differunt artifices, vt quæ alter exhibet optima esse putans: ea alter iam mala esse existimet: & ferè ob id artem vaticinationi similem esse dixerint. Quia vates eandem auem, si sinistra appareat, bonã esse ducunt: si dextra, malam. Et in aruspicina talia sunt, alia in aliis. Verùm aliqui vates contraria his dicunt. Assero autem hanc speculationem pulcherrimam esse, & cognatã plurimis ac maximè cõmodis in arte. Nam ægrotãtibus omnibus plurimum ad sanitatẽ confert, & sanis ad securitatem, & his qui se exercent, ad bonum habitum, & ad quod quisque voluerit. Artificum differentia. B

Ptisana igitur rectè omnibus frumentaceis eduliis prælata esse videtur, in morbis acutis, & laudo sanè eos qui ipsam prætulerunt. Nam viscositas ipsius leuis est, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderatè humida, & sitim eximit, & facile eluitur: si fortè & hoc opus sit: & neque adstrictionem habet, neque malam turbationem, neque in ventre intumescit. Intumuit enim in coctura quàm maximè tumefieri solet. Quicunque igitur ptisana in hisce morbis vtuntur, nulla die vasa vacua fieri permittant, vt ita dicam, sed vtantur, & non intermittant, si non aut ob medicamenti, aut infusi per clysterẽ vsum, intermittere oporteat. Et qui quidẽ bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis dãda est: qui verò semel edere consueuerunt, his semel primo die danda est. Verùm sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur, si sanè opus habere visum fuerit. At verò copia sufficit ab initio dare non multa, neq; minus crassam: sed vt consuetudinis gratia quid ingeratur, & vt ne multa vasorum vacuatio fiat. Cæterùm quod ad augmentum copiæ sorbitionis attinet, si quidem siccior fuerit morbus, quàm quis putarit, nõ ita magna Ptisanæ laus. C Ptisana quãdo exhibenda.

copia dare oportet, ſed ante ſorbitionē, aut aquam mulſam, aut vinum præbibendum exhibere, vtrum ex his conuenientius fuerit. Vtrum verò conueniat, in ſingulis modis referetur. Si vero os humectetur, & à pulmone prodeuntia qualia oportet fuerint, ſorbitionis copiam, vt in ſumma dicam, augere oportet. Quæ enim citius & magis humectantur, celeritatem iudicationis ſignificant. Quæ verò tardius & minus tardiorem iudicationem ſignificant. Et hæc quidem per ſe talia omnino exiſtūt. Verùm multa quoque alia commoda omittuntur, ex quibus coniecturas facere oportet, quæ poſtea referetur: & quanto copioſior purgatio fuerit, tanto plus dare oportet, vſq; ad iudicationem, maximè duobus à iudicatione diebus, quibus ſanè quinta, aut ſeptima, aut nona iudicare videtur: ita vt etiā parium ac imparium dierum rationem habeas. Poſtea verò ſorbitione quidem mane vtendum eſt. Veſperè verò ad cibos tranſeundum. Conueniunt autem talia vt plurimum his qui ſtatim tota ptiſana vtuntur. Nam & dolores in pleuriticis ſtatim ſua ſpōte ceſſant, vbi memorabile quid ſpuere ac expurgari cœperint: & purgationes longē perfectiores ſunt, & minus ſuppurati fiūt, quàm ſi quis aliter victum ſuppeditet: & iudicationes ſimpliciores, & melius iudicantes, & minus reuertētes. Ptiſanam porrò ex optimo hordeo factam eſſe oportet, & quàm optimè coctam, & præſertim ſi non ſolo ſucco vti velis. Nam vna cum reliqua ptiſanæ virtute, lubricitas facit, vt ordeum dum deglutitur non lædat. Nuſquam enim adhæret, neque ſecundum thoracis rectitudinē morā trahit. Lubriciſsima autem eſt, & maximè ſitim eximit, & facillimè concoquitur, & debiliſsima eſt, quę optimè cocta eſt, quibus omnibus opus eſt. Si quidem igitur non opem tulerit quis quantum opus eſt, vt ſufficiens ſit eiuſmodi ptiſanæ ſorbitionis modus, multis modis læditur. Etenim verbi cauſſa, quibus cibus intus concluſus eſt, ſi quis non facta deorſum euacuatione, ſorbitionem dederit, dolorem ſi adeſt amplius exacerbauerit: & ſi nō adeſt, ſtatim induxerit: & ſpiritus denſior fiet. Hoc verò malum eſt. Pulmonem enim reſiccat, & præcordium, & pectinem, ac ſeptū tranſuerſum dolore affligit. Quinetiam ſi lateris dolor aſsiduus eſt, & ad calefactoria non remittit, & ſputū non prodit ſed circa putrefactionem ac concoctionē valde viſcoſum fit, ſi non

A ſi non ſoluerit quis dolorem: aut ventre mollito, aut vena ſe-
cta, vtrum tandem horũ conducet: ptiſanam autem ita habẽ
tibus dederit, cita mors talium cõtinget. Propter has igitur
cauſſas, & alias huiuſmodi adhuc magis, qui tota ptiſana vtũ
tur, ſeptima die & citius moriuntur, partim mente læſi, par-
tim ab erectæ ceruicis ſpiratione, & ſtercore ſuffocati. Tales
verò veteres ſydere ictos eſſe putauerũt, ob hoc quidẽ maxi
mè, nõ minus autẽ quod & mortuis ipſis latus liuidum repe-
ritur, vt ſimile quid plagæ appareat. Cauſſa vero huius eſt,
quòd prius quàm dolor ſoluatur, moriuntur. Citò enim an-
heloſi fiunt. Præ multo autem ac denſo ſpiritu, velut iam di-
ctum eſt, valde viſcoſum circa cõcoctionẽ fit ſputũ, & egreſ-
B ſum fieri prohibet. Imò ſtertorẽ inducit, chartilaginoſis pul-
monis arteriarũ partibus bronchiis appellatis impactum: &
vbi ad hoc deuenerit, lethale iam plerũq; exiſtit. Nam & ip-
ſum ſputum impactum, prohibet quidem ſpiritũ intrò fer-
ri, cogit autem citò extra ferri. Atq; ſic mutuã opem ad ma-
lum inter ſe cõferunt, dum & ſputum impactũ, denſum ſpi-
ritum facit: & hic cùm denſus ſit, ſputũ inſuper viſcoſum fa-
cit, & lubricum fieri ac elabi impedit. Occupant autem hæc,
non ſolùm ſi ptiſana intempeſtiuè vtantur: verũ multò ma-
gis, ſi quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quàm pti
ſana idoneum ſit, proinde plerunq; conſimilia ſunt auxilia,
& his qui tota ptiſana vtuntur, & his qui ſucco ipſius: his ve-
rò qui neutro horum, ſed ſolo potu, quandoq; etiam diuerſi-
C modè auxiliari oportet. At verò hoc modo omnino facere Quid obſeruandũ.
oportet. Si cui à cibo recens accepto, & aluo nondũ ſubeua-
cuata, febris incœpit, ſiue cum dolore, ſiue ſine dolore, inhi-
benda eſt ſorbitionis exhibitio, donec putarit cibum ad in-
fernam inteſtini partem receſſiſſe. Vtendũ autem eſt potu
aceti mulſi, ſi dolor affuerit, hyeme quidem calidi, æſtate ve-
rò frigidi. Si verò multa fuerit ſitis, etiam aqua mulſa, & a-
qua. Poſtea verò ſi dolor aliquis affuerit, aut periculoſi ali-
quid apparuerit, danda eſt ſorbitio neq; multa, neq; craſſa,
atq; hæc poſt ſeptimũ, aut nonũ diem, ſi validus æger fuerit.
Si verò non ſubiit vetuſtior cibus ei qui recens cibum acce-
pit, ſi quidem validus ſit, & ætate vigeat, infuſum per clyſte-
rem adhibendum eſt. Si verò debilior fuerit, glande vtendũ
eſt, ſi non ſua ſponte probè prodierit. Tempus porrò exhiben

dæ ſorbitionis hoc maximè obſeruare ab initio,& per omnē D
morbum oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint,inhi-
bere oportet ſorbitionis exhibitionē. Maximè verò & à po-
tu abſtinendum eſt. Vbi vero calor deſcenderit ad pedes, tūc
exhibere conuenit,& putare in omnibus morbis,& non mi-
nimè in acutis,& maximè in his qui magis febriles ac peri-
culoſiſsimi ſunt,tempus hoc magnam vim habere. Vtēdum
eſt autē primùm quidē maximè ſucco. Deinde verò ptiſana
iuxta prædictas coniecturas diligēti facta cōſideratione.Cæ-

Lateris doloribus quibus ſubueniendum.

terum pleuritis, hoc eſt dolor lateris,ſiue ab initio fiat, ſiue
poſtea,calefactoriis quidem primùm nō alienum eſt tētarē
diſſoluere. Ex calefactoriis verò optima eſt aqua calida in
vtre,aut in veſica,aut in vaſe æneo,aut teſtaceo admota. Ve- E
rùm molle quid antea ad latus ſupponere oportet. Lenitatis
ergo.Cōmodè etiā ſpōgia mollis,magna,ex aqua calida ex-
preſſa apponitur.Cōtegere verò ſtragulis ipſum fomentum
oportet.Nā & ampliore tēpore ſic ſufficiet & durabit, & ſi-
mul vt ne vapor ad ægrotantis ſpiritū afferatur,niſi fortaſsis
& hoc ad aliquid cōmodū eſſe viſum fuerit. Aliquādo enim
ad aliquid cōmodat.Inſuper autē & ordeū, & eruū in aceto
diluto, ita vt paulò acidius ſit quàm vt quis bibere poſsit,
diſſoluta ac feruefacta,& in marſupia coniecta,apponere o-
portet,& furfur eodem modo.Siccum autem fomētum pręe-
bent ſal & milium torrefactum,in laneis ſacculis cōuenien-
tiſsimum.Nam & leue,& lene eſt miliū. Soluit autē huiuſ-
modi mollitorium fomentum,etiam dolores ad clauiculam F
pertingentes.Sectio autem venæ non ſimiliter ſoluit dolorē
ſi non ad clauiculam pertingat dolor. Quòd ſi ad calefacto-
ria dolor nō ſoluatur, non multo tempore calefacere opor
tet.Reſiccat enim hoc pulmonem, & ſuppurationem facit.

Ad clauiculam dolore extenſo medela.

At ſi quidem dolor ad clauiculam de ſe ſignificationem pre-
beat,aut grauitas ad brachium,aut circa mammā aut ſupra
ſeptum tranſuerſum:venam ſecare prodeſt in cubiti flexura
internam,& non cunctari copioſum ſanguinem detrahere
donec multò rubicundior fluxerit, aut pro puro & rubicun-
do liuidus.Vtrunque enim cōtingit.Si verò ſub ſepto tranſ-
uerſo fuerit dolor,ad clauiculam autem de ſe ſignificationē
non præbeat,aluum mollire oportet,aut veratro nigro, aut
peplio,ita vt veratro quidē daucum,aut ſeſeli, aut cuminū,

aut

A aut anisum, aut aliud quid ex odoratis ammisceas, peplio verò silphij succum. Sed hæc inter se si misceantur, consimilis modi existunt. Ducit autem nigrum veratrum melius, & ad iudicationem commodius quàm peplium. Peplium verò flatus magis erumpere facit. Ambo autem hæc dolorẽ sedant. Sedant item alia multa aluũ subducentia medicamenta. Verùm hæc inter ea quæ ego noui optima sunt. Alioqui & ea quæ in sorbitionibus exhibentur aluũ subducentia medicamenta opitulantur, quæcũq; non valde iniucunda sunt, aut ob amaritudinem, aut propter aliam quãdam iniucunditatẽ, aut ob copiã, aut colorẽ, aut aliquam suspicionem. Ptisanam tamen statim insuper sorbẽdam dare oportet, postquam medicamentu bibit, non memorabili copia pauciorẽ, quàm quan-
B ta sumere adsuetus est. Nam & rationi consentaneum est, in media purgatione sorbendam nõ dare. Quum autem cessauerit purgatio, tunc minus sorbeat de ea, quàm adsuetus est. Posteà verò reducat semper ad maiorem copiam, si & dolor sedatus fuerit, & nihil aliud aduersetur. Idẽ mihi sermo est, si etiã ptisanæ succo vti opus fuerit. Melius enim esse assero, statim omnino incipere sorbere, quàm præeuacuatis iam vasis sorbere auspicari, aut tertia, aut quarta, aut quinta, aut sexta, aut septima die, si sanè non iudicatus fuerit morbus ante hoc tempus. Præparationes autẽ & his consimiles faciendæ sunt, quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio. Sed & de potu, qualemcunque tandem quis ex descri-
C bendis sumpturus est, eadẽ mihi penitus sermonis ratio est. Noui autem etiã medicos maximè contraria facere his quæ fieri oportebat. Omnes enim volunt, vbi sub morborum initia homines fame premacerarũt, duobus aut tribus, aut etiã pluribus diebus, sic sorbitiones exhibere, itémque potus: & fortassis etiam par ipsis esse videtur, vt magna corpori mutatione fiente, etiam magnũ quid valde contra obiiciatur. Verùm mutare quidem nõ parum, bene habet. Rectè tamẽ mutatio transferenda est, & ex mutatione adhuc magis exhibitio eorũ quæ per os sumũtur. Maximè igitur lædi poterunt, si non rectè mutationem fecerint, hi qui tota ptisana vtũtur. Poterũt etiam lædi qui solo succo vtuntur, lædi quoque possunt qui solo potu vtrũtur. Minimè verò hi. Oportet autẽ & in sanorum adhuc hominum victu addiscere quæ conferũt:

Error medicorum.

Si enim ſanis tales aut tales victus multum differre videtur, D
tum in aliis quibuſdam, tum in mutationibus: quomodo nō
etiam in morbis multum differant, & maximè in acutis? At-
qui facile eſt hoc addiſcere, quòd ſimplex victus cibi ac po-
tus, ipſe ſibiipſi ſemper ſimilis, ſecurior omnino eſt ad ſani-
tatem, quàm ſi quis derepēte ad alium meliorem, magnam
Conſuetudo multū poteſt.
mutationem faciat. Nam & his qui bis in die cibum ſumūt,
& his qui ſemel, repentinæ mutationes noxas ac ægritudi-
nes inducunt, & eos ſanè qui prandere non adſueti ſunt, ſi
pranſi fuerint, ſtatim infirmos facit hoc, & toto corpore gra-
ues & debiles, & pigros. Si verò etiam inſuper cœnauerint,
acidum ructantes. Quibuſdam verò etiam alui liquida ege-
ſtio oboritur, quum præter conſuetudinem ventriculus gra- E
uetur, ſolitus reſiccari, & non bis intumeſcere, neq; bis cibos
coquere. Auxiliatur igitur his, mutationē rurſus adæquare,
dormire enim oportet velut nocte reducta poſt cœnam, hye
me quidem, abſque frigore, æſtate verò, abſq; calore. Si verò
dormire nō queat, vbi multam lentam deambulationē non
ſtando oberrauit, nihil cœnet, aut pauca, eáque innoxia. Inſu
pérq; minus bibat, & potum nō aquoſum. Talis autē adhuc
magis affligetur, ſi ter in die ad ſacietatē cibum acceperit, &
adhuc magis ſi ſæpius. Quanquàm ſanè multi ſint, qui facilè
ferunt, ſi ter in die cibū copiosè accipiāt, qui ita ſunt adſueti.
Quin & hi qui bis in die cibū capere ſoliti ſunt, ſi pranſi nō
fuerint, debiles & infirmi ſunt, & ad omne opus timidi, &
ventriculi oſculum dolet. Viſcera enim pendere ipſis viden- F
tur: & calidā ac cum virore pallidam vrinā mingūt, & alui
egeſtio comburitur. Quibuſdam etiā os amareſcit, & oculi
caui fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrige-
rantur. Et plerique ex his qui pranſi non ſunt, cœnam edere
non poſſunt. Si verò cœnā ſumpſerint, ventriculum grauāt,
& multò magis ægrè in lecto degunt, quàm ſi etiam pranſi
fuiſſent. Quum igitur talia hæc ſanis fiāt, ob victus dimidiæ
diei mutationem præter conſuetudinem: apparet neque ap-
ponere, neque detrahere commodum eſſe. Si igitur hic qui
præter conſuetudinem ſemel in die cibum accepit, vbi tota
die vaſa vacua fecit, quantum conſueuit cœnauerit, veriſimi
le eſt ipſum, ſi tūc quum impranſus eſſet doluit ac ægrotarit,
& vbi cœnauit grauis fuit: multò magis grauari. Si verò etiā

A longiore tempore euacuatis vasis, postea derepente cœnauerit, adhuc magis grauabitur. Qui igitur præter consuetudinem vasa vacua fecit, ei hac diem rursus adæquare sic cõducit absque frigore, & calore atque labore, Hæc enim omnia grauiter tulerit. & cœna multo minor exhibenda est, quâm consueuit, eáq; non sicca, sed modi humectioris & postea bibat potum non aquosum, neque pauciorẽ quàm pro cibi ratione. Sed & postera die pauca prandeat, quo sensim progressu fiente ad consuetudinẽ reuertatur. Qui tamen supernas partes amara bile infestantur, talia molestius ferunt. Pituitosi autẽ supernis partibus, cibi præter morem abstinentiam omnino facilius ferunt. Quare etiã semel in die cibum præ-

B ter morem capere, facilius vtique iidem tulerint. Sufficiens igitur & hoc signum est, quòd maximè mutationes eorum quæ circa naturas nostras ac habitus contingunt, maximè morbos faciunt. Non igitur licet intempestiuè, neque vehementissimas vasorum vacuationes facere, neque vigentibus morbis, & in inflammatione consistentibus, cibos exhibere, neque licet derepente in tota re quicquam, aut huc aut illuc mutare. Multa verò his cognata, ex his qui ventri contingunt, itémq; alia referre quis posit, quòd facilè quidam ferunt cibos. quibus adsueti sunt, etiamsi natura nõ sint boni. Similiter etiã potus: ægrè autem ferunt cibos, quibus adsueti nõ sunt, etiamsi nõ sint mali, similiter etiam potus. & quæ quidem multus carnis esus præter consuetudinẽ assumptus

C facit, aut allium, aut silphiũ, aut succus ipsius, aut caulis, aut alia huiusmodi, magnas quasdam peculiares vires habentia, minus admiretur quis vbi talia dolores ventriculis magis quàm alia inducunt. At iusta fuerit admiratio, si didiceris quantam maza turbationẽ, & molẽ, & flatum, & tormẽ ventriculo inducat si præter morẽ ingesta fuerit, ab eo qui mazam edere nõ est solitus: aut qualem sitim panis ipse calidus ingestus inducat, & repentinã repletionem, ob siccandi vim, & quòd tardè transit: & quàm diuersas inter se affectiones faciant. & panes valde puri, & qui ex toto sunt collati, præter consuetudinẽ in cibo accepti, itémq; maza sicca præter morem, aut liquida, aut viscosa: & quale quid faciãt polentæ recentes nõ adsuetis. & aliæ his qui recentibus vti adsueti sunt itémq; vini & aquæ potus, præter morem derepẽte vicissim

Calidus panis sitim adfert.

permutatus,& aquosum vinũ,& meracũ,preter cõsuetudinẽ D
derepente potatũ. Illud enim humiditatẽ in superno ventre inducit.& flatũ in inferno. Hoc verò venarũ palpitationem, & capitis grauitate ac sitim. Quin & album vinũ,& nigrum si quis præter consuetudinem permutet,etiã si ambo vinosa fuerint,tamẽ multa in corpore alterarint,vt minus mirũ esse quis dixerit,dulce & vinosum vinum nõ idem posse, si derepẽte permutata fuerint. Porrò huiusmodi aliquã partem sermoni contrario patrocinari oportet:quòd mutatio victus his facta est,corpore non mutato,neq; ad robur, vt cibos apponere opus sit,neq; ad debilitatẽ,vt detrahere oporteat. Insuper autẽ & robur coniectandum est,& morbi vniuscuiusq; modus,& hominis natura,& consuetudo victus ægri,non ciborum solùm,sed etiã potuũ. Multo autẽ minus ad additionem procedendũ est. Nam detractionem omnino tollere sepe conducit: vbi suffecturus est æger,donec morbi vigor maturescat. In quibus autem hoc faciendum sit,scribetur. Multa verò etiã alia relatis cognata scribere quis possit. Hoc tamen melius testimonium est. Non enim cognatũ est rei illi de qua plurimus à me sermo habitus est,sed ipsa res opportunissimũ est documentũ. Nam ab acutorũ morborũ initio, aliqui quãdoq; eadem die qua morbus incœpit,cibos comederunt:aliqui postridie:quidã etiã sorbuerunt quicquid oblatum esset, quidã etiã cyceonem. Omnia autẽ hæc deteriora quidẽ sunt,quã si quis alio modo victũ instituisset,multo tamen minus detrimentũ afferũt in hoc tẽpore peccata, quã si F quis primis duobus aut tribus diebus,penitus vasa vacua fecisset,& quarta aut quinta die,tali victu vsus esset. Deterius tamen est,si omnibus his diebus vasis euacuatis,in posterioribus diebus hoc modo victũ instituat,prius quàm cõcoctus ac maturus sit morbus. Etenim hoc modo mortẽ plurimis manifestè affert,si nõ omnino facilis fuerit morbus. Quæ verò ab initio cõmittuntur peccata,nõ similiter,vt illa medelã omnem respuunt,sed multò faciliùs correctionẽ admittunt. Hoc igitur maximum documentum esse arbitror,quod primi dies sorbitione tali vel tali,nõ sint priuãdi,in his qui paulo postea talibus,aut talibus sorbitionibus vsuri sunt. Funditus igitur ignorãt,tum hi qui granosa ptisana vtuntur,quòd ab ipsa lędũtur,quũ sorbere inceperint,si duobus,aut tribus,

Errores ab initio commissi faciliter corrigũtur.

aut

A aut pluribus diebus antea vaſa euacuauerint:tum hi qui ſucco vtuntur,quòd ſorbentes læduntur,vbi non rectè ſorbitionem inceperint. Tunc tamē cauent,& magnā noxam afferre cognoſcunt,ſi priuſquam maturus factus fuerit morbus granoſam ptiſanā ſorbuerit æger,ſucco vti adſuetus. Omnia igitur hæc magna teſtimonia ſunt,quòd medici ægros non rectè ad victū perducunt. Sed in quibus morbis vaſa vacua facere non oportet,his qui ſorbitionibus vti debent,vaſa vacua faciunt. In quibus verò ex vaſorum vacuatione,ad ſorbitiones mutationē facere non oportet,in his mutationē faciunt,& hoc plerunq; abſolutè. Aliquādo verò in his temporibus mutationē ad ſorbitiones faciunt ex vaſorum vacua-
B tione,in quibus ſæpe ex ſorbitionibus ad vaſorum vacuationem accedere expediebat,ſi ita morbum exacerbari contingat. Aliquādo autē & cruda attrahuntur de capite,& à thoracis regione,biliosa,& vigiliæ ipſis coincidunt,ob quas non coquitur morbus:& triſtes ac amarulēti fiunt,& delirant,& ſplendores ipſis ob oculos obuerſantur, & aures ſonitu plenæ ſunt,& extremæ partes perfrigeratæ,& vrinæ incoctæ,& ſputa tenuia,& ſalſa,& meraco colore tincta,ac pauca,& ſudores circa collum,& anxietudines,& ſpiritus in latione ſurſum verſus offendens,denſus,aut etiā valde magnus,ſupercilia diſtēta ac grauata,deliquia animi praua,& ſtragulorum de pectore reiectiones, & manus tremulæ. Quādoque verò labium infernum cōcutitur. Hæc autē in principiis compa-
C rentia,vehementis delyrii ſignificationem præbent,& plerunq; ægri moriuntur. Qui verò effugiunt,aut cū abſceſſu, aut cū ſanguinis è naribus fluxione,aut ex craſſi puris ſputo effugiunt:aliàs verò minimè. Neq; enim talium rerum peritos medicos eſſe video, quomodo debilitatos in morbis dignoſcere oporteat,& quæ ex vaſorum vacuatione efficiuntur,& quæ propter aliā aliquam irritationē,& quæ propter dolorem,& præ acumine morbi: itémq; quot affectiones,& omnigenas ſpecies,natura noſtra & habitus ſingulis pariat: & quidem quum talium cognitio,aut ignorantia,ſalutē aut mortem afferant. Maius enim malū eſt,ſi ob dolorē & morbi acumen debilitato,exhibet quis potum,aut ſorbitionem copioſiorem,aut cibū,ob vaſorum vacuationē debilem eſſe exiſtimans. Indecorum etiā eſt ob vaſorum vacuationē de-

bilitatum nõ cognoſcere,& victu premere. Affert equidem D
periculum aliquod & hoc peccatum, verùm multo minus
quàm alterum. Multo autẽ magis riſu dignũ hoc peccatũ
eſt quàm illud alterũ. Si enim alius medicus, aut etiã idiota,
ingreſſus cognouerit ea quæ cõtigerunt,& edenda ac biben-
da dederit ea quæ alter prohibuit, palàm auxilium tuliſſe
putabitur. Talia verò faciunt, vt artifices maximè ab homi-
nibus vituperentur. Videtur enim ipſis ille qui ingreſſus eſt
medicus aut idiota, velut mortuũ ſuſcitaſſe. Scribentur au-
tem de his quoq; ſigna, ex quibus ſingula dinoſcere oportet.

Corporis labor.

Conſimilia tamẽ illis quæ circa ventrẽ contingunt,& hæc
ſunt. Nã ſi totũ corpus pręter conſuetudinẽ multũ quieſcat,
non ſtatim magis robuſtum fit. Si verò etiã vbi multo tem- E
pore quieuit, derepente ad labores prodierit, vitioſum quid-
dam palam operabitur. Ad eundẽ modum etiã ſingulæ cor-
poris partes. Nã & pedes tale quiddã operabuntur,& alij ar-
ticuli laborare non adſueti, ſi interpoſito tẽpore derepẽte
ad laborandũ prodeant. Eadem etiã oculi & dentes perpe-
tientur,& quæcunq; tandẽ pars. Nam & lectus præter mo-
rem mollis dolore inducit, itemq; præter conſuetudinẽ du-
rus. Sed & ſi ſub dio lectus præter morem ſternatur, corpus
indurat. Quin & talium omnium exẽmpla ſcribere ſatius
fuerit. Si quis enim accepto vlcere in tibia, neq; valde peri-
culoſo, neq; adeo contemnendo, ita vt neque ipſi ita difficul-
ter, aut adeò facilè vlcera ſaneſcant: ſtatim prima ab initio
die decumbens curetur,& nequaquam crũs eleuet, hic ſanè F
hoc modo citra inflammationẽ fuerit,& ſanus multo citius
ſic fiet, quàm ſi obambulans curetur. Attamen ſi quinta aut
ſexta die, aut etiã prius ſurrexerit,& progredi voluerit, ma-
gis vtiq; affligetur ac dolebit, quàm ſi ſtatim ab initio obam
bulans curatus eſſet. Si verò etiã multum derepente ſe fati-
gauerit, multo magis dolebit, quàm ſi illo modo curatus, in
illis diebus ita ſe fatigaſſet. Perpetuò igitur hæc omnia in-
ter ſe teſtimonium præbent, quòd omnia quæ derepẽte mul-
tum ſupra modum huc & illuc mutantur, lædunt. Multiplex
igitur in ventre læſio eſt, ſi ex multa vaſorum vacuatione,
plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo cor-
pore, ſi ex multa quiete, ad ampliorem laborẽ derepente de-
ueniat, multo magis læditur, quàm ſi ex multo cibo ad va-

ſorum

A ſorum vacuationem tranſmutetur,& ſi ex multo labore derepente ad ocium ac ſegniciem exciderit. Oportet tamen & his corpus quieſcere. Oportet item illis ventrē à ciborum copia quieſcere. Sin minus,& dolorem in corpore inducet, & totius corporis grauitatem. Plurimus itaq; ſermo de mutatione huc atq; illuc à me habitus eſt,eo quòd hæc noſſe ad omnia cōmodum ſit,& ad hoc præſertim de quo nobis ſermo erat,quòd in acutis morbis ad ſorbitiones mutationem faciunt ex vaſorum vacuatione. Facienda enim eſt mutatio velut ego iam iubeo.deinde non eſt vtendum ſorbitionibus priuſquam morbus maturus factus fuerit,aut aliud quoddā ſignum apparuerit, vel vacuatorium,vel irritatorium,circa B inteſtinum,aut circa præcordia qualia ſcribentur ſigna. Vigilia fortis,potus & cibos crudos & inconcoctiores facit. Et rurſus in cōtrariam partem mutatio,diſſoluit corpus,& excoctionem ac capitis grauitatem inducit. Vinum porrò dulce,& vinoſum,& album,ac nigrum,& aquam mulſam, & aquam,& acetum mulſum,his notis diſtinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput grauat,quàm vinoſum,& minus mentem ferit,& magis quàm alterū per aluum & inteſtinū ſubit. Viſcera verò magna facit,ſplenem & hepar. Quare neq; his qui amara bile abundant commodum eſt. Nam & ſiticuloſum in talibus eſt,& flatuoſum in ſuperno inteſtino:non tamen inferno inteſtino inimicū pro flatus ratione,& quidē quum nō valde penetret flatus à vino C dulci,ſed circa præcordia moretur. Certè per vrinā hoc minus exit omnino quàm vinoſum album. Sputū vero magis educit dulce quàm alterum.& quibus quidē ſiticuloſum eſt dum bibitur,his minus quàm alterū vinum educit. Quibus verò ſiticuloſum non eſt,his magis quàm alterum educit.

Vigilia immodica.

Vinū dulce.

At verò album vinoſum vinum,plurima ac maxima ex parte iam & laudatum & vituperatū eſt,in dulcis vini enarratione. Ad veſicam autē magis penetrat quàm alterum:& quum vrinā cieat,ac ſemper perrumpat , multū in his morbis profuerit.Nam & ſi ad alia incommodius ſit altero,attamen quæ in veſica fit ab ipſo purgatio,liberat,ſi quale oportet propellatur.Bonæ verò hæ notæ ſunt de vini vtilitate ac detrimento,quas ſeniores me non nouerunt. Fuluo verò vino,& nigro auſtero,in his morbis ad hæc vti poteris,ſi capi-

Vinum album.

Fuluum vinum.

tis grauitas non affuerit,neque mentis perculsio,neque sputum ab ascensu prohibeatur,neque vrina suppressa sit: alui autem egestiones humectiores ac ramentosiores fuerint. In talibus sanè,vel maximè conuenerit ex albo transmutationem facere,& si qua his similia existunt. Hoc verò insuper intelligere oportet,quòd si aquosum fuerit vinum,supernas partes omnes,& eas quæ circa vesicam sunt, minus lædet. Verùm partibus circa intestinum magis proderit,si meracius fuerit. Aqua verò mulsa si bibatur per totum morbum in acutis morbis,in totum quidem his qui amara bile abundant,ac magna viscera habent,minus cõmoda est quàm his qui tales non sunt. Siticulosa tamen minus est dulci vino. Pulmonem enim mollit,& sputum moderatè educit,& tussim lenit. Habet enim vim quandam extersoriam,quæ magis moderatò sputum viscosum facit. Vrinas etiã sufficienter ciet aqua mulsa,si nõ aliqua ex visceribus affectio prohibeat. Sed & biliosa per aluum magis egerit,quandoq; bona, quandoque magis quàm cõuenit colore saturata,ac spumosiora: atque hoc biliosis & magna viscera habentibus magis contingit. Sputi igitur eductionem,& pulmonis mollitionẽ, aquosior aqua mulsa magis facit. At spumosas alui egestiones,& biliosa magis quàm conuenit colorata,ac magis calida,meraca aqua mulsa magis ducit quàm aquosa. Talis autem egestio habet quidem & alia magna nocumenta: Neq; enim ex pręcordiis ardorẽ extinguit,sed concitat,& anxiam molestiam,ac membrorum iactationem facit: Verùm & intestina & sedem exulcerat. Horum autem auxilia scribẽtur. Qui igitur aqua mulsa vtitur,absque sorbitionibus,pro alio potu,in his morbis,hic multũ successum percipiet,& non in multis successu destituetur. Quibus autem danda sit,& quibus non,& ob quas caussas non danda,maxima ex parte dictum est. Damnata verò est aqua mulsa ab hominibus,veluti quæ bibentes ipsam extremè debilitet: & propterea mortem accelerare putata est. Verùm hoc propter eos qui seipsos fame conficere constituerunt,dictum est. Aliqui enim aqua mulsa sola in potu vtuntur: nimirũ velut talis existat. At hoc non omnino hoc modo se habet. Sed si sola bibatur, multò quidem fortior est,quàm aqua,si nõ aluum exturbet: Sed & vino albo ac tenui,& parum aquæ ferente,& inodoro,

Aqua mulsa.

D E F

A aliquatenus fortior est, aliquatenus debilior, Multum tamen differt & vini & mellis meracitas, ad vtriusque vires. Nam etiamsi duplam mensuram vini meraci quis bibat, respectu mellis quod delingat, multo tamen fortior fuerit ex melle solo, si aluum non turbarit. Nam & multo plus stercoris ipsi prodibit. Si tamen ptisanæ sorbitione vtatur, insuper autem aquam mulsam bibat, valde ipsum replebit, ac flatus excitabit, & visceribus circa præcordia incommoda erit. At si ante sorbitionem aqua mulsa bibatur, non ita lædit velut si insuperbibatur, sed etiam aliquo modo proderit. Cæterum cocta aqua mulsa, aspectu quidem multo melior est quàm cruda. Splendida enim & tenuis, albáque ac pellucida fit: Sed B quam ipsi virtutem attribuam, qua crudã præcellat, non habeo. Neque enim iucundior est quàm cruda, si mel bonũ esse contigerit, debilior tamen, & minus stercoris ducẽs, quorum neutro vt castigetur aqua mulsa opus habet. Proximè verò vtendum tali cocta, si mel prauum fuerit, & impurum, & nigrum, & non boni odoris. Coctura enim maiorẽ partẽ turpitudinis prauitatis ipsius detrahere poterit. At verò acetum mulsum appellatum si bibatur, sæpe quidem commodum esse in his morbis comperies. Nam & sputum educit, & facilem spirationem facit. Tempora verò huiusmodi habet. Etenim quod valde acre est, nihil moderati fecerit, ad sputa quæ non facilè prodeunt. Si enim educeret ea quæ stridulam asperitatem faciũt, & lubricitatem induceret, & guttur C velut dilataret, pulmonẽ vtique leniret. Ipsum enim mollit. & si quidem hæc contingerent, magnam sanè vtilitatem afferret. Aliquando verò id quod valde acre est, eductionem sputi non obtinet, sed insuper viscosum id facit, & lædit. Maximè autem hoc perpetiuntur hi qui etiam aliàs perniciosè habent, & qui neque tussire, neque exscreare inhærẽtia possunt. Ad hoc igitur vires ægroti insuper coniectare oportet, & si spem de ipso habeas, exhibere. Exhibere autem oportet si dederis, summè tepidum: atque tale paulatim, & nõ largè. Quod verò parum acre est, humectat quidem os & fauces, sputum item educit, & sitim sedat, & prȩcordio & visceribus quæ sunt hac parte lene est, & detrimenta ex melle hac parte prohibet. Quod enim biliosum est in melle castigat. Flatus etiam erumpere facit, & ad mictionẽ proritat. Intestini tamen

Aqua mulsa quando obsit & cõtra.

Oxymel.

tamen infernã partem humectiorem facit,& ramenta induc- D
cit. Quãdoq; verò etiã malum hoc fit in acutis morbis, maximè quidem, quòd flatum penetrare, imò recurrere facit. Insuper autem & aliàs debilitat, & extremas partes frigefacit. Atque hanc solam læsionem ex aceto mulso cõtingere noui, quæ sanè digna sit vt scribatur. Parum autem de huiusmodi potu, nocte & ieiuno ante sorbitionem præbibendum dare commodum est. Sed & vbi multum temporis post sorbitionẽ intercessit, bibere nihil prohibet. His verò qui solo potu degunt absq; sorbitionibus, propterea non est cõmodum semper & perpetuò hoc vti, maximè propter rasurã aut exasperationem intestini. Quum enim stercore vacuum sit, magis vtique hæc induxerit: & quum vasorum vacuatio adsit, post- E
ea etiã aqua mulsa vires detraxerit. Si tamen opitulari appa ruerit ad totum morbum multus huius potus vsus, parum aceti affundere oportet, vt saltem cognosci posit. Ita enim & ea quæ lædere solet, minimè læserit: & his quæ auxilio opus habent, opem tulerit. Cæterùm vt in summa dicatur, acredines siue aciditates ex aceto, amara bile abundantibus magis conferunt, quàm atrabiliariis. Amara enim dissoluũtur, & in
Acetum. pituitam transeunt, dum ab ipso attolluntur. Nigra verò fermentantur, & attolluntur ac multiplicãtur. Acetum enim ni
Aqua. gra sursum ducit. Mulieribus autem omnino magis aduersatur acetum, quàm viris. Dolores enim vteri inducit. Aquæ porrò potui in acutis morbis, nullum aliud opus habeo quod attribuã. Neque enim lenit tussim in peripneumonicis, neq; F
sputum educit, sed minus quàm alia, si quis semper aquæ potu vtatur. Si tamen inter acetum mulsum & aquam mulsam parum aquæ absorbeatur, sputum educit, propter qualitatis potuum transmutationem. Inundationem enim quandã inducit, aliàs autem neque sitim sedat, sed exacerbat. Est enim naturæ biliosæ biliosa, & præcordio mala, imò pessima fit ac biliosissima, & vires maximè prosternit, vbi in vacuitatẽ ingressa fuerit. Sed & splenem auget & hepar, vbi inflammatũ fuerit, & fluctuat ac superinnatat. Nam & tardi transitus est, eo quòd frigida est & cruda ac incoctilis, & neque per aluum secedit, neque per vrinas transit. Insuper autem & propterea læsionem inducit, quòd à natura stercus non subducit. Si verò etiam dum adhuc frigidi sunt pedes aliquando bibita

fuerit

A fuerit, hæc omnia multò plus lædit, ad quodcunque tandem ipsorũ peruenerit. Vbi tamẽ in his morbis suspicatus fueris, aut capitis grauitatem vehementẽ, aut mẽtis percussionem, penitus à vino abstinendum est, & aqua in tali vtendum: aut vinum aquosum & albũ penitus dandum, & penitus inodorum, & post ipsius potum aqua modica insuper bibenda. Ita enim robur vini caput & mẽtem minus percellet. In quibus autem potu ipsius maximè vtendum sit, & quãdo valde multa, & quando moderata, & quando frigida, & quando calida, partim priùs dictũ est, partim pro temporis occasione dicetur. Cæterùm de reliquis potibus, qualis est ordeaceus, & qui ex herbis fiunt, & qui ex vua passa, & vuarum expressarũ re-
B trimentis, & ex tritico: & cnico, & myrti baccis, & malo punico, & de aliis, vbi alicuius ipsorum vsus cõtigerit, scribetur circa ipsum morbum: quemadmodum etiã de aliis compositis medicamẽtis. Balneũ verò in multis morbis opẽ tulerit eo vtentibus, ad aliquos quidem assiduè, ad aliquos nõ item. Quandoq; verò minus eo vtendum est, proptereà quòd homines ad hoc sint imparati. In paucis enim domibus præparata sunt necessaria instrumenta, & nec ministri velut opus est parati habẽtur. Si verò nõ omnino bene quis lauetur, non modicam læsionẽ incurret. Nam & tugurio fumum non habente opus est, & aqua larga, & balneo multo, & nõ valde largè affuso, si sanè non ita opus fuerit. Et defrictione quidem potius vtendum non est. Si verò defricetur, calido vtendum
C est ipso defrictorio medicamento, eóque multiplici magis quàm aliàs receptũ est, & insuper nõ pauca aqua perfundendum, & citò perfundendũ. Breui quoq; via ad soliũ opus est, & vt facilis sit inscensus, & facilis item exitus, oportet autem eum qui lauatur esse moderatũ ac taciturnũ, & nihil ipsum operari, sed alios & perfundere, & defricare. Debet etiam posteà multa aquæ mixtura parata esse, & celeres perfusiones fieri, & spongiis vtendum est pro strigili, & nõ valde siccum inungendum est corpus. Caput tamen resiccatum esse oportet, quãtum eius fieri potest maximè, ita vt spongia extergatur, & neque perfrigerari caput oportet, neq; extremas partes, neque reliquum corpus, & neq; eum qui recens sorbitionem accepit, neque eum qui recens potum sumpsit, lauare oportet, & neque sorbere, neq; bibere cito post balneũ. Magnam

Balneum.

gnam tamen partem ægro tribuere conuenit, si sanus balnei D valde amans fuit, & lauari adsuetus. Tales enim magis appetunt, & loti vtilitatem sentiunt, & nõ loti læduntur. Conuenit autem in totum magis peripneumoniis, quàm febribus ardentibus. Nam dolorem lateris & pectoris ac dorsi balneũ lenit, & sputum maturum facit ac educit: & facilẽ spirationem reddit, & lassitudinẽ eximit, articulos enim & cutis superficiem mollit. Sed & vrinam ciet, & capitis grauitatẽ soluit, & nares humectat, tot igitur bona balneo adsunt, quibus omnibus opus est. Si verò apparatus penuria aliqua fuerit, in vna re vel pluribus, periculum est ne magis lædat balneum quàm prosit. Singula enim ex ipsis magnũ detrimentũ afferunt, si non à ministris velut cõuenit præparata fuerint. Minimè verò tempestiuum est eos lauare, quibus aluus in morbis liquidior iusto est, itémque eos, quibus plus iusto adstricta est, & non prius subiit. Sed neq; debilitatos lauare oportet, neq; ex ciborum fastidio nauseantes, aut vomentes, neq; eos qui biliosum eructant, neq; eos quibus sanguis ex naribus erupit, nisi minus quàm pro occasione cõuenit fluat. Occasiones autẽ nosti. Si verò minus quàm pro occasione fluat, lauare expedit, siue totum corpus ad reliqua inde opem sentiat, siue caput solùm. Si igitur præparationes cõmodæ fuerint, & æger bene suscepturus est balneum, quotidie lauare conuenit. Eos verò qui balneo delectantur, etiam si bis in die laueris, nihil peccaueris. Cæterùm balneis vti, multo magis licet his qui tota ptisana vtuntur, quàm his qui solo vtuntur F succo. Licet autem & his aliquãdo. Minimè verò his qui potu solo vtuntur. Sunt tamen ex his quoq; quibus licet. Coniectare verò ex præscriptis oportet, & quibus balneum in singulis victus modis profuturum est, & quibus non. Quibus enim aliquid horum deest cõmodorum, quæ balneum facit, & quæ balneo commodant, lauare non oportet. Quibus verò nihil horum deest, & adsunt ipsis signa in quibus lauari conducit, lauare oportet. Febris autem ardens fit quum resiccatæ venulæ, hora æstiua acres ac biliosos serosos humores, in seipsas attraxerint: & febris multa detinet, & corpus velut ex ossium lassitudine detentũ, delassatur ac dolet. Fit autem plerunque & ex longo itinere, & longa siti, quum resiccatæ venulæ acres ac calidas fluxiones in seipsas attraxerint. Fit autem

Febris ardens quì fiat.

A autem lingua aspera ac sicca, & valde nigra & dum circa vẽtrem mordetur, dolet, & alui egestiones valde liquidæ ac pallidæ fiunt: & sitis vehemens inest, itémq; vigiliæ. Aliquando etiam mentis emotiones. Huic & aquã, & aquam mulsam aquosam coctam, quantũ voluerit, bibẽdam dato: & si amarũ fuerit os, vomere conducit, & ventrem per clysterem subluere. Si verò ad hæc non soluatur, lacte asinino cocto purgato. Salsum autem nihil, neq; acre exhibeto. Non enim sufferet. Sorbitionem verò donec extra iudicationes fuerit, ne dato. Et si sanguis ex narib⁹. fluxerit, soluitur affectio, itémq; si sudores accedãt iudicatorij, genuini cũ vrinis albis & crassis, ac subsidẽtiis leuibus: & si abscessus aliquis fiat. Si verò absq;

B his soluta fuerit, recidiua rursus ægritudinis contingit. Aut coxæ, aut crurum dolor emerget: & crassa expuet, si sanus futurus est. Febris ardentis genus aliud. Aluus subit, siti plena est, lingua aspera, sicca, salsuginosa. Vrinæ interceptio, vigilia, extremitates frigefactæ. Tali si non sanguis ex naribus fluxerit, aut abscessus circa collum fiat, aut crurum dolor, & sputa crassa spuerit (hæc autẽ suppressa aluo fiunt) aut coxæ dolor, aut pudendi liuor, non iudicatur: & testis intensus iudicatorium signum est. Sorbitiones attractorias dato. Verùm in acutis morbis venam secabis, si vehemens appareat morbus, & qui ipsum habeant in vigoris ætate fuerint, & robur ipsis affuerit. Siquidẽ igitur angina fuerit, siue aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmatis delinctu repur-

C gato. Si verò debiliores appareant, si plus de sanguine detraxeris, infuso alui per clysterem tertio quoq; die vtere, donec in tuto fuerit æger, aut etiam fame opus habeat. Præcordia inflãmata non ex flatuum interceptione: septi transuersi intentiones, aut spirituum protensiones: in rectæ ceruicis spiratione sicca, quibus pus non subest. Verùm ex flatuum interceptione, affectiones hæ accedunt. Maximè autem & hepatis dolores, & splenis grauitates, & aliæ inflãmationes, & supra septum transuersum dolores ac morborum collectiones, solui non possunt, si quis prius medicamẽtis purgare aggrediatur. Nam venæ sectio in talibus principalis est. Deinde infusa per clysteres, si non magnus & vehemens fuerit morbus. Sin minus, etiam postea medicamẽto purgante opus est. Sed & post venę sectionem, purgans medicamẽtum securitate ac mode

Causos alius.

Præcordiorũ inflammationes vnde.

moderatione opus habet. Quicunq; verò ea quæ inflammata sunt, statim in principio morborum medicamẽto soluere aggrediuntur, hi de intento quidem ac inflammato nihil auferunt: non enim remittit affectio quæ adhuc cruda est: quæ verò morbo resistunt ac sana sunt colliquefaciunt. Debili verò fiente corpore, morbus inualescit. Quum autem morbus corpori præualuerit, tale iam incurabiliter affectum est. Vt aliquis derepentè voce priuatus fiat, venarum interceptiones faciunt, si sano hoc contingat absque manifesta, aut alia forti caussa. Venam igitur secare oportet, in brachio dextro internam & sanguinem detrahere, iuxta habitum ac ætatem rationem ineundo, an plus aut minus oporteat. Coincidunt autem plurimis ipsorum hæc: rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentiones, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfrigeratio, spirituum per venas interceptiones. Quum dolores accesserint, atræ bilis & atrium fluxionum affluxus fiunt. Dolent autem partes internæ dum mordentur. Cõuersæ verò, & valde siccæ fientes venæ intenduntur, & inflãmatæ affluẽtia attrahunt. Vnde corrupto sanguine, & spiritibus non potentibus naturales in ipso vias permeare, perfrigerationes fiunt ex statione, & vertigines, & vocis interceptio, & capitis grauitas, & conuulsiones, si iam ad cor, aut hepar, aut ad venam deuenerint. Hinc morbi comitiales fiunt, aut semi syderati, si in ambientes locos fluxiones inciderint, & à spiritibus pertransire non potentibus resiccatæ fuerint. Quare talibus, fomentis prius adhibitis, venam secare oportet statim ab initio, dum adhuc eleuati sunt omnes affligentes spiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxilium admittunt; & refectis viribus, & consideratis iudicationibus, medicamentum exhibere sursum purgans, si non alleuetur; ad infernam verò aluum, si nõ subeat, infusum per clysterem adhibere. Postea verò lac asininum coctum dato, & non minus quàm duodecim heminas bibat. Si verò virium robur adsit, plures quàm sedecim. Angina fit quum fluxio ex capite multa ac glutinosa, tempore hyberno aut verno, ad venas iugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem, propter amplitudinem, attraxerint. Cùm autẽ frigida & glutinosa fit, spiritus transitus obturabit, & sanguinis transitus obturans, propinquas

[Margin: Vocis interceptio.]
[Margin: Comitiales morbi vnde.]
[Margin: Angina quãdo fit.]

D E F

A ſanguinis partes congelat, ipſúmq; immobilẽ ac ſtabilem facit: quũ natura frigida ſit, & obturandi vim habeat, & propterea ſuffocantur, lingua liueſcente, & rotũda fiente ac reflexa, propter venas quæ ſunt ſub lingua. Præciſa enim vua, quam aliqui columellam vocant, vena craſſa ab vtraq; parte eſt. Cùm igitur hæ plenæ ſint, &, in linguam initantur, quæ rara eſt ac ſpõgioſa, propter ſiccitatem: cõtingit vt ipſa præ violentia humorem ex venis ſuſcipiens, ex lata fiat rotunda: ex bene colorata, liuida: ex molli, dura: ex facilè flexibili, inflexibilis: adeò vt æger citò ſuffocetur, ſi non quis citò auxilium ferat, venæ ſectionem à brachiis faciens, & venas ſub lingua ſecans, & eclegmatum delinctu curans, & calidos gar

B garismos exhibẽs, & caput radens. Debet autem & ceratum collo ac capiti circumponere, & lanas obuoluere, & ſpongiis mollibus ex aqua calida expreſsis fouere. Bibat autem æger aquam, & aquam mulſam, nõ frigidã. Succum verò ptiſanæ tunc ſumet, quum iam ex iudicatione in tuto fuerit. Quum verò æſtiuo vel autumnali tempore, fluxio calida ac nitroſa, de capite defluxerit, vtpote ex tempore acris ac calida facta: talis vbi eſt, mordet, & vlcerat, & ſpiritu implet, & ceruicis ſpiratio accedit, & ſiccitas multa, & quæ videntur gracilia apparẽt: & tendines poſteriores in collo diſtenduntur, & velut in tetano diſtenti eſſe videntur: & vox abrupta eſt, & ſpiritus paruus eſt, & retractio ſpiritus denſa ac violenta accedit. Talibus arteria vlceratur, & pulmo ardet, quum nõ poſ-

C ſint extrinſecum ſpiritum inducere. Et ſi his affectio non vltronea ad externas colli partes deferatur, grauior ac ineuitabilior eſt, & propter tẽpus, & quòd à calidis & acribus ſit humoribus. Si febris corripiat, veteri ſtercore non ſubeunte, aut à cibo recens accepto, ſiue cum dolore lateris, ſiue abſq; eo, quietem agere oportet, donec cibi deſcenderint prius ad infernam aluum: potu verò vti aceto mulſo. Quum autẽ ad lumbos grauitas deuenerit, infuſo per clyſterem eluere, aut medicamento purgare oportet. Vbi verò purgatus fuerit, victum præſcribere ex ſorbitione primùm, & aquæ mulſæ potu, Deinde ex cibis ac piſcibus coctis, & vino aquoſo, modico, ad noctem. Interdiu autẽ, ex aqua mulſa aquoſa. Quum verò flatus graueolentes prodierint, glandula ſubditiia, aut infuſo per clyſterem vtendum erit. Sin minus, in aceti mulſi

Aliud anginæ genus.

potu cohibere oportet, donec ad infernam aluum descende- D
rint cibi, deinde sic per infusum clysteris subducere. At si
mollem ac vacuum ventrem habenti febris ardens accedat,
si tibi commodum esse visum fuerit medicamentis purga-
re, intra tres dies id ne feceris, sed quarto. Postquam verò
medicamentum exhibueris, sorbitionibus vtere, obseruans
febrium exacerbationes, vt nunquam exhibeas quum sunt,
aut futuræ expectantur, sed vbi desinunt, aut quieuerunt, &
quàm lõgissimè à principio. Quum verò frigidi sunt pedes
neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quicquã eius-
modi dato, verùm maximum hoc esse ducito, vt expectes do-
nec valde fuerint calfacti. Deinde sic id quod conducit exhi-
be. Plerunque enim futuræ exacerbationis febris signum est E
pedum frigiditas. Si verò in tali tempore exhibueris, maxi-
mè per omnia peccaueris. Morbum enim non parum auge-
bis. Quum autem febris desinit, vice versa pedes reliquo
corpore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes,
accensa ex thorace, ad caput flammam remittens. Vniuerso
autem calore aceruatim sursum concurrente, & ad caput ex
halante, meritò pedes frigidi fiunt, vt qui excarnes & ner-
uosi natura existant. Insuper autem etiam quum longè
à calidissimis locis absint, perfrigerantur, calore ad tho-
racem coaceruato. Et rursus iuxta proportionem, quum
febris soluitur, & in tenues partes dirimitur, ad pedes ca-
lor descendit. Hoc igitur tempore & caput, & thorax ipso-
rum perfrigeratur, qua de causa sorbitio exhibẽda est. Nam F
vbi pedes frigidi fuerint, necesse est ventriculum calidum
esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, &
corporis iactationem, propter internam turbationem: &
mentis abalienationem, & dolores, & æger distrahitur,
ac vomere cupit, & si praua vomuerit, dolet. Postquam
verò calor ad pedes descendit, & vrina progressa est, etiam
si non sudarit, omnia desinunt. Hoc igitur tempore sor-
bitionem dare oportet: alioqui perniciosa est. Quibus
verò perpetuò aluus in febribus liquida est, his præcipuè
pedes calefaciens, & ceratis integens, & fasciis obuoluens,
animum aduerte, vt ne sint reliquo corpore frigidiores. Si
verò calidi sunt, calefactorium nullum adhibe, sed con-
serua vt ne perfrigerentur: potu autem vtendum est quàm
paucissi-

Pedum frigus febriũ accessum denotat.

Pedum calor.

Alui solutæ curatio.

A paucissimo, aqua frigida, aut aqua mulsa. Quibus autem in febribus aluus liquida est,& mens perturbata,& multi ex talibus floccos auferunt, & nares scalpunt, & paulatim quidem respondent si interrogentur, ipsi verò à seipsis nihil aptum dicunt:talia atrabiliaria esse mihi videntur. Talibus igitur ita se habentibus, si aluus liquida fuerit, ac colliquerit, videtur mihi sorbitiones frigidiores ac crassiores exhibere oportere,& potiones aluum sistentes,& vinosiores magis quàm adstringentes. At quibus in febribus vertigines ab initio,& capitis pulsus fiunt,& vrinæ tenues,in his expectare oportet, vt ad iudicationes febris exacerbetur. Nec verò admirarer,si delirarent. Quibus in principio vrinæ nebu-
B losæ,aut etiam crassæ sunt,tales depurgare oportet,si etiam alia contulerint. Quibus verò in principio vrinæ tenues,tales ne purgato, sed si visum fuerit, infusum per clysterem adhibeto. Hos sic curare conducit. Aeger corpore quietem agat,vngatúrque ac æqualiter contegatur. Potu vtatur aqua mulsa aquosa: & sorbitione succi ptisanæ ad vesperam. Aluum verò ab initio per clysteris infusum subducito. Medicamenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa ventrem commoueris,vrina non cõcoquitur, sed absque sudore ac iudicatione,febris ad multum tempus durabit. Sorbitiones autem vbi propè iudicationem fuerit, ne dato, si turbetur:verùm quum remiserit turbatio,& ad melius procedet. Obseruare verò etiam omnium febrium iudicationes oportet, & in hoc tempore sorbitiones detrahere. Solent autem
C longæ fieri hæ febres,& impetuosos humorũ de loco ad locum illapsus habere,si quidem infernæ partes frigidæ fuerint,circa aures & collum. Si verò non fuerint frigidæ, alias mutationes habent. Fluit autem sanguis ex naribus, & alui his exturbantur. Quibuscunque verò febres anxiosæ sunt,& quæ præcordia intendunt:& decumbẽtes in eodem loco decubitum non sustinent,& extremæ partes perfrigerantur,hi plurima omnino diligentia ac custodia opus habẽt. Degant autem hi vt nihil ipsis exhibeas aliud, quàm acetũ mulsum aquosum. Sorbitionem verò ne exhibe, donec febris desierit,& vrina concocta fuerit. Decumbere autem debet æger in domo obscura, & in stratis quàm mollissimis reclinatus esse,ita vt multo tempore decubitum in eodem loco toleret,

& quàm minimum se iactet. Hoc enim talibus maximè pro D
dest. Super præcordium verò, lini semen linteo illitū impo-
nito, obseruando vt ne horrescat æger dum apponitur. Sit
Vrinarum cognitio. autem summè tepidum, aqua & oleo coctum. Coniectare ve
rò ex vrinis oportet id quod futurum est. Si enim crassiores
ac pallidiores fuerint, meliores sunt. Si verò tenuiores ac ni-
griores, deteriores. Si autem mutationes habent, temporis
diuturnitatem significant: & necesse est vt morbus & ad de-
terius, & ad melius, inæqualitatem permutet. Cæterùm in-
constantes febres sinere oportet, donec constiterint. Quum
verò constiterint, & victu, & curatione conuenienti occurre-
re, speculatione secundum naturam facta. Sunt autem aspe-
ctus ægrotorum multi. Quare animaduertendum est medi- E
co, vt ne aliqua manifesta causa ipsum lateat, neq; ex his quę
ratiocinatione cognoscuntur, neque ex his quæ ad numerū
parem aut imparē apparere oportet. Maximè igitur nume-
rum imparem vereri oportet. Nam hi dies in alterutrā par-
Primus dies in ægro obseruandus. tem ægrotos inclinare faciunt. Primùm itaque diem obser-
uare oportet, quo æger debilis esse cœpit, cognito principio
ex quo, & quādo. Præcipuum enim hoc est vt sciatur. Quum
verò ægrum interrogaueris, etiam hæc omnia considerabis.
Primùm quidem quomodo caput habet, an doloris exors sit,
nec grauitatem in seipso habeat. Deinde præcordia & late
ra an doloris exortia sint. Si enim præcordiū dolorosum fue-
rit aut eleuatum, aut obliquitatē aliquā habuerit, aut satie-
tatem: aut lateris dolor affuerit, & vnà cum dolore, tussicu-
la, aut tormē, aut ventris dolor. Quum horum quid affuerit
in præcordio, aluū maximè infusis per clysterē soluere opor
tet. Bibet autem aquā mulsam calidam coctam. Consideran
dum verò est an dum exurgit, animi deliquium incidat, an
bona spiritus tolerantia ipsum habeat: & inspicienda alui
egestio, num vehementer nigro colore prodierit, aut pura,
quales sani hominis sunt ægestiones: & an febris ad tertium
diem exacerbetur. Vbi verò valde probè tales consideraue-
ris in his morbis tertia die, ad hæc iam etiam alia contem-
plare, & si quarta simile quid tertiæ habuerit ex iisdem illis,
æger in periculo versatur. Et signis autem, nigra alui ege-
Signa valetudinis. stio, mortem significat. Quæ verò sani hominis egestioni
similis est, si per omnes dies apparuerit, salutare signū est. At

si glan

A si glande subdita non obedierit, & spiritus bona tolerantia affuerit, si vbi ad sedem exurrexit, aut isthic in lecto, animi deliquium inciderit: Hæc vbi ægroto, aut ægrotæ, ab initio affuerint, delyrium futurum expecta. Intentus autẽ sis quoq; ad manus. Si enim tremulę fuerint, tali sanguinis de naribus destillationem futuram expecta. Inspicere verò ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per vtrasque feratur, & si multus feratur è naribus, conuulsio fieri solet, Si verò conuulsio fiat, tali mors expectanda est: & bene habet si quis hoc prædicat. Si verò in febre hyberna, lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali remissio febris contingere solet: attamen fame talem macerare oportet, & aquæ mulsæ potu, B ac ptisanæ succo conseruare, ita vt fidem ne habeas febrium remissioni. Nam qui talia signa habent, de vita periclitantur. Vbi verò hæc cognoueris, ac probè contemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit. Quum verò in febribus horrendum quid acciderit quinta die, aut aluus de repente liquida deiecerit, & animi deliquium incidat: aut vocis priuatio contingat, aut conuulsio, aut singultus fiat: ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frõtem ac ceruicem à posteriore capitis parte oboriri. Qui verò hæc patiuntur, spirituosi facti non longè postea morientur. Quibus autem in febribus crura fiunt tuberculosa, atque hæc tubercula moram trahentia non maturantur, febribus perseuerantibus, & strangulatio acciderit in faucibus, C ita vt partes circa fauces graciles existant, & tubercula non matura facta, sed extincta fuerint: talibus sanguis è naribus fluere solet. Et si quidem multus fluxerit, solutionem morbi significat. Sin minus, morbum longum. Quanto autem minus fluxerit, tanto deterius est, & lõgitudo maior. Si verò reliqua facilima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autem contigerint pedem, & dolorosus esse perseueret æger, & calore affligatur, ac non soluatur, paulatim & ad ceruicem dolores peruenièt, & ad claiuculam, & humerum, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autem extinctis, si manus contrahantur, aut tremulæ fiant, conuulsio talem corripit, & delyrium. Sed & pustulæ in supercilio oriuntur, & rubores habet, & palpebra altera ad alteram progerminat, & inflãmatio dura detinet, &

In ægro quæ consideranda.

oculus vehementer intumeſcit,& delyrium valde augeſcit. D
Delirij ſigna. Noctes autem plus quàm dies delyrij ſignificationẽ prębent. Multa verò ſigna ad imparẽ numerũ magis fiunt,quàm ad parem. Vtro autẽ horum numerorũ fiant, lethalia exiſtunt. Tales verò ſi quidẽ ab initio medicamentis purgare volueris,ante quintũ diem id facito,ſi venter murmurarit.Sin minus,impurgatos ſinito. Si verò murmurarit,& alui egeſtiones bilioſæ fuerint,ſcammonio dato moderatè purgato. In reliquo verò victu potus ac ſorbitiones parciſsimè exhibeto,quo melius æger habeat,ſi nõ remiſsione facta decimumquartum diem tranſgreſſus fuerit. Quum febricitãti decimaquarta die vocis interceptio acceſſerit,non cita ſolutio contingere ſolet,neque liberatio à morbo fieri,ſed temporis E
diuturnitatem tali ſignificat. Quum itaq; apparuerit in hac die,longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua conturbata loquitur,& aluus biliosa liquida egerit,talis delyrare ſolet. Sed obſeruare ac aſſequi euẽtus oportet. Aeſtiuo ac autumnali tempore in morbis acutis,ſanguinis deſtillatio repentina,firmitatẽ ac multam inflammationem circa venas ſignificat,& in poſterum diem tenuium vrinarũ apparitiones.& ſi ætate viguerit,& corpus in exercitio,aut bene carnoſum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit,bene habet vt delyrium,aut conuulſionẽ prædicas. Et ſi quidem in diebus paribus accedat,melius eſt. In iudicatione verò pernicioſum,ſi non multus aceruatim cõcitatus ſanguis, redundantiæ exitus faciat per nares aut per ſedem:aut abſceſſus,aut præcordiorum dolores,aut ad teſtes, aut ad crura dolores inducat. F
His autem cõcoctis,exitus fiunt ſputorum,craſſarum vrinarum,leuium,albarum. Febri ſingultuoſæ ſilphij ſuccum, acetum mulſum,daucum tritum,bibẽda dato.& galbanum in melle.& cuminum in eclegmate delingendum.& ptiſanæ ſuccum poſt hæc ſorbendum. Talis autem effugere nõ poteſt,ſi nõ ſudores iudicatorij,& ſomni æquales acceſſerint:& vrinæ craſſæ & acres decurrerint,aut ad abſceſſum morbus decubuerit. Nux pinea,& myrrha, in eclegmate dentur.
Singultus medela.

Bibendum autem talibus acetum mulſum quàm minimum dato. Si verò valde ſiticuloſi fuerint, aquam ordeaceam. Peripneumonicas ac pleuriticas affectiones ſic conſiderare
Peripneumonicæ affectiones.

A derare oportet,an acuta sit febris,& dolores lateris alterius, aut vtriusque:& dum spiritus sursum fertur an doleat: & an tusses adsint,& sputa prodeant fulua,aut liuida,aut etiam tenuia,& spumosa,& florida,& si quid aliud diuersum habeat, ab his quæ illis fieri solent. Hunc sic degere oportet.Si quidem dolor sursum tendat ad clauiculam aut circa mammã, & brachium,venã in brachio secare oportet internam, vtra tandem fuerit parte,in ea ipsa: detrahere verò sanguinem iuxta corporis habitũ,& tempus,& ætatem,& colorem,plus & cõfidenter.& si acutus fuerit dolor,ducere vsque ad animi deliquium.Postea verò infusum per clysterẽ adhibere.Si verò sub thorace fuerit dolor,& valde distẽdat,pleuritico me-
B dicamento aluum subpurgato,& interim dum purgatur,nihil dato.Post purgationẽ verò acetum mulsum.Medicamentum autẽ purgans exhibeto quarta die. Verum per tres ab initio,infusum per clysterem adhibeto: & si hinc nõ alleuetur,sic subpurgato. Custodia autẽ fiat vsque ad febris quietem ad septimũ diem.Deinde si in tuto esse videatur,succum modicum ac tenuem primùm melle ammixto exhibeto. Si verò facilè educat sputum,& bene spiret, ac doloris exors sit circa latera,etiã paulo crassiorem ac ampliorẽ,& bis in die dabis.Si verò non facilè liberetur, potionem pauciorem,& modicam sorbitionem,succum tenuem,eúmque semel,& in quo tempore melius degit,exhibeto.Cognosces autẽ hoc ex vrinis.Sorbitionem enim exhibere in his morbis non prius
C oportet,quàm vrinas concoctas,aut sputa matura facta esse videris.Si verò is qui medicamentum accepit,frequenter & multum purgatus fuerit,necesse est dare,verũ pauciorem ac tenuiorem.Nõ enim poterit dormire,præ vasorũ vacuatione:neque similiter coquere:neque iudicationes sustinere ac expectare. At vbi crudorum colliquationes factæ fuerint & ea quę renituntur abiecerit,nihil obstabit.Matura verò sunt sputa quidẽ,quum similia fuerint puri. Vrinæ autẽ subsidentias habẽtes subrubras,velut est eruum. Nihil autẽ prohibet & ad alios laterum dolores tepefactoria apponere & cerata. Inungere autẽ crura ac lumbos oleo calido,& pinguedinem illinere.præcordia verò ex lini semine integere vsq; ad mãmas.At vbi in vigore est peripneumonia,auxiliũ nõ admittit,si nõ expurgetur:& malum est si æger difficulter spirauerit:

rit:& vrinæ tenues & acres,& sudores circa collum ac caput D
fiant. Tales enim sudores praui sunt,præ suffocatione,& impetu ac violentia,superãtibus morbis,si non vrinæ multæ ac crassæ prodierint,& sputa matura exierint. Vtrum autẽ horum sua sponte venerit,morbum soluit. Ad peripneumoniam medicamentũ quod delingitur. Nux pinea & galbanum,in melle Attico. Abrotonum in aceto mulso. Piper,veratrum nigrum feruefacito,& pleuritico in principiis dum dolor vexat,bibẽda dato. Bonum est & panacem in aceto mulso feruefacere,& excolare,ac bibendum dare,tum hepaticis, tum in doloribus septi transuersi. Et quæcunq; ad ventrem, aut ad mictionẽ impellere oportet,hæc in vino & melle dabis,illa ad ventrẽ,cum aqua mulsa aquosa copiosiore biben- E
da dato. Dysenteria sedata abscessum,aut tumorẽ aliquem faciet,si non ad febres,aut sudores,& vrinas crassas,& albas, ac valde perspicuas,aut ad tertianas,aut ad varicem, aut ad testem,aut ad crura,aut ad coxam dolor decubuerit. In febre biliosa ante septimum diem,cum rigore morbus regius accedens,soluit febrem. Verùm sine rigore si accedat,extra temporis occasiones, perniciosus est. Tetanus lumborũ in anteriorem ac posteriorẽ partem distentio: & in atrabiliariis,vbi spirituum per venas interceptiones fuerint:venæ sectione soluuntur. Quum autẽ à tendinibus vehementer in anteriorem partẽ reuelluntur,& circa collum ac faciem sudores fiunt,dum præ dolore mordentur ac resiccantur tendines vsque ad sacri ossis finem experrecti,qui crassiores spi F
nam cõtinent,qua parte maxima ligamẽta exorta,deorsum ad pedes vsque desinunt: Tali si nõ febris & somnus accesserit,& sequentes vrinæ concoctionem habentes prodierint,& sudores iudicatorij,vinum creticum vinosum bibendũ dato,& farinam coctã edendam. Et cerato vngito ac illinito,& integito crura vsque ad pedes, vbi calida aqua prius in scapha perfudisti: brachia quoque ad digitos vsque integito:& lumbos ac spinam à collo vsque ad coxas pinguedine incerata molli pelli illita circundato,ita vt etiã anteriores partes cõplectantur:& interposito tempore,per vtriculos calida aqua infusa foueto,& circuntento linteo ipsum reclinato. Aluum verò ne valde soluas,nisi glandula subdititia,si multum tempus fuerit,quo absque egestione permãsit. & si quidem

Peripneumoniæ medela.

dem

A dem in melius res tibi processerit,satis est. Sin minus,Mei radicem in vino odorato tritã,& Daucum bibenda dato,mane vbi ieiunus est ante calidæ perfusionem.& post hæc breui farinã coctã,tepidam , plurimã edat. & vinum vbi voluerit: bene temperatum insuper bibat.& si quidẽ in melius res tibi processerit,satis est. Sin minus,prædicere oportet. Morbi porrò omnes soluuntur,aut per os,aut per aluum,aut per vesicam,aut alium aliquẽ eiusmodi articulum.Verùm sudoris species omnibus cõmunis est. Veratrum dare his oportet,quibus à capite fluxio fertur. Quicunq; verò ex abscessibus,aut venæ ruptura,aut propter intemperantiam,aut ob aliam quandã fortem causam,suppurati fiunt, talibus vera- Morborũ solutio.

B trum ne dato. Nihil enim profuerit,& si quid perpetietur æger,veratrum in causa esse videbitur.Si verò corpus dissoluatur,aut dolor in capite sit,aut aures obturutæ sint,aut nares,aut sputatio:aut genuum grauitas sit,aut corporis tumida moles præter consuetudinẽ, dato quicquid tandẽ horum contigerit,si non ex potibus,neque ex rebus venereis,neque ex tristitia,neque ex curis,neque vigiliis hæc fiant.& si quidem horum quid in causa fuerit,ad hoc ipsum curationẽ institutio. Dolores ex itinere,laterum,dorsi,lumborum,coxarum,& quicunque respirantes dolent,causam manifestã habentes. Sæpe enim ex crapulis & cibis flatuosis,dolores procedere solent,& ad lumbos,& ad coxam. Quibus verò ipsorum talia fuerint,vrinę difficultas ipsis accedit.Horũ autem Veratro purgandi sunt quibus à capite destillatio fluit. Crapula morborum parens.

C causa iter est,& grauedinum ac raucedinũ. Quæcunq; ex victus ratione cõtingunt. Pleraque vnusquisque prout præter cõsuetudinem victu vsus fuerit maximè annotat. Nam qui non soliti sunt prandere,si pransi fuerint,multus ventris tumor ipsis accedit,& dormitatio ac repletio. Si verò insuper cœnauerint,aluus exturbatur. His vbi balneo vsi sunt, dormire conducit. Vbi verò dormiuerunt,deambulare lenta ac multa circuitione.& si quidem aluus euacuata fuerit, cœnare,& bibere vinum paucum,meracius.Si verò euacuata non fuerit,corpus oleo calido illinere.& si sitierit,vinum aquosum album aut dulce bibere ac quiescere.Si verò nõ obdormierit,amplius quiescere. Reliquus victus similiter vt his qui crapula grauantur,cõstituatur. Quod verò ad potus attinet,qui quidẽ aquosi sunt,tardioris trãsitus sunt,& intus Medela.

obuoluuntur,& circa præcordia redundãt,& ad mictionem D
non decurrunt. Tali verò potu repletus,nullum opus celeriter perficere poterit,ex his quæ intento corpore per violentiam aut celeritatem perfici solent. Quiescat autẽ quàm maximè,donec vnà cum cibis concoctus fuerit. Quicunq; verò potus meraciores sunt,aut austeriores palpitationẽ in corpore,& pulsationẽ in capite inducunt. His cõmodum est vt insuper dormiãt,& calidũ quid sorbeant,ad quod maximè iucundè affecti sunt. At verò ieiunium ad capitis dolorem ac crapulam malum est. Cæterum qui semel in die cibum capiunt,hi & impotentes sunt,& calidã vrinam mingunt,præter consuetudinẽ vasa vacua habentes. fit autem & os salsum ac amarum,& in omni opere tremunt,& tẽpora ipsis distenduntur,& cœnã concoquere nõ possunt,velut si pransi essent. E
Hos autẽ minus bibere oportet quàm soliti fuerunt,& mazam liquidiorem pro pane sumere:& ex oleribus,rumicem, aut maluã,aut ptisanã,aut betas. Bibere verò vinũ inter cibum,moderatũ & aquosius: & à cœna modicè deambulare, donec vrina descenderit,ac minxerint. Vtantur autẽ & piscibus coctis. Edulia porrò maximè de se significationẽ præbent. Allium flatum,& dolorẽ circa thoracem facit,& capitis grauitatem,& anxietatẽ,& si quis alius dolor ante fieri consueuit,eum exacerbauerit. Vrinã autem ciet,& hoc bonum habet. Optimum verò est vt quis ipsum edat,si aut ebrius est,aut ad potationem ire volet. Caseus flatum,& adstrictionem,& ciborũ accensionem facit, quum crudum & F
incoctile sit edulium,pessimum autẽ est repletos ipsum inter potum edere. Legumina omnia flatuosa sunt,& cruda, & cocta,& fricta,& macerata,& virida. His autem vtendum non est nisi cũ cibis. Vnumquodque verò ex ipsis sua peculiaria vitia habet. Cicer flatum,tum crudum,tum frictum,& dolorem inducit. Lens adstringit,& turbationẽ inducit,si cum cortice sumatur. Lupinus minimè inter hæc mala habet. Silphij caulis & succus,quibusdam quidẽ maximè,inexpertis autẽ non transit per ventrem. Verùm vocatur hoc malum cholera sicca. Fit autẽ maximè vbi cum multo caseo mixtus fuerit,aut cum carnis bubulæ esu. Nã & atrabiliariæ affectiones à bubularũ carnium esu exacerbantur. Est enim insuperabilis ipsarum natura,& nõ cuiusuis ventriculi est

Allij natura. Casei operatio. Legumina. Cicer. Lens. Lupinus. Silphium.

A li est ipsas concoquere. Optimè tamen ipsas concoxerint, ac summouerint, qui percoctis & quàm vetustissimis vtantur. At caprinæ carnes quæcunq; in bubulis insunt mala, omnia habent, itémq; à concoctione alienitatē: & flatuosiores sunt ac ructus ampliores faciunt, & cholerā generāt. Sunt autem odoratissimæ, solidæ, ac iucundissimæ, optimæ, & percoctæ, & frigidæ. Verū iniucundissimę & graueolentes ac durę, pessimæ: imò etiam recentes. Optimæ verò sunt ætatis tēpore: pessimæ autumno. Porcinæ verò carnes prauæ sunt, quū fuerint crudiores aut ambustæ. Magis autē cholerā generant, & turbationē faciunt, Suillæ autem optimæ sunt omniū carnium, Sed præstant etiā ex his quæ non vehementer pingues B sunt, neq; tenues, neq; veteris victimæ ætatē habent. Edere verò ipsas oportet absq; pelle, & subfrigidas. In cholera sicca venter inflatus est, & strepitus insunt, & dolor laterū ac lumborū. Secedit autē nihil deorsum, sed aluus adstricta est. Talem adseruato vt ne vomat, sed aluus subeat. Infusum itaque calidum ac pinguissimū quā citissimè per clysterē immittito: & oleo illitum in aquam plurimā calidā dimittito, in solium reclinās, & calidā paulatim affundēs. Et si calescēti ipsi aluus subierit, morbus solutus est. Domire quoq; tali conducit, & bibere vinū tenue, & vetus ac meracius, & oleum dato, vt & quiescat, & aluus subeat, & soluatur morbus. A cibis verò & aliis abstineat. Si verò nō remiserit dolor, asininū lac bibendū dato, donec purgatus fuerit. At si liquida fuerit aluus, C & bilis subeat, & tormina sunt & vomitus, ac suffocationes: his optimū fuerit quiescere. Bibere verò aquā mulsam, & nō vomere. Hydropum duæ naturæ sunt: quorum alter sub carne si fieri aggreditur, ineuitabilis est. Qui verò cum inflationibus sit, multa bona fortuna opus habet, maximè autem ærumnis, & fomentis, ac temperantia. Edat autem sicca & acria. Sic enim vel maximè vrina eiecerit, & plurimum viribus polluerit. Si verò difficulter spirauerit, & tempus vernum fuerit, & simul ętas viguerit, & viriū robur adsit, de brachio sanguinem detrahere oportet. Deinde panes calidos ex vino nigro & oleo tinctos edat: & quàm minimum bibens quamplurimum laboret. & carnes suillas carnosas edat cum aceto coctas, vt aduersus accliues deambulationes reniti possit. Quicunque infernum ventrem calidum habent, & alui egestio

Caprinæ carnes.

Porcinæ carnes.

Suillæ.

Aquę inter cutem duo genera.

egeſtiones acres & inæquales ipſis prodeunt præ colliquatio D ne:his ſi quidem potentes fuerint, veratro albo reuellere oportet. Sin minus, ſuccus tritici horni craſſus, frigidus dãdus eſt, & lenticulæ freſæ decoctum, & panes ſubcineritij, & piſces febrienti quidem cocti, non verò febrienti, aſſati: & vinum nigrum non febrienti: ſin minus, aquam à meſpilis, aut myrti baccis, aut malis, aut ſorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe. Si verò febris non habeat, & tormina adſint, lac aſininum calidum modicum primùm, deinde ſenſim fiente progreſſu amplius, & lini ſemen, & triticeã polentam, & fabas Aegyptias, exempto eo quod in ipſis amarum eſt, molita ac trita hæc inſpergens bibat: aut oua ſemiconcreta aſſata edat, & ſimilaginẽ & milium, & alicam coctam in lacte: hæc E cocta frigida edat, & quæ his ſimilia exiſtant, tum pocula, tũ edulia in cibo aſſumat. Maximi momenti circa victus rationem, eſt obſeruare ac cauere, tũ in acutis, tum in longis morbis, & intẽſiones febrium, & remiſsiones, quo temporum occaſiones ſcias, quando cibos exhibere non oportet, & quando tuto exhiberi poſſunt. Inſupérque quando plurimum ab intentione abſunt. Noſſe porrò oportet eos quibus caput dolet ab exercitationibus, aut curſibus, aut profectionibus, aut venationibus, aut ex alio quopiam intempeſtiuo labore, aut ex re venerea: decolores item, raucoſos ſplenicos, exangues, ſpirituoſos, & ſiccam tuſsim habẽtes, ac ſiticuloſos, & flatuoſos, & venarũ interceptiones: & eos qui intenta habent præcordia, & latera, & dorſum, & torpefactos, & obſcurè viden- F tes, & quibus aurium ſonitus incidunt, & qui vrinariam fiſtulam vrinam non continentem habent, & morbo regio laborantes, & quorum alui cruda eiiciunt, & quibus ex naribus, aut per ſedem ſanguis vehementer erumpit, & qui tubercula habent, & quibus vehemens dolor incurrit, & non ſuperauerint: ex talibus nullum medicamento purgandum eſſe. Periculum enim habebis, & nihil opis afferes, & ſpontaneas liberationes ac iudicationes tolles. At ſi ſanguinem alicui detrahere cõducit, ſolidam aluum facere oportet, atque ſic detrahere, & fame macerare, ac vinũ auferre. Poſtea victu conueniente, & fomẽtis humidis, reliquam curationem perage.

Sanguis quomodo mittendus.

Si verò aluus denſa ac adſtricta eſſe videatur, molle infuſum per clyſterem immitte. Si verò medicamẽtum dare viſum

A ſum fuerit,per veratrum tuto ſurſum purga. Deorſum verò nullum talium. Optimum autem eſt ad mictionẽ,& ad ſudores,& ad deambulationes perducere, & leni frictione vti,vt ne habitum denſum efficias. Si verò in lecto decumbat, alij ipſum fricẽt. Et ſi quidem in thorace ſupra ſeptum tranſuerſum,affectio ipſum infeſtarit,plurimùm reſideat,& minimè ipſum reclinent, quandiu vires tolerant: & ſedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si verò in inferna aluo ſub ſepto tranſuerſo dolores habeat, decumbere conducit,& nullo motu moueri tali corpori confert,extra defrictionem. Qui verò ex inferna aluo ſoluuntur dolores, per vrinas & ſudores,ſi moderatè delabuntur, ſua ſponte ſoluuntur, qui B parui ſunt,vehementes autẽ parui ſunt. Tales enim aut pereunt,aut abſque aliis morbis ſani non fiunt. Verùm qui huiuſmodi ſunt incumbunt ac firmantur. Potio hydropico.

Hydropici potio.

Cantharidas tres, detracto capite vniuſcuiuſque, & pedibus,& alis,corpora videlicet ipſarum in tribus aquæ cyathis terito. Quum autẽ is qui bibit doluerit, calida aqua perfundatur. Bibat autẽ prius illitus,ieiunus: & edat panes calidos ex oleo. Medicamentum ſanguinem ſiſtens Fici ſuccum lana exceptum intus ad venam appone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem digito prius efformatam apprime,& cartilagines extrinſecus vtrinque comprime:& aluum lacte aſinino cocto ſolue,& caput rade, & perfrigerãtia adhibe,ſi calidum tempus fuerit. Seſamoides ſurſum purC gat,potio eius eſt drachma dimidia in aceto mulſo trita. Cõmiſcetur etiam veratris tertia portionis pars,& minus ſuffocat. Ad trichiaſin, id eſt pilos pungentes in palpebris enaſcentes. Immiſſum in acnm foramen habentem filum,in ſumma ſupernæ palpebræ margine deorſum verſus perpunctione facta tranſmitte, & aliud itidem ſub hoc infernè traiice:& extenta fila conſue ac deliga,donec decidant.& ſi quidem ſatis habuerit,bene eſt. Sin minus,& quid defecerit,rurſus eadem facito. Sed & hemorrhoidas eodẽ modo tranſmittes,filo lanæ ſuccidæ craſsiſsimo ac maximo in acum immiſſo,ac deligato. Securior enim fit curatio. Deinde cõpreſſione facta medicamento erodente vtere, & ne prolue donec deciderint: ſemper vnam relinque. Poſtea verò refectis viribus veratrum dato, deinde exerceatur & exudet, & ante exercita

Sanguinẽ ſiſtentia.

Trichiaſis.

Hæmorrhoides.

exercitationẽ mane frictio multa fiat. Verùm à cursu abstineat,& ebrietate,& ab acribus, origano excepto. Vomat autem per interpositos dies septem, aut ter in mense. Sic enim quàm optimè habuerit corpus. Vinum verò fuluũ austerum, aquosum ac modicum bibat. At verò ad suppuratos, scillæ frusta rotunda secta in aqua coquito,& vbi valde bene efferbuerit,diffundito,& alia effusa coquito,donec ad contactum percocta ac mollia apparuerint. Deinde leuiter tritis cuminum frictum ammisce,& sesama alba, & amygdalas recentes tritas, & hæc melle excepta delingenda præbe, & posteà vinum dulce bibendum. Sorbitiones verò sumat, peplum, appellatum meconium album,tritum acetabuli parui mensura,in aqua loturæ farinæ recentis dilutum ac coctum,melle affuso tepidum absorbens. Atque sic degat per diem. Deinde supputans ea quæ eueniunt cœnam dato. Fabarũ item depuratarum quadrantem,& rubiæ sarmenta duodecim,terito,misceto,coquito, & pingui addito delingenda præbeto.

Suppurati. D E

Oculorum medelæ.

Ad oculos. Spodium lotum probè velut farinæ massam subactum,nõ liquidum,vuæ immaturæ acerbæ succo humectatum leuiter terito,in sole resiccato,& vt ad illitionẽ commodum sit humectato:quum verò siccum factum fuerit,leuiter trito sicco oculos sublinito,& angulos conspergito. Ad eosdem. Ebeni drachmam, æris vsti obolos nouem, croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito, & vini dulcis heminam Atticam affundito. deinde ad solem obuelata exponito, & vbi cocta exaruerint, ipsis vtere. Ad dolores oculorum. Chalcitidis drachmam, vuæ expressæ vt duæ partes sint reliquæ, myrrham & crocũ terito, & mustum admisceto, & ad solem coquito, ac illinito. Sint autem in vase æneo. F

Strangulatio vuluæ. *Hydropicorum catapotia.*

Earum quæ ab vtero strangulantur cognitio. Digitis duobus comprimito,& si senserit, vteri strangulatio est. Si non, conuulsio. Ad hydropicos. Pepli meconij appellati, acetabulum paruum Atticum rotundum,potio vna,squamæ æris specilla lota tria. Hæc leuiter trita, & cum farina recenti agglutinata,ac in catapotia efformata, deglutienda dato. Purgant aquam deorsum. Aliud,quod stercora per aluum expellit. In caricas succum tithymalli instilla, in singulas septies. deinde in nouum vas compositas reconde, ac exhibe ante cibum. Aliud. Peplum,quod & meconium appellatur,aqua affusa

Solutio vẽtris.

A fusa trito ac excolato, & farinam placẽtarum torrefactarum amiscens, & mel coctum affundens, hydropicis edendum dato: & vinum dulce aquosum, & aquam mulsam aquosam insuper bibendam. At meconium, quod primum excremẽtum à pueris prodit, collectum recondito, ac curato. Meconium

HIPPOCRATIS COI LIBER DE IVDICATIONIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

E iudicationibus quę cito ad melius tendũt plerunq; eadem signa sunt, quæ etiã sanitatis. Sudores enim optimi sunt, & celerrimè febrẽ sedant, qui in iudicatoriis diebus fiunt, & febrem perfectè summouent. Boni quoque sunt qui per totum corpus fientes, morbum facilius ferre faciunt. Qui verò nihil horũ faciunt, incommodi sunt. Densari verò oportet alui egestionẽ, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua, & non C valde graueolens. Cõmodum est & lumbricos exire ad iudicationem. Vrina autem optima est, quæ habet albissimam subsidẽtiam, & leuem ac æqualem, per totum tempus donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim securum ac breuẽ fore morbum. Si sudore oborto morbus deficiat: & vrina fulua albam subsidentiam habens conspiciatur: his eadẽ die recidiua febris fiet, atq; hæc quinta die citra periculum iudicatur. His qui in breuissimo tẽpore sani euadẽt, omnia maxima signa fiunt. Nam magis sine dolore degũt, & extra periculum, & noctu dormiunt, & alia signa secura præ se ferũt.

Sudores qui boni. — Oletum. — Vrina.

Quibus in febre non lethali capitis dolor, & alia signa circunstant, in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor primis diebus, & quarta & quinta magis premũtur, hi septima à febre liberãtur, Febres iudicantur in iisdẽ numero diebus, ex quib

Capitis dolor.

ex quibus & ſuperſtites euadunt homines, & ex quibus pe- D
reunt. Etenim placidiſsimæ febres, & ſignis ſecuriſsimis fiẽtes quarto die deſinũt, aut prius. Lethaliſsimæ verò & ſignis horrẽdiſsimis fientes, quarto die aut prius occidunt. Primus igitur ipſarum inſultus ſic deſinit. Alter ad ſeptimum deducit. Tertius ad vndecimum. Quartus ad decimumquartũ. Quintus ad decimumſeptimum. Sextus ad vigeſimum. Atq; hæ in acutiſsimis morbis, per quatuor ad viginti, appoſitiones fiunt. Non poteſt autem quicquam horũ integris diebus exactè numerari. Neq; enim anni ac menſes totis diebus cõſtant. In febribus ardentibus bona ſigna apparẽtia, qualia in ſanis ſcripta ſunt, ſi quidem minora fuerint, ad tertiũ diem remiſsionem indicant, craſsiora verò, in craſtinum craſſa au- E
tem, eadẽ die. In febribus ardẽtibus ſi poſterius ſeptimo die morbus regius accedat, indiciũ eſt ſublati ſudoris. Nam morbus nõ ſolet exudare, neque vſquam alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Neceſſe autem eſt vbi calor febris diſceſsit, & humorẽ in ſeipſum attraxit, febri contingere iudicationem, per vrinas prodeuntes, aut etiam alui egeſtiones, aut ſanguinis ex naribus fluxum, aut mictionẽ multam, aut per multã humiditatem, ſudorem, aut vomitum. Mulieri verò etiã per menſium viam. Maximè igitur hæc iudicationem faciũt, & quicquid his propinquum contingit. Facit autem & alias iudicationes, ſed minus quàm has. Si verò ſeptimo die morbus regius accedat, aut poſterius, in febre ardente, & difficilis multi ſputi ſeceſſus, tum in ardẽtibus, tum in aliis febribus F
ſi nullo talium ſignorũ fiente dimiſerit febris, neceſſe eſt tales iudicationes pro illis fieri, aut magnorum tuberculorum abſceſſum, aut dolores ex abſceſſu vehemẽtes, aut colliquationes humorũ ex calore. Iudicationes & remiſsiones eorũ quæ febrem ardentem ſignificant, longiorem morbũ faciũt. Si verò fortia fuerint, mors plerunque ſequitur. Reliquæ verò ardentes ſecutæ deſinunt ſeptimo aut decimoquarto die. Solet autem & ad lipyriam deuenire, & detinet maximè xl. dies, & in Epialum tranſit, & lipyria eadem quoque die corripit ac dimittit. Fit autẽ & capitis dolor. Si verò lipyria non dimiſerit in xl. diebus, ſed producta fuerit, & dolor habuerit caput, & delyret æger, ipſum purgato. Deſinente verò febre ardente ſi accedat morbus regius, non ſolet amplius exudare,

Febres leues.

Morbus regius.

A re,neq; vſquam alibi abſceſſum facere,ſed ſanus fit. Tertiana in ſeptem circuitibus plerunque iudicatur. Quibuſcunq; in febribus intolerabilibus ſeptima,aut nona, aut decimaquarta morbus regius accedit,bonum: ſi non dextrum præcordium durum fiat. Sin minus,ambiguum. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerunque iudicantur. Sudores febricitanti ſi fiant tertia die,& v. & vij. & ix. & xj. & xiiij. & xxj.& xxxj.hi ſudores morbos iudicant. Qui verò non ſic fiunt,dolores ſignificant. Concoctiones vrinarum paulatim matureſcentes, ſi in iudicatoriis diebus concoctæ fuerint,morbum ſoluunt. Exemplum vrinarũ vlcera facere oportet. Nam vlcera ſi repurgantur pure albo,celerem curationem indicant. Si verò in ſanioſos humores tranſmutētur, Acuti morbi. Sudor decretorius. Lotiorum maturatio digeſtióve Vlcera.

B maligna fiunt. Eodem modo & vrinæ ſignificant. Si ex dolore tenues fiant,ex occaſione ratiocinari oportet,ex qua morbus acceſsit,& hanc inſpicere vbi ſedatur. Nam hac deficiente,aliis ſignis qualia conueniunt accedentibus, non putandum eſt morbo liberationem contingere. Si doluerit caput,& ex hoc febris accedat,& hinc non ſedetur: dolore non ceſſante febris nõ iudicatur:& plurima talia iudicationis lõgæ ſunt ad melius,etiam in his quæ ad ſanitatem tendunt, Capitis dolor cum febre.

In præcordiis tumores molles, & doloris exortes, & ad contactum cedentes,diuturniores quidem iudicationes faciunt,minus autem horrendas tuberculis his contrariis. Eodem modo habet & de tuberculis in reliquo ventre. Ex vri- Præcordia turgida. Tubercula Vrinæ.

C nis ſi quidem id quod mictum eſt, purum fuerit: ſubſidentiam verò albam ac leuem habuerit,diuturnior fit morbus, & minus quàm optima ſecura eſt hæc vrina. Si verò & vrina ſubrubra fuerit,& ſubſidētia ſubrubra ac leuis: diuturniorē quidem hæc morbum quàm prior ſignificat,ſed valde ſalutarem. Quicunque podagrici morbi fiunt,hi in quadraginta diebus ab inflammatione liberi ſedantur. Sed in his pleraq; longæ iudicationis ad melius ſunt. Quæ ad mortem tendunt,in die ac nocte iudicantur,quæ videlicet debilitationis ſigna ſunt, velut epoti medicamenti, exturbationis alui & ſurſum,& deorſum,anxietatis,& aliorum huiuſmodi. Si igitur horum ſigna in die ac nocte ſubmoueantur,bene eſt. Sin minus,lethalia eſſe putanda ſunt. Sudores peſsimi ſunt frigidi,& circa ceruicem fientes. Hi enim mortes, & morborũ Podagrici. Debilitatis ſigna. Sudor frigidus.

longitudinem præſignant. Alui egeſtiones variæ, diuturnio- D
res quidem ſunt nigris & aliis lethalibus egeſtionibus: nihi
lo verò minus pernicioſæ. Sunt autem tales, ramentoſæ, bi-
lioſæ, cruentæ, praſinæ, nigræ: & aliquãdo ſimul omnes pro-
Vrina. deunt, aliquando ſingulæ particulatim. Vrina ſi quandoque
pura micta fuerit, quandoque ſubſidentiam albam ac leuem
habens, diuturnæ tales ſunt, & minus ſecuræ quàm optima
vrina. Si verò fulua ac tenuis fuerit vrina multo tempore, pe
riculum eſt ne ſufficere homo poſsit, donec concocta fuerit
vrina, & ſi aliàs ſuperſtitis futuri ſigna fuerint, his abſceſ-
ſum affore expecta ad locos infra ſeptum tranſuerſum. In fe
bribus ſi mutationes habeat vrina, diuturnitatem temporis
ſignificat, & neceſſe eſt ægrotum mutari & ad deteriora, & E
ad alteram partem. Si vrinæ ab initio non ſimiles fuerint,
ſed ex tenuibus craſſæ fiant, & penitus tenues, tales ægrè iu-
Sudor frigidus. dicant ac inconſtantes ſunt. Frigidi ſudores cum acuta qui-
dem febre, lethales ſunt: cum mitiore verò, lõgitudinẽ mor-
bi ſignificant. Et vbi in corpore caliditas aut frigiditas, hic
morbus eſt: & vbi in toto corpore mutationes repẽtinæ fiũt,
& ſi corpus perfrigeretur, aut rurſus caleſiat, aut color alius
ex alio tranſmutetur, morbi longitudinem ſignificat. Si fe-
bricitanti ſudor accedat, febre non deficiente, malũ, prolon-
gatur enim morbus, & humiditatem ſignificat. Febricitan-
ti frigidi ſudores accedentes, longam febrem ſignificant.

Sudor ſani. Sudor multus intemperatè fiens ſano, morbum ſignificat,
æſtate minorẽ, hyeme maiorem. Alui egeſtiones ſi in idem F
concedere ac cõſiſtere permiſeris, velut ramenta ſubſident: ſi
pauca, modicus eſt morbus: ſi multa, multus: his infuſum per
clyſterẽ adhibere conducit. Quibus verò in egeſtione infer-
nè bilis atra ſubſidet, ſi copioſior, maior eſt morbus. Si pau-
Pulſus venarum. cior, minor. Si venæ pulſarint, & facies ſana fuerit, & præcor
dia non mollia, ſed in tumorem eleuata, diuturnus eſt mor-
bus, & abſque conuulſione non ſoluitur, aut multa ſanguinis
ex naribus fluxione, aut vehementi dolore. Et palpitationes
in manibus, diuturnæ febris ſignũ ſunt, aut breuis iudicatio
nis in deterius: & in his pleraque quæ ad mortem tendunt.

Breui morituri ſigna. His qui breuiſsimo tempore perituri ſunt, maxima ſigna
Febris continua. ab initio fiunt. Nam & difficulter ſpirant, & noctu non dor-
miunt, & ſigna periculoſa præ ſe ferunt. In febre continua
ſi quis

A ſi quis quarta die & ſeptima affligatur,& vndecima non iudicatus fuerit,plerunque perit. Quicunque à diſtentione antrorſum ac retrorſum corripiuntur,in quatuor diebus pereunt. Si verò hos effugerint,ſani fiunt. In febribus ardentibus ſi accedat morbus regius, & ſingultus quinto die, lethale eſt. Recidiuæ fiunt in his,quibus deſinentibus vigiliæ fortes accedunt,aut ſomni turbulēti,aut corporis robur,aut dolores vniuſcuiuſque mēbri:& quibus febres ſedantur, neque ſignis ſolutoriis fientibus,neq; in iudicatoriis diebus:& ſi deficiente febre,& ſudore accedente,vrinam fuluā minxerint,albam ſubſidentiam habētem,his febris recidiuam eadem die expecta. Hæ verò recidiuæ quinto die iudicātur extra periculum,& ſi ex iudicatione facta vrinā rubicundam, rubram ſubſidentiam habentem minxerint,etiam his recidiua febris fit eadem die:& pauci ex hac ſeruantur. Quum recidit febris ardens,plerunq; etiam exudat. Et ſi reuertens tot diebus detineat quòt priùs,etiam tertio recidiuat, ſi non impari die dimiſerit reuerſa. Plerunque ſi crudæ ſint vrinæ, & alia ſigna non ſecundum rationē eueniant,morbus in die iudicatoria recidiuat. Quandoq; verò etiā reuertitur in die iudicatoria,his talibus relictis. Abſceſſus circa aurem quibus circa iudicationem fientes non ſuppurantur,his ſubmotis recidiua fit,iuxta recidiuarum rationē, ſimilis circuitui: in his ſpes eſt ad articulos abſceſſum fieri: aut vrina craſſa, qualis eſt alba in quartanis delaſſatoriis,liberat ab abſceſſu. C Quibuſdam verò horum etiā ſanguinis è naribus eruptiones fiunt. Hæc autem ſanguinis eruptio quartanas non ſoluit,neque morbos qui per alui egeſtiones ſanari ſolent.

Tetanos. Morbus regius. Febris ardens. Vrinæ crudæ. Abſceſſus circa aurē.

Atrabiliariis cum phrenitide occupatis,ſi hæmorrhoides oboriantur, bonum eſt. Quicunque inſaniunt ſua ſponte liberati ex morbis,his inſaniā ſoluit dolor ad pedes progreſſus,aut ad pectus:aut tuſsis vehemens oborta. Si verò horum nihil fiat,inſania ſoluta oculi priuatio contingit. Qui lingua offendunt,& labiorum non ſunt potentes, ſi hæc ſedata fuerint, ſuppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem ſoluit aut ſurditas, aut ſanguis multus è naribus erumpens.

Phrenitis. Inſania.

Inſania magni morbi ex more gentis ſolutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor,oculorum diſtortio,aut cæcitas,aut teſtiū tumores,aut mammarum eleuatio, febrē

Cauſi ſolutio.

ardentem ſoluit, aut etiam ſanguinis ex naribus fluxus. In D febre ardenti ſi inſuper corripiat rigor, exudare ſolet. A febre ardente occupato, rigore accedente, ſolutio fit. Quibus in febribus ardentibus tremores oboriũtur, mentis emotio ſoluit. Quibus in febribus aures obſurduerunt, his non ſoluta febre, inſanire neceſſe eſt. Soluit autem ſanguis ex naribus erumpens, aut aluus biliosa egerens, aut dyſenteria accedens, aut coxarum, aut genuum dolor. Quibus febribus rigor accedit, febris ſoluitur. Quibus dolores fiunt derepente, præcordium eleuatum eſt ſuperne, & ſi circa ſpuriam coſtã graues dolores fiunt, his ſolutio fit venæ ſectio, & purgatio deorſum. Non enim corripit febris vehemens locis impotentibus. In his qui ab hydrope detinentur, ſi aquoſitas E per ventrem ad veſicam aut ventrem fluat, ſolutio fit. Si à pituita alba occupato, alui profluuium vehemens accedat, ſolutio fit. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur vnà cum tuſsi, non liberantur, ſi non dolores vehementes in pedibus inciderint. Si verò vult commutatio ac correctio naturæ fieri, poſtquàm non ampliùs aluus profluit, aut inanem omnem egeſtionem habuerit, flatus foras prodeuntes accidunt. Nullum itaque humorem manifeſtum habent. Quare ei qui ita habet ſecure exhibere ſcies ea quæ conueniunt, & ſi voluulus accedat, vinum frigidum multum mera cum paulatim bibendum dato, donec ſomnus, aut crurum dolor fiat. Soluit autem & febris, aut dyſenteria. Caput circuncirca dolenti ac ægrotanti, ſi pus per aures, aut per nares fluxerit, ſoluit morbum. Quibuſcunque ſanis derepente dolores oboriuntur in capitibus, & ſtatim voce priuantur, ac ſtertunt. hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris corripuerit. Caput circuncirca dolenti, quicunque ex ſupernis locus doluerit, cucurbitam affige. Soluit dolor ac coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factum fuerit. Lippienti ab alui profluuio corripi, bonum eſt. A conuulſione aut diſtentione neruorum vexato, febris accedens ſoluit morbum. Si à febre detentum conuulſio corripuit, ſedatur febris eadem die, aut poſtridie, aut tertia die.

Tremor. Surditas. Subiti doloris medela. Morbus aquæ ſubter cutem. Pituita alba. Alui profluuium. Capitis dolor. Lippitudo Spaſmos.

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE DIEBVS IVDICATORIIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

B Agnam artis partē esse arbitror, de his quæ rectè scripta sunt posse considerationem facere ac iudicare. Qui enim hoc nouit, & his vtitur, nō videtur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exactè perdiscere vnamquamque temporum cōstitutionem, & quenque morbum, & qui morbus sit bonus, & qui periculosus aut in constitutione, aut in morbo, & qui morbus longus sit & lethalis: & qui longus, & non perniciosus ad vitam, & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum iudicatoriorum considerandi ac prædicēdi facultas datur, & ex his cognoscere datur, quibus & quando & quomodo victum prescribere oportet. Maximum itaque signum in ægrotis qui victuri sunt, si nō præter naturam fuerit febris ardēs, & alij morbi eodē modo. Nihil enim horrendum, neque lethale fit in his quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cùm morbo impugnet. Plerunq; enim hominis natura, vniuersi potestatem non superat. Postea verò si partes circa faciem gracilescāt: & venæ in manibus, & in oculorum angulis, & superciliis quietem habeant, quum prius non quieuissent. Huic si vox fuerit debilior, & fit leuior, & spiritus rarior ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad iudicationes: & an bifida linguæ pars velut saliua alba obducitur, & an in summa lingua hoc idem factum sit, verùm minus. Si quidem igitur parua hæc fuerint, ad tertium diem remissio fit morbi. Si verò aliquanto cras

Potissima huius artis pars.

Mens quādo non fallitur.

Prima morborum obseruatio.

Secunda.

Tertia.

Lingua saliuosa.

to craſsior ſit ſaliua, in craſtinum. Si verò adhuc craſsior, ea- D
dem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi
denigrari neceſſe eſt, ſi inualuerit morbus. Hæ igitur ſi puræ
fiant, perfectam ſanitatem indicant: leniter quidem, tardius:
vehementer autem, citius. Cæterum acúti morbi fiunt à bi-
le, vbi in hepar influxerit, & ad caput conſtiterit. Hæc igitur
patitur hepar. Intumeſcit & expanditur ad ſeptum tranſuer
ſum præ tumore, & ſtatim ad caput dolor irruit, maximè ve-
rò ad tempora: & æger auribus non acutè audit. Sæpe etiam
oculis non videt, & horror, & febris corripit. Atque hæc qui-
dem ab initio morbi ipſi fiunt ex interuallo, quandoque ve-
hementer, quandoque minus. Quanto autem morbi tem-
pus magis progreſſum fecerit, tanto maior fit dolor in cor- E
pore: & pupillæ oculorum ſparguntur, & obtuſe vident: & ſi
digitum admoueris ad oculos, non ſentit, eo quòd nō videt.
Quòd autem non videat, inde cognoueris. Non enim nictat
dum digitus admouetur: & floccos aufert de ſtragulis, ſi qui-
dem viderit, pediculos eſſe putans. Et quū hepar magis ex-
paſſum fuerit ad ſeptum tranſuerſum, delyrat: & ob oculos
ſibi aduerſari putat reptilia, & alia omnigena animantia fe-
ra, & milites armatos pugnantes, & ipſe aduerſus ipſos pu-
gnare ſibi videtur: & talia dicit velut qui videat, & egreditur
& minatur ſi quis ipſum egredi non permittat. Et vbi ſurre-
xerit, crura eleuare non poteſt, ſed cadit. Pedes autē ſemper
fiunt frigidi. Et quum dormierit, exilit à ſomno, & inſomnia
horrenda videt. Hoc autem cognoſcimus quòd ab inſomniis F
exilit ac perterretur, poſtquam ad ſanam mētem rediit. Ex-
ponit enim inſomnia hæc, qualiáq; & corpore fecit & linguā
loquutus eſt. Atque hæc quidem ſic patitur. Quādoque verò
etiam voce priuatur, per totam diem ac noctem multū acer
uatū ſpiritū reſpirās. Poſtquā verò delyrare ceſſauit, ſtatim
ad ſanā mentē redit. Et ſi quis ipſum interroget, rectè reſpon
det, & intelligit omnia quæ dicuntur. Deinde rurſus paulò
poſt in iiſdem afflictionibus iacet. Hic morbus accidit maxi
mè in peregrinatione, & ſi alicubi deſertā viam iuerit, & ti-
mor ipſum ex ſpectro corripuerit. Corripit etiā aliis modis.

Tetani tres. Si quidem ex vulnere tetanus, ſiue diſten-
tio neruorū antrorſum ac retrorſum fiat, æger hæc patitur.
Maxillæ cōgelantur ac rigent, velut ligna: & os aperire non
poteſt

[Margin notes: Oculorum notæ. — Morbi acuti vnde. — Cæcutientis ſignum. — Præ oculis quæ curſitare videntur. — Sōnia quæ vexent. — Morbi huius cauſſa. — Tetanos quotuplex.]

A poteſt,& oculi frequenter lachrymantur ac diſtrahuntur,& dorſum riget,& crura flectere non poteſt,neq; manus,neque ſpinam. Quum verò lethalis fuerit,potus & cibi quos prius accepit,per nares quandoque redeunt. At opiſthotonos,retrorſum fiens diſtentio,reliqua quidem eadem ægro inducit vt plurimùm,fit autem quum in ceruice tendines retrorſum ægrotarit. Aegrotat autē,ab angina,aut ab vua,aut locis circa tonſillas ſuppuratis. Aliquādo etiam à capite febribus accedentibus conuulſio ſuccedit. Iam verò etiā à vulneribus. Hic trahitur in poſteriorē partem,& præ dolore dorſum ac pectora rigent,& eiulat. Hic cōuellitur vehementer,vt vix detineatur à præſentibus,ne è lecto excidat. Alius tetanus B eſt minus lethalis prioribus. fit autem ab iiſdem,& totū corpus ſimiliter conuellitur. Febris ardēs prædictis non ſimiliter fit. Vrit enim ſemel vt neceſſe ſit febricitare. Sitis igitur multa hominē tenet,& febris vehemens. lingua verò rumpitur exaſperata,& ſicca fit:& color ipſius primum quidem pallidus eſt,velut ſolet. progreſſu verò tēporis nigreſcit. Et ſi quidē in principiis nigreſcat,citiores iudicationes fiunt. Si verò poſterius,diuturniores. Coxendicum morbus ex his maximè cauſis fit in pleriſque: ſi quis diutius in ſole verſetur,& coxendices fuerint calfacti,& humor qui eſt in articulis,à calore fuerit reſiccatus. Quòd autē id quod reſiccatur condenſatur ac compingitur,hoc magnum ſignū eſt. Aeger enim articulos vertere ac mouere nō poteſt,præ dolore articulorum,& eo quod verticula ſunt compacta. Dolet autem C magis lumbos & verticula ea quæ ſunt ex obliquo coxarum, & genua. Conſiſtit autē dolor plurimo tēpore in inguinibus ſimulque coxendicibus, acutus ac æſtuoſus.& ſi quis ipſum erigat aut tranſmoueat,eiulat præ dolore quàm maximè poteſt. Quandoq; verò etiā conuulſio accedit,& rigor ac febris. Fit autem à bile & pituita. fit etiam à ſanguine: & dolores conſimiles ab omnibus morbis:& rigor & febris aliquando corripit debilis. Morbus regius acutus eſt,& celeriter occidens. Color totus malicorij ſpeciem refert,& eſt vehementer cum virore pallidus, quemadmodum lacerti cum virore pallidiores. conſimilis autem eſt cutis. Et in vrina ſubſidet velut eruum fuluum & febris & horror debilis habet. Quādoq; etiā ſtragula habere nō ſuſtinet,ſed mordetur ac

Opiſthotonos.

Spaſmos.

Cauſos.

Iſchias.

Morbus regius.

raditur matutino tempore,vbi nondum cibum accepit,internis partibus. Deinde viſcera plerunque ſugunt. Et ſi quis erigat ipſum aut alloquatur,non ſuſtinet. Hic vtplurimùm moritur intra quatuordecim dies. Has autem vbi effugerit, ſanus fit. Petipneumonia talia facit. Febris vehemens tenet: & ſpiritum denſum ac calidum reſpirat:& anxietas adeſt,& impotentia,& iactatio,& dolores circa ſcapulas,& claiculas,& mammam: & grauitas in pectoribus,& delyrium. D

Peripneumonia.

Quandoque verò doloris exors æger eſt,donec tuſsire inceperit. Verùm hic morbus diuturnior ac difficilior illo eſt. Saliuam autẽ albam & ſpumoſam primùm ſpuit. Lingua flaua eſt, verùm progreſſu temporis nigreſcit. Si quidem igitur in principio nigreſcat, citius morbus finitur. Si verò poſterius,tardius. Tandem verò etiam rumpitur lingua,& ſi digitum apponas,inhæret. At liberationẽ à morbo ſignificat lingua,ſimiliter velut in pleuritide. Hæc autem patitur æger minimum diebus quatuordecim,ad ſummum vnà & viginti: & tuſsit hoc tempore vehementer:& vnà cum tuſsi purgatur, primùm quidem ſaliua multa ac ſpumoſa. Septima verò & octaua die,vbi febris in vigore fuerit, & humida ſit peripneumonia,craſsior: ſin minus, non. Nona verò & decima,cum virore pallida ac ſubcruenta. Duodecima autem vſque ad decimamquartam,multa & purulenta. Atq; hoc in his contingit,quorum naturæ & corporis affectiones humidæ ſunt, & morbus fortis eſt. Quorum verò & natura,& morbi conſtitutio ſicca eſt,in his minus. Cæterùm de iudicatoriis diebus,etiam iam antea me dictum eſt. Iudicantur autem febres quarta die,ſeptima,vndecima,decimaquarta,decimaſeptima,vigeſimaprima. Et his autem acutis quædam etiam trigeſima. Deinde quadrageſima,poſtea ſexageſima. Quum verò hos numeros exceſſerint,diuturna iam febrium conſtitutio. fit. E F

Febriũ decretoria.

HIPP

A
HIPPOCRATIS COI LIBER PRAENOTIONVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

EDICVM prænotionē adhibere, optimum esse mihi videtur. Prænoscens enim & prędicens apud ægrotos, & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ęgroti relinquunt exponens, fidē vtiq; fecerit, quòd ægrotorū res magis cognoscat, quare audebunt homines seipsos medico cōmittere. At verò curationē optimè fecerit, vbi prænouerit futuras affectiones. Sanos equidē facere omnes ægrotos impossibile est, hoc enim præstantius esset, quàm prænoscere in posterū euentura. Quandoquidē verò homines moriuntur, alij priusquam medicū vocēt, præ violentia morbi: alij verò accito etiā medico, derepentè vita decedunt, quidā vbi vnā vixerunt diē, quidam tēpore paulò diutiore, anteaquam medicus per artem aduersus singulos morbos repugnet: itaq; nosse oportet talium affectionū naturas, quantū corporū vires excedunt. Simul verò & si quid diuini in morbis inest, etiā huius pręnotionē ediscere. Ita enim meritò admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Nā quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis rectè conseruare poterit, ex multo tēpore antea cōsiliū adhibens ad singula. & tum morituros, tum seruandos, prænoscens ac prædicens, & culpa exors fuerit. Cōsiderare porrò hoc modo conuenit in morbis acutis, primùm quidē faciem ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maximè verò an ipsa sibiipsi. Ita enim optima fuerit. Si verò maximè cōtraria simili fuerit, horrendissima est. Talis autē fuerit, nasus acutus, oculi caui, tēpora collapsa, aures frigidæ ac cōtractæ, & extremitates auriū auersæ, & cutis circa frontē dura & circuntenta ac arida, & color totius faciei pallidus. aut etiā niger, & liuidus, aut plūbeus. Siquidē igit̄ in principio morbi facies talis fuerit, & nondū ex alijs signis cōiecturā facere licuerit, interro-

Quæ medici sunt.

B

C

Quæ medico cognoscenda.

gare oportet, num vigilauerit homo, an alui excremēta valde liquida sint, aut fames aliqua ipsum teneat. Et si quidem horum aliquid cōfiteatur, minus graue esse putandū est. Iudicantur autē & cognoscuntur talia in die ac nocte, si ob has causas facies talis fuerit. Si verò nihil horum esse dicat, neq; in prædicto tēpore cōsidat, nosse conuenit morti proximum esse. At tu vetustiore existēte morbo, aut triduano, aut quadriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet, de quibus etiā prius iussi: itémq; alia signa cōsiderare, & in vniuersa facie, & in corpore, & in oculis. Si enim lucem fugiāt, aut inuoluntariè lachrymētur, aut distorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas liuidas aut nigras in ipsis habeant, aut lemæ ac sordes circa oculos appareant, aut etiā instabiles, aut eminentes, aut caui vehementer facti, aut squalentes & obscuri fuerint: aut color totius faciei alteratus fuerit. Hæc omnia mala & perniciosa esse putandū esse. Cōsiderare verò cōuenit etiā oculorū subapparitiones in somnis. Si enim albæ quid partis subapparuerit, palpebris nō commissis, si id nō ex alui profluuio, aut medicamēti potione fuerit, aut ægrotus nō ita dormire consueuerit, malū signū & valde lethale est. Si verò retorta, aut contracta fiat, aut liuida, aut pallida palpebra, aut labiū, aut nasus, cū aliquo ex aliis signis, morti proximū esse sciendum est. Lethale est etiā habere labia resoluta, & pendētia, & frigida, & albicantia facta. Decūbentē ægrotū à medico deprehēdi conuenit in latus dextrū aut sinistrū, & manus, & collum, & crura modicè inflexa habentē, & totū corpus flexibile sitū.

D E F

Oculorum signa.

Dormientium cōiectatio.

Cubatio qualis.

Ita enim plurimi ex sanis decumbunt. Optimi autē sunt decubitus qui sanorū decubitibus similes existūt. At verò supinum iacere, & manus, & collū, & crura extēta habere, minus bonū est. Si verò etiā pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendū est. Si verò nudos quoq; pedes habere cōperiatur, nec admodū calidos: & manus, & collū, ac crura inæqualiter disiecta, ac nuda, malum est. Anxietatē enim significat. Lethale est & hiantē semper dormire: & crura supini iacentis valde incuruata esse ac cōplicata. At in vētrem decūbere, si quis nō sit adsuetus dum sanus fuit ita dormire, delyriū significat, aut dolorē locorū circa ventrē. Cæterùm erectū sedere velle ægrū in morbi vigore, in omnibus morbis

A bis acutis malū est, pessimum autē in peripneumonicis pulmone inflāmato. Dentibus stridere in febribus, quibus nō familiare id est à pueris, furiosum ac lethale est. Verùm prędicere oportet ab vtrisq; periculum futurū. Si verò etiā delyrus hoc faciat, perniciosum valde iam existit. Vlcus autē siue prius factū fuerit, siue in morbo accesserit, considerare oportet. Si enim periturus est homo, ante mortē liuidum ac siccum erit aut etiā pallidū & siccū. At de manuum latione ita sentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumoniis, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciē feruntur, & frustra venantur, & festucas legunt, & floccos de vestibus euellunt, & de pariete paleas detrahūt, eas omnes malas & lethales esse. Spiritus densus dolorē significat, aut inflammatio-

Stridor dētium quid portendat.

B nem, in locis supra septū transuersum. Qui verò magnus exspiratur, & per multū tēporis interuallum, delyriū indicat. Si verò frigidus è naso & ore exspiretur, valde iam perniciosus est. Bonā autem spirationē valde magnā vim habere ad salutem, in omnibus acutis morbis putare cōuenit, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus iudicātur. Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatoriis fiunt, & febrē perfectè submouent. Boni verò sunt, qui per totū corpus fientes, hominē facilius morbū ferre faciunt.

Sudores qui salubres & cōtrà.

Qui verò tale quid nō effecerint, incōmodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & tantū circa caput & faciē fientes, & circa ceruicem. Hi enim cū acuta quidē febre, mortē præsigni-

C ficant: cū mitiore verò, longitudinē morbi. Et qui per totum corpus fiunt, similiter significāt his qui circa caput. At verò milioformes, & solū circa collum fientes, mali sunt. Qui verò cū guttis fiunt, & euaporant, boni sunt. Cōsiderare porrò conuenit sudores in summa. fiunt enim aliqui propter corporum exolutionē, aliqui propter inflammationis vigorem. Præcordium optimum est doloris exors, & molle, & æquale, tum in dextra, tum in sinistra parte. At inflammatū, aut dolorem exhibēs, aut dextrę partes inæqualiter affectæ ad sinistras: hæc omnia obseruare oportet. Si verò etiā pulsus inerit in præcordio, turbationē significat aut delyriū. Verùm oculos taliū insuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moueantur, furiosos hos fore timor est. Tumor in præcordio durus existēs & dolorosus, pessimus quidem est si per

A præcordiis notæ.

totum fuerit præcordium. Si verò fuerit in altera parte, minus periculosus est in sinistra. Significãt autem eiusmodi tumores, in principio quidem, mortem breui affuturã. Si verò viginti dies transgrediatur, tum febris detinens, tum tumor non consìdens ad suppurationem conuertitur: Contingit autem his in primo circuitu, etiã sanguinis eruptio è naribus, & valde prodest. Verũ interrogare cõuenit, an caput doleãt, aut hebetem visum habeant. Si enim horum quid fuerit, ad eum locum repit. Magis tamen in iunioribus quinque ac triginta annis, sanguinis eruptionem expectare cõuenit. At verò molles tumores, & doloris exortes, & qui digito cedunt, diuturniores iudicationes faciunt, & minus illis sunt horrendi. Si verò trãsgrediatur sexaginta dies febris detinens, & tumor non consìdat, suppuratum fore significat & hunc, & eum qui in reliquo ventre est eodem modo. Quicunq; igitur tumores dolorosi sunt, & duri, & magni, periculũ mortis breui affore significãt. Qui verò molles, & doloris exortes sunt, & digito compressi cedunt, diuturniores illis sunt. Cæterum tumores in ventre minus faciunt abscessus, quàm hi qui sunt in præcordiis. Minimè verò hi qui sub vmbilico consistunt, ad suppurationem conuertuntur. Sanguinis verò eruptionem, ex supernis locis maximè expectare oportet. Omnium autem tumorum diuturnorũ circa hos locos, suppurationes considerare conuenit. Sunt autem suppurationes hinc fientes hoc modo considerandæ. Quæcunque extra vertuntur, optimæ sunt, quæ paruæ sunt, & quàm maximè foras eminentes, & in acutum fastigiatæ. Quæ verò magnæ sunt, & latæ, & minimè in acutum fastigiatæ, pessimę sunt. Quæcunq; verò intro rumpuntur, optimæ sunt quæ nihil cum externo loco communicant, sed sunt contractæ, & doloris exortes, & totus externus locus concolor apparet. At verò pus optimũ est, si est album & æquale, & leue, & quã minimè graueolẽs. Quod verò huic contrarium est, pessimum est. Aquæ porrò inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ sunt. Neque enim à febre liberãt, & valde dolorosæ sunt, ac lethales. Incipiunt autẽ pleræq; à laterum mollitudine, & à lumbis: aliquę verò etiam ab hepate. Quibus igitur à laterũ mollitudine & lumbis, principia fiunt, his & pedes intumescunt, & alui profluuia diuturna ipsos tenent, quæ neque dolores

Hydropis origo.

ex

ex laterum mollitudine ac lumbis soluunt, neq; ventrẽ molliunt. Quibuscunq; verò ab hepate aquæ inter cutẽ oriuntur, his tusses tussiendíque promptitudo accedit, & nihil memorabile expuunt, & pedes tument, & venter non egerit nisi dura, & coactus, & circa aluũ fiunt tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra parte, tum consistentes, tum considentes. Caput autem & manus, & pedes, si frigida sunt, malum est, vbi & venter, & latera calida sunt. Optimũ verò est & totum corpus calidum esse, ac molle. Conuerti autem facilè conuenit ægrotum, & in attollendo se leuem esse. Si verò grauis esse appareat, & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculosum est. Si verò supra grauitatem, vngues & digiti liuidi fiãt, mors euestigio expectanda est. At si digiti ac pedes penitus nigrescũt, minus perniciosi sunt quàm liuidi. Verũ & alia signa considerare oportet. Si enim facilè ferre videatur malum, & aliud quoddam ex salutaribus ad hæc signa subindicet, morbum ad abscessum verti spes est, ita vt æger quidẽ superstes mãsurus sit, corporis verò partes nigræ factæ casuræ. Testes & pudenda reuulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale. Quòd verò ad somnos attinet, quemadmodum secundum naturam consuetum nobis est interdiu vigilare oportet, noctu dormire. Si verò hoc fuerit transmutatum, peius est. Minimè verò lædi æger poterit, si dormiat manè ad tertiam partem diei. Qui verò ab hoc tempore fiunt somni, deteriores sunt. Pessimum autẽ est non dormire, neque noctu, neque interdiu. Aut enim præ dolore ac afflictionibus vigiliæ adsunt: aut delirium aderit ab hoc signo. Egestio alui optima est, mollis & cohærens, & secundum horam, in qua etiã à sano egerebatur. Iuxta copiam verò, pro ratione ciborũ ingestorũ. Tali enim cõtingẽte exitu, venter infernus sanus fuerit. Si verò liquida fuerit egestio, conducit neque stridere, neque frequentem esse, & paulatim secedere. Delassatur enim homo ex frequẽti desessu, & vigilias vtique cõtraxerit. Si verò sæpe aceruatim egerit, periculum est ne in animi deliquiũ incidat. Quin & iuxta copiam ingestorũ egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu semel. Plura verò mane, quemadmodum in consuetudine est homini. Inspissari autem oportet egestionẽ, morbo ad iudicationem tendente. Sit autem subfulua, & non valde graueolens.

Commod

Hydropis diuersitas.

B

Somnus.

C

Alui excrementa.

Commodum est,& lumbricos rotūdos cum egestione prodi D
re, morbo ad iudicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem esse ventrem,& iusta mole præditum.

At verò aquosum valde,aut album,aut pallidum,aut viride, aut vehementer rufum, aut spumosum stercus egerere: Hæc omnia mala sunt. Malum insuper est & quod exiguum est,& viscosum ac albū : & quod subpallidum aut subuiride ac leue. His verò magis lethalia fuerint stercora nigra, aut pinguia,aut liuida,aut æruginosa,& malè olētia. Quæ verò varia sunt, diuturniora quidem his sunt,nihilominus autem perniciosa.Sunt autē talia, ramentosa,& biliosa,& cruenta, & prasina,& nigra,aliquādo simul inter se exeuntia,aliquando particulatim. Flatum porrò sine strepitu ac crepitu prodire optimum est. Melius autem est & cùm strepitu exire, E
quàm isthic reuolui,& qui sic progressus est flatus, aut dolere quid hominē significat,aut delyrare:nisi sua sponte homo ita flatum emittat. Cæterùm præcordiorum dolores ac tumores,si fuerint recentes,& non cum inflammatione,soluit, murmur in præcordio obortum, & maximè quidem si pertransierit cum stercore,& vrina,ac flatu. Sin minus,etiam

Vrinæ. ipsum per se si transierit,prodest. Prodest itē si subdescenderit ad infernos locos. Optima verò est vrina, quum fuerit alba subsidentia,& leuis & equalis,per totum tempus,donec iudicatus fuerit morbus. Significat enim & securitatem, & morbum fore breuem. Si intermiserit,& aliquando quidem pura mingatur, aliquando verò subsidet album ac leue, diuturnior fit morbus,& minus securus. Si verò fuerit & vrina subrubra, & subsidentia ipsius similis,& leuis,diuturnio- F
rem quidem hæc morbū quàm prior significat, sed valde salutarem. At subsidentiæ in vrinis crassiores polentæ partes referentes,prauæ sunt.His autē peiores sunt,laminosæ. Albæ verò & tenues valde malæ sunt. Verū his deteriores sunt furfuraceæ. Nubeculæ quæ feruntur in vrinis, albæ quidē bonæ sunt,nigræ verò malæ.Quandiu verò fulua fuerit vrina & tenuis,morbum incōcoctum esse significat. Si verò & diuturna fuerit talis existens, periculū est ne sufficere homo possit,donec vrina fuerit concocta. Lethaliores autem sunt vrinæ,& fœtidæ,& aquosæ,& nigræ,& crassæ. At tum in viris,tum in mulieribus,nigræ vrinæ pessimæ sunt. In pueris autem

A autẽ aquosæ. Quicunq; vrinas tenues & crudas mingũt multo tempore, si alia veluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum expectare oportet ad locos infra septum trãsuersum. Sed & pinguedines supernè instantes, araneorum telis similes, damnare oportet. Sunt enim colliquationis signa. Considerare verò conuenit in vrinis in quibus nubeculæ sunt, an supernè aut infernè sint: & quales habeant colores. Et quæ quidem deorsum feruntur, cum coloribus relatis eas bonas esse putare, ac laudare. Quæ verò sursum feruntur, cum coloribus relatis, malas esse, & tales damnare. Nec verò decipiat te, si vesica morbum aliquem habẽs, eiusmodi vrinas reddiderit. Non enim totius corporis signum est, sed

B ipsius per se vesicæ. Vomitus commodissimus est, ex pituita ac bile quàm maximè permixtus, & non crassus valde, neq; multus. Nam meraciores, deteriores sunt. Si verò id quod vomitu reiectum est prasini fuerit coloris, aut liuidum, aut nigrum: quicunque horum fuerit colorum, malum esse putandum est. Si verò omnes colores idẽ homo vomit, valde perniciosum hoc est. Celerrimam autem mortem significat liuidus vomitus, si graueolens fuerit. Omnes verò subputridi ac fœtidi odores, in omnibus vomitibus mali sunt. Sputum verò in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiũt, citò ac facilè expui cõuenit, & flatum sputo valde permixtũ apparere. Si enim longè postea post principium doloris, expuerit quod flauum est, aut fuluũ, aut quod multam tussim

C inducit, & nõ valde permixtum est, deterius est. Nam & flauum meracum, periculosum est: & album ac viscosum & rotundũ, inutile est. Malum est & quod viride est valde, itémq; pallidum, & quod spumosum. Si verò ita fuerit meracum, vt etiam nigrum appareat, hoc ipsum deterius est quàm illa.

Vomitus.

Sputum.

Malum etiam est si nihil repurgetur, neque emittat pulmo, sed plenus ferueat in gutture. Grauedines & sternutationes in omnibus circa pulmonẽ morbis, & antecessisse, & succedere, malũ est. At in aliis morbis lethalissimis sternutationes prosunt. Sputum autem flauum, sanguine permixtum non multo, si in pulmonis inflammatione in principio morbi reiiciatur, salutare est, & valde prodest. Si verò septimo die, aut posterius, minus securum est. Omnia sputa mala sunt, quæ dolorem nõ sedant. Pessima verò sunt nigra, velut descri

Pulmo quũ non purgat malum est.

Sputa quæ mala.

descriptum est. Quæ verò dolorem sedant, omnium optima D existunt. Quicunq; dolores ex his locis non sedantur, neque ad sputorum purgationem, neque ad stercorum alui subductionem, neque ad venæ sectiones, & victus rationem ac medicamenta. eos ad suppurationem verti sciẽdum est. Ex suppurationibus quæcuuque dum sputum adhuc biliosum est, suppurãtur, perniciosæ valde sunt, siue biliosum illud in parte, siue simul cùm pure expuatur: & hoc potissimùm si morbo ad septimũ diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor autẽ est eum qui talia expuit, moriturum esse decimaquarta die, si non aliquod bonũ signũ ipsi acciderit. Sunt autem bona hæc, facilè ferre morbum, bene spirare, à dolore liberatum esse, sputum facilè tussiendo reijcere, corpus æqualiter calidum ac molle apparere, sitim non habere, vrinas & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse conuenit accidere vt quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo non morietur. Si verò aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore tẽpore vita producta, decimaquarta die homo peribit. Porrò mala signa his contraria sunt: ægrè ferre morbum, spiritum magnum & densum esse, dolorem nõ sedari, sputum vix tussiendo reiicere, valde sitire, corpus inæqualiter à febri teneri, ventrem quidem ac costas fortiter calidas esse, frõtem verò & manus ac pedes frigidos. Vrinas autem & alui egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit F horum aliquid ad sputum, peribit vtiq; homo priusquam ad decimumquartũ diem peruenerit, aut nono die, aut vndecimo. Sic igitur coniecturam facere oportet, quòd hoc sputum lethale sit valde, & non perducat ad decimumquartũ diem. Proinde & mala & bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimum veritatẽ consequi quis poterit. At verò aliæ suppurationes rumpuntur plurimæ quidem vigesimo die, aliæ verò trigesimo, aliæ quadragesimo, aliquæ verò ad sexaginta dies perueniunt. Considerare verò futuræ suppurationis principium oportet, supputatione facta ab ea die qua primũ homo febricitauit, aut si fortè ipsum primùm rigor apprehẽdit: & si pro dolore grauitatem sibi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat.

Margin notes: **Suppurationes.** — **Bonæ spei signa.** — **Pus quãdo erumpit.**

Hæc

A Hæc enim in principiis ſuppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem ſuppurationũ fore expectare oportet ad prædicta tempora. Si verò ſuppuratio fuerit in altero latere ſolum, vertere & conſiderare oportet in his, num aliquem habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero ſit calidius: & reclinato ægro in latus ſanum interrogare ipſum, an videatur ipſi graue quid ex ſuperno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero eſt ſuppuratio, in quo grauitas affuerit. Cæterùm omnes ſuppuratos ex his ſignis cognoſcere oportet. Primùm quidem ſi febris nõ dimittit, ſed per diem quidem tenuis eſt, noctu verò amplior: & ſudores multi oboriuntur, tuſséſque, ac tuſsiendi promptitudo ipſis B adeſt, & nihil memorabile expuũt: & oculi caui fiunt, & maxillæ ruborem contrahunt, & vngues quidem manuum curuantur, digiti verò caleſcunt, & potiſsimum ſummi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos nõ appetũt, & puſtulæ per corpus enaſcuntur. Quæcunque igitur ſuppurationes diuturnæ ſunt, hæc ſigna habent, & fidem ipſis valde habere oportet. Quæ verò breues ſunt, ex his ſignis cognoſcere oportet, ſi quid apparuerit ex his, qualia in principiis fiunt. Simul autem & ſi aliquanto difficilius ſpirauerit homo. At verò quæ ex ipſis citius & tardius rumpuntur, his ſignis cognoſcere oportet. Si quidẽ enim dolor in principiis fiat, & ſpirãdi difficultas, & tuſsis, & ſputatio perſeuerans, ad vigeſimum diem pertingat, eruptionem tũc expectare oportet, aut etiã prius. C Si verò quietior fuerit dolor, & alia omnia pro huius ratione, eruptio poſterius expectanda eſt. Neceſſe verò eſt accedere & dolorem, & ſpirandi difficultatem, & ſputationem, ante puris eruptionem. Ex his autem maximè ſuperſtites manent hi quos febris eodem poſt eruptionem die dimiſerit: & qui cibos citò appetiuerint, & à ſiti liberati fuerint: & ſi vẽter parua & compacta egeſſerit, & pus album & leue & eiuſdem coloris fuerit, & à pituita liberum, & citra dolorem ac tuſsim fortem repurgetur. Ac optimè quidẽ ſic ac celerrimè liberãtur. Sin minus, hi quibus proxima his cõtigerint. At verò intereunt hi quos febris non dimiſerit, aut vbi ipſos dimiſiſſe putata fuit, rurſus recaleſcens apparuerit: & qui ſitim quidem habuerint, cibos autem non appetiuerint, & ſi vẽter liquidus fuerit, & pus pallidum ſiue viride, & liuidum

Suppuratorũ cognitio

expuerint,aũt pituitosum & spumosum.Si hæc omnia conti D
gerint,pereũt.Quibus verò ex his quædã accesserint, quædã
non,horũ aliqui intereũt,aliqui in multo tẽpore superstites
euadunt.Verũ ex omnibus signis quæ adsunt,tum in his, tũ
Tubercula in aliis omnibus coniecturã facere oportet. Quibuscunque
aurium. ex inflammati pulmonis morbis,abscessus circa aures fiunt,
& suppurãtur,aut ad infernas partes,ac fistulãtur,hi supersti
tes euadunt.Verũ huiusmodi sic cõsiderare oportet. Si & fe-
bris detinuerit,& dolor non sedatus fuerit, & sputũ pro ra-
tione nõ prodierit,neq; biliosæ,neq; solutu faciles, & mera-
cæ alui egestiones fuerint,neq; vrina valde multa,& multã
subsidentiam habẽs:indicatur autẽ superstes futurus ab om-
nibus reliquis salutaribus signis,tũc abscessus huiusmodi fo- E
re sperandũ est.Fiunt autẽ partim ad infernas partes,quibus
videlicet inflãmatio aliqua circa præcordia affuerit:partim
in supernis,quibus præcordiũ molle & doloris exors permã-
serit,& vbi spirandi difficultas,quæ per tẽpus aliquod affuit,
desierit citra aliã manifestã caussam,Cęterũ abscessus ad cru
ra,in pulmonis inflãmationibus fortibus ac periculosis,om-
nes quidẽ vtiles sunt,optimi verò sunt,qui dum sputũ iã in
mutatione est,fiunt.Si enim tumor & dolor fiat,sputo pro fla
uo purulẽto fiẽte,& foras procedẽte:ita securissimè homo su
perstes euaserit,& abscessus absq; dolore celerrimè sedabi-
tur.Si verò sputũ nõ bene processerit,neq; vrina subsidentiã
bonã habẽs apparuerit,periculũ est claudum fore articulũ,
aut multum molestiarũ exhibiturũ.At si euanescãt & recur- F
rant abscessus,sputo non prodeũte,febréq; permanente hor-
rendum est.Periculũ enim est ne delyret homo & moriatur.

Ex suppuratis à pulmonis inflammatione,seniores magis
intereunt.Ex aliis autẽ suppurationibus,iuniores magis mo
riuntur.Dolores cum febre fientes circa lumbos & infernas
partes si septũ transuersum attigerint,infernas partes relin-
quẽtes,perniciosi valde sunt.Proinde aliis quoq; signis ani-
mũ aduertere oportet.Nam si quod etiã ex aliis signis malũ
apparuerit,desperatus est homo.Si verò assiliẽte ad septum
trãsuersum morbo alia signa nõ mala accesserint,hũc suppu
ratum fore multa spes est.Quicunq; verò suppurati vrũtur,
quibus quidem purum pus fuerit,& album,& nõ fœtidum,
hi seruantur:quibus autem subcruentum,& cœnosum,hi pe
reunt

A reunt. Porrò vesicæ duræ & dolẽtes, penitus quidẽ horrendæ ac perniciosæ sunt, perniciosissimæ verò quæ cũ febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipsis vesicis ad occidendũ sufficiunt, & alui nõ egerunt hoc tempore, nisi durũ quiddam, & hoc coactæ. Soluit autẽ vrina purulẽta micta, quæ albã ac leuem subsidentiã habet. Si verò neq; ab vrina quicquã remiserit dolor, neq; vesica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrũ moriturũ esse timor est. Atque hic modus potissimũ pueros corripit septẽnes, donec ad quintumdecimũ annum peruenerint. Febres iudicantur in iisdem numero diebus, ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, &

Ex vesica notæ.

Febriũ decretoria.

B signis securissimis nitẽtes, quarto die desinũt, aut priùs. Malignissimę verò, & signis horrẽdissimis fiẽtes, quarto die aut priùs occidunt. Primus igitur ipsarũ insultus sic desinit. Secundus autem, ad septimum producitur. Tertius ad vndecimum. Quartus ad decimũquartum. Quintus ad decimũseptimum. Sextus ad vigesimum. Hi igitur impetus ex acutissimis morbis, per quatuor ad viginti, ex additione desinunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exactè numerari. Neq; enim annus, & menses, integris diebus numerari possunt. Posteà verò eodem modo iuxta eandem additionem, primus circuitus quatuor & triginta dierũ est, secundus quadraginta dierum, tertius sexaginta dierum. At in horum principiis difficillimũ est cognoscere eos qui in plu-

C rimo tẽpore iudicabuntur. Simillima enim sunt ipsorũ principia. Verùm à primo die animaduersionem facere oportet, & prout singuli quaternarij adduntur considerare, & non latebit te quo vertetur morbus. Fit autem & quartanarum febrium cõstitutio ex huiusmodi ordine. Qui porrò morbi in breuissimo tẽpore iudicabuntur, faciliores cognitu sunt. Maximæ enim differentiæ ab initio ipsis sunt. Qui enim superstites ab ipsis euasuri sunt, facilè spirantes, & doloris exortes sunt, & noctu dormiunt, aliáque signa securissima habent. Qui verò morituri, ægrè spirãtes fiunt, delirãtes, vigilantes, aliáque signa pessima habentes. Vt igitur his ita contingentibus, cõiectare oportet, & iuxta hoc tempus, & iuxta vnamquamq; additionem, tendentibus ad iudicationem morbis. Iuxta eandem rationẽ mulieribus quoq; iudicationes fiunt

ex partu. Capitis dolores fortes & continui cum febre, si D

Capitis dolor afsidu⁹ quãdo malus.

quidem lethalium signorum quid accesserit, perniciosi valde sunt. Si verò absq; talibus signis, dolor viginti dies trãsmiserit, & febris tenuerit, sanguinis à naribus eruptionẽ, aut abscessum quendã ad infernas partes expectare oportet. Sed & quàm diu dolor recens fuerit, similiter sanguinis è naribus eruptionem, aut puris eruptionẽ sperare cõuenit, cum aliàs tum si dolor circa tẽpora & frontẽ fuerit. Verùm sanguinis eruptio magis expectanda est iunioribus trigintaquinque annis, senioribus verò puris eruptio. Auris dolor acutus cum febre cõtinua ac forti, horrendus est. Periculum est enim delyraturum esse hominẽ, ac periturũ. Proinde quum hic modus minimè tutus sit, cito mentem aduertere oportet etiam E aliis signis, à primo statim die. Pereunt autẽ iuniores homines septimo die, & adhuc citiùs, ex hoc morbo. Senes verò longè tardius. Nam & febres & delyria minùs ipsis accidũt, & hac de causa aures anteà suppurantur. Verùm his quidem ætatibus recidiuæ morbi contingentes, plurimos occidunt. At verò iuniores priusquàm suppuretur auris, pereũt. Nam si pus albũ effluxerit ex aure, spes est iuuenẽ superstitem euasurum esse, si sanè & aliud quoddam bonũ signum ipsi accedat. Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ sunt. Verùm si quod aliud item signum accedat, ex his quæ anteà mala esse iudicata sunt, in periculo hominem versari prædicendum est. Anginæ horrendissimæ sunt, & citissimè accidunt, quæ F neque in faucibus quicquam conspicuum faciunt, neque in ceruice: verùm plurimum dolorem exhibent, & erecta ceruice spirationem inducunt. Hæ enim eodem die suffocant, secundo item ac tertio & quarto. Quæ verò alioqui similiter dolorem exhibent, attollũtur autem, & in faucibus rubores faciunt, perniciosæ quidem valde sunt, verùm prioribus magis diuturnæ, si rubor fuerit magnus. Quibuscunq; verò fauces & ceruix simul rubuerint, hæ anginæ diuturniores sunt, & ex ipsis maximè euadunt, si & ceruix, & pectus ruborem habuerit, & erysipelas ignis sacri non intro recurrerit. Si verò neque in diebus iudicatoriis dissipetur erysipelas, neque tuberculum ad externam partem conuertatur, neq; pus tussiendo reiiciat, faciléq; ac sine dolore degere videatur, mortem significat, aut ruboris recidiuam. Securius est autem tu morem

Auris dolor.

Fauciũ exulceratio.

Anginæ varietas.

Erysipelas

A morē & rubore quā maximè foras verti. Si verò ad pulmonē vertatur,& delyrium inducit,& quidā ex ipsis suppurati plerunque fiunt. Gurguliones periculosi sunt vt & resecentur, & scarificentur, quàm diu rubicundi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos succedunt, & sanguinis eruptiones. Quare tales aliis machinamentis attenuare conari oportet hoc tēpore. Quum verò totum iam fuerit secretum, quòd sanè vuam appellāt,& fiat extrema gurgulionis pars maior & rotunda, superior autem tenuior, in hoc tempore tutum est rem aggredi. Præstat tamen & aluo subducta, chirurgia hac vti, si & tempus permittat,& homo non strangulетur. Quibus febres cessant, neque signis solutoriis apparentibus, ne-
B que in diebus iudicatoriis, his reuersuras esse expectandum est. Quæcunque febris longiorem moram traxerit homine alioqui ad salutem disposito, ita vt neque dolor teneat ob inflāmationē, aut ob aliquam aliam manifestam causam: huic abscessum expectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulum. vel maximè infernum. Fiunt autem huiusmodi abscessus magis,& in breuiori tēpore, his qui iuniores sunt triginta annis. Expectare verò statim oportet abscessum si febris detinens viginti dies transmiserit. Senioribus autē minus fiunt, diuturniore etiam existente febre. At verò huiusmodi abscessum expectare oportet febre continua existente. Verùm ad quartanam deducetur, si intermiserit, & erroneo modo apprehenderit, & si hæc faciens ad autumnū
C appropinquarit, Quemadmodū autem iunioribus triginta annis abscessus fiunt: Ita quartanæ magis his qui triginta sunt annorum, & senioribus. Cæterum hæc nosse expedit abscessus magis hyeme fieri, tardiúsque cessare, & minus recurrere. Quicunque verò in febre non lethali, dixerit sibi caput dolere, aut etiam præ oculis obscurum quiddā apparere, si & osculi ventris morsus huic accesserit, ei biliosus vomitus aderit. Si verò etiam rigor accesserit,& partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc vomitus aderit. At si quid biberit aut ederit sub hoc tempus valde cito vomet.

Porrò quibus horum dolor fieri inceperit primo die, hi quarto magis quā quinto premuntur: septimo verò liberantur. Plerique tamē ipsorum tertio die dolere incipiunt, vexantur autem maximè quinto, liberantur nono, aut vndeci-

mo. Qui verò incœperint quinto die dolere, aliáque iuxta D rationẽ priorum ipsis fiant, his ad decimũquartum morbus iudicatur. Fiunt autẽ hæc & viris, & mulieribus maximè in tertianis. Iunioribus verò fiunt quidem & in his, verùm magis in continuis febribus, & in sinceris tertianis. Quibuscunque verò in huiusmodi febre caput dolentibus, pro eo quod obscurum quiddam prę oculis appareat, visus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obuersantur: & pro osculi ventris morsu, in præcordiorũ dextra aut sinistra parte aliquid tenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione: sanguinem de naribus his, pro vomitu fluxurum esse expectandum est. Magis tamẽ & hic in iuuenibus sanguinis eruptionem expectare oportet, his autem qui triginta sunt E annorum, & seniores adhuc, minus: verũ vomitus in his expectari debent. At verò pueris conuulsiones fiunt, si febris fuerit acuta, & venter non egesserit: & vigilarint, & terreantur, & eiularint, & colorẽ mutarint, & viridẽ siue pallidum aut liuidũ, aut rubrũ cõtraxerint. Fiunt autẽ hæc promptissimè quidem pueris nuperrimè editis, vsq; ad septimum annum. Seniores autem pueri, & viri, non amplius in febribus corripiuntur cõuulsionibus, si non quid ex signis fortissimis ac pessimis accesserit, qualia sanè in phrenitide fieri solent. Perituros porrò & superstites futuros, tum pueros, tũ alios, ex omnibus signis coniectare oportet, prout singula de singulis perscripta sunt. Atque hæc & de acutis morbis, & de his qui ex ipsis fiunt, dico. Qui verò rectè prænoscere volet, & F superstites futuros, & morituros: & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus est: eum signa omnia ediscere, & iudicare posse conuenit, ita vt vires ipsorum inter se conferendo expendat, quemadmodum perscriptum est: & de aliis, & de vrinis, & de sputis, vbi simul & pus & bilẽ ægrotus tussiendo reiecerit. Quin & impetus morborũ semper populariter grassantium cito animaduertere oportet, & temporis cõstitutionem non ignorare. Probè tamen id nosse expedit de coniecturis certis, & aliis signis, & non ignorare quòd in omni anno, & omni tẽpore, mala malũ, bona bonũ significant. Nam & in Libya, & Delo, ac Scythia, præscripta signa vera comperiuntur. Proinde sciendum est, minimè difficile esse, in iisdẽ regionibus posse aliquem pleraq; ex ipsis assequi

Libya, Delos, Scythia pro omnibus ponantur.

A assequi, si memoria tenens ipsa, iudicare ac rectè expendere sciat. Cæterùm nullius morbi nomen desiderare oportet, quod hic non est adscriptum. Omnes enim qui in prædictis temporibus iudicantur, ex iisdem signis cognosces.

HIPPOCRATIS COI PRAEDICTIONVM, LIBER I. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

B

Soporosi in principiis fientes, cum capitis, lumborum, præcordij, colli dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tum alias, tum quarto ab initio die. Alui proluuium valde rubicundum, malum quidem est in omnibus morbis, non minimè verò in prædictis. Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ. In turbatis vigilantibus, vrinæ decolores, nigræ, innatantes, in sudoribus, phreniticæ. Alui profluuium. Lingua. Vrina. Insomnia.

Insomnia etiam in phreniticis manifesta sunt. Screatio frequens, si sanè & aliud quoddam signum affuerit, phrenitica sunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali sunt, tum aliàs, tum in sudoribus. Prædebilitatorum desipientiæ pessimæ, velut etiam Thrasynonti. Screatio. C Thrasynō.

Phreniticæ vehementes affectiones, tremulæ desinunt. Phrenesis.

Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate & vigiliis, cito insaniam affore denuncient. Loci circa fauces in acutis morbis dolorosi, graciles, parui, suffocatorij, quando hiarit æger vt os claudere & aperire non facilè possit, mentis emotionem portendunt. Ex talibus phrenitici fiunt, & perniciosè affecti. In phreniticis in principio mansuetudo. Verùm frequenter transmutari, malum id est, & sputatio mala est. In phreniticis alba alui egestio malum: quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his pessimus. Quibus melancholico modo mente Vomitus. Faucium dolor. Archecrates. Melancholicū cacoethes.

motis, tremores accedunt, malignum hoc eſt. Mente moti D acutè, vbi inſuper febrierint, cum ſudore phrenitici fiunt. Phrenitici paucibili, ſtrepitum valde percipientes, tremuli. Ex vomitu nauſeabundo oborta, clãgoroſa vox, oculi puluillum incumbentem habentes, inſaniam portendunt: quemadmodum etiam Hermozygæ vxor, inſania acutè correpta, voce deſtituta mortua eſt. In febre ardenti ſonitibus auriũ accedentibus, cum viſus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mente mouentur. Mentis perculſiones cum voce clangoroſa, linguæ conuulſiones tremulæ: & voces tremulæ fientes, mortem alienãt. duricies in his pernicioſa eſt. Linguæ tremulæ ſignum ſunt mentis non firmæ. In bilioſis meracis alui egeſtionibus, ſpumoſa floru- E lentia malum, tum alias, tum ſi cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit. Rari circa latus in his dolores, deſipientiam ſignificãt. Vocis interceptiones cum ſingultu peſsimæ.

Vocis interceptiones cum exolutione peſsimæ. In vocis interceptione, ſpiritus veluti his qui ſtragulantur præ manibus expoſitus, malus eſt. Num & talis mentem emouet?

Modicè feroces mentis emotiones, ferinæ ſunt. Moleſtè ferre morbum cum perfrigeratione, ſi non ſine febre exſudent partes ſupernæ, phrenitim portendit: quemadmodum etiam Ariſtagoræ. Sed & pernicioſum hoc eſt. Frequentes in phreniticis permutationes, conuulſoriæ. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus, nec commonefactis, pernicioſæ. Num his minguntur velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes? F Palpitantes per totum, num voce deſtituti moriuntur? Sputationes in phreniticis cum perfrigeratione, nigræ reuomuntur. Surditas, & vrinæ non conſidentes, valde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portendunt. His morbo regio corripi malum eſt. Mala eſt & ex morbo regio fatuitas. Hos voce quidẽ deſtitui, verùm ſentientes eſſe contingit. Arbitror autem & aluos his perrũpere, velut contigit Hermippo, & mortuus eſt. Surditas in morbis acutis & turbulentis conſequens, mala. Mentis emotiones tremulæ, obſcuræ, palpatoriæ, valde phreniticæ ſunt. Velut & Didymarcho in Co. Torpores ex rigore, non valde apud ſeipſos ſunt. Dolores circum vmbilicum palpitantes, habẽt quidem aliquid quod mentem emouet. Verùm circa iudicationem his ſpiritus

Furiale ſignum. Hermozygas. Tinnitus aurium qualis. Linguæ ſpaſmi. Linguæ tremor. Oletula ſpumoſa. Singultus quãdo malus. Vocis interceptiones. Ariſtagoras. Vrinæ clandeſtinæ. Hermippus. Surditas malum in his. Didymarchus.

A tus aceruatus cum prompta tẽsione penetrat. Et dolores circa suram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in vrina, dolore circa femur dissipato, mentis emotionem portendit. & qualia circa aurium sonitus contingunt, talia existunt. In aluo liquida, lassato, caput dolẽti, siticuloso, vigilanti, obscure loquenti, impotenti, quibus talia sunt, his timor est vt mente moueantur. Exudantes & maximè circa caput, in morbis acutis submolestè ferentes, malũ, tum alias, tum in vrinis nigris. & turbidus spiritus in his malus.

Impotentiæ præter vacuatorum vasorum rationem cõtingentes, non existente vasorum vacuatione, malum. Alui interceptæ, sed parua, nigra, velut caprarum stercora ad neces-B sitatem coactè emittentes, nasus in his erumpens, malum. Quibus lumborum dolor diutinus, cum ardore fastidioso ac nauseabundo, hi si exudent, malum est. Num his tremores fiunt? Sed & vox velut in rigore conspicua? Extremitates si in vtranque partem cito transmutentur, malum est. Et sitis huiusmodi, mala est. Ex moderato ferox responsio, malum. Vox acuta, his præcordia intro trahuntur. Oculus hebes, malus: & fixus ac caliginosus, malus. Vox acuta clangorosa, mala. Dentium stridor perniciosus est, quibus non & sanis familiaris est, Suffocatio in his valde mala. Faciei bonus color, & vehemens toruitas, malum. Egestiones alui desinentes in spumosas meracas, exacerbatoriæ sunt. Vrinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, C pessimæ. Perniciosa si citra signa, leuia facta fuerint, mortem significant. In morbis acutis biliosis valdæ albæ, spumosæ, circumbiliosæ egestiones, malæ. Malæ item & vrinæ eiusmodi. Num his hepar dolorosum est? Vocis interceptiones in febribus conuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cum silentio deueniunt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortem inducunt. Febres ex præcordiorum doloribus malignæ. Sitis præter rationem soluta in acutis morbis, mala est. Sudor multus cum febribus acutis fiens, malus est. Et vrinæ dolorosæ, malæ sunt.

Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itémque æruginosæ, malæ sunt: & paruas apparere veluti stillas. Et vomitus cum varietate, mali sunt, tum aliàs, tum si propius inter se prodeant. Quæcunq; in diebus iudicatoriis, cum an-

Vox acuta. Dentium stridor.

Lotij interceptio. Mortis signum. Silentiũ in febrib⁹ perniciosum.

Sitis. Sudor. Vrinæ malæ.

Vomitus, malus.

xietudine, absque sudore perfrigerantur, malum est: Et quæ D
ex his insuper riguerint, mala sunt. Vomitus meraci, anxiosi, mali. Sopor num vbique malus est. Ignorantia cum rigore, malum. Malum item obliuio. Perfrigerationes ex rigore non recalescentes, malæ sunt. Sudantes ex perfrigeratione recalescentes, malum. In his ardor dolorosus in lateribus, & insuper rigere, malum est. Aestuosi rigores aliquatenus perniciosi: & flammea facies cum sudore in his mala est: In his posteriorum partium frigiditas, conuulsionem accersit. Exudantes vigiles recalescentes, malum. Ex lumborum recursu, oculi distortio malum. Dolor in pectus firmatus cum torpore, malus. Hi si insuper febriant. acutè ardẽtes, moriuntur. Qui nigra reuomunt, cibos auersantur, de- E
liri sunt, iuxta pubem parum dolorosi, oculum ferocem aut clausum habent, eos medicamentis purgare nõ oportet. Perniciosum enim est: Neque intumescẽtes, vertiginosos, in leuiter vagando deficientes, cibos auersantes, decolores. Neque in febre fractos, si soporosi fuerint. Perniciosum enim est. Oris ventriculi dolor, cum præcordio distento, & capitis dolor, malignum, & quidpiam anhelosum. Num hi repente moriuntur. velut in Dysode. Huic etiam vrinæ vehementer fermentatæ, erant valde rubicundæ. Colli dolor malum quidẽ in omni febre, pessimum autem his quibus timor est vt insaniant. Febres soporosæ, lassatoriæ, caliginosæ, vigilias inducentes, exudantes, malignæ. Horrores frequentes ex dorso, celeriter translabentes, molesti, vrinæ interce- F
ptionem dolorosam significant. Qui auxiè se iactantes, citra vomitum exacerbãtur, male habent. Perfrigeratio cum duricia signum malum. A ventre tenuia non sentienti prodire, ei qui est apud seipsum, perniciosum: velut Hepatico.

Sopor. Ignorantia. Obliuio. Oculi distortio. Qui cito moriũtur. Colli dolor pessimus. Perfrigeratio.

Vomitiones exiguæ biliosæ malæ, tum aliàs, tum si insuper vigilauerint ægri. Nasus in his destillans, perniciosum est. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, surditásque adest, & in latere dolor acutus, hæ perniciose mente mouentur. In febribus ardentibus subperfrigerantibus, egestionibúsque alui biliosis aquosis frepuentibus, oculorũ distortio signum malum est, tum aliàs, tum si stupore prehensi detineantur. Siderationes repentinæ ei qui exolutè ac diutinè insuper febriit, perniciosæ sunt: quale quiddã passus est

Pernicies fœminarũ.

A Numenij filius. Ex lumborum dolore ad os ventriculi recursiones, febriculosæ, horridæ, reuomentes aquosa tenuia multa, mente motæ, voce destitutæ, nigrorum vomitu facto moriuntur. Oculi confractio in morbo acuto mala. Num anxiæ se iactātibus citra vomitum, lumbos dolentibus, si ferociter mente moti fuerint, spes est vt nigra per aluum prodeant? Fauces dolorosæ, graciles, cùm ægrè tolerabili molestia, strangulatoriæ, perniciosæ acutè. Quibus spiritus retrahitur, vox autem strangulatoria est, & vertebra intro considet, his in fine velut contrahente quodam spiritus fit. Caput dolentes, & stupore detenti delirantes, aluo intercepta, B oculum ferocem præ se ferentes, florescentes, opisthotono posteriorum partium conuulsoria distentione corripiuntur.

Numenius. Oculi confractio. Dolor faucium. Capitis dolor.

In oculorum distortione, febriculoso, lassato, rigor perniciosus. Et soporosi in his, malum. In febribus ad præcordiũ dolores, sine voce, si sudore non soluantur, maligni sunt. His dolores ad coxas, vnà cum febre ardente, & si aluus aceruatim eruperit, perniciosum. Quibus voces cum febribus deficientes post iudicationem, hi trementes ac soporosi moriuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventris tumor, cibis interceptis, in sudoribus: Num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid superueniens, singultum indicat? Sed & aluus spumosa, biliosa, insuper egerit? Splendidum in his mictum prodest. Venter autem his C insuper turbatur. Quibus sopor fit spumosis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, cum sudoribus febriculosi laxantur in seipsos, fiúntque morbi reuertentes diutius durantes, His insuper rigere, non malum est. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, subsurdi, mingentes nigra densata: quibus hæc sunt, his nigra ventura esse expectare oportet, perniciosum. Vocis interceptiones cum exolutione, stupore detinente, perniciosæ. Lateris dolor, ex sputis biliosis, citra rationem si euanuerit, mente mouentur.

Oculorum distortio. Præcordiorum dolor. Manus tremulæ. Lateris dolor.

Ex colli dolore, soporoso, sudanti, aluus inflata, si sanè ad necessitatem liquida demiserit, infuso immisso sublata: ex his ea quæ biloosa non sunt supprimuntur. Talia verò si seruentur retenta, longius ægrotat. Num itaque pro

Ceruicis dolor cum sudore.

que proluuia quæ biliosa non sunt, meliora sunt? & flatuoso tumori profuerint? Alui circumtensio, ad necessitatem liquida demittens, cito intumescens, habet quid conuulsorium, velut etiam Aspasij filio. Superrigere his perniciosum. Ex his conuulsus factus ac inflatus, vbi diutius ægrotasset, ori putrefactio viridis superuenit. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium se reuoluentes, & ciborum fastidium inducẽtes vnà cum febre: his ad caput dolor intentus progressus, repente conuulsorio modo occidit. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquãto magis exacerbantur, cum vigiliis, & delyrio in somnis, aliquando vrinas inuoluntariè emittentes, in conuulsiones soporosas desinunt. A principio exudantes vrinis concoctis, ardentes qui citra iudicationem perfrigerantur, breui circum circa ardentes: Torpidi item, soporosi, conuulsi, perniciosè affecti sunt. Vterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cum grauitate fientes, mali sunt. Fortassis autẽ his etiam conuulsorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores strangulatorij, habent quid conuulsorium, tum aliàs, tũ à capite oborti, Velut etiam Thrasynontis consobrinæ. Tremores conuulsorij fientes in sudoribus, reuerti solent. Iudicatio his fit vbi superriguerint. Superrigent hi ardore circa ventrem prouocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & oris ventriculi dolor, cum exscreatione violenta, conuulsorium quid habet. A ventre subliuida, turbulenta: & lotia tenuia ac aquosa, suspecta. Fauces exasperatæ parum, & venter murmurans inanibus ad egerendum surrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delassati, in stragulis ac vestimentis dolorosi. Quæ ex his augentur, difficilia sunt. Somnus multus in his conuulsorius, & dolores in frontem graues, & mictio difficilis. Vrinæ suppressio quibus rigores, & in conuulsoriis affectionibus: velut & ipsa vbi inhorruit, sudauit. Meracæ desinentes purgationes, omnibus quidem exacerbatoriæ sunt. His verò etiã valde. Ex talibus etiam circa aurem abscessus exurgunt. Turbulentæ ferocissimæ è somno excitationes, cõuulsoriæ sunt tum aliàs tum cum sudore. Et colli, & dorsi perfrigerationes apparentes, sed & per totũ corpus: In his etiàm spumosæ mictiones, vnà cum animi deliquio, & oculorum obscuratio, cõuulsionem

Aspasius.

Lumborũ mala.

Capitis dolor grauidis perniciosus.

D

E

F

A sionem propè adesse significant. Cubiti ac colli dolores conuulsorij. A facie autem hi. In faucibus sonitus frequentes, cũ saliuę sputatione. In his in somnis sudores, boni. Num & sudore leuari, plurimis non malum est? Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles. In febribus exudantes caput dolentes, aluo intercepta, conuulsi fiunt. Subfriabiles liquidæ alui egestiones, perfrigerãtes non sine febre, malæ sunt. Rigores ex his vesicam & ventrem occupantes, dolorosi. Proinde soporem his habere aliquid conuulsorij, non sanè mirum apud me fuerit. Quæ in acutis vomitorio modo trahũtur, mala sunt. Et albæ alui egestiones, difficiles, Non viscosa ex his progressa, cum multo ardore ad mentis B emotionem perueniunt. Num ex his soporosi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius durant. Num circa iudicationem hi arescentes difficile spirantes? Quæ ex lumbis ad collum ac caput progressa sunt, & leuis syderationis modo resoluerunt, conuulsoria fiunt & mentem emouentia. Num & soluuntur talia cõuulsione? Ex talibus variè ægrotant, & per eadem progressi. Conuulsiones in his quæ ab vtero strangulantur sine febre, faciles sunt, velut etiam Dorcadi. Vesica intercepta tum aliàs, tum cũ capitis dolore, habet quid conuulsorium. Quæ in his cum torpore exoluuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num id quod tale est, etiam mentem emouet? Num & ossium circa tempora dissectiones, conuulsionem accersunt? aut si quis ebrius verberetur, C aut sanguis multus effluat in principiis, non hoc facit conuulsionem? In sudore sputa defluentia febricitanti, leuia sunt. Num ad dies aliquot alui humectantur? arbitror. Num his ad articuloss abscessus fiet? Quæ modicè ferociter mentem emouent, atrabiliaria sunt. Si verò à muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc verò sæpius accidũt. Num & cõuulsæ fiunt hæ? Num & vocis interceptiones cũ sopore, conuulsoriæ sunt? velut coriarij filiæ, quæ muliebribus purgationibus præsentibus affici cœpit. Quibus conuulsis oculi intentè relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ sunt: velut in splene magno si ex dextra nare fluat. Et circa pręcordia eodem modo res se habet. Verùm cum sudore hoc peius est. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus,

duobus, perfrigeſcentia maligna ac praua. Poſt ſanguinis D eruptionẽ, nigrorum per aluum tranſitus, malus. Praua ſunt etiam valde rubra. Num verò quarto die hæc ſanguinis eruptio contingit? Soporoſi ex his conuulſione moriuntur. Num nigris præegreſsis, & ventre tumefacto? Vulnera ſanguinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur, Poſt modicam ſanguinis eruptionem, & nigrorum egeſtionem, in acutis ſurditas malum.

Sanguinis egeſtio in his pernicioſa. Verùm ſurditatem ſoluit. Lumbis dolentibus oris ventriculi dolores accedentes, ſigna hæmorrhidumfluxionis futuræ ſunt, Arbitror autem & hos prægreſſæ hæmorrhoidum eruptionis ſignum eſſe. Sanguinis eiuptionem ſtatis temporibus fientes, ſiticuloſæ, difficiles ac exoluentes, ſi ſanguinem non effuderint, E in comitialem morbum finiunt. Morbi qui ſtatim turbulenti ſunt, inſomnes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die alleuati, noctu afflixerunt, poſtridie exudarunt, in ſomnúmque delati mentem emouerunt, hi largè ſanguinẽ fundent. Num & aquoſa vrina tale quid ſignificat? Quibus ſanguinis eruptiones plures, his temporis progreſſu alui malè afficiuntur, ſi non vrinæ concoctæ fuerint. In iudicatoriis perfrigerationibus, ſanguinis eruptiones fortes peſsimæ ſunt. Capite grauati, iuxta ſinciput dolentes, inſomnes ſanguinẽ profundunt, tum aliàs, tum ſi quid ad collum contendat. Vigiliis infeſtati, derepente cum inquieta iactatione, ſanguinem fundunt, tum aliàs, tum ſi quid anteà F perfluxerit. Num vbi inhorruerunt? Colli dolores, oculi valde rubicundi, ſanguinis eruptionem ſignificant. Quibus aluo ſuppreſſa ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent, Num aluus inteſtinorum leuitate corripitur, & obdura fit, aut aſcarides inſunt, aut vtrunque? Quibus ex lumbis recurſus fit ad caput, & manus, hi ſtupidi, os ventriculi dolentes, ſanioſis ac ſeroſis humoribus pleni, largè ſanguinẽ profundunt. Sed & aluus his turbulentis erumpit. Quibus ex ſanguinis eruptione larga ac frequẽti, nigrorum multorum ſit egeſtio, hi ſuppreſſa aliud doloroſi ſanguinẽ profundunt. Cum quadã verò fluxione, facilè ferunt. Num hi multos frigidos ſudores excludunt? Conturbata in his vrina non mala, neque id quod genituræ ſimile in ipſa reſidet. Verùm frequenter

A quenter hi aquoſa mingunt. Quibus in ſurditate & torpore parua eſt à naribus deſtillatio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his confert, & alui perturbatio. Quibus ex rigore febres cum laſsitudine, his menſes muliebres decurrunt. At collum in his doloroſum, ſanguinis eruptionis è naribus ſignum eſt. Et per nares ſanguinem effundere ſpes eſt, ea quæ caput concutiunt: Et quæ aurium ſonitum faciunt, ſanguinē profundunt, aut menſes deducunt, tum aliàs, tum ſi iuxta ſpinam ardor conſequetur. Fortaſsis autem & dyſenteriam facient. Et circa ventrem palpitationes cum præcordij intenſione ſublonga ac tumente, ſanguinis eruptionem ſignificant. Inhorreſcunt autem hi. Quæ larga, violenta, mul-
B ta ex naribus fluxerint, aliquando ad conuulſiones adducūt. Venæ ſectio ſoluit. Frequentes & paulatim fientes ad egerendum ſurrectiones, ſubflauæ, viſcoſæ, modica ſtercoracea habētes, cum præcordiis ac lateris dolore, morbo regio participant. Num autem his ſuppreſsis hi exoluuntur? arbitror ſanè, & ſanguinem profundunt? His tenſio lumborū, & dolores in his, ſanguinis eruptionem ſignificant. Præcordij tenſio, cum capitis grauitate ac ſurditate, & quæ ad hæc conſequenter diuexant, ſanguinis eruptionem indicant. Vndecimo die ſanguinis ſtillicidia difficilia, tum aliàs, tum ſi ſuperſtillauerint. Qui in horroribus ſimul iudicatoriè exudarunt, poſtridie verò poſtquam inhorruerunt præter rationem vigilant, eos ſanguinem effuſuros eſſe arbitror. Qui-
C bus ab initio largæ ſanguinis eruptiones, rigor fluxionem ſiſtit. Ex ſanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædam, ſanguinis eruptiones ſoluunt. Sed è tempore ſic ſoluuntur. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abſceſſus habent, citò & modicè concoquuntur, malæ ſunt. Et perfrigerari hoc modo malum eſt. Subſoporati, morbo regio affecti, non valde ſentientes, quibus ſingultus, his aluus erumpit, fortaſsis & ſuppreſſa eſt. Hi exoluuntur. Num his etiam abſceſſus iuxta aures fiunt? Suppreſſæ cum rigore vrinæ malæ, tum aliàs, tum ſi antea ſopor apprehenderit. Num iuxta aures abſceſſus parotides dictos, in his fore ſpes eſt? Ex torminoſo ſubſidentia limoſa ſubliuida, mala eſt. Num ex præcordiis dolet puto dexterum? & exoluitur? Num abſceſſus

iuxta

iuxta aures talib⁹ parũ doloroſi? Aluus erũpens his in omni- D
bus pernicioſa eſt. In anxioſis quibuſdã vigiliis abſceſſus circa aures maximè. Ex voluulis graueolẽtibus, in febre acuta, præcordiis ſublimibus diutius permanẽtibus, abſceſſus circa aures oborti occidũt. Ex ſurditate leniter abſceſſus circa aures fiũt, tum aliàs, tũ ſi anxioſum quippiã ſuccedat, & ſoporoſi: inter hos adhuc magis. Abſceſſus iuxta aures leuiter ſyderatis mali ſunt. Quæ cõuulſorio modo exacerbãtur, cũ ſtuporis detẽtione, abſceſſus iuxta aures producũt. Cõuulſio, tremor, anxietas, cũ ſtuporis detentione paruos circa aures abſceſſus exacerbant. Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures, capitis dolore affecti ſunt? Num & ſupernis partib⁹ exudãt, nũ
inſuper rigẽt quoq; aliquo modo? Deinde & aluus erũpit, & E
ſoporoſum quippiã habẽt? Num & aquoſæ vrinæ alba innatantia habentes, & quæ variè exalbidæ ſunt, ac fœtidæ, abſceſſus iuxta aures faciũt? Num quibus tales vrinæ, freqũetes ſanguinis è naribus ſtillæ profluunt? num & lingua his leuis eſt? Quibus magnũ & frequentem ſpiritũ habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordiis duris perfrigeratæ ſunt, num his abſceſſus magni ad aures conſiſtunt? Soporoſa, anxioſa, præcordia dolentia, vomitoria parua ſymptomata. In his abſceſſus iuxta aures oboriũtur. Antea verò & ea quæ circa faciem fiunt. Aluo nigra ſtercorea egerente, ſopor inſuper apparẽs, abſceſſum iuxta aures producit. Tuſ-
ſiculæ quæ ſunt cum ſputatione abſceſſum circa aurẽ ſubmo F
uent. In capitis dolore ſopor & ſurditas, circa aurem abſceſſum aliquem eructat. Præcordij diſtentio cum ſopore anxioſo, ac capitis dolore, abſceſſus circa aurem attollit. Doloroſi aurium abſceſſus, citra iudicationẽ diſsipati, mali ſunt.

Tuſsicula aurium abſceſſus mollit.

HIPPOCRATIS

COI PRAEDICTIONVM LIBER II. IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

Medicor

A Edicorum prædictiones narrantur multæ, & variæ,& admirandæ, quales ego quidem neque ipse prædixi, neque alium aliquem prædicere audiui. Sunt autem aliquæ ex ipsis huiuscemodi. Hominem perniciose affectum esse,& medico ipsum curanti,& aliis videri. Verùm medicum alterum superuenisse ac dixisse, Non peribit hic homo, verùm cæcus euadet. Item ad alium qui omnino malè habere videbatur, ingressum prædixisse, hominem quidem euasurum esse, verùm manum claudam habiturum, & ad alium quendam qu similiter superstes, fore non putabatur, dixisse, ipsum quidem sanum fore, ve-
B rùm pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpendos esse. Et aliæ huiuscemodi prædictiones in tali prædictionis specie dicuntur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus ac negotiationes tractantibus prædicere, aliis mortem, aliis insaniam, aliis alios morbos: & ad hæc omnia, etiam ea quæ prioribus temporibus facta sunt, prædicere, ac omnia vera narrare. Alia porrò adhuc forma prædictionum est, athletas & eos qui morborum caussa exercentur ac se fatigant cognoscere, si quid aut circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiam ederint, aut potu vberiore vsi fuerint, aut deambulationem intermiserint, aut res venereas quasdam exercuerint. Horum omnium nihil illos latet, adeò vt etiam minima quæque, in quibus
C non paruerit homo, exactè cognoscant. Hi omnes prædictionum modi esse feruntur. Ego verò talia quidem non vaticinabor, Verùm signa scribam, ex quibus & sanos futuros homines, & morituros coniectare oportet: & tum breui tempore, tum longiore, sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem à me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conueniat. Arbitror autem & eos qui de claudicationibus prædixerunt, aliísque eiusmodi, confirmato iam morbo prædixisse, & quum iam manifestum esset, quòd abscessus non esset recursurus, si modo intelligentiam habuerunt: multò sanè magis quàm priusquam abscessus fieri inciperet. Spero item & alia prædixisse, magis humano more quàm refertur, quæ videlicet ementibus & negotiationes tractantibus prædixisse dicuntur

Prædictiones has deridet.

Quid prædicendum est.

tur mortes,& morbos,& insanias. Atque hæc mihi videntur D talia facta esse, & nulla mihi videtur esse difficultas prædicendi, si quis circa talia studium ac curã adhibere velit. Primùm etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos, quis non cognouerit? Deinde deliraturi non diu latere possunt, si quis nouerit quibus his morbus cognatus est, aut prius aliquando insaniuerunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes vorauerint, aut vigilauerint, aut in frigore aut calore inconsideratè versati fuerint, multus timor est ex tali victus ratione, ipsos deliraturos esse. Et eos qui hæmorrhoidas habent, si quis hyeme multo potu vti viderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quòd ad ver multa E spes sit sanguinis eruptionis, vt & decolores & aquatici sub æstatem fiant. Verùm omnia hæc addiscere, ac prædicere oportet, si quis in talibus studiis palmam ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere, & mortem, & insaniam, & bonam habitudinem. Possem autem referre & alia multa huiusmodi, sed quæ facilima cognitu sunt, visum est mihi scribere. Consulo autem vt quàm prudentissimè agant, tum in reliqua arte, tum in huiusmodi prædictionibus, illius probè memores, quòd si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligentia præditum in admiratione fuerit. Si verò quis aberrarit, supra hoc quod odio habetur, fortasse etiam insanire videbitur. Quapropter iubeo vt tũ alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quan- F quam sanè & audiam, & videam, neque iudicare rectè homines ea quæ dicuntur, ac fiunt in arte, neque narrare.

Per hæc exẽpla hæc confirmat.

Prædictio de mariscis

parcius prædicito.

Cæterùm de his quæ exercentur ac laboribus se fatigant, eas asseuerationes quas afferunt hi qui ipsas asserunt, neque esse puto, neque si quis putat, prohibeo. A nullo enim signo, neque bono, neque malo, læduntur suspiciones, cui signo fide habita quis sciat, an rectè pronunciatum sit, aut secus: alioqui per me licet vt si quis velit credat. Non enim ego impedimento sum. Arbitror autem si quid veri ab ipsis dicitur, aut his qui de his qui exercentur, asseuerant, aut illis cui prius scripti sunt: primùm quidem hunc qui cognouit, ex signis coniectasse. Deinde verò ambiguè & humano more prædixisse: & simul eos qui id narrant, monstrosius quàm factum fuit recensere. Nam neque in morbis facile est

peccata

A peccata cognoſcere,etiamſi decumbāt homines, & victu parum nutriente vtantur, vt non adeò multa intueri opus ſit eum qui hæc conſiderandi curam ſuſcepit. Alij enim bibunt ſolùm. Alij ad hoc quod bibunt,aut ſorbitionem, aut cibum paucisſimum aſſumunt. Neceſſe igitur eſt eos qui vberiore potu vſi ſunt,magis difficulter ſpirare,& plus vrinæ eiicere, Eos verò qui ſorbitionem aut cibum auxerunt,magis & ſitire,& febrire. Si verò quis vtriſque,& potu & cibo, immodicè vſus fuerit,ad hoc quòd febrit,& difficulter ſpirat, etiam ventrem circumtentum & maiorem habebit. Licet porrò & hæc, & alia omnia experimentis optimè explorare, quæ & habemus,& omnibus rectè vtimur. Primùm equidem & in-

Diuerſitas languentiū

B telligentia,& oculis cognoſcere facile eſt, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta victus ratione vtentem, ſi non paruerit, aut obambulando,aut multa edendo. Deinde qui manibus contrectauit ventrem ac venas, minùs falli poteſt, quàm qui non contrectauit. Et nares in febrientibus quidem,& multa & bene ſignificant. Odores enim multum inter ſe differunt. At verò inſanis & recto victu vtentibus, haud ſcio qua re vel in hoc experimento faciendo vti posſim. Poſteà audiendo, vocem & ſpiritum auribus cognoſcere datur, quæ in ſanis non ſimiliter ſunt manifeſta, ſed qualiter etiam anteà. Quòd ſi etiam mores morborum ac ægrotorum didicerit medicus, non tamē quicquàm prædicere oportet.

Varia obſeruatio.

Quando non prædicendum.

C Non enim difficiliùs ſpirabit homo, morbo adhuc errante, & febriet acutiore febre, & venter intentus fuerit. Quare propter hæc non tutum eſt prædicere priuſquàm ſtatum accipiat morbus. Verùm poſt hoc tempus, quicquid præter rationem acciderit, dicere oportet. Manifeſta verò ſunt mala,quæ propter ægri inobedientiam fiunt. Nam & ſpirandi difficultates,& alia huiuſmodi poſtridie ſedabuntur, ſi ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc iudicationem conſiderans dixerit, non delinquet. Atque ego quidem hunc conſiderandi modum nunc conſulo, tum de his qui domi manent, tum de his qui exercentur, itémque de aliis omnibus, qualia peccata committant. At exactam illam narrantes rationem & audio, & derideo. Quum enim parum inobedientes fuerint homines, haud ſcio quomodo id deprehendere posſim. Si verò maiora fuerint pec-

Modus obſeruationis qui,

cata,quem in modum conſiderare oporteat,ſcribam. Oportet autem primùm hominem , in quo quis per inobedientiam admiſſa cognoſcere volet , per totum diem intueri , & in eodem loco , & eadem hora , ſole præſertim recens orto, hoc enim tempore ſubeuacuatus fuerit,& adhuc ieiunus eſt, & nullo labore fatigatus eſt , prætterquàm matutinis deambulationibus,in quibus minimè inobediens eſt , ſi ſanè vbi de ſomno ſurrexit homo,ad deambulandum prodierit.Quare neceſſe eſt eũ qui iuſta victus ratione vtitur, hac hora maximè æqualiter habere,& coloris,& totius corporis cõſtitutionem.Quapropter & is qui huius conſiderationis curam gerit , acutiſsimus fuerit & mente , & oculis , eo tempore. D

Quæ præ cæteris obſeruentur.

Contemplari præterea oportet hominis mentem , & mores , & corporis vires. Alij enim alia faciliùs aut difficiliùs imperata faciunt. Primùm igitur is cui inedia imperata eſt, ſi plura comederit & biberit,per hæc manifeſtus fiet , & tumidius corpus ipſius apparebit , & plenius ac coloratius erit, ſi non excrementa alui malè ipſi proceſſerint.Erit item animoſior ad ferendum laborem.Conſiderandum etiam an ructum edat,aut à flatibus vrgeatur. Hæc enim fieri ſolent his qui ita affecti ſunt,propter hoc peccatum. Si verò dum edere multa cogitur,& fortiter laborare,aut cibum imperatum non ederit, aut ebrius factus fuerit , aut à cœna larga non obambulauerit , hoc modo explorare oportet. Si quidem cœnam non ederit,ſolito autem more deambulauerit, iucundiorem aſpectum præ ſe feret,& vegetior ac operoſior in exercitiis erit. Verùm alui egeſtio modica & compacta maximè in hoc fuerit.Si verò cœna ſumpta non deambulauerit , ructum vtique edet , & flatuoſus fuerit , & plenitudo non minor apparebit,& inter laborandum magis quàm anteà ſudabit,& difficulter ſpirabit,ac grauis erit , & tranſitus alui maiores,ac minus viſcoſi his fuerint. Quòd ſi neque cibum conſumpſerit , neque deambulauerit , pigrior vtique fuerit ac tumidior.Si verò ebrius factus fuerit, ſudabit magis quàm anteà,& difficulter ſpirabit, & ipſe ſeipſo grauior erit ac humidior.Sed & lætior erit , ſi non caput ipſi affligatur.

Coitus quid his faciat.

Quòd ſi vxore ſemel vſus fuerit,vegetior vtique erit , & magis ſolutus.Si verò ſæpius rem peregerit , durior euadet, & ſqualorem quendam habebit , & decoloratior ac magis

laſſa

A lassatus erit. Porrò egestiones alui procedere oportet his qui laboribus exercentur, quandiu parum ederint, ac parum potauerint, modicas & duras, atque hoc quotidie. Si verò tertio quoque die, aut quarto, aut ex longiore interuallo prodierint, periculum est aut febri, aut alui profluuio corripiendos esse. Quæcunque verò egestiones liquidiores sunt, quàm vt in transitu conformentur, hæ sanè omnes peiores sunt. At verò his qui multum edunt, & multum laborant, egestionis transitum mollem, oportet esse siccum, & copiam ciborum ingestorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem qui minimum laborant, plurimæ egestiones, his verò qui plurimum laborant, B modicæ, si sani fuerint, & iusta victus ratione vtantur.

Oletũ quale omnium esse debeat

Nam ad hæc coniecturam facere oportet. Liquidiores autem egestiones, & sine febribus fientes, & quę septima die, aut citius iudicantur, commodæ sunt, si semel vna vice omnes fiant, & non reuertantur. Si verò insuper febrierint homines, aut alui profluuia redierint, si longa fuerint, penitus mala sunt, siue biliosa fuerint, siue pituitosa, siue cruda: & victus ratione propria, singula opus habent, itémque medicamentis alia aliis. Cæterùm vrinam iuxta potionis copiam mingere oportet, & semper æqualem, & quã maximè aceruatim, & momento paulo crassiorem, quàm id quod in potu acceptum fuit. Si verò fuerit aquosa, & copiosior quàm pro eo quod bibi imperatũ est, significat hominem non obe- C dire, sed copiosiore potu vti: Aut non posse renutriri, quàm diu talia vrinam faciunt. Si verò paulatim stridat vrina, aut medicamentis hominem opus habere significat, aut morbũ aliquem circa vesicam habere. At sanguinem mingere, ró quidẽ & sine febre ac dolore, nihil mali significat, sed lassitudinum solutio fit. Si verò sæpius mingat, & aliquid ex his accesserit, malum est. Verũ prædicere oportet, siue cum dolore mingatur, siue cum febre, fore vt insuper pus mingat, atque ita dolores ac afflictiones quiescant. Crassa verò vrina albam subsidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem significat. Aliæ verò omnes subsidentiæ in vrinis eorum qui exercentur, à morbis circa vesicã fiunt, id quod ipsi manifestum facient. Cum doloribus enim erũt, & tales vt difficulter quis ab ipsis liberari possit. Atque hæc

Lotium quale.

Sanguinis mictio.

Puris mictio.

Crassum lotium.

quidem de his scribo, & huiusmodi alia dico. Cæterùm ex D his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipse conuersatus sum, cum aliquorum verò filiis ac discipulis rem contuli, quorũdam verò scripta accepi. Quare quum probe sciam qualiter quisquẽ ipsorum sentiant, & exactas certitudines nusquam compererim, hæc scribere aggressus sum. At verò de aqua inter cutem, & tabidis, & podagris, & his qui à morbo sacro appellato corripiuntur: hæc dico, ex aliqua quidem parte de omnibus idẽ. Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægrè ab ipsis liberari potest. Reliqua verò singulatim scribam de singulis.

Hydropisis. Phthisis. podagra. Morbus sacer.

Qui Hydropes sanantur.

Eum qui ab hydrope, siue aqua inter cutem correptus est, & E superstes esse volet, bonis visceribus præditum esse oportet, ita vt natura se exerat, simúlque facile cõcoquat, & bene spiret, sítque sine dolore, & totum corpus æqualiter tepidũ habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius est autem vt tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum verò est neutrũ horũ habere. Nam molles ac graciles esse conuenit extremas partes, itémque ventrẽ ad contactũ mollem. Tussim verò adesse non oportet, neque sitim, neque linguam resiccari, tum reliquo tempore, tum post somnos, quando hæc valde fieri solent. At cibos libenter accipere oportet. & vbi multum satis comedit, non affligi. Aluum verò ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egerere recrementum molle efformatum. Vrinam F autem apparere cõuenit, pro studiorum ratione, & vinorum mutatione transeuntẽ. Laborem verò ferre oportet facile, & lassitudinis exortem esse. At optimum quidẽ est hominẽ ita per omnia dispositum esse, & sic securissimè sanus fieri poterit. Sin minus, plurima ex his habeat. Nam spes erit vt superstes euadat. Qui verò nihil horum habuerit, sed contraria, eum desperatum esse scito. Qui autem pauca horum habuerit, quę bona esse dixi, si hydrope laboranti adsint, huic exiguæ spes restant. Cui verò multum sanguinis sursum ac deorsum eruperit, & febris insuper accesserit, eum multa aqua repletum iri timor est, atque hic hydrops breuissimi temporis est, & ex quo paucissimi euadunt. Verùm de hoc alteri prius significare oportet. At quibus magni tumores facti emarcescunt ac rursus attolluntur, hi magis cõualescũt quàm

A quàm illi qui ex sanguinis eruptione implētur. Verū fallunt hi hydropes ipsos ægrotos, faciúntq; vt ipsi à medicis discedant ac pereant. De tabescentibus quod ad sputum ac tussim attinet, eadem dico quæ de pectore suppuratis scripsi. Oportet enim eum qui probe liberari volet, facilè sputū per tussim reiicere, & id esse albū, & æquale, & eiusdem coloris, & ab inflammatione alienū. Quòd verò à capite defluit ad nares conuerti. febrem autē non inuadere, vt ne à cœnis prohibeatur, neque sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorum. hominem verò quàm minimè tenuem esse oportet. Pectus autem laudare conuenit quadrangulum & hirsutum. & B os ipsius paruum sit, & robustè carnosum. Quicunque enim hæc omnia habuerit, maximè superstes erit. Qui verò nihil horū habet, interitui proximus. Quicunq; verò pectore suppurati facti fuerint, dum iuuenes sunt, ex humorum illapsu, aut fistula, aut alio quopiā huiuscemodi, aut ex abscessus recursu, hi nō euadunt, nisi valde multa bona signa ipsis accesserint. Pereunt autem homines hi ad autumnum. Sed & ex aliis morbis longis pleriq; ad hoctempus maximè moriuntur. Ceterum ex aliis minimè superstites manēt & virgines, & mulieres quibus ex suppressis mensibus tabes oborta est. Si verò aliqua virgo, aut mulier euasura est, & aliorum signorum bonorum multa accedere oportet, & menses splendidè ac purè apparere, aut nulla spes est. Qui verò ex sanguinis e-C ruptione, pectore suppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus euadūt. Verùm signis omnibus tum suppuratorum, tum tabescentium collectis, & superstitē futurum, & periturum prædicere oportet. Maximè verò euadunt ex sanguinis eruptione, hi quibus dolores sunt atrabiliarii, & in dorso, & in pectore: & qui post eruptionem minus dolent.

Phthisicorum bona signa.

Quo tēpore hi pereūt

Phthisis mulierum.

Suppurati.

Nam & tusses non valde insuper accedunt, & febres pleræque perseuerant, sitim facilè ferētes. At reuersiones eruptionis sanguinis maximè fiūt his, si nō abscessus succedát. Optimi verò sunt abscessus sanguinolentissimi. Quibus autem in pectoribus dolores insunt, & per tempus attenuantur, & tussiunt, ac difficulter spirant, neque febribus insuper corripiētibus, neque suppurationibus succedentibus, eos interrogare oportet, quum tussiant, & difficulter spirent, an & compa-

Qui abscessus meliores.

ctum quiddam & modicum odorem habens tuſsiendo reii- D
Podagra. ciant. De podagricis hæc dico. Quicũque aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærumnoſe viuunt, ac ſiccam aluum habent: hi omnes ſani fieri nõ poſſunt humana arte, quantum ego noui. Sanãt quidam hos optimæ dyſenteriæ ſi ſucceſſerint. Sed & aliæ eliquationes valde proſunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui verò iuuenis eſt, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos habet, & accuratè viuit, & laboris amans eſt, & aluum bonã habet ad obediendũ pro ſtudiorũ ratione, hic ſanè medicum intelligentiam habentem nactus, ſanus fieri poterit. Ex his porrò qui à ſacro morbo corripiuntur, difficillimè quidem
Sacer morbus. liberantur hi quibus à puero contingit morbus, & ſimul ad E
virilẽ ætatem peruenit. Deinde hi quibus corpore in vigore ætatis conſtituto factus eſt, & fuerit à vigintiquinque annis, vſque ad annum quadrageſimum quintum. Poſt hos autem, quibus factus fuerit morbus, nullam ſignificatiouem præbẽs ex qua corporis parte initium ſumat. At quibus ex capite initium capere videtur, aut à latere, aut à manu, aut pede facilius curatur. Verùm differunt etiam hæc morbi genera. Qui enim à capite initium ſumunt, ex his grauiſsimi ſunt. Deinde qui à latere. Qui verò à manib⁹ ac pedibus, maximè ſanari poſſunt. Ceterum horum curã aggredi oportet medicum, qui medẽdi modum nouit, ſi homines fuerint iuuenes, & laboris amantes, niſi mens mali aliquid habuerit, aut quis F
ſtupore attonito ſideratus fuerit. Nam hæ atrabiliariæ mentis emotiones non ſunt conducibiles. Alij verò qui ad infernas partes conuertuntur abſceſſus, boni ſunt. Longè verò optimi & hic ſunt, qui ſunt ſanguinolentiſsimi. Quicunq; verò ſenes apprehendi incipiunt, maximè moriuntur. Etſi non pereãt, ſtatim celerrimèq; per ſe liberantur, à medicis autẽ
Comitialis ſenes tollit ferè. minimè opem ferunt. At quibus pueris oculi repente diſtorti fuerunt, aut maius quoddam malum perpeſsi ſunt, aut tubercula ſub ceruicem oborta ſunt, aut vocem graciliorem adepti ſunt, aut tuſſes ſiccæ diuturnæ adhærent, aut maioribus factis dolor procedit ad ventrem, & non exturbatur, aut in lateribus diſtortiones habent, aut venas craſſas circa ventrem varicoſas, aut omentum deſcendit, aut teſtis magnus factus eſt, aut manus tenuis & impotẽs, aut pes aut tibia tota

claudа

A clauda facta est,citra aliam causam:his omnibus morbũ antea factũ fuisse,scire oportet,prę his vniuersis. Et plurimi qui pueros educant,si interrogentur confitebuntur:quosdam verò etiam res latet, negántq; se scire quicquam tale factum esse. Qui porrò de vlceribus cognoscere volet, quomodo singula finient, eum primùm hominum species perscrutari oportet, tum eas quæ meliores sunt ad vlcera, tum quæ deteriores. Deinde ætates nosse, in quibus singula vlcera curatu difficilia existunt. Locos item in corporibus perspectos habere,quantũ alij ab aliis differũt. Sed & alia qualia in singulis accedunt tum bona,tum mala,nosse oportet. Si quis enim omnia hæc nouerit, is sanè sciet etiã quomodo singulorum

Quę ad vulnera vlcerá ve faciẽda.

Aetatũ & locorũ differentia.

B euentus continget. Qui verò non nouerit hæc non nosse poterit quales fines vlcerum erunt. Species equidem bonæ sunt hæ, Leues,& commoderatæ, & bonis visceribus præditæ, & neq; valde carnosæ,neq; duræ. Iuxta colorem verò sit species alba aut nigra, aut rubens. Hæ enim omnes bonæ sunt,si purę sunt. Si verò pallidus color ammixtus fuerit,aut color ipse pallidus aut liuidus fuerit,peius est. Species verò quę prescriptis contrariæ sunt, eas deteriores esse scito. At verò quod ad ætates attinet,tubercula quidem suppurata fiunt, & strumosa hæc plurimos pueros occupant, & facillimè ex ipsis liberantur. Senioribus verò pueris & adolescentibus, minus quidem oriuntur,verùm difficilius ab ipsis liberantur. Viris autem talia quidem tubercula non valde fiunt,verum,cæria

Quæ hominũ species & qui colores probi.

Strumæ.

C Gręcis dicta,ad modũ faui cõcreta,horrenda:& cancri occulti submersi,& ex pustulis nocturnis herpetes,donec sexaginta annos transmiserint. Senibus autẽ nihil taliũ tuberculorum accedit,verùm cãcri & occulti, & summas partes occupantes,& cõmoriuntur. Cæterum ex locis subalares difficiliores curatu sunt,& laterũ mollitudines,ac femora. Nam & moræ in ipsis fiũt,& recidiuæ. Ex articulis periculo maximè obnoxij sunt magni digiti,& præsertim pedũ. Quibus autẽ in obliqua linguæ parte vlcus fit diuturnũ,in his dentes considerare oportet, an quis iuxta illam vlceris partem acutior sit. Vulnera magis lethalia sunt, quæ in venas crassas in collo ac inguinibus infliguntur. Deinde quæ in cerebrum,& in hepar. Postea quæ in intestinum & vesicam. Sunt autem hæc omnia perniciosa valde, non tamen ita vt nemo ex his

Herpetes.

Loca saucia curatu difficilia.

Vulnera lethalia sunt

euadat, velut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habent, D multum inter se differunt, & iidem modi. Multũ etiam differt corporis ipsius hominis structura. Aliquando enim neq; febricitat, neque inflammatur sauciatus. Aliquando etiam citra causam febricitat, & aliqua corporis pars omnino inflammatur. At quãdo is qui vlcus habet, delirat, & facile fert vulnus, tunc vulnus aggredi oportet, velut iuxta medicinæ & accedentium rationem, euentum habiturum. Moriuntur enim homines ab omnis generis vulneribus. Multæ enim venæ sunt & tenues, & crassæ, quæ sanguinem fundentes occidunt, si gliscere ac eo ferri ipsas contigerit, quas alia temporis occasione si quis pertundat, corporibus prodesse sentiat. Multa verò vulnera in locis vilibus ac non malis esse, & E nulla re grauia videntur, & tamẽ sic dolore affligit plaga, vt respirare non possit. Alij verò præ vulneris dolore, quod sanè graue nulla re erat, spiritũ quidem duxerunt, verùm delirarunt, & febrientes mortui sunt. Quicunq; enim aut corpus febricitans habent, aut mentem turbatam, talia patiuntur. Sed neq; hæc admirari oportet, neq; formidare, illud expendendo, quod & animæ & corpora hominum plurimum differunt, & vim maximam habent. Quæcunque igitur vulnera tempus nanciscuntur, aut corpus & mẽtem huiusmodi aut ita gliscentem sanguinẽ, aut magnitudine tanta fuerint, vt homo ad curationem adduci ab eius contemptu non possit, ab his quidem discedere oportet, qualiacunq; tãdem fuerint, diariis animi deliquiis exceptis: alia verò omnia ag- F gredi, quæ recẽs sunt incussa, quo & febres effugiãt homines, & sanguinis eruptiones, & nomas vlcerum proserpentes, hi qui euadent. Exactissimè verò & ad plurimum tempus, eorum quę grauissima sunt custodiam facere oportet. Nam ita facere iustũ est. At verò nomæ lethalissimæ sunt, quarũ putredines profundissimæ & nigerrimæ ac siccissimæ existũt. Prauæ etiam sunt ac periculosæ, quæ nigram saniem remittunt. Albæ verò ac mucosæ putredines, minus quidem occidunt, magis autẽ reuertuntur, & diuturniores sunt. Herpetes autem minimè omnium vlcerum quæ depascendo proserpũt, periculosi sunt. verùm maximè difficulter submoueri possunt, quemadmodũ cancri occulti. In omnibus autem talibus febrem superuenire vna die confert, & pus quàm albissimum

Quę vulnera curãda.

Nomæque malæ sint.

Herpetes quæ malæ non sint.

A simum ac crassissimũ. Cõmodat & corruptio nerui, aut etiã ossis, aut etiã amborũ, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multũ fluit, & putredines soluit. Porrò ex capitis vulneribus lethalissima sunt quæ ad cerebrum pertingunt. velut etiã antea scriptum est. Grauia sunt & huiusmodi omnia, os nudum magnum, os infarctum, os diffractum. Si verò etiã osculum vlceris paruum fuerit, fissura verò ossis aliquandiu permãserit periculosius est. Hæc autẽ omnia grauiora fiunt, si & iuxta suturã sunt, & ex locis semper periculosiores summi in capite existũt. Cæterũ in omnibus memorabilibus vulneribus interrogare oportet, si adhuc recẽtes fuerint plagæ, aut etiã iactus fuerint, an B conciderit homo, aut an in soporem altiorẽ collapsus sit. Si enim horum quippiã factum fuerit, amplius custodia opus habet, nimirum quum cerebrũ vulnus tunc perceperit. Si verò nõ recens sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet, ac consilium capere. Optimum quidẽ igitur est, neque febrire eum qui vlcus in capite habet, neque sanguinem insuper ipsi erupisse, neque inflammationem, neque simul vllum aliquem dolorem accessisse. Si verò quid horum apparuerit, securissimum est vt in principio fiat, & modico tẽpore permaneat. Conducit autem in doloribus, etiam inflammatione ex vlceribus accedere. In sanguinis autem eruptionibus, pus in venis apparere. Quæ verò in acutis morbis cõferre febribus scripsi, ea etiam in his fieri conducit, & eadẽ hic quoq; bona C esse assero, contraria verò mala. At incipere febrẽ in capitis vulnere quarta die aut septima, aut vndecima, valde lethale est. Iudicatur autem plerisque, si quidem quarta vulneris die febris inceperit ad vndecimã. Si verò septima die febris inchoarit, ad decimamquartam, aut decimamseptimam. Si verò vndecimo febrire inceperit, ad vigesimam, quemadmodum in febribus descriptum est, quæ absque manifestis causis fiunt. Cæterum in principiis febrium, siue delirium accesserit, siue alicuius membri sideratio, periturum hominẽ sciendũ est, si nõ omnino aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis vires adsint. Verũ considerabis modũ. Nam homini adhuc spes salutis, sed claudũ fieri articulũ in quem incubuit necesse est, etiam si superstes maneat homo. Porrò vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & neruos

Capitis vulnera.

Quid in his petendum.

Quæ in his conferant vel contra.

Mortis notæ in his.

Clauda læsave quî membra fiant.

coniun

coniungentes penitus præsecant, clarum est quòd claudos ef- D
ficient. Si verò ambiguum fuerit de neruis, quomodo se ha-
beant, si quidẽ fuerit acutum telum quod rectũ vulnus fecit,
melius est obliquo. Si verò graue & obtusum fuerit id quod
vulnerauit, nihil refert. Sed plagæ profunditatẽ & alia signa
considerare licebit. Sunt autem hæc. Pus si insuper accedat
ad articulum, duriorem fieri necesse est. Si verò etiam tumo-
res simul permanserint, hunc locum ad multum tempus du-
rum esse necesse est, & quum sanum iam est vlcus, tumorem
permanere necessarium est, simúlque flecti ac extendi, quæ-
cunque dum articulus incuruus est, curantur. Quibus verò
etiam neruus elapsurus esse videtur, securius de claudicatio-
ne prædicere licet, tum aliàs, tum si inferiorũ neruorum ali- E
quis fuerit exolutus. Ex his autẽ cognosces neruum qui ex-
cidet. Pus album & crassum, multo tẽpore defluit, doloréſ-
que ac inflammationes circa articulũ in principiis fiunt. Ea-
dem fiunt etiam si os elabetur. At verò dissectiones in cu-
biti gibbis, præsertim quæ sunt cum inflammatione, ad sup-
purationem perueniunt, sectionésque ac vstiones. Medulla
verò spinæ si ægrotarit, siue ex lapsu, siue ex alia aliqua cau-
sa, siue sua sponte, homo & cruribus impotens fit, vt neque si
tangatur percipiat, & vẽtre ac vesica, vt circa prima tempo-
ra, neque stercus, neque vrinam egerat, nisi ad necessitatem.
Quum autem vetustior factus fuerit morbus, nõ vrgente ho
mine, & stercus prodit, & vrina. Moritur autem postea, non F
multo interposito tempore. Quòd si verò cuipiam fauces
implentur sanguine sæpe singulis diebus ac noctibus, cui ne-
que caput antea doluit, & qui neque tussim habuit, neque vo
muit, neque febre correptus fuit, neque dolorem habuit, nec
pectoris, nec dorsi, huius considerandæ sunt nares, & fauces,
an vlcus aliquod habere compareat in hoc loco, aut hirudi-
nem. Oculi porrò lippientes optime permutantur, si & la-
chryma, & sordes, & tumor, simul fieri inceperint. Si verò la-
chryma sordi fuerit permixta, & non valde calida: Sordes au
tem alba fuerit & mollis, & tumor leuis solutus: Si ita hæc se
habuerint, oculus cõglutinabitur ad noctes, vt doloris exors
sit, atque hoc modo res minimè periculosa fuerit, ac minimè
diuturna. Si verò lachryma procedit multa & calida, cũ pau
cissima sorde, ac paruo tumore, atq; hoc ex altero oculo tan-
tum,

Marginalia: Vulneris obseruatio. — Medullæ tergi affectæ signa. — Fauces cruentæ. — Lippitudo.

A tum,tunc diuturnum valde fit malum, verùm non periculosum,& doloris exors est hic modus. Et iudicationem in his maximè expectare oportet, primam quidem ad vigesimam diem. Si verò hoc tempus transmittat, ad quadragesimã expectanda est. Si verò neque in his diebus sedetur, in sexaginta iudicatur. Per totum autem tempus hoc, sordem considerare oportet, an in digito misceatur, & alba ac mollis fiat, maximè sub iudicationis tẽpus. Si enim desinet, hæc faciet. At si vtriq; oculi hæc perpetiãtur,in maiori periculo sunt, ne vlcerentur. Verùm iudicatio breuioris temporis erit. Sordes autem siccæ valde dolorosæ sunt, sed cito iudicantur, si non vulnus acceperit oculus. Si verò tumor magnus fuerit,do-
B lorísque exors & siccus, periculo vacat. Si verò cum dolore fuerit,malus est si siccus sit, & periculũ est ne vlceretur oculus ac cõcrescat. Sed & grauis est tumor: si lachrymã coniunctam habeat,itémque dolorem. Si enim lachryma procedit calida ac salsa, periculũ est & pupillam exulcerari,& palpebras. Si verò tumor consederit, sed lachryma multa multo tempore effundatur,& sordes fuerint,viris quidẽ palpebrarũ euersionem prædicere oportet: mulieribus autem & pueris exulceratiõe ac euersionem palpebrarum. At si sordes pallidæ aut liuidæ fuerint,& lachryma multa ac calida,& in capite ardor fuerit,& de tempore dolores iu oculum decubuerint,& vigiliæ his accesserint, necesse est vlcus in oculo factũ esse,& timor est quoque vt talis rumpatur. Prodest autem fe-
C bris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere verò his futura oportet,ita vt respectus & ad tempus habeatur, & ad ea quę ex oculo fluũt,& ad dolores itémque vigilias. Postquàm verò & oculum cõtueri datum fuerit, si quidem compertus fuerit ruptus,& per fissuram prominuerit oculus,malum est & difficile vt sedetur. Si verò & putredo tali suberit, penitus inutilis oculus redditur. At verò alios vlcerum modos prædicere oportet, locos considerando, & putredines, & profunditates. Necessarium enim est iuxta vlcerũ vehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rumpuntur oculi,& posteà prominent, vt extra locum oculus sit,his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ad hoc vt videant. Paruæ verò oculorũ rransmotiones sedari possunt, si nihil mali accesserit,& homo iuuenis fuerit. At vlcerum cicatrices,quibus nihil

Cùm acies oculorum extuberat de visu actum est.

hil aliud mali affuerit, omnes & à temporibus, & ab arte, D
opem ferre posse putandum est, maximè recentissimas, & in
iuuenũ corporibus. Cæterùm ex locis maximè oculi læduntur, si exulcerantur, deinde pars quæ est supra supercilia, po-
Pupillarũ color. steà quicquid vicinissimum his locis fuerit. Pupillæ verò
flauescentes, aut argenti speciem referentes, aut ceruleæ, non
bonæ sunt. His autem paulò meliores sunt, quæ aut minores
apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, siue ex causis
tales factæ fuerint, siue sua sponte. Caligines & nubeculæ,
& cicatrices subalbicantes: leuigantur ac delentur, si nõ vulnus aliquod in eo loco accesserit, aut priùs cicatricẽ habuerit in hoc loco, aut vnguẽ pterygion dictum. Si verò splendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquã E
nigredinis dealbat, adeò vt si multò tempore permaneat, &
aspera & crassa, etiam memoriam sui relinquat. Porrò iudicationes quemadmodum in febribus scripsi, ita & hic se habent. Verùm signa edoctum, iuxta differẽtias lippitudinum
prædictionẽ facere oportet, quum pessima signa accesserint,
diuturnarum lippitudinum, velut de singulis perscriptũ est:
quum verò apparuerint optima signa, breuium. Tunc enim
septima die desituras esse prædicendum est, aut propè hoc
tempus, & alioqui securas esse putandum est. Recidiuas autẽ
expectare oportet his, quibus melius habere contingit, neq;
Præcipua in his obseruatio. in diebus iudicatoriis, neq; signis bonis cõspectis. Omnium
verò maximè vrinæ statim in oculorum affectionibus considerare oportet. Nam temporũ occasiones repentinæ sunt. F

Dysenteria quæ mala. Dysenteriæ si quidẽ cum febre inuaserint, aut variis alui
egestionibus, aut cum hepatis inflãmatione, aut præcordij,
aut ventris: aut quæ dolorosæ fuerint, aut cibos intercipiũt,
sitímq; inducunt: hæ omnes malæ sunt. Et qui sanè plurima
horum malorũ habuerit, citissimè peribit. Cui verò paucissima talium affuerint, huic plurimæ spes sunt, Moriuntur autem ex hoc morbo maximè pueri quinquennes, & seniores
adhuc, decennes. Reliquæ verò ætates minus. At quæ dysenteriæ commodæ sunt, hæ mala hæc nõ inducunt. Verùm
sanguine & ramentis egestis, desiuerunt septima die, aut decimaquarta, aut vigesima, aut quadragesima, aut intra hæc
tẽpora. Huiusmodi enim egestiones, etiã eos q priùs sunt in
corporibus, morbos sanant, antiquiores quidẽ diutiore tempore,

A pore, recẽtiores autem in paucis diebus submouere possunt. Nam & quæ vterum gestant, etiam ipsæ euadunt superstites magis ad partum, & ex partu, & fœtus conseruant, sanguine & ramẽtis egestis, etiam per multos menses: nisi dolor ipsis affuerit, aut aliud quoddam malum signũ ex his quæ in dysenteriis fieri scripsi, accesserit. Si verò aliquod illorum apparuerit, & fœtui perniciem significat, & prægnanti periculum. si non post fœtus effugium, & secundę exolutionem, ipsa dysenteria eadem die, aut post modicum tempus desinat.

Leuitates porrò intestinorum, lienteriæ græcis appellatę, hæ quidem sunt continuæ & diuturnæ, & per omnem horã, & cum strepitibus, & sine strepitibus exturbantur, & similiter noctu ac interdiu incumbentes, & egestione subeunte, aut valde cruda, aut nigra & leui ac graueolente: hæ omnes malæ sunt. Nam & sitim inducunt, & potum nõ ad vesicam promouent, vt per vrinam eijciatur, & os exulcerant, & ruborem eleuatum in facie efficiunt, & maculas solares varios colores habentes. Simul autem & ventres emollitos, & sordidos ac rugosos reddunt. Ex talibus autem homines impotentes fiunt, ad cibum capiendum, ad deambulandum, ad faciendum alia quæ facere debent. Estq; morbus hic grauissimus senioribus. Vehemens est etiam viris. Reliquis autem ætatibus multò minor. Quisquis autem neq; in ætatibus his est, quas malè tractari ab hoc morbo dixi, & paucissima ex signis habet, quæ mala esse scripsi, hic securissimè dispositus est. Indiget autem curatione hic morbus, donec & vrina pro ratione eius quod in potu acceptum est, procedat, & corpus ab egestis cibis augmentum cupiat, & à malis coloribus liberatum fuerit. At verò alia profluuia alui, quæ sine febre sunt, & breui tempore durant, & mitia existunt. Aut enim eluta sedabuntur, aut sua sponte. Prædicere autem oportet excretionem subtus erumpentem desituram esse, quum tangenti ventrem manu nullus motus occurrerit, & in fine egestionis flatus penetrarit. Sedes autem euertuntur ac procidunt, viris quidẽ, quos vbi hęmorrhoidas habent, alui profluuium corripit: pueris autem calculo laborãtibus, & in dysenterijs longis ac meracis: Senibus verò quibus muci agglutinati insunt. Porrò ex muliebribus, quæ magis aut minus in vtero concipere solent, ita considerationem facere con- uenit

Lienteria. (B)

Medela quæ. (C)

Alui profluuia.

Sedis procidentia.

Mulierum fœcunditatis cognitio.

uenit, primùm quidem specierum. Paruæ enim ad cõceptionem præstantiores sunt maioribus, tenues crassis, albæ rubicundis, nigræ liuidis. Quæ item venas conspicuas habẽt, meliores sunt quàm quibus non apparent. Carnem autem vberiorem habere, aniculæ malum est: mammas autẽ tumidas ac magnas, bonum. Atq; hęc quidem ad visum exposita sunt. Verùm interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus, an omnibus mensibus compareant, & an copia satis magna, & an boni coloris sint, & æquales in singulis tẽporibus, & in iisdem mensium diebus. Sic enim has fieri optimũ est. D

Vteri qualitas.

Locum verò in quo conceptio fit, quem sanè vterum nominamus, sanum esse oportet, & siccũ, ac mollẽ. Sit item neq; retractus, neque pronuus, neque os ipsius sit auersum, neque conclusum, neq; euersum. Fieri enim non potest vt cõceptio fiat, quodcunq; tandem talium impedimentorum affuerit. E

Conceptus impedimẽta.

Quæcunq; igitur mulieres in vtero concipere non possunt, verùm pallidæ apparent, neq; febre, neq; visceribus in caussa existentibus, hæ capite se dolere docent, & menses sibi malè ac meracos prodire. Siue autem breui, siue longo tempore, ipsi sic affectis menses non comparuerint, vteri in his purgatione opus habent. Quæcunque verò bene coloratæ sunt, & carnem multam ac pinguem habent, & venulas occultatas, & dolore carent, & menses his aut omnino non apparẽt, aut modici & meraci prodeunt: Hic modus difficilimus est ad cogendum vt concipiant. Si verò mensibus comparentibus inculpatè, & mulier sic corpore dissipata fuerit, & non concerit, locus in quo est vterus in caussa est, vt fœcunda fœtu fieri non possit. Aut enim reuulsus est, aut euersus. Nam & alia quæ isthic fiunt cum doloribus decolorationéque ac colliquatione fiunt. Quibus porrò vlcus factum fuerit in vtero, siue ex partu, siue ex tuberculo, siue ex alia quadam caussa his febres & inguinum tumores, succedere necesse est, & do- F

Post vlcus qualis locus.

lores in his locis. Si verò & puerperij purgamenta simul fuerint intercepta, hæc mala si fuerint, omnino meraciora sunt & diuturniora. Et ad hæc præcordiorum ac capitis dolores. Vlcere autem facto & sanato, locum hunc leuiorem ac duriorem fieri necesse est, & minus concipere posse.

Cùm vlcus in altera parte est quid pariant.

Si verò solùm in sinistra parte fiat vlcus, & mulier in vtero concipiat, siue dum adhuc habet vlcus, siue vbi iam sana est, masculum magis

A magis enixurã esse spes est. Si verò in dextra parte vlcus fiat, & mulier concipiat, fœmineum magis fore fœtum expectã dum est. At si febres corripiant concipere non potentem, & attenuata sit muliercula, interrogare oportet, an vteri vlcus aliquod habeãt, aut aliud quippiã ex malis de quibus scripsi. Si enim in hoc loco nihil mali subesse apparuerit, quod causa sit attenuationis, & quòd concipere nõ possit, sanguinem vomituram esse mulierem expectandum est, menses autem tali necessariò euanuerunt. Si verò febris soluta fuerit à sanguinis eruptione, & menses cõparuerint, in vtero concipiet. Si verò priusquam sanguis erũpat, alui excrementa liquida facta fuerint paruo modo, periculum est perituram esse mu-
B lierem antea quàm sanguinem vomat. Quæcunque in vtero se concepisse putant, & non cõceperunt, & per multos mẽses falluntur, menstruis purgationibus non apparentibus, & ventres augeri ac moueri vident; hæ & caput dolent, & collum, & præcordia, & in mammis lac ipsis nõ est, nisi modicũ quiddam, atque id aquosum. Postquam verò ventris tumiditas exoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in vtero concipiẽt si non aliud quoddam impedimentum ipsi fiat. Nam hæc affectio bona est ad mutationem in vtero faciendum, vt post hoc tempus in vtero concipiant. At his quæ cõceperunt, dolores hi non fiunt, nisi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mãmis gignitur. At verò eas quæ à diuturnis fluxionibus vexantur, interrogare oportet an caput doleant, &
C lumbos, & infernam ventris partem. Interrogãdæ sunt etiã de dentium stupore, & visus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcunq; autem dum ieiunæ sunt, subbiliosa vomunt per multos dies, quum neque vterum gestent, neque febricitent, eas interrogare oportet an lumbricos rotũdos simul vomãt. Si enim hoc non confitentur, prædicendum est ipsis futurum esse. Fit autem hic morbus maximè quidem mulieribus: deinde verò etiam virginibus, aliis autem hominibus minus. Quibuscunque verò sine febribus dolores fiunt, mortẽ quidem non inducunt, verùm plerique diuturni sunt, & multas mutationes ac recidiuas habent. Modi autem hi sunt. Primũ quidem ex capitis doloribus aliqui sunt leues, aliqui multò grauiores. Vtrosque verò hoc modo considerare oportet. Quicunque hebetem visum habẽt, & rubor quidam ipsis fit

Conceptus fallacia.

Quid ab his petendum.

in oculis & pruritus frontem vexat, his sanguis sua spōte ma- D
nans opitulatur. Atque hic modus necessariò simplex est.

Quibus verò dolores circa caput & frontem, ex magnis ventis fiunt, & ex frigoribus quum vehementer calfacti fuerint, eos grauedines quidem maximè perfectè liberant, pro- sunt autem & sternutationes, & muci in naribus fientes, magis quidem sua sponte, sin minus, coactè. Grauedines autem fiunt perfectè, adeò vt & tusses succedant: & sternutationes succedentes si dolores non sedauerint, necesse est tubercula & decolorationes his succedere. Quibus autem dolores sine manifestis causis fiunt, & diuturni, & in toto capite, súntque ipsi & graciles, & debiles. his prædicendum est morbum longè grauiorem priore esse. Si verò etiam ad collum, & ad dor- E sum dolor descendat, caput relinquens, & rursus ad caput recurrat, adhuc grauior fit. Verùm omnium horū grauissimus est, si ex capite ad collum ac dorsum tēdat. Vtilitates autem his ex abscessibus fore expectandum est: aut vbi pus per tussim reiecerint, aut hæmorrhoidas habēt, aut pustulas in corporibus enatas. Confert etiam caput furfures habens. Torpores & pūcturæ pruriginosæ velut ab vrtica, quibus per caput discurrunt, aliquando per totum, aliquādo per aliquam partem. Sæpe verò & frigiditas aliqua ab ipsis sentiri putatur, velut per caput discurrere, hos interrogare oportet, an etiam ad summam linguam punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit, perfectus morbus fit, & qui difficilius submoueri possit. Verùm absque hoc facilis est. Modi verò vtilitatum F consequendarum ex abscessibus cōtingent, veluti antea scriptum est. Sed tamen abscessus minus in his succedunt, quàm in illis. Quoscunque verò vnà cum doloribus vertigines corripiunt, malum ægrè exolubile ac furiosum existit. Senibus autem maximè hic modus fit. At alij morbi circa caput, & viris, & mulieribus, cum securitate vehementissimi sunt, & diuturniores: fiunt autem & adolescentibus, & virginibus in ea pubertatis ætate, & maximè circa mēsium progressum. Mulieribus verò in capitis doloribus, alia quidē omnia fiūt, quæ & viris. Verùm puncturæ illæ pruriginosæ & affectiones atrabiliariæ, his minus quàm viris, si non menses, penitus aboliti fuerint. Quibus colores dum iuuenes sunt, praui sunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi

regij

Quid his prosit.

Torpor.

Quid his prosit.

Vertigo.

Color.

A regij modo: hi siue viri sint, siue fœminæ, dolent caput, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi verò cũ virore colores qui diuturni sunt, & morbus regius vehemens non est, alia quidem eadem facere solent, verùm pro lapidum ac terræ esu, præcordia hos magis affligũt quàm alteros. Quicunque verò multo tempore pallidi apparent, & facies in tumorem eleuatas habent, eos caput dolere sciẽdum est, aut circa viscera dolorem habere, aut in sede malum aliquod in seipsis. Ex his autem apparẽtibus, plerisque non vnum aliquod horum malorum apparet, sed plerunque multa, aut etiam omnia. Qui nocte vident, quos sanè nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur iuuenes, aut pueri, aut etiam adolescentes, & liberantur sua sponte,
B aliqui in quadraginta diebus, aliqui septimo mense, quibusdam verò & per totum annum permansit. Quapropter de tempore coniectare oportet, ita vt & ad morbi robur, & ad ægri ætatem respicias. Abscessus autem his prosunt insuper apparentes, & ad infernas partes fluentes. Verùm non valde accedunt, propter iuuentutem. At mulieres nõ corripiuntur ab hoc morbo, neque virgines quibus menses comparent. Quibus autem lachrymarum fluxiones diuturnę fuerint, & hi nyctalopes fiunt, eos interrogare oportet an caput doluerint anteà quàm hæc reuelarunt. Quicunque dum neque febricitant, neque decolores sunt, sæpe & verticem & tempora dolent, si non alium manifestum habuerint abscessum
C in facie, aut grauiter loquantur, aut dentes doleant, his sanguinem per nares erupturum esse expectandum est. Quibus verò ex naribus sanguis fluit, hi alioqui sani esse videntur, hos autem vel splenem in tumorem eleuatum habere comperies, vel caput dolere, & splendicãs quiddam ipsis ob oculos obuersatur. Plerisque verò horum simul & caput & splẽ, hoc modo se habere apparent. Gingiuæ vitiatæ, & ora graueolentia his sunt quibus splenes magni. Quicunque verò habent splenes magnos, & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiæ vlcera praua habent, & cicatrices nigras. Quibus partes sub oculis vehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies. Si verò etiam in pedibus tumores accesserint, aquam etiam habere videbuntur. Verùm & ventrem, & lumbos in-

Pallor.

Nyctalopes.

Temporũ dolor.

Lien nõ sanus quid ferat.

Distortio-nes faciei. spicere oportet. At verò distortiones in facie, si nulli alij corporis parti communicent, cito sedantur, aut sua sponte, aut ad necessitatem coactæ: reliqui verò syderati fiunt. Quibus vnà cum hoc quod mouere non possunt, morbosa corporis pars attenuatur, hi in sanitatem restitui non possunt. Quibus autem colliquationes non accesserint, hi sani euadent. Cæterùm de tempore quando sani erunt prædicendum est, respectu habito ad vim morbi, ad tempus, & ad ætatem hominis, & ad anni tempus, ita vt eius rei memor sis, quod vetustissimi morbi, & pessimi, & qui reuoluuntur, grauissimè obediunt: itémque hi qui sunt in vetustissimis corporibus. Sed & autumnus & hyems, ad tales morbos submouendos minorem commoditatem exhibent quàm ver & æstas. Dolores porrò in humeris fientes, qui quidem ad manus descendunt, torporésque ac dolores inducunt, his abscessus non succedunt, verùm nigram bilem vomentes sanantur. Qui verò isthic in humeris manent, aut etiam ad dorsum progrediuntur, eos puris, aut atræ bilis vomitu effugiunt. Verùm de his ita considerationem facere oportet. Si quidem enim facilè spirauerint, ac graciles fuerint, atram bilem ipsos vomituros esse spes est. Si verò difficiliùs spirauerint, & in faciem ipsis color incurrit, qui priùs non erat, siue rubicundus siue niger, eos magis pus spuituros esse sperandum est. Ad hæc verò considerandum est etiam, an in pedibus tumores sint. Nam & hoc signum in his consentit. Atque hic morbus viris vehementissimus esse solet, à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. Qua ætate etiam coxendicum morbus maximè affligit. Porrò de coxendicum morbo sic cõsiderationem facere oportet. Quibuscunque senioribus & torpores vehementissimi sunt, & perfrigerationes tum lumborum, tum crurum: & qui pudendum arrigere non possunt: & quibus aluus non egerit, nisi ad necessitatẽ coacta, & prodit ipsis multus stercoraceus mucus; his maximè diuturnus morbus erit, prædicendúmque est annum vt minimum duraturum esse morbum, ab eo tempore quo incepit, & opem ad ver & æstatem expectandam esse. At verò iuuenibus non quidem minus doloris inducit coxendicum morbus, verùm breuior est. Nam quadragesimo die liberantur. Sed neque torpores vehementes accedunt, neque perfrigerationes crurum ac lumborum

Humerorũ dolor.

D E F

borum

A borum. Quibus autem hic morbus eſt quidem in lumbis ac cruribus,non autem affligit adeo vt decumbant,conſiderare oportet an alicubi ſint collectiones in coxa,& interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet,diuturnus fit morbus. Interrogandum inſuper eſt, an in femore torpores inſint,& ad poplitem progrediantur,& ſi hoc cõfiteatur,rurſus interrogandum,an & per tibiam ad ſummũ pedem procedant.Quicunque enim pleraque horum confeſſi fuerint,his dicendum eſt,quod crura ipſis aliquãdo calida, aliquando frigida fiant.Quod ſi morbus hic lumbos relinquens,aliquibus ad infernas partes vertatur,eos confidentes eſſe iube. Quibuſcunque verò coxas & lumbos non relin-

B quens,ad ſupernas partes conuertitur,malum id eſſe prædicendum eſt.At quibus circa articulos dolores fiunt,& tumores,& ſedantur,non podagrico modo:in his comperies viſcera magna,& in vrina ſubſidentiam albam.Et talis ſi tempora eleuarit,dicet ſe ſæpe dolere, dicet etiam ſudores ſibi nocturnos oboriri.Si verò neque in vrina ſubſidet talis ſubſidẽtia,neque ſudores fiunt,periculum eſt ne aut claudi fiant articuli,aut affectio abſceſſus humore melli ſimilis,quem melicerida vocant,ſub ipſis naſcatur.Fit autem hic morbus his quibus in pueritia & iuuentute ſanguis ex naribus fluere ſolitus deſiit.Proinde interrogandum eſt de ſanguinis eruptione,an in iuuentute facta fuerit: & an pruriginoſæ velut ab vrtica puncturæ,& in pectore,& in dorſo inſint;& quibus

C alui dolores fortes inducant citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant.Hoc enim horum morborum principium eſt.Si verò etiam malo colore præditi ſint hi homines. interrogandum eſt an caput doleant.Hoc enim fatebuntur. Quibus verò ex his alui dolores in dextris fuerint, dolores his vehementiores fiunt,& præſertim quum ad præcordium iuxta hepar reliquiæ doloris fuerint. His autem doloribus prodeſt ſtrepitus ſtatim in aluo obortus. Poſtquam autem dolor quieuerit,vrinam craſſam ac cum virore pallidã mingunt.Atque hic modus nequaquam lethalis eſt,verùm valde diuturnus.Quum autem iam vetuſtus fuerit morbus, homines ab ipſo cæcutiunt.At de ſanguine interrogare oportet, an in iuuentute fluxerit,& de viſus hebetudine, & de vrinæ euacuationis pallore,itémq; de ſtrepitibus an inſint, & ſuc-

Impetigines Leucæ. cedentes prosint. Hæc enim omnia fatebuntur. Impetigines D & lepræ, & vitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem iuuenibus aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit: his non putare oportet abscessum esse, eam papularum eruptionem, sed

Leucæ vnde. morbum. Quibus verò horum aliquid factum est multum & derepente, hoc sanè fuerit abscessus. Fiunt autem leucæ

Lepræ vnde. quidem ex lethalissimis morbis, qualis est & morbus tabidus appellatus. Lepræ verò & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his autem facilius sanantur ea quæ in maximè iuuenibus fiunt, & quæ recentissima sunt, & in mollissimis ac carnosissimis corporis partibus producuntur.

E

HIPPOCRATIS COI COACAE PRAENOTIONES, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Qui post rigorem pereant.

VI ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, voce destituti, insuper exu- F dantes, postquam se recollegerint, moriuntur. Molestè ferre morbum cum perfrigeratione, pessimum est. Perfrigeratio cùm du-

Perfrigeratio. ricia perniciosa est. Ex perfrigeratione,

Pauor & timor, & tristitia præter rationem, in conuulsionem finit.

Tristitia sine caussa. Ex perfrigeratione vrinas intercipi pessimum est.

Ignorãtia, obliuio. Ignorantia cum rigore, malum. Malum item obliuio. Soporosi rigore aliquatenus perniciosi, & flammeus in facie color, cum sudore, in his malignus est. In his frigiditas posteriorum partium conuulsionem accersit. Et in summa, posteriorum partium frigiditas, conuulsoria est. Ex

Rigores soporosi. dorso horrores frequentes, & cito transeuntes, ægrè tolerari possunt. Vrinæ enim interceptionem dolorosam significant

A ficant. Insuper exudare, his pessimum est. Rigor continen- ter vexans, corpore iam debili existente, lethalis est. Qui fre quenter exudant, ac insuper riget, perniciosum hoc est, & in fine suppurationem habere comperiuntur, ventrésq; pertur- batos. Rigores ex dorso molestiores sunt. Qui verò decima septima die rigorem habuit, & quarta ac vicesima insuper riguerit, malignum hoc est. Horrore affecti, caput dolentes, exudantes, malignum id est. Horrore affecti, multum insu- per exudantes, difficili malo implicantur. Rigores multi torpidi, maligni sunt. Quibus sexta die rigores fiunt, hi æ- grè iudicantur. Quibus sanis horrores frequentes sunt, hi ex sanguinis fluxione suppurantur. Horror & spirandi di-

B ficultas in doloribus, signa tabis sunt. Ex pulmonis suppura- tione, & circa ventrem aliquando ac clauiculam dolores, & anxiè stertere, sputi copiam in pulmone significat. Horrore affecti, anxij, delassati, lumbos dolentes, aluos humectas ha- bent. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem ali- quãto magis exacerbãtur, cum vigiliis ac delirio in somnis, aliquando vrinas inuoluntariê emittentes, in cõuulsionẽ de- sinunt. Continui rigores in acutis, praui sunt. Ex rigore, cum capitis dolore exolutiones, perniciosæ. Cruentæ in his vrinæ prauæ. Rigor cum distentione neruorum in posteriora occi- dit. Qui in horruerunt & exudarunt iudicatorio modo, & postridie præter rationẽ horruerũt, si quis non vigiliis infe- stetur, neq; cõcoxerit, ei sanguinẽ erupturum esse puto. Vri-

C næ cum rigore suppressæ, malæ & cõuulsoriæ, tum aliàs, tum si quis antea graui sopore pressus fuerit. Spes autẽ in his est abscessus retro aures fore. Rigores velut in febre tertiana, si in media inordinata febre exacerbẽtur, valde maligni sunt. Si verò contrario cõuellentibus modo exacerbẽtur, cum ri gore & febre, perniciosum est. Vocis interceptiões ex rigore, soluuntur tremore. Et insuper rigentes tremores succeden- tes iudicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exoluuntur, in periculo versantur. Cruenta vrina his mala est. Quibus rigor, his vrinæ suppresio. Conuulsio in febre, manuum, ac pedum dolores, maligni sunt. Malignus est & doloris ex fe- more progressus. Neq; genuum dolor bonus est. Sed & sura- rum dolores maligni sunt, mẽtémq; emouẽt, tum aliàs, tum si vrinæ subsidentia in medio innatet. Febres ex præcordio-

Rigor continuus.

Horror quî malus.

Rigores multi.

Horror & dyspnœa.

Horrentes quales.

Rigor continuus.

Rigor opisthotonodes.

Lotium retentum malum est.

rum dolore malignæ sunt, sopor in his pessimus est. Qui frequenter exudare cũ præcordij intẽtione nõ cessant, plerunq; malignè habent. & dolores in summũ humerũ ac claviculam incumbentes, in his praui sunt. Febres tertianæ naturã referentes, cum anxietudine, malignæ sunt. Vocis interceptiones in febre malæ sunt. Lassati, caligantes, vigilantes, soporosi exudantes, recalescentes, male habent. Lassati cum horrore si exudarunt iudicatorio modo, recalfacti in morbo acuto, male habent, tum alias, tum si circa hæc sanguis de naribus stillarit. E regio morbo abũdé colorati, moriũtur, alba verò alui egestio in his præcedit. Febres tertianæ naturã referẽtes erroneæ, in pares dies trãslapsæ, difficiles sunt. Anxietudines in diebus iudicatoriis, si in his sine sudore perfrigerentur, & omnes qui sine sudore perfrigerantur citra iudicationẽ, male habent. Et qui insuper riguerũt ex his, vbi vomuerunt meraca, anxij, tremuli in febre, malum. Qui ex rigoribus, paruis sudorib. perfrigerãtur, malũ. Exudãtes, vigilantes, recalescentes, malum. Qui insuper exudant in febre, malignè habent. Quibus biliosa est alui egestio, his circa pectus morsus & amaritudo, malũ est. In febribus inflata aluo, flatus non erumpere malum. Lassati, singultientes, stupore detenti, mali. Præter consuetudinem quid facere, velut est, proponere sibi aliquid, & expectare aliquid, prius nõ consuetum, aut cõtrarium, malum est, & mẽtis emotioni proximũ. Qui morbi in malis signis leuantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles sunt. Qui exudant, & maximè capite, in morbis acutis submolestè ferẽtes, malũ, tum aliàs, tum si vrinæ sunt nigræ & turbidus spiritus in his malus. Extremæ partes si in vtranq; partẽ cito trãsmutentur, malũ est. Sed & sitis huiusmodi mala est. Ex moderato ferox respõsio, malũ. Vox acuta, malum. Pręcordia his intro trahũtur. Qui ex perfrigeratione sudorosa cito recalescunt, malum. Qui acutis exudãt submolestè ferentes, malũ. Qui pręter rationẽ nulla existente vasorũ euacuatiõe, impotẽtes fiunt, malũ. In febre tractus velut à vomitu, in screationem desinẽs, malum. Torpor in vtranq; partẽ cito trãslabens, malũ. Sanguinis stillæ pusillæ, malæ. In acuto morbo sitis præter rationem soluta, malum. Qui ad manum exiliunt, male habent. Quibus cum febre ardẽte, tumores somnolenti, torpidi fiunt, his dolor in

latus

A latus ſuperueniens leuis ſideratiõis ac reſolutionis modo occidit. Suffocatio in acutis ægris attenuatis, pernicioſa. In pernicioſis iam parui tremores,& vomitus æruginoſus. Qui in potibus ſubſtrepunt,& ſubmurmurãt in ſiccis:& qui difficulter deglutiunt ſpiritu tuſsiẽte, pernicioſe habẽt in acutis perfrigeratis. Rubores in manibus ac pedibus, pernicioſi.

Efflantes & refracti, in ſomnis leuiter ſuſpicientes, morbo regio abundè colorati moriuntur, alba alui egeſtio in his præcedit. In febribus mentis emotiones taciturnę, in eo qui voce priuatus non eſt, pernicioſæ ſunt. Liuores fientes in febre, breui mortem affore ſignificant. Quibus in febre dolore lateris fiente, aluus multa aquoſa ac biliosa egerit, hi alle-
B uantur. Quibus verò inediç conſequenter accedunt, ac ſudores, cũ bono faciei colore,& aluo liquida, ita vt adſit etiã aliquis cordis, ſeu potius oris vẽtris dolor, hi vbi longius ægrotarunt, peripneumonicorum modo moriuntur. Febrienti ſi atrabilis in principio, ſurſum aut deorſum prodierit, lethale eſt. Qui cum perfrigerationibus, nõ ſine febre, ſupernẽ exudant, moleſtè ferẽtes & phrenitici, in acuto morbo pernicioſe habent. Dolores modicè acuti, ad clauiculam ac ſurſum tranſeuntes, pernicioſi. In longis pernicioſis morbis, ſedis dolor lethalis eſt. Si debiliter iam affecti, non videant, aut nõ audiãt, aut labiũ, aut oculus aut naſus ipſis diſtorqueatur, lethale eſt. In febribus inguinis dolor, morbum diuturnum ſignificat. In febribus iudicationes impeditę ac ſublatę, tem-
C poris quidẽ diuturnitatẽ inducunt, non autẽ pernicioſę ſunt. Febres ex doloribus vehementibus diuturnæ. Mentis emotiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ ſunt, & dolores circa ſuram, in his mentem emouent. Quicunq; in febre cõtinua, voce deſtituti iacentes, oculis conniuẽtes nictant, hi ſi poſtquam ſanguis ipſis ex naribus fluxit,& vbi vomuerũt loquãtur,& ad ſeipſos redeant, ſeruantur. Si verò hæc nõ fiant, difficulter ſpirantes facti breui moriuntur. Qui melius habuerunt, ſi poſtridie exacerbentur, malum eſt. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur, malum eſt. Num & tales exacerbationes phreniticæ ſunt? Quibuſcunque deſinunt febres, non in diebus iudicatoriis, his recidiuæ fiunt. Qui in principio tenues, cum capitis pulſu, & vrina tenui, ad iudicationẽ acerbãtur, his nihil miri eſt ſi & mẽtis emotio inſuperq; vi-

gilię accedant. In morbis acutis, motus, iactatio, somnus D turbulentus, quibusdã cõuulsionem significat. Turbulentę cum ferocia excitationes mentem emouentes, malę sunt, itémq; conuulsorię, tum aliàs, tum cũ sudoribus. Conuulsorię etiã videntur colli ac dorsi perfrigerationes, imò etiam totius corporis. In his mictiones sunt pelliculosę. Delyria cum sopore, cõuulsoria. Mentis emotiones modicè feroces, ferinę sunt, sed & conuulsiones significant. In morbis longis, ventris pręter rationẽ tumores, conuulsorij. Affectiones statim turbulentę, vigilias inducentes, sanguinẽ de naribus stillantes, sexta die alleuantes per noctem, verùm postridie rursus affligentes, exudãtes in somnum delatę, mentẽ emouentes, largè sanguinẽ fundunt, & morbos soluunt. Aquosa E vrina talia significat. Qui cum relatis, ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, malignè habent. Delyrium in spiritu & sudore, lethale est. Lethale est & in spiritu ac singultu. Insomnia in phrenitide euidentia bona sunt. In phrenitide egestiones alui albę, & torpor malum. Rigor his pessimus est. In phreniticis in principiis affectiones mãluetę, ac frequenter transmutationem habentes, malę sunt. Quibus ab atra bile mẽte motis, tremores fiunt, malum est. Qui ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, ac saliuam fundũt, num sanè phrenitici sunt? Mẽte moti, acutè insuper febriẽtes phrenitici fiunt. Phrenitici parum bibẽtes, strepitũ valde percipientes, tremuli, aut conuulsi. In vehementer phreniticis, tremores lethales sunt. Delyria circa necessaria, pessima. Quę ex F his exacerbantur lethalia sunt. Mentis perculsiones, voces clangorosę, linguę conuulsiones tremulę, & voces tremulę fientes, mentẽ alienant. Duricies in his perniciosa est. Pręcdebilitatorum delyria pessima. Affectiones in phreniticis frequenter transmutationem habentes, cõuulsorię, prauę. Phrenitici cũ perfrigeratione saliuã fundẽtes, vomitum nigrum indicant. Qui variè ęgrotant, & frequenter soporosi mente mouentur, his nigrum vomitũ expectandũ esse dicito. Quę conuulsorio morbo exacerbãtur, stupefactoria sunt.

Tumores iuxta aurem in morbis longis praui sunt: Sanguinis fluxiones ac vertigines insuper apparentes, perniciosę. Febres vertiginosę, & cum voluulis, & sine voluulis, perniciosę. Anhelosis febris postea acuta. Cum pręcordio intento

A tento perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Quibus in febre dolores circa lumbos & infernas partes fientes septum transuersum cõtingunt, infernas partes relinquentes, perniciosi sunt, tum aliàs, tum si aliud quoddã signum prauum accedat. Si verò alia signa non fuerint praua, suppuratum fore timor est. Pueris febris acuta, & aluus suppressa, cum vigiliis, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborẽ habere, conuulsorium est. Affectiones statim turbulentæ, vigilias inducentes, & nigra compacta egerẽtes, partim sanguinẽ fundũt.

Affectiones cũ vigiliis & anxietudine repentina, sanguinẽ fundunt, tum aliàs, tum si quid etiã antea profluxerit. Num & qui modicè perfrigerati postea horruerunt? At qui circa B exacerbationes tussiunt, & parum exudãt, malignè habent.

Ad latus dolore ac suffocatione accedente, hi suppurantur. Quibus in febribus cõtinuis pustulæ per totũ corpus erumpunt, lethale, si nõ purulentus abscessus fiat, maximè autem circa aurem his fieri solet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & sitire, malum est. Febres continuæ per tertiã diem augescẽtes, periculosæ. Quibus febris aliquãdo intermittit, periculo vacat. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt: & si facti fuerint, non sunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordium reuulsum, non profluente ex naribus sanguine, ad phrenitidem deuenit. Febres lypiricæ, bilis sursum ac deorsum effusione nõ accedente, nõ soluuntur. Morbus re-C gius ante septimum diem accedens, malũ. Septimo verò ac nono, & vndecimo ac decimoquarto, iudicatorius est si non præcordia induret: sin minus, ambigua res est. Frequentes per eadem recidiuæ, circa iudicationẽ sanguinolentæ, nigrorum vomitũ faciunt, fiunt autẽ & tremulæ. Dolores qui in tertianis febribus exacerbantur, tertianarum generis morbum faciunt, & grumosum sanguinẽ egerunt. In febribus secundum venã quæ est in collo, pulsus ac dolor, in dysenteriam desinit. Color qui sæpe in calore transmutatur, vtilis est. In biliosis spiritus magnus, & febris acuta, cum præcordij intensione, iuxta aurem abscessum facit. Qui ex morbis longis se refocillantes bene cibum accipiunt, & nihil proficiunt, hi malignè recidiuã incidunt. Quibus in febribus venæ in tẽporibus pulsant, & facies sana est. & præcordiũ non

molle,

molle,diuturnũ mobum significat, & non desinentem citra D multi sanguinis ex naribus fluxum,aut singultũ, aut conuulsionem, aut coxendicum dolorem. In febre ardente si aluus eruperit,mortale est. Ex alui dolore laborioso, febris ardens,perniciosa. In febribus ardentibus si aurium sonitus accedant,cum visus hebetudine,& grauitate secundũ nares,melancholico modo ab atra bile mente mouẽtur,sanguine ipsis non erumpente. Tremores in febribus ardentibus, mentis perculsio soluit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus,quarta die, mala est,si nõ aliud quid boni coinciderit. Verùm quinta minus periculosa est. Qui ex febribus ardentibus aliquãtulum perfrigerantibus,cum egestionibus alui aquosis ac biliosis laborant,oculis malum est, tum aliàs E tum si stupidi fiant. Febris ardens rigore superaccedente soluitur. Febres ardentes recidiuare solent, & vbi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant, Sin minus,septima die. Febres ardentes quatuordecim dies diiudicant,aut alleuantes,aut perimentes. Ex febre ardente,abscessu purulento circa aurem non fiente, non valde seruantur. Letargici,tremuli ex manibus,somnolenti,discolores,tumidi, pulsibus,tardi sunt, & partes sub oculis eleuatas habẽt,& sudores insuper accedunt,& aluos biliosas,& intemperatas subtumidas habent. Si verò obaridas habuerint,vrinæ & egestiones alui latenter ipsis progrediuntur, vrina velut iumentorum est,potum non expetunt, neque aliud quicquam. Postquam verò resipuerint,collum dolorosum se ha- F bere dicunt,& sonitus per aures transire. Qui verò ex lethargicis seruantur,plerunq; pectore suppurati fiunt. Quibuscunque in febribus tremores circa iudicationem cessant, his temporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit,& vesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores sunt in facie,& dolor capitis fortis, & venarũ pulsus,his sanguinis fluxio plerunque contingit. Quibus autem cibi fastidia sunt,& oris vẽtriculi morsus,& multum saliuæ,his vomitus fit. Quibus verò ructus adsunt,& flatus, strepitus ac eleuationes ventris, his fit alui exturbatio. Qui diutius securè ex febre continua laborant, citra dolorem aut inflammationem, aut aliam causam, his abscessus expectandus est cũ dolore ac tumore,& magis in infernis partibus. Expectare autem

A re autem oportet abſceſſus, his magis qui trigeſimũ annum egreſsi ſunt, & tunc expectare abſceſſus oportet, vbi viginti dies febris trãſmiſerit. Senioribus autem minus fiunt, & vbi multo tempore febres durant. At intermittentes & erroneo modo inuadentes, autumno maximè in quartanam leniter tranſeunt, & hoc magis his qui triginta annos exceſſerint. Abſceſſus autem hyeme magis fiunt, & tardiùs deſinunt, & minùs recurrunt. Quibus verò ſæpe recidiua contigit, his ſi ſemeſtre tempus tranſmiſerint, tabes coxendicum leniter accedit. Quæcunque ſigna febri ſe opponunt, & non abſceſſus ſignificationem habent, maligna ſunt. Febres quæ neque in diebus iudicatoriis, neque poſt ſolutorium ſignum B deceſſerunt, recidiuant. Acuti morbi in diebus quatuordecim iudicantur. Tertiana exquiſita in quinque aut ſeptem circuitibus, aut ad ſummũ in nouem iudicatur. Quibus febrire incipientibus, ſanguis de naribus ſternutatione fiente diſtillat, & vrina ſubſidentiã albam in quarta die habet, his in ſeptima die ſolutionem ſignificat. Morbi acuti iudicantur, ſanguine de naribus fluente, in die iudicatorio: & ſudore multo fiente, & vrina purulenta ac vitri formam referente, prodeunte & bonam ſubſidentiam habẽte, & aceruatim exeunte: Abſceſſu item memorabili fiente, & aluo mucoſa & cruenta derepente egerente: & vomitibus non paruis fientibus circa iudicationem. Somni profundi, non turbulenti, firmam iudicationem ſignificant. Turbulenti verò cum do-C lore corporis, inconſtantes ſunt. Septima die, aut nona, aut decimaquarta, fluxiones ſanguinis à naribus fientes, plerunque febres ſoluunt: Similiter & alui fluxio bilioſa, & qualis in dyſenteria fieri ſolet: & genuum ac coxendicum dolor: & vrina concocta ad iudicationem. In muliere verò etiã menſtruæ purgationis fluxus, Quibus in febribus ſanguis abũdè vndecũq; profluxit, his in refectionibus à morbo alui humectantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes aluo ſuppreſſa, conuulſi fiunt. Mentis emotiones modicè feroces, & ferinum, & conuulſionem ſignificant. Conuulſio in febre fiens, & eadem die deſinens, bona eſt. Conuulſio in febre fiens, ſedat febrẽ eadem die, aut poſtera, aut tertia. Si verò tempus in quo incepit, tranſgrediatur, & non deſinat, malum eſt. Febres intermittẽtes, verùm inæqualiter caleſcentes,

res,aluo inflata, pauca egerente, in his post iudicationē lumborum dolore sequuto,alui erumpunt.At amburētes ad manum,torpidę, siticulosæ, anxiosæ, in his aluo suppressa granati excoluntur. Quandoque verò & rubicundæ in pedibus ambustiones,eadē significant. Hybernæ febres quartanæ, leniter in acutos morbos transeunt. Capitis dolor pertinax cum febre acuta,& alio signo maligno,lethale est. Cæterùm sine signo malo,transgrediens vigesimū diem, sanguinis aut puris fluxū è naribus, aut abscessus ad infernas partes significat: fluxiones quidē iunioribus trigintaquinque annis, senioribus verò,abscessus.Si verò circa frontē ac tempora fuerit dolor ille pertinax,fluxiones. Quibus capitis sunt dolores,& sonitus aurium,citra febrem & vertigo,& vocis tarditas, & manuum topor,eos aut syderatos, aut comitiales,aut obliuiosos fore expecta. Qui caput dolent, stupore correpti,delyrantes,aluo suppressa,oculo ferociente,florulenti,hi in posteriorem partem conuelluntur. Capitis succesiones, oculi rubicundi, mente manifestè emouentes, perniciosæ sunt.Non commoriuntur hæc,sed circa aurem tumorem faciunt. Capitis dolor,cum sedis & pudendorū dolore, & torporem,& impotentiā inducit, & vocem resoluit. Hæc horrenda non sunt, verùm somnolenti ac singultientes fiunt nono mense:ex quibus soluta voce, in idem restituuntur. Qui in capitis dolore ascaridas habent, his surditas & sopor consequens,abscessus circa aurem ex suscitat. Qui caput dolent, stupore detenti, dolorosi, oculum rubicundum habentes, sanguinem effundunt. Capitis concusiones, & aurium sonitus sanguinem effundunt: aut mulieri menses deducunt, tum aliàs,tum si iuxta spinā ardor consequatur:fortasis autem dysentericis fluxiones. Capite grauati, iuxta sincipur dolentes, vigiliis infestati,sanguinem effundunt, tum aliàs, tum si quid ad collum se extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginosi,cū surditate,vigilantibus, cito insaniā excitant. Quibus capitis ac colli dolor est,sed & totius corporis tremula quadā impotētia,sanguinis eruptio soluit.Quin & tēpore hæc soluuntur. Verùm vesicæ in hoc supprimūtur.

In acutis capitis doloribus, & in torpidis cum grauitate, conuulsiones fieri solent. Capitis dolorem soluit pus per nares,aut sputa crassa,& non olentia.Soluit item vlcerum eru-

ptio

A ptio. Quandoq; & somnus, & alui fluxus. Capitis dolor moderatus, cum siti cibū capiente, aut cum sudore nō soluente febrem, abscessus in gingiuis, aut circa aurē significat, aluo non exturbata. Capitis dolor soporosus cum grauitate, conuulsorium quid facit. Caput dolentes, siticulosi, aliquatenus vigilantes, obscuri cognitu, impotentes, ex aluo liquida delassati, num mente mouentur? Caput dolentes, surdastri, manibus tremuli, collum dolentes, mingētes nigra condensata, vomentes nigra, perniciosè habent. Caput dolentes, exudantes, aluum suppressam habentes, conuulsioni obnoxij sunt.

Sopor vbique malus est. Soporosi in principiis fientes, cum capitis lumborum, colli præcordij dolore, vigilantes, B num phrenetici sunt? Nasus in his destillans perniciosus, tū aliàs, tum quarto ab initio die. Malum est etiam alui proluuium valde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes, vrinis concoctis ardentes, verùm citra iudicationem perfrigescentes, & breui rursus ardente, torpidi, soporosi, conuulsi, perniciosè habent. Somni soporosi, & perfrigerationes, perniciosi sunt. Soporosis delassatis, surdis factis, aluo erūpente si rubicunda egesta fuerint circa iudicationem prosunt. Soporosi, anxiosi, præcordium dolentes, parum vomentes, abscessus iuxta aurem habent. Antea verò circa faciem tumores cum sopore. Morbi derepentè mentem percellentes cum anxietudine, sanguinem profundunt. Soporosa, anxiosa, dolorosa præcordia, frequēter parū spuentia. Tumores C circa aurem habent. Soporosi, num aliquid conuulsorij habent? Affectiones soporosæ, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventrem tumidum habentes, cibū fastidientes, aluo suppressa exudantes, nū his turbidus spiritus, & geniture simile quid pertransiens, singultū significat? Nū & aluus biliosa insuper egerit? Splendidū in his mictum prodest. Ventres quoq; his insuper turbantur. Cerebro corrupto alij in tribus diebus, alij in septē moriuntur. Has verò si effugerint seruātur. Quibus autē ex his resectis os disparatū repertū fuerit, hi pereunt. Caput dolentibus ex posteriore parte ossa rupta habentibus, fluxio è nare larga crassa, mala est: Hi vbi oculum antea doluerint, rigent. Num & iuxta tempora ossium diruptiones cōuulsoriæ sunt? Auris dolor pertinax, cum febre acuta, & alio quodam

dam ſigno aliquantũ maligno, iuuenes quidem ſeptima die D occidit,& citius delirio correptos,ſi non multum pus effluxe rit ex aure,aut ſanguis è naribus, neque aliud quoddam bonum ſignum compareat. Seniores autem tardius, & minus tollit. Nã & aures ſuppuratione præueniunt, & minus delirant. Verũ multi ex his recidiuant,atq; ſic pereunt. Surditas in acutis ac turbulentis conſequẽs,malum. Malũ etiã in longis. In his autẽ dolores etiam ad coxas deducit. In febribus ſurditas,aluum ſiſtit. Aures frigidę,& pellucidæ,& contractæ,pernicioſæ. Tinnitus in acutis,& ſonitus in auribus, lethale. Sonitus auriũ, cum viſus hebetudine,& narium grauedine mentem emouet,& ſanguinem profundit. Quibus E ſurditas cum capitis grauitate,& præcordij intentione,& ad ſplendorem turbatio,ſanguinem profundit. In febre acuta aures obſurdeſcere,furioſum eſt. Valde ſurdi,in accipiendo tremuli, linguam reſoluti, torpidi,malum. Accedente ægritudine ſurditas,& vrina ſubrubicunda ſubſidentiam nõ habens,ſed id quod in medio innatat,mentẽ emouet. Morbo regio corripi,in his malũ eſt. Mala eſt & ex morbo regio fatuitas. Hos voce priuari,ſentientes tamẽ eſſe cõtingit. Fortaſsis autem & aluus malè his afficitur. Quæ circa aurẽ doloroſe excitantur,pernicioſa ſunt. Rubores circa aurem ex progreſſo dolore,in febribus fientes, ſignum quidẽ ſunt eryſipelatis in facie futuri. Sed & conuulſiones ex talibus fiunt, cum vocis interceptione ac exolutione. Tumores circa aurẽ ex plurimis graueolentibus cum febre acuta, & præcordio F intento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurem leuiter ſyderatis, mali. Tumores circa aurem in longis morbis nõ ſuppurãtes, lethales. Alui verò his deorſum feruntur. Num quibus abſceſſus ſunt iuxta aures,caput dolent? Num & ſupernis partibus exudant? Num & inſuper rigent? Num & alui erumpunt,& quid ſoporoſum habent? Num & aquoſa eſt vrina, alba innatantia habens, & aliquantum varia, exalbida, graueolentia. Abſceſſus iuxta aurem ſubmouent tuſciculæ cum ſputationibus fiẽtes. Vrinæ in abſceſsibus retrò aures citò & modicè matureſcentes, malæ ſunt, & ſic perfrigerari, malum eſt. Abſceſſus circa aurem in morbis diuturnis ſuppurati, non valde albo & inodoro pure, occidunt,& maximè mulieres. Abſceſſus iuxta aurem, ex acu-

tis

A tis morbis maximè in febribus ardentibus fiunt: & si non iudicationem fecerint, & maturescant, aut ex naribus sanguis fluxerit, aut vrinæ subsidētiam crassam habuerint, ægri pereunt. Pleriq; verò talium tumorum antea propulsantur. Verùm considerare oportet insuper etiam ipsas febres, siue augescant, siue remittant, atque sic pronunciare. Ex surditate ac torpore, de naribus aliquid destillare, difficultatis aliquid habet. Vomitus his conueniet, & alui turbatio. Ex surditate leniter abscessus iuxta aures fiunt, tum aliàs, tum si quid nauseæ accedat. Sed & soporosis ex his, etiam magis abscessus ad aurem fiunt. Surditatem ex febribus, sanguinis è naribus fluxio soluit: itémque alui turbatio. Facies quæ

B ex tumida humiliatur, & vox leuior ac debilior fiens, & spiritus rarior ac leuior, remissionē in sequentem diem significat. Faciei corruptio, lethalis. Verùm minus, si propter vigilias, aut famem, aut alui exturbationem fiat: Et si id quod propter hæc corruptum est, sedetur per diem ac noctem. Talis autem fuerit, oculi caui, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidę ac cōtractę, cutis dura, color pallidus aut niger. Liuescens verò ex his palpebra, aut labium, aut nasus, breui lethale est. Faciei bonus color, & toruitas, in morbo acuto malum est. Frontis ex his contractio, phrenitidis signum est. Circa faciem color bonus, & sudores non febrientibus stercora vetusta subesse significat, aut victus rationem inordinatam. Rubores circa nasum, alui humescētis signa sunt.

C Dolores circa præcordia aut pulmonem si suppurentur, malum est. Oculorum puritas, & albas ipsorum partes ex nigris aut liuidis puras fieri, iudicatorium est. Si igitur citò purgentur, celerem iudicationem significat, Si tardè, tardiorem. Caligo oculorum, aut si alba ipsorum pars rubescat, aut liuescat, aut venulis nigris impleatur, bonum non est.

Malum est etiam lucis splendorem fugere, aut lachrymari, aut distorqueri. Et alterum minorem fieri, malum est: & oculos frequēter agitare, ac iactare, aut paruas lemas ac sordes circa ipsos, aut concretionem tenuem albicantem habere: aut albam partem maiorem fieri, nigram verò minorē: aut nigram sub palpebram supernam occultari. Mala est etiam oculorum cauitas, & expressio valde foras, & splendoris extrictio, vt pupilla extendi non possit. Et extremitatum

palpebrarũ curuitas,& oculi fixi, & aſsiduè nictare, & colo- D
res permutare, & palpebras inter dormiendũ non committere, perniciosum eſt. Malus eſt & oculus peruerſus. Oculorũ rubor in febre fiens, alui diuturnã malignam affectionẽ ſignificat. Circa oculos puſtularum eruptiones in virium reſectionibus, aluum prorumpere faciunt. In oculorum diſtortione febriẽti, laſſato, rigor perniciosus: & ſoporoſi in his malè habent. Viro lipienti, febre ſuperueniente, ſolutio. Sin minus, periculũ eſt ne cæcus fiat, aut pereat, aut vtrunq;.

Quibus lipientibus capitis dolor accedit, & ad multum tempus concomitatur, periculũ eſt ne cæci fiant. Lippienti alui profluuium ſua ſponte prodiens vtile eſt. Oculorum E obſcuratio, & oculus fixus, caliginoſus, malum. Oculorum obſcuratio, cum animi deliquio, breui cõuulſionem inducit.

Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, & ſomnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoq; ſanguis è naribus ſtillationes, nihil boni. Qui febres ad tactum non adurentes habent, phrenitici fiunt: & magis ſi ſanguis fluxerit.

Lingua quæ in principio quidem inhorruit, in colore verò permanet: progreſſu autem temporis exaſperatur, & liueſcit & rumpitur, lethalis eſt. Si verò valde nigreſcat, in quartadecima die iudicationem fore ſignificat. Periculoſiſsima autẽ eſt nigra, & cum virore pallida. Linguam circa bifidam ſui partem, velut ſaliua alba obduci, febris remiſsionis ſignum eſt, ſi quidem id quod ſuperinductum eſt, craſſum fuerit, eadem die. Si verò tenuius, poſtridie. Si verò adhuc tenuius, tertia die. Eadem ſignificãt etiam huiuſmodi, ſi circa ſummam linguam fiant, verùm minus. Lingua tremula cum rubore F iuxta naſum, & aluo liquida, ſi reliqua ſine ſignis ſint circa pulmonẽ, malũ eſt, & celeres purgationes, pernicioſas ſignificat. Lingua citra rationẽ tenera fiens, & cum cibi faſtidio nauſeabunda, cum frigido ſudore, ex aluo liquida, nigrorũ vomituum, ſignum eſt: laſsitudo in his mala eſt. Linguæ tremulæ quibuſdam etiam aluum liquidam quãdoque faciunt. Denigratæ verò in his, celerem mortem ſignificant. Num lingua tremula mentem non firmã ſignificat? Linguæ aſperæ & reſiccatæ, phreniticæ ſunt. Dentes collidere aut ſtridere, quibus non familiare id eſt à pueris, furioſum ac lethale eſt: Iam verò delyrans ſi hoc faciat, penitus lethale eſt. Per-

nicio

A niciosum autẽ est & resiccari dentes. Dentis corruptio abscessum circa gingiuã factum soluit. Ex dentis corruptione, vehemens febris superaccedens, & delyriũ, lethale est. Si verò seruentur, vlcera suppurabunt, & ossa discedent. Quibus circa palatũ humoris collectio fit, plerũque suppuratur.

Dolores vehementes circa maxillas, periculum est ne ad ossis eductionẽ deueniant. Labium cõtractum, alui biliosæ eruptionem significat. Sanguis de gingiuis, ex aluo liquida perniciosus. Sputi exscreationes in febre, liuidæ, nigræ, biliosæ, si quidem supprimãtur malæ sunt, secedentes verò pro ratione, vtiles. Quibus salsuginosa sputa, ac tussis supprimuntur, his corpus velut à pustulis rubescit. Verùm ante

B obitum exasperatur. Screatio frequẽs, si sanè & aliud quoddam signũ affuerit, phrenitidẽ indicat. Vocis interceptiones cũ exolutione, pessimæ. Modicè feroces mentis emotiones, malæ & ferinæ sunt. Quibus vox cum febre deficit, & cum iudicatione intercepta, tremuli moriuntur. Vocis interceptiones in febre cõuulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cũ silentio deueniũt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortẽ inducunt. Vocis interceptiones cum exolutione stupefactorio modo, perniciosæ sunt.

Voces confractæ post medicamẽti sumptionẽ, num prauæ sunt? Pleriq; horum exudant, & ventres humectos habent.

In vocis interceptione spiritus, velut his qui strãgulantur, prę manibus expositus, malus est. Num & mentem emouet?

C Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, febricitantes cum sudore laxantur in seipsos, fiúntque morbi reuertentes diutius durantes. his insuper rigere, malum non est. Mentis emotiones cũ vocis interceptione, perniciosæ. Vocis interceptiones insuper rigentibus, lethales. Tales autẽ leniter caput dolẽt. Vocis interceptiones cũ exolutione, in febre acuta sine sudore, sunt quidem lethales, minus verò quàm cũ sudore. Verùm diuturnitatẽ temporis significãt. fortassis autẽ & qui ex recidiua tale quid patiũtur, tutissimi sunt. Perniciosissimè autẽ ex talibus habẽt quibus sanguis ex naribus fluit, & quibus alui humectantur. Vox acuta, planctũ referens, & oculorũ obscuratio, conuulsoriũ est. Dolores his ad infernas partes, toleratu faciles sunt. Cùm voce tremula, solutio alui præter rationẽ, in his moram trahẽtibus diuturnis, pernicies

est. Frequentes subsoporatæ vocis interceptionis consisten- D tes, tabem præsignant. Spiritus qui densus quidem & paruus est, inflammationẽ & dolorẽ in locis principalibus significat. Magnus autẽ & per multũ tempus delirium aut conuulsionem. Et frigidus quidẽ lethalis est, lethalis autẽ est & febriculosus & fuliginosus. Verùm minus quàm frigidus, & qui magnus foras expiratur, paruus verò intro: & paruus foras, magnus verò intro, pessimus sanè est, & morti propinquus. Itémq; extendẽs, & vrgens, & obscurus, & dupla intro reuocatio, veluti super inspiratibus. Bona autem spiratio, in omnibus morbis qui cum febre acuta sunt, & in quadraginta diebus iudicantur, magnũ momentum ad salutem habet. E

Collum durum & dolorosum, & maxillarũ colligatio, & venarũ iugularium palpitatio fortis, & tendinum distentio, perniciosum. Dolores in faucibus gracilibus strangulatorij, à capitis dolore originẽ trahentes, conuulsorij sunt. Frigiditates colli ac dorsi apparẽtes, Sed & totius corporis conuulsoria, in his mictiones fiunt crassiorẽ farinam referentes.

Quibus circa fauces irritamẽta sunt, his tumores circa aurem leniter erumpunt. Fauces dolorosæ, graciles, cum ægrè tolerabili molestia, perniciosæ acutæ sunt. Quibus spiritus retrahitur, & vox strangulatoria est, & vertebra intro considet, his in fine velut, cõtrahente quodam spiritus fit. Fauces modicè exasperatæ, & aluus vanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando cõtrectantes, dolorosi: quæ ex his augescunt, difficilia sunt. Dolores fortes circa fauces, tumores F circa aurẽ, & conuulsiones efficiunt. Colli item ac dorsi dolores. Cum febre acuta cõuulsiones perniciosæ. Colli & cubitorum dolores, conuulsorij. A facie autem hi, & secundum fauces. Pallidi, graciles, saliuam sputantes, In his in somnis sudores boni sunt. Num & sudore leuari, plurimis non malũ est? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles sunt. In dorsi ac pectoris dolore, mictio cruẽta suppressa, perniciosa est dolorosè. Colli dolor malum quidẽ in omni febre, pessimum autẽ his quibus timor est vt etiam insaniant. In pectoris dolore febriculoso, aluus turbata, torpida, nigrarum egestionũ signa sunt. Dolores parui in acutis iuxta fauces graciles, in gracili vbi hiarit, nõ facilè os contrahente, mentem emouent. Ex his phrenitici perniciosè habent. Fauces exulcer

A exulceratæ in febre, cum alio signo ex his quæ difficilia sunt, periculosæ sunt. In febribus derepente suffocari, & deglutire nõ posse, citra tumorẽ, malum est. Collum cõuertere nõ posse, neq; deglutire, vt plurimùm lethale est. Præcordium molle esse conuenit, & doloris exors, & æquale. At inflammatum, aut inæqualiter se habens, aut dolens, signũ est ægritudinis non leuis. Tumor verò in præcordiis durus & dolorosus, pessimus quidẽ est, si iuxta omnes partes fuerit. Ex his autem qui ab vna parte sunt, minus periculosus est qui à sinistris est. Significant autẽ in principio quidem tales, mortem citam. Si verò viginti dies transmittant, febre manente, suppurationem. Contingit autẽ his in primo circuitu, etiã sanB guinis eruptio è naribus, & valde prodest. Plerunque enim hi caput dolent, & visus obscuratur. & magis in his sanguinis eruptionem affore expecta. In ætatibus autẽ annorum trigintaquinq;. Senioribus verò minus. At verò molles & doloris exortes tumores, diuturniores iudicationes faciunt, & minus periculosi sunt. Sed & hi sexaginta dies transgredientes, febre manente, suppurantur. Consimilia verò significant & tumores circa ventrem, his qui sunt in præcordiis, Verum minus suppurãtur hi quàm illi. Minimè verò qui sub vmbilico consistunt. & fiunt etiã hi quidem in tunica, illi verò sursum diffusi. Lethales autẽ sunt ex ipsis, quicunq; intro rupti fuerint. ex reliquis autem suppurationibus, quæ quidẽ foras rumpuntur, optimũ est vt in breuissimã & acutissimam moC lem colligantur: quæ verò intro, vt neq; mole, neque dolore, neq; colore, foris se manifestas faciãt. Contrariũ autẽ pessimum est. Quædã verò ex his propter puris crassitudinẽ, nullam de se significationẽ præbent. Porrò recentes in præcordiis tumores, si nõ cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipsis soluit murmur in præcordio obortũ, & maximè quidẽ si pertransierit per vrinas, & alui egestiones. Sin minus si etiam ipsum pertransierit. Prodest autẽ & si subdescenderit ad infernos locos. Pulsus in præcordio cum tumultu, mẽtis emotorius est, & magis si oculi frequẽter moueantur. Oris ventriculi dolor, & pulsus præcordiorum, febre perfrigerata malum, tum aliàs, tum si insuper exudarint. Dolores ad præcordium irruentes, tũ aliàs mali sunt, tum si aluos humectẽt. Peiores autẽ sunt, si breui fiant. & tumores circa aurẽ ex his

emergẽtes,maligni ſunt,& aliæ ſuppurationes. Oris vẽtri- D culi dolores cũ tormine vẽtris animalcula erũpere faciunt.

Oris ventriculi dolor ſeniorẽ frequenter impetens, mortem repentinã ſignificat. Quibus præcordia eleuantur,aluo ſuppreſſa,malũ eſt, maximè autẽ in morbis tabidis,longis. & quibus alui humectantur,in præcordio inflãmatio ſuppuratoria eſt, quibus ante mortem nigra per aluum ſubeunt.

Præcordiorũ diſtẽtio cum ſopore anxioſo,in caput dolente abſceſſus circa aurem attollit. Poſt præcordiorũ tumorem,bilioſis ſpiritus magnus & febris acuta, abſceſſus circa aurẽ attollit. In dolore præcordiorũ ſubmurmuranti,lumborum dolor ſuperaccedẽs in febribus, vẽtres vt plurimùm humectat, ſi non flatus eruperit, aut vrinæ copia prodierit. E

Ex præcordio diutinè afflicto,& aluo graueolenti,abſceſſus circa aurem,occidit. Quibus à præcordiorũ doloribus, aluus paulatim ſubuiſcoſa egerens,pauca ſtercoracea effundit.num etiam ſanguinẽ effundit? Quibus derepente dum ſine febre ſunt,præcordij & oris vẽtriculi dolor,& circa crura,ac infernas partes,& aluus in tumorem eleuata eſt: ſoluit venæ ſectio,& alui fluxio. His febrire nociuum eſt. Longæ enim & vehemẽtes febres fiunt,& tuſſes,& ſpiritus & ſingultus fiunt. His autem ad ſolutionem tendẽtibus, dolor fortis coxarũ,aut crurum, aut puris ſputum,aut oculorum priuatio ſuccedit. Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi,hepatis,partium circa vmbilicum,hi ſanguine per aluum egeſto,ſeruantur:non autẽ egeſto, moriuntur. Quibus præcordia non mollia,facies ſana,non liberãtur citra multi ſanguinis ex naribus fluxum,aut conuulſionẽ, aut coxendicum dolorẽ. Dolores ad præcordia in febre voce intercepta, ſine ſudore ſoluti,malum eſt.His ad coxendices dolores fiunt. F

Iuxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Sanguinis autem fluxio horrorem efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes,ſine ſudore ſoluti, maligni ſunt.His ad coxendices dolores fiunt,& ipſis vnà cum febre ardente,aluus deorſum erumpẽs, pernicioſum eſt. Dolores circa vmbilicum palpitatorij, habẽt quidẽ & aliquid mentis emotorium, verùm circa iudicationem pituita his aceruatim copioſo cum dolore penetrat. Poſt aluum ſupreſſam,præcordia ſubleuata in tumorem,mala ſunt, maximè

tabeſcen

A tabeſcentibus iam diu,& quibus alui humectantur. Anxietatem in præcordio ſentientibus,tumores circa aurẽ oborti,ipſos occidunt. Duricies circa ventrem cum dolore,in febrientibus cum horrore,cibum auerſantibus,ſi aluo inſuper parum humectata,purgationem non faciant,ad ſuppurationem peruenient. Dolor ſupra vmbilicum,& lumborũ dolor,ſi medicamentis nõ ſoluantur,in hydropem ſiccum deſinunt. Dolores ex lumbis diuturniores,qui febre tertianæ generis modo exacerbantur,grumoſum ſanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis ſanguinis fluxionem inducunt.

Ex lumborum dolore ſanguinis fluxiones largæ fiunt.

Quibus ex lumborum dolore,recurſus ad caput,& manus torpidæ,& oris ventriculi dolores,& aurium ſonitus,his ſanB guis largè profluet. Sed & alui his deorſum erumpunt,& mens turbata eſt vt plurimùm. Ex dorſi dolore ægritudinis principia difficilia ſunt. In lumborum dolore pertinaci,& ampliore alui ſubductione,à veratro vomere ſpumoſa multa prodeſt. Spinæ diſtortionẽ ac ſpirandi difficultatem, ſanguinis fluxio ſoluit. In lumbis dolentibus oris ventriculi dolores inſuper accedentes, ſigna ſanguinis fluxionis ſunt,etiã prægreſſæ. Affectiones ex lumbis ad collum & caput tranſeuntes leuis ſiderationis modo reſoluẽtes,conuulſoriæ,mentis emotoriæ ſunt. Num tales etiã ſoluuntur cõuulſionibus? Aut talium alui ægrotãt per eadẽ prodeuntia? Ex lumborum doloris recurſu,oculorũ diſtortio,malum. Do-C lor in pectus firmatus torpore,malus in febre eſt. Hi repentè pereunt. Ex lumborum dolore recurſiones ad os ventriculi febriculoſæ,horrorem inducentes:Sic affecti reuomentes tenuia aquoſa,mente moti,voce deſtituti,nigrorum vomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos,& tenue inteſtinum dolores,& ad præcordia dolores,ſi ægri cibos auerſentur vnà cum febre,his dolor intentus ad caput progreſſus,repentè ipſos occidit conuulſorio modo. Quibus lumborum dolor eſt,hi male habent. Num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibiis in rigore? Num lumbos dolentibus,cibos faſtidientibus,non vomentibus,modicè ferociter mente motis,ſpes eſt nigra proditura eſſe? Lumborum dolor in vẽtriculi os dolente,cum exſcreatione violenta,habet quid conuulſorium. Rigor vnà cum iudicatione ali-

quatenus horrendus est. Lumborum dolor sine causa manifesta sæpe impetens, maligni morbi signum est. Lumborum dolor cum sopore anxioso, malus est. Lumborum distentio ex muliebriũ mensium multitudine, ad suppurationem tendit. & variè prodeuntes viscosi, graueolentes, strangulatorij menses ex prædictis, ad suppurationem tendunt. Arbitror autem tales etiã aliquantũ delyrare. Quibus lumborum dolor, & lateris, sine causa manifesta, hi regiũ morbum incurrunt. Perfrigerationes ex sanguinis eruptionibus in diebus iudicatoriis vehementes, pessimæ sunt. Vice versa sanguinem erumpere, malum est. velut in splene magno ex dextris. & circa præcordia eodem modo se res habet. D

Vulnera sanguinem fundentia, insuper rigentia, maligna. E Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die sanguinem largè fundunt, sexta insuper riguerunt, septima perfrigeratæ fuerunt, & repentè recalefactæ, in his alui malè afficiuntur. Post sanguinis eruptionẽ, nigrorum per aluum egestio, mala. Mala autem sunt & rubicunda valde & æruginosa. Quarta die tales fiunt sanguinis eruptiones. Soporosi ex talibus conuulsi moriuntur, nigris prægressis, & ventre tumefacto. Post sanguinis eruptiones, & nigrorum egestiones, in acuto surditas, malũ. Sanguinis egestio his perniciosa. Surditas autem soluit. Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alui malè afficiuntur, si nõ vrina concocta prodierit. Num & aquosa vrina tale quid significat? Quibus ex sanguinis eruptione larga frequenti, multa fit alui cũ nigris egestio, ea autẽ suppressa, sanguinis fluxiones: hi aluum dolent. vnà verò cum quibusdam flatibus, facilè tolerãt. Num tales multis frigidis sudoribus exudant? Conturbata in his vrina, mala non est: neq; id quod genituræ simile in ipsa residet, verùm plerunq; hi aquosa mingunt. Quibus de naribus in surditate ac torpore, pauca destillant, habent quid difficultatis. Vomitus his conducit, & alui perturbatio. Magnæ in principiis sanguinis eruptiones, circa refectionem aluos humectant. Fluxiones ex naribus largæ per vim suppressæ, quandoque conuulsionem prouocant. Venæ sectio soluit. Vndecima die fientes sanguinis stillationes, difficiles sunt, tum aliàs, tum si bis superstillauerint, & rursus stillauerint. In sanguinis flu- F

xione

A xione multa, aut ſingultus, aut conuulſio, mala eſt. In his qui decolores vſq; ad ſeptem annos vires recolligunt & ſpiritus in viis aceruatus, & terræ cõcupiſcentia, ſanguinis corruptionẽ ac exolutionẽ ſignificat. In morbis longis paruæ comparentes ſanguinis fluxiones, pernicioſæ ſunt. Vertigines ab initio ſanguinis nariũ fluxio ſoluit. Ex naribus erumpente ſanguine, cũ exiguis ſudoribus perfrigeſcentia, maligna ſunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala eſt. Qui aluo ſuppreſſa ſanguinem effundunt, & vnà cum ſanguinis effuſione inſuper rigent, his aluum velut ex inteſtinorum leuore lubricã hæc faciunt, itémque duram, & aſcaridas, aut ambo. Sanguinis fluxiones ſtatis temporibus B fientes, ſiticuloſæ, ſi ſanguinem *non effuderint, comitialis morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parũ apparente, vertigines obortæ, paruam ac modicam ſiderationẽ ſignificant, ſoluit venæ ſectio. & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid ſignificat. Palpitantes per totum. num etiam voce intercepta moriuntur? Tremores conuulſorij fientes in ſudoribus reuerti ſolent. Iudicatio his fit, vbi ſuperriguerint. Superrigent autẽ hi ardore circa ventrem prouocati. Somnus multus in his conuulſorius, & ad frontẽ grauitates, & mictio difficilis. Conuulſiones antea nõ cognitæ in ſtrangulatis ab vtero, faciles ſunt. Conuulſoria ſine ſudore ſputa defluentia in febriente, leuia ſunt, His inſuper alui aliquantum humectãtur. fortaſsis autẽ & ad articulos aliquid C abſcedet. Quibus conuulſis oculi intente relucent, neque apud ſeipſos ſunt, & diutius ægrotant. Quæ conuulſorio modo exacerbantur, cũ ſtuporis detentione, abſceſſus iuxta aurem excitant. Tremulis, anxioſis, parui iuxta aurẽ tumores conuulſionẽ ſignificant, aluo male affecta. Conuulſiones & tetanicas diſtentiones febris accedẽs ſoluit. Conuulſio ex vulnere lethalis eſt. Conuulſio in febre fiens, pernicioſa eſt. Minimè verò pueris. Seniores ſeptem annis in febre non corripiuntur conuulſione. Sin minus, pernicioſum eſt. Conuulſionem ſoluit febris ſuperueniens acuta, quæ prius non fuit. Si verò fuit prius, iam exacerbata. Prodeſt & vrinæ tranſitus vitri ſpeciem referens, copioſus, & alui fluxus, & ſomni. At repentinas conuulſiones ſoluit febris, alui fluxus. In conuulſionibus vocis interceptio diu durans, ma-

la est:parua autem,aut linguæ siderationem,aut brachij,aut D dextrarum partium significat. Soluitur autẽ vrinis multis aceruatis derepentè prodeuntibus. Sudores autem paulatim fientes prosunt, Aceruati verò,itémque sanguinis detractiones aceruatæ lædunt. In distentionibus & ante & retro fientibus,& in tergum solũ contingẽtibus,si maxillæ soluantur lethale est. Lethale est etiam sudare in distẽtione in dorsum fiente,& corpus dissolui,& in eadẽ affectione reuomere per nares,aut clamare,aut nugari,si ab initio vox intercepta fuit. In posteram enim diem mortem significat. Febriles in dorsum distentiones,vrinæ genituiæ similes soluunt. Anginæ quæ neque in collo,neque in faucibus,quicquam conspicuum faciunt,verùm suffocationem vehementem ac spirandi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidunt. E Quæ verò tumores & ruborem in collo accipiunt,in cæteris quidem cõsimiles sunt,verùm diuturniores. Quibuscunque verò & fauces,& ceruix,& pectus,simul rubuerint,diuturniores sunt,& ex ipsis maximè seruantur,si non recurrerint rubores. Si verò dissipentur,neque tuberculo foras conuerso ac collecto,neque pure leniter ac sine dolore exscreato,neque in diebus iudicatoriis,perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt? Securissimum autem est ruborem & abscessus quàm maximè foras verti. Erysipelas verò foris quidem accedere,commodum est,intro autem conuerti,lethale. Conuertitur autem intro,quum disparente rubore pectus grauatur,& difficilem spirationem habet. Quibus verò anginæ ad F pulmonem vertuntur,partim in septẽ diebus pereunt,partim euadentes suppurati fiunt,si non eductio pituitosa sursum ipsis fiat. Quibus per pulsationis venarum vehementiam,stercus derepentè per aluum secedit,lethale est. In anginis sputa gracilium subarida malum. Anginosi in linguis tumores,circa signa disparentes,perniciosi:& dolores disparentes citra manifestam causam,perniciosi sunt. In anginis qui non breui concocta exspuunt,perniciose habent. In angina dolores ad caput,citra notas,cum febre,perniciosi. In angina dolores ad crura, citra notas,cum febre,perniciosi. Ex anginis citra indicationem præcordij dolor, cum impotentia ac torpore fiens,occidit occultè, etiamsi valde mansuetè se habere putent. Ex anginosis citra notas attenuatis,

A nuatis,dolor ad pectus & ad aluum progressus concitatus, pus egerere facit,aliàs autem eius qui exoluitur tale est. In anginis omnia perniciosa sunt,quæ non manifestũ dolorem faciunt.Sed & ad crura dolores diuturni procedunt,& difficulter suppurantur. Ex angina sputa viscosa,crassa,valde alba,quæ violẽter educuntur,mala sunt. Et omnis eiusmodi maturatio,mala. Purgatio multa deorsum,tales leuis sideratione modo perimit. Ex angina,subarida frequentia sputa,cum tussi,lateris dolorẽ inducentia,perniciosa:itémq; ea quæ inter potandũ per tussim subemergunt:& deglutitio violenta,mala. Pleuritici quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt,tertia die moriuntur,aut quinta. Si B verò has effugerint, non multo melius habentes, septima, aut nona,aut vndecima suppurari incipiunt. Quibus supra aurem rubor,& similiter veluti pleuritici calescunt,& aluus biliosis ac graueolẽtibus exturbatur,hi vigesima ac quadragesima die periclitantur.Vbi verò has effugerint,seruantur.

Pleuritides siccæ ac sine sputo difficilimæ sunt. Horrẽdæ quoq; hæ in quibus dolores supernè sunt. Pleuritides sine cõuulsionibus, grauiores sunt his quæ cũ cõuulsionibus fiũt.

Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit,hi septima die iudicantur. Quibus autem tertia aut quarta die, circa nonam. Bulla subliuida fiente in lingua, in principio, qualis est ferri tincti in oleum, difficilior solutio contingit, & iudicatio quidem ad decimumquartũ diem peruenit,sanC guinem autem plerunque spuunt. Sputum in pleuriticis tertia die maturari ac exspui incipiens, citiores solutiones facit:verùm posterius, tardiores. In doloribus pleuriticorum commodum est aluum molliri,sputa colorari,strepitus in pectore non fieri,vrinam bene procedere.His autem contraria,difficilia sunt: itémque sputũ dulce fieri. Biliosæ simul & sanguineæ pleuritides, plerũque nona aut vndecima die iudicantur,& maximè sanantur.Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles sunt,quinta verò aut sexta die exacerbantur, hi magis ad duodecimã perueniũt, & non valde seruantur.periclitãtur autem maximè septima die ac duodecima. Vbi verò bis septem dies effugerint, seruantur. Quibus pleuriticis strepitus sputi multus in pectore est,& facies tristis, & oculus morbi regij colore infectus, ac

caligi

caliginosus,hi pereunt. Qui ex pleuritide suppurati fiunt, D
in quadraginta à ruptione diebus expuunt. Sputum in omnibus pleuriticis ac peripneumonicis facilè ac cito expui conuenit,& flauum sputo ammixtum esse. Quod verò longè post dolorem educitur flauum,aut non mixtum, & multam tussim inducens,malum est. Prauum autem penitus est flauum meracum,& viscosum,& album,& rotundũ,& cum virore pallidum valde, & spumosum, & liuidum, & æruginosum. Peius autem aliquanto est id quod ita meracum est, vt nigrũ appareat. At sanguine non multo permixtum flauum, in principio quidem salutare est, septima verò die, aut posterius,minus tutum. Sanguineum verò valde,aut liuidum. statim in principio periculosum est. Praua sunt etiam sputa, E
spumosa,& flaua,& nigra,& æruginosa ac viscosa,& quæcũque cito colorantur. At mucosa ac fuliginosa, & cito colorantur,& securiora sunt. Quæ verò intra quintum diem ad coctionem colorantur,meliora sunt. Omne porrò sputum non soluens dolorem,malum est:soluens autem,bonum. Quicunque verò cum bilioso purulentum educunt, aut seorsim, aut permixtum,plerunque decimaquarta die moriuntur, si non mali aut boni quippiam ex præscriptis superueniat. Sin minus,pro ratione,maximè autem his quibus eiusmodi pus septima die incipit. Bonũ verò est & in his & in omnibus circa pulmonẽ morbis, facilè ferre morbũ, à dolore liberatum esse,sputũ facilè educere,bene spirare,& sine siti esse, & totũ corpus æqualiter calescere,ac molle esse. Et ad hæc somnos, F
sudores,vrinas,alui egestiones,bonas esse. Mala autẽ sunt his cõtraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc sputum accesserint,seruari homo poterit. Si verò partim affuerint,partim non,non vltra decimũquartũ vita producta peribit. Quòd si contraria signa accedant,citius etiam. Quicunq; verò dolores in his locis non sedantur, neque ad exspuitiones, neque ad venarum sectiones,ac victus rationes,suppurantur. Quibuscunque autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt,& suppurantur ac fistulantur, hi superstites euadunt. Fiunt autem his quibus & febris,& dolor affuerit,& sputum pro ratione non proderit neque biliosæ alui egestiones, solutúque faciles ac meracæ fiunt, neque vrina crassa valde,& multam subsidẽtiam habens:& alia salutaria

A lutaria habuerint. Fiunt autem ad infernas quidē partes, his quibus circa præcordia inflāmatio fit: ad supernas verò, quibus præcordiū molle & doloris exors fuerit, & vbi per tempus aliquod difficulter spirauerint, ac citra manifestam causam cessauerint. At abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis, omnes quidē commodi sunt, optimi autem, sputo purulento pro flauo fiente. Non procedente verò sputo secundum rationem, neque vrina bonam subsidentiam habente, periculum est claudum fore hominē, aut multum molestiarum exhibitura res est. Si verò recurrerint abscessus, febre consequente, & sputo non procedente, periculū est ne moriatur ac deliret. Quicūque verò peripneumonici B nō purgati sunt iudicatoriis diebus, sed mēte moti quatuordecim dies effugerunt, eos periculum est suppuratos fieri,

Peripneumoniæ ex pleuritide trāsmutatæ, securiores sunt his quæ ab initio fiunt. Corpora exercitata ac densa citiùs à pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereūt quàm inexercitata. Grauedines & sternutationes in morbis circa pulmonē, & antecessisse, & succedere, malū est. Reliquis autem sternutatio non incommoda est. Peripneumonicis quibus lingua tota alba ac aspera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ sunt, Quibus verò dimidiū, vna iuxta quam apparet, Et quibus ad vnam clauiculam dolor fit, his superna pulmonis ala vna ægrotat. Quibus autem ad ambas clauiculas dolor fit, ambæ supernæ pulmonis alæ ægrotant. Quibus iuxta C mediam costam, media. Quibus ad discriminationem, inferna. At totam vnam partē dolentibus, omnia iuxta hanc partem dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ, vtrinque appendentes pulmonis partes, valde inflāmatæ sunt, vt ad latus assideant, hac corporis parte resoluuntur, & liuores foris circa costam habent. Hos autē veteres ictos, siue syderatos vocabant. Si verò non valde inflammatæ sunt, vt nō assideant: dolor quidem fit per totum: non tamen resoluuntur, neq; liuores habent. Quibus verò totus pulmo inflammatus fuerit, vnà cum corde, vt ad latus allabatur, hi toti resoluuntur, & iacet æger frigidus, sensus exors. Moritúrque secunda aut tertia die. Si verò etiam sine corde contigerit, minus diu viuunt. Quidam autē etiā seruantur. Qui suppurati fiunt, maximè ex pleuritide ac peripneumonia, eos colores comitantur,

tur, interdiu tenues, noctu vehementiores, & nihil memoratu dignum spuunt, & circa collum ac claviculam sudant, & oculi caui fiunt, maxillæ verò rubent. digiti summi deterius calescunt ac asperātur. Vngues curuantur, ac perfrigerātur, & circa pedes tumores habēt, & circa corpus pustulas, & abstinent à cibis. Diuturnæ igitur suppurationes, signa hæc habent. Quæ verò breui rumpuntur, ex notis ad eas consequentibus cognoscere oportet, & ex doloribus in principio. Simul autē & si aliquando difficiliùs spirauerit homo. Rumpuntur autē plurimæ suppurationes, partim vigesima die, partim quadragesima, partim sexagesima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intentus, & spirandi difficultas, & tussis cum sputatione, ad vigesimū diem aut citiùs, eruptionem expecta. Quibus autem leuiora hæc sunt, iuxta ratiouē: Supputare autem oportet tempus, à quo primùm doluit, aut grauatus fuit, aut febriit, aut si quando rigor corripuit. Necesse est autem præcedere & dolorem, & spirandi difficultatē, & sputationem, ante ruptionē. Quibus igitur & febris statim post ruptionem decedit, & cibum appetunt, & pus facilè educitur album, inodorū, leue, eiusdem coloris, & à pituita liberū, & aluus parua cōpacta egerit, plerunque breui seruātur. Quos verò & febres sequuntur, & sitis, & cibi fastidium, & pus liuidum, aut cum virore pallidū, aut pituitosum, aut spumosum, & aluus insuper liquida fit, moriuntur. At quibus aliqua ex prædictis accesserint, aliqua non, horum aliqui pereunt, aliqui multò tempore seruantur. Qui suppurati futuri sunt, primùm salsuginosum spuunt, deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiunt, pus educunt ad dies quadraginta post ruptionem. Has verò transgredientes plerunque tabidi fiunt. In lateris dolore, stillatio sanguinis de naribus, mala est. Quos suppuratos mitius habentes, sputorum graueolentiæ sequuntur, eos recidiua occidit. Qui ex pleuriticis exspuunt purulenta, subsidiaria, rotunda: aut purulenta subcruenta progresso tempore, perniciosè habent. Perniciosè item qui nigra fuliginosa spuūt: aut quibus velut à vino nigro sputa fiunt. Quicunque sanguinem spumosum spuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate spuunt, & multi pereunt. Quibus dum concutiuntur pus cœnosum & graueolens prodit, plerunque pereunt. Quibus à pure

A pure specillum coloratur, velut ab igne, plerunque pereunt.
Cum lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus, hi phrenetici euadunt. In morbis pulmonis valde rubicundæ sanguinis stillæ, malæ sunt. Cum raucedine, sputa viscosa, salsuginosa, mala. Si verò etiam quid attollatur iuxta pectus, in his malum est. Dolores ad collum his attenuatis perniciosi. Raucedo cum tussi, & aluo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia vrinæ crassæ in principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale est. Qui in peripneumoniis siccis pauca concocta educunt, horrẽda res est. Rubores in pectoribus sublati, talibus perniciosi sunt. Lateris dolor in sputo bilioso præter rationem B euanescens, mentem emouet. Febres intermittentes ob suppurationem, pleræque sudorificæ sunt. Suppuratis surditas oborta, cruentam egestionem significat. His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cum febre diuturna, puris eductionem fore significat. Horrore affecti frequenter ad suppurationem deueniũt. Sed & febris tales ad suppurationem perducit. Quos ex lateris dolore cibi fastidia sequũtur, oris ventriculi dolore ac sudore aliquantulum vexantur. Facie flores habente, & aluo liquidiore, suppurationes circa pulmonem habent. Erectæ ceruicis spirationes facit hydrops siccus. Conuulsiones omnes quidem molestæ sunt, & dolores in principio intentos inducunt: & postea quoq; aliquos commonefaciunt. Verùm difficilimæ sunt circa thoracem, & C maximè periculosæ. Quibus est vomitus sanguinis, febris multa, & dolor circa mammam, thoracem, & dorsum: quibus hæc omnia fiunt, breui moriuntur. Quibus autem non omnia, neque valde, tardius. Inflammati autem sunt diebus quatuordecim ad summum. Sanguinem spuentibus confert, vt sint sine febre, & tussiant, ac doleant leuiter, & vt sputum tenue fiat ad dies bis septem. Febrire verò & tussire, ac dolere pertinaciter, & sanguinem recentem semper spuere, incommodum est. Quibus latus subleuatum in tumorem ac calidus est, & inclinatis in alterum, grauitas aliqua impendere videtur, his pus ex vna parte est.

Suppuratis pulmonem per aluum pus secedere, lethale est. Quicunque vulnerati in thoracem, externa vulneris parte sanati sunt, interna non, periclitantur ne suppurati fiant.

fiant. Quibus autem debilis inducta est intus cicatrix, facilè refringitur. Ex peripneumonicis ſuppurationibus ſeniores magis pereunt, ex reliquis iuniores. Quibus ſuppuratis dum cõcutiuntur, multus ſtrepitus de humeris fit, minus puris habẽt hi, quàm quibus paucis, ſi difficilius ſpirent & meliorem colorem habeant. Quibus autem ſtrepitus quidem nullus fit, verùm difficultas ſpirandi fortis, & vngues liuidi, hi pleni ſunt pure, & perniciosè habent. Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſuerſum non exiſtente, de pulmone vomunt. Ex quibus quidem magna in ipſo vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo verſantur. Quibus verò minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt. E

Quibus tabidis ſputum in igne grauem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundum ſidit, breui pereunt. Sit autem mare in æneo vaſe. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, à profluuio alui moriuntur. Et quibus tabidis alui profluuia accedunt, moriuntur. In tabeſcentibus ſputa ſuppreſſa, mentem ad nugas garriendas emouent. His ſpes eſt hæmorrhoidem apparere poſſe. Tabes periculoſiſsimæ ſunt, à ruptione venarum craſſarũ, & à defluxu de capite. Aetates periculoſiſsimæ ſunt ad tabem, ab anno decimooctauo, vſq; ad trigeſimumquintũ. Pruriginoſa corpora poſt aluum ſuppreſſam, in tabidis mala ſunt. In habitibus tabeſcentibus cum febre, fluxiones ad gingiuas & dentes comparentes, malæ ſunt. F In omnibus in tumorem eleuata præcordia, mala ſunt, in tabidis autem peſsima. Ex his qui diutina tabe perniciosè conſumpti ſunt, aliqui ante finem rigore apprehenduntur. Puſtularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus tabem ſignificant. Difficulter ſpirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, perniciosè habent. Quibus hepaticis multum eſt ſputum cruẽtum, ſiue ſubputridum, ſiue biliosum meracum, ſtatim pernicioſum eſt. In hepatico colliquatio cum raucedine, malum, tum aliàs, tum ſi aliquantum tuſsiat. Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, ſoporoſi, rigorẽ habentes, & aluum turbatam, tenues, cibum auerſantes, multum exſudantes, purulenta per aluum egerunt.

Hepar derepentè circumcirca dolentibus, febris accedens dolorem ſoluit. Qui ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, præcordium

A dium dextrum dolentes, de hepate ſpuunt, & moriuntur.

Quibus hepar vſtis, velut amurca prodit, lethale eſt. Hydropes ex morbis acutis doloroſi fiũt, ac pernicioſi. Incipiũt autem pleriq; à laterum mollitudine, aliqui etiam ab hepate. His igitur quibus à laterum mollitudine initium ſumũt, pedes tument, & alui profluuia diuturna ſequuntur, aluũ nõ molliẽtia, neque dolores ex lumbis & laterum mollitudine ſoluentia. Quibus verò ab hepate, tuſsis adhuc promptè oboritur, & pedes tument, & aluus dura egerit, eáq; ad neceſsitem coacta, & tumores circa ipſam fiũt, partim in dextra, partim in ſiniſtra, & rurſus ſedantur. In hydropicis ſiccis, vri- B næ ſtillicidia mala. Malæ etiam vrinæ paruas ſubſidẽtias habentes. Hydropicis comitialis morbi affectiones accedentes pernicioſæ ſunt, & inter ſe ſigna praua ſunt, & aluos humectant. In bilioſis aluus turbata, egerens parua geniture ſimilia, mucoſa, & dolorẽ circa pubem inducẽtia, & vrinæ nõ facilè ſolubiles prodeuntes, ex talibus in hydropem deſinũt.

Hydropico febrienti, vrina parua, & turbata, pernicioſa eſt. in aqua inter cutem incipiente, alui profluuiũ aquoſum fiens, citra cruditatem, morbum ſoluit. In hydrope ſicco ſui ſignificationem præmittente, tormina circa inteſtinum tenue inſidentia, mala ſunt. Et hydropicis comitiales pernicioſi. Hydrops qui ad curationem remiſit recurrens, deſperatus eſt. Hydropicis circa venas aqua, in aluum prolapſa, ſolutio fit. Diſenteria intempeſtiuè ſuppreſſa, abſceſ- C ſum in coſtis, aut viſceribus, aut in articulis facit. Nũ igitur bilioſos abſceſſus in articulis, ſanguineus in coſtis aut viſceribus fit? Dyſentericis vomitus bilioſus in principio, malus eſt. Quibus ex dyſenteria acuta, humor ad purulentiam deuenit, his id quod ſuperſtat, valde album ac multum erit.

Dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alui, in flammeis valde rubicundis coloribus ſolutæ, inſaniæ timorem inducunt. Dyſenteria non longa ſplenicis commoda eſt, longa verò mala, deſinente enim ſi hydropes, aut inteſtinorum leuitates fiunt, lethale eſt. In inteſtinorum leuitatibus, cum animalculis, dolores tormine ſoluti, partes circa articulos tumefaciunt, ex talibus ſquamulæ rubicũdæ puſtuloſæ: hi vbi exudarunt velut flagris cæſi rubeſiunt. Qui in longis inteſtinorum leuitatibus, vnà cum animalculis, tormi-

na patiũtur,& doloribus afficiuntur,his folutis intumefcũt. D
Infuper rigere his malũ eft. Inteftinorũ leuitates cũ fpirandi difficultate,& lateris pũctura,in tabẽ defínũt. Voluulofis vomitus,& furditas,malũ. Veficæ duræ & dolentes, omnino quidem malæ funt,pefsimæ verò cum febre cõtinua. Nam dolores ab ipfis veficis,ad occidendũ fufficiũt,& alui his non valde egerunt. Soluit autem hos vrina purulenta prodiens, albam ac leuem fubfidentiam habens. His verò non folutis, neque vefica mollefcente,in primis circuitibus,ægrum moriturum effe timor eft. Fit autem hoc maximè à feptem annis: vfque ad decimumquintum. Calculofi ita figurati, vt lapis ad vrinarium meatum non illabatur, facilè mingunt.
Quibus tuberculum eft circa veficam,quod mingendi difficultatem inducit,ad omnis generis figuras vexantur:huius autem folutio fit,pure erumpente. Quibus vrina clandeftinè allabitur ad pudendum, exoluuntur defperati. In vrinæ ftillicidio voluulus accedens,feptima die perimit, fi non febre accedente vrina aceruatim prodeat. Torpores, & fenfus ftupiditates, præter morem fientes, futuræ fyderationis figuum funt. Qui ex vulnere impotentes fiunt corpore, febre quidem accedente citra rigorem fanãtur:non autẽ accedente,fyderati fiunt dextra aut finiftra parte. Syderatis fi hæmorrhoides accedant,vtile eft:Si verò frigiditates & torpores,malum. In fyderatis ex fpiritus ægra latione, fudor accedens,lethale. Rurfus autem in his ipfis fi febris accedat, folutio fit. Syderationes derepentè exolutorio modo fientes,infuper temporis progreffu accedente, perniciofæ funt. F

Quibus ex aliqua ægritudine,ad aquam inter cutem res deuenit, his alui ficcæ excrementa caprini ftercoris pilulis fimilia egerunt,cum eliquidatione mucofa,& vrina non bona,& diftentiones circa præcordia,& dolores ac tumores circa vẽtrem,& dolores circa laterum mollitudinem, & iuxta fpinæ mufculos accidunt:febres item, & fitis,& tuffes ficcæ fequuntur,& circa motus fpirandi difficultas,& crurum grauitas,& à cibis abftinent, & paucis ingeftis explentur.

Hydropas leucophlegmatias appellatos,alui profluuium fedat. At triftitiæ cum filentio,& hominum auerfiones,leniter eo modo affectos occidunt. Qui ex timore cum perfrigeratione mente mouẽtur,febres cum fudoribus,& fomni

A ni vocem aliquantum intercipientes, hæc ſoluunt. Ex inſania, ad raucedinem cum tuſsi, fit diſceſſus. In furioſis conuulſio accedens, diſsipationẽ facit. Mentis emotiones taciturnæ, non quieſcentes, oculis circumſpicientes, ſpiritum extra efferentes, pernicioſæ ſunt. Faciunt autem & leues ſyderationes diuturnas. Sed & ita affecti ad inſaniam deueniunt. Qui verò in ventris turbatione ita exacerbãtur, his nigra circa iudicationem prodeunt. Quibus ſanis hyeme circa lumbos frigiditas, & grauitas ex leui cauſa, & aluus ſuppreſſa, ſuperno ventriculo probè officium ſuum præſtante, his coxendicum morbus, aut rhenũ dolor, aut vrinæ ſtillicidium fortaſsis contigerit. Quibus infernæ partes affliB guntur, pruritibus anteà fortibus obortis, his arenoſa vrina fit, & ſupprimitur. Qui verò ex his perniciosè habent, his mens obtorpeſcit. Qui circa articulos rubicundas in ſuperficie puſtulas habent, inſupérque rigorem, hi circã ventrem & inguina rubefiunt, velut ex plagis doloroſis, & moriũtur.

Morbo regio affecti, non ita ſubtili ſenſu præditi, quibus ſingultus ſunt, his alui erumpunt. Fortaſsis autẽ & ſuppreſſio fit, hi viridanti pallore inficiuntur. Dolores iuxta latus, in febribus tenuiter cõſiſtentes, citra notas, venæ ſectio læſerit, ſiue cibum auerſetur æger, ſiue præcordium ſublime habuerit: & in perfrigeratione, nõ ſine febre torpidos, ſanguinis detractio lædit: & putantes ſe meliùs habere, hi moriuntur. Caput & pedes, & manus perfrigerari, aluo & lateri-
C bus calidis, malum eſt. Optimum autem eſt, totũ corpus ſimiliter calidum ac molle eſſe, Conuerti autem conuenit facilè ægrotum, & in attollendo ſe leuem eſſe. At grauitas totius corporis, & manuũ ac pedum, mala eſt. Si verò etiã ad grauitatem liuidi fiãt digiti ac vngues, mors propinqua eſt. Si verò penitus nigreſcãt, minus pernicioſi ſunt liuidis. Verùm etiam alia conſiderare oportet. Si enim facilè fert morbum, & aliud quoddã ex bonis ſignis ſubindicat, morbus ad abſceſſum vertitur, & partes corporis nigrefactæ decidunt.

Teſtes, & pudenda reuulſa, malum ſignificant. Flatum ſine ſtrepitu ac crepitu prodire, optimũ eſt. Melius autẽ eſt & cum ſtrepitu exire, quàm iſthic reuolui, etiamſi tali modo progreſſus, dolorẽ & deſipientiã ſignificet: ſi non volens homo vltro flatum ita emittat. Vlcus liuidum & ſiccum, aut

cum virore pallidum, lethale est. Decubitus optimus est, velut quis sanus solitus fuit. At supinum iacere, cruribus extentis, bonum nõ est. Si verò etiam delabatur pronus ad pedes, deterius est. Lethale autem est & hiare, & dormire semper, & crura supinè iacentis valde incuruata esse ac complicata. In ventrem autem decumbere, si quis non sit adsuetus, delyrium significat, & dolores circa ventrem. At pedes nudos habere & manus, si quis nõ vehemẽter calidus sit, & crura disiecta, malũ est. Anxietatem enim significat. Cæterũ erectum sedere velle, malũ est in acutis, pessimũ autẽ peripneumonicis ac pleuriticis. Dormire verò oportet noctu, interdiu vigilare, Contrarium autẽ malũ est. Minimè verò lædi æger poterit, si dormiat manè ad tertiam diei partẽ. Verùm posteà somni mali sunt. Pessimum autẽ est nõ dormire, neq; die, neq; nocte: aut enim præ dolore & afflictione vigilarit, aut ab hoc signo delyrabit. Quibus tempora secantur, conuulsio ex cõtrariis sectioni partibus oboritur. Quibus cerebrum cõcussum fuerit & doluerit, percussis, aut aliàs lapsis, hi statim voce priuantur, & neq; vident, neq; audiunt, & plerunq; moriuntur. Quibus cerebrum vulneratur, febris plerunq; ac bilis vomitus accedit, & corporis syderatio, atq; tales perniciosè habent. Ex ruptis capitis ossibus, difficillima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rũpuntur. Rumpuntur autem maximè à grauibus ac rotundis telis, & ex his quæ ex subcontrario afferuntur, & nõ ex plano loco. At verò de quibus ambiguum est, rupta ne sint an nõ, iudicare oportet, exhibito ad manducandum in vtranque maxillam asphodeli caule, aut ferula, ita vt animaduertere iubeas, an os aliquod ipsi strepere videatur. Nam fracta strepere videntur, Progressu verò temporis, fracta partim septima, partim decima quarta, partim etiam aliter significationem de se præbent. Nam & carnis ab osse discessus fit, & os liuidum, & dolores sanie effluente. Hæc autem ægre iam auxilium admittunt.

Quibus omentum excidit, necesse est putrefieri. Si intestinum quoddam ex gracilibus dissectum fuerit, non coalescit. Neruus dissectus, aut genæ tenuis pars, aut præputium, non coalescit. Quodcunque os in corpore resectum fuerit, aut cartilago, non augescit. Ex vulnere conuulsio accedens, mala est. Ex vulnere bilis vomitus accedens

A dens malum,& maximè in capitis vulneribus. Nerui craſsi ſi vulnerantur,plerunque claudi fiunt,& ſi obliqui vulnerantur præſertim,& ſi muſculorum capita,maximè in femoribus.Moriuntur maximè ex vulneribus,ſi quis cerebrum ſauciatus fuerit,aut ſpinalem medullam,aut hepar,aut ſeptum tranſuerſum,aut cor,aut veſicam,aut venã craſſam.Moritur autem etiam,ſi in arteriam & pulmonem valde magnæ plagæ fiant,ita vt pulmone percuſſo,paucior ſpiritus per os procedat,quàm is eſt qui ex vulnere elabitur.Moriuntur autem qui in inteſtina vulnerati ſunt,ſiue ex tenuibus aliquod,ſiue ex craſsis vulneratum fuerit,ſi per tranſuerſum fiat plaga, & magna.Si verò parua & recta,quidam euadunt. Minimè
B verò moriuntur vulnerati in partibus corporis vbi hæc non ſunt,aut ab his quàm longiſsimè abſunt.At verò viſus obſcuratur in vulneribus fientibus in ſupercilium,& paulo altius. Prout autẽ vulnus recentius eſt,maximè vident,cicatrice verò diutius tardante ac ſeneſcente,magis obſcurari cõtingit. Fiſtulæ difficilimæ ſunt,quæ in cartilaginoſis & excarnibus locis ſunt,& cauæ ſunt,& procedunt ac ſanie manãt ſemper, & carũcula in oſculo ipſis ineſt.Curatu autẽ faciliores ſunt, quæ in mollibus & carnoſis & non neruoſis exiſtunt. Morbi hi ante pubertatem non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra,nephritis,varix circa tibiam,fluxus ſanguineus,cãcer non congenitus,vitiligo leuce dicta non à natura inſita, defluxus medullæ ſpinalis,hæmorrhois,voluulus chordaſus
C appellatus non cognatus.Horum morborum nullũ ante pubertatem fore expectandũ eſt.Verùm ab anno decimoquarto,vſque ad quadrageſimum ſecũdum,natura corporis morborum omnis generis ferax fit.Rurſus ab hac ætate, vſq; ad annos ſexagintatres,non fiunt ſtrumæ,neque lapis in veſica, niſi prius exiſtat,neq; defluxus medullæ ſpinalis, neque nephritis,niſi ex alia ætate comitẽtur,neq; hæmorrhoides, neque fluxus ſanguineus,niſi prius fuerit.Hi vſq; ad ſenectutẽ abſunt morbi. In menſibus muliebribus qui aquoſi ante partus prodeunt,mali ſunt. Ora feruido aphthæ vlcere affecta,vterum geſtantibus,non ſunt bona.Num & alui humectantur? Dolores ex laterũ mollitudine,ad inteſtinum tenue tranſeuntes,in morbis longis,ex corruptione fœtus non valde purgata,pernicioſi ſunt. Quæ ex partu ac fœtus cor-

ruptione multa repente concitata, ſupprimuntur, difficilia D ſunt. Rigor his infeſtus eſt, & alui turbatio, tum aliàs, tum ſi præcordium doleant. Vterum geſtātibus dolores capitis ſoporoſi, cum grauitate fientes ac conuulſione, plerunq; mali ſunt. Quibus dolores pertinaces ex menſibus, circa ſupernam partē, & inteſtinum tenue, aluos humectant, aliquātum cibos auerſantur. His circa iudicationē, delationes in ſomnū. fiunt. & impotentes ex capitis dolore exſudant, ac perfrigerantur. Tales recidiuæ pleriſque fientes poſt remiſsionem, cito occidunt. Spiritus qui cum ſuſpiriis extra feruntur, & colliquatio præter rationē, in vterum geſtantibus abortum facit. Dolor ventris poſt partum, in his purulenta purgat.

Torpidæ, & præſertim in motibus, cum impotentia fra- E ctæ, circa iudicationem vexatæ, anxioſæ, multum exſudant. Alui his humectæ, malum. Menſes non ſupprimi commodum eſt, ex talibus comitiales morbi fiunt, vt arbitror, quibuſdam verò ventris ſubductiones diuturnæ, quibuſdā hæmorrhoides. Prægnantibus præcordij dolor, malum & alui his ſubeuntes, malum. & inſuper rigere his malum. Dolor ventris in talibus, minus malum, ſi limoſa purgentur. Quæ ex talibus facilè pariunt, poſt partum vehemēter moleſtantur. Prægnantibus tabeſcentibus quibus rubor in facie fit, ſtillationes de naribus fientes hunc auertunt. Quibus ex partu prodeunt alba, his verò ſuppreſsis cū febre ſurditas, & dolor acutus ad latus fit, mente mouentur, & pernicioſe habent. F In geſtātibus vterum ſalſuginoſa, ſignificant poſt partum moleſtias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurant. ſingultus in his malum. Ad pedes & ad lumbos diſtentiones ex mēſibus, ſuppurationem inducunt, itémque ea quæ de aluo viſcoſa graueolētia cū dolore prodeunt. Strangulationes quoq; ex præſcriptis ſuppurationē faciunt. Vterinæ in ventriculis duricies doloroſæ acutè, pernicioſum.

Vterum iam geſtantibus ex feruido vlcere fluxiones doloroſæ, malum. Hæmorrhois his peſsimū. Quibus aluo tumefacta, ad pudendū rubor deuenit, menſibus albis humidis derepente progreſsis, in longis febribus moriuntur. Conuulſionis, ſi menſes in principio apparuerint, febre non accedente, ſolutio fit. Vrinæ tenues cum aliquantula nubecula in medio conſiſtente, rigorem ſignificant. Si à quarta die

ſanguin

A ſanguinis fluxus fiat, diuturnitatẽ ſignificat, & aluus erũpit, & crurum tumores. Vterum gerẽtibus capitis dolores, ſoporoſi, cum grauitate fientes, mali ſunt, fortaſsis autem his etiam conuulſoriũ quid pati contingit. Quæ ante partum, iuxta modũ bilis ſurſum ac deorſum erumpẽtis, doluerunt, facilè quidẽ pariunt, verũ ſi febricitent, malignè habẽt: tum aliàs tum ſi circa fauces quid vexet, aut aliquod ſignũ in febre malignũ appareat. Aquoſa ante partus erumpentia mala. Vterum geſtantibus ſalſuginoſæ iuxta fauces fluxiones, malum. Ante partum rigorem habere, & partus circa dolorem, periculoſi. Vterum gerentibus ex feruido vlcere fluxiones, malum: conuulſæ, exolutæ, & poſtea perfrigeratæ exca-
B leſcunt acutè. Sed & difficiles fiunt prægnantibus tumores circa tenue inteſtinum, quales circa eminentias oſculi vteri fiunt, erectæ ceruicis ſpirationem inducentes. Num tales tumores gemellorum partum ſignificant? Num & conuulſionem tales tumores faciunt? Quæ ſuſpirioſum efferunt ſpiritum in febribus, abortiunt. Horrorem habentibus, laſsitudine affectis, capite grauatis, menſes erumpunt. Ad manũ torpidæ, obaridæ, ſitis exortes, menſes multos emittentes, ſuppuratæ fiunt. Alba derepentè ex abortu decurrentia, ſi aliquantum riguerit: & ad femur impetus, in his tremor difficilis eſt. Ora feruido, aphtha appellato, vlcere affecta, vterum geſtantibus aluos humectant. Prægnantes præægrotantes ante partus inſuper rigent. Torpefactoriæ exolutiones difficiles qui-
C dem ex partubus contingunt & mentem emouentes, non tamen pernicioſæ. Sed & menſium copiam præſignificant. Quæ in partu os ventriculi prædoluere, paulo poſt eiiciunt. Horrores, laſsitudines, capitis grauitates, colli dolores, menſes extrudunt. Circa iudicationem tale fiens cum tuſsicula rigorem inſuper inducit. Quibus puellis erectæ ceruicis ſpiratio contingit vterum geſtantibus, his mammæ ſuppurantur, & menſes apparere in principio, malum eſt. Inſaniæ febres acutas turbulentas non bilioſo os ventriculi dolenti ſoluunt. In ſterilibus, & non parientibus ſanguinis vomitus ad conceptionem prodeſt. Caligines menſibus multis comparentibus ſoluuntur. Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarũ fit, ſputatio cruenta non fæculenta oborta, ſoluit dolores. Conuulſiones ex vtero affecto ſine febre faciles

sunt, velut etiam Dorcadi. Quibus ex rigore febris lassatoria, menses decurrunt, collũ in his dolorosum sanguinis eruptionem inducit. Vomitus minimè molestus est ex pituita ac bile permixtus. verùm ne valde multus vomatur. At meraciores vomitione deteriores sunt. Prasinus autẽ vomitus, & niger, & liuidus malus est. Si verò etiã omnes colores idẽ vomuerit, perniciosum est. Celerrimam autem mortẽ significat liuidus, & male olens. Est etiam lethalis ruber vomitus, & maximè si cum necessitate dolorosa vomatur. Qui anxie se iactantes, citra vomitum exacerbãtur, male habẽt, itẽmq; qui lancinantur citra vomitum. Parui vomitus biliosi sunt, tum aliàs, tum si vigilauerint. In nigris vomitibus surditas non nocet. Pauci fientes, celeres, biliosi, meraci vomitus. mali sunt in alui subductione vberiore, & pertinaci lumborum dolore. Ex vomitibus anxietates, clangores, oculi concretionẽ lanuginosam habẽtes, furiosa. Acutè insania correpti, voce intercepta, ita affecti moriuntur. In vomitu si quis siticulosus sit, & sitis exors fiat, malum est anxiosis vigilantibus. Abscessus iuxta aurem maximè fiunt anxiosis. Aluo turbata suppressa, breui velut culicum puncturæ erumpunt, & ad oculos lachrymosus abscessus deuenit. In meracis vomitibus singultus, malus, mala etiam cõuulsio. Similiter etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis. Qui vomituri sunt, antea sputationes faciunt. Ex veratro conuulsio perniciosa. In omni purgatione redundante, frigiditas cum sudore, perniciosa est: & qui insuper vomunt, siticulosi in his, malum. Anxiosi, lumbos dolentes, aluo humectantur. Purgationes valde rubicundorum, nigrorum, à veratro, malæ sunt: & tum talibus exolutio, mala. A veratro vomere rubicunda, spumosa, pauca prodest: facit tamẽ duricias, & suppurationes magnas abducit. Sunt autem qui talia vomunt aliàs & pectus dolorosi, & in rigoribus exudãtes, & testes intumescunt, quod si cõtigerit, insuper rigent, & gracilescunt. Frequentes per eadem recidiuæ vomitoriæ, circa iudicationem nigrorum vomitũ faciunt. fiunt item tremulæ. Sudor optimus quidem est, qui febrem in die iudicatorio soluit. commodus autem est & qui leuat. frigidus verò, & circa caput solùm ac collum fiens, malus est. Nam & temporis diuturnitatem, & periculũ significat. At frigidus in febre quidẽ acuta,

lethalis

A lethalis eſt. In mitiore verò, diuturnitatem ſignificat. Sudor vnà cum febre fiens in acuto morbo, malus eſt. Vrina in febre albam habens & leuem ſubſidentiā firmatam, celerē dimiſsionē ſignificat. Celerem etiam ea quæ ex indiſcreta, pinguedinem quandam habens, exaqueſcit. At ſubrubra, & ſubſidentiam ſubrubram habens & leuem, ſi quidem ante ſeptimum diē prodeat, ſeptima die liberat. Poſt ſeptimū verò, tardius, aut omnino poſt tempus aliquod diuturnius. & quæ in quarto die nubeculā ſubrubram habet, ſeptimo liberat, ſi reliqua iuxta rationē habeant. Cæterū tenuis & bilioſa, & vix tenuem ac exiguā ſubſidentiam habens, & quæ ad melius, ac deterius mutatur, diuturna eſt. Hæc autē diutius conſequēs,
B aut temporis diuturnitate circa iudicationē fiente, periculo nō vacat. Aquoſa verò & alba perpetuò, in diuturnis morbis difficulter iudicat, & ſecura non eſt. Nubeculæ in vrinis albæ quidē & infernè, cōmodæ ſunt. rubicundæ verò, & nigræ, ac liuidæ, difficiles ſunt. Periculoſa vrina eſt bilioſa, non ſubrubra, in acutis: & quæ craſsiores farinæ partes refert, albas habēs ſubſidētias, & quæ varia eſt colore ac ſubſidentia, & maximè in fluxionibus de capite. Periculoſa eſt & quæ ex nigra in tenuem bilioſam tranſmutatur: & quæ ex ſubſidentia diuellitur: & quæ ex cōpactis innatantibus, ſubſidentiam habet ſubliuidam, limoſam. Num ex talibus præcordiū dolēt? dextrum arbitror, aut etiam cum virore pallidi fiunt? & abſceſſus circa aurē dolentes? His paululum erumpens aluus
C pernicioſa eſt. Vrinæ quæ derepente citra rationem paulatim concoquuntur, malæ ſunt: & in ſumma, quæ citra rationem matura eſt, in morbo acuto, mala eſt. Mala eſt etiā valde rubicunda ex his, florulentiā æruginoſam continens. Alba verò & diffuſa pellucida vrina, mala eſt, maximè ſi in phreniticis cōparet. Mala eſt quoque quę poſt potum cito mingitur, & præſertim pleuriticis ac peripneumonicis. Mala eſt & quæ ante rigorem oleoſa mingitur. Malæ ſunt & in acutis viridantis palloris, non exiſtentes in colore. Pernicioſa eſt vrina nigrā ſubſidētiam habens, & nigra. In pueris verò tenuis, magis quàm craſſa. Verū in tenuibus vice verſa quàm in craſsis. Et grandinoſa genituræ ſimilis diffuſa, eadémque doloroſa. Pernicioſa etiam eſt omnis quæ latenter mingitur. At peripneumonicis pernicioſa eſt quæ in principio quidem

cocta eſt, poſt quartũ verò diem attenuatur. Pleuriticis vrina cruenta, caliginoſa, cum ſubſidentia varia, indiſcreta, lethalis eſt plerunq; in quatuordecim diebus. Lethalis eſt item in pleuriticis breui praſina, nigram ſubſidentiã habens, aut furfuraceam. Verùm in febre ardẽti ſtupefactorio modo detentis, peſsima eſt vrina valde alba. Vrina cruda multo tempore manens, aliis ſignis ſalutaribus, abſceſſum & dolorẽ ſignificat, & magis in partibus ſub ſepto trãſuerſo. Si verò dolores in lumbis oberrarint, ad coxã, & in febre, & ſine febre. At quæ emittitur vrina pinguedinem habens in ſubſidentia, febrẽ ſignificat. Cruenta verò in principio micta, diuturnã, turbata, cum ſudore, recidiuam. Alba velut iumentorũ, capitis dolorem, pelliculoſa, cõuulſionẽ. Quæ ſputo ſimiles ſubſidentias, aut limoſas habet, rigorem indicat: Quæ aranei telis ſimiles, colliquationem. At in febribus erroneis nigrę nubeculæ, quartanã indicant. Decolores autẽ, nigra innatantia in medio habentes, cum vigiliis & turbatione phrenitidem. pulueruleutæ, cum ſpirandi difficultate, aquã intercutẽ. Vrina aquoſa aut turbata friabili aſperitate, aluum liquidã fore ſignificat. Verũ tenuis valde vrina ſi denſa fiat, num ſudorem futurum indicat? iam verò factum, ſpumoſa in ſeipſam conſidens. In tertianis cum horrore velut nubeculæ nigræ, horroris inconſtantis indicia ſunt. Et pelliculoſa vrinæ, & cum horrore ſubſidentes, conuulſoriæ ſunt. Vrina bonam habens ſubſidentiam, derepentè non habens, dolorem & mutationẽ ſignificat. At ſubſidentiam habens turbata deſinẽs, rigorem circa iudicationem. Fortaſsis autem & in tertianã aut quartanam tranſitionem. In pleuriticis vrina ſubrubram habens leuem ſubſidentiam, ſecuram iudicationem ſignificat. Cum leui virore ac pallore floruleuta, albam ſubſidentiã habens, etiam celerem. At rubicunda valde & florulenta, ſubſidentiam cum virore pallidam, leuem, ſinceram habens, diuturnum valde turbulentum morbum qui in alium trãſmutatur, non tamen pernicioſum. Alba verò aquoſa, ſubſidentiam craſſas polentæ partes referentem, fuluam habens, dolorem & periculum ſignificat: & quæ cum virore pallida eſt, fuluam craſſas polentæ partes referentem ſubſidentiam habens, tempus & periculum ſignificat. Vrinæ quæ in his qui iuxta aures abſceſſus habent, cito & modicè concoquuntur,

A malæ ſunt,& perfrigerari hoc modo,malum eſt. Veſica intercepta tum aliàs,tum cum capitis dolore, habet quid conuulſoriũ. Quę in his cum torpore exoluuntur, difficilia ſunt, non tamen pernicioſa. Num & aliquantũ mente mouentur?

Rhenum dolor repentinus, cum vrinæ ſuppreſsione, calculorum aut vrinarum craſſarum mictionem ſignificat. Tremores ſenioribus in febre fiunt, atque ſic comparentes, fortaſsis calculos per vrinam ægri eiiciunt. Vrinæ ſuppreſſio, & grauitas in imo ventre plerunque ſtillicidium vrinæ ſignificat futurum. Sin minus alium morbum ex quo ægrotare ſolet. In bilioſis vrinæ interceptio, breui occidit. Vrina in febre denſitatem habens diuulſam, recidiuam aut ſu-
B dorem ſignificat In febribus longis, tenuibus, erroneis, vrinarum tenuium mictiones, ſplenicæ ſunt. In febre aliàs aliarum vrinarum mictiones, morbum producunt. Vrinæ quæ minguntur à non recordantibus nec commonefactis pernicioſæ ſunt. Num his minguntur velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes? Quibus vrinæ paucæ, grumoſæ, non ſine febre, copia ex his progreſſa tenuis prodeſt. Prodit autem talibus ab initio, aut breui ſubſidentiam habet. Quibus vrinæ cito ſubſidentiam habent, hi cito iudicantur. Comitiali morbo laborantibus vrinæ tenues & crudæ, præter morem, ſine repletione, morbi inuaſionem ſignificant, tum aliàs, tum ſi quis dolor, aut cõuulſio, in ſummũ humerũ, aut
C collũ, aut dorſum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulẽtum inſomniũ viderit. Parua comparere, veluti ſanguinis ſtillas, & vrinam & vomitum, & alui egeſtiones, penitus quidem malum eſt. Peſsimum verò ſi propinquè inter ſe prodeant. Alui egeſtio optima eſt mollis, cohærens ac compacta, ſubfulua, non valde graueolens, prodiens hora conſueta, copia pro ratione ciborum ingeſtorum. Spiſſum autem fiat ad iudicationem. Commodum eſt & lumbricos rotundos exire ſimul vbi ad iudicationem tendit. In acutis ſpumoſa, circumbilioſa alui egeſtio mala eſt. Mala item valde alba. Adhuc verò peior eſt, quæ farinæ ac ſterquilinij ſpeciem refert. Sopor in his malus eſt, & cruenta egeſtio, & vaſorum vacuatio præter rationem. Alui interceptio, parua nigra, velut caprarum ſtercora, ad neceſsitatem coacta emittens, naſus his erumpens, malum. Viſcoſa meraca, aut alba

alui

alui egestio, mala est. Mala est & abundè multũ fermentata, D
subpituitosa. Praua item ex compactis quibusdam innatãtibus, subsidentia subliuida, purulenta, cum biliosa. Sanguinem splendidũ egerere, malum est, tum aliàs, tum si quis dolor affuerit. Spumosa circumbiliosa alui egestio, mala est. Sed & morbum regium ex talibus incurrunt. In biliosis alui egestionibus spumosa florulẽtia, mala est, maximè ei cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit. Num autem his dolores? Tenuis spumosa alui egestio, aquosam cum virore pallidam habens subsidentiam, mala est. Mala etiam purulenta & nigra cruẽta mala, cum febre, & aliàs, & varia, abunde bile colorata egestio, mala est, tantóque deterior quantum colore magis horrenda est, præterquã in medicamẽtorum vsu. E
In hoc enim periculo vacat, si non copia excedat, & tenuis, mollis egestio, in febre mala est. Mala quoq; sicca, friabilis, decolor, tum aliàs, tum si aluũ humectet. Nigris verò antea egressis occidit. Liquida alui egestio, & aceruatim, & paulatim fiens, mala est. altera enim vigilias, altera exolutionẽ facere poterit. Liquida subtenuis alui egestio perfrigescens, non sine febre, mala est. Rigores in his vesicam & ventrem corripiunt. Aquosa verò valde non desinens in acutis, mala: & magis si etiam sitim non habuerit. Valde rubicunda egestio in alui profluuio, mala est. Mala quoque valde cum virore pallida, aut alba, aut spumosa, aut aquosa, & parua, & viscosa, & leuis, & cum virore subpallida, mala est. Et soporosis torpefactis liquida egestio, pessima est. Lethale autẽ & aluũ F
sanguine manare, multa grumosa egestione, itémq; alba ac liquida, cum ventre in tumorem eleuato. Egestio alui nigra velut sanguis, & cum febre, & sine febre, mala est. Malæ item omnes variæ abundè ex bile coloratæ. Egestiones desinentes in spumosas meracas, omnes quidem exacerbãt, conuulsos autem etiam valde. Ex talibus abscessus iuxta aurem emergunt. At quæ valde liquidæ fiunt, & rursus compactæ, meracæ, stercoraceæ egestiones, longitudinem morbi significant. Valde rubicunda in febre delyrium. Alba stercoracea morbo regio difficilis est, itémque liquida quæ seposita ruborem capit. In sanguinis eruptionibus viscosa egestio nigris variegata, maligna est, maximè autem valde albidis.

Valde alba egestio in febre, non bene iudicat. Aluus turbulenta

A bulenta paruis frequẽtibus ad egerendum progreſsibus, maxillas intendit. Soluit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum contentione egeſtio, alui afflictionẽ ſignificat. Pituitoſa verò acutè cum oris ventriculi dolore, dyſenteriã: fortaſsis autẽ & lumborum dolorem. Talibus alui circumtenſio ad neceſsitatem liquida dimittens, citiùs reſtitans, habet quid conuulſorium, Inſuper rigere his pernicioſum eſt.

Quibus nigra per aluum prodeunt, frigidum ſudorẽ excludunt. Quibus aluus ab initio turbatur, vrinæ verò paucæ ſunt, & progreſſu temporis aluus quidem ſiccatur, vrina verò tenuis redundat, his abſceſſus ad articulos fiunt. Progreſſus ad egerendum paulatim fientes, horrorẽ ac rigorem B inducunt, & quibus larga fit egeſtio difficilimum eſt quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendum progreſſus paulatim fientes, pauca ſtercoracea ſubuiſcoſa habẽtes, cum præcordij & lateris dolore, morbum regium denotãt. Num his ſuppreſsis hi cum virore pallidi fiunt? Arbitror autem & hoc ſanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his ſanguinem fundentibus, ſanguinem egerunt ſplendidum. Cùm ſopore, & capitis dolore, caleſcere inſuper, pernicioſum eſt.

Viſcoſæ, bilioſæ, magis abſceſſus iuxta aurem faciunt.

Quicunque tumores aluo humecta eleuantur, cum doloribus, malum, Aluo verò ſuppreſſa, & nulla alia re nouata, cito rumpuntur, & malignus eſt. Vomitiones in his malæ & ferinæ. Quibus & flammeis & valde rubicundis ſolutis, graC ueolens, larga, ſubrubra fit, hi ne inſaniant timor eſt. Corpus ſqualidam aluum malè affectam ſignificat, In his valde rubicundæ, inſtar purulentæ carunculæ, egeſtiones maximè prodeunt. Ad aluum bilioſam mollem ſtercoracea egerentem, ardores comparentes, tumorem iuxta aurem faciunt.

Bilioſas egeſtiones ſurditas ſèdat, & ſurditatem ſedat bilioſa alui egeſtio. Puſtulæ ſerpiginoſæ ſupra inguina, ad laterum mollitudinẽ ac pubem fientes, aluum malè affectam ſignificant. Exolutio dolorem ſoluens, aluum maximè humectat. Iuxta ſedem doloroſę ſuppurationes aluum turbãt. Lethales egeſtiones ſunt, pinguis, nigra, liuida cum graueolentia, & bilioſa habẽs in ſe ſimile quiddam ciceri aut fabis freſis, aut veluti floridos ſanguinis grumos, & quæ odore ſimilis eſt egeſtioni infantium, & varia eadémque diuturna,

Talis

Talis autem fuerit cruenta, ramẽtosa, biliosa, nigra, prasina, D
& simul,& permutatis vicibus. Lethalis quoq; omnis est quæ sensum ægri fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiunt spiritu tußiente, eructatio subtracta intro reuoluta dolorem ventris significat. Malæ sunt etiam egestiones valde rubræ æruginosę in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt, ex his coуulsione moriuntur, nigris anteà egreßis.

Exolutiones alui repentinæ præter rationem, in diuturnitate tẽporis consumptis, vnà cum vocis tremula interceptione, perniciosè habent. Tenues nigrorum egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maximè in ætate ante vigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorum egestionem significant,& vomitum grumosum. Et tremulæ E
affectiones cũ morsu ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales, vomitus prodit,& vbi vomuerunt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alui turbatione exacerbatur morbus, circa iudicationem nigra infernè prodeunt. Ex aluo diutinè affecta, vomentibus biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorum vsu, in defluxione tenuis abunde sanguis eliquescens, malum est. Duricies circa ventrem cum sudore, in febribus cũ horrore cibos auersantibus, aluo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Vnà cum febre aluus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos, non valde comitatur. Ex aluo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, vigilãtes, valde rubicunda egestione so- F
lutos, timor est ad insaniã deuenturos esse, si difficulter spirauerint. Ad hoc vbi quis cum virore pallescit, bene spirare noxium non est aluo insuper probè egerente. Adustæ egestiones contentionem habentes, aluum malè affectam significant, Biliosis aluus turbata, parua, frequẽter egerens, distendentia cum paucis mucosis, dolorem circa tenue intestinum hæc faciunt,& vrinam non facilè prodeuntem, ex talibus ad hydropem desinunt. Linguæ tremulæ quibusdam alui eruptionis futuræ signum sunt. Quibus ardor fit,& ad egressas egestiones alui, insuper exsudant, his febris exacerbatur.

Ex aluis liquidis perfrigeratio cum sudore, mala. Ex aluis liquidis, sanguis de gingiuis defluens, lethalis est. Alui egestio pura superueniens, soluit febrem acutam cum sudore.

A HIPPOCRATIS COI LIBER DE CAPITIS VVLNERIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO interprete.

*

B Vllum capitis vulnus leuiter contemni debet. Sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligēter, aut cum quadam cautione curetur: veluti si sanguis concretus non expurgetur: aut aliud quiddam negligatur: vlcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit: & medico quidem negotia, ægroto verò periculum non minus affert. Verùm hoc multò magis contingit, si caluaria, & cerebri mēbranæ rūpuntur. Quare si non singula hęc diligēter medicus curauerit, sæpe mortis causa existit. Et de his quidē omnibus etiā alibi diximus, sed & nunc dicendum est.

Cutis capitis læsa periculosa.

Primùm igitur capite vulnerato interrogare oportet: per quid vulneratū sit. Deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Postea qua parte vulnus inflictum sit. Nam hominum
C capita nihil inter se similiter habent, neq; suturæ capitis in omnibus eodē loco cōsistunt. Verùm quisquis ex priore capitis parte prominentiā habet: est autem prominentia, rotunda ossis pars eminens præ alia: huius suturæ consistunt in capite, velut litera græca tau T pingitur: Breuiorē enim lineam ad prominentiam transuersam cōstitutam habet: alteram verò lineā per medium caput, sed secundū longitudinem ad collum semper habet. Qui verò ex posteriore capitis parte prominentiā habet, huius suturæ etiam cōtrario priori modo cōsistunt. Breuior enim linea ad prominentiā trāsuersa cōsistit: longior autem per mediū caput, secundū longitudinem ad frōtem semper cōstituta est. Quisquis autem ex vtraq; capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominētiam habet: huic suturę sunt similiter cōstitutæ, velut litera græca

Suturæ capitis diuersæ.

Prominentia capitis priore parte.

H scrib

Suturæ capitis H literæ similes.

H ſcribitur. Conſiſtunt autem longæ quidem lineæ ad vtrãq; prominentiam tranſuerſę. Breuis autem per medium caput ſecundum longitudinem ad vtranque longam lineam deſinens. At qui neutra parte vllam prominentiam habet, hic ſuturas habet velut litera græca X pingitur. Conſiſtunt autem hæ lineæ, altera quidem tranſuerſa ad tempora pertingens, altera verò ſecundum longitudinem, per medium caput. D

Aliæ X ſimiles.

Os capitis duplex.

Coloroſsis capitis.

Duplex autem eſt os iuxta medium caput: duriſsima verò ac dẽſiſsima ſuprema ipſius pars exiſtit, & infima quæ eſt ad membranam. Conſimilis eſt color oſsis ſub carne: cõſimilis eſt color oſsis infernè. Secedit autem à ſupremo ac infimo oſſe, à duriſsimis ac denſiſsimis, ad mollius, ac minus dẽſum & cõmunius, ad duplicatam laminam. Eſt autem duplicata lamina cauiſsima, ac molliſsima, & maximè antroſa. Eſt aũt & totum os capitis, excepta valde modica ſuprema ac infima parte, ſpongiæ ſimile & habet os in ſeipſo carunculas ſimiles multas humidas, & ſi quis ipſas digitis conterat, ſanguis vtique ex ipſis prodierit. Sunt etiã in oſſe venulæ tenuiores ac cauiores, ſanguine plenæ. Quod igitur ad duriciem, & molliciem, & ciuitatem attinet, ſic habet. Quod verò ad craſsitudinem ac tenuitatem, hoc mòdo. Vniuerſi capitis os tenuiſsimum eſt ac debiliſsimum, quod eſt circa ſinciput: & carnem pauciſsimam ac tenuiſsimam hac parte os in ſeipſo habet: & cerebrum hac capitis parte plurimum ſubeſt. Et quia hęc ita ſe habent, vt & vulnera, & tela æqualia ſint magnitudine, & minora: & ſimiliter vulneratus quis ſit, & minus: os hac capitis parte & magis cõtunditur, & rũpitur, & magis intrò contuſum cedit: & lethaliora, ac ad curãdum, & ad effugiendam mortẽ, difficiliora ſunt vulnera hac parte, quàm alibi in capite, & vt ſint æqualia vulnera, & ſimiliter vulneratus quis ſit, & minus: homo vbi etiã aliàs ex vulnere moriturus eſt, breuiore tẽpore moritur, qui hac parte capitis vulnus habet, quàm qui alia. Cerebrũ enim & citiſsimè & maximè iuxta ſinciput ſentit mala, quæ & in carne, & in oſſe fiunt. Sub tenuiſsimo enim oſſe, ac modica carne, cerebrũ eſt hac parte: & plurimum cerebrum ſub ſincipite iacet. Cæterùm ex reliquis oſsibus id quod circa tẽpora eſt, debiliſsimum eſt. Commiſſura enim eſt infernæ maxillę ad caluariam, & motus in tẽporibus ſurſum ac deorſum, velut articuli: & auditus prope ipſum E F

Cur verticis vulnus cæteris periculoſius ſit.

Cerebri ſitus.

Tempora cur periculoſa.

A pe ipſum eſt:& vena per tempora extenta eſt, caua ac fortis.

Omni verò capitis oſſe robuſtius eſt os verticis: & quod eſt retro aures, robuſtius eſt quàm totum quod in anteriore parte eſt:& carnem ampliorem ac profundiorẽ in ſeipſo hoc os habet. Capitisque parte durũ eſt os. Et ſanè his ita ſe habentibus, ſi quis & vulneribus, & telis, omnibus æqualibus ac ſimilibus, & maioribus ac minoribus, ſimiliter ſit vulneratus, & magis: hac capitis parte os minus rumpitur, & contunditur:& ſi homo aliàs moriturus eſt ex vulnere, ſi in poſteriore capitis parte vulnus habet, diutiore durans tempore morietur. In longiore enim tẽpore os ſuppuratur, & deorſum ad cerebrum tranſpuratur, propter oſsis craſsitudinem:& paucius etiam cerebrum hac
B parte ſubeſt:& plures mortem effugiunt plerunq; ex his qui poſteriore capitis parte vulnerati ſunt, quàm qui anteriore. Sed & in hyeme diutiore tẽpore viuit homo quàm in æſtate, quiſquis etiã aliàs moriturus eſt ex vulnere, quacunque capitis parte vulnus habeat. At verò ſedes telorum acutorum ac leuiorum, ipſæ in ſeipſis fientes in oſſe, & cum fiſſura, & cõtuſione, ac intrò ceſsione:fiunt autem hæ ſimiliter, & in anteriore & in poſteriore capitis parte:ex his mors non contingit ſecundum iuſtitiam, etiam ſi contingat. Sutura verò in vlcere ſi compareat, oſſe denudato, quacunque capitis parte vlcere fiente, debiliſsimus æger eſt ad reſiſtendum vulneri ac telo, ſi in ipſam ſuturam telũ incubuerit: & maximè omnium ſi telum in ſincipite, iuxta debiliſsimã capitis par-
C tem incuſſum fuerit, & ſuturæ circa vlcus, ſi ita cõtingat, fuerint, & telum ipſas ſuturas contigerit. Varij læſionis modi. Vulneratur porrò os in capite tot modis. Singulorum autem modorum plures ſpecies fracturæ in vulnere fiunt. Os vulneratum rumpitur, & oſsi fiſſuram continenti ac ambienti neceſſe eſt contuſionem accedere, ſi ruptum fuerit. Nam telũ quod os rumpit, idem hoc etiam os, aut magis, aut minus cõtundit, id ipſum videlicet os, in quo fiſſuram rumpit. Atque hic vnus modus Modus primus. eſt, Species autem fiſſurarum omnigenæ fiunt. Nam & tenuiores, & valde tenues conſpicuæ fiunt. Quædam verò neq; ſtatim poſt vulnerationem, neque in diebus, in quibus dolorum vtilitas mors homini contingere poteſt. Rurſus autem aliquæ fiſſuræ craſsiores ac ampliores fiunt: quædam verò etiam valde amplæ. Et aliæ quidem in longiorem modum

rumpuntur, aliæ verò in breuiorem: & aliæ rectiores sunt, aliæ etiam valde rectæ; aliæ verò curuiores & curuæ ac profundiores: aliæ autem ad infernam partem, & per totum os. D

Secundus modus.

Poterit autem & os in sua ipsius natura contundi, ita vt nulla fissura ad contusionem ossi accedat. Atq; hic secundus modus est, Species autem contusionis plures sunt. Nam & magis, & minus contunditur, & altius ac per totum os, & minus in altum ac per totum os, & in ampliorem & minorem tum longitudinem, tum latitudinem. Verùm harum specierum nullam oculis intuëti cognoscere datur, qualisnam specie existat, & quanta magnitudine. Neque enim etiamsi sint contusa, & malum factũ sit, an cõtusa sint, oculis videre conspicuum fit, statim post vulneratione͂: quemadmodum neq; aliquæ fissuræ videri possunt, quæ rupto osse procul absunt. E

Intrò etiam cedit os ex natura sua, vnà cum fissuris: aliàs enim nõ intrò cesserit. Nã quod intrò cedit, abrumpitúrque ac frãgitur, intrò cedit ab alio osse, quod in sua ipsius natura manet, & sic sanè fissura adest intrò cessioni. Atq; hic tertius modus est. Intrò autem cedit os per multas species. Nam & maior ossis pars, & minor intrò cedit: & magis ac profundi' deorsum, & minus ac magis in superficie. Quin & sede teli in osse contingente, fissura vtiq; ad sedem accesserit, & ad fissurã etiam contusione͂ magis aut minus accedere necesse est, si quide͂ & fissura accedat ea parte qua & sedes facta est: & fissura fit in osse continente & sedem, & contusione͂. Atque hic quartus modus est, in quo sedes teli fit in osse. Sedes aute͂ vocatur, quum mane͂te osse in sua ipsius natura, telũ quod in os incubuit, manifestum fecerit vbi icubuit. Verũ in singulis modis plures species fiunt. Et de cõtusione quide͂ ac fissura, si ambo hæc ad sedem accedant: & si cõtusio sola fiat, iam dictum est quòd multæ species contusionis, & fissuræ fiunt. F

Tertius modus.

Quartus modus. Teli sedes.

Hæc autem sedes ipsa in seipsa, longior ac breuior fit, & curuior ac rectior, & orbiculatior: & multę aliæ species talis modi sunt, prout etiam figura teli fuerit: & eædem etiã profundiores deorsum, & magis & minus, & angustiores, & ampliores, & valde amplæ, si dissectione intercisa fuerit. Quanta autem dissectio in longitudine͂ ac latitudinem fiat, in osse sedes est, si alia ossa dissectionem ambientia in sua ipsorũ natura manserint, & nõ vnà cum dissectione intrò cesserint ex

sua

A sua natura. Nam si ita contingat, intrò cessio fuerit, & non amplius ossis sedes. Si verò alia capitis parte vulneratur, & vlcus habet homo, & os carne denudatū est, quintus hic modus est: & hāc calamitatē vbi facta est, nulla re iuuare queas. Nam si passus est hoc malum, nō est quod ex ipso exquirere possis, an passus sit hoc malum, neq; qua capitis parte: & ex his fracturæ modis ad perforationem deuenit, tum si contusio ad visum incōspicua est, tū si aliquo modo manifesta fuerit: & fissura si inconspicua visui fuerit, & ad visum manifesta. Sed & si sede teli in osse fiente, fissura ac cōtusio ad sedem accedat: & si cōtusio sola accedat ad sedem, absq; fissura: hæc quoq; ad perforationem deuenit. At verò os quod ex sua natura intrò cessit, parum perforatione opus habet: & quæ maximè intrò cesserunt, & maximè fracta sunt, & perforatione minimè opus habent. Neq; sedes ipsa in seipsa fiens, absque fissura ac cōtusione, perforatione indiget. Neq; dissectio ipsa si magna ac ampla fuerit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Quintus modus.

B

Cæterùm primum spectare oportet in vulnerato, qua capitis parte, & num in debilioribus vulnus habeat: & capillos considerare circa vlcus, an dissecti sint à telo, & an intus sint in vulnere: quod si est, periculū est os carne nudum esse. Itaque dicere oportet, os aliquam læsionem à telo habere. Atq; hæc longè priùs considerasse ac dixisse oportet, anteaquam hominem contingas. Vbi verò iam cōtigeris, clarè nosse conari, an nudum carne os sit, aut non, & si quidem oculis conspicuum fuerit os nudum, bene habet: Sin minus, specillo cōsiderato, & si quidem inueneris os carne nudum esse, & non sanum à vulnere, eius quod in osse est dinotionem primùm facere oportet, inspiciendo & quantū sit malum, & quo opere opus habeat. Oportet etiam vulneratum interrogare vt passus sit, & quo modo. Si verò non conspicuū fuerit os, multo adhuc magis interrogationem facere oportet, an habeat quid mali, aut nō habeat: & si nudum est os, vt fractum sit, & iuxta quem modum. Nam cōtusiones & fissuras in osse non apparentes, & tamen præsentes, ex vulnerati responsione cognoscere primùm conari oportet, an tale quid passum sit os, aut nō passum, deinde ratione & opere exquirere, citra specilli admotionem. Specilli enim admotio nō indicat, an tale quid mali os passum sit, & an habeat quid in seipso, aut non Quæ consideranda.

C

passum sit. Sed sedem teli indicat specillum, & an intro cesserit os ex natura sua, & an vehementer fractum sit os: quæ etiam oculis conspicua videnti cognoscere datur. Rumpitur autem os & obscuris fissuris, & manifestis: & cõtunditur obscuris contusionibus: & intro ex sua natura maximè cedit, quum alter ab altero sauciatur, de industria sauciare volẽs: aut quum ex altiore loco fit iactus, aut plagæ ictus, vter tandem fuerit, magis quàm ex plano loco: & si contineat manu telum, siue iaciat, siue percutiat: & si fortior debiliorem vulnerat. Ex his verò qui cadentes vulnerantur ad os, aut in ipsum os, is qui ex altissimo loco cadit, & in durissimum ac obtusissimũ: huic periculum est vt os & rumpatur, & cõtundatur, & intro cedat ex sua natura. Ei verò qui ex plano magis loco cadit, & in molliorem, os minus hæc patitur, aut etiam non patitur. Quæcunque verò illabentia in caput tela, ad os, vulnerant, ex his id quòd ex altissimo loco illapsum est, & minimè ex plano, & quòd durissimũ ac obtusissimum, & grauissimum ac minimè leue est, & quòd minimè acutũ ac molle: hoc & ruperit os, & contuderit, & maximè sanè periculum est vt os hæc patiatur, quum & hæc fiant, & è directo aduersus telum, os sauciari contingat, siue ex manu percutiatur, siue iactum suscipiat, siue quid ipsi incidat, siue ipse collapsus saucietur ita vt quomodocunque sauciatus, osse aduersus telum occurrat. Quæ verò tela ex obliquo os sauciant, minùs & os rumpunt, & intro ad caput contundunt, etiamsi carne fuerit os denudatum. Nam quædam vulnera ita inflicta, neque denudant os carne. Profectò ex telis maximè os rumpunt, & manifestis, & obscuris fissuris, & contundunt, & ex natura sua os intro cedere faciunt, quæ sunt rotunda, & orbiculata, & vndiquaque plana, & obtusa, & grauia, & dura: & carnem hæc contundunt, & maturam faciunt, ac concidunt: & vlcera fiunt à talibus telis in obliquum, Sed & in circulum, subcaua, & suppurata magis fiunt, ac humida sunt, & diutiore tempore purgãtur. Necesse est enim carnes contusas ac concisas: pus fieri ac consumi. At tela oblonga, multùm tenuia, & acuta, & leuia, carnem magis dissecant quàm contundunt, & os eodem modo. Et sedem quidem inducit id ipsum quod etiã dissecauit. Dissectio enim & sedes idem sunt. Verùm non valde os contundunt talia tela, neque

rump

Os quæ patiatur.

Cadentes de alto & ecõtràquid patiantur.

Telorũ varietas.

A rumpunt, neque ex natura sua intro cedere faciunt. Cęterùm oportet supra conspectum tuum, quicquid tandem apparuerit in osse, etiam de omnibus his interrogationem facere. Nã magis & minus sauciati signa hæc sunt, si vulneratus soporẽ altiorem inciderit, & caligo offusa fuerit, & vertigo, & si ceciderit. Quum autem os carne denudatũ à telo fuerit, & circa ipsas suturas vlcus fieri contigerit, difficile est sedem teli deprehendere, quæ in alio osse manifesta est, an insit in osse, aut nõ insit, & an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura, asperior existens reliquo osse, & non satis clarum est vbi in ipso sutura est, & vbi ossis sedes, si non valde magna sedes fiat. Accedit etiam ruptio ad sedem, plerunque & ipsa

Sauciati signa.

B in suturis fiens, & fit etiam hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior, eo quòd circa ipsam suturam ruptio fit, si rumpitur, vt plurimum. Procliué enim est hac parte os rumpi ac dissolui, propter ossis hac parte debilitatem ac raritatem, & propterea quòd parata sit sutura vt rumpatur ac dissoluatur. Nam reliqua ossa suturam ambientia ruptionis exortia manere possunt, eo quod robustiora sunt quàm sutura: Verùm ruptio circa suturam fiens, etiam dissolutio suturæ est, & non facile est deprehendere, neq; si à tali sede fiat in sutura, vbi rupta fuerint ac dissoluta. Verùm difficilius est deprehendere fissuram ex contusione. Fallunt enim & mentẽ, & visum medici hæ suturæ, fissurę speciem referentes, & reliquo osse asperiores existentes, nisi vehementer dissectæ fuerint ac dissolu-

C tæ. Dissectio autem & sedes idem sunt. Proinde si circa suturas vulnus factum fuerit, & ad os telum incubuerit, animaduersionem habere oportet, ac inuenire quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & similibus ac multo minoribus, & similiter & multo minus vulneratus, longè magis malum accipit, qui in osse in suturas telum recepit, quàm qui non in suturas id recepit. Et pleraq; horũ perforare oportet. Verum ipsas suturas perforare nõ oportet, sed secedendo in propinquo osse perforationem facere, si perfores. Porrò de curatione vulnerum in capite. & quo modo deprehendere oportet affectiones in capite fientes non manifestas, ita mihi videtur. Vlcus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidem; neq; cataplasmate integere, neq; linamẽto curationem facere. Neq; verò comprimere oportet vlcus

Non per fac. [illegible]

Capitis vlcus quî curetur.

in capite,si non in fronte fuerit,aut in loco pilis nudato, aut D
circa supercilium & oculũ.Hic enim fientia vlcera, caplasmatis ac deligatione magis opus habent,quàm in aliis capitis partibus.Continet ac ambit reliquum caput totam frontem,partes autem vlcus ambientes,in quacunque tandẽ parte vlcera fuerint,inflammantur ac intumescunt,propter sanguinis influxionem.Oportet autem neque ea quæ in fronte sunt vlcera,per omne tempus cataplasmatis integere ac deligare,sed postquam inflãmatio sedata est,& tumor sedatus, à cataplasmatis ac deligatione cessare.At in reliquo capite vlcus,neque linamentis,neque cataplasmatis,neque deligatione curare oportet,si non & sectione opus habeat. Secare au- E
tem oportet vlceribus in capite ac fronte fientibus,qua parte os carne nudum fuerit,& læsionem aliquam ex telo habere visum fuerit. Vlcera verò quæ non habent sufficientem magnitudinem longitudinis ac latitudinis, ad osſis inspectionem,an quid mali passum sit à telo, & quale id passum sit,& quantum caro contusa est,& quantam os læsionem habet:& rursus an illæsum sit os à telo,& nihil mali passum sit & ad curationem,qualinam opus habet vlcus,& caro,& ossis affectio:talia sanè vlcera sectione opus habẽt. Si verò etiã os quidem carne fuerit denudatum,subcaua verò fuerint vlcera in obliquum,cauitatem quã plurimũ resecare oportet vbi nõ facile est medicamẽto quocunq; peruenire.Sed & orbiculatiora vlcera,ac plurimũ subcaua,etiã ipsa resecare oportet,circulo diuisim inciso secundum longitudinẽ pro ho- F
minis natura,vt lõgius fiat vlcus.At verò in capitis sectione, reliquæ quidem capitis partes securitatẽ habent dum secantur.Verũ tempora,& adhuc supra tempora venã,quæ per tẽpora fertur,secare nõ oportet.Cõuulsio enim corripit sectũ. Et si quidem sinistra tempora secta fuerint,dextera cõuulsio corripit. Si verò dextra secta fuerint,sinistra conuulsio apprehendit.Quum igitur vlcus in capite secas,ossium gratia carne denudatorum,scire cupiens an habeat os quid mali à telo,aut nõ habeat, secare oportet vulnus tanta magnitudine,quãta sursum opus habere visum fuerit.Secantẽ verò carnẽ ab osse diducere oportet,quæ ad mẽbranam,& ad os existit.Deinde linamentũ per totũ vlcus adhibere oportet,quod vlcus quã amplissimum in posterum diem faciat,cum mini

Vlceraquæ secanda.

mo do

A mo dolore. vbi verò linamentum adhibuisti, cataplasmate vtere, quanto tempore etiam linamento, ita vt mazam ex tenui polenta in aceto subigas, aut coquas, & quàm maximè viscosam facias. Postridie verò vbi linamentum exemeris, inspecto osse quod passum est, si non conspicua tibi sit vulneratio, qualisnam sit in osse: neq; cognoscas an os aliquid mali in se habeat, aut non habeat: telum autem ad os peruenisse ac læsisse videatur: radere oportet specillo rasorio, secundũ longitudinem ac profunditatem pro hominis natura. & rursus si etiam transuersum sit os, ruptionũ gratia ad visum inconspicuarum, & contusionis obscuræ gratia, quæ non intrò cessit ex natura alterius ossis capitis. Indicat enim ipsa ratio ma

B gis, si non etiam aliàs conspicuæ fuerint hæ affectiones, ex telo in osse existẽtes. Et si sedem teli in osse videris, tum ipsam teli sedem radere oportet, tum ambientia ipsam ossa, ne sæpe ad sedem ruptio accedat, & contusio, aut sola contusio, & deinde lateant, quum non conspicua existant. Postquam autem os scalpro raseris, si quidem ad perforationem tendere ossis sauciatio videatur, perforare oportet, & citra perforationem triduum non excedere, sed in hoc perforare, tum aliàs, tum tempore calido, si ab initio curationem susceperis. Si verò suspiceris os ruptũ, aut contusum esse, aut ambo hæc: coniectura facta quòd vehementer sauciatus sit, ex vulnerati verbis: & quòd à forti id contigit qui sauciauit, si alius ab alio vulneratus fuerit: & quòd telum quo vulneratus est, ex malefico- Cùm os an ruptum sit ambigatur.

C rum telorũ ordine fuit: deinde quòd vertigo & caligo ipsum corripuerit, & quòd in soporem profundiorem inciderit, & quòd ceciderit: His ita fientibus, si non cognoscas an os ruptũ sit, aut contusum, aut ambo hæc, neque aliàs videas: super os aliquid maximè nigri coloris, nigro medicamento liquato subactum, imponere oportet: & subextento linteo oleo imbuto super vlcus, & deinde mazæ cataplasmate apposito deligare, postridie verò exoluto ac expurgato vlcere deradere. Et si sanum non fuerit, sed ruptum ac contusum, reliquũ quidem os rasum album erit, fissura verò & contusio, quæ nigrũ medicamẽtum eliquatum in seipsam suscepit, in reliquo osse albo nigra erit. Cæterum hanc fissuram conspectam rursus secundum profunditatem radere oportet. Et si quidẽ radens fissuram hanc conspectam nigrã exemeris, & deleueris è con

ſpectu ſublatam,contuſio quidem oſsis,aut magis aut minus D facta fuit, quæ ſanè etiam fiſſuram à ſcalpro raſorio deletam rupit. Verùm minus horrenda hæc eſt, & minus negotij exhibuerit,fiſſura deleta. Si verò in profundo ſit, & dum raditur deleri nolit, ad perforationem deuenit hæc calamitas. Sed perforare oportet, ac de cætero vlcus curare. Cauere autem conuenit vt ne aliquid mali os contrahat ex carne,ſi malè curetur. Nam & perforato oſsi,& aliàs denudato,ſed ſano: & ſi læſionem aliquam ex telo habeat, & tamen ſanum eſſe putetur, periculum magis imminet vt ſuppuratum fiat, etiamſi aliàs futurum non eſſet, ſi & caro os ambiens malè curetur, & inflammetur ac cõſtringatur. Igneſcit enim,& multa flamma impletur. Et ſanè os ex ambientibus carnibus in ſeipſum E calorem & flammam,& quęcunq; mala in ſeipſa habet caro, trahit,& ex his ita ſuppuratum fit. Malum eſt etiam humidam eſſe carnem in vlcere,& putreſcentē,& ad multum tempus purgari. Quare ſuppuratum quidem quàm celerrimè vlcus facere oportet. Sic enim ambientes vlcus partes quàm minimum inflammabuntur, & vlcus citiſsimè purum erit. Neceſſe eſt enim carnes conciſas ac contuſas à telo ſuppuratas fieri ac cõſumi. Poſtquam autem purgatum fuerit,ſiccius fieri vlcus oportet. Sic enim citiſsimè ſanum fiet, ſicca carne germinante,& non humida. Et ſic quoque vlceri caro non ſuperincreſcet. Eadem ratio membranæ circum cerebrum eſt. Statim enim oſſe perforato & exſecto, ac de membrana detracto,ipſam denudatam membranam puram quàm citiſsi- F mè ac ſiccam facere oportet, vt ne vbi ad multũ tempus humida ſit, computreſcat ac in tumorem attollatur. His enim ita fientibus,periculum eſt ipſam putrefieri. At verò os quod diſcedere à quouis alio oſſe oportet vlcere in capite fiente, & ſede teli in oſſe exiſtente,aut aliàs oſſe plurimum denudato: diſcedit vbi plurimum exangue factum eſt. Reſiccatur enim ſanguis ex oſſe, & à tempore, & à plurimis medicamentis. Citiſsimè enim diſceſſerit, ſi quis vlcus quàm citiſsimè purgarit,& de cætero & vlcus,& os,tum maius, tum minus reſiccauerit. Quod enim citiſsimè reſiccatum ac teſtaceum factũ fuerit ex hoc facto maximè dimittitur ab alio oſſe, quod ſanguinolentum ac viuum exiſtit, & quum exangue ac ſiccum fiat,à ſanguinolento ac viuo valde diſcedit. Quæcunq;

vero

A verò ossa intro contusa cedunt ex sua ipsorum natura, rupta aut etiam dissecta, valde ampla, talia minus periculosa sunt, vbi membrana sana fuerit: & quę pluribus fissuris & amplioribus intro rupta sunt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionem faciliora fiunt. & nullum ex talibus perforare oportet, neque periclitari ossa auferre conando, priusquam sponte sua emergãt, priore forma exoluta. Emergunt autem carne subnascente. Subnascitur autem ex duplicata osis lamina, & ex sano osse, si superna osis pars sola fuerit corrupta. Sic verò quam citissimè & caro subnasci ac germinare poterit, & ossa emerserint, si quis vlcus quàm citissimè suppuratum redditum, purum faciat. Et si per totum os ambæ partes

Ossa fracta quæ minus periculosa.

B intro cõtusæ cesserint ad membranam, & superna osis pars, & inferna, si quis similiter medeatur, vlcus celerrimè sanum erit, & ossa quę intro cesserunt celerrimè emergunt ac reuertuntur. At verò puerorum ossa, & tenuiora & molliora sunt, ea de causa, quòd sanguinolentiora sunt, & caua, & neque antrosa, neque densa, neq; solida: & à telis æqualibus ac debilioribus si similiter ac minus fuerint vulnerati, iunioris pueri vulnus, & magis & citius suppuratur, & in breuiori tempore quàm senioris: & si aliàs ex vulnere moriturus est, iunior seniore citius perit. Cæterum si os denudatum carne fuerit, animaduersione habita cognoscere conari oportet, si oculis videre ac noscere non datur, an ruptum sit os, & an contusum, aut solum contusum, & an sede teli facta, adsit contusio, aut

Puerorum ossa.

C fissura, aut ambo hæc. Et si quid horum os passum fuerit, detracto sanguine, paruo terebello modicè & cum cautione, os terebrare oportet. Tenuius est enim os, & minus profundum iuuenibus, quàm senioribus. Quicunq; verò ex vulneribus in capite moriturus est, & fieri non potest vt sanus fiat ac seruetur, ex his signis dinotionem morituri facere oportet, & quod futurum est prædicere. Patitur enim hæc. Quum quis os fractum, aut ruptum, aut contusum, aut quocunque modò fractum intelligens, per errorem deliquerit, & neq; raserit, neq; perforauerit, veluti os non opus habeat, & velut os sanũ existat: ante decimumquartum diem febris corripiet vt plurimùm in hyeme. In æstate verò post septimum diem febris corripit. & postquam hoc factum fuerit, vlcus colorem amittit, & ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflãmatũ est ex ipso

Morituri signa.

emoritur,& viſcoſum fit,& apparet velut ſalſamentum,colo D re fuluum,ſubliuidum.& os tunc corrumpi incipit,& fit valde nigrum, poſtremùm pallidum aut valde album euadens. Quum verò iam ſuppuratum fuerit, in lingua puſtulæ oboriuntur,& deſipiens æger moritur,& conuulſio pleroſq; corripit in altera corporis parte:ſi quidem in ſiniſtra parte capitis vlcus habeat, in dextra corporis parte conuulſio corripit. Si verò in dextra capitis parte vlcus habeat,in ſiniſtra corporis parte conuulſio corripit. Sunt autem & qui ſyderati fiunt, atque ſic pereunt ante ſeptimum diem in æſtate, aut decimumquartum in hyeme. Similiter autem ſignificant hæc ſigna,& in iuniore,ſi vulnus exiſtat. Quapropter vbi intellexeris ſebrem inuadere hominem, & ex aliis ſignis aliquod ipſi E accedere non cunctari oportet, ſed os vſque ad membranam perforare,aut ſcalpro raſorio deradere. Eſt enim & ad perforationem,& ad raſionem, facile ac expeditum. Deinde reliqua ſic curare, prout conducere viſum fuerit, reſpectu ad id quod ſit habito. Quum verò in vulnere in capite, homine terebello perforato,aut non perforato,oſſe autem denudato, tumor rubicundus,ignis ſacri ſpeciem referens,acceſſerit in facie,& in oculis vtriſque,aut altero:& ſi quis tumorem contingat,doleat:& febris corripiat ac rigor:& vlcus ipſum tum quod ad carnem attinet,tum quod ad os,bene habeat ad aſpectum:& ambientes vlcus partes bene habeant,excepto tumore qui in facie exiſtit, & aliud peccatum nullum tumor habeat, quod ad reliquam victus rationem attinet. Huius in- F fernam aluum deorſum purgare oportet medicamẽto, quod bilem ducit, & vbi ſic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor ſedatur, & ſanus euadit. Medicamentum verò dare oportet,ad vires hominis reſpiciendo, prout robore validus fuerit. Cæterum de perforationis ac terebrationis vſu, vbi ea neceſsitas ingruat, vt neceſſe ſit hominem perforare, ſic ſtatuendum eſt. Si ab initio aſſumptam curationem adminiſtras, non oportet ſtatim os ad membranam perforare ac exſcindere. Non enim conducit membranam oſſe denudatam eſſe,ad multum tempus male affictam:ſed poſtremum vbi madore corrumpi ac putreſcere ipſam periculum eſt. Eſt & aliud periculum, ſi ſtatim oſſe ad membranam perforato, ipſum auferas, ne in ipſo opere membranam per terebellum

Medela huius.

Terebrationis modus qui.

A rebellum vulneres. Verùm terebrantem oportet, vbi iam valde parum abest vt os sit perforatum, & os iam mouetur, à terebratione desistere, & sinere vt os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & à perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim iam id quod restat fit. Reliqua verò curare oportet, prout vlceri conducere visum fuerit.

Terebrantem autem frequenter eximere terebellum oportet, caliditatis ossis gratia, & in frigidam aquam immergere. Calescens enim ex circumductione terebellum, etiam os excalfaciens ac resiccās adurit, & maius os perforationem ambiens discedere facit, quam aliàs discessurum fuisset. Si verò etiam statim volueris vsque ad membranam perforare, B & postea os auferre, eodem modo frequenter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si non ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis, ita vt posterior tardè ad curationem deuenias, terebello exsculpto statim os ad membranam perforare ac exscindere oportet, & exempto sæpe terebello speculari: tum aliàs, tum per admotum specillum, circumcirca ipsius terebelli viam. Nam multo citius perforatur os, si suppuratum iam ac transpuratum perforaueris. & sæpe contingit vt non profundum os sit, tum aliàs, tum si ea capitis parte fuerit vulnus, qua tenuius magis quàm crassum os ipsum existit. Quare cauere oportet, vt in terebelli admotione ne fallaris, verùm qua parte crassissimum os esse visum fuerit, in eam semper C terebellum admotum adigito, ita vt frequenter consideres, ac commoueas os, & eiicere coneris. Postquam autem abstuleris, reliqua velut vlceri conferre visum fuerit curato.

Terebra aqua intingenda.

HIPPOCRATIS COI CHIRVRGIAE OFFICINA, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Aut

Vt similia, aut dissimilia, à principio, à maximis, à facillimis, ab his quæ vndiquaque penitus cognoscuntur: quæ & videre, & tangere, & audire licet: & quæ visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia sentire licet: quæ & quibus cognoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ verò ad chirurgiæ officinam. Aegrotans, agens, ministri, instrumenta, lumen, vbi, quomodo, quot, quomodo. quando, corpus, vasa commoda. Tempus. modus. locus. Agens aut sedens, aut stans, moderatè ad seipsum, ad id quod tractatur, ad splendorem lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera communis, altera artificialis. Communis, in nobis non est. Artificialis, etiam in nobis est. Vtriusque verò duplices vsus sunt, aut ad lucem, aut sub lucem. Sub lucẽ, & modicus vsus est, & moderatio manifesta. Ad lucem verò, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus, ad splendorem cõuertere oportet id quod tractatur, exceptis his quæ aut latere oportet, aut videre turpe est: ita vt id quod tractatur ex aduerso sit luci, qui verò tractat ex aduerso eius quod tractatur, verumtamen vt ne tenebras inducat. Sic enim & qui agit videre poterit, & quod tractatur non videtur. Ad seipsum verò, si quidem sedeat, pedes secũdum rectitudinem sursum versus è directo ad genua sint, distantia autem parua in cõsistendo intercedat. Genua autem superiora sint inguinibus modicè distantia, pro commoda cubiti positione ac appositione. Vestitus expeditè, distinctè, æqualiter, similiter, cubitis, humeris.

D E F

Lux duplex.

Quæ chirurgo prospicienda.

Ad id verò quod tractatur, vltra & propè, & sursum ac deorsum, & hac aut illac, aut in medio. Vltra quidem & propè termini sunt cubitorũ gibbi, ita vt in anteriorem partem nõ excedant genua in posteriorem costas. Sursum verò, vt non supra mammas, summas manus habeat. Deorsum vt nõ inferius quàm vt vbi pectus ad genua habet, summas manus angulares ad brachia figuret. & in medio quidem hoc modo se habet. Hac verò aut illac, vt non extra sedem: sed pro ratione conuersionis & corpus, & operantẽ corporis partem producat. Si verò stet, vtrisque pedibus ex æquo insistere satis est.

A est. Agere verò oportet ita vt altero pede inſcendat, non eo qui eſt ad manum agentem, genu ad inguem ſublato, velut in ſede, ſed & alij termini iidem ſunt. At qui tractatur, reliqua corporis parte tractāti inſeruiat, aut ſtans, aut ſedēs, aut decumbens, quo quàm facilimè ita velut figurā habens perſeueret, ſeruans ſubfluxionem, ſubſidentiam, euerſionem, decliuitatē. Sic quæ debet ſeruatur & figura, & forma eius qui tractatur in exhibitione, in tractatione, in habitu poſteà ſequente. Vngues neque præminere oportet, neque deficere. Digitorū vertices ad vſum exercere, digitis quidem ſummis pleràque, indice ad magnum admoto. Tota verò manu prona, ambabus autem aduerſis. Digitum extendere cogit

Vngues & digiti chirurgi quales eſſe debeant.

B magnum quiddam in medio digitorum poſitum, & oppoſitum facere magnū digitum indici. Morbum autem eſſe manifeſtum eſt, per quem etiā læduntur hi quibus ex natiuitate, & educatione, aſſueuit magnus digitus ab aliis contineri. Opera omnia exercere oportet vtriſque ſeorſim agendo, & ambabus ſimul. Similes enim ſunt: ambabus cōiectando bene, pulchre, citò, non laborioſè, concinnè, expeditè. Inſtrumenta quidem, & quando, & qualiter dicetur. Vbi oportet, vt ne quid impediat opus, neq; impedimento ſit inter accipiendum circa operātem corporis partem. Si verò alius det, paulò prius paratus ſit, & faciat vbi iuſſeris. Qui verò circa ægrotantē ſunt, id quod tractatur exhibeāt prout viſum fuerit. Reliquum autem corpus detineant, vt totum quieſcat, ta

Inſtrumenta in promptu ſint & miniſtri.

C centes, & præfecto obedientes. Deligationis ſpecies duæ ſunt, quæ facta eſt, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, citò, non laborioſè, expeditè, concinna. Cito quidem perficiendo opera. Non laborioſè, facilè agēdo. Expeditio verò ad omnia parata eſt. Concinnitas autē iucunda aſpectu eſt. Ex quibus verò exercitationibus hæc cōtingant, dictū eſt. Quæ facta eſt, benè, pulchrè. Pulchrè quidē, ſimpliciter, diſtinctè: aut ſimilia ac æqualia, æqualiter ac ſimiliter: aut inæqualia ac diſsimilia, inæqualiter ac diſsimiliter. Species verò hæ ſunt, ſimplex rotunda in orbem, aſcia, ſima, oculus, rhombus, & ſemiſecta: ita vt ſpecies congrua ſit ſpeciei & affectioni eius quod deligatur. Eius verò quod bene deligatur, duæ ſunt ſpecies, roboris quidem, aut compreſsione, aut copia linteolorum, & partim quidem ipſa deligatio ſanat, partim curanti-

Deligatio duplex.

Ligationū ſpecies.

bus

bus inseruit. Ad hæc igitur lex hæc est. In his autem maxi- D
Modi ligã-di. ma deligationis vis est. Compresſio quidẽ, vt incumbentia non abſcedant, neq; penitus innitantur: ſed ſint quidem firmata, non autem coacta, & minus quidem extrema, minimè verò media.
Nexus. Nexus & filum procedant non deorſum, ſed ſurſum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu poſteà ſequente. Initia non ſuper vlcus iniicere oportet, ſed hinc aut illinc facere nexum. Nexum verò neque in ſemita, neque in opere, neque illic vbi inane eſt, vt ne in vanum iaceat. Nexum autem & filum, mollia non magna. Hoc tamen probè noſſe conuenit, quòd omnis deligatio ad decliuia & acuminata fugit, velut in capite, ad partem ſupernã: in tibia, ad infernam. Deligare oportet dextras partes, in E ſiniſtras: & ſiniſtras, in dextras: excepto capite. Hoc verò ſecundum rectitudinem. Verùm cõtraria ex duobus initiis. Si verò ex vno, ad id quod ſimile eſt, ad ſubtilitatem: velut eſt media pars capitis, & ſi quid aliud huiuſmodi. Quę vero mouentur, velut articuli, qua quidem parte inflectuntur, quàm minimis ac expeditiſsimis linteis obuoluere oportet, velut poplitem: qua vero circuntenduntur, expaſsis ac latis, velut eſt patella. Circundare quoque inſuper oportet, comprehenſionis quidem gratia eorum quæ circa hæc ſunt, appenſionis vero vniuerſi deligamenti, in quieſcentibus & depreſſioribus corporis partibus, qualis eſt & ſupra, & infra genu. Conuenit autem in humero quidẽ, circumductio circum alteram alam: In inguine vero, circum alterã lateris mollitu- F dinem: in tibia, ſupra ſuram. & quibuſcunq; ſurſum contingit fuga, his infernè appenſio conuenit: quibus autem deorſum, vice verſa. Quibus verò non eſt, velut in capite, his in æqualiſsima parte cõprehenſiones facere oportet, & minimè obliquo deligamẽto vti. Nam ſtabiliſsimũ poſtremum circundatum, vel maximè vagabunda continet. Quibuſcunque autem neque comprehenſio, neque appenſio linteorum, commodè ſe habet: his per fila appenſiones facere conuenit, ex
Deligamẽta qualia. iniectione, aut conſutione. Deligamenta ſint pura, leuia, mollia, tenuia. Obuoluere verò oportet ambabus ſimul, aut vtriſque ſeorſim exercere. Conueniente autem deligatione vti, coniectura ad latitudinem ac craſsitudinem partium facta. Obuolutionis capita dura, æqualia, diſtincta ſint. In quibus

A quibus autem futurum est vt decidant, ea peiora sunt, quàm si cito decidant. Quædam verò sunt eiusmodi, vt neque comprimere, neque decidere oporteat. Quæ verò spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hæc sunt. Subligatio, quidem in causa est, vt aut disparata attrahantur, aut expassa cõtrahantur, aut contracta diducantur, aut distorta dirigantur, aut vice versa. Præparare autem oportet lintea leuia, tenuia, mollia, pura, lata, non consuta, neque extuberantias habentia, & sana, vt extensionem ferant, & paulò præstantiora, non sicca, sed succo imbuta singulis affectionibus familiari: & ea quidem quę disparata abscesserunt, ita vt sublimia sedem quidẽ contingant, non tamẽ comprimant. Initium autem sumere oportet ex sana parte, & ad vlcus desinere, quo id quidem quod subest excoletur, aliud autem non amplius colligatur. Deligare autem oportet recta quidem, in rectum: obliqua verò, obliquè, in figura doloris exorte, in qua neque constrictio, neq; discessio contingat: ex qua vbi translatio fit ad appensionẽ, aut positionẽ, non transmutent, sed similia habeant hæc, musculos, venas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detenta. Appensa verò aut posita esse conuenit, in figura doloris exorte, quæ est secũdum naturam. In quibus verò discesserint, vice versa. At quibus expassa sunt, contrahere oportet quod ad alia quidem attinet eodẽ modo ex multo verò temporis spatio interposito contractionem facere oportet, & sensim progressu facto cõpressionẽ, primũ minimè, deinde magis, ita vt terminus quòd maximè facta sit, mutuus contactus fiat. Quibus verò contracta sunt, diducere: cum inflammatione quidem vice versa, sine hac autem, præparatione quidẽ eiusmodi, diligatione verò contraria. Distorta verò dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet eodem modo. Verùm quæ quidem abierunt, ea reducere oportet, subligatione, agglutinatione, appensione. Contraria verò contrario modo. Spleniorum longitudinem, latitudines, crassitudines, multitudines. Longitudo, quãta est deligatio. Latitudo, quatuor aut trium digitorũ, crassitudo, vt triplices aut quadruplices sint. Multitudo, vt dum circundantur non excedant, neque deficiant. Quibus verò ad directionem, in longitudinem circundando, latitudinem ac crassitudinem defectu coniectare oportet, ita vt non aceruatim expleamus. At verò

Lintea qualia.

Deligatio qualis.

Splenia.

B

C

Linteorum subligatio. verò linteorum subligationes duæ sunt, prima ex loco læso D ad supernas partes desinit: altera ex loco læso, ad infernas.

Iuxta locum affectum maximè comprimere oportet: Minimè extremas partes: Reliqua verò pro ratione: Deligatio autem multam sani loci partem occupet. **Deligamēta qualia.** Deligamentorũ multitudo, longitudo, latitudo. Multitudo quidem, vt ne superetur à loco læso, neque per ferulas illisio fiat, neque pondus, neque circuncirca inclinatio, neque effœminatio deligamenti contingat. Longitudo verò & latitudo, trium, aut quatuor, aut quinque, aut sex, cubitorum quidem longitudo, digitorum autem latitudo. Et affulcimēti circunductiones tot sint, vt ne comprimant. Mollia verò & non crassa sint hæc omnia, pro longitudine & latitudine, & crassitudi- E dine partis affectæ. **Ferulæ.** Ferulæ porrò sint leues, æquales, iuxta extremitates simæ, hinc atque illinc paulò minores deligatione, crassissimæ autē ea parte qua extat fractura. Quæcũq; verò partes incuruæ sunt, & excarnes, in his quæ præminent cauendæ sunt, velut circa digitos & malleolos, aut positione aut breuitate. Affulcimentis autem fulcire ac firmare oportet, non comprimere primùm. **Ceratum.** Ceratum molle, & leue, & purum sit. **Aqua.** In aqua spectatur caliditas, multitudo. Caliditas, vt supra suam ipsius manum medicus affundat. Multitudo, ad laxandum quidem & attenuandum, plurima optima est. Verùm ad incarnandum ac molliendum, F moderata. Moderatio autem in perfusione ea est, quòd dum adhuc attollitur pars, priusquam considat, desistere oportet. Primùm enim attollitur. Postea verò attenuatur. Positio sit mollis, æqualis, sursum vergens, in eminentibus corporis partibus, velut calcaneo, & coxa, vt neque refrangatur, neque euertatur. Canalem toti potius cruri quàm dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen respicere oportet; & reliqua quæ lædere solent, manifesta sunt. Exhibitio verò & distentio, & restitutio, & reliqua secundum naturam fiant. Natura in operibus est: operis actione quid illa velit coniectandum est. Ad hæc autem ex quiescente, ex communi, ex consuetudine. Ex quiescente quidem ac remisso, rectitudines considerare oportet, velut in manus figura. Ex communi verò, extensionem & inflectionem, veluti figura cubiti ad brachium, quæ prope ad angularem accedit. Ex consuetu dine.

A dine, quod non alias figuras magis ferre possunt, velut cura extensionem. In hac enim figura plurimum tempus facilimè durarint, nulla facta immutatione. In immutatione verò ex distentione, similia hæc habent, ad habitum aut positionem, musculos, venas, neruos, ossa, & bene posita, & bene detenta. Distentio fit maximè circa maxima, & crassissima, Distentio. ac æqualia, & vbi ambo ossa læsa sunt. Secundo loco vbi subiectum, minimè vbi supernum. Si verò magis moderato fiat, detrimentum affert: pueris exceptis. Oportet autẽ ipsa paululum accliuia habere. Directionis exemplum, æquiuocũ, coniugatum simile, sanum. Defrictio potest soluere, ligare, Defrictio. incarnare, minuere. Dura, ligare. Mollia soluere. Multa, mi-

B nuere. Moderata, crassefacere. Deligare verò oportet, pri- Deligationis modus. mùm vt is qui deligatur, dicat, maximè se compressum esse circa læsam partem, minimè circa extremas: & firmatum se esse, non compressum, copia linteorum, non robore: & hac die ac nocte paulò magis, postridie minus, tertia laxè. Reperiatur autem postridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia verò die deligatum solutum gracilius sit, atque hoc per omnes deligationes. Secunda verò deligatione an iustè deligatum apparuerit discere oportet. Hinc autem magis & pluribus comprimatur. Tertia adhuc magis, itémque pluribus. Septima verò à prima deligatione soluta, inueniantur gracilia ossa ac depressa. At verò in ferulas deligata, si graci-

C lia & pruritus exortia, & sine vlcere fuerint, sinere oportet vsque ad dies viginti à læsione. Si verò quid suspectum sit, soluere in medio tempore, & ferulas tertio quoque die firmare. Appensio, positio, deligatio, vt in eodem statu sint custodire oportet. Figurarum summa hæc est, consuetudines, Figuræ. naturæ singulorum membrorum species excurrendo, ambulando, stando, decumbendo, ex opere, ex remittendo. Nam vsus corroborat, ociũ autẽ colliquat. Aut compressione, aut copia linteorum. Quæcunque verò effuso sanguine sugillationes, aut contusiones, aut vulsiones, aut tumores inflammationis exortes, ex vulnere oboriuntur, ad supernam partem plurimùm, ad infernam etiam parum deligare oportet, ita vt manum aut crus non habeat in decliue, & initium supra vulnus ponat, ac maximè firmet, minimè extremas partes, medio modo medias, vltimam partem ad supernas cor-

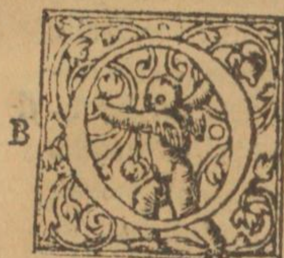
poris partes distribuendo, deligatione, compresſione. Sed & D hæc copia magis quàm robore. Maximè autem his lintea tenuia, leuia, mollia, pura, lata, ſana debentur, vt pote ſine ferulis: & vberiore perfuſione vti oportet. At verò elapſiones aut luxationes, aut tortiones, aut diſtantiæ diſparatæ, aut auulſiones, aut abruptiones, aut diſtortiones, veluti mutilationes ad alteram partem vergentes, vnde quidem exceſſerunt, remittendo deligare oportet; quò verò acceſſerunt, intendẽdo deligamentum, vt ad contraria vergant deligata, etiam priuſquam fuerint deligata, paulò magis quàm vt ex æquo ſint, & deligamentis, & ſpleniis, & appenſionibus, & figuris, extenſione, defrictione, directione: & hic etiam vberiore perfuſione. Cæterùm imminutiones multam ſanam partem oc E cupando deligare oportet, vt ex influxione qua colliquata plus quàm ſua ſponte imminuta ſunt, alia deligatione permutata ad augmentum declinent, & carnium efformationem faciant. Melius autem eſt, vt & ſuperna pars ſimul deligetur, velut tibiæ, & femorum, & alterum crus cũ ſano crure, quo ſimilius ſit, & ſimiliter quieſcat, & ſimiliter alimentum excludant, & ſuſcipiant. Linteorum verò copia, non cõpreſsione vtendum eſt, remittendo primùm id quod maximè opus habet, & vtendo defrictione incarnante, & perfuſione abſque ferulis. Fulcimenta porrò ac ſtabilimenta adhibere oportet, veluti pectori, coſtis, capiti, & aliis quæ eiuſmodi ſunt: partim pulſuum gratia, vt ne concutiantur: partim F etiam diſtantiarum diſparatarum gratia. circa iuncturas, in oſsibus capitis, quo firmentur. Et in tuſsibus, aut ſternutationibus, aut alio motu, qualia fiunt circa thoracem & caput ſtabilimenta. Horum omnium eædem ſunt deligationis commoderationes. Qua enim parte læſiones ſunt, maximè comprimendum eſt. Supponere igitur oportet lanam mollem, affectioni conuenientem: deligare verò non amplius comprimendo, vt ne pulſus concutiatur: neque amplius quàm vt diſtantiam iuncturarum extremitates mutuò ſe cõtingant. Neque vt tuſſes & ſternutationes fiãt, ſed vt prohibeantur ſtabilimentum adhibeatur, quo neque cogatur quid, neque concutiatur.

Fulcimenta quibus aptanda.

HIPPO

HIPPOCRATIS COI LIBER DE FRACTVRIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Oportet medicum & luxationum, & fracturarum extensiones quàm directißimas facere. Hæc enim iustißima natura est. Si verò quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere cõuenit. Minus enim hoc peccatũ est quàm ad supinam. Qui igitur nihil præmeditati sunt, plerunq; nihil peccãt. Ipse enim qui deligatur, manum porrigit, vt qui ita à iusta natura cogatur. Qui verò sapientes sibi videntur medici, hi sunt nimirùm qui peccant. Studij igitur non multi est manum fractã tractare, & quilibet vt ita dicam, medicus hoc potest. Verùm cogor plura de hoc scribere, quod sciam medicos esse, qui sibi sapientes esse videntur ex figuris manus in deligatione, ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa in hac arte hoc modo iudicantur. Quod enim peregrinum est, quum nondum intellexerint an bonum sit, magis laudãt quàm familiare, quod iam bonum esse sciunt: & alienũ magis laudant quàm probè notum. Dicendum igitur, quænam medicorũ peccata de natura manus, tum dedocere, tum docere velim. Nam & aliorũ corporis ossiũ doctrinã hic sermo affert. Manũ itaq;, de qua nobis sermo est, quidam pronã deligandam dedit, ille verò cogebat sic tenere velut sagittãtes, quũ humerũ iniiciunt, atq; ita habentẽ deligabat: hoc ipsum illi secundum naturã esse existimans, & in testimoniũ adducebat, tum omnia cubiti ossa, quòd directionem inter se haberent, tum coloris cõcordiam, quod ipsa per seipsam rectitudinẽ haberet, ídque hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiã dicebat & carnes, & neruos, à natura, productos esse, & artem sagittandi in testimoniũ citabat, & hæc di-

Quæ medicus in his præstare debeat.

Medicos imperitos taxat.

 cens

cens ac faciens,ſapiens eſſe ſibi videbatur. Verùm aliarũ ar- D
tium oblitus erat,& eorum quæ robore,& eorum quæ arti-
ficiis operantur ac efficiunt:non animaduertens aliã in alio
figuram ſecũdum naturam eſſe,& in eodem opere aliàs dex
træ manus figuras ſecundum naturã eſſe,aliàs ſiniſtræ, ſi ita
contingat. Alia enim figura in iaculatione ſecundum naturã
eſt,alia in fundæ iactu,alia in lapidis iactu,alia in pugilatu,
alia in quieſcendo. Quot verò artes inuenire quis poſsit, in
quibus non eadem figura manuũ naturalis eſt?& in vnaqua-
que arte,aliter ad inſtrumentũ quod quiſq; habet,& ad opus
quòd perficere vult manus figurantur. Ei verò qui ſagittãdi
artem exercet,hanc figuram alterius manus optimã eſſe cõ-
ſentaneũ eſt. Cardinoformis enim brachij pars,in cubiti ſe- E
de in hac figura innitens,oſsibus cubiti & brachij rectitudi-
nem facit,veluti totũ vnum eſſet,& refractio articuli fracta
eſt in hac figura. Veriſimile eſt igitur hoc modo minimè fle
xibilem & rigidiſsimum eſſe hunc locũ,& non ſuperari, ne-
que remittere,dum à dextra manu neruus trahitur,& ſic ner
uum quidem quã plurimùm trahet,à firmiſsimo verò ac cõ
fertiſsimo emittet. Ex talibus enim ſagittarũ emiſsionibus,
celeres & vehementiæ,& longinquitates fiunt. Deligationi
verò cum arte ſagittandi nihil cõmune eſt. Nam & vbi deli-
gauit,ſi manũ ita habiturus eſſet,multos vtiq; dolores ma-
iores vulnere adderet:& ſi flectere iuberet,neque oſſa,neque
nerui,neq; carnes in eodem permanerẽt, ſed ſuppurata deli
gatione aliò transferrentur. Et quæ tandem eſt figuræ ſagit F
tarij vtilitas? Et in hac parte fortaſſe non peccaret is qui ſibi
ſapiens eſſe videtur,ſi ipſum vulneratũ ſibi manum exhibe-
re permitteret. Alius porrò medicus ſupinam manum præ-
bens,ita extendere iubebat,atq; hoc modo habentẽ deliga-
bat,hanc figurã naturalem eſſe putans, coniectura ex colore
facta:& oſſea hoc modo ſecundum naturã eſſe exiſtimans,eo
quòd os eminẽs circa manus iũcturã,vbi paruus digitus eſt,
è directo eſſe apparet eius oſsis, ex quo vlnam homines me
tiuntur,& hæc teſtimonia adducebat,quòd ſecundum natu-
ram hoc modo figura ſe haberet,& rectè dicere putabatur.
At verò ſiquidẽ manus ſupina extendatur,vehementer vtiq;
doluerit. Cognoſcere autem poterit hoc quiſq; ſua manu ita
extenta,quòd doloroſa eſt hæc figura. Nã & debilior vir,for-
tio

Modus alius deligãdi.

A tiorem ita manibus suis comprehẽsum, vt cubiti flexura supina frangitur, quocunq; voluerit duxerit. Neq; enim si gladium in hac manu habeat, eo vti poterit, adeò violẽta hæc figura est. Deinde si vbi deligauit quis, in hac figura sinat, maior quidem dolor vbi obambularit, magnus autẽ etiam vbi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manum si opus fuerit, omnino necesse est & musculos & ossa aliam figuram habere. Sed & citra reliquã perniciem, in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa iuncturam manus eminẽs, iuxta paruũ digitũ, hoc quidẽ cubiti est. Quod verò in flexura est, à quo vlnã homines metiuntur, id brachij caput est. Ille verò idem os esse, & hoc & illud putabat: itémq; multi alij. Est autẽ idẽ
B cum illo, is qui cubitus siue cubiti gibbus vocatur, in quẽ innitimur. Si quis igitur ita supinam manus habeat, tunc & os distortum apparet, & nerui à manus iunctura tendentes, ex interna parte & de digitis, distorti fiũt. Tendũt enim hi nerui ad os brachij, vnde vlna mensuratur. Tanta sanè ac talia sunt peccata, & ignorantiæ naturæ manus. Si verò velut ego iubeo, manum fractam quis extẽdat, os quidem quod est circa paruum digitum, ad cubiti flexuram tendẽs, in directum conuertet, rectitudinem verò habebunt nerui à manus iunctura ad brachij summas partes tendẽtes: & manus dum appensa excipitur, in consimili figura erit, in quali etiam erat dum deligaretur, ita vt neque ambulanti, neque decumbẽti, vllus dolor aut fatigatio accedat. Desidere verò hominẽ ita
C oportet, vt osis pars ad clarissimã præsentem lucẽ constituatur, ne is qui extensionẽ tractat circa sufficientẽ directionem fallatur. Nam periti artificis manum admotam, ne os quidẽ eminẽs in cõtactu latere poterit. Porrò ex cubiti osib' vbi non ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernũ os sauciatum est, etiamsi crassius id existat: partim quòd sanũ subtentum fundamenti loco ipsi est, partim quòd facilius occultari potest, nisi iuxta manus iuncturam sauciari contigerit. Crassa enim est caro quæ supernè innascitur. Infernum verò os excarne est, & non facilè occultari potest, & vehemẽtiore extensione opus habet. Si verò hoc cõtritum non fuerit, sed alterum illud, vilior extensio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extensione opus habent. In puero etenim vidi extẽta magis quã oportebat. Verùm pleriq; minus quàm

Cubiti ossa si fracta fuerint.

oportet extenduntur. Conuenit autem facta extensione, vo- D
Deligatio. lis admotis dirigere: deinde cerato illito non ita multo, vt ne deligamenta circunfluitent, ita deligare, vt summã manũ non inferius cubiti flexura habeat, sed etiam paulo superius ne ad summã partem sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio eius supra fracturam iniecto, ita vt firmet quidem, nõ tamen admodũ premat. Postquã autẽ circundedit eodem loco bis aut ter, ad supernã partem deligãs distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiantur, & illic desinat. Conuenit autem prima lintea non esse longa. Secundorum verò linteorũ initium supra fracturã iniicere, ita vt semel circundet eodẽ loco, deinde deorsum distribuat, & minus premẽs, & magis traducẽs, quo linteum ipsi sufficiẽs sit, E
ad recurrendũ eò vbi alterum desiuit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextrã deligẽtur, aut ad vtrã partẽ contulerit ad fracturæ figurã, & in vtram declinare expedierit. Postea verò splenia extẽdere oportet modico cerato illita. Nam sic & mitius & stabilius se habent. Deinde sic linteis deligare alternatim, modò in dextrã, modò in sinistram: & plerunq; infernè initio facto, sursum ducere aliquãdo etiam supernè deorsum. Extremitates autẽ subaridas, & in acutũ abeuntes, spleniis obuolutis curare oportet, ita vt copia opertoriorũ non totũ aceruatim, sed particulatim corrigat. Insuper autẽ circa manus iuncturã siue articulum laxè circundare splenia oportet aliàs atq; aliàs. Copia verò linteorum sufficiens primùm, duæ partes sunt. Signa autẽ bene curati, & terminus re- F
ctè deligati, hæc sunt: si interrogaueris ipsum an compressus sit, & si cõpressum quidẽ se esse dixerit, sed leniter, & maximè circa ipsam fracturã. Huiusmodi ita facta esse perpetuò dicere oportet eum qui rectè deligatur. Signa verò mediocritatis hæc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est ipse sibiip si videatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie verò tumorem paruum, mollem, ad summam manum oborτum esse. Mediocritatis enim factæ à te compresſionis signum hoc est. Desinente autem die minus compressus esse sibi videatur. Tertia verò die deligamenta laxa esse ipsi videantur. Et si quid horum iam relatorum defecerit, noscere oportet deligationem moderata laxiorem esse. Si verò quid ex relatis abundauerit, nosse oportet vltra modum

compress

A compressum esse. Et ex his coniectura facta, postea deligans aut laxabis, aut comprimes magis. Resoluere autem oportet tertia die, vbi extẽderis. Et si primũ moderatè deligasti, hãc deligationem paulo magis quàm illã cõprimere oportet, & initia supra fracturã iniicere, quẽadmodũ etiã antea. Si quidem enim hanc prius deligaueris, sanies ex hac ad extremitates hinc atque illinc exhauritur. Si verò aliquã aliã partẽ prius cõpresseris, in illã ex cõpressa exhauritur. Intelligentia autẽ ad multa vtilis existit. Sic igitur semper incipere oportet & deligationẽ, & cõpressionem ex hoc loco. Reliqua verò iuxta rationẽ, ita vt quãto longius à fractura digressus fueris, minus cõprimas, nunquã quidem laxa omnino circũdando, sed adhærentia. Postea verò pluribus linteis deligare B oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat se paulo magis cõpressum esse quàm prius, & præsertim circa fracturã. Sed & alia, & circa tumorẽ, & circa dolorẽ, & circa alleuationẽ, pro prioris deligationis ratione fiant. Postquã verò tertius iam aderit dies, laxiora esse ipsi videãtur deligamenta. Deinde resoluere oportet, & rursus paulo magis comprimendo deligare, & hoc cum omnibus linteis quibus deligandus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendant, quæ etiam in primis deligationum circuitibus contigerant. Vbi verò tertius aderit dies, & septimus à prima deligatione, si quidem rectè deligatus fuerit, tumor in summo manu, atq; hic non valde magnus erit: locus autem qui deligatur, in omnibus deligationibus tenuior ac gracilior cõperietur: Ve- C rùm in septimo etiam valde tenuis, & ossa fracta magis mouentur, & facilius ad correctionem ducuntur. Et si hæc huiusmodi fuerint, facta coaptatione velut ad ferulas adhibendas deligare oportet, paulo magis cõprimendo quàm antea, si nõ dolor aliquis maior fuerit ex tumore qui est in summa manu. Postquam autem linteis deligaueris, ferulas circumponere oportet, & vinculis quàm latissimis circũdare, quietis saltẽ gratia, vt ferularum appositio ad compressionẽ manus nihil faciat. Postea verò & dolor, & alleuatio, eodem modo fiant, velut in primis deligationũ circuitibus. At verò vbi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maximè quidem circa fracturam, sed & alia iuxta rationem, si quidem & deligatio magis laxa fuerit quàm compri- **Ferulæ quando ap ponendæ.**

 mat.

mat. Crafsifsimam autem ferulã esse oportet, qua parte ex- D
tat fractura, non tamen multum. Et ad hoc studium vel maximè adhibendum est, vt ferula è directo magni digiti non ponatur, sed hac vel illac: imò neque à directo parui digiti, qua parte os superminet in manus articulo, sed hac vel illac. Quòd si ad fracturam conferat, hac parte aliquas ferulas poni, breuiores ipsas aliis esse oportet, vt ne perueniant ad ossa præminẽtia, iuxta manus articulum. Periculum est enim vlcerationis, & denudationis neruorum. Oportet autem tertio quoq; die ferulis valde leniter firmare, hoc cogitantes, quòd ferulæ deligationis conseruandæ gratia apponuntur, non autem compresionis gratia alligantur. Si quidem igitur probè noueris, quòd in prioribus deligationibus ossa sufficien- E
ter sunt directa, & neq; pruritus infestent, neq; vlla aliqua vlceratio suspecta sit: ita cum ferulis deligatum sinere oportet donec viginti dies transgressus fuerit. In triginta enim diebus vniuersis maximè ex toto cubiti ossa corroborãtur. Certum tamen nihil est. Nam & natura à natura, & ætas ab ætate valde differt. Postquam autem solueris, aquam calidam affundere oportet, & postea deligare, paulo minus comprimẽdo quàm antea, & paucioribus linteis quàm prius. Et postea tertio quoq; die soluere, ac rursus deligare, ita vt minus comprimas, & paucioribus linteis vtaris. At verò si vbi ferulis deligatus est, ossa nõ rectè posita esse suspiceris, aut aliud quid vulneratũ vexet, in dimidio temporis spatio, aut paulo prius

Victus horũ qualis.

soluere, & rursus deligare oportet. Victus porro his quibus F
ab initio vlcera non facta fuerint, neq; ossa extra eminẽt, sufficit aliquanto simplicior. Verùm pauciore victu vtendũ est ipsis, vsq; ad diem decimum, vt qui iam etiam quiescant: & obsoniis tenellis vtendum, quæ transitui mediocritatem exhibent. A vino verò & carnis esu abstinendum. Postea tamẽ sensim progressu facto reficiẽdi sunt. Hic sermo velut lex iusta posita est de fracturarum curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo euentus sequi, ex iusta tractatione. Quicquid verò non ita euẽtũ habuerit, scire oportet, quòd in tractatione quid defectuose, aut redũdanter factũ est. Quin & hæc insuper in hoc simplici modo cõsiderare oportet, quæ non ita valde curare solent medici, & quidem quum omnẽ curationem, & totam deligationẽ corrumpere posint, si nõ rectè

A rectè fiant. Si enim ambo ossa fracta fuerint, aut infernum solum: is verò qui deligatus est, in fascia quadam manum exceptam ac appēsam habeat, & plurima fasciæ pars circa fracturam existit, ita vt manus hinc atque hinc pendeat: hunc necesse est reperiri os ad supernam partē distortum habētem. Si verò sic fractis ossibus, & summam manum in fascia habet, & partem iuxta cubiti flexurā: reliqua verò cubiti pars nō sit eleuata: hic ad infernam partem os distortum habere comperietur. Proinde in fascia molli latitudinē habēte maximam cubiti partem, & manus articulum, æqualiter suspēdere ac eleuata gestare oportet. At verò si brachium fractum fuerit, si quidem quis extentam manum in hac figura exten-
B dat, musculus brachij extētus deligabitur. Postquam autem deligatus cubiti flexuram inflexerit, musculus brachij aliam figuram habebit. Iustissima igitur brachij extensio hæc est. Lignum cubitale aut paulo breuius, qualia sunt ligna quę in foramina ligonū immittuntur, suspendere oportet, hinc atq; illinc catena deligatum. Hominem verò in alta quapiam sede collocatū, ita manu superincumbere oportet, vt lignum id sub ala sit moderatè habens, vt homo vix sedere possit, & ferè subleuatus sit, supposito postea alio quopiā fulcimento, & coriaceo puluino vno aut pluribus subiectis, quo moderatam altitudinem habeat cubitus, ad rectū angulum obliquatus. optimum quidem est corium latum ac molle, aut fasciā latam circundare, & magnum aliquod pondus appendere,
C quod moderatè intēdere possit. Sin minus, vir aliquis robustus in hac figura cubiti, circa cubiti flexuram deorsum cogat. At verò medicus erectus stans, & alterū pedem in altiore quopiam habens, aggressionem faciat, ita vt volis os dirigat ac componat: facilè autem dirigetur. Nam hæc extensio bona est, si quis ipsam rectè præparet. Deinde deliget fasciarū principiis supra fracturā iniectis: & reliqua omnia, quēadmodum prius monuimus, tractet: & easdem interrogationes faciat. & iisdē signis vtatur, an moderatè habeat, aut secus. Et per tertium diem deliget, & magis comprimat. Et septima aut nona die cum ferulis deliget. Et si suspicionem habeat, os non bene positum esse, intermedio tēpore soluat, & vbi probè collocauit, rursus deliget. Corroboratur autē maximè os brachij in xl. diebus. Postquam verò hos excesserit,

Quî brachiū fractū coaptetur.

Quoto tempore brachiū fractū coalescat.

soluere oportet,& minus comprimere,& paucioribus quoq; D
linteis deligare.Cæterùm victũ quendã exquisitiorẽ quàm
prius constituere oportet,& ad longius tẽpus. Eius verò con-
iecturam facere oportet,ad tumoris qui in summa manu est
robur respiciendo. Insuper autem & ad hæc animum aduer
tere oportet:quòd brachium à natura ad externã partem in-
curuatum est,& distorqueri solet,si non bene curetur. Sed&
alia omnia ossa, quæ à natura ad hanc partem distorta sunt,
etiam dum curantur vbi fracta sunt, distorqueri solent. Vbi
igitur tale quippiã in suspicionẽ venerit, lata insuper fascia
brachium circũcirca complecti oportet, & circũ pectus de-
ligare:& vbi quiescere volet,inter cubiti flexuram & costas,
splenium quoddam multiplex conuolutum ac complicatum E
supponere: aut aliud quid quod huic simile existat. Hoc enim
modo incuruatio ossis recta euadet. Cauere tamen oportet,
vt ne minus ad internam partem vergat. Pes verò hominis
ex multis ac paruis ossibus compositus est quemadmodum
etiam summa manus. Franguntur quidem non ita valde hęc
ossa,si non vnà cum corpore, ab acuto aliquo aut graui vul-
nerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in vlce-
rationum parte refertur. Si verò quid è loco suo motũ fuerit,
aut digitorum articulus,aut aliud quoddam ex ossibus sum
mi pedis,vnumquodq; in suum locum cogere oportet,quem
admodum & ea quæ in manu sunt. Curare verò oportet cera
to,& spleniis,& linteis velut etiam fracturas, exceptis feru- F
lis,eodem modo comprimendo,& per tertium diem deligã-
do. Interrogetur item is qui deligatur similiter velut in fra-
cturis, & de cõpresione facta, & an laxa sit deligatio. At ve-
rò sana fiunt in xx. diebus perfectè omnia, exceptis his quæ
cum tibiæ ossibus communionem habẽt,& cum ipsa è dire-
cto. Conducit autem hoc tempore decumbere. At non tole-
rant contẽnentes morbum. Verùm priusquã sani fiant obam
bulant: & propterea plurimi non perfectè sanantur, sed do-
lor ipsos sæpe meritò commonefacit. Totum enim corporis
pondus pedes vehunt. Quum igitur nondũ sani iter faciunt,
articuli moti malè curantur,ideóq; alias atq; aliàs hi qui ad
tibiã sunt,dolẽt. Quæ verò cum tibiæ ossibus cõmunionem
habent & maiora aliis sunt,& vbi hæc mota sunt diuturnio
rem medelam requirunt. Curatio tamen eadem est. Verùm
linteis

Pes & ossa eius fracta quî curentur.

Quoto tẽpore hæc sanescant.

A linteis & spleniis pluribus vti oportet: Et in totũ hinc atque illinc deligare, cõprimere item velut alia omnia, ea maximè parte qua emota sunt, & primas quoq; linteorũ obuolutiones eodem modo facere. In vnaquaq; verò resolutione, multa, calida aqua vti oportet. In omnibus enim circa articulos lęsionibus, multa aqua calida affundẽda est. Cæterùm cõpressiones & laxationes in iisdem tẽporibus eadem signa ostendunt, quæ in superioribus: & religationes eodẽ fiant. Sani verò perfectè hi fiũt in xl. maximè diebus, si decumbere sustinuerint. Sin minus, eadẽ patiuntur quæ prius relata sunt, & adhuc amplius. Porrò quicunq; saltu de alto quopiam loco facto, in calcaneũ vehementer se fulciuerunt, his ossa quidẽ Qui de alto desiliũt.
B disparantur, venulæ verò sanguinẽ effundunt, carne circa os contusa, tumor autem accedit, & dolor multus. Os enim hoc paruũ non est, & supereminet quidem sub tibiæ rectitudinẽ, cõmunionem verò habet cum venis ac neruis principalibus. Tendo autem posterior huic ossi annectitur. Hos curare Curatio horum. oportet cerato, & spleniis, & linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab his opus est etiam aliis quã optimis ac lenissimis, & si quidẽ mollis fuerit à natura cutis circũ calcaneum, sic sinere oportet. Si verò crassa & dura veluti quidã habent, incidere oportet, æqualiter, & attenuare, ita tamẽ vt ne vulneretur. At verò talia bene deligare non cuiusuis est. Si enim deliget quis, quomodo alia circa malleolos deligantur, ita vt aliquando circũ pedem, aliquando circum tendi-
C nem, fasciæ circũdentur: hæ cõstrictiones calcaneũ separant: qua parte contusio facta est. Atq; ita periculum est, ne calcanei os corrumpatur: & sanè si corruptum fuerit per omne æuum morbus durare potest. Nã & alia quæ non ex tali modo sunt, ipsum corrumpũt, sed in decubitu denigrato calcaneo, ex figuræ neglectu: aut in tibia vulnere fiente periculoso, ac diuturno, & communionem cum calcaneo habente: aut in femore: aut vbi ex alio morbo diuturnus decubitus contingit. Attamen & talibus diuturnæ ac molestæ affectiones fiũt, & quæ sæpe refringantur, si nõ bona diligentia, & multa quiete curentur. Quare etiã ea quæ ex tali modo corrumpuntur, supra aliquã læsionem, magna corpori pericula inducunt. Febres enim peracutæ oboriuntur, continuæ, tremulæ, singultuosæ, mentem contingentes, paucis diebus durantes ac

occiden

occidentes. Fieri etiam poſſunt venarum ſanguifluarũ liuo- D
res venarũ nauſeæ, & cancerationes ex compreſsione. Fieri autem poſſunt hæc abſque alia corruptione. Atque hæc quidem relata ſunt, vbi vehementiſsimæ contuſiones fiunt. Plurima tamen leniter circumcirca cõtunduntur, neque vllum magnum curationis ſtudium exigunt, ſed rectè tamẽ tractare oportet. Quũ verò vehemens in fulciẽdo illiſio facta eſſe viſa fuerit, tũc ſanè relata facere cõuenit, & deligationẽ plurimam facere circum calcaneum obuolutam, ita vt aliquando ad ſummas pedis partes, aliquando ad medias, aliquando ad tibiæ partes. ex oppoſito lintea obuoluantur. Deligare inſuper oportet & vicina omnia, hinc atq; illinc, velut etiam prius dictum eſt, & vehementem compreſsionem non face- E
re, ſed cum multis linteis. Præſtat autem & veratrum bibendum dare eadem die, aut poſtridiè: & tertia die reſoluere ac rurſum deligare. Signa porrò an recrudeſcaut, aut non, hæc ſunt. Quum ſanguis è venis effuſus, & denigrationes, & his vicina, fiunt ſubrubra & ſubdura, periculum eſt ne recrudeſcant. At ſi quidem febre careat, ſurſum purgãs medicamentum dandum eſt, velut dictum eſt: itémque ſi non continua febre laboret. Si verò continua fuerit febris, medicamentum dandum non eſt. Verùm & à cibis, & à ſorbitionibus abſtinendum. Potu verò vtendum aqua, non vino, ſed fauorum cremore decocto, aut aceto mulſo dulci. Si verò non re- F
crudeſcent, ſanguis è venis effuſus, & denigrationes, & vicinæ partes, cum virore ſubpallidæ fient, & non duræ, & bonum eſt hoc teſtimonium in omnibus ſugillatis, ſanguine è venis ſubter cutem effuſo, quòd non recrudeſcent. Quæcunque verò cum duricia liueſcunt, ea vt denigreſcant, periculum eſt. Cæterùm hoc ſtudio habere oportet, vt pes plerunq; paulo altius reliquo corpore habeatur. Sanus autẽ fieri poterit in ſexaginta diebus, ſi quieuerit. At verò tibiæ duo ossa ſunt, quorum alterum altero hac parte multo tenuius eſt, illa verò parte nõ multo tenuius. Cohærent autem inter ſe iuxta pedem, & appendicem communẽ habent. Verùm in rectitudine tibiæ non cohærent. Iuxta femur autẽ cohęrẽt, & appendicem habent, & appendix diſcriminationem. Longius verò paulo alterum os eſt, quod ſecundum paruum digitum eſt. Et talis quidem eſt natura oſsium in tibia. Luxantur aut

Tibię oſſa.

A tur autem aliquando iuxta pedem ambo ossa, quandoque cum appendice, quandoque verò appendix tantùm emouetur, quãdoque alterũ tantũ os. Hæc autẽ minùs molesta sunt, quàm ea quæ in articulo manus existũt, si quiescere homines sustineãt. Curatio verò cõsimilis est velut illorũ. Nam & repositionẽ ex extensione, velut in illis facere oportet. Verũ vehementiore extensione opus habẽt, quanto fortiùs est ea parte corpus. Plerũq; tamẽ sufficiũt viri duo, alter hinc alter illinc extẽdentes. Si verò nõ satis robusti fuerint, facile est vehementionẽ extensionẽ facere. Aut enim rotæ modiolũ, aut aliud quid huic simile defodere oportet, & molle quiddã pedi circũdare, & posteà latis bubulis loris pede deligato, prin-
B cipia lororũ aut ad paxillũ, aut ad aliud lignũ alligare, atq; ita ligno in summũ modiolũ indito refringere, ita vt alij cõtra extẽdant humeris & poplite apprehẽsis. potest etiã superna corporis pars necessitate hac extensionis vrgeri, partim quidẽ si ita voles, ligno rotũdo leuigato altè defosso, partem quandã ipsius supereminẽtem intra crura iuxta ani & scroti intercapedinẽ applicato, quo corpus sequi prohibeat ad eos qui à pedibus extendunt. Deinde ad crus quod extenditur declinare non oportet, sed aliquem à latere assidere, qui nates retrudat, ne corpus circũtrahatur: partim verò si etiã circa alas hinc atque illinc ligna affigantur, manus autẽ extentæ seruentur, apprehendat autem qui circa genu, atque ita contra extẽdat: partim item si quis velit, aliis loris circa ge-
C nu aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo supra caput defosso, & loris ex ligno quopiã alligatis, & ligno ita in rotæ modiolũ defixo, ad contrariã partem his qui à pedibus extendunt, adtrahere potest. Quin & si voles, pro rotarum modiolis trabem mediocrem sub lectum extẽdes, deinde ad trabis hinc atq; illinc caput ligna fulciens ac refringens, lora ipsis alligata intendes. Si verò & hoc velis, asellis hinc atque illinc constitutis, in ipsis extensionem facies. Sunt autem & alij multi extensionum modi. Optimum autem fuerit, si quis in magna ciuitate medicum agit, vt lignũ habeat præparatum, in quo omnes necessitates insint, tum ad omnes fracturas, tum ad omnes articulorum repositiones, ex extensione, ac vectium vsu. Satis autem est si lignum fuerit & longitudine, & latitudine, & crassitudine tale, quales columnæ quernæ

Tibiæ ossa quî luxantur.

quernex quadrangulæ fiunt. Postquàm autē sufficienter ex- D
tenderis, facile iam est articulum reponere. Eleuatur enim
in directum supra pristinam sedē. Dirigere itaq; manuum
volis oportet, ita vt his partim in id quod eluxatum eminet
innitaris, partim ab altera parte infra malleolum renitaris.
Vbi verò reposueris, si quidem fieri poterit, extentum ita de-
ligabis. Si verò præ loris impediaris, his exolutis distentionē
facias, donec deligaueris. Deligare autem eodē modo opor-
tet, & fasciarum initiis similiter in id quod luxatum eminet,
iniectis, & primis obuolutionibus plurimis suprà id factis
imò etiam spleniis plurimis supra id impositis, & compres-
sione maximè isthic fiente. Sed & hinc atque illinc multum
insuper deligare oportet. Magis autem hic articulus cōpres- E
sione opus habet: in prima deligatione, quàm is qui in manu
est. Postquàm autem deligaueris, sublimius reliquo corpore
deligatam partem habeat. Positum autem ipsius ita facere
oportet, quo quàm minimè pes dependeat. At verò attenua-
tionem corporis ita facere oportet, prout talem vel talem
vim ipsa luxatio habet. Aliqua enim parum, aliqua multùm
luxantur. In totum verò magis & longiore tempore, in vul-
neribus circa crura, quàm his quæ circa manus fiunt, atte-
nuare oportet. Nā & maiora & crassiora hæc quàm illa sunt:
& sanè etiam necessariū est quiescere corpus ac decumbere.
Verùm posteà deligare articulum tertia die, neque prohibet F
quicquam, neq; vrget, & alia omnia similiter velut superiùs
relata curare oportet. Et si quidem quietè decumbet, suffi-
cient quadraginta dies, si solùm in suum locum ossa rursus
desederint. Si verò quiescere nolet, non facilè quidem crure
vti poterit, & deligatione ad multum tempus vti cogetur.
Quæcunq; verò ossa non perfectè desident in suum locū, sed
aliquid deficit, progressu tēporis attenuatur coxa, & femur &
tibia. Et si quidē intro luxata fuerint, externa pars attenua-
tur. Si verò extra, interna. Plurima autem ad internam par-
tem luxātur. Postquàm verò ambo tibiæ ossa fracta fuerint,
citra exulcerationē, extensione vehementiore opus habent,
Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si
magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam à viris fientes
extensiones. Plerunque enim suffecerint duo viri robusti, al-
ter hinc, alter illinc distendentes. Intendere autem oportet

Tibiæ vtraque ossa cō fracta sunt.

in

A in directũ, secundũ naturã, & secundum rectitudinẽ tibiæ ac femoris, siue tibiæ fractæ, siue femoris ossa extenderis. Sed & deligare sic oportet vtrisq; extentis, v trũ tandẽ horũ deligaueris. Nõ enim eadẽ cruri & manui cõferunt. Nam vbi cubiti & brachij ossa fracta fuerint deligata, manus appensa excipitur. At si extenta deligaueris, figuræ carnium alterantur inter flectendum in cubiti flexura. Fieri enim non potest, vt cubiti flexura ad multũ tempus maneat extenta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse consueuit. Quin & quum homines obambulare possint, vbi circa manum sauciati fuerint, opus habent flexione in cubiti flexura. At crus quum & in ambulando, & in stando consueuit, aliquando
B quidem extentum esse, aliquando verò ferè extentum esse, ad infernam partem secundum naturã: & sanè etiam ad hoc vt reliquum corpus vehat: propterea facile est ipsi extentum esse, vbi eius necessitatem habuerit. Quin & in cubilibus sępe in hac figura est, vt videlicet sit extentum. Postquam autem vulneratum fuerit, necessitas animi propositum in seruitutem adigit. Impotentes enim fiunt ad se attollendum, adeò vt ne meminerint quidem, vt inflectãt ac exurgant: sed quiescunt in hac figura decumbẽtes. Propter has igitur causas, neq; extensionis, neque deligationis figura eadem, manui & cruri conducit. Si quidem igitur suffecerit extensio quæ per viros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiam enim arguit, machinas adhibere vbi ipsis non est
C opus. Si verò non sufficiẽs fuerit extensio per viros, etiam ex aliis necessariis quædam adhibere oportet, si quæ commoda fuerint. Quum autẽ satis iam extenta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturam reducere, manuum volis ac palmis corrigendo ac coaptando. Vbi verò direxeris, linteis deligare extenta, siue ad dextram partem, siue ad sinistrã circunducere prima lintea conducat. Initia autem ipsorum supra fracturam iniiciantur, & circũ hanc primæ quoq; obuolutiones circunducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuantur, velut in fracturis dictũ est. Cæterùm lintea latiora esse oportet, & lõgiora, eáq; multò plura circa crus quàm in manu. Vbi verò deligaueris, super planum quoddam & molle deponere conuenit, vt neq; hàc, neque illàc distorqueatur: neque repandùm, neque gibbum fiat. Maximè autem cõfert

puluin

puluinar, aut lineum, aut laneum non durum, laxũ, per me- D
dium secũdum longitudinẽ subiectum, aut aliud quid quod
huic simile existit. Nam de canalibus qui sub crura fracta
subiiciuntur, quid cõsulam ambigo, an supponere ipsos con-
ueniat, aut non: prosunt enim, non tamen quantum putãt hi
qui ipsos supponunt. Non enim quiescere cogunt canales, ve
lut illi putant. Nam neq; dum reliquum corpus aut hàc, aut
illàc vertitur, cogit canalis vt crus ne sequatur, si non ipse ho
mo huius rei curam habeat: Neq; rursus absq; corpore crus
moueri canalis prohibet, vel in hãc, vel in illam partẽ. Quin
& crudelius est lignum subiicere, si non simul molle quiddã
in ipsum indatur. At vtilissimum est in strato permutando, E
& in progressibus ad aluum exonerandam. Licet igitur, &
cum canali, & sine canali, & bene, & malè rem moliri. Verũ
vulgò persuasum est, etiam medicum minus delinquere, si
canalis subiiciatur, etiam si minus hoc artem referat. Opor-
tet enim super plano quopiam ac molli cubare crus ipsum,
penitus in directum: alioqui necesse est deligationem su-
perari à distortione, quæ in positu contingit, quocunque &
quantumcunque tandem inclinarit. Respondeat autem deli
gatus eadem quæ etiam prius dicta sunt. Nam & deligatio-
nem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extremas
partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem: &
quod deligatur gracilius inueniri, & deligationes magis fa- F
cere, & pluribus linteis, & circũdare pedem laxè, si non vul-
nus valde propinquum genu fuerit. Extendere autem mo-
deratè, & dirigere ossa, in vnaquaque deligatione oportet.
Si enim rectè curetur, & tumor secundum rationem proce-
dat: tum locus qui deligatur tenuior ac gracilior erit, tum
ossa adducta faciliora. & extensioni magis obedientia. Post
quam autem septimus aut vndecimus aderit dies, ferulas ap
ponere oportet, quemadmodum & in aliis fracturis dictum
est. Cæterùm ferularum locationes vitare oportet, & se-
cundum malleorum rectitudinem, & supra tẽdinem, qui est
in tibia pedis. Ac tibiæ ossa corroborantur in quadraginta
diebus, si rectè curentur. Si verò suspicionem habeas, os ali
quod directione opus habere: aut de vlceratione aliqua ti-
meas, intermedio tempore soluere, & probè coaptata reli-
gare oportet. Porrò si alterum tibiæ os fractum fuerit, ex-
tensione

Canales an sint supponendi.

Ferulę quãdo apponẽdæ.

Tibię ossis coalescẽtia quota.

A tensione quidem debiliore opus habet,non tamen deficere, neque segniter agere, in extendendo conuenit: & maximè quidem omnes fracturas in prima deligatione,quãtum eius fieri debet,extendere oportet:Sin minus,quàm citissimè. Quodcunque enim os non recto modo coaptatum deligans quis compresserit,locus maiori dolore vexabitur. Reliqua verò curatio eadem est. At verò ex ossibus his internum, tibia & prima tibia appellatũ,molestiã maiorẽ in curãdo exhibet,& extẽsione magis opus habet: & si non rectè coaptata ossa fuerint,occultari nõ possunt. Est enim totum conspicuum & carnis exors,& hoc facto lõgè tardius progredi eo crure poterint. B Si verò externum os fractum fuerit,& multò facilius ferunt,& multò melius occultare possunt,etiãsi non bene fuerit coaptatum. Est enim carnosum, & cito in pedes consistunt. Plurimum enim oneris interdum tibiæ os vehit. Nam simul & vnà cum ipso crure:& oneris secundum crus rectitudine,maiorẽ laboris partem internum os suffert. Femoris enim caput supernam corporis partem sustinet. Hoc au tẽ intra crus est,& nõ extra,sed secundum tibiæ rectitudinem:& simul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini magis appropinquat,& non externæ:& simul crassius est internum quàm externum,quẽadmodum etiam id quod in cubito est,secundum parui digiti rectitudinem, tenuius est & longius. In articulo tamen inferno nõ similis est ossis longioris cõstitutio. C Inæqualiter enim cubiti gibbus siue flexura,& poples flectũtur. Propter has igitur causas,externo quidem osse fracto,celeres progressus fiũt,interno verò fracto, tardi. At verò si fœmoris os fractum fuerit,extensionẽ præ omnibus facere oportet,ita vt ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neq; enim si quis distantia ex vehementia extensionis ossa deligauerit,fieri poterit vt deligatio ipsa teneat,vt ita distent:sed coeũt inter se ossa, quàm citissimè,vt intendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim ac fortissimæ quum sint hac parte carnes deligationem superabunt,non ab ipsa superabuntur. Magnum enim dedecus est ac detrimẽtum,femur breuius efficere. Nam si quidem manus breuior fiat,& occultari poterit,& nõ est magnus error. At crus si breuius fiat,claudum hominẽ efficiet. Sanũ enim crus lõgius est,& id redarguit. Quare vtili⁹ fuerit,vt si quis

Fœmoris os fractum.

malè curãdus sit, ambo potius crura fracta habeat, quàm al- D
terum tantũ: æquilibris enim ipse sibiipsi fuerit hoc modo.

Curatio.

Postquam verò sufficienter extenderis, directione ac coaptatione per manuum volas facta, eodẽ modo deligare oportet, velut etiam prius scriptũ est, iniectis etiam fasciarum initiis velut dictum est, & deligationis distributione sursum versus fiente: & deligatus eadem respondeat, velut etiam prius: & doleat eodẽ modo, & melius habeat, & similiter rursus deligetur: & ferularum appositio eadem sit. Corroboratur autẽ femur in quinquaginta diebus.

Femur fractum quotum coalescit.

Insuper verò & hoc considerare oportet, quòd femur gibbosum magis est ad externam partem, quàm ad internã, & magis ad interiorem, quàm posteriorẽ. In has itaq; partes etiam distorquetur, si non probè E curetur, & sanè iisdem partibus etiã ipse seipso magis excarnis est, vt neq; occultari possit in distortione. Si igitur huiusmodi quippiam suspectum habueris, machinari ea oportet, quæ in brachio distorto consuluimus. Pauca insuper lintea circa coxam, & locum inter coxas & lumbos, circundare oportet, quo & inguina, & articulus circa intermediam crurũ ac inguinam partẽ plecada appellatum, insuper deligetur. Nam & aliàs confert, & vt ne extremæ ferularum partes lædant, si non ad deligata adhibeantur. Deficere autem oportet semper ferulas, à nuda parte, & hinc atq; illinc multum: & positionem ferularum semper ita prouidere conuenit, vt neque super os aliquod circa articulos natura prominens, neq; super neruum circa articulũ fiat. Tumores verò iuxta F poplitem, aut circa pedem, aut iuxta aliam quampiam partem, ex compressione eleuatos, multis lanis succidis probè carminatis, vino ac oleo respersis, cerato sublito, deligare oportet, & vbi presserint ferulæ, citius laxare. Graciles autem fieri poterunt, si supra ferulas gracilibus linteis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernam procedendo. Sic enim quàm citissimè tumor gracilis fieri poterit, & transcẽderit supra priores deligationes. Verùm hoc deligationis modo vti non oportet, si non periculum fuerit in tumore, pustularũ, aut denigrationis. Tale verò nihil fit, si non quis valde premat fracturã, aut suspẽsam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid quod irritet corpori allabatur. At verò canalem si quis sub ipsum femur supponat, qui poplitem

Canalis quãtus esse debeat.

non

A nō excedat,læſerit magis quàm profuerit.Neq; enim prohibuerit,quo minus & corpus,& tibia,ſine femore moueatur. Noxius enim erit ad poplitem pertingens, & quod minimè oportet,id facere impulerit.Minimè verò oportet genu flectere.Omnē enim turbationē deligationibus inducit, & femore,& tibia deligata,quiſquis genu flexerit.Neceſſe enim erit propter hoc,muſculos aliàs atq; aliàs aliam figurā habere.Neceſſe eſt item oſſa fracta moueri. Præ omnibus itaque faciendum, vt poples ſit extentus.Videtur igitur canalis ſimiliter prodeſſe,qui à coxa ad pedem vſque ſubiectus contineat,& aliàs circa poplitem,faſciam cum canali laxè circundare opoxtet: quemadmodū infantes in cunis faſciis obuol-
B uuntur. Deinde ſi femur ad ſupernam partem diſtorqueatur,aut ad latus,melius ita cōtineri poterit vnà cum canali. Cæterùm calcanei ſummi valde magnā curam habere conuenit,vt & in tibiæ,& in femoris fracturis,aptè ſe habeat. Si enim dependeat pes,reliqua tibia firmata, neceſſe eſt iuxta anteriorem tibiæ partē,oſſa incurua eſſe.Si verò calcaneum quidem moderato altiùs fuerit firmatum,reliqua verò tibia aliquantulū eleuata,neceſſe eſt huic oſsi, vt circa anteriorem tibiæ partem,moderato cauius appareat: atque hoc adhuc magis,ſi calcaneum hominis natura fuerit magnū. Sed & omnia oſſa tardiùs corrobantur,ſi nō ſecundum naturam poſita fuerint, itémque ea quæ non in eadem figura quieſcunt: & calli quoque debiliores ipſis obducuntur. Atque
C hæc quidem de his quibus oſſa quidem fracta ſunt, non autem extra eminent,neque aliàs vlcus factum eſt.Quibus verò oſſa fracta ſunt ſimplici modo,& non multifido,ita vt eadem die repoſita ſint, aut poſtridie in ſedem ſuam recepta, & nullus timor ſit fiſſorum oſsium diſceſsionis:aut etiā quibus vlcus quidem factū eſt, oſſa verò fracta non extra eminent,neque modus fracturæ talis eſt,vt ſint ſegmenta à fiſsis oſsibus ſeparata:tales ſpes eſt ſimplici modo curari poſſe.

Calcanei in his cura.

Et quidem ſanè neque magni quippiam boni,neque mali faciētes,vlcera quidē curant aliquo purgatorio,aut picatum ceratum,vt emplaſtrum cruentis vulneribus idoneum, aut aliud quid ex his quæ facere ſolent,imponētes:Ego verò eos laudo qui ſplenia vino imbuta, aut lanas ſuccidas,aut aliud quid huiuſmodi deligant: Vbi verò vlcera pura facta fue-

rint, & iam coalescunt, tūc multis linteis deligare, & ferulis D dirigere conantur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autē magni mali: Ossa tamen non similiter in suam sedem firmari possunt. Verùm corpora aliquāto tumidiora ea parte fiunt, quàm sit opportunū, fiunt autem & breuiora his quibus vtraque ossa, aut cubiti, aut tibiæ fracta sunt. Alij verò rursus sunt, qui talia statim linteis curant, & hinc atque illinc linteis deligant, vlcus verò ipsum relinquunt, & perfrigerari sinunt. Deinde super vlcus purgatorium aliquod imponunt, & spleniis vino imbutis, & lanis succidis curāt. Hæc curatio mala est, & verisimile est eos qui ita curāt, tum in aliis fracturis, tum in huiusmodi maximè imprudenter se

Quid potissimū in his.

gerere. Maximum enim est cognoscere quomodo initiū lintei iniicere oportet, & qua parte maximè cōprimere: & quæ E vtilitas contingat, si quis initium lintei rectè iniiciat, & qua maximè oportet parte premat: & quæ detrimenta inducantur, si quis non rectè iniiciat, neq; qua maximè oportet premat, sed hinc atq; illinc id faciat, & dictum quidem est etiā in superioribus, quæ ex vtrisque eneniant. Testatur autem & ipsa hæc medicina. Necesse est enim ei qui ita deligatur, tumorem ad ipsum vlcus eleuari. Etenim si sanum corpus hinc atque illinc fuerit deligatum, in medio verò relictum, iuxta relictum vtique spatium maximè intumuerit, ac decoloratum reddetur, quo modo vlcus hæc non perpetietur? Necesse igitur est, vt vlcus quidem decoloratū sit, & labiis euersum ac protuberans, verùm lachrymosum & non suppurās: F ossa verò etiam quæ discessura non erant, discedant: sed & pulsans, & febriens vlcus fuerit. Coguntur autē propter tumorem cataplasmata insuper imponere, quod & ipsum incommodum est his qui hinc atque illinc deligantur. Pondus enim inutile ad reliquum pulsum accedit. Postremùm verò deligamēta resoluunt, vbi iam malū ipsis recrudescit, & de cætero citra deligationem curāt. Neque verò minus, etiam si aliud quoddam eiusmodi vulnus acceperint, eodem modo curant. Non enim deligationē hinc atq; illinc factam, & vlceris perfrigerationē, in causa esse putāt, sed aliud quoddam infortuniū. Attamen de hoc tam multa nō scripsissem, si non certo scirem incommodam esse hanc deligationē, & multos esse qui ita curent, & magni momenti esse hanc rem dedi-

scere

A ſcere, & teſtimonio hæc eſſe, quòd rectè ſcripta ſint ea quæ prius ſcripta ſunt, ſiue maximè præmendæ ſint, ſiue minimè ipſæ fracturæ. Oportet autem vt in ſumma dicã, his quibus non eſt futuri diſceſſus oſsis expectatio, eandem curationem adhibere, veluti his quibus os fractum fuerit, vlcus autẽ non habent. Nam & extentiones, & directiones ac coaptationes oſsium eodem modo facere oportet, & conſimilem deligationem. Super ipſum enim vlcus ſplenium tenue duplex, picato cerato illitum deligandum eſt, & circumſitæ partes cerato albo illinendæ. Verùm lintea, & reliqua latiora, aliquãtum fiſſa ſint magis, quàm ſi nõ vlcus haberent: & id quo primùm deligamus, multo latius ſit ipſo vlcere. Quæ enim an-
B guſtiora ſunt quàm vlcus, cinctum vlcus tenent, id quod fieri non conuenit, ſed prima circunductio totum vlcus comprehendat, & linteum hinc atque illinc præmineat. Itaque ſecundum vlceris rectitudinem, linteum iniicere oportet, & premere paulo minus, quã ſi vlcus nõ haberent. Diſtribuenda verò eſt deligatio, velut etiã prius dictum eſt. Lintea autem ſemper quidẽ mollis modi ſint, magis tamẽ in talibus, quàm ſi vlcus non eſſet. Copia verò linteorum nõ minor ſit prius relatis, ſed etiam aliquanto amplior. Si verò deligatus fuerit, videatur is ſibi lintea firmata quidẽ eſſe, nõ autem cõpreſſa: dicátq; ſuper vlcus maximè firmata eſſe. Eadem autẽ tẽpora eſſe oportet, ad hoc vt magis firmata eſſe videantur,
C & ad hoc vt magis laxa videãtur, quemadmodum etiã in ſuperioribus dictũ eſt. Deligatio etiã poſtea facienda per tertium diẽ, ita vt omnia poſtea faciamus cõſimili modo, velut prius dictũ eſt, præterquã quòd in totũ, minus aliquãto hæc quã illa comprimenda ſunt. Quòd ſi ſecundũ rationem, quæ fieri par eſt, facta fuerint, gracilior quidẽ ſemper cõperietur vlceris pars, graciliores autẽ & reliquæ omnes, quæ à deligatione continentur: & ſuppurationes citiores erunt, quàm in vlceribus aliter curatis: & quæcunque carunculæ in vulnere denigratæ ſunt & mortificatæ, citius abrumpuntur ac excidunt in hac curatione, quã in aliis: & ad cicatricẽ citius peruenit vlcus, ſi hoc modo quàm ſi alio curetur. At omniũ horum cauſa eſt, quòd & locus circa vlcus gracilis fit, & quæ circunſita ſunt gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus conſimiliter curare oportet, velut oſſa ſine vlcerationibus

Ligationis modus.

fracta, Verũ ferulas apponere non oportet. Et propterea lin- D
tea his plura esse debent quàm aliis, & quod minus compri-
mantur, & quod ferulę tardius apponantur. Si tamen ferulas
apposueris, non secundum rectitudinem vlceris appones, sed
ita vt laxæ adhibeantur, prouidendo vt nulla magna ab ipsis
constrictio fiat. Dictum autem hoc quoque est in his quæ
prius scripta sunt. Victus autem rationem exquisitiorem, &
longiori tempore constituere oportet, his quibus ab initio
vlcera fiunt, & quibus ossa extra eminent, & vt in summa di-
catur, in vehementissimis vulneribus exquisitiore, eóque
diuturniore victu vti conuenit. Eadem etiam curatio vlce-
rum est in his quibus ossa quidem fracta sunt, sed vlcus ab E
initio non fuit. Verùm inter medendum factum est, aut vlce
re linteis magis compresso, aut à ferularum insessu, aut ab
alia quapiam causa. Cognoscuntur autẽ tales fracturæ, an vl
cus subsit, & dolore, & pulsibus, & tumor qui in extremis par
tibus est, talibus durus efficitur, & si digitum admoueris, at-
tollitur: sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid su-
spicatus fueris, soluere oportet: & si quidem pruritus circa
subligationes fuerit, aut alia quapiam parte deligata, cerato
picato pro altero vti. Si verò horũ nihil fuerit, verùm ipsum
vlcus irritatum, reperitur nigrum valde aut impurum: & fu
turum est vt & carnes suppurẽtur, & nerui insuper excidant,
hos omnino perfrigerare nõ oportet, neq; quicquã has sup-
purationes vereri, sed curare in reliquis omnibus consimili F
modo, velut eos quibus ab initio vlcus factũ est. Linteis verò
deligare incipere oportet valde laxis, à tumore qui in extre-
mis partibus consistit, atq; ita deligationem distribuere sem
per sursum versus, nusquã quidem cõprimendo, sed maximè
super vlcus firmãdo, super alia verò minus, & prima quidem
lintea hæc munda sint, & nõ angusta. Copia verò linteorum
tanta sit, quãta est si cum ferulis deligatio fiat, aut paulo mi-
nor. Super ipsum autẽ vlcus sufficiens est splenium cerato al
bo illitum. Siue enim caro, siue neruus denigratus fuerit, ex-
cidet. Talia enim acribus curare non oportet, sed mollibus,
velut ambusta. Deligare verò postea per tertiũ diem conue-
nit, ferulas autẽ non apponere. Quiescere verò magis quàm
prius, & modico cibo vti. Scire verò expedit, siue caro, siue
neruus sit, id quod excidet, ꝙ hoc modo multo minus vltra
depasci

Ferularum appositio.

Linteorum quantitas.

A depascitur,& multo citius excidet, & multo graciliores circunsitæ partes erunt,quā si quis exolutis linteis, aliquid medicamentorum purgatoriorū super vlcus imponat. Quin & si exciderit id quod suppurasset, & citius carne repletur,& citius ad cicatricem peruenit,quàm si illo aut alio modo curetur. Omnia sanè in hoc sita sunt,vt quis hæc rectè & moderatè deligare sciat. Conferūt insuper & figuræ quales esse oportet, & reliqua victus ratio, & linteorum aptitudo. Si verò in recens vulneratis decipiaris, osiū discessum non fore putās, quum tamē expectatio sit illa emersura esse, modum curationis timere non oportet. Nihil enim magni mali cōtigerit, si modo bonas ac innoxias deligationes manu facere noueris.

B Signum autē hoc est, si osiū discessus in hoc curationis modo futurus est. Pus enim multū fluit ex vlcere, & gliscere ac turgere affecta pars videtur. Frequētius igitur deligare oportet,ob nimiam humiditatē,& quòd aliàs etiā febres fiunt. Et si quidē valde præmantur à deligatione & vlcus,& circūsitæ partes graciles fiunt. Quicunq; itaq; valde tenuium osium discessus fiunt,hi nulla magna mutatione opus habēt, nisi vt laxius deligatio fiat, vt ne pus intercipiatur, sed facilè effluere posit. Sed & frequētius deligare oportet, donec os discesserit,& ferulas non apponere. Quibus verò maioris osis discessus expectatur, siue hoc à principio prænoueris, siue etiam postea cognoueris, non amplius eadē curatione opus habet. Sed extensiones & directiones ita facere oportet, velut dictū

Osis maioris abscessus.

C est: splenia verò duplicata, latitudine quidē dimidio palmo non minora: quale tamē fuerit vulnus iuxta hoc coniectura facienda est: longitudine verò paulo quidem breuiora, quàm vt bis circum sauciatum corpus circunduci posint, multo verò longiora quàm vt semel. Copia verò tot sint, quot facere cōducit. Hæc in vino nigro austero madefacta, ex medio initio facto circūuoluere oportet, quemadmodū fascia ex duobus initiis deligatur: & deinde asciatim alternatione ipsorū facta, initia dimittere. Hæc & super ipsum vlcus adhibenda sunt,& ab vtraq; vlceris parte, & ne comprimantur, sed saltē fulciendi vlceris gratia incūbant. Supra ipsum verò vlcus,ceratū picatum imponere oportet, aut aliquod ex emplastris cruentis vulneribus destinatis, aut aliud quoddam medicamentum, quod familiare ac idoneum sit humectationi adhi-

bendæ.& si quidem æstatis tempus fuerit, vino madefacere D

Quid æstas & hyẽs in his poscat.

splenia frequẽter oportet. Si verò hyems, lanas succidas multas vino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autẽ capræ pellem substernere, & defluxiones obseruare, vt facilè effluere posśint, ita vt meminerimus quòd hi loci in iisdem figuris multo tempore permanentes, intertrigines curatu difficiles faciũt. Qui verò deligatione sanari per aliquẽ ex relatis, aut

Quis sine ligatione curetur.

referendis modis non possunt, eos magnam huc curam adhibere conuenit, vt fractam corporis partẽ commodè positam habeant secundum rectitudinem, animaduersione ad hoc habita, vt sursum magis quàm deorsum vergat. Si verò quis bene ac facilè opus perficere velit, operæprecium est etiam machinamenta facere, quo iustam & non violentã extensionem E pars corporis fracta habeat. Maximè verò in tibia machinamẽta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligantur, & quæ non deligantur, pedem summum ad lectum alligant, aut ad aliud quoddam lignum iuxta lectum defossum. Hi itaq; omnia mala faciunt, nihil autem boni. Neque enim vllam opem affert extẽsioni, hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedem concedet reliquum corpus, atq; sic non amplius extenditur: neque rursus ad rectitudinem quicquam prodest, sed etiã obest. Dum enim vertitur reliquum corpus, aut hac, aut illac, nihil prohibebit vinculum illud, quo minus & pes, & ossa pedi annexa, reliquũ corpus sequantur. Imo si pes alligatus non fuisset, mi-

Hæ pilæ quid sibi velint.

nus distorqueretur. Si verò quis pilas duas ex corio Aegyptio F consuat, tales quales gestãt hi qui multo tempore in magnis compedibus vincti sunt: habeant autem pilæ hinc atq; illinc tunicas, ad vulneris quidẽ partes, profundiores: ad articulorum verò partes, breuiores: Sint itẽ tumidæ ac molles, & cõgruentes ad hoc, vt altera supra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat insuper vtraq; duas vtrinq; appendices à latere, aut ex simplici, aut ex duplici loro, breuiores velut ansas, ita vt alteræ sint ab vtraque malleoli, alteræ ab vtraque genu parte: & superna pila alteras tales habeat secundum

Virgæ corneæ.

eandem rectitudinem. Postea virgis corneis acceptis, æqualem inter se magnitudinem habentibus, crasśitudine quidem digitali, longitudine verò vt flexæ appendicibus congruant, huc diligẽtiam adhibeas, vt extremæ virgarum partes

A tes non ad corpus, ſed ad ſummas pilarum eminentias innitantur. Oportet autem eſſe tria virgarum paria, aut etiam plura,& alias aliis aliquanto longiores, & aliquanto breuiores ac minores, vt ſi velis magis diſtendere poſsis. Locentur autem virgę vtręque hinc atque illinc à malleolorũ vtraque parte. Hæc itaque ſi bene machinatus fuerit,& extenſionem iuſtam exhibuerint,& ſecundum rectitudinem æqualem, & vulneri nullus dolor acceſſerit.Nam quæ expreſſa fuerint, ſi quid tamen exprimetur,partim ad pedem abducentur , partim ad femur:& virgæ hinc atque illinc à malleolis accommodatiores erunt,vt tibiæ poſitio non impediatur,& vulnus probè impingat ac ſuſtentetur. Neque enim impedimento
B eſt, ſi quis velit duas virgas ſuperiores, ipſas inter ſe coniungere, & ſi quis leuiter quid ſuperimponere velit , vt id quod ſuperimponitur, à vulnere eleuatum ſit. Si quidem igitur & pilæ lenes,& molles,& bonæ,& recenter conſutæ fuerint: & virgarum intentio probè intenta fuerit,velut iam dictum eſt,commodum erit machinamentum. Si verò quid horũ non rectè habuerit,læſerit magis quàm profuerit.Conuenit autem & alias machinas, aut bene machinari , aut non machinari:Turpe enim eſt & minimè artificioſum,in machinis ſtruendis à machinis aberrare. Plerique porrò medici fracturas,& cum vlceribus,& ſine vlceribus, primis diebus lanis ſuccidis curant, & nihil ab arte alienum ipſis hoc eſſe videtur,& qui quidem à recens vulneratis coguntur,ex linteo-
C rum inopia lanis vti,his plurimus veniæ locus patet. Non enim habuerit qui in linteorum penuria , aliud quid multo melius ad tales deligãdas quàm eſt lana.Verũ omnino multæ lanæ eſſe debent,& valde bene carminatæ, & non aſperæ. Nam paucarum & malarum vires etiam modicæ ſunt. Qui verò ad vnum ad duos dies,lanis deligare iuſtũ eſſe cenſent, tertia verò ac quarta linteis deligãtes premunt, ac extẽdunt tunc vel maximè, hi in re multi adeo ac magni in medicina momenti,ſe imprudenter gerunt. Minimè enim tertia ac quarta die omnia vulnera mouere oportet , & vt in ſumma dicam,etiam omnes ſpecillorum admotiones vitare conuenit in his diebus , & alia quoque quibus vulnera irritantur. In totum etiam tertia ac quarta dies in pleriſque vulneribus recrudeſcentias pariunt , & quæ ad inflammationem ac im-

munditiam procedunt, & quæ ad febres deueniunt. Et hæc D res multi momenti est vt discatur, vt si qua alia. Cum qua enim ex vtilissimis in medicina rebus, non solùm circa vulnera, verùm etiam circa alios multos morbos, cõmunionem non habet? nisi quis etiam alios morbos vlcera esse dixerit, Habet enim & hic sermo aliquam verisimilitudinẽ. Multis enim modis alij aliis cognati sunt. Quicunque tamen iustum esse putant lanis vti, donec septem præterierint dies, deinde verò extendere ac dirigere & linteis deligare, hi non similiter imprudentes videri poterint. Nam & maximum inflammationis periculum preteriit, & ossa laxa ac apta post hos dies sunt. Longè tamen & hæc curatio superatur, ab ea deligatione quæ ab initio linteis fit. Ille enim modus præparat ac efficit vt septima die ferulis perfectè deligari possint. E Hic autem modus multò tardior est. Sed & alia quædam detrimenta habet. Verùm longum esset omnia scribere. Quibus verò ossa fracta & extra eminentia in suam sedem collocari non possunt, his hæc restitutio debetur. Ferramenta facere oportet ad eum modum quem vectes habent illi quibus lapicidæ vtuntur, alia latiora, alia angustiora. Esse verò conuenit tria, aut plura etiam, quo quis maximè congruis vtatur. Postea cum his vnà cum extẽsione motionem aggredi oportet, ita vt ad inferiorem ossis partem subiicias ad superiorem verò partem ossis, superiorem ferramenti partem innitendo firmes, In summa, quemadmodum si quis lapidẽ aut lignum vehemẽter vecte cõmoueat. Sint autẽ valida ferramenta quantum eius fieri potest, vt ne flectantur. Hoc ma- F gnum auxilium est, si & ferramenta idonea fuerint, & si quis velut conuenit commotionem faciat. Nam ex omnibus instrumẽtis quæ homines machinati sunt, fortissima hæc tria existunt, aselli circunductio, per vectes commotio, & cuneorum vsus. At sine horum vno aliquo, aut sine omnibus, nullũ vehementissimum opus homines perficiũt. Non igitur spernenda est hæc per ferreos illos vectes commotio, aut enim hoc modo, aut nullo alio, in sedem suam collabentur. Si verò superna ossis pars immutata fuerit ac confracta, vt vecti adhibendo locus non sit commodus, sed acutum quid prominet, tunc osse scalpendo deraso, securam vecti sedem facere oportet. Hanc autem per vectes commotionem & extensio

Cum ossa fracta & extantia nõ redeunt.

A tensionem, eadem die aut secunda facere oportet. Non autem tertia. Minimè verò quarta aut quinta. Nam etiamsi non reponas, sed aliàs molestiam exhibeas in his diebus, inflammationem induxeris: quanto magis si reponas. Conuulsionẽ tamen multo magis induxeris si reponas, quam si reponere omittas. Atque hæc probè nosse conuenit. Si enim reponenti conuulsio accesserit, non multa salutis spes est. Commodum autem est rursus eiicere os à sua sede, si hoc fieri citra molestiam posit. Non in laxioribus quàm opportunum est, cõuulsiones ac distensiones accedunt, sed in his quæ magis extenta sunt. Cæterùm de qua re nunc nobis sermo est, in prædictis illis diebus molestiam exhibere nõ oportet,

Tertius, quartus, quintúsq; dies repositionem nõ admittit.

B & curam adhibere vt vlcus minimè inflãmetur, & maximè suppuretur. Postquam verò septem pręterierint dies, aut paulo plures si sine febre fuerit, & vlcus non inflammatũ sit, tunc minus vetat vt reponere tentes, si speres obtenturum te esse. Sin minus non oportet frustra molestiam suscipere & inferre. Si igitur ossa reposueris in suam sedẽ, iam scripti sunt modi quomodo curare oportet, siue ossa discessura esse, siue nõ, expectatio sit, & si quidem osium discessus expectatio sit, eo quem dixi modo cum linteis, in omnibus talibus deligationem facere oportet, ex medio linteo initio facto vt plurimùm, velut ex duobus initio fascia deligatur. Coniecturam autem facere oportet iuxta vlceris formã, quo sit quam

C minimum hians ac labiis protuberans & expassum. Aliis enim ad dextram deligare commodũ est, aliis ad sinistram, aliis ex duobus initiis. Quæcunque verò ossa repositionem effugerunt, ea discessura esse nosse oportet: itémque ea quæ carnibus penitus nudata sunt. Nudatur autem quorundam superna pars, quorundam verò carnes circumcirca mortiferantur. Et quibusdam quidem ex veteri vulnere aliqua ossa emarcuerunt: quibusdam verò non. & aliquibus magis, aliquib⁹ minus, & partim parua, partim magna. Propter hæc igitur relata, vno morbo dici non potest, quãdo ossa sint discessura. Aliqua enim ob paruitatem, aliqua ex eo quod in summa parte existunt, citius discedunt: aliqua eo quod non discedunt, resiccata & marcida fientia desquamantur. Præterea differt curatio à curatione. In totum igitur ossa citisimè his discedunt, quibus citisimæ fiunt suppurationes

& citisſmæ ac optimæ carnis productiones. Subnaſcentes D enim iuxta læſam partẽ carnes, plerunque oſſa ipſa eleuant. Totus tamen oſsis circulus, ſi in quadraginta diebus diſceſſe rit bene diſcedet. Quædam enim ad ſexaginta dies perueniunt. Nã & rariora oſſa citius diſcedunt, ſolidiora verò tardius. Alia autẽ minora: multo minore temporis ſpacio, alia aliter. Cæterùm os extra eminens his de cauſis præſecare oportet, ſi reponi nõ poſsit, & parum abſit vt reponi poſſe videatur, & fieri poterit vt auferatur, & ſi noxium fuerit, & de carnibus quid rumpat, & ſenſus moleſtiam exhibeat. Sed & ſi nudum fuerit, tale auferre oportet. Reliqua ſiue præſeces, ſiue non præſeces, non multum refert. Hoc enim certo ſcire E expedit, quòd oſſa quæ carnibus perfectè priuantur, ac exareſcunt, omnia penitus diſcedent. A quibus verò ſquamæ diſceſſuræ ſunt, ea præſecare non oportet. Coniecturam verò eorũ quæ diſcedent, ex conſtitutis ſignis facere oportet. Curare autem tales ſpleniis & vinoſa curatione, velut etiã prius de diſceſſuris oſsibus ſcriptum eſt. Sed cauere decet ne primo tempore frigidis madefiant. Rigorũ enim febrilium periculum eſt. Periculũ item cõuulſionum. Frigida enim ſemper conuulſionem prouocant quandoque verò etiam vlcera. Noſſe quoque id conuenit, neceſſe eſſe ibi corpora breuiora fieri, vbi oſſa fracta ac immutata curãtur, & quibus totus oſsis circulus diſceſsit. At verò quibus femoris aut bra- F chij os extra eminet, hi non valde ſuperſtites euadunt. Nam & oſſa magna ſunt, & multũ medullæ habent: & quæ ſimul vulnerantur, multa ſunt & magni momenti, & nerui, & muſculi & venæ. Et ſi quidem repoſueris, conuulſiones accedere ſolent. Si verò non repoſita fuerint, febres acutæ, & bilioſæ, & ſingultuoſæ oboriuntur, & denigrãtur. Non minus autem ſuperſtites euadunt hi, quibus repoſita non ſunt, neque tentatum eſt vt reponeretur. Adhuc verò magis euadunt, quibus inferna oſsis pars eminet extra, quàm quibus ſuperña. Euadunt etiã quibus repoſita fuerint, attamen raro. Nam & curationes à curationibus multũ differunt, & naturæ corporum à naturis, ad facilè tolerãdum. Multum etiam differt an in interna brachij ac femoris parte oſſa extra promineãt. Multæ enim & periculoſæ venarum extenſiones in interna parte ſunt, quarum aliquæ ſi vulnerentur, lethales ſunt. Sunt

autem

A autem & in externa parte, verũ minus. In talibus igitur vulneribus, qualia pericula immineant, ignorare nõ oportet, & ad temporum occasiones prædicere. Si verò reponere hæc ossa cogaris, & reponendi aliqua tibi spes sit, & non multa ossis immutatio fuerit, & masculi non cõcurrerint: solent enim concurrere: vectis mollitio etiam his cum extensione, opem bene ferre poterit. Vbi verò reponis, veratrum molle bibendũ dare oportet eadem die, si eadem die reposita fuerint. Sin minus, ne aggredi quidem oportet. Verùm vlcus curare oportet velut in capitis ossibus fractis, & frigidi nihil adhibere, & cibos penitus auferre. & si quidẽ amara bile præ
B ditus natura fuerit, fauorum cremorem odoratũ coctũ, aut acetum mulsum dulce, in aquam instillato, eóque pro victu vtatur. Si verò amara bile præditus nõ sit, aquæ potione vtatur. Et si quidem continua febre laborarit, ad quatuordecim dies vt minimùm hoc victu degat. Si verò sine febre sit, septẽ diebus, Posteà sensim progressu fiente secũdum rationem ad vulgarem victum adducatur. Et quibus ossa nõ reposita fuerint, eandem itidem medicamẽti purgationem facere oportet, & vlcerum curationem, eundem item exhibere victum: & dependentem de corpore partem non extendere, sed magis adducere, quo laxior sit pars circa vlcus. At ossiũ discessus diuturnus est, velut etiam priùs dictum est. maximè verò talia fugere oportet, si modo quis honestam fugam habeat.
C Nam & spes paucæ sunt, & pericula multa. & si quis non reponat, artis expers esse videri poterit: & si reponat, propinquius ad mortem quàm ad salutem perduxerit. Cæterùm luxationes & emotiones ossiũ circa genua, multo mitiores sunt emotionibus ac luxationibus circa cubiti flexurã. Nam femoris articulus pro magnitudine expeditior est quàm brachij, & iustam naturam solùm habet, eámq; rotundam. Brachij verò articulus & magnus est, & sinus plures habet. Ad hæc verò, tibiæ ossa longitudine inter se similia sunt, & externum os paululum, ne memorabili quidem modo excedit, nullum magnum impedimentũ afferens, à quo externus tendo circa poplitem enascitur. At cubiti ossa inæqualia sunt, & quod breuius est, multò crassius est: quod verò tenuius est, multùm superat & excedit articulũ. Dependet tamen & hoc ex neruis, iuxta communem ossium cõnexionem. Maiorem autem

Luxatum genu facilè reponitur.

Tibiæ & cubiti ossa qualia.

autem partem connexionis neruorũ in brachio os tenue ha- D
bet, quàm crassum. Horum itaque articulorum & osiũ fle-
xuræ cubiti natura huiusmodi est, & propter naturæ modũ,
ossa circa genu sæpe quidem luxantur, facilè autẽ rursus in-
cidunt ac reponuntur. Inflammatio verò nõ magna accedit,
neque vinculum articuli. Luxantur autem plerunque in in-
ternam partem, aliquando etiam ad externam, quandoque
etiam ad poplitem. Horum omnium repositiones non sunt
difficiles. Verùm si quidem foras aut intro luxentur, hominẽ
in humili aliquo sedili sedere oportet, ita vt crus altiùs, non
tamen multò habeat. Extensio autem plerunque moderata
sufficit, ita vt ab altera parte tibia, ab altera femur in diuer- E
sum extendatur. At ossa circa cubiti flexurã molestiora sunt,

Cubiti reaptatio.

quàm quæ circa genu sunt, & difficiliùs reponi possunt, etiã
ob inflammationẽ, si quis non statim reponat. Luxantur qui-
dem minus quàm illa, verùm difficilius reponuntur ac co-
aptantur, insupérq; inflammãtur, ac callum acquirunt. Sunt
autem & horum plerunque paruæ inclinationes, aliquando
ad partem ad costas, aliquãdo ad externam, non vt totus ar-
ticulus sit emotus, sed manet quid iuxta osis brachij cauita-
tem, qua parte cubiti os excedẽs habet. Talia igitur siue hac,
siue illac luxentur, facile est reponere: & sufficit extensio in
directum fiens, secundum brachij rectitudinem, ita vt alter
iuxta manus iuncturam extendat, alter locũ sub alis ample-
ctatur: Medicus verò altera manu ad emotum articulũ ad- F
mota, volis impellat, altera propè ad articulũ iniecta retru-
dat. Obediunt autem tales luxationes, & non tardè reponun
tur, si quis antea quàm inflammentur, reponat. Luxantur au
tem plerunque magis ad internam partem: luxantur etiã ad
externam. Innotescit id ex figura: & talia sæpè etiam absque
vehementi tensione rursus incidunt. Oportet autem in his
quæ intro luxãtur, articulum quidem ad naturam suam re-
pellere, cubitum verò magis in pronam partem vergentem
circũmducere. Et plerũque sanè cubiti luxationes huiusmo-
di sunt. Si verò trãsgressus fuerit articulus, aut hac, aut illac,
supra cubiti os, quod ad brachij cauitatẽ excedit: fit quidem
raro hoc, si verò fiat, non ampliùs similiter extensio in dire-
ctum fiens, talibus luxationibus idonea est. In tali enim ex-
tensione, os à cubito excedens, brachij transgresionem pro-
hibet,

A hibet. Oportet itaque sic emotis extensionẽ tali facere, qualis prius descripta est, vbi quis ossa brachij fracta deligat, vt ab alia quidem in supernam partem tensio fiat, ab ipsa verò cubiti flexura, ad infernam cogatur. Sic enim brachium supra suum sinum maximè eleuabitur. Si verò eleuatũ fuerit, facilis est restitutio cum volis manuũ, ita vt emotã quidem brachij partem apprehendentes impellamus, os verò cubiti iuxta articulum retrudamus, vtraq; eodem modo, minus tamen. Atque talis extensio huiusmodi luxationis iustissima est. Poterit etiam reponi per extensionem in directũ, verùm minus, quàm hoc modo. At si in anteriorem partem brachiũ luxetur: rarissimè autem hoc contingit. Sed quid repentina B eluctatio nõ eiecerit? Multa enim etiã præter naturã suam excidũt, etiamsi magnum quid sit quod prohibeat. Huic autem eluctationi magnũ quoddam obstaculum est, & os crassius quod superexcedit, & multa neruorum extensio: attamẽ quidam sanè eluctantur. Signũ autẽ his qui ita eluctati sunt. Nihil enim de cubito flectere possunt. Manifestus est etiam articulus ad contactum. Si quidem igitur non statim repositus fuerit, vehementes ac violentæ inflammationes, itémque febriles fiunt. Si verò statim quis occurrat, facile reponi potest. Oportet autem linteum durum conuolutum (suffecerit nõ magnum) imponere obliquum in cubiti flexuram, & derepentè cubitum inflectere, & manũ quàm maximè ad humerum adducere. Sufficiens igitur fuerit hæc repositio his C qui ita eluctati sunt. Sed & extensio in directum, hunc repositionis modum coaptare potest: volis tamen manus in eminẽtem brachij partem iniectis, iuxta flexuram retro impellere oportet, ita vt aliquis infernè iisdem in cubiti gibbũ iniectis, ad cubiti rectitudinem retrudat. Efficax est etiam in hoc luxationis modo illa extensio quæ prius scripta est, quomodo ossa brachij fracta extendere oportet, vbi sunt deliganda. Postquam verò extenta fuerint, sic cùm manum volis iniectis coaptationes facere, velut etiam prius scriptũ est.

Brachium antrorsum luxatum quale.

Cæterùm si in posteriorem partem brachium exciderit, raro autẽ hoc contingit, hæc luxatio omnium maximè dolorosa existit, & febres continuas meracæ bilis paucorum dierum ac maximè lethales inducit: & tales extendere brachiũ non possunt. Si igitur statim affueris, extẽto cubiti gibbo cogere

Brachium retrorsum luxatum.

gere oportet,& sponte incidit. Si verò febris præuenerit,non D
amplius reponere oportet. dolor enim in cogendo augescet,
Vt autem in summa dicam,neq; alium articulum febrienti
reponere oportet,minimè verò cubiti gibbum. Sunt autē &
aliæ læsiones ac molestiæ circa cubiti gibbum. Hoc enim os
crassius,si quando ab altero emotum est, neque flecti, neque
extendi similiter potest. Manifestum autem fit ex contractu,
iuxta cubiti flexuram, circa venæ discissionem supra muscu
lum tendētem. Quibus autem tale accidit,his non amplius
facile est ad suam naturā reducere. Neq; enim aliam vllam
communem duorum ossium connexionem emotam,ad pri-
stinam naturam collocare facile est: sed necesse est tumorē
habere ipsam disparationem. Quomodo verò deligare opor E
tet in articulo, dictum est in deligatione circa malleolum.
Quibusdam autem os cubiti brachio subiectum frangitur,
quandoque quidem chartilaginosa ipsius pars, ex quo tendo
retrò brachiū enascitur,& vbi hæc emota fuerit, febrile est
ac malignum. Articulus tamen manet in suo loco,æqualiter
enim basis ipsius hac parte excedit. Quum autem abductus
fuerit ea parte qua caput brachij excidit, vagabūdus magis
fit articulus,quàm si penitus sit abruptus. Nam vt in summa
dicam,omnia ossa quæ frangūtur,minus noxia sunt,quàm si
ossa quidem non franguntur, venæ autem & nerui alicuius
momenti in his locis contundantur. Vicinius enim ad mor-
tem accedunt hæc quàm illa,si febris cōtinua accesserit. Pau F
cæ tamen tales fracturæ fiunt: quandoque verò hoc brachij
caput iuxta appendicem frangitur, atq; hoc quum videatur
multò magis noxiū esse, lōgè mitius noxis circa cubiti gib-
bum contingentibus existit. Quomodo igitur singulas lu-
xationes reponere,& præsertim curare oportet, scriptū est:
& ꝙ statim reponere articulum maximè confert,propter ce
leritatem inflammationis neruorū. Nam etiamsi elapsa sta-
tim reposita fuerint, similiter tamen nerui distentionem fa-
cere solent,& ad tempus aliquod tum extensionem,quam fa
cere solent,tum influxionem impedire. Confert autem om-
nia hæc similiter curare,& quæ franguntur,& quæ disparan
tur,& quæ luxantur. Omnia enim multis linteis, & spleniis,
& cerato curare oportet,velut etiam alias fracturas. At figu-
ram cubiti gibbi in his etiam omnino talem facere oportet,
qualem

Caput brachij fractū.

A qualem in his quibus brachium fractum, & cubitus deligabatur. Communissima enim omnibus luxationibus, & emotionibus, & fracturis, hæc figura est. Cõmunissima item ad distentionem postea fiendam, & ad singula extendenda, ac inflectenda. Hinc enim viæ sunt ad vtrasque partes consimiles. Cõmodissima est etiam hæc figura ipsi ægroto, vt ipsum & gestet, & appensum excipiat. His adde si à callo apprehensus fuerit, si quidem extenta manus apprehendatur, melius fuerit si non adsit: multis enim impedimento erit, paucis adiumento. Si verò inflexa, magis quidem cõmoda fuerit. Verùm longè commodior, si mediam figuram obtinens callo apprehēdatur: & hæc quidem de figura. Deligare verò oportet, primùm lintei initio super ipsam læsam partem iniecto, B siue fracta fuerit, siue emota, siue disparata, primas etiam obuolutiones super ipsam facere, ita vt maximè hac parte innitantur, minus verò hinc atque illinc. Deligationem autem communem facere oportet, & cubiti & brachij, vtriusq; multò plus quàm plerique faciunt, quo quàm remotissimè à læsa parte tumor hinc atq; illinc exprimatur. Circundetur insuper etiam acuta cubiti pars, siue læsio in hac fuerit, siue nõ, vt ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendum verò est in deligatione, quantum eius fieri potest, vt ne circa flexurã multa lintea coaceruata sint. Compressio autem quàm maximè circa læsam partem facienda est. Sed & reliqua compressio ac laxatio eadem adhibeatur, & iisdem temporibus C singula quemadmodum in ossium fractorum curatione antea scriptum est. Et religationes postea per diem tertiũ fiant. Videatur autẽ laxa esse deligatio tertia die velut etiam tũc. Et ferulæ conueniente tempore adhibeantur. Neque enim alienum hoc est, & in his quibus ossa fracta, & quibus nõ fracta sunt, si non febriant. Sint autem quàm laxissimæ partim à brachio extentæ, partim ad cubitum positæ: & nõ sint crassæ. Necesse est etiam inęquales ipsas esse inter se, vt vicissim permutentur qua par parte conducit, coniectura iuxta inflexionem fiente. Quin & spleniorum appositionem eiusmodi facere oportet, velut de ferulis dictum est, ita tamen vt paulò tumidiora super læsam partem apponantur. Tempora verò ab inflammatione, & ab his quæ prius scripta sunt, coniectare oportet.

schema.

Ferulęquales in his ponendæ.

HIPPOCRATIS D

COI LIBER DE ARTICVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Humerorũ luxatio.

Vmeri verò articulum vno modo luxari noui, ad locum ſub alis. Surſum autem nunquam, neque ad externam partem. Non tamen affirmauerim an luxetur, aut non, etiamſi habeam quod dicam de ipſo. Sed neque in anteriorem partem vnquam vidi, E
neque videtur mihi vnquam excidiſſe. Medicis tamen videtur valde in anteriorem partem luxari, & maximè decipiuntur in his, quorum carnes tabes circa articulum & brachiũ occupauit. Apparet enim in talibus caput brachij omnino in anteriorem partem eminens. Atque ego tale aliquando non excidiſſe aſſerens, ob hanc rem apud medicos & vulgus malè audiui. Solus enim ipſis ignorare videbar, alij verò omnes cognoſcere. Nec potui ipſis perſuadere, niſi admodum difficulter, rem ita ſe habere. Si quis in brachio ſupernam humeri partem carnibus denudarit, denudarit autem qua parte muſculus ſurſum tendit. Nudarit autem tendinem, qui ſub F
alis, & iuxta clauiculam ad pectus eſt: apparuerit vtique caput brachij in anteriorem partem vehementer eminens, etiamſi non ſit elapſum. A natura enim pronum eſt brachij caput in anteriorem partem, reliquum autem brachij os, ad externam partem incuruum. Conuerſatur autem brachium cum ſcapulæ cauitate obliquũ, quum iuxta coſtas fuerit porrectum. Quum verò ad anteriorẽ partẽ extenta fuerit tota manus, tũc brachij caput è directo eſt in ſcapulæ cauitate, & non amplius in anteriorem partem eminere conſpicitur. Verùm de quo nunc eſt ſermo, nunquã vidi in anteriorem partem elapſum: non tamen affirmarim ne de hoc quidẽ, an ita excidat, necne. Quum igitur exciderit brachiũ ad locum ſub alis, multi reponere nouerunt, vtpote quòd multis elabatur.

Erud

A Eruditi autem eſt omnes modos noſſe, quibus medici id reponũt, & quo modo quis his modis quàm optimè vtatur. Optimo verò horum modorum vti oportet, ſi fortiſsimam neceſsitatem videris. Optimus autem eſt qui poſtremus deſcribetur. Quibuſcunq; igitur frequẽter humerus excidit, hi plerunque ipſi ſibiipſis ad reponendũ ſufficientes ſunt. Immiſſis enim alterius manus digitis ac nodis in locũ ſubalarem, articulum ſurſum cogunt, cubiti verò gibbum ad pectus adducunt. Eodem etiam modo medicus reponet, ſi ipſe quidem ſub alam, articulo magis intro elapſo, ſubtentis digitis à coſtis diducat, ita vt capite ſuo in ſummum humerum iniecto, renitendi gratia, genibus verò iuxta cubiti gibbum ad bra-

Humeri luxati repoſitio.

B chium admotis, ad coſtas retrudat. Conducit autẽ eum qui reponit fortes manus habere: aut ipſe quidẽ manibus & capite ita faciat, alius verò quidã cubiti gibbum ad pectus adducat. Eſt autẽ & humeri repoſitio, vt cubitus retrorſum ad ſpinã ſubducatur, deinde altera manu in ſummã gibbi cubiti partẽ iniecta retortio fiat, altera verò iuxta articulũ retro innitatur. Hæc repoſitio, & ea quæ priùs dicta eſt, quum non ſint ſecundum naturam, tamẽ articulum circũagitantes incidere cogunt. Qui verò calcaneo reponere conãtur, propinquum quid ei quod eſt ſecundum naturam cogunt. Oportet autem hominem humi ſupinum reclinare, eum verò qui reponit humi ſedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehenſam manum læſam, cũ ſuis manibus extẽdere, calcaneo

Alia repoſitio.

C verò in ſubalarẽ locum iniecto, dextro in dextrũ, ſiniſtro in ſiniſtrũ, retrudere. Oportet autẽ in cauitatem ſub ala rotundum quid congruens indere, cõmodiſsime verò fuerint pilæ valde paruæ ac duræ, quales multæ ex coriis conſuuntur. Si enim nõ eiuſmodi quid inditum fuerit, calcaneũ ad brachij caput peruenire nõ poteſt. Dũ enim manus extẽditur, locus ſub ala cauatur. Tendines enim qui hinc atq; illinc locũ ſub ala conſtringunt, contrarij ſunt. Oportet autẽ aliquem ab altera parte eius qui extenditur conſidentẽ, ſanum humerum cõtinere, vt ne corpus circuntrahatur, dum læſa manus in alteram partẽ extẽditur. Poſteà vbi pila ſub alam ſubdita fuerit, molle lorum ſufficiẽti latitudine præditũ circum pilam circundare oportet, ita vt quidem eo loro ex vtriſque initiis apprehẽſo ſurſum retrahat, à capite eius qui extenditur con-

sidens,& pede ad summi humeri os innitẽs. Pila verò quàm D penitissimè & maximè intus ad costas sita sit,& non ad brachij caput. Est & alia repositio, quum humerum alter subdit. Maiorem tamen esse oportet eum qui humerum supponit, ita vt apprehẽsa manu, humerum suum acuminatũ sub illius luxati alam supponat & deinde aliquantum verset, vt velut sedi insideat, ea coniectura facta, vt homo ille circa humerum suum ex ala pẽdeat, ipse verò seipsum in hũc humerum altiorẽ faciat quàm in alterum, brachiũ autem pendentis ad pectus suum quàm citissimè cogendo adducat. In hac verò figura insuper concutiat vbi hominẽ sustulerit, quo reliquum corpus in aduersam partem brachio quod cõtinetur E vergat. Si verò valde leuis fuerit homo, puer aliquis leuis insuper ex ipso retrorsum dependeat. Atque hæ omnes repositiones in palæstra vsitatæ sunt eo quòd non opus habẽt aliorum instrumentorũ importatione. Poterit tamẽ quis etiam alibi his vti. Sed & qui circum pistillum cogunt, propemodum secundum naturam reponunt. Oportet autem pistillũ molli quadam fascia esse inuolutũ: minus enim ita labarit: & inter costas ac brachij caput subter intrusum,& si quidem breue fuerit pistillũ, collocare hominẽ in sedili aliquo oportet, quo vix brachium circum pistillum circũdare possit. Sit autem potius longũ pistillum, quo homo stans fermè circũ pistillum dependeat. Posteà brachiũ quidem & cubitus circa pistillum porrigantur, ab altera verò corporis parte, quis manibus circa ceruicẽ ad clauiculam circumiectis deorsum F cogat. Hæc repositio moderatè secundum naturã est,& repositionem facere potest, si probè ipsam tractent. Quin & per scalam alia quædã huiusmodi repositio fieri potest,& adhuc melior, eo quòd corpus hinc atque illinc eleuatum, securius librando adæquari potest. Nam circum pistillũ etiamsi humerus fixus maneat, periculum tamen est ne corpus hac aut illac circũagatur. Oportet tamẽ & super scalã supernè rotundum quid deligatum esse, quod ad loci sub ala cauitatem congruum sit,& quod brachij caput ad naturam redire insuper cogat. Optima verò ex omnibus repositionibus talis est. Lignum esse oportet latitudine quidẽ quinque aut quatuor in totum digitorum, crassitudine verò duorum digitorum, aut etiam tenuius, longitudine autem bicubitali, aut paulò breuius.

Alia repositio.

Alij repositionis modi.

Repositio per scalam,

Repositio optima.

A breuius. Sit autem altera parte summa rotundũ,& angustissimum ac tenuissimum hac parte, habeâtq; crepidinem paululum supereminentẽ, in extrema rotunditatis parte, sed nõ ea quæ ad costas, verùm ea quæ ad brachij caput existit, quo sub alam congrua sit, iuxta costas sub brachij caput subdita. Linteo autem vel fascia molli, lignũ summa parte obuoluatur, quo leuius reddatur. Deinde subdito ligni capite quã penitissimè sub alam, inter costas ac brachij caput, totam manum ad lignum porrectam alligare oportet, iuxta brachiũ, iuxta cubitum,& iuxta manus iuncturam, quo quã maximè sit quieta. præ omnibus autẽ curandum est, vt summa ligni pars, quàm penitissimè intra subalarẽ locum recipiatur, bra-
B chij caput trãsgressa. Postea inter duas columnas trabẽ transuersam probè alligare oportet,& deinde manum cum ligno supra trabẽ transmittere, quo manus ab altera parte sit, corpus ab altera, trabs verò sub ala,& postea ad alteram partẽ manum deorsum cogere vnà cum ligno, circum trabẽ: ad alteram verò reliquum corpus. Trabs autem ea altitudine alligetur, vt reliquum corpus eleuatum summis pedum digitis innitatur. Hic modus repositionis humeri lõgè optimus est. Iustissimè enim commotionem facit, si solũ penitius intus ad brachij caput lignum fuerit. Iustissimæ item sunt in vtrãque partem adæquationem facientes librationes, & ad hæc ossi brachij securæ. Recentes itaque luxationes citius incidunt, quàm quis putare possit,& priusquam extentæ esse vi-
C deantur. Sed & veteres sola hæc repositio reponere potest, si non iam ob vetustatem, caro quidem in acetabulũ deuenit, caput autem brachij in loco ad quem declinauit, semitã sibiipsi iam fecit. Veruntamẽ etiam ita inueteratum brachij elapsum, mihi posse reponere videtur. Quid enim iusta molitio nõ nouerit: manere tamen in loco posse, nõ ita mihi videtur; sed prout conuenit rursus luxabitur. Idem facit etiam si circum scalam, eodem modo velut dixi præparatam coactio transmissi brachij fiat. Abundè item sufficit circum magnam sedem Thessalicam coactionem facere, si recens fuerit luxatio. Præparatum autem esse oportet lignum, velut dictum est: hominem verò locare oportet in sede obliquum, deinde brachium vnà cum ligno supra sedis reclinatorium transmittere,& ad alteram partem corpus deorsum

cogere, ad alteram brachium cum ligno. Idem quoque facit coactio supra biforem ianuam. His autem quæ forte præsentia fuerint vtendum est. Nosse igitur expedit, quòd naturæ à naturis multum differunt, ad hoc vt elabentia facilè rursus incidant: differt etiam acetabulum ab acetabulo, quum aliud facilè transcendi possit, aliud minus. Plurimum item differt neruorum ligamentum, quum in quibusdam remissum sit, in quibusdam intentum. Nam humiditas hominibus fit ex articulis, propter neruorum connexionem, si laxa fuerit, & intensiones facile ferat. Multos enim videas qui adeò humidi sunt, vt quando velint, articuli ipsis citra dolorem excidant, & absque dolore restituantur. Differt etiam habitus quidam corporis. Nam his quibus bene se habet membrum, & carnosis, & minus excidit, & difficilius incidit. Vbi verò ipsi seipsis tenuiores & magis excarnes fuerunt, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Argumentum autem quòd hæc ita se habeant, hoc est. Bobus enim tunc magis femora excidunt ex acetabulo, quum tenuissimi existũt. Fiunt autem tenuissimi boues ad finem hyemis. Tunc igitur etiam maximè luxantur: si tamen & huiusmodi quiddã in medicina scribere conuenit. Verùm conuenit vtique. Bene enim Homerus didicit, quòd ex omnibus pecudibus boues quàm maximè laborẽt hoc tempore, & ex bobus potissimum aratores, eo quòd hyeme operentur. His itaque maximè excidunt articuli. Hi enim maximè attenuantur. Nam reliqua quidem pecora breuem herbam depasci possunt, Bos autem non ita valde priusquam alta fiat. Reliquis enim tenuis est labri prominentia, & tenuis item superna maxilla. Boui verò crassa est labij prominentia, crassa ita & obtusa superna maxilla. Quapropter in breues herbas subiicere non potest. Rursus solipeda animalia vtpote vtrinque dentata, & dentes inter se committere possunt, & sub breuem herbam dentes subiicere queunt, delectantúrque tali herba magis quàm alta. Breuis enim herba in totũ melior ac solidior est quàm alta, adde quòd alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit,

Quæ in his perpendenda.

Exemplo comprobat

Herba breuis melior pecoribus.

D E F

Haud secus ac bobus nigris gratissima veris
Tempora proueniunt.

quia

A quia gratissima apparet ipsis alta herba. Sed & aliàs bos laxũ habet hunc articulũ, magis quàm alia animalia: & ob id etiã magis quàm alia pedẽ trahit, & maximè quum macilentus est, & iam senex. Propter omnia hæc etiã maximè boui excidit. Plura autẽ de ipso à me scripta sunt, eo quòd omniũ antea relatorum testimonia hæc sunt. Verùm de quo nunc sermo est, excarnib. magis excidit, sicut etiã citius incidit, quàm probè carnosis: & humidis ac excarnibus minus inflammatur, quàm siccis ac carnosis: & in posterum tempus quoq; minus vincitur: sed & mucus amplior moderato subest, si non adsit inflãmatio, & sic sanè lubricus fuerit. Mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus quàm carnosis. Nam &
B ipsæ carnes eorum qui nõ rectè ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores sunt, quàm in crassis. Quibus tamen cum inflammatione mucus subest, his inflammatio vinculo facto articulum cõtinet: & ob id hi qui submucosi sunt articuli non valdè excidunt, & exciderent vtique si non plus aut minus inflammationis accessisset. Quibus igitur quum articulus excidit, circunsitæ partes non inflammantur, & statim citra dolorem humero vti possunt, hi putant quidẽ nihil opus esse vt suiipsorum curã gerant, medici tamẽ est vt contra tales vaticinetur: talibus excidit rursus magis quàm his quibus nerui sunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in homine ita habet, & maximè circa humerum & genu. Maximè igitur etiam hæc excidunt. Quibus autem nerui inflam-
C mati sunt, hi humero vti nõ possunt. Prohibet enim dolor & inflãmationis distentio. Tales igitur curare oportet cerato, & spleniis, & linteis multis deligando. Sub alam verò lanam mollem pura conuolutam subiicere oportet, ad cauitatẽ explendam, quo fulcimentũ quidem sit deligationi, articulum verò sustentet. At brachium plerunq; sursum vergens tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput à loco, in quem excidit. Oportet autẽ postquam humerum deligaueris, brachium ad costas adalligare, fascia quadam in orbem circum corpus obducta. Fricare quoq; humerum oportet placidè & accuratè. Multarum autẽ rerum peritum medicũ esse expedit, & non minus frictionis. Ex eodẽ enim nomine, non idem euẽtus subsequitur. Nam & vincire potest frictio articulum iusto laxiorẽ, & soluere articulũ iusto duriorẽ. Verùm de fri-

Curatio horum.

ctione in alio opere à nobis tractabitur. Talem igitur hume D rum mollibus manibus fricare cõuenit, cõfert enim, & aliàs leniter. Articulũ autẽ commouere non violenter, sed intantum vt circa dolorem cõmoueatur. Restituũtur verò omnes articuli partim longiore, partim breuiore tẽpore. An autem brachium exciderit, his signis cognoscere oportet. Nam vbi iustũ corpus habent homines, manus itẽ ac crura, sano in exẽplum vti oportet, ad non sanum: & non sano ad sanum, non alienos articulos inspiciendo, (alij enim aliis magis extantibus sunt articulis) sed ipsos eius qui affectus est, an disimilis sit sanus ægroto, & hoc rectè quidẽ dictum est, multã tamen erroneam intelligentiam talia habent: & non satis est solum sermonis doctrina artem hanc nosse, sed conuersatione etiã E versare oportet. Multa enim præ dolore, aut ex alia causa, quũ non exciderint ipsis articuli, tamẽ nõ possunt in similes figuras restitui, in quales sanum corpus figuratur. Proinde & talem figuram insuper intelligere ac cõsiderare oportet. Sed & in loco sub ala, caput brachij multo magis incumbere videtur, in luxato quàm in sano. Quin & supernè iuxta supernam humeri partem, cauus apparet locus: & summi humeri os extans conspicitur, vtpote articulo ad infernum locum digresso, & est etiam aliqua erronea in hoc intelligentia, sed postea de ipso scribetur. Est enim dignum de quo scribatur. Præterea in luxato cubiti gibbus magis à costis distare, videtur quàm in altero. Si tamẽ quis vim afferens cogat, adducitur quidẽ, sed cũ dolore. Sed & sursum ad aurẽ manum attollere cubiti gibbo extento, non valde potest, velut sanam: ne- F que hàc & illac similiter diducere. Hæc igitur signa sunt humeri luxati, repositiones item præscriptæ & curationes hæ sunt. Operæpreciũ verò est discere, quomodo frequenter excidentes humeros curare oporteat. Multi enim à certaminibus iam prohibiti sunt, ob hanc calamitatem, quum aliàs penitus fuerint inculpabiles. Multi etiam ad res bellicas inutiles fuerunt, & ob hanc calamitatem perierunt. Sed & propterea res digna est quæ discatur, quòd nullum nouerim qui rectè medeatur, sed alios ne aggredi quidem sciam, alios cõtra quàm conducit & sentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos vsserunt, & iuxta supernam humeri partẽ, & iuxta anteriorẽ, qua parte caput brachij extuberat, & iu-

Brachium an exciderit, signum.

xta

A xta posteriorem paululum retro supernam partem. Hæ igitur vstiones, si quidem sursum brachiũ excidisset, aut in anteriorem aut posteriorem partem, rectè inustæ essent. Nunc verò quũ deorsum excidit, eiiciunt magis hæ vstiones quàm impediunt. A superna etiam spacij amplitudine caput brachij excludunt. Verùm hæc ita vrere oportet. Cutem sub ala digitis apprehensam attrahere oportet, secundum ipsam maximè rectitudinem, secundum quam brachij caput excidit. Deinde ita attractam cutem in vlteriorẽ partem perurere. Ferramentis autem talia vrere oportet non crassis, neq; valde caluis, sed oblongis. Citius enim penetrant, & manu firmata transigi possunt, pellucidis item his vrere oportet, quo quàm celerrimè pro viribus penetrent. Nam crassa tardè pe- **Excidentes humeri qui vrantur.** **Ferramẽta qualia ad hũc vsum.**

B netrantia, latiores crustarum elapsiones faciunt, & periculũ est ne cicatrices rumpantur, & nihilo quidem deterius hoc esset, verùm turpius & ab arte alienius. Postquam autẽ in vlteriorem partem perusseris, in plurimis satis est vt infernæ parti soli has crustas inuras. Quòd si periculum esse non videatur ne cicatrices rumpantur, sed multum spacij interpositum sit, tenue quoddã specillum per inusta foramina traiicere oportet, cute adhuc attracta. Neque enim aliàs traiicere posis. Vbi verò traieceris, cutem dimittere. Postea inter crustas aliam crustã tenui ferramẽto infligere ac inurere, donec specillum contingas. Quantũ verò de cute sub ala apprehendere oportet, hinc coniectare licet. Glandulæ sub ala sunt sicut etiã in aliis corporis partibus. Verùm in alio libro de to-

C ta glandularum natura scribetur, quòd sint, & qualia in qualibus significant ac possunt: glandulas igitur simul apprehendere non oportet, neque ea quæ glandulis sunt interiora. Magnum enim afferunt periculum. Sunt enim neruis maximi momẽti vicina. Quantũ verò extra glandulas est, eius quàm plurimam partem apprehendere oportet. Nihil enim periculi est. Nosse tamẽ hoc expedit, quòd si fortiter brachium extenderis, nihil cutis sub ala apprehendere poteris, quòd sanè attractu memorabile sit. Distrahitur enim in extẽsione. Nec verò neruos vlla machina vulnerare oportet. Hi enim prompti expositi sunt ac extenti in hac figura. Si verò parum brachium eleuaris, multum quidẽ cutis apprehendes: Nerui verò quorum curam gerere oportet, intus vltra apprehensionẽ **Glandulæ periculosę.** **Nerui non lædendi.**

consistent. Nónne igitur in omni arte pro omnibus curandum est, vt in singulis figuræ iustæ inueniantur. Atq; hæc quidem de loco sub ala, & sufficiunt hæ apprehensiones, si crustæ rectè fuerint inustæ. Extra verò alam duo solū loci sunt, vbi quis crustas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Vnam in anteriore parte, inter brachij caput, & tendinem iuxta alam. Et hac quidem parte cutem penitus perurere oportet, sed non altius. Vena enim crassa propinqua est, & nerui, quorum neutra igne calfaciēda sunt. Retrorsum autem alteram crustam inurere licet, multum supra tendinē, qui est iuxta alam, & paululum infra brachij caput. Et cutē quidē penitus perurere oportet. Verùm neq; hic valde altam crustam facere. Inimicus enim est ignis neruis. Curare igitur vlcera per omnem curationem oportet, ita vt brachium nunquam vehementer extendas, sed moderatè, vlcerum saltem curandorū gratia. Minus enim ita perfrigerantur. Conducit enim omnes vstiones tegere, vt etiam leniter curentur, & minus disparentur, minúsque sanguinis erūpat: & minus conuulsio accedat. Vbi verò pura facta fuerint vlcera, & ad cicatrices deuenerint, tunc sanè penitus brachium semper die ac nocte costis alligatū esse oportet. Sed & quū sana facta fuerint vlcera, similiter ad multum tempus, brachium ad costas alligandum est. Sic enim maximè cicatrix induci poterit, & spatij amplitudo intercipietur, in quam maximè luxatur brachiū. Quibuscunque verò humerus repositione fuerit destitutus, siquidē homines adhuc crescant, os brachij non similiter vt sanum coaugescit, sed augescit quidem, verùm altero breuius aliquanto efficitur. Et qui mustellę cubito præditi sunt, paruúmque ac macilentum brachium ex natiuitate habent, galeancones vocati, ob duplices has calamitates fiunt tales, tum si talis aliqua luxatio ipsos dum in vtero sunt corripuerit, tum ob aliam calamitatem, de qua postea aliquando scribetur. Quin & hi quibus dum adhuc infantes sunt, profundæ ac submersæ suppurationes circa brachij caput fiūt, omnes galeancones efficiuntur: & siue secti fuerint, siue vsti, siue sua spōte ipsis eruperint, hæc ita se habere nosse oportet. Qui tamen ex natiuitate galeancones sunt, etiamsi manu potentissimè vti possint, tamen neque ipsi extento cubiti gibbo, brachium ad aurem extendere ac eleuare possunt. Sed

Margin notes: D; Ignis inimicus neruis. E; F; Galeancones.

multo

A multo minus hanc quã sanam manum. Quibus verò iam viris exciderit numerus, & repositus non fuerit, his superna humeri pars magis excarnis efficitur, & habitus hac parte tenuis fit. Quum tamen dolor cessauerit, non omnia ea similiter operari possunt, quæ eleuato cubiti gibbo à costis in obliquum operari oportet. Quæ verò transmotò brachio iuxta costas, aut in anteriorem, aut in posteriorem partem operari oportet, ea operari possunt. Nam & scobinam, & serram trahere poterunt, securi item findere, & fodere, si non valde sursum cubiti gibbum attollant, sed & alia iuxta tales figuras operantur. At verò quibus summus humerus fuerit auulsus, his os auulsum extra eminens apparet. Est autem hoc velut B vinculum clauiculæ & scapulæ. Alia enim est hominis natura hac parte quàm aliorum animaliũ. Medici igitur in hoc vulnere maximè falluntur. Nam quũ os auulsum emineat, superna humeri pars humilis & caua apparet, vt etiam velut humeri elapsi curam adhibeãt. Multos igitur noui medicos aliàs nõ malos, qui grauiter afflixerunt, tales humores reponere conantes, ita excidisse rati, & non prius desistunt ipsi existimare se humerum reponere, quàm vel desperarint, vel frustrati fuerint. His curatio quidem eadem quæ etiam aliis huiusmodi, ceratum, splenia, & lintea, & deligatio eiusmodi, deorsum tamen cogere os supereminens oportet, & splenia super hoc ponere plurima, & hac parte maximè premere: & brachium ad costas adalligatum ad supernam par- C tem tenere. Sic enim os auulsum maximè appropinquarit. Hæc tamẽ probè nosse expedit, & velut certa prædicere, si alioqui voles, quòd nullum detrimẽtum, neque paruum, neq; magnum, humero contingit ex hoc vulnere. Sed locus turpior euadit. Neq; enim hoc os in pristinam sedẽ similiter firmari poterit, velut natura exigit, sed necesse est plus aut minus tumidum esse ad supernam partẽ. Neq; enim aliud vllũ os in eundẽ locum restituitur, quod cum alio osse cõmunionem habet, & adhærens à veteri naturali sede auulsum fuerit. Paucis autem diebus summus humerus doloris exors fit, si probè deligetur. Clauicula porrò fracta, si quidem penitus caulatim hoc contigerit, curatu facilior est. Si verò oblõge, difficilius sanatur: & contraria in his contingunt, aliter quã quis putauerit. Nã quæ penitus caulatim fracta est, cogi magis

Humerus summus auulsus.

Curatio.

Clauicula fracta.

magis poterit vt ad naturam redeat. Et si diligens cura adhibeatur, parum quæ superior est, inferiorē fecerit figuris idoneis, & deligatione cōueniente. Si verò perfectè non firmata fuerit, attamen supereminens osſis pars non valde acuta fit. At quorū os in longitudinem fractum fuerit, his similis osſibus auulſis calamitas contingit, de quibus antea scriptum est. Neq; enim ipsum ad seipsum valde firmari solet, & summa osſis eminētis, valde acuta fit. In vniuersum igitur nosse expedit, quòd nullum detrimentū neque humero, neque reliquo corpori, ob clauiculæ fracturam accedit, si non insuper corruptio aliqua contingat. Raro autem hoc fit. Deformitas tamen circa clauiculę fracturā accedit, primùm turpiſsima, deinde verò minor fit. Coalescit autem clauicula cito, itémque alia oſſa laxa. Celerem enim calli obductionem talia faciunt. Quū igitur recens fracta fuerit, vulnerati ad curationem festinant, maius malum esse putātes quàm est, & medici quoque prompti sunt ad rectè curandum. Progressu verò temporis & vulnerati, vtpote qui neque dolent, neq; iter facere, neque cibum capere prohibentur, negligunt: & medici, vtpote qui suis sedibus restituere nō poſſunt, aufugiunt, neque vulneratorum negligentiam ægre ferunt. In hoc autem calli obductio acceleratior. Deligatiōis verò modus plerisq; cōsimilis est, vt cerato & spleniis, & mollibus linteis curatio fiat. Insuper autem & hæc curatio, & hac animaduersio habenda est, & præsertim in hac aggresſione: ꝙ plurima splenia iuxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis deligationibus maximè circa hanc partē premere. Sunt autem aliqui quibus cōplacuit plumbum graue insuper adalligare, vt supereminentem partem deorsum cogat. Fortaſsis autem neque intelligunt qui simpliciter deligant. Sed neq; hic modus ad clauiculam fractā pertinet. Neque enim fieri potest vt id quod eminet memorabili modo deprimat. Alij verò quidē sunt, qui quum cognouerint quòd hæ deligationes erroneæ sunt, & non secūdum naturam supereminentia deorsum cogunt: deligāt quidē ipsos spleniis & linteis vtentes, velut etiam alij. Verùm cincto homine fascia quadam qua parte maximè cingi solet, postquā splenia supra eminentes fracturas imposuerunt, ita vt isthic magna mole extuberent, tunc initium lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant,

Deligatio.

D E F

A ligant, atq; ita deligant in directum clauiculæ extendentes ac retrorsum ducentes, & isthic cincturæ circũdatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui verò non cincturæ linteum circundant, sed circum interfœmineum iuxta sedem, & per spinã linteum circũdantes, hoc modo fracturam comprimunt. Hæc itaq; si quis inexpertus audit, prope secundum naturam esse videntur, verùm si quis vtatur inutilia existunt. Neq; enim stabilia sunt, etiamsi decumbat quis, quamuis ita vel maximè stabilitas cõtingat: attamen si decumbens aut crus inflexerit, aut ipse se inclinet, omnia deligamẽta mouebuntur: & alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur, & lintea in hac angustia
B aceruata fiunt. & quæ rursus cingulo circundantur, non ita valida facta cinctura circundari possunt, vt non cingulũ sursum ascendere cogant, neque ita necesse est omnia deligamenta laxari. Quàm proximè verò quis rem conficere videri possit, etiam si non magna faciat, si quibusdam linteis cingulum circũdet, plurimis autem linteis priorem deligationem perficiat. Sic enim maximè stabiles fuerint deligationes & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his quæ cõtingunt his quibus clauicula fracta est relata sunt. Insuper autẽ & hoc adintelligere oportet, quòd clauicula plerunq; frangitur ita vt os quod à pectore est, ad supernã partem emineat: quod verò à summo humero est, in infernam partem subsidat. Causæ verò horũ hæ sunt, quòd pectus ne-
C que multo inferiùs, neq; superius procedere potest. Nam articuli in pectore motus paruus est. Ipsum enim sibiipsi, & spinæ, ex continuitate commissum est. Proximè quidem clauicula ad humeri articulum fluctuat. Cogitur enim frequentẽ motum habere, propter summi humeri connexionẽ, & alioqui vbi vulnerata est, ad supernam partem defugit ea pars quæ pectori adhæret, & non valde ad infernam partem cogi potest. Nã & à natura leuis est, & loci amplisudo ipsi supernè maior est, quàm infernè. At humerus, & brachium, & quę his annexa sunt, à costis ac pectore facilè exolui possunt: & propterea multo superius ac inferius abduci queunt. Quum igitur fracta fuerit clauicula, os quod ad humerũ est magis deorsum repit. Huc enim ipsum vnà cũ humero & brachio defluere procliuius est quàm sursum ferri. Quũ igitur hæc

ita

ita se habeant, imprudenter se gerunt qui supereminentem D
osſis partem deorſum cogere oportere putant. Nam infernam ad ſupernã adducendã eſſe manifeſtum eſt. Hæc enim motum habet. Hæc eſt quæ à natura diſceſsit. Clarum itaq; eſt aliter nullo modo ipſam cogi poſſe. deligationes enim nihilo magis appellunt quàm repellũt. Si verò quis brachium quàm maximè ad coſtas admotũ ſurſum cogat, vt quàm acutiſsimus eſſe humerus videatur, perſpicuum eſt quòd ſic adaptari poterit ad os quod à pectore eſt, vnde eſt diuulſa. Si quis igitũ legitima deligatione vtatur, celeris curationis gratia: & reliqua omnia fruſtra fieri putet, præter figuram relatã, is & rectè intellexerit, & celerrimè ac optimè curauerit.

Alia clauiculæ fractura.

Decumbere tamen hominem multũ refert, & ſufficiunt dies E
quatuordecim ſi quieuerit, aut ad ſummum viginti. Si tamen contrario modo clauicula fracta fuerit, quod non valde cõtingit, vt os quod à pectore eſt ſubſidat, quòd verò à ſummo humero eſt ſupereminеat, alterique ſuperſtet: nulla magna curatione in his opus fuerit. Ipſe enim humerus & brachium ſi demittatur, oſſa inter ſe committere ac firmare poteſt, & vilis quæpiam deligatio ſuffecerit, & pauci dies ſatis erunt ad callum obducendum.

Alia.

Quòd ſi hoc modo fracta non fuerit, ſed in obliquum hàc vel illàc luxata, ad naturam reducere oportebit, humero cũ brachio ſurſum adducto, velut etiã ante dictum eſt. Quum autem ad priſtinã naturam reſederit, reliqua curatio velox erit. Pleraſq; igitur immutationes, ac luxationes, brachium ſi ſurſum cogatur corrigit. F
Quæcunque verò luxationes ex ſupernis obliquè ad latus fiunt, aut deorſum, his correctio præparatur, ſi homo ſupinus decubuerit. iuxta medias autem ſcapulas aliquid altius ſuppoſitum fuerit, quo pectus maximè in vtranq; partem inflexum ſit: & brachium adducat quis ad coſtas porrectum. Medicus autẽ altera manus vola in brachij caput iniecta retrudat, altera oſſa fracta componat. Sic enim quàm maximè ad naturam reduxerit. Verùm quod iam dictum eſt, ſupernum os facile ad partem ſubſidere ſolet. Pleriſque igitur vbi deligati fuerint, figura ipſa opitulatur, ita vt ad ipſas coſtas cubiti gibbum habentes, hoc modo humerũ ad ſupernã partem cogũt. Quibuſdam verò humerum quidem ſurſum velut dictum eſt, cogere oportet: cubiti autem gibbum ad pectus ad-

A ducere:summam verò manum ad summum sanũ humerum adhibere. Siquidem igitur decumbere sustinet, fulcimẽtum aliquod quod obfirmet apponere oportet quo humer⁹ quàm maximè supernè maneat. Si verò obambulare volet, fundã ex fascia factam, & acutæ gibbi cubiti parti circundatam, de collo appensam gestare oportet. Cubiti porrò gibbi articulus vbi emotus ac luxat⁹ est, ad costas, aut foras, acuta ipsius parte in brachij cauitate manente, extensione in directum facta, id quod eminet retrorsum & in obliquum repellere oportet. Vbi verò perfectè excidit, aut hàc aut illàc, extensio in qua brachium fractum deligatur requiritur. Ita enim incurua gibbi pars non impediet. Excidit aut maximè ad par-

Cubiti luxatio.

B tem versus costas. Correctiones verò facere oportet quàm plurimum abducendo, & vt ne brachij caput cornicem contingat, sublimem circunducere ac inflectere, & non in directum cogere, simul autem cõtraria in vtranque partem detrudere, & in sedem compellere. Cõtulerit etiam in his gibbi cubiti inuersio, modò in supinã, modò in pronã partem. Curatio verò ex figura est, vt summam manum paulò altiorem cubiti gibbo habeant, brachiũ verò ad costas. Sic etiam appensi exceptio, & positio, & gestandi facilitas, & natura, & vsus, in communi sunt, si modò non malè callus obducatur. Obducitur autem cito. Curatio fit linteis iuxta legem articularem, ita vt acuta eius pars insuper deligetur. Recrudescit autem maximè cubiti gibbus febribus, doloribus, nausea &

Curatio.

F vomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxat⁹ fuerit, ob torporẽ: deinde, si in anteriorem partem. Verùm curatio eadem est. Repositio verò retrorsum luxati, vt extentum distendamus: Signũ autem est, quòd extendere ipsum non possunt, sicut in anteriorem partem luxati, quòd inflectere nequeunt. Verùm tunc durum quiddã inuolutum indere oportet, & circum hoc ab extensione derepentè inflectere. Disparationis autem ossium signum est manifestum ex contactu iuxta venam quæ in brachio finditur. At verò callus cito his obducitur. Ex natiuitate autem breuiora sunt ossa infra noxam. plurimũ quæ proxima sunt, cubiti. deinde manus, postea digitorum. Verùm brachium & humerus robustiora fiũt. propter inuersionem. At altera manus propter opera adhuc fortior est. Imminutio verò carniũ fit, si foras excidit, intrinsecus:

fecus,Sin minus,in contrarium ponit,excidit. Cubiti verò gibbus si intrò, aut extra exciderit, extensio fit in communi figura cubiti ad brachiũ: fascia enim sub alã data,ipsam exceptam suspendere oportet: ad summum verò cubiti gibbũ iuxta articulum pondus appẽdere,aut manibus deorsum cogere. Vbi verò articulus vltra eleuatus est,coaptationes manuum volis fiunt,velut etiam in manibus. Deligatio quoque in hac figura,& exceptio appẽsi,& positio. At si in posteriorẽ excidit partẽ, statim extentum palmis dirigere ac coaptare oportet. Simul autẽ in directione etiã aliis opus est. Si in anteriorẽ, circum linteum conuolutum iustæ molis inflectẽdo simul directionẽ facere oportet. Si verò in alteram partẽ inclinarit,in directione simul vtraq; facere oportet. Verùm curationi cõmunis est figura & deligatio. Possunt autẽ ex distentione omnia in cõmuni cõtingere. At verò repositiones aliæ ex supereleuatione reponũtur, aliæ ex extẽsione, aliæ ex circũuolutione. Hæ verò ex figurarũ excessibus, aut hàc, aut illàc celeriter fiunt.

Manus luxatio.

Manus articulus aut intrò, aut extra luxatur, plerũq; verò intrò. Signa autẽ facilia cognitu sunt. Si enim intrò luxatus est, digitos inflectere non possunt. Si extra extẽdere nequeũt.

Repositio.

Repositio fit, digitis supra mẽsam positis, vt ab aliis atque aliis in diuersum extensio fiat, & id quod eminet, aut vola aut calcaneo retrudatur, & in anteriorẽ partem deorsum protrudatur. Infernè verò iuxta alterũ os moles aliqua conuoluta mollis supponatur, si supra eminet, manu prona locata: si infrà, supina.

Curatio.

Curatio verò linteis fit. Tota porrò manus, aut intrò, aut extra, aut hàc, aut illàc luxatur. Maximè verò intrò. Quandoque autem & appendix emota est. Quandoque verò alterũ os disparatum distat. His extensio foris facienda est, & quod quidem eminet retrudatur, alterum verò contra trudatur, duabus speciebus simul contingẽtibus, & retrorsum, & in obliquũ, aut manibus supra mensam, aut calcaneo. Quæ verò recrudescũt ac deformia sunt, tempore ad vsum corroborantur. Curatio fit linteis cum manu & cubito: & ferulæ vsque ad digitos ponuntur. At ferulis hæc deligata frequentius quàm fracturas soluere oportet, & perfusionem ampliorem adhibere. Ex natiuitate autem manus breuior fit, & carnes imminuuntur maximè in cõtraria parte ei in qua luxatio facta est. At adulto iam ossa manent.

A Digiti verò articulus luxatus facilis cognitu est. Repositio fit extēdens in directum, ita vt quod eminet os protrudatur, contrariū verò contra trudatur. Curatio fit fasciis ac linteis. Si verò nō reponātur, forinsecus callo obducitur. At si hi ex natiuitate, aut dum adhuc crescit homo, luxata fuerint ossa, breuiora fiunt infra luxationē & carnes imminuūtur cōtraria maximè parte ei in qua luxatio facta est. In adulto verò ossa manēt. Maxilla verò paucis iam perfectè luxata est. Os enim quod à superiore maxilla prodit, cū eo osse subiugatū est, quod sub aurē annexum est, quódq; capita infernæ maxillæ concludit, ac dirimit, cùm altero capite superius sit, altero inferius: & extremæ infernæ genæ partes ita se habēt, vt altera

Digitus luxatus. Repositio. Curatio.

Maxillæ luxatio.

B ob longitudinē non facile accessum admittat: altera verò cornix est, & supra iugale os excedit. Simul autē & ambarū harum extremitatū neruosi tendines existunt, ex quibus musculi dependent, qui tēporales ac manducatorij appellantur. Propterea autē appellantur, & propterea mouētur, eo quòd hinc dependent. Nā in edendo, & in loquendo: & in reliquo oris vsu, superna quidē maxilla quiescit. Est enim capiti connexa, & nō coarticulata. Inferna aūt maxilla mouetur. Coarticulata enim est à superna maxilla, & à capite. Cur igitur in conuulsionibus ac distētionibus hic articulus distentus primus de se significationē præbeat: & cur plagæ tēporales periculosæ sint, ac soporē inducant, alio libro referetur. Quòd verò non valde luxetur, causæ hæ sunt. Sed & hæc quoq; causa

C est, quòd non valde tales ciborum necessitates hominem apprehēdunt, vt magis quàm potest, hiet. Excederit autem à nulla alia figura, quàm si quis valde hiās maxillam in alterā partem diducat. Confert tamē ad hoc vt excidat, hoc ipsum. Quicūq; enim nerui, & quicūq; musculi circa articulos sunt aut ab articulis ex quibus colligātur, horū quicūq; in vsu sæpe mouentur, hi etiam maximè ad extensiones remittunt, quēadmodum etiam pelles mollissimæ multùm remittunt. De quo igitur sermo est, luxatur quidē & excedit maxilla rarò: laxatur tamen sæpe in hiatibus, velut etiam aliæ musculorum ac neruorū immutationes hoc faciunt. Manifestū verò ex his maximè fit, vbi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorē partem, & in cōtrariam luxationi partem abducitur, & ossis cornix circa supernam maxillā tumidior

Repositio. fit,& infernas maxillas difficulter cõmittunt. Quæ verò repositio his conueniat,manifestum est. Oportet enim aliquẽ vulnerati caput detinere,& alterum infernã maxillam intrinsecus ac extrinsecus ad mentum digitis apprehẽdere, & primũ maxillam aliquãdiu hàc atq; illàc manu abducere,& ipsum hominẽ iubere,vt maxillam laxã habeat,& simul adducat ac quàm maximè remittat.Deinde repẽte tribus figuris simul laxare oportet,diligẽti in hoc animaduersione habita.Nam & ex distortione ad naturam deducere oportet,& infernã maxillam retrorsum protrudere,ita vt ægre hæc sequatur,& maxillas cõmittat,ac non hiet. Atq; hæc quidem D

Curatio. repositio est,& neque aliis figuris fieri poterit. Curatio verò breuis sufficit.Splenium enim inceratum apponitur,ac laxo deligamento deligatur. Securius autem hæc aggresio perficitur,homine supino reclinato,& coriaceo puluinari plenissimè farcto capiti supposito,vt in ipsum innitẽs quàm minimùm cedat.Insuper autem & caput vulnerati aliquis detinere debet.Si verò ambæ maxillæ luxatæ fuerint,curatio quidem eadem est,verùm hi os minus committere possunt. Nã his genæ prominentiores sunt,sed indistortæ. Quòd verò distortæ non sint. maximè cognoueris ex dentium tum supernorum,tum infernorum terminis,è directo inter se correspondentibus.His confert vt quàm citissimè reponantur. Repositionis autem modus prius dictus est.Si verò nõ reponantur,animæ periculum imminet præ febribus continuis, & torpido sopore.Soporiferi enim hi musculi sunt, & dum alterãtur,& dum intẽduntur præter naturã. Solet etiam aluus his biliosa,meraca,pauca egerere.Et si vomuerint,meraca vomũt.His igitur etiam moriuntur decima maximè die. At si fracta fuerit inferna maxilla,si quidem nõ omnino caulatim hoc contigerit,sed cohæret adhuc os,confractum tamen fuerit,dirigere quidem os oportet digitis circa linguã obliquam subiectis,forinsecus verò contra niti,prout contulerit. Et si distorti fuerint dentes iuxta vulnus cõmoti, postquam os directum fuerit,dentes inter se coniugare oportet, non duos solùm,sed etiam plures,atq; hoc maximè auro, sin minus,lineo filo,donec os corroboret.Postea cerato, & spleniis paucis,& linteis modicis deligare,non nimiũ firmis,sed laxis.Nam hoc probè nosse expedit,quòd deligatio per lintea E F

A tea, maxillæ fractæ parũ quidem contulerit, si rectè fiat: magnopere verò læserit, si prauè deligetur. Frequenter autẽ circa linguã explorare oportet, & multo tempore reniti ac digitis dirigere os confractum, optimúmque esset si hoc semper fieri posset. sed fieri nequit. Si verò os penit⁹ caulatim diffractum fuerit, raro autem hoc cõtingit: dirigere quidem os oportet velut dictum est. Vbi verò direxeris, dentes coniugare, quemadmodum antea dictum est. Magnopere enim contulerit ad quietem, & adhuc magis si quis rectè cõiungat, & velut oportet suturas consuat. At enim nõ facile est omnem chirurgiam scripto exquisitè prodere, sed ex his quæ scripta sunt, formam & imaginem cõcipere oportet. Postea corio o-
B pus est Carthaginẽsi; & si quidem iunior fuerit vulneratus, satis est squama inde detracta vti. Si verò adultior, ipso corio ita vt desecta inde particula trium digitorum latitudine, aut prout cõgrua fuerit, sublita prius è gũmi maxilla, ita enim mitius fuerit, glutine agglutinetur summa sui parte, ad diffractam maxillæ partem, digiti aut paulo ampliore distãtia à vulnere. Et hæc quidem particula ad infernã partem agglutinanda est, & habeat fissuram è directo menti quo acutam eius partem circuncirca complectatur. Alterum autem eiusmodi lorum, aut paulo latius, ad supernam maxillæ partem agglutinare oportet, tanta à vulnere distãtia, quanta illa altera lori particula abfuit. Sit autem & hoc fissum, vt circuncir-
C ca aurem ambiat. Sint autẽ hæc lora acuta, qua partè cõmittuntur, & vbi ipsorum extremitates connectere ac colligare oportet. In agglutinatiõe verò, caro corij ad cutẽ vergat. Sic enim magis agglutinatum adhærescit. Postea extento hoc loro, magis autem eo quod circa mẽtum est quàm maximè, ne maxilla exacuatur, lora ipsa circa verticem connectere oportet, & deinde linteo frontem deligare, & superiniectũ quid esse oportet, velut moris est, quo vincula quieta sint ac firma. Decubitum autẽ faciat in sanam maxillam, nõ maxillæ, sed capiti innitens. Attenuandum verò est corpus vsque ad dies decẽ, deinde renutriendum nõ tardè. Si enim primis diebus inflammatio non accesserit, in viginti diebus maxilla corroboratur, perfectè enim callo obducitur, quẽadmodum etiã alia ossa rara, si nõ corruptio infestarit. Verùm de corruptionibus omnium osium alia longa tractatio restat. Hæc extẽ-

ſio per agglutinamenta fiens, mitis eſt, & prompta ad mode- D
rationem faciendam, & ad multas ac multis locis faciendas
directiones accommodata. At medici non intelligẽtia æquè
ac manibus prompti, tum in aliis vulneribus, tum in maxil
larum fracturis tales exiſtunt. Variis enim modis, & bene &
male, maxillam fractam deligant. Omnis enim deligatio
maxillæ ſic fractæ, oſſa ad fracturam magis vergentia incli-
nat, quàm ad naturam ducit. Si verò inferna maxilla circa
connexionem ad mentum diuulſa fuerit. Sola autẽ hæc con-
nexio in inferna maxilla eſt. Verùm in ſuperna multæ. Sed
non volo ſermone longiùs aberrare. In aliis enim morborũ
ſpeciebus de his dicendum eſt. Si igitur connexio ad men-
tum diſparata fuerit, ipſam coaptare cuiuslibet viri eſt. Os E
enim quod eminet, ad internam partem digitis admotis de-
trudere oportet. Quod verò intrò vergit, ad externam par-
tem digitis immiſsis reducere. Hæc tamẽ extenſione diſten-
dendo facere oportet. Facilius enim ſic ad naturam redibũt,
quàm ſi quis oſſa inter ſe complicans cogere conetur. Vbi ve
rò coaptata fuerint, coniugare oportet dentes inter ſe hinc
atque illinc, velut prius dictum eſt. Curare verò cerato, &
ſpleniis paucis ac linteis. Deligationem autem breuem po-
tius quàm variam hic locus maximè admittit. Nã vt æqui-
libris non eſt, propè tamen ad æquilibrium accedit. At lintei
obuolutionem facere oportet, ſi quidem dextra maxilla emi
net, in dexteram. In dexteram enim fieri putatur, ſi dextra
manus deligationi præit. Si verò altera maxilla eminuerit, F
aliter deligationem ducere oportet, & ſi quidem rectè quis
coaptationem adeptus fuerit, & velut cõuenit quieuerit, ci-
ta curatio continget, & dentes illæſi manent. Sin minus, diu-
turnior fiet curatio, & diſtortionem habebit, dentes autẽ læ-
Naſi fractura. ſi & inutiles fiunt. Porrò ſi naſus fractus fuerit, fracturæ mo-
dus non vnus eſt. Verũ qui pulchris deligationibus gaudent
citra intelligẽtiam, tum in aliis multis damnum incurrunt,
tum in fracturis circa naſum vel maximè. Ex deligationib⁹
enim hæc maximè varia eſt, & quæ plurimas aſcias habeat,
& interruptiones ac interceptiones cutis maximè varias rhõ
biformes. Sicut igitur dictũ eſt, qui nulla intelligentia præ-
diti aggreſsionis ſtudio tenentur, vltro ſe offerunt ad naſum
fractum deligandum. Vna itaque alteráque die lætatur me-
dicus,

A dicus,gaudet quoq; is qui deligatur. Deinde cito quidē is qui deligatur,satiatur. Noxia enim & molesta est gestatio: satis autem est medico ostentasse, quòd nasum varie deligare nouit, facit autem talis deligatio omnia contra quàm conuenit. Partim enim qui propter fracturam simi fiunt,si supernè quis magis premat,simiores nimirum fient,partim verò quibus nasus hac aut illac distorquetur, aut circa cartilaginem, aut superius,palàm est quòd neq; ipsis supernè deligatio proderit,sed etiam magis lædet. Non enim ita congruit spleniis altera nasi pars,quanquam neq; hoc faciant deligantes. Proximè verò deligatio resistere mihi videtur, si iuxta medium nasum circa acutam partem, contusa caro ad os fuerit, aut B etiam os parum,& non multum contusum sit. Talibus enim nasus callo obducitur, & aliquanto asperior euadit. Sed tamen neq; his deligatio multo negotio opus habet, si modo etiam deligare oportet. Sufficit autem super contusionē splenium inceratum extendere. Postea velut ex duobus initiis deligatio fit,ita semel linteum circundandum est. Optima tamen curatio est,per farinam triticeam hornam,lotam,viscosam,subactam, modicā, ita vt talia ex illa velut cataplasmate integantur. Si igitur triticea farina bona fuerit,& tractu facilis, ea ad omnia huiusmodi vti oportet. Si verò non facilis tractu sit,modicam mannam leuissimè tritam, & aqua dilutam,cum farina subigere oportet,aut gummi parum,similiter ammiscere. Quibuscunque igitur nasus fractus est, C vt deorsum & in sinum vergat, si quidem ex anteriore parte iuxta cartilaginem subsidat, fieri potest vt aliquid quod ipsum dirigat in nares indatur. Si minus,omnia talia digitis in nares iniectis dirigere oportet,si id fieri datur. Sin minus,crassum specillum nō in anteriorem narium partem digitis indere oportet,sed qua parte nasus subsidit: extrinsecus autem ab vtraque parte nasum apprehendere, simúlque cogere ac sursum ducere. Et si quidem valde in anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit, vt aliquid intra nares indatur, velut iam dictum est, nimirum lintei rasura, aut aliud quid huiusmodi, linteo inuolutum, aut potius in corio Carthaginensi consutum; ea figura quæ congruat loco cui incumbet. Si verò vlterius facta fuerit fractura,fieri non potest vt aliquid indatur. Si enim in anteriore parte molesta

Curatio.

est gestatio, quomodo non sit in interiore? Primùm igitur & intrinsecus conformando, & forinsecus non parcendo, ad pristinam naturam reducere ac dirigere oportet. Valde enim conformatur nasus fractus, maximè quidem eadem die: sin minus, paulo postea. Verùm segniter agunt medici, & leuius quàm conuenit primum contingunt. Iniicere enim manus hinc atque illinc iuxta naturam nasi quàm infime oportet, ex infernis sursum cogendo, & sic quàm maximè erigere, vnam cum interna directione etiam extrinsecus dirigendo. Postea ad hæc nullus talis medicus est, si studium adhibere ac tolerare vult, velut ipsius digiti indices. Hi enim maximè secundum naturam sunt. Vtrunque enim digitum iniicere, eóque totum nasum firmare oportet, atque ita in quiete habere, si quidem fieri posset, semper donec corroboretur: sin minus, plurimo tempore velut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer aut aliqua mulier hoc faciãt. Molles enim manus esse oportet. Sic enim quàm optimè nasus curari poterit, vbi non in obliquum, sed ad infernam partem æqualiter subsidat. Ego igitur nullum vnquam nasum vidi, qui sic fractus dirigi non potuisset, si statim ita cogeretur priusquã callus obduceretur, si modo quis rectè curare velit. Verũ homines vt ne deformes fiãt, multo quidem precio coemerint, studium autem adhibere non sciunt, simúlque non tolerant, si non dolore vexentur, aut mortem timeant: quanquam breui tempore nasus callo obducatur. decem enim diebus corroboratur, si non corruptio insuper accedat. Quibuscunque verò os in obliquum frangitur, curatio quidem eadem est. Verùm directionem non æqualem vtrinque facere oportet, sed quod inclinatum est, intrinsecus cogendo ad naturam compellere, & in nares facta cõtrectatione, ea quæ intrò repunt impigrè dirigere, donec correcta fuerint: ita vt eius probè memineris, quòd si non statim corrigantur, fieri non posit vt nasus non distortus fiat. Postquam autem ad naturã reduxeris, digitos plures aut vnum digitũ ad locum admouere oportet, qua parte eminebat, atque ita aut ipsum, aut alium quendam sustentare, donec vulnus corroboratum fuerit. Sed & in narem paruũ digitum immittere oportet, & aliàs atque aliàs impellendo ea quæ inclinata sunt dirigere. At si quid inflammationis his

accedat

D E F

A accedat, farina subacta vti oportet: & tamen incumbente etiam farina digitos similiter admouere opus est. Si verò iuxta cartilaginem in obliquum fractus sit, necesse est summum nasum distorqueri. Talibus igitur in summam narem aliquid quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit autem quis multa idonea inuenire, quę neq; odorem habeant, neque aliàs lenia sint. Ego verò quandoque pulmonis ouilli frustũ defectum indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spongiæ inditæ humiditates suscipiũt. Postea Carthaginẽsis corij squamã magni digiti latitudine, aut prout contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatum agglutinare oportet, & deinde hoc corij lorum prout contule-

B rit extendere. Paulo tamen amplius extendere conuenit, quo erectus & absolutè directus sit nasus. Longum autẽ sit hoc lorum, vt postea infra aurẽ abductũ circũ caput obducatur: & licet quidẽ lori extremitatem ad frontem agglutinare, licet etiã longius deducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul iustam directionem habet, & simul ad moderationẽ faciendã promptus est, vt si quis magis aut minus nasi inclinationẽ ad contrarium facere velit. Nam quibus in obliquũ nasus frangitur, eos in reliquis velut relatum est curare oportet. Plurimis tamen insuper opus est, vt inclinationis in cõtrarium gratia, lorum ad summũ nasum agglutinetur. Quibuscunq; verò cum fractura etiã vlcera adsunt, eos ea propter turbari non oportet. Verùm super vlcera ceratum

C picatũ imponere, aut ex emplastris aliquod cruentis vulneribus idoneum. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiã, si ossa discessura sunt. Primam directionem impigrè facere oportet nihil omittendo, & directionem per digitos etiã postero tempore, ita vt laxius quidem admoueas, admoueas tamẽ. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facilimè conformari potest. Cæterum lororum agglutinatione ac in contrarium inclinatione vti omnino nihil prohibet, siue vlcera affuerint, siue inflammatio. Nullam enim molestiã exhibẽt.

At verò si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicæ sunt. Neq; enim ita laxam quis circũdare poterit. Si verò magis premat, maius malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pesima quidẽ omnino sunt quę grauissima *Auriculæ fractura.*

 sunt.

ſunt. Verùm & alia pleraq; omnia mala ſunt, & abſceſſus in- D
ducunt, & mucum ampliorem ſuggerunt, & deinde ſuppura
tiones noxias. His autē fracta auris minimè opus habet. Pro-
ximum tamen locum habet, ſi quid imponi debet, farina vi-
ſcoſa, quam neq; ipſam grauem eſſe oportet. Contingere ve-
rò quàm maximè conducit. Bonum enim aliquando medica
mentū eſt, etiam nullum adhibere medicamētū, & ad aures,
& ad multa alia. Vellicationem inſuper ac ſcalpturam vita-
re oportet. Corpus autē attenuare, & magis in quo periculū
eſt ne auris ſuppuretur, melius eſt quoq; aluū mollire. Si ve-
rò quis facilè vomat, ex moderata aliqua purgatione vomitū
faciat. At ſi ad ſuppurationem deueniat, cito quidem aperire
non oportet, multa enim ex his quæ ſuppurari videntur quā E
doque reſorbentur, etiāſi nōdum quis vllum cataplaſma im-
poſuit. Si verò quis aperire cogatur, celerrimè quidē ſana fit,
ſi in vlteriorem partem perurat. Illud tamē certo ſcire expe-
dit, ꝙ mutila fiet auris, & minor altera, ſi peruſta fuerit. Si ve
rò non in vlteriorem partē peruratur, tumidam partem non
valde parua ſectione incidere oportet. Sub craſsiore enim cu
te pus reperitur quàm quis putauerit. Verū vt in ſumma di-
cam, alia quoq; omnia mucoſa, & mucos faciētia, vtpote quæ
ſunt viſcoſa, ad contactum ſub digitis hac atq; illac cito dila
būtur: & propterea ſub craſsiore cute medici talia inueniūt,
quā putarint. Nā & aliquas neruorum contortiones, ganglia
appellatas, quæ ſanè laxæ ac fluidæ ſunt, mucoſámque carnē
habent, multi aperiunt, humorē in talibus ſe inuenturos eſſe F
putantes. Medicus quidē igitur ſententia ſua fallitur, verùm
rei huiuſmodi nullū ex apertione accedit detrimentū. Qui
verò aquoſi loci ſint, aut muco pleni: & in qualibus locis ſin-
gula ſi aperiatur mortē afferant, aut etiā alia detrimenta in-
ducant, de his in alio opere ſcribetur. Quum igitur inciderit
quis aurem, ab omnibus quidē cataplaſmatis, & ab omni li-
namentorū vſu abſtinere oportet. Curare autem vel empla-
ſtro aliquo cruentis vulneribus idoneo, vel aliquo alio, quod
neq; grauitatē, neq; dolorem inducat. Si enim cartilago de-
nudari inceperit, & ſubſidentia purulenta aut mucoſa habue
rit, moleſtū eſt: Fit autem & hoc propter illas curationes. Cæ
terum omnium eorū quæ recruduerunt, peruſtio in vlterio-
rem partē ſufficientiſsima medela eſt. Verticula verò ſpinæ
quibuſ

Auris inciſa. Curatio.

Verticula ſpinæ.

A quibuscunq; in gibbum trahuntur ex morbis, pleraq; vt soluantur fieri non potest. Insupérq; & quę supra septi transuersi iuncturam ac connexionem gibba fiunt. Quæ verò infra, eorum aliqua soluũt varices in cruribus fientes. Magis autẽ hæ varices quæ in vena iuxta poplitem fiunt, quibuscunque gibbositas cõtigerit, eam soluunt. Fiunt autem & in vena circa inguina. Iam verò quibusdã etiã dysenteria diuturna soluit. Et quibus quidẽ gibba fit spina dum pueri sunt, priusquã corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus iuxta spinam coaugeri non solet. Sed crura quidẽ ac manus perficiuntur, illæ verò partes defectuosiores fiunt, & quibus supra septum transuersum gibbositas est, his & costæ in am-
B plitudinem augeri non solent, sed in anteriorem partẽ: & pectus acutum fit, sed non latum: ipsíque & difficulter spirãt, & stridulam fauciũ asperitatem habent. Nam vẽtriculi qui spiritum suscipiunt ac emittunt, minorẽ amplitudinem habẽt. Sed & iuxta magnum verticulum ceruicem repandã habere coguntur, vt ne caput ipsis pronum sit. Multã igitur angustiam faucibus exhibet etiã hoc os intro vergẽs. Nam & his qui natura recti sunt, spirandi difficultatem hoc os inducit, si intro vergat, donec repressum fuerit. Ob talẽ igitur figurã eiusmodi homines eminentis gutturis, magis quàm sani apparent: & tuberculis circa pulmonẽ duris ac crudis plerũque tales affecti sunt. Nam & gibbositatis occasio, & distensio ple-
C risque propter tales collectiones fit, cum quibus vicini nerui cõmunionẽ habent. Quibus verò infra septum transuersum gibbositas est, horum quibusdam morbi rhenũ ac vesicæ accedunt. Sed & abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni ac ægrè curabiles, & neutri horum gibbositates soluunt. Coxæ verò his magis excarnes fiunt, quã his quibus supernè gibbositas cõtigit. Vniuersa tamẽ spina his lõgior est quã supernè gibbosis. Pubes verò & barba tardior ac imperfectior. Sed & infecundiores hi sunt quã supernè gibbosi. At verò quibus iam aucto corpore gibbositas facta fuerit, his palam præsentis tũc morbi iudicationem gibbositas facit, per tempus tamẽ, aliquid ex iisdem significationem de se plus aut minus præbet, quemadmodum etiam in pueris. Minus autem malignè in totum talia se habent, & multi sanè iam facilè ac sano modo gibbositatem su-

ſtinuerunt, vſque ad ſenectutem: & maximè hi quibus ad car D
noſitatem ac pinguitudinem promotũ fuerit corpus: pauci tamen talium ſexaginta annos tranſgreſsi ſunt plerique verò breuioris vitæ ſunt. Quibuſdam etiã in latus, aut hac aut illac, verticula obliqua fiũt. Et omnia aut pleraque talia, propter collectiones intra ſpinam fiunt. Quibuſdã vnà cũ morbo etiam figuræ inſuper conferunt ad quas reclinari conſueuerunt. Verùm de his in diuturnis pulmonis morbis dicitur. Illic enim de his quæ futura ſunt, pulcherrimæ prænotiones habentur. Porrò quibus ex caſu ſpina gibba fit, horum ſanè pauca ſuperantur, ita vt dirigi poſsint. Nam quæ in ſcala fiunt extenſiones, nihil direxerunt quod ego ſciam. Vtuntur enim ipſa maximè hi medici, qui multitudinis famam aucu E
pantur. Apud tales enim hæc in admiratione ſunt, ſi aut pendentem, aut proiici aliquem aut quæ his ſimilia ſunt videãt, & hæc celebrant ſemper, neque ipſis curæ eſt quale quid eueniat ex hac aggreſsione, ſiue bonum id ſit, ſiue malum. Medici tamen qui talia ſtudio habent, quos ſanè ego noui, imperiti ſunt. Inuentum equidem vetus eſt, & laudo ſanè vehementer eum qui primus excogitauit & hoc machinamentum, & quoduis aliud ſecundum naturam inuẽtum. Nihil enim deſpero, ſi quis rectè conſtructum concutiat, fieri poſſe vt quædam dirigantur. Ipſe tamen omnia huiuſmodi hoc modo curare erubui: propterea quòd impoſtorũ magis tales ſunt modi. Quibus igitur prope ceruicem gibboſitas fuerit, his veriſimile eſt has in caput extenſiones minus prodeſſe: paruum enim pondus habet caput, & ſummi humeri deorſum vergẽ F
tes. Verùm tales veriſimile ex magis dirigi poſſe, ſi in pedes cõcutiantur. Ita enim maior propenſio ad huiuſmodi fieret. Quibus autẽ magis inferius gibboſitas eſt, hos par eſt vt magis in caput concutiantur. Si quis igitur concutere volet, rectè ſanè hoc modo præparare poterit. Scalam coriaceis aut laneis puluinaribus inſternere oportet probè alligatis, paulo amplius & in longitudinem, & in vtrãque partẽ, quàm quantum corpus hominis occuparit. Deinde hominem ſupinum ſupra ſcalam reclinare, & poſtea pedes quidẽ alligare iuxta malleolos ad ſcalam non diſparatos, vinculo quidem ſatis valido, verùm molli, alligare verò etiam oportet infra & ſupra vtrunque genu, itémque circa coxas. Circa laterum autem

Spina gibboſa.

mollit

A mollitudinem, & circa pectus, laxas fascias circumdare, ita vt ne impediant concussionem. Manus verò ad costas extentas, ad corpus applicare, & non ad scalam. Vbi verò hæc præparaueris, scalam ita ad turrim aliquam altã, aut ad domus lacunar attrahere oportet. Locus autem in quo concussionẽ facis, renitens sit. Eos verò qui extendunt probè doctos esse conuenit, quo æqualiter, & probè, & ex æquilibrio, ac derepente demittant, vt neque scala in alteram partem repens ad terram deueniat, neque ipsi pronui sint. Quod si tamen à turri, aut malo defixo carchesium habente, quis demittat, adhuc melius præparabit, ita vt ex trochlea aut asello laxatis instrumentis ac funibus demissio fiat. Verùm iniucundum est de B his longius verba facere: attamen ex his structuris maximè quis concuti poterit. Si verò valde supernè fuerit gibbositas, & concutere sit opus, omnino in pedes id faciendum est, velut dictum est. Ita enim maior propensio ad hæc contingit. Et firmare quidem oportet iuxta pectus ad scalam fortiter deligando, iuxta ceruicem verò fascia quàm laxissima directionis saltem gratia. Sed & ipsum caput iuxta frontem ad scalam alligare oportet, manus autem porrectas ad corpus alligare non ad scalam. Reliquum verò corpus indeligatum esse oportet, nisi quantum satis est directionis gratia, alia atque alia laxa fascia circundatum esse. Verùm considerãdum est ne concussionem impediant hæc vincula. Crura verò ad C scalam quidem ne deligentur, sed inter se, ita vt secundum spinam in directum vergant. Atque hæc quidem hoc modo facienda sunt, si omnino opus fuerit in scala concussionem fieri. Turpe tamen est & in omni arte, & non minimè in medicina, multã turbam, & multam ostentationem, & multum rumorem cõcitare, deinde nullam vtilitatem afferre. Oportet autem primùm spinæ naturam qualis est cognoscere, ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad ventrẽ vergit, verticula intus inter se paria sunt, & inter se ligata vinculo mucoso ac neruoso de cartilaginibus exorto vsq; ad medullam. Alij verò nerui neruosi perpetui annexi, hinc atq; illinc iuxta ipsa porriguntur. Verùm venarũ & arteriarũ cõmunitates, in alio sermone declarabuntur, quot & quales sint, & vnde proficiscantur, & in qualibus qualia possint. Itémque quibus inuolucris ipsa medulla intecta sit, & vnde

Spinæ natura pernoscenda.

Quod turp[e] ... m[edicina] ... Art[e]

Arteria[e]

profect

profectis,& vbi desinentibus, & quibus cũ communionẽ habentib⁹,& qualia potẽtib⁹. At in vlteriore parte in articulis verticula inter se cardinis in modum cõserta sunt. Nerui verò communes iuxta omnia,& in externis, & in internis partibus porriguntur. Et processus ofsis ad externã partem, ab omnibus verticulis vnus de vnoquoq;,tum à maiorib⁹, tum à minoribus. In his autem procesibus cartilaginum appendices,& ex illis neruorum progerminatio, cognata ac consimilis extremis neruis. Costæ verò annexæ sunt, ad internam partem magis quàm ad externam capitibus vergentes, ad vnumquodq; autem verticulum adarticulatæ sunt. Curuissimæ autẽ sunt hominis costæ obtorto modo. Intermediã verò partem costarum & ofsium de verticulis procedentium, explent vtrinque musculi, à ceruice initio sumpto, vsq; ad septi transuersi annexionẽ. Ipsa autem spina secundũ longitudinem rectobliqua est, à sacro quidẽ osse vsque ad magnum verticulũ, iuxta quod crurum annexio depẽdet, gibbosa est. Nam & vesica,& geniture,& intestini recti laxa pars, in hac parte constituta sunt. Inde verò vsque ad septi annexionem, in directum repãda est, & musculos ad nares habet solus hic locus, ex internis partibus, quos lumbarios vocãt. Ab hac autem parte vsq; ad magnũ verticulũ, quod supra supernas humeri partes est, è directo gibbosa est, imò magis esse videtur quàm est. Nam spina media sui parte, altissimas ofsiũ propagines habet, hinc autẽ atq; illinc, minores. Ipse verò ceruicis articulus repandus est. Quibuscũq; igitur gibbositates iuxta verticula fiunt, his expulsio magna à connexione abrupta, vnius aut plurium verticulorũ, nõ ita multis, sed paucis contingit. Neq; enim talia vulnera fieri facile est, neq; ad externam partem expelli facile est, si non ex anteriore parte, forti aliqua re per ventrẽ quis vulneratus fuerit: Sic autem vtique perierit: aut nisi quis ex alto loco delapsus, coxis aut humeris impegerit. Sed & hic vtique morietur, etiamsi statim nõ intereat. At ex posteriore parte ad internam, huiusmodi expulsionem fieri non est procliue, si non in immensum graue aliquod onus irruat. Nam ex ofsibus quæ foras enata sunt, vnumquodq; eiusmodi est, vt prius ipsum frangatur, quã magnam intrò inclinationẽ faciat, ita vt & ligamenta,& articulos inter se alternatos ac articulatos violet. Præterea & spinalis

A nalis medulla affligeretur, si ex modico loco inflexionem haberet, vbi verticulũ tali expulsione exiluisset: & verticulum quod exiluisset, spinalem medullã vtiq; premeret, si non etiã abrumperet: At ea pressa ac intercepta, multarũ & magnarũ & nobilium partium torpore induceret. Quare neq; curæ foret medico, quomodo verticulũ dirigat ac coaptet, quũ multa & violenta alia mala adsint. Itaq; si tale contingat, palàm est quòd neq; concutiendo, neque alio quodam modo, reponi posit, nisi quis dissecto homine, & manu in ventrem iniecta inquisitionem faciat, & ex interna parte ad externam manu retrudat. atq; hæc in mortuo quidẽ fieri possent, in viuo autem non ita. Cur igitur hæc scribo? Quia sunt quidam qui

B putant se curasse homines, quibus intro exciderint verticula articulos penitus transgressa: & sanè facillimam hanc distortionẽ esse, vt quis inde cõualescat, aliqui censent, eámque nulla repositione opus habere, sed sua sponte talia sanescere. Ignari aũt multi sunt, & lucro hoc habẽt quod ignorãt. Persuadent enim alios. Verũ fallũtur hi hac de causa. Spinã quæ in spina ipsa eminet, verticula ipsa esse putãt, quia vnũquodque ex his osibus ad contactũ rotundum apparet, ignorãtes quòd hæc ossa sunt ea quæ à verticulis enata sunt, de quibus paulò antè dixi. At verticula longè magis in anteriorẽ partem absunt. Angustisimum enim ventrem ex omnibus animalibus homo habet, quantum ad magnitudinem attinet, à posteriore ad anteriorẽ partem, insuperq; etiã iuxta pectus.

C Quum igitur horum supereminentiũ osium aliquod vehementer fractum fuerit, siue vnũ, siue plura, ea parte humilior locus redditur, quàm hinc atq; illinc: & propterea decipiuntur putãtes verticula intro abiisse. Decipiunt autem insuper ipsos etiã figuræ vulneratorũ. Si enim inclinare se conantur, dolent: quũ ea parte qua vulnerati sunt, cutis sit circuntenta: & simul ossa fracta ita magis corpus affligunt. Si verò in repandum recuruantur, melius habẽt. Nam & cutis iuxta vulnus laxior fit, & ossa minus affligunt. Sed & si quis ipsos contingat, ea parte repãdi cedunt, & locus vacuus ac mollis hac parte ad contactum apparet. Hæc omnia relata insuper medicos decipiunt. Verùm tales cito sani & illæsi sua sponte fiũt. Cito enim omnia eiusmodi ossa quæ laxa sunt, callo obducuntur. Obliquatur igitur spina etiam sanis iuxta multos modos, Spinæ obliquatio.

modos,

modos. Nam & in natura, & in vsu ita se habet. Sed & prę senectute, ac doloribus. Nã hæc colligãdi vim habent. At gibbositates ex casibus contingentes plerunq; fiunt, si aut in costas innitatur ac impingat, aut in humeros cadat. Necesse est enim foris apparere in gibbositate vnum aliquod altissimũ verticulũ, minus verò ea quæ sunt hinc atq; illinc. Nõ igitur prosilit multũ ab aliis, sed parũ, quũ singula, aceruatim concedãt. Propter hoc igitur etiã spinalis medulla eiusmodi distortiones facilè fert, eo ꝙ circularis ipsi distortio contingit, non angularis. Oportet autem fabricam instrumẽti coactorij huiusmodi cõstruere. Licet ęquidẽ lignum robustũ & latum, incisuram oblongam habens, defodere. Licet etiã pro ligno, in pariete incisuram oblongã facere, quæ aut cubiti altitudine, aut prout congruum fuerit, à pauimẽto extet. Postea columnã querneam, quadrangularem, obliquã ad parietẽ adiscere oportet, tanto spacio in medio relicto, vt aliquis pertransire posit, si forte opus sit. Et super columnã quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamẽ non multũ cedat, insternere oportet, homini verò fomentum adhibere. Si verò admittat, ipsum etiã lauare. Deinde pronũ extentũ reclinare, & manus ipsius secundùm naturã extentas ad corpus alligare. Postea verò loro molli satis lato ac lõgo, ex duobus perpetuis inter se aduersariis loris constante, ex media ipsius parte, iuxta medium pectus quàm proximè sub alas, bis circundare oportet, & quod superest de loris vtrisq; iuxta alam circum humeros obuoluatur, & initia ipsorũ ad lignũ quoddam pistilloforme alligentur, ita vt congruant secundũ longitudinẽ subiectæ columnæ, ad quam lignũ illud pistilloforme apponere, & retinendo extensionem facere oportet. Tali verò quodam alio vinculo & supra genua, & supra calcanea alligato, initia itẽ ad eiusmodi lignũ alligare oportet. Postea autẽ alio loro lato ac molli & robusto fasciæ formã habẽte, longitudinémq; ac latitudinẽ sufficientẽ, partem inter coxas & lumbos, quàm proximè ad coxas, circumcirca fortiter deligare, atq; ita tum huius lori, tum aliorũ duorum capita, ad lignũ à pedibus extãs alligare. & postea in hac figura hinc atq; illinc, æqua simul inclinatione, simulq; in directũ extensionẽ facere. Nullũ enim magnũ malũ talis extensio induxerit, si cõmodè pręparata fuerit, nisi quis de industria se exten-

dendum

A dendum exhibeat. At medicus, siue alius quisquam fortis & nō imperitus, imposita manus vola supra gibbū, & altera manu insuper alteri superimposita, deorsum cogat, animaduersione habita an in directum deorsum cogere oporteat, siuè ad caput, siue ad coxas. Atque hæc coactio maximè innoxia est. Sed & si quis insideat super gibbum, & attollēdo se dum ille distēditur incutiat, innoxium est. Neque quicquā prohibet pede inscendere ac gestari supra gibbum, atq; ita sensim incutere. Ad hoc autem moderatè faciendum idoneus quis fuerit ex his qui in palestra adsueti sunt. Efficacissima tamē coactio est, si aut partes incisuram habeat, aut lignum defossum infra spinæ altitudinem incisum sit, quantum modera-
B tè habere videatur, ita vt tabula tiliacea, aut cuiusdam alterius ligni, non tenuis, incisuræ indatur, & postea linteum quoddā multiplex, aut paruū quoddā coriaceum puluinar, super gibbū imponatur. Quàm paucissima tamen imposita esse cōducit, cauendi saltē gratia, vt ne tabula præ duritie dolorem aliquē importunè inducat. Sit autem gibbositas è directo maximè incisuræ in pariete, quo qua parte maximè extat, ea quàm maximè tabula imposita premat. Vbi verò imposita fuerit, aliquis extremā tabulæ partem deprimat, aut duo hoc faciāt, si vnus nō sufficerit. alij verò corpus secundū longitudinem velut dictum est extendant, partim hinc, partim illinc cōstituti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut iu-
C xta lignum defossis, aut in ipso ligno asellorū postibus constructis, siue erectos velis vtrinq; paululum supereminētes, siue hinc atq; illinc iuxta ligni verticem. Hæ coactiones moderationem admittūt, vt & vehemētissimè, & moderatè fieri possint. Talem autem vim habent, vt si quis etiam ad perniciem tales necessitates adhibere velit, & nō ad curationem, tunc quoq; multum possint. Nam si quis secundum longitudinem hinc atq; illinc saltem sic extendat, & nullam aliam necessitatem addat, tamen sic etiam extensionem facere poterit. Sed & si non extendat, & tabula solùm ita quis vtatur, etiam sic sufficienter deorsum cogere poterit. Bonæ autem sunt huiusmodi violentiæ, quibus & vehementioribus & debilioribus vti licet, vsu ipsorum prout quisq; vult moderato. Et sanè etiam secundū naturam coactionem faciūt. Nam ea quæ extant, ad locū suum redire cogit depressio. Quæ verò præter

præter naturam coiuerunt, ea extendunt extensiones secundum naturã. Proinde neq; meliores his necessitates ego habeo, neq; iustiores. Rectitudo enim extensionis iuxta ipsam spinam, infernè & iuxta os sacrum appellatum, nullam ansam habet: supernè verò iuxta ceruicẽ & caput, habet quidẽ ansam, sed in speciem indecora est: & si hac parte extensio fiat redundans, etiam alias læsiones inducere poterit. Experimentũ autem aliquando feci, vt homine supino extento vtrem nõ inflatum sub gibbum subderem, & postea folle ex officina fabri in subiectum vtrem immisso inflarẽ. Verũ res mihi non successit. Quum enim bene extenderem hominẽ, vincebatur vter, & non poterat flatus aliquã coactionem facere. Sed & aliàs hæc res prompta erat ad dilapsionẽ, nimirũ quum in idem & hominis gibbositas, & vtris pleni incurua turgiditas cogãtur. Quum autem rursus non valde extenderem hominem, vter quidem præ flatu incuruus turgebat, homo verò omnino magis quàm conducebat repandus fiebat. Scripsi autem hoc de industria. Pulchrum enim est etiã ea discere quæ in experimentum assumpta successu caruerunt, & cur successum non habuerunt. Quibuscunq; porrò verticula intrò obliquantur, aut ex casu, aut graui aliqua re illapsa, his nullum quidem verticulum extat plerũque ita multum ab aliis. Si verò extiterit multùm, aut vnũ aut plura, mortẽ inducũt, velut etiam antea dictum est. Circularis etiam hæc & non angularis emotio existit. Vrinæ igitur talibus magis supprimũtur, itémq; alui egestio, quàm his qui extra gibbosi fiunt: & pedes ac tota crura magis perfrigerantur, & lethalia sunt hæc magis quàm illa quæ dixi. Sed & si superstites euadunt hi, magis profluam vrinã habẽt, & cruribus impotentiores ac torpidiores fiunt. Si verò etiam in superna parte magis repãdi fiant, totius corporis impotentia ac torpor accedit. Atq; ego sanè nullam machinam habeo, per quã talia in idem restitui possint, si non alicui cõcussio per scalam opem tulerit, aut etiã alia quædam eiusmodi curatio aut extensio, qualis est ea quæ paulò antea relata est. Ad coactionem vnà cum extẽsione nullam habeo, quæ sanè fieri ita posset, velut in gibbo tabula coactionem faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per ventrem coactionem facere possit? Neque enim fieri hoc potest. Sed neque tusses, neque sternutatio

Verticula obliquata.

D E F

A nutationes vllam vim habent, vt extẽsioni auxiliari posſint. Nec verò flatus immiſsio in vẽtrem quicquã efficere poterit. Quin & ſi magnæ cucurbitæ affigãtur, attractionis nimirum gratia verticulorum intrò repẽtium, magno hoc mẽtis errore contingit. Propellunt enim magis quàm attrahunt, & neque hoc animaduertunt hi qui ipſas affigunt. Quãto enim magis ipſas quis adigit, tanto magis repandi fiunt hi quibus affiguntur, cute ſimul ſurſum coacta. Poſſem autẽ & alios cõcuſsionũ modos, quàm hi ſunt quos antea retuli, exponere, quos ſanè affectioni magis conuenire quis putare poſsit, verùm non valde ipſis fidem habeo, & propterea non ſcribo. In ſumma igitur de his quæ relata ſunt, ita aceruatim cõſtituere oportet, quòd ea quidem quæ in repãdum emota ſunt, lethalia ſunt ac noxia: quæ verò in gibbum, innoxia in totum, quantum ad mortem, & vrinæ ſuppreſsionem ac torporem attinet. Non enim riuos qui ſunt in ventre gibboſitas ad externam partẽ intendit, neq; fluidos eſſe prohibet. Repãditas verò ambo hæc facit, & ad alia multa hæc accedunt. Nã multo plures & cruribus & manibus impotentes fiunt, & corpore torpeſcunt, & vrinæ his ſupprimuntur, quibus gibboſitas quidem neque extra neq; intrò extiterit, verùm in rectitudinem ſpinæ vehemẽter concuſsi fuerint. Quibus verò gibboſitas extat, hi minus talia perpetiuntur. Multa verò etiam alia in medicina quis videre poterit, ex quibus ea quidem quæ fortia ſunt, innoxia ſunt per ſe totã morbi iudicationẽ inducẽtia: quæ verò debiliora, noxia, ita vt & diuturnos morbos progenerent, & cum reliquo corpore ampliorem cõmunionem habeant. Nam & coſtarum fractura eiuſmodi quid perpetitur. Quibus enim fracta fuerit coſta vna, aut plures, velut plurimis frãgitur, ita vt oſſa ad internam partem non vergant, neq; denudata ſint, ex his pauci iam febricitarunt. Sed neque ſanguinem multi iam expuerunt, neq; ſuppurati multi fiunt, neque curatione medicamentorum ex illitis linamentis opus habent, neq; oſsium corruptiones accedunt, & victus vulgaris ſufficit. Si enim febris continua ipſos non corripuerit, etiam vaſa per inediam his vacua fieri deterius eſt, quàm ſi nõ vacua fiant. Maiorem item dolorẽ ac febrem & tuſsim inducit. Moderata enim ventris repletio, coſtarum fit directio. Verùm vacuatio pendentes coſtas facit, & hæc

dependentia dolorem inducit. Extrinsecus autem vulgaris D deligatio talibus sufficit, ita vt cerato, & spleniis, & linteis, plana deligatio placidè firmetur, aut etiã laneum quiddam insuper opponatur. Corroboratur autem costa diebus viginti. Celeriter enim his ossibus calli obducuntur. At contusa circa costas carne, aut ex plaga, aut ex casu, aut renisu, aut alio quopiã eiusmodi, multi iam multum sanguinẽ spuerũt. Riui enim in molli ad vnamquanq; costam extenta parte, & nerui, à principalissimis in corpore partibus progressus habent. Multi itaq; iam tussiculosi, & tuberculosi, ac suppurati facti sunt, & linamentis opus habuerunt, & costa ipsis corruptionem sensit. Sed & quibus nihil tale accessit, carne circa costas contusa: tardius tamen dolor in ipsis sedatur, quàm in E his quibus costa facta fuerit: & in talibus vulneribus locus dolorum recidiuas magis habet. Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, si costa ipsis fracta fuerit. Quin & curatione exactiore tales indigẽt, si modò sapiant. Victum enim contractum esse conducit, & corpore quàm maximè quiescere, & à venere abstinere, eduliisque pinguibus, & fauces exasperantibus, ac fortibus omnibus: Venamque in cubiti flexura secare, & quàm maximè silere. Deligare verò locum contusum conducit spleniis non multiplicibus, sed multis & multò latioribus tota contusione, & cerato sublinere, & linteis latis cum fasciis latis ac mollibus deligare, & moderatè firmare, vt deligatus non valde se compressum esse dicat neque rursus laxum. Initium autem sumere debet qui deligat F in ipsa contusione, atque isthic maximè firmare, facienda verò est deligatio velut à duobus initiis, deligandúmque vt ne circumflua sit cutis circa costas, sed æquilibris. Deligandum autem aut singulis aut alternis diebus. Præstat autem & aluum mollire leui aliquo medicamento, cibi saltem euacuandi gratia: & ad decem quidem dies attenuare. Postea verò corpus renutrire ac tenerum facere. Quandiu verò attenuas, deligatione magis firmata vtendum est. Quum autem ad teneritudinem deducis, laxiore. Et si quidem sanguinem ab initio expuerit, quadraginta dierum curationem ac deligationem facere oportet. Si verò sanguinem non spuat, sufficit viginti diebus vt plurimum curatio. Verùm ex robore vulneris tempora coniectare opor

A oportet. Qui porrò tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil maioris mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quàm antea habebat. Vbi verò tale quippiam relinquitur, & curatione non probè exprimitur, deterius quidem est si iuxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neque enim caro amplius similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, & corruptiones ossis diuturnæ, multis iam ex huiusmodi occasionibus factæ sunt. Sed & si iuxta os non fuerit, verùm ipsa caro mucosa sit: attamen etiam sic recidiuæ, ad dolores, aliàs atque aliàs fiunt, si quis forte corpore ægrotauerit. Quapropter deligatione vti oportet bona, simúlque multum conueniente, quo ad ea humo-
B ris effusio, quæ in contusione facta est, resiccetur ac resorbeatur, locus autem carne sana augeatur, & ossis quoque caro augescat. At quibus ex neglectu vetustatem contraxerit, ita vt locus sit dolorosus, & caro submucosa, his vstio medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit, vsque ad os vrere oportet, non tamen vt os percalescat. Si verò inter costas mucositas fuerit, ne sic quidem in superficie vrere oportet, cauere tamen ne in vlteriorem partem peruras. Si verò ad os ipsum contusio esse videatur, & sit adhuc recens, & nondum os corruptionem sentiat: si quidem parua admodum fuerit, sic vrere oportet veluti dictum est. Si verò oblonga fuerit iuxta os contusionis eleuatio, plures crustas incutere oportet. Cæterùm de corruptione costæ, vnà
C cum eorum, qui linamentis opus habent curatione, dicetur. Si verò femoris articulus ex coxa exciderit. Excidit autem iuxta quatuor modos, intrò quidem sæpe, foras autem præ aliis sæpe. Verùm in posteriorem ac anteriorem partem excidit quidem, sed raro. Quibus igitur intrò excesserit, his longiùs apparet crus, si ad alterum comparetur, atque hoc merito, propter duas causas. Nam os quod à coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentũ fit capitis femoris, & articuli ceruix in acetabulo vehitur: & nates forinsecus cauæ apparent, vtpote quum intrò cesserit femoris caput. Et rursum summa femoris pars iuxta genu, extra repere cogitur. Tibia itẽ, & pes, eodem modo. Quum igitur foras repat pes, medici ob imperitiã, sanum pedem ad hunc adhibent, & nõ hunc ad sanum; & propterea multò longius

Femoris articulus quatuor modis excidit.

læsum crus apparet quàm sanum. Multis autem etiã aliis lo- D
cis talia sinistram intelligentiam habent. Nec verò flectere iuxta inguen similiter vt sanum possunt. Sed & si femoris caput in interfœmineo contingatur, palàm extuberare comperitur. Signa igitur hæc sunt, in his quibus femur intrò excidit. Quibus igitur articulus elapsus nõ fuerit repositus, sed aut frustra tentatus est, aut neglectus, his & ambulatio per cruris circumuolutionem, velut in bobus fit, & plurima vexatio ipsis in sano crure contingit: & coguntur iuxta lateris mollitudinem, aut iuxta elapsum articulum, mutili ac obliqui esse. Iuxta sanum verò crus, nates ad externam partem rotundæ esse coguntur. Si quis enim sani cruris pede extra E
ambularet, protruderet vtique reliquum corpus, vt ad læsum crus veheretur. Læsum autem vehere hoc non poterit. quomodo enim posset? Cogitur igitur sic sani cruris pede intro ambulare, & non extra. Ita enim maximè vehit sanum crus, & suam ipsius, & læsi cruris, partem corporis vtrisque incumbentem. Quum autem iuxta lateris mollitudinẽ, ac iuxta articulum cauentur, parui apparent, & baculo inniti coguntur à latere iuxta sanum crus. Hac enim parte fulcimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in hac corporis pondus vehitur. Coguntur intem se inclinare. Manum enim quæ est à parte cruris læsi, ad obliquũ femur firmare coguntur. Non enim potest læsum crus vehere corpus, in crurum permutatione, si non detineatur dum ad ter- F
ram premitur. In his igitur figuris esse coguntur hi quibus intrò elapsus, non fuerit repositus articulus, homine non præmeditante vt quàm facilimè sit figuratus. Sed ipsa hæc calamitas ex præsentibus ea quæ facilima sunt eligere docet. Nam & qui vlcus habent in pede aut tibia, non omnes crure valde ingredi possunt, & infantes sic iter faciunt, extra enim ingrediuntur læso crure. Et duplex lucrum consequuntur. Duplici enim opus habent. Nam & corpus non similiter vehitur in eo crure quod extra ingreditur, sicut in eo quod intrò. Non enim secundum rectitudinem ipsi incumbit pondus, sed multò magis ei quòd subingreditur. Ipsi enim è directo incumbit pondus, tum in ipsa ambulatione, tum in crurum permutatione. In hac enim figura sanũ crus celerrimè supponere poterit, si eo quod læsum est, exterius:

A sano interius ingrediatur. Verùm de quo nunc sermo est, Bonum est vt corpus ipsum sibiipsi facilimas figuras inueniat. Quibus igitur nondum perfectis ad augmētum, elapsus articulus non fuerit repositus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim ossa similiter in longitudinem augescunt, sed breuiora fiunt. Maximè autem femoris. Excarne item & emusculatū, ac effœminatum & tenuius totū fit crus, simul quidem propter priuationē loci articuli, simul autem quòd eo vti non possunt, eo quòd secundum naturam situs non est. Vsus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiam aliquantum ab intercepto in longitudinē augmentum. Maximè igitur lædūtur hi quibus dum in vētre sunt, hic articulus fuerit luxatus. Secundo loco hi quibus valde infantibus

B idem contigit. Minimè verò hi qui perfecti sunt. Qualis igitur ambulatio perfectis contingat, dictum est. Quibus verò dum infantes sunt calamitas hæc incidit, plerique ad corporis directionem tardi sunt, imò male ad sanū crus deuoluuntur, manu quæ est ad sanum crus, ad terrā se fulciētes. Sed & ex perfectæ ætatis hominibus quidā, quibus hæc calamitas contigit, ad ambulationem rectā cunctātur. Quicunq; verò infantes hac calamitate presſi, rectè educati fuerint, sano quidem crure in rectum vtuntur, verùm sub alam secundum sanum crus scipionem ferūt, aliqui etiam sub vtranque alam. Crus autem læsum eleuatū habent, & tanto melius habent, quanto breuius ipsius læsum crus fuerit. Sanum autem crus

C nihilominus ipsis robustum est, quàm si ambo sana essent. Effœminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, & plerunq; hoc magis perpetiuntur hæ quæ sunt ab externa parte, quàm quæ ab interna. Cæterùm quidam fabulantur Amazonides masculam suam sobolem statim dum infantes sunt luxare, aliàs circa genua, aliàs circa coxas, quo nimirū claudi fiant, & masculum genus fœmineo insidias non struat. Vtuntur itaque his pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia sedentaria opera. An equidem vera hæc sint, ego non noui: quod autem tales fiant, scio, si quis ipsos statim dum infantes sunt luxet. Iuxta coxas igitur magna differentia est, an extra, an intrò fiat luxatio. Iuxta genua verò, differentia quidem aliqua est sed minor. Modus autem vtriusque claudicationis propius est. Decurtantur enim magis hi quibus

extra luxatio facta est. Recti autem minus stant, quibus intrò luxatio cõtigit. Eodem modo etiam si iuxta malleolum luxatio fiat, si quidem ad externã partem id contingat, mutili quidem fiunt, verùm stare possunt. Si verò ad internã valgi quidem fiunt, minus autẽ stare possunt. At verò coauctio ossium talis fit. Quibus quidem circa malleolum tibiæ os excessit, his pedis quidẽ ossa minimè coaugescunt, hæc enim proximè ad vulnus sunt. Verùm tibiæ ossa augentur quidem non multo defectuosius, carnes tamen minuuntur. Quibus verò iuxta molleolum manserit articulus secundum naturam, iuxta genu autem excesserit, his tibiæ os similiter coaugescere non solet, sed breuius fit. Hoc enim proximè ad vulnus est. Pedis autẽ ossa minuuntur quidem, sed non similiter, velut paulo ante dictum est, quia articulus circa pedẽ saluus est. Si verò ipso etiam vti possent, velut mutilo, minus adhuc pedis ossa his minuerentur. At quibus circa coxã luxatio contingit, his femoris os non similiter coaugescere solet: Hoc enim proximè ad vulnus est: sed breuius sano fit. Tibiæ tamẽ ossa nõ similiter his augmento destituuntur, neq; ossa pedis, atq; hoc ea de causa, quòd femoris articulus qui ad tibiã est, & tibiæ articulus qui ad pedem est, in sua natura manet. Carnes tamen minuuntur his totius cruris. Si verò vti crure possent, adhuc magis ossa augerentur, velut etiã prius dictũ est, excepto femore, & minus excarnes essent. Multo tamen minus carnosi quã hi qui sunt, essent. Argumento autẽ quòd talia ita se habent, hoc est. Quicunq; enim brachio elapso, mustellæ cubito præditi sunt, paruúmq; ac macilentũ brachium habent, aut ex natiuitate, aut etiã dum augescunt, priusquã perfecti euadant, galeãcones appellati, hi os quidem brachij breue habent, cubitum autẽ & summã manum paulo defectuosiorẽ quàm sani propter relatas causas, eo quòd brachiũ vulnerato articulo proximũ est, vt ideo breuius factũ sit. Rursus autẽ cubitus propterea nõ similiter calamitatẽ percipit, quia brachij articulus qui est ad cubitũ, in veteri natura manet. Et rursus manus adhuc longius abest à calamitate quàm cubitus. Propter has igitur causas cõtingit, vt & ossa quę non coaugẽtur, nõ coaugescãt, & quæ coaugẽtur, coaugescãt. Cæterũ ad carnositatẽ & manui & brachio multum profuerit, si quis manu laborãdo se fatiget. Quæcunque enim manuum

Ossium coauctio.

D E F

opera

A opera ſunt, plurima ex ipſis Galeancones hac manu operari conantur, velut altera poſſunt, & nihilo defectuoſius quàm cũ illæſa efficiũt. Non enim ſupra manus, velut ſupra pedes, corpus vehi neceſſe eſt. Verùm leuia ſunt ipſis opera. Propter vſum autem non minuuntur carnes Galeanconibus, neq; circa manum, neque circa cubitum. Sed & brachium propterea aliquam opem ſentit ad carnoſitatem. Quum autem coxa eluxata fuerit ad internã partem à natiuitate, aut adhuc infanti, carnes ideo magis minuũtur quàm in manu, quòd crure vti non poſsint. Quòd autem hæc hoc modo ſe habeãt, teſtimonium vnum quoddam in paulo poſterius referẽdis habebitur. At quibus in exteriorem partẽ femoris caput exceſſerit, his crus breuius apparet, ſi ad alterum extendatur, atq; id merito. Non enim ſuper os fundamẽtum fit capitis femo-

B ris, ſicut quum intro excidebat, ſed iuxta os quod inclinatam naturam habet in carne humida ac cedente firmatur: & propterea quidem breuius apparet. Intrinſecus autem iuxta plechada, intermediam crurũ ac inguinum partem, femur magis mutilum & excarne fit. Nates autẽ extrinſecus incuruiores, vtpote quum extra femoris caput elapſum ſit. Sed & ſuperius apparent nates, vtpote cũ caro quæ iſthic eſt, femoris capiti ceſſerit. Summa verò femoris pars circa genu, intro repere videtur. Tibia item & pes. Sed neque inflectere velut ſanum crus poſſunt. Et ſigna quidem femoris extra elapſi hæc ſunt. Quibus igitur perfectis iam elapſus articulus nõ fuerit repoſitus, his totũ crus breuius apparet. In ambulatione au-

C tem calcaneo terram pertingere non poſſunt. Verùm pectore pedis in terra conſiſtunt ac progrediuntur, parũ autem ad internam partem ſummis digitis vergunt. At crus læſum in his multo magis corpus vehere poteſt, quàm quibus ad internam partem excidit, partim quòd caput femoris, & ceruix articuli, quum natura obliqua ſit, ſub multam coxæ partẽ ſubſiſtit: partim quòd ſummus pes non ad externam partem inclinatus eſſe cogitur, ſed propè eſt ad rectitudinem corporis, & tendit etiam interius. Quum igitur ſemitam ac callem acceperit articulus, in carne ad quam elapſus eſt, & caro viſcoſitatem contraxerit, doloris exors progreſſu temporis fit. Quum autem doloris exors factus fuerit, poſſunt quidem abſq; baculo iter facere, ſi aliàs voluerint, poſſunt autem &

vehere corpus supra crus lęsum. Itaque propter vsum, carnes talibus minus effœminantur, quàm illis de quibus paulo ante dictum est. Effœminantur autem aut plus, aut minus. Magísque adhuc effœminantur plerunque iuxta internam partem, quàm iuxta externam. Plerique tamen ex his calceamentum sibi inducere non possunt, propter cruris inflexibilitatem. Quidam verò etiã hoc possunt. At quibus dum adhuc in ventre sunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dũ adhuc augescunt, vi elapsus, non fuerit repositus, aut etiã præ morbo hic articulus excesserit, ac luxatus fuerit: multa enim huiusmodi fiunt: talium quibusdam si corruptionem senserit femur, suppurationes diuturnæ & linamentis indigenges fiunt, & aliquibus osium denudationes. Similiter autem & quibus corruptionem femoris os sentit, & quibus non sentit, multo breuius fit, & velut sanum coaugescere non solet. Tibiæ tamen ossa breuiora quidem fiunt quàm alterius tibię, sed paululum, ob causas antea relatas. Ambulare verò tales possunt, & quidam ex ipsis eo modo quo perfecti, quibus elapsus articulus repositus non est, aliqui verò etiam toto pede consistentes progrediuntur, declinant tamen inter ambulandum propter cruris breuitatem coacti. Hæc autẽ hoc modo fiunt, si diligenter educati fuerint in figuris, & rectè in quibus oportet, priusquam ad iter faciendum corroborati fuerint, diligenter item & rectè, postquam corroborati fuerint. Plurima autem diligentia opus habent hi, quibus dum maximè infantes sunt, hæc calamitas cõtigerit. Si enim neglecti fuerint dum infantes sunt, inutile penitus, & omni augmento priuatum, totum crus euadit, & carnes totius cruris magis minuuntur quàm sani. Multo tamẽ minus his minuuntur quàm illis quibus intro excidit, propter vsum & laborem, ita vt statim crure vti posint, velut etiam paulo ante in Galeanconibus dictũ est. Sunt autem aliqui, quibus partim statim à natiuitate, partim præ morbo, amborũ crurum articuli exciderunt ad externam partem. His igitur ossa quidem easdem affectiones habent ac perpetiuntur. Carnes tamen minimè effœminantur. Sed & Satis carnosa crura fiũt, præterquam si quid sanè circa internã partem paululum deficiat. Propterea verò Satis carnosa sunt, quia vtrisque cruribus similiter vtuntur. Similiter enim fluctuant hac atque

illàc

A illàc inter ambulandum: & vehementer eminentibus natibus hi videntur, propter articulorum excessum. Si verò ossa ipsis corruptionem non senserint, neque gibbosi supra coxas fiant: nonnullos enim etiam talia corripiunt. Si igitur tale quid non contigerit, satis sani de cætero durant. Totum tamen corpus hi minus augescens habent, capite excepto. At verò quibus in posteriorem partem femoris caput exciderit: paucis autem excidit: hi crus extendere non possunt, neque iuxta articulum elapsum, neq; ita valde circa poplitem, & multo minus quàm hi quibus iamdudum id contigit. Hi enim magis & circa inguẽ, & circa poplitem, articulum extendunt. Illud tamen insuper intelligere oportet: Et enim commodum, & magni faciẽdum, & plerisq; ignotum: Quòd
B neq; sani articulum circa poplitem extendere possunt, si non simul extendant etiam articulum circa inguen, præterquàm si pedem valde sursum attollant. Sic enim poterunt. Hi itaq; neq; inflectere articulum circa poplitem similiter possunt, sed multo difficilius, si non etiam articulum circa inguen inflexerint. Multa verò etiam alia circa corpus huiusmodi fraternitates ac cognationes habent, & circa neruorum distentiones, & circa musculorum figuras, plurima, & pluris facienda vt cognoscãtur, quàm quispiam putauerit. Item circa intestini naturam, & totius ventris, & circa vterorum errores ac distentiones. Verùm de his alibi nobis sermo erit cognatus his quæ nunc dicuntur. Sed de quo nunc sermo est, neque extendere possunt, velut iam dictum est, & breuius crus ap-
C paret, atque hoc ob duas caussas, & quòd non extenditur, & quòd ad natium carnem elapsum est. Natura enim ossis coxæ ea parte est, qua & caput & ceruix femoris existit. Vbi verò luxatum fuerit, pronum ad externam partem natium defertur. Inflectere tamen possunt, si dolor non prohibeat, & tibia & pes moderatè recta apparent, & neq; hàc, neque illàc multum inclinata. Iuxta inguen verò caro insuper aliquãto mollior esse videtur, præsertim ad contactum, vt pote articulo ad alteram partem elapso. Ad ipsas autem nates si attrectetur femoris caput, aliquanto etiã magis extuberare videtur. atque hæc quidem signa sunt, si cui in posteriorem partẽ femur excidit. Cui igitur iam perfecto elapsum non fuerit, repositum, hic ambulare quidem potest, vbi tempus intercesserit.

ferit,& dolor ſedatus fuerit, & articulus in carnem verſati D
adſueuerit. Cogitur tamen vehementer ſe inflectere circa inguina,dum iter facit, atque hoc ob duas cauſas, tum quòd multo breuius crus fit,ob ea quæ antea dicta ſunt: tum quòd multum valde abeſt ab eo,vt calcaneo terram contingat. Si enim conaretur vel paululũ pede illo vehi , ita vt nihil aliud habeat quo ſe firmet,retro ſane corruerit. Magna enim fuerit momenti inclinatio & coxis multum in poſteriorem partem ſupereminentibus ſuper pedis greſſum,& ſpina inſuper ad coxas vergente. Vix autem pectore pedis terram attingit,& ne ſic quidem,niſi ipſe ſeipſum circa inguina inflectat, & altero crure circa poplitem inſuper ſe inflectat. Ob hæc autem cogitur,vt manum quæ eſt ſecundum læſum crus, ad ſupernam femoris partem in ſingulis greſsibus firmet. Cogit igitur aliquantum hoc ipſum , vt circa inguina inflecta- E
tur. Nam in permutatione crurum in ambulando,corpus ſupra læſum crus vehi non poteſt, ſi non inſuper firmetur crus per manum ad terram, nimirum quum non ſub corpora articulus ſubſiſtat, ſed ad poſteriorẽ partem iuxta coxã extet. Abſq; tamen baculo tales iter facere poſſunt, ſi aliàs adſueuerint,eo quòd greſſus pedis in vteri rectitudine manet, & non ad extremam partem inclinatus eſt. Quapropter nihil opus habent baculi fulcimento. Quicunque tamen pro femoris per manum apprehenſione,ſuppoſito ſub alam , quæ ad ſiniſtrum crus eſt,ſcipione inniti volunt,hi ſiquidem longiorem ſcipionem ſuppoſuerint,erectiores quidem iter faciẽt , pede F
autem ad terram non innituntur. Si verò pede inniti volent , breuior ipſis baculus faciendus eſt, & ad inguina, vt ſe inflectant neceſſe fuerit. Cæterum carnium imminutiones etiam his ſecundum rationem fiunt , velut anteà dictum eſt. Qui enim eleuatum habent crus,& nihil laborant,his etiam maximè minuuntur.Si verò plurimo vtuntur ingreſſu,his minimè minuuntur.Sanum tamen crus nihil inde vtilitatis conſequitur , ſed etiam deformis ſit , ſi læſo crure ad terram innitentes vtantur.Illi enim ſimul inſeruiens , & extra prominente coxa eſſe cogitur , & citra poplitem ſe inflectere. Si verò quis læſo crure non ad terram vtatur , ſed eleuatum habeat , & ſcipioni innitatur , ſic ſanum crus robuſtum fiet. Nam & in naturali ſtatu degit, & exercitationes

ipſum

A ipſum corroborant. Poſsit aliquis dicere, extra medicinam talia eſſe. Quid enim opus eſt de his quæ incurabilia iam facta ſunt, amplius tractare? At hoc facere multum refert. Eiuſdem enim profeſsionis eſt & hæc cognoſcere. Non enim fieri poteſt, vt inter ſe dirimantur. Oportet enim curabilia ita tractare, vt ne incurabilia fiant, ea intelligentia vt quàm maximè prohibeamus. ne ad hoc deueniant vt incurabilia reddantur. Oportet autem & incurabilia cognoſcere. vt ne maximè lædant. Prædictiones autem ſplendidæ ſunt ac glorioſæ ex cognitione, quò & qualiter & quando, ſingula deſinent, ſiue eo vertantur vt incurabilia fiant, ſiue curationis ſpem exhibeant. Quibuſcunque verò ex natiuita B te, aut dum adhuc aliàs augeſcūt, ita elapſus fuerit articulus, & non repoſitus, ſiue ex violentia elapſus ſit, ſiue præ morbo: Multæ enim huiuſmodi luxationes fiunt in morbis: Qui verò ſint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, poſtea ſcribetur. Si itaque elapſus non fuerit repoſitus, femoris quidem os breue fit, affligitur autem totum crus, & augmento deſtituitur, & multo magis excarne fit, eo quòd ipſo non vtantur. Nam & articulus circa poplitem his affligitur. Nerui enim ob ea quæ antea dicta ſunt intenduntur. Quare articulum circa poplitem extendere non poſſunt hi quibus hoc modo coxa excidit. Vt enim in ſumma dicam, Omnia quæ in corpore ad vſum facta ſunt, ſi quis moderatè ipſis vtatur, & in his laboribus exerceat, ad quos ſingula ſunt adſueta, C ſic quidem ſana ſunt, & augeſcunt, & probè conſeneſcunt, Si verò quis non vtatur, ſed quieſcat, morboſiora fiunt, & non augeſcunt, & cito conſeneſcunt. Inter hæc autem non minimè perpetiuntur hoc & articuli, & nerui, ſi quis non ipſis vtatur. Propter has igitur cauſas, magis in hoc luxationis modo quàm in aliis affliguntur. Totum enim crus & in oſsium, & in carnium natura, augmento deſtituitur. Tales igitur vbi iam in viros euaſerunt, eleuatum ac inclinatum crus hoc habent, altero verò vehuntur baculo innitentes, aliqui vno, aliqui duobus. Quibus porrò in anteriorem partem femoris caput elapſum fuerit: paucis autem hoc contingit: hi extendere quidem eius perfectè poſſunt, inflectere autem ſe minimè hi poſſunt circa inguen. Affliguntur autem etiam, ſi circa poplitem ſe inflectere coguntur. Longitudo

Articulus cum repoſitus nō fuerit.

Femur antrorſum elapſum.

gitudo verò cruris consimilis apparet, & circa calcaneum quidem valde. Verùm summus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere solet. Totum autem crus rectitudinem habet secundum naturam, & neque hàc, neque illàc vergit. Cæterùm hi statim dolore corripiuntur maximè, & vrina imprimis supprimitur, aliquanto magis quàm in aliis luxationibus. Caput enim femoris proximè his incumbit ad præcipuos neruos, & circa inguen quidem extuberantes vidētur, & locus extentus apparet, Verùm circa nates rugosior, & maximè excarnis. Atque hæc quidē quæ relata sunt, signa sunt eorum quibus ita femur excidit. Quibuscunque igitur viris iam factis, hic articulus elapsus, non fuerit repositus, hi vbi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit versari adsueuerit, statim ferè recti ambulare possunt, absque baculo, & valde quidem recti, vtpote quum ad læsum crus, neque circa inguen, neque circa poplitem, facile se flectere posſint. Propter inguinis itaque inflexibilitatem, rectiore toto crure in ambulando vtuntur, quàm quum sani essent. Sed & aliquando ad terram pedem trahunt, vtpote quum supernos articulos non facilè inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediuntur, quàm anteriore pedis parte. Si verò magnis greſsibus progredi possent, etiam valde calcaneo insistentes progrederentur. Nam & sani quāto minoribus gresſibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediuntur, alterum pedem deponentes, contrarium eleuantes. Quibuscunque itaque hoc modo excidit, adhuc etiam magis calcaneo terram contingunt, quàm anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, vbi reliquum crus extensum fuerit, nō similiter in anteriorem partem inflecti potest, sicut vbi crus fuerit inflexum: Neque rursus sinuari pes potest crure inflexo, sicut vbi crus fuerit extētum. Sana igitur natura hoc modo est, veluti dictum est. Quum verò elapsus articulus repositus non fuerit, sic iter faciunt, velut dictum est, ob prædictas has causas. Magis tamen excarne crus fit quàm alterū, & iuxta nares, & circa suram, & iuxta posteriorem rectitudinem. At verò quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic elapsus, nō fuerit repositus, aut etiam à natiuitate ita habuerint, & his femoris os aliquāto magis minuitur, quàm tibiæ

aut ped

A aut pedis oſſa. Et minimùm quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamen vndique minuũtur, maximè circa poſteriorem rectitudinem, quemadmodũ etiam priùs dictum eſt. Quicunq; igitur rectè educati fuerint, hi vbi augeſcunt, crure vti poſſunt, breuiore aliquantũ exiſtẽte quàm altero, ita tamẽ vt baculo innitãtur ea parte qua læſum crus eſt. Non enim abſque calcaneo, pedis pectore admodum vti poſſunt, vt in id innitantur, quemadmodum in aliis claudicationibus aliqui poſſunt. Cauſa verò cur non poſsint, ea eſt quæ paulò ante relata eſt. Ob id igitur baculo inſuper opus habent. Qui verò neglecti fuerint, & crure ad terram non vtuntur, ſed eleuatum id habẽt, his minuuntur quidem oſſa,
B vbi augeſcunt, magis quàm his qui eo vtuntur. Minuuntur autem & carnes magis multò quàm his qui vtuntur. Verùm circa articulos in directũ mutilatur his crus aliquãto magis, quàm quib9 alio modo luxatio facta eſt. Quo igitur in ſumma dicatur, Articuli excidentes ac qui luxantur, inæqualiter inter ſeipſos excidunt ac luxantur, aliquãdo multò plus, aliquãdo multò minus. Et quibus quidẽ multò plus luxati aut elapſi fuerint, his omnino difficiliùs reponuntur. Et ſi repoſiti nõ fuerint, maiores & manifeſtiores mutilationes ac afflictiones tales habent, & oſsium, & carnium, & figurarum. Vbi verò minus exciderint & luxati fuerint, tales faciliùs quàm alij reponi poſſunt. Si verò fruſtra tentati, aut neglecti fuerint, minores ac minùs noxiæ mutilationes his fiũt, quàm
C illis de quibus paulò antè dictum eſt: Reliqui igitur articuli etiam valde multum differunt ad hoc vt aliquando minor, aliquando maior luxatio fiat. Verùm femoris & brachij capita, quàm ſimillimè inter ſe vtraq; excidũt. Nã capita prout rotunda ſunt, ſimplicem & caluam rotunditatem habẽt. Orbiculatiores autem ſinus ſunt, qui capita excipiũt, capitibus tamen ipſis congruentes. Quapropter fieri non poteſt vt dimidium articuli ex ipſis elabatur. Nam ob rotunditatis circunferentiã, aut ad externã, aut internam partem luxari poterit. Sed de quo nunc ſermo eſt, perfectè excidunt, nam alioqui non excidunt. Attamen & hi aliquando plus, aliquando minus, à naturali ſtatu proſiliunt, & femur aliquanto magis quàm brachiũ patitur, Nam aliquæ etiã ex his luxationibus quæ à natiuitate fiunt, ſi parũ elapſæ fuerint, ad naturalẽ ſ-

tum reduci possunt, & maximè articuli circa pedē. Quicunque à natiuitate mutili fiunt, pleriq; ex his curabiles sunt, si non valde magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis iam pueris contigerit. Optimum igitur est vt talia quàm celerrimè curentur, priusquàm valde magnus osium defectus fiat, & priusquā admodum magnus carnium defectus circa tibiam contingat. Modus itaq; mutilationis nō vnus est, sed plures. Plurima quidem eluxata non sunt penitus, sed per figuræ cōsuetudinem, in quadam pedis interceptione mutilata. Animaduertendum autem in horū curatione est, vt tibiæ circa malleolum os, quod extrinsecus est, ad internā partem detrudatur ac dirigatur, & calcanei os quod è directo illi subiacet, ad externā partem retrudatur, quo ossa quæ eminēt sibiipsis occurrant iuxta medium ac obliquum pedem. Digiti verò aceruati vnà cū magno digito ad internam partē inclinentur, atque ita circuncirca cogantur. Probè autem deligare oportet cerato resinato, & spleniis, & linteis mollibus nō paucis, neq; nimis compressis, atq; ita deligationis circunductiones facere, velut etiam manibus directo pedis fiebat, quo pes paulò magis ad valgum vergere videatur. Soleam etiam quandā facere oportet, aut ex pelle nō nimis dura, aut è plumbo, eámq; insuper alligare nō ad corpus positam, sed vbi iam postremis linteis deligare voles. Quū verò iam deligatus fuerit, vnius alicuius lintei ex his quibus deligatur, initium, ad deligamēta quæ infra pedem sunt assuere oportet, è directo parui digiti, & posteà sursum extendere, ita vt moderatè habere videatur, atq; sic supra suram circundare, quo sic extentum ac collocatum stabile maneat. In summa, quasi quis ceram fingat, ad naturā iustam adducere oportet, ita vt & inclinata, & distenta præter naturam, & manibus sic dirigamus, & similiter deligatione: adducamus autem non violenter, sed leniter. Assuere verò ita oportet lintea, vt cōducat ad reparationes ac appensiones faciendas. Aliæ enim claudicationem alia reparatione ac appensione opus habent. Calceum insuper plumbeū facere oportet, extra deligationem adalligatum, qualem modulum crepidæ chiæ habebunt. Verùm nihil ipso opus est, si quis & manibus rectè direxerit, & linteis rectè deligauerit, & appensiones ac reparationes per assuta lintea rectè fecerit. Atque hæc quidem est curatio, &

neque

A neque sectione, neq; vstione, neque alia varietate quicquam opus habet. Citius enim talia medicinæ obtẽperant, quàm quis putarit. Deuincire tamen tempore oportet, donec in iustis figuris corpus auctũ fuerit. Vbi verò calcei ratio habenda est, Arbylæ lutigradę, calceamẽti ita appellati species, accommodatissimæ existunt. Hoc enim calceamentũ minimè à pede superatur, sed potius ipsum superat. Idoneus est etiã creticus calceamentorum modus. At verò quibus tibiæ ossibus luxatis, ac vlcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, siue intrò vergant, siue extra, tales reponere non oportet, sed permittere vt quicunque velit medicus reponat. Illud enim clarè scire oportet quòd homo morietur, si repo-B siti permanserint. Sed & vita paucorum dierũ his continget. Pauci enim ex ipsis septimũ diem transgrediuntur. Conuulsio enim est quæ ipsos occidit. Sed & cancerari contingit tibiã ac pedẽ. Hæc ita futura esse certo scire oportet. Et neque veratrum mihi videtur profuturũ esse, & eadem die datum, & rursus epotum: proximè autem si quicquã huiusmodi facit, non tamen mihi hoc videtur. Si verò repositi nõ fuerint, & ne tentati quidem ab initio, pleriq; ipsorũ superstites euadunt. Sic autem & tibiam & pedem coaptari oportet, prout ipse volet, modò non sint dependentia, aut commota. Curatio verò facienda est cerato picato, & spleniis vino imbutis paucis nõ valde frigidis. Frigiditas enim in talibus conuul-C sionẽ accersit. Idonea etiam sunt folia betarum, aut tussilaginis, bechij appellatæ, aut alicuius alterius huiusmodi, in vino nigro austero semicocta ac imposita. Et faciẽda est curatio super vlcus, & super partes adiacentes, Et cerato tepido ipsum vlcus illinendum. Si verò hyemis tẽpus fuerit, etiã lanæ succidæ vino ac oleo tepidis imbutæ supernè ipsum madefaciant. Deligatio verò nulla, neque vllum cataplasma adhibendum est. Probè enim nosse conuenit, quòd compressio ac omnis oneris gestatio, talibus omne malũ affert. Accommodata autẽ sunt ad talia, & ex emplastris aliqua quæ cruentis vulneribus destinata sunt, quibus videlicet ex ipsis cõfert, vt lanæ superimpositæ vino madefiant, & multo tempore sinãtur. Quæ verò ex illis cruẽtis emplastris, paucissimis diebus incumbere debent, & quæ resina comprehenduntur forinsecus adiecta, non similiter vt illa idonea sunt: diuturna

enim

Tibiæ ossa luxata.

Curatio.

enim fit horum vlcerũ purgatio, quum multo tempore madore abundent. Quosdam tamẽ ex his deligare, bonum est. Verùm illud clarè nosse oportet, quòd necesse est hominem turpiter claudum fieri. Nam pes in talibus in supernã partẽ retractus est: & ossa luxata, extra eminẽtia apparent. Neque enim vllum ex talibus ossibus plerunque denudatur, nisi leuiter aliquantum: neque abscedit, sed tenuibus ac debilibus cicatricibus circumducitur: atq; hoc si multo tempore quieuerint: Sin minus, periculum est ne vlcusculum immedicabile relinquatur. Verùm de quo sermo est, qui sic curantur, seruantur. Si verò repositus fuerit articulus ac permanserit, moriuntur. Eadem ratio est, si etiam cubiti ossa circa manus articulum vlcere facto emineãt, siue ad internam manus partem, siue ad externam. Clarè enim nosse id oportet, quòd is morietur intra paucos dies tali morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus verò reposita nõ fuerint, neque repositio tentata est, hi multò plures superstites manẽt. Curatio autem eiusmodi etiã talibus commoda est, qualis iam dicta est. Figuram verò claudicationis turpẽ esse necesse est, & digitos manus debiles ac inutiles. Sin enim ad internã partem ossa laxata fuerint, digitos inflectere non potest. Si verò ad externam, extendere nequit. Quibus verò tibiæ os facto vlcere, circa genu eminuerit foras, siue ad externã partem siue ad internã, his si quis reponat, adhuc promptior mors adest quàm aliis, etiam si etiam illis prompta aderat. Si verò omissa repositione medearis, spes quidem salutis hoc solo modo existit. Verũ periculosiora hęc ossa sunt, quanto superiora ac robustiora sunt, & à fortioribus elapsa. At si os femoris quod ad genu est, vlcere facto elapsum fuerit & repositũ permanserit, mortẽ adhuc violentiorẽ citius induxerit quàm prius relata. Si verò repositum non fuerit, longè magis periculosum est quàm priora. Sola tamẽ hæc salutis spes est. Eadẽ verò ratio est, & de articulis circa gibbũ cubiti, & de cubito ac brachio. Quæcunque enim ex his luxata, vlcere facto eminuerint, ea omnia si reposita fuerint mortem inducunt: non reposita, spem salutis: claudicationem verò superstitibus. Lethaliores autẽ sunt superiores articuli, si reponantur. Sed & si non reponantur, periculosiores iidem sunt. Si verò alicui superiores articuli luxati, facto vlcere

Os tibiæ eminens.

Os femoris quàm periculosum.

A eminéant, hi & si reponantur celerrimam mortem inducūt: & si non reponantur, periculosiores sunt. Curatio verò iā relata est, quæ mihi accōmodatissima esse videtur. At verò quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati, facto vlcere eminuerint, osse nō fracto, sed circa ipsam connexionē auulso, his si repositi permanserint, adest quidem periculum conuulsionis, si non bene curati fuerint: attamen operæ precium est vt repositio fiat, cum prædictione quòd multa custodia ac cura opus habet. Reponere verò facilimum est, efficacissimúmq; ac artificiosissimum per vecticulū, velut etiā antea dictū est in fractis ac eminētibus ossibus. Postea quiescere quàm maximè conuenit, & decumbere, ac pauco cibo B vti. Melius est & pharmaco sursum purgāte leui aliquo vti. Vlcus verò curare oportet, aut cruentis emplastris quæ madefiūt, aut polyophthalmi siue buphthalmi foliis impositis, aut quibus ossa in capite fracta curantur. Nihil autem valde frigidum adhibere. Minimè igitur primi articuli periculosi sunt. Superiores autem periculosiores. Reponere verò oportet eadē die aut postridie: Tertio ac quarto minimè. Quarto enim die maximè recrudescere solent. Quibus autem nō statim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra decem dies repositum fuerit, omne id continetur. Si verò reposito osse conuulsio accedat, articulū statim eiicere oportet, & calida quàm sæpissimè humectare, C & totum corpus, & præsertim circa articulos, calidè & leniter ac molliter tractare. Verùm inclinatū magis quàm extentum totum corpus esse oportet. Expectandū tamē est articulos circa digitos qui reponuntur abscessuros esse. Plerūque enim ita contingit, si vel quæuis inflāmatio subsit. Quare si non propter vulgi imperitiam, modico verēda esset accusatio, nullum penitus reponere oportebat. Atque ad hunc modum periculosa sunt ossa, circa articulos eminētia foras, si reponantur, quemadmodum dictum est. Quæcūque verò circa articulos digitorum penitus resecātur, ea plerunq; innoxia sunt, si nō quis in ipsa vulneratione ex animi deliquio lædatur. Et curatio vulgaris talibus vlceribus sufficit. Sed & quæ nō circa articulos sed iuxta aliam quandam osium rectitudinem resecantur, & hæc innoxia sunt, & adhuc aliis curatu faciliora. Ex quę iuxta digitos ossa fracta extra eminēt,

Curatio.

non ad articulum,& hæc si reponantur,innoxia sunt. At re- D
sectiones ossium perfectæ circa articulos,& in pede,& in ma nu,& in tibia ad malleolos,& in cubito adiuncturã manus, plerisq; quibus resecantur innoxiæ sunt,si non statim animi deliquiũ euertat,aut quarta die febris cõtinua accedat. Corruptiones tamen carnium contingunt,& in vulneribus sanguifluis fientibus,& vehemẽtibus cõstrictionibus,& in ossiũ fracturis magis quàm oportet compressis: & aliis vinculis violentis intercepta plerisq; decidunt. Et plerique ex talibus superstites euadunt,& quibus femoris pars aliqua & carniũ & ossis decidit,& quibus brachij pars(Minus autem si cubiti aut tibiæ pars deciderit)& amplius facilè ferentes superstites euadũt. Quibus igitur fractis ossibus corruptiones sta- E
tim fiunt,& denigrationes,his abruptiones corporis celeres circũcirca fiunt,& decidentia cito decidunt,vt cùm ossa iam antea remiserint emollita. Quibus verò dum ossa sana sunt, denigrationes fiunt,carnes quidem etiã his cito moriuntur, ossa verò tardè abscedũt,qua parte termini sunt denigationis,& ossis nudatio extat. Oportet autẽ partes corporis quæcunq; infra terminos denigrationis sunt,quum iam penitus mortuæ fuerint,& doloris exortes,iuxta articulum auferre, prouidendo vt ne vulneret. Si enim is cui resectio fit, dolore affectus fuerit,& corpus nõdum mortuũ fuerit ea parte qua resecatur,magnum periculum est ne præ dolore animi deli quium incidat. Talia verò animi deliquia multos iam euesti F
gio peremerunt. Femoris itaque os tali modo denudatum octogesimo die abscedere vidi. Tibia tamen huic homini cir ca genu vigesima die ablata fuerat, aut vt mihi videbatur etiã citius. Non enim simul,sed ad maiorẽ prouidẽtiam facere quid mihi visum fuit. At tibiæ ossa ex eiusmodi denigratione circa mediã tibiã,sexagesimo die mihi deciderunt, quæcunq; ex ipsis fuerunt denudata. Differt equidem & curatio à curatione,ad hoc vt ossa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiam cõpressio à compressione, prout vehementior aut debilior fit,ad hoc vt citius aut tardius nerui denigrati emoriantur,carnes item & arteriæ ac venæ. Nam quæcunq; non vehementer intercepta moriuntur,ex talibus quædã ad ossium denudationes non perueniũt,sed magis in superficie decidunt. Propter has igitur causas,non vnum nu-

meri

A meri nomen tẽpori poni poteſt, in quãto ſingu la ex his iudicantur. Aſſumere verò valde oportet tales curationes. Sunt enim magis horrẽdi aſpectus quàm curationis, & curatio lenis omnibus talibus ſufficit. Ipſa enim ſeipſa ſolũ iudicãt: & circa victũ diligentiã adhibere oportet vt pro viribus febris exors ſit: & in iuſtis figuris corpus collocare. Iuſtæ autem hæ ſunt, vt neq; ſublimius eleuatum ſit neq; deorſum repat. Sed magis prætereà ſurſum vergat, donec perfectè fuerit circun circa abruptũ. Nam in hoc tempore ſanguinis eruptionũ periculum imminet. Ob id igitur vulnera deorſum repetia facere non oportet, ſed vice verſa. Alioqui vbi tempus ampliùs acceſſerit, & vlcera pura facta fuerint, non ampliùs hæ figuræ cõmodæ ſunt, ſed poſitio recta, & aliquando deorſum
B repentes. Temporis enim progreſſu quibuſdã horum oſsis diſceſsiones fiunt, & ſubligaminibus opus habent. Expectare tamen oportet, vt tales per tempus à dyſenteria corripiãtur. Nam in plerìſq; denigreſcentibus dyſenteria accedit, & in ſanguinis eruptionibus ex vlceribus. Accedit autem iudicatis iam denigrationibus ac ſanguinis eruptione, & procedit quidẽ large ac vehementi impetu, ſed nõ ad multos dies durat, neque lethalis eſt. Neq; enim valde cibum auerſantur tales, neque aliàs vaſa vacua facere conducit. Femoris porrò luxationẽ circa coxam hoc modo reponere oportet, ſi ad internam partẽ elapſum fuerit. Bona quidem ac iuſta & ſecundum naturam hæc repoſitio eſt, & ſanè etiam aliquid oſten- Femoris luxati repoſitio.
C tationis habẽs, ſi quis talium rerum iactatione ſuperbire velit. Ex pedibus hominẽ ad tranſuerſam mediæ domus trabẽ ſuſpendere oportet, vinculo forti, ſed molli ac lato, ita vt pedes quatuor digitorũ ſpatio, aut minus, inter ſe diſtantes habeat. Sed & ſupra genua latum ac molle lorum circũdatum eſſe oportet, quod itẽ ad trabem illam extendat. Crus autem læſum duobus digitis ampliùs quàm alterum extentum eſſe oportet. A terra verò abſit caput ad duorum cubitorum ſpatium, aut paulò plus, aut minus. Manus autẽ iuxta latera extentæ, aliquo molli ſint alligatæ. Omnia verò hæc ſupino iacenti ipſi præparentur, vt quàm breuiſsimo tẽpore pendeat. Poſtquàm verò ſuſpenſus fuerit, virum peritum & non debilem immiſſo inter femora cubito ita agere oportet, vt cubitum inter caput femoris elapſum, & interfœmineũ locúm-

quę inter anum ac pudendũ ponat, & posteà altera manu ad D
illam interpositã coniuncta, rectus astans ad suspẽsi corpus, derepente se appẽdens sublimis quàm æquabilissimè dependeat. Hæc repositio omnia quibus secundum naturam opus est exhibet. Nam & ipsum corpus suspensum sua ipsius grauitate extensionem facit: & is qui appendet, vnà cum extensione, femoris caput super acetabulum eleuari cogit, simúlq; cum cubiti osse, velut cum vecte molitur ac cogit, vt ad pristinam naturam relabatur. Oportet autem vincula omnino bene constructa esse, & curare vt fortissimus sit is qui se appendit. Quẽadmodum igitur etiã antea dictum est. Magna est differentia naturarum in hominibus, ad hoc vt vel facilè, vel difficulter repositio fiat. Et cur magna sit differentia di E
ctum est antea, vbi de humero egimus. Quibusdam enim femur rursus incidit nullo adhibito apparatu, sed ex modica extensione, quantum manibus directio fieri potest, & ex leui cõmotione. Multis autem qui crus iuxta articulũ inflexerũt, iam facta circũagitatione rursus incidit. At multò plura vulgari cuilibet apparatui non obtemperant. Quapropter scire quidẽ oportet de singulis optima in omni arte, vti verò his quæ singulis vicibus idonea visa fuerint. Relati igitur sunt extensionum modi etiã in superioribus, vt quis vti possit ex his qui fortè affuerint. Oportet enim in cõtrarias partes fieri extensionẽ vehemẽter, in alteram, cruris: in alterã, corporis. Si enim probè extensio facta fuerit, femoris caput supra pristinã sedem eleuabitur. Et si quidẽ ita supereleuatum fue F
rit, ne prohibere quidẽ facile sit, quo minus ipsum in suã sedẽ insideat. quare omnis iam vectis molitio ac directio sufficit. sed enim in extẽsione deficiũt, & ob id maiorẽ turbationem exhibet repositio. Oportet igitur non solũ iuxta pedem vincula alligata esse, sed etiã supra genu, quo non magis circa articulum sit deligatio in extẽsione, quàm circa coxæ articulum. Sic igitur extẽsionẽ ad pedis partẽ præparatam facere oportet. Sed & in alterã partem extensionẽ, non solùm ex deligatione circa pectus & alas, in contrarium extendere oportet, sed etiã loro longo, duplicato, robusto, leni, circa interfœmineum inserto. & à posteriore parte ad spinam porrecto, ab anteriore verò ad clauiculam tendente, ibíq; ad alterum initiũ alligato, ita coactionẽ facere oportet, vt alij hinc,

A alij illinc extenſionẽ faciant,ita tamen vt lorum circa interfœmineũ,non ſuper femoris caput porrectũ ſit,ſed inter caput & interfœmineũ. Verùm inter extendendũ pugno ad femoris caput quis innixus,id ad exteriorẽ partẽ propellat. Si verò is qui trahitur eleuetur,iniecta manu,& cũ altera manu cõiuncta ſimul deorſum trahat,ſimúlq; ad externã partẽ cogat. Alius verò quiſpiã partẽ femoris ad genu, placide ad internam partẽ dirigat. Dictum autem eſt etiã antea,operæ precium eſſe vt ſi quis in vrbe populoſa medicinã exerceat, lignũ poſsideat quadrangulare ſex cubitorum,aut paulo minus latitudine bicubitali:craſsitudo autẽ ſufficit dodrantalis. Id ſecundũ longitudinẽ hinc atq; illinc ſectionẽ inciſam
B habere oportet,vt ne altior quã oportet machinatio fiat deinde poſtes aſelli breues,robuſtos,vtrinq; inaptatos habere. Poſtea ſufficit quidẽ in dimidia ligni parte,nihil tamẽ vetat etiã per totum,velut foſſas longas quinq; vel ſex,quatuor digitorũ ſpacio inter ſe diſtantes,inciſas eſſe:& ſatis eſt vt ſint hę & latitudine & profunditate triũ digitorũ. Habere etiam in medio hoc lignũ debet excauationẽ profundiorem quadrangulã trium digitorũ quo in hanc excauationẽ,vbi opus eſſe viſum fuerit,lignũ cauitati congruum infigatur,quo ſupernè ſit rotundũ. Infigendũ autem hoc eſt,ſi quãdo conducere viſum fuerit,inter caput femoris & locũ inter anum ac pudendũ. Hoc lignũ erectum ſtans prohibet ne cõcidat cor-
C pus,dũ à pedibus extẽditur: Quãdoq; enim hoc ipſum lignũ ſufficit pro extenſione in contrariũ ſupernè faciẽda. Aliquãdo etiã dum hinc atq; illinc crus extẽditur,hoc ipſum lignũ hac vel illac laxum incũbens cõmodum ad hoc fuerit,vt inſtar vectis,caput femoris ad externam partem extrudat. Ob hoc enim etiam foſſæ inciſæ ſunt,quo in quibuſcunq; ex ipſis cõgruũ id facere fuerit,vectes ligneus immiſſus mollitionẽ faciat,aut circa articulorũ capita,aut ad ipſa penitus capita infixus,vnà cũ extenſione,ſiue ad externã partẽ, ſiue ad internam,molitionẽ facere expedierit:ſiue etiam rotũdum vectẽ eſſe conducat,ſiue latũ,alius enim alij articulo conducit. Cõmoda autẽ eſt in omniũ articulorum cruris repoſitione,hæc per vectes molitio vnà cũ cõcuſsione. Verùm de quo nunc ſermo eſt,teretẽ ac rotundum vectem eſſe conuenit. Ex his machinis ac coactionibus,nõ videtur mihi fieri poſſe vt

vllius articuli repositio frustra tentetur. Inuenire tamē quis D posſit etiam alios modos repositionis huius articuli. Si enim lignū hoc magnū, habeat in medio à lateribus duos postes pedales, eius altitudinis, quæ cōferre videtur, alterum hinc, alterū illinc. Deinde lignū transuersum, velut scalæ gradus, postibus impositū sit: atque ita sano crure inter postes transmiſſo, læsum crus suprà gradum adaptatū habeat. Verū ad altitudinem, & ad articulum qua parte excidit facilè quiddam adaptare oportet. Gradum enim moderato altiorem facere oportet, & stragulum multiplex prout congruum fuerit, sub corpus subextendere. Deinde lignum moderatam latitudinem ac longitudinem habens, sub crus ad malleolum vsque E extentū eſſe oportet, quòd vltra femoris caput, quātum eius fieri potest porrigatur, & ad crus alligetur quotiescūq; opus fuerit, vt moderatè habeat. Postea dū extenditur crus, siue ligno pistilloformi, siue aliqua alia ex his extensionibus, crus simul circū gradū vnà cū alligato ligno, deorsum cogere oportet, ita vt aliquis supra articulū iuxta coxam hominē detineat. Hoc enim modo simul & extensio femoris caput super acetabulū attollet, simúlq; mollitio femoris caput in pristinā naturā detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis rectè ac bene præparet. Quemadmodum autē etiam antea dictum est, à longè debilioribus extēsionibus, & viliore apparatu plerisq; rursus incidit. At verò si ad externam partē femoris caput luxatū fuerit, extensiones quidē hinc atq; illinc F facere oportet, eodē modo velut dictū est. Verùm molitionē cum vecte lato, vnà cum extēsione facere cōuenit, ab externa parte ad internā cogendo, ita vt ad ipsas nates, & paulo superius vectē adhibeas. Ad sanam verò coxā iuxta nates aliquis manibus renitatur, vt ne cedat corpus: aut alio quopiam huiusmodi vecte submiſſo, & ex foſſa conueniente fulcito contra obnitatur. Partē autē femoris luxati quæ ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterū suspēsio in hoc modo luxationis articuli non conuenit. Cubitus enim eius qui se appendit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionem tamen cū ligno subiecto, ita quis adaptare posſit, vt huic luxationis modo conueniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si enim rectè extēsio fiat, & rectè

A per vectes molitio cõtingat, quî articulus hoc modo elapsus nõ reponi posʃit? At ʃi in posteriorem partẽ femur exciderit, extẽʃiones & in diuerʃum tẽʃiones ita facere oportet, velut dictum eʃt, ita tamen vt ʃuper lignum multiplex ʃtragulum inʃternatur, quo mollisʃimum ʃit, & homo pronus reclinetur ac ʃic extendatur. Verũ vnà cum extenʃione, etiã tabula deorʃum cogere oportet eodẽ modo veluti gibboʃitates, è directo natium tabula collocata, aut magis ad infernam quàm ad ʃupernã coxarũ partem, & inciʃura in pariete ad tabulã excipiendã non recta ʃit, ʃed paululum decliuis ad pedũ partem. Hæc repoʃitio maximè ʃecundum naturã eʃt huic luxationis modo, & ʃimul fortisʃima. Suffecerit autem fortaʃsis pro ta-
B bula, vt aliquis inʃideat, aut manibus innitatur, aut inʃcendat derepente, ʃimúlq; cum extenʃione incũbat. Nulla verò alia ex relatis repoʃitionibus ʃecundũ naturã eʃt huic luxationis modo. Si verò in anteriorẽ partem elapʃum fuerit, idem quidem modus extenʃionũ faciẽdus eʃt. Verùm virũ & manibus validisʃimũ, & aliàs peritisʃimũ, vola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu inʃuper iniecta, ʃimul luxationem deorʃum propellere, ʃimúlq; femoris partem quæ ad genu eʃt ad anteriorẽ partem compellere oportet. Hic enim modus repoʃitionis, huic luxationi maximè ʃecũdum naturã eʃt. Sed & ʃuʃpenʃio finitimum quid ʃecundum naturam habet. Oportet tamen eum qui ʃe appendit peritum eʃʃe, vt ne cubito articulum excutiat, ʃed circa medium inter anum ac
C pudendum locũ, & iuxta os ʃacrũ ʃe appendat. Laudatur etiã is qui per vtrẽ hunc articulũ reponere conatus eʃt. Et iam ʃanè aliquos vidi, qui præ imperitia, etiã extra & retro luxatos, per vtrẽ reponere conabãtur, nõ animaduertentes ꝙ magis ipʃum eiicerent quã reponerẽt articulũ. Nã qui primus excogitauit, haud dubiè ad intrò elapʃos articulos, per vtrẽ repoʃitionem tẽtauit. Noʃʃe igitur oportet ꝙ alia multa vtre ʃunt potiora. Oportet autẽ vtrem non inflatum infra femora ponere, quantũ fieri poteʃt ʃupremè ad locũ inter anũ ac pudendum adductum: & facto à patellis genu initio, femora per faʃciam vʃq; ad mediã femorum partẽ deligare, deinde in partem vtris ʃolutam folle ex officina fabri immiʃʃo inflare, & vtrẽ cogere vt diʃtẽdatur. Hominẽ verò in latus decumbere oportet, & læʃum crus ʃupernè habere. Atq; hic quidẽ eʃt ap-

paratus:sed pleriq; peius præparãt quàm ego nũc dixi. Non enim deligant femora ad multã partem,sed solùm genua, & non insuper extendunt,est autẽ insuper extẽsio quoq; facienda. Attamẽ aliqui iam reposuerant,facilè rem assequuti. Nõ autẽ ita facile est coactionẽ hoc modo perficere. Nã & vter, dũ inflatur, tumidissimas partes suas ad articuli caput nõ habet,quod maximè emoliri oportet:sed inferius ipso, medius ipse locatus est circa media femora, aut adhuc inferius: & rursus femora ipsa natura sunt curua. Supernè enim carnosa sunt,& inter se sociata. Infernè verò sicca,vt etiam natura femorum vtrem ab opportunissimo loco repellat. Si verò quis paruum vtrem imponat,fieri nõ potest vt paruum robur articulum cogat. Si itaq; vtre vti velis,femora inter se ad multam partem colliganda sunt:& vnà cum corporis extensione vter inflandus est. Crura verò ambo deligãda sunt vsq; ad finem in hoc repositionis modo. At verò in vniuersa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet, vt id quod ægrotat sanum facias. Si verò multis modis fieri possit sanatio, vt eum qui minimè molestus est eligas. Nam & virum bonum,& artis peritum,hoc declarat, qui populo imponere non studeat. Verùm de quo nunc sermo est. Tales quædam sunt familiares extensiones corporis,vt ex his quæ adsunt expedita ac facilis reperiri possit. Nam si vincula ex loris mollia ac lenia non affuerint,sed aut ferrea,aut funes nautici aut domestici, fasciis aut pãniculis laneis ea maximè parte amplius obuoluere oportet, qua vincula detentionẽ factura sunt, atque ita vinculis deligare. Deinde in lecto robustissimo & ex præsentibus maximo, hominẽ bene extendere oportet, hoc modo. Lecti pedes qui ad caput sunt,aut à pedibus,ad limen ianuæ, intus aut foris prout cõmodum fuerit firmentur. Ad alteros autem lecti pedes lignũ quadrangulare transuersum obiiciatur,ita vt à pede ad pedem pertingat. Et si quidem tenue fuerit lignum,ad pedes lecti deligetur. Si verò crassum, non est opus. Deinde initia vinculorum,& eorum quæ à capite sunt, & eorum quæ à pedibus,vtraq; alligentur ad pistillũ, aut ad aliud huiusmodi lignum: ita vt è directo corporis sint, aut paulò superius. Moderatè verò extendãtur ad pistilla erecta consistentia, quorum alterum ad limen, alterum ad lignum obiectum firmetur, atque sic refractis pistillis extensio fiat,

Sufficit

A Sufficit autem ſcala quæ robuſtos gradus habet, ſub lectum extenta, pro limine ac ligno obiecto, quo piſtillis ad conuenientes gradus hinc atq; illinc firmatis, ita vinculorum extenſio fiat. Porrò reponitur femoris articulus etiam hoc modo, ſi ad internam, & ad anteriorem partem luxatus fuerit. Supra ſcalam in terram defixam hominē collocare oportet, deinde ſanum crus placidè externum deligare, vbi commodum fuerit ex ſiniſtro verò vas teſtaceum aqua plenum, aut ſportulam lapidibus refertam appendere. Alius repoſitionis modus, ſi ad internā partē luxatus fuerit: inter duas colūnas trabē moderata altitudine deligare oportet. Præmineat autem vna pars trabis pro magnitudine natium, & vbi ſtra-
B gula circū pectus hominis deligaueris, ipſum hominē ſupra præminentem trabis partem collocato, & deinde pectus ad columnam lato aliquo vinculo alligato. Poſtea ſanum quidē crus detineat aliquis, vt ne circumagatur. Ex læſo verò appēdatur pondus quantum congruit, velut etiam prius dictū eſt. Primùm igitur ſcire expedit, quòd omnium oſsium cōmiſſuræ plerunq; ſunt caput & acetabulum. In quibuſdā verò & locus acetabuli formam refert, & oblongus eſt. Quidam verò loci leuiter ſinuoſi ſunt. Semper autem reponere oportet omnes articulos elapſos, maximè quidem ſtatim dum adhuc calidi ſunt. Sin minus, quàm celerrimè. Nam & ei qui reponit, facilius ac citius reponere contingit, & ægroto multo minus doloris affert repoſitio priuſquam intumuerit. Omnes
C etiam articulos vbi reponere voles, præmollire ac commouere oportet. Sic enim facilius reponi ſolent. Circa omnes autem articulorum repoſitiones hominem attenuare oportet, maximè circa maximos articulos & repoſitu difficilimos minimum circa minimos & faciles. At verò ſi digitorum articulus, ſiue primus, ſiue ſecundus, ſiue tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repoſitionis modus eſt, difficilius tamen ſemper maximi articuli reponuntur. Excidunt autem quatuor modis, aut ſurſum, aut deorſum, aut in obliquum vtrinq; maximè quidem ſupernè, minimè autē in obliquū, in vehementi motu. Vtrinq; autē in ea parte in quam exciderunt, velut crepido eſt. Si quidē igitur ad ſupernā aut infernam partem exciderit articulus, eo quod leuior eſt hic locus quàm à lateribus, & ſimul parua facta eſt transgreſsio, facilè

Digitorū articuli.

eſt reponere. Modus autem repoſitionis ſic habet. Digitum D ſummũ aut deligamento aliquo, aut alia quapiã huiuſmodi re obuoluito, vt ne vbi ſummũ digitum apprehenſum exten dis, elabatur. Quum autẽ obuolueris, alter quiſpiã manum ſupra iuncturam apprehendat, alter digitũ obuolutum, atq; ita vterque ad ſeipſum probè extendat, ſimúlq; elapſum arti culum ad ſedem ſuã detrudat. Si verò in obliquum excidit, extenſionis quidem idem modus eſt. Vbi verò iam viſus fuerit tibi articulus lineam tranſgreſſus eſſe, ſimul cum extenſione ſtatim ad locum ſuum detrudere oportet, ita vt alius quidam ex altera digiti parte obſeruet ac repellat, vt ne rurſus illic elabatur. Moderatè quoque repoſitionem faciunt vi mineæ texturæ, ſauræ id eſt lacertæ appellatæ, ex palmis con E textæ: ita vt dum digitum hinc atque illinc diſtendis, altera manu lacertam, altera manus iuncturam apprehendas. Poſtquam autem repoſueris, deligare oportet linteis quàm citiſſimè tenuiſsimis inceratis, cera neque valde molli, neque val de dura. Dura enim de digito abſcedit. Mollis autẽ & liqueſcens eliquatur, & digito calefiente deperit. Soluendus autem eſt digiti articulus tertia aut quarta die. In ſumma, ſi in flammatus fuerit, frequẽtius ſoluendus eſt: ſin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Reſtituitur digiti articulus decima quarta die. Idem verò eſt curationis modus digitorum manus ac pedis. Circa omnes autem articulorum repoſitiones attenuare oportet ac fame macerare vſq; ad ſeptimũ diem: & ſi inflammati ſint, frequentius ſoluere: ſin minus, ra- F rius. Quietem verò ſemper habere oportet afflictum articulum, & quàm optimè figuratum poſitum eſſe. Genu porrò propter expeditam ac facilem naturam, mitius eſt quàm cubiti gibbus. Quare etiam facilè excidit. Excidit autem ſæpe intrò. Sed & extra, & in poſteriorem partem. Repoſitiones autem fiunt ex repẽtina conflexione aut excalcitratione: aut conuolutam faſciæ molem in poplitem ponito, & circũ illã corpus ita ad flectendũ genua in terrã dimittito. Poteſt etiã vbi in poſteriorem partem excidit, moderata extenſione reponi, veluti cubiti gibbus. Si verò hàc aut illàc exceſsit, ex conflexione aut excalcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extenſione omnibus cõmunis eſt. Si verò non inciderit, hi quibus in poſteriorem partem excidit, fle-

A ctere nõ possunt: Sed neq; alij ita valde: minuitur autem femoris & tibiæ anterior pars. Si verò intrò, valgiores fiunt. Minuuntur autem externæ partes. Si verò extra, magis varij ac detorti, minus claudi fiunt, crassiore autẽ osse vehũtur, & internæ partes minuuntur. At si ex natiuitate, aut in augmento hæc fiant, iuxta priorẽ rationem res se habet. Cæterũ articuli circa malleolos luxati extensione vehementi opus habent, aut manibus, aut aliis huiusmodi: & simul directione vtrunq; præstãte. Cõmune autem hoc est omnibus. At verò luxationis articulorum in pede, velut eas quæ in manu fiunt sanabis. Qui verò cum tibia cõmunionem habent, & ex natiuitate elapsi sunt, aut etiã in augmento luxati, eandem cum

Luxationis articulorũ pedis.

B manu repositionem expetunt. Quicunq; verò facto saltu ex supernis, calcaneo innitentes se firmarunt, sic vt ossa disparata sint, & venæ humores effuderint, & nerui contusi sint: si grauiter hæc acciderint, periculum est ne corruptione accedente per omnem vitam affligantur, obtorta enim fiũt ossa, nerui autem inter se communionem habent. Quin & quibus fractis, aut ex vulnere, vel in tibia, vel in femore: aut neruis exolutis qui his cõmunicant: aut ex negligenti decubitu, calcaneum fuerit denigratũ, etiã his maximæ recrudescẽtiæ ex talibus fiunt. Quandoq; etiã ad corruptionẽ accedunt febres acutæ, singultuosæ, mentẽ percellẽtes, citã mortem inducẽtes, & insuper venarũ sanguifluarum liuores. Signa recrudescentium sunt, si effuso sanguine sugillata, & denigrata,

C & vicina his, subdura ac subrubra fuerint. Si enim cũ duricia liuescant, periculum est ne denigrescant. Si verò sublíuida sint, aut etiã liuida mollia & diffusa: aut cũ virore subpallida ac mollia: hęc in omnibus talibus bona sunt. Curatio si febris absit, veratro in potu dato fit: sin minus non, sed potu si opus sit, fauorũ cremor decoctus, aut acetum mulsum dulce detur. Deligatio conuenit qualis in articulis. Ad contusiones autem magis quàm ad omnia, linteis pluribus ac mollioribus vtendũ est, & minus comprimẽdum, & plurima insuper calcaneo obuoluenda. Figura sit velut deligatio postulat, vt ne ad calcaneum exprimatur. Ferulis vtendum nõ est.

Quibus verò aut ipse pes solus excesserit, aut cum appendice, excidit quidem magis ad internam partem: his si non rursus incidat, attenuatur progressu temporis & coxa, & femur

& femur,& tibiæ pars luxationi opposita. Repositio est velut iuncturæ ad manum. Extensio autem vehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit,sed minus quàm manus articulus siue iunctura,si quieuerint. Victus parcior quiescẽtibus expedit. Quæ verò ex natiuitate, aut in augmento fiunt,iuxta priorem rationem.

D

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VLCERIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

E

Qui vlcera curentur.

Lcera vniuersa, nisi vino, humectare non oportet,si non in articulo fuerit vlcus,Nam siccum sano propius est, & humidum non sano. Est enim vlcus humidum: quod verò sanum est,siccum. Præstat autem absque deligatione sinere, præterquam quod cataplasma imponitur: quanquam aliqua vlcera neq; cataplasma ferre possint, magis autem recencia quàm vetustiora, & quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua,quàm maximè omnibus vlceribus conducunt, & magis recentioribus quàm vetustioribus, & si quod aliud vlcus inflammatum est, aut inflammationem minatur, & si periculum est corruptionis: & vlceribus ac inflammationibus in articulis: & vbi conuulsionem fieri periculum est: & vulneribus in ventre. Maximè verò omnium, fracturis in capite ac femore,& si cui alij parti fractura contigerit. Stare autẽ vlceri minimè cõducit,presertim si quis in crure vlcus habeat: imò neque sedere, neque ambulare. Verùm otium & quies maximè conferunt. At verò recentia vlcera omnia, tum ipsa,tum circunsitæ partes,minimè inflammationem incurrent, si quis quàm citissimè suppuret, & pus ab osculo vlceris non interceptum supprimatur:aut si quis auertat,vt omnino non suppurentur, præterquam necessario, eóque paucissimo

F

Vulnus omne quietem poscit.

Vlcera ne inflammentur.

A cissimo pure, & sicca sint quàm maximè ex medicamēto nō molesto. Igneum enim feruorem hoc inducit, vbi horror & pulsatio accesserit. Inflammātur enim vlcera tunc quum ad suppurationem tendunt. Suppurantur autē alterato sanguine ac calefacto, donec putrefactus talium vlcerum pus fiat. Pus. Quum verò cataplasmate opus esse visum fuerit, non ipsum vlcus cataplasmate integere oportet, sed circunsitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata sunt, mollescant. Cæterùm ex vlceribus si quod acuto specillo incisum aut dissectū fuerit, cruentis vulneribus aptum medicamētum suscipit, & resiccatorium quoddam, quod prohibet suppurationem. Si qua caro ex telo contusa & dissecta est, eam curare oportet, B quo quàm celerrimè suppuretur. Nam & minus inflāmatur, & necesse est carnes contusas ac dissectas, putrescere ac pus fieri, & eliquari ac consumi: & posteà nouas carnes nasci. Omni recēti vlceri, præterquàm in ventre, cōducit frequenter sanguinem defluere facere, prout opportunū esse visum fuerit, & ab ipsis partibus vlcus complectentibus, tum aliàs, tum si in tibia vlcus fuerit, aut in digito pedis aut manus, magis quàm si alicubi in alia corporis parte. Sāguine enim defluēte gracilescētia sicciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maximè talia vlcera humectari. Deinde verò in omnibus. Putredo sanguinis ex sanguinis trāsmutatione fit. Confert autē post sanguinis defluxionē in talibus vlceribus, etiā spongiam deligare densam, mollem, cōcisam, sicciorē quàm C humidiorem, aut super spongiam supernè folia multa ponere. At oleum, & quæcunque mollia, aut oleosa sunt medicamenta, talibus vlceribus non conducunt, si non valde iam ad sanitatem tendant. Neq; vlceribus ex recenti vulnere oleum conducit, neque mollientia, neq; adiposa medicamenta, tum aliàs, tum quòd vlcus ampliore purgatione opus habet. Vt autem in summa dicā, oleo illitio facienda est, & in æstate, & hyeme, in his ad quæ talibus medicamentis opus habemus. Depurgatio ventris deorsum plurimis vlceribus confert, & in vulneribus quæ sunt in capite, & in ventre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculum est, & in his quæ consuta sunt, & in exedentibus ac serpentibus, & aliàs inueteratis vlceribus. At vbi deligare voles, pharmaca non prius imponere oportet, quàm vbi valde siccū feceris vlcus. Tūc verò ap-

Sanguinis defluxio in his quid faciat.

Oleū quibus inutile.

Purgatio ventris confert his.

ponere

ponere oportet, vlcus autem ſæpe ſpongia detergere, & rurſus linteum ſiccum ac purum ſæpe adhibere,atque ſic impoſito medicamento quod conferre videtur, deligare, aut non deligare. Pleriſque vlceribus tempus calidius commodius eſt hyeme, exceptis his quæ in capite ſunt ac ventre: magis verò æquinoctij tempus. Vlcera quæcunque probè & prout oportet purgata ſunt,ſemper ad ſicciorem modum germinationem faciunt. Hæc autem plerunq; carne non ſuperexcreſcunt.Si vndecunque tandem os diſceſſerit,aut vſtum,aut ſectum aut alio modo,horum vlcerũ cicatrices cauiores fiũt. D

Tempus calidius quibus vulneribus proſit.

Vlcera non purgata,non cõmitti ſolent etiam ſi adducantur,neque ſua ſponte coeunt. Vbi circunſitæ vlceris partes inflammatæ ſunt, quandiu durat inflãmatio vlcera coire nõ ſolent.Sed & vbi circunſitæ partes denigratæ fuerint,& ſanguinis putredine, aut etiam varice, influxionẽ ſanguinis exhibente, neq; hæc coire ſolent, ſi non circunſitas vlceris partes ſanas feceris.Ex vlceribus rotunda ſi ſubcaua fuerint, excidere oportet vndiquaque in orbem ea quæ diſceſſerũt, aut omnia, aut ex dimidio circuli, ſecundum longitudinem naturæ hominis. E

Vlcera quę nõ coeunt.

In omni vlcere igne ſacro accedente, corpus purgationem facere oportet,in vtram partẽ vlceri contulerit,ſiue ſurſum,ſiue deorſum. Cui tumor obortus fuerit circa vlcus,vlcere nõ inflammato, huic poſteà temporis progreſſu tumor puris ſubſidentiam habet. Quodcunque vlcus ex inflammatione tumidum non ſedatur, dum alia quæ ſimul inflammari ac tumeſcere cœperunt ſedantur, etiã hoc non coaleſcere periculum eſt. Quæcunque verò ex caſu,aut alio quopiam modo diſſecantur,& cõtunduntur, & intumeſcunt, ita vt vicinæ circuncirca partes ſuppuratæ, pus de tumoribus per vlcus egerãt: in talibus quicquid cataplaſmate opus habere viſum fuerit,non ſuper ipſum vlcus cataplaſma ponere oportet, ſed ſuper circũſitas partes, quo pus ſecedat, & indurata molliantur.Poſtquàm autem mollita fuerint,& inflammatio ſedata, ſpongiis ſuper ea quæ obſceſſerunt deligatis compeſcito,initio à ſana parte facto, atq; ita procedendo.Supernè verò ſuper ſpongiam folia ſint multa.Quum verò compeſci nõ poterit caro quæ humida exiſtit, in cauſa eſt vt hãc eiicias. Si ſub profunda carne vlcus fuerit,ex vtriſq;, & ex deligatione, & ex eo quod inſuper compreſsit, hoc ſanè F

Ignis ſacer vlceris.

A nè incuruũ subattollitur,& si quis id secet specillo, si fieri poterit ad fluxionem accommodatum ab ore vlcus resecare oportet, vbi commodũ tempus esse visum fuerit, atq; ita curationem adhibere, qualicunq; tandem indigere videbitur. Plerunque verò in omni vlcere quod ventrem habet, in directum ad visum conspicua sunt omnia, tumore non præsente. Et si quidem in ipso fuerit putredo, aut caro suberit humida ac putrida, hoc vlcus & complectentes vlcus partes, aspectu nigra subliuida erunt. Et in excedentibus vlceribus, qua parte phagedena affuerit, vehemẽtissiméq; depascitur ac cedit, ea parte circũsita vlceris pars colórem habebit nigrum, subliuidum. Cataplasma tumorum & inflammationis in circunsitis partibus sunt, verbascum coctũ, & trifolij folia cruda,& ligustri folia cocta,& polium. Si verò etiã purgari opus
B habuerit vlcus, omnia quidem etiam hæc purgãt: Sed & fici & oleæ folia, & marrubium. Coquere autem oportet hæc omnia,& maximè viticẽ,& fisci & oleæ folia:& mali punicæ folia similiter coquere oportet. Crudis verò his vtẽdum est. Maluæ folia terito cũ vino, & rutæ folia, & origani viridis. Omnibus his lini semen torrefactum ac tusum quam leuissimè, ammiscere oportet. Vbi verò periculũ est ignem sacrũ in vlceribus oboriturũ esse, isatidis folia trita cruda cum lini semine imponito. aut lini semen solani aut isatidis succo subactum imponito. Quum autem vlcus purum quidẽ fuerit, verùm inflammatum est & vlcus, & circũsitæ itidem inflammatæ partes, lentem vino coctam, ac leuiter tritã, oleo modico subactã imponito, ac deligato: & rubi canini folia in aqua cocta, leuiter trita imponito, linteo tenui subextento, puro, vinòq; ac oleo madefacto. Et vbi committere ac coalescere vlcus voles, rubi canini folia velut lentem præparato. Nasturtium item sauridion à lacerti similitudine appellatum vinum,& lini semen tenuiter tritum commiscentur. Et hæc, lini semen,& vitex crudus, & alumẽ melium: hæc aceto subacta. Vuam albã immaturã per colum in vas æris rubri expressam, per dies ad solem exponito, noctu autem tollito, vt ne irroretur. Per dies verò indesinenter terito, vt æqualiter siccetur,& de æneo vase quàm plurimum assumat. Tanto autem tempore ad solem exponere oportet, donec ad mellis crassitudinem deuenerit. Postea & hũc succum,& mel quàm optimum

Ignem sacrum quæ prohibeãt.

C

optimum,& vinum dulce,in æneam ollam infundito, ita ta- D
men vt ptius resinam terebinthinam in vino coquas, donec
dura fiat instar mellis cocti, & postea resinā eximas, & vinū
affundas. Sit autem plurimus vuæ immaturæ succus. Secūdo
Medicamē loco vinum. Tertio mel. Myrrham etiam stacten quàm opti
ta varia ad mam leuiter tritam, eodem vino paulatim affuso diluito,&
vlcera. postea ipsam per seipsam cum vino sæpe agitādo coquito, &
vbi ad bonam crassitudinē deuenisse videbitur, ad vuæ immaturæ succum affundito,& nitrum optimum torrefactum sensim ad pharmacū ammisceto,& flori ęris minus quàm nitri. Hæc postquam miscueris,coquito non minus tribus diebus,lignis ficulneis nō multis succensis,aut prunis,vt ne torreatur,& vbi hoc pharmacū illinitur, omnia quæ imponun- E
tur sicca sint,& vlcera non humectentur. Vtēdum autem est hoc pharmaco ad vlcera inueterata ac recentia, & ad pudendi,& capitis ac aurium vlcera. Aliud ad eadem vlcera.

Fel bubulum siccum, mel quàm optimū,vinū albū in quo cocta sint loti ramenta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis,flos æris similiter. Ex liquidis autem vinum sit plurimū, deinde mel,paucissimum verò fel. Aliud. Vinū, mel,oleū cedrinum. Sicca verò sint,flos æris,myrrha, malicoriū siccū.

Aliud. Flos æris tostus dimidia parte,myrrhæ duæ partes dimidiæ,croci partes tres,mel modicū,cum vino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars,gallæ pars,croci tres. Hæc singula sicca q̃ leuissimè terito, deinde mixta ad solem calidissimū, F
affuso vuæ immaturæ succo,donec viscosa fiant,per tres dies terito,postea vino austero,nigro odorato paulatim affuso diluito. Aliud. In vino dulci albo,ilicis radices coquito, & vbi probe habere visum fuerit, de vino defuso duas partes sumito,& amurcæ olei quàm siccissimæ partē vnam. Postea agitādo coquito,vt ne torrefiant,lento igne donec ad bonā crassitudinem deueniant. Aliud. Reliqua quidem eadem sint,
Alumen Verùm pro vino, acetum sit album acerrimū, in quo tinctæ
melium. sint succidæ lanæ. Postea ammixta amurca coquito,& succū caprifici affundito,& alumen melium, & nitrum ac æris florem,vtraque tosta ammisceto. Hoc magis priore vlcera purgat. Verùm prius non minus resiccat. Aliud. Lanas succidas paucissima aqua tingito, deinde vini tertiam partē ad aquam misceto, ac coquito donec bona prouenerit crassitudo. Ex

A do. Ex his recentia vulnera quàm citiſsimè ſuppurari poſſunt. Aliud. Aron ſiccum inſpergito ac adaptato. Aliud. Fici dum ſucculenta eſt corticem viridem, in vino tritum immittito:& ſine vino:ipſum etiam cum melle. Aliud. Ad acetum in quo cocta ſunt loti ramenta:ſit autem acetum album:amurcam oliuarum,& picis ſerum crudum ammiſceto,& illinito,& inſtillato,& deligato ſicca. Hoc recentia vulnera auertit,ne ſuppurentur:aut aceto abluito,& vino imbuta,ſpongia extergito. Aliud. Plumbum tritum cum ſpodio cyprio leuigatum inſpergito. Et loti ramenta inſpergito, & ſquamam æris,& chalcitidem cum ære,& ſolam per ſe, & cum loti ramētis. Et aliàs vbi ſiccis opus fuerit,talibus vten-
B dum eſt,& ſpodio Illyrico trito cum ramētis,& ipſis ſolis ramentis,& flore argenti ſolo quàm leuiſsimè trito,& ariſtolochiam raſam ac tritam leuiter,inſpergito. Aliud ad cruenta vulnera. Myrrha,thus,galla,ærugo,flos eris toſtus, Alumen Aegyptium toſtum, œnanthe,lanarum ſordes, plūbago. Horū ſingulorū æquale pondus diluitur cum vino velut ſuperius,& reliqua præparatio fit eodem modo. Aliud. Acetum quàm acerrimum album,mel,alumen Aegyptium,nitrum optimū leuiter toſtum,fellis parū,ſimul coquito. Hoc carnem ſuperexcreſcentem conſumit,& cauat, & non mordet. Aliud, Herba eſt paruis foliis prædita, cui nomen eſt Parthenium microphyllū. Hæc verrucas de pudēdo aufert: & chalcitis ex inſula Melo cruda,& elaterium tenue ſiccum Partheniū microphillum.
C adſtringit:& malicorium tenue ſiccum eodem modo. Maximè autē replet caua,pura,herba Lagopyrus nomine: eſt autem tritico ſimilis vbi areſcit,folio paruo velut olea,ſed longiore:& marrubij folium cum oleæ foliis. Aliud. Caricæ Lagopyrus ſicciſsimæ internam partem pinguem,mellis ſpeciem referentem duabus portionibus,cum ſeminis lini toſti non admodum,ac triti quàm tenuiſsimè parte vna. Aliud. Caricæ partem internam,& florem æris tenuem modicū,& fici ſuccum. Aliud. Caricæ partem internam,chamæleonem nigrum,bubulum fel ſiccum. Aliud. Reliqua quidem eadem ſint. Verùm ſicca,naſturtium tenue crudum, irio, vtrunque pari pondere:caricæ verò partes duæ,ſint,& ſeminis lini partes duæ,cum fici ſucco. Quum autem aliquo horum pharmacorum vteris,ſplenia aceto imbuta supernè imponito, &

ſpongia ſuper ſplenia impoſita deligato,& paulò magis ap- D primito. Si verò circũſitæ partes inflãmatæ fuerint, quicquid conferre viſum fuerit circũponito: Si liquido vti voles, etiã caricum pharmacum illinito,& velut ſuprà ſcriptũ eſt deligato eodem modo. Eſt autem ex his pharmacum factum, veratro nigro, ſandaracha, ſquama æris, plumbo vſto, cũ multo ſulphure, auripigmento, cantharide. Ex his prout viſum fuerit cõponito, ac vtitor. Diluuntur oleo cedrino. Poſtquã verò ſatis fuerit illitũ, pharmacũ eiicito,& aron coctum, tritũ imponito: aut ſiccum, tritũ, oleo ſubactum. Et ſi ſicco Carico vti voles: liquida remouere oportet,& pharmacum inſpergere. Facit autem ſiccum ex veratro ſolo conſtans ac ſandaracha.

Aliud liquidum. Herba eſt cuius folium ſimile eſt aro na- E tura, verùm albũ, lanuginoſum, ad hæderæ folij magnitudinem. Hæc herba cum vino imponitur. Aut ilicis partem eã quæ eſt circum truncum, cum vino tritam imponito. Aliud. Vuæ immaturæ ſuccus, acetum acerrimum, flos æris, nitrũ, ſuccus caprifici. Ad vuæ immaturæ ſuccum alumen iniicito tenuiſsimè tritum,& in vas æris rubri immiſſum ad ſolem exponito ac agitato,& vbi ad bonam ſpiſsitudinem deuenerit, tollito. Sicca ad cruenta vulnera hæc faciunt. Veratrum nigrum tenuiſsimè tritum inſpergitur, quandiu aliquid humoris inerit ac depaſcentis. Deligatio verò eadẽ eſt quæ in emplaſtris. Aliud. Salis grana ſiccißima in æneam ollam aut fictilem nouam immittito, magnitudine maximè æqualia, non magna:& mel optimũ dupla ſalis menſura pro F cõiectura facta, ad ſalem affundito: deinde ollam prunis imponito,& dum totũ combuſtum fuerit ſinito, Poſtea exterſo ac expurgato per ſpongiam vlcere inſpergito,& velut prius deligato,& paulò magis cõprimito. Poſtridie verò qua parte nõ adhæſerit pharmacum inſpergito, comprimito ac deligato. Vbi verò pharmacum diſcedere voles, acetum calidũ affundito, donec diſcedat,& rurſus eadem facito, ſi opus fuerit exterſione per ſpongiam facta. Aliud ſiccum mordax.

Myſi quàm leuiſsimè tritum inſpergito ea quæ humida ſunt ac putrida: & florem æris tenuem non penitus leuiter tritum. Aliud ſiccum ſimiliter mordax. Vbi ſpongia exterſiſti, lanas quàm maximè ſuccidas in teſta exurito, face admota donec totas combuſſeris, hoc pharmacũ leuiter tritum

A tum inspergito, & eandem deligationem adhibeto. Aliud siccum ad eadem vlcera. Chamæleo niger, alumen fici succo subactum, subigito autem tostum, & anchusam misceto.

Aliud. Anagallis & alumen Aegyptium tostum. Aliud. Puluillum inspersilem Orchomenium inspergito. Cæterùm ad nomas proserpendo depascentes, alumen Aegyptium tostum, itémq; Meliũ facit. Verùm nitro tosto inserso priùs præparare ac spõgia extergere oportet. Facit & chalcitis tosta. Torrere autem oportet, donec flammæ speciem induat.

Ad vetera vlcera in tibiis fientia, fiunt autẽ sanguinolenta & nigra, meliloti florem tritum, melle subactum, cataplasmatis modo vtere. At verò supra neruos dissectos, myrti B syluestris radices contusas ac cribratas, & oleo subactas deligato. Et herbam quinque folium: est autem alba & lanuginosa, & altior à terra, quàm nigrũ quinquefolium: in oleo tritum deligato, & tertia die exoluito. His autem medicamẽtis in hyeme potius quàm æstate vtendum est. Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ internam partem mucosam terito, & resinã de picea, cum recenti adipe suillo & oleo modico, resinâque ac cerusa modica. Et adipem anserinum, ac suillum recentem purum, & oleum modicũ, & scillam, & ceram albissimã. Aut scillam, oleum albũ, resinæ parum, cerã, adipem, suillũ veterẽ ac recentem. Facit & oleum, & ærugo, & scilla, & resina. Sint autem duæ partes veteris adipis ad recẽtem. De reliquis autem C quantum opportunum esse visum fuerit. Adipem recentem liquefactum in aliam ollam defundito, & plumbaginẽ leuissimè tritam ac cribratã commisceto ac coquito, & primùm agitato. Coquito autem donec destillatũ in terram congeletur, deinde tollito, ac reliquum diffundito, præter lapidẽ subsidentem: & resinã inicito ac agitato, & modicũ oleũ cedrinum, & quod priùs diffusum ac ablatũ fuit ammisceto. Porrò in omnibus mollibus in quibus resinam ammisces, vbi pharmacũ ab igne abstuleris, in calidum adhuc resinam immittito ac agitato. Aliud. Adeps suillus vetus & nouus, & cera, & oleũ: Sicca verò, loti ramenta, thus, plumbago: thuris videlicet pars vna, plumbaginis vna, & ramentorũ loti vna. Sint autẽ adipis veteris partes duæ, ceræ vna, & noui adipis vna. Aut adipem solùm veterem suillum, & cum ipso adi-

pem caprinum recētem, quàm minimè cum membrana, ſed purgatum, parum terito aut contundito, & oleum affundito, & plumbum cum ſpodio inſpergito, & ramentorũ loti dimidium. Aliud. Adeps caprinus, ſpodium, chalcitis cærulea, oleum. De Ambuſtis. Illicis radices coquere oportet teneras. Quarum ſi cortex craſsiſsimus eſt ac viridiſsimus, cōſectum in tenues partes, vino albo affuſo, lento igne coquito, donec ad bonam craſsitudinem deueniat, vt illini poſsit. Poteſt & in aqua coqui eodē modo. Aliud non mordax. Suillum adipem ſolùm veterem liquefactũ illinito. Supernè verò ſcillæ radicem diſſectam imponito ac deligato. Poſtridie verò foueto ac perfundito, & adipem ſuillum veterem liquato, & ceram ac oleum ammiſceto, thus item, & loti ramenta, ac minium, hoc vbi illeueris, ari folia in vino ac oleo cocta apponito ac deligato. Aliud. Poſtquàm ſuillo adipe illeueris vetuſto, haſtulæ regiæ radices in vino coctas ac tritas ſuperillinito. Aliud. Adipem ſuillum veterem liquato, & reſinam ac bitumen ammiſceto, & hæc linteo illita, ad ignem calefacta, imponito ac deligato. Quum in dorſo ex plagis, aut aliàs vlcus factum fuerit, ſcilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Poſteà verò adipem caprinũ, & recentem ſuillum, & ſpodiũ, & oleũ, & thus illinito. Tumores in pedibus fientes, & ſponte, & non ſua ſponte, in quibus neq; tumores, neque inflammatio, à cataplaſmatis ſedatur: & ſi quis ſpongias deliget, aut lanas, aut aliud quia ſuper ſanam partem, poſteà intumeſcunt ſua ſponte, ac inflammantur: influxio ſanguinis per venas in cauſa eſt, ſi cui nō contuſio cauſa eſt. Et ſi alicubi alia in corporis parte tale quid fiat eadē ratio eſt. Verùm ſanguinem detrahere oportet, de venis præſertim influentibus, ſi conſpicuæ fuerint. Sin minus, pertundere tumores oportet, profundioribus ac frequētioribus vulnuſculis impactis: Sed & in aliis omnibus quæ pertūdis, ſic facere oportet, atque hoc acutiſsimis ac tenuiſsimis ferramētis. Quum verò ſanguinem detrahis, ſpecillo ne valde premas, vt ne contuſio accedat. Aceto autem perluito, & grumũ ſanguinis in hiatibus ne relinquito: & illito cruentis vulneribus deſtinato medicamēto, lanas ſuccidas, carminatas, molles deligato, vino & oleo reſperſas. Et pertuſam partem æger ita habeat, vt refluxus ſit ſanguinis, non defluxus: & omnino nō humectet:

Dorſi vlcus

Pedum tumor.

D E F

A ctet:& parum cibi capiat,& aquã bibat. Si verò vbi solueris, fissuras repereris inflammatas, cataplasma ex vitice ac lini semine imponito. Si verò vlceratæ fuerint fissuræ ac erupe-rint,ad rẽ respiciens,& quod opus fuerit adhibens, decætero curato. At vbi varix inest in tibia,aut conspicuus,aut in car-ne,& tibia est nigra & videtur opus habere sanguine ab ipsa defluente:talia nequaquã pertundere oportet.Plerunq; enim magna vlcera ex fissuris fiũt,propter varicis influxũ. Verùm varicem ipsum aliàs atq; aliàs compungere oportet, vbi op-portunum esse visum fuerit. Cæterùm quũ venam secueris, postquã sanguinem dimiseris,& fasciam solueris, & nõ sista-tur,in contrarium,partẽ habeat, quò refluxus sanguinis fiat, B siue manus fuerit,siue crus,vtpote sanguine retrò fluente,at-que ita tempus longius aut breuius decumbens expectet. Postea ipsum sic habentẽ deligato, nullo grumo existente in fissura. Deinde spleniũ duplum vino imbutum apponito,& super ipsum lanam puram oleo imbutã.Nam etiam si influ-xus sanguinis fuerit violentus, suppresio fit influentis. Et si grumo in fissura manẽte sic inflammetur,suppuratur. Pran-sum autẽ & potum plus aut minus venã secare sinere opor-tet,& aliquantũ calefactum: & die calidiore quàm frigidio-re. Si verò influat sanguis, cucurbitam affigere oportet,& si ablata cucurbita,multũ sanguinis, aut serosus sanguis fluat, cito priusquã repleatur rursus affigere & quod restat extra-here.Sin minus,grumi in fissuris inhærent,& deinde ex ipsis C inflammata vlcera fiunt. Aceto autem omnia talia perluere oportet,& postea nõ humectare, neque in fissuras decumbe-re.Verũ aliquo medicamento cruentis vulneribus destinato fissuras illinere.Et quum infra genu aut ad genu affigere cu-curbitas oportuerit,stanti erecto,si stare potuerit,affigantur.

Varices tibiæ.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE FISTVLIS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Caussa & origo fistulæ.

Istulæ fiunt quidem ex contusionibus & tuberculis, fiunt autem & ex remigatione ac equitatione, quum in natibus congregatus fuerit sanguis prope sedem. Putrescens enim distribuitur ad molles partes nimirum quum & intestinum rectum sit humidum, & caro mollis, in quã distribuitur, donec tuberculum eruperit, & deorsum ad rectum intestinum computruerit. Postquam hoc factum fuerit, in fistulam abit, ac sanie manat, & stercus per ipsam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex contusionibus itaque fit fistula, vbi aliquis circa rectum intestinum locus contusus fuerit ex plaga, aut ex casu, aut vulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcunque talia sunt. Congregatur enim sanguis. Putrescens autem suppuratur: à suppurato verò ea quæ de tuberculis dicta sunt patitur. Primùm igitur quum tale quoddam tuberculum nascens senserit, crudum quàm citissimè secare oportet, priusquàm suppuretur ad rectum intestinum. Si verò iam ægrotãtem ex fistula assumpseris, allij caulem recentẽ accipe, & homine supino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulem immitte donec offendas ac impinguas, & fistulæ profunditatem per caulem metire, & seselis radicem tenuissimè tritam, aqua affusa ad dies quatuor macerato, eámque aquam triũ cyathorũ mensura, melle ammixto æger bibat ieiunus. Cum hac etiam ascaridas purgato. Quicunque verò relicti fuerint nõ curati, moriuntur. Postea linteũ byssinum tithymalli magni succo imbutũ, flore æris tosto trito insperso, in penicilli figurã intorque longitudine fistulæ æqualem, filo per summũ penicillũ trãsmisso, & rursus per summũ caulem: & homine supino reclinato, adhibito catoptere instrumento sedem expandente, corrosam recti intestini partem inspicito, & sic caulẽ immittito: & vbi in intestinum inciderit, apprehensum retrahito, donec penicillus fuerit intrusus, & superiori ac inferiori parti adæquatus. Postquam verò fuerit intrusus, glandẽ corneam in intestinum indito, & podice ex terra cimolia oblito finito. Vbi verò ventrem exonerat, eximito, ac rursus indito, donec ad quintũ diem peruenerit.

Medela.

D E F

A Sexta autē eximito, extrahens penicillū ex carne, & alumen terito, eóque glandem expleto, & in intestinū indito ac finito, donec alumen liquidum fiat. Podicem verò myrrha illinito, donec coaluisse visus fuerit. Alia curatio. Crudum linum tenuissimum accipito, & ad palmi longitudinem quincuplicato, & pilum equinum circundato. Deinde facto specillo stanneo in summa parte perforato, & initio lini complicati in specillum immisso, specillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitum indicem in sedē indito: vbi verò specillum contigerit digitū, inflexa summa specilli parte, initium lini quod est in specillo per digitum adducito: & specillum quidē rursus extrahito, lini verò initia bis aut ter B connectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Postea verò dimissum negocia sua obire iubeto. Cæterum quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantum augere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Si verò linum crudum computrescat, priusquam fistula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte ac connecte. Pilus enim ea de causa ad crudum linum additur, quòd non putrescit. Postquam verò fistula computruerit, spongiam mollem in tenuissima frusta concisam apponere oportet, deinde in fistulam quidem, florem æris tostum multum per specillum immittere. Spongiam verò melle illinere, & subiecto digito indice sinistræ manus, vltra protrudere: & appositam alterā spongiam deligare, eodem modo velut in hæmorrhoidibus. C Postridie verò exoluere, & aqua calida abluere, & cum spongia per sinistræ manus digitum fistulam purgari conari: & rursus æris florem immittere, ac spongiam deligare. Atque hæc facere oportet per dies septenos. In his enim maximè tunica fistulæ computrescit, de cætero verò donec sanata fuerit spongiam deligare. Nam dum per hunc modum fistula à spongia cogitur ac explicatur, neque rursus concidere poterit, neque alia ipsius pars sanabitur, alia verò rursus complebitur, sed in seipsa tota sana erit. Verū in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si verò non corrosa fuerit fistula, specillo immisso secato donec diduxeris, & æris florem inspergito, & ad dies quinque finito. Deinde aquam calidam affundito, & polentam aqua subactā superimponito, & betarum folia deligato. Vbi verò excide-

Medela altera quā & Celsus sumpsit.

Curatio fistulæ.

Medela alia.

rit æris flos, & fistulæ vlcus purum fuerit, velut priorem curato. Si verò in loco sit vbi fieri id non posʃit, & profunda etiam sit fistula, flore æris, & myrrha, & nitro in vrina dilutis colluito: & in fistulæ osculum plumbeam glandem indito, vt ne coalescat. Collutio verò facienda est, pennæ fistula ad vesicam alligata, & fistula intro immissa, atque sic collutione infusa. Verùm sanus non fit, si non secetur. D

Intestinum rectum inflammatũ. Si intestinum rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat & febris, & frequenter ad exonerandum aluum desideat, & nihil egerat, & præ inflammatione sedes exiisse videatur, & aliquando vrinæ stillicidium corripiat: hic morbus fit, quũ pituita ex corpore ad intestinum rectum decubuerit. Conferunt autem calida. Quum enim hæc adhibentur, pituitam attenuare ac cõsumere posʃunt, & simul acrimonia sua salsam pituitã aquosam reddere, vt non sit ardor, neque morsus aliquis in intestino. E

Curatio. Curare itaque oportet hoc modo. Aegrum in calidam aquam collocato, & trita grani cnidij grana sexaginta, in vini hemina, & olei hemina dimidia diluto, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitã educunt & stercus. Si verò in aqua non sedet, oua cocta in vino nigro odorato, ad sedem apponito, calido quopiam infernè substrato, aut vesica aqua calida plena. Aut lini semen tostum, mollitum, tritum pari farina, in vino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplasmatis modo calidisʃimè imponito. Aut ordeum & alumen Aegyptium tritum misceto, & glandem oblongam efformato, & F ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde summè tepidam effectam in sedem indito. Forinsecus autem cerato oblinito, & allium in vino nigro diluto coctũ pro cataplasmate imponito. Postquam verò exemeris, in aquam calidam collocato: & solani succũ, & anserinum ac suillum adipẽ, & chrysocollam, & resinam, & ceram albam commisceto, simúlque liquefacito, & cum his illinito, & quandiu inflammatio durauerit, allium coctũ cataplasma adhibeto. Et si quidem ad hæc à dolore liberetur, satis fit. Sin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam quod pituitam purgat. Et quam diu durat inflammatio, eduliis leuibus nutriatur.

Stranguria quare his su peruenat. Vrinæ stillicidium ex his incidit. Vesica ex intestino recto calescens, caliditate pituitam adducit: à pituita verò vrinæ stillicidium fit. Si quidem igitur vnà cum morbo

A bo ſedetur, ſolet enim plerunque ita fieri, ſatis eſt. Sin minus, medicamenta ad vrinæ ſtillicidium deſtinata exhibeto. Si verò ſedes elabatur, fomento per mollem ſpongiam adhibito, & cochleæ muco illito, è manibus deligatum ſuſpendito ad modicum tempus, & redibit. Si verò amplius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorſum faſciam ex cingulo ſubmittito, & vbi ſedem intro protruſiſti, ſpongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta ſunt, imbutam imponito. Sed & de aqua ipſa ad ſedem affundito, ſpongiam verò exprimito, deinde faſciam per media crura ſuperextentã, circa vmbilicum deligato. Vbi verò aluum exonerare volet, inter tabulas anguſtiſsimas inſidens id faciat. Si verò puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem ventrem exonerat, crura extendat. Sic enim minimè ſedes exciderit. At ſi inteſtinum rectum humidum fiat, & ſanies defluat, fæce vini vſta & aqua ex myrti decocto abluito, & adiantũ ſiccum, tuſum, cribratum inſpergito. Si verò ſanguis profluat, ablutione ex iiſdem facta chalcitidem, & cupreſsi, aut cedri, aut pini, aut terebinthi ramẽta, inſpergito, pari menſura de his ad chalcitidẽ ammixta. Foriſecus autem ceratum craſſum oblinito. Quum ſedes ſiue rectum inteſtinum exciderit, & in loco ſuo manere noluerit, ſilphium optimum ac denſiſsimum deraſum tenue inſpergito: & ſternutatorium medicamentum ad nares apponito, & hominem ad iram exacerbato. Aut vbi aqua calida abluiſti, malicorium, & alumen, in vino albo trita, ad ſedem affundito, deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & ieiunet. Vinum autem bibat dulce. Si verò neq; ſic retrocedat, miniũ mixtum cum melle illinat. Inteſtinum rectum ſi procidat, & ſanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritum farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vitis ſylueſtris, quam aliqui pſilothrion vocant, radices tenerrimas deraſas in vino nigro meraco auſtero coquito, deinde tritas tepidè imponito. Sed & farinam ammiſceto, & in vino albo ac oleo ſubigito, & tepidè imponito. Aliud. Cicutæ ſemen vino albo odorato inſtillato terito, deinde tepidè imponito. Si verò inflammatum fuerit, hæderæ radicem in aqua coctam, leuiter tritã, ammixta farina optima, in vino

Sedis procidentia.

Sedis procidentis varia medela.

albo ſubactam imponito,& oleũ ad hæc ammiſceto. Aliud. D
Mandragoræ radicem maximè viridem, ſin minus,ſiccam: viridem itaq; lotam ac conciſam, in vino diluto coquito, ac imponito: ſiccam verò tritam ſimiliter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leuiter tritam imponito. Si verò dolor fiat,& inflammatum non ſit,nitrum rubrum aſſato, ac leuiter terito, & alumen ac ſalem torreto ac leuiter terito,& pari menſura ſingula miſceto,deinde ad picem optimam ammiſceto,& linteo illita apponito ac deligato. Aliud. Capparis folia viridia trita, in marſupium coniecta adalligato:& vbi vrere videberis auferto, ac rurſus apponito. Si verò folia non affuerint,corticem radicis capparis contuſum,vino nigro ſubactum,eodem modo alligato. Hoc E
etiam ad ſplenis dolorem bonum eſt. Ex his cataplaſmatis quæ quidem frigefaciunt, fluere prohibent: quæ verò molliunt ac calefaciunt, diffundunt: quæ in ſeſe trahunt, ſiccant & attenuant. Porrò hic morbus fit, quum bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto inteſtino inflammato medicamento in quod reſina,& oleũ,& cera, & plumbago, & adeps calidiſsimus commiſcentur,illinere oportet.

HIPPOCRATIS

COI LIBER DE HAEMORRHOIDIBVS, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE. F

*

Cauſſa hæmorrhoidũ

Aemorrhoidum morbus hoc modo fit. Quũ bilis aut pituita ad venas recti inteſtini decubuerit, ſanguinẽ qui in venis eſt calefacit. Caleſcentes autẽ venæ ex vicinis venulis ſanguinẽ attrahunt: & vbi replentur,interna ſedis pars intumeſcit,& capita venarum ſupereminent: & partim dum à ſtercore exeunte

compri

A comprimuntur, partim dum à coaceruato ſanguine coguntur, ſanguinem eiaculantur: atquehoc maximè quidem vnà cum ſtercore, aliquando verò etiã ſine ſtercore. Curare autẽ oportet hoc modo. Primùm equidẽ noſſe oportet in quo loco ſint hęmorrhoides. Rectum enim inteſtinum & ſecans, & reſecans, & conſuens, & vrens, & putrefaciens, etiamſi grauiſsima hæc eſſe videantur, nihil læſeris. Iubeo autem præparari ferramenta ſeptem aut octo, magnitudine palmi, craſsitudine ſpecilli craſsi, ex ſumma parte reflexa ac lata, velut in obolo paruo. Et vbi priore die purgatorio medicamẽto purgaſti, ea qua rem aggrederis vrito, & homine ſupino reclinato, & puluinari ſub lumbos ſubiecto, ſedem quã maximè per digitos foras extrahito: ferramentáq; candẽtia facito, ac vrito, donec reſiccaueris, & hoc ita vt ne contingas. Vrere enim B oportet, & nullam hæmorrhoidem ſine vſtione ſinere, ſed omnes exurere. Cognoſces autem hæmorrhoidas non difficulter. Supereminent enim in internam recti inteſtini partem, velut vuæ acini, liuidæ, & ſimul vt ſedes extrahitur, ſanguinem eiaculantur. Detineant autem aliqui ipſius caput & manus, dum vritur, vt ne moueatur: & dum vritur vociferetur, ſedes enim magis inde em̃inet. Poſtquam verò vſſeris, lentes ac eruum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinque aut ſex dies. Septima verò die ſpongiam mollem in tenuiſsima fruſta concidito. Sit autem latitudo ſpongiæ vndiquaq; ſex digitorum, deinde ſuper ſpongiam linteum tenue, ac leue, ſpõgiæ æquale, melle illitum imponito, & poſt-C ea ſubiecto digito indice ſiniſtræ manus, mediam ſpongiam in ſedem quàm penitiſsimè protrudito, deinde ſupra ſpongiam lanam apponito, quo in ſede quieta permaneat. Et laterum mollitudines præcingito, & retrorſum faſciam ex cingulo ſubmittito, quam per media crura receptam, ad cingulum circa vmbilicum deligato. At pharmacum de quo dixi, ad denſam ac robuſtam carnem faciẽdam ac producendam deligatur, & non minus quàm viginti diebus hæc deligare oportet. Sorbenda autem eſt ſemel in die farina, aut milium, aut furfurum decoctum: & aqua bibenda. Si verò ad aluum exonerandam deſideat, aqua calida proluito, & tertio quoque die lauet. Alia curatio. Extractã quã maximè ſedẽ, aqua calida perfundito, deinde ſummas hæmorrhoidũ partes pręſecato. Phar

Curatio quæ.

Curatio alia.

to. Pharmacũ autem ad ſectionẽ præparatũ ſit hoc. In ęreum vas mingito, & in vrinã, æris florem toſtum, tritum, leuem inſpergito, deinde diluito, ac vas agitato, & in ſole ſiccato. Vbi verò ſiccatum fuerit, eradito, terito, & leuigatũ ad anum apponito, & ſplenia oleo imbuta addito, ac ſpongiam ſupra deligato. Alius modus. Adnaſcitur ad venã ſanguifluam extuberantẽ, velut mori fructus, & ſi quidem valde extra fuerit exuberãtia, carnis tectoriũ circum ipſam naſcitur. Hominẽ igitur flexis genibus in duo mortaria ſiue exciſos lapides locato, ac videto. Cõperies enim inflatas partes inter nates circa ſedem, ſanguinẽ verò intrinſecus procedere. Si itaq; mollis ſit, & ſub tectorio cedat extuberãtia, digito ipſam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quã ſi quis dum ouicula excoriatur, digitũ inter cutẽ ac carnem adigat. Atque hæc interim dum loqueris, ægro non animaduertẽte facito. Poſtquã autẽ extuberantiã abſtuleris, neceſſe eſt ſanguinis curſus ex tota detractione promanare. Itaq; vino auſtero in quo gallæ macerate ſunt, cito abluere oportet: & vena ſanguiflua vnà cum extuberantia peribit, & tectorium ſedabitur, & quanto vetuſtior affectio fuerit, tanto facilior ſanatio erit. Si verò penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inſpicito, & ne à catoptere decipiaris videto. Cum enim aperitur, extuberantiã explanat: dũ verò rurſus cõtrahitur, rectè oſtendit. Aufferre autẽ oportet, veratro nigro in anum ſublito: deinde tertia die auferre, ac vino auſtero infuſo colluere. Cæterum quòd ſanguis non fluit, quũ abſtuleris extuberantiã, mirari non oportet. Neq; enim ſi in articulis diſſeces manus aut crura, ſanguis profluet. Si verò ſupra aut infra articulos ſecueris, cauas ac ſanguifluas venas cõperies: & difficile fuerit vt expeditè ſiſtas. Sic etiã hæmorrhoidem in ſede, ſi ſupra aut infra extuberantiæ detractionem ſeces, ſanguis profluet. Si verò ipſam exuberantiam in connexu abſtuleris, non profluet. Si quidem igitur ita ſedatur, bene habet: Sin minus, vrito, cauendo vt ne contingas ferro, ſed propè admotis ferramentis reſiccato, & florem æris ex vrina apponito, Alius modus curationis hæmorrhidum. Clyſterem facere oportet, velut arundinem ſepiariam, phragmiten appellatam, & in ipſum ferramentũ probè congruum adaptare. Deinde indita in ſedẽ clyſteris fiſtula, ferrament

Margin notes: D; Alia. (beside "ligato"); E; F; Alia curatio. (beside "æris ex vrina apponito")

A ramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri sustineat, & neque vlcus ex calore habeat, & venæ resiccatæ sanæ fiant. At verò si neque vrere, neq; resecare voles, vbi multa calida aqua proluisti, & sedem euersam extraxisti, myrrham tritam, leuigatã, & gallam, & alumen Aegyptiũ vstum, vna & dimidia ac reliqua parte, & melanteriæ tantundem accipe, atque siccis his vtere. Hæmorrhois enim ab his medicamẽtis decedet, velut coriũ combustum. Hæc facito donec omnes extirpaueris. Et dimidia chalcitidis vstæ pars idem efficit. Si verò glandulis sanare voles, sepiæ testam, plumbaginis tertiam partem, bitumen, alumen, florem æris modicum, gallam, æruginem modicam, commi
B sceto & mel coctum affundito, & formatam ex his glandem oblongiorem apponito, donec exstirpaueris. Muliebrem hæmorrhoidẽ hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua verò odorata, velut est myrica trita coquito. Deinde spumam argenti tostam, & gallam misceto, & vinum album, & oleum, & anseris adipem affundito, omniáque simul trita, post factam prolutionem illinenda dato. Proluere verò oportet sede quàm maximè extracta. **Muliebris hæmorrhois.**

HIPPOCRATIS COI LIBER DE VISV,

C

IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

OCuli corrupti sponte quidem cærulei fientes, derepente tales fiunt, & vbi facta fuerint, non est talium sanatio. Qui verò maris speciem referũt, paulatim per multum tempus procedendo corrumpuntur, & sæpe alter oculus in multo tempore posteà corruptus est. Huius caput purgare oportet, & venas vrere. Et si quis ab initio curatus fuerit hoc modo, **Visus corruptus qualis.** **Medela.**

do, malum ſedatur, & in deterius non procedit. At qui colorem inter cæruleum ac marinum medium referunt, ſi quidem puero tales fiant, vbi ſenior fit, ſedantur. Si verò ſeniori ſeptimum annum egreſſo fiant, melius videt magna valde & ſplendida: & videt quidem procul, ſed non clarè: & ſi quid valde ad oculum admouerit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Confert autēm huic capitis purgatio, & capitis vſtio. Sanguinem verò his detrahere non conducit, neq; cæruleo, neque maris ſpeciem referenti. Et viſum oculorum, oculo ſano exiſtēte, in iunioribus hominibus, tum fœmellis, tum maſculis, quicquam faciendo nihil iuueris, quandiu adhuc augeſcit corpus. Quum autē nō ampliùs augeſcit, ipſius oculi palpebras intuitus radendo attenuato, & ſi opus eſſe viſum fuerit, etiam ferramentis non admodum candentibus intrinſecus inurito. Quum verò palpebras oculi raſeris, lana mileſia, criſpa, pura, circumfuſum obuoluta, radito, ipſam oculi coronam vitando, vt ne ad chartaliginem vſque peruras. Signum autem ſufficientis raſuræ eſt, ſi non ampliùs ſplendidus ſanguis exit, ſed ſanies cruenta aut aquoſa. Tunc verò liquido aliquo medicamento, in quo flos æris eſt, defricare oportet. Poſteà autem vbi & raſionis, & vſtionis cruſtæ exciderint, & vlcera purgata fuerint ac germinauerint, fiſſuram per ſinciput ſecare oportet, & quum ſanguis defluxerit, medicamento cruentis vulneribus idoneo illinere: Deinde verò & huius, & omnium caput purgare operæprecium eſt. Palpebræ ſi craſsiores quàm pro natura fuerint, ex inferna parte carne quantum potes quàm expeditiſsimè reſecta, poſteà palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum: aut flore æris toſto tenui adſtringito. Quum autem cruſta exciderit, velut reliqua curato. Quum palpebræ ſcabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipſo palpebram defricato. Et tunc ſquamam æris quàm tenuiſsimè terito, deinde vuæ immaturæ ſuccum excolatum affundito, ac leuiter ſimul terito. & poſteà reliquum ſuccum in vaſe æris rubri affundens, paulatim terito, donec craſsitudo fiat velut allij intritum, & vbi reſiccatum fuerit medicamentum, leuiter trito vtere. Nyctalops medicamentum bibat deorſum purgans, & caput purgetur, & ceruicem

Palpebrarum curatio.

Palpebræ curatio.

Nyctalops quî curetur

A uicem eius quàm maximè scarificato,& fame ad multũ tempus premito. Vbi verò remiserit,vnũ aut duo frusta, prout maxima deuorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi dum sani sunt visum corrumpant,huic sectione & insuper excoriatione, in sinciput facta, os exscindere,& aquam auferre oportet, sícque curare:& ita sani fiunt. Ad lippitudinem annuam ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam eiusmodi dolores confert. Conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Cibus modicus & aquæ potus. Decumbat autem æger in tenebris, procul à fumo,& igne,& aliis splendidis.atque hoc in obliquum,modò in dextram,modò in sinistram partem.Caput verò ne humectet,neque enim conducit. Cataplasma si dolor nõ adest, verùm velut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exortes. Verùm post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinũtur, postquam dolor sedatus fuerit ac separatus, post medicamenti illinitionem, tunc cataplasmata imponere cõducit,si quod commodum fore visum fuerit. Nec verò ad multum tempus contentè intueri confert. Lachryma enim prouocatur, quũ non possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neque ad multum tempus claudere oculos conducit,maximè si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa,calefacit. Si verò fluxio non sit, C cum puluillo sicco sublitionem facere conducit.

Medela cũ quis sanis oculis non videt.

Lippitudinis curatio.

B

HIPPOCRATIS

COI, LIBER APHORISMORVM, IANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

*

Vita

SECTIO PRIMA. D

1
Ita breuis,ars lõga,tempus pręceps,ex-
perimẽtum periculoſum,iudicium dif-
ficile.Oportet autem nõ ſolùm ſeipſum
exhibere quæ decẽt facientem, ſed etiã
ægrotum, & præſentes, & quæ externa
ſunt. II. In perturbationibus alui, &
vomitibus ſponte fientibus, ſi quidem
qualia purgari oportet purgentur, con-
fert,& leuiter ferunt: Sin minus,vice verſa. Sic & vaſorum
vacuatio,ſi quidem talis fuit,qualis fieri debet,confert,& be-
ne ferunt:Sin minus,vice verſa. Inſpicere itaque oportet re- E
gionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conue-
nit,aut non. III. In exercitationibus boni habitus ad ſum-
mum progreſsi periculoſi ſunt,ſi in extremo fuerint. Non
enim manere poſſunt in eodem,neque quieſcere. Quum ve
rò non quieſcant, non amplius in melius augeſcere poſſunt.
reliquum eſt igitur vt in deterius. Ob has igitur cauſas bo-
nam habitudinem non tardè ſoluere cõfert,quo corpus rur-
ſum renutritionis principium ſumat. Neque verò collapſio-
nes ad extremum ducere oportet:periculoſum enim eſt. Sed
qualis natura eſt eius qui perferre debet, ad hoc ducere con-
uenit. Similiter autem & euacuationes ad extremũ ducẽtes
periculoſæ ſunt. & rurſus renutritiones in extremo exiſten-
tes, periculoſæ ſunt. IIII. Tenues & exacti victus, & in F
longis ſemper affectionibus,& in acutis,vbi non expedit,pe-
riculoſi ſunt. & rurſus victus ad extremam tenuitatem pro-
greſsi,difficiles ſunt.Et repletiones ad extremum progreſſæ
difficiles ſunt. V. In tenui victu delinquentes ægrotan-
tes,magis læduntur. Omne enim delictum quod committi
poterit,magis magnum committitur in tenui quàm in pau-
lò pleniore victu. Quapropter etiam in ſanis periculoſus
eſt valde tenuis, & conſtitutus, ac exactus victus, quoniam
delicta grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis & exactus vi-
ctus periculoſus eſt magis quàm paulò plenior. VI. Ad
extremos morbos, exactè extremæ curationes, optimæ
ſunt. VII. Vbi igitur peracutus eſt morbus, ſtatim
etiam extremos labores habet, & extremè tenuiſsimo victu
vbi

A vti neceſſe eſt. Vbi non, ſed pleniore victu vti licet, intantum
ſubdeſcendendum eſt, inquãtum morbus extremis mollior
fuerit. VIII. Quum in vigore fuerit morbus, tũc tenuiſ-
ſimo victu vti neceſſe eſt. IX. Simul autem coniectare o-
portet, an æger ex victu durare poſsit ad morbi vigorem: &
vtrum ille prius deficiet, & ex victu durare non poſsit: aut
morbus prius deficiet ac obtundetur. X. Quibus igitur
ſtatim vigor eſt, his ſtatim tenuis victus exhibendus eſt.
Quibus verò vigor poſterius, his ad illud, & paulò ante illud
tempus ſubtrahendus eſt. Antea verò mitius æger victu tra-
ctandus eſt, quo durare poſsit. XI. In exacerbationibus
ſubtrahere victum oportet. Nam apponere noxa eſt. Ex qui-
B bus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus
ſubtrahere oportet. XII. Exacerbationes & conſtitutio-
nes indicabunt morbi, & tempora anni, & circuituum inter
ſe collata incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue
per amplius temporis interuallum fiant. Sed & ex apparen-
tibus indicia fiunt, velut in pleuriticis, ſi ſputum ſtatim ap-
pareat incipiente morbo, ipſum abbreuiat. Si verò poſterius
appareat, producit, & vrinæ, & alui egeſtiones, & ſudores ap-
parentes indicant & ægrè & facilè iudicandos, & breues &
longos morbos. XIII. Senes facillimè ieiunium ferunt.
Deinde ætate conſiſtentes. Minimè adoleſcentes: omnium
verò minimè pueri, inter hos ipſos qui ipſi ſeipſis alacriores
C fuerint. XIIII. Qui creſcunt, plurimum habent innatũ
calorem: plurimo igitur opus habent alimento. Sin minus,
corpus conſumitur. Senibus autem modicus eſt calor: qua-
propter paucis fomitibus opus habent, à multis enim extin-
guuntur. Ob hanc etiam cauſam febres ſenibus non ſimili-
ter acutæ fiunt. Frigidum eſt enim ipſorum corpus.

XV. Ventres hyeme & vere natura calidiſsimi ſunt, &
ſomni longiſsimi: Quapropter in his temporibus alimenta
plura exhibenda ſunt. Nam innatum calorem ampliorem
tunc habent, alimento igitur ampliore opus habẽt. Signum
ſunt ætates, & athletæ. XVI. Victus humidi omnibus fe-
bricitantibus conferunt. Maximè verò pueris, & aliis ita ali
adſuetis. XVII. Et quibus ſemel aut bis, & plus aut mi-
nus, & ex parte exhibere oportet, conſiderandum eſt. Dan-
dum verò etiam aliquid eſt tempori, & regioni, & ætati, &

consuetudini. XVIII. Aestate & autumno cibos difficillimè ferunt: hyeme facillimè, deinde vere. XIX. His qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere sed auferre de appositionibus ante iudicationes. D

XX. Quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, neque mouere oportet, neque nouare, neque medicamentis, neq; aliis irritamentis, sed sinere. XXI. Quæ ducere oportet, quò maximè repunt, eò ducere oportet, per conuenientes locos.

XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & mouere non cruda, neque in principiis, si non turgeant. plurima verò non turgent. XXIII. Quæ prodeunt non multitudine æstimare oportet, sed quandiu prodeant qualia oportet, & facilè æger ferat. Et vbi opus est, vsque ad animi deliquiũ E ducere oportet: & hoc facere, si sufficiat æger. XXIIII. In acutis affectionibus rarò etiam in principiis medicamentis vti oportet: atque hoc facere diligenti prius æstimatione facta. XXV. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facilè ferunt. Contraria verò difficulter.

SECTIO SECVNDA.

I IN quo morbo somnus laborem facit, mortale: Si verò somnus prosit, non lethale. II. Vbi somnus delyrium sedat, bonum est. III. Somnus, vigilia, vtraque modum excedentia, malum. IIII. Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod naturæ modũ F excedat. V. Lassitudines spontaneæ denunciant morbos.

VI. Quicunque aliqua corporis parte dolentes, plerunque dolores non sentiunt, his mens ægrotat. VII. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lentè reficere oportet. Quæ verò breui, breui. VIII. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat validus, significat quòd corpus vberiore alimento vtitur. Si verò cibum non accipiente hoc cõtingat, nosse oportet quòd euacuatione opus habet. IX. Corpora quocunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet.

X. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. XI. Facilius est repleri potu, quã cibo. XII. Quæ relinquuntur in morbis post iudicationẽ, recidiuam faciũt.

XIII. Quibuscunque iudicatio fit, his nox grauis ante exacerbationem. Quæ verò sequitur plerunque tolerabilior est. XIIII. In alui fluxionibus, mutationes egestionum prosunt

A prosunt, si non ad prauas mutentur. XV. Vbi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones cõsiderare oportet. Si enim biliosæ fuerint, corpus simul ægrotat. Si verò similes sanis fiant, tutum est corpus nutrire. XVI. Vbi fames, non oportet laborare. XVII. Vbi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, morbum facit. Ostendit autem sanatio. XVIII. Eorum quæ aceruatim & velociter nutriunt, veloces etiam egestiones fiunt. XIX. Acutorum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones, neque mortis, neque sanitatis. XX. Quibus dũ iuuenes sunt, ventres humidi sunt, his senescentibus resiccantur. Quibus verò dum iuuenes sunt, ventres sicci sunt, his senescentibus humectantur. XXI. Famem vini potus soluit.

B XXII. Quicunque morbi ex repletione fiunt, euacuatio sanat. Et quicunque ex euacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas. XXIII. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. XXIIII. Septimæ quarta index est. Alterius hebdomadæ octaua principium est. Consideranda verò est vndecima. Hæc enim quarta est secundæ hebdomadæ. Consideranda rursus decimaseptima. Ipsa enim est quarta quidẽ à decimaquarta, septima verò ab vndecima. XXV. Aestiuæ quartanæ plerunque sunt breues. Autumnales verò longæ, & maximè quæ ad hyemem pertingunt. XXVI. Febrem in conuulsione fieri melius est, quàm conuulsionem in febre. XXVII. His quæ non secundum rationem le-

C uant, non oportet credere. neque valde timere ea quæ praua fiunt præter rationem. Pleraque enim ex talibus inconstantia sunt, & non valde permanere, neque morari solent.

XXVIII. Febricitantium non omnino leuiter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiã magis quàm pro ratione colliquari, malum est. Illud enim morbi longitudinem, hoc verò debilitatem significat. XXIX. Incipientibus morbis si quid mouendum videtur, moue: vigentibus verò, quietem agere melius est. XXX. Circa principia & fines, omnia debiliora sunt. Circa vigores verò, fortiora. XXXI. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augescere corpus, malum est. XXXII. Plerunque omnes malè habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augescentes, ad finem rursus cibos fastidiunt. At ab initio quidem valde ci-

bum auersantes, posteà verò bene cibum capientes, meliùs liberantur. D XXXIII. In omni morbo valere mente, & bene se habere ad ea quæ exhibentur, bonum, contrariũ verò, malum. XXXIIII. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quàm hi quibus non affinis in aliquo horũ existit. XXXV. In omni morbo partes circa vmbilicum & pectinem, crassitudinẽ habere melius est. At vehemens tenuitas & eliquatio, praua est. Periculosa verò talis est etiam ad infernas purgationes. XXXVI. Sana habentes corpora, dum medicamentis purgantur, cito exoluuntur. Itémque qui prauo cibo vtuntur. XXXVII. Qui bene habent corpore, eos operosum est medicamentis purgare. E

XXXVIII. Paulò deterior & potus & cibus, verùm iucundior, melioribus quidem, sed iniucundioribus præferendus est. XXXIX. Senes iuuenibus plerunque minus ægrotant. Quicunque verò ipsis fiunt morbi diuturni, vt plurimum commoriuntur. XL. Raucedines & grauedines, in valde senibus non concoquuntur. XLI. Qui exoluuntur sæpè & fortiter, absque manifesta causa, derepente moriuntur. XLII. Syderationem fortem quidem soluere, impossibile est: debilem verò, non facilè. XLIII. Ex his qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconualescunt quibus spuma circa os fuerit.

XLIIII. Crassi admodum secundum naturam, magis cito moriuntur, quàm graciles. XLV. Iuuenibus comitialibus liberationem faciunt mutationes, maximè ætatis, & regionum, & victuum. F XLVI. Duobus doloribus simul fientibus, non secundum eundem locum, vehemẽtior obscurat alterum. XLVII. Circa generationem puris dolores & febres magis cõtingunt, quàm facto iam ipso. XLVIII. In corporis motu: quum incœperit dolere, quiescere statim lassitudinem eximit. XLIX. Adsueti consuetos labores ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, non adsuetis fortibus ac iuuenibus faciliùs ferunt. L. Ex multo tempore consueta, etiamsi deteriora fuerint, inconsuetis minus molestare solent. Oportet igitur etiam ad inconsueta transmutationem facere. LI. Multum & repente euacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunque

corpus

A corpus mouere,periculoſum eſt. Et omnis multitudo naturæ contraria eſt. Quod verò paulatim fit,tutum eſt,tũ aliàs, tum ſi ex altero ad alterum tranſitus fit. LII. Omnia ſecundum rationem facienti,ſi non ſecundum rationem fiant, non tranſire oportet ad aliud,manente eo quod viſum eſt ab initio. LIII. Quicunque ventres humidos habent, dum quidem iuuenes ſunt,melius degunt quàm hi qui ſiccos habent. Verùm ad ſenectutem deteriùs degunt. Reſiccantur enim plerunque ſeneſcentibus. LIIII. In corporis magnitudine iuuentutem quidem degere,liberale eſt,& non indecorum.Senectutẽ verò degere,inutile,& deterius paruitate.

SECTIO TERTIA.

B MVtationes temporum maximè pariunt morbos, & in 1 temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, & reliqua iuxta rationem hoc modo. II. Naturarum aliæ quidem ad æſtatem, aliæ verò ad hyemem, bene aut male ſe habent. III. Morborum alij ad alia tempora, bene aut male ſe habent:& ætates quædam ad tempora,& regiones,& victus. IIII. In temporibus quum eadem die, modò calor,modò frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. V. Auſtri auditum grauantes,caliginoſi,caput grauantes,torpidi,diſſoluentes. Quum hic præualuerit,talia in morbis patiuntur.Si verò Aquilo fuerit,tuſſes,fauces, alui duræ,vrinæ difficultates,horrores,dolores coſtarum, pe-

C ctoris. Quum hic dominatur, talia in morbis expectare oportet. VI. Quum æſtas fit veri ſimilis,ſudores in febribus multos expectare oportet. VII. In ſiccitatibus febres acutæ fiunt,& ſi quidem annus ampliùs talis fuerit, qualem conſtitutionem fecerit,plerunque tales etiam morbos expectare oportet. VIII. In conſtantibus temporibus, ſi tempeſtiuè tempeſtiua reddantur,morbi conſtantes & iudicatu facilimi fiunt. In inconſtantibus autem inconſtantes, & qui difficulter iudicantur. IX. In autumno morbi acutiſſimi,& omnino mortiferi. Ver autem ſaluberrimũ & minimè lethale. X. Autumnus tabidis malus. XI. De temporibus ſi quidem hyems ſicca & aquilonaris fuerit,Ver autem pluuioſum & auſtrale,neceſſe eſt æſtate febres acutas,& lippitudines,& dyſenterias fieri,maximè mulieribus, & viris natura humidioribus. XII. Si verò hyems auſtralis, &

pluuiosa, ac clemens fiat, Ver autẽ siccum & aquilonare, mulieres quidem quibus partus ad ver instat, ex omni occasione abortiunt. Quæ verò pariunt, impotentes ac morbosos pueros pariunt, ita vt aut statim pereant, aut tenues ac morbosi viuant. Aliis autem dysenteriæ, & lippitudines siccæ fiunt. Senioribus verò defluxiones breui perimentes. XIII. Si verò æstas sicca fiat & aquilonaris: Autumnus autem pluuiosus & australis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tusses, & raucedines ac grauedines: quibusdam etiam tabes. XIIII. D

Si verò aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis verò fient lippitudines siccæ, & febres acutæ, & grauedines. Quibusdam verò etiam atræ biles. E

XV. Ex anni verò constitutionibus, in summa siccitates pluuiosis salubriores sunt, & minus lethales. XVI. Morbi in pluuiosis quidem plerunque fiunt, febres longæ, & alui fluxiones, & putredines, & comitiales, & syderationes, & anginæ. In siccitatibus verò, tabes, lippitudines, arthritides, vrinæ stillicidia, & dysenteriæ. XVII. Quotidianæ verò constitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robusta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & ventres resiccant, & oculos mordent, & si circa thoracem aliquis dolor prius est, magis affligunt. Australes autem corpora dissoluunt, & humectant: & grauem auditum, ac capitis grauitatem, & vertigines faciunt. In oculis autem & corporibus ęgrum motũ, & ventres humectant. F

XVIII. Secundum tempora vere quidem & prima æstate, pueri, & qui his ætate cohærẽt, optimè degunt, & maximè sani sunt. Aestate verò & autumno aliquandiu, senes. Reliquo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes. XIX.

Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibusdam ipsorum, & fiunt & exacerbantur. XX. Vere insaniæ, & atræ biles, & comitiales, & sanguinis fluxiones, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & tusses, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & pustulæ vlcerosæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. XXI. Aestate verò & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vomitus, & alui profluuia, & lippitudines, & aurium dolores,

& oris

A & oris exulcerationes,& pudendorum putredines, & papulæ sudorosæ. XXII. Autumno autem & ex æstiuis multi, & febres quartanæ,& erroneæ,& splenes,& hydropes,& tabes,& vrinæ stillicidia, & intestinorum leuitates, & dysenteriæ, & coxendices,& anginæ,& anhelationes,& voluuli,& comitiales,& insaniæ, & atræ biles. XXIII. Hyeme verò pleuritides,peripneumoniæ,grauedines, raucedines, tusses, dolores pectorum,laterum ac lumborum,capitis dolores,vertigines, syderationes. XXIIII. In ætatibus autem talia contingunt,paruis ac recens natis pueris feruida oris vlcera, vomitus, tusses, vigiliæ, tumores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates. XXV. Ad dentitionem verò accedentibus,gingiuarum pruritus,febres,conuulsiones,alui profluuia,& maximè vbi dentes caninos producunt, tum crassissimis pueris, tum his qui duros ventres habent. XXVI. Senioribus autem fientibus, tonsillæ, verticuli in occipitio intro,luxationes,anhelationes calculorum generationes,lumbrici rotundi,ascarides,verrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi satyriasmi appellati,strumæ, & alia tubercula, maximè verò prædicta. XXVII. Adhuc verò senioribus,& ad pubertatem accedentibus, pleraq; ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus sanguinis fluxiones. XXVIII. Plurimæ verò affectiones pueris iudicantur,partim in quadraginta diebus, partim in septem mensibus, partim in septem annis,partim ad pubertatem accedentibus. Quæ C verò permanserint pueris affectiones,& non exolutæ fuerint circa pubertatẽ, aut fœmellis circa mensiũ eruptiones, diuturnæ fieri solent. XXIX. Iuuenibus autem sanguinis spuitiones,tabes,febres acutæ,comitiales,& alij morbi, maximè verò prædicti. XXX. His verò qui hanc ætatem excesserunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alui profluuia diuturna, bilis sursum ac deorsum effusiones, dysenteriæ intestinorum leuitates, hæmorrhoides. XXXI. Senibus autem spirandi difficultates,& defluxiones cum tussi,vrinæ stillicidia,vrinæ difficultates,articulorum dolores,nephritides,vertigines,syderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui,oculorum, & narium humiditates, visus hebetudines, glaucedines,auditus grauitates.

I PRægnantes medicamentis purgare oportet, ſi turget humor, quarto menſe, & vſque ad ſeptimum. Minus verò has. Iuniores autem & ſeniores fœtus vereri oportet. II. In medicamentorum vſu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam ſponte prodeuntia commoda ſunt. Contrario autem modo prodeuntia, ſedare. III. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert & facilè ferunt. Contrario verò difficulter. IIII. Medicamentis purgare oportet æſtate quidem ſuperiores magis: hyeme verò inferiores. V. Sub canem, & ante canem, operoſæ ſunt medicamentorum purgationes. VI. Graciles, & facile vomentes, ſurſum purgare oportet, vitantes hyemem. VII. Difficulter vomentes, & moderate carnoſos, deorſum, vitantes æſtatem. VIII. Tabeſcentes autem, vitantes ſuperiores. IX. Atrabiliarios verò plenius inferiores. Eadem ratione contraria apponens.

X. Purgare oportet in valde acutis, ſi humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum eſt. XI. Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neq; à medicamento, neq; aliàs ſoluitur, in hydropẽ ſiccum firmatur. XII. Quibus alui inteſtinorum leuitate affecti, eos hyeme ſurſum purgare malum eſt. XIII. Ad veratrum, his qui non facilè ſurſum purgantur, ante potionem corpora humectare oportet, ampliore cibo ac quiete.

XIIII. Vbi biberit quis veratrum, ad motus quidem corporum magis ducere oportet, ad ſomnos autem & quietem minus. Declarat autem nauigatio, quòd motus corpora turbat. XV. Vbi volueris magis ducere veratrũ, corpus moueto. Vbi verò ſiſtere, ſomnum facito, & ne moueto. XVI. Veratrum periculoſum eſt ſanas carnes habentibus. Conuulſionem enim inducit. XVII. Sine febre exiſtenti cibi faſtidium, & oris ventriculi morſus, & vertigo, & os amareſcens, medicamento ſurſum purgante opus habere ſignificat.

XVIII. Dolores ſupra ſeptum tranſuerſum, qui purgatione opus habent ſurſum verſus purgatione indigere ſignificant: qui verò infra, deorſum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur non ſitiunt, non ceſſant priuſquam ſitierint. XX. Non febrientibus ſi fiat tormen, & genuum grauitas, & lumborum dolor, deorſum medica

dica

A dicamento purgante opus habere significat. XXI. Egestiones alui nigræ, velut sanguis niger, sua sponte prodeuntes, & cum febre, & sine febre, pessimæ sunt: & quãto plures fuerint peiores colores, tanto magis malũ est. Cum medicamẽto verò melius, & quãto plures fuerint colores, nõ malũ est. XXII. Quibuscunque morbis incipientibus, si atra bilis, aut sursum aut deorsum prodierit, lethale est. XXIII. Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut aliàs attenuatis, atra bilis, siue qualis sanguis niger subierit, postridie moriuntur. XXIIII. Dysenteria si ab atra bile inceperit, lethalis est. XXV. Sanguis sursum quidem qualiscunque fuerit, malus est, deorsum verò bona sunt nigra B subeuntia. XXVI. Si à dysenteria occupato, veluti carnes subierint, lethale est. XXVII. Quibus in febribus sanguinis multitudo erũpit vndecunq;, his in refectionibus alui humectantur. XXVIII. Quibus biliosæ sunt egestiones, surditate fiente cessant. Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat. XXIX. Quibus in febribus sexta die rigores fiunt, difficulter iudicant. XXX. Quibus exacerbationes fiũt, quacunque tandem hora febris dimiserit, si postridie eadem qua antea hora corripuerit, difficulter iudicant. XXXI. Delassatis in febribus ad articulos, & circa maxillas maximè, abscessus fiunt. XXXII. Quibuscunq; resurgentibus ex morbis, si quid doluerit, isthic abscessus fiunt. XXXIII.

Sed & si ante morbũ quid doluerit, isthic morbus incum-C bit. XXXIIII. Si à febre occupato, tumore non existente in faucibus, suffocatio derepentè contingat, lethale est.

XXXV. Si à febre occupato collum repentè obuersum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non existente, lethale est. XXXVI. Sudores febricitanti si inceperint, boni sunt tertia die, & quinta, & septima, & nona, & vndecima, & decimaquarta, & decimaseptima, & vigesimaprima, & vigesimaseptima, & trigesimaprima, & trigesimaquarta. Hi enim sudores morbos iudicant. Qui verò non sic fiunt, dolorem significãt, & longitudinẽ morbi, & recidiuas. XXXVII.

Frigidi sudores cum acuta quidem febre fientes, mortem significant: cum mitiore verò, morbi longitudinem. XXXVIII. Et vbi in corpore sudor est, illic morbum esse declarat. XXXIX. Et vbi in corpore frigiditas aut caliditas, isthic

morbus est. XL. Et vbi in toto corpore mutationes, & si D
corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi significat. XLI. Sudor multus ex somno, citra manifestam causam fiens, corpus multo alimento vti significat. Si verò cibum non capienti hoc fiat, significat quòd euacuatione opus habet. XLII. Sudor multus, frigidus aut calidus, semper fluẽs: frigidus maiorem calidus minorem morbum significat. XLIII Febres quæcunque non intermittentes per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocunque verò modo intermiserint, quòd sine periculo sint significant. XLIIII. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores, ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis vtuntur. XLVI. Si rigor incidat febre nõ E
intermittente ægroto iam debili, lethale est. XLVII. Exscreationes in febribus non intermittẽtibus, liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probè secedẽtes, bonæ, & per alui egestiones, & per vrinas. Si verò nõ aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malũ est.

XLVIII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ verò ardeãt, ac sitim habeant, lethale est. XLIX. In febre non intermittente, si labium aut palpebra, aut superciliũ, aut oculus, aut nasus distorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger iam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est. L. Vbi in febre non intermittente difficultas spirandi, & delyrium F
fit lethale est. LI. In febribus abscessus qui non soluuntur ad primas iudicationes, longitudinem morbi significãt.

LII. Quicunque febribus, aut aliis ægritudinibus, ex voluntate lachrymãtur, nihil absurdi est. Qui verò nõ ex voluntate, absurdum. LIII. Quibus circa dentes in febribus viscosa adhærẽt, his fortiores febres fiunt. LIIII. Quibus plerunque tusses siccę, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita valde siticulosi sunt. LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diariis. LVI. Febricitanti sudor oboriẽs febre non remittẽte, malum. Morã enim trahit morbus, & multam humiditatem significat.

LVII. A conuulsione, aut distentione neruorum vexato, febris accedens morbum soluit. LVIII. A febre ardente occup

A occupato, rigore accedente, ſolutio ſit. LIX. Tertiana exacta in ſeptem circuitibus ad ſummum iudicatur. LX. Quibus in febribus aures obſurduerunt, his ſanguis è naribus effuſus, aut aluus exturbata, morbum ſoluit. LXI. Febrientem ſi non in diebus imparibus febris dimiſerit, recidiuare ſolet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante ſeptimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluũtur. LXIIII. Quibus in febribus morbus regius ſeptima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, ſi non præcordium dextrum durum fiat: ſin minus, non bonum.

LXV. In febribus circa ventrem æſtus vehemẽs, & cor-

B dis ſiue oris ventriculi morſus, malum. LXVI. In febribus acutis conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum. LXVII. In febribus, ex ſomnis, timores aut conuulſiones, malum. LXVIII. In febribus ſpiritus offendens, malum. Conuulſionem enim ſignificat. LXIX. Quibus vrinæ craſſæ, grummoſæ, paucæ, non ſine febribus, vbi copia ex his ſuccesſit, tenuis prodeſt. Tales autem maximè prodeunt his quibus ab initio, aut breui ſubſidentiam habent. LXX. Quibus in febribus vrinæ conturbatæ, velut iumenti, his capitis dolores, aut adſunt, aut aderunt. LXXI. Quibus ſeptima die morbi iudicantur, his nubeculam habet vrina, quarta die rubrum, & alia ſecundum rationem. LXXII.

C Quibus vrinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maximè autem in phreneticis comparent. LXXIII. Quibus præcordia eleuata, permurmurantia, lumborum dolore accedẽte, his alui humectantur, ſi non flatus erumpant, aut vrinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIIII. Quibus ſpes eũ abſceſſum fore ad articulos, eos liberat ab abſceſſu vrina multa, & craſſa, & alba prodiẽs, qualis in febribus laborioſis quarta die quibuſdam fieri incipit. Si verò etiam ex naribus ſanguis eruperit, breui admodum ſoluitur. LXXV. Si quis ſanguinem aut pus mingat, rhenum aut veſicæ vlcerationem ſignificat. LXXVI. Quibus in vrina craſſa exiſtente, carunculæ paruæ, aut veluti pili ſimul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in vrina craſſa exiſtente, furfuracea quædam ſimul mingũtur, his veſica ſcabie affecta eſt. LXXVIII. Qui ſua ſponte ſanguinẽ mingunt,

his in rhenibus venæ ruptionem significat. LXXIX. Quibus in vrina, arenosa subsidunt, his vesica calculo laborat. D

LXXX. Si quis sanguinē mingat, & grumos, & vrinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem, & ani ac scroti intercapedinem, partes circa vesicam affectæ sunt.

LXXXI. Si quis sanguinem & pus mingat, & squamas, & odor grauis sit: vesicæ exulcerationem significat.

LXXXII. Quibus in vrinaria fistula tuberculum nascitur his suppuratione facta & eruptione, solutio fit. LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, modicā alui egestionem significat.

SECTIO QVINTA.

I Conuulsio ex veratro lethalis est. II. Ex vulnere conuulsio lethalis est. III. Sanguine multo effuso E conuulsio aut singultus accedens, malum.

IIII. Ex superflua purgatione, conuulsio aut singultus accedens, malum. V. Si quis ebrius derepente voce priuetur, conuulsus moritur, si non febris corripuerit, aut vbi ad horam qua crapulæ soluuntur peruenit, loquatur.

VI. Quicunq; à distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si verò has effugerint, sani fiunt. VII. Quibuscunq; morbi comitiales ante pubertatem fiunt, transmutationē habent. Quibuscūque verò vigintiquinque annos natis fiunt, his plerunq; cōmoriuntur.

VIII. Quicunque pleuritici fientes, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit. F

IX. Tabes maximè fit ætatibus, ab anno decimooctauo, vsque ad trigesimumquintum. X. Quicunque anginam effugiunt, his ad pulmonem vertitur, & in septem diebus moriuntur. Si verò has effugerint, suppurati fiunt.

XI. Qui tabe infestantur, si sputum quodcunque tussiendo reiecerint, grauè olet, dum prunis iniicitur, & capilli de capite defluunt, lethale est. XII. Quibuscunque tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alui profluuio accedente moriuntur. XIII. Quicunque sanguinem spumosum spuunt, his ex pulmone eductio fit. XIIII. A tabe occupato, alui profluuium accedens, lethale est.

XV. Quicunq; ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si verò nō, ad tabem transeunt. XVI. Calida freq

A da frequenter ea vtentibus, has noxas inducit, carnium effœminationem, neruorum impotẽtiam, mentis torporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia. Hæc quibus mors. XVII. Frigida verò cõuulsiones, antrorsum ac retrorsum distentiones, nigrores, rigores febriles. XVIII. Frigida inimica ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ. Calida verò grata. XIX. Quæcunque perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterquàm à quibus sanguis erumpit, aut erupturus est. XX. Vlceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem non suppurãtem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit, conuulsiones, distentiones. XXI. Quandoque verò in distentione sine vlcere, iuueni carnoso, æstate media, B frigidæ multæ affusio, caloris reuocationem facit. Calor autem hæc soluit. XXII. Calida suppuratoria est, non in omni vlcere, maximũ signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolores eximit, rigores, conuulsiones, distentiones mitigat, capitis grauitatem soluit. Plurimum autem cõfert ad ossium fracturas, maximè denudatas. Ex his autem maximè his qui in capite vlcera habent, & his quæ à frigiditate moriuntur, aut vlcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi, pudendo, vtero, vesicæ. His calida grata est & iudicãs. Frigida verò inimica & occidens. XXIII. In his frigida vti oportet vnde sanguis erumpit, aut erupturus est: non super ipsas partes, sed circa ipsas vnde fluit. Et quæcũq; inflamma-C tiones, aut flammei ardores, ad ruborem & subcruentum colorem ex nouo sanguine tendunt, ad eas ipsas. nam veteres nigrefacit, & ad sacrũ ignem non exulceratum: nam exulceratum lædit. XXIIII. Frigida velut nix, glacies, pectori inimica sunt, tusses mouent, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis, & dolores absque vlcere, & podagricas affectiones. & conuulsiones: Horũ plurima frigida multa affusa leuat, & attenuat, & dolorem soluit. Topor enim dolorem soluit. XXVI. Aqua quę cito calescit, & cito perfrigeratur, leuissima est. XXVII.

Quibus bibendi appetẽtiæ noctu valde sitientibus, si obdormierint bonum est. XXVIII. Menses ducit aromatum suffitus. Multis autem modis etiam ad alia commodus esset, si nõ capitis grauitatem induceret. XXIX. Prægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor quarto

mense

mense,& vsque ad septimum. Minus verò has. Iuniores verò D
& seniores fœtus vereri oportet. XXX. Mulierem vterum
gerẽtem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale est. XXXI.
Mulier vterum gerens secta vena abortit, & magis si maior fuerit fœtus. XXXII. Mulieri sanguinem vomenti, mensibus erumpẽtibus solutio fit. XXXIII. Mulieri mensibus deficientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum est.
XXXIIII. Mulieri vterum gestanti si aluus multùm fluxerit, periculum est vt abortiat. XXXV. Mulieri quæ ab vteri strangulationibus vexatur, aut difficulter parit, sternutatio accedens, bonum. XXXVI. Mulieri menses decolores, & non eodem tempore semper fientes, purgatione
opus esse significant. XXXVII. Mulieri vterum gestanti, E
si mammæ repente graciles fiant, abortit. XXXVIII. Mulieri vterum gestãti, si altera mamma gracilis fiat, gemellos gestans alterũ abortit. Et si quidem dextera gracilis fiat, masculum: si verò sinistra, fœmellam. XXXIX. Si mulier quæ neque prægnans est, neque peperit, lac habet: menses ipsius defecerunt. XL. Mulieribus quibuscunq; ad mammas sanguis colligitur, insaniam significat. XLI. Mulierem si velis cognoscere, an prægnans sit, vbi dormire volet, aquã mulsam bibendam dato. Et si quidem tormen habuerit circa ventrẽ, prægnans est. Si verò non, prægnans non est. XLII. Mulier prægnans si quidem masculum gestat, bene colorata est. Si verò fœmellam, malè colorata. XLIII. Si mulieri prægnanti ignis sacer in vtero fiat, lethale est. XLIIII. Quæ- F
cunque præter naturam tenues existentes, vterum gestant, abortiunt priusquàm crassescant. XLV. Quæcunque verò moderatè corpus habentes, abortiũt bimestres & trimestres, sine causa manifesta, his vteri acetabula muco plena sunt, & non possunt fœtum continere præ grauitate, sed abrumpitur. XLVI. Quæcunque præter naturam crassæ existentes, non concipiũt in vtero, his omentum osculum vteri comprimit, & priusquàm attenuentur, non concipiunt. XLVII.
Si vterus in coxam incumbens, suppuratus fuerit, necesse est curationem ex medicamentis, per linamenta ipsi adhibere. XLVIII. Fœtus masculi quidem in dextris, fœminæ verò in sinistris magis. XLIX. Vt secundæ excidant, sternutatorio indito, nares & os apprehendito. L. Mulieri
menses

A menses si cohibere voles, cucurbitã quàm maximã ad mammas appone. L I. Quæcunque vterum gestant, his osculum vterorum clausum est. L I I. Mulieri vterum gestanti si multum lac ex mammis fluat, debilem fœtum significat. Si verò solidæ fuerint mammæ, saniorem fœtum significant. L I I I. Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mãmæ graciles fiunt. Si verò rursus duræ fiant, dolor erit aut in mãmis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt. L I I I I. Quibus os vterorum durum est, his necesse est osculum vterorum clausum esse. L V. Quæcunque in vtero habentes, à febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur sine manifesta occasione, difficulter pariũt & periculosæ, aut

B abortum facientes periclitantur. L V I. In fluxu muliebri, conuulsio & animi deliquium si accedat, malum est. L V I I. Mensibus pluribus prodeũtibus morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab vtero morbi contingunt. L V I I I. Ex intestino recto, & vtero inflãmato, vrinæ stillicidium accedit, & ex rhenibus suppuratis vrinæ stillicidiũ accedit. Verùm ex hepate inflammato, singultus accedit. L I X. Si mulier in ventre non concipit, velis autem scire an conceptura sit, vestimentis circũtectam ex infernis suffito. Et si quidem odor per corpus tibi procedere videatur ad nares & ad os, scito quòd ipsa non propter seipsam infœcunda est. L X. Si mulieri vterum gestãti purgationes prodeunt, impossibile est fœtum sanum

C esse. L X I. Si mulieri purgationes non prodeunt, neque horrore, neque febre accedente: verùm cibi fastidia ipsi accidunt, hanc in ventre habere existimato. L X I I. Quæcunque frigidos ac densos vteros habent, non concipiunt: & quæcunq; humidos habent vteros, non concipiunt. Extinguitur enim in ipsis genitura. Et quæcunq; siccos magis & adustos. Præ inopia enim alimenti corrumpitur semen. Quæcunque verò ex vtrisque temperamentum habẽt moderatum, tales fœcundæ fiunt. L X I I I. Similiter autem in masculis. Aut enim propter corporis raritatem, spiritus extra fertur, vt semen non deducat: aut propter densitatem, humor non procedit foras: aut propter frigiditatem non cõcalescit, vt ad hunc locum congregetur: aut propter caliditatem, hoc idem contingit. L X I I I I. Lac dare caput dolentibus, malum. Malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia eleuata per

murmu

murmurantia,& siticulosis. Malum & quibus biliosæ alui D
egestiones in febribus acutis sunt, & quibus sanguinis multi
egestio facta est. Conuenit autem exhibere tabescentibus,
non valde multùm febrientibus, & in febribus longis debi-
libus, nullo ex prædictis signis præsente, sed præter rationẽ
consumptis. LXV. Quibus tumores in vlceribus appa-
rent, non valde conuelluntur, neq; insaniunt. His autem de-
repentè dissipatis, retrorsum quidem conuulsiones & disten-
tiones fiunt: antrorsum verò, insaniæ, lateris dolores acuti,
aut suppuratio, aut dysenteria, si rubicũdi magis fuerint tu-
mores. LXVI. Si in vulneribus fortibus ac prauis, tumor
non appareat, magnum malum. LXVII. Tumores laxi
boni, crudi mali. LXVIII. Dolenti posteriorem capitis E
partem, vena recta in fronte secta prodest. LXIX. Rigo
res incipiũt, mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dor
sum ad caput. Verùm & viris magis posteriore corporis par-
te quàm anteriore, velut ex cubitis ac femoribus. Sed & cu-
tis rara est. Indicat autem pilus. LXX. Qui à quartanis
corripiuntur, non ita valde à conuulsionibus corripiuntur. Si
verò prius corripiãtur, & quartana insuper accedat, cessant.
LXXI. Quibus cutis circuntenditur arida ac dura, hi si-
ne sudore moriuntur: Quibus verò laxa ac rara, cum sudore
moriuntur. LXXII. Morbo regio laborantes, non ita
valde flatuosi sunt.

SECTIO SEXTA. F

I IN diuturnis intestinorum leuitatibus, ructus acidus acce
dens, qui prius non erat, signum bonum. II. Quibus
nares natura humidiores, & genitura humidior, morbosius
sani sunt: quibus verò vice versa, salubrius. III. In longis
intestinorũ leuitatibus, cibi fastidiũ malum, & cum febre pe
ius. IIII. Vlcera circunglabra maligna sunt. V. Dolo-
res in lateribus, & in pectoribus, & in aliis partibus, an mul-
tum differunt, considerãdum est. VI. Rhenũ affectiones,
& quæ circa vesicam cõsistunt, operosè sanantur in senibus.
VII. Dolores circa ventrem fientes, sublimes quidem
leues sunt, non autem sublimes, fortiores. VIII. Hy-
dropicis fientia vlcera in corpore, non facilè sanantur.
IX. Latæ pustulæ non valde pruriginosæ sunt. X. Ca-
put dolenti & circundolenti, pus, aut aqua, aut sanguis fluens
per

A per nares,aut os,aut aures,ſoluit morbum. XI. Atrabiliariis,& Phreniticis,hæmorrhoides accedentes,bonum. XII. Hæmorrhoidas ſananti diuturnas, ſi non vna ſeruata fuerit, periculum eſt hydropem aut tabem accedere. XIII. A ſingultu detento,ſternutationes accedentes ſoluunt ſingultum.

XIIII. Ab hydrope detento, vbi aqua in venis ad ventrem confluit,ſolutio fit. XV. A profluuio alui longo correpto,vomitus ſponte accedens,ſoluit alui profluuium.

XVI. A pleuritide aut peripneumonia occupato,alui profluuium accedens,malum. XVII. Lippientem alui profluuio corripi,bonum. XVIII. Veſicam diſſectam habenti, aut cerebrum,aut cor,aut ſeptum trāſuerſum,aut tenue ali-

B quod inteſtinum,aut ventriculum,aut hepar, lethale eſt. XIX. Vbi diſſectum fuerit os,aut cartilago,aut neruus, aut genæ pars tenuis,aut præputium,neque augeſcit,neque coaleſcit. XX. Si in ventrem ſanguis effuſus fuerit præter naturam,neceſſe eſt ſuppurari. XXI. In inſanientibus, varicibus aut hæmorrhoidibus accedentibus,inſaniæ ſolutio fit.

XXII. Quicunq; dolores ex dorſo ad cubitos deſcendūt, venæ ſectio ſoluit. XXIII. Si timor & triſtitia multo tempore perſeueret,atrabiliarium hoc ſignum eſt. XXIIII. Si ex inteſtinis tenuibus aliquod diſſectum fuerit,nō coaleſcit.

XXV. Item ſacrum ab externis intrò conuerti, non bonum:ab internis verò extra,bonum. XXVI. Quibus in fe-

C bribus ardentibus tremores facti fuerint,mentis emotio ſoluit. XXVII. Quicunque ſuppurati aut hydropici, ſecātur, ant vruntur,hi purè aut aqua aceruata effluēte omninò moriuntur. XXVIII. Eunuchi non laborant podagra, neque calui fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra,ſi non menſes ipſi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra,ante veneris vſum. XXXI. Oculorum dolores meri potus,aut balneum,aut fomentum,aut venæ ſectio,aut medicamenti potio ſoluit. XXXII. Balbi ab alui profluuio longo maximè corripiuntur. XXXIII. Acidum ructum habentes,non ita valde pleuritici fiunt. XXXIIII. Quicunq; calui ſunt,his varices magnæ non fiunt. Quibuſcunque verò caluis varices accedunt,hi rurſus hirſuti ſunt. XXXV. Hydropicis tuſsis accedens,malum. XXXVI. Vrinæ difficultatem ſoluit venæ ſectio. Secare verò oportet internas. XXXVII. Ab angina

detento tumorem fieri foris in collo,bonũ eſt. XXXVIII. D
Quibuſcunq; occulti cancri ſiunt,eos non curare melius eſt. Si enim curantur,citius moriuntur. Si verò nõ curẽtur,multum tempus perdurant. XXXIX. Conuulſio fit aut à repletione,aut euacuatione. Sic autem & ſingultus. XL. Quibuſcunque citra præcordium dolores fiunt,abſq; inflammatione,his febris accedens dolorem ſoluit. XLI. Quibuſcunq; ſuppuratum quid in corpore exiſtens,ſignificationem de ſe non præbet, his propter puris aut loci craſsitudinem, ſui ſignificationem non exhibet. XLII. Morbo regio laborantibus hepar durum fieri malum eſt. XLIII. Quicunque ſplenici à dyſenteria corripiuntur,his longa accedẽte dyſenteria, aut hydrops accedit,aut inteſtinorũ leuitas,& E
pereunt. XLIIII. Quibuſcunque ex vrinæ ſtillicidio volvulus accedit,hi in ſeptem diebus pereunt,ſi non febre accedente vrina ſatis fluxerit. XLV. Vlcera quæcunq; annua fiunt,aut diutiore tempore durant,neceſſe eſt os abſcedere, & cicatrices cauas fieri. XLVI. Quicunq; gibboſi ex anhelatione,aut tuſsi fiunt,ante pubertatẽ pereunt. XLVII. Quibuſcunque venæ ſectio,aut medicamentũ conducit, his verè venam ſecare, aut medicamentum purgans exhibere conuenit. XLVIII. Splenicis dyſenteria accedens, bonum. XLIX. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi ſedata inflammatione,in quadraginta diebus reſtituũtur. L. Quibus cerebrum diſſectum fuerit,his neceſſe eſt febrem, & bilis vomitum accedere. LI. Quibuſcunque ſanis derepentè dolores fiunt in capite,& ſtatim voce intercepta iacent,ac F
ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, ſi non febris apprehendat. LII. Conſiderare verò oportet etiam ſub oculis apparitiones in ſomnis. Si enim albæ partis quid ſubapparuerit non cõmiſsis palpebris,ſi id nõ ex alui profluuio,aut medicamenti potione fuerit, malum ſignum & valde lethale eſt. LIII. Deſipientiæ cum riſu quidem fientes,ſecuriores ſunt:cum ſtudio verò ſerio,periculoſiores. LIIII. In acutis affectionibus,quæ cũ febre fiunt,luctuoſæ reſpirationes,malum. LV. Podagricæ affectiones vere & autumno vt plurimùm mouentur. LVI. Atrabiliariis morbis periculoſi humorũ à loco ad locum decubitus,aut ſyderationem corporis,aut conuulſionem, aut inſaniam, aut cæcitatem

A tem significant. LVII. Syderationes verò maximè fiunt, ætate à quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. LVIII. Si omentum exciderit, necesse est putrefieri. LIX. Quibuscunq; à coxendicum morbo vexatis, coxa excidit, & rursus incidit, his muci accedunt. LX. Quibuscunque à coxendicum morbo diuturno vexatis, coxa excidit, his crus tabescit, & claudicant, si non vsti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

IN acutis morbis frigiditas extremarũ partium, malum. I

II. Ex osse ægrotante, caro liuida, malum. III. Ex vomitu singultus, & oculi rubicundi, malum. IIII. Ex
B sudore horror, non bonum. V. Ex insania, dysenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diuturno cibi fastidiũ, & meracæ alui egestiones, malum. VII. Ex multo potu rigor, & delyrium, malum. VIII. Ex tuberculi intus ruptione, exolutio, vomitus, & animi deliquiũ fit. IX. Ex sanguinis fluxu delyrium, aut etiã conuulsio, malum. X. Ex voluulo vomitus, aut singultus, aut conuulsio, aut delyrium, malum. XI. Ex pleuritide peripneumonia, malum. XII. Ex peripneumonia phrenitis, malum. XIII. Ex ardoribus vehemẽtibus conuulsio, aut distentio, malum. XIIII. Ex plaga in caput, stupor, aut delyriũ, malum. XV. Ex sanguinis sputo, puris sputum, malum. XVI. Ex puris sputo, tabes, & fluxus, malum. Postquã verò
C sputum supprimitur, moriuntur. XVII. Ex hepatis inflammatione singultus, malum. XVIII. Ex vigilia cõuulsio, aut delyriũ, malum, XIX. Ex osis denudatione, ignis sacer. XX. Ex igne sacro, putrefactio, aut suppuratio. XXI. Ex forti pulsu in vlceribus, sanguinis eruptio. XXII. Ex dolore diuturno partium circa ventrem, suppuratio. XXIII. Ex meraca alui egestione, dysenteria. XXIIII. Ex osis dissectione delyrium, si ad vacuum vsque processerit. XXV. Ex medicamenti potione conuulsio, lethale. XXVI. Ex dolore forti partium circa ventrem, frigiditas extremarum partium, malum. XXVII. Mulieri vterum gerenti, tenesmus accedens abortire facit. XXVIII. Quodcunque os præsectum fuerit, aut neruus, in corpore, neque augescit, neque coalescit. XXIX. Si à pituita alba

detento, vehemens alui profluuium accedat, soluit morbum. D

XXX. Quibuscunque spumosæ alui egestiones sunt in alui profluuijs, his de capite pituita defluit. XXXI. Quibuscunque febricitantibus, in vrinis subsidentiæ crassiores polentæ partes referentes fiunt, longum morbum significant.

XXXII. Quibus verò biliosæ subsidentiæ, ab initio tenues, acutum morbum significant. XXXIII. Quibuscunque disparatæ vrinæ sunt, his vehemens turbatio in corpore est. XXXIIII. Quibus in vrinis bullæ superstant, rhenum affectiones significant & morbum fore longum. XXXV.

Quibus pingue est id quod superstat, & aceruatum, his rhenum affectiones, eásque acutas significat. XXXVI. Quibus verò iam nephriticis ex rhenibus affectis prædicta signa E accidunt, doloresque circa musculos spinales fiunt, si quidem circa externos locos fiant, etiam abscessus extrinsecus futuros expecta. Si verò dolores magis circa internos locos fiant, etiam abscessus magis intus fore expecta. XXXVII. Quicunque sanguinem vomunt, sine febre quidem, salutare est: verùm cum febre, malum, Perfrigerãtibus autem & adstringentibus curare oportet. XXXVIII. Defluxiones in ventrem supernum, in viginti diebus suppurantur. XXXIX.

Si quis sanguinem mingat, & grumos, & vrinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac scroti intercapedinem, & imum ventrem ac pectinem, partes circa vesicam ægrotare significat. XL. Si lingua derepente impotens F fiat, aut aliqua corporis pars syderata, atrabiliarium tale existit. XLI. Si senioribus nimium purgatis singultus accedat, non bonum est. XLII. Si febris non à bile habeat, aqua multa calida in caput affusa, febris solutio fit. XLIII.

Mulier ambidextra non est. XLIIII. Quicunque suppurati vruntur, si quidem pus purum fluat & album, euadunt. Si verò subcruentum, & carnosum, ac graueolens, pereunt. XLV. Quicunque hepar suppuratum vruntur, si quidem pus purum fluat, & album, superstites euadunt. In tunica enim pus his inest. Si verò velut amurca fluat, pereunt. XLVI. In doloribus oculorum, vbi merum bibendum dedisti, & multa calida lauisti, venam secato. XLVII.

Hydropicum si tussis vexat, desperatus est. XLVIII.

Vrinæ stillicidium, & vrinæ difficultatem, vini potus & venæ

A venæ ſectio ſoluit. Secare verò oportet internas.

XLIX. Ab angina detento, tumor & rubor in pectore accedens, bonũ. Foras enim vertitur morbus. L. Quibuſcunque corruptum fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si verò has effugerint, ſani fiunt. LI. Sternutatio fit ex capite, percaleſcente cerebro, aut vacuo quod eſt in capite perhumeſcente. Aer enim qui intus eſt, foras erumpit. Strepitum verò edit, quia tranſitus eſt ipſi per anguſtum.

LII. Quibuſcunque hepar circumcirca dolet, his febris accedens ſoluit dolorem. LIII. Quibuſcunque ſanguinem de venis auferre conducit, his vere venam ſecare conuenit.

LIIII. Quibus inter vẽtrem & ſeptum tranſuerſum pi-
B tuita concluſa eſt, & dolorem exhibet, nõ habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad veſicam cõuerſa pituita, morbi ſolutio fit. LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omentum eruperit, his venter aqua impletur, & moriuntur.

LVI. Anxietatem, oſcitationem, horrorem, vinum æquali menſura aquæ ammixta potum ſoluit.

LVII. Quibus in vrinaria fiſtula tubercula fiunt, his ſuppuratione facta & eruptione, ſoluitur dolor. LVIII. Quibus cerebrũ concuſſum fuerit ex aliqua cauſa, eos ſtatim voce priuari neceſſe eſt. LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famem inducere oportet, fames enim corpora ſiccat. LX. Vbi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rurſus caleſcit, aut color alius ex alio mutatur,
C longitudinem morbi ſignificat. LXI. Sudor multus calidus aut frigidus, ſemper fluens, humorem abducere oportere ſignificat, forti quidem ſupernè, debili verò, infernè.

LXII. Febres non intermittentes, ſi per tertiam fortiores fiant, periculoſæ ſunt. Quocunque verò modo intermiſerint, ſine periculo eſſe ſignificat. LXIII. Quibus febres longæ ſunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt.

LXIIII. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores, ex febribus fiunt, hi cibis pluribus vtuntur.

LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem ſano exhibet, ſano quidem robur, ægroto verò morbus eſt.

LXVI. Quæ per veſicam prodeunt inſpicere oportet, an qualia ſanis prodeũt. Quæ igitur minimè ſimilia his ſunt ea morboſiora ſunt. Quæ verò ſimilia ſanis, ea minimè morbo-

LXVII. Et quibus alui egestiones, si stare permiseris, & non moueris, subsistunt veluti ramenta: si paucæ fuerint, modicus morbus est: si multæ, multus. His confert subpurgare aluum. Si verò nō purgata aluo, sorbitiones dederis, lædes, & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuscunque cruda deorsum secedunt, ex atra bile sunt: si plura copiosiore: si pauciora pauciore. LXIX. Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, & cruentæ, & graueolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probè secedentes, bonæ, & per aluum, & per vesicam, & vbi sanè quid secedens constiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Et si quidem sursum, sistere aluum. Si verò deorsum, humectare. D

LXXI. Somnus, vigilia, vtraq; modū excedētia, morbus. E

LXXII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ verò ardeant, & febris habeat, lethale est. LXXIII. In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium distorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger iam debilis existens: quicquid horum fiat, propinqua mors est.

LXXIIII. Ex pituita alba, hydrops accedit. LXXV. Ab alui profluuio, dysenteria. LXXVI. A dysenteria, intestinorum leuitas accedit. LXXVII. Ex corruptione, abscessus ossis. LXXVIII. Ex sanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe, fluxus ex capite. Ex fluxu, alui profluuium, ex alui profluuio, suppressio purgationis sursum versus, ex suppressione, mors. LXXIX. Qualia etiam sint in vesicæ ac alui egestionibus, inspicere oportet, & in his quæ per carnes excernūtur, & sicubi alibi à natura recedat corpus, si parum, paruus est morbus: si multum, multus: Si verò valde multus sit recessus, lethale hoc est. LXXX. Quicunque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde sani fiunt. Minus enim periclitantur, quorū naturæ, & ætati, morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuscunque in ægritudinibus oculi ex voluntate lachrymantur, bonum. Quibus verò citra voluntatem, malum. LXXXII. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est. LXXXIII. Sudores in diebus iudicatoriis fientes, vehementes & veloces periculosi sunt, qui expelluntur ex fronte velut F

guttæ, &

A guttæ,& aquæ ſalientes, & frigidi valde ac multi. Neceſſe eſt enim talem ſudorem prodire cum violentia, & doloris exceſſu,ac expreſsione diuturna. LXXXIIII. Ex morbo diuturno,etiam alui defluxus,malum. LXXXV. Quæcunque non ſanant medicamenta,ea ferrum ſanat.Quæ ferrum non ſanat,ea ignis ſanat. Quæ ignis non ſanat,ea incurabilia putare oportet.

HIPPOCRATIS COI EPISTOLAE, IANO
B CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

Rex regum magnus Artaxerxes, Pæto gaudium.

Morbus peſtilens appellatus, inuaſit exercitus noſtros: & quum nos ſæpe multa fecerimus, nihil adhuc remiſit.Quare magnopere,& per omnia tibi à me data dona, te rogo, vt aut aliquid ex natura tua excogitatum,
C aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius viri mederi potentis conſilium, celerrimè ad nos mittas.Propulſa oro hoc malum.Multa enim anxietas populum corripuit, quæ ſpiritum magnũ ac denſum habet. Non belligerantes debellamur: quum hoſtem habeamus beſtiam illam ouilia deuaſtantem. Sauciauit multos: ægrè curabiles fecit:amara ſpicula immittit. Conſilij inops ſum. Non amplius habeo quod cum viris natura prudentibus conſultem, Solue hæc omnia,neq; nos bono tuo conſilio deſtituas. Vale.

Pætus, Regi regum magno Artaxerxæ gaudium.

NAturalia auxilia peſtilentis morbi popularem graſſationem non ſoluunt. Qui enim ex natura fiunt mor-

bi: eos ipſa natura iudicās ſanat. Qui verò ex populari graſſa D
tione: eos ars curat, artificioſe iudicans corporum mutationem. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem eſt Dorienſis: ex ciuitate verò Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnoſidici, qui Nebri, qui Soſtrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Chriſamidis. Hic diuina natura præditus eſt, & ex paruis ac vulgaribus ad magna ac artificioſa, medicinam euexit. Eſt igitur diuinus Hippocrates nonus quidē à Chriſamide rege: decim⁹ autem & octauus ab Aeſculapio: vigeſimus verò à Ioue: ex matre verò Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex vtroque ſemine à diis ortum habet diuinus Hippocrates: vt qui à patre quidem Aſclepiades eſt, à matre E
verò Heraclides. Didicit autem artem, tum à patre Heraclida, tum ab auo Hippocrate. Verùm ab his quidem primùm, velut veriſimile eſt, in re medica initiatus eſt, quantum ſanè credibile eſt hos nouiſſe. Vniuerſam vero artē ipſe ſeipſum docuit, diuina natura vſus, & in tantum animi induſtria progenitores tranſgreſſus, quantum etiam artis præſtantia eoſdem ſuperauit. Tollit autem non beſtiarum genus, ſed ferorum ac agreſtium morborum, per magnam terræ ac maris partem Aeſculapij auxilia, quemadmodum Triptolemus Cereris ſemina diſpergens. Proinde iuſtiſsimè in multis terræ locis diuinos honores etiam ipſe cōſequutus eſt, & iiſdem donariis cū Hercule & Aeſculapio ab Athenienſibus dignus F
factus eſt. Hunc ipſum accerſe, & auri atque argenti quātum voluerit, ipſi dare iube. Hic enim non vnum modum curationis huius morbi nouit. Hic eſt ſanitatis pater, hic ſeruātor, hic dolorum curator. In ſumma, hic diuinæ ſciētiæ princeps eſt. Vale.

Hippocratis laus.

Rex regum magnus Artaxerxes, Hyſtanidi Helleſponti præfecto.

HIppocratis medici Coi ab Aeſculapio originem ducentis, gloria artis etiam ad me peruenit. Dato igitur ipſi auri quantum voluerit, & reliqua abundè, quibus opus habet & ipſum ad nos mittito. Nam optimatibus Perſarum æqualis erit. Et ſi quis alius bonus vir eſt in Europa, eum domus

regiæ

A regiæ amicum facito, nihil diuitiis parcens. Viros enim inuenire, qui conſilio præſtent, non eſt facile. Vale.

Hyſtanis Helleſponti præfectus, Hippocrati ex Aſclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & miſit ad nos præfectos, iubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcunque voles, dare, & breui ad ſe mittere. Fore enim te optimatibus Perſarum æqualem. Tu itaque cito adſis. Vale.

Hippocrates medicus, Hyſtanidi Helleſponti præfecto gaudium.

B AD epiſtolam quam miſiſti, à Rege veniſſe adſerens, remitte Regi quæ dico, quàm celerrimè ſcribens: Quòd & victu, & veſtitu, & domo, & omni ad vitam ſufficienti opulentia fruimur. Perſarum autem diuitiis vti, fas mihi nõ eſt: neque barbaros homines à morbis liberare, qui hoſtes ſunt Græcorum. Vale.

Hippocrates Demetrio ſanitatem.

PErſarum rex nos accerſiuit, ignarus quòd apud me maior eſt ſapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

C *Regi regum meo magno domino Artaxerxæ, Hyſtanis Helleſponti præfectus gaudium.*

QVam miſiſti epiſtolam, iubẽs demittere ad Hippocratem Coum ab Aeſculapio originem ducentem, demiſi. Sed & ab ipſo reſponſum tuli, quod ſcriptum tradidit, & ad domum tuam tranſmittere iuſsit. Itaque eius latorem ac nuncium Gymnasben Dieutychen ad te miſi. Vale.

Rex regum magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nunciis Hippocratẽ medicum malignis moribus præditum, & in me, & in Perſas petulanter ſe gerentem. Sin minus, cognoſcetis, etiam primi peccati pœnam vos daturos eſſe. Vrbem enim veſtram deuaſtatam, & inſulam diſtractam, in pelagus conuertam, vt in poſterum tempus nemo ſciat, an in hoc loco fuerit inſula, aut vrbs Cos.

Coorum responsum.

D

VIsum est populo, respondere nuntiis ab Artaxerxe missis. Coi nihil indignum facient, neque Merope, neque Hercule, neque Aesculapio. Quapropter omnes ciues nõ dabunt Hippocratem, etiam si pessima morte sint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epistolas scripserint, & terram ac aquam à patribus nostris petiuerint, populus non dedit: quum eos ipsos se impetentes, similiter velut alios homines, mortales esse videret. Et nunc idem responsum dat. A Cois discedite: quoniam Hippocratem in manus vestras nõ dant. Renuntiate igitur ipsi vos nuntij, quòd neque dei ipsi, nostri negligentes erunt.

E

Senatus populusq; Abderitarum Hippocrati gaudium.

NVnc maximè vrbi nostræ in periculo versatur vir noster, ô Hippocrates, qui & præsenti tempore & futuro semper gloria vrbi sperabatur. Neq; nunc, ô vos dei omnes, nobis inuideatur, hic præ multa quę detinet ipsum sapientia ægrotat, vt timor non vulgaris sit, si Democritus mente motus fuerit, reuera vrbem nostram Abderitarum pessum ituram esse. Etenim oblitus omnium, & primùm suiipsius, vigilans & noctu & interdiu, & singula parua ac magna deridens, & totam vitam nihil esse putans, vitam transigit. Ducit aliquis vxorem, alius mercaturam exercet, alius concionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, vulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dum alios mœstos ac tristes, alios gaudentes videt. Quin & de his, quæ apud inferos sunt, hic vir perscrutatur, & hæc scribit, Et idolis aerem plenum esse dicit. Et volucrum voces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgẽs, solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerum immensitatem proficisci dicit, & Democritos esse similes subiipsi innumerabiles. Et corpus vnà cum mente corrumpens viuit, hæc timemus ô Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos serua, & patriæ nostræ cõsulturus cito adsis: neq; nos contempseris. Nam neq; ita viles sumus: & in nobis testimoniũ situm est. Ob ipsum enim conseruatum, & gloriam, & pecu- F

nias,

A nias,& doctrinæ famã conſequeris: quanquam doctrinæ ratio multo potior apud te eſt, quàm fortunæ. Attamen & huius bona multa ac luculenta tibi à vobis obuenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam ſi vrbs aurum eſſet nõ noſtræ voluntati reſponderet, aut quacunque tandem re illi carendum eſſet. Leges noſtras putamus ægrotare ô Hippocrates, leges præuaricari. Adſis optime vir, curaturus virum inſignem. Non medicus, ſed conditor, ſacratiorem tota Ionia murum nobis circundabis. Ciuitatem, non virum curabis: & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantẽ, aperies. Ipſe legiſlator, ipſe iudex, ipſe princeps, ipſe ſeruator, & horũ artifex aduenies. Ob hæc te exſpectamus ô Hippocrates, atque hæc etiã fient vbi veneris. Vna ciuitas nõ ignobilis, imò tota Græcia rogat te, ſerua corpus ſapientiæ. Quin potius B ipſam apud te legationem agere puta doctrinã, ab hac præuaricatione liberari ſupplicantem. Cognata equidem res eſt omnibus, velut apparet, ſapientia. Verùm his qui propius ipſam complexi ſunt, velut nobis, etiam longè amplius. Et, ſicut probè noſti, gratificaberis etiam futuro ſeculo, ſi nõ deſtitueris Democritũ propter veritatem, cuius primas ſe raturum eſſe ſperat. Tu enim & genere, & arte coniunctus es Aeſculapio. Hic verò Herculis eſt ex fratre nepos. A quo eſt & Abderus, quemadmodum omnino audiuiſti, cuius cognomẽ vrbs noſtra refert. Quare etiam illi grata fuerit Democriti C ſanatio. Quum igitur videas ô Hippocrates, & populum, & virum inſignem, ad ſtupiditatem diffluentem: feſtina, rogamus, ad nos. Heu vt etiam bona redundantia morbi exiſtunt. Quantum enim Democritus ad ſummam ſapientiam generosè peruenit, tantum nunc pariter periclitatur, ne mentis ſtupore & ſtoliditate affligatur. At reliquum vulgus Abderitarum, quod manſit abſque eruditione, communem ſanè ſenſum habet. Imò nunc prudentiores ſunt ad ſapientis morbum iudicandum, qui prius deſipuerunt. Adſis igitur cum Aeſculapio patre. Adſis cum Herculis filia Epione. Adſis cum Aeſculapij filiis, qui ad Ilium militarunt. Adſis nunc pæonias adferens morbi medelas. Nunc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, inſaniæque medicamentis fœcunda eſt. Fermè igitur nunquam fertilius producent, neque terra, neque montium cacumina, quàm nunc

profer

proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti ſanitatem. Vale. D

Hippocrates Senatui populóque Abderitarum gaudium.

Ciuis veſter Ameleſſagoras venit in Co, & erat tũc in illa die Virgæ aſſumptio, & annua feſtiuitas, ac publicus, velut noſtis, cõuentus, & pompa ſumptuoſa fiebat, quã mos eſt eos, qui deo dicati ſunt, ad Cypariſſum deducere. Quãdoquidem autẽ & ex verbis, & ex aſpectu, Ameleſſagoras feſtinare videbatur, credens, velut erat, rem ipſam vrgere epiſtolã veſtram legi, & admiratus ſum quòd ob vnum hominẽ velut ſi vnus homo eſſet ipſa ciuitas, turbati eſtis. Et beati profectò ſunt populi, qui ſciunt bonos viros ſua eſſe munimẽta, & non E turres, neq; muros, ſed ſapientium virorũ ſapientia conſilia. Ego verò, qui credo artes quidẽ eſſe Deorum dona, homines autẽ naturæ opera (& ne ægrè feratis viri Abderitæ) non vos puto, ſed ipſam naturam me vocare, ad conſeruandum ipſius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabat̃. Quare præ vobis ego nunc, naturæ ac Diis obediens, feſtino ægrotãtem Democritũ ſanare: ſi quidẽ ſanè & hoc morbus eſt, & non potius error vobis tenebras offundit: id quod opto, atque vtinã ſit hæc vberius veſtræ beneuolentiæ, ſignũ. ꝙ etiam ad ſuſpicionem turbamini. Argentũ autem mihi venienti, neq; natura, neq; Deus promittere poterit. Quare neq; vos viri Abderitæ cogatis: ſed liberæ artis etiam opera libera eſſe ſinatis. Qui verò mercedẽ capiunt, hi ſcientias ſeruire cogunt, velut F captiuas faciẽtes ipſas ex priore libertate. Deinde, velut veriſimile eſt, mẽtiri etiã poterint, velut de magno morbo: & negarint, velut de paruo: & polliciti nõ venerint, & rurſus venerint nõ vocati. Miſera eſt profectò humana vita: qm̃ per totam ipſam intolerabilis auaritia, velut hybernus vẽtus, diſtributa eſt ac penetrauit. Ad quam vtinã potius omnes medici cõueniſſent, quò grauiorem inſania morbum curarent: quoniã quum morbus ſit, & affligat, etiã laudatur. Ego verò arbitror etiam animæ morbos omnes vehementes eſſe inſanias, quæ opiniones quaſdam ac imaginationes rationi inducunt. A quibus qui per virtutem depurgatus eſt, ſanus euadit. Quòd ſi ego omnino diteſcere voluiſſem, viri Abderitæ, non vtiq; decem talentorũ gratia ad vos proficiſcerer: ſed ad

Magnum

A Magnũ acceſsiſſem Perſarũ regem, vbi totæ ciuitates humanis opibus refertæ mihi obtigiſſent: ſanaſſem autẽ illic ipſorum peſtem. Verùm denegaui, inimicam Græciæ regionem à malo morbo me velle liberare. Et ego, quantum in me fuiſſet, Barbaros expugnaſſem. Habuiſſem autẽ ignominiã ipſas à rege diuitias, & opulentiam patriæ inimicã. Hæc verò mihi adfuiſſent, velut ei qui vrbium Græciæ deuaſtator eſſet. Non ſunt diuitiæ, vndiquaq; lucrari. Magna enim ſunt ſacra virtutis, quæ à iuſtitia non occultantur, ſed manifeſta exiſtunt. Aut nõ æquale peccatum eſſe putatis, hoſtes ſeruare, & amicos mercede ſanare? At non hoc modo ſe res noſtræ

B habent, ò Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neq; libenter audiui Democritum mente motum eſſe. Qui ſiue ſanus eſt, amicus eſt: ſiue ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipſum grauibus ac ſolidis moribus præditum eſſe, & vrbis veſtræ ornamentum. Valete.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

Legati, qui vrbis epiſtolã mihi reddiderũt, etiã tuã tradiderunt. Et valde gauiſus ſum, & hoſpitiũ, & reliquũ victũ te promittente. Veniemus autẽ bona fortuna, & meliore ſpe, velut arbitramur, accedemus, prout in literis eſt declaratum: quum nõ inſaniã: ſed quandã excellentẽ mentis ſanitatem vir ille declaret, dum neq; liberorũ, neq; vxoris, neq; co-

C gnatorũ, neq; res familiaris, neq; omnino alicuius curam gerit: ſed & diu & noctu apud ſeipſum cõſiſtit, & priuatim vitã degit, plerunq; in antris & ſolitudinibus, aut ſub arborũ vmbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequẽtia aquarũ fluenta. Contingunt igitur talia plerunq; atra bile percitis. Taciturni enim aliquãdo ſunt, & ſolitarij, ac deſerti amãtes, & rerũ familiariũ cõſpectũ auerſantur, alienũ putãtes. Nec verò diſsimile vero eſt, etiã his qui circa diſciplinas verſantur ab vna erga ſapientiã adfectione, alias curas excluſas eſſe. Quẽadmodũ enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuãtes, & ſeditionẽ agentes, vbi derepente ipſis hera cõparuit, conſternati cõquieſcunt: ſic etiã reliquę in anima cupiditates malorum ſunt hominibus miniſtræ. Poſtquàm autẽ ſapiẽtiæ conſpectus ſeipſum ingeſſerit: reliquæ affectiones velut famulæ diſcedunt. Non autẽ omnino inſani antra & quietẽ expetũt:

ſed etiã hi qui humana negotia contemnunt, ob tranquilli- D
tatis cupiditatẽ. Quum enim mens ab externis curis vexata, corpus reficere voluerit, tũc cito ipſum quieti tradit. Deinde recta exurgens, circũcirca veritatis regionẽ colluſtrat, in qua non eſt pater, nõ mater, non vxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquam ex his, quæ tumultũ inducunt. Omnia autẽ perturbãtia, excluſa ſtant præ timore: & neq; appropinquare audẽt præ reuerentia eorũ, quæ iſthic habitãt. Habitant autẽ illam regionẽ, & artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & ſenatus, & conſilia. Et magnus polus in illa regione, ſtellis multũ mobilibus coronatus eſt: in quam fortaſsis etiã Democritus
præ ſapiẽtia trãſmigrauit. Deinde quum nõ videat ampliùs E
eos qui ſunt in vrbe, vtpote procul profectus: inſaniæ morbo laborare putatur, propter ſolitudinis amorẽ. Student autem Abderitæ argenti amorem & ſtudium detegere, & in ſe manifeſtum facere, eo quòd Democritum non intelligunt. At tu hoſpitiũ nobis ò amice Philopœmen præpara. Non enim volo perturbatę vrbi moleſtiam exhibere, quum veterem te proprium hoſpitem, velut noſti, habeam. Vale.

Hippocrates Dyoniſio gaudium.

AVt in Halicarnaſſo me expecta, aut ipſe ad me venire ò amice feſtina. Per ſummã enim neceſsitatẽ abeundum eſt mihi in Abderam, Democriti cauſſa, ad quẽ ægrotantem F
vrbs me accerſiuit. Cæterũ admiranda eſt hominũ, ò Dionyſi, per cõſenſum adfectio: velut vna anima cũ ciue coęgrotãt. Quare mihi vidẽtur etiã ipſi curatione opus habere. Ego verò neq; morbũ ipſum eſſe puto, ſed immodicam doctrinam: quæ reuera nõ eſt immodica, ſed ab idiotis putatur. Nã nunquam nociua eſt virtus immodica. Excellentia verò, morbi opinionẽ de ſe præbet, propter iudicantiũ imperitiã. Vnuſquiſq; enim ex his, quæ ipſe nõ habet, iudicat, id quod in alio abundat, ſuperfluũ eſſe. Sic ſanè etiã timidus fortitudinẽ immodeſtiã putat, & auarus magnanimitatẽ. Et omnis defect⁹, virtutis moderationẽ excedere putatur. Illũ igitur vbi viderimus, cũ prænotione hinc contingente, & vbi ſermones eius audiuerimus: melius cognoſcemus. Tu verò, ò Dionyſi, ſtudio habe vt ipſe accedas. Volo enim te in patria mea cõmo-

A rari donec rediero:quo & rerum noſtrarum,& in primis vrbis noſtræ curã geras.Nam haud ſcio,quomodo ex caſu contigit,vt ſaluber ſit annus,& priſtinam naturã habeat.Quare neq; multi infeſtabũt morbi:attamẽ venito,Inhabitabis autem meam domum nimis quàm opportunã, nimirũ quum & vxor apud parẽtes maneat propter meam profectionem. Attamen & illius res inſpecta, quo pudicè degat, & non ob viri abſentiã alios viros approbet. Honeſta equidem ab initio fuit,& parentes bonos habuit.Patrẽ autem mirificè virilem,& malos valde odio habentem,egregiè ſenem. Attamẽ ſemper opus habet mulier moderatore. Habet enim à natura in ſe laſciuiam:quæ,niſi quotidie reſecetur, velut arbores B in materiæ multæ effuſionem,exuberat. Ego verò amicum parentibus diligentiorem puto ad vxorẽ cuſtodiendã. Non enim, velut illis, etiam huic cohabitat beneuolentiæ adfectio,per quam ſæpe vmbra admonitioni obtenditur.In omnibus autem rebus prudentior eſt alienitas ab adfectione,vt quæ minimè à beneuolentia infringatur. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

QVum apud te Rhodi eſſem Damagete, vidi nauẽ illam cui ſolis inſcriptio erat,penitus pulchram ,& in puppi probè inſtructam,& ſufficientem carinam habentem. Habebat & trãſtra multa. Et tu laudabas etiam in ipſa nauigandi præſtãtiam,ꝙ velox eſſet,& tuta,& ad inſeruiẽdum artificio C ſa.Et inſuper prædicabas probũ in ipſa nauigatiõis curſum. Hãc mitte nobis:verũ ſi fieri poteſt,non remis,ſed alis ad remigium inſtructã. Vrget enim res ipſa ò amice,vt valde cito in Abderã nauigẽ.Volo enim ægrotantẽ curare vrbẽ,propter vnum ægrotantem Democritum , ſi vnquam viri fama ad aures tuas peruenit. De hoc patria dicit,quòd inſania adflictus ſit.Ego autẽ cupio,imò magis opto,non reuera ipſum inſanire,ſed illos ita putare.Ridet,inquiũt,ſemper, & ridere nõ ceſſat in oĩbus negotiis. Et hoc ipſis inſaniæ ſignũ eſſe videtur.Quare tuis in Rhodo amicis dicito, vt ſemꝑ moderatè ſe gerãt,& nõ multũ rideant,neq; multùm triſtes ſint : ſed inter ambo hæc modũ teneant , vt aliis comis eſſe videaris, aliis ſollicitus,de virtute cogitãs.Eſt ꝓfectò mali quiddã dũ ad ſingula ille ridet. Si eñ immodeſtia malũ eſt:ea ſanè ꝑpe

tua

tua longè peior eſt. Et dicam ſanè ad ipſum: Democrite, & ſi D
quis ægrotat, & occiditur, & mortuus eſt, & obſidetur, &
quoduis malum ingruit: ſingula quæ fiũt, materiam riſus ti-
bi præbent. Nõ autẽ repugnas deo, ſi, quum duo ſint in mun
do, Gaudium & Triſtitia, tu alterum ipſorũ eiecisti? Beatus
profectò fueris (Verùm impoſsibile eſt) ſi neque mater tibi
ægrotat, neq; pater, neq; poſtea liberi, aut vxor, aut amicus,
ſed propter tuum riſum conſeruantur, penitus felix es. At
ſi dum ægrotant, rides: dum moriũtur, gaudes: & ſi quid ma-
li audieris, exhilararis: peſsimus es ô Democrite, & procul
ſanè à ſapientia. Si verò putas hæc ipſa neq; mala eſſe, certè
atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipſe Abde-
rita ſis, prudentior autẽ ſit ipſa ciuitas. Cæterùm de his exa- E
ctius illic dicemus Damagete. At verò nauis etiam hoc tem
pus, quo hæc tibi ſcribo, remoratur. Vale.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

COgitans ac ſolicitus de Democrito, illa ipſa nocte dor-
miens, ſub ipſius auroræ initium ſomniũ mihi oblatũ
habui, ex quo puto nihil valde periculoſi fore. Mirabiliter
enim expergefactus ſum. Videbar mihi videre Aeſculapiũ
ipſum corã, & iã ad ipſas Abderitarũ portas aderamus. Aeſcu
lapius autem non vt imagines eum aliàs oſtendunt, mitis ac
blandus apparebat: ſed habitu concitato, & aſpectu horren-
do. Sequebantur autẽ ipſum dracones reptilium generis im- F
manes, longum tractũ ducentes, & horribile quiddam velut
in deſertis ac ſaltibus ſubſibilantes. Sequebantur & ſocij, py-
xides medicamentarias probè obſignatas geſtantes. Deinde
porrexit mihi manum deus: quam vbi libẽtiſsimè apprehen
diſſem, rogabã vt ſimul mecũ peregeret, & ne me in meden-
do deſtitueret. Verũ is: Nihil, inquit, in præſens me opus ha-
bes: ſed hæc immortaliũ ac mortaliũ communis dea te pere-
grinũ deducet. Et ego cõuerſus video mulierẽ pulchram ac
magnã, ſimpliciter ornatã, ſplẽdidam, cuius oculorũ circuli
puro lumine micabãt, vt ſtellarũ fulgorẽ putares. Et deus qui-
dem diſparuit. Mulier verò illa apprehẽſum me manu, lento
gradu benigniter per vrbẽ ducebat. Et vbi prope domũ eſſe-
mus, in qua hoſpitiũ mihi paratũ eſſe putabã, velut ſpectrũ
diſparuit, hoc ſaltem dicens: Cras te apud Democritum de-
prehen

A prehendam. Cũ verò iam se illa cõuerteret: Rogo, inquã, optima fœmina, quænã es, & quo nomine vocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterũ quẽ accedentẽ vides (& derepentè altera quædã mihi apparuit) neq; ipsa mala videtur, audacior autẽ aspectu & concitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur vbi de somno surrexissem, mihi ipsi somnium interpretatus sum, quòd non indigeret medico Democritus, quando sanè ipse medendi Deus discessisset, velut qui medendi occasionem & materiam nõ haberet, Sed ipsa quidem veritas, quòd Democritus sanus sit, apud Democritum manet. Opinio verò, quòd Democritus ægrotet, reuera apud Abderitas habitat. Atq; hæc vera esse, mi Philopœ-
B men, credo, & sunt sanè. Et non contemno somnia, maximè vbi etiam ordinem conseruant. Medicina autem & vaticinatio valde cognatæ sunt: quandoquidem & pater ambarũ artiũ vnus est Apollo progenitor noster, & pręsentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos sanans. Vale.

Hippocrates Crateuæ gaudium.

SCio te, ò amice, optimum radicisecam esse, & propter tuam ipsius exercitationem, & propter progenitorũ gloriam, adeò vt in hac facultate Crateuæ proauo minimè cedas. Proinde nunc, si vnquã aliàs, herbas collige, quot & quales poteris: vrget enim necessitas: atq; has mihi transmitte,
C ad virum toti ciuitati cõparandum, Abderitam quidem verum Democritum. Aegrotare enim ipsum dicunt, & purgatione valde opus habere, vt qui insania sit correptus. Non vtemur fortassis medicamentis, quemadmodum etiã credo. Attamen vndiquaque instructum esse oportet. At verò rem herbariam apud te sæpe admiratus sum, quemadmodum etiam vniuersorum naturam ac constitutionẽ, & sacerrimũ terræ fundamentum, ex qua animalia, & plantæ, & alimẽta, & medicamẽta, & fortuna, & ipsæ diuitiæ exoriuntur. Neque enim aliàs haberet vbi cõsisteret Auaritia, neq; sanè Abderitæ nunc decem talentis inescassent me, pro medico mercenarium declarantes. Si verò possis Crateua amaram auaritiæ radicem exscindere, vt nullæ ipsius reliquiæ restent, probè scito, quod hominum vnà cum corporibus etiam animas ægrotantes purgassemus. At hæc quidem vota sunt. Tu

verò, quod fieri poteſt, nobis mõtanas maximè & in altis col D
libus naſcentes herbas radicitus reſeca. Sunt enim aquoſiori
bus ſolidiores & acriores, propter terræ denſitatem, & aeris
tenuitatem. Nam quod attrahunt, frigidius eſt. Conare ta-
men vt etiam de his quæ circa ſtagna naſcuntur, & de palu-
ſtribus, & fluuiatilibus, aut fontanis flores colligas: quas ſa-
nè debiles, & exolutas ac dulcis ſucci eſſe ſcio. Omnia autem
medicamenta quæ ſucci & liquores fluidi ſunt, in vitreis va-
ſis ferantur: quæ verò folia, aut flores, aut radices ſunt in fictilibus nouis probè obturatis: vt ne ventis perflata, medica-
menti vigorem velut in animi deliquium collapſa, amittãt.
Cæterùm ſtatim nobis hæc mittito. Nam & tẽpus anni con-
gruum eſt, & neceſsitas dictæ inſaniæ vrget. Ab omni equi- E
dem arte aliena res eſt dilatio, verũ maximè à Medicina, in
qua dilatio eſt animæ periculum. Curationum verò animæ
ſunt temporum opportunitates, quarum obſeruatio finis eſt.
Spero quidem ſanum eſſe Democritũ, etiam citra medelã.
Si verò aliquis error naturæ, aut temporis, aut alterius alicu
ius cauſæ contingat: multa enim nos qui mortales ſumus, la
tent, vtpote non omnino per veritatem corroboratos, ad id
quod obſcurum eſt, omnem vim congregatam eſſe oportet.
Non enim contentus eſt is, qui in periculo verſatur, his quæ
poſſumus: ſed concupiſcit etiam ea, quæ nõ poſſumus. Et fer
mè ſemper ad duos fines militamus, alterum hominis, alte-
rum artis. Quorum alter obſcurus eſt, alter ſcientię determi F
natus. Opus eſt autem in vtriſq; his etiam fortuna. Incerta
enim eſt coniectura eorum, qui in purgationibus cautè pro-
cedunt. Nam & ſtomachi afflictionẽ veremur, & medicatio
nis congruentiam, ad naturã ignotam cõiectamus. Nõ enim
vna & eadem eſt omniũ natura, & aliud ſemper ſibiipſi de-
cernens adſimilat ac familiare facit. Aliquãdo verò totũ per
dit. Sed & herbis multa reptilia venarum immittunt, & hia-
tu ſuo internæ ipſarum teneritudini adflictionem pro auxi-
lio inſpirant. Et huius rei ignorantia erit, niſi ſane nota ali-
qua aut macula, aut odor ferus & grauis rei factæ indicatio-
nem fecerit. Deinde ipſa ars propter fortunæ caſum, à rectè
faciendi propoſito aberrat. Stabiliores autẽ ſemper ſunt pur
gationes per veratrũ, quibus etiã Melampus in Prœti filia-
bus, & Anticyreus in Hercule vſi eſſe narrantur. Minimè ve-
rò

A rò vtemur nos vllo aliquo ex his in Democrito:sed contigerit opto illi sapientia,efficacissimorum ac medicatissimorũ pharmacorum finis. Vale.

Hippocrates Damageto gaudium.

HOc erat illud Damagetes,quod cõiectabamus:non insanit Democritus,sed super omnia sapit, & nos sapiẽtiores effecit,& per nos omnes homines.Remisi autẽ tibi amice reuera Aesculapeam nauem:cui cum solis signo etiã sanitatis insigne apponito.Nam reuera secundo numine vela fecit:& illa die in Abderam nauigauit,qua scripserã ipsis, me peruenturũ esse. Omnes igitur ante portas cõgregatos inuenimus,nos,velut verisimile est,expectantes,nõ viros solùm, sed etiã mulieres:insupérq; senes & pueros per deos, tristes, itémq; infantes.Atque hi quidẽ sic habebant,velut ob Democritum insanientẽ.Ille verò syncere tũc in philosophãdo excellebat.Postquã autẽ me vidissent,visi sunt mihi paululum ad seipsos rediisse,& bonas spes ostentabãt. At Philopœmen me ad hospitiũ ducere gestiebat, & hoc ab illis cõprobabatur.Ego verò,ò viri Abderitæ,inquã,nullũ mihi maius operæpreciũ est,quàm Democritũ videre.Illi verò hoc audito, collaudarũt,& gauisi sunt,& cõpendio duxerũt me per forũ, partim sequẽtes,partim præcurrẽtes,alij ab vtraq; parte:Serua,clamãtes,auxiliare,medicare.Et ego adhortabar ipsos vt cõfiderent,tanquã fortassis nihil esset mali : aut si quid esset, modicũ id esset,& correctu facile,cõfisus horis anni Etesiis. Et simul hæc dicens ibam.Neq; enim procul erãt ædes : imò neque tota ciuitas.Aderamus igitur:propinquæ enim muro erãt,& me placidè eò deducũt. At retro turrim collis erat altus,lõgis ac dẽsis populis nigris vmbrosus, vnde Democriti habitacula cõspiciebãtur.Et ipse Democritus sub ampla ac humilima platano sedebat,in veste crassa citra humeros desinente solus,discalceatus,super lapidea sede,valde pallidus ac macilẽtus,promissa barba.Iuxta ipsum verò à dextra, tenuis aqua per decliuẽ collẽ decurrẽs leniter resonabat. Erat autẽ delubrũ quoddã super illũ collem,quantũ equidem cõiectura assequor,Nymphis dicatũ,sponte enatis vitibus circundatum.Ipse verò cum multo ornatu super genibus librũ habebat.Sed & alij quidem ex vtraque parte adiacebant.Ac

cumulata erant etiam animalia multa, per totum resecta. Et D
ipse aliquando concitatè incumbens scribebat, aliquando
quiescebat, diu multúmque se continens, & in seipso meditans.
Deinde non longè post, his peractis, exsurgens deambulabat,
& viscera animalium inspiciebat, & depositis ipsis digressus,
rursus desidebat. At Abderitæ circunstantes me tristes,
& non procul à lachrymantibus oculos habentes: Vides,
inquiũt, Hippocrates Democriti vitam, quàm insanit, & neque
quod vult nouit, neq; quod facit. Et quidam ex ipsis adhuc
amplius ostendere volens ipsius insaniam, alta voce plorauit
instar mulieris ob filij mortẽ lamentantis. Deinde rursus
cum gemitu eiulauit, personã agẽs viatoris, qui aliquid
ex his quæ portabat, amisit. Verùm Democritus cum hæc au E
disset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil
ampliùs scribebat. Caput autem frequẽter cõcutiebat. Ego
verò: Vos, inquam, ò Abderitæ, hîc manete: ipse verò vbi &
verbis, & corpori viri propior factus fuero, videróque ac audiero,
cognoscã adfectionis veritatẽ. Et hæc loquutus, placidè
descendebam. Erat autem locus ille asper ac decliuis. Itaque
vix me suffulciens penetraui. Cùm autem appropinquassem,
incidi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis afflatu &
cum concitatione scribentẽ. Stabam igitur isthic expectans
tempus quietis ipsius. Ipse verò paulò post, intermisso scribendi
impetu, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentem,
&: Salue, inquit, hospes. Et ego: Plurimum & tu,
inquam, Democrite vir sapiẽtissime. At ille, verecundans ar F
bitror, quòd nõ nomine me compellasset: Te autem, inquit,
quo nomine vocabimus? Ignorantia enim tui nominis, causa
erat, cur te hospitem appellarem. Hippocrates, inquã, medicus
est mihi nomen. Is verò: Asclepiadarum, inquit, nobilitas,
& magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multùm celebris,
etiam ad nos peruenit. Quid autem negotij, ò amice,
te huc perduxit? Imò potius præ omnibus conside. Vides autem
quòd hæc sedes foliis instrata non est iniucunda, viridis
adhuc ac mollis, & ad insidendum lenior inuidiosis fortunæ
sellis. Cùm autem consedissem, rursus inquit. Priuatúmne,
aut publicum negotium agens huc peruenisti? Dic
apertè, nam nos, quantum poterimus, aduuabimus. Et ego:
Quæ vera causa est, inquam, tui gratia huc venio, vt sapientem

A tem virum conueniam. Habet autem cauſam patria, cuius legatum ago. Ille verò: Hoſpitio itaque, inquit, primùm vtere noſtro. Ego verò per omnia virum pertentans, etiamſi iam mihi manifeſtum eſſet, ipſum nõ inſanire: Philopœmenem, inquam, noſti ciuem veſtrum? Etiam, inquit, valde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontẽ? Hunc ipſum, inquam, cuius ego ſum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hoſpitio excipe, & primùm ſanè quid ſit hoc, quod hic ſcribis, dicito. Ille verò vbi paululum ſe continuiſſet: De inſania, inquit. Et ego, ò rex Iupiter, inquam oportunè profectò ſcribis contra ciui-
B tatem. At ille: Qualem, inquit, ciuitatem Hippocrates? Ego verò: Nihil, inquam, ò Democrite, ſed haud ſcio quomodo hoc verbum mihi excidit. Verùm quid de inſania ſcribis? Quid enim, inquit, aliud quam quid ſit, & quomodo in hominibus generetur, & quomodo alleuetur? Nam animalia hæc, quæ vides, inquit, huius gratia reſeco, non quòd odio habeam opera dei, ſed bilis naturam ac ſedem quærens. Noſti enim quòd hæc furoris hominum cauſa eſt, vbi nimium redundarit. In omnibus equidem à natura ineſt: ſed in quibuſdam minus, in quibuſdã amplius. At immodeſtia ipſius morbi ſunt, ipſa velut materia, aliquando bona, aliquando mala ſubiacente. Et ego, Per Iouem, inquam ò Democrite verè hæc & ſapienter dicis. Quare beatum te iudico, qui tanta quiete frueris. Nobis autem huius participes eſſe non per-
C miſſum eſt. Interrogante verò illo: Cur ò Hippocrates, permiſſum non eſt? Quoniam, inquam, aut agri, aut res domeſticæ, aut liberi, aut vſuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut eiuſmodi quædam opportunitatẽ nobis commodam eripiunt. Hic ſanè vir ille ad ſolitam adfectionem delatus eſt, & valde effuſè riſit, ac cachinnatus eſt. Et de cætero quieſcebat. Et ego: Quid verò, inquam, Democrite rides? vtrum bona quæ dixi, aut mala? Ille verò adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita ſua cædebant, partim frontem. Alij verò capillos euellebant. Nam, velut poſtea dixerunt, ampliorem quàm aliàs ſolitus eſſet, riſum effuderat. At verò, inquam, ſapientum optime Democrite, cupio cauſſam huius tuæ adfectionis cognoſcere: quo riſu ego tibi dignus viſus ſum, aut ea quæ dixi: quo

hoc cognito, à causa desistam, aut tu reprehensus, intẽpesti- D
uos risus coerceas. Ille verò: O Hercules, inquit, si me repre-
hendere potes, curationem perficies, qualem nullam vnquã,
ò Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, ò optime?
Aut nõ absurdum te esse putas, dum rides hominis mortem,
aut morbum, aut mẽtis emotionem, aut insaniam, aut atrã
bilem, aut cædem, aut aliud quid peius? Aut vice versa nu-
ptias aut festiuitates, aut liberorum procreationem, aut my-
steria, aut magistratus, aut honores, aut aliud quid omnino
boni? Nam quorum misereri oportet, ea tu derides, & ob
quæ lætari conueniebat, ea itidem derides, adeò vt neque bo
num, neque malum apud te sit discretum. At ille: Hæc quidẽ,
inquit, rectè dicis, ò Hippocrates: sed non nouisti risus nostri E
causam. Vbi verò cognoueris: satis scio quòd meum risum,
meliorem legatione medelam ac curationem, tuæ patriæ &
tibiipsi auferes, & alios prudentes facere poteris. Et pro hoc
fortassis me vicissim medicinam docebis, vbi cognoueris
quanto studio circa res nullo studio dignas versantes, & ea
quæ nullius prætij sunt facere conantes, omnes homines vi
tam cõsumunt, risu digna tractantes. Ego verò: Dic, inquam,
per deos, nunquid vniuersus mundus ægrotare se non ani-
maduertit? & non habet quo legationem demittat ad sui cu
rationem? Quid enim extra ipsum esse poterit? Ille verò ex-
cipiens: Multæ, inquit, sunt mundorum infinitates, & nequa-
quam, ò amice, diuitem naturam malignè extenues. At hæc F
quidem, inquam, Democrite suo tempore docebis. Vereor
enim ne fortè dum infinitatem recẽses, ridere incipias. Scias
autem nunc, de tuo risu rationem vitæ te reddere debere. Il-
le autẽ toruè me intuitus: Duas, inquit, risus mei causas esse
putas, bona & mala. Ego autẽ vnum hominem rideo, demen
tia quidem plenũ, rectis autem actionibus vacuum, in omni-
bus consiliis pueriliter ac stultè se gerentẽ, nullius vtilitatis
gratia labores nunquã absoluendos tolerantem, fines terræ
& infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantẽ,
argentum & aurum quærentem, & nunquã ab his adquiren
dis interquiescentem: sed semper circa plura adipiscenda tu
multuantem, quo ipse inferior non sit, & neq; pudefiat si non
felix appelletur. Rideo itẽ ipsum eo ꝙ hiatum terræ effodit
manibus eorum perquirens, qui partim à laxa irruẽte terra
oppress

A oppreſsi ſunt, partim diutiſsimè in hac neceſsitate detenti, in ſupplicio velut in patria permanent, argentum & aurum inquirentes, veſtigia pulueris ac ramenta perſcrutantes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ venas exſcindentes, ad opulentiam ſemper glebas conflantes, ex matre terra hoſtilem terram, quum tamen eadem ſit, facientes, & hanc admirantes pedibus calcant. Quanto verò riſu dignum eſt, quòd ærumnoſam & occultam terram amant, manifeſtam contumelia afficientes? Alij verò canes emunt, alij equos: alij multam regionem circumſcribentes, propriam ſibi inſcribunt: & multis imperare volentes, neque ſibiipſis imperare poſſunt. Vxores ducunt, quas paulo pòſt eiiciũt. Amant,
B deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos generant: deinde adultos eiiciunt. Quæ eſt illa vana ac abſurda diligentia, nihil ab inſania differens? Bellum inteſtinum gerunt, quietem non amplectentes. Reges alios deponunt, alios ſurrogant: occidunt homines: terram fodientes, argentum quærunt. Argento reperto, terram emere volunt. Empta terra, fructus vendunt: fructibus diuenditis, rurſus argentum accipiunt. In quot mutationibus verſantur? in quanta malitia? dum opes non habent, opes expetunt: dum habent, occultant, diſsipant. Rideo, dum improbè agentes video. Intendo riſum, dum infeliciter agentes cerno. Veritatis enim Leges tranſgrediuntur: contentionis ſtudio hoſtilem inter ſe litem habent, & cum fratribus, & parenti-
C tibus, & ciuibus: atque ad hæc, pro eiuſmodi opibus, quarum nemo, vbi mortuus eſt, dominus eſt, ſe mutuo occidunt. Illicitam vitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam contemnunt. Res indignas & inanimatas diuitiarum loco habent: pro vniuerſa opulentia ſtatuas emunt, quoniam effigies ita expreſſa eſt, vt loqui videatur. Eos verò qui verè loquuntur, odio habent. Res inſuper non faciles expetunt. Nam continentem habitantes, mare cupiunt. Et rurſus, cum in inſulis ſunt, continentem deſiderant, & omnia peruertunt ad propriam cupiditatem. Et in bello quidem fortitudinem laudare videntur. Vincuntur autem quotidie à petulantia, ab auaritia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant. Therſitæ verò vitæ omnes ſunt. Cur verò meum riſum reprehendiſti ô Hippocrates? Non enim quiſpiam ſuam ipſius

dementiam,ſed alius alterius deridet:hi quidem ebrios,cùm D
ipſi ſibi ſobrij eſſe videntur: alij verò amantes, quũ ipſi grauiore morbo laborẽt: alij nauigantes:alij eos,qui circa agriculturam occupati ſunt. Non enim concordant neque artibus,neque operibus. Ego verò: Hæc quidem, inquam, vera ſunt Democrite: neque alius aliquis conuenientior ſermo eſſe poterit: ad mortalium miſeriam declarandam: verùm ipſæ res ſanciunt neceſsitatem, & domeſticæ diſpenſationis, & nauium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua neceſſe eſt hominem eſſe. Non enim ad otium natura ipſum genuit. Ex his autem rurſus ambitio effuſa, multorum rectè ſentientem animam decepit, qui omnia quidem rectè ac ſerio agere ſtudent, velut re certa ac ſtabili futura. Non autem E
ita validi ſunt, vt obſcuritatem præuidere poſsint. Si enim quis ò Democrite vxorem ducens, ſeparationem aut mortem timeret: aut quiſpiam liberos educans, ipſorum interitum: imo neque in agricultura, & nauigatione, & regno, & magiſtratu, & omnibus quæ ſunt in vita, vllus vnquam de errore præſumpſit, ſed vnuſquiſque horum bona ſpe alitur, deteriorum verò ne meminit quidem: nunquid igitur riſus tuus his minimè conuenit? At Democritus: Valde, inquit, tardo ingenio præditus es, & longè à ſententia mea abes ò Hippocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non conſideras, præ ignorantia. Si enim hæc ipſa prudenti mente diſponerent: & ipſi facilè liberarentur, & meum riſum leuarent. Nunc autem, velut rebus in vita firmis, dementes illi F
ſuperbiunt, ob ratiocinationis expertem mentem, inordinatum impetum ſuum ægrè diſcentes. Sufficiens enim admonitio ipſis eſſet, omnium rerum viciſsitudo, quæ ſubitis mutationibus irruit, & derepentè omnigenam circunrotationem inducit. At ipſi, velut hæc firma ſit ac ſtabilis, obliti adfectionum aſsiduè incidentium, aliter alias ea, quæ triſtitiam inferunt, cupientes, & quæ non conferunt, quærentes, multis calamitatibus inuoluuntur. Si verò quis iuxta propriam facultatem omnia facere cogitaret: ſtabilem ſanè vitam cuſtodiret, ſeipſum cognoſcens, & ſuiipſius comparationem clarè conſiderans, & non cupiditatis ſtudium in infinitum extendens: ſed opulentam naturam, & omnium nutricem, per ſufficientiam intuens. Quemadmodum autem

A in optimo corporis habitu, adfectionum periculum manifeſtum eſt: ita ſucceſſuū fortunæ magnitudo periculoſa eſt. Inſignes autem palam in infelicitatibus conſpiciuntur. Alij verò velut proximorum facta non videntes, à propriis malefactis pereunt, tam manifeſta, quàm obſcura non præuidentes, quum longam vitam exemplum habeant eorum, quæ fiunt, & quæ non ſunt, ex quibus etiam futurum conſiderare oportebat. Hæc ſunt quæ mihi riſus materiam præbent, ò dementes homines, prauitatis pœnas pendentes, auaritiæ, inſatiabilitatis, inimicitiæ, inſidiarum, doli, inuidentiæ (difficile eſt enumerare multiplices malorum verſutias: ſunt enim infinitæ) & in his doloſis verſutiis viciſsim conuerſantes, & mali-
B gnè ſentientes. At virtutis apud ipſos modus eſt, id quod deterius eſt. Mendacij enim ſtudium exercent, voluptatem conſectantur, legibus non obediētes. Quidam verò ex ipſis præuidentiam in hominibus eſſe negat, vt qui neq; viſus, neque auditus participes ſunt. Solus autem ſenſus hominis recta intelligentia lucidus, & præſens & futurum præuidet. In omnibus diſplicentiam habent, & rurſus ad eadem accedunt, abnegata nauigatione, nauigant, reiecta agricultura, rurſus agrum colunt, eiecta vxore, aliam inducunt, genitos ſibi liberos ſepeliunt: & his ſepultis, alios generant, ac rurſus educāt. Senectam optant: ad ipſam autem peruenientes, gemunt, in nullo rerum ſtatu conſtantem mentem habentes. Principes ac Reges priuatum prædicant: priuatus autem regnum appe-
C tit. Qui Reipub. magiſtratum gerit, artificē laudat, velut extra periculum conſtitutum: artifex autem illum, velut per omnia potentem. Rectam enim virtutis viam, purā & leuem ac inoffenſam, non vident, quam nemo ingredi audet. Feruntur autem in contrariam, difficilem & tortuoſam, per aſpera incedentes, lapſantes ac offendentes, plerique vero excidentes, anhelantes velut ſi quis perſequatur, litigātes, modò poſteriores exiſtentes, modò præcedentes. Et quidam ipſorum petulanti alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per inpudentiā inducti, alios auaritiæ morbus infinitus conſumit, alij mutuo inſidias ſtruunt, alij ab ambitionis ſtudio in aerē ſublati, per malitiæ grauitatem in profundū perniciei præcipites deferuntur. Quidam deſtruunt, deinde rurſus ædificant: largiuntur, deinde pœnitentia ducti, amicitiæ iura tol-

Hab A
Qui fit
Mac
vnde
illud fun

ſunt, malefici per inimicitiam cognationis iura bello impe- D
tentes. Et horum omnium cauſa eſt Auaritia. Qua in re hi à pueris ludentibus differunt? apud quos conſilium quidem iudicio caret: quod verò ſe forte fortuna obtulit, id iucundum eſt. At verò in deſideriis quid brutis animantibus reliqui faciunt, quàm quòd intra ſufficientiam feræ ipſæ ſe cõtinent? Quis enim leo aurum in terram occuluit? Quis taurus vberioris alimẽti gratia depugnauit? Quam pardalim vnquam inſatiabilitas cœpit? Sitit quidem aper, ſed vſque ad aquæ appetentiam. Lupus autem, deuorato neceſſario alimẽto oblato, quieſcit. Si dies ac noctes coniungat homo, non ſentit conuiuandi ſatietatem. Et annuorum quidem temporum ordo, terminus eſt brutis ad coitum: at homo perpetuo inſano li- E
bidinis œſtro ſtimulatur. Quæſo te Hippocrates, non ridere debeo plorantem propter amorem, eo, quòd commodo ſuo excluſus eſt? maximè verò ſi quis periculorum contemptor ſit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, riſum non extendam? Non ridebo autem eum, qui nauem multis mercibus onuſtam demerſit, deinde mari indignatur, quòd ipſam plenam ſubmerſit? Ego quidem nequaquã mihi ridere videor. Vellem autem potius aliquid moleſti contra ipſos excogitare. At neq; medicinam pro his eſſe oportebat, neque aliquem pæonia pharmaca præparantem: atq; huius rei documentum præbeat tibi tuus ille progenitor Aeſculapius, qui dum ſeruaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. F
Non vides quòd & ego maliciei pars ſum, dum inſaniæ cauſam inquirens, animalia macto ac reſeco? Oportebat autem ex hominibus cauſam perſcrutari. Non vides quòd etiã ipſe mundus odio in homines plenus eſt? Infinitas enim contra ipſum adflictiones accumulauit. Totus homo ex natiuitate morbus eſt. Dum educatur, inutilis eſt, & alienum auxilium implorat. Dum creſcit, proteruus, inſipiens, pædagogo opus habens. Dum in vigore eſt, audax eſt. Dum decreſcit, miſerabilis, vbi labores ſuos imprudenter recolit ac iactat. Ex maternis enim vteri inquinamentis talis prodiit. Et propterea alij indignatione ac immodica ira pleni, in calamitatibus ac pugnis verſantur: alij ſemper in adulteriis & corrumpendis puellis: alij in ebrietatibus: alij in rerũ alienarũ cupiditatibus: alij in ſuis prodigẽdis. Vtinam facultas eſſet nobis, vniuerſor

Aeſcul. fulmi. ict.

A uerſorum habitationes reuelare, & nullum rerũ in ipſis velamentum dimittere, atq; ita ea, quæ intus aguntur, videre: videremus vtique alios edentes, alios vomentes, alios ſuppliciis torquentes, alios pharmaca miſcentes, alios inſidias conſtruentes, alios ſupputantes, alios gaudentes, alios plorantes, alios amicos accuſantes, alios propter ambitionem amẽtes. Quanquam ſint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidã ſunt iuuenes, quidam ſenes: petentes, negantes, pauperes, opulenti: fame preſsi, luxu grauati: ſordidi, vincti, alij deliciis diffluentes, famulitium magnum alentes: alij trucidantes, alij ſepelientes: alij ea quæ habent contemnentes, & ſperatis poſſeſsionibus inhiantes: alij B impudentes: alij parci: alij inexplebiles: alij occidentes: alij vapulantes: alij ſuperbientes, alij vana gloria elati. Et ex his aliqui apud equos ſpectatores conſiſtunt: aliqui apud viros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui ſacerdotiis præſunt. Et alij coronas geſtãt, aliqui armati ſunt, aliqui occiduntur. Singuli verò ex his feruntur, partim ad pugnam naualẽ, partim ad militiam, partim ad ruſticationẽ: alij ad onerarias naues, alij ad forum, alij ad concionem, alij ad theatrum, alij ad fugam, alij aliò. Et rurſus, quidam ad voluptatem deliciáſq;, ac intemperãtiam: quidam ad otium ac ſocordiam. Quum igitur tot indignas ac infelices animas videamus: quomodo nõ C vitam ipſarum eiuſmodi intemperantia præditam riſu exſibilarimus? Quin & valde timeo, neq; medicinam tuam ipſis placere. Nam præ intemperãtia omnia ipſis diſplicent, & inſaniam ſapientiam putant, profectò ſuſpicor pleraq; in ſcientia tua palam contumelia adfici, aut propter inuidiam, aut propter ingratitudinem. Aegrotantes enim ſimul vt ſeruantur, cauſam diis aut fortunæ attribuunt. Plerique verò ſuæ naturæ hoc adſcribentes, benefactorem odio habent, & parum abeſt vt indignè ferant, ſi debiliores eſſe putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in ſeipſis habentes, & imperiti exiſtentes, id quod melius eſt, purgant. Inter ſtupidos enim fiunt ſuffragia, & neque ægroti atteſtari volunt, neque eiuſdem artis artifices teſtimonium præbere. Inuidia enim obſtat. Non autem inexpertus es tu talium nugarum: imò probè ſcio, ob hæc te ſæpe in memorabilibus

adflict

adflictionibus accersitum fuisse, & neque causam, aut inuidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio vlla est, neque vllum testimonium. Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, ò Damagete, diuina specie apparebat, & velut qui priorem suam formam exuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquam, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera, in Co mecum auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione impleuisti, Discedo enim veritatis tuæ præco, qui humanam naturam inuestigasti ac considerasti. Quum autem mentis meæ medelam à te acceperim, ab eo nunc tempore hoc expetente, itémque corporis curatione. Cras verò, & deinceps, hoc loco rursus conueniemus. Atque hæc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cùm verò quidam accederet, haud scio vnde, tradebat ipsi libros. Et ego concitatius festinaui, & ad Abderitas in specula me exspectantes: Viri, inquam, pro legatione vestra ad me, magna sit vobis gratia. Vidi enim Democritum virum sapientissimum qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui Damagete, quæ de Democrito valde magna animi lætitia tibi recensere volui. Vale.

D
E

Democritus Hippocrati felicitatem.

ACcessisti ad nos velut insanos, ò Hippocrates, veratrum nobis daturus, persuasus à viris stolidis, apud quos labor virtutis insania iudicatur. Tunc autem de mundi dispositione, & de polis ac astris cœlestibus scribebamus. Cum verò horum naturam cognouisses, quòd omnia valde commodè essent creata, & quòd procul ab insania ac desipientia abessent: meam quidem naturam laudasti: desipientes autem & crudeles ac furiosos illos iudicasti. Nam quæ simulachris per aërem vagantia nos decipiunt, quæ sanè mundus esse comprehenduntur, & vicissitudinem habentia creata sunt: ea mens mea, naturam perscrutata, verè in lucem produxit. Cuius rei testes sunt libri à me conscripti. Oportebat igitur te, ò Hippocrates, cum viris eiusmodi moribus præditis minimè congredi ac conuersari, quorum mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi, velut insano, veratrum bibendum dedisses, prudentia insania

F

facta

A facta fuisset: & artem tuam reprehendissent, velut quæ insaniæ fuisset causa. Veratrũ enim sanis datum, menti tenebras offundit. Insanis autem valde prodesse consueuit. Arbitror equidem, si non deprehendisses me scribentem, verùm recumbentem, aut fortè deambulantem, & mecum colloquentem, & nunc quidem indignantem, nunc verò ridentem, ob ea, quæ mente reuoluam, & familiaribus me alloquentibus non attendentem, sed cogitatione instantem, & mirum in modum speculantem putasses sanè Democritum, iuxta oculorum iudicium, ex his, quæ vidisses, insaniæ imaginem præ se ferre. Oportet igitur Medicum non solùm visu adfectiones iudicare, sed etiam re ipsa: & rythmos ac consonantias
B vt plurimùm indagare: & vtrum incipiat morbus, aut medium teneat aut desinat, perscrutari: & differentia, ac anni tempore & ætate obseruata, adfectionem curare: itémque totius corporis naturam considerare. Ex his enim omnibus facilè morbum inuenies. Porrò remisi ad te de insania tractationem à te conscriptam. Vale.

Hippocratis Coi, de insania scriptum.

Qvemadmodum in libello de morbo sacro dixi, Insanienti necesse est præ humiditate cerebrum, in quo animæ sunt opera, moueri: vbi videlicet humidius quàm
C pro natura fuerit. Eo verò commoto, neque visum, neque auditum quiescere: sed aliàs alia & videre, & audire: & linguã talia loqui, qualia singulis vicibus viderit ac audierit. Quandiu verò cerebrum quieuerit, tandiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri à pituita & bile. Vtriusque verò cognitio sic contingit. Etenim qui à pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui verò à bile, percussores sunt, & malefici, ac non quieti. Et si quidem assiduè insaniãt, hæc causæ sunt. Si verò terrores & timores fuerint, à transmutatione fiunt, cerebro à bile calescente quæ ad ipsum per venas sanguinarias procedit. Cùm autem, bilis discesserit rursus in venas, etiam corpus quiescit. Tristatur autem & angitur homo, & præter temporis rationem obliuiosus fit, dum cerebrum à pituita perfrigeratur, & præter solitum morem compingitur. Postquàm verò cerebrum

derep

derepente à bile calefactum fuerit, sanguine in prædictis venis efferuescente: insomnia vident horrenda, & facies velut in vigilante flammescit, & oculi rubescunt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atque hoc in somno homo patitur. Cùm autem sanguis rursus ad venas dispersus fuerit, quiescit. Porrò in quinto popularium morborum libro quẽdam recensui, cui fiebat vocis interceptio, ignorantia, frequentes delirationes, & reuersiones. Lingua autem dura, &, nisi collutione vsus esset, loqui non poterat, & plerunque etiam valde amara. Venæ sectio exsoluit, aquæ potus, aqua mulsa, veratrum potiones. Hic vbi modicum tempus superuixisset, mortuus est. Erat & alius quidam, quem, vbi noctu ad conuiuium progrederetur, timor tibicinæ corripiebat, vbi audiret ipsam tibia canentem. Interdiu verò audiens, nihil patiebatur.

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARtis Medicæ recta facta, ò Democrite, plerique è vulgo hominum non omnino laudant, verùm Diis sæpe attribuunt. Si verò natura reluctata perdiderit eũ, qui curatur: medicos reprehendunt, numen prætereuntes. Et ego sanè mihi videor, maiorem reprehensionem quàm honorẽ artis me assequutum esse. Ego enim ad finem Medicinæ nõ perueni, etiamsi iam senex sim. Neque enim ipsius inuentor Aesculapius, sed & ipse in multis à seipso dissensit, quemadmodum nobis scriptorum libri tradiderunt. Proinde epistola à te ad nos missa, veratri medicinam reprehendebat. Inductus equidem sum, ò Democrite, velut insanienti veratrum daturus, non perscrutatus qualis quis tandem esses. Vbi verò tecum congressus, cognoui nõ per Iouem desipientiæ opus, sed fermè omni laude ac commendatione dignum, valde laudaui naturam tuam, optimúmque naturæ ac mundi interpretem te iudicaui. Eos verò qui me induxerunt ad te, velut insanientes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in diem coniunxit, rectè feceris si ad nos frequentius literas dederis, & libros à te cõscriptos impertiueris. Misi autem etiam ipse tibi de veratri vsu libellum. Vale.

Hippocr

A

Hippocratis de veratri vsu libellus.

HIs qui non facilè sursum purgantur, ante potionẽ corpora præhumectare oportet vberiore alimẽto & quiete. Vbi verò quis bibit veratrum, ad motus corporum magis ducere, quàm ad somnos. Declarat autem nauigatio, quòd motus corpora turbat. Cùm veratrum magis ducere voles, corpora moueto. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Quicũq; in pharmacorũ potionibus non sitiunt, dum purgantur, non cessant purgari priusquàm sitierint. Conuulsio ex veratro, lethale. In nimia purgatione, conuulsio aut singultus succedens, malum. In turbationibus ventris B & vomitibus spontaneis, si quidem qualia purgari oportet, purgentur, conducit, & leuiter ferunt. Sin minus, vice versa. Quemadmodũ autem in prænotionibus dixi, purgatio sursum versus commodat ei, in quo sine febre est cibi fastidium aut stomachi punctura, aut vertigo, aut os amarum, & in summa doloribus supra septum transuersum: aut deorsum versus, vbi sine febre est tormen, lumborum dolor, genuum grauitas, menses ægrè prodeuntes, dolores in partibus sub septo transuerso. Vitare verò oportet in pharmacorum potionibus eos, qui bona habent corpora, maximè autem nigros, & humida carne præditos, sed & subsiccos, & balbos, ac blæsos. C Quicunque verò inflammata in principio morbi, velut in libello de ptisana dixi, statim medicamento soluere aggrediuntur, hi de eo quidem quod distentum est ac inflammatum, nihil auferunt. neque enim remittit qui crudus est adfectus. Ea verò quæ morbo resistunt, & sana sunt, consumunt. Corpore verò debili fiente, morbus superat & immedicabile malum habent. Cæterùm veratrum his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum est pectore suppuratis. Neque medicamenta danda sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exanguibus, spirituosis & siccum tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcordia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpentibus, & obscurè videntibus, & quibus aurium sonitus sunt, & vrinæ meatus impotentibus: neque item morbo regio laborantibus, aut ventre debilibus, aut his qui sanguinis eruptiones aut tubercula habent. Si verò medicandum esse videbitur,

veratro

veratro ſecurus ſurſum purga, deorſum verò non. Optimum D
autem his eſt victus rationem cõſtituere. Quemadmodum
autem in prædictionibus dixi, non ſunt medicamenta danda
his qui nigra euomunt, neq; cibum auerſantibus, neque delyris & parum dormientibus, neque dolore vexatis, neq; viſum temerarium inclinatum habentibus, neque tumefactis, neque vertiginoſis, neque decoloratis, neque his qui in febre æſtuoſi ſunt ac confracti. Sicut autem de ptiſana dixi, Seſamoides ſurſum purgat. potio eius eſt drachma dimidia in aceto mulſo trita. Commiſcetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus ſuffocat. Purgat item quartanas diuturnas & diuturna febri lipyria vexatos: & eos, in quibus non eſt ſitis, neque excretio. Hos verò non ante tres hebdomadas. E
Aliquando etiã pleuriticos ac voluuloſos. Et ſicut in muliebribus morbis dixi, purgandum eſt etiam ſi vteri purgatione opus habuerint.

Hippocrates ad Theſſalum filium.

AD cognoſcendam Geometriam & numerorum ſcientiam, mi fili multum ſtudij adhibeto. Non enim ſolùm vitam tuam illuſtrem, & ad multa commodam, in humanarum rerum ſtatu efficient: ſed etiam animam acutiorem & clariorem reddent, ad omnium, quorum vſus in medicina expetitur, vtilitatem conſequendam. Etenim Geometriæ co- F
gnitio, quæ multiformis ac varia eſt, & omnia cum demonſtratione tranſigit, vtilis erit & ad oſsiũ ſitus, & ad exarticulationes, & reliquum membrorũ ordinem. Nam ad multiplicem horũ adfectionem, & articulorum luxatorum repoſitione, & oſsium contritorum refectione, & perforatione, & compoſitione, & exemptione, & reliqua curatione, maiore induſtria vtetur quiſquis nouerit qualis eſt locus, & quale eſt os, quod ex eo eluxatum eſt. At verò numerorum ratio, & ad circuitus, & ad tranſmutationes febrium præter rationem fientes, & ad iudicia ægrotãtium, ac ſecuritatis in morbis, ſuficiens erit. Præclara enim res eſt, tale miniſterium in medicina habere, quod tibi partes intentionis ac remiſsionis, cùm ex parte inæquales fuerint, facilè cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad huiuſmodi experientiæ

A tiæ facultatem peruenire ſedulo ſtude. Vale.

Democritus Hippocrati, De natura humana.

OMnes homines artem medicam noſſe oportet, ò Hippocrates. Eſt enim res honeſta ſimul ac vtilis ad vitam: & ex his maximè eos, qui eruditionis ac eloquentiæ cognitionem habent. Nam ſapientiæ cognitionem medicinæ ſororem ac contubernalem eſſe puto. Sapientia enim animam ab adfectibus liberat; medicina verò morbos à corporibus aufert. Augeſcit autem intelligentia, præſente ſanitate: cuius B prouidentiam habere, honeſtum eſt, eos qui rectè ſentiunt, At vbi corporis habitus ægrotat: neque mens ipſa alacritatem habet ad virtutis meditationem. Morbus enim præſens animam vehementer obſcurat, intelligentiam ad affectionem per conſenſum ducens. Cæterùm naturæ humanæ deſcriptio, eiuſmodi ſpeculationem habet. Cerebrum quidem ſupremam corporis partem cuſtodit, & ſecuritatis tutelã ſibi commiſſam habet, intra membranas neruoſas cohabitãs. Super quod duplicatorum oſsium naturæ neceſſariæ firmatæ, dominum mentis cuſtodem, ipſum cerebrum tegunt. Pilorum decor eſt, cutem ornare. Oculorum verò vis viſiua in multiplici tunica latitatus, ob humoris inſtantias ſub frontẽ C in medelã collocata eſt, & eſt vidẽdi cauſa. Pupilla verò ſyncera. palpebræ marginem opportunitatis cuſtodem ſuſtinet. Duplices autem nares olfactum dinoſcentes, oculorum vicinitatem dirimunt. Mollis verò labiorum contactus os circumplicans, verborum ſenſum, exactámque articulationem gubernans exhibet. Mentum autem in extremitatem deſinens, ac lyræ ſimile, dentium clauis coaptatũ eſt. At ſermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum eſt ſermo, non certus temeritatis miniſter exiſtit. Loquelæ mater lingua, animæ nũcius, guſtum cuſtodiens, munitis dentium ſeptis cuſtodita eſt. Guttur autem & Gula inter ſe coniuncta, vicina ſunt. Illud enim in viam ſpiritus: hæc in profundum ventris, alimẽtum demittit, largè id propellens. Regium verò cor, cono ac pineæ nuci ſimile, irã nutriens, aduerſus omnes inſidias thoracem induit. Frequenter autem flatuum ca-

uernæ,aere per ipſas erumpente vocis cauſam flatũ pariunt. D Quòd verò ſanguinem ſuppeditat,& in alimẽtum tranſmutat,cum apicibus ſæpe vena caua circumfluum,hepar eſt,cõcupiſcentiæ cauſa. Viridis autem bilis iuxta hæpar manens, vbi ſuperebulliit,humani corporis corruptio eſt,& nociuus ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen vice verſa dormit,nullum negotium exhibens. Inter hæc autem medius omnia ſuſcipiens venter chorum ducit,& accumbit: concoctionem gubernans. Obnoxia verò ventris compoſitioni,per opificium cõuoluta, circum ventrem euoluuntur inteſtina,adſumptionis & excretionis cauſæ. Gemini autem rhenes in coxis firmati,& pinguedine intecti, ab vrinarum excretione non ſunt alieni. At dominus totius ventris, qui E Omentum vocatur,totum ventrem complectitur,ſolo ſplene excepto. Conſequenter,neruoſa veſica in coxa oſculum firmatum habens,venis complicatis, vrinarum excretionis cauſa eſt. Huic autem vicina mater puerorum,vehemens illud malum,infinitarum ærumnarum in muliere cauſa,vterus ipſe latitat. Pylorus autem ſiue Ianitor, ex coxarum receſſu emergens caro,neruis adſtringitur. Verùm de plenitudine naturæ ventris effundit,ex opificij prouidentia. Porrò extra corpus penſiles domum incolunt,ad generationem deſtinati,conditores teſticuli,multis tunicis præditi. Iucũdum ex venis ac neruis plicamentum eſt pubes,quæ vrinarum effuſionem facit,& ad coitus miniſterium à natura creata eſt, F & pubertatis appetentiam tegit. Crura verò & brachia, & extremæ partes his annexæ, totum miniſterij principium coaceruatum habentes,tutum neruorum miniſterium perficiunt. At verò incorporea in receſsibus natura, omnifaria viſcerum genera fabricauit. Quæ ſanè mors inſtans, celeriter à miniſterio quieta reddit.

Hippocrates Cous, Demetrio regi gaudium.

NOs equidem etiam prius,ò Rex,ſtudio habentes naturæ humanæ partes in ſumma conſiderare,has conſcriptas quemadmodum voluiſti demiſimus. Nunc autẽ ea, quorum maximè ſtudioſos eſſe oportet prudẽtes,partim à prio-

ribus

A ribus transsumpta, partim nunc per nos ipsos comperta, tibi conscripsimus. Quæ si tu priorum morborum signis fientibus sequutus, & iisdem sæpe vsus fueris: per omne vitæ tempus morborum exors esse poteris, Duo sunt morborum vniuersorum animalium genera, alterum secundum genus, alterum secundum adfectionem, inter se dissimilia. At verò concupiscentias iuxta alimentum, ex subcontrariis cognosces, dum ea quæ euacuantur, indicant ea quæ plena sunt: & quæ implent, coniecturam præbent eorum quæ vacua sunt. Morbos autem omnes ex subcontrariis constitutos cognosces, & morbos à morbis fieri. In conuulsionibus febris succedens, sistit morbum: capitis autem dolores, sanguis ex auri-
B bus erumpens, aut ex naribus. Conuulsiones omnibus morbis atræ bilis succedentes, atram bilem sedant. Et in summa, radix humanorum morborum est caput, & maximi morbi ex hoc accedũt. Quum enim ori velut cucurbita medica incumbat: contingit, vt ipsum omnium eorum, quæ ingeruntur, superfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autem animum aduertere, & peculiariter viuere, vbi teipsum præparaueris in has partes, quo morbi accidentes nullum augmentum capiant, per curam diligentem & per bonum ordinem apud te fientem: ita vt neque rei venereæ intemperantia, neque diuersorum eduliorum incontinentia, neque somnis immodicis, inexercitato corpore vtaris: sed si-
C gna in corpore contingentia sequaris, & vniuscuiusque corporis occasionem conserues: quo morbum irruere parantem vites, & medelis, quas ego perscribo, vtens, à morbis exors perseueres. Vale.

Decretum Atheniensium.

VIsum est ac decretum Senatui & populo Atheniẽsium. Quandoquidem Hippocrates Cous Medicus, & ab Aesculapio originem ducens, magnam beneuolentiam vnà cum salute Græcis ostendit, quando etiam peste à barbaris in Græciam proficiscente, discipulis suis ad locos dimissis, indicauit quibus medelis vti oporteat, & accedentem pestem securè effugere, quo medicina Græcis data, ipsorum ægotos tutò seruaret. Sed & scripta sua de arte medica ex-

acta edidit, multos esse volens Medicos qui seruare possent. D
Et Persarum rege ipsum accersente, & honores optimatibus Persarum æquales promittente, & dona quæcunque tandem ipse Hippocrates vellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quòd hostis & communis inimicus Græcis esset. Quo igitur appareat, populum Atheniēsium semper ea quæ vtilia sunt Græcis consultare: & vt gratiam condignam Hippocrati pro benefactis referat: visum est populo, ipsum publicè magnis mysteriis initiare, quemadmodum Herculem filium Iouis: & coronare ipsum corona aurea mille aureorum: & ipsam coronam Quinquatriis magnis Mineruæ festis, in certamine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, vt Athenis pubescāt, quemadmodum liberi Atheniensium: quandoquidem patria ipsorum huiusmodi virū genuit. Esse verò Hippocrati, & vitam, & victum prouisum in Pritaneo per omnem vitam. E

Oratio Hippocratis ad aram consistentis.

O Vos multi & multarum vrbium habitatores, in magna dignitate constituti, communi nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incumbit, vt quæ à fatis statuta sunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cum mea sobole, oleæ ramulis coronatus, ad Mineruæ aram supplex consisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, ò viri, medicus Cous, non per piam & honestam causam, meipsum & liberos meos vobis commendo. Cognoscitis me ò plebs. Nam profectò vos estis viri mihi familiares, inter quos, vt verum dicam, inter plerosque vestrum & in multis vrbibus vestris cognitus sum, vt in summa dicam. At verò nomen meum longè vlterius, quàm formæ meæ aspectus, processit. Atque hæc causa ex arte mea sanitatis ac vitæ ortum habuisse videtur, quòd non solùm hominibus vestram regionem habitantibus, sed etiam multis Græcis vobis vicinis cognitus sum. Iam verò qua de caussa tantum negocium opere peragendum adsumpsi, referam. Athenienses male habebunt, ò viri Thessali, qui Metropolim ac patriam nostram F

A strant Co deuastantes, in seruitutem redigunt ea, quæ libera sunt ex progenitorum adquisitione, priuatim sibi parta facientes: neque cognationem reueriti, quæ ipsis est ab Apolline & Hercule, quæ sanè ad Aenium & Sunium filios illorum peruenit, neque Herculis malorum domitoris beneficia mẽte recolunt, quæ ille communis & vobis & nobis benefaciẽs deus, in illos contulit. At vos per Iouẽ supplicationibus colẽdũ, & per cognatos deos, egredimini, vindicate, liberate, propriæ virtutis memores, & nihil ad gloriam vestram spectans intermittentes.

Oratio Legati Thessali filii Hippocratis, ad Athenienses.

B

CONuenire arbitror viri Athenienses, constitutum apud vos, qui non omni multitudini cognitus est, primũ indicare quis sit, & vnde sit: postea verò reliquam orationem persequi. Mihi equidem pater est Hippocrates: qui quantam in medicina facultatem habeat, vos nouistis. Nomen autẽ est Thessalus. Cognitus verò & ego sum nõ in postremis, neque paucis vestrũ. Patria verò mihi est Cos: quæ quomodo vobis cognata sit ab antiquo, alij dicunt, qui in recensenda historia sunt præstantiores. Veni autem missus à patre, quatuor beneficia à nobis in vos collata prolaturus. Primum quidem C vetus quoddam, tempore progenitorum nostrorum cõmune in omnes Amphictyonas, quorum vos non minima pars estis. Alterum verò illo adhuc maius, & ad plurimos Græcorum progressum. Atque hæc quidem vrbis & progenitorum meorum esse apparebunt. Tertium autem patris proprium est, & tantum, quantũ nemo vnus vir, & vobis & multis Græcis contulit. Postremũ verò ex quatuor cõmune est patris & meũ, & quod non ad plures, sed ad vos ipsos peruenit. Quod quidem priorum beneficiorum comparatione exiguum videri poterit: verùm ad aliorum beneficia collatum, magnũ est. Et sanè huiusmodi beneficia sic se habent, quemadmodũ esse dixi, vt summatim dicam. Oportet autẽ non solum dicere, sed etiã demonstrare quòd vera sunt. Principiũ igitur sermonis, ipsum ministeriorum nostrorum principiũ faciam.

Exordium à docilitate

Amphyctyones.

Narratio

Vetustissima verò primùm referam: in quibus fortassis lon D
giora ac altius repetita me dicere deprehenderitis. At quisque vetus dici expetit. Erat enim tempus quádo Crisæa gens erat, & habitabat quidem circa pythicum templum: terram verò habebat, quæ sanè nunc Apollini consecrata est. Appellatur autẽ Crisæus quidem campus, iuxta quem Locri habitant, & cui Melæna adsunt: Cirrhæus verò mons, cui Phocenses adiacent. Hi porrò Crisæi cum essent aliquãdo populosi, & fortes, & opulenti, his bonis ad malum vsi sunt. Per insolẽtiam enim multa horrenda ac iniqua facta perpetrarunt, in deum impietatem exercentes, Delphos in seruitutem redigentes, vicinos deprædantes, agricolas spoliantes, vxores ac liberos abducentes, & corpora ipsorum constuprantes. Qua E
de causa Amphictyones ira commoti, & exercitu in terram ipsorum inducto, & ipsis pugna deuictis, regionem deuastarunt, & vrbes expugnarunt. Vbi sanè illi, qui multa & impia perpetrarunt, miserè accepti sunt, non minores pœnas persoluentes, quàm ipsi aliis intulerunt. Felicissimi verò ex ipsis fuerũt, qui intra manus hostium perierunt. Secũdo loco, qui manu capti sunt, & qui ad aliã regionẽ ac vrbes trãsiuerunt, Sua enim mala ob oculos nõ habuerunt. Qui verò ex captiuis isthic manserunt, infelicissimi fuerunt, quicunque in sua ipsorum regione torquebantur. Nam cum vxoribus & liberis, agros & vrbes igni tradi videbant. His verò adhuc peius degebant hi, qui intra mœnia perseuerabant, quando relata mala partim videbãt, partim percunctabãtur, plura veris au F
dientes. Sic enim fieri solet. Et sanẽ malam salutis spem habebant. Erat autem ipsis vrbs propè hunc locum maxima, vbi nunc certamen equestre peragitur: cuius muros extruxerant, & eos qui ex aliis vrbibus transfugerant, exceperant. Inutilia verò eiecerant, & necessaria importauerant. Et cogitabant obsidionem sustinere, bona spe præditi, neque manuum pugna, neque longi temporis obsidione, vrbem capi posse. At verò Amphictyones, tum alia deuastarunt, tum ad hanc vrbem præsidio constructo, & ad expugnationem præparato, reliquum exercitum per vrbes dimiserũt. Temporis autẽ progressu, cum pestis in exercitũ illapsa esset, & milites ægrotarent: quidam verò etiã morerentur: alij verò, propter morbum

Crisæi. Pythicum templum. Locri.

Crisæorum calamitas quanta.

Pestilentia obsidentiũ summa.

A morbum, præsidium reliquissent: Amphictyones turbabantur. Et alij alia consultabant. Solet autem in rebus communibus sic ferè fieri. Tandem verò adflictionem molestè ferentes, & de bello desperantes, Deo rem commiserunt: & quid facere oporteret, interrogauerunt. Ille verò bellum gerere iussit, & ad victores fore promittebat, si ad Co profecti, cerui filium in auxilium adducerent, cum auro: atque hoc festinabundi, vt ne Crisæi prius in adyto tripodem deprædarētur. Sin minus, vrbem capi non posse. Ipsi verò, his auditis, & ad Co profecti, oraculum proposuerunt. Cùm autem Coi dubitarent, & oraculum non intelligerent: surrexit vir genere quidem Asclepiades, progenitor autem noster. Medicus verò Græcorum eius temporis omnium confessione optimus: **Apollinis responsum.**

B nomen autem ipsi erat Nebrus: qui oraculum dicere inquit, vt ad seipsum venirent. Nam Deus, inquit, admonuit vos, vt profecti ad Co, cerui filium in auxilium adducatis. Cos equidem hæc est. Ceruorum autem filij Nebri appellantur, hoc est, hinnuli. Nebrus autem est mihi nomen. Quod verò aliud auxilium potius contigerit exercitui ægrotanti, quàm medicus? Et profectò non videtur mihi id consequens esse, quòd in tantum diuitiis Græcos omnes superantes, Deus ad Co proficisci iusserit, & aureum numisma petere. Verùm hoc oraculum in meam domum progreditur. Chrysos enim, hoc est aurum vocatur masculus meus filius natu minimus. Est autem omnino & corporis specie, & animi virtute, quantum patri dicere licet, inter omnes ciues præcellens. Ego quidem **Nebri.** **Chrysos.**

C igitur, nisi vobis aliud videatur, & ipse proficiscar, & filium mecum adducam, naue quæ quinquaginta remis agatur instructa meis sumptibus & ministeriis medicis ac bellicis referta, quo in vtranque partem auxilium feramus. Et hic quidem dixit: illi verò approbauerunt, qui missi fuerunt. At Nebrus hic etiam virum Calydonium apud se educatum, in nauem adsumpsit: de quo statim, vbi res tulerit, dicemus. Cùm igitur peruenissent hi viri ad castra, Deus gaudebat. Nam & mortes militum cessabant, & cum diuina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortum ducens) canalem, per quem aqua in vrbem ducebatur, vngula percussisset, vbi in puluere volutari voluisset: Nebrus aquam medicamentis infecit, **Calydonius.** **Eurylochus.**

vnde ventres Chrisæorũ corrupti sunt:& sanè multum cõtu- D
lit ad hoc vt ciuitas caperetur. Atq; hinc iam animi obsidentium elati sunt, velut deo iam manifestè auxilium ferente. Cùm autem impetus facerent,& præmia proponerét his qui primi muros conscendissent:certamen erat fortissimum, & vrbs capiebatur. Primus enim muros conscendit Chrysus,& turrim occupauit. Sequebatur autem ipsum euestigio vir ille Calydonius,sub communi scuto auxiliũ ferens,de quo antea dixi. Et Chrysus quidem hasta percussus cecidit ex summa turri:percussus est autem à Mermode Lyci fratre, qui lapidibus obrutus mortuus est, cũ in adytum irrupisset, tripodem deprædaturus. Hi igitur ciuitatem sic cœperunt:& Nebri auxilium cum Chryso, & secundum medicam, & secundum bellicam facultatẽ rectè successit: & deus vera dixit, & E
quæ promiserat fecit. Qua de causa Amphictyones Apollini quidem templum consecrarunt,quod nunc est in Delphis:& certamen gymnicum ac equestre prius non peragentes, nũc peragunt: & Chrysæorũ regionem vniuersam dicarunt Deo contributori, reddentes ea quæ dedit in eo quòd oraculum dedit. Et Nebri filiũ Chrysum in circo equestri sepelierunt: & Delphis publicè ipsi parentare præceperunt. Asclepiadis verò in Co attributa est prudentia vaticinandi, quemadmodum his qui mittuntur ex vrbibus ad sacrum Amphictyonũ concilium:atq; hoc Nebri gratia. Calydoniis autem ab illo viro & illo ministerio,etiam nunc in Delphis primæ vaticinandi partes,& alimenta dantur. Verũ redeo ad nostra. Nam F
quod vera dico,hinc clarũ est. Cùm enim pater & ego accessissemus,Amphictyones hæc renouarunt, & attribuerunt, & in columna descripta in Delphis dedicauerunt. Atque huius quidem sermonis finis clarè ostendit, nostros progenitores esse vestros benefactores. Cæterùm hoc relicto, alium de iisdem non eundem sermonem,adsumam. Cùm enim magnus ille rex cum Persis & aliis Barbaris bellũ gereret contra Gręcos,qui aquam & terram non dedissent:patria nostra maluit in totum pessundari, vt ne contra vos, & eos qui vobiscum sentirent, hostilia arma sumeret, & in nauibus militarem expeditionem mitteret. Sed abnuit, honestum quid & dignum patribus meditata,qui Gigantes & Heraclidæ esse dicuntur. Visum igitur est in ipsis, cum quatuor essent muri in

Chrysus primus murum conscendit.

Mermodes

Templum Apollinis.

Equestre certamen.

Chrysi sepultura.

Persarum rex.

A inſula, omnes relinquere, & ad montes cõfugere, & ſalutem tutari. Vnde ſanè quid non mali obuenit? dum regio fuit deuaſtata, & corpora libera mancipata, & hoſtili lege occiſa, & vrbs & alia munimenta, ac templa, ad fauillam exuſta. Inſuper autem & filiæ Lygdamis Artemiſiæ, circa patrum victoriam datum eſt, omnia quæ reliqua eſſent expiſcari ac exportare. Atenim, velut apparet à diis non ſumus neglecti: verùm tempeſtatibus ingentibus exortis, & naues Artemiſiæ omnes in periculo fuerunt, & multæ perierunt: & in exercitum ipſius multa fulmina inciderunt, quum inſula noſtra paucis fulminibus impeteretur. Dicitur etiam ſpectra Heroum mulieri conſpecta eſſe. Quorum ſanè omnium timo- Artemiſiæ Lygdamis filiæ.

B re perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis deſtitit, amara confeſsione facta, quæ & relatu amara eſt. Quare omittatur. Attribuam autem & hic progenitoribus meis propriiſsime minimè falſa, quòd neque contra vos, neque contra Lacedæmonios, alióſque Græcorum ſocios, Coi voluntaria arma ſumpſerint: & quidem quùm multi tum inſulas, tum Aſiam habitantes, cum Barbaris in bello coniuncti fuerint, nulla violentia coacti. Equidem præfecti vrbis tunc fuerunt Cadmus & Hippolochus. Verùm autem eſt, & Cadmum, & Hippolochum meos progenitores eſſe. Nam Cadmus qui & Senatum regebat, matris meæ progenitor eſt: Hippolochus verò ex Aſclepiadis, quartus à Nebro, cuius auxilio Chriſæi ſunt deuaſtati. Nos autem ex virili genere Aſclepiadæ ſu- Cadmus. Hippolochus.

C mus. Quare & hoc bonum à progenitoribus noſtris profectum amplectimini. Redeo ad Cadmum. Hic ſanè vir adeò commodi Græcorum ſtudioſus fuit, vt cum regio ab Artemiſiæ obſidione liberata eſſet, iſthic relicta vxore ab ſobole, abiuerit cum his qui eadem ſentirent in Siciliam, quo Gelonem & fratres eius prohiberet, ne amicitiam cum Barbaris contraherent contra Græcos. Perpetrauit & alia multa egregia facta, quæ longius producere non eſt tempeſtiuum. Atque hæc quidem & huiuſmodi multa ſunt publica progenitorum noſtrorum in vos & alios Græcos beneficia. Nam deficit me dicendi facultas. Venio autem iam ad hoc, vt beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id ſciunt, producam: quod hoc modo recenſens, vera dicere cognoſcat. Cùm peſtis ex Barbaria adflueret, quæ ſupra Illyrica. Gelon. Peſtilentia Illyrica.

Illyrios ac Pæonas sita est,& cùm malum in hanc regionem D venisset: harum gentium Reges ad famam medicam, quæ vera erat, & vndiquaque processerat, & ad patrem meum, nuncios miserunt in Thessaliam (illic enim pater meus & prius,& nunc domum habet) vocantes ipsum ad auxilium ferendum. Et non solum argentum, & aurum,& alias opes se missuros esse receperunt:sed etiam reportaturũ esse quæcunq; ipse vellet,si auxilium tulisset. Ipse vero quum interrogasset quales motus partiales fierent,& æstus,ac ventos,& caligines perscrutatus, itémque alia quæ habitus ex præsenti statu commouere solent: cum sanè omnia didicisset, illos quidem retro discedere iussit, & nullam sibi facultatem esse ad illorum regionem proficiscendi, pronunciauit. Verùm ipse quàm citissimè Thessalis denunciare studuit, quibus E modis malum accedens cauerent: medelam conscriptam per vrbes proponebat. Me verò in Macedoniam demisit. Cum regibus enim Heraclidarum, qui isthic imperium obtinent, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidem ibam à Thessalia eo, quo me pater iussit, auxilium his qui isthic essent laturus. Iniunxit autem mihi vt etiam vrbi

Dracon Thessali frater.

vestræ opem ferrem. At fratrem meum Draconem ex Pagasis profectum, in Hellespontum nauigare iussit, consimili consilio instructum, quali etiam ipse vtebatur. Non enim omnes loci eadem auxilia ferunt, eo quòd non omnis am-

Polybius.

biens nos aer similis est. Polybium verò, qui filiam ipsius, meam autem sororem habet, & alios discipulos, ad alios F aliorum conuentus & vias profecturos emisit, quo quàm plurimis opitularetur. Postquam autem ipse res in Thessalia perfecit, ad vicinas gentes auxilium laturus proficiscebatur,& ad pilas profectus, Doriensibus,& aliis, simúlque Phocensibus auxilium tulit. Et quum sanè ad Delphos peruenisset, supplicationem Deo pro Græcis fecit: & sacrificio facto, iter ad Boetos arripuit. Et cùm ipsis opem tulisset, similiter ad vos progressus est, & sufficientia vobis ad salutem, quæ sanè nunc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos vestrum nosse, quòd vera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abiui, & in Pelopõnesum missus sum, isthic habitantibus opem laturus. At verò vndiquaque nobis,& verbis,& re ipsa, dignus honor contigit

A contigit, vt minimè pœniteat nos, quòd non hunc cum quæstu ex Illyricis ac Pæonibus oblato permutauimus. Verùm præ reliquis ciuitatibus magna sunt quæ à vobis data sunt. Nam & respublica vestra alias excedit. Athenæ enim altius quiddam sunt aliis vrbibus, quantum ad gloriam attinet. Et corona illa aurea in vestro theatro patri imposita, ad summam, æmulationem ac felicitatem ipsum euexit. Sed & hoc beneficium superastis, dum & patrem, & me publicè Cereris & Proserpinæ mysteriis ac sacris initiastis. Atque hæc quidem tria sunt beneficia, quantum ego verbis consequi potui, & fracta voce proferre, vrbis, & progenitorum, & patris mei, in vos simúlque multos Græcos. Quartum nunc
B dicere aggrediar, quod, velut antea dixi, in vos ego & pater meus collocauimus. Cùm enim Alcibiadem emitteretis in Siciliam, multa quidem potentia, non autem ita multa, velut admiranda: & sermo in concione incidisset de Medico, quem exercitum sequi oporteret? pater meus progressus, me ad curanda corpora vestra se daturum esse promisit, propriis sumptibus instructum, & citra mercedis exactionem, quàm diu classis abesset, paruipendens suam vtilitatē, vt qui sibi persuasisset, hoc in vestrum commodum cessurum esse. Ego enim non solùm res meas insumebam, id quod faciebam vobis inseruiens: sed etiam ad alia magna opera destinatus fui. Et hoc minimū est ex his, quæ sum dicturus. Decreuit enim
C pater ob me filium fortunæ fluctibus agitari, & in terra aliena, & in mari, & in periculis bellicis, & in ęgritudinibus, quę his qui erroneam vitam degūt, magis accedere solent, quàm his qui ordinatæ vitæ rationem habent. Nouit enim beneficium beneficio metiri: & non, velut qui aliquid emisset, contractu ex manu in manum facto semel, discedere. Et hic quidem talia præstitit. Ego verò, vt qui filius illius sim, nihil studij & artis prætermisi, auxilium ferens, & periclitatus vobiscum, si quando occasio tulisset. Et ad hæc ambo præstanda, neque morbus, neque adflictio, neque timor in mari, & intra hostium manus, me prohibuit. Testes autem huius rei non alios aliquos, sed vos ipsos habeo. Quare si quis contradicere volet, is nihil cunctatus exsurgat. Verùm non puto me mentiri. Cùm autem hæc præstitissem ad annos tres,

& aurea

& aurea corona coronatus,& adhuc pulchrius laudatus: domum redij ad nuptias,quo & artis,& generis nostri successores producerem. Et quæ quidem à ciuitate, à progenitoribus, à patre, & à me, vobis obtigerunt, hæc sunt. Dictum est autem & quæ nos à vobis oblata tulimus. Arbitror autē multos è vobis admirari, qua de caussa hæc à me ex tam longinquo principio repetita sunt. Quo igitur & vos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio, contingant: tempestiuum est vt hoc dicam. Pater meus, ò viri Athenienses, & ego petimus vos (sic enim liberos & amicos loqui decet, quò id quod petunt ab amicis liberis consequantur) contra patriam nostram hostilia arma ne sumatis. Si verò oportet, quemadmodum fortassis oportet eos, qui sua ipsorum caussa progressi sunt, etiam rogamus, vt ne nos, qui eiusmodi & tam magna beneficia in vos priores contulimus, seruorum loco habeatis. Insuper autem (nam & sic dicere conueniet) supplicamus, vt ne nostra faciatis vobis ipsis in bello captiua, si contigerit vt multo inferiores superetis. Verùm & hoc considerate, quòd fortuna aliàs alia cito versat: & aliquando magni paruis opus habuerunt: & fortes per debiles salutem adepti sunt. Puto autem clarum esse, vt ne clarissimum dicam, quòd ob vnum virum non ciuitas, sed multæ gentes iam quandoque vtilitatem in rebus bellicis cōsequutæ sunt. Et vbi ars in precio est, neque nos contemnere poteritis. Nam neque ita viles ac contemnendi sumus, quemadmodum in vobis testimonium situm est. Verùm ab initio quidem dei, vnde genus nostrum esse gloriamur, Aesculapius & Hercules in hominum vtilitatem prognati sunt. Et hos propter virtutem, quam hîc exercuerunt, omnes deorum loco habent. Vrbs autem mea, & ego qui ad vos verba facio, ad tales originem nostram referimus, quemadmodum sanè hominum traditiones habent. Vnde profectò etiam pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipsos tutandos stetisse apparebimus. Non enim fabula sunt res ad Troiam gestæ sed facta, in quibus Cos cum insulis suis non minima, sed maxima ad ferendum auxilium existit. Sic verò etiam Aesculapij filij, non arte solùm, sed etiam armis, Græcis auxilium tulerunt. Machaon equidem animam in Troade

Aesculapius, Herculésq; homines vti iuuar nt, potissimum nati sunt.

A Troade deposuit, quando, velut scriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami vrbem venit. Proinde neque eo quòd contribules, neque eo quòd ex auxiliariorum numero, auxiliares etiam ipsis Græcis sumus, nos iniuria adfeceritis. Non in longum extendam sermonem, res Chrisæorum, aut Persicas iterum repetendo, quando & ipsas audiuistis, & in manibus magis sunt, quàm ea quæ pauloante relata sunt. Quin & sic cogitate, minimè pium esse benefactores iniuria adficere. Nos autem benefactores esse, facta ipsa clamant. Ex quibus partibus prognati esse videbimini (quemadmodum fabulatores dixerunt) si iniuria adficere, quàm benigni esse malueritis? Neque enim amarulentius B quicquam dicere volo. Illi enim, ò viri Athenienses, Heraclidis quidem gratias rependerũt. Aliis autem multis, beneficio adfecti, vicissim auxiliati sunt. Deficiat profectò me dies longiùs narrantem, si recensere velim quot hominibus quanta bona obuenerint, qui nihil de vobis bene meriti fuerunt. Circumspicite vos ipsos, & me nullo dicente, considerate qualia perpetretis. Mala res est potestas, ò viri Athenienses. Non enim quæ sua sunt, mensura disponere nouit. Sed & vrbes quasdam & gentes iam perdidit. Si verò ad alios velut in speculum respexeritis, videritis ipsi quæ facitis, & ego vera dico. Quin & lex noua est: Quicunque felici rerum successu cõfisus, non etiam ad rerum difficultates respicit: Non est hoc vestrum viri Athenienses. Multùm enim etiam sic Deum tentaretis. Nullam vobis iniuriã intulimus. C Si verò etiã intulimus: non armis, sed verbis iudicemur. Deprecamur autem vos etiam hoc, vt ne faciatis nos aliis gratiam debere, qui nobis auxilium ferent, auxiliũ enim nobis ferent, si rectè fecerint, & qui intra Thessaliam, Argos, Lacedæmona, Macedoniam, sunt reges, & sicubi alij Heraclidæ, aut Heraclidarũ cognati habitant. Præstat citra violentiam, quàm vi coactos facere quæ iusta sunt. Non dico de insolenti aduersum vos rebellatione: verùm hoc vobis manifestum facio, quòd multi nostri curam gerunt, aut certè curam habebunt, nisi vndiquaque de terra periit, benignos adhuc esse homines. Ego quidem igitur (exiguæ enim mihi sunt ad dicendum vires, vtpote qui aliarum rerum studio sim ad dictus)

dictus) hic deſinam. Rogo autem vos per hoſpites noſtros, & per eos qui nobis conſiliarij eſſe cõſueuerunt,& per Deos, & Heroas,ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, vt inimicitias quidem veſtras aduerſum nos deponatis:ad amicitiam verò vos conuertatis. Si enim non in veſtra ciuitate hæc conſequemur: haud ſcio quò progreſsi,eorum, quæ cupimus compotes fiemus. D

HIPPOCRATIS COI OPERVM quæ ad nos extant omnium finis, Iano Cornario medico phyſico interprete.

*

A HIPPOCRATIS COI, LIBER DE HOMINIS STRVCTVRA, AD PERDICCAM MACEDONVM REGEM, NICOLAO PETREIO CORCYRAEO INTERPRETE.

*

Opus antea non editum.

Vndus quatuor ex elementis consistit, igne, aëre, terra, & aqua: calido videlicet, humido, frigido, & sicco. Iisdem ex elementis quatuor totidémque humoribus & homo consistit: sanguine scilicet, pituita: flaua, & atra bili. Et sanguis quidem aëri, pituita aquæ, flaua autem bilis igni, atra verò terræ similatur. Sanguis enim gustu dulcis est: pituita, salsa: flaua bilis, amara: atra verò acetosa, & flauescens. Sanguinis autem locus, & spiritus in corde est: A dextris quidem eius sanguis, à sinistris verò, spiritus consistit. Flauæ bilis in iecinore: atræ in liene: pituitæ quidem in cerebro locus. Sanguis autem calidus, & humidus: pituita frigida & humida: flaua bilis, calida & sicca: atra verò sicca & frigida. Arteriæ quidem à corde purum sanguinem, & spiritum recipiunt. Venæ autẽ & ipsæ à corde sanguinem sumunt: per quas corpori distribuitur,

Mũdus ex quibus elementis, ex iisdem etiã constat homo

Humores quatuor, corúmque natura.

Arteriæ ac venæ quibus differant.

Sed iecur cordi sanguinem non præter veri fidem affatim suppeditat. Nam ignis absque materia permanere neutiquã potest. Quo fit vt nonnulli hominum semper quasi rideant, quidam verò tristentur: huius rei ex elementis causam esse dicimus. Qui enim puri sanguinis non inexpertes sunt, hi

Iecur.

Risus vnde.

Humores quatuor quid efficiãt in homine.

vsqueq

vſquequaq; rident, & aſpectu ac corpore floridi necnon perſpicui coloris exiſtunt. Qui verò flauę bilis participes ſunt, deſides, puſillanimes, pauidi, imbecilléſque eſſe ſolent. Pituitoſi verò inertes & frigidi ſunt. Reminiſci autem, & eſſe prudentia præditum, ex cerebro, inter calidum frigidúmque admodum temperato prouenit. Obliuio verò, ex cerebri frigiditate procedit. Paſsio autem, quę phreneſis nūcupatur, ex perurentibus febribus fit. Vaporibus enim, ex viſceribus per dorſum ad cerebrum emiſsis, eius humidū areſcit, & homo mente captus efficitur: & cerebrum oleo quocunque frigidæ qualitatis per aures, vomitúſque humectare oportet. Lethargus verò & ipſe cerebri paſsio eſt: cum enim cerebrū frigidis humoribus repletū fuerit, hinc paſsio quæ Lethargus appellatur, hominem occupat: & calefacientibus cerebro opitulari expedit. Paralyſis verò fit à frigido, crudóque humore, qui à cerebro demiſſus in oculum, ſiue in aliquam labiorum partem, ſeu in totam dimidiámve faciem deſcendit. Per nares cerebrum purgantia adhibere oportet: & extrinſecus iſobrium contuſum (herba eſt quæ & Maros, & Origanis dicitur) ignis ſuffitu, ſeu cauteriis per aures applices. Quæcunque autem paſsiones in capite fiunt, ex ſtomacho oriuntur, exempli cauſſa: Vomicæ, ſtrumæ, dentium dolores, tonſillæ, angina, ſuffocationes, anhelitus difficultas, & reliqua. Caput autem ſuturas habet tres; inuenitur & ſolidum abſque ſuturis caput, & hoc quidem humidum eſt. Criſpos verò capillos habere, calidioris capitis ſignum eſt. At recti crines, ex ſuperuacuo qui in capite eſt humore fiunt. Flauedo capillorum, ex flaua bile; caluicies verò ex caliditate prouenit. Articulatæ vocis ſpecies tres habentur: Grauis, acuta, & media: hæc à ſpiritu procedūt. Iecur autem, ipſum alimentum triplici digeſtione in ſuccum redigit. Ex prima digeſtione cor alimenti qualitatem, ſaporem videlicet, ſuſcipit, & puri ſanguinis procreatio fit. Secundam digeſtionem iecur deſumit, & corporis partibus alimentum largitur: vnde flauæ bilis conſtitutio fit: lien verò ex ſanguinis fece alitur: vnde & melancholicum humorem conſtitui certum eſt. Cerebrum autem à ſtomacho humectatur, & pituitæ exuberantiam peragit. Tertia digeſtione alimentum ſupernè in ſtomacho in ſuccum vertitur: & tunc

Cerebri effectus, Reminiſcētia, Obliuio, Phreneſis, Lethargus Paralyſis. Cerebrum purgantia. Capitis paſſiōes ex ſtomacho Capitis ſuturæ tres. Capillorū color iuxta varietatem humorum. Vocis tonus à ſpiritu. Iecur tripliciter digerit. Excrementorū ratio.

D E F

A reſeratur ianitor qui ventriculus nuncupatur, quoniam tranſitus tantum facultatem ſubminiſtrat. Inde alimentum in inferiorẽ ventrem demittitur. Aluus verò à pituita ciborum acerbitatis gratia, oblectamentum ſentit. Humidum autem excrementum, per renes, ac ſeiunctos ipſius excrementi meatus in veſicam, id eſt in phuſcam deſcendit: in veſicam enim aqua ingreditur. Senſus in homine quinque habentur, viſus, olfactus, auditus, guſtus, & tactus. Nam viſus ex æthere: olfactus ex aere: auditus ex igne: guſtus ex humido: tactus vero ex terra fit. Homo autem ex quatuordecim quibuſdam conſiſtit: Neruis, venis, arteriis, ſanguine, ſpiritu, carne, adipe, chartilagine, vnguibus, oſsibus, medullis, capillis, membranis, humoribus. Horum autem excretiones, maB ribus quidem ſicco & humido excremento, vomitibus, oculis, naribus, ſputis, ſudoribus, venereis, incertis meatibus, capillis & vnguibus fiunt: Fœminis verò ad hæc duo adduntur, purgationes, lactis videlicet, & menſtruorum. Lac autem & eodem modo genitale ſemen hominis ex ſanguine gignuntur, & hoc certum eſt: ſi enim homo genitali plus nimio vtetur, ſanguinem pro ſemine emittet. Similiter autem & fœminæ, ſi plus nimio lactare cogentur, ſanguis elicitur. Spina autẽ hominis habet vertebras xxiiij. coſtas totidem. Dentes cum maxillaribus duo ſupra xxx. ſunt, anteriores autem diuidentes, qui & ſecantes appellantur. Stomachus palmos habet quinque. Inteſtina cubitos C treſdecim. Nomina digitorum, Pollex, Index, Medius, Annularis, Auricularis. Vngues frigidi ſiccíque temperamenti ſunt. Anni verò tempora quatuor habentur, ver, æſtas, autumnus, & hyems. Ver, calidum & humidum eſt: ideo ſanguinis in corpore incrementũ fit. Aeſtas calida & ſicca: ideo flauam auget bilem. Autumnus ſiccus & frigidus: ideo atrã bilem, & ſaniem auget, ſanies quidem ſanguinea & aquoſa eſt. Hyems verò pituitã in corpore adauget. Nam quatuor hominis elementa, id eſt humores, ad tempora quatuor diuiduntur. Ideo ſolarem conuerſionem ſpeculari, & affecti temperamentum, & adhæc curationibus vti opus eſt. Si enim verno tempore iuuenis aduerſa premetur valetudine, ſanguinis exuperantiæ cauſa patitur, quem per venæ ſectionem emittere opus eſt. Et ſi pleureſi vnius diei ſpatio, vel duorum

Senſus in homine quinque.

Homo ex quatuordecim quibuſdam conſiſtit.

Fœminarũ lac & menſtrua.

Spinæ vertebrarum numerus, coſtarum item, ac dẽtium.

Stomachi amplitudo Inteſtinorũ longitudo Digitorum nomina.

Anni tempora quatuor, eorũque natura.

Quæ vitæ hominis ratio ſingulis anni temporibus.

Venæ ſectio quantopere conferat ſanitati.

ſeu trium laborauerit, venæ ſectione affecto opitulandum, D
priúſquã ipſum opprimat paſsio, & affecti vires deficiant. Homini verò venæ ſectio perutilis eſt: & tempus quidem quo ipſa vtendum, à Februario incipit: & rurſus à Septembri principium ſumendo, ad ſeptimam eiuſdem perduret. Aeſtate aliquo ægrotante, ad paſsionis initia purgamina adhibenda. Si conſiderantes (ò Rex) & aliorum curam agentes, quid ad vitæ rationem corporibus præſtet, & quod congruè alimenta ſuggerat, ac debito apponat ordini, non ſatis pro diligentia noſtra, & qui humana aggrediuntur corpora morbos deprehenderimus, nunc accuratius perſpicientes, ſummatímque deſcribentes, medicinalem ſphæram ad te mittimus, per quam ægritudines, quæ humana corpora E
occupare ſolent, pernoſcere, & ad præſentem horam, ac decurrentis anni tempora, huiuſmodi calamitatibus opitulari queas. Si autem hæc accuratius egeris, diu citra omnem aduerſam valetudinem per omne tempus vita frueris. Et ſi hæc quæ potiſsimum optimæ valetudini tuæ vim præbeant, quæque hominum generi conducant, peregeris, ita in omnibus te incolumem vitam deprehendes elegiſſe. Et quamuis ardua admodum ſphæræ ratio habeatur, eam tamen perſcriptam tibi præbemus. A Vergiliarum occaſu F
ad hyemale ſolſtitium, dies I L. hoc eſt, à xij. Nouembris, ad Decembris finem ſunt. Hi quidem dies pituitam augent: Balneis autem ieiunus, ſudores excitando, detergendóque, & venereis ac laboribus vteris. Ab hyemali ſolſtitio, ad vernale æquinoctium, dies L X X X I I I I. à prima videlicet Ianuarij, ad quintum ſupra X X. Martij. hi dies humiditatum, & ſanguinis exuberantiam peragunt: Deambulationibus, & ſiccis quæ ad victum pertinent, deliciíſque ac venereis, benéque alentibus vtendum. A vernali æquinoctio, ad Vergiliarum ortum, dies I L. à X X V. Martij. ad X I I I. Maij. hi dies ſanguinem augent: Redolenti vino, & venereis, ac laboribus vteris. A Vergiliarum autem exortu ad æſtiuum ſolſtitium, dies X X X X I I. à tertia decima Maij, ad X X I I I I. Iunij. hi enim dies flauæ bilis augendæ facultatem obtinent, dulcibus & aquoſis vtendum, ducendæ alui cura agenda, & à venereis, ac laboribus abſtinendum eſt. Ab æſtiuo verò ſolſtitio, ad æquinoctium autum-

nale.

Medicinalis ſphæra.

Pituita, ſanguis, ac bilis quibus anni temporibus augeantur: & quę vitę ratio tunc ſeruanda.

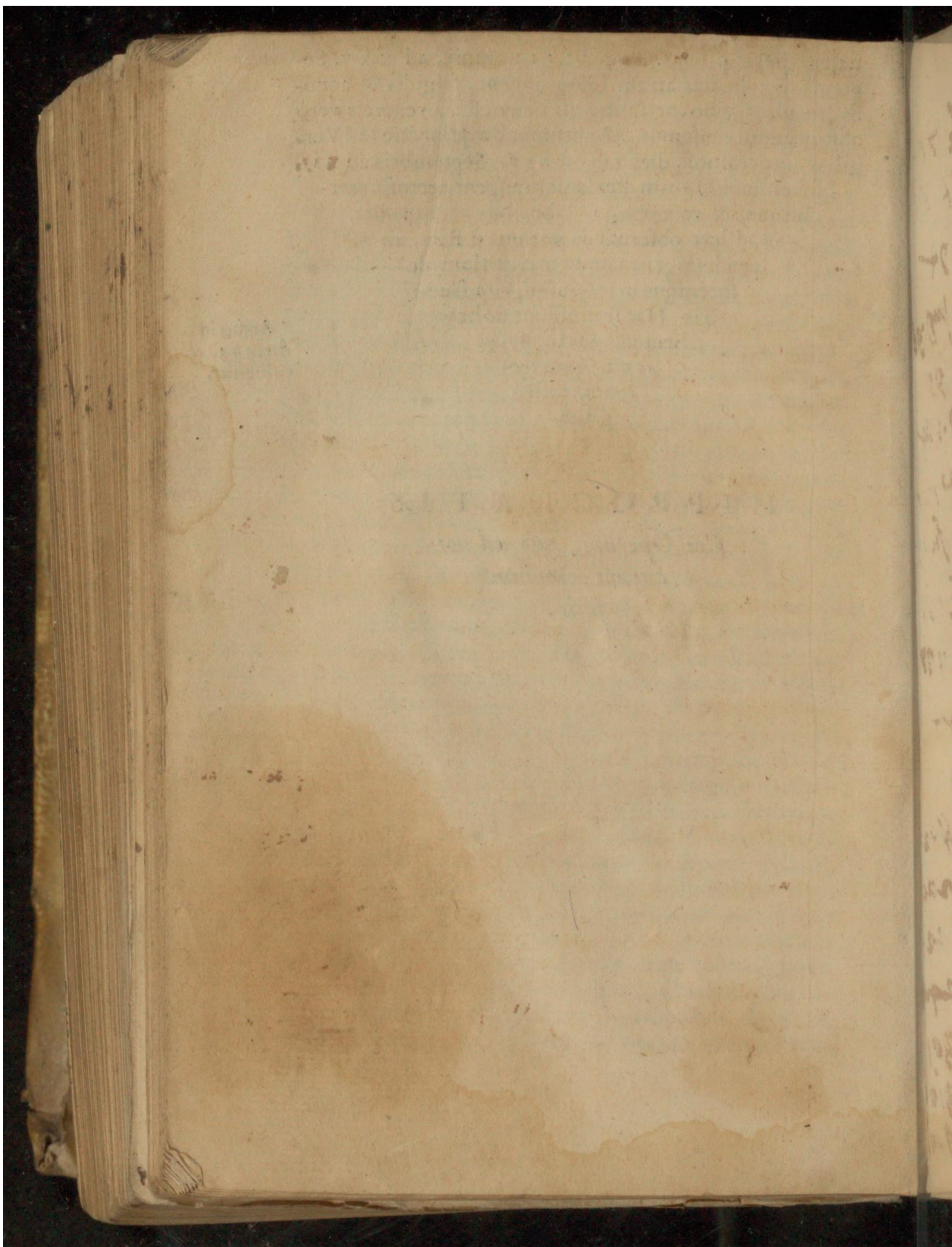
nale, dies XCIII. ab XXIIII. Iunij, ad XXV. Septembris: hi dies atram bilem augent, frigidis & aquosis, redolenti vino, ac salitis vti opus est: à venereis verò abstinendum censemus. Ab autumnali æquinoctio, ad Vergiliarum occasum, dies IIL. à XXV. Septembris ad XII. Nouembris: hi enim dies saniem augent, acetosis, acerbísque, & venereis, ac laboribus vti expediet.

Si ad hæc obseruanda curam, ò Rex, impenderis, citra omnem tristitiam dolorémque in reliquum vita frueris. Hac se diuisione sic habente, annus in dies V. ac LX. supra trecentos colligitur. Annus in dies 365. colligitur.

*

HIPPOCRATIS

Coi Operum, quæ ad nos extant, omnium finis.

LVGDVNI,

Excudebat Symphorianus

Barbier.

[illegible] Sal. [illegible]
τὸ κατ ἰητρεῖον

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

